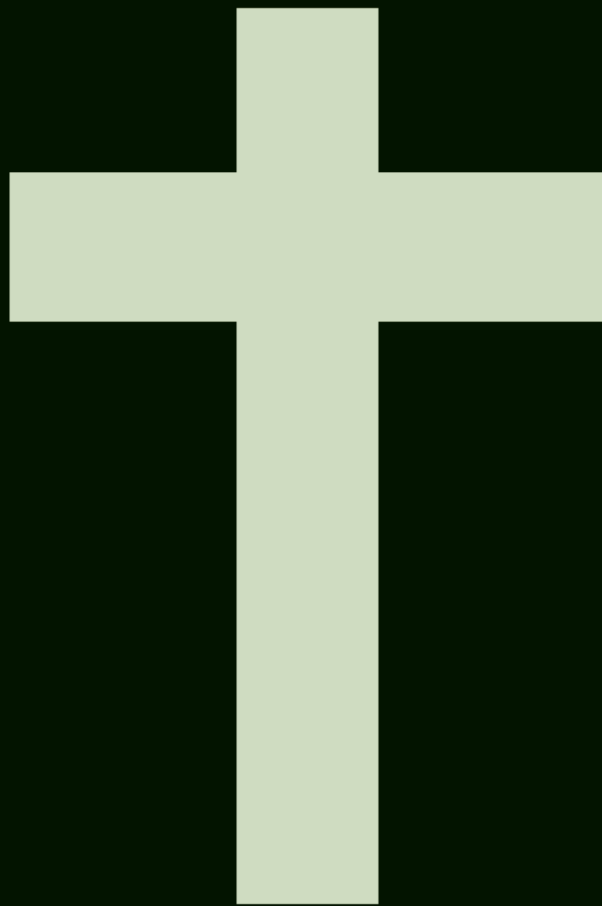


Yesu Kerisoné So  
Whj Tao Sere Kisi  
Fo Wisi



The New Testament in the Folopa Language of Papua New Guinea

Yesu Kerisoné So Whj Tao Sere Kisi Fo Wisi  
The New Testament in the Folopa Language of Papua New Guinea  
Nupela Testamen long tokples Folopa long Niugini

copyright © 2005 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Folopa

Translation by: Wycliffe Bible Translators

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents.

For other uses, please contact the respective copyright owners.

2016-09-20

---

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 4 Mar 2019 from source files dated 20 Dec 2018  
4e9b4b04-0b47-5583-9c4d-fb82cfdd65c2

## Contents

FRT . . . . .	1
Matyu . . . . .	3
Mark . . . . .	60
Luk . . . . .	94
Jon . . . . .	150
Aposel . . . . .	191
Rom . . . . .	243
1 Korin . . . . .	267
2 Korin . . . . .	290
Kalesia . . . . .	304
Efesus . . . . .	313
Filipai . . . . .	321
Kolosi . . . . .	327
1 Tesalonaika . . . . .	333
2 Tesalonaika . . . . .	338
1 Timoti . . . . .	341
2 Timoti . . . . .	349
Taitus . . . . .	354
Filimon . . . . .	357
Hibru . . . . .	359
Jems . . . . .	376
1 Pita . . . . .	383
2 Pita . . . . .	390
1 Jon . . . . .	394
2 Jon . . . . .	400
3 Jon . . . . .	401
Jud . . . . .	402
Hąkearaletai . . . . .	404
Bible reading . . . . .	431

Yesu Kerisoné So Whj Tao Sere Kisi Fo Wisi  
 The New Testament in the Folopa language of Papua New Guinea  
 Nupela Testamen long tokples Folopa long Niugini

*Yesu Kerisoné So Whj Tao Sere Kisi Fo Wisi*

The New Testament in the Folopa language of Papua New Guinea  
 [ppo]

Translation by Wycliffe Bible Translators

© 2005 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Print publication, 2005 by Wycliffe Bible Translators

Web version  
 2014, Wycliffe Bible Translators, Inc.  
<http://www.Wycliffe.org>

<http://pngscriptures.org>

<http://www.ScriptureEarth.org>

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons license (Attribution-No Derivative Works).

<https://creativecommons.org/licenses/by-nd/4.0/>

[creativecommons.org/licenses/by-nd/4.0/](https://creativecommons.org/licenses/by-nd/4.0/)

Your are free to share — to copy, distribute and transmit the text under the following conditions:

- Attribution. You must attribute the work to *Wycliffe Bible Translators* (but not in any way that suggests that they endorse you or your use of the work).
- No Derivative Works. You may not alter, transform, or build upon this work.
- In addition, you have permission to port the text to different file formats, as long as you don't change any of the text or punctuation of the Bible.

Notice — For any reuse or distribution, you must make clear to others the license terms of this work.

Tok Orait

Dispela Buk Baibel i kam wantaim tok orait na lo bilong Creative Commons Attribution-No Derivative Works license. Em i tok olsem yu ken givim kopi long narepela manmeri. Yu ken wokim kopi na givim long husat i laikim. Tasol, yu mas tok klia dispela samting i kam long <http://tokplesbaibel.org>. Na tu, yu no ken senisim Tok.

Ol piksa i kam wantim ol Baibel na narapela buk i stap long dispela sait i gat tok orait long usim wantaim dispela samting tasol. Sapos yu laik narapela tok orait, yu mas askim husat i papa bilong copyright long dispela ol piksa.

Sapos yu laik stretim samting i no orait long dispela tok orait, stretim tok, salim Buk Baibel, o tainim Tok bilong God long nupela tok ples, yu ken askim mipela.

Olgeta tok orait na lo long tok ples English i stap long <http://creativecommons.org/licenses/by-nd/4.0/legalcode>.

Sapos yu gat askim long dispela, plis askim mipela.  
I Buk Tuamó moletei

## Matyu

<sup>1</sup> Ita, Yesu Keriso deyaairaaalu, deté wale whırapené doirape aseýóló muló beteraþó. Abraham-né deale naalené mepaae whı deté fóló, Depit dealeþó. Depit-né deale naalené mepaae whı deté fóló, Yesu Keriso dealeþó. <sup>2</sup> Ai whırapené doirapeta i ape.

Abraham-né Aisak dealeþó. Aisak-né Jekop dealeþó. Jekop-né ti Judaró ama nomarapetamo dealeþó.

<sup>3</sup> Judané Peres-ró Seratamo dealeþó. Atimaamoné hamata, Tamar-pó. Kale whı Peres-né Hesron dealeþó. Hesron-né Ram dealeþó.

<sup>4</sup> Ram-né Aminadab dealeþó. Aminadab-né Nason dealeþó. Nason-né Salmon dealeþó.

<sup>5</sup> Salmon-né Boas dealeþó. Boas-né ama hamata, Rahab-pó. Boas-né Obed dealeþó. Obed-né ama hama ti Rut-pó. Obed-né Jesi dealeþó.

<sup>6</sup> Jesiné ti kale tetéroló kaae tare doasi topo whı Depit dealeþó. Depit-né Solomon dealeþó. Solomon-né hamata, Uria-né dokale so wulia betepa, kale doasi topo whı Depit-né dokaleþó.

<sup>7</sup> Solomon-né Rehoboam dealeþó. Rehoboam-né Abaija dealeþó. Abaijané Asa dealeþó.

<sup>8</sup> Asané Jehosapat dealeþó. Jehosapat-né Joram dealeþó. Joram-né Usia dealeþó.

<sup>9</sup> Usiané Jotam dealeþó. Jotam-né Ahas dealeþó. Ahas-né Heskia dealeþó.

<sup>10</sup> Heskiané Manase dealeþó. Manasené Amon dealeþó. Amon-né Josaia dealeþó.

<sup>11</sup> Josaiané Jekoniaró ama nomarapetamo dealeþó. Ai whırapeta, kale Israel fake so whı bóe whırapené Babilon hae kwiapaae wae sóró faaitere alimó dealeþó. <sup>12</sup> Atéroló, atima u Babilon hae kwiapaae wae sóró fele sisópaae

Jekoniané Sealtiel dealeþó. Sealtiel-né Serubabel dealeþó.

<sup>13</sup> Serubabel-né Abiud dealeþó. Abiud-né Eliakim dealeþó. Eliakim-né Asor dealeþó.

<sup>14</sup> Asor-né Sadok dealeþó. Sadok-né Akim dealeþó. Akim-né Eliud dealeþó.

<sup>15</sup> Eliud-né Eliasar dealeþó. Eliasar-né Matan dealeþó. Matan-né Jekop dealeþó.

<sup>16</sup> Jekop-né Maria dokale whı Josep dealeþó. Mariané ti Yesu dealeþó. Ai sekéta, so whı feané Kerisopó du betere whıþó.

<sup>17</sup> Atéroló, i doi mole whırape deté wale whı Abraham-mó kaae sóró bitiré wóló, Depit betale alimó sókó wale whırapené doirape fea touróturaalu, 14 whırapeþó. Téró, Depit betale alimó kaae sóró bitiré wóló, kale bóe whırapené atima u Babilon hae kwiapaae wae sóró bitiré fele alimó sókó wale whırapené doirape fea touróturaalu, 14 whırapeþó. Téró, u kale Babilon hae kwiapaae wae sóró fele alimó kaae sóró bitiré wóló, Kótóné so whı tetéroló kaae tanópóló, sóró betero betere whı Keriso betale alimó sókó wale whırapené doirape fea touróturaalu, 14 whırapeþó.

*Yesu Keriso deale fo*

*(Luk 2:1-7)*

<sup>18</sup> Yesu Keriso etéroló dealeþó. Ama hama Maria ą dokaai tukóló betero betere whı Josep-tamo kuni hąle betepatei, Deı Kepe Wisiné naale eró betepa kelaleþó. <sup>19</sup> Atépa, kale so dokaai yale whı Josep ą me dowi alakélé ini, mo donoi whı wisinaale betereþéine so whı feané erateremó, kale so ą hale yaqsóroló, kikiti tokó daalaai kisipa mualeþó.

<sup>20</sup> Atei kisipa mutu betepa, nokenaróteı Talené *ensel*-né Josep-paae duraalu, “Depit-né deté wale whıné naalema Josep-ó, Mariané ai ere naaleta, kale Deı Kepe Wisinéteı eró betepa ya haleni, naao sopa dokaai dapesó fae. <sup>21</sup> Ama ai ere naale detepata, ti so whı feané du betere dowi alamó saaire kwia tokóló kemeróló tao saalópóló, ama doi Yesu mulae,” yaleþó.

<sup>22</sup> Ai alarape feata, hąle kaayóló ini, Talené fo eraterere kóló whıné mo taketi aseýóló muló betere fo dokonóturaalu, yaleþó. <sup>23</sup> Ai fo i ape.

“Betą so seimale whį metamo kunipatei, naale yaalopó.

Ai naale deyóló betepa so whį feané ą kilituraalu, ita Emanuel-pó yaalo ai ape,” erapó.

Ai fo bete feteyóló Kótó dątamo beterapó.

<sup>24</sup> Atéró, kale whį Josep ą turukó horóló, Talené *ensel*-né nokenaró ąpaae yae yale alatóró sya fóló, kale so Maria dokaai ama bepaae dape salepó. <sup>25</sup> Téyaletei, ama somatamo kotere ala ini, hąle bitiré fóló kale so naale detepa, Josep-né ai naalené doi Yesu mulalepó. Atéyale kįlipaae ti atimaamo kwęalepó.

## 2

### *Suka hoterepaae betere whįrapené Yesu deóló betere kelale fo*

<sup>1-2</sup> Judia hae kwiamó tęne Betelehem be huluamó, Yesu deyale kįlipaae etéyalepó. Jerusalem bemó Herot ą doasi topo whį betale sukamó, kale hęrené dere ala bete kisipare whįrape atima suka hotereró wóló, ai be huluamó betó mole so whįpaae woseturaalu, “Kale Juda fake so whį tęteróló kaae tawaaire topo whį-a, momó deyóló betere? Ti noatepae, dą suka hotereró bitu, ą deyóló betereitei kisipa yópóló, ó sąmó daale hęre dę yó tapa kolóló, ą aąmó bitu ama doi hale sóró horaai dą i wale ape,” yalepó.

<sup>3</sup> Tétepa, doasi topo whį Herot-né ai fo woseturaalu, ama kisipa feléni, ą doasi whaaliatu betalepó. Atétepa, kale Jerusalem be huluamó betó mole so whįkélé ama mutere kisipa kaaetóró mutu betalepó. <sup>4</sup> Kale doasi topo whį Herot-né so whįmó Talepaae momaratero topo whįraperó Moses-né yóló muló betere fo yó matere whįrapetamopaae ape yóló woseturaalu, “Kótóné so whį fea tęteróló kaae tanópóló, sóró beteró betere doasi topo whį Keriso-a, mé bemó deyaalopóló ašemó yóló muló betere?” yalepó. <sup>5</sup> Ti fo depa, atimané tokó mótu duraalu, Judia hae kwiamó tęne Betelehem be huluamó deyaalopóló, mo taketi Kótóné ama kóló whįné aseyóló muló betere fo i ape.

<sup>6</sup> “Juda haemó tęne Betelehem be huluamó betó mole so whį diaaą kisipané-a, Juda fake so whį tęteróló kaae tare topo whįrape kuamó, dąkó doi munipó fo du bitu de? Meipó.

Kótóné so whį tęteróló kaae tawaaire topo whį betą dią tuąmótei, sókó waalo ai ape.

Ai sekéné amata, *sipsip* hupurape tęteróló kaae taru dere kaae, yąlo Israel fake so whį tęteróló kaae tawaalopó erapó,” yalepó.

<sup>7</sup> Téró, Herot-né kale hęrené dere ala bete kolóló kisipare whįrapepaae ape, fo kikiti yó faralepó. Atéró kale whįrape wapa, atimasisi bitu duraalu, “Diaaą kelalepó dere hęre-a, noa sukamó kelaleé?” yóló wosetepa, atimané ąpaae mo i be dęmótóróti kelalepóló, yalepó. <sup>8</sup> Ama atima Betelehem be huluapaae dotonaai duraalu, “Kale naale momó sóró betereró kelaasepóló, mo wisiyóló kekąe. Atéró kekenalemó, sóró betere tiki keletepa, ti mo hapale tétitóró ępaae ene ape. Ti ękélé ą aąmó sinóló bitu, ama doi hale sóró horaairaaalu, fenérapó,” yalepó.

<sup>9</sup> Atéró, kale doasi topo whį Herot-né atimapaee yae yale fotóró wosóló, atima faai wale tikipaae furaalu, atima take suka hotereró bitu kelale hęretóró ó sąmó hąle fu betepa kelalepó. Atétepa, atimakélé ai hęre foletei kelené kaae sóró felemó, kale naale deyóló betere tikimótóró keįyóló daane felepó. <sup>10</sup> Ai hęrené dere ala kilituraalu, atimakélé mo doasi hękesené sinalepó. <sup>11</sup> Atima ai bemó sókó felemó, kale naaleró hama Mariatamo betepa kólóló, atima bukutiri teýąró bitu, Doa Tale-ó yóló, ą hale sóró horalepó. Atéró, atimané kale naalemó hąle melaairaaalu sóró wale wisi wisi ęlarape *kold kapakélé*, si keletómó bilitepa, felé kęlaa wale ęlakélé, *mur wel* węikélé, teýóló melalepó. <sup>12</sup> Tale Kótóné kale whįrapepaae nokenaró atimané hae kwiapaae momó fesaee furaalu, Herot betereró faąse yale fo kisiparu, Herot betere tųró feni kae tųmó felepó.

### *Josep-ró Mariatamoné Yesu Isip hae kwiapaae dapesó fele fo*

<sup>13</sup> Atéró, atima fi sisópaae Talené *ensel* Josep noke firepaae wóló, nokenaróitei duraalu, “Herot-né ai naale daairaaalu kekąalo ai ape. Térąpa, yąlo yąpaae ape dere alimó

waasepóló, ya turukó holóló ai naaleró hamatamo dape sóró u Isip hae kwiapaae botokó fae,” yalepó.

<sup>14</sup> Ai fo woseturaalu, kale whi  mo dikitamotei turukó holóló, kale naaleró hamatamo dapesó u Isip hae kwiapaae faairaalu, felepó. <sup>15</sup> Atéro, kale whi Herot sukı tikimó waairaalu, atimaamo u Isip hae kwiamó bitiré felepó. Mo take Talené ama kóló whiné asęyóló muló betere foné duraalu,

“Yalo naale u Isip hae kwiamó betepa, ai hae kwia taaróló ape,” yalepó.

Ai fo dokonóturaalu, motóro yalepó.

<sup>16</sup> Kale topo whi Herot-né ama yaaire ala kikiti hiróló kale hęrené dere ala kisipare whırape dilikaletei, atimané kilirapóló  mo doakale fopaae bualepó. Tétu, ama diki tare whırapepaae yóló mulótu duraalu, Betelehem be huluaró ai hae kwiamó tę mole ipu betamomó mióti teó sóró betó mole naalerapemó kaae sóró dilé fóló, ba fo tamo kemeyóló betó mole naalerapekélé mo fea dóló kemerae yóló dotęyalepó. Ti aita hale meipó. Kale hęrené dere ala bete kisipare whırapepaae wosetepa, atimané paae yó melale be dę tuę muluraalu, atéro dóló kemerae yóló dotęyalepó. <sup>17</sup> Ti aita hale tuamó kaayóló inipó. Kótóné ama kóló whi Jeremaiané i fo asęyóló muló beterapó.

<sup>18</sup> “Rama bemó betere so Resel-né dekené sukı moló doasi du betepa,

mepaae so whiné  kisipa felératere fo yalemó, mo wosenipó.

Ti noatepaae, ama naale senaale fea sisiraae feleteinépó.”

Ti ai naalerape dele alata, kale yóló muló betere fo mo dokonóturaalu yalepó.

#### *Nasaret be huluapaae momó fesaae fele fo*

<sup>19</sup> Téró etęyalepó. Kale doasi topo whi Herot sukıtikimó, kale whi Josep Isip hae kwiamó betepa, nokenaró Talené *ensel*-né duraalu, “Josep-ó, ai kale naale daairaalu du betale whırapeta, ai sukale ape. <sup>20</sup> Térapa, ya turukó horóló, ai naaleró hamatamo dape sóró u Israel hae kwiapaae tokó fae,” yalepó.

<sup>21</sup> Tétepa, Josep  turukó horóló, kale naaleró hamatamo dapesó Israel hae kwiapaae felepó. <sup>22</sup> Atéro Josep  Judia hae kwiapaae bitı faai yaleteti, ai hae kwia kale doasi topo whi Herot betale sirimó, naalema Akelausiné tęteróló kaae tarapó dere fo wosóló, witepa taaralepó. Talené paae nokenaró Judia hae kwiapaae bitı faęse yale fo kisipa iruraalu, Kaleli hae kwiamó tęne Nasaret be huluapaae tokó felepó. <sup>23</sup> Atéro feleteita, mo taketi Kótóné ama kóló whırapené asęmó duraalu,

“So whi feané  Nasaret be hulua whıkópó yaalo ai ape,”

ere fo mo dokonóturaalu, atima Nasaret be huluapaae tokó felepó.

### 3

#### *Jon-né Yesu waaire tų alerótu betale fo*

*(Mak 1:2-8, Luk 3:1-18, Jon 1:19-28)*

<sup>1-2</sup> Atéro bitiré wóló etęyalepó. Kale węi tópuratere whıkó Jon  Judia hae kwia tuamó so whıkélé bitini, hale kópu kae fi tikimó sókó wóló beterepó.  aimó betepa, mepaae  beterepaae wuateré so whıpaae Kótóné fo wisi yó mótu duraalu, “Tale Kótóné ama hepen bemó tęteróló kaae tare ala mió mo felekemó walapa, diané du betere dowi ala taaróló, kisipa tiki feteyóló betae,” du betalepó. <sup>3</sup> Ti ta, me kae mei, mo take Kótóné ama kóló whi Aisaiané waalopóló, bope du betale whıpó. Aisaiané ama asęyóló muló betere fo i ape.

“So whi bitini hale kópu kae fi tikimó, bet whi wóló daalu, fo fakeyóló duraalu,

“Tale waaire tų donoróló aleyae,” erapó.

<sup>4</sup> Jon-né ama derótua yale kutita, *kamel* hupu nikiné aleyale kuti derótua yóo, ama sua yale tokélé hupu sekaęné aleale to sua yóo, yalepó. Ama nukua yale lakélé meke węıro ero nusutamó maaté nukua yalepó. <sup>5</sup> Jerusalem be hulua taaróló wua yale so whıkélé, Judia hae kwiamó betó mole so whıkélé, kale Jordan węi felekemó betó mole so whıkélé, mo fea  beterepaae wua yalepó. <sup>6</sup> Atimané dowi ala fea hakeamó yó mótua depa, Jon-né atima Jordan fole węımó tópurótua yalepó.



<sup>7</sup> Téyaletei, Farisi whjrapero Sadyusi whjrapetamo so whj wẹi tópurótu betere tikipaae wua depa, ama atimapaee duraalu, “Dią dowi wuli kaae so whj dilikitu betere whjrapeó, Kótóné diątamo fopaae buturaalu kwia melaşóró, botokó fae fo né yaleé? <sup>8</sup> Diaađ ai du betere dowi ala taaróló, motóró kisipa feteyóló wapa, ti diaađ du betere alakélé mo kisipa tiki fetere whjné dere ala kaaetóró yae. <sup>9</sup> Diąta, Abraham-né deté wale naale senaale betereteiné diąpaae me ala eraalomeipóló kisipa muaşsé. Yąlo diąpaae mo i dere ape. I muó mole kaprapetei, Kótóné ama mo şumó Abraham-né naale senaale aleyóló beteranérápó. <sup>10</sup> Mepaae nirapetamo naaire du wisi olenitepa, ti diyóló si duku betere dolopaae taae deraalopó. Atéyaairaaalu, kutó talené ai ni baalemó kaweı ai bukó tare ape.

<sup>11</sup> Yąlo dią wẹi tópurótu betereteita, diaađ dere dowi ala taaróló, kisipa feteyóló wópóló tópurótu beteraşó. Tétu betepatei, yąlo kılıpaae waaire whj betata ę kaae meipó. A mo doasi fotokọ bole whj betepa, ę naale belekşamale kaae, ę aşmó beteraşó. A atei kaae doasi fotokọ bole whj bitu, dią wẹi tópuróturaalu, ti kale Deı Kepe Wisiró sitamoné tópuraaşópó. <sup>12</sup> Ama naasené ti kale *whit* o fumi beséné só fópóló, kşayóló taae fótua dere ekepé fake tarapó. Kale *whit* duné fumirape ama fuóló taae faróló, mo *whit* ke maaté ti mulótua dere be dolopaae mulaalopó. Atéro fumirapeta, ti sukókélé feni hşle dótóró tare si dolopaae fesekée deraalo ai ape,” yalepó.

#### *Yesu wẹi tópurale fo*

*(Mak 1:9-11, Luk 3:21-22)*

<sup>13</sup> Téró, Yesu ą Jordan wşimó Jon-né wẹi tópurópóló, Kaleli hae kwia taaróló, Jon beterepaae walepó. <sup>14</sup> Tétapa, Jon-né Yesupaae yą wẹi tópuraaşo meipóló seséyóló duraalu, “Naao ępaae yą wẹi tópuraae dere-a, ę whj wisi betepa yą tópuraró de? Naaotei ę wẹi tópuraaşepólópo,” yalepó.

<sup>15</sup> Ai fo depa, Yesuné ąpaae duraalu, “Aita mo deretei, mió đamoné i dere alané Talené ama so whj donoraaitere ala mo dokonópólópa, naao ę wẹi tópuraae,” depa, Jon-né wisirapóló ą wẹi tópuralepó.

<sup>16</sup> Atéro, Yesu ą wẹi tópuóló tétitóró hae taopaae taae hotepa kelalemó, ó hepen be tu tukwş fóló, Kótóné Deı Kepe Wisi ba hşkósere kaae, ama tikimó bitı dorowalepó. <sup>17</sup> Atéro, ó hepen bemó fo tekerótu duraalu, “Aąta, yąlo yaala sókó fóló mo hosaa mole Naale ai ape. Ama dere ala fea yąlo kilitu, ę mo doasi hşkesené sinitu beteraşó,” yalepó.

## 4

#### *Yesu dée nópóló Satan-né şu sale ala*

*(Mak 1:12-13, Luk 4:1-13)*

<sup>1</sup> Téró etéyalepó. Satan-né Yesu ą şu sóró dée nalópóló, so whjkélé bitini kópu kşae fi tikipaae Deı Kepe wisinéteı ąlısóró felepó. <sup>2</sup> A aimó be đetereró dikiteretamo whj siki tamo bitu, ęla mo sawakélé néni wote siri hşle betaletikimó, ą mo wotené sinalepó. <sup>3</sup> Atéro betepa, dowi ala yópóló şu sóró dée nalatere sekş wóló ąpaae duraalu, “Yątamo Kótóné Naalemapata, ti i kanerapepaae *bred* o alée fae yae,” yalepó.

<sup>4</sup> Ai fo depa, Yesuné ąpaae tokó mótu duraalu, “I fo aşeyóló muló beteraşó. ‘Whj betere beteta, mo ęla nokoleteiné maaté bitini,

Kótóné ama dere fo fea woseturaalu bitiré fenérápó,’ ” yalepó.

<sup>5</sup> Téró, kale dowi Satan-né Yesu ą Kótóné mo kae tęno betere doasi be huluapaae dapesó fóló, aimó tęne momatere be mo ó hulua tómó daalalepó. <sup>6</sup> Atéro daaróló ąpaae duraalu, “Yątamo Kótóné Naalemapata, ti naaotei yą haepaae tşwó derepaae. Ti i fo aşeyóló muló beteraşó.

‘Yą a haepaae muni durupuraalu, kaponé kotóo sóró doalé yaşóró,

Kótóné ama *ensel*-rapené naase tómó muni dorowópóló, yą tao sae yaalopó,’ ” yalepó.

<sup>7</sup> Ai fo depa, Yesuné ąpaae tokó mótu duraalu, “Ti i fokélé aşeyóló muló beteraşó.

'Betā whjínékélé ā tēteróló kaae tare Tale Kótóné noa alakó déró k̄aae kelaai dapóló sū saq̄se,' erapó," yalepó.

<sup>8-9</sup> Atéró kale dere kaae, momó dowi Satan-né ā mo doasi sokore hasi fosópaae dapesó holóló, i hae kwia feamó kae kae doasi whjrapené tēteróló kaae tare alaraperó ai ala tuāmó mole mepaae doasi wisi wisi alarapetamo yó mótu duraalu, "Yālo i dere fotamo naao mo betā wosóló, yā ē aq̄mó bukutiri teāró bitu, doa whj-ó yóló epaae moma depa, ti ai q̄la q̄la fea naao tēteróló kaae tanópóló, yālo yāpaae melaalopó," yalepó.

<sup>10</sup> Ti fo depa, Yesuné āpaae duraalu, "Satan-ó, yā ē taaróló fae. Ti i aseyóló muló betere fo wosae.

'Naao Tale Kótópaae betā doasi-ó, yóló ā aq̄mó bitu, ama alatóró erótu betae,' " yalepó.

<sup>11</sup> Atétepa, kale dowi Satan-né Yesu taaróló foletamo, Kótóné ama *ensel*-rape wóló, ā tao salepó.

*Yesuné fo yó melaai kaae sale fo*

*(Mak 1:14-15, Luk 4:14-15)*

<sup>12</sup> Atéró Jon *dipula* beteralépó dere fo Yesuné ama wosóló, ā Kaleli hae kwiapaae momó fesaayóló felepó. <sup>13</sup> Atéró ā betere Nasaret be hulua taaróló, Kaleli wēi kēla felekemó tēne Kapeneam be huluapaae tokó fóló betalepó. Ai be huluata, Sepulun hae kwiaró Naptali hae kwiatamo tuāmó tēnapó. <sup>14</sup> Atéyaletēta, Kótóné ama kq̄ló whj Aisaiané yóló muló betere fo dokonóturaalu yalepó.

<sup>15</sup> Ai fo i ape.

"Sepulun fakeró Naptali faketamoné hae tikita, u kale Jordan fole wēiró Kaleli wēi kēlatamo molepaae eróló erapó. Ai hae tikita, Sepulun fakeró Naptali faketa-moné haetei, Juda meire fake tokó fóló, atimané hae aleróló betó molepó.

<sup>16</sup> Ai hae tikimó betó mole so whj atima diliki dolomó betereitei, mió mo doasi dē wisinaale kolóló betó mulapó. Mepaae so whjta, sinitere alané dilikiró betepatei, mo dēi suka sókó huturaalu dēró betepa, ai dē tuāmó betó mulapó," fo aseyóló muló beteraipó.

<sup>17</sup> Atéyale sukamó kaae sóró, Yesuné ama fo so whj feapaae hākeamó yó mótu duraalu, "Kótóné hepen bemó tēteróló kaae tare ala mió mo felekemó ai walapa, diaaq̄ dowi ala taaróló kisipa tiki feteyae," yalepó.

*Yesuné yó matere whjrape kaae sóró saletei*

*(Mak 1:16-20, Luk 5:1-11)*

<sup>18</sup> Atéró, Yesu ā kale Kaleli wēi kēla fókū sesekē durupu bitu kelalemó, Saimon doi mupatei, Pitapó du betere whjró ama noma Andrutamo hāleke wa wēi kulu tuāpaae derótu beterepó. Ti atimaamota, ya siré kotere whj tamopó. <sup>19</sup> Tétu betepa, Yesuné atimaamopaae duraalu, "Diaamo ai ya su dere kaae, so whj atéró siré kwēyaasepóló, dā fea betāmó kuturaalu, yālo diaamopaae yó melaalopa ē sya ape," yalepó. <sup>20</sup> Ai fo depa, atimaamoné hāleke warape mulópóló taaróló, mo hapale tētítóró ā sya felepó.

<sup>21-22</sup> Atéró ā tūmó fu betalemó, me whjró nomatamokélé daapa kelalepó. Ai whj tamota, Sebediné naalema Jems-ró Jon-tamopó. Atimaamoné alimakélé atima fea wēi nukumó bituraalu, atimané hāleke warape tukó faletei, wisi wisiyóló numutu betepa kelalepó. Atétu betepa, Yesuné atimaamopaae duraalu, "Diaamokélé ē sya ape," depa, kale whj tamo mo hapale tētítóró turukó holóló, atimaamoné wēi nukukélé, alimakélé betepatei taaróló, ā sya felepó.

*Yesuné kisi daae mole so whj wisirale fo*

*(Luk 6:17-19)*

<sup>23</sup> Atéró, Yesu ā ai Kaleli hae kwia tuāmó kuturaalu, Kótóné tēteróló kaae tare aq̄mó mole kisi fo wisi so whj feané wosópóló, atimané fo wosetere be dokq̄ yó maté kwēyalepó. Atéturaalu, ai so whj kuamó dowi hepo daae mole so whjró mepaae tiki momaare so whjtamokélé wisiraté kutu betalepó. <sup>24</sup> Ama so whj fea atéró wisirótu beteraipó deté kotere fo Siria hae kwiamó betó mole so whjné woseturaalu, kae kae dowi kisi

daale so whikélé, doasi dele su betere so whikélé, dowi kepe tepeyóló betó mole so whikélé, mepaae kae kae kisiné kele olopa olopa yóló sinaaitu betere so whikélé, mepaae momaayóló betere so whikélé, mo fea  beterepaae dapesó wua depa, ama wisirótua yalepó. <sup>25</sup> Atéró, kale Kaleli hae kwia taaróló wale so whikélé, Dekapolis hae kwia taaróló wale so whikélé, Jerusalem be hulua taaróló wale so whikélé, Judia hae kwiaró, Jordan wẹi fóku uté tẹró betó mole so fea  beterepaae wóló, ama dere ala kelaai dapóló Yesutamó touyóló kutu betalepó.

## 5

*Du sokoremó Yesuné so whipaae yó mótu betale fo  
(Luk 6:20-23)*

<sup>1-2</sup> Téró Yesuné kelalemó, so whi mo hle la kaae wóló touró betepa,  sokore du apaae holóló beterepó. Atéró beteremó, ama yó matere whirape  beterepaae walepó. Atéró wóló betó mupa, ama atimapaee yó mótu duraalu,

<sup>3</sup> “Mepaae so whi dené ylo kepe bete tuamó me wisi alakélé muni, mo yyrapó du betepa, ti Kótóné wisiró beterapóló hajné sukutu betae.

Ti noatepa meipó. Ai so whita, Kótóné hepen bemó tẹteróló kaae tare ala sóró ai tare ape.

<sup>4</sup> Mepaae atima dekené sukutu wole du betere so whita, Kótóné wisiró beterapóló hajné sukutu betae.

Ti noatepa meipó. Mió dekené sukóló wole du beteretei, take Kótóné atima tué tiki feléraalo ai ape.

<sup>5</sup> Mepaae naame yóló mo dua betere so whi ti Kótóné wisiró beterapóló, hajné sinitu betae.

Ti noatepa meipó. Kótóné hae tiki mo turó atimamó matepa saalopó.

<sup>6</sup> Mepaae so whi de woteró wẹi nokoletamo du dere kaae, Kótóné mo donoi ala wisi eraairaalu ekle du betepa, ti Kótóné wisiró beterapóló hajné sukutu betae.

Ti noatepae, atétere so whipaaeta Talené ama donoi ala mo ti suraalo ai ape.

<sup>7</sup> Mepaae so whi denétamo mené paae me dowi ala eratepa me la meipóló hle kemeróo, me whi sekęi ala tuamó betepa klené sukutu tao sóo du betepa, ti atétere so whi Kótóné klené sukutu tao sóró, atimané dowi alakélé ama kemeróo beterapa, hajné sukutu beterópóló yae.

<sup>8</sup> Mepaae so whi atimané hosaa tuamó me alatamo hosekényi, mo wisi alatóró erótu betepa, ti hajné sukutu betae.

Ti noatepae, atétere so whiné ti Kótó mo kelaalopó.

<sup>9</sup> Hle sere ala ó be dele ala taalae yóló, filitere so whita ti Kótóné wisiró beterapóló hajné sukutu betae.

Ti noatepae, atétere so whi kilituraalu, ita Kótóné ama naale senaale beterapó yaalo ai ape.

<sup>10</sup> Mepaae so whitamo Kótóné mo donoi alamaaté erótu beteremó, kae kae sekęi alané só derótu betepa, ti Kótóné wisiró beterapóló hajné sukutu betae.

Ti atétere so whiné Kótóné hepen bemó tẹteróló kaae tare ala sóró ai tare ape.

<sup>11</sup> Di ylo ala erótu beteremó, mepaae so whiné dipaae kae kae sekęi ala eratepa, ó so whi feané keletómó kapala fo yóló faletepa, ó kae kae eratere fo yóló di só deratepakélé, Kótóné wisiró beterapóló hajné sukutu betae.

<sup>12</sup> Ti noatepa meipó. Take Kótóné ama kló whirapepaaekélé mió dipaae ai erótu betere sekęi ala kaae, erótu bitipakalepó.

Atérapa ó hepen bemó mole doasi dupu saaireteimó, mo kée yóló hajné sukutu betae,”

*Keriso so whi i haemó kóró dętamo kaae beterapóló yale fo  
(Mak 9:50, Luk 14:34-35)*

<sup>13</sup> “Diḡta, i haemó betó mole so whiḡtamo kó felé kaae yóló ai betere ape. Téretei, kóné felé kemetepa, ti momó kae netéró felé bulaaloé? Mo meipó. Atéró felé initere kó me ala enénipó. Atétere kó taae faróló hae tikimó beseké yóló mupa, so whiḡné tḡiya tḡiya yaalo ai ape.

<sup>14</sup> Diḡta, i haemó betó mole so whiḡtamo mo deḡ kaae beteraḡpó. Doasi sokore hae du tómó mo haḡeamó tḡ mole be hulua bóe whiḡné kelaḡsóró, me ḡlané kinanénipó. <sup>15</sup> Atére kaae, mepaae whiḡné *lamp* sa ḡḡróló doasi ni fake aḡmó kinóló mulótimipó. Ti noa yḡpóló meipó. Be tuḡmó betó mole so whiḡ fea ḡḡmó beteraḡpóló kisipa mutu, sa ḡḡróló mulatere ni fake tómotóró haḡeamó mulótua dapó. <sup>16</sup> Atétu dere kaae, diḡ tuḡmó ere deḡ so whiḡ feané kolḡpóló, haḡeamó ḡḡró betae. Atépa, so whiḡné kilituraalu, ó hepen bemó betere diaaḡ Ayané doi sóró horótu beteraḡpóló, wisi ala haḡeamó erótu betae.”

#### *Kótóné tukóló muló betere foné erae ere ala dokḡnale fo*

<sup>17</sup> “ḡ waleteita, Moses-né yóló muló betere foró Kótóné ama koló whiḡrapené yó melale fotamo tokḡló aluraai wénitei, ai aḡmó yóló muló betere fo dokonaairaalu wóló i betere ape. <sup>18</sup> Yaḡo diḡpaae mo i dere ape. Ó saḡró i haetamo kemeyaa i teḡpa, Moses-né yóló muló betere fo kwia mo sawakélé aluyaalomeipó. Atéyaalopóló muló betere fo fea haḡsókó feni, dokonóló motóróti eraalo ai ape. <sup>19</sup> Whiḡ me dené i aḡḡyóló muló betere fo mo sawakélétamó tikitepa, ó me whiḡpaaekélé ai ala tukóló yae yóló yó matepa, ti atétere so whiḡ Kótóné tḡḡḡróló kaae tare hepen be tuḡmó doikélé mo muaalomeipó. Téyaalotei, mepaae so whiḡ dené kale yae yóló muló betere fo wosóló eróo, mepaae so whiḡpaaekélé i fo sya fóló erae yóló yó melóo, du betere so whiḡta, hepen bemó Kótóné tḡḡḡróló kaae tare aḡmó doasi doi muaalo ai ape. <sup>20</sup> Yaḡo diḡpaae mo i dere ape. Diḡané dere mo donoi ala wisinaalené kale Moses-né aḡḡmó ere fo yó mótu betere whiḡraperó, Farisi whiḡrapetamoné du betere donoi ala tḡḡḡró bitinipa, ti ó hepen bemó betere Kótóné tḡḡḡróló kaae tare aḡmó mo sókókélé faalomeipó.”

#### *Dei tuḡ muóló fopaae buturaalu whiḡ daḡse yale fo* (Luk 12:57-59)

<sup>21</sup> “Mo take diaaḡ noutereraḡpaae yóló mulale fo i ape. Me whiḡ mo ti dóló sukunaḡse. Atétepa, ti ai whiḡ ḡ kwia moleteiné taleyóló só deraalo ai ape. <sup>22</sup> Atépaḡte i, yaḡo diḡpaae dere fo i ape. Whiḡ me dené ama no hamomatamo me bete munipatei, haḡle fopaae depa, ti atétere whiḡ ḡ kwia moleteiné taleyóló só deraalopó. Atétere kaae, whiḡ me dené me whiḡ hamoma eratere fo depa, ti atétere whiḡ fo taletere whiḡrape betereḡpaae dapesó faalopó. Téyaalotei, whiḡ me dené ama no hamomapaee duraalu, yaḡo topo doyóló kisipa tikikélé okokoi-ó depa, ti atétere so whiḡ doasi kwia moleteiné mo haḡle dótóró tare dowi sipaae faai ai du betere ape.

<sup>23-24</sup> Térapa, naao me ḡla Kótópaae haḡle melaai dapóló, kale momatere tikipaae sóró fenalemótamo, naao noné yaḡtamo sekḡrapó depa, ti Kótópaae haḡle melaaire ḡla melaaiti folosóró, naao notamo mole sekḡpi teraayóló wisirae. Atéró nalo ti naao haḡle melaaire ḡla Kótópaae melae.

<sup>25</sup> Whiḡ me dené yaḡtamo fo tokḡtamó yaai yaḡ dapesó fupa, ti diaamo tḡ tuḡmó furaalutei ḡ kisipa wisi mulóló, hapale donoraee. Até initepa, ti yaḡ taletere whiḡ betereḡpaae dapesó fóló, fo tokḡtamó yóló, ai whiḡnémo *dipula* be tḡḡḡróló kaae tare whiḡrapené doasi topo whiḡné naase tuḡmó mulaalopó. Ai whiḡné amamo yaḡ *dipula* beteraḡsóró kisipa mutu dapó. <sup>26</sup> Yaḡo diḡpaae mo i dere ape. Yaḡ *dipula* betereḡte sokḡpóló, ḡḡle mulale kwia beleḡḡamale sonaai *monikélé* mo turó kemeróló menitepa, ti yaḡ *dipula* haḡle bitiré fóló, kemeróló duputere sukamó sokaalo ai ape. Meitepa, ti yaḡ *dipula* haḡle betó tawaalopó.”

#### *Nópu naḡse yale fo*

<sup>27</sup> “I dere fota, diaaḡ taketi woseté wou beteraḡpó. ‘So ó whiḡ nópu naḡse,’ erapó. <sup>28</sup> Ai fo epatei, yaḡo diḡpaae mo i dere ape. Whiḡ me denétamo me so kelené kolóló kisipa tikiné au nukupa, ti atétere whiḡné ama hosaa tuḡmó nópu mo ai nale ape. <sup>29</sup> Naao turu kelenétamo yaḡ dowi ala yḡpóló dée nalatepa, ti atétere kele sokóló taae falae. Ti noatepae, naao

tiki turó dowi si duku beterepaae faqsóró, ya atéro dée nalatere tiki kwia tukóló taae faróló, wisi tikipaae fupa mo wisirapó. <sup>30</sup> Naaó turu naasenétamo ya dowi ala yópóló dée nalatempa, ti ai naase tukóló taae falatempa mo wisirapó. Ti noatempa, ya dée nalatere naase tukóló taae farénitepa, naao tiki turó dowi si duku beterepaae faqsóró dapó.”

*Whiné so tokó fateremó yale fo*

*(Mat 19:9, Mak 10:11-12, Luk 16:18)*

<sup>31</sup> “Upulé i fo aseýóló muló betereitei diaaó ai tuére ape. ‘Whi me dené ama sotamo tokó falaai depa, ti tokó fatere ase sóró fópóló sopaae melae,’ erapó. <sup>32</sup> Ai fota mo epatei, yaó diápaae i dere ape. Whi me dené ama so me whítamo nópu nénipatei haéle tokó fatepa, ti soma amatei nópu nalatapó. Atéro tokó fatere so me whinémo dokotepa, ti ai whi akélé nópu nukulapó.”

*Talené doi yóló malo yaqse yale fo*

<sup>33</sup> Yesuné atimapaee duraalu, “Take bitiré wale so whipaae yóló mulale fo me i ape. ‘Naaó Talepaae i ala mo yaalopóló, malo yale fo tikini, motóro eró tawae,’ erapó. <sup>34</sup> Tépatei, yaó diápaae mo dirii fo i dapa wosae. Malo dere alakélé momókó yaqse. Naaó dere fo diriróturaalu, hepen be doi yóló malo momókó yaqse. Ti noatempa, ó hepen beta, fea ala fea teteróló kaae tare Kótó betere tikipó. <sup>35</sup> Ó diaaó dere fo diriróturaalu, i haekélé doi yóló malo momókó yaqse. Ti i haeta, Kótóné ama hó dée daaló betere tiki ai ape. Jerusalem be hulua doi yólókélé momókó malo yaqse. Ti noatempa, ai be huluata, fea ala fea teteróló kaae tare doasi topo whi betere tikipó. <sup>36</sup> Diaaó dere fo diriróturaalu, naase horóló kutiri teketere alakélé momókó yaqse. Ti noatempa, naao topo niki mo betakélé de niki ó diliki niki biliranénipó. <sup>37</sup> Diáné me ala mo ipa, ti épó yalepótóro yae. Inipa, ti mo inipótóro yae. Naaó ai dere fo mopó yópóló, mepaae kae kae hoko fotamo touróló dereteita, ti dowi Satan-né yae yóló tēnatepa dapó.”

*Mené sekéi ala eratepa tokó melaqse yale fo*

*(Luk 6:29-30)*

<sup>38</sup> “Mo take yóló muló betepa, diaaó woseté wou betere fo i ape. ‘Whi menétamo me whi kele doratepa, ti menémo ama kekekélé dora. Me whinéamo me whi sereke dukutepa, ti menémo ama serekekélé dukae,’ erapó. <sup>39</sup> Ai fo mo epatei, yaó diápaae i dere fo wosae. Me whinéamo diápaae me dowi ala eratepa, ti diaaómo atimapaee momó tokó matere ala yaqse. Me whinéamo ya faamumó okolope deké supa, ti me tikiró faamumókélé dópóló yó melae. <sup>40</sup> Mepaae whiné yatamo fo tokótamo yóló, naao deró betere kuti sokotepa, ti me fōloi kutikélé sópóló sókó melae. <sup>41</sup> Mepaae whinéamo, yaápaae 1 kilomitamó ama ɔla ɔla beleróló fae yóló sētepa, ti naaomo me beleróló, 2 kilomita alerae. <sup>42</sup> Whi menétamo yaápaae me ɔlakó kematepa, ti ama ai kematere ɔla melae. Me whinéamo naao me ɔlakó kapala asiri saai dapóló yaápaae wosetepa, melaalomeipóló ama dere fo sisópaae eraqse.”

*Bóe whipaae yaala sókó fae ere fo*

*(Luk 6:27-28, 6:32-36)*

<sup>43</sup> “Taketu yóló muló betepa, diaaó woseté wou betere fo i ape. ‘Naaó be whi so whipaae yaala sókó furaalu, bóe whi hóróló bóe du betae,’ erapó. <sup>44</sup> Tépatei, yaó diápaae i dere ape. Diaaó bóe whirape hēkesené sinóló yaala sókó furaalu, wisi ala erótu betae. Mepaae whinéamo diápaae sekéi ala eratepa, atétere whi Tale Kótóné tao sóró, kisipa tiki wisi mulópóló momarae. <sup>45</sup> Atétepa, ti diá ó hepen bemó betere diaaó Ayané naale senaletóro betaalo ai ape. Talené suka dērótu betereiteita, dowi ala dere so whipaaekélé, wisi ala dere so whipaaekélé erótu betepapó. Ama hali anatare alakélé, dowi ala du betere so whiró donoi ala du betere so whítamo wusurópaae anótua dapó. <sup>46</sup> Diánétamo, mepaae diá hēsekené sukóló yaala sókó fole so whipaae maaté yaala sókó fu betereitei doasi alapakó, Kótóné diámó dupu melaalopóló de? Ti kale *takis moni* siré kotere whirapenékélé atei kaae ala dua dapó. <sup>47</sup> Diaaó mo no ne apupaae maaté naamei



fo yóló, kọléó du betere-a, ai doasi alaé? Ti mepaae Kótó tué inire so whjnékélé ai ala dua dapó. Tépatei, hále mo so whjpaakélé naameiné kọléó du betepa, ti mo doasi ala ai ape. <sup>48</sup>Térapa, ó hepen bemó betere diaaọ Aya ą me wisi ala yąyąni, mo ti sųru ere kaae, diąkélé wisi alatóro eraté fóló, Talené ama ala mo ti sųre whj betae.”

## 6

### *Mepaae yąyąre so whj tao sae ere fo*

<sup>1</sup>“Diaaọ du betere wisi ala so whjné kolóló dukirópóló, momókó yaọse. Diaaọ dere wisi ala tamo kolóló dukirópóló du betepa, ti ó hepen bemó betere diaaọ Ayané melaaitere dupu saalomei ai ape.

<sup>2</sup>Até yaọsórópa, diąné mole ọla ọlarape mepaae yąyąre so whjmó hále melaai depa, ti tiki tuąpaae dorutei tó tikiné hále sikjlitere whjrapené wisi ala dapó yópóló, du betere ala kaae mo yaọse. Ti ai whjrapenéta, fo wosetere berapemókélé, tų tómókélé, so whjné atima doi hale sóro horópóló kisipa mutu, touró betere so whjné keletómó dua dapó. Yąlo diąpaae mo i dere ape. Atétere whjrape atima me dupu kaae saalomei, mo sųmótóro ai sóro tare ape. <sup>3</sup>Térapa, naao ọla ọla mepaae yąyąre so whjmó hále melóló, yąlo etei kaae ọla melalepóló kisipa yó tani, mo keterae. <sup>4</sup>Diaaọ mepaae ọla ọla yąyąre so whjmó materetei so whj feané kelaọsóró kikiti melae. Ti atéro kikiti dere ala keletere Aya Talené amatóro diaaọ ai dere alamó dupu melaalopó.”

### *Yesuné moma etéro yae yóló yó maleteti*

*(Luk 11:2-4)*

<sup>5</sup>“Téyaalopa, diaaọ Talepaae momaturaalu, tuąpaae dorutei wisire nisiyóló hále sikjlitu betere whjrapené dere moma kaae mo yaọse. Ti atimané momaturaalu, fo wosetere berapemókélé, doasi tų tómókélé, so whj feané dukirópóló dua dapó. Yąlo diąpaae mo i dere ape. Atétere so whjné duputa me kae muni, mo sųmótóro ai sere ape. <sup>6</sup>Téni, Talepaae moma yaairaalu, naao be dolopaae fóló tų kinóló bitu, kelené kilinire diaaọ Aya Talepaae betą momayae. Atétepa, ti kikiti kinóló dere ala keletere Ayané diąmó dupu melaalo ai ape. <sup>7</sup>Diaaọ Talepaae momaturaalu, Kótóné ala kisipa inire whjrapené bete munire forape hále họko deté fu dere kaae yaọse. Ti atimané atéro fọlo sįyóló dere momata, Talené wosaalopóló kisipa muóló dua dapó. <sup>8</sup>Térapa, atimané ai dere ala kaae diaaọkélé yaọse. Ti noatepae, diaaọ yąyąre ọla ąpaae wosaai teópatei, diaaọ Ayané ama mo kisiparapó.

<sup>9</sup>Térapa, diaaọ Talepaae momaturaalu etéro yae.

‘Hepen bemó betere ąané Aya-ó, Yąta dowi ala mo betąkélé muniruraalu, naao ere ala mo kaepó. Téreteiné yąta, fea alané bete Tale betepa, so whjné naao doi hale sóro horóló, mo doasi doi mulópóló yae.

<sup>10</sup>Naao tẹteróló kaae tare aqmó mole ala wisinaale wópóló yae. Naao kisipa mole ala ai hepen bemó irure kaae, i haemókélé atérópóló yae.

<sup>11</sup>Đané mió i be đémó naaire ọlakélé naao sųmó ąlae.

<sup>12</sup>Mepaae whjrapené ąpaae erale dowi ala kwia ąané tani, me ọla meipóló hále kemerótu yale kaae, ąané dowi ala kwiakélé naao hále kemerae.

<sup>13</sup>Đa me dowi ala yóló dée naaire tikipaae ąlisóro faọsóró, naao seséyóló tų wisitei yó mótu betae.

Téturaalu, ąa dowi ala yópóló sesemeratere bóe whjné só deraọsórópa, ai tų naao seséyóló ąa tao sae, yóló dua yae.

<sup>14</sup>Ti mepaae whjrapené diąpaae erale dowi alatamo, me ọla meipóló hále kemeratepa, ti ó hepen bemó betere diaaọ Ayané diąné yale dowi alakélé, hále kemeraalo ai ape. <sup>15</sup>Téyaalotei, mepaae whjrapené erale dowi ala me ọla meipóló, diaaọtamo hále kemerénitepa, ti ó hepen bemó betere Ayané diaaọ dowi alakélé, hále kemeraalomeipó.”

### *Yesuné ọla weyóló hále betere alamó yale fo*

<sup>16</sup> “Diaaꝓ Talepaae momayaairaaluu, ɔla weyóló hãle betere sukamó, tuãpaae dorutei tó tikiné sikilitere whjrapené dere ala sũróló yaꝓse. Ti so whjné atima mo wisirapó yóꝓóló kisipa mutu, ɔla weyóló atimané kelepaa humula yóló bitua dapó. Yało diãpaae mo i dere ape. Ai whjrape atimané duputa, me kae saalomei, mo sũmó ai sere ape. <sup>17</sup> Téꝓatei, diã moma yaai ɔla weyóló bituraaluu, diaaꝓ topo nikimó *wel wej* dilóo, diaaꝓ kelepaaekélé fokóo du betae. <sup>18</sup> Ti noa yaꝓsóró meipó. Mepaae whjrapené diã ɔla weyóló beterapóló kisipa yaꝓsóró dapó. Diaaꝓ kelené keleneire Ayané ama betã diaaꝓ ai kikiti dere ala kelerapó. Atére Aya Talené amatóro diãmó dupu wisi melaalo ai ape.”

*I haemó wisi wisi ɔla betãpaae huatu betaꝓse yóló yale fo*  
(Luk 12:33-34)

<sup>19</sup> “Diã i haemó bituraaluu, ekele yóló ita yało ɔlapóló, betãpaae huatu betaꝓse. Ti noatepae, i haemóta hoti dakóló ó dowi ero siné turukóló ó ɔlémi nokole whjrapenekélé kikiti be fulukóló sua dapó. <sup>20</sup> Aténi, diaaꝓ wisi wisi ɔla ó hepen bemó betãpaaeróló mulaté holóꝓóló yae. Ti ai bemóta ero sinékélé, hotinékélé doréni, ɔlémi nokole whjrapenekélé be fulukóló ɔlémi saalomeipó. <sup>21</sup> Ti naao wisi wisi ɔla mole tikimótóro naao hosaakélé mo turó ai mole ape.

<sup>22</sup> Naao keleta, ti tiki turó deꝓó betere *lamp* sã sũ ai ape. Naao kele tamo wusuró wisipa, ti tiki turó deꝓó falapó. <sup>23</sup> Téni, naao keletamo dilikipa, ti tikikélé turó dilikirapó. Naao tiki tuãmó ere deꝓtamo aluróló dilikipa, ti naao betere betekélé mo turó diliki yó falapó.

<sup>24</sup> Betã kutó diratere whjnétei teꝓteróló kaae tare whj tamoné kutó diranénipó. Ti me whjné du, i kutó dirae, me whjnékélé i kutó dirae depa, atimaamo wusuróné kutó betã whjné diraaire mo sũnipó. Ti noatepae, me whj hóróló me whjpaamo hekesené sinóló yaala sókó fole ala yaalo ai ape. Ó me whjpaamo doasi hekesené sinóló yaala sókó fóo, me whjmo hóróló sisópaae eróo yaalopó. Tétereteiné betã whjtei Kótóné ala eratere whj betóo, *moni* diã teꝓteróló kaae tare whj aꝓróló, *moniné* kutó diratere whjkélé betóo, enénipó.”

*Nokole ɔla ó deraaire kutimó whaalia yaꝓse ere fo*  
(Luk 12:22-31)

<sup>25</sup> “Téꝓapa, yało diãpaae i dere ape. Diã betere beteta diaaꝓ naaire ɔla ó wej nisiyóló e noa naaloé? ó kuti noa deraaloé? yóló, whaalia du betaꝓse. Ti ai ɔla ɔla-a, doasi ɔlapa whaalia du betere? Ya betere beteta, ti mo doasi topo ɔla ai ape. Naao deró betere kuti-a doasi topo ɔlapa, whaalia du betere? Naao tikita, ti mo doasi topo ɔla ai ape. <sup>26</sup> Barapepaae eratere ala diãné kisipa muae. Atimané naaire ɔla wae bilitere ala ó ɔla sóró bepaae mulatere ala dua de? Tétumitei, ó hepen bemó betere diaaꝓ Ayané atimané naaire ɔla sũmó mótua dapó. Ti ai barapeta doasi ɔla meitei, ama tao sua dapó. Ti diã so whjta, mo doasi ɔla beterapa, ama kisipa keteraalopóló de? <sup>27</sup> Me whjné ama whaalia dere alané a bitiré faaire be de ama sũmó hjkili faranére? Mo meipó.

<sup>28</sup> Diã kuti noa deraaloé yóló, whaalia du betere-a, kale hoko yó mole nerape kisipa muae. Ti atima kémi bisikóló kuti nomotere ala dumipó. Mo meipó. <sup>29</sup> Téꝓatei, yało diãpaae i dere ape. Mió i yó mole nerapené ere au wisiné kale doasi topo whj Solomoné sua yale kuti wisinaalené ere aukélé mo teraae falapó. <sup>30</sup> Diã tué tiki tiratere ala tómó dakeró betere whjrape-ó, i haemó yó mole nerapeta, mió betã yóló dóta, doyaaire ɔlatei, Kótóné ama mo wisiyóló aurótua dapó. Ti Talené ai ne aurótu dere kaae, diaaꝓ saaire kuti diãmó sũmó melaalomeipóló du bitu de? <sup>31</sup> Atéꝓapa, ɔlaró wejtamo noa naaloé? ó kuti e noa saaloé? yóló, whaalia du betaꝓse. <sup>32</sup> Ti noatepae, hãle hoko betó mole so whjrapené ai ɔla ɔlarape saaitapóló doasi ketekẽ butu beterapó. Téꝓatei, diãné ai yaꝓã du betere ɔla ɔlata, ó hepen bemó betere diaaꝓ Ayané ama mo kisiparapó. <sup>33</sup> Téꝓapa, folosóro Kótóné ama teꝓteróló kaae tare alaró, mo donoi ala wisinaaletamota, mo doasi bete mole alapa, ketekẽ buóló erótu betae. Atétepa, ti mepaae yaꝓãtere ɔla ɔlakélé fea Talené ama mo sũmó melaalo ai ape. <sup>34</sup> Atéꝓapa, dó be deꝓmó noa ala yaaloé yóló whaalia du betaꝓse. Ti

dó be demó yaaire alata, ai be demótóro erópóló yae. Upaae bitiré faaire be demó yaaire sekéi ala, mió i be demó dere alatamo touraḡse.”

## 7

*Mepaae so whjné dere ala taleyóló só deraḡse ere fo*

*(Luk 6:37-38, 6:41-42)*

<sup>1</sup> “Diḡ Tale aḡyóló mepaae no ne hamomané dere ala taleyóló só deraḡse. Ai ala deremó, Talené diḡkélé taleyóló só deraḡsórópa taalae. <sup>2</sup> Ti noatepa meipó. Mepaae so whjpaee diḡné me noa kaae ala eróló tale itikimó, ti naao me whjpaee ai erale ala mo sūtóro Talené ḡḡpaaekélé eraalo ai ape. Naao me noa kaae ala me whj hamomapaee erélipa, ti ai erale sūtóro Talené ḡḡpaaekélé eraalopó.

<sup>3</sup> Naao kele dolomó doasi ni fake bupatei bunire aḡyóló, naao no hamomané kele dolomó sawatamo bole mome kolóló, no-ó, naao kelemó ai bole mome sokaalopa maé dere fo-a, noatepa du betere? <sup>4</sup> Naao kele dolomó bole doasi ni fake-a, sokoni ḡḡle bupatei, me no hamomapaee naao kele dolomó bole mome sokotapa maé fo-a, noatepa du betere? <sup>5</sup> Tó tikiné wisire nisiyóló ḡḡle sikjli du betere whjrape-ó, folosóro naao kele dolomó bole doasi ni fakepi sokae. Atéro naao kele feléyóló, ḡḡla ḡḡla diriyóló kilituraalu, ti naao noné kele dolomó bole mome wisiyóló sokonérapó.

<sup>6</sup> Kótóné ama mo kaae tukóló muló betere ḡḡla ḡḡrape nḡpóló melaḡse. Meleke wisinaale hupurape daae mole tikipaae fesekée falaḡse. Diḡnétamó ai ala depa, ti hupurapéné hóné ḡḡiya ḡḡiya yóló, momó fesaae wouraalu diḡtei dósuyóló naalo ai ape.”

*Kótópaae me ḡḡla wosetere fo*

*(Luk 11:9-13)*

<sup>7</sup> “Diḡ ḡḡḡḡtere ḡḡla Kótópaae wosetepa, ti diaaḡ ai wosetere ḡḡla ama mo melaalopó. Me ḡḡlakó saai dapóló keketepa, ti diaaḡ keketere ḡḡla mo kólóló saalopó. Diaaḡ tḡ tukjyae yóló tḡ dupa, ti ama tḡ tukjjaalo ai ape. <sup>8</sup> Mepaae so whj atima ḡḡḡḡtepa, wosetere ḡḡla mo sua dapó. Whj me dené senée yóló keketere ḡḡla ti mo sua dapó. Tḡ tukjyae yóló, tḡ du betere so whj fea be dolopaae wḡpóló, tḡ tukjtua dapó.

<sup>9-10</sup> Diḡ ai betó mole whj betḡné naalemané alimapaee aya-ó, okó ḡḡmaletamo ḡḡlae depa ai kematere ḡḡla taaróló, kapo fake nae yóló melaaloé? ó yakó ḡḡlae depa, ai kematere ḡḡla meni whj tukó nokole dowi wuli betepatei, nae yóló melaaloé? Meipó. <sup>11</sup> Diḡ i haemó dowi ala du betere whjrape bitutei, diḡné naale senaalemó wisi wisi ḡḡla ḡḡle matere ala ti diḡ mo asarapó. Atére kaae, ó hepen bemó betere diaaḡ Ayanéta, mepaae whj dené ḡḡpaae kematere wisi wisi ḡḡla mo hamokoróló melatere alané, i haemó betere ayané matere ala mo ti bosene falapó. <sup>12</sup> Térapa, Kótóné ama kḡló whjrapéné ere foró Moses-né yóló muló betere fotamo fea touróturaalu, ere fo beteta me kaae mei ai ape. Kae kae ala yaairaalu, mepaae whjrapéné ḡḡpaae eranée dere alatóro mepaae so whjpaekélé erótua yae.”

*Doasi fakere tḡró betekḡne tḡtamó*

<sup>13</sup> “Diḡ sawatamo betekḡne tḡ serekemó sókó fae. Mo ti aluyaaitere tikipaae faai fole tḡ fake yóo, mo tḡkélé doasi fake yóo erapó. Ti mo dekeró so whjta, ai fakere tḡtóróti sya fu beterapó. <sup>14</sup> Téretei, mo ti betó tawaaire tikipaae fole tḡta, so whj feané kilini, betḡ betḡ so whjné maaté ai betekḡne tḡ kekóló sya fu beterapó.”

*Ni du oletere kilituraalu etei kaae nipóló tuḡ dere ala*

*(Luk 6:43-44, 13:25-27)*

<sup>15</sup> “Diḡ kḡpaae fḡpóló, dilikḡai Kótóné ama kḡló whj aḡyóló waalopa, mo hotowaró kaae tawae. Atima atéro wouraalu, kale *sipsip* hupu niki kaae bilipa mo ḡḡti nisiyaalotei, atimané tiki tuḡpaaeta, ti whj dóló nokole dowi bete ḡḡḡné tiki daalapó. <sup>16</sup> Ti atima noa kaae whj beterémóló, folosóro atimané dere alapi kḡae kolóló tuḡ yae. Ti noatepae, so whjné besḡae teketuraalu, ḡḡle ḡḡko kḡpimó olopa tekaaloé? Nose dukélé ḡḡle ḡḡko nimó olopa tekaaloé? Mo meipó. <sup>17</sup> Atétu dere kaae, wisi niné ti wisi du oleyóo, dowi niné ti dowi dutóro oleyóo, dua dapó. <sup>18</sup> Wisi nimó ti dowi ni du oleyóo, dowi nimó wisi ni



du oleyóo, dumipó. <sup>19</sup> Mepaae du wisiyóló woleneitere nirape feata, ti diyóló sipaae taae derótu beterapó. <sup>20</sup> Térapa, ai kale wh̄irapené du betere ala mo wisiyóló k̄aae keletepa, ti atima etei kaae wh̄irape beterapóló, mo diriyóló kisipa yaalo ai ape.

<sup>21</sup> So wh̄i mo feané atima hepen-paae faalopóló kisipa muturaalu, ȳalo doi yóló Tale-ó, Tale-ó, du betepatei, ai so wh̄i mo fea faalomeipó. Ai tūamótei, mepaae so wh̄i de ó hepen bemó betere ȳalo Ayané ama kisipa mole ala sya fóló, erótu betere so wh̄i bet̄a mo s̄umó fenérapó. <sup>22</sup> Taletere be demó, mepaae so wh̄iné ȳalo doi yóló Tale-ó, Tale-ó, d̄a naao k̄oló wh̄i bitu, so wh̄ipaae Kótóné fo i ape yóló yó melóo, naao doimó d̄ané mepaae dowi keperape so wh̄i tūamó betteretei dóló h̄okó falóo, mepaae kelemei alarapekélé eróo, du betalepó, yaalopó. <sup>23</sup> Ai fo depa, ȳalo atimapaee h̄akeamó teraae faróló duraalu, ‘Dīa dowi ala du betale so wh̄i-ó, dīa ̄ mo tūékélé inipa taae fae,’ yaalopó.”

*Be mo kekemeyóló t̄etere wh̄iró h̄oko t̄etere wh̄itamo*  
(Luk 6:47-49)

<sup>24</sup> “T̄epatei, mepaae wh̄i dené ȳalo fo mo wisiyóló wosóló, sya fóló eró tapa, ti kisipa tiki fosó fosóre wh̄iné ama be t̄eyaairaaalu mo hae k̄ayóló taae faróló, kapo tó mó t̄etu dere kaae dapó. <sup>25</sup> At̄epa, doasi hali tiki wóo, w̄ei milikélé wóo, doasi bes̄é tikikélé wóo duraalu, ai bemó hairaletei tokó fenipó. Ti noatepae, ai be kapo tó mó t̄eyaaleteiné mo dirirapó. <sup>26</sup> T̄epatei, mepaae wh̄irapené ȳalo fo wisiyóló wosólótei sya fóló erénitepa, ti kale kolea koleare wh̄iné w̄ei atik̄a tó mótei be h̄oko t̄etu dere kaae dapó. <sup>27</sup> At̄epa, doasi hali tiki wóo, w̄ei mili wóo, doasi bes̄é tiki wóo duraalu, ai kale bemó hairale tikimó, mo ti kolokó felepó,” yalepó.

<sup>28</sup> Téró, Yesuné ai forape yóló kemetepa, aimó wóló touró betere so wh̄i mo feané ama yó mótu betale fomó haió! yóló, siratu betalepó. <sup>29</sup> Ti noatepa meipó. Ama atéró yó mótu betale fota, Moses-né yóló muló betere fo yó matere wh̄irapené dere kaae yó meni, me doasi t̄eteróló kaae tare wh̄iné sóró betteratepa yó matere fo kaae, mo bete tokóló yó matapó du betalepó.

## 8

*Yesuné bet̄a dowi humu fulu der̄ale wh̄i wisiraletei*  
(Mak 1:40-44, Luk 5:12-14)

<sup>1</sup> Ai ala yóló kemetepa, Yesu ̄ ai du sokore aqmó betteretei taaróló, dorowou betaalemó, so wh̄i mo feané ̄ sya wou betalepó. <sup>2</sup> ̄ atéró daalemó, dowi humu fuluné tiki dore wh̄i ̄ betterepaae wóló, bukutiri teyaró bitu ̄paae woseturaalu, “Tale-ó, naao fotok̄oné ̄ wisiraaai kisipa mutepa, ti mo s̄umó wisiranérapó,” yalepó.

<sup>3</sup> Atéró, Yesuné kale wh̄iné tikimó naase mulóló duraalu, “Naa tiki doretei mió ȳalo wisiraaai dapa, mo ti wisi yae,” yalepó. Ai fo deretamo, ama tiki mo turó wisiyalepó. <sup>4</sup> Téró, Yesuné ̄paae duraalu, “Wosae, mió naao tiki ai wisi yalepa, h̄ale mo so wh̄ipaae i ala yalepó fo momókó yaq̄se. T̄eni ȳa fóló, Talepaae momaraterere wh̄iné maaté naao tiki fopeyópóló, yó melae. Téró, mo take Moses-né yóló muló betere fo sya furaalu, naao tiki wisirateremó Talepaae melae ere ̄la melae. Atimané ai ala kilituraalu, ita Talené eró betterapó fo yópóló dapó,” yalepó.

*Bet̄a topo dikitare wh̄iné Yesupaae tūé tiki tirale ala*  
(Luk 7:1-10)

<sup>5-6</sup> Atéró, Yesu ̄ Kapeneam be huluamó sókó felemó, 100 Rom diki tare wh̄irape t̄eteróló kaae tare topo wh̄i bet̄a wóló ̄paae duraalu, “Tale-ó, ȳalo kutó diraterere wh̄i bet̄a doasi hepo daalu ama tikikélé mo d̄amu sókó fóló, bemótóró h̄ale fió mulapó. T̄eruraalu, doasi dele su betterapa naao ̄ tao saaloé?” yalepó.

<sup>7</sup> Ti fo depa, Yesuné ̄paae duraalu, “Ȳalo ̄ wisiraaai faalopó,” yalepó.

<sup>8</sup> Ti fo depa, kale topo wh̄iné ̄paae tokó mótu duraalu, “Tale-ó, ̄ wh̄i wisi bitupakó ȳa ȳalo bepaee ape yaalomeipa, imó naao fonémaaté ama kisi bete wisiyae depa, s̄umó wisiyaalopó. <sup>9</sup> Ti noatepa meipó. ̄kélé ̄ t̄eteróló kaae tare wh̄irape betepa, atima

aomó betepapó. Atéruraalu, yalokélé mepaae diki tare whirape teteróló kaae tarapó. Ai whirapekó betapaae yalo fae depa a fío, ape depa wóo dua dapó. Yalo kutó diratere whipaae i kutó diyae depa, ama ai alatóro dua dapó,” yalepó.

<sup>10</sup> Yesuné ai whiné dere fo wosóló, haió yóló siratu, a sya wou betere so whipaae duraalu, “Yalo diapaae mo i dere ape, i whiné doasi kisipa tiki tiró betere kaae ere whi Israel hae kwiamó betepa, yalo mo kilinipó. <sup>11</sup> Yalo diapaae i dere fo wosae. Suka hoterepaae betere so whikélé, suka doropolepaae betere so whikélé, atimané be taaróló ɔla detere tikipaae wóló, atima betepóló tukóló muló betere tikimó ɔla naai betaalopó. Atima atéro touróló, Abraham, Aisak, Jekop-sépitamo hepen bemó betere Kótóné teteróló kaae tare tuamó bituraalu, ai doasi detere ɔla atima fea betamó nuku betaalopó. <sup>12</sup> Téyaalotei, mepaae so whi Kótóné teteróló kaae tare aomó ama naale senaale betepóló yóló mulaletai, diliki tuamó betepóló, belapaae hókó deraalopó. Aimó doasi dele su bituraalu, atimatei yale alamópóló dekené sukóló wole du betaalo ai ape,” yalepó.

<sup>13</sup> Téro, Yesuné kale doasi topo whipaae duraalu, “Naao kisipa tiki tiratere alatóro yalo yapaae mo eraalopa, fae,” yalepó. Mo ai fo deremotóro kale whiné ama kutó diratere whiné kisi bete wisi ipakalepó.

*Yesuné mepaae so whiné kisi wisirótua yale fo  
(Mak 1:29-31, Luk 4:38-39)*

<sup>14</sup> Téro, Yesu a Pitané bepaae sókó felemó, Pitané ama somané hama sere tiki suputere kisiné sinóló mupa kelalepó. <sup>15</sup> Atépa kolóló, kale soné naasemó ama wolaa yó salemó, ama tiki supu du betale kisi bete wisitepa, kale so a turukó holóló, Yesumó ɔla kaae sóro biliralepó.

<sup>16</sup> Atéro, be dikiteretamo dowi kepe tepeyóló betó mole so whi mo turó a beterepaae dapesó wua depa, dowi keperape foné sua yalemó, sókó fua yóo, atima so whi feané hepo betekélé mo ti wisitua yóo, yalepó. <sup>17</sup> Ai alata hale inipó. Kótóné ama kóló whi Aisaiané yóló muló betere fo dokonóturaalu yalepó. Ai fo i ape. “Dané momaare tikiró kisi betetamo fea ama tikimó sóro tokóló aluraai walepó,” erapó.

*Yesu a so whiné sya kotopa yale fo  
(Mak 1:32-34, Luk 4:40-41)*

<sup>18</sup> Atéro kelalemó, so whi mo hale ɔla kaae a boperale wapa, Yesuné ama yó matere whirapepaae duraalu, “Da wei kela teyóló uté teró faalopa fiépe,” yalepó. <sup>19</sup> Atétepa, Moses-né yóló muló betere fo yó matere whi betá a beterepaae wóló duraalu, “Yó matere whi-ó, ya mopaae fupa, ti ekélé ya sya waalopó,” yalepó.

<sup>20</sup> Ai fo depa, Yesuné apaae tokó mótu duraalu, “Kale haqnaraperó barapetamota, atima fitere tiki ai ere ape. Téretei, kale whiné Naalema a betá ama topo beleróló fitere tiki meipó,” yalepó.

<sup>21</sup> Ti fo depa, ama yó matere whi betané duraalu, “Tale-ó, folosóro yalo ayapi dourale faaipa, naao epaae fae fo enére?” yalepó.

<sup>22</sup> Ai fo depa, Yesuné apaae duraalu, “Sinale whirapeta, ti sinale whirapenétóro dourópólópa, ya e sya ape,” yalepó.

*Yesuné doasi besé tikiró wei asyatamo béraletei  
(Mak 4:36-41, Luk 8:22-25)*

<sup>23</sup> Atéro, a kale wei nukupaae bití hotopa, ama yó matere whirapekélé atamo betá nukupaae bití holalepó. <sup>24</sup> Atéro, atima wei tuamó fu betaalemó, mo doakale hali tikiró besé tikitamo kilitainé hapale sókó walapó duraalu, wei asya wóló atima betere nuku dolopaae wei bosené horóló, kale nuku buó deraai depatei, Yesu a noke hale fió molepó. <sup>25</sup> Yesu atéro fipa, ama yó matere whirapené a turukuróló duraalu, “Tale-ó, da felekemó weiné aluraai dapa, naao da tao sae,” yalepó.

<sup>26</sup> Ai fo depa, Yesuné atimapaee tokó mótu duraalu, “Diá noatepa wi du bitu de? Diaaɔ kisipa tiki tiró betere ala tómó ai ererapó,” yalepó. Tétepa, a turukó holóló, kale

węi asyaró besę tikitamopaae tikae yóló foné salepó. Atéyalemó, kale węi asyaró besę tikitamo tukóló ama ere kaae mo dono felepó.

<sup>27</sup> Atétepa, kale whįrape atimasisitei duraalu, “Haió! i whįta, noa kaae whįrópó. Kale węi asyaró besę tikitamonékélé mo whįné dere kaae, ama dere fo mo betątóró wosóló, erótua dapó,” yalepó.

*Kepe tepeyóló betere whį tamo wisirale fo*  
(Mak 5:1-17, Luk 8:26-37)

<sup>28</sup> Atéró, Yesu ą uté tęró tę fóló Kadarin hae kwiamó sókó felepó. Aimó dowi kepe tepeyóló betere whį tamo whį dourótua dere tikimó biti, ątamo hokolaa yaai dapóló walepó. Ai whį tamo dowi kepené sesemeratepa doasi fopaae butu, sereke fisikó sóró whį daai du betepa, so whį fea wituraalu ai tųmó fua inipó. <sup>29</sup> Até du betere whį tamoné fo fakeyóló duraalu, “Kótóné Naalema-ó, naao dąmopaae noa alakó eraai waleé? Tukóló mulale suka teópatei, yą ipaae dąmo susupuraai waleé?” yalepó.

<sup>30</sup> Téró, mepaae hupurape mo hąle ąla kae mo umó kimimó daae molepó. <sup>31</sup> Kale dowi keperape atima witepa Yesupaae kema duraalu, “Naaotamo dą dóló hąkonaai depata, ti u hupurapené depe tuąpaae dotonaasepe,” yalepó.

<sup>32</sup> Atéró, ama kale keperapepaae duraalu, “Dią whį tuąmó betereitei taaróló sókó fae,” depa, atima kale whįné depe tuąmó betaitei taaróló, hupurape tiki tuąpaae tepeyóló biti fupa, kale hupurape fea botokó furaalu, kula dolomó derepeletikimó, węiné sorokó fóló kale hupurape sisiraae felepó. <sup>33</sup> Atétepa, ai hupu kaae tare whįrape atima ai ala kilitu, mo hapale doasi be huluapaae fóló, i kale whį tamopaae erale alaró mepaae eratepa kelale alatamo so whį feapaae yalepó. <sup>34</sup> Atétepa, ai be huluamó betó mole so whį fea Yesu kelaai dapóló walepó. Atéró walemó Yesu betepa kilitu, atimané ąpaae yą i hae kwia taaróló fae, yóló sętu betalepó.

## 9

*Yesuné tiki dąamui whį wisirale fo*  
(Mak 2:1-12, Luk 5:17-26)

<sup>1</sup> Atéró, Yesu ą węi nukupaae biti holóló, ai węi kęla tęyóló ą betere be huluapaae felepó. <sup>2</sup> Atéró ą aimó betepa, mepaae whįrapené betą tiki dąamui whį besekętamo turó Yesu beterepaae beleyóló walepó. Atétepa atima kisipa tiki tiróló wale ala Yesuné kolóló, kale tiki dąamui whįpaae duraalu, “Ti naale-ó, naao dowi ala kwia mió yąlo i kemeratapa whaalialia ini, naao hosaa diriyóló dua betae,” yalepó.

<sup>3</sup> Ai fo depa, mepaae Moses-né ere fo yó mótu betere whįrape atima kisipanéitei duraalu, “I whįné ą Kótó kaae beteraóló du betere foné, Kótóné doi doróló faletu beteraóló,” yalepó.

<sup>4</sup> Yesuné atimané atéró mutere kisipa kolóló duraalu, “Diaą atei kaae dowi kisipa noatepa mutu bitu de? <sup>5</sup> Fo tamo mulapa, so whįné taleyóló mé fo diaą enére? Naao dowi alamó saaire kwia yąlo aluratapó fo enérepé, yą turukó horóló naao besekę sóró fae fo enére? Dią tuę tekeyóló kisipa yae. <sup>6</sup> Atérené i haemó betó mole so whįné dowi ala kwia tokóló aluraaire fotokó Whįné Naalemané sųmó bulapóló, kisipa muópolópa,” kale whįpaae, “Yą turukó horóló naao besekę sóró bepaae fae,” yalepó. <sup>7</sup> Ti fo depa, kale whį turukó holóló ama besekę sóró bepaae felepó. <sup>8</sup> Atétere ala aimó betó mole so whį feané kolóló, atima doasi hokomó sókó furaalu sira yalepó. Mo whįné etei kaae ala yópoló Kótónéitei sóró beteroó beteraóló, ama doi hale sóró horalepó.

*Yesuné Matyupaae ą sya ape yale fo*  
(Mak 2:13-17, Luk 5:27-32)

<sup>9</sup> Atéró Yesu ą ai hae tiki taaróló fu betaalemó, *takis moni* siré kotere whį Matyu *takis moni* saairaaalu, tęne furu bemó betepa kelalepó. Atépa ama ąpaae duraalu, “Yą ę sya ape,” depa, kale sekę ą turukó horóló Yesu sya felepó.

<sup>10</sup> Atéró, Yesu  kale whı Matyuné bemó betepa, *takis moni* siré kotere whırapero mepaae dowi ala dere whırapetamo mo turó wóló, Yesuró ama yó matere whırapetamo fea touyóló la nuku beterepó. <sup>11</sup> Atéró la nuku betepa, mepaae Farisi whırapené kolóló ama yó matere whırapepaae duraalu, “Di yó matere whı-a, *takis moni* siré kotere whırapero dowi ala dere whırapetamotei, noatepa la betmó nuku bitu de?” yalepó.

<sup>12</sup> Ai fo wosóló Yesuné duraalu, “Kisi daanire so whı *dokta* beterepaae fumi, kisi daale so whımaaté fua dapó. <sup>13</sup> Kótóné aseýóló muló betere fo i ape. ‘Simó sukılaa dalóló hle matere ala Kótóné  saai doasi hkeseni, klené sinóló hle tao sere ala depa, ti  mo doasi hkeserapó,’ erapó. Térapa di fóló, ai ere fo bete wosóló kisipa tekeyae. Ti  waleteita, donoi ala dere so whıpaae ape yaai anitei dowi ala dere so whıpaae ape yaai walepó,” yalepó.

*la weyóló hle betere ala  
(Mak 2:18-22, Luk 5:33-39)*

<sup>14</sup> Téró, Jon-né yó matere whırape Yesu beterepaae wóló paae woseturaalu, “Dró Farisi whırapetamota me sukamó la weyóló hle bitua depatei, naao yó matere whırapemo la weyóló hle bitinitere-a, noatepa de?” yalepó.

<sup>15</sup> Ai fo depa, Yesuné atimapaae tokó mótu duraalu, “Kale so dokaaire whı  ama fulumu whırapetamo hle betepatei, ama fulumu whırape dekętu molómó betaaloé? Tėni, nalo kale so dokore whı mené dapesó fupa, ti ama fulumu whırape atima la weyóló hle betaalo ai ape.

<sup>16</sup> Mo whı betnékélé, kisi kuti kwia sóró si kuitamo nomotumipó. Ti noatepae, kisi kuti kwia sóró deraakele kuitamo dakoróló nomonalemó, momó bisae fóló mo ti fake yaalopó. <sup>17</sup> Whı betnékélé, kisi *wain* wei tepeturaalu, upulé moi hupu sekaęné nomóló mole wutimó tepetumipó. Atéró tepetepa, ti kale moi hupu sekaęmó tepeyale *wain* wei tóputuraalu, fulukó fóló wei sunée faalopó. Atéyaęsóró, atima kisi *wain* wei tepeturaalu, ti kisi hupu sekaęné aleale wutimótóróti tepetua dapó. Atétepa, ti kale wutiró weitamo wusuró mo wisiyóló muó tawaalo ai ape,” yalepó.

*Yesuné folosóró bet so wisiróo, senaale kepaaróo yale ala  
(Mak 5:22-43, Luk 8:41-56)*

<sup>18</sup> Atéró ama fo teó du betepatei, bet doasi topo whı wóló  daalemó bukutiri teýaró bitu duraalu, “Doa whı-ó, lo senaale mo miótóróti sinalepó. Téyaletei,  wóló ama tikimótamo naao naase mulatepata, ti  mo kepaanérapó,” yalepó. <sup>19</sup> Atétepa Yesu  turukó horóló kale whıtamo fupa, ama yó matere whırapekélé felepó.

<sup>20</sup> Até deretamo, bet so wéliéné du betepatei, 12 ba fo kemere so Yesuné sisóró sókó wóló, ama deró betere kuti salemó wolaayalepó. <sup>21</sup> Kale soné ama i kisipa mualepó. “Ylotamo ama kuti salemó wolaatepa, ti lo kisi bete sımó wisiyaalopó.”

<sup>22</sup> Tétepa, Yesu  fetée fóló kale sopaae duraalu, “Ti senaale-ó, naao kisipa tiki tirale alané naao kisi bete wisiralepa, hosaa tumó seęeni, diriyóló dua fae,” yalepó. Ai fo deremótóró kale soné kisi bete mo ti wisiyalepó.

<sup>23</sup> Atéró, Yesu  kale doasi topo whıné be dolopaae sókó felemó, so whı fea fo tiki whaa du bitu, fó wuti hale yóló moló-u du betepa kelalepó. <sup>24</sup> Até du betepa, Yesuné atima foné sóró duraalu, “Ai senaaleta sukuni,  noke firapa di taae fae,” deremó atimané  d nalalepó. <sup>25</sup> Atéró, ai touró betere so whı fea belapaae hkó deróló, Yesu  kale senaale mole be dolopaae fóló, kale senaalené naasemó tao salemó,  mo ti sukletei momó kepaayalepó. <sup>26</sup> Atéró, Yesuné i ala yalepóló, ai be hulua feapaae deté kweýóló fakeralepó.

*Kele dilikire whı tamoró kló nomone whıtamo wisirale fo*

<sup>27</sup> Atéró Yesu ai be taaróló fu betaalemó, kele dilikire whı tamoné  sya wou fo fakeyóló duraalu, “Depit-né deté yale whıné Naalema-ó, naao dmo klené sukutu tao sae,” yalepó.

<sup>28</sup> Atétepa, Yesu  be tupaae sk fi tikim nalo kale kele dilikire whi tamo  beterepaae wapa, atimaamopaae woseturaalu, “Ylo diaamo sum wisiranrapl kisipa mute?” depa, atimaamon duraalu, “Tale-, naao fotokn dmo mo sum wisiranrap,” yalep.

<sup>29</sup> Ai fo depa, ama kale whitamon kelem wolaa yl duraalu, “Diaamon kisipa tiki tir beterekein i wisiraterere ape,” yalepó. <sup>30</sup> Ai fo yalemó, kale whitamon kele fisae fl wisitepa Yesuné atimaamopaae fo mulóló duraalu, “Ylo diaamopaae i erale ala so whipaae momókó det kwyase,” yalepó. <sup>31</sup> Téyaletei, atimaamo be hulua feapaae fl, Yesuné i ala yalepóló det kwyl fakeralepó.

<sup>32</sup> Atr kale whitamó fi tikimó, dowi kepe tepeyóló bituraalu kl nomóló fokl initerere whi bet Yesu beterepaae dapesó walepó. <sup>33</sup> Atétepa, Yesuné kale dowi kepe dl hkonaletikim, kale kl nomóló betale whitei, fo kaae sr yalepó. Atéteremó, so whi fean kolóló siraturaalu, “Take bitiré wale alim etei kaae ala Israel hae kwiamó depa mo kolókélé inip,” yalepó.

<sup>34</sup> Ai fo depa, kale Farisi whirapené duraalu, “Ai dowi keperape dl hkonaleteita, dowi keperapené doasi topo whin fotokratepa, dl hkontua dap,” yalepó.

#### *Kótóné kutómó la dekéró lumpatei saaire whi meip*

<sup>35</sup> Atr etyalep. Yesu  doasi be huluapaaekélé, sawa be huluapaaekélé, ai be huluamó t mole fo wosetere berapemókélé, Kótóné tterl kaae tare am mole ala i ape yl, kale mi wosetere kisi fo wisi y melaté kwyo, mepaae tiki momaare whiraperó hepo daale whirapetamokl wisiraté kwyo yalepó. <sup>36</sup> Tr, so whi mo hle la kaae bet mupa kelalemó, atima tao saaire whikélé meiruraalu, bokonaale *sipsip* hupurape ayl bet mupa, Yesu klen sukutu ama hosaamó salepó. <sup>37</sup> Atpa ama y matere whirapepaae duraalu, “Kutómó ere lata, mo dekéró lumretei la saaire whi bet doal meip. <sup>38</sup> Trapa, ai kutómó lumre la saaire whirape dotonpl, ai kut Talepaae wosae,” yalepó.

## 10

#### *Yesuné 12 whirape dotyale fo (Mak 3:13-19, Luk 6:12-16)*

<sup>1</sup> Atr, Yesuné ama y matepa wosetere 12 whirape  beterepaae ape yalepó. Mepaae so whi tum betere dowi kepe hk falo, mepaae kae kae hepo daale so whir tiki momaare so whitamó wisiróo ypl, atima fotok mo sum bulóló sr beteralepó.

<sup>2-4</sup> Ama ai sr beterale 12 *apasel* whin doirape i ape. Folosóró sale whita, Saimon doi mupatei, Pitapó du betere whir ama noma Andrutamo yo, Sebediné naalema tamo Jems-r noma Jon-tamo yo, Filip-r Batolomiu-tamo yo, Tomas-r *takis moni* sir kotere whi Matyu-tamo yo, Alpias-n naalema Jems-r Tadeus-tamo yo, klo kloi whi Saimon-r Iskariot be whik Yesu dpl elek deyale whi Judas-tamo yo yl, atima atrp.

<sup>5</sup> Yesun ama dosayl sr betr betere 12 whirape dotonaairaalu, folosr atimapaae i fo yalep. <sup>6</sup> “Juda fake mei, kae faken be huluar Samaria whirapen be huluatamopaae feni, *sipsip* hupu kaae fk fale Israel fake beterepaae fae. <sup>7</sup> Di furaalu, i fo so whi feapaae hkeam y mat kwyae. Hepen bem betere Kótóné tterl kaae tare am mole ala wl, mi mo felekemó i mole ape. <sup>8</sup> Mepaae kisi daae mole so whi wisiróo, sinale so whirape kepaaróo, mepaae humu fuluné tiki dore so whi wisiróo, tiki tumbetere dowi kepe dol hkono, yae. Ai ala yaaire fotok diaa *moniné* dupuyóló sini, ylo dipaae hle melalepó. Tyalepa, diaamo me dupu sini, so whi hle tao sr wisiraté kwyae. <sup>9</sup> Di atr furaalu, *kold  silpa  kopa moni* sr fase. <sup>10</sup> Naao wa  tm der betere kuti,  hor betere h be,  dot tikikl tawl fase. Ti noatepae, ai kut diraterere whirape atiman naaire lakl,  fiyaaire bekl ti ai be talentr melatepa ti mo wisirap.



<sup>11</sup> Diã mé doasi be huluamó ó sawa be huluamó sókó fupa, ti mo wisi kisipa mole whikó aimó beterémóló kelenaalemó betepa, ti mo ai whĩtamotóró bitiré fóló, diã me bepaae furaalu, ti ai be taalae. <sup>12</sup> Diã ai whĩné ama bemó sókó huturaalu, atimapaee k̄leó, Talené diã wisiró betepa, hosaa muni deyóló dua betae fo yae. <sup>13</sup> Ai be talerape wisi kisipa mole whĩtamo betepa, ti diãné hosaa muni deyóló mo dua betae dere foné atima s̄umó tao sóró wisiraalopó. Atima wisi tué mole whĩtamo bitinipa, ti diãné hosaa muni deyóló dua betere ala wisinaale h̄ale besekéréni, diãpaae momó fesaae w̄ópóló yae. <sup>14</sup> Mepaae whĩné tamo diã wisiyóló dape sini yóo, diaaḡ yó matere fokélé wisiyóló woseni yóo depa, ti diã ai betere be, ó doasi be hulua taaróló faairaalu, atimané ai be hae diaaḡ hómó dakepatei faḡsóró, aimó terepée deróló fae. <sup>15</sup> Ȳalo diãpaae mo i dere ape. Kótóné taleyóló kwia melaaire sukamó, diã wisiyóló dape sinitere be huluamó betó mole so whĩpaae eraaire sek̄i alata, Komoraró Sodom be huluatamomó betó muale so whĩpaae eraaire sek̄ bosenóló, mo doakale dowi sek̄ melaalo ai ape. <sup>16</sup> Diãta, kale bete haḡ betó mole tuãpaae *sipsip* hupu kaae ȳalo i dotonaterere ape. Térapa, diã wuliné kisipa kaae fosó fosó irutei, diã me dowi ala muniru, kale ba h̄okóserape kaae, naame yóló mo dua betae.

<sup>17</sup> Ti noatepae, mepaae whĩrapené kae kae sek̄i ala diãpaae mo eraalopa, diã mo hotowayóló kaae tawae. Téturaalu, atimané diã fo tokótamo yóló taletere whĩrapené naase tuãpaae mulóo, atimané fo wosetere berape tuãmókélé diã susupuróló fokosói ala yóo yaalo ai ape. <sup>18</sup> Diã ȳalo doi erótu beterémó, t̄eteróló kaae tare *Gavman* whĩraperó doasi topo whĩrapetamo beterepaae fo tokótamo yaai dapesó faalopó. Atéró, fo tokóló dere ala Juda meire so whĩnékélé wosóló kisipa yaalopó. <sup>19</sup> Téyaalotei, atimané diã *dipula* beteraai dapesó fupa, diã noa fo yaaloé ó fo neyóló yaaloé yóló, whaalaa yaḡse. Atéró fo tek̄etere be demótóróti diaaḡ yaaire fo Tale Kótóné ama yó melaalo ai ape. <sup>20</sup> Ti atéró yaaitere fo diãné kisipané yaalomeitei, diaaḡ Ayané ama Kepe Wisiné i fo yae yóló yó mótu betepa, yaalo ai ape.

<sup>21</sup> Me whĩné ama nomatei me whĩné d̄ópóló eleké deyaalo ai ape. Betã whĩné ama naale senaale me whĩné mo ti dóló sukun̄ópóló eleké deyaalo ai ape. Naale senaalené hama alimatamo b̄oe dóló só deróló, mepaae whĩné d̄ópóló melaalopó. <sup>22</sup> Diã ȳalo ala eraterémó, so whĩ feané diã h̄óróló, b̄oe du betaalo ai ape. Tétu betepatei, whĩ me detamo ai sek̄i ala h̄ale beleté fóló kemetere kwiapaae sókó fupa, ti atétere so whĩ aluyaḡsóró, ȳalo tao saalopó. <sup>23</sup> Diã ai be huluamó sókó f̄elalemó, ai be hulua so whĩné diãtamo b̄oe dóló diãpaae susupui ala eratepa, ti ai be taaróló me be huluapaae botokó fae. Ȳalo diãpaae mo i dere ape. Ai Israel fakené be huluarape dok̄ fea kw̄eyóló kemeréni teó kutu betepatei, kale Whĩné Naalema sókó waalo ai ape.

<sup>24</sup> Betã *skul* naalené ̄ yó matere whĩ ama t̄eteranénipó. Atétere kaae, kutó diratere whĩnékélé ̄ t̄eteróló kaae tare whĩ ama t̄eteranénipó. <sup>25</sup> Kale *skul* naale ̄ kisipa siré fóló, ama kisipare alakélé ̄ yó matere whĩné kisipare alatamo betã s̄u yóo, kale kutó diratere whĩné dere alakélé ̄ kaae tare whĩné dere alatamo betã s̄u yóo epata, ti mo wisirapó. Mo so whĩné be tale kilituraalu, ̄ta dowi keperapené doasi topo kepe Belsebul-pó du betepa, ti ama be whĩ so whĩpaaekélé betã kaae eratere fotóro yaalo ai ape.

<sup>26</sup> Atérapa, atima ai whĩrape kolóló wiyaḡse. Ti noatepae, mió kinóló mole ̄la ̄larape fea take h̄akearatepa kelaalopó. Kinóló mole ala ó fo so whĩ feané kisipa yaalo ai ape. <sup>27</sup> Ȳalo diãpaae dilikitamo yó mótu betere fota, ti be d̄etamo h̄akeamó yae. Diaaḡ kikiti wos̄éli dolomó du betere fo ti so whĩ feané wos̄ópóló, siki bemó daalu h̄akeamó yó melae. <sup>28</sup> Ti diaaḡ kepe bete doréni, mo tó tikimaaté suk̄ópóló dele mo whĩrape koróló, diã wiyaḡse. Tényi, naao tikiró kepe betetamo wusuró dowi si duku beterepaae taae deranére Talepaae betã wiyae. <sup>29</sup> Whĩrapené ba male tamo duputuraalu, sonaai *moni* kené dupu dua dapó. Téretei, diaaḡ Aya Kótóné ama kisipané ai ba belek̄amale haepaae derepae initepa, ti haepaae derepenénipó. <sup>30</sup> Diaaḡ topomó bilire niki feata, Tale Kótóné ama dos̄ayóló mo tuérapó. <sup>31</sup> Atérapa, diã whaalaa yóló wiyaḡse. Ti i haemó betó mole ba

belekaatiki kolósu, diã kolósu depa, diãta mo doasi òla ereteiné Kótóné ama diã kisipa keteraalopóló de? Mo meipó.

<sup>32</sup> Mepaae whì denétamo amatei, so whì feané keletómó, òta Keriso whì beterepó depata, ti atétere whì ó hepen bemó betere yálo Ayané keletómó ita yálo ne nopó yaalo ai ape. <sup>33</sup> Téyaalotei, mepaae whì dené so whì feané keletómó, òta Keriso whì meipó depa, ti yálokélé hepen bemó betere yálo Ayané keletómó à yálo ala eratere whì meipó yaalopó.

<sup>34</sup> È i haepaae waletaita, ti i haemó betó mole so whì fea bóe dele ala taaróló, dua beterepóló wale nisiyaqse. Tèni, i haemó betó mole so whì tuãmó tekeróló me fake kae beteroó, me fake kae beteroó yaairaalu walepó.

<sup>35</sup> È wóló betere bete i ape.

‘Naaleró alimatamo tuãmó tekeróló bóe delóo, senaaleró hamatamo betere alakélé tuãmó tekeróló bóe delóo,

whìné dokore soné ama hyama seretamo bóe dóo, yaalopó.

<sup>36</sup> Whì mené ama fake so whì ó àtamo betãmó betere so whìnétei, àtamo bóe daalo ai ape,’ erapó.

<sup>37</sup> Mepaae whì dené è sisópaae eróló, ama alima ó hamapaae doasi hekesené sukóló yaala sókó fu betepa, ti atétere so whì ètamo betãmó betaaire sunipó. Mepaae whì dené ama naale ó senaalepaae yaala sókó furaalu, è sisópaae eratepa ti atétere so whì ètamo betãmó betaaire sunipó. <sup>38</sup> Mepaae whì dené à sukàaire filipaa ni amatei beleyóló è sya ànitepa, ti ai so whì yálo fo wosetere so whì betaaire sunipó. <sup>39</sup> Mepaae whì dené ama betere bete me ala yaqsórópóló, amatei hotowayóló kaae tapa, ti atétere whìné ama betere bete aluyaalo ai ape. Mepaae whì dené yálo ala eraairaalu, ama betere bete me òla meipóló aluratepa, ti atétere whìné ama betere bete aluni, hàle muó tawaalo ai ape.

<sup>40</sup> Whì me dené diã wisiyóló dape sóró kaae tatepa, ti ètei wisiyóló dape sirapó. Mepaae whì dené è wisiyóló dape supata, ti è dotèyale seké yálo Ayatei wisiyóló dape sirapó.

<sup>41</sup> Whì me dené mepaae whì kilituraalu, Kótóné ama fo eratere kóló whìpóló, mo wisiyóló dape supa, ti atétere whìné Kótóné ama kóló whìné sere dupu sùtóróti saalopó. Whì me dené mepaae whì kilituraalu, àta mo donoi ala dere whìpóló mo wisiyóló dape supa, ti atétere whìné kale mo donoi ala dere whìné sere dupu sùtóróti saalo ai ape. <sup>42</sup> Yálo diãpaae mo i dere ape. Whì me denétamo mo belei sokótei betere whì yálo ala erótu betere whìpóló siri wèi nae yóló melatepa, ti ai ala deremó dupu hàsókó feni, motóró saalopó,” yalepó.

## 11

*Yesuró wèi tópuratere whì Jon-tamo*

*(Luk 7:18-35)*

<sup>1</sup> Atéroró, Yesuné yó matere 12 whìrapepaae fo yó melóló kemetepa, ai betere tiki taaróló, à Kaleli hae kwiamó tẹ mole be huluapaae felepó. Atéroró fóló, hàle mo betó mole so whìpaae kale kisi fo wisi yó melóo, ama fo wosetu betere so whìpaaekélé yó melaté kwèyóo yaairaalu felepó.

<sup>2-3</sup> Kale Jon *dipula* bitu, Yesu Kerisoné i ala du beterepóló deté kotere fo wosóló, ama yó matere whìrapepaae I fo wasae yóló dotèyalepó. “Yáta kale waalopóló bope du betale whì hìtipé, whì me kae wópóló kaae tawaaloé yóló wosene fae,” yalepó. Atétepa, kale Jon-né dotonale whìrape fóló, Yesupaae wosalepó.

<sup>4</sup> Tétepa Yesuné atimapaae duraalu, “Diã Jon beterepaae fóló, diaaq wosale foró kelale alatamo àpaae yó móturaalu, i fo yae. <sup>5</sup> Kale kele diliki yóló betale whìrape wisiróo, hó doyóló betale whìrape wisiróló falóo, mepaae dowi humu fulu dorowóló betale whìrape wisiróo, woséli kìjne so whì tukwè falóo, mepaae mo ti sinale so whìtei kepaaróo, yoleale yóló betere so whìpaae kale kisi fo wisi yó mótu betóo, du beterepó ene fae. <sup>6</sup> Mepaae whìtamo yálo du betere ala kolóló, è sya waletai hóturaalu, dée nénitere whì ti Kótóné wisiratepa, hàjné sukutu beterepóló yae,” yalepó.

<sup>7</sup> Atéror, kale Jon-né ama yó matere whjrape fi kinipaae, Yesuné Jon-né du betere alamó tué muturaalu, aimó betó mole so whjpaee yó melaai duraalu, “So whjkélé bitinire hãle kópu kãae fi hae tikipaae fua yaletai-a, noakó kële fua yaleé? Beséné féporótu betere kape kelaai fua yaleé? Mo meipó. <sup>8</sup> Diã upaae noakó kelaai fua yaleé? Whj betã mo kuti wisinaale deróló betepa kële fua yaleé? Meipó. Atei kaae kuti wisinaale deró betere whjta, ti kale doasi topo whjrape bitua dere tiki dokélé ini, mo sisi yóló sorokçi be wisinaalemó bitua dapó. <sup>9</sup> Téretei, diã noakó kële fua yaleé? Kótóné ama kóló whj kelaai dapóló fua ipa, ti ãtóróti mo hïti ai ape. Yãlo diãpaae mo i dere ape. Kótóné ama kóló whjrape fea beteretei, ai whjiné ama ditere kutóné mepaae kóló whjrapené ditere kutó mo bosene falapó. <sup>10</sup> Ai sekémó kisipa mutu, Kótóné asémó i fo erapó.

‘Yã waai teópa yãlo fo eraaire whj folosóro ãpi wópóló dotëyaalopó.

Ai whjiné amata, yã waaire tũ donoróló wisiraalopó,’ erapó.

<sup>11</sup> Yãlo diãpaae mo i dere ape. I haemó betó mole sorapené deyale whjrapekélé fea betó moletei, kale wëi tópuratere whjkó Jon-né atima fea tãteróló bosene falapó. Tépateti, Kótóné tãteróló kaae tare aomó belei sókó deóló betere whjiné ti kale wëi tópuratere whj Jon tãteró beterapó. <sup>12</sup> Kale wëi tópuratere whj Jon betale alimó kaae sóró, hepen bemó betere Kótóné tãteróló kaae tare aomó mole ala mo doasi fotokõtamo wouraaalu, fakeraté wou beterapó. Ai ala saairaalu, ketekë buóló bóe du betere whjrapené ai ala kekeparó fasó sua dapó. <sup>13</sup> Kótóné ama fo eratere kóló whjrapéro Moses-né asëre fotamoné Kótóné i ala yaalopóló yó maté wóló, kale wëi tópuratere whjkó Jon betale alimó sókó walepó. <sup>14</sup> Térené diaaõ kispánétamo waalopóló kale bopetu betale whj Elaijata Jon ãtóróti hïtipóló kisipa mutupa, ti mo wisirapó. <sup>15</sup> So whj de wosëli daapa i dere fo mo wisiyóló wosóló kisipa muae.

<sup>16</sup> Mió i alimó betó mole so whj etérapóló bete kisipa yópóló, yãlo noa ala sũróló yaaloé? Atimata, etei kaae naale senaale kaaené kelerapó. So whj tourãleta dere tikimó bituraalu, mepaae naale senaalené mepaae naale senaalepaae melaa yaalopa ape yóló etei fo dapó.

<sup>17</sup> ‘Dãné fó wutiné haleratepa, diãné mepaae wole forape yóló sama kilini yóo, dãné mepaae wole forape depa diaaõ moló ini yóo yaletai-a, noatepa hãle daae mualeé?’ dua dapó.

Ai kale keteirapené dere ala kaaetóróti diaaõkélé ai du betere ape. <sup>18</sup> Kale wëi tópuratere whj Jon wóló beteretei ãlakélé, *wain* wëikélé nénitere ala mepaae so whjiné kolóló, ama depe tuãmó dowi kepe bituraalu dapó dua yalepó. <sup>19</sup> Kale Whjiné Naalema wóló bitu, ãlaró wëitamo nokole kilitu, so whj feané ai whjta, ãlakélé *wain* wëikélé dekéro nuku betere whjpó. ãta, kale *takis moni* siré kotere whjrapéro dowi ala dere whjrapetamoné fulumu whjpó, ai du betere ape. Tétu beteretei, mepaae whjiné ama dere ala kãae kolóló, ai whjta Kótóné mo dotoróõ fale kisipa muluraalu dapó yaalo ai ape,” yalepó.

*Mepaae dowi ala taaróló kisipa fetenire be huluamó ere fo*  
(Luk 10:13-15)

<sup>20</sup> Téró, Yesuné ama kae kae kelemei alarape erale be huluarapemó betó mole so whj dowi ala taaróló, Talepaae kisipa tiki feteyóló bitini yalemó, ai so whj só deraai yalepó. <sup>21</sup> Atéror ama duraalu, “Korasin be huluaró Betsaida be hulua so whjrapetamo-ó, diã tuãpaae mo dowi sekei ala waalo ai ape. Yãlo diã tuãpaae erótua yale kelemei alarape kaaetamo, Tair be huluaró Saidon be huluatamomó eróluaşóro, ti atimané dowi ala mo taketitei taaróló, tué tiki feteyóló kili diyóló yei kutitamo bituãpó. <sup>22</sup> Yãlo diãpaae mo i dere ape. Tale Kótóné taleyóló kwia matere sukamó, Kótóné i haemó betó mole so whjpaee kwia matere alata, ti kale Tair be huluaró Saidon be huluatamopaae melaaire kwia mo bosene faalo ai ape. <sup>23</sup> Diã Kapeneam be huluamó betó mole so whj-ó, diã ó şãpaae holaalopóló kisipa mute? Mo meipó. Diãta, mo apaae derepale dolopaae Kótóné sóró deraalo ai ape. Diã ai Kapeneam be hulua tuãmó erale kelemei alarape kaae, Sodom be hulua tuãmó eróluaşóro, ti ai be hulua doróluaşmeipó. Miókélé hãle tã tawuãpó.



<sup>24</sup> Téretei, yālo diāpaae i dere ape. Tale Kótóné Sodom so whī taletere sukamó doasi kwia melaalotei, diāpaae eraaire sekēi alata, ti bosenóló mo doasi ala eraalopó,” yalepó.

*Fóturu depa s̄a nóló dua betere ala melaalopóló dere fo*  
(Luk 10:21-22)

<sup>25</sup> Atéyale sukamó, Yesuné ama Alima Kótóné doi hale sóró horóló duraalu, “S̄aró i haetamo t̄eteróló betere Aya Tale-ó, naao mió i alimó yó mótu betere alarape feata, doasi kisipa sóró betó mole whīrapené kelaqsóró hyó mulóló, i naale belek̄atikiné maaté kolópoló, h̄akeamó yó melaleteiné yāpaae mo kée dapó. <sup>26</sup> Aya-ó, mo dapó. Ti ai alata, mo naao kisipa mole alatóróti ai ape,” yalepó.

<sup>27</sup> “Fea alata, yālo t̄eteróló kaae tanópoló, yālo Ayané ̄paae meló beterapó. Mo whī bet̄anékélé Naalema kisipa initei, Alimané ama bet̄a kisiparapó. Térure kaae, mo whī bet̄anékélé Alima kisipa initei, Naalemané bet̄a ama Alima kisiparapó. Naalemané ama kisipa mole so whīpaae yālo Ayata, etei kaae Tale beterapóló, yó matere so whīné maaté tué yaalopó.

<sup>28</sup> Diā mepaae whī sekēi ̄la beleyaletikimó, fóturuyóló bétu betere so whī-ó, diā s̄a nóló mo dua betaaire ala yālo melaalopa, ̄ beterepaae ape. <sup>29</sup> Yālo h̄ulumó belere ni fake beleyóló, d̄amo wusóró furaalu, yālo dere ala kolóló kisipa sae. Ti noatepae, yālo hosaa tuāmó mole naamei ala wisi diaāq kisipa yaasepóló, yó melaalopa, ape. Até depata, ti diaāq hosaa muni deyóló mo dua betaalopó. <sup>30</sup> Ti noatepae, yālo kutó ditere alaró beleyóló fole ̄latamo sekēni, mo esepelérápó,” yalepó.

## 12

*Yesu ̄ata s̄a nópóló tukóló muló betere be d̄e tale*  
(Mak 2:23-28, Luk 6:1-5)

<sup>1</sup> Atéyale sukamó, Yesuró ama yó matere whīrapetamo *whit* kutó tuāmó kutu betalepó. Téyalemó, ama yó matere whīrape wotetepa s̄a nópóló d̄ale muló betere sukamótei, kale ai kutómó yó mole *whit* du k̄aesu yóló nukulé fu betalepó. <sup>2</sup> Atei ala depa, Farisi whīrapené kolóló Yesupaae duraalu, “Naao yó matere whīrapené s̄a nóló beterópoló tukóló muló betere be d̄emótei, kale yóló muló betere fo tukóló, ̄la ai su betere ape,” yalepó.

<sup>3</sup> Ai fo depa ama atimapaee duraalu, “Depit-ró ama fulumu whīrapetamo atima wotetepa yale ala diaāq dos̄ayóló, kisipa muni airapó. <sup>4</sup> A Kótóné be tuāpaae holóló bituraalu, mo kae muló betere *bred* o Depit-ró ama fulumu whīrapetamo atima wotepa sóró nalepó. Ti ai ota, Kótópaae melaletei, mo h̄ale whīrapené naqsóró fo mupa, Kótópaae momaraterere whīrapené maaté nukua dapó. <sup>5</sup> Moses-né yóló muló betere fo s̄ya furaalu, momatere be kaae tare whīrape kale d̄ale muló betere sukamótei atimané ditere kutó diyaai be dolopaae fua dapóló, ere fo diaāq dos̄ayóló kisipa muni airapó. Ti kale yóló muló betere fota, mo tikitu betepatei, me dowi ala yalepóló inipó. <sup>6</sup> Yālo diāpaae mo i dere ape. Kótóné ama momatere beta, doasi ̄lapatei, Kótóné ama ala erótu betere sek̄eró, mió ama erótu betere alatamoné ai momatere be t̄eteróló teraae falapó. Atére sek̄eta, mió diātamo bet̄amó i betere ape. <sup>7</sup> Tale Kótóné i fo as̄eyóló muló beterapó. ‘Kale *sipsip* hupu ó me ̄la simó suk̄ylaa daróló momaraterere alata, ti yālo h̄ekesere ala meipó. Me whī k̄olené sinóló tao sere alata, ti yālo h̄ekesere alapó,’ erapó. Ai fotamo diāné tué ūasóró, ti dowi ala munire whīrape só derólūameipó. <sup>8</sup> Ti noa betené meipó. Kale Whīné Naalemata s̄a nóló beterópoló, d̄ale muló betere be d̄e t̄eteróló kaae tare Tale beterapó,” yalepó.

<sup>9-10</sup> Téró Yesu a aimó betaletēi taaróló, atimané fo wosetere be tuāpaae sókó felemó, aimó bet̄a naase dowi whī betepa kelalepó. Atima mepaae so whīné a dowi ala yale whīpóló só deraaire bete kikitū Yesupaae woseturaalu, “S̄a nóló beterópoló d̄ale muló betere sukamótei, whī wisiraterere ala depa fo mulepé meié?” yalepó.

<sup>11</sup> Ai fo depa ama atimapaae duraalu, “Diakó whi me denétamo, kale sãa nóló beteropóló tukóló muló betere sukamó betã sipsip hupu nóku dolomó doropóló mupa, tao saalomeié? <sup>12</sup> Tépatéi, whiãa ti mo doasi bete mole ãla ereteiné whi tao sere alané sipsip hupu tao sere ala bosene falapó. Atérené sãa nóló beteropóló ðãle mulale sukamó wisi ala depa, fo munipó,” yalepó.

<sup>13</sup> Téró ai fo yóló kemetepa, kale naase dore whipaae duraalu, “Naao naase teréë falae,” depa, kale whiné ama dore naase teréë faralemó, me tikiró wisire naase kaae yó felepó. <sup>14</sup> Atétepa, kale Farisi whirape atima belapaae tóë fóló, Yesu netéro daaloé yóló fo dokalepó.

*Kótóné ama kutó dirópóló sókó sere whi*

<sup>15</sup> Até yaaire ala Yesuné ama kisipa yóló, ã betale tiki taaróló felepó. Atétepa, kisi daae mole so whi feané ã sya wou betepa, ama wisirótua yalepó. <sup>16</sup> Atéró, ama atimapaae fo mulótu duraalu, “Yãlo i dere ala kolóló ã etei kaae whi beteropóló mepaae so whipaae momókó yaõse,” yalepó. <sup>17</sup> Yesuné ai du betale alata, mo take Kótóné ama kóló whi Aisaiané aseyóló muló betere fo motóro dokonóturaalu yalepó. <sup>18</sup> Ama ai ere fo i ape. “Yãlo kutó dirópóló, sókó sóró kae betero betere whi i betere ape.

Ama dere alamó, ã hajné sukutu ãpaae yaala sókó fóló, mo hosaa mulapó. Atérené yãlo kepe bete ã tuãpaae beteratepa, amamo Talené mo donotóro taleyóló kwia melaaire fo i hae kwiamó kae kae tiki daae mole so whipaae hãkearóló yó melaalo ai ape.

<sup>19</sup> Téró yãlo kutó diratere whi hõle sere alaró hõle fotamo ini dereteiné, ai be belamó ó tumó fua wua dere so whiné mo wosókélé yaalomeipó.

<sup>20</sup> Kale kape siki kãae faairaalu, bitikijne tikimó ama mo ti kãayaalomeipó.

Téturaalu, kale wisiyóló dó tanire sãkélé ama hapale sukunéni, hãle dó tanópóló kaae taté faalopó.

I haemó du betere kae kae dowi alamó, mo donotóro taleyóló kwia melaaire alané hõko taletere ala aluraté fóló, mo donoyóló taletere alané tãteróló kaae tawaalopó.

<sup>21</sup> Atéturaalu, hae kwia feamó betóló fale so whiné ãpaae kisipa tiki tiróló hajné sukutu bitu, i sekénéta, ðã mo tao saalopó du betaalo ai ape,” erapó.

*Yesu ã topo kepe Belsebul-né fotokõratepa dapóló yale fo*

*(Mak 3:20-30, Luk 11:14-23, 12:10)*

<sup>22</sup> Téró, betã whi dowi kepe tepeyóló bituraalu, kele diliki yóo, kólókélé nomóo ere whi Yesu beterepaae dapesó wapa, ama wisiralepó. Atéró wisiratepa fo yóo, kelené ãla ãlakélé wisiyóló kolóo, yalepó. <sup>23</sup> So whi feané ai ala kolóló sirayóló duraalu, “Ai whiãa Depit-né deté wale fake tuãmó, waalopóló bopetu betale whi hiti irurapó,” yalepó.

<sup>24</sup> Ai fo kale Farisi whirapené wosóló duraalu, “Meipó. Ai whiãa, doasi keperapené topo kepe Belsebul-né fotokõratepa, dowi kepe ai dóló hõkonótu betere ape,” yalepó.

<sup>25</sup> Atéró, atimané mutere kisipa tiki Yesuné kolóló atimapaae duraalu, “Mepaae hae kwia tãteróló kaae tare doasi topo whirape atimasisitei bóe dupa, ti atimané tãteróló kaae tare ala mo doraalo ai ape. Atéturaalu, doasi be hulua ó betã bemó betere so whi atimasisitei bóe dupa, ti mo wisiyóló bitini, mo doyaalo ai ape. <sup>26</sup> Satan-né ama fake whitamotei bóe dóló hõkó fatepa, ti ama tãteróló kaae tare ala amatei teketepa, ti netéro fotokõ buóló daayaaloé? <sup>27</sup> Atére kaae diaaõ duraalu, i sekénéta kale dowi kepené doasi topo kepe Belsebul-né fotokõratepa dóló hõkonalepó dere-a, diaaõ be whiné dowi kepe dóló hõkonótua deteretei né fotokõratepa, du betere? Atétepa, ti atimanétei ðiãtamo fo tokõtamo yóló, taletere sukamó ðiã só deraalo ai ape. <sup>28</sup> Téretei, Tale Kótóné Ðei Kepe Wisiné ã fotokõrótu betereiné, dowi kepetamo yãlo dóló hõkonótu betepa, ti kale Kótóné tãteróló kaae tare aõmó mole ala ðiã tuãpaae wóló mulapóló kisipa yaalo ai ape.

<sup>29</sup> Whi mené mo doasi fotokõ bole whiné ãla ãla ãlémi saairaalu, noa alapi yaaloé? Folosóro kale seképi dirii képiné dokóló mulóló, nalo ama bemó muó mole ãla ãla sóró fenérápó.

<sup>30</sup> Ẹtamo betamó bitinire whíné ti bóe dóló ẹ só derótu beterapó. Mepaae whíné ama ọla ọla ẹtamo mulénitepa, ti atétere whíné ama ọla ọla họko besekérótu beterapó. <sup>31</sup> Atétu betereteiné yalo diapaae mo i dere ape. Mepaae kae kae dowi alaró Kótó faletere fotamo yólóte, nalo Talepaae kemerae depa, ti Tale Kótóné me ọla meipóló hẹle kemeraalopó. Tépateti, kale Dẹi Kepe Wisiné erótu betere alatamo faletepa, ti Tale Kótóné me ọla meipóló kemeraalomeipó. <sup>32</sup> Atére kaae, mepaae whínétamo kale whíné Naalema falatapa, ti ama ai dowi ala kwia me ọla meipóló hẹle kemeraalotei, mepaae whi dené kale Dẹi Kepe Wisiné erótu betere alatamo faletepa, ti mió i betere alimókélé ó take nalo waaire alimókélé, ama ai dowi ala kwia kemeréni, hẹle muó tawaalopó.

<sup>33</sup> Ni wisi daapa, ti ama dukélé wisi oleyaalopóló kisipa muó, Dowi niné ama dukélé ti mo dowitóró oleyaalopóló kisipa muó, yae. Ti noatepae, so whíné olere du kilituraalu etei kaae nipóló kisipanérápó. <sup>34</sup> Diẹ whi tukó nokole dowi wulirape-ó, diẹ dowi alané fẹanuraalu wisi fo noayóló yaaloé? Ti noatepae, so whi feané hosaa tuamó fẹayóló mole alatóróti kọlónékélé foparóló hẹkeamó dua dapó. <sup>35</sup> Whi wisiné ama hosaa tuamó ti wisi alatóró fẹayóló muluraalu, ama dere fokélé wisi fotóróti dua dapó. Dowi whíné ama hosaa tuamó ti dowi alatóró fẹayóló muluraalu, dowi fotóróti dua dapó. <sup>36</sup> Térapa, yalo diapaae mo i dere ape. Diaaọ dere fotamo, kisipa tekeyóló ini, hapale họko depa, ti take taletere sukamó diapaae etei kaae họko fo noatapa yaleé yaalopó. <sup>37</sup> Ti noatepae, taleyaaire sukamó diaaọ yale wisi fonéte diẹ hẹle fọpóló eróo, mepaae yale dowi fonéte diẹ só deróló kwia melóo, yaalo ai ape,” yalepó.

*So whíné tuẹ yópóló Talené Jonapaae erale kelemei ala  
(Mak 8:11-12, Luk 11:29-32)*

<sup>38</sup> Téró, mepaae Farisi whiraperó Moses-né asere fo yó matere whirapetamoné apaae duraalu, “Yó matere whi-ó, Talenéte eratapóló dané kisipa yaai dapa, kelemei alakó erótumié?” yalepó.

<sup>39</sup> Ai fo depa ama atimapaae duraalu, “Diẹ nópu nokole alaró mepaae sonaalei dowi alatamo du betere whirape-ó, Talenéte eratapóló sira yaaire ala erae yóló, wosó maaté tarapó. Me sira yaaire alakó yó melaalomeitei, Kótóné ama kọló whi Jonapaae erale ala kaae betẹ eratepa kelaalo ai ape. <sup>40</sup> Ti noatepae, kale whi Jona be dẹ sore yóo, diki sore yóo yóló, doasi yané depe dolomó bitu yale kaae, kale Whíné Naalemakélé, be dẹ sore yóo, diki sore yóo yóló, dou dolomó hẹle muaalopó. <sup>41</sup> Téyaalotei, take nalo kale Ninipa be hulua whirape taletere be demó mió i alimó betó mole so whi mo só deraalopó. Ti noatepae, atima Jonané yó mótu betale fo wosóló, dowi ala taaróló kisipa tiki feteyalepó. Téyaleteti, Jonakélé tẹteróló bosene fale whi i betepatei, kisipa tiki tirénitere-a, noatapa de? <sup>42</sup> Talené taletere be dẹ sókó wapa, betẹ Saut-paae mole hae kwiamó betere doasi kwin so ẹ turukó holóló daalu, diẹ mió i alimó betó mole so whi só deratere fo yaalopó. Ti noatepae, ai sota, mo saletópaae betale sotei, kisipa tiki dotoróẹ fóló mole whi Solomon-né yó matere fo wosaai dapóló weipakalepó. Téyaleteti, Solomon-né kisipa tiki fosó fosóre alakélé tẹteróló bosené fale whi i betere ape.

<sup>43</sup> Kale dowi keperape whíné depe tuamó beteretei taaróló furaalu, i ala dua dapó. Ẹ kópu kẹae fi tikimó mo wisiyóló betaai dapóló kekẹai fẹlalemó, betaaire tiki kilinitepa momó fesaae wóló duraalu, ‘Yalo taaróló wale bepaae, ẹ momó biti faaitapó,’ dua dapó. <sup>44</sup> Atéró, ẹ fóló kelerẹlemótamo whi mekélé bitini kale be fuóló taae faróló ọla ọla fea hotowaró betapaaeró betepa, keletapó. <sup>45</sup> Atépa kale dowi kepe ẹ momó fesaae fóló, mepaae doasi dowi alamaaté du betere wẹikeró keperape dapesó wóló, kale whi tuamó biti walapó. Atétepa, ai whi ẹ take folosóró betale ala sawa dorete, mió kale wẹikeró dowi keperape biti waletéiné, kale whíné betere bete mo ti doratapó. Atétere kaae, mió i alimó dowi ala du betere so whipaaekélé eraalo ai ape,” yalepó.

*Yesuné hamaró nomarapetamo  
(Mak 3:31-35, Luk 8:19-21)*

<sup>46</sup> Yesuné ai touró betere so whįpaae fo hąle du betepatei, ama hamaró nomarapeta-moné ątamo fo yaairaalu, wóló belamó daae molepó. <sup>47</sup> Tépa whį betąné duraalu, “Naao haeró norapetamoné yątamo fo yaai wóló belamó daae mulapó,” yalepó.

<sup>48</sup> Ti fo depa Yesuné duraalu, “Yąlo haeró norapetamo-a, deé?” yalepó. <sup>49</sup> Ti fo yóló, ama yó matere whįrape beterepaae naasené yóló duraalu, “Yąlo haeró norapetamota, ti i betó mole ape. <sup>50</sup> Ti mepaae so whį denétamo hepen bemó betere yąlo Aya Kótóné ama kisipa mole ala erótu betepata, ti yąlo no ne ó haetóro ai betere ape,” yalepó.

## 13

*Yesuné whit ke biliterepaae dó faróló yale fo  
(Mak 4:1-9, Luk 8:4-8)*

<sup>1</sup> Atéyale be demótóro Yesu ą ai be tuąmó yó mótu betaletai taaróló, kale doasi weį kęla fókupaae bitį derepelepó. <sup>2</sup> Atéró, ai weį fókumó so whį mo hąle ąla kaae bopéróló daae moleteiné ą daayaaire tę munipa, nuku tuąpaae daane horalepó. <sup>3</sup> Atéru, so whįpaae du betale fo fea ti fo sale maaté yóló duraalu, “Whį betąné ąla wae kerape ama kutómó terepété kweyaaı sóró felepó. <sup>4</sup> Atéró, kale whįné ama ąla wae kutómó terepété kuturaalu, mepaae ke ti tu tó mó sókóta yóló mupa, barapené nalepó. <sup>5</sup> Mepaae kerape ti kane tó mó dakere haepaae taae durupua yalepó. Atéyale ąla waeta, mo haepaae derepéni, kane tó mó dakere haemó taae derepeleteiné, kale ąla wae mo hapale holalepó. <sup>6</sup> Téyaletei, mo dirii sukané kale ąla mo hapale botokole yó salepó. Ti noatepae, ama feleke mo apaae derepénireteinépó. <sup>7</sup> Mepaae kerape, ti kale mu daai ne tuąmó taae durupua yalepó. Téturaalu, kale ąla wae dowi mu daai netamo betąmó holale tikimó, ai kale dowi nené kale mo ąla bopée sóró aluralepó. <sup>8</sup> Mepaae kerape ti mo hae wisimó taae durupua yalepó. Atéyale ąla ti mo wisiyóló holóló, du wisinaale woleyalepó. ąla wae bįli furaalu, yo betą sóró feletei, ąla ųlumétepa suraalu ti 100 yorape mepaae 60 yorape ó 30 yorape ąanóló sóró walepó. <sup>9</sup> Mepaae whį de wosęli daapa, ti i dere fo bete wisiyóló wosóló kisipa muae,” yalepó.

<sup>10</sup> Atéró, ama yó matere whįrape wóló ąpaae woseturaalu, “So whįpaae naao fo salené maaté du betere-a, noatepa de?” yalepó.

<sup>11</sup> Ai fo depa ama tokó mótu duraalu, “Ó hepen bemó betere Kótóné ama tetéróló kaae tare tuąmó kinóló mole kisipa tiki wisinaale diąpaaeta meló beteretei, atimapaee ti meló bitini ai ape. <sup>12</sup> Mepaae whį dené kale fo wisitamo sóró tapa, ti ai tó mó mepaae kae beleróló melaalopó. Téturaalu, ai whį ą mo dekéró muaalo ai ape. Mepaae whį dené kale fo wisi sóró tanitepa, ti ama sawatamo tareteikélé fasó saalo ai ape. <sup>13</sup> Yąlo atimapaee fo salené maaté i yó mótu betereteita, hąle meipó. I ere fo dokonóturaalu, erapó. ‘Atimané kelené mo kilirutei, me ąla wisiyóló koló fumipó.

Atimané wosęlinékélé wosetu bitutei, bete wisiyóló kisipa mutumipó.’

<sup>14</sup> Ai so whį tuąmó ere alata, Aisaiané aseýóló muló betere fo dokonóturaalu dapó. Ai asęre fo i ape.

‘Diaaą wosóta yaalotei, fo bete wisiyóló kisipa muaalomeipó.

Diaaą kelenée yaalotei, wisiyóló kelaalomeipó.

<sup>15</sup> Ti noatepa meipó. Ai so whįné hosaa tąróo, kelekélé dilikiróo, atimané wosęlikélé kinóo erapó.

Ti noa yaqsóró meipó. Atimané kelené mo bete kolóo, wosęliné wosóló bete kisipa yóo, yaqsóró erapó.

Ai ala ere so whį atima ę beterepaae momó feteóló wapa, ti yąlo atima sımó wisiranérapó,’ erapó.

<sup>16</sup> Téretei, diaaą kelenékélé mo wisiyóló kolóo, wosęlinékélé fo wisiyóló wosóo yaleteiné, Kótóné dią wisiró beterapóló, hajné ai sukutu betere ape. <sup>17</sup> Yąlo diąpaae mo i dere ape. Mo take Kótóné ama kóló whįraperó mo donoi alamaaté dere whįrapetamo feané mió diaaą kilitu betere ala atimané kelenée du betaletai mo kilinipó. Diaaą wosetu betere fokélé atima feané wosenée du betaletai, mo wosókélé inipó.

<sup>18</sup> I kale ɔla wae ke terepeté kweyale whiné yale fo sale fo bete i dapa, diaaɔ mo wisiyóló wosae. <sup>19</sup> Mepaae whi de Kótóné tɛteróló kaae tare aɔmó mole fo wisi wosóló, bete wisiyóló kisipa initere so whiɛta, ti kale ɔla wae ke tu tuamó sókóta yóló mupa, barapené nale kaaeta, ti kale dowi Satan-né atima hosaa tuamó muló betere fo wisi tokó sua du beterapó. <sup>20</sup> Kale kane tómó dakere haemó taae derepele ɔla waeta, ti mepaae so whi dené kale fo wisi hapale wosóló, hekesetu dere kaaepó. <sup>21</sup> Tépatéi kale fo wisi wosóló, ama feleke mo apaae derepéniruraalu, sawa haɛke sukamó beteró, sɔsere ala ó me sekéi ala wapa, ti kale seké hapale tétitei dée nóló Talené ama fo wisi erateretei mo ti taalutua dapó. <sup>22</sup> Kale dowi mu daai ne tuɔ dolomó taae durupu yale kaaeta, ti whi me de Kótóné fo wosólóte, i haemó doasi *moni* sóró néli whi betenée dere alaró whaalíané sukutere alatamota, mo doasi bete mole nisyóló sya furaalu, Kótóné fo aluróló du wisiyóló ulutimipó. <sup>23</sup> Kale hae wisi bolemó taae derepele ɔla wae kaaeta, ti whi me de Kótóné fo wisiyóló wosóló, kisipa mutere so whi ai ape. Atétere whiɛta, kale ɔla ɔlumétepa, mepaae 100 mepaae 60 mepaae 30 yorape deyóló faanótu dere kaaepó,” yalepó.

*Dowi neró wisi ɔlatamopaae dó faróló dere fo*

<sup>24</sup> Atéró, Yesuné so whipaae fo sale fo me kae yóló duraalu, “Ó hepen bemó betere Kótóné tɛteróló kaae tare aɔmó mole alata, i ala dere kaaepó. Whi betané ama kutómó ɔla wae wisi biliyalepó. <sup>25</sup> Atéró biliyóló, so whi fea noke firepaae ama bóe whi wóló, kale ɔla wae ke biliyó mole tikimó dowi nené kekélé terepée daalóló, felepó. <sup>26</sup> Kale ɔla wae holóló du woleyaaire alimó, kale dowi netamo wusuró betámó hopa kelalepó.

<sup>27</sup> Atépa, kale kutó diratere whirapené ai kutó talepaae duraalu, ‘Doa whi-ó, naao kutómó mo wisi ɔla wae ke maaté biliyalete, dowi nemo noayóló sokaleé?’ yalepó.

<sup>28</sup> Ti fo depa kale kutó talené tokó mótu duraalu, ‘Aita, bóe whiné du yalepó,’ depa ama kutó diratere whirapené apaae duraalu, ‘Da fóló ai dowi ne tokó farópé nearó?’ yalepó.

<sup>29</sup> Ai fo depa ama duraalu, ‘Meipó. Diaaɔ kale dowi ne teketuraalu *whit*-tamotei tokó falaɔsórópa, ama erópóló taalae. <sup>30</sup> Kale *whit*-tamo wusuró enópóló kaae tawóló, ɔla ɔlumétepa sere sukamó yaasepólópó. Atéró ɔla sere sukamóta, ti kale ɔla sere whirapepaae siré kweyae depa, dowi nerapepi tokóló si biliraai betapaae eróló mulaalopó. Téró kale mo naaire *whit* maaté siré kweyóló betapaae yóló, mulatere bepaae mulaalo ai ape,’ yalepó.

*Yesuné mastard ni keró yist-tamopaae dó faróló yale fo*  
(Mak 4:30-32, Luk 13:18-19)

<sup>31</sup> Atéró, ama atimapaae fo sale fo me yóló duraalu, “Ó hepen bemó betere Kótóné tɛteróló kaae tare aɔmó mole alata, ti betá whiné kale *mastard* niné ke ama kutómó biliyale kaaepó. <sup>32</sup> Ai kale *mastard* niné keta, mepaae i yó mole niné ke kaae meipó. I niné keta mo belekamaletéi huturaalu, ti mepaae kutómó ere nirape fea tɛteróló mo doakale ni ami daatua dapó. Atépa, ai ni tɛirapemó barape daaneta dua dapó,” yalepó.

<sup>33</sup> Atéró ama kale dere kaae, fo sale fo me yóló duraalu, “Hepen bemó betere Kótóné tɛteróló kaae tare aɔmó mole alata, betá soné *flawa* o bula duraalu tópuópóló bulatere sawa ɔla *yist* kaaepó. Ai sawa ɔlanéte *flawa* o bula doasi tóputua dapó,” yalepó.

<sup>34</sup> Atéró, Yesuné so whi feapaae yó matere dokó fo saletamo touróló yó du betalepó.

<sup>35</sup> Ama ai ala du betaletéita, ti Kótóné kóló whirapené yóló muló betere fo dokonóturaalu, du betalepó. Kale fo i ape.

“Take i hae kwia fea kaaraaipatei, kinóló mulaté wóló, mió i alimókélé haɛ kinóló mole forape fea, ti yaɔ fo sale fonétóro yó melaalo ai ape,” yalepó.

*Kale dowi nepaae dó faróló yale fo bete haɛkearale fo*

<sup>36</sup> Téró, ai touró betere so whi fea betó mupatei taaróló, a be dolopaae felepó. Atétepa, ama yó matere whirape a beterepaae wóló duraalu, “Kutó tuamó dowi ne botokorapó dere fo salené bete dapaae yó aɛae,” yalepó.



<sup>37</sup> Ai fo depa, ama atimapaee tokó mótu duraalu, “Wisi ɔla wae ke fesekeťe kotere whiťa, ti kale Whinė Naalema ai ape. <sup>38</sup> Kale kutóta, ti so whi fea betó mole hae tiki ai ape. Kale ɔla wae ke wisita, ti Kótóné teteróló kaae tare aqomó betó mole so whi ai ape. Kale dowi neta, ti dowi Satan-né naale senaale ai ape. <sup>39</sup> Kale dowi ne du biliyale bóe whiťa, ti dowi Satan-pó. Kale kutómó ere ɔla ɔlumétepa saaitere sukata, ti kale kemeyaaitere be deǵó. Kutómó ere ɔla ɔlumétepa sere whiřapeta, ti kale *ensel*-rape ai ape.

<sup>40</sup> Kale dowi nerape tokóló sipaae taae fatu dere kaae, take kemetere sukamó atéyaalo ai ape. <sup>41</sup> Atéro, kale Whinė Naalemané ama *ensel*-rape dotonóló, Kótóné teteróló kaae tare aqomó betó mole so whiřó dowi ala dere so whiřamo hoseké yóló betaqóró, ama *ensel*-rapené tokósu deté kweyaalopó. <sup>42</sup> Atéro, me whi dowi ala yópóló dée nalatere so whiřó dowi ala du betere so whiřamo si duku betere dolopaae taae deraalopó. Aimó siné duku bitu, doasi wole yóló kaketuraalu, atima serekené atimatei tukó nuku betaalo ai ape. <sup>43</sup> Atima atéro kiliipaae ti mo donoyóló betere so whi atimané Aya Kótóné teteróló kaae tare aqomó, suka wisi duraalu de tekée fu dere kaae, de tekée fi so whi betaalopó. Whi me de woséli daapata, ti i dere fo wosóló bete mo wisiyóló kisipa muae,” yalepó.

#### *Doasi moni sere wisi wisi ɔlapaae dó faróló yale fo*

<sup>44</sup> Atéro, Yesuné duraalu, “Hepen bemó betere Kótóné teteróló kaae tare aqomó mole alata, ti etei ala dere kaaepó. Whi betané ama hae kwiamó doasi *moni* sere wisi wisi ɔla bupa kikití koló salepó. Atéro kale ɔla hyó muóló, ɔ bepaee hekesetamo felepó. Atéro fóló, ama bemó muó mole ɔla ɔla fea mepaae whiřamo dotonóló *moni* sóró, kale wisi wisi ɔla mole hae tiki ama dupu yalepó.

<sup>45</sup> Atére kaae, hepen bemó betere Kótóné teteróló kaae tare aqomó mole alata, ti meleke kaae dui ɔla ɔla wisi kekóló keletepa, dotonóló *moni* sere whiné dere kaaepó. <sup>46</sup> Ai kale meleke kaae dui ɔla wisi mupa koló sóró fóló, ama tare ɔla ɔla mo fea dotonóló, ai kale ɔla wisinaale dupu yalepó.”

#### *Ya sere hǵleke wapaee dó faróló yale fo*

<sup>47</sup> “Fo sale fo me i ape. Ó hepen bemó betere Tale Kótóné ama teteróló kaae tare aqomó mole alata, mepaae ya siré kotere whiřapené ya saairaalu, atimané hǵleke wa weí kulupaae deróló, kae kae yarape sutere kaaepó. <sup>48</sup> Atéro, kale hǵleke wamó dere yarape taleyaairaalu, hǵleke wa tukó sóró weí fókumó turukwe mulóló, taleyóló wisire ya yopaae derótua yóo, doretei ti taae fatua yóo, yalepó. <sup>49-50</sup> Atétu dere kaae, take kemetere sukamókélé, ai ala yaalo ai ape. Kótóné ama *ensel*-rape wóló, wisi ala du betere so whi taleyóló kaepaae beteróo, dowi ala du betere so whi kaepaae beteróo, yaalopó. Atéro bukótamo yóló, dowi ala du betere so whiťa, si duku beterepaae taae deraalopó. Aimó siné duku bitu, atimanétei yale dowi alamópóló doasi wole yóló serekené tukó nuku betaalo ai ape,” yalepó.

<sup>51</sup> Téro Yesuné atimapaee duraalu, “Ai yale forape fea diaaǵ wosóló bete wisiyóló kisipa yaleé?” depa, atimané duraalu, “Épó,” yalepó.

<sup>52</sup> Tétepa Yesuné duraalu, “Moses-né aseýóló muló betere fo yó mótu betere whiřapepaae, Kótóné hepen bemó teteróló kaae tare aqomó mole ala i ape yóló, mené yó matepa kisipare whiťa, ti be tale kaaepó. Betǵ be talené ama wisi wisi ɔla muó mole tikimó mió sale kisi ɔlakélé, mo take mole ɔlatamo touróló, Talené ala erótu beterapó,” yalepó.

#### *Kótóné kóló whi ɔ ama turuku bemó doi munipóló yale fo*

*(Mak 6:1-6, Luk 4:16-30)*

<sup>53</sup> Yesuné ai fo sale forape yó melóló kiliipaae ɔ ai be hulua taaróló felepó. <sup>54</sup> Atéro, ama turuku bemó sókó fóló bituraalu, atimané fo wosetere bemó fo kaae sóró yó mótu betalepó. Ama atéro yó matere fomó sirayóló duraalu, “Ai whiné kisipa tiki dotoróe fale alaró kae kae eratere kelemei alarapetamo-a, né yó matepa du bitutérópó,” yalepó.

<sup>55</sup> I naaleta, kale be teterere whiné naalema hiři meié? Ama hamata Maria ai ape. Kale

Jems, Josep, Saimon, Judas, ai wh̄rapeta, ti ama nomarape ai ape. <sup>56</sup> Ama nemarapekélé, d̄atamo i betere ape. Ama doa ai du betere ala feata, momó sóró du bitu dérópóló, ̄atamo dei tué mualepó.

<sup>57</sup> Atéró, Yesuné ̄atamo dei kisipa mutere ala kolóló, ama atimapaae duraalu, “Be hulua feamóta Kótóné ama k̄oló wh̄iné doi doasi moletei, ama turuku be hulua so wh̄ró ama fake so wh̄tamo tuámó, ti doasi doi muni ai ape,” yalepó.

<sup>58</sup> Atimané ama dere fo wosóló kisipa tiki tirénireteiné ai be hulua tuámó, ama kae kae doasi fotok̄i kelemei alarape mo dekéró eréni, tóróti eralepó.

## 14

### *Kale w̄i tópurale wh̄i Jon dale ala*

*(Mak 6:14-29, Luk 3:19-20, 9:7-9)*

<sup>1</sup> Atéyale sukamó, kale Kaleli hae kwia t̄eteróló kaae tare wh̄i Herot-né Yesuné i alarape du beteropó dere fo wosalepó. <sup>2</sup> Ai fo wosóló ama kutó diratere wh̄irapepaae duraalu, “Aita, kale w̄i tópuratere wh̄i Jon kepaayóló biturapó. Atéru, mo kae kae doasi kelemei alarape ai erótu betere ape,” yalepó. <sup>3-4</sup> Ai fota, h̄ale inipó. Herot-né Yesuné i alarape du beteropó dere fo wosaa bitutei, i ala yalepó. Jon-né Herot-paae duraalu, “Naa no Filip-né so Herodias-tei noatepa tokóló dokaleé?” yale fomótei, kale Herot-né Jon *dipula* beteralépó. <sup>5</sup> Ai fo deremó, kale Herot-né Jon *dipula* beteróló daai yaletei so wh̄i kolóló ̄a wituraalu, *dipula* bemó h̄ale beteropóló taaralepó. Ti noatepae, Jon-ta, Kótóné ama k̄oló wh̄ipóló, so wh̄i feané kisiparapó.

<sup>6-7</sup> Kale doasi topo wh̄i Herot-né ama hamané ̄a deyale be d̄e wapa, doasi ̄la deyóló nuku betalepó. Até du betepa, kale so Herodias-né senaalema wóló, ̄la nuku betere so wh̄irapené keletómó k̄ilitu betalepó. Atéró k̄ilitu betepa, Herot ̄a mo doa h̄ekesené sukutepa kale so seimalepaae duraalu, “Naa ēpaae noa ̄lakó kematepa, ti naao ai kematere ̄latóróti ȳalo ȳámó melaalopóló,” doasi dirii fo yóló mulalepó. <sup>8</sup> Ai fo depa, kale so Herotasiné senaalepaae ȳa fóló, kale w̄i tópuratere wh̄i Jon-né topo tukóló ̄lae fo ene fae depa, kale senaale ̄a fóló Herot-paae duraalu, “W̄i tópuratere wh̄i Jon-né topo bet̄a tukóló nuku tómó beleróló ̄lae,” yalepó. <sup>9-10</sup> Kale doasi topo wh̄i Herot-né ai fo wosetu ̄a mo doasi fomoné suk̄aletei, ama ̄la naai wale so wh̄iné keletómó i ala mo yaalopó yóló mulale fo tikinépa, ama diki tare wh̄irapepaae Jon-né depa tika yóló, dotonalepó. Atétepa atima fóló, Jon *dipula* bemó betepa, depa tukóló ama topo nuku mó beleróló sóró walepó. <sup>11</sup> Atéró, kale wh̄iné topo du nuku tómó beleróló kale senaalepaae melatepa, ama sóró fóló, hamapaae melalepó. <sup>12</sup> Atétepa, Jon-né ama yó matere wh̄irape wóló, kale sek̄éné ama tupuló tiki sóró fóló douralepó. Téró atima fóló, Yesupaae i alarape yalepóló ene felepó.

### *Yesuné 5,000 wh̄imó ̄la melale fo*

*(Mak 6:31-44, Luk 9:10-17, Jon 6:1-13)*

<sup>13</sup> Atei ala yalepó dere fo Yesuné wosetu, ai so wh̄i betó mole tiki taaróló, ama yó matere wh̄irape atimanale maaté w̄i nuku sóró so wh̄i bitinire tikipaae felepó. Aimó betó muale so wh̄i feané Yesu upaae felepó dere fo wosóló, atima betere doasi be huluarape taaróló, ̄atamo hokolaa yaai dapóló atima hae t̄umó felepó. <sup>14</sup> Atéró, Yesu ̄a hae tópaee taae fóló kelalemó, so wh̄i mo h̄ale ̄la kaae wóló betó mupa kolóló, ama hosaa tuámó mo doasi k̄olené sukutepa, atimané hepo beterape wisiralepó.

<sup>15</sup> Atéró, be felekemó diki yaaiteretamo, ama yó matere wh̄irape ̄a beterepaae wóló duraalu, “D̄a so wh̄ikélé bitini h̄ale tūa tikimó betepatei be dikiyalepa, felekemó t̄e mole be huluarapepaae atimané naaire ̄lakó dupuyaa f̄ópóló, dotonae,” yalepó.

<sup>16</sup> Ai fo depa, Yesuné tokó mótu duraalu, “Imó d̄ané menanénipa, atima dupune f̄ópóló de? Diaāq̄tei, atimané naaire ̄la melótumié,” yalepó.

<sup>17-18</sup> Ti fo depa, ama yó matere wh̄i bet̄ané duraalu, “D̄ané imó moleteita, *bred* o bula aporó yóo, ya tamo yóo yóló bet̄a i mole ape,” depa, ama duraalu, “Ai ̄larape ēpaae sóró

ape,” yalepó. <sup>19</sup> Atéró, ama so whi feapaae ai ne tómó betae yóló atima fea betó mupa, ama kale bred o bula aporó sóo, ya tamo sóo yóló taruraalu, hepen-paae kese horóló Tale Kótópaae mo kée yóló, terekéeraalu yalepó. Atéró ama yó matere whirapepaae melatepa, atimamo so whimó melaté kwalepó. <sup>20</sup> Atéró, so whi mo fea nóló sūtepa, buki muni feletei kale yó matere whirapené betapaae yóló, 12 yorape deyóló fāanalepó. <sup>21</sup> Atéró, ai kale ɔla nale so whirapeta, soraperó naale senaaletamo dosāani, whirape maaté dosāayóló touróturaalu, 5,000 whirapepó.

*Yesu wēi tómó daaté fele fo*  
(Mak 6:45-52, Jon 6:16-21)

<sup>22</sup> Atéró Yesuné ama yó matere whirapepaae duraalu, “Èta, i betó mole so whi atimané be séle sélepaae fópóló dotonóló walapa, wēi tē utéró betaai diāpi ai nukutamo fae,” yalepó. <sup>23</sup> Téró, so whi fea fópóló dotonóló kīlipaae Yesu ɔ ama wotoró du sokore aqomó momayaairaaalu holalepó. ɔ aimó wotoró betepatei, be dikiyalepó. <sup>24</sup> Aimó betepatei, kale wēi nuku wēi kulu tuamó hale fu betepa doasi wēi asyaró besē tikitamo atima faaire tikiró waleteiné, kale nuku hapale feni, dua wóputé fu betalepó.

<sup>25</sup> Felekemó be deýó holaai deretamo, Yesu ama yó matere whirape beterepaae waairaaalu, wēi tómó daaté wou betalepó. <sup>26</sup> ɔ atéró daaté wou betepa atimané ɔ kolóló, mo doasi witu diri furu furu yóló duraalu, “Kepe ai wale ape,” yalepó.

<sup>27</sup> Atéteretamo Yesuné atimapaae duraalu, “Ita ɔpa diā wini, hosaa diriyóló mo dua betae,” yalepó.

<sup>28</sup> Tétepa Pitané Yesupaae duraalu, “Tale-ó yāpata, ti ɛkélé yātamo hokolaa yaai wēi tómó daaté waaitapa, ape yae,” depa ama duraalu “Ape,” yalepó.

<sup>29</sup> Ti fo depa, Pita wēi nuku taaróló wēi tópaee taae doropóló, Yesu walepaae daaté felepó. <sup>30</sup> Téyaletei, doakale besē tiki wale kolóló wituraalu, wēi dolopaae buó deyaai depa ama fo fakeyóló duraalu, “Tale-ó, wēiné ɛ felekemó aluraai dapa, tao sae,” yalepó.

<sup>31</sup> Atéteretamotoró, Yesuné ama naasemó taosu duraalu, “Nao kisipa tiki mo ti tiró bitini airapó. Noatepa kisipa tiki tamo dekaaporóló mualeé?” yalepó.

<sup>32</sup> Atéró, atimaamo wēi nukupaae bitī holalemó, kale besē tiki tikalepó. <sup>33</sup> Tétepa, kale ai nuku tuamó betó mole whirape Yesu aqomó sukóló bitu, ama doi hale sóró horótu duraalu, “Yāta so whi fea tēteróló kaae tare Tale Kótóné Naalematóró mo hītipó,” yalepó.

<sup>34</sup> Atéró, atima ai wēi dāala tēyóló, Kenesaret hae utéró sókó felepó. <sup>35</sup> Ai be huluamó betó mole so whiné ɔ kolóló ita, kale Yesu airapó yóló kisipa mutu ai hae kwiamó betó mole be hulua so whipaae Yesu wóló i betere ape, yó faralepó. Atétepa, kale kisi daae mole so whirape atimané ɔ beterepaae dapesó wua yalepó. <sup>36</sup> Atéró wóló betó mulu, whirapené ɔpaae woseturaalu, i kisi daae mole so whiné naao kuti salemómaaté wolaa yópóló yae yalemó, téyae depa ɔ wolaatua yale so whiné kisi beterape fea wisitua yalepó.

## 15

*Farisi whirape atimané mara mole ala dorapóló yale fo*  
(Mak 7:1-13)

<sup>1-2</sup> Téró, kale mepaae Farisi whiraperó Moses-né yóló muló betere fo yó matere whirapetamo, Jerusalem be huluamó biti wóló, Yesu beterepaae fóló woseturaalu, “Nao yó matere whirapené dāné ayarapené mara mole ala noatepa tikitu bitu de? Atimané ɔla naairaaalu, folosóró naase fukunipatei ɔla nuku betere-a, noatepa de?” yalepó.

<sup>3</sup> Ti fo depa, Yesuné atimapaae tokó mótu duraalu, “Mo diaaqtóró diāné ayarapené mara mole ala sya fu bituraalu, Kótóné yae yóló muló betere fo noatepa tikitu betere?”

<sup>4</sup> Ti noatepaae, Kótóné duraalu,

‘Nao hae aya wisi doi muópóló hale sóró horótu betae,’ fo erapó.

‘Mepaae whinétamo ama hama alimané doi doróló, dowi tekani fo depata, ti sinópóló,’ mo ti daae erapó,” yalepó.



<sup>5</sup> “Ai fo aseýóló mupatei, diaaḡ etei fo dua dapó. Whị betané ama mole ọla ó *monikó* alimaró hamatamo tao sóró melóluḡatei, ita Kótópaae melaaipó yaleteiné, diaamo melanénipó dua dapó. <sup>6</sup> Atéturaalu, hamaró alimatamo aḡmó bitu, atimaamoné doi hale sóró horatere ala iniyóló alurótu beterapó. Diaaḡ ayarapené mara mole ala sya fóló du betereiteiné, Kótóné fo haḡe ọla kaae aḡróló alurótu beterapó. <sup>7</sup> Diḡ tiki tuḡpaae dorutei, haḡe sikḡli du betere whịrape-ó, diaaḡ ai du betere alamó Kótóné ama kóló whị Aisaiané aseḡe fota, ti mo diḡpaaetóró erapó. <sup>8</sup> Ai aseḡe fo i ape.

‘I so whịné haḡe kólónémaate yalo doi hale sóró horótu bitu, atimané ẹ hosaa tuḡmó muló bitini, kisipa keteróló mo sisópaae eró beterapó.

<sup>9</sup> Atimané ẹpaae, “Aya Tale doa whị-ó,” du betereitei ti mo haḡe du beterapó. Atéroró yó mótu betere fota, ti mo whịné tuḡné kekeme nóló i ala yae yóló, yó matere fotei yó mótu beterapó, erapó,” yalepó.

<sup>10</sup> Yesuné aimó daae mole so whị feapaae ape yóló duraalu, “I dere fo bete diḡné wisiyóló wosóló kisipa muae. <sup>11</sup> Whị betere bete doratereteita, mo nokole ọlané dorótimatei, whịné tiki tuḡmó kaayóló kólómó sókó wale foné betḡ Kótóné keletómó ai whịné betere bete mo dorótua dapó,” yalepó.

<sup>12</sup> Tétepa, ama yó matere whịrape ḡ beterepaae wóló duraalu, “Ai Farisi whịrapené naao ai du betere fo woseturaalu, atima dei kisipa mutu betereitei naao kelere?” yalepó.

<sup>13</sup> Ti fo depa ama duraalu, “Ó hepen bemó betere yalo Ayané ama biliniyale ọlarapeta, ti ama feleketamo turó tokḡ saalo ai ape. <sup>14</sup> Ti ai whịrape atimata, keke dilikirutei mepaae whịrape ai ọlisóró fu beterepa, atima atétóró du beterópóló taalae. Me keke dilikire whịné me keke dilikire whịpaae tu i mole ape yóló ọlisóró fupa, ti atimaamo wusurótóró dée nóló, kulu dolopaae derepaalo ai ape,” yalepó.

<sup>15</sup> Ai fo depa Pitané duraalu, “Tale-ó, naao nokole ọlané whị dorótumipó, yale fo salené bete dḡpaae haḡearóló yó ọlae,” yalepó.

<sup>16</sup> Ti fo depa, Yesuné atimapaee duraalu, “Diḡkélé yalo ai yale fo bete wisiyóló kisipa muni, diaaḡ kutirikélé hapólu ai ere ape. <sup>17</sup> Whịné kólómó nóló, depepaae bitḡ doropole ọlané whịné tiki dorótumipó. Ai ọlata, depepaae bitḡ doropóló nalo, di alée fua deretei diaaḡ kisipanié? <sup>18</sup> Téretei hosaa tuḡmó kaayóló, whịné kólómó sókó wale foné betḡ ti whị dorótua dapó,” yalepó. <sup>19</sup> “Whịné hosaa tuḡmó kaayóló wouraaalu, whị doratere alarape ti i ape. Doi ala yaai mutere dei tuḡkélé, whị dele alakélé, whịné dokore so ó so dokore whịtamo nópu nokole alakélé, kokopei ó seimalené kae kae nópu nokole alakélé, kikiti ọla ọlémi sere alakélé, whị me dilikóló ama ọla ọla sere alakélé, fo tokóló taleturaalu kapala fo dere alakélé, me whị eratere alakélé, ai alarape feané so whị dorótua dapó. <sup>20</sup> Whị doratereteita, naase fukuni bólutamó ọla nokole alané dorótumipó,” yalepó.

#### *Kenan soné Talepaae tuḡ tiki tirale fo*

*(Mak 7:24-30)*

<sup>21</sup> Atéroró Yesu ḡ ai kale Juda so whịné hae tiki taaróló, Tair-ró Saidon be huluatamo felekemó mole hae kwiapaae felepó. <sup>22</sup> Téyalemó, ai Juda meire be huluamó betere Kenan fake so betḡ Yesu beterepaae wóló, fo fakeyóló duraalu, “Depit-né deté yale whịné Naalema Tale-ó, yalo senaale dowi kepe tepeyóló bitu, mo sonaalei dowi ala eróló, ama tiki doasi susupu su beterepa, naao ẹ kọletu tao sae,” yalepó.

<sup>23</sup> Ai fo deté wou betepatei, Yesuné kale sopaae me fo tokḡ menitepa, ama yó matere whịrapené ẹpaae duraalu, “Ai soné dḡ sya wouraaalu dotopoi fo deté wou beterepa, fópóló hḡkó falótumié?” yóló seḡyalepó.

<sup>24</sup> Ai fo depa ama kale sopaae tokḡ mótu duraalu, “Ḳta, Israel fake so whị tuḡmó fokó fóló betó mole hupurape tao sópóló, dotonatapa wóló i betere ape,” yalepó.

<sup>25</sup> Tétepa, kale so Yesu daalemó bukutiri teḡró bitu duraalu, “Tale-ó, ẹ naao tao sae,” yalepó.

<sup>26</sup> Ti fo depa ama kale sopaae duraalu, “Kale naale senaalené nokole ọlatei yuwirape nópóló melatere-a wisire?” yalepó.

<sup>27</sup> Ai fo depa kale sokó duraalu, “Tale-ó, naao dere fota mo deretei, haḡrapenékélé ą whaatere whjné bemó, ęla nokole ni fake tómó beleróló nokole ęla folope aḡmó sorokóta deretei nukua dapó,” yalepó.

<sup>28</sup> Tétepa, Yesuné kale sopaae tokó mótu duraalu, “Ti so-ó, ęa betą mo doasi kisipa tiki tiróló beterapa, naao ępaae eraasepé dere ala mió i eratere ape,” yalepó. Ai fo deretamotóróti kale soné senaalemané kisi bete mo ti wisi ipakalepó.

#### *Yesuné 4,000 whirape ęla melale fo*

<sup>29</sup> Atéró Yesu ai hae kwia taaróló, Kaleli wej kęla fóku sesekę fu betero, du sorokó mole aḡpaae holóló beterepó. <sup>30</sup> Atéró beterepó, hęleke momaare so whjkélé, keke dilikire so whjkélé, tiki dore so whjkélé, kęló nomone so whjkélé, mo hęle ęla kaae mepaae so whjné beleóló ą daalemó mulaleta depa, atimané kisi beterape ama wisirótua yalepó. <sup>31</sup> Kale kęló nomóló betale so whjrapetei fo yóo, hęleke momaayóló betale whjrapekélé wisi yóo, bukutiri doyóló betale whjrapekélé mo wisi yóo, keke dilikiyóló betale whjrapekélé keke wisiyóló kolóo, depa so whj feané sirayóló Israel so whjné Kótóné doi hale sóró horótu betalepó.

<sup>32</sup> Atéró, Yesuné ama yó matere whjrape ą beterepaae ape yóló duraalu, “I so whj mo doa kęlené sinitapó. Ti noatepae, atima ęlakélé néni wote siri betepa be de sore kemeyaletiné atima tų tuámó wotené sisiraae faḡsóró, dotonaalo meipó,” yalepó. <sup>33</sup> Ti fo depa, ama yó matere whjrapené duraalu, “So whjkélé bitini, hęle tuą tikimó beterapa, doai betó mole so whjné naaire ęla momó mupa melaaloé?” yalepó.

<sup>34</sup> Ai fo depa Yesuné atimapaee woseturaalu, “Diąné meteró bred o bularape tare?” depa atimané ępaae duraalu, “Wejkeró o bularape yóo, ya belekęatiki sawa tėti yóo yóló betą i tare ape,” yalepó.

<sup>35</sup> Ti fo depa, ai betó mole so whj feapaae duraalu, “Ai hae tikimó betó muae,” yalepó. <sup>36</sup> Téró, ama kale wejkeró o bularaperó yarapetamo taruraalu, Tale Kótópaae mo kée yóló, terekée daalu yóló ama yó matere whjrapepaae melatepa, atimanémo so whjmó ęliralepó. <sup>37</sup> Atéró, atima mo fea nóló sętepa, buki muni feletei ama yó matere whjrapené betąpaae daseté kweyóló 7 yorape deóló fęanóló mulalepó. <sup>38</sup> Ai kale ęla nale so whjta, soraperó naale senaaletamo dosęani, whjrape maaté dosęayóló touróturaalu, 4,000 whjrapepó. <sup>39</sup> Atéró, Yesuné so whj fea dotonóló nalo ą wej nukupaae bitj holóló, Makatan be hulua felekemó ere hae kwiapaae bitj felepó.

## 16

#### *Yesupaae kelemei alakó kelaalopa erae yale fo*

*(Mak 8:11-13, Luk 12:54-56)*

<sup>1</sup> Téró, kale Farisi whjraperó Sadyusi whjrapetamo Yesu beterepaae wóló, ą kęae kolóló sų saairaalu i fo yalepó. “Kótóné ó hepen bemó mole ala kolóló, ita Talenétei eratapóló sira yaai dere kelemei alakó dęmaletamo kelaaitapa, erótumié?” yalepó.

<sup>2</sup> Ai fo depa ama atimapaee duraalu, “Be kuluka sęko sonaa dere ala kolóló, dóta suka wisi yaalo ai ape dua dapó. <sup>3</sup> Hjka be suka sokoteretamokélé sęko dilikiyóló sonatepa, diaaę i fo dua dapó. Mió doasi hali waai dapó, dua dapó. Sęné dere ala bete diaaę wisiyóló kolóló kisipa irutei, mió i alimó me ala yaairémó dere alarape diąné kolóló kisipa enénipó. <sup>4</sup> Dią mió i alimó, dowi ala du betere so whjró nópu nuku betere so whjamonétei Kótó mo beterepóló kisipa muępóló, mo doa yaai dere kelemei alakó eratepa, kelenée yóló ketekeę butu betereitei, kelemei ala me kae eraalomeipó. Jonapaae erale ala kaae betą eratepa, diaaę kelaalo ai ape,” yalepó. Atéró, ai whjrape atima betó mupatei Yesu ą felepó.

#### *Farisi whjraperó Sadyusi whjrapetamoné yó mótu betere ala*

*(Mak 8:14-21)*

<sup>5</sup> Atima nukutamó ai wej kęla tę fóló, kelalemó ama yó matere whjrapené bred o sini, kęyó yóló weipakalepó. <sup>6</sup> Tétepa, Yesuné atimapaee duraalu, “Farisi whjraperó

Sadyusi wh̄rapetamoné *bred* o tópuratere ɔla *yist*-né diɔ doraɔsórópa, mo hotowayóló kaae tawae,” yalepó.

<sup>7</sup> Yesuné ai fo depa, atimasisitei fo kɔlaaróló duraalu, “Ti ama ai dere fota, ɔané *bred* o sóró anipa du dapó,” yalepó.

<sup>8</sup> Atimasisi atéro kɔlaarótu betepa, Yesuné kisipa yóló, atimapaae duraalu, “Diɔ tómó maaté kisipa tiró betere wh̄rape-ó, diɔsisitei noatepa fo kɔlaaróló, *bred* o sóró anipó du bitu de? <sup>9</sup> Diaaɔ Yɔlo yale alarape kolóló, wisiyóló kisipa muni airapó. Kale 5,000 wh̄rapemó aporó *bred* o bula terekeyóló melaletei-a, diɔné kisipa keteraleé? Kale buki muni fele *bred* o diaaɔ betapaae yóló, metéro yorape faanaleé? <sup>10</sup> Ó kale weikeró *bred* o bularape terekeyóló, 4,000 wh̄rapemó melatepa, nóló buki muni feletei diaaɔ betapaae yóló, meteró yorape faanóló mulaleé? <sup>11</sup> Yɔlo take yale fota, *bred* omó kisipa muóló iniyaleteti, diaaɔ wosóló kisipa munié? Ti ai yale fota, kale Farisi wh̄rapero Sadyusi wh̄rapetamoné *yist*-né diɔ doraɔsóró, kisipa mutu yalepó.” <sup>12</sup> Téro, atimané ai dere fo wosóló, ama yale fota, kale *bred* o tópuɔpóló bulatere ɔla *yist*-mó initei, Farisi wh̄rapero Sadyusi wh̄rapetamoné yó matere foné ɔa atima doraɔsóró, hotowaró kaae tawae yóló irapóló kisipa salepó.

*Pitané Yesupaae yaɔta mo Keriso ai ape yale fo*

*(Mak 8:27-30, Luk 9:18-21)*

<sup>13</sup> Atéro, Yesu Filipainé tɔale be Sesaria Filipai doi mole hae kwiamó sókó fóló, ama yó matere wh̄rapepaae woseturaalu, “Mo so wh̄iné kale Wh̄iné Naalema-a, depó du bitu de?” yalepó.

<sup>14</sup> Ai fo depa atimané apaae duraalu, “Mepaae so wh̄inéta, ya kale weɔ tópuratere wh̄ikó Jon-pó du beterapó. Mepaae so wh̄inémo, ti Elaijapó du beterapó. Mepaae so wh̄inémo, Jeremaiapó du beterapó. Tétepa, mepaae so wh̄iné duraalu, Kótóné ama betɔ kóló wh̄ikó duyalepó, du beterapó,” yalepó.

<sup>15</sup> Ti fo depa ama atimapaae woseturaalu, “Ti aita atimané mutere kisipapa, diaaɔ kisipané ɛ-a, depó du bitu de?” yalepó.

<sup>16</sup> Ai fo depa Saimon Pitané duraalu, “Yaɔta, mo haɔle betótóro tare Kótóné Naalema so wh̄i fea tɔteróló kaae tanɔpóló, sóró betero betere wh̄i Keriso ai ape,” yalepó.

<sup>17</sup> Tétepa Yesuné apaae duraalu, “Jonané naalema Saimon-ó, ya betɔ Kótóné wisiró betereitiné mo haɔné sinitu betere wh̄i ai ape. Ti noatepae, naao ai yale fota, mo wh̄iné yaɔpaae yó menitei, ó hepen bemó betere yaɔ Ayané yó matepa dapó. <sup>18</sup> Térapa, yaɔ yaɔpaae i dere ape. Yaɔta Pitapó. I doasi kapo fake tómó be tɔtu dere kaae, yaɔlo so wh̄i doasi fake firaalo ai ape. Atéro tɔyóló betepa, sukutere alané bole fotokóné bóe daalotei, yaɔlo tɔtu betere be fisikóló mo doraalomeipó. <sup>19</sup> Téyaalomeitei, ó hepen bemó tɔteróló kaae tare tuapaae faaire be tu tukiyaaire kirape yaɔlo ya melaalo ai ape. Diaaɔ i haemó dowi ala deretei dokóló mulatepa, ti Kótóné hepen bemókélé dokóló muló beterapó. I haemó diaaɔ teraayóló haɔeamó mulatepa, ti Kótóné ó hepen bemókélé, teraayóló haɔeamó muló beterapó,” yalepó. <sup>20</sup> Téro, Yesuné ama yó matere wh̄rapepaae dirii fo yóló mulótu duraalu, “ɛta, Kótóné so wh̄i fea tɔteróló kaae tanɔpóló sóró betero betere wh̄i Kerisopó fo mepaae so wh̄ipaae momókó yaɔse,” yalepó.

*Yesu Kerisoné ɔ sukɔalopóló yale fo*

*(Mak 8:31-9:1, Luk 9:22-27)*

<sup>21</sup> Mo ai be ɔemó kaae sóró, Yesuné ama yó matere wh̄rapepaae duraalu, “ɛ Jerusalem be huluamó fóló betepa, kale wh̄i disiraperó mo so wh̄imó Talepaae momaratere topo wh̄irapenékélé, Moses-né yóló muló betere fo yó matere wh̄irapenékélé epaae kae kae susupui ala eróló, ɛ mo ti sukópóló daalopó. Atéro sukóló sore be ɔe kemetepa, ɛ momó kepaayóló betaalopó,” yalepó.

<sup>22</sup> Ti fo depa, Pitané ɔ tu ɔepaae dapesó fóló duraalu, “Tale-ó, mené yaɔpaae atei kaae ala mo yaalomeipó,” yalepó.

<sup>23</sup> Ai fo depa Yesuné Pitapaae duraalu, “Satan-ó, yá taae fae! Ẹ faai dere tų wisi naao ai dere alané sesé dapó. Naao ai dere alata, Kótóné kisipa mole ala mei, mo whíné kisipa mole ala ai dere ape,” yalepó.

<sup>24</sup> Téró Yesuné ama yó matere whįrapepaae duraalu, “Whį me detamo ẹ sya waai kisipa mutepata, ti ama yaai kisipa mole ala taaróló, ą dóló oloraaire filipaa ni, amatei beleyóló wópóló yae. <sup>25</sup> Ti noatepa meipó. Mepaae whį dené ama kisičané ą betere bete me ala yaqsórópóló, amatei hotowayóló kaae tapata, ti ai whíné ama betere bete aluyaalo ai ape. Téyaalotei, mepaae whį dené yąlo erae dere ala sya fóló eróturaalu, ama betere bete me ęla meipóló ą sinitepata, ti atétere whíné ama betere bete aluni, mo ti betó tawaalopó. <sup>26</sup> I haemó yó mole wisi wisi ęla fea whį betąné amatórótípóló tawóló beterąlemó, ai whíné ama betere bete alutepa, ti me noa ęlatamo dupu yóló ama betere bete momó saaloé? Ama betere bete mo ti aluyaalo ai ape. <sup>27</sup> Ti noatepae, kale Whíné Naalema ama Alimané ere au wisinaaletamo ama *ensel*-rapetamo wouraalu, so whį dokę feané yale alarape sųmótóróti dupu melaalopó. <sup>28</sup> Yąlo diąpaae mo i dere ape. Dią i betó mole whįrape mepaae sukuni hąle betepatei, kale Whíné Naalema ama tẹteróló kaae tare alatamo wapa, kelaalo ai ape,” yalepó.

## 17

*Yesuné ama tiki kae daane wale fo*

*(Mak 9:2-13, Luk 9:28-36)*

<sup>1</sup> Naase apomiró be deę kemetepa, Yesuné ątamo faairaalu, Pita, Jems-ró noma Jon-tamo atimanale mo doasi hasi fosópaae holalepó. <sup>2</sup> Atéró holóló bituraalu, atimané kele tómótei Yesuné tiki mo kae daane wóló, ama kelepaakélé, sukané deę kaae yó felepó. Atéturaalu, ama deró betere kutikélé fea mo deę tekée felepó. <sup>3</sup> Atima atéró daae mupa, Moses-ró Elaijatamo sókó wóló Yesutamo fo du betepa kelalepó.

<sup>4</sup> Atétu betepa, Pitané Yesupaae duraalu, “Tale-ó, da fea imó betepa mo wisirapó. Naao kisičanétamo furu be sore ępaae tẹyae depa, ti me yą betóo, me Ilaija betóo, me Moses betóo yaairetei, yąlo tẹnaalopó,” yalepó.

<sup>5</sup> Ama ai fo hąle du betepatei, mo deį sąkoné atima husurąle dorowóló ai sąko dolomó i fo depa atimané wosalepó. “I whįta, yąlo mo doasi hosaa muóló yaala sókó fóló mole naalepó. Ama dere ala yąlo kilitu, ẹ mo doasi hękeserapó. Atérapa, diaaę ama dere fotóró mo wisiyóló wosae,” yalepó.

<sup>6</sup> Ama ai dere fo woseturaalu, atima mo doasi winé sinitu, haemó deraapisa fóló muó molepó. <sup>7</sup> Atépa, Yesu ą wóló, atima tikimó olaayóló duraalu, “Dią wiyaęse, turukó holóló betó muae,” yalepó. <sup>8</sup> Ai fo depa atimané kelalemó, whį me daale kilini, Yesu betą ama wotoró daapa kelalepó.

<sup>9</sup> Atéró, atima hasi fosómó dorowou bitu, Yesuné kale whįrapepaae fo mulótu duraalu, “Kale Whíné Naalema mo ti dóló momó kepaayóló betaaire suka teópatei, i ala depa kelalepóló, mepaae so whįpaae momókó yaęse,” yalepó.

<sup>10</sup> Tétepa, ama yó matere whįrapené ąpaae duraalu, “Ti Moses-né ere fo yó matere whįrapené Elaijapi folosóró waalopó du betere-a, noa betené du bitu de?” yalepó.

<sup>11</sup> Ti fo depa, Yesuné atimapaae duraalu, “Ti aita mo dapó. Ilaija ą wouta, take folosóró wisiyóló mole ęla ęla fea dopa, ama momó wisiróló mulaalo ape. <sup>12</sup> Ai alata mo yaalotei, yąlo diąpaae i dere ape. Elaijata, ti mo walepó. Téyaleteti, ita Elaijapóló kisipa muni, atimané ąpaae eraai kisipa mole ala fea mo erótua yalepó. Atéyale kaae, ai whįrapené kale Whíné Naalemapaaekélé kae kae sekęi alarape eraalo ai ape,” yalepó. <sup>13</sup> Ai fo depa, ama yó matere whįrapené kale węi tópuratere whįkó Jon-mó dapóló kisipa yalepó.

*Yesuné dowi kepe tepeyóló betere naale wisirale fo*

*(Mak 9:14-29, Luk 9:37-42)*

<sup>14-15</sup> Atéró, atima so whį fea betó mole tuąpaae sókó walemó, whį betą Yesu daalepaae wóló, ą daalemó bukutiri teąró bitu duraalu, “Tale-ó, yąlo naale topo doturaalu, hó

naase kotokɔ yó sóró, si dolopaae ó wɛi dolopaae biliyó sua du beterepa, naao kɔlené sukuturaaalu tao saaloé? <sup>16</sup> Naao yó matere whɛrape beterepaee dapesó waleteti, atimané wisiraaireteji sunipó,” yalepó.

<sup>17</sup> Ai fo depa, Yesuné tokó mótu duraalu, “Diɔ mió i alimó betó mole so whɛta, Kótópaae kisipa tiki tiróló betaaire tɔ wisi mupatei, kisipa tiréni, dowaae fóló kópaae ai fu betere ai ape. Diɔ tɔ wisipaae fópóló kisipa mutu, ɛ diɔtamo betale sumó hóné sukutapa, ai naale ɛ beterepaee dapesó ape,” yalepó. <sup>18</sup> Atéro, kale naale Yesu beterepaee dapesó wapa, Yesuné foné seremó, dowi kepe sókó felepó. Mo ai be demótóróti kale naale topo doreteji, mo ti wisiyalepó.

<sup>19</sup> Téró, ama yó matere whɛrape Yesu beterepaee wóló, atimasisi bitu ɔpaae woseturaalu, “Dɔné ai kale dowi kepe dóló hɔkonalemó, sókó feniyaleteji, noa betené yalerópó,” yalepó.

<sup>20</sup> Ti fo depa, ama atimapaee duraalu, “Diaaɔ kisipa tiki tiró betere ala tómó ereteiné ai yale ape. Yalo diɔpaae mo i dere ape. Diaaɔ kisipa tiki tiró betere alata, sawatamo *mastard* ni ke kaae bulu, diaaɔ i ulupaae duraalu, ‘Hiliki fóló tumó daayae,’ depa ai ulu mo hiliki fóló daane faalo ai ape. Diaaɔ kisipa tikitamo mo ti tiró betepa, ti fea ala fea sumó enérápó,” yalepó. <sup>21</sup> (-) <sup>22</sup> Téró, ama yó matere whɛrape atima Kaleli haemó tourale wóló bitu, ama atimapaee duraalu, “Kale Whɛné Naalema dópóló mené eleké deyóló, mepaae whɛrapené naase tuɔpaae mulaalo ai ape. <sup>23</sup> Atéro atimané ɔ mo ti doló sukunaaloteji, tamo be demó maaté doumó muóló, sore be dené ti ɔ momó kepaayaalo ai ape,” depa, ama yó matere whɛrape atima dekené sukutu betalepó.

#### *Momatere be kaae tawaaire moni derale fo*

<sup>24</sup> Atéro, nalo Yesuné ama yó matere whɛrapetamo Kapeneam bemó sókó felemó, kale momatere bemó *takis moni* siré kotere whɛrape Pita beterepaee wóló woseturaalu, “Diɔ yó matere whɛné momatere bemó *takis moni* mótua dépé meié?” yalepó.

<sup>25</sup> Ai fo depa, ama tokó mótu duraalu, “Épó. Mótua dapó,” yalepó. Atéro, Pita ɔ be tuɔpaae sókó holalemó, folosóró Yesunépi Pitapaae woseturaalu, “Saimon-ó, naao noa kisipa mute? Naao kisiapané i haemó betó mole doasi topo whɛrapené kae kae ɔla ɔlamó *moni* suatere alaró *takis moni* siré kotere alatamo, mo atimané naalerapepaekélé ɔlae dua dépé, mo whɛrapepaae maaté ɔlae yóló, sua de?” yalepó.

<sup>26</sup> Ti fo depa, Pitané ɔpaae tokó móturaalu, “Mepaae mo whɛrapepaae maaté ɔlae yóló sua dapó,” depa, Yesuné duraalu, “Atétepa, ti doasi whɛrapené naalerapepaee ɔlae yóló sinitu dapó. <sup>27</sup> Tétepa, damotamo atima dei tuɛ muaɔsórópa, yɔ naao kemei sóró wɛipaae derane fae. Atéro deralemó ya supa, ti ai folosóró sere yané kóló dɔayóló kelenaalemótamo, 4 *drakima moni* ke bupa kelaalo ai ape. Ai *moni* sóró fóló, damo wusuróné *takis* mulae,” yalepó.

## 18

#### *Kótóné tɛteróló kaae tare hepen be tuɔmó doasi doi mole whɛ déé yale fo* (*Mak 9:33-37, Luk 9:46-48*)

<sup>1</sup> Atéyale sukamó, Yesuné ama yó matere whɛrape ɔ beterepaee wóló woseturaalu, “Hepen bemó Kótóné tɛteróló kaae tare aɔmó whɛ fea betó moleteji, mo doasi topo betere whɛ-a, de?” yalepó.

<sup>2-3</sup> Ai fo depa, ama betɔ naale belekɔamale dape sóró atima betó mole tuɔmó daaló bitu duraalu, “Yalo diɔpaae mo i dere ape. Diɔ kisipa tiki feteyóló, eteji naale keteji kaae bitinitepa, ti Kótóné tɛteróló kaae tare ɔpaae mo sókó faalomeipó. <sup>4</sup> Térapa, mepaae so whɛ detamo amateji deróló i naale male kaae mo dua betepa, ti ó hepen bemó betere Kótóné tɛteróló kaae tare aɔmó topo whɛ ai betere ape.

<sup>5</sup> Mepaae whɛ dené eteji kaae naale male yalo doimó, mo wisiyóló dape supa, ti ɛteji wisiyóló dape sirapó. <sup>6</sup> Téreteji, mepaae whɛ denétamo mepaae doi muni, ɛpaae kisipa



tiki tiróló betere belei sókó dei so whị dowi ala yópóló me ala eratepa, ti atétere whịné depamó mo doakale kane fake duwóló wẹi kẹla tuapaae taae faluqsóró mo wisi wuapó.

<sup>7</sup> Mepaae i haemó betó mole so whịné mepaae so whị dowi ala yóló dée nópóló, mepaae alarape mo eraalo ai ape. Atétere whị ątei mo dowi kwia saaireteimó, doasi wiyópóló yae! Ai alarape mo yaalotei, u kale whị dowi ala yóló, dée naaitere tų muaqsóró yae. Me whị atéro dowi ala yópóló, tẹ mulatere whị ti doakale dowi kwia saaireteimó wió yae! <sup>8</sup> Naa naase ó hóné yą dowi ala yópóló dée nalatepa, ti atétere naase ó hó tukóló taae falae. Ti noatepae, naao naase ó hó betą daayóló, mo ti betó tawaaire be tuapaae sókó fupa wisirapó. Naa hó ó naase tamo daayóló beterale tikimó, Talené mo ti dó tare si dolopaae taae deratepa mo dorapó. <sup>9</sup> Naa kelenétamo yą dowi ala yópóló dée nalatepa, ti atétere kele sokóló taae falae. Ti noatepae, betą keletamó bitu, mo ti betere be tuapaae sókó fupa wisirapó. Naa kele tamo daayóló betepa, mo ti dó tare dowi sipaae Talené yą taae deraqsóró dapó.”

#### *Fokó fole sipsip hupupaae dó faróló yale fo*

<sup>10</sup> “Yąlo diapaae mo i dere ape. I betó mole naale momale mo doi muni belei sokótei betepa, dią teteirapepóló tẹteraąse. Ti noatepae, atima kaae tare *ensel*-rape ó hepen bemó betere yąlo Aya Kótóné kelepa koló tarapó. <sup>11</sup> (-) <sup>12</sup> I dere fo wosóló, diaaą noa kisipa mute? Whị betąné ama 100 *sipsip* hupurape whaanalemó, betą hupu alutepa, ama neté yaaloé? Kale 99 hupurape du sokoremó betó mupatei taaróló, kale betą aluyale hupu kekene faalo ai ape.

<sup>13</sup> Yąlo diapaae mo i dere ape. Kale whịné ai aluyale hupu keletepa, ti ą mo hajné sinóló betaalo ai ape. Ti noatepae, betó mole 99 *sipsip* hupurape kilitu hajtu betepatei, kale aluyale *sipsip* hupu keletepa, dere hajné mo teraae falapó. <sup>14</sup> Atére kaae, i kale doi muni belei sokótei so whị betąkélé aluyaqsóró, ó hepen bemó betere diaaą Ayané doasi kisipa mutu beterapó,” yalepó.

#### *Yąpaae eratere dowi ala donora yóló dere fo*

<sup>15</sup> “Naa noné yąpaae me dowi ala eratepa, ti yą ą beterepaae fóló, diaamosisi betąmó bitu no-ó, naao ępaae etei kaae dowi ala eralepóló yó melae. Ama naao dere fotamo wosóló, hapale donoratepa, ti diaamo tuąmó muale sekę kemeyóló, betąmó wisiyóló ai betere ape. <sup>16</sup> Aténi, naao dere fotamo woseni hóróló dowąae fupa, ti kale ašemó yóló muló betere fo sya furaalu, fea ala fea mo yalepóló, kelale whị tamo ó sore dapesó fóló, dią fea bituraalu, teraayóló ai sekę wisirae. <sup>17</sup> Amatamo diąné dere fokélé wosenitepa, ti touró betere Keriso fake so whịné keletómó hąkeamó yó melópóló yae. Atéralemókélé, Keriso so whịné dere ma fo woseni hóratepa, ti ą Keriso doi muni, hąle mo whị kaae ó *takis moni* sere whị kaae beterópóló yae.

<sup>18</sup> Yąlo diapaae mo i dere ape. Naa me whị hamopaae erale dowi ala, mo yalepóló teraayóló kemeréni hąle muó tapa, ti Kótóné ó hepen bemókélé dokóló ai muló betere ai ape. Naaotamo me whị hamomapaae erale dowi ala mo yalepóló teratepa, ti Tale Kótóné ó hepen bemókélé, teraayóló muló beterapó.

<sup>19</sup> Yąlo diapaae i dere ape. Atétere kaae, diąkó whị tamo mo betą kisipa muóló ó hepen bemó betere yąlo Aya Talepaae momaturaalu, me ọlakó wosetepa, ti ai wosetere ọla ama mo melaalo ai ape. <sup>20</sup> Ti noatepae, yąlo doi hale sóró horaairaaalu, whị tamo ó sorekélé touróló betepa, ti atima tuąmó ękélé beterapó,” yalepó.

#### *Mené erale dowi kwia hąle kemeratere fo sale fo*

<sup>21</sup> Tétepa, Pita Yesu beterepaae wóló ąpaae woseturaalu, “Tale-ó, yąlo noné ępaae erale dowi ala hąle kemeraalopóló meteró fapo enére? Wẹi keró fapomó maaté yóló supóló taaranére?” yalepó.

<sup>22</sup> Ai fo depa, Yesuné ąpaae tokó mótu duraalu, “Yąlo yąpaae mo i dere ape. Wẹikeró félimó maaté deretei sụnipa, deté fu betero 77 félimó, ama dowi ala kemerale wópóló yae.

<sup>23</sup> Atéroró kale ó hepen bemó betere Talené tēteróló kaae tare aqomó mole alata, etei ala dere kaaepó. Betā doasi topo whjné ama *moni* kwia mulóló saletei, ama kutó diratere whjrapené meteró saleró taleyaai ā beterepaae ape yalepó. <sup>24</sup> Atéroró, kaae sóroró taletu betalemó, betā 10,000 *kold kapa* sekē dāle sóroró, kwia mulóló sale whj kale doasi topo whj beterepaae dapesó walepó. <sup>25</sup> Ai whjné ama kwia mulóló sale *moni* tokó melaairetei sumó tanipa, ama doasiné mepaae kutó diratere whjpaee duraalu, ai whjkélé, ama somakélé, naale senaalekélé, mené wae sóroró dupu yópóló dotonóo, ama ɔla ɔlakélé mo fea me whjné dupu yópóló dotonóo, yae. Téró, ai *moniné* ti ama mole kwia kemeraairaaalu, sóroró ape yóló mulalepó.

<sup>26</sup> Ai ala yaaitepa, kale whj ā ama doasi daale felekemó bukutiri tearó bitu dua naamei fo yóló duraalu, ‘Yālo yā betemó kwia mulóló sale ɔla ɔla fea tokó melaalopa, sawa kaae tawae,’ du betalepó. <sup>27</sup> Kale kutó diratere whjné fo depa, ama doasiné ā kelalemó, ā kɔlené sukuturaalu, kwia mole *moni* me ɔla meipóló, kale whj ā hāle fópóló dotonalepó.

<sup>28</sup> Téyaletei, ai kale whj āmo furaalu, ama 100 *denarias moni* kwia mulóló sale whj kēle felepó. Ti ai whjta, atimaamo betā kutó ditere whjpoló kisipa muni, ama depamó botokó sóroró taru, mo deteraayóló duraalu, ‘Yālo 100 *denarias moni* yāpaae kwia mulapa, mo miótitei, hapale tokó ālae’ yalepó.

<sup>29</sup> Ai fo depa, kale whj ā bukutiri tēane doropóló, mo dua naameiné āpaae duraalu, ‘Yālo tokó melaalopa, sawa kaae tawae,’ yalepó.

<sup>30</sup> Téyaletei, kale whjné kaae tawaalomeipóló, *dipula* be kaae tare whjpaee duraalu, ‘Ama kale kwia sale *moni* tokó melatere sukamó ti ā sókó daalaasepólópa, hāle beterópóló yae,’ depa, kale whj *dipula* beteralepó. <sup>31</sup> Atétepa, mepaae atima betā kutó ditere whjrapené ai ala kolóló, atimakélé dei tué muóló sekētepa, atimané doasi topo whjpaee i ala yalepóló āpaae yalepó.

<sup>32</sup> Atéroró ene wale fo wosóló, kale doasiné ai ala yale whjpaee ape yóló, āpaae duraalu, ‘Yāta mo dowi ala yó tare kutó diratere whj ai ape. Naa ɔpaae mo dua naamei fo depa, yālo yāpaae doasi kwia moletei, me ɔla meipóló taaralepó. <sup>33</sup> Térapa, yālo yā kɔlené sukóló taalótu yale kaae, naaokélé diaamo betā kutó ditere no hamoma kɔleturaalu, ai ala iniyólópó,’ yalepó. <sup>34</sup> Atéroró, kale doasi topo whj ā fopaae buólo, u kale *dipula* be kaae tare whjpaee duraalu, ‘Ama kwia mole *moni* momó tokó melópólópa, ā *dipula* beteróló, susupuróló fokosói ala deté fu betae,’ ” yalepó.

<sup>35</sup> Ai fo deté fóló kemetepa, Yesuné ama yó matere whjrapepaae duraalu, “Naa no hamomané yāpaae erale dowi ala me ɔlameipóló, mo hosaa turóné kemerénitepa, ti ó hepen bemó betere yālo Ayané diā dokó feapaaekélé ai kaae alatóroró eraalo ai ape,” yalepó.

## 19

### *Soró whjta mo dokoretei tekēteremó yale fo*

<sup>1</sup> Atéroró, Yesuné ai forape yóló kemetepa, ai Kaleli hae taaróló Judia hae kwiamó fole Jordan wēi tēyóló uté fakeró felepó. <sup>2</sup> Atéroró fóló beteremó, so whj feané ā sya wou betepa, atimané kisi beterape wisirótua yalepó.

<sup>3</sup> Atéroró, mepaae Farisi whjrape Yesu beterepaae wóló ā hāsókó fuléró kāae kelaai woseturaalu, “Kale yóló muló betere foné betā whjné ama so sawa hāsókó fole ala, ó mepaae kae kae doasi dowi ala depakélé tokó falatepa Kótóné fo mulepé munié?” yalepó.

<sup>4</sup> Ti fo depa, Yesuné ama tokó mótu duraalu, “Ašémó yóló muló betere fo dosāyóló diaaɔ kisipa munié? Take keké nale alimó so whj aleturaalu, whj kae aleyóo, so kae aleyóo erapó. <sup>5</sup> Atére betené betā whj ā so dokoturaalu, ama alimaró hamatamo taaróló, ama somatamo mo betā tikitóroró daayóló betaalo ai ape,” yalepó. <sup>6</sup> “Atimaamo tamotei, Kótóné dekaaporóló mo betā tikitóroró alée faló betereitei, mo whjné tekeyaqsóroró yae,” yalepó.

<sup>7</sup> Ai fo depa, kale Farisi wh̄rapené ʔpaae duraalu, “Ti ai fo epateimo, Moses-né yóló muló betere foné duraalu, wh̄i betʔané ama soma tokó falaai depata, ti so tokó falatere as̄ ʔ soné sóró f̄póló, melae ere fomo, h̄le noatepa yaleé?” yalepó.

<sup>8</sup> Ai fo depa, Yesuné atimapaee tokó mótu duraalu, “Moses-né ai ere fota, diaaʔ dowʔaae fóló du betere alamó, so tokó falaai depa, h̄le h̄ko tokó feni, as̄ sóró f̄póló melae yóló ai ere ape. Ti atéro so tokó fatu betere alata, take keké nale alimó, Talené atei ala yae yóló inipó. <sup>9</sup> ʔalo diʔpaae mo i dere ape. Mepaae wh̄iné ama soma me nópu n̄nipatei, h̄le tokó faróló, ai wh̄i ʔ me kae sotamo dokotepa, ti atétere wh̄i ʔ dowi ala yóló mo ti folokoleratapó,” yalepó.

<sup>10</sup> Ti fo depa, ama yó matere wh̄rapené ʔpaae duraalu, “So dokóló betere ala doasi hapólu ereteiné ʔ so dokoni h̄le betepakélé, mo wisirapóló kisipa mutapó,” yalepó.

<sup>11</sup> Tétepa, Yesuné atimapaee duraalu, “Wh̄i fea so dokoni, h̄le betenénitei, atei ala yópóló Talené ama tukóló muló betere wh̄iné betʔa mo s̄mó enérápó. <sup>12</sup> Ti noatepae, take mepaae wh̄rape hamané deyale sukamótei, nóluku fopei deyóo, mepaae wh̄rape ti mo wh̄inétei nóluku sokóo, mepaae wh̄rape ti Kótóné ó hepen be tuʔmó t̄teróló kaae tare aʔmó mole ala eraairaalu, so dokotere ala taaróló, Talené kutó betʔa diróo dua dapó. Mepaae wh̄rapené i dere fo sya fóló, ʔa naao wotoró bitu Talené ala mo s̄mó eranérápóló kisipa mutepata, ti téyópóló yae,” yalepó.

*Yesuró belekʔatiki naale senaaletamo*

*(Mak 10:13-16, Luk 18:15-17)*

<sup>13</sup> Téró, so wh̄i atimané naale senaale Yesuné naase mulóló momarópóló dapesó walepó. Téyaletei, ama yó matere wh̄rapené ai kale naale senaale dapesó wale so wh̄i foné sóró seséyalepó.

<sup>14</sup> Atétepa, Yesuné duraalu, “Mepaae so wh̄itamo i naale senaale kaae betepa, ti Kótóné t̄teróló kaae tare hepen bemó mole alarape saalo ai ape. Tétepa, ai naale senaale atima ʔ beterepaae wópólópa, sesé yaʔse,” yalepó. <sup>15</sup> Atéro, ama atimané tikimó naase mulóló momayóló kemetepa, atima ai betere tiki taaróló felepó.

*Yesuró betʔa kokopei néli wh̄itamo*

*(Mak 10:17-31, Luk 18:18-30)*

<sup>16</sup> Téró, wh̄i betʔa Yesu beterepaae wóló woseturaalu, “Yó matere wh̄i-ó, mo ti betó tare bete saairaalu, noa wisi alakó yaaloé?” yalepó.

<sup>17</sup> Ti fo depa, Yesuné ʔpaae duraalu, “Noa wisi alakó yaaloé? yóló, ʔpaae wosetere-a, noatepa de? Ti wisi ala erótu betere Tale betʔa betetepa, ai ti betere bete saaitepa, ti ama yae yóló muló betere fo betʔa wisiyóló sya fóló eró tawae,” yalepó.

<sup>18</sup> Ai fo depa, kale wh̄iné duraalu, “Noa ala maaté?” depa, Yesuné ʔpaae tokó móturaalu, “Wh̄i me ti dóló sukunaʔse, so nópu naʔse, ʔla ʔlémi saʔse, me wh̄i dilikóló só deraairaalu, kapala fo yaʔse erapó. <sup>19</sup> Naao dere alaró dere fotamoné naao hae aya wisi doi muópóló hae aya aʔmó naameyóló mo dua betae. Téturaalu, naaotei ʔa yaala sókó fu dere kaae, naao be wh̄i so wh̄ipaaekélé, atéro yaala sókó fu betae,” yalepó.

<sup>20</sup> Tétepa, kale kokopei wh̄iné duraalu, “Ai yae yóló muló betere alarape betʔakókélé ʔalo tikini, betere dokʔ fea ʔalo sya fóló eró tarapa, me noa alakómo h̄sókó fóló ʔalo inire?” yalepó.

<sup>21</sup> Ti fo depa, Yesuné ʔpaae duraalu, “Naao kisipanétamo mo betʔa alakókélé h̄sókó feni, mo turó sya fóló eratere wh̄i betaai kisipa mutepa, ti ʔa fóló, naao tare ʔla ʔlarape fea dotonóló *moni* sóró yoleale yóló betere wh̄rapemó h̄le melae. Atétepa, ti naao saaire ʔla ʔla ó hepen bemó mo doasi horóló mupa, saalo ai ape. Atéro melólóta, ʔa ʔ sya ape,” yalepó.

<sup>22</sup> Téró, kale kokopei wh̄iné ai dere fo wosóló furaalu, ʔ ʔla ʔla fea tare néli wh̄i betereiteiné, ʔ fomóné sinité felepó.

<sup>23</sup> Téró, Yesuné ama yó matere wh̄rapepaae duraalu, “ʔalo diʔpaae mo i dere ape. Fea ʔla ʔla mole néli wh̄i Kótóné t̄teróló kaae tare hepen be tuʔpaae sókó faairetei



mo dirirapó. <sup>24</sup> Yalo diɓpaae momó i dapa wosae. *Kamel* hupuné ketɛli dolomó sókó fenéretei, ɓla ɓla fea tare néli whj Kótóné tɛteróló kaae tare hepen be tuɓpaae sókó faairetei mo doasi dirirapó,” yalepó.

<sup>25</sup> Tétepa, ama yó matere whjrapené ai dere fo wosóló atima fomo depa, ɓpaae woseturaalu, “Noa kaae whjmo aluyaɓsóró, tao saaloé?” yalepó.

<sup>26</sup> Ai fo depa, Yesu atima beterepaae fetée fóló duraalu, “Atei ala fea mo whjné enénitei, Kótóné ama betɓ fea ala fea mo sɓmó enérapó,” yalepó.

<sup>27</sup> Ti fo depa, Pitané ɓpaae duraalu, “Tale-ó, mióta ɗané tare ɓla ɓla fea taaróló, ya sya walapa, naao ɗapaae noa ɓlakó melaaloé?” yalepó.

<sup>28</sup> Ai fo depa, Yesuné atimapaee duraalu, “Yalo diɓpaae mo i dere ape. Take i haeró sɓtamo ó ɓla ɓla fea momó kae kisi aleyóló mulatere sukamóta, kale Whjné Naalema tɛteróló kaae tare doasi betere tikimó ama mo kae ere au wisinaale yóló betepa, kelaalopó. Téró, diɓ ɛ sya wale whjrapekélé ai kale 12 doasi topo whj betere tikimó bituraalu, 12 Israel fakerape taleyaalo ai ape. <sup>29</sup> Mepaae whj dené ama be ó noma ó nema ó hama alima ó ama naale senaale ó ama kutó ó hae tikikélé fea taaróló, yalo ala eraairaalu fupa, ti ai taaróló wale ɓla ɓlamó Talené beleróló, 100 félimó melaalo ai ape. Téturaalu, ai tómó mo ti betó tare betekélé matepa saalo ai ape. <sup>30</sup> Téyaalotei, mepaae mió mo doasi doi mole so whjrape take nalo atima doi munire whj kaae betaalopó. Mió mepaae doasi doi muni, hɓle hɓko sókó deyóló betere so whj, ti take nalo mo doasi doi mole topo whj kaae betaalo ai ape,” yalepó.

## 20

### *Kutó diróló dupu serepaae dó faróló yale fo*

<sup>1</sup> “Ó hepen bemó Kótóné tɛteróló kaae tare alata, etei ala kaaepó. Betɓ hae tale mo hɓkati ama *wain* kutó diróppóló, whjrape sóró beteraai dapóló felepó. <sup>2</sup> Atéró, kale kutó talené mepaae whjrape sóró atimapaee duraalu, ‘Betɓ be ɗemó ditere kutómó *denarias moni* betɓ melaalopa, yalo *wain* kutó dirane faaloé?’ yóló wosalemó, téyaalopó depa, dini fóppóló dotonalepó.

<sup>3</sup> Atéró, hɓka 9 kilok sukakelemó, kale kutó tale ɓ momó fóló kelalemó, mepaae whjrape so whj fea touratere tikimó hɓle daae mupa kelalepó. <sup>4-5</sup> Atépa, ama atimapaee duraalu, ‘Diaaɓ ditere kutó sɓtóróti diɓkélé yalo dupu yaalopa, yalo *wain* kutó dirane fae,’ depa, atima felepó. Atéró, 12 kilok sukakelemókélé, mepaae whjrape hɓle daae mupa kale dere fo kaae yóló dotonóo, kuluka 3 *kilok*-mókélé, atéró dotonóo yalepó. <sup>6</sup> Mo kuluka 5 *kilok*-mó ɓ momó fóló kelalemó, kale dere kaae mepaae whjrape hɓle daae mupa kolóló, duraalu, ‘Diɓ imó hɓle noatepa daae mulu de?’ yalepó.

<sup>7</sup> Ai fo depa, atimané duraalu, ‘Me whjné ɗa ama kutó diróppóló sinitepa hɓle i daae mole ape,’ depa, kale whjné duraalu, ‘Diɓkélé, yalo kutó dirane fae,’ yalepó.

<sup>8</sup> Atéró, be diki deretamo kale kutó talené ama kutó diratere whjrape kaae tare whjpaee duraalu, ‘Ai kutó diratere whjrapepaae ape yóló, atimané dupu mótu, nalo ki dini wale whjrapemó kaae sóró melaté fóló, folosóro wale whjrapepaae kemerɓle fae,’ yalepó.

<sup>9</sup> Téró, kuluka 5 *kilok*-mó kaae sóró kutó diyale whjrapekélé fea *denarias moni* betɓtóró matepa sua yalepó. <sup>10</sup> Atérótóró maté fóló kemetepa, kale folosóro hɓkati kutó dini fele whjrape atimané *moni* horóló melaalo nisi yalemó, kale nalo wale whj melale *denarias moni*tóró atima fea betɓ betɓ yóló matepa, sua yalepó. <sup>11</sup> Atéró *moni* sóró kemetepa, kale kutó taletamo dei tuɛ muturaalu, *monimó* dokó dokó dere ala kaae sóró du betalepó. <sup>12</sup> Atima mo hɓkati kaae sóró kutó dirale whjrapené kale kutó talepaae duraalu, ‘Dɓta, doasi suka suputamokélé, mo depe tukó wei kutó ditu betalepó. Téyaleteti, kuluka mo betɓ sukakelemó kutó dirane wale whjrapekélé, ɗa melale sɓtóróti ai melale ape,’ yóló, kale kutó taletamo fo tokótamo du betalepó.

<sup>13</sup> Tétepa, ama atimakó whj betɓpaae duraalu, ‘No-ó, yalo naao *moni* tukóló menéni, mo donotóróti i matere ape. Take hɓkati ɗamo fo dokoturaalu, ɓpaae *denarias moni*

betatóró melaalopó fo yapaee inié? <sup>14</sup> Térapa, mió naao *moni* sóró fae. Nalo yalo kutó dirane wale whjrapekélé, diã melale kaaetóró, atimakélé melaai kisipa mutapó. <sup>15</sup> Yalo *moniné* me ala enépa, ti yalo mo sümó enérapó. Yalo hamokoturaalu me whjpaee eratere alamó naao etamo noatepa dei kisipa mutu de? yalepó.

<sup>16</sup> Ai ala du dere kaae, nalo wale whj folosóró fóo, folosóró fele whj ti nalo wóo yaalo ai ape,” yalepó.

*Yesuné a sukçalopóló sore dakoróló momó yale fo*

*(Mak 10:32-34, Luk 18:31-33)*

<sup>17-18</sup> Téró, Yesu a Jerusalem be huluapaae holaairaalu, ama yó matepa wosetere 12 whjrape atimasisi fu bitu tu depaae dapesó fóló, atimapaae duraalu, “Mióta da Jerusalem be huluapaae holaai i fole ape. Téteretei, kale whjné Naalema mepaae whjné eleké deyóló, so whjmó Talepaae momaratere whjrapero Moses-né asere fo yó matere whjrapetamoné naase tuamó mulale faalopó. Ai whjrapenemo atamo fo tokótamo yóló, a só deróló, mo ti sinópóló, daairaalu fo dokaalopó. <sup>19</sup> Atéro, ai whjrapenemo ti Juda mei, kaae fakené naase tuapaae mulatepa, atimané a faleyóló doka doka yóo, fokosói ala yóló susupuróo, filipaa ni tómó oleróló dóo yaalo ai ape. Atéro mo ti sukçalotei, sore be demó ti Talené a momó kepaaróló beteraalo ai ape,” yalepó.

*Jems-ró Jon-tamomó hamané Yesupaae woserale fo*

*(Mak 10:35-45)*

<sup>20</sup> Téró, kale Sebediné naalema tamo hamané Yesu beterepaae dapesó walepó. Atéro, wóló kale so a bukutiri tene doropóló bitu duraalu, “Yalo i eraasepé yóló yapaee wosetere ala wisinaalekó naao eraaloé?” yóló wosalepó.

<sup>21</sup> Tétepa, ama apaae duraalu, “Yalo yamó noa alakó erópóló kisipa mute?” depa, kale soné duraalu, “Naao tetéroló kaae tare be tuamó, yalo i naale tamokó me naale naao turu naase demó beteróo, me naale naao fe naase demó beteróo, yaasepóló dapó” yalepó.

<sup>22</sup> Ai fo depa, Yesuné kale whj tamopaae duraalu, “Diaamoné epaae ai wosetere fo beteta, diaamo kisipa inipó. Dowi ala kwia tokóló aluraairaalu, susupu sóró sinaaire ala, diaamonékélé sümó senére?” depa, atimaamoné duraalu, “Damonékélé sümó senérapó,” yalepó.

<sup>23</sup> Ai fo depa, Yesuné atimaamopaae duraalu, “Yalo naaire wutimó belere wej diaamonékélé sümó naalotei, turu naase ó fe naase demó betaaire alata, ti yalo tetéroló kaae tanipó. Ai alata, yalo Ayané ama tetéroló kaae taru, aimó betaaire whj tamokélé, ama mo taketitei tukóló beteróo beterapó,” yalepó.

<sup>24</sup> Tétepa, kale mepaae yó matepa wosetere naase tamo whjrapené ai dere fo woseturaalu, u kale whjro nomatamopaae fopaae yóló dei tué mualepó. <sup>25</sup> Atétepa, Yesuné atimapaae tourale ape yóló duraalu, “Juda mei, kaae fake tetéroló kaae tare topo whjrapené mo so whj tetéroló kaae tawóo, atimané sóró beteróo betere whjrapenékélé mo so whj tetéroló kaae taru, i ala erae du betereitei diaaq ai kisipare ape. <sup>26</sup> Atétere kaae, diã tuamókélé ai ala momókó yaose. Aténi, diã tuamótamo doasi topo whj betaai kisipa mutepa, ti so whj feané kutó diratere whj beterópóló yae. <sup>27</sup> Whj me de doasi doi mole whj betaai kisipa mutepa, ti diané wae sóró kutó diratere whj kaae betae. <sup>28</sup> Kale Whjné Naalema waleteta, ama kutó dirópóló mepaae whjrape sóró beteraai wéni, mo whjné kutóteitei ama diróo, so whjné betere bete aluyaqsóró, ama betere bete hale melóló, dupuróló tao sóo yaairaalu, walepó,” yalepó.

*Yesuné kele dowi whj tamo wisirale fo*

*(Mak 10:46-52, Luk 18:35-43)*

<sup>29</sup> Atéro, Yesu a ama yó matere whjrapetamo ai Jeriko be hulua taaróló fu betaalemó, so whj mo feané atima sya wou betaalepó. <sup>30</sup> Atétepa, kale kele dilikire whj tamo tu demó beteremó, Yesu fu beterapó dere fo wosóló, fo fakeyóló duraalu, “Depit-né Naalema Tale doa whj-ó, damo kolené sukuturaalu, tao sae,” yalepó.

<sup>31</sup> Ai fo depa, so whi feané kale whitamopaae taalae yóló foné supatei, woseni nisiyóló, mo ti fo fakeyóló duraalu, “Depit-né Naalema doa Tale-ó, dāmo kōlené sukuturaalu tao sae,” yalepó.

<sup>32</sup> Atétepa, Yesu ą aimó keiyóló daalu, kale whi tamopaae ape yóló, atimaamopaae woseturaalu, “Yālo diaamopaae noa alakó erópóló de?” yalepó.

<sup>33</sup> Ai fo depa, atimaamoné duraalu, “Tale-ó, naao dāmoné kele wisiraasepóló dapó,” yalepó.

<sup>34</sup> Tétepa, Yesuné mo kōlené sukuturaalu, atimaamoné kelemó olaa yalepó. Atéro olaa yaletamotóro atimaamoné kele wisitepa, Yesu sya felepó.

## 21

### *Yesu doasi topo whi aqyóló Jerusalem be huluapaae sókó fele fo*

*(Mak 11:1-11, Luk 19:28-40, Jon 12:12-19)*

<sup>1-2</sup> Atéro, atima Jerusalem be huluapaae felekemó sókó faai, kale *Olip* du sorokó molemó tēne Betpas bemó sókó felepó. Aimó Yesuné ama yó matere whitamó dotonai duraalu, “Diaamo u be huluapaae fóló kelenalemó, betā *donki* hupu ama maletamo halikané duló betaalo ai ape. Téyaalopa, ai hupu ama maletamo wusuró ę beterepaae taayóló sóró ape. <sup>3</sup> Whi menétamo diaamopaae, ai hupu neyaai taayóló só fute? depa, i fo yae. ‘Talené ama kutó doasi moletei, diyóló kemetepa, momó sóró waai, kapala asiri serāle fae yale tikimó sóró fulapó,’ yae,” yalepó.

<sup>4</sup> Até yaleteita, take Kótóné ama kōló whiné yóló muló betere fo motóro dokonóturaalu yalepó. Ai fo i ape.

<sup>5</sup> “Jerusalem be hulua so whi-ó, diaaę doasi topo whi ai walapa, kelaē.

Ąta fopaae buni, mo naamei whi teó utų *donki* hupuné sisó tó mó betóló ai walapa, kelere?” erapó.

<sup>6</sup> Atéro, Yesuné ama yó matere whitamó fóló, atimaamopaae yae yale alatóro yalepó.

<sup>7</sup> Téro, kale whi tamoné *donki* hupu ama maletamo wusuró dapesó wóló, atima feané kuti sokóló, ai hupuné sisó tó mó whamenóló, ai tó mó Yesu beteralepó. <sup>8</sup> Atéro, so whi feané kutirape sokóló tų tó mó whamenaté fóo, mepaae so whiné ti ni teteirape tukóló whamenaté fóo du betalepó. <sup>9</sup> Atétepa, mepaae so whi ti ątamo folosóro fóo, mepaae so whi nalo wóo du bitu, fo fakeyóló ą dukiróturaalu, “Hosana, Depit-né Naalema doa whi-ó, dā tao sae.”

“Talené doimó wale whi wisinaale Kótóné wisirópóló yae.”

“Mo ó taoró betere Tale Kótóné doi hale sóró horae,” deté fu betalepó.

<sup>10</sup> Atéro, Yesu ą Jerusalem be huluapaae sókó felemó, so whi feané fo tiki whaatamo ą busuró wou betepa, ai be huluamó betó mole so whiné woseturaalu, “Ai wale whi-a de yaleé?” yalepó.

<sup>11</sup> Ti fo depa, ą busuró wale so whi feané atimapaee duraalu, “Ąta, Kaleli haemó tēne Nasaret be hulua whikó Kótóné fo eratere kōló whi Yesupó,” yalepó.

### *Yesuné momatere be dolomó hōkó farale fo*

<sup>12</sup> Atéro, Yesu ą momatere be dolopaae sókó holalemó, ai be dolomó whirape ęla ęla dotonóló duputamó yóló su betepa, atima hōkóló taaē faralepó. Téro, kae kae be hulua whi atimané kae kae *moni* duputamó du betere whirape bitua dere ni fakerapekélé, kale ba hōkósere dotonóló dupu du betere whirape bitua dere fęloi ni fakerapekélé fea fesekeyó mepaae whirape dóló hōkó faróló, fetée deralepó. <sup>13</sup> Atéro, ama atimapaee duraalu, “I fo aseyóló muló beteralepó. Yālo i beta moma betā yaairaaalu tēnapó. Téatei, diaaę ai dere alané ęlémi nokole whirape betere be aqrótu beteralepó,” yalepó.

<sup>14</sup> Téro, mepaae kele dilikire whiraperó hó momaare whirapetamo, ai momatere be tuępaae wua depa, Yesuné atima wisirótu betalepó. <sup>15</sup> Téyaletēi, ama ai dere ala wisinaale kolóo, ai momatere be tuęmó betó mole naale senaalené fo fakeyóló, “Hosana, Depit-né Naalema-ó,” yóló du betere fo kale mo so whimó Talepaae momaratere topo

whjraperó Moses-né asere fo yó matere whjrapetamoné wosóo, yóló, atima dei tué muturaalu fopaae bualepó.

<sup>16</sup> Tétepa, atimané apaae woseturaalu, “I naale senaalené du betere fo-a, naao wosere?” depa, Yesuné tokó mótu duraalu, “Épó. Kale aseyóló muló betere fo diaaḡ dosḡayóló kisipa muni airapó. Ketei naale senaaleró tenemó teó belere naale senaaletamoné Kótóné doi hale sóró horḡpólópó yóló, Talenétei tukóló muló beterapó,” yalepó.

<sup>17</sup> Atéró, atima ai be huluamó betó mupa taaróló, ḡ u Betani be huluapaae fóló, diki betḡ fiyalepó.

*Yesuné nose sélirale fo  
(Mak 11:12-14, 11:20-24)*

<sup>18</sup> Atéró, ḡ mo hḡkati u kale be huluapaae momó fesaae yóló fu betalemó, tḡmó ḡ mo wotené sinalepó. <sup>19</sup> Atépatei, ḡ fu betalemó, tḡmó ni nose daapa, nose daale felekepaae fóló kelalemó, dukélé woleni, hḡle sókumaaté epa kelalepó. Atépa, ai nipaae duraalu, “Du momó kaae woleyaalo mei ai ape,” yalepó. Ai fo yaletamotóró kale ni mo ti séliyó deyalapó.

<sup>20</sup> Atéró ama yó matere whjrapené ai kale ni sélitere ala kolóló siraturaalu, i ni hapale tétitei séliyale-a, neyóló yalerópóló, atimané apaae wosalepó.

<sup>21</sup> Ai fo depa, Yesuné atimapaae duraalu, “Yḡlo diḡpaae mo i dere ape. Diaaḡ kisipa tiki tamo muni, mo ti tiró bitutamo, yḡlo nipaae yale kaae, diaaḡkélé ai ulupaae yḡ daale tiki taaróló, a weḡ keḡla tómó daane derepae depa, mo téyaalo ai ape. <sup>22</sup> Diaaḡ kisipa tikitamo Talepaae mo ti tiró bitu, moma duraalu, noa ḡlakó wosetepa, ti diaaḡ ai wosetere ḡla mo saalopó,” yalepó.

*Yesupaae yḡ né sóró beteralee yóló wosale fo  
(Mak 11:27-33, Luk 20:1-8)*

<sup>23</sup> Atéró, Yesu ḡ momatere be tipiné bopéro daaló beterepaae fóló, yó mótu betepa, mo so whjmo Talepaae momaraterere whjraperó mepaae whj disirapetamo wóló apaae woseturaalu, “Naao ai alarape du beterópóló, yḡ né sóró beteralee?” yalepó.

<sup>24</sup> Ti fo depa, Yesuné atimapaae tokó mótu duraalu, “Yḡlokélé diḡpaae betḡ wosetere fo yaalopó. Yḡlo wosetere fotamo diaaḡ epaae tokó matepa, ti epaae yḡ né sóró beteratepa de? yóló wosale fokélé yḡlo diḡpaae tokó melaalo ai ape. <sup>25</sup> Take Jon-né so whj weḡ tópurale ala momó kaayóló waleé? Ó hepen bemó betere Talené yae depa yalepé, hḡle mo whjné yae depa, yaleé?” yalepó. Ai fo depa, atimasisitei fo keḡlaaróló duraalu, “Dḡnétamó ó hepen bemó Talené yae depa yalepó enalemó, ti dḡpaae diaaḡ ama dere fo wosóló, apaae kisipa tiki tiréni dere ala noatepa yale? fo yaalopó.

<sup>26</sup> Ti mo whjné yae depa yalepó fo uḡtei, Jon ḡ Kótóné ama fo eratere kḡló whjpoló so whj mo feané kisipareteiné, atima dḡ daḡsóró wirapó,” yalepó.

<sup>27</sup> Atétepa, atimané Yesupaae duraalu, “Dḡ kisipanipó,” yalepó. Ti fo depa, ama atimapaae duraalu, “Mené epaae i alarape yae depa dapóló, yḡlokélé diḡpaae yó melaalomeipó,” yalepó.

*Betḡ whjné naale tamopaae dó faróló yale fo*

<sup>28-29</sup> Atéró atimapaae duraalu, “I dere fo wosóló, diaaḡ noa kisipa muaaloé? Whj betḡné ama naale tamo beterepó. Tépa, kale whj ḡ ama me naale beterepaae fóló duraalu, ‘Ti naale-ó, yḡ yḡlo wain kutó dirane faasepólópó,’ yalepó. Téyaleteti, kale naalené alimapaae naao kutó dirane fole ḡ hḡrapó yaleteti, nalomo ama kisipa feteyóló wisirapóló dirane felepó.

<sup>30</sup> Tétepa, kale whj ama me naale beterepaae fóló, me naalepaae yale fo kaaetóró yalemó, ai naalené duraalu, ‘Aya-ó, wisirapó téyaalopó,’ yalepó. Téyaleteti ḡ feni, hḡyalepó. <sup>31</sup> I kale naale tamokó mé naalené ama alimané kisipa mole ala eraleé?” depa, atimané tokó mótu duraalu, “Folosóro yale naalenépó,” yalepó. Tétepa, Yesuné

atimapaae duraalu, “Yalo diɔpaae mo i dere ape. Kale *takis moni* siré kotere whɔraperó nópu nokole sorapetamo Tale Kótóné tɛteróló kaae tare be tuɔpaae sókó furaalu, folosóro atimapi faalo ai ape. <sup>32</sup>Ti noatepae, kale wɛi tópuratere whɔkó Jon waleteta, mo donoi alamaaté yó melaai waleteta, diɔné ama dere fo wosóló, kisipa tirénipó. Téyaletei, *takis moni* siré kotere whɔraperó nópu nokole sorapetamoné ti ama dere fo wosóló, mo dapóló kisipa tiralepó. Atéró, atimané du betere alakélé diaaɔ kolólóte, mo dapóló diɔné dowi ala taaróló, kisipa feteyóló, tirénipó,” yalepó.

*Wain képi kutópaae dó faróló yale fo*  
(Mak 12:1-12, Luk 20:9-19)

<sup>33</sup> Atéró, Yesuné duraalu, “Fo sale fo me kae i dapa wosae. Betɔ whɔné ama haemó wain kutó diyóló, tipiné bolaayóló atimané wain képi du dɔwóló wɛi tepeyaairaaalu, kutu diri dukyóo, kale kutópaae ɔlémi whɔ wale kelaai kaae tawóló betaaire be fɔlo mo sikipaae horóló tɛyóo yalepó. Atéró kale whɔ ɔ mepaae uké faairaaalu, mepaae kutó diratere whɔrapepaae ama kutó kaae tawae yóló, atima sóro beteróló ɔ felepó. <sup>34</sup> Atéró, kale wain du teketera ali wapa, ama mepaae kutó diratere whɔrape u kale kutó kaae tare whɔrape beterepaae ɔlumétepa sóro muló betere ɔlakó senaale fae yóló, dotonalepó. <sup>35</sup> Téyalemó, ai kale kutó kaae tare whɔrapené u kutó diratere whɔrape me whɔ hɔle fokosói ala yóló susupuróo, me whɔ mo ti dóló sukunóo, whɔ me kapo duné siriyóló dóo, yalepó. <sup>36</sup> Até itikimó, momómo kale whɔné ama mepaae kutó diratere whɔrape dotonalemó, ai whɔrapekélé take folosóro dotɛyale whɔrapepaae erale ala kaaetóro ipakalepó. <sup>37</sup> Atéró, nalo mo ti kemeróturaalu, kale whɔné ama naale so whɔné mo wisiyóló dape saalopóló kisipa muóló, dotonalepó.

<sup>38</sup> Téyaletei, kale kutó kaae tare whɔrapené kale whɔné naalema wale kolóló, atimasisi fo kɛlaaróló duraalu, ‘Ai naalenéta, ama alima sinitepa, ɔla ɔla fea ama saai du beterepa, ai ɔla ɔla fea ɔané saai ɔkélé daalopa, siépe,’ yalepó. <sup>39</sup> Atéró, atimané kale naale ai kutó alépaae tao sóro taae deróló mo ti dalepó.

<sup>40</sup> Atépa, ai kale wain kutó tale wouraaalu ai kutó kaae tare whɔrapepaae noa alakó eraalóé?” yalepó.

<sup>41</sup> Ti fo depa, atimané ɔpaae tokó mótu duraalu, “Mo sonaalei dowi ala du betere whɔrape atima mo ti sinópoló ama daalo ai ape. Atéró, ama kale wain du ɔlumétepa sóro wisiyóló bukóló atima sóo, kale kutó tale melóo, yópoló mepaae whɔrapepaae kaae tawae yaalopó,” yalepó.

<sup>42</sup> Ai fo depa, Yesuné atimapaae duraalu, “Kótóné ašemó yóló muló betere fo diaaɔ dosɔayóló kisipani airapó.

‘Kale doakale kane fake be tɛtere whɔrapené dopa taae farale kapotei, be hulua deyaaire doasi eleké alée felepó.

Ai kelaalo kokɔi ala, Talenétei eró beterepa ɔané kilituraalu, sira du beterepó,’ erapó.

<sup>43</sup> Térapa, yalo diɔpaae i dere ape. Kótóné ama tɛteróló kaae tare ala wisi diɔ tuamó moleteta, ama tokó sóro du wisinaale woleraaire so whɔpaae melaalo ai ape. <sup>44</sup> Whɔ me de ai kane fake tómó dé nukupa, ti ai whɔné ama diri derakó faalotei, whɔ me detamo ai kane fake dorowouraaalu tɛiyaratepa, ai whɔ mo ti derakó fóló muaalo ai ape,” yalepó.

<sup>45</sup> Atéró, mo so whɔmó Talepaae momaratere topo whɔraperó Farisi whɔrapetamoné ai yale fo sale forape woseturaalu, Yesuné ai yale fota, atimapaetóro yalepóló kisipa mualepó <sup>46</sup> Atétepa, atimané ɔ daaire tu kikitua betaleteta, so whɔ feané kisipané ɔta hɔle mo whɔ mei, Kótóné ama fo eratere kóló whɔpóló kisipareteiné, atima daosóro witeta taaralepó.



<sup>1-2</sup> Atéró, Yesuné atimapaae fo sale me kae yóló duraalu, “Kótóné ó hepen bemó tẹteróló kaae tare aq̄mó mole alata, bet̄a doasi topo wh̄jné ama naalemané so dokotere be dẹmó ɔla deraairaalu, donoróló mulatere kaaepó. <sup>3</sup> Kale wh̄jné atéró detere ɔla naai ape yóló ali male so wh̄j dape sene fae yóló, ama kutó diratere wh̄jrape dotonalet̄i, atima h̄yóló waalomeipó yalepó.

<sup>4</sup> Tétepa, ama mepaae kutó diratere wh̄jrapemo dotonótu duraalu, ‘I detere ɔla naai ape yóló ali male so wh̄jpaee i fo yae. Ȳalo ɔlata taleyóló mulóló, *bulmakau* hupuró mepaae seraai huputamó dóló turukiyóló mulóo, mepaae ɔla ɔlakélé fea mo s̄umó taleyóló mulóo erapa, ȳalo naalené so dokotere be dẹmó detere ɔla naai ape yae,’ yalepó.

<sup>5</sup> Téyalet̄i, atima ai dere fo woseni nisiyóló, dapo dapo yóló, me wh̄j ama kutópaee f̄oo, me wh̄j ti ama yaai tuę mole alapaae f̄oo, yalepó. <sup>6</sup> Mepaae feni h̄ale betere wh̄jrapené ti ama kutó diratere wh̄jrape fokosoi ala yóo, mepaae mo ti dóló sukunóo yalepó. <sup>7</sup> Atétepa, kale doasi topo wh̄j ̄a fopaae buóló ama diki tare wh̄jrape u kale wh̄jrape dale wh̄jrape dóló kemeróo, atimané doasi be huluakélé si biliyóló, torokó f̄ale fae depa atima fóló, si biliyóo yalepó.

<sup>8-9</sup> Téró, ama kutó diratere wh̄jrapepaae duraalu, ‘Kale so dokoteremó detere ɔla s̄umó taleyóló muló betepatei, ai ɔla naai ape yale wh̄jrape atima i detere ɔla naaire mo s̄unipa taaróló, dīa fóló, doasi bepaae fole t̄u dẹmó ó sawatamo t̄umó mepaae so wh̄jkó kelet̄epa, ti i detere ɔla naai faalopóló dape siré kw̄ęae,’ yalepó. <sup>10</sup> Atétepa, ama kutó diratere wh̄jrape doasi be huluapaae fóló, t̄utu so wh̄j keketé kw̄ęyóló, wisi so wh̄jro dowi so wh̄jtamo h̄oko dape siré kw̄ęyóló, tourale tikimó, be mo ti f̄aae felepó.

<sup>11</sup> Téyalet̄i, kale doasi topo wh̄j ai ɔla naai wóló betó mole so wh̄j kuapaae fóló kelalemó, wh̄j bet̄a kale so dokotere be dẹmó ɔla naairaalu, derótua dere kuti deró bitinipa kelalepó. <sup>12</sup> Atépa, kale doasi topo wh̄jné ̄apaae woseturaalu, ‘No-ó, ȳa so dokotere be dẹmó detere ɔla naai derótua dere kuti derénire noat̄epa yaleé?’ yóló foné salemó, kale wh̄j haleturaalu, fokélé tekeni, hokomó sókó fi beterepó.

<sup>13</sup> Tétepa, kale doasi topo wh̄jné ama kutó diratere wh̄jpaee duraalu, ‘Ai wh̄j belamó diliki dolomó wole du bitu ama serekenéte, ̄a turukóló nuku beterópolópa, hó naase dokóló taae derae,’ yalepó. <sup>14</sup> Ti noat̄epae, so wh̄j mo turó ape yalet̄i, tóróti sokósu yale so wh̄jmaaté wóló bet̄erapó,” yalepó.

*Sisapaae takis moni melae yale fo*  
(*Mak 12:13-17, Luk 20:20-26*)

<sup>15</sup> Téró, kale Farisi wh̄jrape fóló, Yesuné ama dere fomó ̄a só deraai dapóló, fo dokóló mulalepó. <sup>16</sup> Atéró, atimané yó matere wh̄jrap̄eró Herot-né fo eratere wh̄jrapetamo Yesu beterepaae dotonóló, atimané ̄apaae duraalu, “Yó matere wh̄j-ó, ȳa bet̄a mo fomaaté yó mótu bituraalu, Kótóné ama kisipa mole ala ó yóló muló betere fo mo s̄ya fóló erótu bet̄eretei, d̄ané kisiparapó. Ti noat̄epae, naao fo yó móturaalu doasi doi mole so wh̄j kolóló ȳa wini, doasi doi mole so wh̄jpaekélé, doi muni belei sókó deóló betere so wh̄jpaekélé, mo bet̄a kaae alatóro erótu bet̄erapó. <sup>17</sup> Sisapaae *takis moni* matere ala wisirépé, dore? Ti naao noa kisipa mute?” yalepó. <sup>18</sup> Ai fo yalet̄i, atima dowi kisipa muturaalu, Yesuné ̄a só deraai t̄u kikitu betere ala kolóló, atimapaae duraalu, “Dorutei tó tikiné h̄ale sik̄ili du betere wh̄jrape-ó, noat̄epa diaā ̄e só deraai t̄u kikitu bitu de? <sup>19-20</sup> Térapa dīané *takis* melótua dere *moni* ȳalo kelaalopa sóro ape,” yalepó. Tétepa, atimané ̄a bet̄erepaae bet̄a *denarias moni* sóro wapa, ama atimapaae woseturaalu, “I asoró i mole doitamo-a, né?” yalepó.

<sup>21</sup> Ai fo depa, atimané ̄apaae tokó mótu duraalu, “Aita Sisanépó,” yalepó. Tétepa, ama atimapaae duraalu, “Sisané ɔlapa ti Sisapaetóro melae. Kótóné ɔlapa, ti Kótópaetóro melae,” yalepó.

<sup>22</sup> Yesuné atéró dere fo woseturaalu, “Haió!” yóló sirayóló, atima ̄a taaróló felepó.

*Kepayóló betere wh̄jrape so dokotimipóló yale fo*  
(*Mak 12:18-27, Luk 20:27-40*)



<sup>23</sup> Atéyale be deṭamotóróti mepaae Sadyusi whjrape Yesupaae betṭa fo wosaai dapóló walepó. Ti ai Sadyusi whjrape atima kisipanéta, sukṭale so whj momó kae kepaayaalo meipó dua dapó. <sup>24</sup> Atétere whjrapené Yesupaae woseturaalu, “Yó matere whj-ó, Moses-né dṭapaae etei fo yóló muló beterapó. ‘Whj betṭa naale senaale deni, ḥṭale beteró sukutepa, ti so wulia nomané dokóló naalekó detepa, ti noma betale sirimó, ai naale beterópólópó,’ erapó. <sup>25</sup> Téró, weikeró nomarape dṭamo betalepó. Téru, topo whj ṭa betṭa so dokaleteti, naale senaale dini, ḥṭale beteró kale whj sinitepa, kale so wulia ama noma me whjnémo dokalepó. <sup>26</sup> Téyaletei, ai kale whjkélé naale senaale dini, noma yale kaaetóro ḥṭale sukṭalepó. Atétepa, kale so wulia me whjnémo dokalemó, ai whjnekélé naale senaale dini, ḥṭale sukṭalepó. Mepaae douro nomarapekélé atérótóro sisiraae felepó. <sup>27</sup> Nalo mo kemerótu, kale sokélé sinalepó. <sup>28</sup> Téyalepa, mió kale sinale whjrape kepaayóló betaaire sukamó, kale weikeró nomarapekó mé whjné ai kale so dokaaloé? Ti noatepae, aita nomarape dokṭ feané dokoté wale sopó,” yalepó.

<sup>29</sup> Ti fo depa, Yesuné duraalu, “Diaṭṭ ai mutu betere kisipata, kale ašemó yóló muló betere foró Kótóné doasi bole fotokṭamo wisiyóló kisipani, ḥṭasókó furaalu du beterapó. <sup>30</sup> Kale sinale whjrape momó kepaayóló betaaire sukamó whjkélé so dokóo, sokélé whjṭamo fóo ini, ó hepen bemó betere *ensel*-rape kaae betaalo ai ape. <sup>31-32</sup> Kale sinale whjrape atéro kepaayóló betaalopóló, Kótóné diṭapaae ašemó ere fo dosṭayóló kisipanié? Téró ama duraalu, ‘Ḕta, Abraham, Aisak, Jekop-sépi atimané Kótópó,’ yalepó. Ti ai sukṭale so whj mo ti alu wuṭsóro ti i dosṭayale so whjrape teṭeróló kaae tare Kótópó fo wuṭameipó. Ti ṭa, mió i betó mole so whjro take sukóló kepaayóló betó mole so whjṭamo teṭeróló kaae tare Kótópó,” yalepó.

<sup>33</sup> Tétepa, so whj feané ai dere fo woseturaalu, haió! yóló sirayalepó.

*Tale ṭa waaire be de ṭa suka kele mené tuṭnipóló yale fo*  
(Mak 12:28-31, Luk 10:25-28)

<sup>34</sup> Téró etéyalepó. Yesuné kale Sadyusi whjrapené wosetere fo mo donotóro tokṭ matepa, kale Farisi whjrape, atima betṭapaae touróló atimasisi fo keṭaaralepó. <sup>35-36</sup> Atéro, Moses-né asṭere fo yó matere kisipa tiki fosó fosóre whj betṭané ṭa kṭaae kelaai sṭa sóro woseturaalu, “Yó matere whj-ó, kale yóló muló betere foné i ala yae ere doasi topo fo-a, mé foé?” yalepó.

<sup>37</sup> Ai fo depa, Yesuné tokṭ mótu duraalu, “Naa Talepaae yaala sókó fóló, ḥṭekesené sinitere alata, naao hosaa bete turónékélé, naao kepe bete turónékélé, naao kisipa tiki bete turónékélé, yaala sókó fu betae. <sup>38</sup> Ti ai alata, ama folosóro yae yóló muló betere mo doa topo ala ai ape. <sup>39</sup> Ai kṭlipaae me tamo dakoróló yae yóló muló betere mo doasi topo fo i ape. Naaotei ṭa yaala sókó fóló ḥṭekesené sukutu dere kaae, naao be whj so whjpaekélé atéro yaala sókó fu betae. <sup>40</sup> Kale yae yóló muló betere forape fearó Kótóné ama fo eratereré kóló whjrapetamoné ere fota, ti i doasi topo fo tamo tómó beleró beterapó,” yalepó.

*Keriso ṭa né naalemaé yóló yale fo*  
(Mak 12:35-37, Luk 20:41-44)

<sup>41-42</sup> Atéro, kale Farisi whjrape betṭapaae tourṭale wóló betó mupa, Yesuné atimapaee woseturaalu, “Kótóné so whj teṭeróló kaae tanópóló, sóro beteró betere whj Keriso-a, né naalemaé?” yóló wosetepa, atimané tokṭ mótu duraalu, “Depit-né deté wale whjné deale naalepó,” yalepó.

<sup>43-44</sup> Ai fo depa, ama atimapaee duraalu, “Kale Deṭi Kepe Wisiné Depit fotokṭratepa, Depit-né ṭapaae Tale-ó ere fo-a, me whjné ama deale naalené deté fele naalepaaetei Tale-ó fo dua de? Té dumitei, Deṭi Kepe Wisiné fotokṭratepa Depit-né ṭapaae Tale-ó fo aṭeyóló i muló betere ape. Ai fota i ape.

‘Talené ṭe teṭeróló kaae tare Talepaae duraalu,

“Naa bóe whjrape atima ṭalo teteirape aleróló, naao hó aṭmó beteraalopa, ṭa ṭalo turu naase deṭmó bitu kaae tawae,” erapó.

<sup>45</sup> Ti Depit-né ɖpaae Tale-ó fo du bitipa, momómo ama naale-ó, dere fomo neyóló yaleé?" yalepó. <sup>46</sup> Ti fo depa, whị betanékélé Yesuné ai yale fo mené tokókélé menénipó. Ai be demó kaae sóró fóló, mepaae whịrapené wosetere fo me kae ini, taaróló felepó.

## 23

*Dowi kwia saalopa kaae tawae yale fo*  
(Mak 12:38-39, Luk 11:43, 11:46, 20:45-46)

<sup>1-2</sup> Téró, Yesuné aimó touróló betó mole so whịró ama yó matere whịrapetamopaae duraalu, "Moses-né asere fo yó mótu betere whịraperó Farisi whịrapetamota, kale doasi whị Moses betale sirimó bituraalu, ama yó matere ala yó tarapó. <sup>3</sup> Atimané yó matere fo diaaɖ wosóló, sya fóló erótua yae. Tépateti, atimané ai du betere ala momókó sya fóló yaɖse. Ti noatepae, atimané yó mótu betere fota wisiyóló yó mótu bitutei, sya fóló eraterere alamo dumipó. <sup>4</sup> Atimané doasi sekẹi ɖlarape whịrapené beleyópóló, dokóló atimané hulumó belerótua dapó. Téteretei, atimanémo ai kale sekẹi ɖla belere whịrape fasóló mo sawa tao sere alakélé dumipó.

<sup>5</sup> Atimané du betere ala feata, ti so whịné kolóló dukirópóló, dua dapó. Téturaalu, Kótóné fo atimané kutiri tuámó bulapóló, so whịné kolóló aunópóló, asẹyóló atimané kutirimó meleke kaae beleyóo, naasemó hẹ kaae sóo, Kótópaae moma yaaikélé, atima mo ekẹlerapó yópóló, deraterere fọloi kuti mo ti fọloróló kwiamó, mepaae auraterere ɖla olerótua yóo dapó. <sup>6</sup> Téturaalu, ɖla detere be demó mo doasi doi mole whịrape bitua dere tikimótóró betaai ekẹle yóo, moma dere bemó doasi topo whịrape bitua detere tikimó maaté betaai ekẹle yóo dua dapó. <sup>7</sup> So whị fea touraterere tikimó betó mole so whịné atimapaee doasi doi mole yó matere whị wisi kọleó yóló, dukiraterere kokomó dua dapó.

<sup>8</sup> Atétu dere kaae, mepaae whịrapené diɖpaae *Rabai*, yó matere whị-ó, yaɖsóró yae. Ti noatepae, diɖ tuámó doasi topo whị betatóró betepa, diɖ fea ti mo norapetóró ai betere ape. <sup>9</sup> Mepaae i haemó betó mole mo whịpaaetei diɖné aya-ó, du betaɖse. Ti noatepae, diɖné Aya mo betá ó hepen bemó beterapó. <sup>10</sup> Mepaae whịné diɖ kilituraalu, diɖpaae yó matere whị-ó, yaɖsóró yae. Ti noatepae, diɖ yó matere whịta, so whị fea tẹteróló kaae tanópóló, Kótóné sóró betero betere doasi whị Keriso ɖ betá beterapó. <sup>11</sup> I haemó diɖ tuámó doasi doi mole topo whị betepa, ti ai whị ɖ diɖné kutó diraterere whị betaalo ai ape. <sup>12</sup> Ti noatepae, mepaae whị dené ama doitei hale sóró horótu betepa, ti atétere whịné doi haepaae só deraalopó. Téretei, mepaae whị dené amatei ɖ deróló dua betepa, ti atétere whịné ama doi doasi muaalo ai ape.

<sup>13</sup> Diɖ Moses-né asere fo yó mótu betere whịraperó Farisi whịrapetamo-ó, tiki tuɖpaae dorutei hale sikili du betepa, Kótóné diɖ dowi kwia melaalopa, mo doasi witu betae. So whị fea Kótóné tẹteróló kaae tare bepaae sókó faai fu betepatei, faɖsóró ai tu diaaɖ dere alanéte i seséyóló kinótu beterapó. Ti diɖta, ai tumó sókó fumitei, aipaae sókó faai fole so whị ai sesétu betere ape. <sup>14</sup> (-)

<sup>15</sup> Diɖ Moses-né asere fo yó mótu betere whịraperó Farisi whịrapetamo-ó, tiki tuɖpaae dorutei, tóné hale sikili du betepa, Kótóné doasi dowi kwia melairete i wió yae. Mepaae whịrape diɖtamo touróló doasi fake firaai dapóló, wẹi tómókélé, hae tómókélé, kutu beterapó. Atéro, me whịkó diaaɖ dere fo wosóló diɖ fake alene wapa, diaaɖ dere ala yó melóló, ai yó matere alanéte i diaaɖ du betere dowi ala bosenóló, mo dowi si duku beterepaae faai betere whịrape kaae beterótua dapó.

<sup>16</sup> Diɖkélé kele dilikire whịrape bitutei, me whịpaae tu i mole ape yóló yó matere whị kaae betepa, mo doa dowi kwia saalopa, wió yae. Ti noatepae, diɖné etei fo dua dapó. Whị me dené Tale Kótóné momatere be doi yóló mo dirii malo depa, ti me bete muni, Tale Kótóné momatere be tuámó mole *kold kapa* doi yóló, Kótópaae mo dirii malo yóló mulaterere fo tikitepa, ti mo doasi kwia saalopó dua dapó. <sup>17</sup> Diɖ kele dilikiyóló tuékélé okokore whịrape-ó, doasi topo ɖla-a, noaé? Momatere beta, doasi topo ɖla ai ape. Ai *kold kapanéta*, ti momatere be wisiróló kae mulótumipó. Tétumitei, Momatere

be tuꞡmó Kótóné ala eratereteiné, ai be tuꞡmó mole *kold kapatei* wisiróló, kae mulótua dapó. <sup>18</sup> Meta, diaaꞡ i fokélé dua dapó. Me whjné ama dere fo diriróturaalu, Talepaae hꞡle matere ɔla belerótua dere kapo doi yóló, malo depa, ti ai bete munipó. Kale ai kapo tómó sukɔlaa dalaai beleraterere ɔla doi yóló, dirii malo depa, ti mo dirirapó dua dapó. Ai fotamo tikitepa, mo doasi dowi kwia saalopó du beteraꞡpó. Diꞡ kekele dilikire whjrape-ó, mé ɔla doasi bete mule? Talepaae hꞡle matere ɔlapé ai ɔla beleraterere tiki doasi bete mule? Ti ai hꞡle matere ɔla beleraterere tikiné Talepaae hꞡle matere ɔla wisiróló, kae mulótua dapó. <sup>19</sup> Diꞡ kisipa tiki okoko yóló, kekekélé dilikire whjrape-ó, mé ɔla-a, doasi topo ɔlaé? Kótópaae hꞡle matere ɔlapé, ai ɔla mulaterere tikié? <sup>20</sup> Térapa, whj me dené ama fo diriróturaalu, hupu ó mepaae ɔla beleraterere tiki doi yóló malo depata, ti kale sukɔlaa dalaai beleraterere ɔlakélé wusuró doi yóló malo ai dere ape. <sup>21</sup> Whj me dené Kótóné momatere be doi yóló dirii malo depa, ti ai momatere beró ai bemó betere sekétamo wusuróné doi yóló malo ai dere ape. <sup>22</sup> Whj me dené dirii malo duraalu, hepen be doi depa, ti kale doasiné tɛteróló kaae tare tikiró aimó betere sekétamoné doi yólókélé, du beteraꞡpó.

<sup>23</sup> Moses-né asɛre fo yó mótu betere whjrapeꞡpó Farisi whjrapetamo-ó, diꞡ tiki tuꞡpaae dorutei, hꞡle sikjili du betereiteiné, doasi dowi kwia saalopa, mo wió yae. Ti noatepae, diaaꞡ kutómó ere ɔla naase tamo epa, betꞡ ti naao Kótópaae hꞡle matapó. Téretei, mo doasi bete mole ala diaaꞡ kisipa muni, sisópaae eróló, mo keteró beteraꞡpó. Ai doasi bete mole ala i ape. Fo tokótamo yóló mo donoyóló taletere alakélé, kɔlené sinóló tao sere alakélé, Kótópaae kisipa tiki tiróló, ama ala hꞡle eró tareteikélé, fea diaaꞡ kisipa keteró beteraꞡpó. Ti mepaae yóló muló betere doasi bete alarape fea wisiyóló eróturaalu, mepaae sawa alarapekélé kisipa keteréni, fea touróló eróluꞡsóró mo wisi uꞡpó. <sup>24</sup> Diꞡ kekele dilikirutei, mepaae whjpaee tꞡ i mole ape yóló yó mótu beteraꞡpó. Diꞡné ɔla nukuraalu, mo sawa dokɔletamo hɔko naꞡsóró, mepaae ɔla ɔla sorokóló nuku beteraꞡpó. Tétu bitutei, doasi *kamel* hupumo, ti diꞡné kiliniyóló ɔlatamo touróló hɔko ai nuku betere ape.

<sup>25</sup> Moses-né yóló muló betere fo yó mótu betere whjrapeꞡpó Farisi whjrapetamo-ó, diꞡ tiki tuꞡpaae dururaalutei, hꞡle sikjili du betereiteiné mo dowi kwia saalo ai ape. Diꞡné wɛi nokole wutiró nukutamo tómaaté fukuturaalu, tuꞡpaae fukutumipó. Ti ai tómó maaté fukutu betere so whjta, ɔlémi nokole alakélé, ukusi yóló ekɛle dere alakélé mo fꞡanapó. <sup>26</sup> Kekele dilikire Farisi whj-ó, folosóró ti kale wɛi nokole wutiró ɔla nokole nukutamo tuꞡpaae hotowayóló fokae. Atétepa, ti tóta ama hꞡletei fokó faalo ai ape.

<sup>27</sup> Moses-né asɛre fo yó mótu betere whjrapeꞡpó Farisi whjrapetamo-ó, tiki tuꞡpaae dururaalutei tóné hꞡle sikjili du betereiteiné mo doasi dowi kwia saalo ai ape. Diꞡta, kale whj dou tómó kale dɛi ni fɛné aurale tikimó kelaalo mo kokɔre kaae erapó. Ti whj dou tóta kelaalo kokɔretei, whj mole dou tuꞡ dolopaaeta, sukꞡle whjné diriró kae kae kɛlaamilitamo fꞡanapó. <sup>28</sup> Diꞡkélé u tuꞡpaae atei kaae ala epatei, so whj feané diaaꞡ tó tiki maaté kilituraalu, mo donoi ala du betere whjrape nisi du beteraꞡpó. Diaaꞡ tiki tuꞡpaaeta, whj dilikitere alaró kae kae mo sonaalei dowi alatamoné ai fꞡane ape.

<sup>29</sup> Moses-né asɛre fo yó matere whjrapeꞡpó Farisi whjrapetamo-ó, diꞡ u tuꞡpaae dorutei, tómó hꞡle sikjili du betepa, mo dowi kwia saaireteimó wió yae. Diꞡta, Kótóné ama fo erale kɔló whjrape dourale tikiró, mo take donoi ala yóló sinale whjrape dourale tikitamo hotowa yóló be tɛnóló aurótu beteraꞡpó. <sup>30</sup> Atéturaalu, diaaꞡ etei kaae fokélé du beteraꞡpó. Dꞡtamo, noutererape betale alimó bituꞡsóró, ti Kótóné ama kɔló whjrape dóló samea sókó fatua wuꞡ meipó dua dapó. <sup>31-32</sup> Diꞡta kae whjrape meipó. Diaaꞡ ai du betere fonéte diꞡ só deróturaalu, Tale Kótóné ama kɔló whjrape dilé wale whjrapené deté wale naalerapeta, diꞡtóró ai ape. Térapa, atimané deté wale dowi ala diaaꞡkélé mo ti fakeróló du betae.

<sup>33</sup> Diꞡ whj sinópóló tukó nokole mo dowi wulirape-ó, diꞡtamo fo tokótamo yóló dowi si duku beterepaae só deraairetei noa yóló hꞡsókó faaloé? <sup>34</sup> Térapa, ɔlo diꞡ beterepaae Kótóné ama kɔló whjrapekélé, kisipa tiki fosó fosóre whjrapekélé, Kótóné yóló muló

betere fo yó matere whjrapekélé, dotonótu beterapó. Tétu betepatei, mepaae whjrape ti diaaḡ dóo, mepaae whjrape filipaare ni tó mó oleróló dóo, mepaae whjrape diaaḡ fo wosetere be tuámó fokosói ala yóo, mepaae whjrape atima me be huluapaae botokó fupa, diaaḡ daai sya kweyóo yaalo ai ape. <sup>35</sup> Atéyaleteiné, donoi ala du betale whj Abelné samea sókó feleteimó, kaae sóró dilé wóló, kale Barakayané naalema Sekaraiakélé momatere beró Talepaae hãle matere ḡla sukũlaa dalatere tikitamo tuámó diãné dalepó. Ai dilé wale whjrapené samea sókó feletei fea touróturaalu, diã mió i alimó betó mole whjrapepaae doa kwia melaalopó. <sup>36</sup> Yãlo mo i dere ape. Take atéró whj dilé walemó dowi ala kwia fea touróturaalu, mió i betó mole so whjné saalopó.

<sup>37-38</sup> Jerusalem be huluamó, betó mole so whj naao teyae! Kótóné ama kóló whjrape diã beterepaae dotonótua depatei, kapo duné siróló dua yale so whj-ó, kale bané ama malerape baase aḡpaae buó su dere kaae, yãlo diãkélé atéró dape saalopóló dua yaletei, diaaḡtei hýyóló dowãae fua yalepó. Téyaleteiné mo doasi kãleó, Talené diã taalatepa, mió diaaḡ be hulua ai wópu mutapa, kelere? <sup>39</sup> Térapa, yãlo diãpaae mo i dere ape. Diaaḡ ẽ kilini bitiré fóló, ‘Talené doimó wale whj Kótóné wisiratepa ẽ hãjnë sinóló beterópoló yae’ dere sukamó, ti diaaḡ ẽ momó kelaalopó,” yalepó.

## 24

### *Take kemetere sukamó yaaire ala*

*(Mak 13:1-2, Luk 21:5-6)*

<sup>1</sup> Téró, Yesu momatere be taaróló fu betepa, ama yó matere whjrape ățamo hokolaane fóló duraalu, “Momatere be wisinaale ai tẽyóló muló betepa, kelere?” deté fu betalepó.

<sup>2</sup> Tétepa, Yesuné atimapaae duraalu, “Ai tẽ mole berape diaaḡ kelere? Yãlo diãpaae mo i dere ape. Ai berape fea fisikó furaalu, kapo fake betãkókélé me kapotamo olokopa kelaalomeitei, mo fea kolokó fóló mupa kelaalo ai ape,” yalepó.

<sup>3</sup> Atéró, Yesu ẽ *Olip* du sorokó molepaae fóló betepa, ama yó matere whjrape ẽ beterepaae wóló atimasisi bitu ẽpaae woseturaalu, “Dã mokõleyaa yóló betepa, yã walemó kilita sókó faḡsórópa, folosóro noa alapi eratepa kolóló, dãné tuẽ yaaloé? Keme yaaire be dẽró yã waaire be dẽtamo, dãné kisipa yópoló noa alapi eraaloé?” yalepó.

<sup>4</sup> Ai fo depa, Yesuné atimapaae duraalu, “Me whjné diã dilikóló kópaee ățisóro falaḡsóró, mo hotowayóló kaae tawae. <sup>5</sup> Ti noatepae, whjrape mo feané diã dilikituraalu yãlo doi yóló, ‘Èta, so whj fea tẽteróló kaae tanópoló, Kótóné sóró beteró betere whj Kerisopó,’ depa, so whj feané mo nisi yóló sya faalo ai ape. <sup>6</sup> Me tikipaae bóe du beterapó dere fokélé wosóo, mo felekemó bóe du betere alakélé kolóo duraalu, diã tuẽ sekẽyóló wiyaḡse. Ti noatepae, ai alarapeta mo yaalopóló tukóló muló betereiteiné hãsóko feni, mo yaalotei, kemeyaaire be dẽ ti teórapó,” yalepó. <sup>7</sup> “Me hae kwiamó betere be hulua whjró me hae kwiamó betere be hulua whjãmamo bóe doasi daalo ai ape. Me hae kwia tẽteróló kaae tare topo whjró me hae kwia tẽteróló kaae tare topo whjãmokélé bóe daalo ai ape. Atéturaalu, doasi wote aliró doasi bao dere alatamo hae kwia feapaae wou betaalo ai ape.

<sup>8</sup> Ai alarape feata, ti kale sorape naale saai sisó kaae sóró nuku dere kaae dapó.

<sup>9</sup> Téturaalu, diã ẽ sya wóló, yãlo ala erótu betere mó, i hae kwia feamó betó mole so whjné diã hýróló fokosoi ala yóló, mo ti sinópoló daalo ai ape. <sup>10</sup> Atétere sukamó, so whj mo fea kisipa tiki tiró betere ala taaróló, me whj hýróló atimasisitei bóe daairaalu, eleké deyóló u só derãne, i só derãle, du betaalopó. <sup>11</sup> Atétu betepa, mepaae whjrape mo fea Kótóné ama mo kóló whj aḡyóló wóló, so whj dilikóló kópaee faraalo ai ape. <sup>12</sup> Ti noatepa meipó. I hae kwia feamó betó mole so whjné dowi ala mo ti faketé furaalu, so whj feané yaala sókó fóló hẽkesené sukutu betere ala siri buóló, mo ti haepaae derepaalopó. <sup>13</sup> Tépatei, mepaae whj de kisipa tiki tiró betere ala mo ti yó taté fóló, kemene fole sukamó sókó fupa, ti ai whj aluni, Tale Kótóné ama mo tao saalopó. <sup>14</sup> Atéturaalu, Kótóné tẽteróló kaae tare aḡmó, mió wosetere kisi fo wisi i hae kwia feamó betó mole so whjpaee yó maté koteremó, ita Talenétei eratapóló kisipa yaalopó. Ai ala yale kãlipaae, ti mo kemetere be dẽ sókó waalo ia ape.

<sup>15-16</sup> Atétepa, Kótóné ama kóló whi Daniel-né mo taketi ašemó yóló muló betere foné duraalu, be wópu mulaai, kelaalo mo sonaalei ɔla Talené ama kae tukóló muló betere tikimó daapa kilitu, ai asere fo dosaterere whi dijané wisiyóló kisipa muae. Ai ala kilituraalu, Judia hae kwiamó betó mole so whi du sorokó mole tikipaae botokó fópóló yae. <sup>17</sup> Mo betá whikókélé siki be kemó biti até aɔró bemó mole ɔlakélé sene derepéni, mulópóló taaróló, botokó fae. <sup>18</sup> Whi me kutómó daapatamo ai ala depa, ti momó fesaayóló ama bukaaie kuti sene feni, mulópóló taaróló botokó fae. <sup>19</sup> Atétere sukamó kale naale ere soraperó teó naale tare sorapetamo mo doa kɔlerapó. <sup>20</sup> Diá botokó faairetei doasi sosóli aliró sɔa nóló beterópóló, tukóló muló betere be deɔtamo tuámó eraɔsóró, Talepaae momatu betae. <sup>21</sup> Ti noatepa meipó. Ai waaire doasi sekei alata, i hae keké nale alimó kaae sóró wóló, mió i betere alimókélé, take nalo betaaire alimókélé ai kaae sekei ala mo kelaalomeipó. <sup>22</sup> Atétere be demó, waaire sekei alarapetamo Kótóné hɔlekeróló tukóló mulóluameisóró, ti mo betá whikókélé hɔsókó fóló bituameipó. Até yaɔsóró, Kótóné sorokó suyóló sóró beteró betere so whimó kisipa mutu, ai be deɔrape hɔlekeróló tukóló mulaalo ai ape. <sup>23</sup> Atétere sukamó, mepaae whiné duraalu, Kótóné so whi fea teɔteróló kaae tanópóló, sóró beteró betere whi Keriso i wóló beterapa kela depa, ó u wóló betere ape depa, mo dere nisiyóló wosóló kisipa tiraɔse. <sup>24</sup> Ti noatepae meipó. Mepaae dilikitere Kerisoró Kótóné ama kóló whipóló, kapala fo yó matere whirapetamo waalo ai ape. Atétu, kae kae ala yaairemó eratere doasi alaró kae kae kelemei alarapetamo eróturaalu, Kótóné sorokó suyóló beteró betere so whikélé kópaae falaai, kaae kolóló sɔ saalopó. <sup>25</sup> Ai alarape yaai teópatei ɔlo diɔpaae ai yale ape.

<sup>26</sup> Téyaalopa, mepaae whiné diɔpaae duraalu, ‘Kale seké ɔ whikélé bitinire tikimó wóló i betere ape,’ depa, wosóló mo dapóló kelaai faɔse. Ó, ‘Be dolomó i betere ape,’ depa, mo dere nisiyóló kisipa tiraɔse. <sup>27</sup> Ti noatepa meipó. Suka hotereró dere epéenétei suka doropolepaaekélé deɔyó fu dere kaae, kale Whiné Naalema atéró mo hɔkeamó wapa so whi feané kelaalo ai ape. <sup>28</sup> Dijané ó sɔpaae kese honalemótamo, kale ba dukaarape sé kweyóló bopétu betepa kilitu, sinale na ó hupu mupa dapó kisipa muae.

<sup>29</sup> Ai sekei alarape yale kɔlipaaetóró  
‘Suka kekélé dilikiróló, wéliékélé mo deɔ yaalomeipó.

Hɔrerapekélé torokó dorowóló,  
ó sɔmó ere ɔla ɔlakélé fea wore yaalo ai ape,’ erapó.

<sup>30</sup> Atétere sukamó, kale Whiné Naalema mo felekemó waai dapóló kisipa yópóló, ó sɔmó doasi ala eratepa kelaalopó. Atéró ama doasi ere au wisinaaletamo ó sɔkomó hɔkeamó sókó wapa i hae kwiamó betóló fale so whi feané kilitu, doasi moló-u yaalopó. Kale Whiné Naalema ó sɔmó atéró wouraalu, ama bole doasi fotokóró Kótóné ama kae ere ala wisinaaletamo ó sɔko dolomó sókó wapa, kelaalo ai ape. <sup>31</sup> Atéturaalu, ama *ensel*-rapené ukulumó wuti mo doasi fakeyóló hale deté kuturaalu, hae kwia deɔ dokɔ feamó ama sorokó suyóló kae beteró betere so whi dape siré kweyópóló dotonaalopó.

<sup>32</sup> Térapa, mió kale ni nosené dere ala kolóló, wisiyóló kisipa muae. Sóku fóló momó hɔlu depa kilituraalu, kale ba fo mo felekemó ai sókó wale ape fo dua dapó. <sup>33</sup> Até dere kaae, ai bopeyale alarape diá betere tuɔpaae wapa kilituraalu, mióta ɔ mo felekemó waairaalu tu sókó walemó daapa, ai dere ape kisipa muae. <sup>34</sup> ɔlo diɔpaae mo i dere ape. Mió i alimó betó mole so whi fea sukuni hɔle betó mupatei, ai alarape mo fea yaalo ai ape. <sup>35</sup> Ó sɔró i haetamota, mo kemeyaalotei, ɔlo fo betá kemekélé ini, hɔle muó tawaalopó,” yalepó.

*Whiné Naalema waaire be deɔró suka keletamo mené tuénipó*

*(Mak 13:32-37, Luk 17:26-30, 17:34-36)*

<sup>36</sup> “Até yaaire be deɔró sukakeletamota, mo whi betanékélé, hepen bemó betó mole *ensel*-rapekélé, ama Naalemanékélé mo tuénitei, Alimané ama betá tuérapó. <sup>37</sup> Kale whi Noa betale alimó yale ala kisipa muae. Kale Whiné Naalema woukélé, mo ai ala kaaetóró yaalo ai ape. <sup>38</sup> Ti noatepae, atéyale sukamó kale weɔ doasi ɔlaai teópa, atima mo wisiyóló bitu, ɔlaró weɔtamó nóló, whi so dokotere alakélé, so whitamó dokotere alakélé deté fu



beteró, Noasépi nuku tuṣpaae bitḡ holale sukamó sókó walepó. <sup>39</sup> Atima betere tuṣpaae ai ala sókó waairetei kisipani, haḡle mo kḡleaa yóló bitiré wóló, wḡi doasi anóló, so whḡ fea aluralepó. Kale Whḡné Naalema wale sukamókélé, atétu yale kaaetóro yaalo ai ape. <sup>40</sup> Whḡ tamo kutómó daayaalotei, me whḡ dapesó furaalu, me whḡ daalḡpóló taaróló faalopó. <sup>41</sup> So tamo *whit* o derakḡlóló detu betaalotei, me so dapesó furaalu, me so betepa taaróló faalopó.

<sup>42</sup> Ti noatepa meipó. Diḡ tḡteróló kaae tare Tale waaire suka, diḡ kisipanipa, mo hotowayóló kaae tawae. <sup>43</sup> I alarapeta mo yaalopa, i dere fo bete wisiyóló wosóló kisipa muae. Betḡ be talené dilikitamo etei kaae sukakelemó ḡlémi nokole whḡné ama be fulukene waalopóló, kisipa muóló bituṣsóró, ti ama be fulukóló ḡla ḡla sóró fḡpóló, ḡ noke fió muni, siki siki yóló bituṣpó. <sup>44</sup> Térapa, diḡkélé donoróló mo siki siki yóló betae. Ti noatepa meipó. Kale Whḡné Naalema waalomei nisiyóló, kisipa keteróló betere sukamó, ḡ sókó waalo ai ape.

<sup>45</sup> Ti i dere fo wosóló, diḡkó me whḡ etei kaae kekemeyóló kutó diratere whḡ beterémóló, diaaḡtei kḡae kelae. Betḡ be tale ḡ mepaae uké faairaalu, ama dere fo sya fóló, mo eró tare fosó fosó yóló kekemere whḡpaae mepaae kutó diratere so whḡ naao tḡteróló kaae taru, ḡlakélé mo wisiyóló melae yóló ḡ fulapó. <sup>46</sup> Ai kale kutó tale doasi topo whḡ ḡ momó fesaae wouraalu kelerḡlemó, ḡ faai bituraalu diyae yale kutórape fea ama ṣumó dipa, ti ai kutó diratere whḡ ḡ mo haḡné sinaalo ai ape. <sup>47</sup> Yaḡlo diḡpaae mo i dere ape. Kale be talené ama ḡla ḡla mo fea ai sekḡpaae naao mo hotowayóló kaae tawae yóló, ama naase tuṣmó mulaalopó. <sup>48-50</sup> Tépatei, ai kutó diratere whḡtamo dowi tuḡ mole whḡ betepa, ti i ala dere kaaepó. Kale kutó diratere whḡné kisipané ama doasi hapale waalomei nisiyóló, ḡtamo kutó ditere whḡrapetei fokosói ala yóo, topo dotere wḡi nokole whḡrapetamo fulumu yóló hḡko bitu, ḡlaró wḡitamo mo dekeró nóo du betaalopó. Téturaalu, ama doasi waalomei nisiyóló mokḡleyaaró betere tuṣmó, kale whḡ sókó wapa kilita sókó faalopó. <sup>51</sup> Atéró, kale whḡ ama doasiné fokosoi ala yóló, ama tiki mo turukée fi kale tó tikiné wisire nisiyóló sikḡli du betere whḡrapetamo betḡmó beteraalopó. Tétepa, aimó doasi susupu sóró kaketu bitu naao téyae yóló, atima sereke fisikḡ sóró doasi wole du betaalopó,” yalepó.

## 25

### *Naase tamo so seimalepaae dó faróló yale fo*

<sup>1</sup> Téró Yesuné duraalu, “Atéyaaire sukamó, ó hepen bemó Kótóné tḡteróló kaae tare aḡmó mole alata, i ala kaae yaalopó. Kale naasetamo so seimalerape atimané *lamp* ṣḡ dirirape sóró so dokotere be demó detere ḡla naai kale so dokaaire whḡtamo hokolaa yaai felepó. <sup>2</sup> Atéró mepaae aporó fele seimale senaalerapeta, ti kisipa fosó fosó yóo, mepaae aporó so seimale ti kisipa tiki fosó fosó ini yóo erepó. <sup>3</sup> Kale kisipa tiki fosó fosó inire seimale sorape atimané *lamp* ṣḡ dirimó wḡi belepa sóró feletei, kemetepa saaitapóló mepaae *wel* wḡi wutimó tepeóló sóró fenipó. <sup>4</sup> Téyaleteiné, kale kisipa tiki fosó fosó yóló kekemere seimale sorape atimané *lamp* ṣḡkélé wḡi belepa sóró fóo, kemetepa saaire *wel* wḡikélé wutimó tepeyóló sóró fóo yalepó. <sup>5</sup> Atéró, kale so dokaaire whḡ hapale wéni, diki deté fu betepa, atima fea noke kḡletepa noke foposaa yó molepó.

<sup>6</sup> Atima atéró noke fopesaapa, diliki ṣḡ tuṣtamo whḡ betḡné fo fakeyóló duraalu, ‘Kale so dokaaire whḡ i walapa, ḡtamo hokolaa yaai faalopa ape,’ yalepó.

<sup>7</sup> Atétepa, kale so seimalerape turukó holóló, atimané *lamp* ṣḡ dirirape wisiyóló dḡpóló donoralepó. <sup>8</sup> Atéró, kale kisipa tiki fosó fosó inire so seimalerapené kale kisipa tiki fosó fosó yóló, kekemere so seimalerapepaae duraalu, ‘Dḡné *lamp* ṣḡ dirirape *wel* wḡi kemeturaalu, felekemó sukḡ faai dapa, diḡné tare *wel* wḡikó dḡmaletamo ḡlae,’ yalepó.

<sup>9</sup> Ti fo depa, atimané duraalu, ‘Meipó. Dḡné tare *wel* wḡi diḡ melatepa, ti dḡné ṣḡ dirimó tepeyaaire mei yaḡsórópa, mepaae *wel* wḡi dotonatere whḡrapetamo dupune fae,’ yalepó.



<sup>10</sup> Ai fo depa, atima *wel* wẹi dupune fi tikimó, kale so dokaaire whị sókó walepó. Atétepa, kale donoróló betere so seimalerape kale so dokaaire whịtamo so dokoteremó detere ọla naairaa, be dolopaae horóló tų kinalepó.

<sup>11-12</sup> Atéró beteremó, nalomo mepaae kale fele so seimalerape wóló, atimané fo fotokọ yóló duraalu, ‘Doa whị-ó, doa whị-ó, dą holaaitapa tų tukįae,’ depa, ama atimapaee duraalu, ‘Yalo diąpaae mo i dere ape, dią ẹ kisipanipa dią deé?’ yalepó.

<sup>13</sup> Atérapa, diaaq doasi waaire be dẹrọ suka keletamo dią kisipanipa, mo hotowaró kaae tawaa,” yalepó.

*Doasi monipaae dó faróló yale fo*

(Luk 19:11-27)

<sup>14</sup> “Fo me i ape. Talené tẹteróló kaae tare alata, whị betą ą me bepaae faairaa, ama kutó diratere whịrape ą beterepaae ape yóló, ama ọla ọlarape kaae tawópóló, sóró bateratere kaaepó. <sup>15</sup> Téró, ama kutó diratere whịrapepaae *moni* melaaairaa, folosóró me whịné dere ala kaae kolóló, 5,000 melóo, whị mené ama dere alakélé kaae kolóló, 2,000 melóo, me whịné ama dere alakélé kaae kolóló 1,000 melóo, yóló duraalu, ‘Yalo i *moniné* mepaae kutó dirótu betae,’ yóló, ą felepó. <sup>16</sup> Atétepa, kale 5,000 *moni* sale whịné ai *moniné* mepaae kutó diyóló, ama kale sale 5,000 tómó 5,000 me beleróló salepó. <sup>17</sup> Atéró, me kale 2,000 *moni* sale whịnékélé mepaae kutó dité fóló, 2,000 me beleróló salepó. <sup>18</sup> Téyaletei, kale 1,000 *moni* sale whị ąpaae melale *moniné* me kutó dini sóró fóló, hae dukiyóló kikiti hyó mulalepó.

<sup>19</sup> Atéró, kale doasi ą hapale wéni, bitiré fóló me sukamó momó fesaae wóló, ama kutó diratere whịrapepaae kale melale *moni* taleyaa, ape yalepó. <sup>20</sup> Atétepa, kale 5,000 *moni* melale whị wóló duraalu, ‘Doa whị-ó, naao ẹpaae 5,000 melaleti, kutó dité fóló, tómó beleróló saletei me 5,000 i ape,’ yalepó.

<sup>21</sup> Ti fo depa, ama doasiné ąpaae duraalu, ‘Yalo kutó diratere whị wisinaale-ó, naao fosó fosóre alané yalo ąpaae yae yale ala naao wisiyóló ereteiné, mepaae ọla ọlakélé fea naaotóró tẹteróló kaae tawaasepólópa, ąkélé naao doasitamo hẹkese dere ala tuąmó betaalopa ape,’ yalepó.

<sup>22</sup> Atétepa, kale 2,000 *moni* melale whị wóló duraalu, ‘Doa whị-ó, naao ẹpaae 2,000 melaleti, kutó dité fóló, tómó beleróló 2,000 me saletei i ape,’ yalepó.

<sup>23</sup> Ti fo depa, ama doasiné ąpaae duraalu, ‘Yalo kutó diratere whị wisinaale-ó, naao fosó fosóre alané yalo ąpaae yae yale ala naao mo wisiyóló ereteiné mepaae ọla ọlakélé fea naaotóró tẹteróló kaae tawaasepólópa, ąkélé naao doasitamo hẹkese dere ala tuąmó betaalopa ape,’ yalepó.

<sup>24</sup> Téró, kale 1,000 *moni* melale whịkélé wóló duraalu, ‘Doa whị-ó, naao dere alata, yalo tuẹrapó. Yata mo deteraai whị bituraalu, ọla wae bilitere alakélé, ọla wae ke terepetere alakélé dumitei, hąle họko tikimókélé naao ọla wisi sua dapó. <sup>25</sup> Atérené ẹ wituraalu, naao ẹpaae melale *moni* yalo hae dukiyóló hyó mulaleti, i tarapa sae,’ yalepó.

<sup>26</sup> Ti fo depa, ama doasiné ąpaae duraalu, ‘Yata, kutókélé diyaalo mo dekané sini, kutó diratere whị dowi ai ape. Ti yalo naasené ọla wae bilini yóo, ọla kekélé terepeni yóo, dere tikimóte ọla sua dapó fota, naaotei ai yale ape. <sup>27</sup> Atétere ala naao tuẹrutei, yalo ąpaae melale *moni* tómó beleróló sópóló, *moni* kaae tare whịrapetamo muléliyólópó. Até uąsóró ti ẹ fesaae wouraa, yalo melale *moni* tómó mepaae beleróló suąpó,’ yalepó.

<sup>28</sup> Térapa, ama ai tare 1,000 *moni* tokó sóró kale 10,000 *moni* tare whịpaae melae. <sup>29</sup> Ti noatepae, mepaae whị dené me ọla tapa, ti Talené tómó beleróló móturaalu, ai whịné mo dekeró tawaalópó. Mepaae whịné mo sawa tapa, ti ai sawa tareteikélé ama fasó saalo ai ape. <sup>30</sup> Téró, ai kale deka kutó diratere whị mo dilikire tikipaae taae deratepa aimó kaketu bituraalu, amatei yale alamópóló doasi wole du betaalópó,” yalepó.

*Sipsip-ró meme huputamopaae dó faróló dere fo*

<sup>31</sup> “Kale Whịné Naalema ą waaire sukamó, ama mo kae ere dẹ wisinaaletamo wouraa, ama *ensel*-rapekélé, mo fea betąmó waalópó. Atéró wóló, ama tẹteróló kaae tare doasi

topo whi betere tikimó bituraalu, ó hepen bemó mo ama kae ere au wisitamo bitu, taleyaalo ai ape. <sup>32</sup> Atéro bituraalu, i hae kwiamó betó mole so whi mo fea a betere tikipaae tourale wóló betepa, kale *sipsip* hupuró *meme* huputamo kaae tare whiné taleyóló, *sipsip* hupurape kaepaae daalóo, *meme* hupu kaepaae daalóo, du dere kaae, so whikélé atéro taleyaalo ai ape. <sup>33</sup> Atéro taleyóló, kale *sipsip* hupu ti ama turu naaseró beteróo, *meme* hupurape ti ama fê naaseró beteróo, yaalopó.

<sup>34</sup> Téro, kale doasi topo whiné kale turu naaseró betere so whipaae etei fo yaalopó. ‘Yalo Ayané wisiró betepa hajné sukutu betere so whi-ó, Kótóné teteróló kaae tare aqomó mole ala take şaró haetamo aleyaaipatei, diqmó melaai dapóló, taleróló muló betere ęla saai ape. <sup>35-36</sup> Ti noatepae, ę wotené sinóló mupa, ęla melóo, ę wêi nokoletepa, wêi nqópóló melóo, ę uké whi kaae betepa, diaaq bepaae wisiyóló dapesóo yalepó. ę bukaaire kutikélé meipa, diaaq melóo, ę kisiné sukóló mupa, diaaq mo hotowayóló kaae tawóo, ę *dipula* betepa, wisi kisipa muqópóló diqané ę keęle wua yóo yalepó.’

<sup>37</sup> Tétepa, kale mo donoi ala du betere so whiné ępaae i fo yaalopó. ‘Tale-ó, ya wotené sinóló mupa, ó wêi nokole du betepa, dqané yamó metéli melaléé? <sup>38</sup> Tale-ó, ya uké whi kaae betepa, dqané dape sóo, ya bukaaire kuti meipa kuti melóo, yalepó dere-a, dqané yamó metéli melaléé? <sup>39-40</sup> Ya kisiné sinóló mupa, ó *dipula* betepa kisipa tiki feléyqópóló, dqané ya metéli keęle waleé?’ depa, kale topo whiné i fo tokq melaalopó. ‘Yalo diqapaae mo i dere ape. Diaaq mepaae wisi ala i doasi doi mole yalo norapepaae eróturaalu, mo belei sokótei betere so whipaaekélé erélipa, ti ępaaetóro eró beterapó,’ yaalopó.

<sup>41</sup> Téro kale fê naaseró betere so whipaae i fo yaalopó. ‘Talené só deró betere so whirape-ó, diq ę betere tiki taaróló mo sukqkélé feni, hęle dó tare sipaae bitı fae. Ai sita, mo dowi Satan-ró ama kutó dirqópóló dotęyale keperapetamo dqópóló, tukóló muló betere sipó. <sup>42-43</sup> Ti noa betené meipó. ę wote betepa, me qlakókélé meni yóo, wêi nokole depa wêikélé meni yóo, uké whi kaae betepa, diaaq dape sini yóo, bukaaire kuti meitepa kutikó meni yóo, ę hepo daróló betepa, ó *dipula* betepa wisiyóló tao sini yóo yalepó,’ yaalopó.

<sup>44</sup> Ti fo depa, atimané ępaae etei fo yaalopó. ‘Ya wotené sinóló betepa, ó ya wêi nokole depa, ó uké whi kaae betepa, ó bukaaire kuti meitepa, ó ya kisiné sukóló mupa, ó ya *dipula* betepa, dqané ya wisiyóló tao sinipó dere-a, metéli tao sinipóló de?’ yaalopó.

<sup>45</sup> Ti fo depa, ama atimapaee i fo yaalopó. ‘Yalo diqapaae mo i dere ape. Diaaq mepaae wisi alakó i doi mole whirapepaae erénituraalu, i betó mole belei sókóteipaaekélé erénipa, ti ępaaetei erénipó,’ yaalopó.

<sup>46</sup> Ai ala du betale so whıta kemekélé ini, mo ti sótóro tawaaire dupu saalopó. Téyaalotei, mo donoi ala du betale so whıta, ti mo titóro betó tawaaire bete saalo ai ape,” yalepó.

## 26

### *Yesu daairaalu fo dokale ala*

*(Mak 14:1-2, Luk 22:1-2, Jon 11:45-53)*

<sup>1-2</sup> Atéro, Yesuné ai forape yóló kemetepa, ama yó matere whirapepaae duraalu, “Kale boseneyóló fele be dqémó ęla deyóló naaire be dq sókó waai be dq tamo betę hęle moletei diaaq ai kisipare ape. Ai be dqémó kale Whiné Naalema mepaae whirapené filipaa ni tómq oleróló dqópóló, atimané naase tuqmó mulaalo ai ape,” yalepó.

<sup>3-4</sup> Téro, kale so whimó Talepaae momaratere topo whiraperó mepaae whi disirapetamo, momaratere doasi topo whi Kaiapas-né be wisinaalepaae tourale walepó. Atima atéro wóló touró bitu, Yesu a tawóló daai kikiti fo dokalepó. <sup>5</sup> Atima atéro fo dokóló mulótu duraalu, “I alata, kale ęla detere sukamó yaalomeipó. Ti noatepae, so whi feané keletómó ai ala depa doasi foya yaqsóro, me be dqémó yaalopó,” yalepó.

### *Betę soné Yesuné topomó felé keęlaa wale wel wêi suniyale fo*

*(Mak 14:3-9, Jon 12:1-8)*

<sup>6</sup> Téró etéyalepó. Yesu ɔ Betani be huluapaae fóló, kale dowi humu fuluné tiki dopa ama wisirale whi Saimon-né bemó ɔla nuku betalepó. <sup>7</sup> Atéro beteremó, so betane doasi *moniné* duputere felé ɔlaa wale *wel* wei *alabasta* kane fakené aleale wutimó belepa tawóló walepó. Téró, kale soné ai *wel* wei wisinaale wuti faayóló Yesu ɔ tiróló firu ɔla nuku betepa, ama topomó suniyalepó.

<sup>8</sup> Atétere ala, ama yó matere whirapené kolóló, dei kisipa muóló duraalu, “Ai *wel* wei wisinaale-a, hoko noatepa besekeróló suniyaleé? <sup>9</sup> I felé ɔlaa wale *wel* wei wisinaale, mepaae whitamó dotonóló doasi *moni* sóró, hale yoleale yóló betó mole so whimó móluşsóró mo wisuapó,” yalepó.

<sup>10</sup> Atimasisi atéro du betere fo Yesuné tuéyóló, atimapaae duraalu, “Ai soné ama ɔpaae mo kokoi ala wisinaale eralepa, diaaɔ ama kisipa tiki dorakesé. <sup>11</sup> Kale hale yoleale yóló betó mole so whita, ti betere dokó diatamo betó tawaalotei, ɔta diatamo betó tawaalomei ai ape. <sup>12</sup> Ai soné kale felé ɔlaa wale *wel* wei yało tikimó suniyaleteita hale meipó. ɔ sukutepa douratere sukamó felé ɔlaa wópóló ai dilale ape. <sup>13</sup> Yało diapaae mo i dere ape. I hae kwiamó betó mole so whipaae kale mió i wosetere kisi fo wisi yó maté kuturaalu, i soné ama i yale alakélé yó melaalo ai ape. Téturaalu, i kale soné i ala yalepóló kisipatoró hale yó tawaalopó,” yalepó.

*Judas-né Yesu eleké deale fo*  
(*Mak 14:10-11, Luk 22:3-6*)

<sup>14-15</sup> Téró, kale yó matepa wosetere 12 whirapekó betɔ Iskarriot be whikó Judas so whimó Talepaae momaraterere topo whirape beterepaae fóló woseturaalu, “Yało i seké diaaɔ naase tuapaae mulatepa, diaaɔ emó noa ɔlakó melaaloé?” yalepó. Ai fo depa, atimané 30 *silpa moni* dosayóló amó melalepó. <sup>16</sup> Ai sukamó kaae sóró, Judas-né Yesu ɔ mepaae whiné naase tuamó mulaaire tu kikitu betalepó.

*Yesuró ama yó matere whirapetamo ɔla nale ala*  
(*Mak 14:12-21, Luk 22:7-14, 22:21-23, Jon 13:21-30*)

<sup>17</sup> Téró, yist buni fopei *bred* o deóló nukuatere be de kaae suraalu i ala yalepó. Yesuné ama yó matere whirape ɔ beterepaae wóló woseturaalu, “Kale bosenyóló fele be demó deyóló naaire ɔla-a, mé bemó dané taleróló mularóé?” yalepó.

<sup>18</sup> Ti fo depa, ama atimapaae duraalu, “Diɔ u doasi be huluapaae fóló, ai bemó me whikótamo betepa, apaae i fo yae. ‘Kale yó matere whiné duraalu, “Apaae me ala eraai tukóló mulale be de felekemó sókó waai depa, kale bosenóló fele be demó, yało yó matere whirapetamo naao bemó ɔla deyóló naai dapó,” ’ ene fae,” yalepó. <sup>19</sup> Atétepa, ama yó matere whirape fóló, Yesuné atimapaae yae yale alatoróti yóló, kale bosenyóló fele be demó deyóló naaire ɔlarape taleróló mulalepó.

<sup>20</sup> Atéroló, be dikiteretamo Yesu ɔ ama yó matepa wosetere 12 whirapetamo ɔla nukuatere ni fake tómó tiróló firu ɔla nuku beterepó. <sup>21</sup> Atéro ɔla nuku bitu, ama atimapaae duraalu, “Yało diapaae mo i dere ape. Diakó betɔ whiné ɔ mepaae whiné dópóló eleké deyaalo ai ape,” yalepó.

<sup>22</sup> Ai fo depa, atima kisipa tiki fomaake yóló, dekené sukutu duraalu, “Tale-ó, ai ala dané mo yaalopóló de?” yóló, atima feané betɔ kaae fotóro deté felepó.

<sup>23</sup> Ti fo depa, Yesuné atimapaae duraalu, “Aita ɔtamo betamó ɔla nuku betere whinétei mepaae whiné ɔ dópóló eleké deyaalo ai ape. <sup>24</sup> Ti noatepae, whiné Naalemata, kale asemó yóló muló betere fo motóroti dokonóturaalu sinaalopó. Téyaalotei, Whiné Naalema mepaae whiné dópóló eleké deyaaire whi ya betɔ doasi kwia saaireteimó mo wió yae. Ai whi ɔ hamané dewuameisóro, ti mo wisuapó,” yalepó.

<sup>25</sup> Tétepa, ɔ dópóló eleké deyaaire whi Judas-né duraalu, “Yó matere whi-ó, ai ala yało yaalopóló de?” depa, Yesuné apaae duraalu, “Épó mo naaotoróti yaalo ai ape,” yalepó.

<sup>26</sup> Atima atéro ɔla nuku bituraalu, Yesuné *bred* o bula tao sóró Tale Kótópaae mo kée yóló, terekée daalu yóló ama yó matere whirape alirótu duraalu, “Ita, yało tikipa diɔ feané sóró nae,” yalepó.

<sup>27</sup> Téró, kale dere kaae wẹi belere wuti tao sóró Kótópaae mo kée yóló, atima melóló duraalu, “Dià feané i wẹi nae. <sup>28</sup> Ti i wẹita, so whị mo feané yale dowi ala kwia aluraai, Kótóné dià tao saalopóló tukóló muló betere fo diriróturaalu, sókó farale yálo sameapa dià feané nae. <sup>29</sup> Yálo diàpaae mo i dere ape. I nokole képi du wẹi momó kae néni hále bitiré fóló, yálo Ayané tẹteróló kaae tare aómó dą fea betámó bitu, kisi wain wẹi naalopó. Ai be dẹ sókó waai teópa, ai wẹi me kaae néni hále bitiré faalopó,” yalepó.

<sup>30</sup> Atéró, atima wole fo betą yóló, *Olip* du sorokó mole tikipaae felepó.

*Pitané Yesu ą tuénipóló yale fo*

(*Mak 14:27-31, Luk 22:31-34, Jon 13:36-38*)

<sup>31</sup> Téró, Yesuné atimapaee duraalu, “Mo mió i dikitamótóro atimané ẹpaae eratere ala kilituraalu, dià fea ẹ taaróló botokó faalopó. Ti noatepae, até yaaire alata, asẹmó i yóló muló betere fo mo dokonóturaalu yaalo ai ape.

‘Kale *sipsip* hupurape kaae tare whị yálo dupa, *sipsip* hupurape dapo dapo yó faalopó,’ erapó.

<sup>32</sup> Téyaalotei, ẹ momó kepaayóló u Kaleli haepaae ẹpi folosóro fimó dià nalo waalopó,” yalepó.

<sup>33</sup> Ai fo depa, Pitané ẹpaae duraalu, “Yápaetamo mené noa kaae ala eratepa, ti mepaae whịrape atima yá taaróló fupa, yálo betą yá mo taaróló faalomeipó,” yalepó.

<sup>34</sup> Ti fo depa, Yesuné ẹpaae tokó mótu duraalu, “Yálo yápaee mo i dere ape. Mo mió i dikitamótóro wá *kakaruk* bané hale yaaipatei, naao ẹ tuénipó fo sore félimó yaalopó,” yalepó.

<sup>35</sup> Ai fo yalemó, Pitané ẹpaae duraalu, “Ẹ yátamo betámó sukutepa ti mo wisirapó. Yálo yá tuénipó fo mo yókélé yaalomeipó,” depa, mepaae ama yó matere whịrapenékélé ama dere fo kaaetóro yalepó.

*Kelaalo kokọi tiki Ketsemanimó yale ala*

(*Mak 14:32-42, Luk 22:39-46*)

<sup>36</sup> Téró, Yesu ą ama yó matere whịrape fea kelaalo kokọi tiki Ketsemanipaae fóló, ama atimapaee duraalu, “Ẹ upaae momane fulapa dià imó betae,” yalepó. <sup>37</sup> Atima atéró beteróló, Pita kale Sebediné naalema tamo atima fu bitu, ama hosaa tuámó mo doasi dekené sukutere ala kaae sóró, sekẹi kisipa muté felepó. <sup>38</sup> Atéró ama atimapaee duraalu, “Yálo hosaa tuámó dekené sukuturaalu, ẹ felekemó sukąai depa upaae momane fulapa, dià imó ẹ kaae tawóló bitu noke fini, ẹtamo momatu betae,” yalepó.

<sup>39</sup> Téró ama yó matere whịrape aimó betó mupa taaróló, ą sawa tupaae fóló, haemó deraapisa fóló fió mulu momatu duraalu, “Yálo Aya-ó, i sekẹi ala ẹpaae waqsóro seséyaaire tų mupa, ti naao sesé yae. Tépateti yálo kisipa mole ala eréni, naao kisipa mole ala betą erópóló yae,” yalepó.

<sup>40</sup> Téró, ą ama yó matere whịrape beterepaae momó fesaae wóló kelalemó, atima fea noke foposaa yó molepó. Atépa, ama Pitapaae duraalu, “Sukakele betámó ẹ kaae taruraalu, momatu bitinié? <sup>41</sup> Dià me dowi ala yópóló sų sere alané só deraqsóro, hotowayóló kaae taru, momatere ala yó tawae. Kepe betenéta wisi ala eraai mo doasi ketekẹ bupatei, tó tiki fotokọ bunipó,” yalepó.

<sup>42</sup> Kale yale kaae, ą momó fesaae fóló momatu duraalu, “Yálo Aya-ó, ẹpaae i eraaire sekẹi ala waqsóro seséyaaire tų mupa, ti seséyae. Seséyaaire tų munipa, ti naao kisipa mole alatóro ẹpaae erópóló yae,” yalepó.

<sup>43</sup> Atéró, ą momó fesaae wouraalu kelalemó, atima fea kale dere kaae, noke foposaa yó molepó. <sup>44</sup> Atima atéró foposaapa taaróló, ą momó sore dakoróló fesaae fóló momaturaalu, kale yale moma kaaetóroti momó yalepó.

<sup>45</sup> Téró, ą momayóló fesaae wóló, ama yó matere whịrapepaae duraalu, “Dià sąa nóló bitu noke foposaa yó mole-a, mió dą hále betaaire be dẹ dekeró mupa de? Kale Whịné Naalema dowi ala dere whịrapené dópóló eleké ai deyale ape. <sup>46</sup> Ẹ dópóló eleké deyale whị ai walapa, dià turukó horóló dą faalopa fiépe,” yalepó.

*Yesu ɔ tawale fo**(Mak 14:43-50, Luk 22:47-53, Jon 18:3-12)*

<sup>47</sup> Yesuné ai fo du betepatei, ama yó matepa wosetere 12 whjrapekó Judas sókó walepó. Aṭa, kale momatere be tɛteróló kaae tare whjrapero so whj tɛteróló kaae tare whj disirapetamoné dotonale whjrapetamo walepó. Atima atéro wouraalu, nópuluró bóe dele sepaketamo tao diliki yóló walepó. <sup>48</sup> Téro, Yesu mepaae whjné dópóló eleké deyale whjné aṭamo wale whjrapetamo fo dokóló duraalu, “Yalotamo kóló tukó nukupa, ti aṭoró hjiṭipa, tawae,” ipakalepó. <sup>49</sup> Atéro, kale Judas ɔ folosóro Yesu daalepaae sókówóló duraalu, “Yó matere whj, kóló,” yóló, apuóló kóló tukó nalepó.

<sup>50</sup> Ti fo depa, Yesuné ɔpaae duraalu, “No-ó, naao yaairaaalu, wale ala tėti yae,” yalepó. Tétepa, kale whjrape atima hapale sókó woutóro Yesu botokó sóro tawalepó. <sup>51</sup> Atétepa, Yesuné ama fulumu whjrapekó whj betané bóe dele sepake sókó sóro, so whjmó Talepaae momaratere doasi topo whjné kutó diratere whjné woséli ɔaae deralepó.

<sup>52</sup> Tétepa, Yesuné ɔpaae duraalu, “Naao ai sepake bulatere be dolomó momó bulae. Ti noatepae, mepaae whj denétamo sepakené whj dupa, ti ai sepakenétei ɔ mo ti dóló sukunaalo ai ape. <sup>53</sup> Naao kisipané-a, yalo Ayapaae 72,000 *ensel*-rapené ɔ tao sene wópóló dotonae depa, ama dotonaalomeipóló de? <sup>54</sup> Yalotamo ai ala depa, ti kale asémó yaalopóló muló betere fo netéro dokonaaloé?” yalepó.

<sup>55</sup> Atéyale sukamó, Yesuné ai so whjpaee duraalu, “Diaaɔ kisipané ɛta, *Gavman* whjrapetamo bóe dóló atimané tɛteróló kaae tare ala fasó saai, whjrape fea ɔlisóro fole whj beteparaalu, ɔ tawóló daai sepakeraperó nópulurapetamo tao diliki yóló wou de? Betere dokɔ fea diané momatere be tipiné bopéro daaló betere tikimó ɔ fo yó mótu betepa, diaaɔ ɔ tanipó. <sup>56</sup> Ténitei ai yale alarape feata, ti Kótóné ama kóló whjrapené asémó yóló muló betere fo motóro dokonóturaalu dapó,” yalepó. Atétepa, ama yó matere whjrapené ɔ taaróló, atima fea botokó felepó.

*Juda fakené Yesu só deraai fo tokótamo yale fo**(Mak 14:53-65, Luk 22:54-55, 22:63-71, Jon 18:13-14, 18:19-24)*

<sup>57</sup> Atétepa, mo so whjmó Talepaae momaratere doasi topo whj Kaiapas-né bemó touróló betó mupa, Yesu tawale whjrapené ɔ dapesó felepó. Aimó kale Moses-né asɛre fo yó matere whjrapero so whj tɛteróló kaae tare whj disirapetamo touróló betó molepó. <sup>58</sup> Téyaleteti, Pita ɔ Yesu fi tikimó nalo taeta deté furaalu, so whjmó Talepaae momaratere doasi topo whjné be bopéro betere tipi tuɔpaae doropóló, aimó betó mole diki tare whjrapetamo bituraalu, Yesupaae noa alakó eratéro kelaai, kaae tawóló beterepó.

<sup>59</sup> Atéro, so whjmó Talepaae momaratere whjrapero fo tokótamo yóló taleratere whjrapetamoné kapala so whj dilikóló Yesu sukópóló, só deróló daaire bete kikitu betalepó.

<sup>60-61</sup> Atéro, atimané ɔ só deraai dapóló kapala fo yaleteti, ai foné ɔ só deraaire ɔnupa, nalo whj tamo wóló duraalu, “Ai sekénéta, Kótóné ai momatere be fisikóló sore be demó ama momó tɛyaalopó, depa daṃoné wosalepó,” yalepó.

<sup>62</sup> Tétepa, mo so whjmó Talepaae momaratere doasi topo whj turukó holóló Yesupaae duraalu, “Ai whjrapené yá só deratere fo dapa, naao atimapaee fo mekó tokó menitere-a, noatepa de?” yalepó. <sup>63</sup> Téyaleteti, Yesu fo tekeni hɔle daalepó. Atépa, kale momatere be kaae tare topo whjné ɔpaae duraalu, “Mo titóro betó tare Kótóné keletómó yalo ɔpaae mo dirii fo i dere ape. Yáta mo so whj fea tɛteróló kaae tanópóló, sóro betéro betere whj Kótóné Naalema Kerisopata, ti mió daṃaaetóro yó ɔlae,” depa Yesuné duraalu, “Épó. Naao mo dono ai dere ape.

<sup>64</sup> Téretei, yalo diɔ feapaae i dere ape. Take nalo waaire be demó, kale Whjné Naalema mo doasi fotokɔ bole Kótóné turu naasémó betepa kolóo, ó hepen be taaróló ɔako dolomó sókó wapa kolóo, yaalo ai ape,” yalepó.

<sup>65</sup> Ai fo depa, so whjmó Talepaae momaratere doasi topo whjné ama deró betere kuti bisɔayóló duraalu, “Kótó faleyóló doka doka ai du betere ape. Ti ama ha sókó fole ala



depa kelalepó yaaire meipapakó kekʒaloé? Ti Kótó faleyóló doka doka dere fota, amatei depa diʒ feané ai wosale ape. <sup>66</sup> Téraapa, diaaʒ noa kisipa mute?" depa, atimané duraalu, "A sinaaitere fo amatei ai dapa sinópóló yae," yalepó.

<sup>67-68</sup> Téro, atimané ama kele dolomó fesaa apuróló, naase duné dóo, mepaae whiné ʒ okolope deké sóo yóló duraalu, "Kótóné so whi teteróló kaae tare whi Keriso-ó, ʒ Kótóné ama kóló whipata, ti ʒ dale whi dapaee yó ʒlae," yalepó.

*Pitané Yesu ʒ tuénipó yale fo*

(Mak 14:66-72, Luk 22:56-62, Jon 18:15-18, 18:25-27)

<sup>69</sup> Atéro Pita, ai be bopéro daaló betere tipi bolaa dolomó betepa, kale kutó diratere so seimale betʒ ʒ beterepaae wóló duraalu, "Yʒkélé u Kaleli whi kó Yesutamo betʒmó kwʒale whi ai ape," yalepó.

<sup>70</sup> Ti fo depa, so whi feané keletómó Pitané kale so seimalepaae duraalu, "Naao ai dere fota, noa fo yóló déro ʒ kisipanipó," yalepó.

<sup>71</sup> Atéro, kale whi ʒ ai be bolaare dopóku tu serekepaae sókó durupupa, me so seimalené ʒ kolóló ai betó mole so whi feapaae duraalu, "I whi ʒkélé, Nasaret whi kó Yesutamo betʒmó kutu betale whi ai ape," yalepó.

<sup>72</sup> Ti fo depa, Pitané kale dere fo kaae Talené keletómó dirii malo yóló duraalu, "Naao ai bopetere whiʒta ʒ tuénipó," yalepó.

<sup>73</sup> Atéro sawa betale kʒlipaae, aimó daae mole mepaae whiʒrape Pita beterepaae wóló duraalu, "Yʒta atimatamo kutu betale whi mo hiʒti ai ape. Ti noatepaae, naao dere fo nakomené ʒ mo hiʒtipóló haʒeamó yó matapó," yalepó.

<sup>74</sup> Ai fo depa Pitané duraalu, "Yʒlo diʒpaae mo i dere ape. Ai whi ʒ mo tuénipó. Yʒlo kapala fo depata, ti Talené ʒ mo doasi kwia melópólópó," yalepó. Ai fo deretamotóro ʒ kakaruk bané hale yalepó.

<sup>75</sup> Tétepa, Pitané Yesuné ʒpaae kale kakaruk bané hale yaaipatei, naao ʒ tuénipó fo sore félimó yaalopó yale fo kisipa muni walepó. Atétepa, Pita ʒ belapaae sókó doropóló bituraalu, mo doasi dekené sini wole du betalepó.

## 27

*Judas képi wéi nale fo*

(Mak 15:1, Luk 23:1-2, Jon 18:28-32)

<sup>1</sup> Atéro, so whimó Talepaae momaratere topo whiʒraperó so whi teteróló kaae tare whi disirapetamo, mo hiʒkatitei Yesu sukópóló daairaalu, fo taleyóló mulalepó. <sup>2</sup> Atimané ʒ halika tikiné naase tamo dokóló, kale doasi Gavman topo whi Pailat beterepaae dapesó fóló, ama naase tuʒmó mulalepó.

<sup>3-4</sup> Atéro, Yesu mepaae whiné dópóló eleké deale whi Judas-né Yesutamo fo tokóʒtamo yóló só deratere ala kolóló, amatei yale alamó dapóló, mo dowi fomaake kisipa mualepó. Atéro duraalu, mo so whimó Talepaae momaratere whiʒraperó so whi teteróló kaae tare whi disirapetamoné ʒ melale 30 *silpa kapa moni* u kale whiʒrapepaae momó melaai felepó. Atéro atimapaae duraalu, "Me haʒsókó fele alakélé inipatei, ʒ dópóló yʒlo haʒletei eleké deale alané ʒ doasi dowi ala yalepó," yalepó. Ai fo depa, atimané ʒpaae duraalu, "Dapaee noa yaró de? Ai alata, naaotei ai yale ape," yalepó.

<sup>5</sup> Atétepa, Judas-né ama sale *moni* ai kale momatere bepaae fesekée faróló, amatei ʒ képi wéi nalepó.

<sup>6</sup> Atétepa, so whimó Talepaae momaratere topo whiʒrapené kale whiné teraae farale *moni* sóro taru duraalu, "I *monita*, whi daai dupuyaleteipa, Kótópaae matere *monitamo* touraʒse yóló fo mulapó," yalepó. <sup>7</sup> Téro, atima fo taleyóló duraalu, i *monita* mepaae wale whiʒrape sukutepa दौरaaire tiki, kale doka haené wuti aletua dere whiʒrapené hae dupu yaai dapóló mulalepó. <sup>8</sup> Ai hae tikita, whi dópóló eleké deyalemó, melale *moniné* dupuyaleteiné ai haené doi whiné samea sókó fele haepó, miókélé hʒle du beteraʒpó.



9-10 Atéyale ala Kótóné kóló whi Jeremaiapaae yó matepa, ama aseýóló muló betere fo motóróti dokonóturaalu yalepó.

“Talené epaae i ala yae yóló muló betere fo sya furaalu, Israel so whi atimané a dupu yóló melale 30 *silpa moniné* doka haené wuti aletu betere whirapené hae tiki atimanétei dupu yópóló yae,” fo erapó.

*Doasi topo whi Pailat-né Yesutamo fo tokótamo yale fo  
(Mak 15:2-5, Luk 23:3-5, Jon 18:33-38)*

11 Ai ala hãle du betepa, atimané Yesukélé doasi *Gavman* whiné sóró betero betere topo whi Pailat-né keletómó daapa, apaae woseturaalu, “Ya Juda so whi tetéroló kaae tare doasi topo whié?” depa, Yesuné apaae duraalu, “Naaotóro mo dono ai dere ape,” yalepó.

12 Ai fo depa, so whimó Talepaae momaraterere topo whiraperó so whi tetéroló kaae tare whi disirapetamoné kae kae só deraterere fo apaae depatei, ama me fo tokó menipó.

13 Tétepa Pailat-né apaae duraalu, “Atima kae kae forapené ya só derótu betepatei, ya fo tekeni dere-a noatepa de?” yalepó. 14 Ai fo depatei, Yesuné kale Pailat-né dere fo mo sawa tokó matere alakélé inipó. Ai ala kale doasi *Gavman* topo whiné kilituraalu, i whiãta atimané dere fo tokó matere alakélé mo dumipóló sira yalepó.

15 Téró, *Gavman* doasi topo whiné ba fo dokó fea atimané dua dere ala sya furaalu, òla detere sukamó so whi touróló, atimané kisipa mole *dipula* betero betere whikó betã hãle fópóló doteyae depa, ti ai whitóro dotonótua dapó. 16 Atéyale sukamó, dowi ala du betere doi mole whi Barabas *dipula* betero beterepó. 17 So whi fea atéro wóló touró betepa, Pailat-né atimapaee woseturaalu, “Diaaó kisipané-a, mé whi *dipula* sokóló hãle fópóló kisipa mute? Barabas doteyarópé, so whi feané Kerisopó du betere whi Yesu doteyaró de?” yalepó. 18 Ti noatepa meipó. Kale Juda so whi tetéroló kaae tare whirapené so whi feané Yesuné doi hale sóró horóló, dukirateremó atima dowi kisipa muturaalu, atimané a daai kale Pailat-né a beterepaae dapesó weirapóló kisipa mualepó.

19 Atéro, kale Pailat a so whitamo fo tokótamo yaai bituaterere tikimó betepa, ama somané fo yó fótu duraalu, “Yãlo mió mo dowi noke yaletiné e doasi seke yalepa, ai dowi ala mo betãkélé munire whipaae me ala momókó eraqse,” yalepó.

20 Téyaletei, so whimó Talepaae momaraterere topo whiraperó whi disirapetamoné so whipaae duraalu, “Barabas ipaae wópóló dotonóturaalu, Yesu sinópóló oleróló dae yae,” yóló, so whi feapaae sesemeraterere fo du betalepó.

21 Tétepa, kale *Gavman* whiné sóró betero betere doasi topo whiné woseturaalu, “I whi tamokó mé whi diã beterepaae wópóló sokóló dotonaróé?” depa, atimané duraalu, “Barabas wópóló dotonae!” yalepó.

22 Tétepa, kale Pailat-né so whipaae woseturaalu, “So whi feané Kerisopó du betere whi Yesu neyãroé?” yóló wosetepa, aimó daae mole so whi feané duraalu, “Aãta, filipaa ni tómó olorae!” yalepó.

23 Ai fo depa, Pailat-né atimapaee duraalu, “Ai whiãta me dowi alakélé inipatei, hãle noatepa daró de?” depa, atimané fo mo ti fakeyóló duraalu, “Aã filipaare ni tómó olorae!” yalepó.

24 Tétepa, ai yó mole so whi atimané kisipa mutere ala eraqsóro, Pailat-né seséyalemókélé mo suni, so whiné doasi foya yaaitere ala kolóló, so whi feané keletómó weiné ama naase fukutu duraalu, “I whi delemó Kótóné matere kwiata, yãlo saalomeitei, diaaqtóro saalopó. Atéro sókó fatere samea yãlo naasemó yaqsóro, i fokotapa kelere?” yalepó.

25 Ai fo depa, so whi feané duraalu, “Ai whi dele kwiata, Kótóné ðaró ðané naale senaaletamopaae melópólópó,” yalepó.

26 Téró, so whi atimané Pailat-paae dotonae yale whi Barabas hãle fópóló dotonóturaalu, mepaae diki tare whirapené Yesu fokusói alapi yóló, nalo filipaa ni tómó oleróló daai dapesó fae yóló melalepó.

*Diki tare whīrapené Yesu faleyale fo*  
(Mak 15:16-20, Jon 19:2-3)

<sup>27</sup> Atéro, kale Gavman whīné sóró betero betere topo whīné ama diki tare whīrape betere tiki wisinaale Pretorium-paae Yesu duwóló sóró felepó. Téyalemó, diki tare whīrape feané ʻa boperóló daane walepó. <sup>28-29</sup> Téró, atimané ama deró betere kuti sokóló betā sonaai kuti deralepó. Atéro, mu daai képinétei doasi topo whīné deratere topo taopóló bopeyóló, ama topomó deralepó. Téró, atimané betā dotó tiki ama turu naasemó taróló, ʻa daalemó bukutiri tēane doropóló duraalu, “Juda so whīné topo whī-ól!” yóló faleyóló doka doka du betalepó. <sup>30</sup> Atéro atimané ʻa fesāa apuróló, kale dotó tiki momó fasó sóró, ama topomó momó du momó du betalepó. <sup>31</sup> Atéro, atimané ʻa doka doka du betero, sonaai kuti sókó sóró ama kuti momó deralepó. Téró, ʻa filipaa ni tómó oloraai dapesó felepó.

*Yesu filipaa ni tómó sukāle fo*  
(Mak 15:21-32, Luk 23:26-43, Jon 19:17-27)

<sup>32</sup> Atéro dapesó fu betere, Sairin be hulua whīkó Saimon ʻa tūmó hokolaa depa, ʻa fasóló ai filipaa ni ʻapaae naaomo beleyae! yóló seŷyalepó. <sup>33</sup> Atéro, atima betā hae doi Kolkotamó sókó walepó. Ai fo feteyóló whīné topo diri mole tikipó. <sup>34</sup> Aimó atimané Yesumó betā hakesāai weŷiró mo wain weŷitamo hosekéróló tepeyaletei melalemó nēni hōyalepó. <sup>35</sup> Atéro atimané ʻa filipaa ni tómó oleróló, kīlipaae ama kuti saairaalu atimané ni kukwia teraae horóló mé whīné ni kukwia mo donotóró muni dorowapa, ti ai whīnétoró sua yalepó. <sup>36</sup> Atéro, ʻa teó sukutu betepa, kale diki tare whīrape atima kaae tawóló betó molepó. <sup>37</sup> ʻA oleró betere ni topomó i betené dalepóló aseŷóló oleralepó. Ai aseŷóló olerale fo i ape.

JUDA SO WHĪ TĒTERÓLÓ KAAE TARE TOPO WHĪ YESU I APE

<sup>38</sup> Kale ŷlémi nuku betale whī tamokélé ʻatamo betāmó, me whī ama turu naase deŷó nimó oleróo, me whī fē naase deŷó me nimó oleróo yalepó. <sup>39-40</sup> Mepaae ai tūmó fua wuaterere so whī atimané folópu kelepéyóló faleyóló doka doka duraalu, “ŷāta kale momatere be fisikóló, sore be deŷó momó tēyaalopó du betale whīpa, naaotei ŷā tao sae. ŷātamo Kótóné Naalemapata, ti ai filipaa ni taaróló dere ape,” du betalepó.

<sup>41</sup> Atéro kale dere kaae, mo so whīmó Talepaae momaratere topo whīrapenékélé, Moses-né aseŷe fo yó matere whīrapenékélé, mepaae whī disirapenékélé, faleyóló doka doka duraalu, <sup>42</sup> “Mepaae whīrape sukaŷóró ama tao sua yaletei, ʻa sinaŷóró amatei tao sinitupó. Ti ʻata, Israel fake so whīné doasi topo whī ereteiné filipaa ni taaróló dorowapa, ti dā ʻapaae kisipa tiki tiraalopó. <sup>43</sup> Ama duraalutamo, ʻa Kótóné Naalemapóló kisipa tiki tirateremó, Kótóné ʻa tao saai kisipa mutepa, ti tao sópóló yae,” yalepó. <sup>44</sup> Yesutamo kale betāmó olerale ŷlémi nuku betale whī tamonékélé u whīrapené dere kaae, ʻa faleyóló doka doka dere forape dekéro du betalepó.

*Yesu sukāle ala*  
(Mak 15:33-41, Luk 23:44-49, Jon 19:28-30)

<sup>45</sup> Téró suka tuāmó 12 kilok sukakelemó kaae sóró fóló, be kuluka derepaae 3-kilok-mó hae kwia mo fea dikiyalepó. <sup>46</sup> Atéro be kuluka 3-kilok seretamo, Yesuné doasi fo fakeyóló duraalu, “Eloi, Eloi, lama sabakatani,” ai fo feteyóló, “Ē tēteróló kaae tare Kótó-ó, Ē tēteróló kaae tare Kótó-ó, ė ŷālo wotoró beteroŷpóló noatēpa taaróló feleé?” yalepó.

<sup>47</sup> Ti fo depa, mepaae aimó daae mole so whīrapené ama ai dere fo wosóló duraalu, “Ama Elaijapaae ape yóló ai dere ape,” yalepó.

<sup>48</sup> Tétepa, atimakó whī betā mo hapale sururu yóló fóló, kale wépi kaae ŷā sóró séli kēlaa kaae ere moi wain weŷi kale wépi kaae ŷlamó tópuró sóró, kapemó haka sóró Yesu nōpóló melaai sóró felepó. <sup>49</sup> Téyaletei, mepaae whīrapené duraalu, “Ilaija wóló tao sene walémóló kelaalopa, atéro oleróŷpóló taalae,” yalepó.

<sup>50</sup> Atéro, Yesuné ama kepe bete sókó furaalu, kale dere kaae doasi fo fake yóló ʻa sinalepó.

<sup>51</sup> Atéteretamotóro kale momatere be satáleróló oleró betere kuti óté kaae sóro tereketé doropóló, a salepaae sókó deralepó. Téturaalu, doasi bao yale tikimó kaporapekéle terekeyóló felepó. <sup>52</sup> Atéturaalu, whi dourale tikikéle turukwe fóló, mo take Kótóné ama kae sóro beterae so whi sukutepa douraletei, dou taaróló momó kepaayóló fua yalepó. <sup>53</sup> Yesu atéro kepaayóló fi kílipaae, ai kale kepaayale so whirape mepaae so whiné kolópóló, Kótóné ama kae ténó betere Jerusalem be huluapaae yó male felepó.

<sup>54</sup> Atétepa, kale diki tare whirapené topo whiró Yesu me ala yaqsóro, kaae tare diki tare whirapetamoné doasi bao dere alaró mepaae kae kae dere alarapetamo kolóló, atima fea winé sukóló diri furu furu yóló duraalu, “Haió! i whi, Kótóné Naalematoró mo htipó,” yalepó. <sup>55</sup> Téró, Yesu a mepaae ɔla ɔla yaɔtepa tao sóro mótua yale sorape, Kaleli hae kwia taaróló wóló, Yesupaae eratere ala kelaai mo tumó daae mulu, kese faló beterepó. <sup>56</sup> Atima ai sorape kuamó Maktala be hulua sokó Mariakéle, Jems-ró Josis-tamoné hama Mariakéle, Sebediné naalema tamoné hamakéle, atima atéro daae molepó.

#### *Yesu dourale ala*

*(Mak 15:42-47, Luk 23:50-55, Jon 19:38-42)*

<sup>57</sup> Be mo felekemó dikiyaa deretamo, betá Arimatea be whikó néli whi Josep walepó. Ai whi akéle Yesuné yó matere whi betalepó. <sup>58</sup> Kale sekéné Yesuné tiki saai dapóló, kale topo whi Pailat-paae wosene felemó, Pailat-né ama diki tare whirapepaae duraalu, “I sekéné Yesuné tiki ama sóro faaipó dapa, sóro fópóló melae,” yalepó. <sup>59-60</sup> Atéro matepa mo de tekée fi *linen* kuti wisinaalené Yesuné tiki bopeyóló só fóló, mepaae sukále whi dourénire kane dolomó Yesuné tiki mulalepó. Téró kale dou tu kinaai aleyóló mulale kane fake biliraté fóló kinóló a felepó. Ti ai kane dolota, kale whi Josep a sukutepa dourópóló, aleyóló muló betere tikipó. <sup>61</sup> Atétepa, kale Maktala be hulua sokó Mariaró ama yakoma Mariatamo ai kale whi douró betere tiki kese faróló beterepó.

#### *Yesuné tiki me ala yaqsóro diki tare whirapené kaae tare ala*

<sup>62-63</sup> Atéyale sisópaae dótóro sa nálo betaairaalu, ɔla ɔla taleyóló mulóló, be de tepa i ala yalepó. Kale moma dere be kaae tare topo whiraperó Farisi whirapetamo Pailat beterepaae fóló duraalu, “Doa whi-ó, ai kale so whi dilikité kutu betale whi a sukai bitu be de sore kemetepa, a momó kepaayóló betaalopó depa, dané wosalepó. <sup>64</sup> Atéro ai kale sukále whiné ama yó matere whirapené ama tiki ɔlémi sóro fóló, mo whipaae a momó kepaayóló beterepó deté kuturaalu, so whi dilikalo ai ape. Atéro dilikitere alané ama take folosóro so whi dilikaletei teraae faalopó. Téyaqsóropa, naao diki tare whirapené ai kale whi dourale tiki be de soremó mo wisiyóló kaae tawópóló yae,” yalepó.

<sup>65</sup> Ai fo depa, Pailat-né so whi tetéroló kaae tare whirapepaae duraalu, “Whi douró betere tiki mo wisiyóló kaae tawópóló, mepaae diki tare whirape dapesó fóló, etéro kaae tawae yóló yó melae,” yalepó. <sup>66</sup> Atétepa atima fóló, kale whi dou mené tukiyalemóló kelaai tu kinale kane fakeró hɔle daale kane kwiatamo meke eróló, tuamó siri mulóló diki tare whirapepaae kaae tawae yóló sóro daalalepó.

## 28

#### *Yesu kepaayóló fele fo*

*(Mak 16:1-10, Luk 24:1-10, Jon 20:1-18)*

<sup>1</sup> Téró kale sa naai tukóló mulale suka kemeyóló *fula* kaae sere be demó mo hikitei, Maktala be hulua so Mariaró yakoma Mariatamo kale whi dou kelaai felepó.

<sup>2</sup> Atéro, kale so tamo dou topaae sókó faai teó fu betepatei, betá *ensel* hepen bemó dorowóló, dou kinó betere kane fake tukwe faróló a tómó beterepó. Ai kane fake tukwe falateremó, mo doakale bao yalepó. <sup>3</sup> Ama tiki mo epée de kaae iruraalu, ama deró betere kutikéle mo de tekée fapa kelalepó. <sup>4</sup> Ai dou kaae tawóló betó mole diki tare whirapené a kolóló, winé sukóló diri furu furu duraalu, sukóló mole whirape aɔyóló haemó deraapisa fóló molepó.

<sup>5</sup> Téró kale so tamo sókó wapa, kale *ensel*-né atimaamopaae duraalu, “Diaamo wiyaqse. Diaamota, filipaa nimó dale whi Yesu keke waletei yalo tuérapó. <sup>6</sup> Ti ata imó muni, a mulale tiki halerapa kelaai ape. Ti take ama yale fotóro dokonóló, a kepaayóló falapó. <sup>7</sup> Atérapa, diaamo hapale fóló, ama yó matere whirapepaae i fo yae. A mo ti sukaletei kepaayóló, di a nalo wópóló api Kaleli haepaae furaalu, atamo aimó hokolaa yóló kelaalopa, ape yale fo yalo diaamopaae i dere ape,” yalepó.

<sup>8</sup> Atétepa, kale so tamo wirutei mo haítamo whi dou taaróló, ama yó matere whirapepaae yaai dapóló sururuyóló felepó. <sup>9</sup> Atéropó fu betepa, Yesu hapale sókó wóló daalu kóléó yalepó. Atétepa, atimaamo a daalepaae fóló, ama hómó apuó taru Tale-ó du betalepó. <sup>10</sup> Atétu betepa, Yesuné atimaamopaae duraalu, “Wiyaqse! Diaamo fóló, yalo norapepaae diaa q u Kaleli haemó kelaasepóló ape yalepó, yaai fae,” yalepó.

*Diki tare whirapené i ala kelalepóló yale fo*

<sup>11</sup> Téró ai kale so tamo fu betepatei, kale mepaae dou kaae tawóló betale diki tare whirape atima momatere be kaae tare topo whirape beterepaae fóló, atimané kelale alarape fea yó melalepó. <sup>12</sup> Ti fo depa, mo so whimó Talepaae momatere topo whiraperó mepaae so whi tetéroló kaae tare whi disirapetamo betapaae touróló bitu, i ala yaalopóló taleyóló mulalepó. <sup>13</sup> Atéropó fo deyóló, kale diki tare whirape atimané kelale ala mo so whipaae yaq sóro fo mulótu duraalu, “Mené diapaae noa ala yaleé depa i fo yae, ‘Da firepaae Yesuné ama yó matere whirape wóló, ama tiki qlémi sóro falapó yae,’” yóló doasi *moniné* dupuyalepó. <sup>14</sup> Atéropó duraalu, “*Gavman* topo whiné i dere fo wosetepa, diatamo doasi fopaae buóló me ala eraq sóro di a seséturaalu, danétei ama kisipa tiki feléaalopó,” yalepó. <sup>15</sup> Téró, kale diki tare whirape doasi *moni* sóro furaalu, atimapaee yae yale fotóroti deté kweyalepó. Atéropó dere fo so whi feané wosóló, fakerale fo mió i alimó betó mole Juda so whinékelé wosóló mo kisiparapó.

*Yesuné ama yó matere whirapepaae yale fo*

(*Mak 16:14-18, Luk 24:36-49, Jon 20:19-23*)

<sup>16</sup> Téró Yesu a sukai bitu, ama yó matepa wosetere 11 whirapepaae, atamo Kaleli haemó daale hasi fosómó hokolaa yaalopó, yale fo tuéru atima felepó. <sup>17</sup> Atéropó fóló, aimó atimané a kolóló, hemée deyóló betó mulu Tale-ó du betalepó. Tétu betaleteti, mepaae whirapené Yesu a híti yale molópóló, kisipa tamo mutu beterepó. <sup>18-19</sup> Tétepa, Yesu a atima betere felekepaae fóló duraalu, “Ó hepen bemókelé i haemókelé ere ala fea yalo tetéroló kaae tanópóló, Kótóné q sóro beteró beterapó. Térapa, di a hae kwiamó betóló fale so whi beterepaae fóló, atimakélé yalo yó matepa wosetere so whi beterópóló, yó maté kweyae. Atéturaalu Alima, Naalema, Deji Kepe Wisi, dané betá doimó wéi tópurótua yae. <sup>20</sup> Tétu, yalo diapaae yae yóló mulale ala fea, atimanékélé wosóló sya fópóló yó mótu betae. Yalo di a taaróló feni, da fea betámó bitiré fóló, kemene fole alimó sókó faalopóló i yóló mulatere ape,” yalepó.

## Mark

*Jon-né Yesu waaire tų alerale fo*

*(Mat 3:1-12, Luk 3:1-9, 3:15-17, Jon 1:19-28)*

<sup>1</sup> Kótóné Naalema Yesu Kerisoné kisi fo wisi etéró kaae sirapó.

<sup>2</sup> Mo take Kótóné ama fo eratere kóló whį Aisaiané aseyóló muló betere fo i ape.

“Yalo fo erale fae yóló dotonaterere whį yą waaire tumó api folosóró fópóló, yalo dotęyaalo ai ape.

Ai sekénéta, yą waaire tų aleóló donoraalopó.

<sup>3</sup> I whį ąta, so whįkélé bitinire kópu kaae fi tikimó sókó wóló daalu, fo fake yóló i fo yaalo ai ape.

“Tale waaire tų donoróló aleyae,” erapó.

<sup>4</sup> Atéyale fo dokonóturaalu, betą whį Jon walepó. ąta so whįkélé bitini kópu kaae fi tikimó sókó wóló duraalu, “Mepaae so whį de atimané yale dowi ala taaróló, tuę tiki feteyóló walemó węi tópuratepa, ti Kótóné diaaę dowi ala kwia tokóló aluraalopó,” du betalepó.

<sup>5</sup> Atétere fo woseturaalu, Judia hae kwiamó betó mole so whįró Jerusalem bemó betó mole so whįtamo ą beterepaae wóló, atimané yale dowi alarape fea hąkeamó yó matepa, Jon-né atima Jordan węimó tópurótua yalepó. <sup>6</sup> Jon-né ama bukutua yale kutita, ti kale *kamel* hupu nikiné dokóló moletei bukutua yóo, ama tokélé hupu sekaęné aleyaletei sua yóo, yalepó. Ama nukua yale ęla ti ero nusuró meke węitamopó. <sup>7</sup> Atéró ama atimapaee duraalu, “Ęta folosóró wale whį i ape. Nalo yalo kılıpaae, ti mo doa fotokọ bole sekę whį waalo ai ape. Ai sekę ąta ę kaae mei, mo doasi sekę whį betepa, ę ą aqmó belekąamale naale kaae beterapó. Tėru, ama hó bené kėpi yalo teraayaairetei mo sunipó. <sup>8</sup> Yalota, dią hąle węi maaté tópurótu beteretei, amata dią Dęi Kepe Wisitamo tóपुरaalo ai ape,” yalepó.

*Yesu węi tóपुरale alaró sų sale alatamo*

*(Mat 3:13-17, Luk 3:21-22)*

<sup>9</sup> Atéyale sukamó, Yesu ą Kaleli hae kwiamó tęne Nasaret be taaróló wapa, Jon-né ą Jordan węimó tóपुरalepó. <sup>10</sup> Tėró, Yesu ą węi tóपुरóló hae taopaae hutu betepa, Jon-né ó sapaee kese horalemó hepen, be tų kuti tekée fu dere kaae yóló, Dęi Kepe Wisi ba hąkósere kaae Yesuné ama tikimó bitį dorowapa kelalepó. <sup>11</sup> Atéró betepa ó samó fo tekerótu duraalu, “Yąta, yalo mo yaala sókó fóló, hosaa mole Naalepó. Naa dere ala fea mo wisi alatóró dereteiné ę mo doasi hajné sukutapó,” yalepó.

<sup>12</sup> Tėyalemó mo ai fapotóróti, kale Dęi Kepe Wisiné Yesu so whįkélé bitini, kópu kaae fi tikipaae seyóló falalepó. <sup>13</sup> Yesu ą atéró fóló betepa, be dę whį siki tamo kemeyalepó. Atėpa, Yesu ą dęe nópóló Satan-né ąpaae kae kae sų sere alarape erótu betalepó. ą aimó syaae ęlatamo betepa, me ala yaqsóró Kótóné ama *ensel*-rape dorowóló, Yesu tao salepó.

*Yesuné ama yó matere whįrape ą sya ape yale fo*

*(Mat 4:12-22, Luk 5:1-11)*

<sup>14</sup> Jon *dipula* beterale kılıpaae, Yesu ą Kaleli hae kwiapaae sókó wóló, Kótóné ama kisi fo wisi so whį feapaae yó mótu betalepó. <sup>15</sup> Atéró yó mótu duraalu, “Talené eraaire ala ama kóló whįrapené deté wale fo mió i dokonaterere ape. Tęturaalu, Kótóné tęteróló kaae tare alakélé mió sókó wóló i mole ape. Tėrapa diaaę du betere dowi ala taaróló, tuę tiki feteyóló kale kisi fo wisi wosóló, kisipa tiró betae,” du betalepó.

<sup>16</sup> Atéró, Yesu ą ai Kaleli węi fóku sesekę hutu bituraalu kelalemó, Saimon-ró noma Andrutamo hąleke wané ya su beterepó. Atimaamota, suka fea ya siré kotere whį tamopó. <sup>17</sup> Atėtu betepa, Yesuné atimaamopaae duraalu, “Diaamo ai ya siré koteretei taaróló, ę sya ape. Ti noatepa mei diaamoné ai ya su dere kaae so whįkélé siré



kweyaasepóló, yálo diaamo sóró beteraalopa ape,” yalepó. <sup>18</sup> Ama ai fo deretamotóró atimaamoné kale ya siré kotere hãleke wa taaróló, Yesu sya felepó.

<sup>19</sup> Atéró ą sawa fóló, kale dere kaae Sebedi naalema Jems-ró noma Jon-tamo nukumó bituraalu, hãleke warape turukó feletei wisi wisiyóló nomotu betepa kelalepó. <sup>20</sup> Atétu betepa, mo ai fapotóróti Yesuné atimaamopaae duraalu, “Diaamo ę sya ape,” yalepó. Tétepa, atimaamoné alima Sebediró ama kutó diratere whjrapetamo nukumó betepatei taaróló, atimaamo Yesu sya felepó.

*Yesuné dowi kepe hõkonale fo*  
(Luk 4:31-37)

<sup>21</sup> Atéró, atima fea touyóló Kapeneam bemó sókó fóló, ai bemó kale sãa nõpóló tukóló muló betere sukamó atimané fo wosetere be dolopaae fóló, Yesuné fo yó melaai kaae salepó. <sup>22</sup> Téró, ai kale so whjné ama yó matere fo wosóló duraalu, “I sekéné yó matere fota, doasi kisipare whjrapené dere fo kaae dapóló, siratu betalepó. Kale Moses-né asęre fo yó matere whjrapené dąpaae atéró yó mótumipó,” du betalepó. <sup>23-24</sup> Atétu betaalemó, mo ai fapotóróti kale ai fo wosetere be dolomó betą dowi kepe tepeyóló betere whjné fo fakeyóló duraalu, “Nasaret be whjńó Yesu-ó, naao dąmopaae noa alakó eraai waleé? Dąmo noatepa dóló aluraai waleé? Yąta, dowi ala mo betąkélé munire whj wisinaale betepa, Kótóné sóró kae beteró betereitei, yálo mo kisiparapó,” yalepó.

<sup>25</sup> Tétepa, Yesuné kale dowi kepe foné sóró duraalu, “Fo taaróló, whj tuąmó betereitei sókó fae,” yalepó. <sup>26</sup> Ai fo deremó, kale dowi kepe sókó faairaalu, kale whj tao sóró feseróló fo fakeyóló keterętamo sókó felepó. <sup>27</sup> Atéteremó, kale so whj atimasisitei u wosene i wosene yóló duraalu, “Ita, noa ala yalerópó. Ama i yó matere kisi fota, mo doasi topo whjrapené dere fo kaae dapó. Dowi keperapenekélé, mo whjné dere kaae, ą aqmó sukóló bituraalu, ama yae dere ala motóró dapóló,” siratu betalepó. <sup>28</sup> Atétere ala so whj mo feané kolóló, Yesuné i ala du beterapóló kulu kulu só kotepa, Kaleli hae kwiamó betó mole so whj feané wosalepó.

*Yesuné kisi daae mole so whj wisirale fo*  
(Mat 8:14-17, Luk 4:38-41)

<sup>29</sup> Atima fo wosetere be taaróló furaalu, Jems-ró Jon-tamokélé dape sóró Saimon-ró noma Andru-tamoné bepaae felepó. <sup>30</sup> Atéró fóló beteremó, kale Saimon somané hamasere tiki supu kisiné sukóló mupa, Yesupaae yalepó. <sup>31</sup> Tétepa, Yesu kale so kisi dalóló molepaae fóló, ama naasemó tao sóró turukó horalemó, kale soné tiki supu du betaletei tukóló, atimamó ąla kaae sóró biliralepó.

<sup>32</sup> Atéyale sukamó, suka doropóló be hoteretamo, mepaae kisi daae mole so whjńó dowi kepe tepeyóló betó mole so whjńamo, Yesu beterepaae dapesó wóló beteraleta dua yalepó. <sup>33</sup> Ai be hulua feamó betó mole so whjńó wóló, Yesu betere be tų sókó walemó touróló betó molepó. <sup>34</sup> Atéró betó mupa, mepaae kae kae hepo daae mole so whjńélé wisirótua yóo, so whjń tuąmó tepeyóló betere dowi keperapekélé hõkonóló sókó fatua yóo, yalepó. Kale dowi keperapené Yesu ą atei kaae whjńóló tuęreteiné mo so whjńpaae fo yaqsóró Yesuné ama sesýalepó.

*Yesu ama wotoró bitu momayale fo*  
(Luk 4:42-44)

<sup>35</sup> Téró, Yesu ą be dęyaa du beteretamotei turukó holóló ai be taaróló, so whjńélé mei tikipaae fóló, momatu betalepó. <sup>36</sup> Yesu atéró momatu betepa, Saimon-ró ama fulumu whjrapetamoné ą kikitu betalepó. <sup>37</sup> Téró, atimané ą kekóló keletepa ąpaae duraalu, “Tale-ó, so whjń feané yą mopaae felerópóló kikitu beterapó,” yalepó.

<sup>38</sup> Ai fo depa ama atimapaae tokńó mótu duraalu, “Dą i be taaróló, felekemó tę mole berapepaae kale fo wisi yó melaai faalopa fiépe. Ti noatepae, ęta ai kutó diyaaairaalu i wóló betere ape,” yalepó. <sup>39</sup> Téró, ą ai Kaleli hae kwia tuąmó tę mole fo wosetere berapemó, kale fo wisi yó melaté kuturaalu dowi keperapekélé dóló hõkonótua yalepó.



*Dowi humu fuluné tiki dore whi wisirale fo*  
(Mat 8:1-4, Luk 5:12-16)

<sup>40</sup> Atéro dowi humu fuluné tiki dore whi betá Yesu beterepaae wóló, bukutiri teḡró bitu i fo yalepó. “Yesu-ó, naaotamo ę wisiraaí kisipa mutepa, ti wisiraasepólópó,” yalepó.

<sup>41</sup> Ai fo depa Yesuné kale whi kelalemó, kḡlené sukutu ama tikimó naase mulóló duraalu, “Yḡlo yḡ wisiraaí kisipa mutapa, wisi yae,” yalepó. <sup>42</sup> Ai fapotóro kale whi dowi humu fuluné tiki doretei mo ti wisiyalepó. <sup>43-44</sup> Atéro, Yesuné kale whi dotonaaí mo dirii fo yóló duraalu, “Yḡlo naao tiki wisiralepó fo mo so whiḡpaae momókó deté kweyaḡse. Yḡ fóló, Kótópaae momatere be kaae tare whiḡrapepaae maaté naao tiki wisiraletei yó melae. Téró, whiné tiki wisirateremó, mo take Moses-né melae yóló ere ḡla male fae. Ti noatepae, ai whiḡrapené naao tiki kilituraalu, ita Talené erapó yḡpóló, yó melaai fae,” yóló dotonalepó. <sup>45</sup> Yesuné kale sekéḡpaae ai fo yaletei taaróló, ama tiki wisirale fo so whi feapaae ḡḡkeamó yó melaté kweyalepó. Atéyale tikimó, Yesu ḡ so whi betó mole kuamó konénipa, so whi bitinire tikipaae bitḡ fua yalepó. Atétua yalemókélé, kae kae tikimó betó mole so whi mo ḡle ḡla kaae ḡ beterepaae wuatóro yó tarepó.

## 2

*Yesuné tiki sukóló ḡḡamui whi wisirale fo*  
(Mat 9:1-8, Luk 5:17-26)

<sup>1</sup> Téró nalo me sukamó, Yesu ḡ momó Kapeneam bepaae wóló beteremó, so whi mo feané Yesu ama bemó wóló beterapó dere fo wosalepó. <sup>2</sup> Ai fo woseturaalu so whi dekeró wale tikimó, be dolokélé, tu sókó walekélé, so whi daayaaire teḡ munipó. Atépa, atimapaee ama kale fo wisi ḡḡkeamó yó mótu betalepó. <sup>3</sup> Yesu ḡ atéro yó mótu betepa, mepaae doḡró whiḡrapené betá tiki ḡḡamui whi Yesu beterepaae beleyóló walepó. <sup>4</sup> Téyaletei, so whi mo ḡḡanuraalu kale whiḡrape atima whi sóro faaire teḡ munipa, siki bepaae holóló, Yesu daale mo donotóroḡti kale siki be keya dolo sokóló tiki ḡḡamui whi besekḡtamo turó deralepó. <sup>5</sup> Atétepa, Yesuné ai kale doḡró whiḡrapené kisipa tiki tiratere ala kolóló, kale tiki ḡḡamui whiḡpaae duraalu, “Ti naale-ó, naao yale dowi ala kwia fea mió yḡlo tokḡló aluratapó,” yalepó.

<sup>6</sup> Yesuné ai fo depa, kale Moses-né asḡre fo yó melatere whiḡrape atima tuḡ tekitu betalepó. <sup>7</sup> “I whi ḡta, Kótó kaaepó du betere foné Kótó faletu beterapó. Ti dowi ala kwiata, Kótóné betá ḡmó aluranérapó,” du betalepó.

<sup>8</sup> Atima atéro mutu betere tuḡ tiki Yesuné kisipanétei mo hapale kolóló, atimapaee duraalu, “I kale yale fomó diḡ noatepa atei kaae tuḡ mutu bitu de? <sup>9</sup> Ti diḡsisitei taleyae. Mepaae whiné duraalu, naao dowi ala kwia yḡlo aluratapó fo so whi feané enérepé, yḡ turukó holóló naao besekḡ sóro fae, fo enére? <sup>10-11</sup> Téretei, i haemó betóló fale so whiné dere dowi ala tokḡló aluraaire fotokḡ Whiné Naalemané ḡmó bulapóló, so whi feané tuḡ yḡpóló i dapa, yḡ turukó holóló naao besekḡ sóro bepaae fae,” yalepó. <sup>12</sup> Mo ai fapotóroḡti, kale whi atima feané keletómó turukó holóló, ama besekḡ sóro felepó. Atétere ala kolóló, so whi feané sirayóló, atima Kótóné doi hale sóro horótu duraalu, “Mo take bitiré wale alimókélé, ḡḡané etei kaae ala mo kolókélé inipó,” yalepó.

*Lipaipaae ḡ sya ape yale fo*  
(Mat 9:9-13, Luk 5:27-32)

<sup>13</sup> Téró etéyalepó. Yesu ḡ momó weḡi fókumó fóló beteremó, so whi mo dekeró ḡ beterepaae wóló betó molepó. Atépa, fo kaae sóro yó melalepó. <sup>14</sup> Atétu beteró, tumó furaalu kelalemó, Alpias-né naalema Lipai ḡ *takis moni* saairaalu kapala teḡe furu bemó betepa, ḡpaae duraalu, “Yḡ ę sya ape,” depa, kale whi ḡ turukó holóló Yesu sya felepó.

<sup>15</sup> Atéro Yesu ḡ Lipainé bemó ḡla naai fóló beteremó, mepaae *takis moni* sere whiḡrapekélé, dowi ala dere whiḡrapekélé, Yesuné ama yó matere whiḡrapekélé, ama dere fo wosóló ḡ sya fu betere so whiḡkélé, fea ḡla nuku betalepó. <sup>16</sup> Atépa, Farisi whiḡraperó mepaae Moses-né asḡre fo yó melatere whiḡrapetamoné Yesu ḡ dowi ala dere whiḡraperó

*takis moni* sere wh̄rapetamo bet̄amó ɔla nuku betepa kelalepó. Atépa, Yesuné yó matere wh̄rapepaae woseturaalu, “*À takis moni* siré kotere wh̄raperó dowi ala dere wh̄rapetamotei noatepa ɔla bet̄amó nuku bitu dérópó,” yalepó.

<sup>17</sup> Atéró dere fo Yesuné wosóló atimapaee duraalu, “Hepo daani h̄ale sesere so wh̄ dokta beterepaae fumitei, hepo daale so wh̄ró tiki dore so wh̄tamo maaté fua dapó. Atétere kaae, ɛ wale alata wisi ala dere so wh̄paae ape yaai anitei, dowi ala dere so wh̄paae ape yaai walepó,” yalepó.

*ɔla weteremó Yesupaae wosale fo*  
(*Mat 9:14-17, Luk 5:33-39*)

<sup>18</sup> Téró, Jon-né yó matere wh̄raperó Farisi wh̄rapetamo atima ai sukamó ɔla weyóló h̄ale beterepó. Tépa, mepaae so wh̄ Yesu beterepaae wóló ɔpaae woseturaalu, “Jon-né yó matere wh̄raperó Farisi wh̄iné yó matere wh̄rapetamo ɔla weyóló bitu dere kaae, Nao yó matere wh̄rapekélé ɔla weóló bitini dere noatepa de?” yalepó.

<sup>19</sup> Tétepa, Yesuné atimapaee tokó mótu duraalu, “Kale nomarape atima so dokore wh̄tamo bet̄amó bituraalu, ɔla weyóló h̄ale betaaloé? So dokore wh̄kélé atima fea bet̄amó betereiteiné ɔla weyóló h̄ale betenénipó. <sup>20</sup> Téretei, me sukamó kale so dokore wh̄ atima bet̄amó betepatei, mené ɔ tawóló só fole sukamó, atima ɔla weyóló h̄ale betó muaalopó.

<sup>21</sup> Mepaae wh̄iné kisi kuti kwia sóró der̄akele kuti dakoróló nomotumipó. Atétepa, ti kale kisi kuti f̄é sókó fóló kóputuraalu, der̄akele kuti dotouyó sóró, mo ti bis̄aae faalopó. <sup>22</sup> Atétere kaae, mepaae wh̄rapené kale k̄laa wale kisi *wain* w̄ei hupu sekaɛné aleyale arói wutimó tepetumipó. Até enalemó, kale w̄ei mómu sókó faai tóputuraalu, ai kale hupu sekaɛné aleyale arói wutikélé fulukó fóló, w̄eikélé h̄ale besekéaalopó. Até yaɔsóró, atimané kisi *wain* w̄ei tepeturaalu, ti hupu sekaɛné aleyale kisi wutimótóro tepetua dapó,” yalepó.

*Yesu ɔta s̄a nokole be d̄e Talepó*  
(*Mat 12:1-14, Luk 6:1-11*)

<sup>23</sup> Téró etéyalepó. S̄a n̄ópóló tukóló muló betere sukamó, ɔ ama yó matere wh̄rapetamo *whit* kutó tuamó kutu betalepó. Atéró kutu bituraalu, ama yó matere wh̄rapené ai kutómó ere *whit* bokóló nukulé fu betalepó. <sup>24</sup> Atétere ala Farisi wh̄rapené kolóló, ɔpaae duraalu, “S̄a nokole sukamóte, nao yó matere wh̄rapené atei kaae ala noatepa yópóló kaae tare? S̄a nokole sukamó kutó ditepa, mo doasi fo mulapó,” yalepó.

<sup>25</sup> Ai fo depa, ama atimapaee tokó mótu duraalu, “Depit-ró ama fulumu wh̄rapetamo wotetepa yale ala ašemó yóló muló betereitei, diaaɔ dos̄ayóló tué muni airapó. <sup>26</sup> Kótópaae momaraterere be Abiatané t̄eteróló kaae tawale sukamó, Depit ɔ Kótóné be dolopaae sókó fóló, Kótóné keletómó melaairaalu muló betere *bred* otei, ɔ wotetepa sóró nalepó. Téturaalu, ama fulumu wh̄rape atimakélé matepa nalepó. Ti ai ɔlata, mo h̄ale wh̄iné nukupa, fo moleteiné kale momaraterere be kaae tare wh̄rapené maaté nukua dapó,” yalepó.

<sup>27</sup> Téró, Yesuné atimapaee duraalu, “Kótóné wh̄ aleyaleiteita, s̄a naai tukóló muló betere be d̄e doi sóró horópóló ini, wh̄ tao saai kisipa mutu, ai s̄a nokole be d̄e tukóló muló beterepó. <sup>28</sup> Atéreteiné Wh̄iné Naalema ɔta, ai s̄a n̄ópóló tukóló muló betere be d̄e t̄eteróló kaae tare Talepó,” yalepó.

### 3

<sup>1</sup> Téró me sukamó Yesu ɔ fo wosetere bepaae sókó walemó, naase dowi wh̄ bet̄a betepa kelalepó. <sup>2</sup> Kale S̄a naai tukóló muló betere sukamóte, naase dowi wh̄ Yesuné wisiratémóló kelaai, mepaae wh̄rapené kele mulóló betó molepó. Aita h̄ale mei, kale tukóló muló betere be demóte wh̄ wisiratepa, ɔ só deraai kisipa mutu yalepó. <sup>3</sup> Tépateti, Yesuné naase dowi wh̄paae duraalu, “So wh̄ feané kolópólópa, ya turukó holóló daayae,” yalepó.

<sup>4</sup> Atéro ama atimapaee woseturaalu, “Saa nokole sukamó so whi tao sere ala depa fo mulepé, dowi ala depa fo mule? Whi sukaqsóro tao sere ala depa fo mulepé, whi dele ala depa fo mule?” yóló wosalemó, atimané apane me fokélé tokó menipó.

<sup>5</sup> Ai whirapené atei kaae dore whipaae kóletere ala ini, dowaae fu betepa Yesu a doasi sekei kisipa mutu, atimatamo fopaae buóló kale whipaae duraalu, “Naa naase teré falae,” depa, ama naase teré faralemó, kale dore naase mo wisiyó felepó. <sup>6</sup> Atéteremó, kale Farisi whiraperó Herot-né dere ala sya fu betere whirapetamo belapaae tóe fóló daalu, Yesu netéro daaloé? yóló atimasisi kelaaróló, fo dokotu betalepó.

*Mo turó so whiné Yesu sya fele fo  
(Luk 6:17-19)*

<sup>7</sup> Téro Yesuró ama yó matere whirapetamo ai be taaróló, wei kela molepaae fóló beteremó, Kaleli haemó betó mole so whi mo fea a sya wou betalepó. <sup>8</sup> Yesuné ai alarape du beterapó dere fo woseturaalu, mepaae Judia hae kwiamó betó mole so whikélé, Jerusalem be hulua so whikélé, Idomia hae kwiamó betó mole so whikélé, Jordan wei fóku uté téro betó mole so whikélé, Tair be hularó Saidon be hluatamo felekemó betó mole so whikélé, mo fea Yesu beterepaae wou betalepó. <sup>9</sup> So whi mo dekeró wóló touró betepa, ama yó matere whirapepaae duraalu, “So whi touró betereiné a daayaaire tē munipa, wei nuku belekamalekó taleyóló mulae,” yalepó. <sup>10</sup> Ti noatepae, mepaae fosóro hepo dalóló betó mole so whi wisirale ala kolóló, atima mepaae hepo daale so whikélé wisirópóló kisipa mutu, Yesuné tikimó wolaa yaai dapóló, araletamo tētē tētē wou betalepó. <sup>11</sup> Téro, mepaae dowi keperapené Yesu keletere dokó a daale aomó deraapisa fóló fió mulu, fo fakeyóló duraalu, “Yata, Kótóné Naalemapó,” dua yalepó. <sup>12</sup> Ai fo depa, Yesuné kale dowi keperapepaae duraalu, “Eta, Kótóné Naalemapóló, mo so whipaae hakeamó momókó deté kweyaqse,” yóló doasi fo mulalepó.

*12 aposel whirape sóro beterale fo  
(Mat 10:1-4, Luk 6:12-16)*

<sup>13</sup> Téro, Yesu a du sorokó mole apane horóló bituraalu, ama tué mole whirape maaté dosayóló ape depa, atima a beterepaae walepó. <sup>14-15</sup> Atéro wóló, atamo fulumuyóló betamó betóo, ama fo wisi yó melaté kweyóo, dowi keperape doló hkonóo yópóló, 12 aposel whirape sóro beteralepó. <sup>16</sup> Atima atéro sóro beterale 12 whirapené doi etéropó. Saimon-tei, me doi Yesuné Pita mulalepó. <sup>17</sup> Sebedi naalema tamo Jems-ró noma Jon-tamokélé, Yesuné kisi doi Boanersis mulalepó. Ai doi beteta, Be Sapalaané naalema tamopó. <sup>18</sup> Andru, Filip, Batolomiu, Matyu, Tomas, Alpias naalema Jems, Tadeus, kálo kálo whi Saimon, Iskariot whikó Judas atima atéro whi sóro beteralepó. <sup>19</sup> Kale Iskariot be whikó Judas-ta, Yesu daai eleké deyale whipó.

*Yesu Belsebul-pó yale fo  
(Mat 12:24-32, Luk 11:14-23, 12:10)*

<sup>20</sup> Téro, Yesu a betá be dolopaae wóló beteremó, so whi mo fea momómo tourale tikimó, Yesuró ama yó matere whirapetamo ɔla naaitere tēkélé munipó. <sup>21</sup> Atétu beterapó, dere fo Yesuné hamaró nomarapetamoné wosetu a keyaa fole whi kaae beterapóló, atima Yesu dape saai wóló betó molepó.

<sup>22</sup> Atépa, mepaae Jerusalem be huluaamó wale Moses-né asere fo yó matere whirapené duraalu, “Dowi keperapené topo kepe Belsebul Yesu tuamó bitu a fotokóratepa, dowi keperape hkonótua du beterapó,” yalepó.

<sup>23</sup> Ai fo du betepa, Yesuné ai kale so whipaae a beterepaae ape yóló atimapaee fo sale forape yóló duraalu, “Satan atamo betá kutó ditere hamoma netéro doló hkonaaoló? Ai kaae ala mo enénipó. <sup>24</sup> Betá doasi topo whiné teteró betere be hulua so whi atimasisitei bóe dupa, atétere be hularape fotokó buóló betaaloé? Meipó. <sup>25</sup> Betá faketa motei bóe dupa, ti atétere fake fotokó buóló betaaloé? Mo aténénipó. <sup>26</sup> Atétere kaae, Satan-né ama fulumu whirapetamotei bóe dupa, ti atei tuamó teketapó. Atéturaalu, fotokó buóló betaaire sūni, atei kemeyaalo ai ape. <sup>27</sup> Mepaae whiné doasi fotokó bole whi dokóló

munéni, hãle betepatei ama be fulukóló, òla òla senénipó. Folosóro kale whì ǎpi mo dirii képiné dokó mulóló, nalo ti ama be fulukóló òla òla fea sùmó sóro fenérapó. <sup>28</sup> Yálo diǎpaae mo i dere ape. Kae kae dowi alaró Kótó faletere fotamota, ti Kótóné mo sùmó tokóló aluraalopó. <sup>29</sup> Téyaalotei, mepaae whìné kale Dèi Kepe Wisi faletepa, atétere so whìné dowi ala kwia mo alukélé eraalomeipó. Ai dowi ala kwia, mo hãle muó tawaalo ai ape,” yalepó.

<sup>30</sup> Ai fota Yesuné hãle inipó. Atimané duraalu, “Yesu ǎ tuǎmó dowi keperape tepeyóló bituraalu dapó,” depa, ai fo yalepó.

*Yesuné hamaró nomarapetamo*

*(Mat 12:46-50, Luk 8:19-21)*

<sup>31</sup> Ai fo du betepa, Yesuné ama hamaró nomarapetamo wóló be belamó daae mulu, Yesupaae belapaae dere ape yae! yóló yó horalepó. <sup>32</sup> Tétepa, ǎ boperóló betó mole so whìné ǎpaae duraalu, “Naaó haeró nonaaorapetamoné yǎ kẹle wóló belamó ó daae mole ape,” yalepó.

<sup>33</sup> Ai fo depa Yesuné atimapaae tokó mótu duraalu, “Ti yálo hae ó norape-a, de maaté?” yalepó.

<sup>34</sup> Ai fo yóló, ǎ boperóló betó mole so whì kelené dokoyóló duraalu, “Yálo hae ó norapeta, ti diǎtóróti i betere ape. <sup>35</sup> Ti noatepae, mepaae so whì de Kótóné ama kisipa mole ala erótu betepa, ti yálo no ó ne ó haetóróti ai betere ape,” yalepó.

4

*Òla wae terepetere fo sale*

*(Mat 13:1-23, Luk 8:4-15)*

<sup>1</sup> Téró me sukamó ǎ wèi fókupaae momó fóló bitu, kale fo wisi kaae sóro yó melótu betalepó. Atéró, yó melótu betepa so whì mo dekeró waletikimó, ǎ betekẹtepa ai so whì wèi fókumó betó mupatei, ǎ wèi nukupaae daane holalepó. <sup>2</sup> Ama atéró yó matere kae kae forape fea, fo salenétóro du betalepó. <sup>3</sup> Ama atéró yó mótu duraalu, “Yálo i dere fo wosae. Whì betǎné ama kutópaae òla wae ke terepeyaairaaalu sóro felepó. <sup>4</sup> Atéró só furaalu, mepaae ke tǔ tuǎmó sókó deóló muó mupa barapené dósu yóló nukua yalepó. <sup>5</sup> Téró, kale whìné kutómó terepeté kuturaalu, mepaae ke kapo tómó bole haemó terepée durupua yalepó. Até yaletèi, ai hae mo apaae derepéni, kane tómó bole hae ereteiné kale òla wae mo hapale holalepó. Téyaletèi, feleke hae tuǎpaae doaló derepénipó. <sup>6</sup> Atéró, kale òla wae holóta yaletèi, mo doasi diri suka wouraaalu, kale òla kapo supuné tukó sóro séli yaairaaalu yalepó. Ti aita, kale òlané feleke haepaae diriyóló derepénireteinépó. <sup>7</sup> Mepaae keta, dowi mu daai ne dolomó terepée durupua yalepó. Atéyale òla wae holaletèi, dowi nené bopée sóro muluraalu, du wisiyóló wolenipó. <sup>8</sup> Mepaae ke ti hae wisimó terepée durupua yalepó. Atéyale òlata mo wisiyóló holóló, du woleyalepó. Atéró, betǎ yo sóro fóló biliyaletèi ǔlumétepa suraalumo, 30-yorape ó mepaae 60-yorape ó 100-yorape ǎanótua dapó,” yalepó.

<sup>9</sup> Ai fo sale kemetepa, ama atimapaae duraalu, “Diǎ so whì detamo woséli daapa, ti i dere fo sale bete mo wisiyóló wosóló tué munérapó,” yalepó.

<sup>10</sup> Ai fo du beteró, nalo so whì mo fea fi tikimó, ǎ ama wotoró be dolopaae fóló betepa, ama yó matere 12 whìraperó mepaae ǎtamo fuluyóló betó mole whìrapetamoné ǎpaae woseturaalu, “Naaó ti yale fo sale ðǎ kóló kólórapa noa betené yaleé?” yóló wosalepó.

<sup>11</sup> Ai fo depa, Yesuné atimapaae tokó mótu duraalu, “Tale Kótóné so whì mo fea ama tẹteró kaae tare ala hiróló moletèi, diǎpaae betǎ hǎkearóló i yó melatere ape. Téteretei, mepaae hãle mo so whìpaaeta, ti fo sale foné maaté du beterapó. <sup>12</sup> Ti aita, i fo betené erapó.

‘Mió atimané kelené kilitu bitutei, ai òla mo diriyóló tué mutumipó.

Atimané woséliné wosetu bitutei, mo diriyóló wosóló, bete kisipa mutumipó. Ai alatamo ini, atimané dowi ala taaróló, kisipa feteyóló Kótó beterepaae wapa,

ti atimané yale dowi ala kwia me ɔla meipóló, haɔle kemeranérapó, ' ” erapó.

<sup>13</sup> Téró Yesuné atimapaee duraalu, “I fo sale bete diɔ tuéni kóló kóló depa, ti mepaae fo sale forapekélé netéromó tué yaaloé? <sup>14</sup> Kale ɔla ke terepeté kutu dere kaae, Kótóné ama fo wisi yó mótu beterapó. <sup>15</sup> Kale ɔla wae ke tumó sorokó doropole kaaeta, mepaae whiné Talené fo yó matepa so whiné wosóló, tué tuámó mulateretei, Satan-né mo hapale tokósu beterapó. <sup>16</sup> Téró, kale kapo tómó bole haemó terepée derepele ɔla wae kaaeta, kale fo wisi wosóló həkeseamo sua dapó. <sup>17</sup> Téretei, ɔla wae feleke haepaae mo ti derepéniru ere kaae, kale fo wisi haɔleke sukamó maaté wosóló taalatapó. Ai kale fo wisi woseteremó, mepaae sekei ala ó doasi delei ala eratepa, atima téti hapaletóro dée nukua dapó. <sup>18</sup> Kale dowi mu daai ne dolomó terepée derale ɔla wae kaaeta, kale fo wisi mo wisiyóló wosóló həkeseané sukutere whipó. <sup>19</sup> Téretei, mió i haemó bitu doasi whaalía du betere alakélé, doasi néli whi betenée yóló, mutere kisipané kópaae faróló dilikitu betere alakélé, mepaae wisi wisi ɔla senée yóló mutere tuékélé ɔ tuámó kaayóló sókó wouraaalu, kale fo wisi botokó sóro alurótu betereteiné du wisi oletimipó. <sup>20</sup> Hae wisimó terepée derepele ɔla wae kaaeta, ti kale fo wisi mo wisiyóló wosóló, ama tué tiki tuámó sóro mulótua dapó. Atétere whiɔta, ɔla wae yo betɔ sóro fóló biliyaleiteinéti, ɔlumétere alimó suraaalu mepaae 30 yorape ó 60 yorape mepaae 100 yorape faánótua dere kaae, mepaae so whi tuámó Kótóné fo atéro du oletua dapó,” yalepó.

*Sɔ dalóló haɔkeamó mulatere fo*

*(Luk 8:16-18)*

<sup>21</sup> Téró ama atimapaee duraalu, “Sɔ deróló nuku aɔmó ó me ni fake aɔmó kinóló mulótimipó. Téní, ai sɔ de so whi feané kolópóló, sɔ daalateré ni fake tómó fopa haɔkeamó mulótua dapó. <sup>22</sup> Ti mió kikití hiró betere ɔla feata, take nalo haɔkeamó mulaterepa so whiné tué yópóló erapó. Mió kinóló muló betere ɔla fea take nalo haɔkeamó mupa, so whi feané kolópóló erapó. <sup>23</sup> Diɔ mepaae so whi woséli daapa, ti i dere fo sale bete mo wisiyóló wosóló tué yópóló yae,” yalepó.

<sup>24</sup> Atéro, ama yale fo kaae atimapaee momómo duraalu, “Yɔlo diɔpaae i dere fota mo wisiyóló wosóló tué muae. Nao meteró ɔla atimamó matepa, ti Kótóné yaámokélé nao ai matere sɔtóróti móturaalu, mepaae tómó belerólókélé melaalo ai ape. <sup>25</sup> Whi me dené ama tare ɔlatamo tawóló betepa, ti atétere whipaae ama ai tare tómó, Kótóné me kae beleróló melaalopó. Whi me denétamo me ɔlakó tanipa, ti ai sekéné ama mo sawa tareteikélé, Kótóné momó tokó saalo ai ape,” yalepó.

*ɔla wae hoterepaae dó faróló yale fo*

<sup>26</sup> Téró ama kale yale fo kaae momó duraalu, “Kótóné teteróló kaae tare aɔmó betere alata, ti betɔ whiné kutómó ɔla wae ke bilitu dere kaaepó. <sup>27</sup> Atéro biliyale kɔlipaae deɔtamo ó dilikitamo fipa, ó turukó horóló betepakélé, kale biliyale ɔla wae tumu haemó noaró sokotérópóló, kale whiné ama tué mutumipó. <sup>28</sup> Ere ɔla feata, haenéteí fotokoróló sókó hotapó. Tumupi sókó horóló, sóku woleyóló, nalo ti fua dua dapó. Atéro fua yóló, tuɔ dolomó ti whiné naaire ke butapó. <sup>29</sup> Ai kale ɔla ɔlumétere alimó, ti kale kutó tale ɔ sepaketamo fóló, ɔlumére ɔla siré kotapó,” yalepó.

*Mastard kepaae dó faróló yale fo sale*

*(Mat 13:31-35, Luk 13:18-19)*

<sup>30</sup> Téró, atimapaee kale fo kaae momó duraalu, “Kótóné teteróló kaae tare aɔmó mole ala diaaɔ kisipa yópóló, yɔlo noa ala sɔróló yó melaaloé? Me noa fo salepaae dó faróló yaaloé? <sup>31-32</sup> Kótóné teteróló kaae tare aɔmó mole alata, *mastard* ni ke kaaepó. Ti *mastard* ni keta, mo sawa belekaamaletéi, haemó bilitepa huturaalu, ti kutómó mepaae yó mole ɔla fea teteróló, tetejrape fɔlo fua dapó. Atéru, doasi tei fale sirimó barape daaneta dapó,” yalepó.

<sup>33</sup> Yesuné so whipaae fo yó móturaalu, atei kaae fo salenétóro dekéro yó mótu betalepó. Téturaalu, atima so whiné wosóló kisipa yaaitere sɔtóró yó melaté fu betalepó.

<sup>34</sup> Ama fo yó matere dokó haɔle mo so whipaaeta, ti fo sale fonémaaté yó mótua yalepó.



Téyaletei, ama yó matere whĩrape atimasisi bituraalu, ti ama yó matere forape fea bete tokóló yó mótua yalepó.

*Yesuné wẹi asya bérale fo*  
(*Mat 8:23-27, Luk 8:22-25*)

<sup>35</sup> Atétu beteró, be dikiteretamo ama yó matere whĩrapepaae duraalu, “Dą nukutamó uté tẹ faalopa fiépe,” yalepó. <sup>36</sup> Ai so whĩ atima wẹi fókumó betó mupatei taaróló, Yesu ą nukumó hąle betepa, ama yó matere whĩrape atima maaté felepó. Atéró fupa, mepaae nukurapekélé, atima fea betámó felepó. <sup>37</sup> Téró ai wẹi tuámó fu betaalemó, doakale besé tikiró wẹi asyatamo hapale sókó wouraalu, wẹi nuku dolopaae bosene dorowóló, kale nuku mó felekemó buó deyaai yalepó. <sup>38</sup> Até depatei, Yesu ą nuku sisóratere salemó toró mulóló noke fipa, ama yó matere whĩrapené ą turukuróló duraalu, “Yó matere whĩ-ó, dą wẹiné mió mó felekemó sóró i aluratapa, naao dą kọlenié?” yalepó.

<sup>39</sup> Atétepa, Yesu ą turukó holóló, kale wẹi asyaró besé tikitamo foné sóró duraalu, “Ai whaaú yóló hoteretei taaróló, béyóló dono fae,” yalepó. Téyalemó, kale wẹi asyaró besé tikitamo tukóló béyóló dono felepó.

<sup>40</sup> Ai fo yóló, ama yó matere whĩrapepaae duraalu, “Dią noatepa wiyóló diri furu furu dute? Dią tué tiki tiróló bitini airapó,” yalepó.

<sup>41</sup> Ai fo deremó, winé sukóló atimasisitei duraalu, “Haió! ą noa whĩné dérópó. Kale wẹi asyaró besé tikitamonékélé, ama dere fo wosóló, ą aqmó sukóló bitupó,” yalepó.

## 5

*Dowi kepe betere whĩ wisirale fo*  
(*Mat 8:28-34, Luk 8:26-39*)

<sup>1</sup> Téró, atima ai wẹi kẹla tẹyóló Kadarin whĩrapené hae kwiamó sókó felepó. <sup>2</sup> Atéró fóló, ą nuku taaróló hae taopaae taafe felemó, betą dowi keperape tepeyóló betere whĩ, whĩ douratere tikimó bitini Yesutamó hokolaayaai walepó. <sup>3</sup> Ai whĩ ą mó bemó bitini, whĩ dou tómó bitua yalepó. Atére whĩ mené mó képiné ó dirii *sein* képinékélé ą dokonénipó. <sup>4</sup> Take suka fea *sein* képiné ama hóró naasetamo dokotua yalemó, ama fotokónétei hąle turukó falatua yalepó. Atéreteiné whĩnékélé ą tawóló dokóló béranénipó. <sup>5</sup> Ai whĩ ąta, sukatomokélé, dikitamokélé, be dẹtere dokọ fea whĩ dou tómó bituraalukélé, du sorokó mole tikimó bituraalukélé, doasi keteré yóló, amatei ama tiki kapo fosóné tikitua yalepó.

<sup>6</sup> Atétu betere sekéné Yesu mó umó daapa ą sururu yóló wóló kelalemó, Yesu doa whĩpa kilituraalu, ama hó aqmó bukutiri teyaró bitĩ derepelepó. <sup>7</sup> Atéró bitu, fo fake yóló Yesupaae duraalu, “Yąta, ó są taoró tẹteró betere Tale Kótóné Naalemapa, naao ẹpaae noa alakó eraai waleé? Naao ẹ dele seróló susupu eraalomeipóló, Kótóné doi yóló dirii malo dumié?” yalepó. <sup>8</sup> Ai fo depa, Yesuné kale whĩpaae duraalu, “Dowi kepe-ó, yą ai whĩ tuámó betereitei taaróló sókó fae,” yalepó.

<sup>9</sup> Ti fo fóló, Yesuné ąpaae woseturaalu, “Naao doi deé?” depa, ama tokọ mótu duraalu, “Yąlo doita Lisanipó. Dą mó hąle ọla kaae i betó mole ape,” yalepó. <sup>10</sup> Atéró Yesupaae atima betere tiki taaróló fọpóló hokonaqse fo momó du, momó du, du betalepó.

<sup>11</sup> Ai du sokore aqmó, hupurape mó hąle ọla kaae kimimó daae molepó. <sup>12</sup> Atépa, kale dowi keperapené Yesupaae duraalu, “Dą ai hupurape tuąpaae bitĩ derepaai dapa, naao dą dotonaasepe,” yalepó. <sup>13</sup> Ti fo deremó, Yesuné atimapaee téyae, depa atima kale whĩ tuámó betaleteti taaróló sorokó furaalu, hupurape tuąpaae bitĩta yalepó. Atétepa, kale hupurape atima botokó feletikimó, kulamó doropóló wẹiné sorokọ fóló, mó fea sisiraae felepó. Ai hupurape dokọ sóró touróturaalu, 2,000-rópó.

<sup>14</sup> Atétere ala kolóló, kale ai hupurape kaae tare whĩrape atima botokó fóló, ipu bemó betó mole whĩraperó doasi be huluamó betó mole whĩrapetamopaae i ala yalepóló ene felepó. Tétepa, kale so whĩ atima doasi be hulua tuámó noa alakó du bitu dérópóló, kelaai felepó. <sup>15</sup> Atéró, atima Yesu betere tikimó sókó wóló kelalemó, dowi keperape mó hąle ọla kaae tepeyóló betale whĩtei kuti wisi deróló mó kisipa wisi mole whĩ kaae betepa

kilitu, atima wiyalepó. <sup>16</sup> Téro, ai ala depa kelale so whjné mepaae wale so whjpaee i kale whj tuámó betale dowi keperape hōkonale alaró hupurapepaae erale alatamo fea yalepó. <sup>17</sup> Atei fo woseturaalu, so whjné Yesupaae, “Yá atima betere hae kwia taaróló fae,” yóló, sętu betalepó.

<sup>18</sup> Ai fo deremó, Yesu ą nukupaae bitj derepaai depa, kale dowi kepe tepeyóló betale whjné Yesupaae, “Akélé yátamo fenére?” yóló wosalepó. <sup>19</sup> Tétepa, ai whj ątamo faai waqsóró seséyóló duraalu, “Talené kōlené sukutu yąpaae erale ala naao hae aya, no nerapepaae yó melaai fae,” yalepó. <sup>20</sup> Ai fo depa, kale whj ą atéyale tiki taaróló, Dekapolis be hulurapepaae fóló, Yesuné ąpaae erale ala so whj feapaae yó melalepó. Téyalemó, kale so whj mo feané ai dere fo woseturaalu, hai-ó! yóló siratu betalepó.

*Sukąle senaaleró betą kisi daale sotamo wisirale fo*

*(Mat 9:18-26, Luk 8:40-56)*

<sup>21</sup> Téro, Yesu ą nukumó kale węi momó ipaae tę wóló daapa, so whj mo dekéro ą beterepaae boperąle wóló betó molepó. <sup>22</sup> Yesu ą atéro beteremó, Kótóné fo wosetere be kaae tare topo whj Jairus wóló Yesu kelalemó doasi whjpa kilitu, ą daale aqmó deraapisa fóló muluraalu, i fo yalepó. <sup>23</sup> “Doa whj-ó, yąlo senaale felekemó sukąai depa ę yą kęle walepa, kisi bete wisi yópóló, ama tikimó naao naase mulaasepóló mo miótóró dąmo wusuró faalopó,” du betalepó.

<sup>24</sup> Ai fo depa, Yesu ą kale whjtamó wusuró fupa, so whj mo feané atimaamo busuró felepó. <sup>25</sup> Atima atéro fu betepa, 12 ba fo tuámó hepo daalu samea fu betere so betą walepó. <sup>26</sup> Dokta whjrape feané kale so wisiraai dapóló, fea ala fea yalemó wisini, atimané ai yale alané kale soné kisi betetei mo ti fake yalepó. Téturaalu, ama monikélé hąle kemeralopó. <sup>27</sup> Yesuné mepaae so whj wisiraté kutu beterapó dere fo kale soné wosóló, ą so whj kuamó buté buté wóló, Yesuné kuti salemó wolaayó salepó. <sup>28</sup> Ti noatepae, kale soné ama tuéné Yesuné kutimó maaté wolaa depa, ama tiki tuámó daale kisi bete wisiyaalopó kisipa mutu wolaayalepó. <sup>29</sup> Atéro, wolaa deretamotóró kale so ą samea fu betaletei tikturaalu tiki felétepa ama kisi bete mo ti kemeyalepó kisipa mualepó.

<sup>30</sup> Até yale tikimó, Yesuné ama fotokọ sókó foletei kisiparu, ą so whj kua dolomótei fetée fóló duraalu, “Yąlo kutimó né wolaa yaleé?” yalepó.

<sup>31</sup> Tétepa, ama yó matere whjrapené ąpaae tokó mótu duraalu, “Mo turó so whjné yą ai betekini betekini du betepa, ę né wolaa yaleé? fo-a, noatepa de?” yalepó. <sup>32</sup> Tétepa, Yesuné ą wolaayale whj kelaai kelené dokọ du betalepó. <sup>33</sup> Atétepa, kale soné ąpaae erale alamó tuę muturaalu, ą witamo diri furu furu du bitu Yesu daale aqmó deraapisa fóló mulu, ama mo yale alatóró fea Yesupaae hąkearóló yó melalepó. <sup>34</sup> Tétepa Yesuné kale sopaae duraalu, “Ti senaale-ó, naao tuę tiki tiró betale alané yą dele su betale kisi bete ai wisiyalepa, naao hosaa muni deóló dua fae,” yalepó.

<sup>35</sup> Kale sotamo ai fo du betepatei, Kótóné fo wosetere be kaae tare whj Jairus-né ama be whjrape wóló ąpaae duraalu, “Naao senaaleta mo ti sukąlepa, ai yó matere whjpaee naao me fo kae ini, ama teópóló taalae,” yalepó.

<sup>36</sup> Ti fo depa Yesuné atimané ai dere fo sisópaae eróló, kale fo wosetere be kaae tare whjpaee duraalu, “Yą whaalia yóló dei tuę muni, tuę tiki betą tirae,” yalepó.

<sup>37</sup> Mepaae whjrape ątamo faaitapóló waqsóró seséyóló, Pita, Jems, ama noma Jon atima betą ątamo faai dape salepó. <sup>38</sup> Atima atéro fóló, kale fo wosetere be kaae tare whjné bemó sókó felemó, so whj mo hąle ąla kaae kale senaale bopé tó mó betó muluraalu, mo dekené sukj moló yóo, mepaae so whj ti atima hosaa tuámó dekené sukuturaalu, wole kaae maaté dorowóo, mepaae so whj ti hąle fo tiki whaa yóo, du betepa kelalepó. <sup>39</sup> Atéro, Yesu ą be tuąpaae fóló, aimó betó mole so whjpaee duraalu, “Dią fo tiki whaaró wole-utamo noatepa du bitute? Ai senaaleta mo ti sukuni, kapala noke ai fire ape,” yalepó. <sup>40</sup> Ama ai fo deremó, kale so whjné ą dọ nalalepó. Tétepa, Yesuné mo so whj fea belapaae hókó faróló, ątamo wale whjrapperó kale senaalené hamaró alimatamo betą kale senaale mole be dolopaae felepó. <sup>41</sup> Téro, Yesuné kale senaale naasemó tao sóró duraalu, “Talita kum” i fo feteyóló “Ti senaale-ó, yąlo yąpaae

dapa turukó holae,” yalepó. <sup>42</sup> Ai fo deretamotóro kale senaale turukó horóló kweyalepó. Ai senaale a betale ba fota, 12-rópó. Ai be dolomó atamo daae mole so whiné atétere ala kilituraalu, hai-ó! yóló siratu betalepó. <sup>43</sup> Atéro, Yesuné atimapaee i ala yalepóló mepaae so whipaae momókó deté kweyaqse yóló fo mulóló, kale senaalemó qlakó melae yalepó.

## 6

*Kótóné kóló whi ama bemó doi munire fo*

*(Mat 13:53-58, Luk 4:16-30)*

<sup>1</sup> Téro Yesu a atéyale be taaróló, ama yó matere whirape atima ama turuku be huluapaae felepó. <sup>2</sup> Atima atéro fóló bituraalu, kale sa nóló beteropóló tukóló muló betere sukamó a fo wosetere be dolopaae fóló, fo kaae sóro yó melalepó. Atéro yó melalemó, so whi feané ama yó matere fo wosóló sirayóló duraalu, “I whiné ama tué tiki dotoró fóló du betere doasi kelemei alarape-a, momó salerópó? <sup>3</sup> Ti afa whi me kae mei, kale Mariané naalema be teterere whi meí? Ama nomarapeta, Jems, Joses, Saimon, Judas-sépi atima imó bitinié? Ama nemarapekélé, datamo i betó mole ape,” yóló atimané a hale mo whi nisiyóló dei tué muturaalu faletu betalepó.

<sup>4</sup> Ai fo depa Yesuné atimapaee duraalu, “Kótóné ama kóló whi kae be huluapaae fupa ti ai so whiné a dukiróló, ama doi sóro horótu betereitei, ama kekelé so whiró ama turuku be hulua so whitamóné a dukiróló, ama doi mulatere ala dumipó,” yalepó. <sup>5</sup> Atéro a ai bemó bituraalu, mepaae kelemei alarape erénitei, betá betá hepo daae mole so whi maaté ama naase mulóló, wisirótua yalepó. <sup>6</sup> Atéro, so whi feané apaae tué tiki tirénitere noatepa dérópó kisipa mualepó. Téro, felekemó tété fale be hulua dokó Yesuné kale fo wisi yó melaté fu betalepó.

*Yesuné 12 whirape doteyale fo*

*(Mat 10:5-15, Luk 9:1-6)*

<sup>7</sup> Ama sóro betéro betere 12 whirape a beterepaae ape yóló, so whi tuamó betere dowi keperape doló hqonópóló, atima fotokó bulóló sóro beteralepó. <sup>8</sup> Atéyale kilipaae atima tamo tamo yóló dotonaairaaalu, etei ma fo yalepó. “Diá furaalu mepaae nokole qlakélé, monikélé to dolomó bulóló faqse. <sup>9</sup> Tétu, bukaaire kutikélé me dekaaporóló sóro feni, hqleke be betá horóló, dotó tiki tawóló fae. <sup>10</sup> Diá me be huluamó sókó furaalu, betá whiné bemó fitepa, ti ai bemótóro bitiré fóló, me bepaee furaalu, ai be taalae. <sup>11</sup> Kale dere kaae, diá me be huluamó sókó fqlalemó, diá wisiyóló dape seni yóo, diaaq dere fokélé woseni yóo depa, diá faairaaalu i ala yae. Ai be hulua so whi diaaq atimapaee wisi ala eraai yalemó, atimanéitei hqtepa taaróló felepóló kisipa yópóló, diaaq hqleke bemó dakere hae terepée deróló fae,” yalepó.

<sup>12</sup> Atima atéro fóló, kale fo wisi yó mótu duraalu, “Diaaq dowi ala taaróló tué tiki feteyóló betenérápóló,” yó melaté kutu betalepó. <sup>13</sup> Atima atéro kuturaalu, mepaae so whi tuamó betere dowi keperape doló hqonótua yóo, mepaae kisi dalóló mole so whi wel weí dilóló wisirótua yóo, yalepó.

*Jon depa tikale fo*

*(Mat 14:1-12, Luk 3:19-20, 9:7-9)*

<sup>14</sup> Yesuné erótu betere kelemei ala so whi feané kolóló duraalu, “Aita, weí tópuratere whikó Jon mo sukópóló daletei, momó kepaayóló beterapó. Atére fotokóné ama mepaae doasi kelemei alarape erótu beterapóló,” so whiné ama doi só kotere fo kale topo whi Herot-né wosalepó.

<sup>15</sup> Atépa mepaae so whiné duraalu, “Afa Ilaija kepaayóló beterapó,” depa, mepaae so whinémo duraalu, “Afa, Kótóné kóló whikó du yalepó,” du betalepó.

<sup>16</sup> Atéro kulu kulu só kotere fo topo whi Herot-né wosóló duraalu, “Ai whita me kae mei, yalo depa tukóló dale whi Jon momó kepaatu yalepó,” yalepó.

<sup>17-20</sup> Ai alata hale ini, Filip-né so Herodias noma Herot-né tokóló dokalepó. Atéteremó, Jon-né kale topo whi Herot-paae, “Nao noné sotei tokóló dokotere ala fo mulapó,”

yalemótei, Herot-né ama diki tare wh̄rapepaae Jon dapesó fóló, dirii képiné dokóló, “*Dipula beterae*,” yalepó. Atéteremó, kale so Herodias ʔ doasi fopaae buturaalu, Jon daaitere t̄ kikitu betalepó. Téyaletei, Herot-né Jon ʔ mo donoi alamaaté yó tapa, Kótóné mo kae beteró betere wh̄ wisipóló kisipa mutu, ama somané yaai dere ala seséyalepó. Ti noatepaae, Herot-né Jon-né du betere fo ek̄le yóló wosetu betaleteti, ai foné bete ama kisipa seni, k̄lól k̄lól yalepó.

<sup>21</sup> Téró, Herodias-né Jon daaire t̄ keketé fóló, nalo ti etei kaae t̄ kelalepó. Herot ʔ deale be d̄ wapa, ama sóró beteró betere doasi wh̄rapemókélé, ama diki tare wh̄rapené topo wh̄rapemókélé, Kaleli haemó betó mole doi mole wh̄ disirapemókélé, mo doasi ʔla deralepó. <sup>22</sup> Atima atéro ʔla deyóló nuku betaletémó, kale so Herodias-né senaalema sókó wóló, k̄liyaletiné Herot-ró ama ʔla naai wóló betó mole so wh̄tamo doasi h̄keserótu betaletépó. Atéteremó ʔ h̄keseturaalu, kale topo wh̄iné kale so seimalepaae duraalu, “Yʔ noa ʔlakó saai tué mute? Naa saai tué mutere ʔla yʔlo melaalopa, ʔpaae yae,” yalepó. <sup>23</sup> Atéro, Herot-né kale so seimaletamo mo dirii fo yóló mulótu duraalu, “Yʔlo t̄teróló kaae tare haekélé tuamó tekeyóló, ó mepaae ʔla ʔla kwiapaae yʔ saai tué mutepa, yʔlo yʔ melaalopó,” yalepó.

<sup>24</sup> Ai fo depa kale so seimale ʔ fóló, hamapaae woseturaalu, “ʔmó noa ʔlakó melópóló ʔpaae yaróe?” depa, hamané duraalu, “Kale w̄i tópuratere wh̄ Jon depa tukóló, ama topo du betʔ ʔlae yae,” yalepó.

<sup>25</sup> Ti fo depa, kale senaale hamané dere fo wosóló, ʔ kale doasi topo wh̄ Herot beterepaae fóló duraalu, “Kale w̄i tópuratere wh̄ Jon-né topo mo miótóróti tukóló, nuku tó mó beleróló ʔlae,” yalepó.

<sup>26</sup> Kale senaalené ai fo deremó, Herot ʔ fomo duraalu, kutiri humula yalepó. Téyaletei, ama ʔla naai wóló betó mole so wh̄ feané keletómó, ama yóló mulale dirii fo tikinépa, téyaalopó yalepó. <sup>27-28</sup> Atéro, Herot-né hapale t̄titóro kale wh̄ du betere wh̄paae duraalu, “Yʔ *dipula* bepaae fóló, Jon depa tukóló ama topo du sóró ape,” yóló dot̄yalepó. T̄tepa kale wh̄ fóló, Jon depa tukóló topo nuku tó mó beleróló sóró wóló, kale so seimalepaae melatepa, amamo hamapaae male felepó. <sup>29</sup> Jon atéro depa tikalepó dere fo woseturaalu, ama yó matere wh̄rape wóló, ama tupuló tiki betʔ sóró wh̄ bulatere kane dolomó douralepó.

### *Yesuné 5,000 wh̄ ʔla melale fo*

*(Mat 14:13-21, Luk 9:10-17, Jon 6:1-13)*

<sup>30</sup> Téró Yesuné dot̄yale, *aposel* wh̄rape atima ʔ beterepaae fesaae wóló Yesu boperóló daalu, atimané yó male foró yale alatamo ʔpaae yalepó. <sup>31</sup> Atéro yó mótu betepa, so wh̄ mo fea fua wua du bituraalu atima ʔla naaire t̄kélé munipa, Yesuné atimapaae duraalu, “D̄ i betere tiki taaróló, so wh̄ bitinire tikipaae ʔa nóló bit̄ faalopa ape,” yalepó.

<sup>32</sup> Atéro, atimasisi so wh̄ bitinire tikipaae betaai w̄i nukumó felepó. <sup>33</sup> Téyalemó so wh̄ feané atima foleteti kolóló, atimatamo hokolaa yaairaalu, Yesusépi faai dere tikipaae hae t̄mó so wh̄ atimapi hapale sókó fóló betó molepó. <sup>34</sup> Atéro, Yesusépi atima nuku taaróló, haepaae taae doropóló kelalemó, so wh̄ mo h̄le ʔla kaae wóló betó molepó. Ai so wh̄ta kaae tare wh̄ meiyóló, atima k̄leaané betó mole *sipsip* hupurape kaae betepa kilitu, Yesuné atima k̄lené suk̄lepó. T̄turaalu, Yesuné atimapaae bete mole forape fea yó melaai kaae salepó.

<sup>35</sup> Atéro yó melaté fu betepatei, be mo ti dikiyalepó. Atétepa, ama yó matere wh̄rape ʔ daalepaae wóló duraalu, “Doai so wh̄-a, wh̄kélé bitinire tikimó betepatei, be ai diki yale ape. <sup>36</sup> T̄rapa, ti felekemó t̄ mole beraperó ipu berapetamopaae ʔlakó atimanéti dupuyóló naleta yópóló, dot̄yaasepe,” yalepó.

<sup>37</sup> Ai fo depa ama atimapaae duraalu, “Atimané naaire ʔla diaaʔtei melae,” depa, atimané ʔpaae duraalu, “Atima naaire ʔla 200 *denarias moniné* s̄mó dupunére?” yalepó.

<sup>38</sup> Ai fo depa ama atimapaee duraalu, “Ti wisirapa, *bred* o bulakó meteró muléro kepe fae,” yalepó. Ai fo depa, atimané kepe fóló apaae duraalu, “*Bred* o bula aporó yóo, ya tamo yóo yóló betá mulapó,” yalepó.

<sup>39</sup> Atépa ama atimapaee duraalu, “Bukóló kae kae beterae,” yalepó. <sup>40</sup> Ai fo depa, ama yó matere whirapené kale so whirape dosayóló, 100 whirape betapaae yóló kae beteroo, mepaae 50 whirape betapaae yóló, kae beteroo, yalepó. <sup>41</sup> Atéroo beteróló, kale *bred* o bula aporó yóo, ya tamo yóo yóló, taru hepen-paae kese horóló momaturaalu, Talepaae mo kée yóló kemetepa, kolokóraalu yóló, ama yó matere whirapepaae melalepó. Tétepa atimanémo mo so whimó aliralepó. <sup>42</sup> Atéroo, ai ɔla atima mepaae so whi hasókó dini, mo fea sumó nalepó. <sup>43</sup> Atéroo nóló muni fele *bred* oró ya bukitamo ama yó matepa, wosetere whirapené siré kweyóló, 12 yorape deyóló fanalepó. <sup>44</sup> Soraperó naale senaalepó mo dosani, ai ɔla nale whirape maaté dosayóló touróturaalu, 5,000 whirapepó.

*Yesu wei tómó daaté fele fo*  
(Mat 14:22-33, Jon 6:16-21)

<sup>45</sup> Atétu beteroo, mo ai fapotóroo Yesu a ai touró betere so whipi fópóló kaae taru, ama yó matere whirape atimapi wei nuku sóroo Betsaida bepaae fópóló, dotonalepó. <sup>46</sup> Atéroo, nalo Yesu a ama wotoró bituraalu, so whipaae kɔle-ó yóló fópóló dotonóló, a du sorokó mole aɔpaae moma yaairaa felepó.

<sup>47</sup> Atéroo be dikité dorowaletamo, Yesuné ama yó matere whirape atima nukutamo wei kulu tuamó fu betepa, a ama wotoró wei fókumó beterepó. <sup>48</sup> Atéroo bituraalu kelalemó, ama yó matere whirape atima nuku bisiki fotokoyóló itu betepa kelalepó. Ti noatepaae, atima faai fole tikiró besé tiki wouraa, fotokone bisiki tetepa, mo fotokoyóló itu betalepó. Atétu betepa, be mo deyaai du beteretamo Yesu a atima dekeróló faai, wei tómó daaté walepó. <sup>49</sup> A wei tómó atéroo daaté waletai atima feané kolóló, kepe wale nisiyóló wituraalu atima keteré yalepó. <sup>50</sup> Até deretamo Yesu sókó wóló atimapaee duraalu, “Ita epa, wiyaose. Diaaɔ hosaa diriyóló dua betae,” yalepó.

<sup>51</sup> Yesu atéroo wei tómó daaté wóló, nuku tuapaae taae holalemó, kale wou betale besé tiki tikalepó. Atétere ala kolóló, kale whirape atima siratu betalepó. <sup>52</sup> Atéroo ɔla kolokó daalu yóló nale bete atima wisiyóló kisipa muni, atimané tué tiki hapólu ipakalepó.

<sup>53</sup> Atéroo, atima wei te Kenesaret haeró fóló, kale nuku ai dulalepó. <sup>54</sup> Atima atéroo, nuku dulóló haepaae taae feletamotóroo so whi mo feané Yesu kilitu, a Yesupóló kisipa yalepó. <sup>55</sup> Atéroo, Yesu kelale so whi mo hapale fóló, ai hae kwiamó te mole be hulua feamó hepo daróló betó mole so whi beleyóló, Yesuné wisirópóló, a kotere tiki dokosó fua yalepó. <sup>56</sup> Atéroo Yesu a sawa be huluarapepaaekélé, doasi be huluarapepaaekélé, ipu berapepaaekélé, kotopa so whiné ai ala deté kutu betalepó. Atéturaalu, mepaae ai be huluamó hepo dalóló betó mole so whi ɔla dupuneta dere tikimó beteraleta yalepó. Atéroo betó mulu, Yesupaae woseturaalu, “Naao kuti salemó maaté dané wolaa yó su yaaitapóló,” dotopoi fo du betalepó. Atéroo, Yesuné kuti salemó maaté wolaa yale so whi fea wisitua yalepó.

7

*Bólu inipatei fokotere fo*  
(Mat 15:1-20)

<sup>1</sup> Atéroo, kale mepaae Farisi whiraperó Moses-né yóló muló betere fo yó melatere whirapekó mepaae whirapetamo atima Jerusalem be taaróló, Yesu beterepaae wóló a bopéroló betó molepó. <sup>2</sup> Atima atéroo wóló betó mulu, Yesuné yó matere whirape atima naase fokoni, ɔla nuku betepa kelalepó. Atétepa, kale whirapené duraalu, “Da ɔla naai naase fokutu dere kaae atimakélé fokotere noatepa déropó,” du betalepó. <sup>3</sup> Ti noatepaae, kale Farisi whiraperó Judia whirapetamo atima alimarapené mara mole ala sya furaalu, naase bólu epa, ó bólu inipatei naase fokonitepa, ti atima ɔla naalomeipó. <sup>4</sup> Atéturaalu, atima ɔla dupuneta dere tikipaae fi wóló, atimané tiki bólu inipakélé wei



tópunipa, ti atima ɔla nukua dumipó. Téturaalu, atimané alimarapené kae kae mara mole alarapekélé hotowa yóló sya fu dere kaae, atimané ɔla detere wutirape ó wẹi nokole wutirapekélé fea fokóló nukua dapó.

<sup>5</sup> Atéreteiné kale Farisi wh̄iraperó Moses-né așere fo yó matepa wh̄irapetamoné Yesupaae duraalu, “Naao yó matere wh̄irapené d̄ané ayarapené mara mole ala sya fóló, atimané naase fokonipatei ɔla nukua dere-a, noatepa de?” yalepó.

<sup>6</sup> Ai fo depa Yesuné atimapaee tokó mótu duraalu, “Kótóné ama kóló wh̄i Aisaiané dīa tó tikiné sik̄lire wh̄irapemó tuę muturaalu, i fo mo donotóro așeyóló muló betrapó. ‘I so wh̄i atimané hosaa tūamó ę sóro beterenirutei, h̄ale kólóné maaté ȳalo doi hale sóro horótu betrapó.

<sup>7</sup> Atimané yó mótu betere fota, bete munipatei mo wh̄iné kisipané kekeme nóló i ala yae ó yaq̄se du betrapó.

Atima ę aq̄mó bitinirutei, h̄ale foné maaté Tale-ó du betrapó,’ erapó.

<sup>8</sup> Ti diaaɔ ayarapené mara mole alatóro h̄ale sya fu bituraalu, Kótóné yae yóló muló betere fo eréni, taaló ai betere ape,” yalepó.

<sup>9</sup> Téró ama atimapaee duraalu, “Kótóné yae yóló muló betere fo sisópaae eróló, dīané ayarapené mara mole ala wisirapóló ai sya fu betere ape. <sup>10</sup> Ti noatepae, Moses-né i fo așeyóló muló betrapó.

‘Naao ayaró haetamo aq̄mó sukóló bituraalu, atimaamoné doi hale sóro horótu betae,’ erapó. Me fo i ape. ‘Mepaae wh̄iné ama hamaró alimatamo tekeratere fo depa, atétere wh̄i mo ti sukópóló dae.’ fo așeyóló muló betrapó.

<sup>11</sup> Ai fo epatei, diaaɔ i fo du betrapó. ‘Mepaae wh̄iné ama hamaró alimatamopaae duraalu, “Ȳalo mole ɔla ɔla diaamo tao sóro móluq̄tei, Kótópaae melaletéiné dīāamo werapó. Ȳalo mole ɔla feata, Koropani, ai fo feteyóló Kótó melale ɔlapóló mo so wh̄iné supa, ti fo mulapó,” ’ dua dapó. <sup>12</sup> Kale mepaae wh̄iné ama hamaró alimatamo tao saairetei diaaɔ atétere alané sesétu betrapó. <sup>13</sup> Ti dīāta, diaaɔ ayarapené mo deté wale mara mole ala sya furaalu, Kótóné fo h̄ale ɔla kaae aq̄rótu betrapó. Take ai ala deté wale kaae, mió diaaɔkélé atei kaae alarape h̄oko ai du betere ape,” yalepó.

<sup>14</sup> Téró, Yesuné kale mo so wh̄i ę beterepaae momó ape yóló duraalu, “Dīa feané ȳalo i dere fo mo diriyóló wosóló tuę muae. <sup>15</sup> Mo nokole ɔla wh̄iné tiki tūapaae durupuraalu wh̄i dorótimpó. Téni, wh̄iné tiki tūamó kaayóló sókó wale alané bet̄a wh̄i doratapó,” yalepó. <sup>16</sup> (-)

<sup>17</sup> Atéró, Yesu ę ai so wh̄i betepa taaróló, fóló bemó betere mó, ama yó matere wh̄irape ę beterepaae wóló, ama kale yale fo sale fo noa betené yalerópóló ępaae wosalepó. <sup>18</sup> Ai fo depa ama atimapaee duraalu, “Dīākélé, diaaɔ kisipa tiki hapólu eruraalu, ȳalo ai yale fo bete tuęni airapó. Mo nokole ɔla wh̄iné tiki tūapaae doropóló wh̄i doréni deretei, dīa kisipanié? <sup>19</sup> Ti mo nokole ɔlata, wh̄iné hosaa tūapaae sókó fumitei, depepaae doropóló, di alée fulapó,” yalepó. Yesuné ai fo ereteiné nokole ɔla fea naaitepa fo munipa, nae erapó.

<sup>20</sup> Ai fo tómó olekeyóló atimapaee duraalu, “Wh̄iné tiki tūamó kaayóló belapaae sókó wale alané bet̄a wh̄i doratapó. <sup>21-23</sup> Ti wh̄iné hosaa tūamó kaayóló wale alarape i ape. Dei tuę mutere alakélé, aq̄ni kae kae h̄oko nópu nokole alakélé, mené ɔla ɔlémi sere alakélé, wh̄i dele alakélé, nópu nokole alakélé, fea ɔlamó ek̄le dere alakélé, me wh̄itamó dei tuę mutere alakélé, kapala dilikitere alakélé, mo enénire dowi alakélé, mené ɔla senée yóló dei tuę mutere alakélé, me wh̄i eratere fokélé, sek̄e wh̄ipóló bopé faketerere alakélé, wisi tuę muniru, sonaalei h̄oko du betere dowi alakélé, ai dos̄ayale alarape fea wh̄i tūamó kaayóló wouraalu, wh̄i dorótua dapó,” yalepó.

*Juda meire soné kisipa tiki tirale fo*

*(Mat 15:21-28)*

<sup>24</sup> Téró Yesu ę ai be taaróló, doasi Tair be hulua bopéróló t̄e mole berapepaae felepó. Atéró, ę bet̄a wh̄iné be dolomó fóló betepa, mepaae wh̄irapené ę kelaq̄sóró bope yaq̄se

yaletei,  kinóló betenénipó. <sup>25</sup>  atéro beterapó dere fo bet dowi kepe tepeyóló betere senaale hamané wosóló,  Yesu beterepaae hapale sókó walepó. Atéro,  Yesu daale aomó deraapisa fóló fió mualepó. <sup>26</sup> ta Juda fake mei, Krik so  hamané Siria haemó tene be Fonisiamó dealepó. Ai so Yesu daale aomó fió mulu duraalu, “Ylo senaale tuamó betere dowi kepe naao hkonaasepé,” du betalepó.

<sup>27</sup> Ai fo depa, Yesuné kale sopaae duraalu, “Folosóro naale senaalené nokole la atimapi npóló melae. Ti noatepae, atima sumó nénipatei, yuwirape npóló matere ala dorapó,” yalepó.

<sup>28</sup> Ti fo depa, kale soné paae tok mótu duraalu, “Tale-ó, aita mo deretei, kale keteirapené la ni fake tómó beleróló nokole folope sorokóta deretei harapenékélé nukua dapó,” yalepó.

<sup>29</sup> Ai fo depa, Yesuné kale sopaae duraalu, “Naao ai dere foné naao senaale tuamó betere dowi kepe sókó felepa, dua fae,” yalepó.

<sup>30</sup> Ai fo depa, kale so  ama bepaae sókó fóló senaalema kelalemó, ama tiki tuamó betere dowi kepe sókó fóló, beseké tómó  feléyóló fió molepó.

#### *Klóro woslitamo kine whi wisirale fo*

<sup>31</sup> Atéro Yesu  ai Tair hae kwia taaróló, Saidon hae kwia tuamó teyóló fóló, Kaleli wei fókumó t mole be Dekapolis hae kwiamó sókó felepó. <sup>32</sup> Yesu atéro sókó fóló beteremó, bet wosli kiyóló fokélé alure whi Yesuné wolaa ypóló, atimané dapesó wóló beteralepó.

<sup>33</sup> Atéro betepa, kale so whi daae mole tiki taaróló, Yesuné depaae dapesó fóló daalu, ama naase dou tamo kale whiné wosli dolopaae kesekée faróló sókó salepó. Atéro, ama naase doumó fesaa fe eróló, kale whiné hapemó wolaayalepó. <sup>34</sup> Atéro, Yesu  hepenpaae kese horóló fomo sókó faróló duraalu, “Epapeta” i fo feteyóló, “Kjnetei tukwe fae,” yalepó. <sup>35</sup> Ai fo deremó, kale whiné kine wosli tukwe fo, ama klókélé tukwe fo duraalu, fo du betere whi kaae, fo kaae sóro yalepó.

<sup>36</sup> Atéro, Yesuné atimapaee erale alarape mepaae whipaae, “Yase,” yóló fo mulaletei, Yesuné yale ala so whi feapaae deté kweyóló fakeralepó. <sup>37</sup> So whi feané atétere fo wosetu, sirayóló duraalu, “I whiné du betere ala feata, mo koki ala alamaaté erótua dapó. Wosli kine whitei tukwe falóo, kló nomone whikélé fo yóo, dapó,” du betalepó.

## 8

#### *Yesuné 4,000 whi la male fo*

*(Mat 15:32-39)*

<sup>1-2</sup> Atéro kale yale kaae, mepaae so whi mo dekeró  beterepaae tourle wóló betó molepó. Atéro betó mole so whi atima naaire la meipa, ama yó matere whirapepaae ape yóló duraalu, “I so whi sore sukamó tamo bituraalu, lakélé néni, hle betaleteiné atima  mo doasi klené sukutapó. <sup>3</sup> Ti atima mepaae so whita, saletómó waleteiné wote siri hle fpóló dotonatepa, t tuamó wotené sisiraae fasóró dapó,” yalepó.

<sup>4</sup> Ti fo depa, ama yó matere whirapené paae duraalu, “Aita mo deretei, so whikélé meitikimó atimané naaire la-a, momó mupa melaaló?” yalepó.

<sup>5</sup> Ai fo depa, Yesuné atimapaee woseturaalu, “Ti diné bred o bulakó meteró mule?” depa, atimané paae duraalu, “Weikeró o bularape bet mulapó,” yalepó.

<sup>6</sup> Tétepa, Yesuné ai betó mole so whi fea hae tikimó betae yóló, kale bred o bularape ama sóro taru, Talepaae mo kée yóló, momayalepó. Atéro momayóló kemetepa, Yesuné kolokó daalu yóló, ama yó matere whirapepaae melae depa, atimanémo, kale so whimó liróló melaté kweyalepó. <sup>7</sup> Téró, ama yó matere whirape atimané toróti mole ya belekatikikélé melatepa, Talepaae mo kée yóló, atimapaee duraalu, “I yarapekélé npóló, melaté kweyae,” yalepó. <sup>8</sup> Atéro, atima nóló sturaalu buki muni feletei, ama yó matere whirapené daseté kweyóló, weikeró yorape fanalepó. <sup>9</sup> Atima ai la nale whirape dok sóro touróturaalu, felekemó 4,000-whirapepó. <sup>10</sup> Atéro kemetepa, ai betó

mole so wh̄i f̄ópóló dot̄eyóló, Yesu ̄a ama yó matere wh̄irape atima Dalmanuta hae kwiapaae nukutamo felepó.

<sup>11</sup> Atima atéró fóló betepa, mepaae Farisi wh̄irape Yesu beterepaae wóló, ̄apaae kae kae wosetere fo du betalepó. Aita, ̄a k̄aae kolóló s̄u suraalu, naao hepen bemó mole kelemei alakó d̄amaletamo kelaai dapa, eranénié? du betalepó. <sup>12</sup> Atéteremó, Yesu ̄a fomo sókó faróló atimapaae duraalu, “Dīa mió i alimó betere so wh̄iné me kelemei alakó kelaaiipa erae du betere-a, noatepa de? Talené dīapaae kelemei ala me kae eraalo meipóló ȳalo dīapaae mo i dere ape,” yalepó. <sup>13</sup> Ai fo du beteró kemetepa, kale so wh̄i betó mupatei taaróló, atima nukutamo w̄ei fókú utéró momó t̄e felepó.

### *Yist-paae dó faróló yale fo*

*(Mat 16:5-12)*

<sup>14</sup> Atima atéró furaalu, mepaae ̄la uté t̄eró mupatei k̄eró *bred* o bula bet̄a maaté atima nukumó mupa kelalepó. <sup>15</sup> Téró, Yesuné ama yó matere wh̄irape kisipa mulóló ma duraalu, “Kale Farisi wh̄iraperó Herot-tamoné *bred* o tópuratere ̄la yist-ta mo doropa, wisiyóló kaae tawae,” yalepó.

<sup>16</sup> Ai fo deremó, ama yó matere wh̄irape atimasisitei duraalu, “I dere fota, d̄ané kale *bred* o bularape k̄eyó yóló weimó ai dere ape,” yalepó.

<sup>17</sup> Atimasisitei atéró k̄elaarótu betere fo Yesuné ama tūé yóló atimapaae duraalu, “*Bred* o meipóló, dīasisitei noatepa fo tiki k̄elaarótu bitu de? Diaāq tūé tiki hapóluraalu, ai yale alarape dīané kilitu bitutei, diaāq tūéni airapó. <sup>18</sup> Diaāq kelenékélé mo kolóo, wos̄élinékélé mo wosóo yalet̄ei, ȳalo erale alarape diaāq kisipani, ai keterélirapó. <sup>19</sup> Ȳalo aporó *bred* o bula kolokó daalu yóló 5,000-wh̄irape atima nalemó s̄t̄epa, buki daseté kw̄eyóló meteró yorape deyaleé?” depa, atimané duraalu, “12 yorape deyóló f̄analepó,” yalepó.

<sup>20</sup> “Ȳalo me 4,000 wh̄irapemó, w̄eikeró *bred* o bularape kolokó daalu yóló melóló, atima nalemó s̄t̄epa, buki daseté kw̄eyóló meteró yorape deyaleé?” depa, “W̄eikeró yorape f̄analepó,” yalepó.

<sup>21</sup> Ai fo depa, Yesuné atimapaae duraalu, “Ti ai yale alarape fea diaāq kolólóte, bete diriyóló tūé muni airapó,” yalepó.

### *Betsaida bemó keke dilikire wh̄i wisirale fo*

<sup>22</sup> Atétu beteró, atima Betsaida bemó sókó walemó, mepaae wh̄irapené bet̄a keke dilikire wh̄i Yesupaae ̄a wolaa yae yaairaaalu dapesó walepó. <sup>23</sup> Atéró wapa, ai be hulua taaróló, d̄epaae Yesuné kale keke dilikire wh̄i naasemó tawóló felepó. Atéró fóló, kale wh̄iné kelemó fes̄aa apuróló, Yesuné ama tikimó naase mulóló duraalu, “Mió naao kelené me ̄lakó wisiyóló kelete?” yalepó.

<sup>24</sup> Ai fo depa, kale sek̄éné ama keke fis̄aae faróló duraalu, “Wh̄irape kotereteita, ni kaae tokóló só kotapó,” yalepó.

<sup>25</sup> Ti fo depa, kale dere kaae momó Yesuné naasené kale wh̄iné kelemó wolaayalemó, ama keke mo ti wisituraaalu, ̄la ̄la diriyóló kelalepó. <sup>26</sup> Atéró, Yesuné kale wh̄i ̄a ama bepaae f̄ópóló dotonótu duraalu, “Ȳa doasi be huluapaae feni, mo naao bepaaetóro fae,” yalepó.

### *Pitané ȳata Kerisopó yale fo*

*(Mat 16:13-20, Luk 9:18-21)*

<sup>27</sup> Atéró, Yesu ̄a ama yó matere wh̄irapetamo ai be taaróló Sesaria-Filipai be hulua bopéróló t̄e mole be hularape tūamó fu bitu atimapaae woseturaalu, “Mo so wh̄iné ̄e-a, depó du bitute?” yalepó.

<sup>28</sup> Ai fo depa, atimané ̄apaae tokó mótu duraalu, “Mepaae so wh̄inéta, ȳa kale w̄ei tópuratere wh̄i Jon-pó. Mepaae so wh̄iné duraalu, ȳata Elaijapó, mepaae so wh̄iné duraalu, ȳata, Kótóné ama k̄oló wh̄ipó du beterapó,” yalepó.

<sup>29</sup> Ai fo depa Yesuné duraalu, “Diaaḡ tuéné-a, ẹ depó du bitu de?” depa, Pitané ɖpaae tokó mótu duraalu, “Yḡta, so whḡ fea tẹteróló kaae tanópóló, Kótóné sóró betere whḡ Kerisopó,” yalepó.

<sup>30</sup> Ai fo depa, Yesuné atimapaee duraalu, “Ẹta, Kerisopóló, mepaae so whḡpaae momókó bope yaḡse,” yalepó.

*Yesuné ɖ sukḡalopó yale fo  
(Mat 16:21-28, Luk 9:22-27)*

<sup>31</sup> Ai fo yóló, Yesuné ɖpaae eraaire ala atimapaee kaae sóró yó mótu duraalu, “Whḡné Naalema kae kae seḡi ala mo saalopó. Mepaae whḡ disirapenékélé, kale mo so whḡmó Talepaae momaraterere doasi topo whḡrapenékélé, Moses-né asẹre fo yó matere whḡrapenékélé ẹta Whḡné Naalema meipóló, mo ti só deraalopó. Atétepa, mepaae whḡrapené ɖ mo ti daalotei, be deḡ sore kemetepa, ti ɖ momó kepaayóló betaalo ai ape,” yalepó. <sup>32</sup> Yesu ɖpaae eraaire ala amatei haḡkearóló depa, Pitané ɖ tu deḡpaae dapesó fóló, atei fo ekesé yóló, foné salepó.

<sup>33</sup> Ti fo depatei, Yesu ɖ ama yó matere whḡrape beterepaae fetée anóló Pita foné sóró duraalu, “Satan-ó, yḡ yaḡo sisópaae fae. Naa ai mole tuḡta, ti Kótóné yaaire alamó kisipa muni, mo whḡné yaaire ala maaté kisipa mutu ai dere ape,” yalepó.

<sup>34</sup> Atéro, ama yó matere whḡraperó ai betó mole so whḡ featamopaae ɖ beterepaae ape yóló duraalu, “Diḡ mepaae so whḡtamo ẹ sya waai kisipa mutupa, ti naao yaaire ala taaróló, sisópaae mulóló, yḡ sukḡaire filipaa ni naaotei beleyóló ẹ sya ape. <sup>35</sup> Whḡ me dené ama betere bete me ala yaḡsórópóló, amatei wisiyóló kaae tapa, ti atétere whḡ ɖ ama betere betetamo turó aluyaalo ai ape. Téretei, whḡ me de yaḡo ala eróturaalu, i kale fo wisi erótu betere tuḡmó ama betere bete kemeratepa, ti ai whḡné betere bete aluni, mo ti muó tawaalo ai ape. <sup>36</sup> Mepaae whḡ de i haemó muó mole wisi wisi ɖla dekéro betḡpaae du betere tuḡmó, ama betere bete mo ti alutepa, ti ai wisirapóló kisipa mute? Mo meipó. <sup>37</sup> Ama betere bete alutepa, momó saairaalu, noa ɖlatamo dupu yaaloé? <sup>38</sup> Mió i alimó dowi alaró nópu nokole alatamo du betere tuḡmó me whḡné duraalu, ‘Yḡta, Yesu tuḡru, ama ala erótu betere whḡé?’ yóló wosetepa ɖ witu halemó, ai whḡró ama fotamo ɖ tuḡnipó depa, ɖpaae i fo yaalo ai ape. Kale Whḡné Naalema Alimané doasi doi mole deḡ wisinaaleró ama mo kae betere *ensel*-rapetamo wale sukamó folosóró halemó ɖ tuḡnipó yale whḡpaae, Whḡné Naalemanékélé ai whḡ ɖ tuḡnipó yaalo ai ape,” yalepó.

## 9

*Yesu kae tiki daane wale fo  
(Mat 17:1-13, Luk 9:28-36)*

<sup>1</sup> Téro, Yesuné atimapaee duraalu, “Yḡlo diḡpaae mo i dere ape. Diḡ mió i betó mole so whḡ mepaae sukuni haḡle betepatei, Kótóné ama tẹteróló betere aḡmó mole ala mo doasi fotokḡtamo wapa kelaalopó,” yalepó.

<sup>2</sup> Atéro apomiró be deḡ kemetepa, Yesuné Pita, Jems, Jon-sépi atima dape sóró doasi sokore hasi fosópaae holalepó. Atéro horóló beterepaae, atimané kele tómóte, Yesuné ama daale tiki taaróló, kae tiki daane walepó. <sup>3</sup> Atéturaalu, ama deró betere kutikélé, mo yako kaae deḡ tekée fi deró betepa kelalepó. I haemó betó mole so whḡné deró betere kuti deḡ kaae aleraai fokotepakélé, ai kutiné deḡ kaae alée fenénipó. <sup>4</sup> Téro aimó, atimané keletómó kale Moses-ró Elaijatamokélé mo betere whḡné tiki kaae daayóló sókó wóló, Yesutamo fo du betalepó.

<sup>5</sup> Atétere ala kolóló, Pitané Yesupaae duraalu, “Yó matere whḡ-ó, deḡ fea etéro betḡmó betereitei mo wisirapó. Térapa, me yḡ betóo, me Moses betóo, me Ilaija betóo, yaaire furu be sore dané tẹnaalopa, wisire?” yalepó. <sup>6</sup> Ai fota haḡle ini, atima wituraalu, yaaire fo ketetepa, hḡko fotei erapó.

<sup>7</sup> Atéro daae molemó, kitikiné atima husurḡle dorowóló, ai kitiki dolomóte fo fakeyóló duraalu, “Ita, yaḡlo mo hosaa mole naalepa, ama dere fo mo wisiyóló wosae,” yalepó.

<sup>8</sup> Ai fo deretamotóro atimané kele kele yalemó, kale whi tamo daani, Yesu ama wotoró daapa kelalepó.

<sup>9</sup> Atétu beteró, atima ai hasi fosó taarólo durupu bitu, Yesuné atimapaae duraalu, “I yale alarape mepaae so whipaae diané mió folo hapale momókó yaqse. Kale Whiné Naalema a dóló mo ti sukunaleteti, momó kepaayólo fi tikimó ti yaasepólo, mió hapale bope yaqse,” yalepó. <sup>10</sup> Ama ai yale fo wosólo, atimané mepaae whipaae ini, atimasisitei kelaarólo duraalu, “Mo ti doló sukunólo momó kepaayólo betaalopó dere fo-a, noa fo betené yalerópó,” du betalepó.

<sup>11</sup> Atéroró, atimané apaae woseturaalu, “Kale Moses-né asere fo yó matere whirapené Tale waai teópatei, Elaijapi waalopó du betere-a, noa fo betené du bitute?” yalepó.

<sup>12</sup> Ai fo depa, Yesuné atimapaae tokó mótu duraalu, “Ti mo dapó. Elaijapi wóló, ɔla ɔla fea ama momó donorólo mulaalopó. Téretei, Kótóné fo asere tuamó i fo erapó. Whiné Naalema, a mo doasi dele su betepa, atimané a faleyólo só deraalopó ere fo-a, metéli yaaireteimó ere? <sup>13</sup> Téretei, yalo diapaae mo i dere ape. Ilaija ata, mo walepó. Tétepa mepaae so whiné kale yólo muló betere fo mo dokonóturaalu, atimané apaae mo eranée yale alarape fea motóroti ai erale ape,” yalepó.

*Dowi kepe betere naale wisirale fo  
(Mat 17:14-21, Luk 9:37-43)*

<sup>14</sup> Téró Yesu atamo fele whirape fesaae walemó, mepaae beterólo fele yó matere whirape mo so whiné bopérólo daae mupa kelalepó. Aita hale mei, ai whiraperó Moses-né asere fo yó matere whirapetamo foné u só derótu, i só derótu du betepa, kaae tawólo daae molepó. <sup>15</sup> Atétu beteremó, Yesu sókó wapa kilitu, so whi feané doasi sirayólo, atamo hokolaa yólo kóleó yaairaaalu felepó.

<sup>16</sup> Téró, Yesuné ama yó matere whirapepaae woseturaalu, “Noa fo betemó di a fo tokótamo du bitu de?” yalepó.

<sup>17</sup> Ai fo du betepa, ai wóló daae mole so whi kuamó bet a whiné duraalu, “Yó matere whi-ó, yalo naale dowi kepe bituraalu, ama kóló nomunu fo initeretei naao wisiraasepólo, yapaae dapesó walepó. <sup>18</sup> Ti noatepae, dowi kepené haepaae taae derólo haeratepa, ama sereke hatua yósóro kólómó dako sókó wua dapó. Téturaalu, ama hó naase, tikikélé fea sosoro falótua depa, naao yó matere whirapepaae hókonaasepé yalemó, atimané hókonaaitere sunipó,” yalepó.

<sup>19</sup> Ai fo depa Yesuné atimapaae duraalu, “Mió i alimó tué tiki tiréni hoko betó mole so whirape-ó, di a tué tiki tirópólo meteró sukamó e diatamo betaaloé? Diaaɔ hapólure kisipa taarólo, wisi kisipa sópólo e diatamo meteró sukamó betaaloé? Térapa, ai naale epaae dapesó ape,” yalepó.

<sup>20</sup> Ai fo depa kale naale a beterepaae dapesó walemó, dowi kepené Yesu kilituraalu, téti kale naale mo fotokóiné tao sóro feserólo haemó haeratepa biliraté feletikimó, kólómó dako sókó walepó.

<sup>21</sup> Atétere ala kolólo, Yesuné kale naalené alimapaae woseturaalu, “Naao naale ai ala du betepa, ba fo meteró kemeyaleé?” depa alimané duraalu, “Mo ketemó kaae sóro deté waleteti, miókélé hale ai yó tare ape. <sup>22</sup> Yalo naale doló sukunaairaaalu, ai dowi kepené sipaaekélé ó weipaaekélé, tao sóro taae falatua yalepó. Térapa, naao damo kóleturaalu sumó tao senépa ti tao saasepólopó,” yalepó.

<sup>23</sup> Ai fo depa, Yesuné apaae duraalu, “Naao epaae sumó tao saaloé? dere-a, mepaae whi dené Talepaae tué tiki tiratepa, ti ai whipaae fea ala fea Talené ama sumó eranérápó,” yalepó.

<sup>24</sup> Ai fo depa kale naale alimané ama ere ala hakearólo duraalu, “Yalo tué tiki tiró betepatei doa meipa, me kwiapaae halekeretei naao e tao saasepé,” yalepó.

<sup>25</sup> Yesu a ai ala du beterepaae so whi fea sururu yólo wapa kolólo, dowi kepe foné sóro duraalu, “Whiné kólóro wosélitamo kinó betere dowi kepe-ó, ya ai whi tuamó betereitei, yalo i hókonatapa, momó kae bitj weni, mo ti fae,” yalepó.



<sup>26</sup> Yesuné ai fo deremó, kale naalené tiki tao sóró feseróló kale dowi kepe keterétamo sókó felepó. Atépa, kale naalené tiki mo sukɔ́ whɔ́ aɔpa, kolóló so whɔ́ feané duraalu, “A mo ti ai sukɔ́le ape,” du betalepó. <sup>27</sup> Atépa, Yesuné kale naale naasemó tao salemó turukó horóló daane holalepó.

<sup>28</sup> Atétu beteró, nalo Yesu ɔ́ be dolopaae doropóló betepa, ama yó matere whɔ́rape atimanalemaaté bitu ɔ́paae duraalu, “I dowi keperape ɔ́ané doló hɔ́konatepa, sókó fenitere-a, noatepa dérópó,” yalepó.

<sup>29</sup> Ai fo depa, ama atimapaae duraalu, “Moma dere alané betɔ́ atei kaae dowi keperape sumó hɔ́konanérápó,” yalepó.

<sup>30</sup> Téró atima ai be taaróló, Kaleli hae tuɔ́mó tɔ́yóló felepó. Ti atéro feleteita, Yesuné ama yó matere whɔ́rapepaae maaté kale fo wisi yó melaai kisipa mutu, mo so whɔ́né atima betere tiki tuɔ́ yaɔ́sóró yalepó. <sup>31</sup> Atima atéro fóló bitu, ama atimapaae duraalu, “Hɔ́le mo whɔ́né kale Whɔ́né Naalema ɔ́póló, whɔ́ mené eleké deyaalopó. Atéro, mo ti dóló sukunaalotei, sore be ɔ́ kemetepa, ti ɔ́ momó kepaayóló betaalo ai ape,” du betalepó.

<sup>32</sup> Ama atéro yale fo bete atima tuɔ́nitepa, noa betené yalerópóló, wosaai yaleteti, atima wituraalu, taaralepó.

### *Doasi topo whɔ́ deé? yale fo*

*(Mat 18:1-5, Luk 9:46-48)*

<sup>33</sup> Téró, atima Kapeneam bepaae fóló, atima fiyaaire bemó bitu, ama yó matere whɔ́rapepaae woseturaalu, “Diɔ́ tuɔ́mó alale siré wou betale-a, noa fokó deté wou betaleé?” yalepó. <sup>34</sup> Yesuné ai fo depa tuɔ́mó wou bituraalu, topo whɔ́-a de betere yóló atimasisi alale siré waletiné haletu, Yesupaae tokó matere fokélé inipó.

<sup>35</sup> Téró Yesu ɔ́ bitɔ́ deyóló ama yó matere 12 whɔ́rape ɔ́ beterepaae ape yóló duraalu, “Whɔ́ me detamo topo whɔ́ betaai kisipa mutupa, ti belei aɔ́yóló so whɔ́ feané kutó diratere whɔ́ betae,” yalepó.

<sup>36</sup> Atéro, ama betɔ́ naale belekɔ́amale dape sóró atima tuɔ́mó daalóló, ama apuó taru duraalu, <sup>37</sup> “Mepaae whɔ́ denétamo yálo doimó etei kaae naale mo wisiyóló dape supata, ti ɔ́tei mo wisiyóló dape sirapó. Atétere whɔ́né ɔ́maaté dape sumitei, ɔ́ dotɔ́yale sekékélé dape sirapó,” yalepó.

### *Dɔ́tamo bóe dinitere whɔ́ta ɔ́ané be whɔ́pó*

*(Luk 9:49-50)*

<sup>38</sup> Téró, Jon-né Yesupaae duraalu, “Yó matere whɔ́-ó, whɔ́ betané naao doimó dowi kepe hɔ́kutu betepa, ɔ́ta dɔ́tamo betámó kotere whɔ́ meipóló, ɔ́ané seséyalepó,” yalepó.

<sup>39</sup> Ai fo depa Yesuné atimapaae duraalu, “Atei kaae whɔ́né ama yaaire ala yópóló sesékese. Ti noatepae, mepaae whɔ́né yálo doimó mepaae kelemei ala erale kɔ́lipaaemo, yálo doi doróló faleyaalo meipó. <sup>40</sup> Mepaae dɔ́tamo bóe dini dere whɔ́rapeta, ti dɔ́tamo mole whɔ́ ai ape. <sup>41</sup> Yálo diɔ́paae mo i dere ape. Diɔ́ Keriso whɔ́ bitu, yálo ala erótu beteremó, mepaae whɔ́né weɔ́ melatepa, atétere whɔ́ dupu hɔ́sókó feni, mo saalo ai ape,” yalepó.

### *Me whɔ́ dowi ala yópóló dée nalatere ala*

*(Mat 18:6-9, Luk 17:1-2)*

<sup>42</sup> “Mepaae whɔ́ denétamo ɔ́paae tuɔ́ tiki tiró betere doi muni, sókótei sókó dei so whɔ́ dowi ala yópóló dée nalatepa, atétere whɔ́ mo doasi dowi dupu saalo ai ape. Atei ala dere whɔ́ ama depamó mené doasi kane fake dulóló weɔ́ kɔ́lapaae taae faluɔ́sóró wisi uɔ́pó. <sup>43</sup> Naao naasenétamo yá dowi ala yópóló dée nalatepa, atétere naase tukóló taae falae. Yá betɔ́ naasetamo bituraalu, mo ti betaaire tikipaae sókó faasepólópó. Naase tamo daayóló beterɔ́letikimó, me naasené naao tiki turó doasi surukókéle feni, hɔ́le dó tare sipaae ɔ́lisóró faɔ́sóró dapó. <sup>44</sup> (-) <sup>45</sup> Naao hóné yá dowi ala yópóló dée nalatepa, atétere hó tukóló taae falae. Yá betɔ́ hótamo bituraalu, mo ti betaaire tikipaae sókó faasepóló dapó. Ti noatepae, yá hó tamo daayóló beterɔ́letikimó, me hóné naao tiki turó si duku beterepaae ɔ́lisóró faɔ́sóró dapó. <sup>46</sup> (-) <sup>47</sup> Naao kelené yá dowi ala yópóló dée

nalatepa, ti atétere kele sokóló taae falae. Betā keletamo bituraalu, ya mo ti betaaire tikipaae sókó faasepólópó. Ti noatepae, naao kele tamo wusuró buóló betepa, naao tiki turó hāle dó tare sipaae faqsóro dapó. Ti Kótóné tēteróló kaae tare tikimó mole alata, betā keletóro daayóló bituraalu, sene fupa mo wisirapó. <sup>48</sup> Ti dowi dele su betaaire tikimó kisipa mutu, asēmó i fo erapó. Aimó betere whīrapeta, mokené turukóló nokoletēi mo kemekélé ini yóo, sikélé surukó feni hāle dótóro tawóo yaalopó. <sup>49</sup> Na ó hupu mi kēlaayaqsóro kó terepetu dere kaae, so whī fea tuāmó mole dore alaró wisire alatamo sinéte i biliyóló taleyaalo ai ape. <sup>50</sup> Ti kóta, ɔla feléróló nokole ɔla wisipó. Téretei, kale kóné felé kemetepa, momó kae noayóló felé bulaaloé? Mo meipó. Térapa, ai kó wisinaale diaaɔ hosaa tuāmó mulóló, so whītamó hosaa muni deyóló wisi kisipatamo mo dua betó muae,” yalepó.

## 10

*So ó whī tokó fateremó dere fo  
(Mat 19:1-12, Luk 16:18)*

<sup>1</sup> Téró, Yesu ɔ ai be taaróló Judia hae kwia tuāmó kutu betero Jordan wēi uté fakerókélé felepó. Aimó sókó felemó, so whī mo fea kale duatere kaae tourɔle wóló betó mupa, ama dua dere alatóro yóló yó mótu betalepó.

<sup>2</sup> Atétu betepa, mepaae Farisi whīrape wóló, ɔ sūsóro ɔpaae woseturaalu, “Mepaae whīné ama soma tokó fatepa fo mulepé meí?” yalepó.

<sup>3</sup> Ai fo depa ama atimapaee tokó mótu duraalu, “Diaaɔ dosɔayóló tué yópóló, Moses-né diaɔpaae noa ala yae yóló, asere?” yalepó.

<sup>4</sup> Ti fo depa atimané ɔpaae tokó mótu duraalu, “Mepaae whīné so tokó falai depa, ti soné asē sóro fópóló melae yóló Moses-né aserapó,” yalepó.

<sup>5</sup> Ai fo depa Yesuné atimapaee duraalu, “Ti aita, diaaɔ hosaa tɔruraalu dowɔae fu betepa, Moses-né ai fo aseyóló muló beterapó. <sup>6</sup> Téretei mo take kaarale alimó, ‘Kótóné whīró sotamo alipakalepó.’

<sup>7</sup> ‘Atéyale betené whīné ama hamaró alimatamo taaróló, sotamo dokóló atimaamo mo betā tikitóro daayaalopó.’

<sup>8</sup> Atéreteiné atimaamo tamo mei, mo betā tikitóro ai daale ape. <sup>9</sup> Kótóné atimaamo atéro betā tiki daaróló betero betereiteimó, mo so whīné tekeróló whī kae betero, so kae betero, yaqsóro yae,” yalepó.

<sup>10</sup> Ai fo yóló Yesu ɔ ama yó matere whīrape atima fea bemó betó mulu, Yesupaae woseturaalu, “Naao ti yale fo ɔkélé kisipa yaai dapa, bete mo ti hākearóló yae,” yalepó.

<sup>11</sup> Ai fo depa ama atimapaee duraalu, “Whī me dené ama topo so tokó daalóló so me dokotepa, ai whīné Kótóné fo tukóló topo sotamo betere ala mo ti doratapó. <sup>12</sup> Atétere kaae sonékélé, oma whī tokó daalóló, whī metamo dokotepa, atétere soné Kótóné fotei tukóló, ama omatamo betere ala mo ti doratapó,” yalepó.

*Naale senaale Yesupaae dapesó wale fo  
(Mat 19:13-15, Luk 18:15-17)*

<sup>13</sup> Téró etéyalepó. So whīné kale keteirape Yesuné wolaa yópóló, ɔ beterepaae dapesó wua yalepó. Atétepa, ama yó matere whīrapené kale so whī foné sóro sesétu betalepó.

<sup>14</sup> Yesuné atétere ala kolóló, ama yó matere whīrapetamo fopaae buóló duraalu, “Ai naale senaale ɔ beterepaae wópólópa sesékese. Ti noatepae, atei naale senaale kaae betere so whīta, ti Kótóné tēteróló betere aqmó sókó fóló beterapó. <sup>15-16</sup> So whī i naale senaale kaae aɔyóló bitinitepa, ti Kótóné tēteróló betere aqmó sókó fenénipó,” yalepó. Ai fo yóló, Yesuné kale naale senaale dokó apuósu yóló, naase mulóló atima wisiratero fo dua yalepó.

*Doasi néli teó whīpaae yale fo  
(Mat 19:16-30, Luk 18:18-30)*

<sup>17</sup> Téró etéyalepó. Yesu ą ama kisipa mole tikipaae faai fu betalemó, whı betą sururu yóló wóló, Yesu daalemó bukutiri teąró bitu, ąpaae duraalu, “Yó matere whı wisi-ó, ę mo ti betó tawaairaaalu, noa alakó yaaloé?” yóló wosalepó.

<sup>18</sup> Ti fo depa, ama kale whıpaae duraalu, “Nao ępaae noatepa whı wisi-ó fo du de? Whı betąkókélé wisi whı bitini, Kótó ą betą mo wisirapó. <sup>19</sup> Ti Kótóné yae yóló muló betere alarape i ape.

‘Whı daąse, so nópu naąse, ọlémi naąse, kapala fo yóló me whı só deraąse, me whı dilikóló ọla ọla ọlémi saąse.

Nao hae aya wisi doi mulópoló, atimaamo aąmó bitu, wisi ala betą erótu betae yóló, ere fo fea ti nao ai tuęre ape,’ ” yalepó.

<sup>20</sup> Ai fo depa kale whıné ąpaae duraalu, “Yó matere whı-ó, ai alarape feata, ę mo naale beleąamalemó bitutei deté wóló, miókélé hąle yó tarapó,” yalepó.

<sup>21</sup> Ai fo depa Yesuné kale whı yaala sókó fóló kelené ą kaae taru duraalu, “Mo betą ala betą ya mei ai ere ape. Térapa ya fóló, nao mole ọla ọla fea dotonóló *moni* sae. Atéro sere *moni* ti ọla ọla meiyóló yolealere so whımó ąlıróló melae. Atéro melóló yaąa, ti ó hepen bemó taleróló muló betere wisi wisi ọla saasepóló dąmo faalopa ę sya ape,” yalepó.

<sup>22</sup> Ai fo depa, kale seké ą fea ọla ọla mole néli whı ereteiné, ama kelepaa humula yóló fomoné sukuté felepó.

<sup>23</sup> Téró Yesuné ama yó matere whırape kaae taru duraalu, “Doasi néli whırape Kótóné tẹteróló betere aąmó sókó faairetei mo doasi hapólurapó,” yalepó.

<sup>24</sup> Ama yó matere whırapené ai dere fo woseturaalu, atima siratu betalepó. Tétepa, ama atimapaee momó duraalu, “Ti naalerape-ó, Kótóné tẹteróló betere tikimó sókó faairetei, béni mo doasi hapólurapó. <sup>25</sup> Doasi *kamel* hupu kuti nomotere ketęli dolomó sókó fenénipó. Atére kaae, fea ọla ọla tare néli whı Kótóné tẹteróló betere aąmó sókó faairetei mo doasi hapólurapó,” yalepó.

<sup>26</sup> Yesuné ai fo deremó, ama yó matere whırape atimasisitei doasi sirayóló duraalu, “Atéro hapólupa, ti noa kaae so whımo mo ti aluyaąsóró tao saaloé?” yalepó.

<sup>27</sup> Ti fo depa, Yesuné atima kaae taru duraalu, “Mo whıné atei kaae ala fea ọmó enénipó. Mo whı ere kaae Kótó ą aténi, fea ala fea ama mo ọmó eranérapó,” yalepó.

<sup>28</sup> Ai fo depa, Pitané ąpaae duraalu, “Dą yaątamo kwęyaairaaalu, dąné ọla ọla fea mo ti taaróló i wale ape,” yalepó.

<sup>29</sup> Ai fo depa, Yesuné atimapaee duraalu, “Yąlo diąpaae mo i dere ape. Whı me detamo yaąo ala eróturaalu, kale fo wisi yó maté kwęyaai, ama be ó no nemarape ó hama alima ó naalemarape ó hae tiki fea taaróló wapa, ti atétere whımó i ala eraalo ai ape. <sup>30</sup> Ama betą ọla taaróló walemótei, nomarapekélé kutórape, nemarapekélé, hamarapekélé, alimarapekélé, naalemarapekélé, berapekélé 100 tó mó beleróló saalo ai ape. Téturaalu, dowi susupui alakélé saalotei, nalo waaire alimó mo ti betó tawaaire bete saalopó. <sup>31</sup> Téyaalotei, mió i alimó mepaae doasi doi mole whırape take nalo doi munire whı kaae betaalopó. Mió mepaae doasi doi muni, sókó deyóló betere so whıąa, take nalo mo doasi doi mole topo whı kaae betaalo ai ape,” yalepó.

*Yesu ą sukąairemó yale fo*

*(Mat 20:17-19, Luk 18:31-34)*

<sup>32</sup> Atéro, atima Jerusalem bepaae furaalu, Yesu ąpi fi tikimó, ama yó matere whırape nalo haió! yóló sira deté fu betalepó. Tétepa, mepaae atima sya wou betere so whıkélé wiyalepó. Atéro, Yesuné ama yó matere 12 whırape tu dępaae dapesó fóló daae mulu, ąpaae eraaire ala fea atimapaee momó yó melalepó. <sup>33</sup> Atéro, atimapaee duraalu, “Mió dą Jerusalem bepaae i fole ape. Téteretei, kale Whıné Naalema me whıné eleké deyóló mo so whımó Talepaae momaratere whıraperó Moses-né asęre fo yó matere whırapetamoné naase tuąmó mulaalopó. Téró fo tokóló só deróló, Juda mei kae fakené ą dópóló, melaalo ai ape. <sup>34</sup> Atéro, atimané ą faletere alakélé, fesąa apuraterere alakélé, halika tikiné fokosó sere alakélé, faleyóló haleraterere alakélé erótu betéro, nalo atimané ą mo ti sukópóló

daalopó. Téyaalotei, be de soremó dou dolomó muóló ą momó kepaayóló betaalopó,” yalepó.

*Jems-ró Jon-tamoné Yesupaae wosale fo*  
(Mat 20:20-28)

<sup>35</sup> Téró, kale Sebedi naalema tamo Jems-ró Jon-tamo Yesu beterepaae wóló duraalu, “Yó matere whı-ó, dąmoné yąpaae wosetere ala naao eraalóé?” yalepó.

<sup>36</sup> Ai fo depa, Yesuné atimaamopaae duraalu, “Yąlo diaamomó noa alakó eraró de?” yalepó.

<sup>37</sup> Tétepa, atimaamoné ąpaae duraalu, “Take naao mo kae ere de wisinaale hąkearaterere sukamó dąmo me whı́kó naao turu naase dęmó beteróo, me whı́ fę naase dęmó beteróo, yaasepóló dapó,” yalepó.

<sup>38</sup> Ti fo depa, Yesuné kale whı́ tamopaae duraalu, “Diaamoné ępaae ai wosale fota, Talené tęteróló kaae tare tikimó ere ala diaamo tuęni keteruraalu dapó. Dowi ala kwia tokóló aluraai susupu sóró sinaaitere ala, diaamonékélé sųmó senére? Ó ę węi tópuraterere kaae, diaamokélé tópurópoló kisipa mute?” yalepó.

<sup>39-40</sup> Ai fo depa, atimaamoné duraalu, “Dąmokélé ai ala sųmó enérápó,” yalepó. Ai fo depa, Yesuné atimaamopaae duraalu, “Yąlo tikimó doasi susupu sóró sinaaire alaró ę węi tópuraaaitere alatamo diaamopaaekélé sųmó eraalotei, turu naase ó fę naase dęmó beteraaire alata, ti yąlo tęteróló kaae tanipó. Ai alata, yąlo Ayané ama tęteróló kaae taru, aimó betaaire whı́ tamokélé, ama mo taketitei tukóló beteró beterápó,” yalepó.

<sup>41</sup> Tétepa, mepaae ama yó matere naase tamo whı́rapené ai fo woseturaalu, Jon-ró noma Jems-tamopaae doakale fopaae bualepó. <sup>42</sup> Atétepa, Yesuné atimapaae tourąle ape yóló duraalu, “Juda mei kaae fake tęteróló kaae tare topo whı́rapené mo so whı́ tęteróló kaae tawóo, atimané sóró beteró betere whı́rapenékélé mo so whı́ tęteróló kaae taru, i ala erae du betereitei diaaq ai kisipare ape. <sup>43</sup> Atétere kaae, dią tuąmókélé ai ala momókó yaqse. Dią tuąmótamo betą whı́kó doasi topo whı́ betaai kisipa mutepa, ti so whı́ feané kutó diraterere whı́ betenérápó. <sup>44</sup> Whı́ me de doasi doi mole topo whı́ betaai depa, ti diąné wae sóró kutó diraterere whı́ kaae betae. <sup>45</sup> Ti noatepaae, kale Whı́né Naalema waleteita, ą topo whı́ bitu mepaae whı́rapepaae ama kutó dirae yaairaalu wéni, ą mo so whı́né kutó diraterere whı́ bitu, atima aluyaqsóro ama betere bete hąle melóló, dupuraai walepó,” yalepó.

*Kele dilikire whı́ Batimeus wisirale fo*  
(Mat 20:29-34, Luk 18:35-43)

<sup>46</sup> Atéró atima Jeriko bepaae walepó. Atéró, nalo ama yó matere whı́raperó mo so whı́ featamo ai doasi be taaróló fu betaalemó, betą kele dilikere whı́ Timeus naalema Batimeus tu dęmó bituraalu, *monıkó* ąlae yóló kematu du beterepó. <sup>47</sup> Atétua dere whı́ ą tu dęmó beteremó, kale Nasaret whı́kó Yesu walapó dere fo wosóló, fo fakeyóló duraalu, “Depit-né deté fele whı́né Naalema Yesu-ó, ę kọlené sukuturaalu, tao sae,” du betalepó.

<sup>48</sup> Ai fo du betepa, mepaae so whı́né taalae yóló, foné salepó. Tétepatei, kale whı́né woseni nisiyóló, fo mo ti fakeyóló duraalu, “Depit-né deté fele whı́né Naalema Yesu-ó, naao ę kọlené sukuturaalu, tao sumié?” yalepó.

<sup>49</sup> Ai fo deremó, Yesu ą keiyóló daalu, “Ąpaae ape yae,” yalepó. Tétepa, kale whı́rapené kale kele dilikire whı́paae duraalu, “Mió yąpaae ape dapa, whaaliani, hąjtaamo turukó horóló fae,” yalepó. <sup>50</sup> Tétepa, kale whı́né ama bukóló betere kuti dąae faróló, ą Yesu beterepaae hapale tuwó felepó.

<sup>51</sup> Atéró daapa, Yesuné ąpaae duraalu, “Yąlo yąmó noa alakó eraró de?” yalepó. Ai fo depa, kale kele dilikire whı́né duraalu, “Yó matere whı́-ó, yąlo kelené ąla ąla kelené du beteraapa, naao wisiraasepé,” yalepó.

<sup>52</sup> Ti fo depa, Yesuné ąpaae duraalu, “Naao tuę tiki tiraterere alané ya wisiralepa dua fae,” yalepó. Ai fo deretamotóro kale whı́né ama kele wisitepa, Yesu sya felepó.

## 11

*Yesu doasi topo whi aqyóló fele fo*

*(Mat 21:1-11, Luk 19:28-40, Jon 12:12-19)*

<sup>1</sup> Atéro atima Jerusalem be huluapaae felekemó sókó faairaalu, Olip du sorokó mole aqomó tene Betpas beró Betani betamomó sókó felepó. Aimó Yesuné ama yó matere whirapekó tamo whi dotonaai duraalu, <sup>2</sup> “Diaamo fole be huluamó sókó fenalemó, whi betóló konire utu *donki* hupu duló betepa kelaalo ai ape. Térapa, ai hupu taayóló ipaae dapesó ape. <sup>3</sup> Atéro taanalemó me whiné duraalu, ‘Ai hupu neaai só fute?’ depa, apaae i fo yae. ‘Momó hapale sóró waaitei, Talené ama me kutó diyaa, kapala asiri sene fae yale tikimó sóró fulapó,’ yae,” yóló dotonalepó.

<sup>4-5</sup> Atétepa atimaamo fóló kelalemó, be bela tu demó tene be tu sókó walemó, kale bopeyale hupu duló beterepó. Atépa, kale hupu taatu betalemó mepaae aimó daae mole so whiné atimaamopaae duraalu, “Diaamoné ai hupu neyaa taatu de?” yalepó. <sup>6</sup> Ai fo depa Yesuné atimaamopaae yae yale fotoró yalemó, atimané “Wisirapa sóró fae,” yalepó. <sup>7</sup> Atéro, kale hupu dape sóró Yesu beteremó sókó felemó, ama yó matere whirapené deró betere kuti sókósu yóló, ai kale *donki* hupuné sisó tómó whamenatepa Yesu a bitu holalepó. <sup>8</sup> Atéro betóló fupa, mo turó so whiné atima kuti sorokóló tumó whamenaté fóo, mepaae so whiné sapo daa ó wolou dārape turukóló whamenaté fóo, deté fu betalepó. <sup>9</sup> Yesu a tuamó fupa, mepaae so whi folosóró fóo, mepaae so whi nalo wóo du bitu fo fakeyóló duraalu,

“Hosana! Talené doimó wale whi wisinaale-ó! Talené ya mo wisiró beterapó.

<sup>10</sup> Mo take dané ayarape deté wale whi Depit-né teteróló kaae tawale ala mió da tuamókélé sókó walapó.

Térapa, Talené ya wisirópóló yae!

Hosana, ama doi doasi ó sikipaae sóró horópóló, yae!” deté fu betalepó.

<sup>11</sup> Téró Yesu a Jerusalem bepaee sókó fóló, momatere be dolopaae felepó. Atéro, ai be dolomó muó mole q̄la q̄la fea kelené dok̄o du betalepó. Atétu betalemó, be dikitepa ama yó matere 12 whirape atima fea Betani bepaee felepó.

*Yesuné momatere bemó hok̄ale fo*

*(Mat 21:12-17, Luk 19:45-48, Jon 2:13-22)*

<sup>12</sup> Atéro fiyóló be dētepa, hika ai Betani be taaróló fu betalemó, tu tuamó Yesu a wote yalepó. <sup>13</sup> Atétepa, a tumó fu bitu kese falalemó betā nose mo umó daapa kelalepó. Atépa betepaae fóló, dukó olerémóló kelalemó, oleni hāle sókumaaté erepó. <sup>14</sup> Atépa kale nipaae duraalu, “Me sukamó wouraalu whi betānekélé naao du momó kae tokóló naalomeipó,” depa ama yó matere whirapené wosalepó.

<sup>15</sup> Atéro, atima momó Jerusalem bepaee sókó wóló bituraalu, kale momatere be dolopaae fóló kelalemó, whirape ai be dolomó q̄la q̄la dotonóló dupu du betepa hokó faralepó. Atéro, be kaepaae wale whirape atimané *moni* ai be talené *monitamo* duputamo du betere ni fakeraperó ba hokósere beleróló dotonótu betere f̄loi ni fakerapetamo fesekeyóló taae faralepó. <sup>16</sup> Téró, mepaae whiné momatere be tuā dolomótei dotonaaire q̄la q̄la beleyóló sóró fua wua du betepa, Yesuné ama seséyóló kaae sóró hokonalepó. <sup>17</sup> Atéro ama atimapaee yó mótu duraalu, “I aséyóló muló betere fo diaaq̄ dosāyóló tué munié?

‘Yalo beta, i hae kwia feamó betó mole kae kae tiki daae mole so whiné Talepaae betā moma yōpóló tēno betere bepó, erapó.’

Ai fo epatei, diaaq̄ du betere alané qlémi nokole whirape touróló betere be aqrótu beterapó,” yalepó.

<sup>18</sup> Yesuné atéro yó mótu betere fo mo so whiné wosóló siratu betere ala, mo so whimó Talepaae momaratere topo whiraperó Moses-né asere fo yó matere whirapetamoné wosóló atima dei kisipa muturaalu, Yesu daaire tu kikitu betalepó.

<sup>19</sup> Atétu beteró be dikitepa, atima ai doasi be hulua taaróló felepó.



*Yesuné nose sélirale fo  
(Mat 21:20-22)*

<sup>20</sup> Atéro, atima mo hikati tumó fu bituraalu kelalemó, kale ni nose betekélé mo turó sélipa kelalepó. <sup>21</sup> Atépa, Yesuné take kale yale fo Pitané tué muni wapa apaae duraalu, “Yó matere whi-ó, naao foné dorale ni nose ai sélirapa kelere!” yalepó. <sup>22</sup> Ti fo depa Yesuné apaae duraalu, “Kótópaae tué tiki tiróló betae. <sup>23</sup> Yalo diapaae mo i dere ape. Mepaae whi de kisipa tamo muni, Talepaae tué tiki tiróló i ulupaae ya ai daale tiki taaróló wei kela tómó daane derepae depa, mo téyaalo ai ape. <sup>24</sup> Térapa, yalo diapaae i dere fo wosae. Diané moma duraalu me noa olakó wosetepa, ti ai wosetere q̄la naao mo serapóló tué tiki tiratepa, ti diaaq̄ mo saalo ai ape. <sup>25</sup> Diané moma duraalu, hepen bemó betere Aya Kótóné diaaq̄ yale dowi ala kwia hale kemerópóló, mené diapaae me dowi ala erélipa, ti apaaemo kwia tokó melaai dapóló tao tani, me q̄la meipóló kisipa keterae,” yalepó. <sup>26</sup> (-)

*Yesupaae ya né sóró betemale éyale fo  
(Mat 21:23-27, Luk 20:1-8)*

<sup>27</sup> Téró atima momó Jerusalem bepaee wóló bituraalu, a momatere be tipiné bopéro daaló betere tuámó kutu betalemó, mo so whimó Talepaae momaratere topo whirapekélé, Moses-né asere fo yó matere whirapekélé, mepaae whi disirapekélé, fea a beterepaae walepó. <sup>28</sup> Atéro wóló apaae woseturaalu, “Ai alarape du beterópóló ya né sóró betemaleé?” yalepó.

<sup>29</sup> Ai fo depa Yesuné atimapaee tokó mótu duraalu, “Yalokélé diapaae betā wosetere fo yaalopó. Yalo wosetere fotamo diaaq̄ epaae tokó matepa, ti diaaq̄ wosetere fokélé yalo tokó melaalopó. <sup>30</sup> Ti take Jon-né so whi wei tópurale ala, momó kaayóló waleé? Ó hepen bemó betere Talené yae depa yalepé, mo whiné yae depa yaleé?” yalepó.

<sup>31</sup> Ai fo depa, kale whirape atimasisitei fo k̄laaróló duraalu, “Dāné hepen bemó Talené yae depa yalepó enalemó, ti dapaae ama dere fo wosóló apaae tué tiki tirénitere noatepae? yaalopó. <sup>32</sup> Atéyaqsóró, mo whiné yae depa yalepó fo uatei, Jon a Kótóné fo eratere k̄lóló whipóló so whi feané kisipareteiné atima kapo duné dā siróló daqsóró ai fo yaalo meipó,” yalepó.

<sup>33</sup> Atétepa atimané Yesupaae duraalu, “Dā tuénipó,” yalepó. Ti fo depa ama atimapaee duraalu, “Mené epaae i alarape yae depa dapóló, yalokélé diapaae yó melaalomeipó,” yalepó.

## 12

*Kutó tale faai yale fo sale  
(Mat 21:33-46, Luk 20:9-19)*

<sup>1</sup> Téró, Yesuné ama kale fo sale forape momó kaae sóró yó melótu duraalu, “Whi betāné wain képi wae biliyaa kutó diyóló tipi bopé yalepó. Atéro, kale képi du ulumétepa tokóló f̄e dowaire tiki kaponétei aleyóló mulalepó. Atéro kemetepa, kutó kaae tawóló betaaire be mo sikimó deróló t̄ealepó. Téró ai kutó tale a me bepaee faai kutó kaae tawópóló, mepaae whirape sóró beteróló duraalu, q̄la ulumétepa sere sukamó dā bukaalopa, kutó wisiyóló kaae tawae yóló a felepó. <sup>2</sup> Atéro fóló bitu, ama biliale képi du ulumétepa sere alimó bukóló, ama saaire s̄u ti ama kutó diratere whi betāné sene f̄ópóló, kale kutó kaae tare whirape beterepaae dotonalepó. <sup>3</sup> Atéro dotonalemó, atimané a tawóló fokosoi ala du betero me olakélé menéni, hale f̄ópóló dotonalepó. <sup>4</sup> Tétepa, kale whiné ama me kutó diratere whimo dotonalemó, ai whikélé kale dere kaae topomó kapóró dóló haleróló faralepó. <sup>5</sup> Atétepa kale dere kaae, me whimo dotonalemó ai whikélé mo ti dalepó. Tétepa, mepaae whirape mo dekéro dotonótua yalepó. Téyalemó, mepaae whirape dóló hale susupuróo, mepaae whirape mo ti dóló sukunóo dua yalepó.

<sup>6</sup> Whirape fea atétu betero kemeróturaalu, ama hosaa mole naale betā bit̄i felepó. Ai naale dotonaa duraalu, mió atima yalo i naale aqmó bituraalu, apaae mo wisi ala betā eraalopóló kisipa mutu doteyalepó.

<sup>7</sup> Téyaletei, kale naale wale kilitu, kale kutó kaae tare whĩrape atimasisi duraalu, ‘I kutó tale sukutepa  betale sirimó betaaire whĩ ai wale ape. Tétu ai kutó ama saqsóró  saairaalu,  daalopa siépe,’ yalepó. <sup>8</sup> Atéro, atimané kale sekékélé mo ti dóló sukunóló, ai kutó tipi aqpaae taae deralepó.

<sup>9</sup> Atétepa, ai kutó talené ama noa ala yaaloé? Kale kutó tale  wouraalu ai kutó kaae tare whĩrape fea mo ti dóló aluraalopó. Atéro ai kutó kaae tawópóló, mepaae whĩrape sóró beteraalopó. <sup>10</sup> Ti i aseýóló muló betere fo diaaq dosayóló tué munié?

‘Kale be teterere whĩrapené dopa taae farale kapo faketei, doasi be hulua deyaaire eleké wisinaale alée felepó.

<sup>11</sup> Ai ere ala wisinaale ané kilituraalu, Talené eró beteraóló dukiróló siratu beteraóló,’ ” yalepó.

<sup>12</sup> Yesuné ai yale fo sale beteta, Juda topo whĩrape atima só deratapóló kisipa mutu,  daaire tũ kikitu betalepó. Aimó  tawaai yalemó, ai touró betere so whĩné atimapaee me ala eraqsóró witepa taaróló felepó.

*Sisapaee takis moni matere fo*

(Mat 22:15-22, Luk 20:20-26)

<sup>13</sup> Atéro, nalo mepaae Farisi whĩraperó Herot-né ama kisipa mole ala erótu betere whĩrapetamo Yesuné dere fo bete wosóló  só deraairaalu, kaae tawóló beteraóló dotonale whĩrape walepó. <sup>14</sup> Atima wóló Yesupaae duraalu, “Yó matere whĩ-ó, yata mo fomaaté dere whĩ betereitei ané tuérapó. Téruraalu, doasi doi mole so whĩró wisi so whĩtamo maaté tao sóró wisi ala eróturaalu, mepaae belei sókó deyóló betó mole so whĩ taalitimipó. Téní, kale mo fo bete sya furaalu, Kótóné ama ere ala i ape yóló yó mótu betereitei ané kisiparapó. Térapa, ané topo whĩ Sisapaee *takis moni* matere ala wisirépé dore? <sup>15</sup> Naaó kisipané melarópé melaqseróe?” yalepó.

Ti fo depa, Yesuné tiki tuqpaee dorutei tó tikiné wisire nisi du betere whĩrapené kapala dilikitu betere ala bete ama tuéptei duraalu, “Dĩané ę dópóló só deraai noatepa dilikitu bitu de? Ti ai *denarias moni* yalo kelaalopa ipaae sóró ape,” yalepó. <sup>16</sup> Tétepa, atimané kale *denarias moni* kolópóló sóró wóló matepa, atimapaee woseturaalu, “I ere aseró mole asotamo-a, né?” yóló wosetepa, atimané qpaee duraalu, “Aita Sisané aseró asotamopó,” yalepó.

<sup>17</sup> Ai fo depa Yesuné atimapaee duraalu, “Sisané qlata, ti Sisapaee melae. Kótóné qla qla ti Kótópaee melae,” yalepó. Ama ai dere fo woseturaalu, atimané haió! yóló siratu betalepó.

*Kepaayóló bitu so ó whĩ dokaalomeipóló dere fo*

(Mat 22:23-33, Luk 20:27-40)

<sup>18</sup> Atéyale kĩlipaae etéyalepó. Sukutere so whĩ momó kae kepaayaalomei, mo ti alutapó du betere Sadyusi whĩrape Yesu beterepaae wóló i fo wosalepó. <sup>19</sup> “Yó matere whĩ-ó, Moses-né i fo aseýóló muló beteraóló. ‘Mepaae whĩné so dokaleteti naale dini hle betero sukutepa, ti nomanémo ai so wulia dokóló naale detepa, ti sukle whĩ sirimó bituraalu, ama qla qla teteróló kaae tanópóló yae,’ fo erapó. <sup>20</sup> Take weikeró nomarape beterepó. Atéro kale topo whĩ so dokaleteti, naale senaalekélé dini hle suklepó. <sup>21</sup> Atéro sukutepa, ai so wulia noma me whĩnémo dokalepó. Téyalemó, ai whĩkélé naale dini hle suklepó. Atétepa, noma me whĩnémo dokalepó. Téyalemó, ai whĩ kélé hle suklepó. <sup>22</sup> Atétepa, kale so wulia weikeró nomarapéné dokoté waletei, kale weikeró whĩrape fea naale betkélé dinipó. Téró nalo kemeróturaalu, kale sokélé suklepó. <sup>23</sup> Atéyale so take kepaayóló wale sukamó, mé whĩné  dokaaloé? Ti noatepae, bet sotei take nomarape feané dokoté waleteinépó,” yalepó. <sup>24</sup> Ai fo depa Yesuné atimapaee duraalu, “Kótóné aseýóló muló betere foró ama fotokqtamo wisiyóló tué munireteiné di fea kópaee falapó. <sup>25</sup> Ti sukle so whĩ momó kepaayóló betere sukamó, so dokotere ala yaalomeipó. Sokélé, whĩtamo dokotere ala mo yaalo meipó. Hepen bemó betere *ensel*-rape ere kaae, hletóró betó tawaalo ai ape. <sup>26</sup> Sukle whĩ momó kepaayóló betaalopóló,

Moses-né aseýóló muló betereitei, diaaq dosqayóló tué muni airapó. Hasi fosómó ni sesaape dolomó Kótóné Moses-paae duraalu, ‘Ëta Abraham, Aisak, Jekop-sépi, tetteróló kaae tare Kótó i betere ape,’ erapó. <sup>27</sup> Ti aña, mo take sukóló aluyale so whi tetteróló kaae tare Kótó mei, mió i alimó betó mole so whikélé tetteróló kaae tare Kótópó, erapó. Atépatei diã tuéniru, hqko fo du beteraþó,” yaleþó.

*Kótóné yóló muló betere doasi topo fo*

*(Mat 22:34-40, Luk 10:25-28)*

<sup>28</sup> Atéro, Sadyusi whirapené Yesupaae wosetere fo fea ama wisiyóló tokó mótu betepa, Moses-né asere fo yó matere whirapekó betané Yesupaae woseturaalu, “Kótóné yae yóló muló betere forape tuamó mo doasi bete mole fo-a, méé?” yaleþó.

<sup>29</sup> Ti fo depa Yesuné duraalu, “Mo doasi bete mole topo fo i ape. ‘Israel fake so whi-ó, wosae! Dã tetteróló kaae tare Tale Kótóta me kae bitini, mo betatóro beteraþó.

<sup>30</sup> Térapa, Tale Kótópaae yaala sókó fole alata, tué tiki turónékélé, naao hosaa turónékélé, naao kepe bete turónékélé, naao fotokq turónékélé yaala sókó fu betae.’

<sup>31</sup> Tamo dakoróló dere fo me i ape.

‘Naaotei yã yaala sókó fu dere kaae, naao be whi so whipaaekélé atéro yaala sókó fu betae.’

I fo tamoné mepaae yae yóló muló betere forape fea teteró beteraþó,” yaleþó.

<sup>32</sup> Ai fo depa kale whiné tokó mótu duraalu, “Yó matere whi-ó, Kótó tekeyóló tamo bitini, mo betatóro beteraþó dere fota, naao mo dono ai dere ape. <sup>33</sup> Ti naao hosaa turónékélé, naao tué tiki turónékélé, naao fotokq turónékélé, Talepaae yaala sókó fu betae. Téturaalu, naaotei yã yaala sókó fu dere kaae, naao be whi so whipaaekélé atéro yaala sókó fu betae. Ai doasi bete mole fo tamota hupu dóló Talepaae simó sukúlaa dalatere alaró mepaae q̄la q̄la hale matere alatamo mo teró beteraþó,” yaleþó.

<sup>34</sup> Téró, Yesuné ama ai yale fo bete kale whiné mo wisiyóló tokó matepa apaae duraalu, “Yãta, Kótóné tetteróló kaae tare tikipaae mo felekemó sókó faai dapó,” yaleþó. Ai fo deremó, me whinékélé apaae wosetere fo kae ini, atima witepa taaraleþó.

*Keriso né naaleé yale fo*

*(Mat 22:41-46, Luk 20:41-44)*

<sup>35</sup> Atéro, Yesu ã momatere be bolaare tuamó daalu so whipaae fo yó móturaalu, i fo wosaleþó. “Kale Moses-né asere fo yó matere whirapené duraalu, Kótóné sóro betero betere whi Kerisota Depit-né naalemapó du betere fo-a, noa betené du bitute? <sup>36</sup> Mo take D̄i Kepe Wisiné Depit ã fotokq̄ratepa, ama hãkearóló i fo ipakaleþó.

‘Talené ẽ tetteróló kaae tare Talepaae duraalu,

“Naao bóe whirape yã aqmó beteroþóló, yãlo dóló teteraalopa, yã yãlo turu naase demótóro betó tawae,” ’ erapó.

<sup>37</sup> Depit-né ama deyale naalené deyaaire naalepaaetei, ã tetteróló kaae tare Tale-ó du betale-a, neýóló yaleé?” yaleþó. Ama atéro dere fo aimó touró betere mo so whiné h̄kesetamo wosetu betaleþó.

<sup>38</sup> Téró, Yesuné so whipaae fo yó mótu duraalu, “Moses-né asere fo yó matere whirapené dere alané diã doraqsóro, mo hotowa yóló kaae tawae. Ti atimata, so whi feané whi wisipó yóló dukiratere kokqmó, so whi tourãleta dere tikipaae faairaalu, f̄loi kuti wisinaale maaté deróló fua dapó. <sup>39</sup> Téró, Kótóné fo wosetere berapepaae furaalukélé, mo doasi topo whirape bituatere tikimótóro betaai ek̄le yóo, kale q̄la detere sukamókélé, doasi doi mole topo whirape bituatere tikimótóro ek̄le yóló betóo, dua dapó. <sup>40</sup> Atéturaalu, kale wulia sorapekélé dilikóló atimané muó mole q̄la q̄lakélé qlémi sóo, atima dukiróþóló momatere alakélé mo f̄loi s̄yóló yóo, dua dapó. Atétere whirapeta take taletere sukamó, mo doakale dowi kwia saalo ai ape,” yaleþó.

*Wulia soné Talepaae male moni ke*

*(Luk 21:1-4)*

<sup>41</sup> Atéró, me etéyalepó. Momatere bemó so whị atimané tare *moni* sụ́tóró Talepaae hụ́le derụ́leta duraalu mepaae néli so whịné ti doasi *moni* derótua yalepó. Atétu betepa, Yesu ọ́ kaae tawóló daalepó. <sup>42</sup> Téyaletei, betọ́ yolealere wulia soné ama sonaai *moni* ke tamo sóró wóló deralepó. Ai *moni* keta, kale sonaai *moni* ketamo sụ́nipó.

<sup>43</sup> Yesuné ai kale wulia soné derụ́le wale *moni* ke kolóló, ama yó matere whịrapepaae ape yóló duraalu, “Yọ́lo diọ́paae mo i dere ape. I yolealere wulia soné derụ́le wale *moni* kené so whị feané derụ́leta yale *moni* fea teraae falapó. <sup>44</sup> Ti noatepae, mepaae so whịnéta doasi *moni* mupatei, tó mó moletei maaté sóró wóló derụ́leta yalepó. Téyaletei, i wulia sonéta ama depe dolo sesé taretei mo ti kemeróló derụ́le walepó,” yalepó.

## 13

### *Mió betere ali kemeteremó yaaire ala* (*Mat 24:1-35, Luk 21:5-33*)

<sup>1</sup> Téró, atima ai momatere be taaróló fu bitu, ama yó matere whịrapekó betọ́né ọ́paae duraalu, “Yó matere whị-ó, doakale kapo fakené be wisinaale ai tẹ́napa kelere?” yalepó.

<sup>2</sup> Ai fo depa Yesuné duraalu, “Ai tẹ́ mole doasi be wisinaalerape take fisikó furaalu, mió i ere kaae betọ́ kane fakekélé metamo olekepa kelaalomeipó. Mo featóró kolokó fóló muaalo ai ape,” yalepó.

<sup>3-4</sup> Atéró, Yesu ai momatere be ọ́paae tẹ́ne fapa, *Olip* du sokoremó Pita, Jems, Jon, Andru atimasisi bitu ọ́paae woseturaalu, “Naa mió ti bope yale alarape-a metéli yaaloé? Ai yale fo mo dokonaairaaalu noa alapi depa, kolóló ọ́ané kisipa yaaloé?” yalepó.

<sup>5</sup> Ai fo depa Yesuné duraalu, “Mepaae whịné kapala fo yóló diọ́ dilikaọ́sóró, mo wisiyóló kaae tawae. <sup>6</sup> Mepaae dilikitere whịrape wóló, yọ́lo doi yóló duraalu, ‘Ęta diọ́né wọ́póló kaae tare whị Keriso i ape,’ yóló, so whị fea kọ́paae fọ́póló dilikọ́alo ai ape. <sup>7</sup> Bóe mo du betepa kolóló dere foró, me bemó bóe du beterapóló deté kotere fotamo wosóló, diri furu furu duraalu wiyaọ́se. Ti ai alarapeta, mo yaalotei kemeyaaire be de sókó waai teórapó. <sup>8</sup> Me hae kwiamó betere whịró me hae kwiamó betere whịtamo bóe daalo ai ape. Me hae kwia tẹ́teróló kaae tare topo whịraperó me hae kwia tẹ́teróló kaae tare topo whịrapetamo bóe daalopó. Kae kae hae kwiapaae doakale baotere alaró, ọ́la sóku alutere alitamo waalo ai ape. Ai alarapeta, sorapené naale saai sisó kaae sóró nukutere kaae dapó. Ai alarape yóló kemetepa, nalo mo doasi sekei ala waalopó.

<sup>9</sup> Ai sekei alarapeta hụ́sókó feni, diọ́paae mo eraalopa siki sikiyóló betó muae. Ti noatepae, mepaae mo whịrapené diọ́ be kaae tare whịrapené fo tokóló só derọ́póló, atima naase tuamó muló, mepaae whịrapené diọ́ fo wosetere bepaae dapesó fóló fokusó ala yóo, yaalopó. Diọ́ yọ́lo ala erateremó, tẹ́teróló kaae tare *Gavman* doasi topo whịraperó atimané sóró beteró betere topo whịrapetamoné keletómó sóró daalaalo ai ape. Atétere be demó, Talené diọ́paae erale alarape atimané wosọ́póló, diaao yaaire tẹ́ amatei mulaalo ai ape. <sup>10</sup> Atéró, kemeyaaire be de sókó waai teópa, folosóró i hae kwia feamó betó mole so whịpaae mió wosetere fo wisi yó maté kwẹ́yóló sụ́raalopó. <sup>11</sup> Atétepa, mepaae whịné diọ́tamo fo tokótamo yaai dapesó fupa, noa fo yaalorópóló whaalaa yaọ́se. Diọ́né fo yaai kaae seretamo, diaaọ́ yaaire fo Talené yó melaalo ai ape. Diaaọ́ kisipané yaalomeitei, Kótóné ama Deji Kepe Wisiné yae dere fotóró yaalo ai ape.

<sup>12</sup> Me whịné ama nomatei mené dọ́póló eleké deyóo, me whịné ama naaletei me whịné dọ́póló eleké deyóo, naale senaalenékélé hama alima aọ́mó betere họ́róló, mepaae whịné dọ́póló eleké deyóo, yaalopó. <sup>13</sup> Diọ́ yọ́lo ala erótu beteremó, so whị mo feané diọ́tamo dei tuẹ́ muturaalu, diọ́ họ́róló bóe daalo ai ape. Téyaalotei, mepaae so whị de ọ́paae kisipa tiki tiróló, diriyóló bitiré fóló kemeterere kwiamó sókó fupa, ti atétere so whị aluyaọ́sóró yọ́lo tao saalopó.

<sup>14</sup> Diaaọ́ kelerụ́lemó, Kótóné ama kae bemóte, mo kelaalo sonaalei dowi ala du betepa, Talené doi folokoleróló, be mo wọ́pu mulaalopó. Ai ala enénire tikimóte epa kilitu, i asẹ́re fo dosatere so whị diọ́né mo wisiyóló kisipa muae. Ai ala depa, Judia hae kwiamó betó mole so whị hasi fosọ́paae botokó fọ́póló yae. <sup>15</sup> Diọ́ siki be kemó beterụ́lemó i sekei

ala wapa kilitu, siki bemó beteretei taaróló, aqró be kemó mole ɔla ɔla sene derepéni taaróló botokó fae. <sup>16</sup> Mepaae whi kutómó daarálemó ai ala depa, ama ɔaae mulale bukutere kuti momó sene feni, mulópóló taaróló botokó fae. <sup>17</sup> Atétere sukamó, mepaae naale ere soraperó naale senaale tare sorapetamo botokó faaire sɔni bipi ereteiné mo doa ɔɔlerapó. <sup>18</sup> Térapa, ai alarape sosóli alimó yaq̄sórópa, moma betá du betae. <sup>19</sup> Ti noatepae, Atétere alimó mo doakale dowi seke waalo ai ape. Mo take Kótóné keké nale alimó kaae sóró bitiré wóló, mió i alimókélé atei kaae dowi sekei ala mo kolókélé inipó. Téró bitiré fóló, nalopaaekélé atei kaae dowi sekei ala momó kae kelaalomeipó. <sup>20</sup> Ai be ɔɔrape Talené ɔɔlekeróló tukóló mulólua meisóró, ti so whi mo betákokélé ɔsókó fuá meipó. Talené ama sorokósu yóló kae beteró betere so whimó kisipa mutu, be ɔɔrape ɔɔlekeróló tukóló muló beterapó. <sup>21</sup> Ai sukamó whi mené ɔɔpaae duraalu, ‘Kale sóró beteró betere whi Keriso ai walapa kela!’ Ó u wóló betere ape depa wosóló, mo dapóló momókó tué tiki tiraq̄se. <sup>22</sup> Ti noatepae, mepaae Keriso aq̄yóló dilikitu betere whiraperó Kótóné ɔɔlóló whipóló kapala fo yó matere whirapetamo waalo ai ape. Atétu, kae kae ala yaairemó eratere doasi alaró kae kae kelemei alarapetamo eróturaalu, Kótóné sorokósu yóló kae beteró betere so whikélé kópaae fenéremóló kaae kolóló sɔ saalopó. <sup>23</sup> Téyaalopa, ɔɔ ɔɔlikóló kópaae falaq̄sóró, siki siki yóló bituraalu mo wisiyóló kaae tawae. Ai alarape fea yaai teópatei, yálo ɔɔpaae i dere ape.

<sup>24-25</sup> Ai sekei alarape wale ɔɔlipaae ti i asere fo dokonóturaalu, i alarapepi yaalo ai ape. ‘Suka ke aluróló dilikiróo, Wéliékélé ɔɔ iniyóo, ɔɔrerapekélé i haepaae torokó dorowóo, yaalopó.

Téturaalu, Kótóné ama bole fotok̄nétei ó sá woreróturaalu, sámo ere ɔla ɔɔlakélé fea wore yaalo ai ape,’ erapó.

<sup>26</sup> Atétere sukamó, kale Whiné Naalema á ama fotok̄ró mo kae ere ɔɔ wisinaaletamo sáko tuámó sókó wapa, so whi feané kelaalo ai ape. <sup>27</sup> Atéró wóló daalu, ama sorokósu yóló kae beteró betere so whi dape siré kw̄yópóló, ama *ensel*-rape dotonaalopó. Haeró sá kwiatamo dene fale dok̄ feamó, betóló fale so whi dape siré kw̄yópóló dotonaalopó.

<sup>28</sup> Téró fo me i ape. Ni nosepaae dó faróló dere fo diaaɔ wisiyóló tué yaasepóló, i dapa wosae. Nose sóku fóló, totok̄ momó beletepa kilituraalu, kale ba fo ali mió felekemó sókó walapó dua dapó. <sup>29</sup> Yálo i bopeyale alarape eratepa kilituraalu, kale Whiné Naalema felekemó waai, tɔ serekemó daapa dapóló tué muae. <sup>30</sup> Yálo ɔɔpaae mo i dere ape. Mió i alimó betó mole so whi fea sukuni ɔɔle betepatei, i alarape mo eratepa kelaalo ai ape.

<sup>31</sup> Ó sáró i haetamo kemeyaalotei, yálo fo betá mo kemekélé ini, ɔɔle muótóró tawaalopó.

*Á waaire be ɔɔró suka keletamo tuénipó yale fo*

*(Mat 24:36-44)*

<sup>32</sup> Mo whi betánekélé, hepen bemó betere *ensel*-rapekélé, Naalemanékélé, ai be ɔɔró suka keletamo tuénitei, i be ɔɔmó i alarape yaalopóló, Alimané betá tuérapó. <sup>33</sup> Térapa, á waaire be ɔɔ ɔɔ tué inireteiné ali ali yaq̄sóró, betere dok̄ siki siki du betae. <sup>34</sup> Kale Whiné Naalema waaireteita, i ala dere kaaepó. Betá whi metikipaae faairaalu, ama kutó diratere whirapepaae kutó betá betá yóló dok̄ratapó. Atéró, be tɔ sókó walemó daayaaire whipaaekélé, mo wisiyóló kaae tawae yóló á fulapó.

<sup>35-36</sup> Ti be tale fesaae waaire suka ɔɔ tuénipa, ai be ɔɔ kaae tawóló betae. Ti noatepae, suka doropolepaae ó dilikitamo ó be ɔɔyaai bané hale deretamo ó ɔɔ noke firepaae ó suka sokoterepaae á hapale sókó walemó, ɔɔ ali ali eraq̄sóró kele diriyóló betaasepóló dapó. <sup>37</sup> Yálo i dere fota, ɔɔpaae maaté dumitei, so whi feapaae á mo waalopa, hotowayóló kaae tawae, yóló i dere ape,” yalepó.



<sup>1</sup> Atéror, kale bosoneyóló fele be dëró fopei *bred* o deyóló nokole be dëtamó sókó waai, tamo be dë hãle mupa etéyalepó. Kale so whimó momaraterere whiraperó Moses-né asere fo yó matere whirapetamoné Yesu tawóló daaire tũ kikitu duraalu, “Dãné ã neyóló tawóló daaloé?” yalepó. <sup>2</sup> Tétepa, mepaae whiné duraalu, “Itei kaae òla detere be dëmó dãné ai ala enalemó, ti so whiné hõle sóró doasi enérapó,” yalepó.

<sup>3</sup> Téró, Yesu ã Betani bemó dowi humu fuluné tiki dopa, take ama wisirale whi Saimon-né bemó òla nuku beterepó. Atétepa, so betãné *alabasta* kanené aleale wutimó felé kèlaa wale *nadi wel* wëi maapa tawóló walepó. Ai wëita, doasi *moni*-né duputeretei kale soné ai wuti topo dopó faróló, Yesuné topomó suniyalepó.

<sup>4</sup> Atétere ala mepaae whirapené kilitu, ai sotamo dei tué muóló atimasisitei duraalu, “Ai wëi wisinaale noatepa hãle besekéroló suniyalerópó? <sup>5</sup> I wëita, dotonóló 300 *denarias moni* sóró mepaae hãle yolealere so whimó móluãsóró wisiuãpóló,” deteraayóló tamo foné su betalepó.

<sup>6</sup> Atétu betepa, Yesuné atimapaee duraalu, “Ama epaae mo kokõi ala wisinaale eralepa, diaaõ ã foné sere ala taalae. <sup>7</sup> Ai yolealere so whita, suka fea diãtamo bitu, diaaõ tao saai kisipa mutere sukamó tao sua enérapó. Téyaalotei, ãta suka fea diãtamo betó tawaalo meipó. <sup>8</sup> Téyaaireteiné ai soné ama enére ala ai yale ape. Ama ai yale alata, yãlo tiki douraterere sukamó felé kèlaa wisi wópóló yaaire ala sũralepó. <sup>9</sup> Yãlo diãpaae mo i dere ape. Hae kwia feapaae kale fo wisi yó maté kuturaalu, i soné epaae erale alakélé tuëtóró hãle yó taru, yó melaté kwëyaalopó,” yalepó.

<sup>10</sup> Téró Yesuné ama yó matere 12 whirapekó Iskariot be whikó Judas ã Talepaae momaraterere topo whirape beterepaae Yesu daaire tũ aleyópóló eleké dene felepó. <sup>11</sup> Atéteremó, kale whirape atima hëkesené sukuturaalu, Judas-mó *moni* melaai taleyóló mulalepó. Tétepa Judas ã bituraalu, Yesu eleké deyaaire tũ kekitu betalepó.

#### *Talepaae erale ala tué muóló nokole òla*

*(Mat 26:17-30, Luk 22:7-23, Jon 13:21-30, 1Korin 11:23-25)*

<sup>12</sup> Téró, kale fopei *bred* o deyóló nokole *fula* kaae sere be dëmó i ala yalepó. Atimané mara mole ala sya furaalu, kale bosoneyóló fele be dëmó òla deyaai *sipsip* hupu male dóló simó biliyóló nukua dapó. Ai ala yaai, Yesuné ama yó matere whirapené epaae woseturaalu, “Kale bosoneyóló fele be dëmó deyóló naaire òla dãné mé bemó taleyóló mularóé?” yalepó.

<sup>13</sup> Ai fo depa, ama yó matere whirapekó tamo dotonaae duraalu, “Diaamo ai doasi be huluapaae fóló kelenalemó, tũ tuãmó betã whi ã wëi wuti beleyóló wou betepa hokolaayaalo ai ape. Téyaalopa, diaamokélé ãtamo fae. <sup>14</sup> Atéror, ã fole be dolopaae diaamokélé fóló, ai be talepaae i fo yae. ‘Yó matere whi ã ama yó matere whirapetamo, kale bosoneyóló fele be dëmó detere òla naairaalu wale whirape betaaire be ke mé eré?’ yóló wosae. <sup>15</sup> Ténalemó, òla òla fea sũmótóró sisóló muló betere siki be ke doasi ama diaamopaae yó melaalo ai ape. Ai be dolomó dãné naaire òlakélé taleyóló mulale fae,” yóló dotëyalepó.

<sup>16</sup> Tétepa, ama yó matere whi tamo fóló kelalemó, Yesuné atimaamopaae epa kelaalo ai ape yale alatóroti, mo epa kelalepó. Atépa, ai be ke dolomó kale bosoneyóló fele be dëmó deyóló naaire òla taleyóló mulalepó.

<sup>17</sup> Téró, be dikiteretamo Yesu ã ama yó matere 12 whirapetamo sókó walepó. <sup>18</sup> Atéror, atima be dolomó òla nuku bitu, Yesuné ama yó matere whirapepaae duraalu, “Yãlo diãpaae mo i dere ape. Mió ãtamo i òla nuku betere whirapekó betãné ã dõpóló me whipaae eleké deyaalo ai ape,” yalepó.

<sup>19</sup> Ai fo deremó, atima tué sekëtepa epaae duraalu, “Yã yãlo eleké deyaalopóló de?” yóló, atima feané betã kaae fotóró deté felepó.

<sup>20</sup> Tétepa, Yesuné atimapaee duraalu, “Ai ala yaaire whita, diã 12 whirapekó mió i nuku dolomó *bred* o wëimó tópuró su yóló nuku betere whinétei ã dõpóló eleké deyaalo ai ape. <sup>21</sup> Atéror, kale Whiné Naalemapaae eraaire alata, kale asëmó ere fo mo dokonaalo ai

ape. Téyaalotei, kale Whjné Naalema dǒpóló eleké deyaaire whj ą betą doasi dowi kwia saairemó wió yae! Ai whj ą hamané dewuą meisóró, mo wisi wuąpó,” yalepó.

<sup>22</sup> Atéro atima ęla nuku bitu, Yesuné kale *bred* o bula betą tao sóró taru, Talepaae mo kée yóló kolokó daalu yóló, ama yó matere whjrape dokǒróló mótu duraalu, “Ita ęło tikipa, sóró nae,” yalepó.

<sup>23</sup> Téro kale dere kaae, *wain* ęwi wutikélé sóró taru Talepaae mo kée yóló, ama yó matere whjrapemó matepa, atima feané betą wutimótei nukulé felepó.

<sup>24</sup> Atéro melóló duraalu, “I wutimó maane ęęita, Kótóné ama so whj fea aluyaqsóró tao saalopóló, diriróturaalu sunée farale ęło sameapó. <sup>25</sup> ęło diąpaae mo i dere ape. ę diątamo etéro bitu, *wain* ęwi momó kae néli hąle bitiré fóló, Kótóné tęteróló kaae tare aqmó bituraalu, kisi *wain* ęwi naalopó,” yalepó.

<sup>26</sup> Atéro, atima wole fo betą yóló kemetepa, Olip du sorokó mole aąpaae holaa felepó.

*Yesuné Pitapaae naao ą kisipanipó yaalopóló yale fo*

*(Mat 26:31-35, Luk 22:31-34, Jon 13:36-38)*

<sup>27</sup> Atéro fóló, Yesuné atimapaae duraalu, “Mió dią ętamo betąmó titiyóló betereitei, ę taaróló botokó dapo dapo yaalo ai ape. Ti ašemó i fo erapó.

‘Kale *sipsip* hupu kaae tare whj ęło dupa, hupurape atima botokó dapo dapo yaalopó,’ erapó.

<sup>28</sup> Téyaalotei, ę momó kepaayóló Kaleli haepaae ępi fimó, dią nalo waalo ai ape,” yalepó.

<sup>29</sup> Ai fo depa Pitané Yesupaae duraalu, “Mepaae whjrapené ę taaróló fupa, ę betą mo até yaalomeipó,” yalepó.

<sup>30</sup> Ai fo depa Yesuné ąpaae tokó mótu duraalu, “ęło ępaae mo i dere ape. Mo mió dilikitamo wą *kakaruk* bané hale tamo dakoróló yaaipatei, naao ę tuęnipó fo sore félimó yaalo ai ape,” yalepó.

<sup>31</sup> Ti fo depa, Pitané fo diriné momó duraalu, “Atimané ękéle ętamo wusuró dǒpóló, ęło ę tuęnipó fo mo yaalomeipó,” yalepó. Mepaae yó matere whjrape feanékélé, ama ai dere fo kaaetóró yalepó.

*Ketsemanimó yale ala*

*(Mat 26:36-46, Luk 22:39-46)*

<sup>32</sup> Atéro, atima kelaalo kokęi tiki Ketsemanimó sókó felepó. Aimó ama yó matere whjrapepaae duraalu, “ęta momane fulapa dią imó betó muae,” yalepó. <sup>33</sup> Atéro Pita, Jems, noma Jon, atima maaté Yesutamó felepó. Atéro, Yesuné ama hosaa tuąmó mo doasi dele duraalu, sekené sukóló dei fomaake kiswa kaae sóró muté fu betalepó. <sup>34</sup> Atétepa, ama atimapaae duraalu, “ęło hosaa tuąmó dekené sukutu ę mo felekemó sukąai dapa, dią imó kaae tawóló betó muae,” yalepó.

<sup>35-36</sup> Ai fo yóló, ą atima betere tiki sawa taaróló fóló, ąpaae waaire seke ąsókó fǒpóló, haemó deraapisa fóló mulu momaturaalu, “Apa-ó, ępaae i eraaire sekei ala waqsóró seséyaire tų mupa, ti naao seséyae.

Tépatei, ęło kiswa mole ala sya fóló ini, naao kiswa mole ala betą erǒpóló yae,” yalepó.

<sup>37</sup> Téro ą ama yó matere whjrape beterepaae momó fesaae walemó, atima noke fopesaapa kelalepó. Atépa, Pita turukuróló duraalu, “Saimon-ó, suka kele betąmó ę kaae tawóló bitini, ę noke ai firerapó. <sup>38</sup> Kae kae sų sere alané dią me dowi ala yóló dée nalaqsóró, mo hotowayóló kaae taruraalu momatu betae. Ti noatepae, kepe betenéta mo wisi alamaaté yaai ketekę bupatei, tó tikiné dowi ala ęqsóró sesé yaaire fotokę buni, bérápó,” yalepó.

<sup>39</sup> Atéro ą fesaae fóló, ama kale yale moma kaaetóró momó yalepó. <sup>40</sup> Atéro, ą kale dere kaae momó fesaae wou kelalemó, atima noke kele depa, fopesaapa yó molepó. Atima atéro noke mo fiyaletiné, ąpaae noa fo yaalorǒpóló kǒló kǒló yalepó.

<sup>41</sup> Atéro, ą sore dakeróló momane fi wouraalu kelalemó, noke fire alatóró yó tapa atimapaae duraalu, “Dią ęąa nóló noke fitere ala hąle ai yó tare? Sųmó fiyalepa mióta,

kale tukóló muló betere sukakele i sókó wale ape. Kelae! mió dowi ala dere wh̄rapené kale Wh̄iné Naalema d̄ópóló, mené eleké ai deyale ape. <sup>42</sup> Mió ę d̄ópóló eleké deyaaire wh̄ ai walapa, turukó hóróló d̄a faalopa fiépe,” yalepó.

*Yesu tawale fo*

*(Mat 26:47-56, Luk 22:47-53, Jon 18:3-12)*

<sup>43</sup> Ai fo deretamotóró, ama yó matere 12 wh̄rapekó bet̄a Judas sókó walepó. Ama k̄limó, wh̄rape mo fea sepakeró n̄opulutamo tao diliki yóló wó tarepó. Ai wh̄rapeta, mo so wh̄imó Talepaae momaraterere topo wh̄rapekélé, Moses-né as̄ere fo yó matere wh̄rapekélé, wh̄i disirapekélé, atima fea bet̄amó fo deyóló dotonatepa walepó.

<sup>44</sup> Téró, Yesu d̄ópóló eleké deyaaire wh̄iné ę tawaaire wh̄rape atima k̄lóló k̄lóló duraalu, “H̄oko wh̄itei tawaqsóró ę fóló, ȳalotamo k̄lóló tukó nukupa, ti ętóró h̄iti ai ape. Térapa, tawóló dokóló só furaalu, ę botokó faqsóró mo wisiyóló kaae tawae,” yóló mulélipakalepó. <sup>45</sup> Téró, kale Judas ę Yesu daalepaae mo hapale sókó fóló duraalu, “Yó matere wh̄-ó,” yóló k̄lóló tukó nalepó. <sup>46</sup> Atétepa, ai wóló daae mole wh̄rape sókó furaalu, Yesu naasemó et̄e sóró fotok̄yóló tawalepó. <sup>47</sup> Atétere ala kolóló, Yesutamo daale wh̄i bet̄ané ama sepake sókó sóró, so wh̄imó Talepaae momaraterere topo wh̄iné kutó diraterere wh̄iné wos̄eli s̄aae deralepó.

<sup>48</sup> Tétepa, Yesuné atimapaee duraalu, “Ęta, *Gavman*-tamo bóe dóló so wh̄i ȳalo ęlisóró fulapóló ę daai n̄opuluró sepaketamo tao dilikiyóló woute? <sup>49</sup> Ti ę suka fea momaterere be belamá daalu dīapaae fo yó mótu betepa, fo tok̄tamo yaairaaalu, dīané ę aimó tanipó. Tépat̄ei, kale as̄emó yóló muló betere fo dokonaairaaalu dapa, mo er̄ópóló yae,” yalepó. <sup>50</sup> Yesu atéró tateremó, ama yó matere wh̄rape atima wimó ę taaróló, botokó dapo dapo yalepó.

<sup>51</sup> Tétepa, bet̄a kokopei wh̄i kutikélé deréni, ama bukutere d̄ei kuti maaté bukóló Yesu sya fu betalepó. <sup>52</sup> Atéró fu betalemó, atimané ękélé ama bukure kutitamo touróló tawalemó, ai kutitei atimapaee d̄aae melóló, ę tiki daapi h̄ale botokó felepó.

*Juda topo wh̄rapené Yesu só derale fo*

*(Mat 26:57-68, Luk 22:54-55,63-71, Jon 18:13-14,19-24)*

<sup>53</sup> Téró, atimané Yesu ę Talepaae momaraterere doasi topo wh̄i beterepaae dapesó walepó. Atéró betepa, ai doasi topo wh̄i aqmó betere momaraterere wh̄rapekélé, Moses-né as̄ere fo yó matere wh̄rapekélé, wh̄i disirapekélé, fea wóló touralepó. <sup>54</sup> Téró Yesu tawóló só fupa, Pita ę nalo dua tok̄ su deté fu betalepó. Atéró fóló, momaraterere wh̄rapené topo wh̄iné be bopéró daaló betere dopóku t̄u serekemó sókó felepó. Atéró ę ai be kaae tare diki tare wh̄rape betó mole kua dolomó, sosólitepa simó beterepó.

<sup>55</sup> Atépa, kale momaraterere topo wh̄iraperó fo tok̄lóló taletere wh̄irapetamoné Yesu suk̄ópóló daaire bete kikitu betalet̄ei, bete mekélé kilinipó. <sup>56</sup> Atimané ę d̄ópóló kapala fo yóló só deraaitere fo wh̄i feané yalet̄ei bet̄a fotóró ini, mené fo kae, mené fo kae, du betalepó.

<sup>57</sup> Atéró, ę só deraai mepaae wh̄i turukó holóló daalu i fo yalepó. <sup>58</sup> “Mo wh̄iné naasené t̄eale be ama fisikóló, wh̄iné t̄enénire momaterere be ama sore sukamótóró momó t̄eyaalopó depa, d̄ané wosalepó,” yalepó. <sup>59</sup> Téyalet̄ei, atima feané bet̄a fotóró ini, mepaae wh̄iné dere fo kae, mepaae wh̄iné dere fo kae du betalepó.

<sup>60</sup> Atétu betepa, momaraterere topo wh̄i kale fo tok̄lóló taleraterere wh̄irapené keletómó turukó horóló daalu, Yesupaae woseturaalu, “Ȳa só deraterere wh̄irapené doa i dere fo-a, naao atimapaee tok̄ menitere noatepa de?” yalepó.

<sup>61</sup> Ti fo depa, Yesuné atimapaee fo me tok̄ menipó. Atétepa, kale momaraterere topo wh̄iné ępaae momó woseturaalu, “Ȳata, wisi alamaaté er̄ótu betere Talené naalema so wh̄i t̄eteróló kaae tan̄ópóló, sóró betéró betere wh̄i Kerisoé?” yalepó.

<sup>62</sup> Ai fo depa, Yesuné duraalu, “Ai wh̄ita, ętóróti i ape. Wh̄iné Naalema mo doasi fotok̄ bole Talené turu naase d̄emó betóo, ó s̄ako dolomó wóo depa, diaaę kelaalo ai ape,” yalepó.

<sup>63-64</sup> Kale momaratere topo whjné ama deró betere kuti bisayóló duraalu, “A só deraaire bete kilinipakó, ama dere ala kelale whj me kae kekaloé? Ti Kótó faletere fota, amatei deremó dāné wosalepa, diāné noa kisipa mute?” depa, atimané duraalu, a só deraaire fota amatei ai yalepa, a sukópóló daalopó yóló mulalepó.

<sup>65</sup> Atéró, mepaae whjrapené a fesa apuró, mepaae whjrapené ti kuti kwiané ama kele husiróló dokóló, naase duné dóo yóló, apaae duraalu, “Yatamo Kótóné ama whjmeta, ti ya dale whj dāpaae yó alae,” yalepó. Atéró, diki tare whjrapenékélé, a tao taru du betalepó.

*Pitané Yesu a tuénipó yale fo*

(*Mat 26:69-75, Luk 22:56-62, Jon 18:15-18,25-27*)

<sup>66</sup> Atétu betepa, Pita a momaratere topo whjné be boperó betere dopóku aomó kese horóló betepa, kale topo whjné kutó diratere so seimalerapekó betā a beterepaae walepó.

<sup>67</sup> Atéró, Pita a sosóli depa simó beteremó, kale so seimalené a kelené kikéro kaa taru duraalu, “Yakélé Nasaret be whjó Yesutamo betamó kutua yale whjó,” yalepó.

<sup>68</sup> Ti fo depa, Pitané kale senaalepaae duraalu, “Naa ai dere fo beteta e tuéni, kóló kólórapóló,” a witepa dopóku tu sereke felekemó bitj felepó.

<sup>69</sup> Atétepa, kale so seimalené Pita kolóló, aimó dae mole so whjpaee momó duraalu, “I whjkelé Yesutamo betamó kwēale whjókpó,” yalepó. <sup>70</sup> Tétepa, Pitané ama kale dere fo kaae momó duraalu, “E mo meipó,” yalepó. Atéró sawa betóló, kale dere kaae mepaae felekemó dae mole whjrapekó betané apaae duraalu, “Ti yata, atamo betamó kwēyale whj mo hjeti ai ape. Ti noatepae, naao dere fota, Kaleli be fo nakome wosetapó,” yalepó.

<sup>71</sup> Ti fo depa, Pitané atimapaee duraalu, “Diaaq ai bopetere whjta, e tuénipó. Yalotamo diāpaae kapala fo depa, ti Talené e dōpóló yae,” yóló, mo dirii dāle dere fo kaae yalepó.

<sup>72</sup> Ai fo deretamotóro, kale wā kakaruk bané hale tamo dakoróló yalepó. Tétepa, take Yesuné Pita apaae du, wā kakaruk bané hale tamo dakoróló yaaipatei, naao e tuénipó fo sore félimó yaalopó yaleteti, kisipa muni walepó. Atétepa, a dekené sukuturaalu, doasi wole du betalepó.

## 15

*Pailat-né Yesu dae yale fo*

(*Mat 27:1-2,11-26, Luk 23:1-5,13-25, Jon 18:28-19:16*)

<sup>1</sup> Atéró, mo hjeti so whjmó momaratere topo whjrapekélé, whj disirapekélé, Mosesné asere fo yó matere whjrapekélé, fo tokóló taleraterere whjrapekélé, atima fea fo dokóló, mo betā tuétóro muóló, Yesu naase tamo dokóló dapesó Pailat-né naase tuamó mulalepó.

<sup>2</sup> Atéró wóló daapa, Pailat-né apaae woseturaalu, “Yata, kale Juda fake so whj tetéroló kaae tare doasi topo whjé?” depa, Yesuné apaae tokó mótu duraalu, “Épó. Naa ai dere fota, mo dono dapó,” yalepó.

<sup>3</sup> Ai fo deremó, Talepaae momaratere topo whjrapené dei tué mutu, i sekéné kae kae hoko alarape yalepóló, só deratere fo du betalepó. <sup>4</sup> Atétu betepa, Pailat-né apaae momó woseturaalu, “Atima kae kae forapené ya só derótu betere fo fea naao woserutei, tokó menitere-a, noatepa de?” yalepó.

<sup>5</sup> Ai fo depatei, Yesuné kale topo whj Pailat-paae me fo tokó menitere ala kilitu, ama sirayalepó.

<sup>6</sup> Atimané q̄la detere alimó, mara mole ala ipó. *Dipula* beteró betere whj betakó ba fo dokomó so whjné sokae dere whjtoró Pailat-né sókó daalótua dapó. Atéró dotēyaaai so whjpaee wosóló, atimané doi dere whjtoró dotonótua dapó. <sup>7</sup> *Gavman*-tamo bóe dóló whj dupa, *dipula* beteró betere whjrapetamo Barabas-kélé beterepó. <sup>8</sup> Atépa, so whj mo fea Pailat beterepaae wóló woseturaalu, “Naa kale duatere kaae yaaloé?” yalepó.

<sup>9</sup> Ti fo depa, Pailat-né atimapaee woseturaalu, “Diaaq kisipané Juda so whj tetéroló kaae tare topo whj dotonaró de?” yalepó. <sup>10</sup> Fo yaleteta, momaratere topo whjrape Yesutamo dei tué muturaalu, a daai dapesó wale bete Pailat-né ama kisipa yalepó.

<sup>11</sup> Tétepa, kale momaratere topo whīrapené mo so whīpaae Barabas sokópóló, yae yóló sesemeratere fo deté kotepa, atimané ai fo yalepó.

<sup>12</sup> Ti fo depa, Pailat-né atimapaae momó duraalu, “Juda so whī tēteróló kaae tare topo whīpaae yało noa alakó eraró de?” yalepó.

<sup>13</sup> Tétepa, kale so whīné fo fakeyóló duraalu, “Ai whī filipaa ni tó mó oleróló dae,” yalepó.

<sup>14</sup> Ai fo depa Pailat-né atimapaae duraalu, “A me dowi ala initepatei, hałe noatepa daró de?” yalepó. Tétepa, kale so whī feané mo ti fo fakeyóló duraalu, “Filipaa ni tó mó sukópóló olerae,” yalepó.

<sup>15</sup> Atétepa, ai so whīné Pailat apaae wisi tuę muópóló, Barabas atima beterepaae fópóló sokóló daalóló, Yesu mo dirii halika tikinépi fokosoi ala du beteró, filipaa ni tó mó sukópóló olerae yóló, diki tare whīrapené naase tuámó mulalepó.

*Diki tare whīné Yesu doka doka yale fo*

*(Mat 27:27-31, Jon 19:2-3)*

<sup>16</sup> Téró, kale diki tare whīrapené Yesu dape sóró kale topo whī Pailat-né be bela wisinaalené doi Pretorium-paae dapesó felepó. Ai dopóku bolaa dolopaae mepaae diki tare whīrapekélé mo fea ape depa, atima touralepó. <sup>17</sup> Atéró daaló bitu, sonaa kuti deróo, mu daai kēpítei topo whīrapené deratere topotao sūróló bopeyóló, ama topomó deróo yóló, a faletu betalepó. <sup>18</sup> Atéró, atimané duraalu, “Juda so whī tēteróló kaae tare doasi topo whī-ó,” yóló, fesaa apuróló dotó tikiné du betalepó. <sup>19</sup> Atéró, dotó tikiné ama topomó momó du momó du yóló fesaa apurótu betalepó. Atéró atima Yesu aqmó bukutiri tearó bitu, doa whī-ó yóló doi sóró horóló faletu betalepó. <sup>20</sup> Atétu beteró, atimané a derale sonaa kuti sókóló, ama kuti momó deralepó. Atéró a filipaa ni tó mó sukópóló, oleraairaaalu dapesó felepó.

*Yesu filipaa ni tó mó olerale fo*

*(Mat 27:32-44, Luk 23:26-43, Jon 19:17-27)*

<sup>21</sup> Atéró dapesó fu betepa, Sairin be whīkó Aleksandaró Rufus-tamoné alima Saimon a ipu bemó biti, doasi be huluapaae faai wapa, kale diki tare whīrapené apaae Yesu dóló oleraaire filipaa ni a fasóló naao belerae yóló seyaletpó. <sup>22</sup> Atéró, atimané Yesu dapesó fóló, betā hae Kolkotamó sókó felepó. Ai doiné beteta, topo diripó. <sup>23</sup> Téró, aimó wain weiró kale mur ni fetamo hosekéróló tepeyóló nópóló melaletai, ama nénipó. <sup>24</sup> Atéró, atimané a filipaa ni tó mó sinópóló oleralepó. Atéró oleróló, ama kuti atima saairaalu, betā melaa yalepó. Kale diki tare whīrape atima betā betā yóló kapo fakemó siri eróló, sikipaae fesekée horótua yalemó, mé whīné siri moletai wisiyóló muni doro wapa, ti ai whīné ama kuti sua yalepó.

<sup>25</sup> Téró hīka 9 kilok sukakelemó, Yesu dóló oleralepó. <sup>26</sup> I betené dalepóló, a wolerale ni topomó aseýóló olerale fo i ape.

JUDA SO WHĪ TĒTERÓLÓ KAAE TARE TOPO WHĪ

<sup>27</sup> Atéró, qlémi nuku betale whī tamo me whī Yesuné fę naase dęró oleróo, me whī turu naase dęró oleróo, yalepó. <sup>28</sup> (-) <sup>29-30</sup> Atéró oloró betepa, mepaae fua wua du betere whīrapené kīli fépo yóló duraalu, “Yaťa, momatere be fisikóló sore sukamótóró momó tęyaalopó du betale whīpa, mió naotei ya tao sóró, ai filipaa ni taaróló dere ape,” dua yalepó.

<sup>31</sup> Kale yale fo kaae, momaratere topo whīraperó Moses-né asęre fo yó matere whīrapetamo atimasisitei duraalu, “Mepaae so whī sukaqsóró tao sua yale kaae, amatei a tao sinitupó,” du betalepó. <sup>32</sup> “Yaťamo Israel fake so whī tēteróló kaae tare doasi topo whī Kerisopata, ti da tuę tiki tiraai dapa, ai filipaa ni taaróló dere ape,” du betalepó. Téró, atamo oleró betere whī tamonékélé, u whīrapené dere kaae, faletu betalepó.

*Yesu sukale fo*

*(Mat 27:45-56, Luk 23:44-49, Jon 19:28-30)*



<sup>33</sup> Atéró, suka tuámó 12 kilok kaae sóró be dikiraletai, kuluka 3 kilok-mó momó dɛralepó. <sup>34</sup> Atéró, ai sukakelemó, Yesuné fo fakeyóló duraalu, “Eloi, Eloi, lama sabakatani,” ai fo bete feteyóló “ɛ tɛteróló kaae tare Kótóo, ɛ tɛteróló kaae tare Kótóo, ɛ wotoró beteropóló, noatepa taaróló feleé?” yalepó.

<sup>35</sup> Ama ai dere fo felekemó daae mole whɛrapené wosóló duraalu, “Elaijapaae ape yóló, ai dere wosere?” yalepó.

<sup>36</sup> Tétepa, betɔ whɛ hapale fóló, wépi kaae ɔla kape sikimó haka sóró, séli kɛlaa kaae ere wain wɛi tópuróló melaai yalemó, mepaae whɛné duraalu, “Ilaija wóló ɔ tokóló só fulémóló kelaalopa, kaayae,” yalepó.

<sup>37</sup> Atéró, Yesuné fo fakeyóló, ɔ mo ti sukɔlepó.

<sup>38</sup> Atéteretamo, kale momatere be tuámó satɔle yóló oleró betere kuti, hɔletai ó kwiamó kaae sóró tuámó teketé doropóló, salepaae sókó deralepó. <sup>39</sup> Téró, kale 100 diki tare whɛrape kaae tare doasi topo whɛ ɔ Yesu oleró betere tiki felekemó daalemó, ɔ sukɔairaalu, dere fo fake wosóo, sukutere alakélé kolóo duraalu, “Haió! ɔta, Kótóné Naalematei ai dirapó,” yalepó.

<sup>40</sup> Mepaae sorapekélé mo tumó kese anóló daae molepó. Ai sorape kuamó, Maktala sokó Mariakélé, Jems-ró Joses-tamoné hama Mariakélé, Salomekélé, atima atéró daalepó. <sup>41</sup> Ai sorapeta Yesu sya fóló, take Kalelimó ɔtamo kuturaalu, ɔ ya ɔttere ɔla melóló kaae tawale sorapepó. Mepaae ɔtamo Jerusalem bepaae wale sorapekélé fea atima daae molepó.

#### *Yesu dourale fo*

*(Mat 27:57-61, Luk 23:50-55, Jon 19:38-42)*

<sup>42</sup> Kale Juda whɛrape atima sɔa nóló betere be dɛ dótóróti sókó waaipa, miótóró kulukapaae ɔla ɔla sisóló mulatere be dɛmó ai ala yalepó. <sup>43</sup> Tétepa, kuluka deretamo Israel fake so whɛné fo tokóló taleratere whɛrape tuámó doasi doi mole Arimatea be whɛkó Josep walepó. Ai sekɛta, Kótóné tɛteróló kaae tare ala wópóló kaae tare whɛpó. Atéreteiné ɔ witere alakélé ini, halaainé Yesuné tiki melaaló? yóló, Pailat-paae wosene felepó. <sup>44-45</sup> Atéró, Yesu mo sukɔlepó dere fo kale Pailat-né wosóló, ɔ kilita sókó fu sira yalepó. Tétu, diki tare whɛrapené doasi topo whɛpaae woseturaalu, “Yesu mo ti sukɔleé?” depa, kale sekéné duraalu, “ɛpó. ɔ mo ti sukɔlepó,” yalepó. Ti fo depa, kale Palaitiné Josep-paae wisirapa tokóló sóró fae yalepó. <sup>46</sup> Tétepa, Josep-né ama betɔ dɛi *linen* kuti wisinaale dupuyóló, Yesu tokóló haemó mulóló, ama tiki bopeyóló dokalepó. Atéró só fóló, mené aleyóló muló betere kane dolomó douralepó. Atéró, Josep-né ai dou tɔ kinaaire kane fake biliraté fóló kinallepó. <sup>47</sup> Atéró, Yesu dourótu betepa, Maktala sokó Mariaró Joses-né hama Mariatamo mo tumó daalu, kese faló beterepó.

## 16

#### *Yesu kepaayale fo*

*(Mat 28:1-8, Luk 24:1-12, Jon 20:1-10)*

<sup>1</sup> Téró, kale sɔa nokole be dɛ kemene fupa, Maktala so Mariakélé, Jems-né hama Mariakélé Salomekélé, atima felé kɛlaa wale wisi wisi ɔla Yesuné tikimó dilɔle faai dupuyalepó. <sup>2</sup> Atéró, *fula* kaae sere be dɛmó, hɛka suka hoteretamo kale sorape atima Yesu mole dou tópaee felepó. <sup>3</sup> Atéró atimasisi fu bituraalu, “Kale dou dolo kinó betere doasi kane fake betɔ né tukweyóló biliraté faalorópó?” deté fu betalepó.

<sup>4</sup> Atima atéró mo umó wou bitu kese faralemó, kale dou dolo kinó betere doasi kane fake biliraté fóló, dɛmó muló betepa kelalepó. <sup>5</sup> Atépa, atima dou dolopaae felemó, betɔ kokopei whɛ dɛi kuti wisinaale deróló, turu naase dɛró betepa kólóló, atima witu kilita sókó felepó.

<sup>6</sup> Atétepa kale whɛné atimapaae duraalu, “Diɔ wiyóló kilita sókó faɔse. Diɔta, atimané filipaa ni tómó oleróló dale Nasaret whɛ Yesu kekitu beterepó. ɔta imó muni, kepaayóló ai fele ape. ɔ mulale tikikélé hɔle ai erapa kelae. <sup>7</sup> Térapa diɔ fóló, ama yó matere whɛ Pitaró mepaae yó matere whɛrapetamopaae i fo ene fae. Take ɔ sukɔai bituraalu, yale fo

motóróti dokonóturaalu, diḡ wóḡpóló, folosóró ḡpi Kaleli haepaae ai fale ape. Térapa, diḡ aipaae fupa, ḡ aimó kelaalopó,” yalepó.

<sup>8</sup> Ai fo deremó, kale sorape atima diri furu furu yóló kilita sókó furaalu, doutó taaróló botokó felepó. Atéró, kale sorape atima aso sókó feleteiné witepa, atimané kelale alarape me whḡpaae inipó.

<sup>9</sup> Fula kaae sere be demó Yesu ḡ kepaayóló mo hḡkati Maktala be sokó Maria daalemópi sókó walepó. Ḃta, take Yesuné wḡikeró dowi keperape betepa, hḡkonale sopó. <sup>10</sup> Téró, Maria ḡ fóló, Yesutamo kwḡyale whḡrape dekené sukuturaalu, molómó betó mupa, ama kelale ala fea atimapaee yalepó. <sup>11</sup> Téyalemó, atimané kale soné Yesu kepaayóló betepa kelalepóló ene wale fo wosóló, mopóló tuḡ tiki tirénipó. <sup>12</sup> Téró nalomo, ama yó matere whḡrapekó tamo whḡ, doasi be hulua taaróló, me tikipaae faai fu betaalemó, Yesuné ama tiki mo kae daayóló, atimaamo fu betere tuḡmó sókó wóló, daapa kelalepó. <sup>13</sup> Atétepa, kelale whḡ tamoné mepaae yó matere whḡrapepaae ḡ mo kepaayóló beterapó fo ene walemókélé, mo dapóló atima tuḡ tiki tirénipó.

<sup>14</sup> Atéró, nalo Yesu ḡ ama yó matere 11 whḡrape ḡla nuku beteremó sókó walepó. Atéró wóló, atimané ḡ mo kepaayóló beterapó dere fo wosóló, tuḡ tiki tiréni deremó, atima foné sóró duraalu, “Diaaḡ kutiri hapóluru dowḡae fóló, ḡ kepaayóló beterapóló ene wale fo wosóló, mopóló tuḡ tiki tirénitere noatepa de?” yalepó.

<sup>15</sup> Atéró, atimapaee duraalu, “Kótóné kaaróló beteró betere kae kae tiki daae mole so whḡ feapaae i kale kisi fo wisi yó melaté kwḡyae. <sup>16</sup> Mepaae so whḡ detamo tuḡ tiki tiróló bitu wḡi tóputepa, ti atétere so whḡ aluyaḡsóró Kótóné tao saalotei, mepaae tuḡ tiki tirénire so whḡ ti ama só deróló, dowi dupu melaalopó. <sup>17-18</sup> Atéró, tuḡ tiki tiró betere so whḡné etei kelemei alarape eraalo ai ape. So whḡ tuḡmó betó mole dowi keperape yaḡo doimó hḡkonótua yóo, kae kae be fo tuḡnirutei tuḡre whḡné dere fo kaae yóo, whḡ dele dowi wulirape naasené tatua yóo, hereikélé naalotei sukuni yóo, hepo daróló mole so whḡné tikimó naase mulatepa wisi yóo, yaalo ai ape,” yalepó.

<sup>19</sup> Atéró, Tale Yesuné atimapaee ai forape yóló kemetepa, Kótóné ḡ hepen-paae dapesó holóló, Talené ama turu naase demó beteralepó. <sup>20</sup> Atéró, ama yó matere whḡrape atima hae kwia feapaae kale kisi fo wisi yó maté kwḡyaae felepó.

Atima atéró yó maté kotere fo so whḡné mo dapóló tuḡ muḡpóló, mepaae kelemei alarape eraaire fotokḡ Talené atima tuḡpaae mo sḡralepó.

## Luk

*Węi tópuratere whi Jon deyaalopóló yale fo*

<sup>1</sup> Kótóné eraalopóló muló betere fo ɗa tuɗpaae mo eró betepa, mepaae whiné kolóló aseɗyalepó. <sup>2</sup> Ai whirape atima ɗɗeaaené aseɗi, yale alarape mo kelale whirapené deté wale fotóro yó maté wou betalepó. Ai whirapeta, kale fo wisi kae fotamo hoseké eraɗsóró hotowayóló kaae taru, yó mótu betalepó. <sup>3-4</sup> Mepaae whirapené deté wale fo aseɗyale kaae, mió ɗalokélé ai fo wisiyóló taleyóló betemó kaae sóro, mo donotóro aseɗyaaí kisiipa mutapó. Doa whi Tiopilus-ó, take mepaae whirapené ɗɗpaae yó melale fota, mo erapóló naao diriyóló tué yaasepóló, ɗalo i aseɗere ape.

<sup>5</sup> Kale Judia hae kwia teɗteróló kaae tare topo whi Herot betale alimó etéyalepó. So whimó Talepaae momaratere whi betɗa beterepó. Ai whiɗa, Lipai faketei, Abaijané deté wale whi Sekaraiapó. Ama soma Elisabet-ta, momaratere topo whi Eron-né deté wale sopó. <sup>6</sup> Kótóné keletómó atimaamo mo donoi soró whiɗamo bitu, Kótóné yóló muló betere fo aɗmó sukóló, ama erae dere ala betɗa eraté fu betalepó. <sup>7</sup> Atéretei, kale so Elisabet atimaamo naale senaalekélé mei, ni daayóló betepa, sokélé sere yóo, whikélé otere yóo yalepó.

<sup>8</sup> Atéro betere tuɗmó Abaija fake whirapené so whimó momarópóló, tukóló muló betere be deɗmó Sekaraiaró ama fake whiɗamoné momatere be kaae tarepó. Atéru, Sekaraia ɗa so whimó momarótu betalemó etéyalepó. <sup>9</sup> So whimó momaratere whirape atima mara mole ala sya furaalu, atimané doi mole ni fakerape fesekée deralemó, Sekaraiané doi mole ni fake dono fetée horóló muni dorowalepó. Atétepa, ɗa kale momatere be tuɗpaae fóló, felé ɗɗlaa wale fetera kaae ɗla si keletómó biliyópóló, atimané ɗa sóro beteralepó. <sup>10</sup> Atéro, kale felé ɗɗlaa wale fetera kaae ɗla simó sukɗlaa dalatere sukamó ɗa momatere be dolopaae fóló, simó terepetu betalepó. Atétu betepa, mepaae momayaai wale so whi atima belamó kaae taru momatu betalepó.

<sup>11</sup> Até du betepa, Talené dotonale *ensel* wóló, kale felé ɗɗlaa wale ɗla bilitere tiki turu naase deɗro daapa kelalepó. <sup>12</sup> Ai *ensel* sókó walemó, Sekaraia kilita sókó furaalu, mo winé sukutu betalepó. <sup>13</sup> Tétepa, kale *ensel*-né ɗpaae duraalu, “Sekaraia-ó, ɗa wiyaɗse, naao du betale moma Talené wosalepó. Naao so Elisabet naale deyaalo ai ape. Téyaalopa, ama doi Jon mulae. <sup>14</sup> Ai naale detere kilituraalu, ɗa doasi haɗné sukóo, mo so whikélé ai naale kilituraalu, haɗné sukóo yóló Talepaae mo kée du betaalo ai ape. <sup>15</sup> Ti noatepae, Talené keletómó ɗa mo doasi whi betaalopó. ɗa doayóló bitukélé, *wain* weɗiró topo doayóló keyaa fole weɗitamo naalomeipó. ɗa hamané depemó betepatei, kale Deɗi Kepe Wisi ɗa tuɗmó faayóló mo sɗró betaalopó. <sup>16</sup> Atéru, take kóppaae fu betere Israel fake so whi atima teɗteróló kaae tare Kótó aɗmó beterópóló, ai naalené momó dapesó waalo ai ape. <sup>17</sup> Tale wópóló folosóro ɗpi wouraaalu, ama yaaire alata, take betale whi Ilaija ɗa keperó fotokɗtamo faanuraalu du betale ala kaae, ai seké ɗa tuɗmókélé até yaalopó. Ai naale doayóló bitu, alimaraperó naale senaaletamopaae momó hosaa muópóló, atima tué tiki feteraalo ai ape. Atéturaalu, mepaae Kótóné fo woseni dowɗae fu betere so whi Kótóné donoi ala tuɗmó wisi kisipatamo beterópóló eraalopó. Atéturaalu, so whi fea Tale beterepaae faaire ala amatei, donoróló beteraalo ai ape,” yalepó.

<sup>18</sup> Atéro Sekaraiané *ensel*-paae duraalu, “Atei ala mo eraalopóló ɗalo noayóló kisiipa yaaloé? Ti ɗ otere yóo, ɗalo sokélé sere yóo, erapó,” yalepó.

<sup>19</sup> Tétepa, kale *ensel*-né ɗpaae duraalu, “Éta Kótóné keletómó daalu i ala yae depa du betere *ensel* Kebriel-pó. Mió i dere fo wisi ɗalo ɗɗpaae yó melópóló, ama ɗ ɗa beterepaae dotonatepa wóló ɗɗtamo fo i du betere ape. <sup>20</sup> Mió ɗalo i dere fo wosóló kisiipa tiki tiréni depa, ti naao fo aluyaalo ai ape. ɗa atépatei bitiré fóló, mió i dere fo dokonóló eratere sukamó ti naao fo momó yaalo ai ape,” yalepó.

<sup>21</sup> Téró, Sekaraia momatere be dolopaae holóló betepa, belamó ą kaae tawóló betó mole so whinė duraalu, “Ą mo taketi holaleteti, diki du betere-a, noakó su bitu dérópó,” du betalepó. <sup>22</sup> Téró kale whı ą belapaae dorowóló atimapaae fo yaireteti suni, ama fo alureteiné naasené maaté du betepa, so whinė etei kisipa mualepó. Be tuámó Talené me alakó ąpaae nokené dere ala kaae eratepa kilitu yalepó du betalepó.

<sup>23</sup> Atéró, momatere be tuámó kutó diyópóló dąle mulale be dę kemetepa, ama bepaae felepó. <sup>24</sup> Ai alarape yale kılipaae ama soma Elisabet naale yalepó. Atétepa, kale so ą kelaşsóró ama bemó kınóló betepatei, wélié aporó kemeyalepó. <sup>25</sup> Ą atéró bitu duraalu “Take ę ni daapa so whı feané faletu betaleteti, mió i be dęmó Talené ępaae erale wisi alané so whı feané keletómó yąlo hale kemeralepó,” yalepó.

### *Yesu deyaalopóló yale fo*

<sup>26</sup> Téró, kale so ą naale yóló betepa, apomi wélié tuámó Kótóné ama *ensel* Kebriel, Kaleli haemó tęne Nasaret be huluapaae dotęyalepó. <sup>27</sup> Atéró, kale *ensel* Kebriel betą so seimale Maria beterepaae felepó. Ai sota, Depit fake whıkó Josep-né dokaaairaału tukóló betero beterepó. <sup>28</sup> Téró, kale *ensel* ą beterepaae fóló duraalu, “Talené hękesere so seimale-ó, Tale yątamo ai betere ape,” yalepó.

<sup>29</sup> Atei fo Mariané woseturaalu, etei kaae kęleó dere fo-a, noa betené dérópóló ą kisipa teketu betalepó. <sup>30</sup> Até du betepa, kale *ensel*-né ąpaae duraalu, “Maria-ó, Kótóné ama yą mo wisiyóló kolóló hosaa mutu, yąpaae wisi ala eraai dapa, wiyaęse. <sup>31</sup> Yąta, naale yaalo ai ape. Ai naale detepa, ama doi Yesu mulae. <sup>32</sup> Ą doasi topo whı betepa kilituraalu, so whı feané mo ó taoró betere Kótóné Naalemapó du betaalo ai ape. Ai naaleta, take ama noumatere Depit bitu yale kaae, so whı fea tęteróló kaae tanópóló, Kótóné amatei ą doasi whı sóró beteraalo ai ape. <sup>33</sup> ąta topo whı bituraalu, Jekop-né firale fakerape tęteróló kaae tare ala kemekélé ini, hąle yótóró tawaalopó,” yalepó.

<sup>34</sup> Tétepa, Mariané *ensel*-paae duraalu, “ęta, whıtamokélé konipa, ai ala neyóló yaaloé?” yalepó.

<sup>35</sup> Ai fo depa, *ensel*-né ąpaae tokó mótu duraalu, “Kale Dęi Kepe Wisi yą tuąpaae bitı waalopó. Téturaalu, mo ó taoró betere Kótóné fotokęné yą tęteróló husuró betaalo ai ape. Ai deyaaire naaleta, me dowi alakélé muni, mo kae naale detepa so whı feané kilitu, ita Kótóné Naalemapó fo yaalo ai ape. <sup>36</sup> Aita yą maaté mei, naao kekelé so Elisabet-kélé sereteti naale erapó. Upulé ą ni daapa mepaae so whinė atei serené naale deyaalomeipó dua yaleteti, mió ą naale epa, apomiró wélié kemeyalepó. <sup>37</sup> Ti fea ala fea Kótóné şumó enénipóló de?” yalepó.

<sup>38</sup> Ai fo depa, Mariané ąpaae duraalu, “Ti ęta Kótóné ama kutó diratere so betera, naao yale fotóró ama ępaae erópóló yae,” yalepó. Téró, kale *ensel* felepó.

### *Maria ą Elisabet kęle fele fo*

<sup>39</sup> Atéyale be dęmótóró, Maria ą ęla ęla hapale sisóló ai be hulua taaróló, Judia du sorokó mole haemó tęne be huluapaae felepó. <sup>40</sup> Atéró, kale so ą Sekaraiaró somatamo betere be dolopaae fóló, Elisabet-paae duraalu, “Fapa kęleó,” yóló apualepó. <sup>41</sup> Mariané Elisabet-paae ai dere fo woseturaalu, Elisabet-né depemó betere naale toróyó holalepó. Atéturaalu, Dęi Kepe Wisi ą tuámó fąayóló şurallepó. <sup>42</sup> Atéru Elisabet-né fo fakeyóló duraalu, “Sorape fea betó mupatei, yą betą Tale Kótóné mo wisiró betera. Atéturaalu, naao deyaaire naalekélé ama mo wisiró betera. <sup>43</sup> ę mé so wisi betepa, ę tęteróló kaae tare Talené hama naao ę kęle waleé? <sup>44</sup> Naao kęleó dere fo woseturaalu, yąlo depemó betere naalekélé hękesené sukutu toróyó holalepó. <sup>45</sup> Kótóné ąpaae eraalopó yale fo wosóló, naao kisipa tiki tiralemó yą wisiró betera, mióta yą hękesené sukąe,” yalepó.

### *Mariané Kótóné doi hale horótu yale wole fo*

<sup>46</sup> Téró, Mariané duraalu, “Yąlo hosaa tuámó Talené doi hale sóró horatapó.

<sup>47</sup> Yąlo hosaa turónékélé ę aluyaşsóró tao sale Kótópaae mo kée yóló hajné sukutapó.

<sup>48</sup> Ti ęta, kutó diratere doi muni sókótei so betepatei, ama ę wisiyóló tao salepó.

Mió i be demó kaae sóró bitiré faaire so whi feané e kilituraalu, ita Kótóné wisiró betere sopó yaalo ai ape.

- <sup>49</sup> Ti noatepae, mo doa fotokõ bole Tale Kótóné emó mo doakale ala eralepó. Ama doi mo kae muluraalu, dowi ala mo betakélé munire Talepó.
- <sup>50</sup> Mepaae so whi de Kótópaae winé sukóló a aomó dua betepa, ama kolené sukutere ala mió i alimó betere so whipaaekélé, take bitiré faaire so whipaaekélé, hãle yó tarapó.
- <sup>51</sup> Ama doasi bole fotokõné mepaae doasi alarape eralepó. Atéturaalu, mepaae whi de atima kisipanétei duraalu, ‘Eta mo doasi seké whi beterapóló,’ bopé faketu betale whirape dapo dapo yóló fópóló, hokó faralepó.
- <sup>52</sup> Mepaae tetéróló kaae tare doasi topo whirapené kaae tare alarape ama kemeróló, haepaae só deróo, mepaae naameyóló sókótei betere so whi ama sikipaae horóo, yalepó.
- <sup>53</sup> Mepaae wotené sukutere whirape ama òla wisi melóló hairóo, mepaae òla òla dekéró mole néli so whi hãle fópóló dotonóo, dua yalepó.
- <sup>54</sup> Ama kutó diratere Israel fake whirape kiswa keteréni, kolené sukuturaalu, atima tao sere ala hãle yó tarapó.
- <sup>55</sup> Talené Abraham-ró ama deté faaire naaletamopaae wisi ala eraalopó yóló mulale fo keteréni, ðané ayarapepaaekélé eralepó. Atéyale kaae, mió i alimó ðapaaekélé ama kolené sukutere ala hãle yó tarapó,” yalepó.
- <sup>56</sup> Téró, wélié soremó Maria a Elisabet-tamo beteró, nalo ama bepaae fesaae felepó.

#### *Wëi tópuratere whi Jon deyale fo*

<sup>57</sup> Téró atéyalepó. Kale so Elisabet a naale saaitere be demó ama naale dealepó. <sup>58</sup> Tale Kótóné doasi kolené sukuturaalu, apaae erale alamó Talepaae mo kée yóló doasi hekese yalepó. Atétepa, ama be whi so whiró kekelé so whitamokélé ama dere hekese kaaetóró du betalepó.

<sup>59</sup> Atéró kale so naale sóró beteró, bokó wale be demó ama tiki sekae tukóló siriróo, kale naalené doikélé alima Sekaraiané doi yakoróo yaai, ama fake so whi walepó. <sup>60</sup> Até yaaitepa, ama hama Elisabet-né duraalu, “Meipó. Ama doita, Jon mulaai dapó,” yalepó.

<sup>61</sup> Ai fo depa, atimané apaae duraalu, “Yã fake whikó mo betakélé atei doi munipó,” yalepó.

<sup>62</sup> Ti fo depa, atimané alimapaae naasené maaté yóló duraalu, “Naao kisipané a de doi mulaaló?” yalepó. <sup>63</sup> Tétépa, ama atimapaae naasené maaté yóló duraalu, asètere sóku sóró ape depa, sóró walepó. Atéró, ai kale sóró wale òla tómó Jon doi asèyalepó. Ai doi asètere kilituraalu, so whi feané haió yóló, sirayalepó. <sup>64</sup> Até yaletamotóró Sekaraia a fo aluretei momó duraalu, Kótóné doi hale sóró horalepó. <sup>65</sup> Atimaamoné be felekemó betó mole so whiné atétere ala kilitu, me ala kae dapóló winé sinalepó. Du sorokó mole Judia hae kwiamó betó mole so whi feapaae i ala yalepóló deté kweyóló fakeralepó. <sup>66</sup> Mepaae i fo wosale so whiné “I naaleta, Tale Kótóné mo doasi fotokõ bete a tuamó mupa kilitu, take doayóló a noa kaae whi betaalorópó,” du betalepó.

#### *Sekaraiané yale wole fo*

<sup>67-68</sup> Kale naale Jon-né alima Sekaraia Deji Kepe Wisiné fotokõratepa, Kótóné apaae yae depa mo so whipaae duraalu, “ðané Talené doi hale sóró horaalopó. Israel fake so whi tetéróló kaae tare Kótópaae mo kée du betae.

Ti noatepae, ða ama so whipóló dupuró beterapó.

<sup>69</sup> Ama kutó diratere whi Depit-né firale fake tuamó Kótóné whi betã sóró beteró beterapó.

Ai sekéné ama fotokõné ða i hae so whi aluyaõsóró tao saalopó.



- <sup>70</sup> Ti mo take Kótóné ama kae betero betere kóló whirapené yale fo mo dokonóturaalu yalepó.
- <sup>71</sup> Dá bõe whi kuamó betepa, ama tao saalopó. Téturaalu, mepaae whiné dowi kisipa muóló dātamo bõe dupa, ama fotokóné sesé yaalopó.
- <sup>72</sup> Dāné ayarape ama kisipa keteréni, kōlené sukuturaalu mió dá tao saaire whi doton-aalopó.
- <sup>73</sup> Ti aita hāle mei, Kótóné dāné aya Abraham-paae i ala eraalopóló mo dirii fo yóló muló betereiteinépó.
- <sup>74</sup> Take ai yóló muló betere fo dokonóturaalu, bõe whirapené dá dóló tēteraqsóro, tao sóro betero betepó.  
Atérené mió dá wikélé ini, halaainé Kótóné kutó betā dirótu betenérápó.
- <sup>75</sup> Ti betere dokō fea dá ama keletómó ama kae ere alaró mo donoi alatamo tuāmótóro betó tawaalopó.
- <sup>76</sup> Yāta, yālo naalepó. Take nalopaae so whi feané yā kilituraalu, mo taoro betere Kótóné ama kóló whipó yaalopó.  
Ti Tale waaipa yāpi folosóro wouraalu, ā waaire tū donoraē yaaire whi betaalopó.
- <sup>77</sup> Téturaalu, Kótóné ama so whiné dowi alamó melaaire kwia aluróló tao saaire ala naao atimapaae yó melaalo ai ape.
- <sup>78</sup> Ti Kótóné kōle dere ala ama hosaa tuāmó fāaneteiné ai ala eraalopó.  
Ti atéyaaire alata, hika teó sokotere suka dāné tikimó felétu dere kaae, Kótóné ama hepen-mó ere dē dá betere tuāpaae eraalopó.
- <sup>79</sup> Ti aita, noa yaai mei, mepaae diliki tuāmó betó mole so whiró mo felekemó sukāai du betere so whitamo Kótóné hosaa muni deyóló dua betere ala tuāpaae bitī fōpóló, ai dēné yó melaalopó,” yalepó.
- <sup>80</sup> Atéroró, kale naale ā doaturaalu, ama kepe tuāpaaekélé doasi fotokō bualepó. Atéru, ā Israel so whi beterepaae hākearóló sókó waairaaalu, so whi bitini hāle wópu tikimó bitiré felepó.

## 2

*Yesu deale fo*  
(Mat 1:18-25)

<sup>1</sup> Ai alarape du betale tuāmó etéyalepó. Rom *Gavman* topo whi Sisa Akastus-né i hae kwiamó betó mole so whi doi siré kwēyae yóló mulalepó. <sup>2</sup> Atéroró so whi doi saleteita, Siria hae kwia Kwirinius-né tēteróló kaae tapa, folosóro kaae sutóro yalepó. <sup>3</sup> Atétepa, kale so whi mo fea doi sōpóló, atimané turuku be séle sélepaae felepó.

<sup>4</sup> Atétepa, Josep ā Depit-né deté wale whi ereteiné Kaleli hae kwiamó tēne Nasaret be taaróló, Judia haemó tēne Depit-né be hulua Betelehem-paae felepó. <sup>5</sup> Ama dokaa i tukóló betero betere so Maria naale epa, atimaamoné doikélé mulaai felepó. <sup>6</sup> Atéroró fóló, atimaamo ai bemó betepa, kale so naale saaire be dē sókó walepó. <sup>7</sup> Ai be dēmó kale soné ama topo naale deyalepó. Atéroró, kale naale kutiné bope yóló hupurape q̄la melótua dere ni fakené aleyale nuku tómó beleró beterepó. Ti noatepae, uké wale so whiné fitere be fāaneteiné yalepó.

*Ensel-rapené sipsip hupu kaae tare whirapepaae yale fo*

<sup>8</sup> Téró etéyalepó. Ai hae kwiamó mepaae *sipsip* hupu kaae tare whirape ai be hulua taaróló, ne yó molepaae fóló, dikitamo atima hupurape kaae tawóló betó molepó. <sup>9</sup> Atéroró betere, Talené *ensel* betā atima betere tikimó sókó wouraalu, Talené ama ere doasi dēné atima betere tikikélé dēyó felepó. Atéteremó atima fea winé sukutu betalepó. <sup>10</sup> Atétepa, kale *ensel*-né atimapaae duraalu, “Diā wiyāqse, q̄ta i hae kwia feamó betó mole so whiné wosóló doasi hajné sukāaire fo wisinaale ene walepó. <sup>11</sup> Diā i haemó betó mole so whi aluyaqsóro, tao saaire whi mió i be dēmó Depit-né be huluaamo ai deyale ape. Yāta, Kótóné so whi fea tēteróló kaae tanópóló, sóro betero betere Kerisopó. <sup>12</sup> Diā fóló

kelenalemó, miótóró deale naale kutiné bopeyóló hupurape ɔla melótua dere ni fakené aleale ɔla tó mó beleró betepa kilituraalu, ita kale bope yale naale hɔtipó yaalo ai ape,” yalepó.

<sup>13-14</sup> Atéró, mo tétitóró kale *ensel* betɔ daalepaae ó hepen bemó betó mole *ensel*-rape mo hɔle ɔla kaae dorowóló daae mulu, Kótóné doi hale sóró horótu duraalu, “Mo taoró betere Kótóné doasi mole doi hale sóró horae.

Kótóné ama tuéné wisi ala eraaitere so whɔpaae hosaa muni deyóló mo dua betere ala erópóló yae,” yalepó.

<sup>15</sup> Kale *sipsip* hupu kaae tare whɔrape betó mupatei taaróló, *ensel*-rape hepen-paae fesaae holalepó. Atétepa, kale whɔrape atimasisi duraalu, “Talené dɔpaae yó melale ala kelaai, Betelehem be huluapaae faalopa fiépe,” yalepó.

<sup>16</sup> Atéró, atima hapale fóló Mariaró Josep-tamo betó, kale naalekélé hupurape ɔla melótua dere ɔla tó mó firó, epa kelalepó. <sup>17</sup> Atimané kale naale kolóló *ensel*-rapené atimapaae yale fo so whɔ feapaae deté kweyóló fakeralepó. <sup>18</sup> Ai fo depa wosale so whɔ feané ita, noa kaae fo yalerópóló, sirayóló tué teketu betalepó. <sup>19</sup> Até du betepatei, Mariané ai dere fo wosóló, ama hosaamó muló bitu kisipa hɔle yó tarepó. <sup>20</sup> Téró, kale *sipsip* hupurape kaae tare whɔrape atima bepaae fesaae furaalu, kale *ensel*-rapené atimapaae i ala epa kelaalo ai ape, yale ala motóró epa kelaletiné Kótóné doi hale sóró horaté fu betalepó.

#### *Yesu momatere bepaae yó male fele fo*

<sup>21</sup> Atéró kale naale sóró bitiré fóló, bokó wale be demó ama tiki siriróló Yesu doi mulalepó. Aita kale so naale yaaipatei, *ensel*-né mulae yale doipó.

<sup>22</sup> Moses-né asemó soné naale sale tiki Talené keletómó wisiyópóló, kaae tawae ere be de kemetepa, Josep-ró Mariatamo kale naale Talepaae melaai dapóló, Jerusalem bepaae dapesó felepó. <sup>23</sup> Aita hɔle meipó. Talené fo tuámó “Topo naale Talepaae melae,” ere fo sya furaalu yalepó. <sup>24</sup> Téró, me ere fo i ape. “Betɔ soné naale senaale detepa, kale soné naale ditu yale ala Talené wisirópóló, ba hɔkósere tamo ó sukusi tamo Talemó melae,” ere fo sya furaalu atéyalepó.

<sup>25</sup> Até yale sukamó, Jerusalem bemó whɔ betɔné doi Simeon beterepó. Aɔta, mo donoyóló bituraalu, Kótóné ala betɔ erótu betale whɔpó. Atéró, kale Israel fake so whɔ dowi sekei ala tuámó betepa, tao saaire whɔ wópóló, kale Deɔ Kepe Wisi aɔtamo betɔmó beterepó. <sup>26</sup> Aɔpaae kale Deɔ Kepe Wisiné etei fo yóló munélipakalepó. Ya hapale sukuni, Talené sóró beteró betere whɔ Keriso kolóló sukɔalo ai ape. <sup>27</sup> Atéyale sukamó, Simeon otere Deɔ Kepe Wisiné fotokɔratepa, momatere be tuɔpaae fóló beterepó. Atéró beteremó, kale yóló muló betere foné yae ere ala yaairaaalu, hamaró alimatamoné Yesu apuóló momatere bepaae sókó walepó. <sup>28</sup> Atéró wapa, kale Simeon oterené kale naale tao sóró ama naase tó mó beleróló, Kótóné doi hale sóró horótu duraalu,

<sup>29</sup> “ɔla ɔla fea teteróló kaae tare Tale-ó, naao kale yóló mulale fo mió mo dokonatereteiné naao kutó diratere whɔ sukutepa, hosaa muni deyóló dua fópóló yae.

<sup>30-31</sup> Ti noatepae, naao so whɔ aluyaɔsóró, tao saaire ala so whɔ feané keletómó donoróló muló betepa mió yɔlo i keletere ape.

<sup>32</sup> Ai dené Juda mei, kae fake so whɔ tuɔpaae Kótóné ere ala hɔkearatepa kolóló tué yó, Israel fake so whɔkélé doasi doi sóo, yaalopó,” yalepó.

<sup>33</sup> Téró, kale naale hamaró alimatamoné Simeon oterené yale fo wosóló, haió i yale fo-a, noa betené yalerópóló siratu betalepó. <sup>34</sup> Kale Simeon oterené atima wisiratere fo yóló, hama Mariapaae duraalu, “I naalenéta, Israel fake so whɔ fea haepaae só deróo, mepaae so whɔ tao sóró sikipaae horóo, yaalopó. Atétere ala kilituraalu, Kótóné hiróló mole ala so whɔ feapaae hɔkearóló yó matepa, mepaae so whɔné ai dere fo wosaalomeipóló, ɔ só deraalo ai ape. <sup>35</sup> Atétere alané mepaae so whɔné hosaa tuámó mole tué tiki hɔkeamó mulaalopó. Atéteremó, sepake kwia kaaené naao hosaamó deyaalo ai ape,” yalepó.

<sup>36-37</sup> Aimó Kótóné ama betɔ kóló so wulia Aser fakekó Fanuel-né senaalema Anakélé beterepó. Ama whɔtamo dokóló betepa weikeró ba fo kemeyóló, oma sukutepa wulia

bitu kemeyale ba fotamo touróturaalu 84 ba fo biti serepó. Atéro Kótópaae kisipa tiró bitu, momatere be taaréni, dikitamokélé, dętamokélé, moma dere ala hãle yó tarepó. Atéru, ą ęla weyóló bitu, moma dere ala betã dua yalepó. <sup>38</sup>Téro ai fapotóro kale so Ana atima beterepaae sókó wóló Kótópaae mo kée yóló, Jerusalem bemó betó mole so whı aluyaşóro dupuróló tao saaire whı wópóló kaae tare so whıpaae kale naale i ape yóló yó mótu betalepó.

<sup>39</sup> Atéro, Josep-ró Mariatamoné Talené yae yóló muló betere alarape yóló kemetepa, Kaleli haemó tene atimané diri Nasaret be huluapaae momó fesaae felepó. <sup>40</sup> Kale naale ą doaturaalu, mo doasi fotokş buóo, tuę tiki dotoróş fóló fosó fosó yóo, Kótóné ąpaae hosaa muóló yaala sókó fío erapó.

*Yesu ą teó naale belekşamale, momatere bemó betere fo*

<sup>41</sup> Téro etéyalepó. Kale bosenée fele be dę sókó wapa ęla deteremó, ama hamaró alimatamo ba fo dokş fea Jerusalem be huluapaae fua yalepó. <sup>42</sup> Kale naale doayóló 12 ba fomó betepa, atima dua dere kaae, ęla detere sukamó atimaamo Jerusalem be huluapaae holalepó. <sup>43</sup> Kale bosenée fele be dęmó ęla detere ali kemetepa, ama hamaró alimatamo bepaae fesaae furaalu, kale naale Yesu Jerusalem bemó betepatei, fole so whıtamo fele nisyóló atimaamo felepó. <sup>44</sup> Téro kale soró whıtamoné kisipané so whıtamo fole nisyóló atimaamokélé fu betepa, be dę betã kemeyalepó. Atéro fóló kale naale atimaamoné fake so whıró fulumu whırapetamo betere tikimó kekşlepó. <sup>45</sup> Até yalemó bitinipa, kekşai Jerusalem be huluapaae momó fesaae felepó. <sup>46</sup> Atéro kekitu betepa, be dę sore hãle kemeyóló nalo kale momatere be bopére tipi tuşmó betepa kelalepó. Atéru, mepaae Juda yó matere whırapené dere fo wosóo, mepaae wosetere forapekélé yóo du betalepó. <sup>47</sup> Kale naale atéro kisipa fosó fosóru atimané ąpaae wosetere fo mo donotóro tokş matepa woseturaalu, whırape feané siratu betalepó. <sup>48</sup> Atétere ala hamaró alimatamoné kilitu, atimaamo kilita sókó fóló hamané ąpaae duraalu, “Ti naale-ó, ayanaao dąmo ya whaalıa depa kekşle supa, noatepa atei kaae ala yaleé?” yalepó.

<sup>49</sup> Ti fo depa, atimaamopaae duraalu, “Yalo ayané ę beteroşpóló ere bemó fóló betereitei diaamo tuę iniru ę kekenapó,” yalepó. <sup>50</sup> Ama ai yale fo bete atimaamoné diriyóló wosóló kisipa sinipó.

<sup>51</sup> Téro, kale naale ama hama alimatamo Nasaret be huluapaae fóló, atimaamoné dere fo betã wosóló aşmó sukóló beterepó. Téruraalu, Yesuné ama yale fo fea hamané kisipa keteréni, ama hosaamó muló beterepó. <sup>52</sup> Téro, Yesu ą teó doatutei kisipa tiki dotoróş fóló, fosó fosói naale wısi doatepa Kótónékélé, mo so whınekélé, hęsekeyóló ąpaae hosaa mualepó.

### 3

*Węi tópuratere whı Jon-né yó male fo  
(Mat 3:1-12, Mak 1:2-8, Jon 1:19-28)*

<sup>1</sup> Taiperius Sisa 15 ba fo tuşmó ą topo whı bituraalu, Rom hae kwia mo fea ama teteróló kaae tarepó. Atéyale sukamó, Pontias Pailat ąkélé doasi *Gavman* topo whı bitu, Judia hae kwia teteróló kaae tawóo, Herot ąkélé doasi topo whı bituraalu, Kaleli hae kwia teteróló kaae tawóo, ama noma Filip-né Ituraea hae kwiaró Trakonaitis hae kwiatamo teteróló kaae tawóo, Lisianas ą doasi topo whı bitu, Abilene hae kwia teteróló kaae tawóo, erepó. <sup>2</sup> Anas-ró Kaiapas-tamo Kótópaae momaratere doasi topo whı betere sukamó, Sekaraiané naalema Jon whı bitini wópu mole tikimó betepa, Kótóné fo ą tuşpaae sókó walepó. <sup>3</sup> Atéro, Jon ą Jordan węi fole hae kwiamó tę mole be hulua dokşpaae fóló, fo yó mótu betalepó. Atéro, Kótóné fo yó mótu duraalu, “Diaş du betere dowi ala taaróló, Kótópaae kisipa tiki feteyóló ape. Atétepa, yalo diã węi tópuraalo ai ape. Diaş dowi alamó saaire kwia Kótóné me ęla meipóló, hãle kemeraalo ai ape,” deté kutu betalepó. <sup>4</sup> Mo take betale Kótóné ama kşló whı Aisaiané aşeyóló muló betere fo mo donotóroıi yalepó. Ai fo i ape. “Whı betã hãle wópu mole tikimó bitu fo fakeyóló duraalu,

‘Tale waaire tų aleyae, ą waaire tų donoraē.

<sup>5</sup> Tukwę derepale tiki, hae mulóló wisirae.

Doasi hasi uluró du sokoreiteitamo dukiyóló mulurae.

Wę węre tųkélé, mo donoyóló aleyae.

Kapo ó hapisąa muóló dore tų dukiyóló taaē faróló wisirae.

<sup>6</sup> Até depa, ti Kótóné so whį fea aluyaqsóró tao saaire ala wisi so whį mo feané kelaalo ai ape,’ ” yalepó.

<sup>7</sup> So whį mo fea Jon-né węi tópurópóló ą beterepaaē wua depa, atimapaaē duraalu, “Diaaę dere alata, wuliné tų kotere kaaē dapó. Kótóné diątamo fopaaē butu taleyaqsóró, mopaaē botokó faai de? <sup>8</sup> Dią dowi ala taaróló kisipa feteyóló tų wisipaaē fulapó du betere fo, hąkeamó motóró du betae. Ti noatepae, Abraham-ta diaaę ayapó du betere fomó yąlo diąpaaē i dere ape. I muó mole kapo fakerape Kótóné whį aleyóló, Abraham-né naale senaale beteranérápó. <sup>9</sup> Talené kąwei ni bete dokę taketi muló beterapó. Mepaaē ninétamo du wisi olenitepa, ti ai nirape fea diyóló sipaaē taaē deraai Talené ama tų ai ni betemó bukó tarapó.” yalepó.

<sup>10</sup> Ai fo depa so whį feané ąpaaē duraalu, “Ti dąné noa alakó yaaloé?” yalepó.

<sup>11</sup> Ti fo depa Jon-né atimapaaē duraalu, “Me whį dené kuti tamo deró betepa, me kuti sokóló yąyąre whį melae. Whį me dené ęla hųyóló mupa, ti aikélé betą kaaē alatóró yae,” yalepó.

<sup>12</sup> Mepaaē *takis moni* siré kotere whįrape atimakélé węi tópuaaē dapóló wóló ąpaaē woseturaalu, “Yó matere whį-ó, dą noa alakó yaaloé?” yalepó.

<sup>13</sup> Tétepa, ama atimapaaē duraalu, “Diaaę *takis moni* siré kutu, bosenóló sini, sae yale sųtóró sae,” yalepó.

<sup>14</sup> Ti fo depa, mepaaē diki tare whįrape wóló ąpaaē woseturaalu, “Dą noa ala yaaloé?” depa ama duraalu whįné *moni* saai, so whį tęteréli fo yóló ó dilikóló saęse. Naaō *Gavman*-né dią matere *moni*-tóró tawóló betae. I sų meipóló, dokó dokó yaęse,” yalepó.

<sup>15</sup> So whį feané Jon kilituraalu, i sekę Kótóné sóró beteró betere whį Keriso du yalepóló, tuę tekitu betalepó. Ti noatepae, atima Keriso mo kelaai kisipa mutu betaletéinépó. <sup>16</sup> Até du betepa, Jon-né atimapaaē tokó mótu duraalu, “Yąlota, dią węi maaté tópuratapó. Téteretei, mo doa sekę whį betą waalo ai ape. ąta ę kaaē meipó. ę ą aómó naale belekąamale kaaē betereiné yąlo ama hó be dokore képi teraayaairetei mo sųnipó. Amata, kale Dęi Kepe Wisiró sitamoné dią węi tópuraaalo ai ape. <sup>17</sup> Ama naasené *whit* betąpaaē eróló kane fake kaaē ęla tómó mulóló, fumi besęné só fópóló epeyóló horatere ęla tarapó. Tétu, mo *whit*-ta betąpaaē eróló mulótu beterapó. *Whit* fumita, mo sukókélé feni hąle dó tare sipaaē taaē deraalopó,” yalepó. <sup>18</sup> Atéró, Jon-né kale mió wosetere kisi fo wisi so whį feapaaē yó melóturaalu, so whįné kisipa tiki feteraaire forapekélé, yó melótu betalepó.

<sup>19</sup> Tétu betaletéi, kale doasi *Gavman* topo whį Herot-né noma Filip-né sotei ą dokóo, mepaaē kae kae dowi alarape yóo, du betalepó. Até du betepa, Jon-né Herot-paaē atei alarape taalae yóló, foné salepó. <sup>20</sup> Herot-né take yale alarape tómó, me i alakélé yalepó. Kale Jon *dipula* beteralepó.

*Jon-né Yesu węi tópurale foró Yesu deté yale whįrapené doirape*  
(*Mat 3:13-17, Mak 1:9-11*)

<sup>21</sup> Atéyale sukamó, Jon-né so whį fea węi tópuróturaalu, Yesukélé węi tópuralepó. Atéró ą momatu beteremó, ó hepen be tų tukwę fóló molepó. <sup>22</sup> Atépa, kale Dęi Kepe Wisi ba hąkósere kaaē Yesuné tikimó bitį dorowalepó. Até deretamo, hepen beró fo fakeyóló duraalu, “Yąta, yąlo Naalepó. Naaō dere ala wisi kilituraalu, ę mo doa hękesené sinitapó. Ti yąta yąlo mo yaala sókó fóló mole Naalepó,” yalepó.

<sup>23</sup> Téró etýyalepó. Yesu ą kutó kaaē saai betale sukamó, 30 ba fo beterepó. ą atéró betepa so whįné ąta, Josep-né naalema nisi yalepó.

Josep-ta, Heli-né naalemapó.

- <sup>24</sup> Heli-ta, Matata-né naalemapó.  
Matata-ta, Lipai-né naalemapó.  
Lipai-ta, Melki-né naalemapó.  
Melki-ta, Janai-né naalemapó.  
Janai-ta, Josep-né naalemapó.  
<sup>25</sup> Josep-ta, Matatias-né naalemapó.  
Matatias-ta, Amos-né naalemapó.  
Amos-ta, Naham-né naalemapó.  
Naham-ta, Esli-né naalemapó.  
Esli-ta, Nakai-né naalemapó.  
<sup>26</sup> Nakai-ta, Mat-né naalemapó.  
Mat-ta, Matataias-né naalemapó.  
Matataias-ta, Semen-né naalemapó.  
Semen-ta, Josek-né naalemapó.  
Josek-ta, Joda-né naalemapó.  
<sup>27</sup> Joda-ta, Joana-né naalemapó.  
Joana-ta, Resa-né naalemapó.  
Resa-ta, Serubabel-né naalemapó.  
Serubabel-ta, Sealtiel-né naalemapó.  
Sealtiel-ta, Neri-né naalemapó.  
<sup>28</sup> Neri-ta, Melki-né naalemapó.  
Melki-ta, Adi-né naalemapó.  
Adi-ta, Kosam-né naalemapó.  
Kosam-ta, Elmadam-né naalemapó.  
Elmadam-ta, Er-né naalemapó.  
<sup>29</sup> Er-ta, Josua-né naalemapó.  
Josua-ta, Elieser-né naalemapó.  
Elieser-ta, Jorim-né naalemapó.  
Jorim-ta, Matata-né naalemapó.  
Matata-ta, Lipai-né naalemapó.  
<sup>30</sup> Lipai-ta, Simeon-né naalemapó.  
Simeon-ta, Juda-né naalemapó.  
Juda-ta, Josep-né naalemapó.  
Josep-ta, Jonam-né naalemapó.  
Jonam-ta, Eliakim-né naalemapó.  
<sup>31</sup> Eliakim-ta, Melea-né naalemapó.  
Melea-ta, Mena-né naalemapó.  
Mena-ta, Matata-né naalemapó.  
Matata-ta, Natan-né naalemapó.  
Natan-ta, Depit-né naalemapó.  
<sup>32</sup> Depit-ta, Jesi-né naalemapó.  
Jesi-ta, Obed-né naalemapó.  
Obed-ta, Boas-né naalemapó.  
Boas-ta, Salmon-né naalemapó.  
Salmon-ta, Nason-né naalemapó.  
<sup>33</sup> Nason-ta, Aminadab-né naalemapó.  
Aminadab-ta, Atimin-né naalemapó.  
Atimin-ta, Arni-né naalemapó.  
Arni-ta, Hesron-né naalemapó.  
Hesron-ta, Peres-né naalemapó.  
Peres-ta, Juda-né naalemapó.  
<sup>34</sup> Juda-ta, Jekop-né naalemapó.



Jekop-ta, Aisak-né naalemapó.  
 Aisak-ta, Abraham-né naalemapó.  
 Abraham-ta, Tera-né naalemapó.  
 Tera-ta, Nahor-né naalemapó.  
<sup>35</sup> Nahor-ta, Seruk-né naalemapó.  
 Seruk-ta, Reu naalemapó.  
 Reu-ta, Pelek-né naalemapó.  
 Pelek-ta, Eber-né naalemapó.  
 Eber-ta, Sela-né naalemapó.  
<sup>36</sup> Sela-ta, Kainan-né naalemapó.  
 Kainan-ta, Arpaksat-né naalemapó.  
 Arpaksat-ta, Sem-né naalemapó.  
 Sem-ta, Noa-né naalemapó.  
 Noa-ta, Lamek-né naalemapó.  
<sup>37</sup> Lamek-ta, Metusela-né naalemapó.  
 Metusela-ta, Enok-né naalemapó.  
 Enok-ta, Jared-né naalemapó.  
 Jared-ta, Mahalalel-né naalemapó.  
 Mahalalel-ta, Kainan-né naalemapó.  
<sup>38</sup> Kainan-ta, Enos-né naalemapó.  
 Enos-ta, Set-né naalemapó.  
 Set-ta, Adam-né naalemapó.  
 Adam-ta, ti Kótóné naalemapó.

## 4

*Satan-né Yesu dée nópóló sụ sale fo*  
 (Mat 4:1-11, Mak 1:12-13)

<sup>1</sup> Yesu ̄ D̄i Kepe Wisi ̄ayóló s̄ururaalu, Jordan w̄i taaróló wapa, D̄i Kepe Wisiné ̄ wh̄i bitini, h̄ale wópu mole tikipaae ̄lisóró felepó. <sup>2</sup> ̄ aimó betepa, dowi Satan-né ̄ dée nópóló, s̄u sere alarape deté fu betepa 40 be d̄rape kemeyalepó. Atéyale be d̄emó ̄ ̄lakélé néni wote siri bitiré fóló, kemene folepaae ̄ wote yalepó.

<sup>3</sup> Atéró betepa, dowi Satan-né ̄paae duraalu, “Ȳatamo Kótóné Naalemapata, ti i kapopaae bred o alée fae yae,” yalepó.

<sup>4</sup> Ai fo depa Yesuné ̄paae duraalu, “Tale Kótóné aš̄mó i fo erapó. ‘So wh̄i betereteita, mo ̄la maaté nukuraalu bitinipó erapó,’ ” yalepó.

<sup>5</sup> Atéró, kale dowi Satan-né ̄ mo ópaae hore dupaae dapesó holóló daalu, i hae kwia dok̄o t̄eteróló kaae tare alarape fea ̄paae t̄etitóró hapale yó melalepó. <sup>6</sup> Téró, ̄paae duraalu, “Ȳalo ȳamó doasi doi muaaire alaró i haemó muó mole wisi wisi alatamo naao t̄eteróló kaae tawaasepóló melaalopó. Ti noatepae, take ̄paae matepa taretei, mepaae ȳalo kisipa mole wh̄irape melaai depa, ti s̄umó manérapó. <sup>7</sup> Ȳalo i dere fotamo naao bet̄a wosóló ̄ aqmó bitu, doa Tale-ó depa, ti i ̄la ̄la fea naotóró t̄eteróló kaae tawaasepóló melaalopó,” yalepó.

<sup>8</sup> Ti fo depa, Yesuné ̄paae duraalu, “Kótóné aš̄mó ere fo i ape. ‘Tale Kótó mo bet̄atóró beterapa, ̄ aqmó sinóló bitu, Aya doa Tale-ó, yóló ama ala bet̄a erótu betae erapó,’ ” yalepó.

<sup>9</sup> Téró, kale dowi Satan-né Jerusalem bemó t̄ene momatere be hulua tómó dapesó holóló daaló bitu duraalu, “Ȳatamo Kótóné Naalemapata, ti haepaae t̄úó derepae. <sup>10</sup> Ti noatepae, aš̄mó i fo erapó.

‘Kótóné ama *ensel*-rapepaae ȳa me ̄lané doalé yaqsóró, wisiyóló kaae tawae yaalopó.’

<sup>11</sup> Me fo i ape. ‘Ȳa atimané naase tómó muni durupuraalu, me ̄lané ȳa kotóo sóro doalé yaalomeipó,’ ” yalepó.

<sup>12</sup> Ai fo depa, Yesuné kale dowi Satan-paae duraalu, “Aš̄mó i fokélé erapó.

‘Naa Tale Kótóné yá tao sirémóló káae kolóló sụ saqse,’ erapó,” yalepó.

<sup>13</sup> Atéró, kale dowi Satan-né Yesu dée nǒpóló sụ sale kǐlipaae me tẹ mutere sukamó momó sụ saai dapóló taaróló felepó.

*Nasaret so whị Yesuné dere fo wosaalomeipó yale fo  
(Mat 13:53-58, Mak 6:1-6)*

<sup>14</sup> Atéró, Yesu kale Dẹi Kepe Wisiné fotokoratepa, ą Kaleli hae kwiapaae momó fesaae felepó. ą atéró wóló beterapó dere fo ai hae kwiamó betó mole so whị feapaae deté kweyalepó. <sup>15</sup> Atéró, ą ai hae kwiamó bituraalu, atimané fo wosetere be dokọ fo yó maté kotopa, so whị feané ama doi hale sóró horótu betalepó.

<sup>16</sup> Take ą doayóló betale Nasaret be huluapaae fóló bituraalu, kale ąa nokole be dẹmó ama dua dere kaae, fo wosetere be dolopaae holalepó. Atéró, Kótóné ašemó ere fo dosąayaairaaalu turukó holalepó. <sup>17</sup> Kótóné ama kóló whị Aisaiané asẹre buku bopeyóló moletei, ama dosąayǒpóló, whị mené ąpaae melalepó. Tétepa, ai buku sóró ąaae faróló, ama tué mole fo kekąlemó keletepa dosąayale fo ipó.

<sup>18</sup> “Talené ama Dẹi Kepe Wisi ẹ tuámó beteró beterapó. Ti aita hąle mei, ama kale fo wisi so whịpaae yó melǒpóló ẹ sóró beteralepó. Atéru, *dipula* kaae betere so whị hąle fǒpóló dotonóo, kele dilikire so whịné kele fisąae falóo, mepaae wae sóró sonaalei ala tuámó beteró betere so whị sokóló hąle beteróo yǒpóló, ẹ dotonalepó.

<sup>19</sup> Talené so whị wisiyóló beterǒpóló, ama kọlené sukutu hamokoróló hąle tao sere ali i wale ape fo so whịpaae yǒpóló, ẹ dotonalepó,” yalepó.

<sup>20</sup> Téró, Yesuné kale fọloi buku momó bopeyóló kaae tare whịpaae melóló, ą bitị deyalepó. Atéró betepa, ai fo wosetere be dolomó betó mole so whị feané ąpaaetóró kele fopolaa yalepó. <sup>21</sup> Téró, ama atimapaae momó duraalu, “Mió diaaq wosale ašemó yóló muló betere fota, motóró dokonalepó,” yalepó.

<sup>22</sup> Ama yó matere fo wosale so whị feané i whịné kólómó mo kokọi fo wisinaale dapóló, siratu betalepó. Tétu atimasisitei duraalu, “Ita, Josep-né naalema meié?” yalepó.

<sup>23</sup> Ai fo depa, Yesuné atimapaae duraalu, “I mara mole fo diaaq ẹpaae mo enérápó. ‘Dokta whị-ó, naaotei yá tikimó daale kisi bete wisirótimié? Ti Kapeneam be huluamó du betere alarape ąané wosalepa, umó erótu betale ala kaae naao i turuku bemókélé erótumié?” yalepó.

<sup>24</sup> Atéró ama atimapaae momó duraalu, “Yąlo diąpaae mo i dere ape. Kótóné kóló whịné ama be whị so whịpaae Kótóné fo i ape yóló yó matepa, atimané mo dapóló wosetimipó. <sup>25</sup> Yąlo diąpaae mo i dapa wosae. Mo take Israel haemó Ilaija betale alimó mepaae sorape atimané whị sukóló wulia betó molepó. Ai sukamó ba fo sorené wélié apo mirómó hali kinó betepa, hae kwia feamó ọla sóku aluyóló, wote ali walepó. <sup>26</sup> Téyaletei, Kótóné Ilaija dotonaleiteita, mo betą Israel fake sorapekó tao sǒpóló dotonénipó. Ténitei, Saidon hae kwiamó tẹne Sarepat be huluamó betere betą wulia so tao sene fǒpóló dotęyalepó. <sup>27</sup> Téró, Kótóné ama kóló whị Elaisané Israel hae kwiamó dowi humu fuluné tiki doyóló betó mole so whị mo betąkélé wisirénipó. Israel hae kwiamó atei kaae whįrape betó mupatei, mo betąkélé wisiréni, Siria hae kwiamó betere whįkó Naaman maaté wisiralepó,” yalepó.

<sup>28</sup> Ai kale fo wosetere be dolomó betó mole so whị mo feané ama ai dere fo wosóló, atima doasi fopaae bualepó. <sup>29</sup> Atéró atima hapale turukó huturaalu, ą belapaae hókó deralepó. Téró, ai be hulua felekemó ere kulapaae taae deraai dapóló dapesó felepó. <sup>30</sup> Téyaai depa, ai touró betere so whị kua dolomótei sókótamo yóló, ama faai yale tikipaae felepó.

*Yesuné dowi kepe hąkonale fo  
(Mak 1:21-28)*

<sup>31</sup> Téró, Yesu ą Kaleli hae kwiamó tẹne Kapeneam be huluapaae derepelepó. Aimó bituraalu, kale ąa naai tukóló muló betere be dẹmó so whị feapaae ama fo momó kaae

sóro yó mótu betalepó. <sup>32</sup> Ama ai yó matere fo so whi feané woseturaalu, sóro betero betere topo whiné fo kaae dapóló, siratu betalepó.

<sup>33</sup> Ai fo wosetere be dolomó dowi keperape tepeyóló betere whi betá beterepó. <sup>34</sup> Ai sekéné fo fakeyóló duraalu, “He! Nasaret be hulua whikó Yesu-ó, naao dapaae noa alakó eraai waleé? Naao dá doraai waleé? Yáta, me dowi alakélé muni, Kótóné mo kaae betero betere whipóló, yálo kisiparapó,” yalepó.

<sup>35</sup> Ai fo depa, Yesuné kale dowi kepe foné sóro duraalu, “Fo taaróló yá ai whi tuámó betereitei, sókó ape,” yalepó. Ti fo depa, dowi kepe kale whi tuámó betaleteti, so whi feané keletómó ama tiki haepaae taae deróló á sókó felepó. Atéyaleitei, kale whi á doalékélé inipó.

<sup>36</sup> Atétere ala so whi feané kolóló, sirayóló atimasisitei duraalu, “I whiné yó mótu betere fota, mo kaepó. Ti ama fota, doasi fotokótamo yó matepa, dowi keperapenekélé ama dere fo mo betá wosóló, ai sókó fulapa, kela!” yalepó. <sup>37</sup> Yesuné i ala du beterapó fo, ai hae kwiamó betó mole so whi mo feapaae deté kweyalepó.

*Yesuné so whi feané kisi wisirale fo  
(Mat 8:14-17, Mak 1:29-39)*

<sup>38</sup> Yesu á ai fo wosetere be taaróló, Saimon-né bepaae felepó. Ai bemó kale Saimon-né auma sere tiki suputere kisiné sinóló mupa, atimané Yesupaae, “Naao wisiraaloé?” yóló wosalepó. <sup>39</sup> Atétepa, á kale so molepaae fóló hemene doropóló, kale soné tiki supu dere kisi bete foné salemó, kemeyalepó. Atéteretamotóro kale so á turukó holóló, atimamó ɔla kaae sóro biliyóló melalepó.

<sup>40</sup> Be dikiyaairaaalu, suka doropoletamo mepaae hãle betere whirapené kaae kaae hepo daale so whi Yesu beterepaae dapesó walepó. Atéro wóló betó mupa, so whi dokó feané tikimó ama naase mulótua yalemó, atimané kisi beterape wisiyalepó. <sup>41</sup> So whi feané tiki tuámó tepeyóló betere dowi keperape fo fakeyóló sókó furaalu, yáta Kótóné naalemapó dua yalepó. Ai fo depa, atimané áta hãle whi mei, Kótóné so whi teteróló kaae tanópoló sóro betero betere whi Kerisopó yaqsóro, kale dowi keperape foné sua yalepó.

<sup>42</sup> Mo hikati Yesu ama wotoró so whikélé bitinire tikipaae felepó. Atépa, kale so whi feané keketé kweyóló, á betere tikimó sókó walepó. Atéro wóló bituraalu á metikipaae faqsóro, atimatamo betaai dapóló, sesé du betalepó. <sup>43</sup> Tétepatei, ama atimapaee duraalu, “Kótóné teteróló kaae tare aqmó mole fo wisi i ape yóló yó maté kweyópoló, Kótóné ę doteyalepó. Atéreteiné ę diqtamo betenéni, mepaae be huluapaae faai dapó,” yalepó. <sup>44</sup> Téró, á Judia hae kwiamó tẽ mole fo wosetere be dokó fea fo yó matétóro kutu betalepó.

## 5

*Yesuné mepaae ama yó melaaire whirape ape yale fo  
(Mat 4:18-22, Mak 1:16-20)*

<sup>1</sup> Téró etéyalepó. Me be demó Yesu á Kenesaret wẽi fókumó daalepó. So whi mo fea hãle ɔla kaae wóló tourale tikimó, hae tiki faae fóló mulu, Kótóné fo wosetu betalepó.

<sup>2</sup> Até du betepa, wẽi nuku tamo ai wẽi fókumó duló betepa kelalepó. Ai nuku tamota, ya siré kotere whirapené nukupó. Atimané nuku aimó dupa teraae fóló, wẽi fókumó hãleke warape fukutu betalepó. <sup>3</sup> Atétu betepa, á nukumó bitĩ holalepó. Ai nuku tale, Saimon-paae duraalu, “Naao nuku ai wẽi kulu tuapaae sawa hikili falae,” yalepó. Téró, á nuku tómó bituraalu so whi feapaae fo yó mótu betalepó.

<sup>4</sup> Á fo yó melóló kemetepa, Saimon-paae duraalu, “Yakó detémóló kelaalopa, nuku wẽi kulu tuapaae fóló, diaaq hãleke warape wẽi dolopaae derae,” yalepó.

<sup>5</sup> Ai fo depa, Saimon-né apaae duraalu, “Doa whi-ó, mió dikitamo yakó saalo nisiyóló dá depe tukó wei ala yóló deraté kweyalemó, mo betákókélé denipó. Téyaleitei, naao derae depa ti hãleke warape dãné deraalopó,” yalepó.

<sup>6</sup> Atéró, atimané hãleke warape deralemó mo doakale yarape deale tikimó, atimané hãleke warape tukó faairaalu yalepó. <sup>7</sup> Atéteremó, atimané fulumu whĩrapepaae atima tao sene ape depa wóló, mepaae yarape nuku dolopaae bulóló fu betalemó, kale nuku tamo wusuró mo felekemó wẽi dolopaae buó deyaai yalepó.

<sup>8-10</sup> Atétepa, Saimon-ró ątamo kutó ditere whĩrapetamokélé, atima betámó ya siré kotere Sebedi naalema tamo Jems-ró Jon-tamokélé, ya mo dekéró sóró muló betere kilituraalu, haió yóló siratu betalepó. Atétepa, Saimon Pita ą Yesuné hó aqmó bukutiri teąró bitu duraalu, “Tale-ó, ęta dowi ala du betere whĩpa, taaróló yą fumié?” yalepó.

Tétepa, Yesuné Saimon-paae duraalu, “Yą wiyaqse, naao ya su dere kaae, mió kaae sóró so whĩ siré kwęyaasepólópó,” yalepó. <sup>11</sup> Atétepa, atimané nukurape wẽi fókupaae tao sóró mulóló, atimané ęla ęlakélé mupatei taaróló ą sya felepó.

*Dowi humu fuluné tiki dore whĩ Yesuné wisirale fo*

*(Mat 8:1-4, Mak 1:40-45)*

<sup>12</sup> Téró etýalepó. Yesu ą betą be huluaamó beteremó, dowi humu fuluné tiki dore whĩ walepó. Atéró, Yesu betere felekemó ama kelepaa haepaae deróló bukutiri teąró bitu ąpaae woseturaalu, “Tale-ó, yąlo tiki doretei naao kisipané wisiraae depa, ti wisiraasepólópó,” yalepó.

<sup>13</sup> Atétepa, Yesuné ama naase teréę faróló kale whĩné tikimó wolaayóló duraalu, “Naao tiki yąlo wisiraae kisipa mutapa wisiyae,” yalepó. Téyalemó, mo ai fapotóró kale whĩné dore tiki mo ti wisiyó felepó.

<sup>14</sup> Atéró, Yesuné kale whĩ dotonaai ąpaae mo diri ma fo yóló duraalu, “Yąlo naao tiki wisiralepóló, mo whĩpaae momókó yaqse. Yą fóló, Kótópaae momaraterere whĩné naao tiki fope yópóló, yó male fae. Atéró fopeyóló naao tiki wisipa kilitu, Moses-né ere fo sya furaalu, Talepaae hãle melae ere ęla melae. So whĩ feané ai ala kilituraalu, ita Talené erapó kisipa muaalopó,” yalepó.

<sup>15</sup> Yesuné mo so whĩpaae yaqse yaleteti, i ala yalepóló deté kwęyóló fakeratepa, so whĩ feané woseturaalu, atimané kae kae kisi beterape wisiróo, ama dere fo wosóo yaairaalu, wua yalepó. <sup>16</sup> Atétepa, Yesu ą so whĩtamo betere tiki taaróló so whĩkélé bitinire tikipaae suka fea moma eneta dua yalepó.

*Yesuné tiki momaare whĩ wisirale fo*

*(Mat 9:1-8, Mak 2:1-12)*

<sup>17</sup> Atéró, me sukamó etýalepó. Ama fo yó mótu betepa, mepaae Farisi whĩraperó Moses-né asęre fo yó matere whĩrapetamo Kaleli haeró Judia haetamomó betó mole so whĩkélé, Jerusalem be hulua so whĩkélé, wóló betó molepó. Ai sukamó, so whĩ feané kisi bete wisiraare Talené fotokę sýmó bolepó. <sup>18</sup> Atépa, mepaae whĩrapené betą tiki momaare whĩ besekęné dokopatei, beleyóló wóló be tuąpaae holóló Yesu beterepaae sóró holaai kisipa mualepó. <sup>19</sup> Téró, kale whĩ sóró faaire týmó so whĩ mo fea daayale tikimó fenénipa, siki bepaae sóró holóló kea sokóló, kale whĩ dokopatei, besekętamo Yesu daale donotóró deralepó.

<sup>20</sup> Atéró, atimané kisipa tiki tiraterere ala Yesuné kolóló, kale tiki momaare whĩpaae duraalu, “Ti naale-ó, naao dowi alamó kwia melaai yaleteti mió i kemeraterere ape,” yalepó.

<sup>21</sup> Yesuné ai fo depa, Farisi whĩraperó Moses-né asęre fo yó matere whĩrapetamo atimasisi fo yaai tuę teketu betalepó. “Ti whĩné ąta, Kótó kaaepó du betere foné Kótó faletu beteraapó. Mo whĩ betąnékélé dowi alamó melaaire kwia kemeranénitei, Kótóné betą sýmó enérapó,” du betalepó.

<sup>22</sup> Atéró mutere kisipa Yesuné kolóló, atimapaee duraalu, “Noatepa dią atei tuę mutu bitu de? <sup>23</sup> Ti mé fo so whĩ feané enére? Naao yale dowi alamó saaire kwia aluratapó enérépe, yą turukó holóló naao besekę sóró fae fo enére? <sup>24</sup> I haemó betó mole so whĩné dowi ala bete tokóló aluraaire fotokę Whĩné Naalemané sýmó bulapóló, kisipa yaasepóló i whĩpaae eraterere ala kelae. Yąlo yąpaae mo i dere ape, yą turukó holóló naao besekę sóró bepaae fae,” yalepó. <sup>25</sup> Ai fapotóró kale be whĩ so whĩ feané keletómó turukó horóló ama

beseke soro bepaee furaalu, Kotoné doi hale soro horaté felepó. <sup>26</sup> Atéteremó, so whi fea winé sukutu sirayoló duraalu, “Mo take etei kaae ala depa, dané kolokélé ini, mió kisi ala keletapólo,” Kotoné doi hale soro horótu betalepó.

*Takis moni sere whi Lipaipaae Yesuné a sya ape yale fo*

*(Mat 9:9-13, Mak 2:13-17)*

<sup>27</sup> Ai ala yoló kemetepa, Yesu a betá takis moni siré kotere whikó ama doi Lipai moni su betepa kolólo, Yesuné apaae duraalu, “Ya e sya ape,” yalepó. <sup>28</sup> Ti fo depa, a turukó holólo ama ɔla ɔlakélé mupatei, taarólo a sya felepó.

<sup>29</sup> Téró, Lipainé Yesu ama bepaee dapesó fóló, amó doasi ɔla deralepó. *Takis moni* siré kotere whiraperó mepaae so whitamó fea touró bitu, ɔla nuku beterepó. <sup>30</sup> Tétu betepa, mepaae Farisi whiraperó atima betá kisipa mulu Moses-né asere fo yó matere whirapetamoné Yesuné yó matere whirapepaae duraalu, “*Takis moni* siré kotere whiraperó dowi ala du betere whirapetamo weiró ɔlatamo betamó noatepa ɔla nuku bitu déropó,” yalepó.

<sup>31</sup> Ti fo depa, Yesuné atimapaae duraalu, “Hepo daanire so whi dokta whi beterepaae fumi, hepo daale so whi maaté fua dapó. <sup>32</sup> E waleteita, donoi ala du betere whipaae ape yaai ani, dowi ala du betere so whi atimané dowi ala taarólo ape yaairaa walepó,” yalepó.

*Yesuné yó matere whirape ɔla woteremó yale fo*

*(Mat 9:14-17, Mak 2:18-22)*

<sup>33</sup> Atimané apaae duraalu, “Jon-né yó matere whirapeta, Kótópaae kisipa muóló, me féli ɔla weyóló bitu, momatua dapó. Atétere kaae, Farisi whirapené yó matere whirapekélé atétua dapó. Tétepatei, naao yó matere whirape ai ala ini, atima ɔlaró weitamó nokole ala suka fea hale yó tarapó,” yalepó.

<sup>34</sup> Tétapa, Yesuné atimapaae duraalu, “Betá whi a so dokotere sukamó ama nomarape ɔla weyóló hale bitua de? Meipó. <sup>35</sup> Téyaalo meitei, me sukamó kale so dokaaire whi atima betamó bituraalu, ɔla nuku betaralemó, a tawóló só fole sukamó atima ɔla weyóló hale betaalopó,” yalepó.

<sup>36</sup> Ama atimapaae yale fo kisipa sópóló, me fo sale etéro yalepó. “Mepaae whiné kisi kuti bisayóló derakele kuti bisaae faletei nomotua de? Atétapa, ti derakele kutiné kisi kuti hukulu yóló doróo, nomaletiekélé kokó ini yóo, yaalopó. <sup>37</sup> Atétere kaae, mepaae whirapené wain wei hupu sekaené aleyale derakele wutimó tepetumipó. Até enalemó, kale wei fotokóné kale hupu sekaené aleyale derakele wuti fulukó furaalu, weikélé sunée faalopó. <sup>38</sup> Até yaosóro, atimané kisi wain wei tepeturaalu, ti hupu sekaené aleyale kisi wutimó tepetua dapó. <sup>39</sup> Folo moi wain wei nokole whirape atima kisi wain wei naai hekese dumipó. Ti noatepae, folo moi wain wei nóló toureteiné mo wisirapó, du betarapó,” yalepó.

## 6

*Yesu ata, saa nokole be de tetéroló kaae tare Talepó yale fo*

*(Mat 12:1-14, Mak 2:23-28, 3:1-6)*

<sup>1</sup> Téró, saa naai tukóló muló betere be demó, Yesu a ama yó matere whirapetamo whit kutó tuamó teyóló felepó. Atéro furaalu, ama yó matere whirapené ai kutómó ere whit du kaae soro fumi hotokóló nukulé fu betalepó. <sup>2</sup> Mepaae Farisi whirapené até dere ala kolólo, apaae duraalu, “Saa nokole sukamó naao yó matere whirapené atei ala yópóló, noatepa kaae tare?” yalepó.

<sup>3</sup> Ai fo depa, Yesuné atimapaae tokó mótu duraalu, “Depit-ró ama fulumu whirapetamo wotetepa yale ala asemó moletei, diaaq dosayóló kisipa muni airapó. <sup>4</sup> Depit a Kotoné be dolopaae holólo bituraalu, Kótópaae melale mo kae muló betere bred otei ama soro nalepó. A nóló, kwiapaae ama fulumu whirapekélé matepa, atimané soro nalepó. Ai ota, hale mo whiné nukumi, Talepaae momaratere whirapené maaté nukua



dapó,” yalepó. <sup>5</sup> Téro, Yesuné atimapaee duraalu, “Saa nópóló tukóló muló betere be de teteróló kaae tare Taleta, ti kale whiné Naalemapó,” yalepó.

<sup>6</sup> Téro, saa nokole me be demó, Yesu a Kótóné fo wosetere be dolopaae fóló, fo yó mótu betalepó. Atéro yó mótu betalemó, betá whi ama turu naase sinóló dopa kelalepó. <sup>7</sup> Atétepa, mepaae Farisi whiraperó Moses-né asere fo yó matere whirapetamoné Yesu só deraaire bete kikitú, kale saa nokole be demó naase dowi whi wisiratéro kelaairaaalu, kaae tawóló beterepó. <sup>8</sup> Atimané atéro mutere kisipa ama kolóló, kale naase dowi whipaae duraalu, “Ya so whi kuamó turukó holóló, daayae,” yalepó. Atétepa, kale whi a so whi feané keletómó daane holalepó.

<sup>9</sup> Tétepa, Yesuné atimapaee duraalu, “Yalo diapaae betá fo wosetapó. Saa nokole sukamó noa ala yaose yóló mule? Whi tao sóró wisiratere alapé, dowi ala deretei? Ó whi sukaqsóro tao sere alapé ó whi betere bete doratere alaé?” yalepó.

<sup>10</sup> Ai so whi beterepaae kele keleyóló kale whipaae duraalu, “Naao naase terée falae,” depa, kale whiné naase terée faralemó, wisiyalepó. <sup>11</sup> Atéteremó, doasi fopaae buóló atimasisitei fo kęlaaróló duraalu, “Dané apaae noa alakó eraaloé,” du betalepó.

*Yesuné 12 whirape sóró sóró beterale fo  
(Mat 10:1-4, Mak 3:13-19)*

<sup>12</sup> Téro betá sukamó Yesu a moma yaairaaalu, du sorokó mole aopaae felepó. Atéro, aimó Kótópaae moma deté fu betepatei, be deralepó. <sup>13-14</sup> Atéro be deyo hotepa, hika ama yó matere whirapepaae ape yóló, fea betó mupatei, 12 whirape maaté sorokó sóró, aposel doi mulalepó. <sup>15</sup> Saimon doi mupatei, ama me doi Pita mulalepó. <sup>16</sup> Ama noma Andru, Jems, Jon, Filip, Batolomiu, Matyu, Tomas, Alpias-né naalema Jems-kélé, kalo kalore whi Saimon, Jems-né naalema Judas-kélé, Yesu dópóló eleké deyaaire whi Judas Iskariot, atima atéro whirape sóró beteralelepó.

<sup>17</sup> Atéro, Yesu a kale du sorokó mole tiki taaróló, ai aomó sawa mulure tikipaae ama sóró beterale whirapetamo derepelepó. Kale mepaae yó matere whirapekélé, Judia hae kwiamó wale so whikélé, Jerusalem be huluamó wale so whikélé, wei fóku felekemó tene Tair beró Saidon betamomó wale so whikélé, mo hale ęla kaae wóló touró beterepó. <sup>18</sup> Atéro waleteta, ama dere fo wosó, atimané kisi bete kemeróo, mepaae so whikélé dowi kepe tepeyóló betereitei dóló hokonóo, yópóló walepó. <sup>19</sup> Ama fotokone aimó betó mole so whi atimané kisi bete wisirótua yaletiné, ama tikimó wolaayai dapóló walepó.

*Yesuné ama yó matere whirapepaae dere fo  
(Mat 5:1-12)*

<sup>20</sup> Atétepa, Yesuné ama yó matere whirape kaae taru duraalu, “Dię yoleale betere whirapeta, ti Kótóné teteró betere ala sereteiné dię hajné sukutu beteralepó.

<sup>21</sup> Dię mió woténé sukóló mole so whirapeta, take ęla sumó naalopóló kisipa mutu, hajné ai sukutu betere ape.

Mió dię dekené sukóló moló du betere so whita, take hajné sinóló betaaireteimó, Talené wisiró betera, wisi kisipa muóló betae.

<sup>22</sup> Atéro, dię Whiné Naalema sya fu beterepó, mepaae whirapené dię hóróo, kae beterepóló hókó falóo, dowi ala dere whipóló diaaę doi doróló fale yóo du betepa, ti Talené dię wisiró betera, hajné sukutu betae.

<sup>23</sup> Atétere sukamó hekesené sukutu, tųwó holae. Ti noatepae, diaaę take saaire doasi dupu wisi hepen-mó muló beteralepó. Ti take atima alimarapenekélé Kótóné ama kóló whirapepaae betá kaae ala erótua yalepó.

<sup>24</sup> Téretei, néli whirape dię mo doa wió yae! Ti noatepae, diaaę tiki feléyóló mo dua betaaire ala taketi sóró tareteiné, nalopaae atei wisi wisi ęla momó kae saalomeipó.

<sup>25</sup> Mió dię mepaae whi de ęla sumó nóló betere so whi dię mo wió yae! Ti noatepae, take dię woténé sukęalo ai ape.

Mió diã mepaae whi de dõ nóló hëkesetu betepa, take diã dekené sukuturaaalu doasi wole yaaireteiné mo doasi kolerapó.

<sup>26</sup> So whi feané yapaae whi wisi-ó, yóló dukiraterere fo du betepa, kolerapa mo doasi wió yae. Ti noatepae, mió diã dukiraterere so whi atima alimarapénékélé take betale kapala kóló whirape atéró dukirótua erapó,” yalepó.

*Bóe whipaae yaala sókó fu betae yale fo*

*(Mat 5:38-48)*

<sup>27</sup> “Téretei, mepaae yálo fo wosetere so whi diãpaae i dere ape. Diã hóróló bóe duraalu, dowi ala erótu betere so whipaae yaala sókó fóló hëkesené sukutu, wisi ala betã erae. <sup>28</sup> Mepaae whi dené diã doróló sekëratere fo depa, Kótóné atima wisirópóló, fo wisitei yae. Mepaae whi dené diãpaae sekëi ala eratepa, Kótópaae atima wisirae yóló momarae. <sup>29</sup> Mepaae whi dené naao faamumó deké supa, metikirókélé dõpóló yó melae. Mepaae whi dené naao tómó deró betere kuti sokotepa ti naao tuãmó deró betere kutikélé seséni, sokópóló yae. <sup>30</sup> Mepaae whi dené yapaae me òlakó ãlae depa, ama kematerere òla melae. Mepaae whi dené naao tare òla fasetepa, momó ãlae fo yaõse. <sup>31</sup> Mepaae so whiné yapaae eranée dere ala kaae, naao mepaae so whipaaekélé erótua yae.

<sup>32</sup> Diãpaae yaala sókó fu betere whipaae maaté yaala sókó fu betere-a, ai doasi alaé? Mepaae dowi ala dere whirapénékélé atimané fulumu whirapepaae atéró yaala sókó fole ala du beterapó. <sup>33</sup> Mepaae whi dené diãpaae wisi ala erótu betepa, diaaøkélé atimapaee wisi ala eratepa, aita doasi ala meipó. Ti aita, dowi ala du betere so whinékélé dere alapó. <sup>34</sup> Diaaõtamo mepaae whiné diãpaae momó tokó melópóló me òla melatepa, ai-a hapólure? Ti mepaae dowi ala dere whirapénékélé momó tokóló saai ai ala dua dapó. <sup>35</sup> Tépatèi diaaõta, bóe whipaae yaala sókó fóló wisi ala betã erótua yae. Atéturaalu, naao me òla mótu, momó tokó melópóló kisipa muóló meni, hãle meló betã yae. Atétepa, ti diã mo taoró betere Kótóné dupu wisi menóló, ama naalerape betaalo ai ape. Ti noatepae, ama kolené sukutere alaró hãle tao sere alatamota, dowi ala du betere whiraperó apaae mo kée initerere whirapetamopaae erótu beterapó. <sup>36</sup> Diaaõ Ayané mo so whi feapaae kolené sukutu dere kaaetóro diaaøkélé me whipaae atéró kolené sukutu betae,” yalepó.

*Me whi hãletei foné só deraõse yale fo*

*(Mat 7:1-5)*

<sup>37</sup> “Diaaõ me whi taleyóló só deratere ala yaõse. Naaotamo me whi só deratere ala initepa, ti mené diãkélé taleyóló só deraalomeipó. Diãné mepaae whitamó foné só deréni depa, ti yãkélé mené só deraalo meipó. Mené yapaae erale dowi ala me òla meipóló hãle kemeratepa, ti diaaõ yale dowi alakélé me òla meipóló hãle kemeraalopó. <sup>38</sup> Mepaae òla òla yaõare so whimó hãle matepa, menékélé diãmó hãle melaalo ai ape. Naa me òla melaai depa, ti deyóló mo ti fãanoló melae. Ti noatepae, naao mepaae whimó mo dekéró mótu dere kaae, menékélé yãmó naao male sùtóro melaalo ai ape,” yalepó.

<sup>39</sup> Atéró, ama i yale fo tómó atimapaee i fo sale yalepó. “Betã kele dilikire whiné me kele dilikire whipaae tũ i mole ape yóló ãlisóro fenére? Atétepa, ti ã dée nukuraalu, atimamo wusuró dée nóló dolopaae derepaalopó. <sup>40</sup> Betã skul naalené ã yó matere whi tãteraalo meipó. Téyaalo meitei, kisipa siré fóló sùtepa, ti ã yó melale whi kaae betaalopó.

<sup>41</sup> Naa kele dolomó doakale bole ni fake kilini, naao noné kelemó sawatamo bole mometei noatepa sokaai du betere? <sup>42</sup> Naa nopaae duraalu, ‘No-ó, naao kele dolomó bole mome sawa sokotapa maé,’ dere noatepa de? Naa kele dolomó bole doasi ni fake sokóló naao kele feléruraalu, ti naao noné kelemó bole mome sokotepa mo wisirapó,” yalepó.

*Wisi niné dowi du oletimipó yale fo*

*(Mat 7:16-20, 12:33-35)*

<sup>43</sup> “Ni wisiné dowi du oletimipó. Dowi ninékélé wisi du ulutimipó. <sup>44</sup> Mo nirape fea du oletepa kolóló, ita du wisi oletere nipó, ita, kokola oletere nipó dua dapó. Whirape

feané nose du teketuraalu, mu daai képi tikimó ó hãle hõko ni tikimó olepa teketumipó. Mo besãae teketukélé hãle kápimó olepa tekete? Meipó. <sup>45</sup> Whĩ wisiné hosaa tuãmó wisi alatóro fãayóló muluraalu, ama dere fokélé, wisi fotóro dua dapó. Dowi whĩné ama hosaa tuãmó fãayóló mole alatóro dowi fo hãkeamó depa wosetua dapó.

*Be hõko tẽtere alaró wisiyóló tẽtere alatomómó yale fo*  
(Mat 7:24-27)

<sup>46</sup> Yãlo diãpaae yae dere alamo diaaã iniyóló, ẽpaae doasi Tale-ó fo noatepa du betere? <sup>47</sup> Mepaae whĩné yãlo dere fo wosóló, yãlo yae dere alakélé wisiyóló erótu betere so whĩ ti etei kaae alané kelerapó. <sup>48</sup> Whĩ betãné ama be tẽyaairaaalu, tó hae fea dukuté doropóló, hae dirimó kapo fake mulóló, ai tómó be tẽtua dapó. Atéroró tẽne be doakale hali tikiró wẽi asyatamo waalotei, ai be mo wisiyóló tẽneteiné tokó fenipó. <sup>49</sup> Téyaalotei, whĩ me dené yãlo fo wosetutei, yãlo erae dere ala erénitepa, ti etei ala kaaené kelerapó. Whĩ betãné ama be tẽyaairaaalu, tó hae kãayóló taae faréni, hãle hõko tẽnapó. Atépa, doakale hali tikiró wẽi ayatamo waletikimó, kale be tokó taae faróló, mo ti doralepó,” yalepó.

## 7

*Topo diki tare whĩné kutó diratere whĩ wisirale fo*  
(Mat 8:5-13)

<sup>1</sup> Téró, Yesuné so whĩpaae fo yó melóló kemetepa, ẽ Kapeneam bepaae felepó. <sup>2</sup> Ai bemó betã topo diki tare whĩné ama hosaa mole kutó diratere whĩ betã heponé mo felekemó sukãai du betalepó. Ai topo whĩné 100 Rom diki tare whĩrape tẽteróló kaae tarepó. <sup>3</sup> Atépa, kale topo whĩné Yesu wóló beterapó dere fo woseturaalu, ama kutó diratere whĩ Yesuné tao sene wópóló, mepaae Juda topo whĩrapené ẽpaae ene fópóló dotẽyalepó. <sup>4</sup> Atima Yesu beterepaae wóló ẽpaae duraalu, “U whĩ wisinaale mo felekemó sukutapa, naao ẽ wisiraasepóló yã dã faalopó. <sup>5</sup> Ti noatepae, dã Juda fake so whĩtamo hẽkesené sukóló yaala sókó fole ala muluraalu, dãné fo wosetere bekélé ama tẽnalepó,” yalepó.

<sup>6</sup> Atépa, Yesu ẽ atimatamo fóló, kale whĩné be felekepaae sókó waairaaalu wou betepa, kale diki tare whĩrapené doasi topo whĩné ama fulumu whĩrape Yesutamo tumó hokolaatu, i fo yae yóló dotonalepó. <sup>7</sup> Atépa, atima fóló, kale topo whĩné Yesupaae yae yale fo yalepó. “Tale doa whĩ-ó, ẽ whĩ wisi betepapakó yã ama be tuãpaae ape yaalomeipa, yã tika tumó daalu kisi bete wisi yae fo betã yae. <sup>8</sup> Ti noatepae, ẽkélé ẽ tẽteróló kaae tare whĩ aõmó beterapó. Yãlo diki tare whĩrape atimakélé ẽ aõmó beterapó. Ai whĩrapepaae yãlo ‘Fae,’ depa fóo, ‘Yã ape,’ depa wóo, dua dapó. Yãlo kutó diratere whĩpaae i ala yae depa, ai alatóro ama dua dapó,” yalepó.

<sup>9</sup> Yesuné i kale whĩné ene wale fo wosóló sirayalepó. Téró, Yesu fetée fóló ẽ sya wou betere so whĩpaae duraalu, “Israel hae kwiamó etei kaae kisipa tiki tiró betere whĩ mo betãkélé betepa kilinipó,” yalepó. <sup>10</sup> Téró, kale doasi topo whĩné dotẽyale whĩrape bepaae momó fesaae wóló kelalemó, kale kutó diratere whĩné hepo bete wisiyóló, mo betepa kelalepó.

*Yesuné wulia soné naale kepaarale fo*

<sup>11</sup> Atéroró, Yesu ẽ Kapeneam be huluamó sawa beteró, ama yó matere whĩrapekélé, mo so whĩkélé, fea ẽtamo Nain be huluapaae sókó faai fu betalepó. <sup>12</sup> Atéroró fu betalemó, ai be hulua tipiné bopéroró daaló betere tikimó sókó felemó, betã sukãle whĩ beleyóló walepó. Ai naalené hamata, oma sukóló wulia bituraalu, ai naale betãtóró kaae tarepó. Ama tiki sini beleyóló fupa, ai be huluamó betó mole so whĩkélé fea ẽtamo fu betalepó. <sup>13</sup> Atépa, Talené kale so kelalemó, kõlené hosaamó supa, ẽ daalepaae fóló duraalu, “Yã wole ekesé,” yalepó.

<sup>14</sup> Téró, Yesu ẽ wóló kale sukãle whĩ dokore besekẽ olaatepa, beleyóló fu betere whĩrape feni, keiyóló daayalepó. Atépa ama duraalu, “Ti naale-ó, yãlo yãpaae dapa

turukó holae,” yalepó. <sup>15</sup> Tétépa, kale sukale whítei turukó holóló bituraalu, fo kaae sóró yalepó. Téró, Yesuné kale sukale naalené hamapaae naao naale ai ape yóló melalepó.

<sup>16</sup> Ai ala kolóló, so whi fea winé sukutepa, Kótóné doi hale sóró holóló duraalu, “Kótóné mo doasi kóló whi betá ama so whi tao saai i wóló betere ape,” yalepó. <sup>17</sup> Yesuné ai ala du beterafo fo Judia hae kwiaró ai hae kwia tuámó betóló fale so whítamo feapaae deté fóló fakeralepó.

*Jon-né ama yó matere whi tamo Yesu beterepaae dotonale fo  
(Mat 11:2-19)*

<sup>18</sup> Atéró, kale Jon-né ama yó matere whirapené Yesuné i alarape du beterafóló, Jon-paae ene walepó. <sup>19</sup> Jon-né ama yó matere whi tamopaae ape yóló, Tale beterepaae fópóló doteyalepó. Atétépa, atimaamo fóló apaae woseturaalu, “Waalopóló bope du betale whi yapé? Whi me kae wópóló kaae tawaróe?” fo ene fópóló dotonalepó.

<sup>20</sup> Atéró, kale whi tamo Yesu beterepaae wóló apaae duraalu, “Dámota, wéi tópuratere whikó Jon-né yapaae wosene fae depa walepa, yáta kale waalopóló bopetu betale whipé, whi me kae wópóló kaae tawaalóe?” yalepó.

<sup>21</sup> Atéyale sukamótóro Yesuné mepaae hepo daale so whikélé, depe dolomó dowi kepe betere so whikélé, keke dilikire so whikélé, wisirótu beterafo. <sup>22</sup> Atéró, ama atimaamopaae duraalu, “Diaamo fesaae fóló diaamoné wosale foró kelale alatamo Jon-paae ene fae. Mepaae keke dilikiyóló betale so whiné keke fisaae fóló ɔla ɔla kolóo, hɔleke dore so whi mo sesere whi kaae kweyóo, dowi humu fuluné tiki dore whirape sesé mo betere whiné tiki kaae daayóo, mepaae woséli kinu fokélé wosenire so whi woséli tukwé falóo, mepaae sukutepa दौरaaai yale so whítei kepaaróo, mepaae yoleale betere whirapepaaekélé, kale mió wosetere fo wisi yó matepa wosetu beterafo fo ene fae. <sup>23</sup> Mepaae so whi de yálo du betere alamó dée néni, suka fea eró tare so whíta, hajné sukópóló yae fo apaae ene fae,” yalepó.

<sup>24</sup> Atéró, kale Jon-né doteyale whi tamo fimó, Yesuné Jon-mó kisipa mutu, ai betó mole so whipaae duraalu, “Upulé diá so whikélé bitini kópu kaae fitikipaae fua yale-a, beséné kape fépo eratere kelaai felepé, whi kuti wisinaale deróló auretei kelaai feleé? Meipó. <sup>25-26</sup> Ti mepaae wisi wisi kuti maaté deratere whíta, topo whi betere be wisimótóro bitua dapó. Áta atei ala inipa, diá noa ɔlakó kelaai feleé? Atépatei, diátamo Kótóné ama kóló whi mo kelaai fitikimó, ti áta ai kutó maaté mei, mepaae kutókélé dirópóló sóró beterafo beterafo. <sup>27</sup> Ašemó yóló muló betere fota, i whimó kisipa mutu erapó.

‘Whi betá api folosóro furaalu, yá waaire tu donora fo ene fópóló yálo doteyaalo ai ape.’ <sup>28</sup> Yálo diapaae i dere ape. I haemó betó mole soné deale whirapekélé fea betó moletei, kale wéi tópuratere whi Jon-né tetéro beterafo. Tépatéi, whi me detamo Kótóné tetéro kaae tare aomó, belei sókó deóló betepa, ti kale wéi tópuratere whi Jon bosené falapó,” yalepó.

<sup>29</sup> Mo so whi fearó *takis moni* siré kotere whirapetamo Jon-né dere fo wosóló sya fupa, atima wéi tópurateiné Yesuné yale fo wosóló, Kótó áta, mo donotóro taletere Talepó du betalepó. <sup>30</sup> Téyaletei, mepaae Farisi whiraperó Moses-né asere fo yó mótu betere whirapetamo Kótóné tao sóró eraai yale wisi ala atimanétei hórlepó. Ti noatepae, atima Jon beterepaae wéi tópuairaalú feni yaletéinépó.

<sup>31</sup> Téró, Yesuné duraalu, “Mió i alimó betere so whirapené du betere ala yálo noapaae dó faróló yaalóe? <sup>32</sup> Atimata, so whi mo fea touróló betere tikimó, kale keteirape atimasisitei melaa duraalu, etei kaae ala dere naale senaale kaaené kelerapó. ‘Diá kilyópóló dané fó wuti haleróló mepaae wole forape yaletéi, diá həkeseýóló sama kilyinipó.

Diá dekə duraalu moló yópóló, mepaae wole forape yaletéi, diá wolekélé inipó,’ yalepó.

<sup>33</sup> Atére kaae, kale wéi tópuratere whikó Jon ɔlakélé, wéikélé, néni, weýóló hale betepa, diaaɔ duraalu, ‘Á tuámó dowi kepe tepeýóló beterafo,’ dua yalepó. <sup>34</sup> Kale whiné

Naalema ɔlaró *wain* wɛitamó nokole ala kolóló diaaɔ duraalu, ‘Kelere? i wh̄ɛta, ɔla mo dekeró nóo, *takis moni* siré kotere wh̄ɛraperó dowi ala dere wh̄ɛrapetamo fulumu yóo, du betelepó,’ fo diaaɔ ai dere ape,” yalepó. <sup>35</sup> Atei fo diaaɔ du betereitei, mepaae so wh̄ɛ de Kótóné mo fo wisi wosóló sya fupa, so wh̄ɛ feané h̄akeamó kilitu, ita Kótóné mole fosó fosóre tué sya feleteiné erapó, yalepó.

*Dowi ala du betale soné Yesuné hó fokale fo*

<sup>36</sup> Téró etéyalepó. Farisi wh̄ɛrapekó betané Yesupaae aɛtamo ɔla naai faalopó depa, fóló beterepó. <sup>37</sup> A atéro wóló Farisi wh̄ɛné bemó ɔla nuku betelepó dere fo ai be huluamó dowi ala du betere soné wosóló, *alapasita* kanené aleyale wutimó felé kɛlaa wale *wel* wɛi sóró walepó. <sup>38</sup> Atéro wóló, a Yesuné sisópaae fóló, ama hó aɔmó hemée deyóló bitu, wole du betelepó. Atéro du betale wole kaape Yesuné h̄leke tópaee durupu beterepó. Tétepa, kale soné ama topo nikinéitei, helekóló kópurótu betelepó. Atéro, kale soné Yesuné h̄leke tamo kóló tukó nóló, kale felé kɛlaa wale *wel* wɛi ama hómó suniyalepó.

<sup>39</sup> Atétere ala betá Farisi wh̄ɛné kolóló, ama kisipanéitei duraalu, “I wh̄ɛta, Kótóné kóló wh̄ɛ uasóro, ti ama hómó olaa deremó, dowi ala dere sonéitei a olaa dapó, kisipa muapó,” yalepó.

<sup>40</sup> Tétepa, Yesuné apaae duraalu, “Saimon-ó, yalo yapaae yaaitere fo betá mulapó,” yalepó. Ti fo depa, ama duraalu, “Yó matere wh̄ɛ-ó, naao epaae yaaitere fo yae,” yalepó.

<sup>41</sup> Ti fo depa, Yesuné apaae duraalu, “Betá wh̄ɛné *moni* momó tokó melaai dapóló, tamo wh̄ɛné kwia mulóló me wh̄ɛné 500 *denarias moni* sóo, me wh̄ɛné 50 *denarias moni* sóo, yalepó. <sup>42</sup> Kale wh̄ɛ tamóné sale *moni* talepaae tokó melaaireitei sunipa, kale wh̄ɛné me ɔla meipóló, taaralepó. Atéro taalatepa, atimaamokó mé wh̄ɛné kale *moni* talepaae doasi hosaa muóló yaala sókó fole ala enére?” yalepó.

<sup>43</sup> Ti fo depa, Saimon-né apaae duraalu, “Yalo kisipanéita, kale doasi *moni* sale wh̄ɛ a h̄kesese yaalo ai ape,” Tétepa, Yesuné duraalu, “Naao dere fota, mo dono dapó,” yalepó.

<sup>44</sup> Téró, a kale so daalepaae fetée fóló, Saimon-paae duraalu, “I so naao kelere? E naao bepaae waleteti, yalo h̄leke fokópóló, naao wɛikó e menipó. Ténitei, i soné betá ama wole kaape fe yalo hómó epa, ama topo nikinéitei helekóló kópuralepó. <sup>45</sup> E naao bepaae wale sukamó, yalo faamumó naao kóló tukó néni, i soné betá yalo hó kóló tukó nuku betelepó.

<sup>46</sup> Naao yalo topomó *wel* wɛi dilénitei, i soné betá yalo h̄lekemó felé kɛlaa wale *wel* wɛi dilalepó. <sup>47</sup> Atéyale kaae, yalo yapaae i dere ape. I soné ama mo doasi du betale dowi alamó saai yale kwia yalo h̄le kemeraleteiné ama epaae hosaa muóló doasi yaala sókó fu betelepó. Tétepaitei, wh̄ɛ me dené ama dowi ala h̄le tómó maaté kemeratepa, ti ama yaala sókó fóló h̄kesené sukutere alakélé h̄le tómó erapó,” yalepó.

<sup>48</sup> Téró, Yesuné kale sopaae duraalu, “Naao yale dowi alamó saaire kwia h̄le kemero betelepó,” yalepó.

<sup>49</sup> Ai fo depa, aɛtamo betámó ɔla nuku betere wh̄ɛrape atimasisitei, fo kɛlaaróló duraalu, “I wh̄ɛta, Tale kaae bitu, dowi alamó saaire kwia ama h̄le kemeraalopóló dérópó,” yalepó.

<sup>50</sup> Tétepa, Yesuné kale sopaae duraalu, “Naao kisipa tiki tiró betere alané ya tao sóro wisiralepa, naao hosaa muni deyóló mo dua fae,” yalepó.

## 8

*ɔla wae biliterepaae dó faróló yale fo sale*

(Mat 13:1-23, Mak 4:1-20)

<sup>1</sup> Ai ala yóló kemetepa, Yesu a doasi be huluaró sawa be huluatamopaae fóló kale fo wisi yó móturaalu, Kótóné tɛteróló kaae tare aɔmó mole ala etérapóló yó maté kweyalepó. A atéro kotere alata, ama yó matepa wosetere 12 wh̄ɛrapekélé feapó. <sup>2</sup> Téró, take depe tuámó dowi keperape betepa wisirale sorapekélé, mepaae hepo daapa wisirale sorapekélé, fea aɛtamo felepó. So wh̄ɛné Maktala be hulua sokó Mariapó du betere so felepó. Ai sota, take wɛikeró dowi keperape tepeyóló betepa, dóló h̄konale sopó. <sup>3</sup> Kale



topo whi Herot-né ama be ó ɔla ɔla fea kaae tanɔpóló, sóró beteró betere whi Kusané soma Joanakélé, so me Susanakélé, mepaae sorapekélé, mo fea ɔtamo felepó. Ai sorape atima moninétei, Yesuró ama yó matere whirapetamo tao sua yalepó.

<sup>4</sup> Atéro so whi fea betapaae tourótu betepa, mepaae kae kae doasi be huluamó betó mole so whikélé wóló tourótu betalepó. Atépa, Yesuné ama i fo sale yalepó. <sup>5</sup> “Whi betané ɔla wae ke ama kutómó terepeté kwɛyaairaaalu, sóró felepó. Atéro furaalu, mepaae kerape tumó sorokóta yóló mupa, so whiné hɔlekené teiya teiya yalepó. Atépa, sikimó kotere barape dorowóló, kale kerape dósu yóló nalepó. <sup>6</sup> Téró, kale whiné kutómó kerape terepeté kwɛyaletei, mepaae ti kane tómó dakere haemó taae doróló hapale holalepó. Téyaletei, kapo tómó dakere hae fe meiru, kale ɔla wae feleke doaló derepeniyóló, hapale séliyalepó. <sup>7</sup> Mepaae ke ti dowi ne eremó taae derepelepó. Atéyaletei, dowi netamo betámó holóló kale ke ɔla wae wisi dowi nené bopeyóló aluralepó. <sup>8</sup> Mepaae hae wisimó terepée derepele ɔla wae wisiyóló holóló, du oleyalepó. Ai ɔla ɔlumétepa sóró, 100 yorape fɛanalepó,” yalepó.

Ama i fo sale yóló kemetepa, fo fotokɔiné duraalu, “Whi de woséli daapata, i dere fo wisiyóló wosóló tué muae,” yalepó.

<sup>9</sup> Tétepa, ama yó matere whirapené ɔpaae woseturaalu, “Nao ti yale fo sale noa betené yaleé?” yalepó.

<sup>10</sup> Ai fo depa, ama atimapaae duraalu, “Tale Kótóné teteróló kaae tare aɔmó kinóló mole ala diaaɔ tué yópóló, mené diɔ sóró beteró beterapó. Téretei, mepaae hɔle mo so whipaaeta, ti fo salené maaté du beterapó. Ti noatepae, “Take atima kelené kelaalotei, mo diriyóló koló faalomeipó.

Take atimané fo wosaalotei, bete mo diriyóló kisipa yaalomeipó,’ erapó.

<sup>11</sup> I yale fo sale bete i ape. Kale ɔla wae keta, ti Kótóné fo wisipó. <sup>12</sup> Kale ɔla wae ke tumó taae doropóló mupa, barape dorowóló dósu yóló nale kaaeta, mepaae whi de Kótóné fo wisi wosóló, atimané hosaa tuamó mulatepatei, dowi Satan wóló, kale fo wisi tokó sua du beterapó. Aita hɔle mei, kale fo wisi wosóló kisipa tiratepa, Kótóné atima tao saɔsóró du beterapó. <sup>13</sup> Téró, mepaae kane tómó dakere haemó taae derepele ɔla waeta, i ala dere kaaepó. Kótóné fo hɛkesetamo wisiyóló woseteretei, atimané tué tuamó mulótimpipó. Sawa sukamó kisipa tiki tiró bitu, woseté fu betaalotei, sekɛi ala wale be demó hapale dée nukua dapó. <sup>14</sup> Kale dowi ne dolomó taae doropóló ɔla wae botokó sóró honiyale kaaeta, i ape. Mepaae whi de Kótóné fo wosólóte, tumó furaalu, atima betere alamó doasi whaaliala dere alakélé, tó tikiné felé yaaire alakélé, atimané kisipa tiki tuamó muló bitu, kale fo wisi botokó sóró aluróló, du wisi oletimpipó. <sup>15</sup> Tétepei, hae wisimó taae derepele ɔla waeta, i ala dere kaaepó. Mepaae so whiné kale fo wisi kisipa wisitamo wosóló keteréni, atimané hosaa tuamó mulóló eró tareteiné, ɔla wae kaae holóló, kale fo wisi du oletua dapó,” yalepó.

*Mo whi betanékelé lamp sɔ kinóló munanénipó yale fo  
(Mak 4:21-25)*

<sup>16</sup> “So whiné lamp sɔ dɛróló haené aleale nuku aɔmó ó fitere kea aɔmó kinóló munéni, so whi feané kolópóló dɛróló hɛkeamó mulótua dapó. <sup>17</sup> Ti so whiné kelaɔsóró mió hiróló muló betere ala fea take fopa hɛkeamó mulatepa, so whi feané kelaalopó. <sup>18</sup> Téyaalopa, mió diaaɔ wosetere fo wisi mo wisiyóló sya fóló, erótóró tawae. Ti noatepae, mepaae so whi dené Kótóné fo wisi mo bete mulapóló tao tapa, atétere so whipaae Talené tómó beleróló mo dekéró melaalopó. Mepaae so whi dené wosale fo wisi ama kisané tare nisi du betereitekélé Kótóné fasó saalopó,” yalepó.

*Yesuné hamaró nomarapetamo wóló belamó daalopó yale fo  
(Mat 12:46-50, Mak 3:31-35)*

<sup>19</sup> Téró etéyalepó. Yesuné ama hamaró nomarapetamo ɔ kelaai waleteti, so whi fea touraletikimó, ɔ daale felekepaae fenénipa, atima belamó kaae tawóló daae molepó.

<sup>20</sup> Atépa, mepaae whiné ɔpaae duraalu, “Naa haeró nonaaorapetamo ya kelaai wóló belamó daae mulapó,” yalepó.

<sup>21</sup> Ai fo depa, ama atimapaee duraalu, “Mepaae so whi de Kótóné fo wosóló erótu betepa, ti yálo haeró norapetamo ai ape,” yalepó.

*Yesuné hali tikiró besé tikitamo foné sale fo  
(Mat 8:23-27, Mak 4:35-41)*

<sup>22</sup> Téró me be demó Yesuné ama yó matere whirapepaae duraalu, “I wéi kéla uté tɛró faalopa fiépe,” yalepó. Atétepa, atima nuku tuɔpaae bitij holóló, tɛ felepó. <sup>23</sup> Atéró, atima nukutamo wéi tómó fu bituraalu, ɔ nuku salemó toró mulóló, noke firepó. Atéró wéi tómó fu betalemó, doakale besé tikiró wéi asyatamo wale tikimó, nuku dolopaae wéi bó dorowóló ɔaturaaalu, wéiné atima mo felekemó aluratapó, du betalepó.

<sup>24</sup> Tétepa, ama yó matere whirape fóló, ɔ turukuróló duraalu, “Doa whi-ó, mió wéiné ɔ mo felekemó i alurateré ape,” yalepó.

Atétepa, ɔ turukó holóló kale besé tikiró wéi asyatamopaae taalae yóló foné salemó, béyóló dono felepó. <sup>25</sup> Atéró, ama yó matere whirapepaae duraalu, “Diɔ kisipa tiki tiró bitini airapó,” yalepó.

Ai fo deremó atima witepa, sirayóló atimasisitei duraalu, “I sekénéta, noa whirópó. Wéi asyaró besé tikitamokélé, ɔ aɔmó bitu, ama dere fo mo betɔ wosetapó,” yalepó.

*Dowi kepe tepeyóló betale whi wisirale fo  
(Mat 8:28-34, Mak 5:1-20)*

<sup>26</sup> Atéró, atima ai Kaleli wéi kéla tɛyóló, Kadarin hae kwiamó sókó felepó. <sup>27</sup> Atéró, Yesu ɔ nuku taaróló hae tópaee taafelemó, ai be huluamó betɔ dowi kepe tepeyóló betere whi ɔtamo hokolaa yaai walepó. ɔ mo take bitiré woutei, kutikélé deréni, tiki hɔle whi dou tómótóró bitua yalepó. <sup>28</sup> Atéyale whiné Yesu daale kolóló, keteré yóló ama hó aɔmó deraapisa fóló fió mulu fo fakeyóló duraalu, “Mo taoró betere Tale Kótóné Naalema-ó, yálo ɔpaae dapa, naao ɛ momó kae susupuraɔse,” yalepó. <sup>29</sup> Ti noatepae, Yesuné kale dowi kepepaae duraalu, ai whi tuɔmó beteretei taaróló sókó fae dere fomó yalepó. Ti ɔta, take mepaae whiné sein képiné dokóló mulótua yaletéi, kale dowi kepené ɔ whi bitinire tikipaae fópóló, hókó fatua yalepó.

<sup>30</sup> Yesuné ɔpaae woseturaalu, “Naa doi deé?” depa ama duraalu, “Yálo doita Lisanipó,” yalepó. Ti noatepae, ɔ tuɔmó keperape mo hɔle ɔla kaae wóló, betó moleteiné. <sup>31</sup> Téró, kale dowi keperape atima betere tiki taaróló, mo apaae derepale dolopaae hókó deraɔse yóló momó du, momó du, yalepó.

<sup>32</sup> Ai du sorokó mole aɔmó hupurape kimimó daae mupa, dowi keperapéné Yesupaae woseturaalu, “Dɔ ai hupurape tuɔpaae bitij faai dapa, naao ɔpaae fae yaaloé? depa, Yesuné wisirapa téyae,” yalepó. <sup>33</sup> Atétepa, kale dowi keperape kale whi tuɔmó betaletéi taaróló, kale hupurape tuɔpaae tepeyóló bitij felepó. Tétepa, kale hupurape botokó fele tikimó wéiné ɔane kulamó doropóló, wéiné sorokó fóló, fea sisiraae felepó.

<sup>34</sup> Atétepa, kale hupu kaae tare whirape wituraalu botokó fóló, doasi be huluaró ipu berapetamopaae fóló atimané kelale ala deté kwɛyalepó. <sup>35</sup> Ai fo wosale so whi feané noa ala yalerópóló kelaai felepó. Atéró, Yesu beteremó sókó felemó, dowi keperape tepeyóló betale whitei tué wisi muóló, mo whi kaae kuti wisitamo betepa kilitu, atima wiyalepó. <sup>36</sup> Téró, mepaae ai ala depa, kelale so whiné ai wale so whipaae duraalu, “I whiɔta, dowi keperape tepeyóló betale whitei, mió ɔ wisiyóló mo sesɛre whi kaae, ai beterapa kelae,” yalepó. <sup>37</sup> Téró, ai kale Kadarin hae kwiamó betó mole so whi doasi wituraalu, Yesupaae atima taaróló fae yóló, ɛtu betalepó. Atétepa, ɔ faairaalu, wéi nukupaae bitij holalepó.

<sup>38</sup> Tétepa, dowi keperape tepeyóló betale whiné Yesupaae ɔkélé ɔtamo fɛnére? yóló wosalepó. <sup>39</sup> Tétepa, Yesuné ɔ dotɛyaae duraalu, “Yá ɛtamo faalomeipa, Kótóné ɔpaae erale ala yó melaai naoo bepaee fesaae fae,” yalepó. Atétepa, kale whi ɔ fóló, Yesuné ɔpaae erale alarape ai be huluamó betó mole so whi feapaae yó melaté kwɛyalepó.

*Yesuné betɔ senaaleró sotamo wisirale fo  
(Mat 9:18-26, Mak 5:21-43)*

<sup>40</sup> Atéró, Yesu ɔ momó wɛi kɛla tɛyóló uté tɛró sókó fóló betere, ɔ wópóló kaae tawóló betó mole so whi fea hɛkesetamo ɔ boperɛle walepó. <sup>41</sup> Yesu atéró betepa, Kótóné fo wosetere be kaae tare whi Jairus wóló, Yesu kelalemó, mo doasi whiɔpa, ama hó aɔmó deraapisa fóló fió mulu, ɔpaae mo miótóró ama bepaae faalopóló, wosetu betalepó. <sup>42</sup> Aita hɛle mei, 12 ba fo kemere senaale mo betɔtóró betereitei mo felekemó sukɛai depa yalepó.

Téró, Yesu tumó fu betepa, so whi feané betekɛi betekɛi deté fu betalepó. <sup>43</sup> ɔ atéró sókó felemó, fɛke fu betepa 12 ba fo kemere so betɔ walepó. Tétu betepatei, mo whi betɛnɛkélé ama ai kisi bete wisiraaire mo sunipó. <sup>44</sup> Atére so ɔ so whi kuamó Yesuné sisóró kikití sókó wóló, ama tómó deró betere kuti salemó olaa yaletamótóró, ama samea fu betaleteti tikalepó.

<sup>45</sup> Atétepa Yesuné atimapaee duraalu, “ɛ né olaa yaleé?” yalepó. Téyalemó, ai so whi feané atima meipó depa Pitané duraalu, “Doa whi-ó, so whi feané yɔ tɛ alu yóló ai daae mole ape,” yalepó.

<sup>46</sup> Tétepa Yesuné duraalu, “Diɔkó whi betɛnɛ ɛ olaa yaletikimó, yɔlo fotokɔ sókó felepa, ɛ né olaa yaleé?” yalepó.

<sup>47</sup> Téró, so whiné keletómó kale soné ama yale ala hiranénipa, ɔ Yesuné hó aɔmó deraapisa fóló fió molepó. Atéru, ama kisi bete wisi yópóló kisipa mutu olaa yalemó, kisi bete mo hapale tétitóró wisiyalepo. <sup>48</sup> Téró, kale sopaae duraalu, “Ti senaale-ó, naao kisipa tiki tiraletiné yɔ ai wisiyalepa, hosaa muni deyóló dua fae,” yalepó.

<sup>49</sup> Kale sotamo ai fo du betepatei, fo wosetere be kaae tare topo whi Jairus-né ama be whi wóló ɔpaae duraalu, “Naao senaale mo ti ai sukɛle ape. Térapa, yó matere whiɔpaae fo me kae ini taalae,” yalepó.

<sup>50</sup> Ai dere fo wosóló, Yesuné kale whi Jairus-paae duraalu, “Naao senaaleta wisiyaalopa, yɔ fomoyóló whaaliani, kisipa tiki betɔ tirae,” yalepó.

<sup>51</sup> Atéró etéyalepó. ɔ kale fo wosetere be kaae tare topo whi Jairus-né bemó sókó fóló duraalu, “Mepaae whirape ɛtamo faai dapóló waɔse. Pita, Jon, Jems, kale senaalené alimaró hamatamo betɔ wópóló yae,” yalepó. <sup>52</sup> Atéró, sókó fóló kelalemó, kale senaale sukóló mupa molóró fo tiki whaatamo du betepa, Yesuné atimapaee duraalu, “Ai senaaleta, sukuni noke firapa, diaaɔ fo tiki whaaró moló-utamó taalae,” yalepó.

<sup>53</sup> Ai fo depa, atima mo so whiné kisiɔpané i senaaleta, mo ti sukunapóló, ɔ dɔ nanalepó.

<sup>54</sup> Tetepa, kale senaalené naasemó tao sóró duraalu, “Ti senaale-ó, yɔ turukó holae,” yalepó. <sup>55</sup> Atétepa, ama kepe bete ɔ tuɔpaae momó bitɛi wouraaalu, mo hapale tétitóró turukó holóló daayalepó. Tétepa, Yesuné atimapaee duraalu, “Me ɔlakó nópóló melae,” yalepó. <sup>56</sup> Atétere ala kolóló, kale senaalené ama alimaró hamatamo hokomó sókó furaalu, sirayalepó. Tétepa, Yesuné atimaamopaae fo mulótu duraalu, “I ala yalepóló, mepaae so whiɔpaae momókó waɔse,” yalepó.

## 9

*Yesuné sóró beteraale 12 whirape dotonale fo  
(Mat 10:5-15, Mak 6:7-16)*

<sup>1</sup> Atéró etéyalepó. Yesuné ama dosɔyóló sóró betero betere 12 whirape betɔpaae tourale ape depa, walepó. Atéró wóló betó mupa, ama doasi fotokɔ bulóo, so whi tuamó dowi keperape betereitei, dóló hɔkonótua yóo, mepaae kae kae kisi daale so whirape wisirótua yóo, yópóló sóró beteraalepó. <sup>2</sup> Atéró atima dotɛyaai duraalu, “Diɔ be hulua dokɔ feapaae fóló, Kótóné tɛteróló kaae tare aɔmó mole ala yó melóo, mepaae hepo daale so whikélé wisiróo yaasepóló fae,” yalepó. <sup>3</sup> Atéró ama atimapaee duraalu, “Diɔ furaalu dotó tikikélé, waró yotamokélé, mo nokole ɔlakélé, monikélé, kutikélé me dekaaporóló momókó sóró faɔse. <sup>4</sup> Diɔ me be huluamó sókó feɔnalemó, betɔ whiné diɔ dape supa, ti ai whitamótóró fitua yóló, fole sukamó ai be taalae. <sup>5</sup> Mepaae so whiné diɔtamó dape

sini depa, ti atimané yale alamó dapóló kisipa muópólópa, ai be hulua taaróló faairaaalu, diaaḡ hómó dakere hae terepée deróló fae,” yalepó. <sup>6</sup> Atéro atima fóló, be hulua dokḡ feamó kale fo wisi yó maté kwęyóo, atima kotere be huluamó kisi muó mole so whįkélé, fea wisiraté kwęyóo, yalepó.

<sup>7</sup> Atima ai ala deté kutu beterapó dere fo Kaleli hae kwia tęteróló kaae tare whį Herot-né wosalepó. Mepaae so whįné kale sukale whį Jon momó kepaayóló beterapóló deté fele fo wosetu, Herot-né ama kisipa tiki kóló kóló du betalepó. <sup>8</sup> Atétepa mepaae so whįné duraalu, “Mo take betale whį Ilaija wóló biturapó. Tétepa, mepaae so whįné du, mo take betóló sukale Kótóné ama kóló whįrapekó, momó kepaayóló wou yalepó,” du betalepó. <sup>9</sup> Tétepa kale topo whį Herot-né duraalu, “Jon-ta, yaḡo diki tare whįrapené depa tikalepa, aita demó dérópóló,” ama kęle faai kisipa mualepó.

*Yesuné 5,000 whįrape ęla melale fo  
(Mat 14:13-21, Mak 6:30-44, Jon 6:1-13)*

<sup>10</sup> Téro, ama dotęyale whįrape atima momó fesaae wóló, atimané yale alarape Yesupaae yó melalepó. Téro, ama atima maaté dape sóró, Betsaida be huluapaae felepó.

<sup>11</sup> Atima atéro felepó dere fo so whį mo turóné woseturaalu, ę sya felepó. Atima atéro ę beterepaae wapa, wisirapóló dape sóró, Kótóné tęteróló kaae tare aḡmó mole ala atimapaae yó melóo, mepaae hepo daapa wale so whįkélé wisiróo, yalepó.

<sup>12</sup> Atéro, suka doropoletamo ama yó matepa wosetere 12 whįrape ę beterepaae wóló duraalu, “Dęta ęlakélé meire tikimó beterapa, i so whį felekemó tę mole berapepaae fóló atimané naaire ęlaró fiyaaire betamo atimanétei kekęai fópólópa, dotonae,” yalepó.

<sup>13</sup> Ti fo depa, ama atimapaae duraalu, “Diaaḡtei, atima naaire ęla melae,” depa atimané ępaae duraalu, “Dęnéta, bred o bula aporó yóo, ya tamo yóo, yóló betę i mole ape. Tétepa, naao kisipané i betó mole so whįné naaire ęlakó dęnétei dupune fópóló kisipa mute?” yalepó.

<sup>14</sup> Atéro, aimó betó muale soró naale senaaletamo dosęani, whį maaté dosęayóló touróturaalu, 5,000-rópó.

Tétepei, ama yó matere whįrapepaae duraalu, “Dosęayóló 50 whįrape kae kae yóló beteraté kwęyae,” yalepó. <sup>15</sup> Tétepa, ama yó matere whįrapené so whį fea taleróló beteraté felepó. <sup>16</sup> Atépa, Yesuné bred o bula aporó yóo, ya tamo yóo yóló taruraalu, hepen-paae kese holóló Kótópaae mo kée yóló terekée daalu yalepó. Téro, ama yó matere whįrapepaae melatepa, atimanémo so whį feamó ęliraté kwęyalepó. <sup>17</sup> Atéro, atima fea nalemó sętepa, buki muni feletei, ama yó matere whįrapené siré kwęyóló, 12 yorape deyóló fęanalepó.

*Pitané Yesupaae Kótóné sóró betéro betere whį Kerisopó yale fo  
(Mat 16:13-28, Mak 8:27-9:1)*

<sup>18</sup> Téro, me sukamó etęyalepó. Ama yó matere whįrape atimasisi maaté moma du bitu, ama atimapaae duraalu, “Ai so whį feané ę-a, depó du bitu de?” yalepó.

<sup>19</sup> Ti fo depa, atimané duraalu, “Mepaae so whįné yaḡa, węi tópuratere whį Jon-pó, mepaae so whįné ti Elaijapó, mepaae so whįné ti mo take betale Kótóné kóló whįrapekó kepaayóló bituraalu, du beterapó,” yalepó.

<sup>20</sup> Ai fo depa, ama atimapaae duraalu, “Dęnéta ę depóló kisipa mute?” yalepó. Atétepa Pitané duraalu, “Yaḡa, Kótóné so whį fea tęteróló kaae tanópóló, sóró betéro betere whį Kerisopó,” yalepó.

<sup>21</sup> Ti fo depa, Yesuné atimapaae fo fotokęiné duraalu, “Pitané ai yale fota, so whįpaae momókó yaḡse,” yalepó. <sup>22</sup> Téro ama duraalu, “Kale Whįné Naalema kae kae sekęi ala saalo ai ape. Doasi whį disirapenékélé, mo so whįmó Talepaae momaratere topo whįrapenékélé, Moses-né aęere fo yó matere whįrapenékélé, ę mené dópóló, só deraalo ai ape. Téyaalotei, ę momó kepaayóló betaalopó,” yalepó.

<sup>23</sup> Téro ama yó matere whįrapepaae duraalu, “Whį me de ę fole tųmó waai kisipa mutepa, ti naao yaaire ala tęteróló ya dóló oleraaire filipaa ni naaotei beleyóló, betere

dokɔ ɛ sya ape. <sup>24</sup> Mepaae so whɛ dené ama betere bete me ala yaqsórópóló amatei hotowaró kaae tapa, atétere so whɛné betere bete aluyaalo ai ape. Téyaalotei, whɛ me dené yało ala eróturaalu, Talepaae naaopóló taalatepa, atétere whɛné betere bete aluni, mo ti betó tawaalopó. <sup>25</sup> Betɔ whɛné i haemó muó mole wisi wisi ɔla dekeró sóró betɔpaae du betere tuamó ama betere bete alutepa, ti me noa dupu wisikó saaloé? <sup>26</sup> Mepaae whɛ de witu halemó, ɛkélé, yało fokélé tuɛnipó depa, kale Whɛné Naalemakélé, Alimakélé, mo kaae betere *ensel*-rapekélé ama mo kaae ere dɛtamo wale sukamó, Whɛné Naalemanékélé ai whɛ ɔ tuɛnipó, yaalopó. <sup>27</sup> Téyaalopa, yało diɔpaae mo i dere ape. Diɔ i daae mole so whɛ mepaae sukɔaipatei, Kótóné tɛtɛróló kaae tare ala mo kelaalopó,” yalepó.

*Yesuné ama tiki kae daane wale fo*

*(Mat 17:1-13, Mak 9:2-13)*

<sup>28</sup> Yesuné i forape yóló bitiré fóló, bokó waleró be dɛ kemetepa, etéyalepó. Pita, Jon, Jems, atima Yesuné dape sóró du sorokó molepaae moma yaairaaalu felepó. <sup>29</sup> Atéró holóló momatu betalemó, ama kelepaa kae daane wóo, ama deró betere kutikélé mo epée dɛ kaae yó fóo, yalepó. <sup>30-31</sup> Atére tuamó, whɛ tamo Moses-ró Elaijatamo mo kaae ere dɛtamo sókó wóló, Yesutamo fo du betepa kelalepó. Atima atéró du betale fota, Yesu ɔ i hae taaróló hepen-paae momó fesaae faaire ala dokonóló, Jerusalem bemó eraalopó du betalepó. <sup>32</sup> Pitaró ama fulumu whɛrapetamo noke fi turukó horóló kelalemó, kale whɛ tamo mo doasi ere dɛ tuamó daalu, Yesutamo fo du betalepó. <sup>33</sup> Atéró, kale whɛ tamo Yesu taaróló faai depa Pitané duraalu, “Yó matere doa whɛ-ó, dɔ fea etéró betere ala mo wisirapó. Dɔné diamó furu be sore tɛnaai kisipa mutapó. Me yamó tɛnóo, me Moses-mó tɛnóo, me Elaijamó tɛnóo, yaalopó,” yalepó. Aita, Pita ɔ noa fo enénitepa, kóló kóló duraalu yalepó.

<sup>34</sup> Pitané atéró fo du betepatei, sɔko dorowóló atima husuratepa, doasi winé sukutu betalepó. <sup>35</sup> Ai sɔko dolomó i fo yalepó. “Ita, yało Naalepó. ɔ sókó sóró, yało kaae betéró betepa, ama dere fo wosae,” yalepó. <sup>36</sup> Ai fo yóló kemetepa kelalemó, Yesu ɔ betɔ daapa kelalepó. Ama yó matere whɛrape atimané ai kelale alarape mo so whɛpaae ini, hiróló bitiré felepó.

*Yesuné dowi kepe tepeyóló betere naale wisirale fo*

*(Mat 17:14-21, Mak 9:14-29)*

<sup>37</sup> Atéró be dɛyó hotepa, atima ai du sorokó mole tiki taaróló dorowou betalemó, so whɛ mo hɔle ɔla kaae ɔtamo tumó hokolaa yaai walepó. <sup>38</sup> Ai so whɛ betó mole kua dolomó betɔ whɛ turukó holóló daalu, fo tokoróló duraalu, “Yó matere whɛ-ó, yało mo betɔ naale naao wisirale waaloé? <sup>39</sup> Suka fea dowi kepené ɔ taneta depa, keteré yóló ama kóló dako sókó wua dapó. Até duraalu, dowi kepené ɔ taaróló feni, fotokɔné ama tiki feseróló, hó naasekélé sosoro faróló mo dorótua dapó. <sup>40</sup> Até du betepa, naao yó matere whɛrapepaae hɔkonaaloé? yóló wosalemó, atima sunipó,” yalepó.

<sup>41</sup> Ai fo depa, Yesuné atimapaae duraalu, “Mió i alimó kisipa tiki tiréni, dowɔae fóló kɔpaae fu betere so whɛ-ó, diɔ tɔ wisipaae fɔpóló ɛ diɔtamo betale supa, ai naale ipaae dapesó ape,” yalepó.

<sup>42</sup> Kale naale dapesó wou betepatei, dowi kepené haepaae taae deralepó. Atéró haemó mulu, feserótu betepa, Yesuné kale keperape foné sóró duraalu, ai naale tuamó betereitei hɔkó faróló, alimapaae malepó.

<sup>43-44</sup> Kótóné doasi fotokɔné eralepóló, so whɛ feané kilituraalu, siratu betalepó. Yesuné atéró yale alamó so whɛ feané haió, i-a noa ala yalerópóló, siratu betepa, ama yó matere whɛrapepaae duraalu, “Yało diɔpaae i yaaitere fo mo wisiyóló wosóló kisipa muae. Kale Whɛné Naalema mo whɛrapené dɔpóló, mené eleké deyaalo ai ape,” yalepó. <sup>45</sup> Ama atéró yale fo kinóló moleteiné bete atima wisiyóló kisipa initepa wosai yalemó, atima wituraalu taaralepó.

*Doasi topo whɛ de betaaloé yale fo*

*(Mat 18:1-5, Mak 9:33-40)*



<sup>46</sup> Téró, Yesuné ama yó matere whĩrape atimasisitei de doasi topo whĩ betere yóló, u só derólu i só derólu dere ala kaae salepó. <sup>47</sup> Atimané atéró mutere kisipa Yesuné kolóló, naale betá tao sóró turukó horóló ă daale dẽmó daalalepó. <sup>48</sup> Téró, ama atimapaee duraalu, “Whĩ me dené yălo doimó etei kaae naale wisiyóló dape supa, ti ętei dape sirapó. Whĩ me dené ę wisiyóló dape supa, ti ę dotęyale sekętei dape sirapó. Whĩ me de diă tuămó naale belekăamale aleyóló belei betepa, ti ă doasi whĩ ai betere ape,” yalepó.

<sup>49</sup> Ai fo depa wosóló, Jon-né duraalu, “Tale doa whĩ-ó, betá whĩné naao doi yóló dowi kepe hõkonótu betepa, ăta dăkó meipóló kisipa mutu, dăné ăpaae atékese yóló, sesé du betalepó,” yalepó.

<sup>50</sup> Ai fo depa, Yesuné ăpaae duraalu, “Diaă ă sesé yaõse. Ti noatepae, mepaae diătamo bóe dinitere whĩta, ti diătamo mole whĩ ai ape,” yalepó.

#### *Yesu wisiyóló dape sini yale fo*

<sup>51</sup> Téró, Yesu i hae taaróló hepen-paae dapesó holaai feleke deremó, ă me tikipaae faai kisipa muni, Jerusalem be huluapaae maaté faai fotokõ yalepó. <sup>52</sup> Téró, Yesu ă nalo faairaaalu, mepaae whĩrape beró naaire ęlatamo donoróló mullaai atimapi fõpóló dotonatepa, atima Samaria hae tuămó tene bemó sókó felepó. <sup>53</sup> Téyaletei, ai be hulua so whĩ feané ă Jerusalem bepaae faai wale kilitu, dape sinipó. <sup>54</sup> Atétere ala kilitu, ama yó matere whĩtamo Jems-ró Jon-tamoné ăpaae duraalu, “Tale-ó, i be huluamó betó mole so whĩ fea hepen-mó mole si dorowõpóló yaé yóló kisipa mute?” yalepó. <sup>55-56</sup> Ai fo depa, Yesu ă fetée fóló atimaamo foné sóró, atima me be huluapaae felepó.

#### *Betá whĩné Yesupaae yă sya walapó yale fo*

*(Mat 8:19-22)*

<sup>57</sup> Atéró atima fu betalemó, tu tuămó whĩ betăné ăpaae duraalu, “Yă mopaae fupa, ti ękélé yătóró sya waalopó,” yalepó.

<sup>58</sup> Ai fo depa, Yesuné duraalu, “Hăonarapeta, atima fitere tiki yóo, barapekélé fiyaaire dępi daayóo eretei, Whĩné Naalema betá toró mulóló fiyaaire tiki inipó,” yalepó.

<sup>59</sup> Atéró, whĩ mepaae duraalu, “Yă ę sya ape,” yalepó. Ai fo depa, kale whĩné duraalu, “Tale-ó, folosóró ę yălo ayapi dourăle fulapa, wisire?” yalepó.

<sup>60</sup> Ai fo depa, Yesuné ăpaae duraalu, “Sukune aõre whĩné ti sukune whĩ dourõpóló, yă ti Kótóné teteróló kaae tare aõmó mole ala yó maté kwęyae,” yalepó.

<sup>61</sup> Atéró, me whĩnékélé duraalu, “Tale-ó, ę yă sya waaitei, yălo hae ayapaae kőleó fo ene faai kisipa mutapó,” yalepó.

<sup>62</sup> Ti fo depa, Yesuné ăpaae duraalu, “Whĩ me de ama kutó ditu bitutei, dępaae kele mulatere whĩné Kótóné teteróló kaae tare aõmó mole kutó diraaire sũnipó,” yalepó.

## 10

#### *Yesuné 72 whĩrape dotęyale fo*

<sup>1</sup> Atęyale kılıpaae. Talené mepaae 72 whĩrape sóró beteróló, ă faai dere be hulua dokõpaae atimapi fõpóló, tamo tamoyóló dotęyalepó. <sup>2</sup> Atéró dotęyaae atimapaee duraalu, “Kutómó ęla mo dekéró ęlumępatei, ai ęla saaire whĩ betá doaló meipó. Térapa, ai ęla sere ala teteróló kaae tare Talené mepaae whĩrapekó ai kutõpaae dotonõpóló, Talepaae kemayae. <sup>3</sup> Diă bete hăorape betere tuăpaae *sipsip* hupu malerape kaae, yălo i dotonatere ape. <sup>4</sup> Diă furaalu *moni* detere bekélé, mo yokélé, hó bekélé, sóró faõse. Tuămó furaalu, so whĩpaae kőleó fokélé ini, fó betá yae.

<sup>5</sup> Diă betá whĩné bemó sókó furaalu, Kótóné hosaa muni deyóló dua betere ala diă tuămó mulõpóló yae, fo betá yae. <sup>6</sup> Ai be tuămó hosaa muni deyóló dua betere whĩtamo betepa, ti Kótóné hosaa muni deyóló dua betere ala ai whĩ tuămó muaalopó. Meipa, ti ai ala diătamo momó fesaae waalo ai ape. <sup>7</sup> Ai fitere bemótóró bitu, atimané diămó matere ęlaró węitamotóró nuku betae. Ti aita, diaă ă diteremó kutómó dupu dono ai sere ape. Térapa, diă be dokõ hõko fité kuni, fitere bemótóró fitua yae.

<sup>8</sup> Téro, diã betã be huluamó sókó fenalemó, ai be hulua so whjné diã wisiyóló dape sóró òla matepa, ti ai òlatóro nae. <sup>9</sup> Atéro bitu, ai be huluamó kisi daae mole so whj wisirótua yae. Diaaã atimapaee yó mótu, ‘Kótóné tẽteróló kaae tare alakélé diã beterepaee mo felekemó wale ape,’ fo yae. <sup>10</sup> Téyaalotei, diã betã be huluamó sókó fenalemó, atimané diã wisiyóló dape sinitapa, ti ai be bela tuãmó daalu, atimapaee i fo yae. <sup>11</sup> ‘Diaaã yale alamó, diãné be hae ðané hómó dakeretei diaaã keletómó i helekẽtere ape,’ fo yae. Diãné dowãee fu betepa, Kótóné tẽteróló kaae tare aãmó mole ala mo felekemó waalopa, diã diriyóló kisipa muae yae,” yalepó. <sup>12</sup> Atéro, Yesuné ama yó matere whjrapepaee duraalu, “Yãlo diãpaee mo i dere ape. Kótóné i haemó betó mole so whj taletere sukamó, Sodom be huluamó betó mole so whjpaee doasi sekei ala eraalotei, diã wisiyóló dape sinitere be hulua so whjpaee eraaire sekei alata, mo doasi bosenóló eraalo ai ape.

<sup>13</sup> Korasin beró Betsaida be huluatamomó betó mole so whj diã tuãpaee doasi sekei ala waalopa, diã mo wió yae. Ti noatepaee, i be hulua tamomó erale kelemei kaae, Tairró Saidon be huluatamomó eróluaşóró, ti atima mo taketitei yei kuti bukóo, kili diyóo, yóló kisipa feteyóló bituãpó. <sup>14</sup> Téyaalotei, Kótóné fo tokóló tale dere sukamó Taia-ró Saidon be hulua so whjtamopaae sekei ala eraalotei, diãpaeta, ai bosenóló mo doasi sekei ala eraalo ai ape. <sup>15</sup> Diã Kapeneam be hulua so whj-ó, diaaã kisipané diã Talené ó şãpaee dapesó horaalopóló de? Meipa, doa kãleó. Whj mo ti sukóló aluyaaire dolopaetei derepaalo ai ape,” yalepó.

<sup>16</sup> Tétepa, Yesuné ama yó matere whjrapepaee duraalu, “Mepaae diaaã dere fo wosetere so whjné ti yãlo dere fokélé wosetapó. Mepaae so whj dené diã hõratepa, ti êkélé hõratapó. Téretei, mepaae whj dené yãlo dere fo woseni nisiyóló hõratepa, ti ẽ dotẽyale whjkelé hõratapó,” yalepó.

<sup>17</sup> Téro, kale dotẽyale 72 whjrape hẽkesetamo momó fesaae wóló duraalu, “Tale-ó, ðané naao doi yóló dowi keperape doló hõkonatepa, ðané dere fo mo betã wosóló fua dapó,” yalepó.

<sup>18</sup> Ti fo depa, ama atimapaee duraalu, “Hepen bemó dowi Satan epée de kaae fitãa deté i haepaae dorowapa kelalepó. <sup>19</sup> Dowi wuliró tõrapetamo diãné tẽya depa, ðané bóe whj Satan-né bole fotokõné diã doraalomeipó. <sup>20</sup> Ti ai alata motei, kale dowi keperape diã aãmó sukóló beteremó hẽkeseni, hepen bemó diaaã doi aseýóló moleteimó betã diã hẽkesetu betae,” yalepó.

<sup>21</sup> Atéyale sukamó, Yesu ẽ Deji Kepe Wisiné fotokõratepa, doasi hajné sukutu duraalu, “Hepen beró haetamo aleóló muló betere Aya Tale-ó, *skul* yóló doasi kisipa sere whjrapero fea ala tuẽre whjrapetamoné kelaşóró kinóo, ketei aõre whjrapené kolópóló, hãkearóo dere kilitu, yãlo yãpaee mo kée yóló, naao doi sóró horatapó. Aya-ó, aita mo naao kisipa mole alatóro erapó,” yalepó.

<sup>22</sup> Téro, Yesuné atimapaee duraalu, “Ai ala feata, yãlo tẽteróló kaae tanópóló, Ayané epaae meló beterapó. Whj betãnekélé Naalema tuẽni, Alimané betã tuẽrapó. Atére kaae, Alimakélé whj betãné tuẽni, Naalemané betã tuẽrapó. Atérené Naalemané ama Aya i ape yóló yó melaai tuẽ mole so whjpaee yó matepa, ai so whjné maaté Alima tuẽnérapó,” yalepó.

<sup>23</sup> Téro, Yesu ẽ ama yó matere whjrape atimanale bitu, ẽ atima beterepaee fetée fóló duraalu, “Mió diaaã kelené i kilitu betere ala tuẽ sere so whj Kótóné wisiró beterapóló, hajné sukutu beterópóló yae. <sup>24</sup> Ti noatepaee, yãlo diãpaee mo i dere ape. Mió keletere ala take betale kóló whjrapero topo whjrapetamoné kelenée deté waletai kilini yóo, diaaã wosetu betere fokélé wosenée deté waletai woseni yóo ipakalepó,” yalepó.

#### *Samaria whjné Juda whj tao sale fo*

<sup>25</sup> Téro, Moses-né aseõre fo yó matere whj betã turukó holóló Yesu şusóro duraalu, “Yó matere whj-ó, ẽ mo ti betó tawaairaaluu, noa alakó yaaloé?” yalepó.

<sup>26</sup> Ti fo depa ama duraalu, “Ai aseãmó noa fo ere? Ai yóló muló betere fo dosãatu, naao noa kisipa mute?” yalepó.

<sup>27</sup> Ai fo depa, kale whinė ɖpaae tokó mótu duraalu, “Tale Kótópaae hɛkesené sinóló yaala sókó fole alata, naao hosaa turónékélé, kepe turónékélé, fotokó turónékélé, kisipa tiki turónékélé, du betae. Tétu, naaotei yá hɛkesené sukutu dere kaae, naao be whị so whípaaekélé, atéro hɛkesené sukóló yaala sókó fu betae,” yalepó.

<sup>28</sup> Ti fo depa, Yesuné kale whípaae duraalu, “Aita, naao mo dono tokó matapa, yá mo ti betaasepóló, ai alatóro hɛle yó tawae,” yalepó.

<sup>29</sup> Téró kale whinė ama yale fonétei ɖ só deranépa, ɖ donore whị aqyóló Yesupaae woseturaalu, “Naa ɖpaae be whípó dere fo-a, demó de?” yalepó.

<sup>30</sup> Ai fo depa, Yesuné duraalu, “Whị betá i Jerusalem be taaróló, Jeriko bepaee durupu betalepó. Táyalemó, ɔlémi nokole whịrape tų tuámó melaa muóló, ama kuti sorokóló taae faróló ɖ susupuróló felekemó sukɔai du betepa atima felepó. <sup>31</sup> Atéro, Talepaae momaraterere whị betá ai kale whị derepele tųmó durupuraalu kelalemó, kale whị tųmó mupa, dekeróló ɖ demó derepelepó. <sup>32</sup> Atétepa, betá Lipai fake whị ɔkélé sókó walemó, kale whị sinóló mupa kolóló, dekeróló ɔkélé demó felepó. <sup>33</sup> Táyaletei, betá Samaria whị ɔkélé kale whị mole tikimó sókó wouraalu kelalemó, kọlei ala epa kilitu, ama tao saai kisipa mualepó. <sup>34</sup> Atéturaalu, ɖ kale whị mole felekepaae fóló, kale whinė doalére tikimó *wel weiró wain* weıtamo dilóló dokalepó. Téró, kale whị ama *donki* hupu tó mó beteróló fóló, uké whịrape fitua dere bemó beteróló, kale whị ama mo wisiyóló kaae tarepó. <sup>35</sup> Téró, be dețepa hika kale whinė ama *silpa moni* tamo sóró, kale uké whịrape fitere be kaae tare whípaae duraalu, ‘Yálo i matere *moniné* ɖ kaae taté felalemó, ai *moni* tamo kemetepa, ti ɛ wóló naao *moni* yálo tokó melaalopa, ɖ mo wisiyóló kaae tawae,’ ” yalepó.

<sup>36</sup> Téró, Yesuné kale Moses-né asere fo yó matere whípaae duraalu, “Naao kisipané i whịrape sorekó mé whị kale dale whinė ama be whị kaae aqyaleé?” yalepó.

<sup>37</sup> Ti fo depa, kale whinė momó tokó mótu duraalu, “Kọlené sukutu tao sale whípó,” yalepó. Ai fo depa, Yesuné ɖpaae duraalu, “Ama yale ala kaae, naaokélé yaai fae,” yalepó.

#### *Yesu Mataró Meriatamo betere be huluamó betale fo*

<sup>38</sup> Téró, Yesu ɖ ama yó matere whịrapetamo tųmó fité woló, Mata betere be huluamó sókó wapa, Matané ɔtamo betaai dape salepó. <sup>39</sup> Matané kema Mariakélé Yesuné hó aqomó bituraalu, ama dere fo wosetu betalepó. <sup>40</sup> Atétu betepatei, Marta ɖ atima naaire ɔlamó bipi du bituraalu, ama yó matere fo wisiyóló wosenipó. Atétepa, kale so Yesu beterepaae wóló ɖpaae duraalu, “Tale-ó, ɛ yálo wotoró depe tukó wei ala du beterapa, ama ɛ tao sene wópóló, naao ɖpaae dumié?” yalepó.

<sup>41</sup> Ti fo depa, Talené ɖpaae duraalu, “Ti senaale Mata-ó, yáta mepaae ala noa yaaloé yóló, doasi whaalía du betereteiné yá ai só deró betere ape. <sup>42</sup> Téretei, mo doasi topo ɔla betá yá seni, yá yá ai ere ape. Mariané ama betá mo doasi topo ɔlapóló kisipa muóló sóró taretei ɖané fasó saalomeipó,” yalepó.

## 11

#### *Yesuné Talepaae moma dere ala yó melale fo*

(Mat 6:9-15, 7:7-11)

<sup>1</sup> Téró me sukamó. Yesu ɖ me tikimó bitu, moma du beterepó. Atéro, moma yóló kemetepa, ama yó matere whị betané ɖpaae duraalu, “Tale-ó, Jon-né ama yó matere whịrapepaae Kótópaae momaterere ala yó melale kaae, naao ɖɔkélé yó melaasepé,” yalepó.

<sup>2</sup> Ai fo depa, ama atimapaee duraalu, “Diaaɔ Talepaae moma dere ala etéro yae. ‘Aya-ó, yáta dowi ala mo betɔkélé munire Kótó betereteiné so whị feané naao doi wisinaale doasi mulópóló yae.

Naa ɖețeróló kaae tare aqomó mole ala wisi wópóló yae.

<sup>3</sup> Be deț dokó betá betámó ɖané naaire ɔla naao sųmó ɔlae.

<sup>4</sup> Mepaae so whinė ɖpaae erale dowi ala kwia tani, me ɔla meipóló hɛle kemeratapa, ɖané dowi ala kwiakélé naao hɛle kemerae.

Téturaalu, sụ sere alané dą deé nalaqsóró, naao dą ąlisóró fae.’ ”

<sup>5-6</sup> Téro, ama atimapaae duraalu, “Diąkó betą whinė ama fulumu whị saletómó wóló betepa, ą diliki sụ tuątamo ama noma beterepaae fóló duraalu, ‘No-ó, ąlo fulumu whị mióti sókó waleteteiné naaire ọla meitepa, ąpaae bred o bula sorekó ą maletamo melaasepé fo dekéro yó tapa, noa ala yaaloé?’

<sup>7</sup> Ai be dolomó betere whinė i fo yaalopó. ‘Be tų kinóló ąlo naale senaaletamo fireteiné turukó holóló, naao kematere ọla menanénipa, ẹpaae dotopoi fo ekese,’ dua dapó. <sup>8</sup> Ҳlo diąpaae i dere ape. Kale whị ą halaainé kematóró hąle yó tapa, ama fulumu whị turukó horóló kematere ọla manénipatei, mo sụmótóro melaalo ai ape.

<sup>9</sup> Atérapa, ąlo diąpaae i dere ape. Talepaae me ọlakó kematepa, ai kematere ọla melóo, keketepa ti ai ọla mo kolóo, tų tukiyae yóló tų dupa, ti tukị yóo yaalopó. <sup>10</sup> Ti noatepae, mepaae kematere so whinė ti mo sua dapó. Mepaae so whinė keketepa ti ai ọla mo kilitua dapó. Mepaae so whinė tų tukiyae yóló tų dupa, atétere so whị wópóló tų tukitua dapó.

<sup>11</sup> Diąkó me whinė diaaą naale senaalené yakópóló kematepa, ya taaróló, dowi wuli male melaaloé? <sup>12</sup> Ó naao senaale naalené ba kekó ‘Alae’ depa, ai kematere ọla taaróló, whị tukó nokole tų melaaloé? Meipó. <sup>13</sup> Dią dowi ala du betere whịrape bitutei, diaaą naale senaalemó wisi wisi ọla matere ala diaaą ai kisipare ape. Atére kaae, mepaae so whị dené Dẹi Kepe Wisi kematepa, ó hepen-mó betere diaaą Aya Talené mo melaalo ai ape,” yalepó.

*Yesupaae Belsebul-né fotokratepa dapó yale fo  
(Mat 12:22-30, Mak 3:20-27)*

<sup>14</sup> Téro me sukamó etéyalepó. Dowi kepené whị betą kóló nomonó betepa, Yesuné dóló hąkonalepó. Atétepa, kale dowi kepe sókó furaalu, ama fo kaae sóro deremó, ai touró betere so whị feané sirayalepó. <sup>15</sup> Atétepa, mepaae so whinė duraalu, “Aita, dowi keperapené topo kepe Belsebul-né fotokratepa, dóló hąkonótu betepapó,” yalepó. <sup>16</sup> Ai fo depa, mepaae whịrapené ama noa ala deró ą sụ sóro kaae kilituraalu, ąpaae hepen bemó mole betą fareyópu eratapóló dąné kisipa yaaipa, erae yalepó.

<sup>17</sup> Atéro mutere tué tiki Yesuné kisipa yóló atimapaae duraalu, “Mepaae doasi topo whịrape atimané tẹteróló kaae tare tuámó atimasisitei bóe dupa, ti tẹteróló kaae tare ala mo haepaae doropóló doyoó, betą be huluamó betó mole so whịkélé atimasisitei bóe dupa, ti ai be haepaae doropóló mo doyoó yaalopó. <sup>18</sup> Satan ama fake atimasisitei bóe dupa, ti ama tẹteróló kaae tare ala netéro fotokọ buaaloé? Ҳlo i dere fota, diaaą ẹpaae ą dowi keperapené topo kepe Belsebul-né fotokratepa, hąkonótu betepapó depa i dere ape. <sup>19</sup> Ti diaaą ẹpaae topo kepe Belsebul-né fotokratepa, dóló hąkonalepó dera, dią fakenékélé dóló hąkonótu betere ala né fotokratepa de? Motamo Kótóné fotokọ bulatepa dapó depa, ti fo tokóló taletere sukamó atimanétei dią só deraalopó. <sup>20</sup> Téretei, ąlotamo Kótóné fotokóné dowi keperape dóló hąkonélipa, ti Tale Kótóné tẹteróló kaae tare aqmó mole ala dią tuąpaae wóló i mole ape.

<sup>21</sup> Fotokọ bole whinė be ó ọla ọla mepaae whinė doraqsóro, sesé duraalu, kale whinė ama tųro dikitamo tawóló, siki siki yóló kaae tapa, whị mené doraalomeipó. <sup>22</sup> Téretei, mepaae doasi fotokọ bole whinė bóe sókó wuraalu, kale doasi fotokọ bole whị dóló tẹteróló, bóe dele ọla ọlakélé fea fasóló, ama bemó muó mole wisi wisi ọlakélé fea sóro ama be whịtamo ąli yaai sóro fulapó.

<sup>23</sup> Whị me de ẹtamo betámó bitinipa, ti ẹtamo bóe dilapó. Whị me de ẹtamo bitu, ẹ fasóló ọla ọla betąpaaeróló munénitepa, ai whinė ąlo ọla ọla hąko besekératapó.

<sup>24</sup> Atéro, kale dowi kepe whinė depe tuámó betereitei, sókó furaalu kópui hae tikipaae ą feléyóló betaaire tiki kekąairaalu fua dapó. Atéro fóló, kelenalemó betaaire tiki kilinitepa, ą take betale be kelaai momó fesaae faai dapó dua dapó. <sup>25</sup> Atéro ą sókó wóló kelenalemó, kale be wisiyóló fuóló taae faróló, wisiró betepa keletapó. <sup>26</sup> Téro, kale dowi kepe ą momó fóló, mepaae dowi ala mo turó fąane wẹikeró keperape dape sóro, kale bepaae momó bitị walapó. Atétepa, kale whị ą take bitu sawa doyaleteti, mió mo ti doyoó faalopó,” yalepó.

<sup>27</sup> Atéror Yesuné ai forape du betepa, so whi fea betó mole kuamó so betané fo fakeyóló duraalu, “Ya deyóló awa male so naao hae Tale Kótóné wisiró betepa, a hajné sinóló beteropóló yae,” yalepó.

<sup>28</sup> Ti fo depa, Yesuné atimapaae duraalu, “Ai dukiraterere fota mepaae whi de Kótóné fo wosóló, sya fóló erótu betere so whi, Tale Kótóné wisiró betereiteiné hajné sukutu betepa,” yalepó.

*Yesupaae me ala yaairemó dere fareyópukó erae yale fo  
(Mat 12:38-42, Mak 8:12)*

<sup>29</sup> Téró, so whi fea wóló touró betepa Yesuné duraalu, “Mió i alimó betere so whi dowi alané fānutei, epaae doasi sira yaaire me fareyópukó erae du betepa. Tépatéi, me kae eraalomeipa, mo take Jonapaae erale ala kaae betā eratepa kelaalo ai ape. <sup>30</sup> Ti noatepae, Ninipa so whiné Jonapaae erale fareyópu kilituraalu, ita Kótóné dotonale whipóló kisipa moipakalepó. Atéyale kaae, mió i alimó betere so whiné kélé Whiné Naalemapaae eraterere ala kilituraalu, ita Tale Kótóné dotonó betere whipó kisipa muaalo ai ape. <sup>31</sup> Betā Saoti hae kwia tēteróló betere doasi topo *kwin* soné mió i alimó betó mole so whitamo fo tokóló taletere be demó, diā só deraalo ai ape. Ti noatepae, ai sota hae kwia dene falepaae biti wóló, Solomon-né fosó fosói kisipa muóló yó matere fo wosaai walepó. Téyaletei, Solomon-né mole kisipa bosenóló whi betā i betere ape. <sup>32</sup> Téretei, Ninipa be hulua so whiró diā mió i alimó betó mole so whitamo só deraai fo tokóló taletere be demó atimanétei diā só deraalopó. Ti noatepae, atima Jonané yó mótu betale fo wosóló, kisipa tiki feteyalepó. Tépatéi, Jonakélé tēteróló bosené fale mo doasi seké whi betā wóló i betere ape.

*Keleta tiki fea dēró betere sa sūpó yale fo  
(Mat 5:15, 6:22-23)*

<sup>33</sup> Mo whi betané kélé, *lamp* sa dēró kinéli tikipaae ó nukuné husiróló mulótimpó. Dēró daalótua dere tikimótóro mulótua dapó. Mepaae so whi be dolopaae wapa, ai demó beteropóló, dēró betepa. <sup>34</sup> Naao keleta, ti tiki turó dēró betere *lamp* sa sū ai ape. Naao kele tamo wusuró wisipa, ti naao tikikélé turó dērapó. Téretei, naao kele tamo wusuró dilikipa, ti naao tikikélé turó dilikirapó. <sup>35</sup> Naao tiki tuamó dó tare dē diliki yaqsóro, mo hotowa yóló kaae tawae. <sup>36</sup> Térapa, naao tiki turótamo dēpa, ti tiki me kwiapaae sawa dilikikélé ini, tiki featóro dēyó furaalu, belapaaekélé sókó faalo ai ape,” yalepó.

*Yesuné Farisi whirapepaae wiyó yae yale fo  
(Mat 23:1-36, Mak 12:38-40, Luk 20:45-47)*

<sup>37</sup> Yesuné ai fo yóló kemetepa, Farisi whi betané atamo ɔla naairaaalu ama bepaae dapesó fóló, ɔla nukuaterere ni fake tómó tiróló beterepó. <sup>38</sup> Atéru, Yesu ɔla naairaaalu, atimané mara mole ala sya furaalu, folosóro ama naase fokunitepa, kale Farisi whi a hokomó sókó fu sirayalepó.

<sup>39</sup> Atétepa Talené epaae duraalu, “Aita motei, diā Farisi whiné ɔla nokole nukuró wutitamo hale tómó ere bólu maaté fukutua dapó. Téturaalu, diaaɔ tiki tuapaaeta, ti fea ɔla senée yóló ekēterere alaró ukusitere alatamoné ai fāane ape. <sup>40</sup> Diā okokoi tué mole whirape-ó, Kótóné diaaɔ tó tikimó ere ala fea taleturaalu, u tuapaaekélé tale dumipóló de? <sup>41</sup> Diaaɔ nuku tuamó mole ɔla sóro yolealere so whi tao sóro melae. Atétepa, ti diaaɔ tiki tuamó ere ala fea Kótóné kilitu, mo kokrapó fo yaalo ai ape.

<sup>42</sup> Farisi whirape-ó, diané kutómó ere sawa ɔlakélé naase tamo supa, dekeyóló betā Kótópaae hale móturaalutei, mo donotóro taletere alaró Kótópaae yaala sókó fole alatamo sisópaae erótu betepa. Atére alamó doasi seké ala diā tupaae waalopa, wiyó yae. Donoyóló taletere alaró Kótópaae yaala sókó fole alatamo touróló, Kótópaae hale matere alakélé uasóro mo wisi uapó.



<sup>43</sup> Farisi whĩrape-ó, diã fo wosetere bepaee furaalu, doasi doi mole whĩrape bitua dere tikimótóro betaai ekẽle yóo, ɔla dotonatere tikimó daalukélé, so whĩné doasi whĩ wisi-ó yóo, yóló dukiraterere kokómó ai ala dua dapó. Atétere alamó diãpaae doasi sekẽi ala waalopa wiyó yae.

<sup>44</sup> Farisi whĩrape-ó, diãta u tũpaae whĩ dou epatei hãle tiki aɔpa, ai tómó so whĩ fua wua du betera. Ti diãta, douró betere whĩ kaae aɔrapa, wiyó yae,” yalepó.

<sup>45</sup> Tétepa, Moses-né ašere fo yó matere kisipa fosóre whĩné aɔpaae duraalu, “Yó matere whĩ-ó, naao ai dere forapené dã mo ti só deratapó,” yalepó.

<sup>46</sup> Ti fo depa Yesuné duraalu, “Moses-né ašere fo yó matere whĩrape-ó, diaaɔ so whĩpaae i ala yae, i ala yaɔse, du betere alata, doa sekẽi ɔla so whĩné hũlumó belerótu dere kaae du betera. Ai sekẽi ɔla diaaɔ belerótu bitutei, atima fasóló tao sere alamo dumipó. Atérapa, diãpaae waaire sekẽi alamó wiyó yae.

<sup>47-48</sup> Take diaaɔ noutererapené dale Kótóné kóló whĩrape dourale tiki be wisiyóló tẽnótu betera. Mió atétu betere alané diaaɔ ayarapené whĩ dale ala wisirapóló, hãkeamó yó matapó. Atéteremó diãpaae doasi sekẽi ala eraalopa, wiyó yae. <sup>49</sup> Atéro betale alamó Kótóné ama fosó fosóre kisipa sya furaalu, i fo erapó.

‘Yãlo kóló whĩraperó *aposel* whĩrapetamo atima beterepaae dotonaalotei, mepaae whĩ mo ti dóo, mepaae hãle susupuróo yaalopó,’ erapó.

<sup>50</sup> Atérapa, mo take kaae sóro dilé wale kóló whĩrapené samearó mió diaaɔ du betere whĩrapené sameatamomó kwia turó mió i alimó betere so whĩ diaaɔ saalo ai ape. <sup>51</sup> Ita, mo dapó. Atéyaaire alata, Abel-mó kaae sóro dilé wóló, kale momatere bemó Kótópaae simó sukũlaa dalatere tikiró kae tukóló muló betere be ke tuãmó dale whĩ Sekaraiamó dãle yóló kwia feata, mió i alimó betó mole so whĩné saalopó.

<sup>52</sup> Moses-né ašere fo yó mótu betere whĩrape-ó, Kótóné mo bete mole alapaae sókó faaire so whĩ faɔsóró tũ tukĩtere *ki* diaaɔ fasó salepó. Ti diãta, ai tũmó fumitei, atima faai du betere so whĩ diaaɔ sesétu betera. Atétere alamó diã doasi sekẽi ala saalopa, mo wiyó yae!” yalepó.

<sup>53</sup> Ai fo yóló kemetepa, Yesu a felemó, kale Farisi whĩraperó Moses-né ere fo yó matere whĩrapetamoné a só deraairaalu, deteraai fo du betalepó. <sup>54</sup> Aita hãle mei, a hãsókó fuléro kelaai kae kae wosetere fo du betalepó.

## 12

### *Farisi whĩrape wisiyóló kaae tawae yóló yale fo (Mat 10:26-33)*

<sup>1</sup> Atéro, so whĩ mo dekéro wale tikimó hae tiki fãapa, folosóro Yesuné ama yó matere whĩrapepaae duraalu, “Farisi whĩrape tuãmó bole *yist* diãpaae tekaɔsóró hotowaró kaae tawae. Atimata tiki tuãpaae dopatei, tó tikimó hãle wisire nisi du betera,” yalepó. <sup>2</sup> “Mió kilini hiró betere ala fea, take hãkearatepa so whĩ feané kolóló tué yaalopó. <sup>3</sup> Diaaɔ diliki tuãmó du betere fo demó depa wosóo, be dolomó dua kikititi dere fo be huluumó daalu fakeyóló depa so feané wosóo, yaalopó.

<sup>4</sup> Norape-ó, diãpaae i dere fo wosae. Mepaae whĩrapené diaaɔ tó tikita dóló sukunaalotei, take diãpaae me ala eraalomeipa, ai alapaae wiyaɔse. <sup>5</sup> Wiyaaire depata, ti naao mo tikikélé, kepe betekélé, doróló mo ti dó tare sipaae deraaire fotokɔ bole Kótó betera, aɔpaae betã mo doasi wiyae. <sup>6</sup> Sonaai *moni* ke tamoné aporó ba belekãatikiti dupunérapó. Atére barape betãkélé Kótóné kisipa keterótimpipó. <sup>7</sup> Diãta, ai ba belekãatikitamó sũni, Kótóné ama hosaa mole doasi ɔla ai ape. Diaaɔ topo nikikélé Kótóné ama sũmó dosãayóló kisipareteiné diã wiyaɔse.

<sup>8</sup> Yãlo diãpaae mo i dere ape. So whĩ feané kele tómó mepaae whĩné duraalu, Yesuta e teteróló kaae tare Talepó depa, Whĩné Naalemanékélé Kótóné *ensel*-rapené keletómó a yãlo fo eratere whĩpó yaalopó. <sup>9</sup> Téyaalotei, whĩ me dené so whĩ feané keletómó a Keriso fake meipó depa, ti Whĩné Naalemanékélé, Kótóné *ensel*-rapené keletómó ai whĩ a kisipanipó yaalopó. <sup>10</sup> Mepaae whĩ dené Whĩné Naalema eróló foné só deratepa, ai

dowi ala kwia kemeróló aluranérapó. Tépatéi, kale Dèi Kepe Wisiné ditere kutó faleyóló só deratepa, ai kwia mo aluranénipó.

<sup>11-12</sup> Bóe whjrapené fo wosetere bepaae ó so whj tètéróló kaae tare whjrapepaae ó Gavman-né sóró betero betere topo whj beterepaae fo tekai dapesó fupa, diá noa fo yaaloé yóló, whaalia yaqse. Ti noatepae, atétere sukamó diaaq yaaitere fo fea Dèi Kepe Wisiné yó melaalo ai ape,” yalepó.

*Néli whjné hoko ala yaletéi fo salepaae dó faróló yale fo*

<sup>13</sup> Tétepa so whj fea touró betere kuamó, whj betané Yesupaae duraalu, “Yó matere whj-ó, yalo no dāmoné ayané mómu q̄la q̄la bukóló, emale melóplólópa, naao yalo nopaae yae,” yalepó.

<sup>14</sup> Ti fo depa Yesuné duraalu, “Ti whj-ó, diaamomó q̄la q̄la bukóló melóplóló né e sóró beteralee?” yalepó. <sup>15</sup> Téró ama atimapaee duraalu, “Kae kae q̄la fea senée yóló au nokole alané diá doraq̄sóró, mo hotowaró kaae tawae. Ti noatepae, q̄la q̄la mo dekéro sóró tare alané whj betero bitinipó,” yalepó.

<sup>16</sup> Téró, ama atimapaee fo sale fo etéro yalepó. “Betā néli whjné ama diyale ke kutómó q̄la dekéro salepó. <sup>17</sup> Ai ala kilitu, ama etei kisipa mualepó. ‘Ama kutómó yó mole q̄la moolaire tiki meipóló,’ a fomo du betalepó.

<sup>18</sup> Téró ama duraalu, ‘Yalo q̄la q̄la moolaie tēale be fisikóló mo doakale be tēyóló yalo kutómó sere q̄laró mepaae wisi wisi q̄latamo moolaalopó. <sup>19</sup> Atéróló yalotei etei fo enérapó. E q̄la q̄la mo sūmó moleteiné mió me kutó dini doasi ba fomó s̄aa nóló h̄ale bitu, mole q̄laró wētamo maaté h̄ajtamo nukulé fu betaalopó,’ ere fo kisipa muni airapó.

<sup>20</sup> Tépatéi Kótóné apaae duraalu, ‘Kisipa okokore whj-ó, naao betere bete mió dilikitamo yalo tokó sirapa, naao donoróló mulale q̄la né saaloé?’ yalepó.

<sup>21</sup> Whj me dené mepaae q̄la q̄la whj tao sóró h̄ale móturaalu, ita Kótópaae matapóló kisipa muóló meni, atóró néli whj betaai dapóló fea q̄la ek̄leyóló betāpaae du betepa, ti i ere fo ai whjpaetórá eraalo ai ape,” yalepó.

*Naaire q̄la ó ȳȳare q̄lamó whaalia yaqse yale fo  
(Mat 6:25-34)*

<sup>22</sup> Téró, Yesuné ama yó matere whjrapepaae duraalu, “Yalo diāpaae i dere ape. Diā naaire q̄la meitepa, noa naaloé yóló whaalia du betaq̄se. Naao tikimó kisipa mutu, kutikélé noa saaloé yóló whaalia du betaq̄se. <sup>23</sup> Nokole q̄lata, wisi q̄latei whjné betere beteta, mo doasi q̄lapó. Kutikélé wisi q̄latei, whjné tikita mo doasi q̄lapó. <sup>24</sup> Barapené dere ala kolóló kisipa muae. Atimané naaire q̄la wae biliyóo, ūlumé depa sóró bepaae mulatere alakélé yóo, dumipó. Tépatéi, Kótóné atima kaae taru, betere dok̄o fea atimané naaire q̄la mótua dapó. Hepen bemó betere diaaq̄ Ayané barape kolósu, diā kolósu depa, diā so whjpaee ama hosaa mo turó mulapó. <sup>25</sup> Diā kó betā whjné ama betaaire alamó kisipa muóló whaalia duraalu, a betaaire ba fo sūmó f̄lorané? <sup>26</sup> Ai sawatamo ala diāné enénipa, ti mepaae doasi alarapemó noatepa whaalia du betere?

<sup>27</sup> H̄ale yó mole nerape fuatere ala kolóló, kisipa muae. Ai ne fua kémi bisikóló kuti nomotumitei, ama ere au wisi kelaalo mo kok̄rapó. Atére auné Solomon-né derótua yale kok̄i kutiné au bosene falapó. <sup>28</sup> Diā kisipa tiki sawa tiró betere so whjrape-ó, haemó h̄ale yó mole nerapeta mió maaté yóló dó simó biliraaire q̄latei, Kótóné wisiyóló aurótua dapó. Ai nerapepaae erótu betere alakélé mo bosenóló, diaaq̄ deraaire kuti Kótóné sūmó melaalomeipóló de? <sup>29</sup> Diāné naaire q̄la ó w̄imó hosaa turó muóló noa naaloé yóló doasi whaalia du betaq̄se. <sup>30</sup> Ti noatepae, h̄ale hoko betere so whj feané ai q̄la saai dapóló ketek̄e buóló wóputu betera. Ti diāné ȳȳatere q̄la hepen bemó betere diaaq̄ Ayané ama mo tuérápó. <sup>31</sup> Térapa, Kótóné tètéróló kaae tare aq̄mó betaai dapóló, ketek̄e buóló kikitu betepa, ti ȳȳa du betere q̄la q̄la ama sūmó melaalo ai ape.

<sup>32</sup> Yalo sipsip hupu malerape-ó, diaaq̄ Ayané ama tètéróló kaae tare ala a wisi kisipa muóló h̄ajtamo diāmó h̄ale melaalopa, whaalia yaqse. <sup>33</sup> Térapa, diaaq̄ muó mole q̄la dotonóló moni sóró mepaae yolealere so whjímó h̄ale melae. Atétere alané h̄ale muó

tawópóló, *moni* detere be wisi aletapó. Atétepa, ti wisi wisi ɔla hepen bemó hɔle muó taru, kemekélé yaalomeipó. Aimó ɔlémi nokole whíkélé, hoséli ó ero sinékélé, turukóló doraalomeipó. <sup>34</sup> Mé tikimó naao wisi wisi ɔla mupa, ti naao hosaakélé aimótóro mulapó,” yalepó.

*Kutó mo wisiyóló kaae tawale fo*  
(Mat 24:42-51)

<sup>35</sup> “Diɔ kutó dine faairaalu kuti deróló bitu, ɔarapekélé duku beterópóló, dɛróló mulae. <sup>36</sup> Ti atétere alata, mepaae kutó diratere whɔrape atimané doasi whɔ betɔ so dokotere be demó detere ɔla nale feletei fesaae wópóló, kaae tatu dere kaaepó. Atépa, kale whɔ wouraaluu be tu dupa, ɔ be dolopaae holópóló, hapale atimané be tu tukiyaalo ai ape. <sup>37</sup> Atéroró, atima tɛteróló kaae tare whɔ wouraaluu kelerɔlemó, ama ɔla ɔla mo wisiyóló kaae tapa, ɔ hɛkeseturaaluu atimapaae mo wisi ala eraalopó. Yɔlo diɔpaae mo i dere ape. Kale topo whɔ ɔ kuti wisi deróló, ama kutó diratere whɔrape wópóló ɔpi fóló, ɔla nokole ni fake tómó kaae tawóló betaalopó. <sup>38</sup> Kale doasi whɔ ɔ be diliki tuɔmó ó be teó dɛterepaae sókó wouraaluu ama kutó diratere whɔrape kelerɔlemó, fea ɔla ɔla sumó donoró betepa, ɔ hɛkeseturaaluu atimapaae mo wisi alatóro eraalo ai ape. <sup>39</sup> Tépatéi, i dere fo mo diriyóló wosóló tuɛ muae. Betɔ be talené ama be fulukóló ɔla ɔla ɔlémi saaire whɔ i sukakelemó waalopóló kisipa uɔsóró ti ama be fulukóló ɔla ɔla sóroró fópóló kaae tawuɔ meipó. <sup>40</sup> Térapa, diɔkélé hotowaró donoróló betae. Ti noatepae, kale Whɔiné Naalema waalomei nisiyóló mokɔleyaa yóló betere tuɔmó waalo ai ape,” yalepó.

<sup>41</sup> Tétepa Pitané duraalu, “Tale-ó, naao ai fo salepaae dó faróló dere fo-a, dɔpaae maaté dépé, so whɔ feapaaekélé de?” yalepó.

<sup>42</sup> Ai fo depa Talene duraalu, “Betɔ fosó fosóre kutó diratere whɔ ama doasiné dere fotóro wosóló eró tapa, mepaae kutó diratere so whɔ ɔpaae tɛteróló kaae tawae enérápó. Tétu, tukóló muló betere sukamótóro atimané naaire ɔla maté fópóló, ama naase tuɔmó mulóló ɔ fulapó. <sup>43</sup> Téró kale doasi whɔ ɔ momó fesaae wouraaluu kelerɔlemó, ama diyae yóló fele kutó mo wisiyóló dipa kilitu, ai whɔpaae mo doa hɛkesené sinóló mo wisi ala eraalo ai ape. <sup>44</sup> Yɔlo diɔpaae mo i dere ape. Kale topo whɔiné ama ɔla ɔla fea ai whɔpaae naao mo wisiyóló kaae tawae yóló ama naase tuɔmó mulaalopó. <sup>45</sup> Tépatéi, kale kutó diratere whɔiné ama etei kisipa munérápó. ‘Yɔlo doasi ɔ foloti feletei hapale wómipó,’ dua dapó. Atéreteiné, ɔ bitu mepaae kutó diratere whɔraperó sorapetamo fokosói ala yóló, du beteró ɔ ɔlaró wɛitamó dekéro nóló topo doyóló keyaa faalopó. <sup>46</sup> Atéru kale doasi whɔ waalopóló kisipani, mokɔleyaa yóló betere tuɔmó ɔ sókó wouraaluu, kale whɔ diyóló turukópi sóroró kisipa tirénire so whɔtamó touyóló beterópóló, hɔkó faraalopó.

<sup>47</sup> Ai whɔiné ama doasiné mole ama kisipa tuɛ irutei, ɔ donoróló bitu doasiné dirae yale kutó diréniyalemó, fokosói ala yóló mo doasi susupuraalo ai ape. <sup>48</sup> Téyaalotei, mepaae kutó diratere whɔiné atima doasiné mole kisipa bete wisiyóló sinipa, ti ai whɔpaae kwia mótukélé sawa tétitóro melóo, dele alakélé dekéro ini, tétitóro dóo yaalopó. Nalo kale doasi wóló, ama doasi alarape tɛteróló kaae tawae yale whɔpaae duraalu, yɔlo ɔpaae melóló fele kutórape fea maé yóló wosaalopó. Mepaae so whɔiné me whɔpaae duraalu, ‘Dané ɔla ɔla kaae tawae,’ yóló huyóló mélipa, ti atima momó fesaae wou ama male ɔróló maé yóló wosaalopó,” yalepó.

*Fake tekeyóló, betaalopóló yale fo*  
(Mat 10:34-36)

<sup>49</sup> “Èta i haepaae waleteita si sóroró walepó. Ai si i haemó mo hapale dó holópóló, mo taketi noke uɔpóló kisipa mutapó. <sup>50</sup> Tépa, ɛ mo kae wɛi tópuaaire ala betɔ moletei kemeraai kaae taru, mo doasi sekéné sukutu beterápó. <sup>51</sup> È i haepaae waleteita, diaaɔ kisipané diɔ i haemó betó mole so whɔtamó hosaa muni deyóló dua betaaire ala sóroró walepóló de? Meipó. Yɔlo diɔpaae mo i dere ape. Èta, diɔ fake tekeyóló beterópóló, tekenale walepó. <sup>52</sup> Atérené mió i betere alimó kaae sóroró, betɔ bemó aporó so whɔ betepa, atimasisitei bóe dóló tekeyóló, sore whɔ kae betóo, tamo whɔ kae betóo, yaalo

ai ape. <sup>53</sup> Atimasisi atéro fake tekeyóló kae bitu, alimané naaletamo bóe dóo, naalené alimatamo bóe dóo, hamané senaaletamo bóe dóo, senaalené hamatamo bóe dóo, whjné hama hyama sotamo bóe dóo, hyama soné ama whj hama sotamo bóe dóo, yaalopó,” yalepó.

*Dere ala kilituraalu i ala yaalopóló kisipa yaaire fo*  
(Mat 16:2-3)

<sup>54</sup> Téró, Yesuné aimó touró betere so whjpaee duraalu, “Suka doropolepaae sako hokolo depa kilitu, etei fo dua dapó. Mió hali waairaalu ai dere ape deretei, motóro wua dapó. <sup>55</sup> Besékélé Saut depaae wapa kilitu, mió mo dirii suka yaai dapó deretei motóro dua dapó. <sup>56</sup> Diā tó tikiné wisire nisi du betere so whjrape-ó, i haemó dere alaró samó dere alatamo ti diaaḡ mo diriyóló kisiparapó. Mió i alimó diā tuamó erótu betere ala diāné kilitu beterapa nalo waaire alimó yaaire ala bete diriyóló tué initere noatepa de?

<sup>57</sup> Diāné dere ala diaaḡtei taleyóló, ita mo dono ala dapóló kisipatere noatepa de? <sup>58</sup> Whj mené yaḡtamo fo tokóló só deraai taletere whj beterepaae dapesó fupa, diaamosisi tumó furaalu donoratepa wisirapó. Ti noa yaḡsóró meipó. Ama ya dapesó fóló, taletere whjné naase tuamó mulatepa, ai whjnémo diki tare whjrapené topo whjné naase tuapaae mulatepa, ya *dipula* beteraḡsóró dapó. <sup>59</sup> Yaḡo yaḡpaae mo i dere ape. Naa melópoló ḡale mulale *moni* fea melaleteti, kale sonaai *moni* ke mo ti kemeróló menitepa, ti ya sókó feni, ḡale bitiré faalo ai ape,” yalepó.

## 13

*Kisipa fetenitepa aluyaalopóló yale fo*

<sup>1</sup> Ai forape yóló kemeteretamo Pailat-né dale mepaae Kaleli whjrapené samea Kótópaae sukulaa dalóló ḡale matere ḡlatamo touróló mótu beterapó fo mepaae whjrapené Yesupaae ene walepó. <sup>2</sup> Ai fo depa Yesuné atimapaae duraalu, “Diaaḡ kisipané ai dale Kaleli whjrapeta, mepaae ḡale betó mole Kaleli so whjné yale dowi ala bosenóló, atima mo doasi dowi ala ereteiné dalepóló kisipa mute? <sup>3</sup> Ténipa, yaḡo diāpaae i dere fo wosae. Diaaḡ dowi ala taaróló kisipa fetenitepa, ti diākéle ai whjrape yale kaae yaalo ai ape. <sup>4</sup> Ai fo kaae, me i ape. Sailoam be huluamó ḡene fḡloi be kolokó dorowouraalu, mepaae 18 whjrape dalepó. Diaaḡ kisipané ai whjrapené yale dowi alané mepaae Jerusalem be huluamó betó mole so whjné dowi ala bosené faleteiné erapóló kisipa mute? <sup>5</sup> Aténipa, yaḡo diāpaae i dere fo wosae. Diākéle diaaḡ du betere dowi ala taaróló kisipa fetenitepa, ti atima yale kaae diākéle fea dóló aluraalo ai ape,” yalepó.

<sup>6</sup> Téró, ama atimapaae i fo sale yalepó. “Whj betané ama képi du kutómó betḡ nose biliyaleteti oloréro keḡe felemó, du betḡkéle olenipa kelalepó. <sup>7</sup> Atépa, ai kutó talené ama kutó kaae tare whjpaee duraalu, ‘Ai nose du oloréro ba fo sore tuamó keḡeta yaleteti, du mo betḡkéle olere kilinipa, diyó mulae. Ti ai dowi waḡa daale niné hae fe ḡale kemerópoló, noatepa kaae tawaaloé?’ yalepó.

<sup>8</sup> Ai fo depa, kale whjné apaae duraalu, ‘Doa whj-ó, ba fo betḡ tuamó yaḡo mepaae keḡelai ḡla ḡla sóro ai ni betemó munaalopa, daalópoló taalae. <sup>9</sup> Waaire ba fo tuamó kaae tarḡlemó, olotepa ti wisirapó. Olenitepa ti diyó mulaalopó,’ ” yalepó.

*Sḡa naai ḡale muló betere sukamó sisó fulukó tare so wisirale fo*

<sup>10</sup> Sḡa nokole be ḡemó Yesu ḡ fo wosaai ḡ mole berapekó betḡ bemó Talené ala etéropóló yó mótu betalepó. <sup>11</sup> Tétu beteremó, aimó dowi kepené sisó fulukuró betepatei, 18 ba fo kemere so beterepó. Atéruraalu, ḡ donoyóló betere alakélé ini, mo heméetóro tarepó. <sup>12</sup> Atépa Yesuné kolóló apaae ape yóló duraalu, “Ti so-ó, ya dokóló muló betere kisi bete mió ai kemeratere ape,” yalepó. <sup>13</sup> Atéro, kale soné tikimó naase mulaletamotóro, ama sisó fulukó taretei donone hotepa, Kótóné doi sóro holalepó.

<sup>14</sup> Sḡa nokole sukamóte i Yesuné ai so wisiratere ala kilitu, ai fo wosetere be kaae tare topo whj ḡ fopaae butu, aimó betó mole so whjpaee duraalu, “Kutó diyaaire be ḡrapeta

apo miró mulapó. Térapa, diaaḡ kisi bete wisirópóló depa ti Sḡa nokole be demó wéni, ḡale be derapemó wua yae,” yalepó.

<sup>15</sup> Ai fo depa, Talené ḡpaae duraalu, “Diḡ tó tikiné ḡale wisire nisi du betere whḡrape-ó, Sḡa nokole sukamótei diaaḡ *bulmakau* ó *donki* hupurape duló beteretei wḡi nópóló dapesó fua dumié? <sup>16</sup> Atére kaae, Abraham-né deté yale i betere so dowi Satan-né képiné dokóló muló betepa, 18 ba fo ḡale kemeyalepó. Atépa ḡ fópóló, Sḡa nokole be demótei, ḡalo teraayalepa ai ala dore?” yalepó.

<sup>17</sup> Ama ai fo deremó, ḡtamo dei kisipa muóló só deraaire whḡrape atimatei hale duraalu, wiyalepó. Téyaletei, so whḡ feané ama ai dere ala kilituraalu, kokḡi ala dapóló doasi ḡekesené sukutu betalepó.

*Mastard niró yist-tamopaae dó faróló yale fo sale*

(Mat 13:31-33, Mak 4:30-32)

<sup>18</sup> Téró Yesuné duraalu, “Kótóné tḡeteróló kaae tare aḡmó mole ala etérapóló noa alapaae dó faróló yaaloé? <sup>19</sup> Ti aita, i ala kaaené kelerapó. Betḡ whḡiné *mastard* ni ke sawatamo só fóló, kutómó biliyalepó. Atéró kale ni holóló, doasi ami daapa, tetejímó sikimó kotere barape sirimó daaneta dua dapó,” yalepó.

<sup>20</sup> Atéró, ama kale yale kaae momó duraalu, “Kótóné tḡeteróló kaae tare aḡmó mole ala noatamo sḡróló enére? <sup>21</sup> Aita, i ala dere kaaepó. Betḡ soné *flawa* o bula duraalu, *yist* mo sawatamo bulatereteiné doasi o bula alerótua dapó,” yalepó.

*Betekḡene sawa tḡmó fae yale fo*

(Mat 7:13-14,21-23)

<sup>22</sup> Ai alarape yóló kemetepa, Jerusalem-paae fole tḡmó tḡ mole doasi be huluaró sawa be huluarapemó Yesu faai furaalu, Talené fo yó maté fu betalepó. <sup>23</sup> Atéró, mepaae whḡiné Yesupaae duraalu, “Tale doasi-ó, betḡ betḡ so whḡ maaté aluyaḡsóró tao saaloé?” yalepó.

<sup>24</sup> Ai fo depa ama atimapaae duraalu, “Diḡ mo sawa betekḡene tḡmó sókó faairaalu, ketekḡ buóló fae. ḡalo diḡpaae mo i dere ape. So whḡ fea ai sawa tḡmó faai dapóló faalotei fenénipó. <sup>25</sup> Ai be talené ama be tḡ kinó betepa diḡ wóló belamó daalu tḡmó haluróló fo fakeyóló duraalu, ‘Tale doa whḡ-ó, dḡ holaa i dapa tḡ tukiyaé,’ yaalopó. Ai fo depa ama diḡpaae duraalu, ‘Diḡ maae so whḡrapeé?’ yaalopó.

<sup>26</sup> Tétepa, diaaḡ i fo yaalopó. ‘Dḡ fea betḡmó bitu, ḡlaró wḡitamó nóo, ḡa dḡné tḡrapemó daalu yó matere fo wosóo, du betale so whḡpó,’ yaalopó.

<sup>27</sup> Ai fo yaalotei, ama atimapaae i fo yaalopó. ‘Dowi ala yó tare so whḡrape-ó, diḡ maae wale so whḡró ḡ kisipanipa, taae fae,’ yaalopó.

<sup>28</sup> Atétepa, diaaḡ Abraham, Aisak, Jekop, mepaae Kótóné whḡrapekélé fea ama tḡeteróló kaae tare be tuḡmó betó mupa kelaalopó. Téyaalotei, diḡ ai be tuḡpaae honi, belamó dele doasi sóró wole du bitu, diaaḡ serekenétei diḡ tukóló nuku betaalo ai ape. <sup>29</sup> Atétere be demótóró suka hotereró wale so whḡkélé, suka doropoleró wale so whḡkélé, u dḡpaae wale so whḡkélé, i dḡpaae wale so whḡkélé, mo fea Kótóné tḡeteróló kaae tare be tuḡmó detere ḡla naairaalu, atima betaaire tiki séle séle sóró betaalopó. <sup>30</sup> Mió i alimó mepaae nalo wale so whḡ folosene fóo, mepaae folosóró fole so whḡrape nalone fóo yaalo ai ape. ḡalo i dere fota, ḡsókó feni, mo yaalopó,” yalepó.

*Yesuné Jerusalem so whḡ hosaamó sirapóló yale fo*

(Mat 23:37-39)

<sup>31</sup> Atéyale sukamótóró, mepaae Farisi whḡrape Yesu beterepaae wóló duraalu, “Herot-né ḡa daai du betepa, i be taaróló, metikipaae fae,” yalepó.

<sup>32</sup> Ai fo depa, atimapaae duraalu, “Diḡ fóló, ai whḡ dóló nokole dowi ḡaḡpaae i fo yae. Mióró dótamota, ḡ mepaae kisi daae mole so whḡró dowi kepe tepeyóló betere so whḡtamó wisiróló, sore be dḡné ti ḡalo diyaa i yale kutó fea kemeróló dḡlemó sókó fatapó yae. <sup>33</sup> Téyaalotei, mió ó dó ó duḡkélé, atimané ḡpaae me ala eratepa taaréni, ḡale fó maaté yaalopó. Ti noatepae, Kótóné kḡló whḡ kae tikimó sukutepa aḡni, Jerusalem bemótóró sukutepa ti mo donorapó.



<sup>34</sup> Jerusalem, bemó betó molę so whirape-o, Kótóné ama fo eratere kóló whirape dóo, mepaae ama dią beterepaae dotęyale whirapekélé kapo duné siróló dóo, dua yalepó. Kale bané malerape ama baase aqpaee buósu dere kaae, diaaq naale senaale yało atéro buó saalopóló dua yalemó, diąné hóralebó. <sup>35</sup> Térapa, mió diaaq be mo wópu maalo ai ape! Yało diąpaae mo i dere ape. ę diaaq kilini hąle bitiré fóló, Talené doimó wale whi-ó, Kótóné hamokoróló tao sere alané wisirópóló yae dere sukamó ti ę momó kelaalopó,” yalepó.

## 14

### *Yesu Farisi whiné bemó ęla naai betere fo*

<sup>1-2</sup> Téró, Saa nokole sukamó Yesu ą Farisi whirapekó doi mole whiné bemó ęla naai fóló beterepó. Atépa, betą hó naase tópure whi Yesu betere felekemó betepa, me alakó déró kelaai kaae tawóló betó molepó. <sup>3</sup> Atépa, Yesuné Farisi whiraperó Moses-né asęre fo kisipare whirapetamopaae duraalu, “Saa nokole sukamótei whi wisiratepa fo mulepé, meié?” yalepó. <sup>4</sup> Ai fo depa, atimané me fokélé tokó menipó. Atétepa, Yesuné kale whi wisiyópóló tikimó tawóló, turukó hóróló fópóló dotęyalepó. <sup>5</sup> Atéro, Yesuné atimapaee duraalu, “Diąkó whi betąné ama naale ó *bulmakau* hupu saa nokole be demótei nóku dolopaae doropóló mupa, téti hapale tao saalo meié?” yalepó. <sup>6</sup> Ai fo depa, atimané ąpaae me fo tokó menipó.

<sup>7</sup> Téró, atima ęla naai wale so whirape doasi doi mole whi betere tikimó betaai dapóló fole ala kilitu, atimapaee etei fo sale yalepó. <sup>8</sup> “Whi mené ama so dokoturaalu detere ęla naai ape depa furaalu, doasi doi mole whirape bitua dere ni fake wisimó betaai eķęle yaqse. Ti noatepae, ya tęteró betere doasi doi mole whirapepaae ape eretei, ya kisipani ai ape. <sup>9</sup> Atéro wóló betepa, diaamopaae ape yale whiné duraalu, ya betaai yale tikimó i sekę beterópóló, ya hąle tikimó betae depa, ya doasi hale saalopó. <sup>10</sup> Atęyaqsóró, ąpaae ęla naai ape depa furaalu, doasi doi mole whirape betere ni fake aqmó hqko betae. Atépa, ąpaae ęla naalopa ape yale whiné kilituraalu, ‘No-ó, ya i wisi tikimó biti holae yaalo ai ape.’ Atétepa, ątamó betąmó ęla nuku betere so whiné keletómó naao doi hale sóró horaalopó. <sup>11</sup> Ti noatepae, mepaae whi dené amatei ą doi sóró horatepa, atétere whi ti Kótóné haepaae só deróo, whi me de amatei deróló dua betepa, ti Kótóné ą sóró horóló doasi doi mulóo, yaalo ai ape,” yalepó.

<sup>12</sup> Téró, Yesuné ąpaae ęla naai ape yale whipaae duraalu, “Naao suka tuąmó ó dikitamo ęla naairaaalu, naao fulumu whirape ó naao norape ó fake so whirape ó ątamó felekemó betere néli so whirapepaae maaté ęla naai ape yóló dape saqse. Naaotamo ai ala depa, atimapaee erale ala kaae, ąpaaekélé eraalo ai ape. <sup>13</sup> Téni, ai detere ęla naairaaalu, hąle yolealere so whi ó tiki dore so whi ó hó dore so whi ó kele dilikire so whi fea ape yóló dape supa, ti Kótóné ya wisiróló hale horaalopó. <sup>14</sup> Ti atei kaae so whirapené naao erale alamó ąpaae momó tokó menanénipó. Naao ai dere alamó saaire dupu wisita, take wisi ala yóló sukąle so whirape kepaayóló wale sukamó senérapó,” yalepó.

### *So dokoteremó detere doasi ęlapaae dó faróló yale fo sale*

*(Mat 22:1-10)*

<sup>15</sup> Atéro, Yesuné ai dere fo wosóló, aimó ęla nuku betere whirapekó betąné ąpaae duraalu, “Kótóné tęteróló kaae tare aqmó bitu, detere ęla naalopóló kisipa mutu betere so whita ti Kótóné wisiró betepa, doasi hąjné sukutu betepapó,” yalepó.

<sup>16</sup> Ai fo depa, Yesuné ąpaae tokó mótu duraalu, “Whi betąné ama doasi ęla deyaairaaalu, taleyóló mulóló so whi feapaae naai ape yalepó. <sup>17</sup> Atéro kale whiné ęla deyaaire be de wapa, ęla naai ape yale so whi dapesene fópóló, ama kutó diratere whi dotonalepó. Atétepa, ą fóló atimapaee duraalu, ‘Mió ęla taleróló muló betepa faalopa ape,’ yalepó.

<sup>18</sup> Atéro deté kweyaleteti, atima fole hómó kutórapené bipi epa fenénipó dua yalepó. Folosóró whi betąné duraalu, ‘No-ó, yało dóti dupuyóló diyaaire kutó kęle faaireteiné, ę ątamó faalomeipó,’ yalepó.

<sup>19</sup> Kale dere fo kaae whi menékélé duraalu, ‘No-ó, ęta ęalo dóti dupuyale naasetamo *bulmakau* hupurapené dere ala ęęe faaireteiné ęatamo fenénipó,’ yalepó.

<sup>20</sup> Whi menékélé kale dere fo kaaetóro yóló duraalu, ‘No-ó, ę so mo dótóro dokóló betereiteiné ęatamo fenénipó,’ yalepó.

<sup>21</sup> Atétepa, kale kutó diratere whi momó fesaae wóló, whirapené yale fo ama doasipaae yalepó. Tétepa, kale be tale ę fopaae buóló ama kutó diratere whipaae duraalu, ‘ęa mo hapale fóló ai doasi be huluaró sawatamo be huluatamopaae fole tumó yolealere so whikélé, tiki momaare so whikélé, kele dilikire so whikélé, hó naase dore so whikélé, fea wópóló dapesene fae,’ yalepó.

<sup>22</sup> Ti fo depa, ama yae yale alarape yóló kılipaae kale kutó diratere whiné duraalu, ‘Doa whi-ó, naao ępaae yae yale alarape fea ęalo sumó yaletei, mepaae whi beteraaire de ęale ai mune fale ape,’ yalepó.

<sup>23</sup> Tétepa kale doasi whiné ępaae duraalu, ‘ęa doasi turapemó fóló, tu demó betó mole so whikélé fea dape siré kweyóló wapa, ti be kerape fea sunérapó. <sup>24</sup> ęalo ęapaae i dere ape. Mepaae whi de ęla naalopa ape yalemó wéni yale so whirapeta, ęalo doasi detere ęla mo sawakélé hoteyaalomeipó,’ ” yalepó.

*Filipaa ni beleyóló fenitepa Yesuné yó matere whi betenénipó ere fo (Mat 10:37-38)*

<sup>25</sup> Téró, so whi mo ęale ęla kaae Yesutamo fu betepatei, Yesu fetée wóló i fo yalepó. <sup>26</sup> “Mepaae so whi detamo ę beterepaae wouraalu, ti ama aya ó hae ó ama so, naale senaale ó ama noraperó nerapetamopaaekélé ó ama betere betekélé hóróló bóe dinatepa, ti ę ęalo dere fo wosóló yó matere whi betenénipó. <sup>27</sup> Mepaae whi dené ę oleraaire filipaa ni amatei beleyóló ę sya anitepa, ti atétere whikélé, ęalo yó matere whi betenénipó.

<sup>28</sup> Diękó betę whi ama kisipanétamo, doasi fıloi be olekeyóló teęaairaaalu, ama tare moniné sumó tenéréró kisipanépi talenérápó. <sup>29-30</sup> Ti noatepaae, be teęaai folosóro bete kaaturaalu, dirii eleké bilitapó. Téteretei, kale be kemerénipa kilitu, mepaae so whiné dę nanóló doka doka duraalu, i sekéné mo folo teęale betei kemerénipóló dę nanaalopó,” yalepó.

<sup>31</sup> Fo sale me i ape. Me hae kwia teęteróló kaae tare topo whiné me hae kwia teęteróló kaae tare topo whıtamo bóe deęe faairaaalu, 10,000 diki tare whiraperó me topo whiné 20,000 diki tare whirapetamo bóe dupa, 20,000 diki tare whirape dóló kemeraalopé neté yaalorópóló kale topo whi ę kisipapi tekenérápó. <sup>32</sup> Atéró bóe whirape mo umó wou betepatei, ama kisipanétamo atimatei betępaae deęépa, ti bóe deęe ala taarópó. Mió da bóe fiyóló dua betaalopó fo ene fae yaalopó. <sup>33</sup> Atétere kaae, diękó whi me dené ama muó mole ęla ęla fea me ęla meipóló taarénitepa, ti ęalo fo eratere whi betenénipó.

<sup>34</sup> “Kóta, mo feléi ęla wisitei ama felé kemetepa, ti momó kae neyóló felé bulaaloó? <sup>35</sup> Atéró felé initere kóta, ęla betepaaekélé munéni, ęale tikipaae taae fatua dapó. Mepaae whi detamo woséli dapa, ti i dere fo wisiyóló wosópóló yae,” yalepó.

## 15

*Aluyale sipsip hupupaae dó faróló yale fo (Mat 18:12-14)*

<sup>1</sup> Téró, mepaae *takis moni* sere whiraperó so whiné dowi ala dere whirapépó du betere whirapetamo Yesuné dere fo wosaai ę beterepaae touręle wóló betó molepó. <sup>2</sup> Atépa, mepaae Farisi whiraperó Moses-né aęere fo yó matere whirapetamoné Yesu kikiti eratere fo yóló duraalu, “I whinéta dowi ala du betere whirapetei, touróló ęla betęmó nuku beteraapó,” yalepó.

<sup>3</sup> Ti fo depa, Yesuné atimapaee etei fo sale yalepó. <sup>4</sup> “Diękó whi betęné 100 *sipsip* hupurapékó betę hupu alupa, 99 hupurape ęale tuę tikimó beteróló, alure hupu keketé kweyóló dape sumié? <sup>5</sup> Atéró, dape supa, ę heęesené sukóló bepaae dapesó wua dapó. <sup>6</sup> Atéró, bepaae só fóló, ama fulumu so whiró be whi so whıtamopaae touręle ape yóló

duraalu, ‘Yalo kale aluyale hupu kekitu beteró dape salepa, diákélé fea ę dere kaae hękese yae,’ yaalopó. <sup>7</sup> Yalo diąpaae i dere ape. Atétere kaae, betą dowi ala du betere whi kisipa tiki feteyóló Kótó beterepaae wapa, ti hepen bemó mo doasi hękese dere alané i haemó dere hękese tęteróló bosene falapó. Téretei, mepaae 99 so whiné duraalu, da me dowi alakélé dumipa, kisipa tiki hałe neyóló feteyaaloé dere so whipaae hękese doaló dumipó,” yalepó.

*Aluyale moni kepaee dó faróló yale fo*

<sup>8</sup> Ai ala kaae me i ape. “So betané *silpa kapané aleyale naasetamo moni kekó* betą alutepa, ama noa ala yaaloé? Keąąairaalu sa deýóló be tuąmó muó mole mome wisiyóló fuóló kekóló mupa sumié? <sup>9</sup> Atéró su, ama fulumu so whiró be whi so whitamopaae kale aluyale *moni* ke saleteiné da hękese yaalopa, dią fea betąpaae tourale ape enérápó. <sup>10</sup> Yalo diąpaae i dere ape. Ai ala dere kaae, mepaae whi de ama dowi ala taaróló, kisipa feteyóló Kótópaae wapa, ti ó hepen bemó betere *ensel-rape* mo doasi hękesené sinaalo ai ape,” yalepó.

*Aluyale naalepaae dó faróló yale fo sale*

<sup>11</sup> Atéró, Yesuné ama deté wou betere fo tómó me i fo yalepó. “Whi betané naale tamo beterepó. <sup>12</sup> Téru, me dekę naalené alimapaae duraalu, ‘Apa-ó, naao yalo no dąmomó melaai muló betere ęla ęla bukóló ęmaletamo ąlae,’ depa, alimané naalema tamo tuąmó bukuralépó.

<sup>13</sup> Atéró kale dekę naale alimané melale ęla ęla fea sóró, mo saletó tikipaae felepó. Atéró bitu, mepaae kae kae ala hoko deté fu beteró, ama kale sóró fele ęla ęla fea kemeralépó. <sup>14-15</sup> Atéró beteremó, ai hae kwiamó doasi wote ali wóló ą naaitere ęlakélé meitepa, ą fóló whi betąpaae duraalu, ‘Naao me kutókó mupa yalo diraalopó yóló wosalepó.’ Ti fo depa, kale whiné ama hupurape kaae tawaaire kutó betą mulapa dirane fae yóló dotęyalepó. <sup>16</sup> Atéró fóló, kale hupurape kaae tapa mené ąmó nokole ęlakélé menipó. Tétepa, ą wotemó kale hupurape matere besąae bolo naai kisipa mutu betalepó.

<sup>17</sup> Atétu ama take muale kisipa feteyóló, momó wisi kisipa muóló duraalu, ‘Yalo ayané ama kutó diratere whirapeta, ęla dekeró mupa nuku betereitei, ę imó wotené sukutapó. <sup>18</sup> Tétereiteiné, mió ę momó yalo aya beterepaae fesaae fóló i fo yaalopó. Apa-ó, ó hepenmó betere Kótópaaekélé, ępaaekélé yalo wisi ala eréni, mo doasi dowi ala eralepó. <sup>19</sup> Atęyaleiteiné, mió ę naao naale aęréni, kutó diratere whirape kaae beterae,’ yaairaalu faai kisipa mualepó.

<sup>20</sup> Atéró tuę teketu beteró, kale naale ą betere tiki taaróló, alima beterepaae momó fesaae felepó. Atéró kale naale mo umó wou betepa alimané kolóló, ama hosaamó suraalu, ą mo hapale sururu yóló fóló, apuó taru kóló tukó nalepó.

<sup>21</sup> Atétepa kale naalené alimapaae duraalu, ‘Aya-ó, naao kele tómókélé, hepen bemó betere Aya Kótóné kele tómókélé, mo doasi dowi ala yalepó. Téyalepa, mió ę naao naale aęraęse,’ yalepó.

<sup>22</sup> Téyaleitei, kale naale alimané ama kutó diratere whirapepaae duraalu, ‘Dią mo hapale fóló, ąmó deraaire kuti wisi sóo, naasemó bulaaire bi sóo, hómó horaaire hęleke be sóo, yóló derae,’ yalepó. <sup>23</sup> Atéró, ama kutó diratere whirapepaae duraalu, ‘Dąné ą hękeseróló ęla deraalopa, betą seraai *bulmakau* hupu male sene fae. <sup>24</sup> Ti noatepae, yalo i naaleta sukęletei momó kepaayóló biture kaae erapó. Mo ti aluyale whitei momó dape sóró biture kaae epa, mió dąné ąmó ęla deróló hękese yaairaalu i dere ape,’ yalepó.

<sup>25</sup> Até du betepa, kale whiné topo naale kutómó daai be bela felekemó sókó walemó, *kitatamo* wole fo yóló, kilitu betere fo wosalepó. <sup>26</sup> Até du betepa, ama kutó diratere whirapekó betąpaae ape yóló duraalu, ‘Doa ai-a, noa alamaaté du bitu de?’ yalepó. <sup>27</sup> Ti fo depa ama ępaae duraalu, ‘Naao no me alakélé ini, mo wisiyóló sókó waletéiné, ayanaaoné seraai *bulmakau* hupu male dóló ęla i derótu betere ape,’ yalepó.

<sup>28</sup> Ai du betere ala kilitu, kale topo naalené alimatamo doasi fopaae buóló, bepaae hotere hýyóló belamó dalepó. Atépa, alima doropóló naalema be dolopaae holópoló,

bératere fo yalepó. <sup>29</sup> Téyaletei, ama alimapaee duraalu, ‘Kelere! Ba fo dokó fea e naao wae sóró kutó diratere whi kaae bitu, hókélé ini naao erae dere ala yálo eró tawalepó. Téyaletei, yálo fulumu whirapetamo dóló nópóló, naao *meme* hupu male betákokélé menipó. <sup>30</sup> Até yaletei, naao ai naale hoko nópumó kutu beteró naao melale wisi wisi q̄la fea aluróló wapatei, naao amó seraai *bulmakau* hupu male dóló q̄la ai deratere ape,’ yalepó.

<sup>31</sup> Ai fo depa alimané duraalu, ‘Ti naale-ó yáta, suka fea etamo betereteiné yálo mole q̄la q̄la feata, ti naaotóro ai ape. <sup>32</sup> Téreteiné d̄a fea hekese duraalu, amó q̄la deralepa, yá depe sek̄eni hekese yae. Ti noatepae, naao no a mo ti sukale whi momó kepaayóló wóló biture kaae epa q̄la deratere ala taaréni, mo enérápó. Áta, aluyale whitei, momó sókó wapa dape sóró i betere ape,’ yalepó.

## 16

### *Q̄la q̄la tet̄eróló kaae tawae yale fo sale*

<sup>1</sup> Téró, Yesuné ama yó matere whirapepaae i fo yalepó. “Whi mené betá néli whipaae duraalu, naao q̄la q̄la kaae tare whiné wisiyóló kaae tani, hoko besekérótu beterápó depa wosalepó. <sup>2</sup> Atei fo depa, ama sóró beteraale whipaae ape yóló apaae woseturaalu, ‘Naao du betere ala mené epaae ene walepa, naao yálo q̄la q̄la netéró kaae tare? Mió naao ditu betere kutó kemeraai dapa, naao tet̄eróló kaae taru deté wale ala fea epaae yae,’ yalepó.

<sup>3</sup> Ai fo depa kale whiné ama kisipanétei duraalu, ‘Yálo doasiné e melale kutó kemeratepa, mió e noa kutókó diyaaloé? Hae duk̄iyaaire fotokókélé buni yóo, me whipaae q̄la kema dere alakélé, hale yóo ereteiné, e noa ala yaalorópó. <sup>4</sup> Téplatei, e i kutó taaróló fupa, mepaae so whiné e mo wisiyóló dape sópóló, i ala betá yaai kisipa mutapó,’ yalepó.

<sup>5-6</sup> Atétepa, kale whiné ama doasiné q̄la q̄la kwia mulóló sale whirape betá betá ape depa, walepó. Atéro kale folosóro kwia mulóló sale whipaae woseturaalu, ‘Yálo doasiné q̄la naao meteró saleé? depa, ama duraalu, d̄ale 4,000 *lita olip wel* wei salepó,’ depa, kale whipaae duraalu, ‘Yá hapale fóló sawa beteró, naao sale 4,000 *lita wel* wei d̄ale helekóló, 2,000 *lita aseya*,’ yalepó.

<sup>7</sup> Téró, kale dere kaae me whipaae woseturaalu, ‘Naao yálo doasiné q̄la meteró saleé?’ depa, kale whiné duraalu, ‘Whiti yorape 1,000 salepó,’ yalepó. Ti fo depa, kale whiné apaae duraalu, ‘Naao melaai sale kwia as̄eretei helekóló 800 aseya,’ yalepó.

<sup>8</sup> Atéro, kale q̄la q̄la talené ama sóró beteraale whi wisipa meitei a dukiróló duraalu, ‘I whita qlémi nuku bitutei, topo daalu fosó fosói ala maaté du beterápó. Ti i haemó betere so whi atimasisi u tao su i tao su dere ala mepaae so whiné kilitu, mo fosó fosóro so whipóló dukiraterere alané, kale d̄e tuamó betó mole so whi tet̄eróló ketei aq̄ratapó,’ yalepó. <sup>9</sup> Yálo diapaae i dere ape. I haemó bituraalu, naao sere *moni* mepaae yayare so whi tao sóró hale melae. Atéro fea melóló kemeratepa, atimané yá mo ti t̄e tare bepaae holae yóló dape saalo ai ape.

<sup>10</sup> Mepaae whi dené sawa kutó mo wisiyóló kaae taru dirótu betepa, so whiné kilitu i sek̄ené kutó mo dono ditapóló kisipa tiratere whinéta ti doasi kutókélémo wisiyóló diranérápó. Mepaae so whi denétamo sawa q̄la mekó qlémi supa, ti doasi qlakélé qlémi senérápó. <sup>11</sup> Atétepa, i haemó muó mole q̄la q̄la diaaq̄ wisiyóló kaae tawaaire sunipa, mo ti muó tare wisi wisi q̄la diapaae kaae tawae yóló né melaaloé? <sup>12</sup> Me whiné diapaae kaae tawae dere q̄la q̄latamo diaaq̄ mo wisiyóló kaae tanitepa, naao mo ti muó tawaaire q̄la yamó né melaaloé?

<sup>13</sup> Betá kutó diratere whinétei, doasi topo whi tamoné kutó diranénipó. Atétepa, ti me whipaae yaala sókó fóló mulu, ama kutó diróo, me whi hóróló ama erae dere alakélé eréni yóo, yaalopó. Ai ala dere kaae, betá whinétei Kótóné kutóro mepaae *moni* saaitere kutótamo touróló diranénipó,” yalepó. <sup>14</sup> Ai fo depa, mepaae *monimó* hosaa muóló ek̄lere Farisi whirapené Yesuné ai dere fo woseturaalu, faleyóló doka doka du betalepó. <sup>15</sup> Ti fo depa, ama atimapaee duraalu, “Diñé ai du betere ala so whiné kilitu, mo wisirapó

du betepatei, diaaq hosaa tuamó kinóló mole ala ti Kótóné kolóló mo kisiparapó,” yalepó. Atétepa, ama atimapaae duraalu, “Mo so whjnéta, diqané mo doasi bete mole ala dapó du betepatei, Kótóné keletómó ti bete muni, mo sonaalérapó.

<sup>16</sup> Kale Moses-né asere foró Kótóné kóló whjrapetamoné yó maté waleteti, Jon betale alimókélé taaréni, hãle yó matétóró fu beterepó. Atétu betepa, Kótóné teteróló kaae tare aqmó mole kisi fo wisi wosaai dapóló hajné sukuturaalu, so whj fea aipaae alaletamo fu beterepó. <sup>17</sup> Ti sãró haetamota kemeyaalotei, Kótóné fo kwia mo sawakélé aluyaalomeipó.

<sup>18</sup> Whj me dené ama topo so tokó daaróló so me kae dokotepa, ti Kótóné fo tukóló nópu nukulapó. Whj me dené me whjné tokó daalale so dokotepa, ti aikélé yóló muló betere fo tukóló nópu nukulapó,” yalepó.

#### *Néli whjró Lasarus-tamoné yale ala*

<sup>19</sup> “Téró suka fea kelaalo mo kokqi sonaai kuti maaté derótua yóo, mo feléi wisi q̄la maaté nóo du betere néli whj beterepó. <sup>20</sup> Ai néli whjné ama be t̄u sókó walemó yoleale whj humu fulu daayóló bitu, suka fea q̄la kematu betere whjné doi Lasarus beterepó.

<sup>21</sup> Atéró bitu, a wote depa kale néli whj ni fake tómó q̄la nukuraalu, folope sorokóta deretei naai kisipa mutu betepa haq̄rapené ama humu āe nukua depakélé, dowaae fóló beterepó.

<sup>22</sup> Ai ala du betere tuamó kale whj Lasarus sukutepa, *ensel*-rapené ā beleyóló fóló, Abraham betere uté t̄eró beterepó. Atéró ā sukãle k̄lipaae kale néli whj kélé sukutepa douralepó. <sup>23</sup> Téró, kale néli whj mo ti dó tare simó duku bituraalu kese falalemó, kale Lasarus Abraham-tamo daapa kelalepó. <sup>24</sup> Ā atépa kolóló duraalu, ‘Aya Abraham-ó, naao ē k̄le depata, ti kale Lasarus-né naase doumó w̄e f̄e eróló yãlo hape siri bulãle w̄póló dot̄yae. Ti noatepae, ē siné dukuraalu doasi dele sereteiné dapó,’ yalepó.

<sup>25</sup> Ai fo depa Abraham-né duraalu, ‘Ti naale-ó, aita mo deretei, naao kisipa muae. Take yã haemó betale sukamó wisi wisi q̄lamaaté su betalepó. Até du betepa, Lasarus ā dowi q̄la sua yaleteti, mió ā imó hosaa muni deyóló h̄kesené sinitu betepa, yã doasi dele ai su betere ape. <sup>26</sup> T̄eretei, d̄a imó betere whj aipaae wóo, atéró betere whj ipaae wóo yaqsóró, tuamó doasi fao muló betereiné d̄a aipaae t̄e wonénipó,’ yalepó.

<sup>27</sup> Ai fo depa, kale whjné Abraham-paae duraalu, ‘Aya Abraham-ó, Lasarus yãlo ayané bepaae fóló norapepaae ene f̄póló yae. <sup>28</sup> Ti noatepae, yãlo norape aporó beterepae, ē doasi dele su betere tikipaae atimakélé waqsóró, ene f̄póló dapó,’ yalepó.

<sup>29</sup> Ti fo depa Abraham-né duraalu, ‘Moses-ró Kótóné kóló whjrapetamoné yó mótu betere fo wosóló, atima kisipa feteyóló tūe tiki tiratepa, ti té ȳpólópó,’ yalepó.

<sup>30</sup> Ai fo depa, kale whjné Abraham-paae duraalu, ‘Aita mo deretei, sukãle so whj fólótamo depa, ti atimané du betere dowi ala taaróló, kisipa feteyóló waalópó,’ yalepó.

<sup>31</sup> Ti fo depa ama duraalu, ‘Moses-ró Kótóné kóló whjrapetamoné yó mótu betere fo wosenitepa ti sinóló kepaayóló wale whjné dere fokélé wosóló kisipa tiki tiraalomeipó,’ ” yalepó.

## 17

#### *Dowi alamó dée nalatere whj sek̄i ala er̄póló yae yale fo (Mat 18:6-7,21-22, Mak 9:42)*

<sup>1</sup> Téró, Yesuné ama yó matere whjrapepaae duraalu, “So whj fea dowi ala yóló dée n̄póló kae kae s̄sere alarape waalo ai ape. Té yaalotei, whj me dené me whj dowi ala ȳpóló dée nalatepa, ti atétere whj paae doasi sek̄i ala eraalópó. <sup>2</sup> Diãkó mé whjné i betó mole naale senaale belek̄atikikó dowi alamó dée nalatepa, ti atétere whjné depamó k̄epi dulóló, doasi kapo fake oleróló w̄e k̄lapaae taae deróluasóró mo wisi uapó.

<sup>3</sup> Atérapa, diaaq dere alarape diq̄néte mo hotowa yóló kaae tawae. Naao notamo mepaae dowi ala depa, ti atékesé yóló ā foné sae. Ténalemótamo, naao dere fo wosóló ā kisipa feteyóló wapa, ti ama yale ala me q̄la meipóló hãle kemerae. <sup>4</sup> Betã be d̄emóte,



nao noné wëikeró félimó yápaae dowi ala eralepóló, yá beterepaae fesaae wóló, ‘No-ó, yálo yápaae wëikeró félimó dowi ala eraleteiné doasi kóléó ene wapa,’ ti naaomo kwia tani, me ọla meipóló hãle kemerae,” yalepó.

<sup>5</sup> Téró, Kótóné ama erãle fópóló doteyãle whĩrapené duraalu, “Tale-ó, ðané kisipa tiki doaló tiró bitinireteiné mo diriyóló tiraai dapa, naao ða yó ọlae!” yalepó.

<sup>6</sup> Ti fo depa Yesuné atimapaee duraalu, “Diã kisipa tiki tiró betere alatamo mo sawa *mastard* niné ke kaae bupa, ti i daale *malberi* nipaae naao feleke turó tokóló, doasi wëi kẹla tuãmó daane derepae depa, naao dere fo wosóló mo téyaalo ai ape.

<sup>7</sup> Diãkó betã whĩné ama kutó diratere whĩ ọla wae biliyaaai hae dukiyóló mulale fóló, ó *sipsip* hupu kaae tane fi teó waletamotei kale doasiné ama kutó diratere whĩpaee, ‘Yá ọla naasepóló hapale ape,’ fo dua de? Meipó. <sup>8</sup> Doasi whĩné atei fo yaalomeitei, etei fota ti enérápó. ‘Yálo naaire ọlaró wëitamopi donoróló, ẹ nuku betepa ti naao naaire ọla donoraasepólópó dua dapó.’ <sup>9</sup> Kale kutó diratere whĩné ama doasiné ọpaee dirae dere kutó fea diyóló kemetepa, ama doasiné ọpaee mo kée fo dua de? Meipó. <sup>10</sup> Atétere kaae, Kótóné diãpaee dirae dere kutó diyóló kemetepa, diaaętei diã bopé fake enére? ‘Đata, whĩ wisi meitei, ðané ditere kutóró diyalepó fo enérápó,’ ” yalepó.

*Naase tamo whĩrape dowi humu fuluné tiki dopa wisirale fo*

<sup>11</sup> Ai fo yóló kĩlipaae Yesu ọ Jerusalem be huluapaae sókó faairaalu, Samariaró Kaleli haetamo ðãle tuãmó fu betalepó. <sup>12</sup> Atéró ọ betã be huluamó sókó felemó, dowi humu fuluné tiki dore naase tamo whĩrape ątamo hokolaa yaai wóló, mo tumó daae molepó. <sup>13</sup> Atéró daalu fo fake yóló duraalu, “Doa whĩ Yesu-ó, naao ða kọlené sukutu tao sae!” yalepó.

<sup>14</sup> Ai fo depa, Yesuné atima kelalemó kọlené sukutepa duraalu, “Diã fóló, so whĩmó momaratere whĩrapepaae diaaę tiki yó melale fae,” yalepó. Atétepa, atimané tiki yó melaai tų tuãmó fu betepatei, atimané dowi humu fulu torokó fóló wisiyalepó.

<sup>15</sup> Atétepa, atimakó betã whĩné ama tiki fopeyalemó wisipa kilituraalu, momó fesaae fóló fo fakeyóló Kótóné doi sóró horaté fu betalepó. <sup>16</sup> Até deté wóló, Yesu daale felekemó deraapisa fóló mulu, mo kée du betalepó. ąta, Samaria hae kwiamó wale whĩkópó.

<sup>17-18</sup> Tétepa, Yesuné atimapaee woseturaalu, “Mepaae naase tamo whĩrape yálo wisirénié? Ita, kae fake whĩtei Kótóné doi hale sóró horatapa, Naase aporó kemeyóló doyró whĩrape-a, neyãleé?” yalepó. <sup>19</sup> Téró ama ọpaee duraalu, “Naaó kisipa tiki tiró betale alané yá wisiralepa, turukó holóló mo dua fae,” yalepó.

*Kótóné tẹteróló kaae tare ala wóló mulapóló yale fo*

(*Mat 24:23-28,37-41*)

<sup>20</sup> Atéró, me sukamó Farisi whĩrapené Yesupaae duraalu, “Kótóné tẹteróló kaae tare ala noa be ðémó wapa so whĩ feané kelaalóé?” yalepó. Ti fo depa Yesuné atimapaee duraalu, “Kótóné tẹteróló kaae tare alata, whĩné kelené kolóló tuę yópóló me fareyópu kae yaalo meipó. <sup>21</sup> So whĩ feané imó ó umó wóló beterafó fo enénipó. Ti noatepae, Kótóné tẹteróló kaae tare alata, mió diã tuãmó i wóló mole ape,” yalepó.

<sup>22</sup> Téró, ama yó matere whĩrapepaae duraalu, “Take waaire be ðęrapekó betã tuãmó kale Whĩné Naalema kelenée du betaalotei mo kelaalo meipó. <sup>23</sup> Atéró kekitu betepa, mepaae so whĩné duraalu, ‘Kale Whĩné Naalema umó wóló beterafó,’ ó ‘Imó wóló beterafó,’ depa, mo dere nisyóló sya faęse. <sup>24</sup> Ti noatepae, kale Whĩné Naalema ọ wouta, epée duraalu hae kwia fea ðeyó fu dere kaae yaalo ai ape. <sup>25</sup> Ai alarape fea yaaipatei, folosóró ąpi kae kae susupui ala supa, ti mió i alimó betó mole so whĩné ama fo woseni, ọ hõraalo ai ape.

<sup>26</sup> Take Noa betale alimó yale kaae, mió Whĩné Naalema waaire alimókélé atétóró yaalo ai ape. <sup>27</sup> Take Noa betale alimó, so whĩ fea ọlaró wëitamó nokole alakélé, so whĩtamó beteratere alakélé, whĩ so dokotere alakélé, deté fu betepatei, Noasépi nuku tuãpaee bitĩ horalepó. Até deretamotóró, atima ai du betale ala kemene felepó. Atéturaalu, doasi wëi dukulé horóló so whĩ fea sisiraae felepó.

<sup>28</sup> Ai yale kaae, take Lot betale alimókélé, so whi fea wisiyóló bitu ɔlaró wɛitamó nokole alakélé, ɔla ɔla dotonóló duputere alakélé, ɔla wae bilitere alakélé, be tɛtere alakélé, fea deté fu bitipakalepó. <sup>29</sup> Atétu betepatei, Lot ɔ Sodom be hulua taaróló foletamotóró hepen bemó siró kapo whaa kaae ere *sulpa* sitamo hali kaae dorowóló, so whi fea doralepó.

<sup>30</sup> Atétu yale kaae, kale Whiné Naalema mió kinóló betereitei hakeamó wapa, so whi feané kelaalo ai ape. <sup>31</sup> Atétere sukamó, whi me ama siki bemó biti hae bemó mole ɔla wisi saai dapóló derepaɔse. Kutómó daale whi momó fesaae fóló, bemó mupa wale ɔla momókó sene faɔse. <sup>32</sup> Ti noatepae, Lot-né soma yale ala kisipa muae. <sup>33</sup> Mepaae whi de yaɔ ala erótutei, ama betere bete me ala yaɔsórópóló, amatei hotowayóló kaae tapa, ti atétere whiné betere bete aluyaalopó. Tépeitei, whi me dené ama betere bete me ɔla meipóló taalatepa, ti ama betere bete aluni, mo ti muó tawaalopó. <sup>34</sup> Yaɔ diɔpaae i dere ape. Dilikitamo whi tamo betɔ besekémó fipatei, me whi dapesó furaalu, me whi fipa taaróló faalopó. <sup>35</sup> So tamo *flawa* o bula yaai derɔketu betepa, me so dapesó furaalu, me so taaróló faalo ai ape,” yalepó. <sup>36</sup> (-)

<sup>37</sup> Tétepa, kale yó matere whirapené Yesupaae woseturaalu, “Tale-ó, ai alarape-a momó eratepa kelaaló?” depa, ama duraalu, “Na ó hupu kɛlaai nokole barape sikimó sɛ kweyóló bopétu betepa, ti ama naaire ɔla kɛlaai mupa ai dere ape yóló kisipa yaalopó,” yalepó.

## 18

### *Tao sae yóló dotopo du betale wulia sopaae dó faróló yale fo*

<sup>1</sup> Ai fo yóló kemetepa, Yesuné ama yó matere whirapené Talepaae momatere ala hɛle yó tanópóló, etei fo sale yalepó. <sup>2</sup> “Ai doasi be huluamó fo tokóló taletere whi betɔ beterepó. Ai whiɔta, Kótó kolóló witere alakélé ini, dotoróɛ falepó. <sup>3</sup> Ai be huluamó betɔ wulia so beterepó. Ai so ama bóe whiné ɔtamo fo tokóló só deraɔsóró ɔ tao sɔpóló, suka fea fo taletere whi beterepaae eneta du betalepó.

<sup>4-5</sup> Kale soné betɔ fo maaté eneta du betepa, ɔ hóturaalu i fo yalepó. ‘ɛta, Kótókélé mo so whikélé, kolóló wi inire whitei, i wulia soné ɔ tao sae yóló dotopoi fo maaté eneta yó taneteiné ɛ hótɛpa ɔ tao saalopó,’ ” yalepó.

<sup>6</sup> Téró Talené duraalu, “Kale fo tokóló taletere dowi whiné i sopaae yale fo wosóló kisipa muae. <sup>7</sup> Kótóné ama sorokó su yóló betero betere so whiné ɔtamokélé, dikitamokélé, kematóró yó tapa, ai kematere ɔla ama melaalomeié? <sup>8</sup> Yaɔ diɔpaae i dere ape. Kale fo tokóló só deraaire whiné diɔ só deraɔsóró, ama mo hapale tao saalo ai ape. Téyaalotei, kale Whiné Naalema i haepaae wale sukamó so whi fea kisipa tiki tiró betepa kelaalorópó,” yalepó.

### *Farisi whiró takis moni siré kotere whitamóné yale ala*

<sup>9</sup> Yesuné i fo sale atimapaae yó mótu duraalu, mepaae whi atimata mo donoi ala dapóló bopé faketuraalu, mepaae so whi tɛteratere alamó Yesuné etei fo sale yalepó. <sup>10</sup> “*Takis moni* sere whiró Farisi whitamó moma yaairaalu, momatere be dolopaae holalepó. <sup>11</sup> Téró, kale Farisi whi ɔ turukó holóló daalu amatei, ɔmó etei kaae moma yalepó. “Tale Kótó-ó, ɛta mepaae whirape dere kaae ɔla ɔlémi nokole alakélé, nópu nokole alakélé, mepaae dere dowi alakélé, ó i daale *takis moni* sere whi kaae bitinipó. Térú yaɔ yaɔpaae mo kée dapó. <sup>12</sup> ɛta, betɔ fulamóitei be ɔ tamomó ɔla néni, weyóló hɛle bitu, yaɔ ɔla ɔla naase tamo moletei dekeyóló, betɔ Talepaae mótua dapó,’ yalepó.

<sup>13</sup> Téyaleteti, kale *takis moni* sere whi ɔ mo tumó daalu, hepen bepaae kese horéni haepaae hemée deyóló daalu, “Tale Kótó-ó, ɛta dowi ala dere whiɔpa naao kɔlené sukutu, yaɔ dowi ala kwia kemerae,’ yalepó.

<sup>14</sup> Yaɔ diɔpaae i dere ape. Kale nalo momayale *takis moni* sere whiné ama dowi ala Talené kemeratepa, ɔ haɔtamo bepaae feletei, me whiné ama dowi ala hɛle mupatei

felepó. Mepaae whi de amatei a deróló dua betepa, ti Kótóné a sóró horaalo ai ape,” yalepó.

*Naale belekqatiki Yesupaae dapesó wale fo*

(*Mat 19:13-15, Mak 10:13-16*)

<sup>15</sup> Téró so whi feané teó sóró betó mole naale senaale tikimó Yesuné naase mulópóló, a beterepaae dapesó wua dere ala kilitu, ama yó matere whirapené dapesó wakesé yóló, atima foné salepó. <sup>16</sup> Téyaletei, Yesuné kale naale senaale a beterepaae dapesó ape yóló duraalu, “Atei kaae naale belekqatiki e beterepaae wópólópa, sesékese. Ti noatepae, Kótóné teteróló kaae tare aqomó betaaire alata, atei naale senaale belekqatiki kaae fóló betenérápó. <sup>17</sup> Yalo diapaae mo i dere ape. Mepaae so whi detamo i betó mole naale senaale belekqatiki kaae betepa, ti Kótóné teteróló kaae tare aqomó sókó fóló betenérápó,” yalepó.

*Néli whiné Yesupaae wosale fo*

(*Mat 19:16-30, Mak 10:17-31*)

<sup>18</sup> Atéró, betá Juda topo whi wóló Yesupaae woseturaalu, “Yó matere whi wisi-ó, mo ti betere bete saairaalu, yalo noa alakó yaaloé?” yalepó.

<sup>19</sup> Ai fo depa, Yesuné apaae tokó mótu duraalu, “Betá whikélé whi wisi bitini, Kótó a betá wisirapa, naao epaae noatepa whi wisi-ó fo de? <sup>20</sup> Ti noatepae, kale tukóló muló betere fota, naao dosayóló ai kisipare ape. So nópu naqse, whi daqse, qlémi naqse, me whi dilikóló kapala fo yaqse, naao hae aya aqomó mo dua betae erapó,” yalepó.

<sup>21</sup> Ai fo depa, kale whiné tokó mótu duraalu, “Ai alarape feata take e ketemó bitu deté waletei, miókélé hale yótóro tarapó,” yalepó.

<sup>22</sup> Ai fo depa, Yesuné apaae duraalu, “Mo betá ala betá ya yayarapó. Térapa, naao muó mole qla qla fea dotonóló, *moni* sóró mepaae yolealere so whimó melae. Atéró yata, hepen-mó mole wisi wisi qla saasepóló e sya ape,” yalepó.

<sup>23</sup> Kale hamoko whiné ai fo woseturaalu, a doasi néli whi mo beterapóló kisipa mutu, kutiri humula yóló fomotamo felepó.

<sup>24</sup> Atéteremó, Yesuné a kelené kikéyóló kaae taru duraalu, “Qla qla fea tare whi Kótóné teteróló kaae tare aqomó sókó fóló betaaire mo doasi dirirapó,” yalepó. <sup>25</sup> “Ti noatepae, *kamel* hupu ketéli dolomó sókó faaire hapóluni, sumó fenérápó. Tépatéi, doasi qla qla mole néli whirapeta, Kótóné teteróló kaae tare aqomó sókó faaire mo hapólurapó,” yalepó.

<sup>26</sup> Ai fo depa wosale so whiné Yesupaae woseturaalu, “Dá feata alunérapa, Kótóné demaaté tao saaloé?” yalepó.

<sup>27</sup> Ai fo depa Yesuné duraalu, “Mo whiné enénire ala Kótóné mo sumó enérápó,” yalepó.

<sup>28</sup> Tétepa Pitané duraalu, “Dané be ó qla qla fea mupa taaróló, ya i sya wale ape,” yalepó.

<sup>29</sup> Ai fo depa Yesuné duraalu, “Yalo diapaae mo i dere ape. Mepaae whi dené ama be ó soma ó nomarape ó hama alima ó naale senaale taaróló, Kótóné teteróló kaae tare aqomó betaai dapóló fupata, ti mió i alimó bitukélé ama taaróló wale qla qla tó mó beleróló, Kótóné mo dekéro matepa saalo ai ape. <sup>30</sup> Ai qla maaté meitei, take waaire alimó mo ti betaaire betekélé saalo ai ape,” yalepó.

*Yesu a sinaaire fo mó yaletei*

(*Mat 20:17-19, Mak 10:32-34*)

<sup>31</sup> Atéró, Yesuné yó matere 12 whirape depaae dapesó fóló bitu duraalu, “Dáta Jerusalem be huluapaae holaai foletéi, Kótóné ama qló whirapené i ala yaalopóló asere fo mió mo dokonóló kale Whiné Naalemapaae eratepa kelaalo ai ape. <sup>32</sup> Áta, Juda meire fake whirapené dópóló eleké deyóló, atima naase tuapaae mulaalo ai ape. Atétepa, atimané a doka doka yóo, haleroó, fesaa apuróo, képi tikiné fokosoi ala yóló, a mo ti

sukópóló dóo, yaalo ai ape yalepó. <sup>33</sup> Téyaalotei, sore be demó a mo ti sukáletei momó kepaayóló betaalopó,” yalepó.

<sup>34</sup> Ama yó matere whırapené ai yale fo wosóta yaleteti, bete hiróló moleteiné diriyóló kisipa sini, kóló kóló du betalepó.

*Kele dilikire whı wisirale fo*

*(Mat 20:29-34, Mak 10:46-52)*

<sup>35</sup> Téró Yesu a Jeriko be huluapaae felekemó sókó faai tumó fu betaalemó, beta kele dilikire whı tu demó bituraalu, fua wuatere so whıpaae monikó a lae yóló, kema du betalepó. <sup>36</sup> Atéró wosalemó, so whı mo fea tumó fua wua du betepa, ai so whıpaae woseturaalu, “Doa ai-a, noa ala maaté du bitu de?” yalepó. <sup>37</sup> Ti fo depa, atimané a paae duraalu, “Nasaret be hulua whıkó Yesu i fole ape,” yalepó.

<sup>38</sup> Ai fo depa, ama fo fakeyóló duraalu, “Depit-né Naalema Yesu-ó, naao e kolené sukuturaalu tao sae,” yalepó. <sup>39</sup> Atéró, mepaae folosóro fele so whıné kale whıpaae momó yaai dée yóló foné salepó. Tétepatei, kale sekéné fo faketóro dekéro yó taru duraalu, “Depit-né Naalema Yesu-ó, naao e kolené sukæ,” yalepó.

<sup>40-41</sup> Atétepa Yesu a keiyóló daalu, kale whırapepaae duraalu, “Ai whı e beterepaae dapesó ape,” yalepó. Atétepa, kale whı dapesó wóló felekemó daapa, Yesuné a paae woseturaalu, “Yalo yamó noa alakó erópóló de?” depa, kale whıné duraalu, “Tale-ó, yalo kelené a la kelené yóló kisipa mutapó,” yalepó.

<sup>42</sup> Tétepa, Yesuné a paae duraalu, “Nao kisipa tiki tirale alané naao kele ai wisiyalepa, mió kela,” yalepó. <sup>43</sup> Yesuné ai fo deretamotóro kale whıné ama kele wisitepa, Yesu sya furaalu, Kótóné doi hale sóro horaté felepó. Ai ala depa kelale so whınekélé Kótóné doi hale sóro horalepó.

## 19

*Takis moni siré kotere whı Sakius-né yale ala*

<sup>1</sup> Atéró, Yesu a Jeriko be huluamó sókó fóló, ai be belamó fu betalepó. <sup>2</sup> Téyalemó, takis moni siré kotere whırapené doasi topo whı Sakius beterepó. A ta, fea a lané néli whıpó. <sup>3</sup> Ama kisipané Yesu deró kelaai dapóló felemó, aimó mo hale a kaae so whı touróló daae moleteiné, Sakius a halekeruraalu Yesu wisiyóló kilinipó. <sup>4</sup> Atépa, kale whı a pi sururu yóló fóló, Yesu tumó wale kelaai, beta nose kaae ni siki doló holóló kaae tawóló beterepó.

<sup>5</sup> Atépa, Yesu a ni betemó sókó fóló ai ni sikipaae kele horalemó Sakius daapa kolóló duraalu, “Sakius-ó, mió e yatamo naao bemó betaai kisipa mutapa, ya mo hapale dere ape,” yalepó. <sup>6</sup> Atétepa, a hapale téti dorowóló, hekesetamo Yesu dape sóro ama bepaee felepó.

<sup>7</sup> Atétepa, ai daae mole so whı feané Yesu Sakius-né bepaee fupa kolóló, atimasisi kikiti eróló duraalu, “A ta dowi ala du betere whıtamotei, betaai ai fele ape,” yalepó.

<sup>8</sup> Téyaleteti, kale Sakius a turukó holóló Talepaae duraalu, “Tale-ó, mióta, yalo i mole a la a rapa bukóló, mepaae yolealere so whımó melóo, yalotamo so whı dilikóló mepaae monikó simó ti doyró félimó tómó beleróló tokó melóo, yaai dapó,” yalepó.

<sup>9</sup> Ai fo depa Yesuné a paae duraalu, “Kótóné so whı aluyaqsóro tao sere ala mió i bepaee walepó. Ti noatepae, i whı akélé Abraham-né naaletóro beterepó. <sup>10</sup> Ti Whıné Naalema a waleteita, aluyale so whı kekóló tao saairaalu, walepó,” yalepó.

*Naase tamo whırapené doasi whıné kutó diraaı moni sale fo sale*

*(Mat 25:14-30)*

<sup>11</sup> Atéró, ama ai du betere fo wosetu betepatei, a Jerusalem be hulua felekepaae sókó waleteiné Kótóné tetéroló kaae tare aqmó mole ala so whıné kisipané mo felekemó sókó waaitere nisi du betalepó. Atétepa ama du betere fotamo touróló, atimapaae i fo salekélé yalepó. <sup>12</sup> Atéró ama duraalu, “Hae kwia fea tetéroló kaae tare topo whırapené fake whı beta topo whı sóro beteratepa momó fesaae wóló, hae kwia ama tetéroló kaae tawaaı

dapóló, a felepó. <sup>13</sup> A atéro faairaa, ama kutó diratere naasetamo whirapepaae ape yóló duraalu, 'Yálo i matere *moniné* mepaae kutó diraté fóló, tómó beleróló sóró muló betepa, momó fesaae wou kelaalopóló,' a felepó.

<sup>14</sup> Téyaleteti, ama be whi so whiné ai sekéné atima tetéroló kaae tawaosóró kisipa mutu, 'Kale doasi topo whipaae ene fópóló, atimakó mepaae whirape a fi kilipaae doteyalepó.'

<sup>15</sup> Até yaleteti, doasiné kale whipaae naaotóró tetéroló kaae tawaasepóló, ya sóró beteratapa fae depa, a bepaae fesaae walepó. Téró, ama kutó diratere whirapepaae melale *moniné* mepaae kutó diróló, tómó beleróló meteró saleró kelaipa, dapesene fae yóló, whirape doteyalepó.

<sup>16</sup> Atétepa, ama *moni* melale whirapekó betá whi folosóró wóló duraalu, 'Doa whi-ó, take naao epaae betá melale *moni* bosenóló, mo dekéro sóró muló beterapó,' yalepó.

<sup>17</sup> Ti fo depa, kale topo whiné duraalu, 'Yálo kutó diratere whi wisi-ó, naao ai ere ala mo wisirapó. Ti noatepae, yálo mo sawatamo melale ɔla naao mo wisiyóló kaae tawirapa, naasetamo be huluakélé naaotóró tetéroló kaae tawaasepe,' yalepó.

<sup>18</sup> Kale dere kaae whi me wóló duraalu, 'Doa whi-ó, naaota epaae *moni* betá melaleteti, yálo mepaae kutó dité fóló, naao melale *moni* tómó beleróló aporó sóró muló beterapó,' yalepó.

<sup>19</sup> Ti fo depa, ama topo whiné tokó mótu duraalu, 'Aporó be hularape naao tetéroló kaae tawaasepóló, yálo ya sóró beteratapa,' yalepó.

<sup>20</sup> Téró kale dere kaae, ama kutó dirale whi me wóló duraalu, 'Doa whi-ó, naao kale melale *monita*, yálo me kutókélé dini, kuti kwiané bopeyóló mulaleteti, i sóró wale ape.

<sup>21</sup> Ti noatepae, yáta mo kekepai whi bitu, mené ɔlatei naao sóo, me whiné biliyale ɔla naao bukóló, kwiapaae ya sóo dua dapó. Atétere ala yálo tuéruraalu, e witepa naao yae yale ala inipó,' yalepó.

<sup>22</sup> Ti fo depa ama topo whiné apaae duraalu, 'Yáta, kutó diratere whi dowipó. Yátamo fo tokóló ya só deraaitere ala ti naao dere fonétei ya ai só deretere ape. <sup>23</sup> Ti naao atei kaae kisipa mulutei, e fesaae wouraaalu hýróló sópóló *moni* mulatere tikipaae mulale fole noatepa yaleé?' yalepó.

<sup>24</sup> Téró, kale topo whiné aimó daae mole whirapepaae duraalu, 'Ama ai tare *moni* fasóló naase tamo *moni* tare whipaae melae,' yalepó.

<sup>25</sup> Ai fo depa, atimané kale topo whipaae duraalu, 'Doa whi-ó, ai whita naase tamo *moni* taketi sóró tarapó,' yalepó.

<sup>26</sup> Ti fo depa ama duraalu, 'Yálo diapaae i dere ape. Mepaae ɔla ɔla hýróló mole whipaae ti mo dekéro beleróló melaalo ai ape. Téyaalotei, mepaae whi de ɔla ɔla sawa téti mupa, ti ai ɔla fasó saalo ai ape. <sup>27</sup> Téyaalotei, mepaae yálo tetéroló kaae tare aqomó betere hýróló bóe dele whirapeta, ipaae dapesó wóló, mo ti sinópóló dae,' yalepó.

*Yesu Jerusalem be huluapaae doasi topo whi aqyóló sókó wapa hale sóró horale fo (Mat 21:1-11, Mak 11:1-11, Jon 12:12-19)*

<sup>28</sup> Téró Yesuné i fo yóló kemetepa, atima Jerusalem be huluapaae furaalu, ama álisó felepó. <sup>29</sup> Atéro, a Betpas beró Betani betamopaae sókó faai fu betalepó. Ai be hulua tamo felekemó *Olip* dupó du betere tiki erapó. <sup>30</sup> Aimó ama yó matere whi tamo dotonaa atimaamopaae duraalu, "U bepaae diaamopi fae. Ai bemó sókó fóló kelenalemó, whikélé betóló kunire teó *donki* hupu duló betaalopó. Téyaalopa, ai hupu taayóló ipaae dapesó ape. <sup>31</sup> Atéro taanalemótamo, whi mené diaamopaae woseturaalu, 'Ai neyaa de?' depa, ti i fo yae. 'Momó dapesó waaitei, Talené ama diyaaire kutó mupa sóró ape yale tikimó sóró fulapó yae,' yalepó.

<sup>32</sup> Atéro dotonatepa fóló kelalemó, atimaamopaae yale fotóromo epa kelalepó.

<sup>33</sup> Atépa, atimaamo kale *donki* hupu halika teraatu betaalemó, hupu talerape wóló atimaamopaae woseturaalu, "Ai hupu teraatu betere-a noyaa de?" yalepó.

<sup>34</sup> Ti fo depa atimaamoné duraalu, "Ita Talené ama diyaaire kutó mupa, serale fae yale tikimó sóró fulapó," yalepó.



<sup>35</sup> Atéró, Yesu beterepaae dapesó wóló daaló bitu, atimaamoné deró betere fɔloi kutirape sorokóló, Yesu ɔ hupuné sisó tómó beterópóló, whamenalepó. <sup>36</sup> Atéró ɔ ai hupu tómó betóló wapa, so whɔ folosóró furaalu, atimané deró betere kutirape sorokóló tùmó whamenaté felepó.

<sup>37</sup> Atéró, ɔ Jerusalem be huluapaae felekemó sókó faairaalu, *Olip* du sokore aɔpaae doropole tùmó sókó derepelepó. Aimó, ama yó matere so whɔ mo feané Kótóné kae kae kelemei alarape eratepa kelaleteiné atima hɛkesené sukuturaalu, fo fakeyóló Kótóné doi hale sóró horaai kaae salepó.

<sup>38</sup> “Mió Talené doimó wale doasi topo whɔ wisi-ó, Kótóné yɔ wisirópóló yae!” “Kótóné hepen be tuɔmó mole hosaa muni deyóló dua betere ala so whɔ feapaae erópóló yae.

Téturaalu, mo taoró betere Kótóné kae mole doasi doi hale sóró horae!” deté fu betalepó.

<sup>39</sup> Tétépa, ai so whɔ kuamó betó mole Farisi whɔrapené Yesupaae duraalu, “Naaó yó matere whɔrapepaae taalae yóló, foné sae,” yalepó.

<sup>40</sup> Ti fo depa ama atimapaae duraalu, “Yɔlo diɔpaae mo i dere ape. Atimatamo fo ini dua betepa, ti tùmó ai daae mole kaporapénétei doasi fo fake yaalo ai ape,” yalepó.

<sup>41</sup> Atéró, Yesu ɔ Jerusalem be huluapaae felekemó sókó faai fu bitu, ai doasi be hulua tuɔpaae kese deralemó, mo kɔlei ala epa, ɔ doasi wole yalepó. <sup>42</sup> Atéró woleyóló duraalu, “Hosaa muni deyóló dua betaaire ala mió i be demótóró diɔ beterepaae walapóló, kisipa uɔsóró ti mo wisi uɔpó. Témuɔtei, ai ala yaaire be de kemeyaletiné mió diaaɔ kelené kelaɔsóró, kinó beterapó. <sup>43</sup> Téretei, nalo me be demó kale bóe whɔrape atima naao bepaae dorowaairaalu, be bopéró betere tipimó hae kɔayóló mulaté holóló, naao be bopéró betaalopó. <sup>44</sup> Atére tómó atima daane holóló, diɔkélé diaaɔ naale senaalekélé tao sóró haemó hairaalo ai ape. Kane fake me tómó beleretei, atéró mulópóló taalaalomeipó. Ti noatepae, Tale Kótóné diɔ tao saai wale be de diaaɔ kisipani, hɔraleiteinépó,” yalepó.

*Momatere bemó ɔla dupu du betepa Yesuné hɔkonale fo*  
(*Mat 21:12-17, Mak 11:15-19, Jon 2:13-22*)

<sup>45</sup> Téró, ɔ momatere be bolaare tipi tuɔpaae sókó holalemó, whɔrapené ɔla ɔla dotonóló dupu du betepa fópóló dóló hɔkonalepó. <sup>46</sup> Atéró, ama atimapaae duraalu, “Yɔlo beta, moma maaté yaai tɛnapóló ašemó epatei, diaaɔ ai du betere alané ɔlémi whɔ betere be aɔrótu beterapó,” yalepó.

<sup>47</sup> Atéró momatere bemó, betere dokɔ fea ama fo yó maleta du betalepó. Tétu betepatei, so whɔmó momarateré topo whɔrapekélé, Moses-né asɛre fo yó matere whɔrapekélé, so whɔ kaae tare mepaae whɔ disirapekélé, fea touyóló, Yesu daaire tu kekitsu betalepó. <sup>48</sup> Téyaletéi, atimané ɔ daaire tu me kilinipó. Ti noatepae, yó matere fo so whɔné wosóló, hosaamó su betaletiné ɔ daaire tukélé kilinipó.

## 20

*Yesupaae yɔ topo whɔ né sóró betéraleé yóló wosale fo*  
(*Mat 21:23-37, Mak 11:27-33*)

<sup>1</sup> Téró, me sukamó Yesu ɔ momatere be tuɔmó Kótóné ala etérópóló so whɔ feapaae yó matere alaró, kale mió wosetere fo wisitamo yó mótu betalepó. Tétu betepa, mo so whɔmó momarateré whɔrapekélé, Moses-né asɛre fo yó matere whɔrapekélé, mepaae whɔ disirapekélé, fea touyóló ɔ beterepaae walepó. <sup>2</sup> Atéró wóló ɔpaae duraalu, “Naaó ai alarape yópóló, yɔ né sóró betéraleé?” yalepó.

<sup>3</sup> Ti fo depa, ama atimapaae duraalu, “Yɔlokélé diɔpaae wosetere fo betɔ i dapa, ɛpaae tokó ɔlae. <sup>4</sup> Jon-né wɛi tópurateré ala ó hepen bemó yae depa yalepé, mo whɔné yae depa yaleé?” yalepó.

<sup>5</sup> Ai fo deremó, whɔrape atimasisitei fo kɛlaaróló duraalu, “Dɔnétamo, hepen bemó yae depa yalepó depa, ti dɔpaae ama dere fo wosóló kisipa tiki tirateré noatepa deé enérápó.

<sup>6</sup> Tépatei dɔné duraalu, mo whɔné yae depa yalepó depa, ti doai wóló betó mole so whɔné

kapo duné dā siróló daalopó. Ti noatepae, Jonta so whjpaae yó matere Kótóné kóló whj betaletai feané kisiparapó,” yalepó.

<sup>7</sup> Atétepa, atimané ɸpaae duraalu, “Jon-né wɛi tópuratere ala ɸpaae né yae depa yaleró, dā kisipanipó,” yalepó.

<sup>8</sup> Ai fo depa Yesuné duraalu, “Diaaɸ yɸlo wosale fo tokó menitepa, ti diané ɸpaae wosale fokélé tokó melaalo meipó,” yalepó.

*Whj betané ama kutó kaae tanópoló sóró beteratere alapaee dó faróló yale fo*  
(*Mat 21:33-46, Mak 12:1-12*)

<sup>9</sup> Téró Yesuné so whjpaae ai fo deté fóló, me i fo salekélé yalepó. “Whj betané ama kutó diyóló wain képi wae biliyalepó. Atéró, ai kutó mepaae whjrapené kaae taru, ɸlumétere ɸla sóró dotonótu betae yóló, ɸ ɸlo sukamó me be huluapaae bitj felepó. <sup>10</sup> Kale ɸla ɸlumétere sere alimó, kale kutó talené ama kutó diratere whjkó betapaae duraalu, yɸ kutó kaae tare whj beterepaae mepaae ɸlumére ɸlakó serɸle fae yóló dotɸyalepó. Téyaletai, kutó kaae tare whjrapené ɸ du beteró, hɸle fɸpóló dotɸyalepó. <sup>11</sup> Téró, kale dere kaae ama kutó diratere whj me dotɸyalepó. Téyaletai, ai whjkélé atimané dóló susupuróló, haletamo hɸle fɸpóló dotɸyalepó. <sup>12</sup> Atéró, kale dere kaae sore dakoróló whj memo dotɸyalepó. Téyaletai, ai whjkélé atimané du beteró samea sókó faróló, belapaae sóró taae deralepó.

<sup>13</sup> Téró, kale wain képi kutó talené duraalu, ‘Mió yɸlo noa alakó yaaloé? Yɸlo yaala sókó fóló hosaa turó mole naale betɸ atima beterepaae dotonatepa, atimané ɸ mo wisiyóló dape sóró, ama dere fo wosaalopóló kisipatu, dotɸyalepó,’ yalepó.

<sup>14</sup> Téyaletai, kale kutó diratere whjrapené ɸ wale kolóló, atimasisitei fo dokóló duraalu, ‘Aita, i kutó talené ama naalepó. Alima sinitépa, i kutóró mepaae mómu ɸla ɸlatamo fea ama saɸsóró, dā saairɸalu, ɸ daalopa siépe,’ yalepó. <sup>15</sup> Atéró, atimané ɸ kale wain képi kutó tuɸmó sóró belapaae taae deróló mo ti dalepó. Atétepa, kutó tale wóló atimapaee noa alakó eraaloé? <sup>16</sup> Kale kutó diratere whjrape mo ti dóló sukunóló, ai kutó mepaae whjrapené kaae tawópoló melaalopó,” yalepó.

Tétepa, aimó betó mole mo so whj feané ai dere fo wosóló duraalu, “Aita enénire alatei dapó,” yalepó.

<sup>17</sup> Téró, Yesuné kelené kíké yóló kaae taru atimapaee woseturaalu, “Kótóné fo tuɸmó, ‘Mepaae be tɸtere whjrapené taae farale kane faketei, sóró be hulua eleké wisinaale botokoróló deyaalo ai ape,’ yóló aɸémó ere fo-a, noa betené yaleé?”

<sup>18</sup> Téyaalotei, mepaae so whj de ai kapo fake tómó kotóo sóró dée nukupa, ti ama tiki turukó fóló doalé maaté yaalo ai ape. Téyaalotei, ai kale kapo dokó dorowouraalu tɸiya dere so whjta, mo ti derakó fóló muaalo ai ape,” yalepó.

<sup>19</sup> Tétepa, Moses-né aɸɸere fo yó matere whjrapéró mo so whjmó momaratere topo whjrapetamoné ama ai yale fo saleta, atimapaetóró dapóló aimótóró tawóló daai yaletei, ai touró betere so whjné atimapaee me ala eraɸsóró, witepa taaralepó.

*Sisapaae takis moni melaróe yóló wosale fo*  
(*Mat 22:15-22, Mak 12:13-17*)

<sup>20</sup> Atétepa, atimané Yesuné me alakó hɸsókó fóló déró kelaai, mepaae whjrape mo ala dere whj aɸyóló kikiti kaae tawóló beterópoló, mepaae whjrape dotɸyalepó. Aita hɸle mei, ɸ hɸsókó fóló, ama i fo mo depa wosalepóló, Rom *Gavman* topo whjné naase tuɸmó mulale faai kiswa mutu yalepó. <sup>21</sup> Atétepa, kale whjrapené ɸpaae woseturaalu, “Yó matere whj-ó, naao dere foró so whjpaae yó matere alatamota, mo dono dapó. Naao fake so whj maaté taosuraalu, mo so whj sisópaae erótumipó. Naaota, Kótóné tué mole alatóró mo dono yó mótu beteretei ɸané kisiparapó. <sup>22</sup> Ti ɸané *takis moni* Sisapaae materetei-a, donorépe meié?” yalepó.

<sup>23-24</sup> Atimané ɸ só deraai dere ala ama kolóló, atimapaee duraalu, “Ai *denarias moni* yɸlo kelaalopa ɸpaae yó ɸlae yóló matepa tao sóró duraalu, *moni* tómó i mole asoró doitamo-a né?,” yalepó.

<sup>25</sup> Ti fo depa, atimané duraalu, “Sisanéópó,” yalepó. Tétepa ama duraalu, “Sisané ɔlapa, ti Sisapaae melae. Kótóné ɔla ti Kótópaae melae,” yalepó.

<sup>26</sup> Atéro, Yesu so whi feané keletómó me alakó ɔsókó fuléro kelaai su saletei, ɔ ɔsókókélé feni, ama atimapaae fesaayóló dere fomó, atima hokomó sókó furaalu fokélé tekini, siratei du betalepó.

*Sinale whi kepaayóló so dokaaloé yóló wosale fo  
(Mat 22:23-33, Mak 12:18-27)*

<sup>27</sup> Mepaae sukale so whi kepaayaalo meipó, du betere Sadyusi fakekó mepaae whirapetamo Yesupaae wosetere fo yaai walepó. <sup>28</sup> Atéro duraalu, “Yó matere whi-ó, whi betá so dokaletei, naale senaalekélé deni hale sinitépa, noma me whiné ai so wulia dokóló naale detépa, ti ai naale noma sukale whi betale sirimó beterópóló yae fo Moses-né asémó ɔpaae erapó,” yalepó. <sup>29</sup> “Take weikeró nomarape beterepó. Atéro bitu, topo whi so dokaletei, ai sotamo naale deni, ɔ hale sinalepó. <sup>30</sup> Atéro sukutepa, kale so wulia noma me whinémo dokalemó, ai whikélé naale deni, hale sukalepó. <sup>31-32</sup> Nomarape fea até deté fóló, nalo mo kemerótu noma awá taalu whiné dokaletei, ɔkélé hale sukalepó. Atéro mo ti kemeróturaalu, kale sokélé sukalepó. <sup>33</sup> Atéro, weikeró whirapené dokale so take kepaayóló wale sukamó, mé whiné dokaaloé?” yalepó.

<sup>34</sup> Ti fo depa Yesuné atimapaae duraalu, “Mió i alimó bitu, whi so dokóo, so whitamó fóo, du beterapó. <sup>35</sup> Tétu betepatei, sukale so whi momó kepaayóló betaaire alimó atéro whi so dokotere alakélé, so whitamó beteratere alakélé, sinitere alakélé ini, hepen bemó betere *ensel* kaae betaalo ai ape. <sup>36</sup> Téturaalu, atima kepaaró betere naale senaale ereteiné Kótóné ama naale senaaletóro betaalopó. <sup>37</sup> Ni sesaapemó duku betere si mi dolomó yale fo Moses-né aserapó. ɔta, Abraham, Aisak, Jekop-sépi fea tetéroló kaae tare Kótó beterapó. Atére foné sukale so whi aluni, kepaayóló beterapóló, ɔkeamó yó matapó. <sup>38</sup> Ti ɔta, sukale so whi maaté tetéroló kaae tanitei, mo betere so whikélé tetéroló kaae tare Kótó beterapó. Ti noatepae, sukale so whikélé, betere so whikélé, fea amatóro beteró beterapó,” yalepó.

<sup>39</sup> Moses-né asere fo yó matere whirape mepaaené ɔpaae tokó mótu duraalu, “Yó matere whi-ó! naao dere fota, mo dono ɔpó,” yalepó. <sup>40</sup> Téyaletei, ama ai yale foné atima haleturaalu, whi betanékelé ɔpaae me wosetere fo inipó.

*So whi tetéroló kaae tare whi-a né naaleé yale fo  
(Mat 22:41-46, Mak 12:35-37)*

<sup>41</sup> Téró, Yesuné atimapaae duraalu, “Kótóné so whi tetéroló kaae tare whi Kerisota, Depit-né naalepó du betere-a noa fo betené de?

<sup>42-43</sup> Ti ai fo bete Depit-né amatei, ɔkearóló *buk* Sam-mó asayóló muló beterapó. ‘Talené ɔ tetéroló kaae tare Talepaae duraalu, “Yálo naao bóe whirape tétei aleróló, naao hó aomó beteraalopa, kaae tawóló yálo turu naase demó betae,” ’ erapó.

<sup>44</sup> Ti Depit-né ɔ tetéroló kaae tare Tale-ó du betaleteimo, ama naalepó, fo neteró yaleé?” yalepó.

<sup>45</sup> Téró, aimó betó mole so whi feané ama yó mótu betere fo wosetu betepatei, Yesu ɔ ama yó matere whirape daalepaae fetée fóló duraalu, “Moses-né asere fo yó matere whirapené dere alané ɔia doraosóro mo wisiyóló kaae tawae. <sup>46</sup> Ti atimata, so whi feané doasi whi-ó yóló, dukiraterere kokómó so whi fea touráleta dere tikipaae faairaalu, mo fóló kuti wisimaaté deróló fua yóo, Kótóné fo wosetere be dolopaae fukélé, mo wisi tikimótóro betaai ɔkesé dua yóo, ɔla detere sukamókélé, topo whirape bitua betere tikimó, betaai ekele yóo, dua ɔpó. <sup>47</sup> Téturaalu, kale wulia sorapekélé dilikóló atimané ɔla ɔla fea ɔlémi sóo, moma duraalukélé, so whiné dukiraterere kokómó fóló siyóló yóo, dua ɔpó. Take kemetere sukamó atétere whirapené saaire kwiata, mepaae so whiné saaire seke bosenóló, mo doasi saalo ai ape,” yalepó.

## 21

*Wulia soné moni ke deråle wale fo*  
(Mak 12:41-44)

<sup>1</sup> Téró Yesu  momatere bemó bitu kaae tare mó, mepaae néli whiné Kótópaae hle matere *moni* deratere dolopaae dekéro deråleta du betalepó. <sup>2</sup> Atétepa kelalemó, bet yoleale wulia sonékélé sonaai *moni* ke belekamale tamo deråle walepó. <sup>3</sup> Atétepa ama duraalu, “Ylo dipaae mo i dere ape. I yolealere wulia soné derale *moni* kené so whi feané derale *moni* taaróló, mo bosene falapó. <sup>4</sup> Ti noatepae, so whi feanéta doakale *moni* mupatei, téti maaté deråleta yalepó. Téyaletei i wulia sonéta, ama depe dolo sesé mole *moni* ketei, mo ti kemeróló deråle walepó,” yalepó.

*Sró haetamo kemeyaaí deremó eratere fareyópu*  
(Mat 24:1-35, Mak 13:1-31)

<sup>5</sup> Téró, mepaae ama yó matere whirape atima furaalu, “Mepaae so whiné Kótópaae hle matere la laró kapo fake wisitamóné momatere be wisinaale tyale tikimó kokóné sininó beteraapa kelaé,” yalepó. <sup>6</sup> Tétepa, Yesuné atimapaee duraalu, “Diaa mió i keletere la la feata, take waaire sukamó me kapotamo atéro wolekepa kelaalomeitei, fea fisikó fóló, haemó kolokó doropóló mupa kelaalo ai ape,” yalepó.

<sup>7</sup> Ti fo depa atimané paae woseturaalu, “Yó matere whi-ó, ai alarape-a noa sukamó yaaloé? Noa kaae fareyópu eratepa, kolóló kisipa muaaloé?” yalepó.

<sup>8</sup> Ai fo depa Yesuné duraalu, “Mepaae whiné kapala fo yóló di dilikasóró, mo hotowa yóló kaae tawae. Ti noatepae, mepaae dilikitere whirape wouraalu ylo doi yóló, ‘Kale waalopó du betere whi tórótípó. Ali mió felekemó walapó,’ depa mo nisiyóló sya fase. <sup>9</sup> Doasi bóe dele alaró mepaae whirape atimané hae tiki atimatei tteróló kaae tawaaíraalu, *Gavman* whitamó bóe du beterapó dere fo wosóló wiyase. Ti noatepae, folosóró ai alarape mo yaalotei, kemeyaaire ali folo sókó waalomeipó,” yalepó.

<sup>10</sup> Téró atimapaee duraalu, “Me hae kwiamó betó mole so whiró me hae kwiamó betó mole so whitamó bóe dóo, me hae kwia tteróló kaae tare topo whiraperó me hae kwia tteróló kaae tare topo whirapetamo bóe dóo, yaalo ai ape. <sup>11</sup> Atéturaalu, hae kwia feamó doakale bao dere alakélé, doasi seki alakélé, wotetere aliró hepo alitamokélé waalopó. Téturaalu, so whi mo doa winé sinóló diri furu furu yaaire alaró me ala yaaire mó dere fareyóputamo amó eratepa, diaa kelaalopó.

<sup>12</sup> Ai alarape yaaitai folosóró, mepaae whiné di dóló susupuróló, fo wosetere berapepaae dapesó fóló, *dipula* beteraalo ai ape. Atéro, di doasi topo whiraperó *Gavman* whirapetamo beterepaae dapesó faalopó. Di ylo ala erótu betere mó bóe duraalu ai alarape yaalopó. <sup>13</sup> Atétere alané ylo yó melale alarape atimané keletómó yó melópóló, di t ai mulatere ape. <sup>14</sup> Atimané di só deraairaalu, fotokiné depa di noa fo yaaloé, yóló whaalía yase. <sup>15</sup> Ti noatepae, ai ala deretamo ylo dipaae kisipa tiki dotoró fole alaró atimané dere fo tokó melaaire fotamo yó melaalo ai ape. Diné ai fo depa woseturaalu, di só deraaitere whirape folópu kolokó fóló, mo bet whiné kélé me tokó matere alakélé yaalomeipó. <sup>16</sup> Diaa hae aya ó norape ó fake whirape ó fulumu whirapéné kélé, di dópóló eleké deyaalo ai ape. Téturaalu, di mepaae whirape atimané mo ti dóló sukunaalopó. <sup>17</sup> Atétu, so whi mo feané ditamó bóe dóló, di hraalo ai ape. Ti atétere alata, atimané  hrótu dikélé ai hratere ape. <sup>18</sup> Téyaalotei, diaa topo niki mo betkókélé aluyaalo meipó. <sup>19</sup> Di mo ti betaaire bete saairaalu, mo diriyóló betae.

<sup>20</sup> Diaa kelerlemó, Jerusalem be hulua bóe whirapéné bopéro betepa kilituraalu, kale be hulua mió mo felekemó dóló wópu mulaai dapóló, kisipa muae. <sup>21</sup> Atétere sukamó, Judia hae kwiamó betó mole so whi di ti du sorokó molepaae botokó fóo, mepaae doasi be hulua tumó betó mole so whi di ai be hulua taaróló fóo, mepaae ai hae kwiamó betóló fale so whikélé ai doasi be hulua tupaae fasóró yae. <sup>22</sup> Ti atétere alimó yaaire alata hle meipó. I haemó betóló fale so whiné yale alamó Kótóné kwia móturaalu, doasi seki ala eraalopóló, aémó ere fo dokonóturaalu, mo eraalo ape. <sup>23</sup> Ti aita, Kótóné i hae

kwia feamó betó mole so whĩtamo doasi fopaae buturaalu, só ai deratere ape. Atétere be demó mepaae naale ere soraperó, naale teó awa nuku betere sorapetamo betá kóló, mo doasi sekéi ala saalo ai ape. <sup>24</sup> Téturaalu, atima mepaae ti bóe dele sepakené dóló kemeróo, mepaae so whĩ ti hae kwia feapaae *dipula* sóró dapo dapo yóo, yaalopó. Tétu, Jerusalem be mo ti doróló torokó faróló, Juda meire fake atimané teteróló kaae taté fóló, Kótóné dale muló betere kwiamó sókó fupa, ti kemeyaalo ai ape.

<sup>25</sup> Atéturaalu, samó daale sukanékélé, hõrerapenékélé, wéliénékélé, kae kae alarape depa kolóo, doasi wéi kela whaaú yóló holóo yaalopó. Atétere ala i hae kwia feamó betó mole so whĩné kilitu, noa ala du derópóló hosaa wéi wéi yóló wiyaalopó. <sup>26</sup> I hae kwia feamó betó mole so whĩné ó sã wore duraalu, hõrerape torokó dorowale kilitu, i haemó noa ala du derópóló, doasi winé sukãalopó. Tétu, diri furu furu yóló be fesaaetamo du dere kaae yaalo ai ape. <sup>27</sup> Ai alarape yóló kemetepa, kale Whĩné Naalema ó sãko dolomó doasi bole fotokoró mo kae ere dẽ wisinaaletamo hãkeamó wapa kelaalopó. <sup>28</sup> Ai alarape kaae sóró depa kilitu, aluyaqsóró Kótóné ama dupure so whĩ mo felekemó dapesene walapóló kisipa mutu, hãjtamo turukó holóló daae muae.

<sup>29</sup> Atéró, ama atimapaee i fo sale yalepó. Ti daale ni noseró mepaae nirapetamoné ere ala diaaõ kolóló kisipa muae? <sup>30</sup> Nirape sóku fóló, tokõ momó beletepa kilituraalu, kale ba fo ali mió mo felekemó ai sókó wale ape dua dapó. <sup>31</sup> Atei alarape kaae depa diaaõ kilitu, Kótóné teteróló kaae tare ala mió mo felekemó walapóló kisipa muae.

<sup>32</sup> Yãlo diãpaae mo i dere ape. Mió i alimó betó mole so whĩ sukuni hãle betepatei, i alarape folosóró yaalo ai ape. <sup>33</sup> Sãró i haetamo kemeyaalotei, yãlo fo betã mo kemekélé ini, hãle muó tawaalopó.

<sup>34</sup> Diã wéi nóló topo dotere alané diaaõ tiki ó naao dere ala hãle ãla kaae taae fatereteikélé, ó i haemó whaaliatu betere alakélé, diãné hosaa tuãmó sekéné sinitere alakélé du betepa, i be dẽ sókó wouraalu yã hemó duku dere kaae yaqsóró, mo hotowaró kaae tawae. <sup>35</sup> Ti noatepae, ai yaaire alarapeta, i hae kwiamó betó mole so whĩ mo feapaae waalo ai ape. <sup>36</sup> Kale Whĩné Naalema betere tikimó diãkélé betaalopó. Téyaalopa, ai alarapené diã só deraqsóró, betere dokõ fea hotowayóló kaae taru, momatere ala yó tawae,” yalepó.

<sup>37</sup> Atéró, Yesu ã suka fea ai momatere bemó Talené ala etérapóló yó melóló, be kuluka deretamo ã *Olip* du sorokó molepaae fini fi wuatu betalepó. <sup>38</sup> Atei ala du betepa, so whĩ fea mo hĩkatitei turukó holóló Yesuné momatere bemó yó mótu betere fo wosaai wua yalepó.

## 22

### *Judas-né Yesu eleké deale fo*

(*Mat 26:1-5,14-16, Mak 14:1-2,10-11, Jon 11:45-53*)

<sup>1</sup> Kale bosene fele be dẽ kisipa mutu, fopei *bred* o deyóló nokole be dẽ felekemó sókó waai depa etéyalepó. <sup>2</sup> So whĩmó momaratere topo whĩraperó Moses-né asẽre fo yó matere whĩrapetamo so whĩné kapo duné siróló daqsóró wituraalu, Yesu kikititi daaire tũ kekitu betalepó. <sup>3</sup> Téró, atima 12 yó matere whĩrapekó betã whĩné doi Judas Iskariot tuãpaae dowi Satan bitĩ walepó. <sup>4</sup> Tétepa kale Judas ã fóló, mo so whĩmó momaratere topo whĩraperó momatere be kaae tare diki tare whĩrapené topo whĩrapetamo betó molepaae felepó. Téró Yesu dõpóló netéró eleké deyaaloé? yóló, fo dokaaí felepó. <sup>5</sup> Atéró, fo dokóló kemetepa, hẽkese duraalu *moni*-né ã dupuyaalopó, yóló mulalepó. <sup>6</sup> Atéró, Judas-né wisirapó depa, so whĩ touróló bitinitere sukamó Yesu dõpóló naase tuãpaae mullaairẽ tũ kekitu betalepó.

### *Yesu ama yó matere whĩrapetamo siki bemó bitu ãla nale fo*

(*Mat 26:17-30, Mak 14:12-26, Jon 13:21-30, 1Korin 11:23-25*)

<sup>7</sup> Kale bosene fele be dẽ kisipa mutu, fopei *bred* o deyóló nokole be demó betã *sipsip* hupu male dóló, Talepaae simó sukũlaa daróló melaaire be dẽ sókó walepó. <sup>8</sup> Téró,



Yesuné Pitaro Jon-tamo dotonaai duraalu, “Diaamo fóló, kale bosene fele be demó deyóló naaire qlakó taleyóló mulaai fae,” yalepó.

<sup>9</sup> Ti fo depa atimaamoné apaae woseturaalu, “Nao kisipané ai qla-a, dāmoné momó taleyóló mulópóló de?” yalepó.

<sup>10</sup> Ai fo depa ama duraalu, “Diaamo ai be hulua tuamó sókó fēlalemó, whi betā wēi wuti beleyóló tumó diaamotamo hokolaa yaalo ai ape. Téyaalopa ā sya fóló, fole be dolopaae diaamokélé buó deyaē. <sup>11</sup> Téró, ai be talepaae etei fo yae. Yó matere whiné yāpaae duraalu, ‘Yālo yó matere whirapetamo bosene fele be demó, q̄la deyóló naaire be kekó momó donoróló muló betere?’ yóló, wosae yalepó,” yalepó. <sup>12</sup> Aténalemó, ama diaamopaae óté taoró doasi be ke yó melaalo ai ape. Ai be ke dolomó betaaire ni fake ó mepaae q̄la qlakélé fea sumó donoróló muló betepa kelaalo ai ape.

<sup>13</sup> Atétepa atimaamo fóló kelalemó, Yesuné yale fo motóró epa kelalepó. Atéró bituraalu, kale bosene fele be demó atimané deyóló naaire q̄la aimó donoróló mulalepó.

<sup>14</sup> Atéró, kale q̄la naaire suka kele sókó wapa, Yesuné yale fotóró mo epa kelalepó. Atéró *aposel* whirapetamo q̄la nokole ni fake tómó boperó bitu q̄la nuku beterepó.

<sup>15</sup> Atéru, ama atimapaae duraalu, “Ē doasi sekē saaire ala feleke depa, kale bosene fele be demó detere q̄la dā betāmó nokoletiné ē mo doasi hēkese dapó. <sup>16</sup> Ti yālo diāpaae i dere ape. I bosene fele be demó detere q̄la ē néli hāle bitiré fóló, Kótóné tēteróló kaaē tare aqmó mió i q̄la detere ala bete dokonatepa, ti momó naalo ai ape,” yalepó.

<sup>17</sup> Atéró, Yesuné *kap* wuti sóró taru, Tale Kótópaae mo kée yalepó. Atéró mótu, Yesuné atimapaae duraalu, “I matere wēi tao sóró, diā fea nósu deté fóló, kemerae. <sup>18</sup> Ti yālo diāpaae mo i dere ape. Mió i nokole *wain* képi wēi momó kaaē néli hāle bitiré fóló, Tale Kótóné tēteróló kaaē tare ala sókó wale sukamó momó naalopó,” yalepó.

<sup>19</sup> Téró, ama *bred* o bula tao sóró Kótópaae mo kée yóló, terekée daalu yóló anirótu duraalu, “Ita, yālo tiki diāmó i matere ape. Térapa, diāné ē kisipa muóló nukulé fu betae,” yalepó.

<sup>20</sup> Atéró, atima q̄la nóló kemetepa, kale yale kaaē wēi wuti tao sóró taru duraalu, “I *wain* wēita, Kótóné ama so whi tao saalopóló, kisi yóló mulale fo diriróturaalu, diā tao saai sunée farale yālo sameapó. <sup>21</sup> Téretei, i ni fake tómó ētamo betāmó q̄la nuku betere whinétei, ē dōpóló eleké deyaalopó. <sup>22</sup> Téyaalotei, Whiné Naalema i ala yōpólópó yóló, Kótóné tukóló muló betere fo mo dokonóturaalu eraalo ai ape. Téyaalotei, Whiné Naalema dōpóló eleké deyaaire whi betā mo doasi sekēi ala saaireteiné q̄lerapó,” yalepó.

<sup>23</sup> Ti fo depa, ai ala-a né yaai dée yóló, atimasisitei u wosene i wosene du betalepó.

<sup>24</sup> Atéró kale dere kaaē, ama yó matere whirape atimasisi doasi topo whi-a, de betaai dée yóló fonétei alale su betalepó. <sup>25</sup> Tétepa Yesuné atimapaae duraalu, “Kale Juda meire fake tēteróló kaaē tare topo whirapenémo so whi tēteróló kaaē tanópóló, sóró beteró betere whirapeta doasi néli whi bitu, so whi fea tao sóró wisi ala erótu betere whirapepó dua dapó. <sup>26</sup> Tépatei, diā atei kaaē ala ini, diā tuamótamo doasi topo whi betepa, ti mo ketei kaaē betóo, diā tēteróló kaaē tare topo whi ti kutó diratere whi kaaē betóo yae.

<sup>27</sup> Ti noatepae, q̄la deyóló nokole sukamó doasi doi mole whirapené noa ala dua de? Ti atima doasi whirape ni fake tómó bitu, q̄la maaté nuku beterepé, kutó diratere whi kaaē bitu, q̄la biliyóló maleta dua de? Meipó. Ai doasi doi mole whirape atima ai ala dumi, ni fake tómó bituraalu, q̄la maaté nukua dapó. Tépatei, ēta diā feané kutó diratere whi kaaē beterepó. <sup>28</sup> Diāta, epaae sekēi ala wou betepatei ē taaróló botokó feni, ētamo betāmó bitiré walepó. <sup>29</sup> So whi tēteróló kaaē tanópóló yālo Ayané ē sóró beterótu yale kaaē, yālokélé diā so whi tēteróló kaaē tanópóló, sóró beteratapó. <sup>30</sup> Até dapa, yālo tēteróló kaaē tare ala tuamó ni fake tómó bitu, q̄la nóló, wēi nóló du betaalopó. Atéturaalu, doasi topo whi betere tikimó bitu, 12 Israel fakerapetamo diaaq̄ fo tokóló tale yaasepóló, sóró beteratapó.

*Pitané yaaire alamó Yesuné yale fo  
(Mat 26:31-35, Mak 14:27-31, Jon 13:36-38)*

<sup>31</sup> Saimon, Saimon-ó, yálo yápaae i dere fo wosae. Mepaae so whiné *whit* ke buléro kelaai fumi sukutu dere kaae, yá tuámó noa alakó muléro kaae kelaairaaluu, Satan-né yápaae wosene walepó. <sup>32</sup> Téyaletéi Saimon-ó, naao kisipa tiki tiró betere ala taarólo haepaae derepaosóro, yálo yámó momaralepó. Naao kisipa tiki feteyólo, yá ę beterepaae momó wapata, ti naao norape tao sóro fotokó bulaasepé,” yalepó.

<sup>33</sup> Tétepa Pitané ąpaae duraalu, “Tale-ó, yá *dipula* beteratepa ti ękéle wusuró beteroó, sukutepakéle ti wusurótóro sukó enérapó,” yalepó.

<sup>34</sup> Ai fo depa Yesuné duraalu, “Pita-ó, yálo yápaae i dere ape. Mió i be demó wá *kakaruk* bané hale yaaipatei, naao ę kisipanipó fo sore félimó yaalo ai ape,” yalepó.

<sup>35</sup> Téró, Yesuné atimapaee woseturaalu, “Yálo dią dotonale sukamó *moni* butere be ó hęleke be ó me ęlakéle sóro fae ini, hęle fópóló dotęyalepó. Téyaletéi, dią me ęlakó mei yaleé?” depa atimané duraalu, “Meipó,” yalepó.

<sup>36</sup> Ai fo depa, ama atimapaee duraalu, “Mió diaaę *moni* detere be mupa sóo, yokéle sóo yae. Bóe dele sepakekótamo munipa, ti diaaę tómo deró betere kuti sokóló, me whıtamo dotonóló sepake betákó dupuyae. <sup>37</sup> Ti noatepae, i fo aseýóló muló beterepó. Dowi ala dere whırape dosąaturaalu, ąkéle touróló dosąayalepó. Yálo diąpaee i dere ape. Ai ere fo dokonóturaalu ępaee mo eraalopó. Mo dapó. ęmó kisipa muturaalu, Kótóné kóló whırapené aseýmó ere forape fea dokonóló ępaee motóro eraalo ai ape,” yalepó.

<sup>38</sup> Téró, ama yó matere whırapené ąpaee duraalu, “Tale-ó, ąané bóe dele sepake tamo i tarapa kelere?” depa, ama duraalu, “Ai súpó,” yalepó.

#### *Yesu Olip dumó daalu moma yale fo*

*(Mat 26:36-46, Mak 14:32-42)*

<sup>39</sup> Atéro, Yesu ą belapaae sókó doropóló ama dua dere kaae, *Olip* du sokorepaae fupa, ama yó matere whırapekéle, ą sya felepó. <sup>40</sup> Atéro, aimó sókó fóló, ama atimapaee duraalu, “Sų sere alané dią dowi alamó dée nalaosóropa, Talepaae momatu betae,” yalepó. <sup>41</sup> Atéro, ą atima daale tiki sawa taaróló fóló, bukutiri teýaró bituraalu momayalepó. <sup>42</sup> Ama i moma yalepó. “Aya-ó, naao kisipané ępaee i waaire sekei ala waosóro sesé yaai depa ti té yae. Yálo kisipané enére ala yaalomeipa, naao yaai kisipa mole ala betą erae,” yalepó. <sup>43</sup> Atétepa, ó hepen bemó betere *ensel* betą dorowóló ą tao sóro fotokó bulalepó. <sup>44</sup> Atéro, Yesuné ama hosaa tuámó mo doa sekené sinitépa, Alimapaee mo fotokó moma yalepó. Atéturaalu, ama tikimó fosono doasi fąke kaae dorowóló, haepaae fu betalepó.

<sup>45</sup> Atéro momayóló kemetépa, ą turukó holóló ama yó matere whırape beterepaae momó fesaae fóló kelalemó, atima dekené sukuturaalu fotokókéle meiyóló, noke foposaa yó molepó. <sup>46</sup> Atépa ama atimapaee duraalu, “Dią noatepa, noke foposaa yó mule? Sų sere alané dią ąlisóro fóló, dowi alapaae só deraosóro, turukó holóló Talepaae momatu betae,” yalepó.

#### *Judas-né Yesu bóe whiné naase tuąpaee mulale fo*

*(Mat 26:47-56, Mak 14:43-50, Jon 18:3-11)*

<sup>47</sup> Ama fo kemeni hęle du betepatei, so whı mo hęle ęla kaae walepó. Kale yó matepa wosetere 12 whırapekó betą whı Judas-né Yesu kóló tukó naai, ą daale felekepaae walepó. <sup>48</sup> Téyaletéi, Yesuné ąpaee duraalu, “Judas-ó, kale Whiné Naalema dópóló, eleké deyóló kóló tukó naai wou de?” yalepó.

<sup>49</sup> Até yaaire ala, Yesuné ama yó matere whırapené kolóló ąpaee duraalu, “Tale-ó, ąané i tare sepakerapené deýaróe?” yalepó. <sup>50</sup> Téró, atimakó betą whiné mo so whımó momarateré doasi topo whiné kutó dirateré whiné tururó wosęli ąae deralepó.

<sup>51</sup> Tétepa Yesuné duraalu, “Ai ala me momókó yaęse!” yalepó. Atéro, Yesuné kale whiné wosęli ama ere kaae eralepó.

<sup>52</sup> Téró, Yesuné mo so whımó momarateré doasi topo whırapekéle, momatere be kaae tare whırapené topo whırapekéle, whı disirapekéle fea woló, ą tawaai boperóló daae molepó. Atépa ama duraalu, “Diaaę ęta, i hae kwia teęteróló kaae tare doasi

topo wh̄rapené kaae tare alarape fasó saai, bóe daai ʔlisóro fole wh̄póló, sepakeró nópulutamo tao diliki yóló, ʔ tawaaai wou de? <sup>53</sup> Take ʔ diʔtamo momatere be tuʔmó bitua yaleteti, diaaʔ ʔ daai tanipó. Ténitei, mióta, dilikire alané t̄teróló kaae tapa, diaaʔ yaaitere ala yópóló, tukóló muló betere sukakelemó dapó,” yalepó.

*Pitané Yesu tuʔnipó yale fo*

(*Mat 26:57-58,69-75, Mak 14:53-54,66-72, Jon 18:12-18,25-27*)

<sup>54</sup> Téró, atimané ʔ tawóló so wh̄imó momaraterere topo wh̄iné bepaae dapesó felepó. Atétepa, Pitakélé Yesu sya nalo taaeta deté fu betalepó. <sup>55</sup> Téyaleteti, ai momatere be bolaare dopóku tuʔ dolomó si noke yóló, atima fea simó boperóló betó mupa, Pitakélé atimatamo beterepó. <sup>56</sup> Atéró ʔ simó beterepó, kutó diratere so seimale betané kolóló, mo ti kikéyóló kaae taru duraalu, “I sek̄ta, Yesutamo betámó kw̄ale wh̄ikópó,” yalepó.

<sup>57</sup> Ai fo depa Pitané duraalu, “Ti senaale-ó, naao ai bope dere wh̄ta ʔ mo tuʔkélé inipó,” yalepó.

<sup>58</sup> Atéró sawa beterepó, wh̄ me kaené ʔ kolóló duraalu, “Yʔkélé atimatamo kw̄ale wh̄ikóe?” depa, Pitané duraalu, “Ai wh̄ta ʔ meipó,” yalepó.

<sup>59</sup> Atéró, suka kele bet̄ kemetepa kale dere kaae, wh̄ menémo duraalu, “I sek̄ta, Yesutamo betámó kw̄ale wh̄ikó irurapó. Ti ʔkélé Kaleli wh̄tóró mo h̄tipó,” yalepó.

<sup>60</sup> Ti fo depa, Pitané duraalu, “Diaaʔ ai bope dere wh̄ta, demó déro ʔ tuʔnipó,” yalepó. Ai fo deretamotóró w̄ kakaruk bané hale deremó, ama du betale fo tukó felepó. <sup>61</sup> Tétepa, Tale ʔ Pita daalepaae fetée wóló, kelené kikéyóló kaae tawalepó. Até deremó, take Talené Pita ʔpaae kakaruk bané hale sore félimó yaaipatei, naao ʔ kisipanipó yaalopó yale fo kiswa muni walepó. <sup>62</sup> Atétepa, Pita ʔ belapaae sókó doropóló, mo doa dekené sini wole du betalepó.

*Diki tare wh̄rapené Yesu faleyale fo*

(*Mat 26:67-68, Mak 14:65*)

<sup>63</sup> Atéró, Yesu botokó faqsóro, kaae tare wh̄rapené ʔ doka doka duraalu faletere forape yóló deleta du betalepó. <sup>64</sup> Atéró, ama kelepaatimané kutiné kinóló dokóló ʔpaae woseturaalu, “Yʔ né daleé? Yʔ dale wh̄ d̄paae yó ʔlae,” yalepó. <sup>65</sup> Atéró, atimané ʔ faleyóló kae kae dowi forape du betalepó.

*Pailat-ró Herot-tamoné Yesutamo fo tek̄le fo*

(*Mat 26:59-66, Mak 14:55-64, Jon 18:19-24*)

<sup>66</sup> Atéró, be teó d̄teretamo fo tokóló tale yópóló beterepó wh̄ disirapekélé, mo so wh̄imó momaraterere doasi topo wh̄rapekélé, Moses-né as̄ere fo yó matere wh̄rapekélé, fea bet̄paae tour̄ale walepó. Atéró touró bitu, Yesu fo tokóló taleyópóló tale dere wh̄rape beterepaae dapesó felepó. <sup>67</sup> Atéró atimané duraalu, “Yʔta, Kótóné so wh̄ t̄teróló kaae tare wh̄ Kerisopata, ti d̄paae yó ʔlae,” yalepó. Ai fo depa, Yesuné duraalu, “Yʔlo diʔpaae depa diaaʔ ʔpaae kiswa tiki tiraalomeipó. <sup>68</sup> Yʔlo diʔpaae mepaae fo wosenalemókélé, diaaʔ tokó melaalomeipó. <sup>69</sup> Téretei, mo miótóró kaae sóro kale Wh̄iné Naalema mo doasi fotokó bole Kótóné turu naase tuʔmó betaalo ai ape,” yalepó.

<sup>70</sup> Ai fo depa, atima mo feané ʔpaae woseturaalu, “Ti yʔta, Kótóné Naalemaé?” depa ama duraalu, “Me kae mei, diaaʔ mo dono ai dere ape,” yalepó.

<sup>71</sup> Ti fo depa, atimané duraalu, “Me kae noa fokómo depa, wosaai de? Fo feata, ama kólómótóró sókó wapa d̄ané ai wosale ape,” yalepó.

## 23

*Yesu Pailat-né keletómó fo tokóló, filipaa ni tómó olerae yale fo*

(*Mat 27:1-2,11-26, Mak 15:1-15, Jon 18:28-19:16*)

<sup>1</sup> Téró, atima aimó betó mole wh̄ mo fea turukó horóló, Yesu Pailat beterepaae dapesó felepó. <sup>2</sup> Atéró, atimané ʔ faleyóló só derótu duraalu, “Ai wh̄inéta, so wh̄ feané Sisapaae takis moni melaqsóro sesé yóló, so wh̄ k̄paae ʔlisóro fu beterepó. Tétu, amatei ʔta so

whi teteróló kae tare topo whi Kerisopó du betere alané dāné teteróló kaae tare alarape fea dorótu beterapó,” yalepó.

<sup>3</sup> Atétepa, Pailat-né Yesupaae woseturaalu, “Yaṭa, Juda fake so whi teteróló kaae tare topo whijé?” depa, Yesuné duraalu, “Épó. Naaotóro dono ai dere ape,” yalepó.

<sup>4</sup> Téró, Pailat-né Talepaae momaratere topo whiraperó so whi featamopaae duraalu, “I whi yaḷo kaae kelalemó, fo tokóló a só deraaire bete mekéle mupa kilinipó,” yalepó.

<sup>5</sup> Tétepa, atimané fo fakeyóló deteraainé duraalu, “Ai whiné Judia hae kwiamó betó mole so whipaae yó matere fo wosetu, fo tiki whaa deté fu betalepó. Ama Kaleli hae kwiamó kaae sóro yó maté wóló, mió ipaae ai sókó wale ape,” yalepó.

<sup>6</sup> Ai dere fo wosóló, Pailat-né atimapaee woseturaalu, “Aṭa, Kaleli whijé?” yalepó. <sup>7</sup> Ai fo depa, atimané duraalu, “Ai whiṭa, Herot-né teteróló kaae tare hae kwiamó beterapó,” yalepó. Atéyale sukamó Herot akélé ai Jerusalem be huluamó betepa, Pailat-né Yesu Herot beterepaae doteyalepó.

<sup>8</sup> Téró, Yesu atéro sókó wapa kilituraalu, a mo hajné sinalepó. Ti noatepae, ama mepaae kelemei alarape erótu beterapó deté fole fo woseturaalu, Yesuné kelemei alakó eratepa kelenée yóló, kisipa mutu betaletinépó. <sup>9</sup> Atéro, kale Herot-né apaae kae kae forape woseté feletei, Yesuné fo betakélé tokó menipó. <sup>10</sup> Atétepa, so whimó momaratere doasi topo whiraperó Moses-né asere fo yó matere whirapetamoné a faleyóló só deratere fo du betalepó. <sup>11</sup> Téró, kale Herot-ró ama diki tare whirapetamoné a faleyóló duraalu, wisi wisi kuti deróló Pailat beterepaae momó fesaae fópóló dotonalepó. <sup>12</sup> Upuléta, kale Herot-ró Pailat-tamo bóe dóló betaleteti, mió i ala yale sukamó fulumu whi aleyóló beterepó.

<sup>13</sup> Atéro, kale Pailat-né so whimó momaratere topo whirapepaaekélé, so whi teteróló kaae tare topo whirapepaaekélé, so whi feapaaekélé ape yalepó. <sup>14</sup> Atéro touró betepa, ama atimapaee duraalu, “Diaaḷ i whiṭa, take teteróló kaae tare doasi topo whirapetamo bóe daai alísóro fole whipóló, e beterepaae dapesó wapa diaaḷ keletómó yaḷo a tuamó daaló bitu, me hasókó fele alakó muléro kekalemó meipó. <sup>15</sup> Herot-nékélé taleyalemó, dowi ala mekéle munipa, ama dāpaae ai dotonale ape. I whi mo ti sukópóló dele alata, me noa ala itikimó daai de? <sup>16</sup> Térapa, yaḷo a fokosó sóro haḷe fópóló doteyaaai dapó,” yalepó. <sup>17</sup> (-)

<sup>18</sup> Atimané mo betā kóló daae fóló fo fakeyóló duraalu, “Ai *dipula* betere whi Barabas dā beterepaae wópóló dotonóturaalu, i seké dóló alurae,” yalepó. <sup>19</sup> Ti noatepae, ai whi Barabas-ta *Gavman* whi betaai dapóló bóe dóló whi dupa, a *dipula* beterepó.

<sup>20</sup> Pailat-né ama kisipanéta, Yesu haḷe fópóló dotonaairaaalu, so whipaae momó yalepó. <sup>21</sup> Téyaletei, atimané mo doa fo fakeyóló duraalu, “A filipaa ni tó mó olerae, a filipaa ni tó mó olerae,” du betalepó.

<sup>22</sup> Téró, ama sore dakoróló atimapaee duraalu, “I whiné noa dowi ala yalemó daaló? I whi daaire bete me munipó. Téreteiné, yaḷo a dóló susupuróló, haḷe fópóló dotonaaai dapó,” yalepó.

<sup>23</sup> Téyaletei, atimané fo fake dekeró yó taru, doasi seýóló duraalu, “A sukópóló filipaare ni tó mó dóló olerae,” yóló, dere foné Pailat-né fokélé só deralepó. <sup>24</sup> Atétepa, Pailat-né kisipanétei taleyóló wisirapa téyae yóló, dotopoi fo du betere so whipaae melalepó. <sup>25</sup> Atéro, ama whi betā dóo, teteróló kaae tare alamó topo whirapetamo bóe dóo deremó, *dipula* betere whi haḷe fópóló dotonae yalepó. Téró, Yesupaae atimané kisipa mole ala erópóló, doasi diki tare whirapené naase tuāpaae melalepó.

*Yesu filipaa ni tó mó olerale fo*

*(Mat 27:32-44, Mak 15:21-32, Jon 19:17-27)*

<sup>26</sup> Atéro atimané Yesu duóló sóro fu betaalemó, Sairin be hulua whikó Saimon ipu bemó biti doasi be huluapaae derepaaai wou betepa tu tuamó hokolaa yalepó. Atéro a tawóló Yesu oleraaire filipaa ni beleróló, Yesuné sisómó fópóló yalepó. <sup>27</sup> Atétepa, so whi mo feané a sya felepó. Atéro, sorape feané sya fu bitu kolené sinituraalu, mo dekené sukij

wole fo deté wou betalepó. <sup>28</sup> Até deté wou betepa, Yesu fetée anóló duraalu, “Jerusalem senaalerape-ó, diaaọ ẹ wolekesé, diąsisitei wole yóló, diaaọ naale senaalekélé wole yae.

<sup>29</sup> Ti noatepae, take waaire sukamó diaaọ etei fo yaalo ai ape. Mepaae sorape naale senaale deni, hałe ni daale sorapekélé, naale senaale meiyóló hałe betere sorapekélé, naale senaale awa menitere sorapekélé, haįné sinóló ai betere ape.

<sup>30</sup> ‘Ai sekęi ala wale sukamó atimané i fo yaalopó. “I daae mole ulupaae dukó dorowóló da teįrae,” yaalopó.

Du sorokó mole hae durapepaaekélé, kaae dorowóló da husurąle dere ape yaalopó,’ erapó.

<sup>31</sup> Ti kisi daale nipaae atei ala depa, ti sélitere nipaae noa kaae sekęi ala eraaloé?” yalepó.

<sup>32</sup> Kale Rom *Gavman*-né yóló muló betere fo tukóló dowi ala yale whį tamokélé ątamo betamó dóló olerai dapesó walepó. <sup>33</sup> Atéró, atima sókó wale tikińe doita, whįné topo diripó doi mulapó. A sukópóló aimó atimané filipaa ni deyóló oleralepó. Atéró, me whį ama turu naase dęró oleróo, me whį ama fę naase dęró oleróo, yalepó. <sup>34</sup> Atéró Yesuné duraalu, “Aya-ó, ẹ dele whįrapené saaire dowi ala kwia naao hałe kemerae. Ti noatepae, atimané du betere alarape atima wisiyóló kisipanipó,” yalepó. Atéró, atimané ama kuti taleyóló saairaalu i ala yalepó. Ni fakerape tao sóró fesekée horótua yalemó, me whįné doi ó siri moletei sókó dorowapa, ai whįnétóro sua yalepó.

<sup>35</sup> Atéró kale so whį fea mo tumó kese ąlu yóló daae molepó. Kale teęteróló kaae tare topo whįrapené Yesu faletere fo yóló duraalu, “Mepaae whį aluyaąsóró ama mo wisiyóló tao sua yaleteti, ątamo Kótóné sókó sóró, betero betere whį Kerisopata, ti amatei ą tao súpóló yae,” yalepó.

<sup>36</sup> Atéró, kale doasi diki tare whįrapekélé, ą oleró betere tikipaae wóló daae muluraalu, faletu betalepó. Atéró, atimané amó betą kęlaa wale *finika wain* węi ą nae yóló melalepó.

<sup>37</sup> Atéró ąpaae duraalu, “Yatamo Juda so whįné doasi topo whįpata, ti ya sinaąsóró naaotei tao sae,” eneta du betalepó.

<sup>38</sup> Yesuné ama toporó betoremó oleró betere asemó i fo erapó.

ITA, JUDA FAKE SO WHĬ TEĘTERÓLÓ KAAE TARE DOASI TOPO WHĬPÓ.

<sup>39</sup> Téró, kale dowi ala du betepa dóló olerale whį tamokó betané ą faleyóló duraalu, “Ya Kerisopata, ti naaotei ya taosu dąmokélé tao sae,” yalepó.

<sup>40</sup> Téyaleteti, me fakeró oleró betere whįné me whį foné sóró duraalu, “Dąmó sukutereteita, mo dąmoné yale dowi alamó kwia tokó mótu dereteiné mo donorapó. Téretei i whįta, me dowi alakélé meipatei, da fea betą ala yóló sinitapa, ya Kótópaee winié? <sup>41</sup> Ti noatepae, dąmota dąmoné yale alamó i sinitere ape. Téretei i whįta, dowi ala mo betakélé inipatei, hałe dóló oleró beterapó,” yalepó.

<sup>42</sup> Téró ama duraalu, “Yesu-ó, ya naao teęteróló kaae tare be tuąpaae furaalu, ẹ kisipa keteraąse,” yalepó.

<sup>43</sup> Ti fo depa, Yesuné ąpaae tokó mótu duraalu, “Yalo yaąpaae mo i dere ape. Miótitei, ya ętamo mo kokóné sukį be wisinaalemó fóló betaalo ai ape,” yalepó.

### *Yesu sinale fo*

(*Mat 27:45-56, Mak 15:33-41, Jon 19:28-30*)

<sup>44</sup> Atéró suka tuamó daapatei, hae kwia fea diki yalepó. Atéró dikipatei bitiré fóló, 3 kilok suka tó daane folepaae kemeyalepó. <sup>45</sup> Ti noatepae, sukané dę sukąleteiné, diki yó tawalepó. Talepaae momaraterere be satąleróló oleró betere kuti ama haletei tuamótóro teketé doropóló, haepaae sókó deralepó. <sup>46</sup> Atétepa, Yesuné fo fakeyóló duraalu, “Aya-ó, yalo kepe bete naao kaae tawasepóló, ya tuąpaae i mulatere ape,” yalepó. Atéró ama ai fo yóló kemetepa, ama fomo sókó fóló ą sukąlepó.

<sup>47</sup> Atétepa, kale diki tare whįrapené topo whįné ai yale ala kolóló, Kótóné doi hale sóró horótu duraalu, “Mo dapó, ita mo whį wisinaale ai sukįrapó,” yalepó. <sup>48</sup> Atéró, betąpaae touró betere so whįné kelale alarape atima bepaae momó fesaae furaalu, naao téyae yóló deķené sinité fu betalepó. <sup>49</sup> Téyaleteti, mepaae ą kisipare whįraperó ątamo



Kaleli haemó betámó betóló wale sorapetamo atima mo tumó daae mulu, ai dere alarape kaae dilikiyóló yó molepó.

### *Yesu dourale fo*

(*Mat 27:57-61, Mak 15:42-47, Jon 19:38-42*)

<sup>50</sup> Atéro ai Judia hae tuámó tene Arimatea be whikó Josep beterepó. Ata, mo whi wisinaale naameyóló dua betepa, Judia hae kwiamó betó mole so whi hásókó fupa fo tokóló taleyóóló sóró betero betere whipó. <sup>51</sup> Ai sekénéta, mo whiné dere alaró mo tikiné dere alatomomó ama mo wisirapó kisipa mutumipó. Ata, Judia hae kwiamó tene Arimatea be huluamó walepó. Téro, a Kótóné teteróló kaae tare aomó mole ala wópóló kaae tawóló beterepó. <sup>52</sup> Atéro, kale whi a Yesuné tiki saaitapóló Pailat-paae wosene felepó. <sup>53</sup> Téro, kale whiné Yesuné tiki tokóló muló bituraalu, mo dei kutiné bopeyóló whi betakélé munénire kapo dolomó mulalepó. <sup>54</sup> Atima sa naai tukóló muló betere be de dótóró sókó waai depa, ɔla ɔla donoróló mulatere be demó ai alarape yalepó.

<sup>55</sup> Atéro, mepaae Kaleli hae kwiamó Yesutamo wale sorape Josep-né Yesuné tiki mulaai fupa, neyóló mulaté kelairaalu, atima Josep sya felepó. <sup>56</sup> Téro, atimané bepaae fóló kale felé kɛlaa wale fetera kaae ɔlaró felé kɛlaa wale wel weitamó taleyóló munalepó. Téyaletéi, kale yóló muló betere fo tikinépa, Talepaae moma yaai dapóló tukóló munale sukamó sa nóló betalepó.

## 24

### *Yesu kepaayóló fele fo*

<sup>1</sup> Fula kaae sere be demó, mo hikati kale sorapené felé kɛlaa wale ɔlarape sisóló whi mulale dou tópaee felepó. <sup>2</sup> Atéro atima fóló kelalemó, whi dou tu kinale kane fake biliyó faló beterepó. <sup>3</sup> Atépa, atima kane dolopaae buó deóló kelalemó, Tale Yesuné tiki munipó. <sup>4</sup> Atépa, neyálerópóló atima kisipa teketu beterepó, mo kasa kasai kuti deró betere whi tamo atima daae mole uté deró sókó wóló daalepó. <sup>5</sup> Até deremó, kale sorape atima winé sinitu, kelepaa haepaae hemée deyóló betó molepó. Tépa, kale whi tamoné atimapaee duraalu, “Sukale whi douró betere tikimó, betere whiné noatepa keketé kutu bitu de? <sup>6</sup> Ti noatepae, a aimó muni kepaayóló falapó. Take diɔ Kaleli haemó bitu ama diɔpaae yale fo diaaɔ kisipa munié? <sup>7</sup> “Whiné Naalema mepaae dowi ala dere whirapené naase tuɔpaae mulaalopó. Atétepa, atimané a filipaa ni tómó oleróló sukutepa, sore be demó ti a momó kepaayóló betaalopó,” yalepó. <sup>8</sup> Téro, atimané ama yale fo mopóló kisipa yalepó.

<sup>9</sup> Atéro, atima whi dou tópaee fi fesaae wóló atimané kelale alarape kale 11-whiraperó mepaae whirapetamopaae yalepó. <sup>10</sup> Ai sorapeta, Maktala sokó Mariakélé, Joanakélé, Jems-né hama Mariakélé, mepaae sorapekélé, atima fea betó mulu, kelale alarape ama aposel whirapepaae yalepó. <sup>11</sup> Téyaletéi, kale sorapené yale fo mo dapóló kisipa tirénipó. Ti noatepae, atimané kapala fo detere nisi yalepó. <sup>12</sup> Téyaletéi, Pita a mo hapale sururu yóló fóló, whi dou tómó sókó felepó. Atéro a dou dolopaae fóló kelalemó, ama tiki bopeyóló mulale dei linen kuti maaté demó mupa kelalepó. Atépa a momó bepaae fesaae furaalu, i noa ala yalerópóló kisipa tekété fu betalepó.

### *Emeas bepaae fole tu tuámó yale fo*

<sup>13</sup> Atéyale sukamótóro atimakó whi tamo Emeas bepaae faai tu tuámó fu betalepó. Ai Emeas be taaróló Jerusalem be huluapaae fole dɛleta, 11 kilomítapó. <sup>14</sup> Atimaamo tumó fu bituraalu, kale yale alarape fea sɔraté fu beterepó. <sup>15</sup> Atimaamo até deté fu betepa, Yesu tu tuámó sókó wóló, atima fea betámó fu betalepó. <sup>16</sup> Até yaletéi, atimaamoné Yesupóló kisipa yaqsóro, me ɔlané atimaamoné kele seraaralepó.

<sup>17</sup> Atéro fu bitu, Yesuné atimaamopaae woseturaalu, “Diaamo ai-a noa fo deté fu bitu de?” yalepó. Ti fo depa, atimaamo fu betaletéi, kelepaa humula yóló keiyóló daalepó. <sup>18</sup> Atimaamo fu betere me whi Kliopas-né ɔpaae duraalu, “I be demó yale alarape so whi feané kisiparapa, yaɔta Jerusalem be huluapaae wale whié?” yalepó.

<sup>19</sup> Ai fo depa ama ʔpaae woseturaalu, “Noa alamó de?” yalepó. Ti fo depa atimaamoné duraalu, “Nasaret be hulua whǵkó Yesupaae erale alamó dapó. Ti noatepae, ʔta Kótóné kǵló whǵ bitu, ama dere foró dere alatamo Kótóné kele tǵmókélé, so whǵ feané kele tǵmókélé, mo doasi fotokǵtamo du betalepó. <sup>20</sup> Atéró so whǵmó momaratere topo whǵraperó dǵ tǵteróló kaae tare whǵrapetamoné ʔ sukǵpóló dae yóló, doasi *Gavman* whǵrapené naase tuʔpaae mulalepó. Atétepa, atimané ʔ filipaa ni tǵmó sinǵpóló oleralepó. <sup>21</sup> Téyaletéi, Israel fake so whǵ dupuróló tao saaire whǵpóló kisipa mualepó. Ai maaté mei, ai ala yóló betepa be dǵ tamo kemeyóló, soreratere be dǵ ti mió i ape. <sup>22</sup> Ai fotei me ipó. Dǵ betǵmó kotere sorape sore mo hǵkati kale whǵ dou tǵpaae fóló, mepaae kelale alarape depa wosetu dǵ kilita yalepó. <sup>23</sup> Kale sorape fóló kelalemó ama tiki munipa, *ensel*-rapené Yesu kepaayóló beterapóló atimapaee yale fo fea dǵpaae ene walepó. <sup>24</sup> Téró, dǵané fulumu whǵrape atimakélé fóló kelalemó, kale sorapené ene wale ala motóró epa kelalepó. Téyaletéi, atimané ʔ betǵ kilinipó,” yalepó.

<sup>25</sup> Ama atimapaee duraalu, “Diaamota, take Kótóné ama kǵló whǵrapené deté wale fo wosóló kisipani, ketei kaae kisipa tiki okokoru kutiri hapólu ai ererapó. <sup>26</sup> Kótóné so whǵ tǵteróló kaae tanǵpóló, sóró betéró betere whǵ Keriso ʔ doasi doi muaaire ala tuʔpaae sókó faairaalu, folosóró ai sekǵi alarape salepó. Ai alata hǵsókó faalomei, mo yaalopó ere fo dokonóturaalu yalepó. <sup>27</sup> Mo take Moses-né asǵere fomó kaae sóró wóló, Kótóné kǵló whǵrape feanékélé asǵere fo beteta, ǵmótóró erapóló amatei hǵkearóló yó malepó,” yalepó.

<sup>28</sup> Atimaamo fole bepaae felekemó sókó faai, tǵ aupalomó fu betalepó. Téyaletéi Yesu ʔta, ai be hulua boseneyóló saletǵpaae faai fole ʔǵ yalepó. <sup>29</sup> Atéró ʔ fupatei, kale whǵ tamoné ʔ keǵróló duraalu, “Felekemó be diki yaai dapa, dǵ imó fiyaalopa siépe,” Depa atima fea fiyaai felepó.

<sup>30</sup> Atéró, ʔ atimaamotamo ǵla naairaalu, ǵla nokole ni fake tǵmó beterepó. Atéró bitu, ama *bred* o bula betǵ tao sóró Alima Kótǵpaae mo kée yóló terekeyóló nǵpóló sóró malepó. <sup>31</sup> Téró, atimaamoné kele seraaretei fisǵaae furaalu, kale sekǵ airapóló diriyóló kisipa yalepó. Téyaletamo atimaamoné kele ʔlinameróló ʔ aluyó deyalepó. <sup>32</sup> Tétepa, atimaamositei duraalu, “Dǵ tǵmó wouraalu, asǵémó ere fo dǵmopaae yó matepa, wosóló hosaamó si kaae dukuraalu mo feléné sukǵlepó,” yalepó.

<sup>33</sup> Atétepa, mo ai fapotóró atimaamo Jerusalem be huluapaae momó fesaae felepó. Téyaalemó, mepaae 11- *aposel* whǵraperó atimatamo betere so whǵrapetamo fea betǵpaae touró betepa kelalepó. <sup>34</sup> Atéru, atimané kale whǵ tamopaae duraalu, “Ai mo dapó. Tale kepaayóló furaalu, Saimon beterepaae wapa ama mo kelalepó,” yalepó. <sup>35</sup> Téró, kale whǵ tamo tǵ tuǵmó wou bitu yale alaró *bred* o bula tekeyóló atimaamo matepa, ʔ kisipa yale alatamo atimapaee yalepó.

#### *Yesu ʔ ama yó matere whǵrapepaae yó male wale fo*

<sup>36</sup> Atéró, ai fo du betepa Yesu atima betó mole tuǵmó sókó wóló atimapaee duraalu, “Hosaa muni deyóló mo dua betere ala diǵ tuǵmó mulǵpóló yae,” yalepó.

<sup>37</sup> Atei fo deremó, atima kisipané kepené dere nisi yóló kilita sókó furaalu, winé sinalepó. <sup>38</sup> Atétepa, ama atimapaee duraalu, “Diǵ wituraalu kisipa tamo muóló, hosaa noatepa weǵitu bitu de? <sup>39</sup> Ǽtóró mo hǵtipa, yǵlo naaseró hótamo diaaǵ kelae. Ti noatepae, kepeta miró diritamo bunipa, ʔ ai ala erémóló olaa yae,” yalepó.

<sup>40</sup> Ama ai fo yóló kemetepa, atimapaee ama naaseró hótamo yó melalepó. <sup>41</sup> Téyaletéi, atétere ala kilituraalu, hǵkesetere alaró, siratere alatamo atima tuǵmó mualetéi, ʔta Yesupóló kisipa tirénipó. Atétepa atimapaee woseturaalu, “Diǵ imó bitu, naaitere ǵlakó mule?” yalepó. <sup>42-43</sup> Tétepa, atimané simó biliyale ya kwia ʔ matepa tao sóró, atimané kaae tapa nalepó.

<sup>44</sup> Atéró ama atimapaee duraalu, “Moses-né asǵere fokélé, Kótóné kǵló whǵrapené ere fokélé, Sam *buk*-mókélé, ǵmótóró kisipa mutu ere fo fea dokonóturaalu mo eraalopóló ʔ diǵtamo betǵmó bitu ai yale ape,” yalepó.

<sup>45</sup> Kótóné ašemó ere fo fea kisipa yópóló, ama atima kisipa wisi mulalepó. <sup>46</sup> Atéró ama atimapaee duraalu, “Kale ašemó ere fo i ape. Kótóné ama so whj fea teteróló kaae tanópóló, sóró betero betere whj Kerisota, doakale sekei alaró susupui alatamo sóró mo ti sinaalotei, tamo be dę kemeyóló sore be demó ą momó kepaayaalopó. <sup>47</sup> Jerusalem be huluamó kaae sóró hae kwia feamó betó mole so whjpaee yalo doimó i fo yó maté kweyaalopó. Diaaę dere dowi ala taaróló kisipa feteyóló wapa, ti diaaę dowi ala kwia yalo hęle kemeraalopó. <sup>48</sup> I alarape depa kelalepóló so whjpaee yó melaaire whjrapeta, ti diątóró ai ape. <sup>49</sup> Take yalo Ayané dią melaalopóló mulale ęla yalo diąpaee dotonaaı kisipa mutapó. Téyaalopa, dią ai be huluamó bitiré fóló, mo óté taoró mole doasi fotokone dią kuti kaae bukuręle dorowópóló, kaae tawae,” yalepó.

*Yesu i hae taaróló ó sępaee dapesó holale fo*

<sup>50</sup> Téro atima wópóló, ąpi folosóró Betani be huluapaee felepó. Téro, ama naase horóló fonétei atima wisiralepó. <sup>51</sup> Atéro, atima wisiraterere fo du betepatei taaróló, Alimané ą hepen-paae dapesó holalepó. <sup>52</sup> Téro, atima bukutiri teąró bitu, Doa Tale-ó, yóló ama doi sóró horaté hękesetamo Jerusalem be huluapaee momó fesaae felepó. <sup>53</sup> Atéro, atima momatere bemó bitu, Kótóné doi hale sóró horatere ala suka fea deté fu betalepó.

## Jon

*Kale mo whi alée feletei*

<sup>1</sup> Mo take ɔla ɔla fea keké nale alimó, kale fo hãle bitipakalepó. Ai fota, Kótó ɔtamo betamó bitipakalepó. Ai fo mo Kótó ɔtórótípó. <sup>2</sup> Ai kale fota, mo take keké nale alimótei, Kótótamo betamó bitipakalepó.

<sup>3</sup> Aleyóló muló betere ɔla ɔla mo fea Kótóné ɔpaae naao aleyae depa, amatóro kaarélipakalepó. Ere ó mole ɔla ɔla fea hãle kaani, amatóro kaaró betera. <sup>4</sup> ɔ tuamó betere bete molepó. Ai betere betené so whi fea demó beteropóló, ɔerótu betalepó. <sup>5</sup> Ai ɔené diliki tuɔpaae ɔerótu betereitei, dilikiné sukó faróló alurótimpó.

<sup>6</sup> Kótóné betɔ whi dotonatepa walepó. Ai whiné ama doita, Jon-pó. <sup>7</sup> Jon ɔ waleteita, so whi feané ai ɔetere kilituraalu ɔpaae kisipa tiróló beteropóló, kale ɔetere bete i ape yóló hãkearóló yó melaai walepó. <sup>8</sup> Ai ɔeterené beteta Jon ɔ meitei, so whi feapaae ɔetere bete ai ape yóló, yó melaai walepó. <sup>9</sup> I haemó betó mole so whi feapaae ɔerótu betere mo ɔe bete ɔ i haepaae sókó waairaaalu, teó wou betalepó.

<sup>10</sup> ɔ i haemó betó, i haeró yó mole ɔla ɔlatamo Kótóné ɔpaae aleyae depa, amatóro kaaró epatei i haemó betó mole so whiné kilitu, ɔ etei kaae Talepóló kisipanipó. <sup>11</sup> Atéro, ɔ ama be whi so whi betere turuku bepaae waleteitei, atimané ɔ kale whipóló wisiyóló dape sere ala inipó. <sup>12</sup> Tépateti, mepaae so whi dené Yesu dape sóo, ɔ etei kaae whipóló ama yó matere fo wosóló, ɔpaae tué tiki tiróo, yale so whiɔta, Kótóné mo ama naale senaaletóro beteropóló, sóro betera. <sup>13</sup> Ai naale senaaleta, mo so whiné naale senaale detere kaae ó whiné tó tiki fotokóné ó so omané ama hãkesere alanékélé mei, Kótónétóro atima deyóló betéro betera.

<sup>14</sup> Téro, kale fo mo whi alée fóló, ɔ tuamó kapala kuti be teyóló bitu dere kaae asiri betalepó. Atépa, ɔ tuamó ere ala wisinaale ɔané kelalepó. Ai ere ala wisinaaleta, Alima Kótóné dotonale mo betɔ betere naale tuamó ɔanapó. Ai seké ɔ tuamóta, kɔletu hamokoróló hãle tao sere alaró mo fotamo turó bulapó.

<sup>15</sup> Jon-né ai sekémó kisipa mutu fo fakeyóló duraalu, “Take yɔlo ɔpaae noa fo yaleé? ‘Nalo yɔlo kɔlipaae waaire whiɔta ɔ kaae mei, ɔ yɔlo haené deyaaipa, ɔ mo taketi betóo, ɔkélé teeteróló bosene fío, ere doa seké whi waalopóló bope du betaleteitei ɔtóró ai ape,’ ” yalepó. <sup>16</sup> Ama kɔlené sukutu, hamokoróló hãle tao sere ala wisi ɔ tuamó ɔanu, wei kaae feleyóló wapa ɔané mo dekeró su betalepó. <sup>17</sup> Ti noatepae, Kótóné kale tukóló muló betere forapeta, Moses-paae matepa, amamo so whipaae meló betera. Téyaleteitei, kɔlené sukutu hamokoróló hãle tao sere alaró mo alatamota, ti Kótóné Yesu Kerisopaae matepa, amamo ɔpaae malepó. <sup>18</sup> Whi mo betané Kótó kolókélé initei, alimané hosaa tuamó betóló wale Naalené amatóro, Alima etei kaae ala ere Tale betera, ɔpaae hãkearóló yó malepó.

*Jon-né ama hó makemó dokore képi ama teraanénipó yale fo*

(Mat 3:1-12, Mak 1:7-8, Luk 3:15-17)

<sup>19</sup> Atéro etéyalepó. Jerusalem bemó betó mole Juda topo whirapené dotonale momaraterete whiraperó Lipai fake whirapetamo Jon beterepaae fóló ɔpaae, “Yɔ deé?” yóló wosalepó. <sup>20</sup> Atétepa, Jon-né atimapaae tokó melaire fo hiréni, ɔ etei kaae whipóló hãkearóló i fo yalepó. “Kótóné so whi fea teeteróló kaae tanópóló, sóro betéro betere whi Keriso ɔ meipó,” yalepó.

<sup>21</sup> Ai fo depa atimané ɔpaae woseturaalu, “Ti yɔ Elaijapé deé?” depa, ama du meipó. Tétepa atimané du, “Ti yɔta, take ašemó ere foné waalopóló bope du betale Kótóné kóló whié?” depa, ama duraalu, “Ai whikélé ɔ meipó,” yalepó.

<sup>22</sup> Tétepa, mo ti kemeróló atimané ɔpaae duraalu, “Naao yɔ depó dute? ɔ doteyale whirapepaae ene faaipa, yɔ etei kaae whipóló ɔpaae hãkearóló yae,” yalepó.

<sup>23</sup> Ai fo depa, ama atimapaee tokó matere alata, mo take betale Kótóné kóló whi Aisaiané asere fo yó mótu duraalu, “Whikélé bitini, hãle kópu kãae fi tikimó wóló daalu fo fakeyóló,

‘Tale waaire tũ donoyóló aleyae,’ fo maaté ene wale whiãa, ti ẽ i ape,” yalepó.

<sup>24-25</sup> Atétepa, kale mepaae dotonatepa wale Farisi whiãapené ẽpaae duraalu, “Yãta, so whi fea tẽteróló kaae tanópóló, Kótóné sóró betero betere whi Keriso ó Ilaija ó Kótóné kóló whi betãkélé meipa, ti so whi naao noatepa wei tópurótu bitu de?” yalepó.

<sup>26</sup> Tétepa, Jon-né atimapaee tokó mótu duraalu, “Yãlota, diã wei maaté tópurótu betereitei, whi betã diã tuãmó ai daaleitei diaaõ kisipanipó. <sup>27</sup> Ti ai sekẽta, ẽ wale kãlipaae waalopóló bopetu betale whipó. Aãta, mo doa sekẽ whi betepa, ẽ naale ketei kaae, ẽ aõmó betereiteiné ama hõleke bené kẽpi yãlo teraanénipó,” yalepó.

<sup>28</sup> Ai alarape du betaiteita, kale Jordan wei tẽ uteró tẽne Betani bemó du betaitepó. Ai beta, Jon-né so whi fea wei tópurótu betale tikimó tẽnapó.

<sup>29</sup> Be deýó hotopa, ai alarape yale kãlipaae etéyalepó. Yesu ẽ Jon beterepaae wou betepa kolóló, Jon-né atimapaee duraalu, “I hae kwia feamó betó mole so whiné dowi ala tokóló aluraaire Kótóné ama *Sipsip* hupu male ai walapa kelae! <sup>30</sup> Ẽkélé deyaaiãpa, mo taketi betere doa sekẽ whi yãlo kãlipaae waalopóló diãpaae bopetu betale whiãa, ẽ ai ape. <sup>31</sup> Yãlokélé ẽ wisiyóló tuẽnitei, ẽ wale beteta, ti Israel fake so whiné ẽ tuẽ yópóló hãkearóturaalu, yãlo wei tópuratere ala maaté yaai walepó,” yalepó.

<sup>32</sup> Atéró, Jon-né ama mo kelale ala so whiãpaae hãkearóló yó mótu duraalu, “Kótóné ama Deji Kepe Wisi hepen be taaróló, dorowóló ba hõkósere kaae ama tikimó betepa yãlo kelené mo kelalepó. <sup>33</sup> Yãlokélé ẽ tuẽ wuã meitei, so whi wei tópurãle fae yóló ẽ doteyale sekéné amatóro ẽpaae etei fo yalepó. ‘Deji Kepe Wisi bitĩ dorowale whiné amata, diã fea Deji Kepe Wisitamo wei tópuraaalo ai ape,’ ” yalepó. <sup>34</sup> Atéró Jon-né duraalu, “Yãlo kelené mo kelale alatóro diãpaae i dapa wosae. Kótóné Naalemata me kaae mei, õtóro ai ape,” yalepó.

#### *Yesuné whi tamopaae diaamo noa keketé yale fo*

<sup>35</sup> Atéró, fiyóló be deãtepa Jon ẽ ama yó matere whiãapekó tamo whi atima fea ẽ daatua dere tikimó momó fóló daalepó. <sup>36</sup> Atéró daalemó, Yesu ẽ metikipaae faai fupa kolóló Jon-né duraalu, “Kótóné ama kale *Sipsip* hupu male ai fulapa kelae!” yalepó.

<sup>37</sup> Jon-né ai fo depa wosóló, ama yó matere whi tamo Yesu fimó, nalo sã felepó. <sup>38</sup> Atétepa, Yesu ẽ fetée daaróló kelalemó, whi tamoné ẽ sã wou betepa, atimaamopaae woseturaalu, “Diaamo noa keketete?” depa atimaamoné duraalu, “*Rabai*,” ai fo feteyóló “yó matere whi-ó, yã betere tiki momó ere?” yalepó.

<sup>39</sup> Atéró, ama atimaamopaae duraalu, “Ape. Wapata, ti diaamoné kelaalopó,” yalepó. Tétepa atimaamo fóló, ẽ betere be kolóló, be deã betã õtamo aimó betaitepó. Até dere alata, ti dou sukakelemó du betaitepó.

<sup>40</sup> Atéró, kale Jon-né dere fo wosóló, Yesu sã fele whi tamo meta, Saimon Pitané noma Andrupó. <sup>41</sup> Andru ẽ metikipaae feni, noma Saimon-pi kekãlemó keletepa duraalu, “Mesaia ðané kelalepó,” yalepó. Ai fo bete feteyóló so whi fea tẽteróló kaae tanópóló, sóró betero betere whi Kerisopó. <sup>42</sup> Atéró, Andruné noma Saimon Yesu beterepaae dapesó wóló betepa, Yesuné Saimon kolóló ẽpaae duraalu, “Yãta, Jon-né naalema Saimon-pó. Mió naao kisi doita, Sipas mulatapó,” yalepó. (Sipas doi feteyóló Pitapó.)

<sup>43</sup> Ai ala du betero hãka be deãtepa, Yesu ẽ betere tiki taaróló, Kalelipaae faai kisipa mualepó. Atéró fóló, Filip betepa kolóló ẽpaae duraalu, “Filip-ó, yã ẽ sã ape,” yalepó.

<sup>44</sup> Filipta, Andruró noma Pitatamo betere Betsaida be hulua whikópó. <sup>45</sup> Téró Filip-né Nataniel kekãlemó, hokolaa depa ẽpaae duraalu, “Mo take Moses-né asere Kótóné tukóló muló betere foró mepaae kóló whiãapené asere fotamoné waalopóló bopetu betale whi ðané kelalepó. Aãta, Nasaret be whikó Josep-né naalema Yesupó,” yalepó.

#### *Nataniel-né Filip-paae Nasaret bemó noa õla wisikó kelaalopóló de? yale fo*



<sup>46</sup> Ai fo depa, Nataniel-né Filip-paae duraalu, “Ai Nasaret be huluamó noa ɔla wisikó sokó waalopóló de?” depa, Filip-né duraalu, “Wisirapa, naao kelaai ape,” yalepó.

<sup>47</sup> Tétepa, kale whi Nataniel Yesu ɔ beterepaae wou betepa kolóló, ɔpaae duraalu, “Israel fake whikó whi wisinaale ai walapa kela! ɔ tuamóta, kapala ala mo sawakélé munipó,” yalepó.

<sup>48</sup> Ai fo depa, Nataniel-né ɔpaae duraalu, “Naao ɛ netéro tuɛ yaleé?” depa, Yesuné duraalu, “Filip-né ya ape yaaipatei, nose sirimó betepa ya ɔlo kelalepó,” yalepó.

<sup>49</sup> Tétepa, Nataniel-né ɔpaae hɔkearóló duraalu, “Yó matere whi-ó, ɔta mo Kótóné Naalemapó. Israel fake so whi tɛteróló kaae tare doasi topo whita, me kae mei, ɔtóróti ai ape,” yalepó.

<sup>50</sup> Ti fo depa, Yesuné duraalu, “Mió naao ɛpaae kisipa tiki tiratere beteta, ya nose soumó betepa ɔlo kelalepó dere fo woseturaalu dapó. Aita wisiretei, take nalopaae ti mió i keletere alakélé fea bosenóló, mo doasi alarape eratepa kelaalopó,” yalepó. <sup>51</sup> Ai fotamo touróló, ama me i fo yalepó. “Yalo diɔpaae mo i dere ape. Hepen be tu tukwɛ fóló mupa, Kótóné ama *ensel*-rape kale Whiné Naalemané tikimó daayóló, ɔpaae hutua ipaae durua du betepa, diaaɔ kelaalo ai ape,” yalepó.

## 2

### *Mo weiné wain weí alée fele fo*

<sup>1-2</sup> Atéro ai alarape yóló kemetepa, be de tamo betero, sore be demó, Kaleli hae kwiamó tɛne Kana be huluamó whi betɔ so dokoturaalu detere ɔla naai ape depa, Yesu ɔkélé, hama Mariakélé, ama yó matere whirapekélé, atima fea fóló so dokotere tuamó beterepó.

<sup>3</sup> Atéro, ai ɔla detere sukamó naai donoróló mulale *wain weí* fea nóló kemetepa, hamané ɔpaae duraalu, “Atimané *wain weí* fea kemeyalepó,” yalepó.

<sup>4</sup> Ai fo depa, Yesuné duraalu, “Ti so wisi-ó, aita atimané yaaire alapa, naao ɛpaae atima tao sae dere noatepa de? Yalo tukóló muló betere ala yaaire be deɔ teórópó,” yalepó.

<sup>5</sup> Ai fo depa, ama hamané kale ɔla detere ala kaae tare doasiné kutó diratere whirapepaae duraalu, “Ama diɔpaae noa alakó yae depa, ti sya fóló yae,” yalepó.

<sup>6</sup> Kale Juda fake atimané mara mole ala sya furaalu, naase fokotua yaai dapóló, kanené aleale apo miró wutirape weí maanipa, felekemó daalótua erepó. Ai wutirapemó weí maatere dɔleta, mepaae 75 *lita*-rape, mepaae wuti ti 115 *lita*-rape sɔpó.

<sup>7</sup> Atéro, Yesuné ai kale kutó diratere whirapepaae duraalu, “Ai wutirape fea weí nóló fɔanae,” depa, mo ti bokóta eralepó.

<sup>8</sup> Atéro, ama atimapaee duraalu, “Ai belere weirapekó mepaae tepeyóló ɔla detere ala tɛteróló kaae tare doasipaae male fae,” depa male felepó.

<sup>9</sup> Tétepa, kale mo weíneteí alée fele *wain weí* kale ɔla detere ala tɛteróló kaae tare whiné nalemó, mo *wain felétóro* yalepó. Ai sekéné ai *wain weí* sale tiki ɔ tuénitei, kale kutó diratere whirapené maaté mo weí sóro tepeyale ala kisipa ipakalepó. <sup>10</sup> Téro, kale ɔla detere ala kaae tare doasiné so dokore whipaae ape yóló, tu deɔpaae dapesó fóló duraalu, “Whirape feané i ala dua dapó. Folosóro wisi *wain weí*pi nópóló melóo, nalo mo sawa felétere *wain weí* melóo, dua dapó. Tépatéi, wisi *wain weí* mulóló, nalo noatepa sóro waleé?” yalepó.

<sup>11</sup> Yesuné me ala yaairemó erale kelemei alata, Kaleli hae kwiamó tɛne Kana be huluamó folosóro kaae suraalu yalepó. Atéro yale alané ama ere ala wisinaale hɔkearatepa, ama yó matere whirapené kilituraalu, ɔpaae tuɛ tiki tiralepó.

### *Moma dere bemó ɔla ɔla duputamo du betale fo*

(*Mat 21:12-13, Mak 11:15-17, Luk 19:45-46*)

<sup>12</sup> Ai alarape fea kemetepa, Yesu ɔkélé, ama hamakélé, nomarapekélé, ama yó matere whirapekélé, atima fea ai Kana be taaróló, Kapeneam be huluapaae derepelepó. Aimó atima mepaae be deɔrape betalepó.

<sup>13</sup> Atéro, ai alarape yóló kemetepa, kale bosenóló fele be de felekemó sókó waai deremó, Yesu a Jerusalem be huluapaae holalepó. <sup>14</sup> Atéro holóló bituraalu, a moma dere be bopére tipi tuapaae sókó holalemó, whirape mo feané *bulmakau* hupurapekélé, *sipsip* hupurapekélé, ba sukusirapekélé, mepaae whirape atima ni fake tómó betó mulu, kae kae fakené sóró wale *moni-kélé* duputamó yóló, u mótu i mótu du betepa kelalepó.

<sup>15</sup> Até du betepa, kale *bulmakau* hupuró *sipsip* hupurapetamo belapaae fópóló, Yesuné aimó mole halika tikiné fokosó sóró hōkonóo, ni fake fetée deróló fesekée falóo yalepó.

<sup>16</sup> Até du betero, kale ba sukusirape dotonóló *moni* su betere whirapepaae duraalu, “Yalo Ayapaae maaté moma yaai tēne betei, diaaḡ noatēpa ḡla ḡla dotonaterē tiki aḡrótu bitu de? Até dere alané yalo Ayané be doratapa, diaaḡ ai ḡlarape fea sóró fae,” yalepó.

<sup>17</sup> Ai ala ama yó matere whirapené kilitu, kale ašemó i ere fo tué mualepó. “Kótóné ama be doraḡsóró wisiyóló kaae tawaaire keteketa, e tuamó si kaae daalopó,” erapó.

<sup>18</sup> Téró, kale Juda topo whirapené apaae fo fotokōiné duraalu, “Naa atei kaae ala yópóló, ya né sóró betereleé? Ya Talené sóró betero betere whipóló kisipa yópóló, naa dapaae noa kelemei alakó eraaloé?” yalepó.

<sup>19</sup> Ai fo depa, Yesuné atimapaae tokó mótu duraalu. “I momatere be diaaḡ fisikó mularē. Tétepa, yalo sore be demótóró momó tēyóló kemeraalopó,” yalepó.

<sup>20</sup> Ai fo depa, atimané apaae duraalu, “Take ai be tētu betepa, 46 ba forape kemeyalepó. Téyale betei, naa mió be de soremó momó tēyaalopó dere fota, netéro tēyaai de?” yalepó. <sup>21</sup> Yesuné ai yale fota, mo moma dere bemó initei, ama tikimó kisipa muturaalu yalepó. <sup>22</sup> Take a sukóló momó kepaayóló betere kilipaae ama yó matere whirapené ama yale fo kisipa muni walepó. Yesuné i yale fokélé kale ašemó ere fotóró mo dokonalepóló, atimané apaae tué tiki tiralepó.

<sup>23</sup> Téró, bosenyóló fele be de sókó wapa ḡla detere fulamó, Yesu a Jerusalem bemó beterepó. Aimó bituraalu, Kótóné eratapó kisipa yópóló kelemei alarape eratepa so whi mo feané apaae kisipa tiralepó. <sup>24</sup> Téyaletei, so whi feané hosaa tuamó mole alarape ama kisiparuraalu, atimané du betere fo mo dapóló wosóló, aḡmó bitinipó. <sup>25</sup> Ti noatēpae, so whi feané mole tué tikiró dere alatamo kelaairetei kōló kōlópakó, mené a yó melaaié?

### 3

#### *Yesuró Nikodimas-tamo yale fo*

<sup>1</sup> Téró Farisi whikó Nikodimas beterepó. Aḡa, Juda fake so whi tēteróló kaae tare topo whirapetamo betamó kutó ditere doasi doi mole whipó. <sup>2</sup> Ai whi a dilikitamo Yesu beterepaae wóló duraalu, “Yó matere whi-ó, yaḡa Kótóné dotonatepa wale yó matere whipóló dané kisiparapó. Ti noatēpae, Kótó yaḡamo bituameisóró, ti mepaae whiné enénire etei kaae doasi kelemei alarape erótu bituameipó,” yalepó.

<sup>3</sup> Ai fo depa, Yesuné apaae hakearóló duraalu, “Yalo yapaae mo i dere ape. Whi mo betakélé hamané a detu yale kaae momó denitepa, ti Kótóné tēteróló kaae tare ala mo kelenénipó,” yalepó.

<sup>4</sup> Yesuné ai fo depa, Nikodimas-né apaae duraalu, “Disiyale whi haené depe tuapaae netéro bitḡ doropóló, momó deyaaloé?” yalepó.

<sup>5</sup> Tétepa Yesuné apaae duraalu, “Yalo yapaae mo i dapa wosae. Mo betā whikélé weiró Kepe Wisitamóné deyóló muló bitinipa, ti Kótóné tēteróló kaae tare ala tuamó sókó fóló betenénipó. <sup>6</sup> Mo whiné detereteita, ti whi tiki daaitóró deyóo, Deḡ Kepené deteretei, ti mo Kepe tiki daaitóró deyóo, dua dapó. <sup>7</sup> Take yalo yapaae momó denérapó yale fomó ya kilita sókó faḡse. <sup>8</sup> Besé a faaire tikipaae furaalu, hḡle hu dere maaté wosetua dapó. Téteretei, waleró foletaitamo diaaḡ kilitimipó. Kale Kepe Wisiné deyóló beteroḡtu betere so whi feata, ai ala kaae du beterepó,” yalepó.

<sup>9</sup> Ai fo depa, Nikodimas-né apaae duraalu, “Ai ala netéro yaalorópó,” yalepó.

<sup>10</sup> Tétepa Yesuné apaae duraalu, “Yaḡa Israel fake so whi yó matere doasi doi mole whitei, i dere alarape diriyóló tuēni airapó. <sup>11</sup> Yalo yapaae mo i dere ape. Dané du betere fota, mo tuére fotóró yóo, mo kelale alatóró yó melóo, du betepatei diḡné mo dapóló

wosóló, kisipa tirénitere noatepa de? <sup>12</sup> Yálo diápaae i haemó du betere alarape bope yóló yaletei, diñé tué tiki tirótimpó. Yálotamo ó hepen bemó mole alarape bope yóló enalemó, ti diá mo kisipa tiraalomeipó. <sup>13</sup> Whị mo betakélé hepen bepaae fenitei, hepen be taaróló, i haepaae kapala asiri dorowale Whịné Naalemané ama betá kisiparapó. <sup>14</sup> Mo take Moses-né hãle kópu kãae fi tikimó kapa kwiané wuli aleyóló ni dée daaróló, sikipaae horóló oleralepó. Atéyale kaae, kale Whịné Naalemakélé, mepaae whịné atéró sikipaae só horóló oleraalo ai ape. <sup>15</sup> Ai fota hãle ini, ápaae kisipa tiki tiratere so whị fea mo ti betere bete saalopóló kisipa mutu yalepó.

<sup>16</sup> Ti noatepae, Kótóné i haemó betó mole so whị kọlené sinóló yaala sókó furaalu, ama mo betá betere Naaletei i haepaae wópóló dotonalepó. Mepaae so whị dené ai dotonó betere Naalepaae kisipa tiró betepa, ti atétere so whị aluni, mo ti betó tawaalo ai ape. <sup>17</sup> Ti noatepa meipó. Kótóné ama Naalema i haepaae wópóló doteyale beteta, i haemó betó mole so whịtamo fo tokótamo yóló só derópóló initei, so whị fea aluyaqsóró, ama yale alané tao sópóló yalepó. <sup>18</sup> Mepaae so whị detamo ápaae kisipa tiró betepa, ti ai so whịtamo Kótóné fo tokótamo yóló só deranénipó. Tépateti, Kótóné ama mo betá betere Naale atóró hịtipóló ápaae kisipa tiki tirénire so whịta, fo tokótamo yóló só deró beterapó. Ti noatepae, ai so whị atima Kótóné mo betá betere Naalepaae kisipa tiki tiró bitinireteiné. <sup>19</sup> Kótóné i haemó betó mole so whịtamo fo tokóló só deratere bete i ape. Kale dètere i haepaae wóló betepatei, dilikipaae hẹkese duraalu, atima dowi ala hãle du betereteiné witepa, ai dètere hẹkeseyóló wómipó. <sup>20</sup> Mepaae so whị detamo diliki tuámó bituraalu, dowi ala hãle yó tareteiné dẹ tuápaae waalo hóróló bóe du beterapó. Ti noatepae, atimané dowi ala dẹné hãkeamó mulatapa kelaqsóró wituraalupó. <sup>21</sup> Tépateti, kale mo fo wosóló, donoi ala du betere so whịta, ti dẹ tuápaae wou beterapó. Ti noatepae, atimané du betere alarape Kótóné fotokratepa yalepóló so whị feané hãkeamó kolópóló du beterapó,” yalepó.

<sup>22</sup> Téró, atima ai fo yóló kemetepa, Yesu á ama yó matere whịrapetamo ai Judia hae kwiamó tẹ mole belekhatiki berapemó mepaae be dẹrape bitu, so whị wẹi tópurótu betalepó. <sup>23</sup> Téró, Jon-nékélé Salim be hulua felekemó ere Aenon haemó beterepó. Aimó wẹi dekéro fu betereteiné so whị fea wẹi tópurópóló, á beterepaae wou betepa, ama atima tópurótu betalepó. <sup>24</sup> Ai alarapeta Herot-né Jon á *dípula* beteraaipa, hãle bituraalu du betalepó. <sup>25</sup> Atéyale sukamó, Kótóné keletómó wisirapó yópóló, naase fokotere alamó Juda fake whịkó betané mepaae Jon-né yó matere whịrapetamo foné u só derale i só derale du betalepó. <sup>26</sup> Atéró, Jon-né yó matere whịrape á beterepaae wóló duraalu, “Yó matere whị-ó, Jordan wẹi uté tẹro yátamo bitu, naao dápaae kale whị ai ape yóló, yó male whịné so whị fea wẹi tópurótu betepa, mo turó so whị á beterepaae fu beterapó,” yalepó.

<sup>27</sup> Ai fo depa ama atimapaee duraalu, “Me whịné me alakó yópóló ó hepen bemó betere Kótóné menitepa, ti ama kọleaané me ala yaai dapóló, mo enénipó. <sup>28</sup> Ẹta, so whị tẹteróló kaae tanópóló, sóró beteró betere whị Keriso meí, á wópóló tẹ alerale wale whịpóló, take yálo diápaae yale fo diaaṣṣe enérápó. <sup>29</sup> Me whịné betá so hẹkeseyóló dokotepa, ti ai ama sopó. Ai so dokaaire seké ama fulumu whịné á wópóló kaae tawóló beterapó. Téřalemó, kale so dokaaire whị sókó wouraalu dere fo nakome wosetepa, á doasi hajné sukáalopó. Atére hajta, mió ẹ tuámó mo fáyóló mulapó. <sup>30</sup> Ai so dokaaire whịné ama doita, suka fea sóró horaté fu betaalotei, yálo doi betá haepaae dua sókó deté dorópóló yae,” yalepó.

<sup>31</sup> “Mo ó taoró dorowale whịné i haemó yó mole ọla ọlaró so whị featamota, amatóró tẹteróló bosene falapó. I haemó betere whịné ti i haemó mole ọla ọlamó kisipa mutu, ama dere fokélé i haemó mole fotóro dua dapó. Tépateti, ó hepen bemó dorowale whịnéta, fea ala ama tẹteróló bosene falapó. <sup>32</sup> Ama kelale alaró wosale fotamo so whịpaae yó mótu beteretei, betá whịnékélé ama yó matere fo wosóló, mo dapóló ápaae tué tiki tirótimpó. <sup>33</sup> Tépateti, mepaae so whị de Kótóné ama fo wosóló, mo dapóló kisipa tiratapa, ti ai so whịné Kótó á mo foné bete Talepó du beterapó. <sup>34</sup> Kótóné ama dotonó betere whịnéta, ápaae yae dere fotóro yó mótu beterapó. Ti noatepae, Kótóné Dẹi Kepe á tuámó mo turó

fʌaneteinépó. <sup>35</sup> Alimané Naalemapaae yaala sókó fóló muluraalu, fea ala ama tɛtɛróló kaae tanópóló, ʌpaae malepó. <sup>36</sup> Mepaae so whi de Naalemapaae tuɛ tiki tiró betepa, ti atére so whi aluni, mo ti betó tawaalo ai ape. Tɛpatei, mepaae ʌ hórótu betere so whiʒta, mo ti betó tare bete kelaalo meipó. Ai so whiʒtamo Kótóné doasi fopaae butere ala mulapó,” yalepó.

## 4

*Samaria soné Yesutamo yale fo*

<sup>1</sup> Yesuné ama yó matere so whi beteraairaaalu, wɛi tópurótua dere so whiné Jon-né wɛi tópurale so whi bosene falapó dere fo mepaae Farisi whiʒrapené wosalepó. <sup>2</sup> Atéró, so whi wɛi tópuratere ala Yesuné initei, ama yó matere whiʒrapené tópurótua yalepó. <sup>3</sup> Ai dere fo mepaae whiné Yesu ʌpaae ene wapa woseturaalu, ʌ Judia hae kwia taaróló, Kalelipaae momó fesaae felepó.

<sup>4</sup> Téró, ʌ ama yó matere whiʒrape atima fea Kaleli haepaae faairaaalu, Samaria hae tuʌmó tɛyóló fu betalepó. <sup>5</sup> Atéró, ʌ ai Samaria hae kwiamó tɛne Saika be huluamó sókó felepó. Ai Saika be hulua felekemó, Jekop-né naalema Josep-mó tekée male hae mulapó. <sup>6</sup> Ai haemó Jekop-né dukiyale wɛi naleta dere tiki erapó. Yesu ʌ doasi tɛmó walené bé depa, ai wɛi belere tikimó ʒaa nóló beterepó. Até dere alata, ɔla nokole topo suka kele 12 kilok-mó yalepó.

<sup>7</sup> Yesu aimó beterepó, betʌ Samaria so ʌ wɛi naairaaalu wapa, ʌpaae duraalu, “Nao ai wɛikó ɛ maletamo melaaloé?” yalepó. <sup>8</sup> Ai alata, Yesuné ama yó matere whiʒrape ai felekemó tɛne be huluapaae atima naaire ɔla dupune fimó du betalepó. <sup>9</sup> Atéró, kale soné ʌpaae duraalu, “Yʒta Juda fake whiʒpa, ɛ Samaria sopaae wɛi netéró kema du de?” yalepó. Ama ai yale fota, Samaria fakeró Juda faketamo ɔla betʌmó nokole ala ó, fo dere alakélé dumipóló kisipa mutu yalepó.

<sup>10</sup> Ai fo depa Yesuné kale sopaae duraalu, “Kótóné yʌpaae hʌle matere ɔla nao kisipa yóo, yʒtamo i fo du betere whikélé kisipa yóo irutamo, nao ʌpaae ai wɛi wosuʌsóró ti ama yʌmó mo ti betó tare wɛi móluʌpó,” yalepó.

<sup>11</sup> Ai fo depa kale soné Yesupaae duraalu, “Doa whi-ó, i wɛita hae dolopaae maane doropóo, yʌ wɛi naaire wutikélé tawóo inipa, mo ti betó tawaaire wɛi melaalopó dere-a, momó wapa nóló melaai de? <sup>12</sup> Dʌné mió i nuku betere wɛita, mo take dʌné noutere Jekop-né dukiyóló, amakélé nukulé wóló, naalemarapénékélé, ama *sipsip* hupuró *bulmakau* hupurapetamonékélé, nuku bitipakalepó. Tɛyaletai nao ai dere fota, take Jekop-né yale ala nao tɛtɛróló bosene falapóló de?” yalepó.

<sup>13</sup> Ai fo deremó, Yesuné ʌpaae duraalu, “I wɛi nokole so ó whi feata, nokole depa momó nale waalo ai ape. <sup>14</sup> Tɛpatei, mepaae so whi de yʌlo matere wɛi nukupa, momó nokole dere ala mo yaalo meipó. Ita, mo dapó. I haemó mo wɛi sókó horótu dere kaae, yʌlo i matere mo ti betó tawaaire wɛi nokole so ó whiné tiki tuʌmó mo ti betere bete mulu, hʌle só tawaalo ai ape,” yalepó.

<sup>15</sup> Tɛtɛpa, kale soné ʌpaae duraalu, “Doa whi-ó, ɛ wɛi nokole depa dekéró naleta dere hórapa, nao ai melaalopó dere wɛi mo miótóró ʌlae!” yalepó.

<sup>16</sup> Ai fo depa, Yesuné kale sopaae duraalu, “Yʌ momó waasepóló, nao whi dape sene fae,” yalepó.

<sup>17-18</sup> Ai fo depa, kale soné ʌpaae duraalu, “ɛta whiné dokonipó,” yalepó. Tɛtɛpa, Yesuné duraalu, “Whiné yʌ dokonipó dere fota, mo dono deretei, nao ere ala yʌlo yʌpaae hʌkɛaróló i dere ape. Take aporó whiʒrapené yʌ dokorapó. Tɛpatei, mió yʒtamo ai betere whiʒta, nao whi meipó,” yalepó.

<sup>19</sup> Tɛtɛpa kale soné duraalu, “Doa whi-ó, mió yʌlo yʌ kilitu, Kótóné ama fo eratere kóló whipóló kisipa mutapó. <sup>20</sup> Take dʌné ayarape atimata, i daale hasi fosómó moma eneta du bitipakalepó. Tɛyaletai, Juda fake diʌné dʌpaae hoko tikimó moma ini, Jerusalem bemó touróló Tale aqmó sukóló bitu, moma yae du beterepó,” yalepó.

<sup>21</sup> Ai fo depa Yesuné ɖapaae duraalu, “Ti so-ó, yɔlo i dere fo wisiyóló wosóló kisipa tirae. Take waaire alimó Aya aɔmó sukóló bitu, ama doi sóró horatere alata, i daale hasi fosómó ó Jerusalem bemó maaté yaalo meipó. <sup>22</sup> Samaria so whị diɔta, diaaɔ tué inire ɔla aɔmó sukóló bitu Talené doi sóró horótu betera. Tépateti, Juda fake so whị ɔta, mo ti betere Kótó tuéreteiné ɔ aɔmó sukóló bitu, mo kée du betera. Ti noatepae, so whị fea aluyaɔsóró tao sere alata, Juda fake tuamó kaaró betera. <sup>23</sup> Take waalopóló bope du betale be ɔ mió sókó wóló i mole ape. Mepaae whị dené mo alaró ama Kepe betetamo ɔ tuamó fɔanuraalu, Alima aɔmó sukóló bitu, ama doi sóró horótu betaalopó. Atei ala du betere so whịpaae Kótóné ama hɛkesetu betera. <sup>24</sup> Ti Kótó ɔta, mo whịné tiki kaae daani, kepetóró betereiné ama doi sóró horatere so whịné ti mo alaró kepe bete turótamoné sóró horótu betenérápó,” yalepó.

<sup>25</sup> Tétepa, kale soné ɖapaae duraalu, “I haemó betó mole so whị fea tɛteróló kaae tanópóló, sóró betero betere whị Mesaia, me doi Keriso waalopó fota, yɔlo kisiparapó. Ai seké ɔ wouraaluta, fea ala ama ɔapaae hɛkeamó yó melaalopó,” yalepó.

<sup>26</sup> Tétepa, Yesuné kale sopaae hɛkearóló duraalu, “Mió yɔtamo i fo du betere whịta me kae mei, ɛtóró hịti i ape,” yalepó.

<sup>27</sup> Atimaamo ai fo du betepa, ama yó matere whịrape ɔla dupune fi fesaae wouraalua kelalemó, Yesu Samaria sotamo fo du betepa, atima kilita sókó felepó. Atétepa, atimakó betɔ whịnékélé ɖapaae ai sotamo noa ala yaai, ó noa fokó du bitu de? yóló, wosetere alakélé inipó.

<sup>28-29</sup> Téró, kale soné ama wɛi wuti aimó mupatei taaróló, ɔ u be huluapaae felepó. Atéró fóló, ai be huluamó betó mole so whịpaae duraalu, “Take yɔlo yale alarape fea ɖapaae hɛkearóló yó matere whị tumó daalapa kelaai ape. ɔta, Kótóné so whị tɛteróló kaae tanópóló, sóró betero betere whị Keriso du yalepó,” yalepó.

<sup>30-31</sup> Tétepa, ai be hulua so whị atima Yesu beterepaae felepó. Atima ɔ beterepaae sókó waai teó wou betepa, ama yó matere whịrapené ɖapaae duraalu, “Yó matere whị-ó, ɔlakó yamaletamo nukumié?” yóló sɛtu betalepó.

<sup>32</sup> Tétepa, Yesuné atimapaae duraalu, “Nokole ɔlata yɔlo i taretei, diaaɔ kisipanipó,” yalepó.

<sup>33</sup> Ai fo depa, ama yó matere whịrape atimasisi duraalu, “Mepaae whịné ɔlakó ɔmó mótu yalepó,” kisipa mualepó.

<sup>34</sup> Atétepa, Yesuné atimapaae duraalu, “E dotɛyale whịné ama kisipa mole ala sya furaalu, ama kutó yɔlo diraté fóló kemeratepa, ti aita yɔlo nokole ɔlatórótípó. <sup>35</sup> Diaaɔ etei fo dua dapó. Kutómó ere ɔla fea ɔlumé depa saaire wélié douro betɔ hɛle mulapó du betera. Tépateti, yɔlo diɔpaae mo i dere ape. Diaaɔ kele fisɔae horóló, kutópaae kele kele yae! Ténalemó ɔla ɔlumépa, ti saaire alimó ai betere ape. <sup>36</sup> Mió ɔlumére ɔla su betere whịné ama diale kutómó dupu so-ó, mo ti betere bete saaire so whịkélé mió ɔla kaae ɔlumépa sóo, du betera. Ama ai du betere alata hɛle mei, ɔla wae biliyale whịró sere whịtamo wusuró hɛkese yaairaaalu dapó. <sup>37</sup> Me whịné ɔla wae biliyóo, me whịné ti ɔlumétepa sóo dere ala, i dere foné mo hɛkearatapó. <sup>38</sup> Mené diyale kutómóte ɔlumére ɔla sene fópóló, yɔlo diɔ i dotonaterere ape. Mepaae whịrape doasi depe tukówei ala yóló diyale kutómó diɔta, ɔla maaté sirapó,” yalepó.

#### *Samaria so whị turó kisipa tiki tirale fo*

<sup>39</sup> Téró, kale soné ama take bitu yale alarape fea Yesuné hɛkearóló yó malepó, dere fo woseturaalu, ai haemó tɛne be huluamó betere Samaria so whị fea ɖapaae kisipa tiki tiralepó. <sup>40</sup> Atéró, ai Samaria so whị fea Yesu beterepaae wóló, yɔ ɔtamo imó betaalopa sae yóló sɛtu betalepó. Atétepa, be ɔ tamo ɔ atimatamo aimó betalepó. <sup>41</sup> Tépa, Yesuné ama yó matere fo woseturaalu, mepaae folosóró tué tiki tirale so whịtamo touróló mo turó so whịkélé ɖapaae kisipa tiralepó.

<sup>42</sup> Atéró, atimané kale sopaae duraalu, “Dɔné ɖapaae tué tiki tirale alata, naao yale fo wosóló maaté mei, ama yó matere fo ɔnétóró wosóló ɖapaae tué tiki tiralepó. Ti



noatepae, ʔata i hae kwia feamó betó mole so whi aluyaʔsóró, tao saaire whipóló ɗané mo diriyóló kisiparapó,” yalepó.

*Yesuné doasi whiné naale kepaarale fo*

<sup>43</sup> Atéro, Yesu ʔa be ɗe tamo ai Samaria so whitamó betóló kɪlipaae, ʔa Kaleli hae kwiapaae felepó. <sup>44</sup> Taketi Yesuné amatei ʔmó kisipa mutu etei fo erapó. “Kótóné fo eratere kóló whi ama turuku be hulua so whiné ama doi sóró horanénipó,” yalepó. <sup>45</sup> Téro, Yesu ʔa u Kaleli hae kwiamó sókó felemó, Kaleli so whiné ʔa heketamo mo wisiyóló dape salepó. Ti noatepae, take Jerusalem bemó kale bosenóló fele be ɗemó, ʔla deyóló naaire sukamó atimakélé fea bitu, ama mepaae alarape eratepa kelaletéinépó.

<sup>46</sup> Atéro, take Yesuné mo weitei, *wain* weí aleale Kaleli hae kwiamó tene Kana be huluapaae ʔa momó felepó. Ai bemó beteremó, ai Kaleli hae kwia teteróló kaae tare topo whiné sóró beteró betere whiné naalema Kapeneam bemó kisiné sukóló mulapó dere fo wosalepó. <sup>47</sup> Yesu ʔa Judia hae kwia taaróló, Kaleli hae kwiamó wóló beterapó dere fo kale whiné wosóló, ʔa Yesu beterepaae wóló, ama naale mo felekemó sukʔai du beterapa, “Naao wisiraaí faalóé?,” yóló wosetu betalepó.

<sup>48</sup> Ai fo depa, Yesuné ʔpaae duraalu, “Me ala yaairemó eratere kelemei alaró mepaae sira yaaire alatamo eratepa maaté kolóló kisipa tiraai de? Diʔ ai eratere kelemei alarape kilini depa, ti diʔ kisipa mo tiraalomeipó,” yalepó.

<sup>49</sup> Tétepa, kale sóró beteró betere doasi whiné duraalu, “Doa whi-ó, ʔalo naale sukaʔsóró miótitei ɗamo wusuró faalopó,” yalepó.

<sup>50</sup> Ai fo depa, Yesuné ʔpaae duraalu, “Naao naale sinaalomei, beterapa fae,” yalepó. Tétepa, kale whi Yesuné dere fo wosóló, wisirapóló ʔa felepó. <sup>51</sup> Atéro, fiyóló hɪka ʔa tɪ tuʔmó fu betalemó, ama kutó diratere whirape tɪmó hokolaa yóló, ʔpaae duraalu, “Naao naale kisi wisiyóló beterapó,” yalepó. <sup>52</sup> Ai fo depa, kale whiné atimapaee woseturaalu, “Noa sukakelemó ama tiki supu tikaleé?” depa, atimané duraalu, “Mo dótóró 1 *kilok* sukakelemó tukóló mo beterapó,” yalepó.

<sup>53</sup> Ai fo depa, kale naale alimané wosetu, Yesuné ʔpaae naao naale sukʔalomeipó, yale sukakelemótóró ai wisi irapóló kisipa mualepó. Ai ala kilituraalu, ama soma atimaamokélé, ama naale senaalekélé fea Yesupaae kisipa tiralepó.

<sup>54</sup> Yesu ʔa Judia hae kwia taaróló, Kaleli hae kwiapaae wóló bitu, ai kelemei alata, tamo dakoróló eralepó.

## 5

*Yesuné betʔ tiki ɗamui whi wisirale fo*

<sup>1</sup> Atéro, mepaae be ɗe beteró kɪlipaae Juda fakené tukóló muló betere be ɗemó ʔla detepa, Yesu ʔkélé Jerusalem be huluapaae holalepó. <sup>2</sup> Ai Jerusalem be hulua bopére tipí tɪ sereketa, *sipsip* hupurape fua wua dere tɪpó doi mulapó. Ai tɪ sereke felekemó, betʔa weí ke belerapó. Hibru whirapéné du betere foné ai weí ke doi Betesatapó. Ai weí fókumó bitɪta dere so whi supu yaʔsóró, be belekʔatiki aporó tɛóló bopéró beterapó.

<sup>3</sup> Ai tɛ mole bemó, mepaae kele dilikire so whikélé, tiki ɗamure so whikélé, hó naase dore so whikélé, mepaae kae kae kisi bete daale so whikélé, mo fea ai weí ke bopéróló betó molepó. <sup>4</sup> (-) <sup>5</sup> Ai hó naase dore so whi betó mole kuamó, kisi hʔle daapatei, 38 ba fo kemere whi betʔa fiyó molepó. <sup>6</sup> Atéro fiyó mupa kolóló, Yesuné duraalu, “I whi-a, ere alaé?” depa, whi mené duraalu, “ʔata, taketitei ama ere ala ai ape,” yalepó. Tétepa, Yesuné kale whipaae woseturaalu, “Yʔ mo wisiyóló, betenée yóló kisipa mute?” yalepó.

<sup>7</sup> Ai fo depa, kale tiki ɗamui whiné duraalu, “Doa whi-ó, ai weí asya hotereteiné ɛ wisirópóló, né beleyóló ai weí felekemó beterele derepaaié? ɛkélé dua fu betepatei, atima folosóró furaalu ɛ taaróló fua dapó,” yalepó.

<sup>8</sup> Ai fo depa Yesuné duraalu, “Yʔ turukó holóló, naao besekɛ sóró fae,” yalepó. <sup>9</sup> Ai fo deretamótóró, kale whiné ama tiki ɗamuretei mo ti wisitepa, ama besekɛ tukóló sóró felepó. Atétere alata, atima ʔaa naai tukóló muló betere be ɗemó yalepó.

<sup>10</sup> Atétepa, Juda topo wh̄rapené kale wisirale wh̄paae duraalu, “S̄a naai tukóló muló betere be demó ai ala yaqsóro fo mulapó,” yalepó.

<sup>11</sup> Ai fo depa kale wh̄iné duraalu, “Ē wisirale wh̄iné epaae naao besek̄ sóro fae yaleteiné sóro fulapó,” yalepó.

<sup>12</sup> Ai fo depa atimané apaae woseturaalu, “Mé wh̄iné yapaae besek̄ sóro fae yaleé?” yalepó.

<sup>13</sup> Téyaletei, kale wh̄i wisiróló Yesu a ai touró betere so wh̄i kuamó, buté buté feleteiné a wisirale wh̄i kisipanipó.

<sup>14</sup> Atéror, nalo me sukamó Yesuné ama wisirale wh̄i momatere bemó betepa kolóló, apaae duraalu, “Mió naao tiki ai wisire kelere? Ya take sale sek̄ bosenóló, doasi sekené ya só deraqsóro, mió naao ai du betere dowi ala mo ti taalae,” yalepó. <sup>15</sup> Téró, kale wh̄i a ai moma dere be taaróló, kale Juda topo wh̄irapepaae Yesuné a wisiralepóló ene felepó.

*Kale mo ti betere bete Naalema a tuamó mulapó yale fo*

<sup>16</sup> Tétepa, kale s̄a nokole sukamótei, Yesuné wh̄i wisiraterere ala dapóló, Juda topo wh̄irapené apaae sek̄i ala eróló só deraai, doasi ketek̄ butu betalepó. <sup>17</sup> Atétepa, Yesuné atimapaee duraalu, “Yalo Aya a ama kutó ditere ala taaréni, betere dok̄ h̄ale diyótóro tarapó. A atére kaae, ek̄élé h̄ale bitini, yalo kutótóro i ditu betere ape,” yalepó. <sup>18</sup> Yesuné ai alarape deremó, Juda topo wh̄irapené a só deróló mo ti daairaalu, doasi ketek̄ butu betalepó. Até yaleteita, s̄a nokole be de tukóló wh̄i wisirateremó maaté meipó. Ai alatamo touróló Kótóta, ama Ayapó dere foné a Kótótamo bet̄a ala erapó du betepa a só deróló daai yalepó.

<sup>19</sup> Téró, Yesuné atimapaee tok̄ó mótu duraalu, “Yalo diapaae mo i dere ape. Naalemané ama kisipanétei, me ala yaai dapóló mo enénipó. Naalemané me kae kisi ala kaaróló dumi, Alimané du betere alatóro kolóló i du betere ape. Ti noatepae, Alimané du betere ala mo bet̄akélé taaréni, turó Naalemanékélé du beterapó. <sup>20</sup> Ti noatepae, Alimané Naalemapaae yaala sókó furaalu, ama dere ala fea apaae yó mótu beterapó. Ita, mo fo dapó. Mió i dere ala bosenóló nalopaae mo doasi ala eratepa kilitu, diaā sira yaalopó. <sup>21</sup> Ti noatepae, Alimané suk̄ale so wh̄i kepaaróló beterótu yale kaae, Naalemanékélé ama melaai tué mutere so wh̄ipaae mo ti betere bete mótu beterapó. <sup>22</sup> Ti ai ala maaté meipó. So wh̄itamó fo tok̄óló taleyóló só deratere alakélé Alimané dumitei, Naalemané yópóló, ama naase tuamó muló beterapó. <sup>23</sup> Ai ala ereteita, so wh̄i feané Alimané doi sóro horótu dere kaae, Naalemané doikélé sóro horópóló erapó. Mepaae so wh̄i dené Naalemané doi sóro horónitepa, ti a dot̄eyale sek̄ Alimané doikélé sóro horótimpó.

<sup>24</sup> Yalo diapaae mo i dere ape. Mepaae so wh̄i dené yalo du betere fo wosóo, ē dot̄eyale sek̄epaae kisi pa tiki tiróo depa, atétere so wh̄i mo ti betere bete sóro tarapó. Atére so wh̄ita, fo tok̄ótamo yóló só deréni, sukutere ala tuamó beteretei, tok̄ó sóro mo ti betaaire ala tuamó beteró beterapó. <sup>25</sup> Yalo diapaae mo dapó. Suk̄ale so wh̄inétei Kótó Naalemané dere fo wosaalopó. Mió ai fo wosetu betere so wh̄ita mo betaalopó. Take nalo ai ala yaaire be de h̄ale muóo, miókélé ai be de sókó wóló muóo i ere ape. <sup>26</sup> Ti noatepae, mo ti betere bete Alima tuamó moletei, Naalema tuamó mulópóló mo taketi meló beterapó. <sup>27</sup> Ti āta, Wh̄iné Naalema betereteiné so wh̄itamó fo tok̄óló tale dere ala yópóló, Alimané a sóro beteró beterapó.

<sup>28</sup> Yalo i yale fo wosóló, dīa kilita sókó furaalu sira yaq̄se. Ti noatepae, suk̄ale so wh̄i mo feané ama fo nakome woseturaalu, atima mole doumó turukó holaaire be de sókó waalopó. <sup>29</sup> Atétere sukamó wisi ala yale so wh̄i turukó holóló mo betaalopó. Téyaalotei, dowi ala yale so wh̄i atima turukó holaalotei, taleyóló mo ti só deraalo ai ape. <sup>30</sup> Yalo wotoró kisipané me ala yaai dapóló mo enénipó. Fo tok̄óló taleyóló só deraaire alakélé, yalo Ayané ama dere fo sya fóló, mo donotóro taletu beterapó. Ti noatepae, yalo du betere alata ē maaté h̄ekese yaai dumitei, ē dot̄eyale sek̄ a h̄ekese yópóló, ama kisi pa mole alatóro sya fu beterapó,” yalepó.

*Yesuné amatei a etei kaae wh̄ipó enénipó yale fo*

<sup>31</sup> “Yaloteitamo ɛ etei kaae whiɓó depa, ti yało dere fo mo dapóló diaaɓ wosaalomeipó. <sup>32</sup> Mené yało dere ala kilituraalu, ɛ etei kaae ala ere whi wisipó du beteraɓó. Ama atéro dere fo wosetere whiné mo dapó enére ala yało mo kisiparapó.

<sup>33</sup> Diǎné ɛ deé yóló wosaai dapóló, mepaae whiɓape Jon beterepaae dotonó beteraɓó. Atétepa Jon-né kale mo foné bete i ape yóló, diǎpaae yó meló beteraɓó. <sup>34</sup> Ti mo whiné ɛ etei kaae whiɓó dere fo mo dapóló, yało wosaai kisipa munipó. Atépatei, Jon-né yale ala yało diǎpaae i dere beteta, so whi fea aluyaɓsóró, Kótóné tao sópóló dapó. <sup>35</sup> Jon ɓta, ɓa ɗerótu dere kaae, so whi tuǎmó ɗeró betereɓó. Ai ɓa hałe ɗeyó tapa, diǎ ai ɗemó kapala asiri haɓtamo bitiré fu betaleɓó.

<sup>36</sup> Jon-né ama yó melale fota, ti ɛ tuǎmó ere alatóro mo dono yó mótu betaleɓó. Téyaletai, yało i ditu betere kutóta, ɛ dotɗyale seké yało Ayané ama ɛpaae diyóló kemerae yale kutó dirótu beteraɓó. Mió yało i du betere alarape kolósu, Jon-né ɛ bope yóló du betale fo kolósu depa, yało du betere alané ama du betale fo tɗeteróló bosene falapó. <sup>37-38</sup> ɛ dotɗyale seké yało Ayanékélé, ɛ etei kaae whiɓóló haɓkearóló yó mótu beteraɓó. Tétu betepatei, diaaɓ ɛpaae kisipa tirénire betené ama dere fo diaaɓ wosóo, ama tikikélé diǎné kolóo, ama fokélé diaaɓ hosaa tuǎmó muóo inipó. <sup>39-40</sup> Diaaɓ kisipanéta, kale ašemó yóló muló betere fo dosɓayóló kisipa sóro, mo ti betere bete saalopó du beteraɓó. Ti ašemó i ere fo feanéta, ɛ etei kaae whiɓóló yó matapó. Atépatei, diǎ ɛ beterepaae mo ti betaaire bete sene wale hórótu beteraɓó.

<sup>41</sup> Mo so whiné hałe foné maaté yało doi sóro horótu betepa, mo dapóló yało wosenénipó. <sup>42</sup> Tépeatei, yało diǎ diriyóló tuérapó. Diaaɓ Kótópaae yaala sókó fóló, haɓkesené sukutere ala diǎné hosaa tuǎmó muniretei, yało mo tuérapó. <sup>43</sup> ɓta, yało Aya Kótó ɛ etei seké beteraɓóló diǎné kisipa yópóló, yó melaai ama ɛ dotonatepa waletai, diaaɓ ɛ wisiyóló dape sinipó. Atépatei, mepaae whi detamo ama ɓleaané wóló bitu, ɛ etei kaae whiɓó depa, ti diǎné ɛ mo wisiyóló dape senérapó. <sup>44</sup> Mo betá betere Kótóné diaaɓ du betere ala kolóló, dukiratere fo wosaai keteké buni yóo, diaaɓte i diǎ dukiratere ala yóo, du betereiteiné ɛpaae netéro tué tiki tiraaloé?

<sup>45</sup> Yało Ayané keletómó diǎné i dowi yalepóló haɓkearóló só deratere alata, yało yaaitere nisi yaɓse. Diǎ tao saalopó du betale whi Moses-nétóro diǎ só deraalopó. <sup>46</sup> Diǎnétamó Moses-né asere fo wosóló, mopóló kisipa tiróluɓsóró, ti mió yało dere fokélé mo dapóló kisipa tiróluɓpó. Ti noatepae, ama ai asere fota, ɛmótóro kisipa muturaalu erapó. <sup>47</sup> Tépeatei, ama asere fo diaaɓ dosɓayóló mopóló tué tiki tiréni depa, ti yało du betere fokélé netéro wosóló, kisipa tiraaloé?” yalepó.

## 6

### *Yesuné 5,000 whi ɓla melale fo*

*(Mat 14:13-21, Mak 6:30-44, Luk 9:10-17)*

<sup>1</sup> Atéro mepaae be ɗerape kemetepa, nalo Yesu ɛ Kaleli wei uté fókuró tɗ felepó. Ai wei ɓlané doi meta, Taiberius-pó. <sup>2</sup> Yesu ɛ atéro fóló betereɓó, mepaae kisi daae mole so whi wisiratere kelemei alarape kelaletiné so whi mo feané ɛ sya wou betaleɓó. <sup>3</sup> Atéro, Yesu ɛ betá du sokore aɓpaae hololó, ama yó matere whiɓape atima fea betámó betereɓó. <sup>4</sup> Atéyale alata kale bosenyóló fele be ɗemó, Juda fake whiɓapené ɓla detere ala felekemó sókó waai deremó yalepó.

<sup>5</sup> Atéro, Yesuné ama kelalemó, so whi mo hałe ɓla kaae, ɛ beterepaae wou betepa Filip-paae duraalu, “Doa i so whi naaire *bred* okó momó dupu yaaloé?” yalepó. <sup>6</sup> Yesuné Filip-paae atéro wosale fota, ama yaaire ala tuéroutei, Filip-né noa fokó ɗeró ɛ ɓaae kolóló ɓu suraalu yalepó.

<sup>7</sup> Ai fo depa, Filip-né Yesupaae duraalu, “200 *silpa moni*-né dupu dere *bred* o i betó mole so whi fea ɓumó naalomei, sawa tėti nenérapó,” yalepó.

<sup>8-9</sup> Tétepa, Yesuné ama yó matere whiɓó ama doi Saimon Pitané noma Andruné Yesupaae duraalu, “I betere naalené betá *bali* o bula aporó yóo, ya beleɓamale tamo yóo, yóló i tare ape. Téreteiné doa i betó mole so whi fea anéli ɓlané ɓunére?” yalepó.

<sup>10</sup> Atétepa, Yesuné atimapaae duraalu, “Ai so whi ne tó mó betero pólo yae,” depa, atima betalepó. Ai tuámó betere naale senaaleró sorapetamo dosañani, whirape maaté dosayóló touróturaalu, 5,000-rópó. <sup>11</sup> Atéro, Yesuné kale *bali* o bularape fea sóro taruraalu, Talepaae mo kée yóló terekée daalu yóló, so whimó aliralepó. Ya tamokélé *bred* o yale kaaetóro yóló aliratepa, atima fea mo sumó nalepó.

<sup>12</sup> Atéro sūtepa, ama yó matere whirapepaae duraalu, “Muni fele buki ɔla hāle beseké yaqsóropa, fea daseté kweyae,” yalepó. <sup>13</sup> Atéro nale aporó *bred* o bulanétei, buki muni fupa daseté kweyóló, 12 yorape deyóló fanalepó.

<sup>14</sup> Ai betó mole so whiné Yesuné atei kaae kelemei ala eratepa kolóló duraalu, “I whiṭa, i haepaae waalopóló take bopetu betale Kótóné kóló whi ṭóro hīti irurapó,” du betalepó. <sup>15</sup> Atéro, ai so whiné Yesupaae woseni, atima kōleanétei ṭ doasi topo whi sóro beteraai kisipa mualepó. Atima atéro mutere kisipa tiki bete Yesuné kilitu atima taaróló, ṭ ama wotoró betṭ du sorokore tikipaae momó bitṭ holalepó.

*Yesu wei tó mó daaté wale fo*  
(*Mat 14:22-33, Mak 6:45-52*)

<sup>16</sup> Téro, atéyale sukamó kuluka be dikité dorowaletamo Yesuné yó matere whirape atima maaté Kaleli wei fókupaae derepelepó. <sup>17</sup> Atéro, aimó atima Yesu ṭ kaae tawóló daapatei be diki yalepó. Atétepa, kale whirape atima wei nukupaae bitṭ holóló, Kapeneam be huluapaae faairaalu, ai wei kēla tuámó tukóló fu betalepó. <sup>18</sup> Atéro fu betalemó, doakale besé tiki wouraalu, doasi wei asya walepó. <sup>19</sup> Até depatei, atima 5 ó 6 *kilomita* dālemó nuku ité fu bitu kelalemó, atima nukutamo wou betepa, Yesu ṭ hokolaa yaairaalu, wei tó mó daaté wou betalepó. Atétepa kilitu, atima doasi winé sukālepó. <sup>20</sup> Tétepa, Yesuné atimapaae duraalu, “Ita ṭpa, diṭ wiyāṭse,” yalepó. <sup>21</sup> Tétepa, kale whirape atima witere ala taaróló, halaainé Yesu dape sóro, nuku tuṭpaae beteraai kisipa mualepó. Atéro dape sóro, atima faaire wei fóku feleke inipatei, utéro hapale tétitóro sókó felepó.

<sup>22</sup> Atéro, Yesuné ama yó matere whirape atima fi tikimó, ai wei fókumó betó mupa fele so whi atima fiyóló, hīka turukó huturaalu etei kisipa mualepó. Imó mole betṭ nukumóta Yesu bitini, ama yó matere whirape maaté betóló felepó du betalepó. <sup>23</sup> Atéro, Taiberius beró wale whirape mepaae atimané nukutamo, take Talené mo kée yóló, ɔla aliyóló nuku betale tikimó sókó walepó. <sup>24</sup> Atéro, ai sukamótóroti mepaae whirapekélé, kale nukutamo wale whirapetamoné Yesuró ama yó matere whirapetamo kekālemó kilinitepa, Kapeneam be huluapaae kekāi dapóló, atima nukupaae bitṭ holóló felepó.

*Yesu ṭta, mo ti betere bred opó yale fo*

<sup>25</sup> Atéro, kale so whiné Yesu kekitu betero, wei fóku uté tṭro betepa kolóló ṭpaae duraalu, “Yó matere whi-ó, yṭ ipaae metéli waleé?” yalepó.

<sup>26</sup> Ai fo depa, Yesuné atimapaae duraalu, “Yṭo diṭpaae mo i dere ape. Diaaṭ ṭ kekitu betere beteta, sira yaaire kelemei alarape eraleimó kisipa mutu, ṭ kekitu betere? Mo meipó. Kale *bred* o sumó naleteiné diaaṭ ṭ ai keketé kutu betere ape. <sup>27</sup> I haemó nokole mo ɔlata, ti doyóló aluyaalopó. Atéyaaire ɔlamótei, diṭ depe tukówei ala du betaṭse. Mo ti betaaire ɔlata, kale whiné Naalemané diṭmó melaalopa, ai ɔla mo ketekṭ buóló hāṭtamo sae. Atei ɔla melaaire whiṭa, Alima Kótóné foheyóló ṭtóro wisirapóló siriróló, betero betrapó,” yalepó.

<sup>28</sup> Ai fo depa, atimané ṭpaae woseturaalu, “Kótóné ama dṭpaae dirae dere kutó-a, noaé?” yalepó.

<sup>29</sup> Tétepa, Yesuné duraalu, “Kótóné ama dirae dere kutóta i ape. Kótóné ama dotonó betere whi betṭpaae kisipa tiki tiróló betae,” yalepó.

<sup>30</sup> Ai fo depa, atimané ṭpaae duraalu, “Talené eratapóló dṭné kisipa tirópóló, naao noa kelemei alakó eraaloé? <sup>31</sup> Mo take dṭné noutererape atima hāle kópu kṭaae fi haemó kuturaalu, *mana* o betṭ nṭpóló ó hepen bemó derótua ipakalepóló, asṭmó yóló muló betrapó,” yalepó.

<sup>32</sup> Tétepa, Yesuné atimapaee duraalu, “Diɔpaae yalo mo i dere ape. Hepen bemó derótua yale *bred* ota Moses-né menitei, yalo Ayané betɔ ó hepen bemó deratere mo bete mole *bred* o diámó mótu betepó. <sup>33</sup> Ti Kótóné ai mótu betere mo bete mole ota ó hepen be taaróló dorowóló, i haemó betó mole so whimó mo ti betere bete matere whita, ɛtórótípó,” yalepó.

<sup>34</sup> Ai fo depa, atimané ɔpaae duraalu, “Doa whi-ó, naao ai bope dere ota, mo miótóró kaae sóró dɔmó melaasepé,” yalepó.

<sup>35</sup> Ai fo depa, Yesuné atimapaee haɛkearóló duraalu, “Mo ti betere bete mole ota ɛtórótípó. Mepaae so whi de ɛ beterepaae wapa, ai so whi wotekélé mo yaalomeipó. Mepaae so whi de ɛpaae kisipa tiki tiratepa, ti ai so whi wei nokole dere ala mo sawakélé yaalomeipó. <sup>36</sup> Take yalo diɔpaae yale fo kaae, momó i dere ape. ɛ wale ala diaaɔ kelaleteti, ɛpaae kisipa tiki tiratere ala dumipó. <sup>37</sup> Yalo Ayané ɛpaae matere so whi feata, ti ɛ beterepaae wou betaalopó. Mepaae so whi detamo ɛ beterepaae wapa, ti yalo atima fae yóló hɔkonatere alakélé mo yaalomeipó. <sup>38</sup> Ti noatepae, ɛ ó hepen be taaróló i haepaae dorowaleteita, yalo kisipa mole ala yaai dapóló anipó. Tényi, ɛ dotɛyale whiné ama kisipa mole alatóró eraairaalu woló i betere ape. <sup>39</sup> Yalo Aya ɛ dotɛyale sekéné ama kisipa mole alata ipó. Ama ɛpaae melale so whi mo betakélé yalo aluréni, take kemetere sukamó atima fea kepaayóló mo ti beterópóló kisipa mutu ɛ dotonalepó. <sup>40</sup> Ti yalo Ayané ama kisipa mole alata ipó. So whi de ama Naalemané dere ala kolóló ɔpaae kisipa tiki tiratepa, ti atétere so whi mo ti betótóró tawaalopó. Ai so whita, take kemetere sukamó yalo kepaaróló beteraalo ai ape,” yalepó.

<sup>41</sup> Ai fo deremó kale Juda fake so whiné duraalu, “Ata, ó hepen be taaróló dorowale *bred* opó du betere fo-a, noa betené dérópóló,” atima dei tué mutu, ɔ faletu betalepó.

<sup>42</sup> Kale dere kaae atimasisitei duraalu, “I sekéta, kale Josep-né naalema Yesu hiti meié? Ama hamaró alimatamota, dɔné tuérápó. Tépateti, ɔ ó hepen beró dorowalepó du betere fota, noa betené dérópó,” yalepó.

<sup>43</sup> Atétepa, Yesuné atimapaee duraalu, “Diɔsisitei dei tué muóló ɛlaarótu betere fo taalae. <sup>44</sup> Whi me de ɛ beterepaae ama ɔleaané wonénipó. Yalo Aya ɛ dotɛyale sekéné amatei ɛ beterepaae ɔlisóro wapa, ti wonérápó. Ai so whita, take kemetere sukamó yalo kepaaróló mo ti beteraalo ai ape. <sup>45</sup> Mo take betale Kótóné ɔló whirapené ašemó i fo erapó.

‘Kótóné ama so whi yó mótu betepa, ti atima fea tué yaalo ai ape.’

Yalo Ayané dere fo wosóló, kisipa sere so whita, ti ɛ beterepaae wua du betepó. <sup>46</sup> Mo whi betɔnékélé Kótó kilinitei, kale Alimatamo betóló wale Naalené betɔ ti Alima kolóló kisiparapó. <sup>47</sup> Yalo diɔpaae mo i dere ape. Whi me detamo ɛpaae kisipa tiki tiró betepa, ti ai whiné mo ti betó tare bete sóro tarapó. <sup>48-49</sup> Ti noatepae, mo ti betere bete bole ota ɛtórótípó. Mo take betale diaaɔ noutererape atima hale kópu ɔpaae fi tikimó kuturaalu, Kótóné ó hepen bemó deratere *mana* o maaté nukua ipakalepó. Tétua yaleteti, atima bitini sukutua erapó. <sup>50</sup> Atéyaleteti, ó hepen bemó dorowale betere bete bole *bred* ota i mole ape. Ai o nokole so whi sukókéle mo yaalomeipó. <sup>51</sup> Ó hepen bemó dorowale mo ti betere *bred* ota, ti ɛtórótípó. Whi me de i o sóro nukupa, ai so whi mo ti betó tawaalopó. I ota, haemó betó mole so whi mo ti beterópóló, matere yalo tiki mipó,” yalepó.

<sup>52</sup> Ai fo depa, kale Juda fake so whi atimasisitei fo ɛlaaróló duraalu, “Haió, i whiné ama tikitei dɔpaae naasepé dere fo-a, netéro nópóló melaai dérópó,” yalepó.

<sup>53</sup> Tétepa, Yesuné atimapaee duraalu, “Yalo diɔpaae mo i dere ape. Kale Whiné Naalemané ama tiki miró ɛketamo nénitepa, ti atétere so whi tuámó mo ti betere bete muni ai ape. <sup>54</sup> Mepaae so whi dené yalo tiki miró ɛketamo nukupa, ti ai so whiné mo ti betó tare bete sóro tarapó. Ai so whita, take kemetere sukamó yalo kepaaróló beteraalopó. <sup>55</sup> Ti noatepae, yalo tikita ti nokole mo bete mole ɔla yóo, yalo ɛkekélé nokole mo bete mole wei yóo erapó. <sup>56</sup> Mepaae so whi dené yalo tiki miró ɛketamo nukupa, ti atétere so whi ɛ tuámó betóo, ɛ ai so whi tuámó betóo, erapó. <sup>57</sup> Mo ti betere seké yalo Ayané ɛ dotonatepa walepó. ɛ betere betekélé ti yalo Aya ɛtórótípó. Atére



kaae, mepaae so whi dené e nokole ɔlapóló nuku betepa, ti betere bete e ereteiné ai so whi atimakélé hãle betó tawaalopó. <sup>58</sup> Ó hepen bemó dorowale bred ota, ti e i ape. Mo take betale diaaɔ noutererape atimata, ó hepen bemó derótua yale *mana* o nukua yaletei, atima fea sukãlepó. Tépatéi, mepaae i o nokole so whiɔta, mo ti betó tawaalopó,” yalepó. <sup>59</sup> I fota, Yesuné u Kapeneam-mó tẽne fo wosetere be tuãmó yó mótu betalepó.

#### *Mepaae whirape Yesu taaróló fele fo*

<sup>60</sup> Ama yó matere whirape mepaaené ai yale fo wosóló, atimasisi kɛlaaróló duraalu, “Ama ai yó matere whi fota felékélé inipa, né wosaaloé?,” yalepó.

<sup>61</sup> Yesuné ai yó matere fo ama yó matere whirapené wosaalo meipóló kɛlaarótu betepa, Yesuné ama kisipa yóló atimapaee duraalu, “Yãlo i yó matere fo diaaɔ wosóló felénipa, ɛtamo dei tué mute? <sup>62</sup> Kale Whiné Naalema a take betale tikipaae momó fesaae hotepa kilitu, diaaɔ noa kisipa muaaloé? <sup>63</sup> Whiné mo tó tikita, doasi bete munitei, Dɛi Kepe Wisiné betã mo ti betaaire bete mótu beterapó. Yãlo diãpaae yó matere fota, Dɛi Kepe fãanuraalu, mo ti betere bete mótu beterapó. <sup>64</sup> Tépatéi, diã mepaae kisipa tiki tirénire whirapekélé ai betere ape,” yalepó. Yesuné atéró yale fota, ɔpaae tué tiki tirénire whiraperó a dõpóló eleké deyaaire whitamo take kaae sale sukamótei, ama kisipa yalepó. <sup>65</sup> Téró, Yesuné ama yale fo kemeni, hãle yótóró taru duraalu, “Yãlo take diãpaae yale fo i ape. Mepaae so whi de atima kɔleaanétei, e beterepaae waai dapóló wonénipó. Yãlo Ayané e beterepaae ɔlisóró wapa, ti wonérápó,” yalepó.

<sup>66</sup> Ai sukamó kaae sóró, Yesuné yó matere whirape mepaae a sya fole ala taaralepó.

<sup>67-68</sup> Atétepa, ama yó matere 12 whirapepaae duraalu, “Diaaɔkélé e taaróló faai kisipa mute?” depa, Saimon Pitane ɔpaae duraalu, “Tale-ó, dã me de beterepaaemo faaloé? Mo ti betaaire fota, yã tuãmó ai mole ape. <sup>69</sup> Yãta, Kótóné ama fopeyóló kae betero betere whi wisinaalepóló, dãné yãpaae tué tiki tiró beterapó,” yalepó.

<sup>70</sup> Ai fo depa, Yesuné atimapaee tokó mótu duraalu, “Diã 12 whirapeta, yãlotei sorokó sóró kae betero beterapó. Tépatéi, betã whi tuãpaae dowi kepe doropóló ai betere ape!” yalepó. <sup>71</sup> Ama ai yale fota, Iskariot be whikó Saimon naalema Judas-mó kisipa muturaalu yalepó. Ti Judas ɔkélé 12 whirapekó ama yó matere whitei, a dõpóló eléké deyaaire seképó.

## 7

#### *Yesu ɔla deterepaae fele fo*

<sup>1</sup> Ai alarape yóló kemetepa, Yesu a Judia hae kwiamó betó mole Juda fake whirapené a daai du betepa, Judia hae kwiapaae feni, Kaleli hae tuãmótei kutu betalepó. <sup>2-3</sup> Tépatéi, Juda fake whirapené furu berapemó ɔla deyaai tukóló muló betere be dɛ felekemó sókó waai depa, Yesuné ama nomarapené ɔpaae duraalu, “Yã ai betere be hulua taaróló, naao yó matere whirapené naao erótu betere kelemei alarape kolópóló, yã Judia hae kwiapaae fumié yóló sɛtu betalepó. <sup>4</sup> Ti noatepae, betã doi mole whi betaai depa, ti ama dere ala kikiti kinóló ini, so whi feané kolópóló hãkeamó enérápó. Atépa, ti naao ai du betere alarape i haemó betó mole so whi feané kolópóló hãkearae,” yalepó. <sup>5</sup> Ti ama nomarapené ai yale fota, atimakélé ɔpaae kisipa tiréni irutei yalepó.

<sup>6</sup> Ai fo depa, Yesuné atimapaee duraalu, “Diaaɔ yaaitere alata, hãle hõko sukamó deté fenérápó. Tépatéi, e ai ɔla deterepaae faai tukóló muló betere mo dono be dɛ sókó waai teórápó. <sup>7</sup> I haemó betó mole so whi feané diã hõróló bóe dele ala enénipó. Tépatéi, e hõróló bóe dele ala suka fea hãle yó tarapó. Ti noatepae, atimané du betere dowi ala bete yãlo hãkearóló yó materemó, ɛtamo dei tué muturaalu dapó. <sup>8</sup> ɛta, ai ɔla deterepaae faalomeipa, diã maaté holae. Ti noatepae, e yãlo yaaire ala teóreteiné beterapó,” yalepó. <sup>9</sup> Ama atimapaee ai fo yóló, a Kaleli hae kwiamó sawa kaae tawóló beterepó.

<sup>10</sup> Téyaletei, ama nomarape atima ɔla deterepaae fitikimó, nalo ɔkélé Jerusalem be huluapaae holaletei, so whiné a kelaɔsóró hãkeamó feni, kikiti sókó fóló beterepó.

<sup>11</sup> Atéró, kale ɔla detere tikimó atima Juda topo whɔrapené ɔ wóló beterémóló kekalemó bitinipa atimasisi duraalu, “Kale whɔ momó beterérópó?” yalepó.

<sup>12</sup> Ai ɔla detere tikimó touró betere mepaae so whɔ atimasisi kikiti deté furaalu, “Aɔa, mo whɔ wisipó,” depa, mepaae so whɔné duraalu, “Meipó. Aɔa, so whɔ fea dilikóló kapala ala yó mótu betere whɔpó,” yalepó. <sup>13</sup> Téyaletei, atima Juda topo whɔrape kolóló wituraalu, mo whɔ betɔnékélé mepaae forape haɔeamó inipó.

*Yesu ɔ atimané ɔla detere tikimó daalu yó melale fo*

<sup>14</sup> Atéró, kale ɔla detere be de sókó waai mepaae be de haɔe mupa, Yesu ɔ momatere be tipi bolaa tuɔpaae holóló, kale fo kaae sóró yó mótu betalepó. <sup>15</sup> Ama atéró yó matere fomó, kale Juda topo whɔrape atima kilita sókó fu, sirayóló duraalu, “I whɔné atei kaae fosó fosó yóló yó mótu betere fo-a, ɔ skul-paaekélé fenitei, momó kisipa sóró du bitu dérópó,” yalepó.

<sup>16</sup> Ai fo depa, Yesuné atimapaee duraalu, “Yɔlo i yó matere fota, yɔlotei kekeme nóló dumi, ɔ dotɔyale sekéné yae yale fotóro du beterapó. <sup>17</sup> Mepaae whɔnétamó Kótóné kisipa mole ala sya fóló, ama ala eraai kisipa mutepa, ti yɔlo i yó matere fo Kótóné ama kisipa mole ala sya fóló dépé, yɔlotei kekeme nóló déró, ai whɔné amatei kɔae kolóló talenérápó. <sup>18</sup> Me whɔné ama tuénétei kekeme nóló yó mótu betepa, ti ama doi doasi muópóló du beterapó. Tépateti, me whɔnétamó ɔ dotɔyale sekéné doi doasi muópóló ama ala eratepa, ti atétere whɔ tuámó mo alatóro mulu, kapala ala mo sawakélé munipó. <sup>19</sup> Take kale tukóló muló betere fo Moses-né diɔpaae meneníé? Téyaletei, diɔkó betɔ whɔnékélé ai tukóló muló betere fo sya feni, tikitua dapó. Atérapa, diɔné ɔ noatepa daai du bitu de?” yalepó.

<sup>20</sup> Ai touró betere so whɔné ɔpaae duraalu, “Yɔ tuámóta, dowi kepe tepeyóló ai faɔnapa, yɔ né daai du betepa de?” yalepó.

<sup>21</sup> Ai fo depa Yesuné atimapaee duraalu, “Yɔlo betɔ kelemei ala eraleteimó diaaɔ ai siratu betere ape. <sup>22</sup> Tétu beteretei, diaaɔ tiki sekaɔ tukóló sirirótu betere alata, Moses-né amatóro kaae sóró inipó. Ténitei, mo take diaaɔ noutererapené du betale ala sya furaalu, sɔa naai tukóló mulale be demóte, mió diɔné naalerapekélé tiki sekaɔ ai tikitua betere ape. <sup>23</sup> Tépateti, Moses-né yóló muló betere fo diaaɔ tikaalo meipóló kisipa mutu, sɔa naai tukóló muló betere be demóte, diaaɔ naalerape tiki sekaɔ ai tikitua betere ape. Térapa, ai sɔa nokole be demótóro, whɔné tiki turó yɔlo wisirateremó, diɔné ɔtamó noatepa fopaae butu de? <sup>24</sup> Diaaɔ tómó mole ala kolóló ɔ só derótu betere fo mo taalae. Mo bete mole ala donotóro taleyae,” yalepó.

<sup>25</sup> Ama ai fo depa wosóló, mepaae Jerusalem be huluamó betó mole so whɔné duraalu, “Juda topo whɔrapené daai du betere whɔ ɔtóro hɔti meié? <sup>26</sup> Mió ɔ so whɔ feané keletómó daalu, ama fo haɔeamó yó mótu betepatei, atimané ɔpaae me fokélé dumipó. Ti Yesu ɔta, so whɔ fea tetéróló kaae tanópóló, Kótóné sóró beteró betere whɔ Kerisopóló, Juda topo whɔrapené kisiparu demólópó? <sup>27</sup> Dɔnéta, ai whɔ wale turuku be kisiparapó. Atépateti, so whɔ tetéróló kaae tare whɔ Keriso ɔ wale sukamó, mo betɔ whɔnékélé ama turuku be kisipa yaalo meipó,” yalepó. <sup>28</sup> Atéró Yesu ɔ moma dere be belamó daalu, fo haɔe yótóro mótu bitu fo fakeyóló duraalu, “E wale turuku bekélé ɔkélé, diaaɔ kolóló kisiparapó dere fota, mo ai dere ape. Tépateti ɔ i wóló beteretei yɔlo kɔleaané ani, Ayané ɔ dotonatepa walepó. Aɔa, mo alatóro yó tare seké betepatei, diɔné ɔ kolóló kisipanipó. <sup>29</sup> Ténitei, ɔta ɔtamó betɔmó betóló ama ɔ dotonatepa waletéiné yɔlo ɔ mo kisiparapó,” yalepó.

<sup>30</sup> Ama ai fo deremó, atimané ɔ tawóló *dipula* beteraai yaleteti, whɔ betɔnékélé ɔ tane fenipó. Ti noatepae, ɔpaae ai ala eraaire be de sókó waai teópa yalepó. <sup>31</sup> Aimó touró betere so whɔ atima ai fo du betepatei, mepaae kisipa tiró betere so whɔné duraalu, “So whɔ fea tetéróló kaae tanópóló, Kótóné dotonaalopó ere whɔ wale sukamó Kótóné dapó yópóló, i sekéné eratere kelemei alarape fea bosenóló, me noa kaae doasi ala eraalóé?” yalepó.

<sup>32</sup> Aimó touró betere so whjné Yesuné du betere alamó, atimasisi kikiti du betepa, Farisi whjrapené wosalepó. Atétepa, so whjmó Talepaae momaratere topo whjrapero Farisi whjrapetamoné momatere be kaae tare diki tare whjrapené Yesu tawóló *dipula* beterópóló doteyalepó.

<sup>33</sup> Atétepa, Yesuné atimapaae duraalu, “Ēta fõlo sukamó bitini, mo sawa sukamó maaté diätamo betóló, ę doteyale sekę yalo Aya beterepaae momó fesaae faalopó. <sup>34</sup> Ē diaaę kekęalotei, kelaalo meipó. Ē fóló betere tikipaae dię wókélé mo yaalo meipó,” yalepó.

<sup>35</sup> Ama ai dere fo wosóló, kale Juda topo whjrape atimasisitei, fo kęlaaróló duraalu, “Ai whjné ę kekõta yaalotei kelaalo meipó, ę fole tikipaae dię wókélé yaalo meipó, du betere fota, mopaae faai dérópó? Dę Juda fake whjrape Krik fo bole be huluapaae dapo dapo yóló betere so whjpaee fo yó male faairaalu démólópó. <sup>36</sup> Ama du, ‘Diaaę ę kekęalotei kelaalo meipó, ę fóló betere tikipaae dię wókélé yaalo meipó,’ du betere-a, noa fo betené dérópó?” yalepó.

<sup>37</sup> Ȓla deté wóló kemerótu mo doasi Ȓla deyale sukamó, Yesu ę turukó holóló fo fakeyóló duraalu, “Mepaae so whj detamo węi nokole depa, ti ę beterepaae nale wópóló yae. <sup>38</sup> Kale asęre fo tuęmó Kótóné i fo erapó. So whj tuęmó mo ti betó tare węi fęaturaalu, feleyóló faalo ai ape ere fo mo dokonóló, mepaae whj detamo ępaae kisipa tiki tiratepa, ti ai so whj tuępaae mo eraalopó,” yalepó. <sup>39</sup> Yesuné ama ai yale fo beteta, take ę hepen-paae furaalu, Dęi Kepe Wisi ępaae kisipa tiratere so whjmó matepa saalopóló kisipa mutu ai fo yalepó. Aita, ama doasi doi saaire be dę teópa kaae taruraalu, ai fo yale sukamó kale Dęi Kepe hapale menipó.

<sup>40</sup> Ama ai dere fo wosóló mepaae so whjné duraalu, “Kótóné kóló whj waalopóló bopetu betaletai, me kae mei ętóró mo hįtipó,” du betalepó.

<sup>41</sup> Ai fo depa, mepaae so whjné duraalu, “Āta, so whj fea tęteróló kaae tanópóló, Kótóné sóró betero betere whj Keriso hįtipó,” Tétepa mepaae so whjné duraalu, “Meipó. Keriso ę Kaleli haemó netéro waalopóló de?” du betalepó. <sup>42</sup> “So whj tęteróló kaae tare whj Keriso ęta, Take Depit-né ama turuku be Betelehem-mó ama deté fele naale tuęmó sókó waalopóló asęmó inié?” yalepó. <sup>43</sup> Ai fo depa woseturaalu, Yesu ę derópóló ai so whj atima fea betę kisipa muni, kisipa kae kae mutu betalepó. <sup>44</sup> Tęturaalu, mepaae whjné ę tawóló *dipula* beteraai kisipa mualetai, whj betęnekélé ę tane fenipó.

#### *Juda topo whjrapené Yesupaae kisipa tiki tiréni yale fo*

<sup>45</sup> Ai alarape yóló kemeróturaalu, kale momatere be kaae tare diki tare whjrape atima Yesu tawóló *dipula* beteraai dapóló feletai, momó fesaae walepó. Atétepa, mo so whjmó Talepaae momaratere doasi topo whjrapero Farisi whjrapetamoné atimapaae duraalu, “Ai whj-a, dapesó wale noatepa taaróló waleé?” yalepó.

<sup>46</sup> Ai fo depa, kale diki tare whjrapené atimapaae teraae faróló duraalu, “Mo take betale alimó betę whjnekélé, mió i whjné dere fo kaae depa mo wosenipó,” yalepó.

<sup>47</sup> Ai fo depa, kale Farisi whjrapené duraalu, “Aita, diękélé dilikituraalu yalepa kelaie! <sup>48</sup> Dękó i betó mole momaratere topo whjrapero Farisi whjrapetamo mo betękélé ępaae kisipa tiki tiró beterekó diaaę kelere? Mo meipó. <sup>49</sup> Tépatai, i betó mole so whj Moses-né asęre fo dosęayóló tuęni, hęle hęko betó mupa, ti Kótóné atima doróló mokoraalopó,” yalepó.

<sup>50-51</sup> Ai fo depa, take Yesu beterepaae fele Farisi whjńó ama doi Nikodimas-né mepaae Farisi whjrapepaae duraalu, “Dęné tukóló muló betere fo sya furaalu, me whjné ama i alarape yalepó dere fo wosenipatei, hęle hęko só derótua de?” yalepó.

<sup>52</sup> Atétepa, atimané Nikodimas-paae duraalu, “Yękélé Kaleli whjé? Kótóné kóló whjta, Kaleli hae kwiamó waalopó fo inipó. Ai fokó asęmó muléro kelaasepóló dosęayae,” yalepó.

<sup>53</sup> Atéro, ai tourale so whj atimané be séle sélepaae dapo dapo yóló felepó.

## 8

*So betɔ whi metamo daaneta du betepa, dapesó wale fo*

<sup>1-2</sup> Atéro fi tikimó, Yesu ɔ Olip du sorokó molepaae fini holalepó. Atéro fiyóló, be deɛtepa mo hikati ɔ momatere be tipi bolaa tuɔpaae momó fóló daalemó, so whi fea wóló ɔ bopéro betepa, bitɔ doropóló atimapaae fo yó mótu betalepó. <sup>3</sup> Atéro yó mótu betaalemó, kale tukóló muló betere fo yó matere whiraperó Farisi whirapetamoné betɔ so nópu nuku betepa kolóló dapesó wóló, ai touró betere so whi tuámó daalalepó. <sup>4</sup> Atéro daaló bitu Yesupaae duraalu, “Yó matere whi-ó, i sota nópu nuku betepa kolóló dapesó walepó. <sup>5</sup> Atei ala dere sorapeta, kapo duné siróló dae yóló Moses-né ašemó erapó. Atérapa, naao me fokó enére?” yalepó. <sup>6</sup> Atimané ɔpaae atéro wosale fota hɔle inipó. ɔ só deraairaalu, atimasisi fo deyóló ɔ su su ai fo yalepó.

Tétepa, ɔ hemée deyóló bitu, naase douné haemó ašetu betalepó. <sup>7-8</sup> Atéro atimané ɔpaae wosetere fo dekéro yó tapa, ɔ hemée taretei donone holóló duraalu, “Diɔkó dowi ala mo betɔkélé initere whi betepata, ti ai whinépi ɔ kapo duné siróló dópóló yae,” yalepó. Ai fo yóló, ɔ momó hemée deyóló haemó ašetu betalepó.

<sup>9</sup> Ama ai dere fo wosetu, mepaae teó so whi nalo wópóló, otererape atimapi be séle séle fu betalepó. Atima fea atéro fi tikimó, Yesu ɔ betɔ bitu kelalemó, kale so ɔ daale tikimótóró hɔle daalepó. <sup>10</sup> Atépa Yesu hemée taretei donone holóló, kale sopaae duraalu, “Ti so-ó, yɔ só deróló daai du betale whirape-a, mopaae feleé? Me whinéko yɔ só deraleé?” yalepó.

<sup>11</sup> Ai fo depa kale soné duraalu, “Doa whi-ó, mo betɔ whikélé imó bitinipó,” yalepó. Tétepa Yesuné ɔpaae teraae faróló duraalu, “Yɔlo yɔ só derótumipa dua fae. Téturaalu, naao deté wou betere dowi ala momó kae ini, mo ti taalae,” yalepó.

*Yesuné ɛta etei kaae whipó yale fo*

<sup>12</sup> Atéro Yesuné ama yale fo kaae, so whipaae momó duraalu, “I haemó deɛrótu betere deɛta ti mo ɛtórótípó. Mepaae ɛ sya wale so whiɛta, diliki tuámó kuni, deɛ tuámótóró kweyóló, mo ti betere bete sóro betaalo ai ape,” yalepó.

<sup>13</sup> Ai fo depa, kale Farisi whirape atima dei tué mutu Yesupaae duraalu, “Naaotei yɔ etei kaae whipóló dere fo mo dapóló, daɛné wosaalomeipó,” yalepó.

<sup>14</sup> Ai fo depa, Yesuné atimapaae tokó mótu duraalu, “Yɔlotamo ɛ etei kaae whipó depa, so whiné mo dapó enérapó. Ti noatepae, ɛ betóló wale tikiró faaire tikitamo yɔlotóró tuérapó. Téretei, ɛ wale ala ó fole ala diɔ tuénipó. <sup>15</sup> Diɛné me whi hamoma taleyóló só deratere alata, mo whiné dere ala sya fóló du beterapó. Tépatéi, yɔlo taleyóló me whi só deratere ala mo dumipó. <sup>16</sup> Yɔlotamo ai ala depa, ti ɛ yɔlo wotoró bitini, ɛ doteyale seké yɔlo Ayatamo betɔ kisipa muóló, fea ala wusuró dereteiné mo donomó enérapó. <sup>17</sup> Téretei, diaaɔ sya fu betere ašemó etei fo yóló muló beterapó. Whi mené fo kae ini, atimaamo wusuróné betɔ kaae fotóró depa, ti mo dapó du beterapó. <sup>18</sup> Atétu dere kaae, yɔlotei ɛ etei kaae whipóló yó melóo, ɛ doteyale seké yɔlo Ayanékélé, ɛ tuámó ere alatóró fea ama mo dono yó melóo, du beterapó,” yalepó.

<sup>19</sup> Ai fo depa, atimané ɔpaae woseturaalu, “Naa Aya momó betere?” depa, Yesuné duraalu, “Ékélé, yɔlo Ayakélé diaaɔ mo kisipanipó. Étamo diɛné kisipa uɔsóró, ti yɔlo Ayakélé diaaɔ sɔmó kisipa uɔpó,” yalepó. <sup>20</sup> Yesuné ama i forape du betaleteita, momatere be tipi bolaa tuámó Kótópaae *moni* hɔle maleta dere tikimó daalu, yó mótu betalepó. Téyaletei, ɔpaae me ala eraaire be deɛ teóreteiné betɔ whinékelé ɔ tane fenipó.

<sup>21</sup> Atéro, Yesuné ama yale fo kaae, atimapaae momó duraalu, “Éta, diɔ taaróló fulapó. Atéro fi tikimó diɛné ɛ kekitu betaalotei, diaaɔ du betere dowi ala tuámó diɔ sukɔalo ai ape. É fole tikipaae diɔ mo wókélé yaalo meipó,” yalepó.

<sup>22</sup> Ai fo depa, kale Juda topo whirape atimasisi duraalu, “ɔ fole tikipaae diɔ waalo meipóló yale fo beteta, amatei ɔ daalopóló du yalepó,” yalepó.

<sup>23</sup> Tépatéi, Yesuné atimapaae yótóró taru duraalu, “Diɛta, i haemó kaayóló beterapó. Éta, ó taoró biti dorowale whipó. Diɛta hae whi betereteiné haemó mole alatamo fulumu

du betepapó. Tépateti, ęta ó taoró dorowaleteiné i haemó mole alatamo fulumu dumipó.  
<sup>24</sup> Take yalo diapaae diaaę du betere dowi ala tuamó sinaalo ai ape yale fota, ti i betené yalepó. Diaaę yalo dere fo wosóló, ę etei kaae whipóló kisipa tikitamo tiréni depa, ti diaaę du betere dowi ala tuamó dię sinaalo ai ape,” yalepó.

<sup>25</sup> Ai fo depa, atimané ępaae duraalu, “Ti yę deé?” yóló wosetepa, Yesuné duraalu, “Mo take kaae sale sukamótei, etei kaae whipóló diapaae deté wou betaleteti me kae mei ętóróti i ape. <sup>26</sup> Diaaę du betere alamó yalo diętamó fo tokóló dię só deraaire fo mo dekéro mulapó. Tépateti, ę dotęyale sekę ęta, mo alaró mo fotamoné betepó. Ama depa yalo wosale fotóro i haemó betó mole so whi feapaae yó mótu betepapó,” yalepó.

<sup>27</sup> Atimané ama ai dere fo wosóló, ita Alima tuamó ere alatóro yó matapóló kisipa munipó. <sup>28</sup> Atétu betepa, Yesuné atimapaee duraalu, “Kale Whiné Naalema dięné sikipaae só horatere sukamó, ę etei kaae whipóló diaaę kisipa yaalopó. Mió diapaae i yó mótu betere fokélé, yalo kęleaané kekeme nóló dumi, Aya ę dotęyale sekéné yó matere fotóro dapó. <sup>29</sup> Ai ala yópóló, ę dotęyale sekéné ę wotoró betepóló taaréni, ę ętamo betamó betepapó. Ti noatepae, suka fea yalo du betere alata, ę hękese yaaitere alatóro erótu betepapó,” yalepó. <sup>30</sup> Ama atéro yó mótu betale fo wosóló, mepaae so whi ępaae kisipa tiralepó.

#### *Atima Abraham-né naalerapepó yale fo*

<sup>31</sup> Atéro, Yesuné ępaae kisipa tiró betere mepaae Juda fake so whipaae duraalu, “Diaaętamó yalo yó matere fo wosóló eró tapa, ti dię mo yalo yó matere so whitóro betepapó. <sup>32</sup> Atéro, kale mo fo betekélé diaaę tuę duraalu, dię dokóló moleteti ai foné teraayóló hęle fópóló eraalo ai ape,” yalepó.

<sup>33</sup> Ai fo depa atimané ępaae tokó mótu duraalu, “Dę Abraham-né deale naalené deté wale whirapeta, mo betę whiné wae sóro kutó diratere whikélé bitinipó. Tépateti, nao dępaee dię mené kutó diratere ala ini, hęle fópóló yaalopó dere fo-a, noa betené de?” yalepó.

<sup>34</sup> Ai fo depa Yesuné duraalu, “Yalo diapaae mo i dere ape. Mepaae so whi detamo dowi ala hęle yó tapa, ti ai alané wae sóro kutó diratere so whitóro betepapó. <sup>35</sup> Ti ai so whięta, betę whiné deale naale senaale aleóló mo ti betenénipó. Tépateti, betę whiné naalema ę betę ai whiné amatóro deyaletéiné mo titóro betó tawaalopó. <sup>36</sup> Atérené kale Whiné Naalemanétamo dię képiné kaae dokóló mole so whi teraayóló hęle fópóló depa, ti dię mo fótóro yaalo ai ape. <sup>37</sup> Dięta, Abraham-né deale naalené deté wale whirape betere ala yalo tuęrapó. Tépateti, yalo fo dię tuamó muniru, diaaę ę daai ai du betere ape. <sup>38</sup> Yalo i du betere fota, yalo Ayatamo bitu kelale alatóro du betepapó. Atére kaae, dięné du betere alakélé, diaaę ayané diapaae yó matere alatóro ai du betere ape,” yalepó.

<sup>39</sup> Ai fo depa, atimané ępaae duraalu, “Dęné ayata Abraham-pó,” depa Yesuné duraalu, “Diętamó Abraham-né naale senaale bituęsóró, ti ama yale alatóro sya fóló uępó. <sup>40</sup> Yalo diapaae yó mótu betale fota, Kótóné ępaae depa wosale fotóro du betepatei, diaaę ę daai ketekę ai butu betere ape. Ti Abraham-néta, dięné ai dere ala kaae inipó. <sup>41</sup> Dięné ai du betere alarapeta, diaaę ayané yale alatóro sya fu betepapó,” yalepó. Téro atimané duraalu, “Dęta, ęlémi nóló hęko deyale naalerape meipó. Dęné Ayata, Kótó ętóró betepapó,” yalepó.

#### *Satan-né naale senaale ai ape yale fo*

<sup>42</sup> Tétepa, Yesuné atimapaee duraalu, “Kótó ę diaaę Ayatamo uęsóró, ti ępaae hękesené sinóló yaala sókó fole ala uępó. Ti noatepae, mió ę i haepaae wóló diętamó i betereiteita, yalo kęleaané ani, Kótóné ama ę dotonatepa walepó. <sup>43</sup> Yalo dere fo diaaę wosetutei, kisipa initere noa betené de? Ti aita yalo fo wosóló, eraaire kisipa dię tuamó muniru dapó. <sup>44</sup> Atérené dięta, diaaę aya Satan-né ama fake so whi bitu, ama kisipa mole ala eraai du betepapó. Ti ęta mo fo buniruraalu, mo take keké nale alimótei kaae sóro, whi dilé wou betere seképó. Atétu, ai kale fo wisi mo sawakélé ę tuamó munipó. ęta, kapala foné alima bitu, suka fea kapala fotóro dua dapó. Ti kapala fota, ama be fopó. <sup>45</sup> Yalo diapaae



mo fo du betepatei, diaaɔ ɣalo dere fo wosóló, mo dapóló kisipa tirótimpó. <sup>46</sup> Ƴalo etei kaae dowi ala yalepóló, diáko betá whjné hakearóló enére? Ƴalotamo diɔpaae mo fotóro yó mótu betepa, ti diáné ɛpaae kisipa tiki tiratere ala dumipó. <sup>47</sup> Kótóné so whjnéta, ti ama dere fo wosetu beterapó. Diɔta, Kótóné ama fake so whj bitinireteiné ama fo wosetumpó,” yalepó.

*Yesuné amatei ɔ etei kaae whjpo yale fo*

<sup>48</sup> Tétepa, kale Juda whjrapené ɔpaae duraalu, “Dáné ɣata, Samaria whjko dowi kepe tepeyóló beterapó dere kapala fo de?” yalepó.

<sup>49</sup> Ai fo depa, Yesuné duraalu, “Ɛ tuámó dowi kepe tepeyóló bitinipó. Ɛta, ɣalo Ayané doi betá sóro horótu betepatei, diaaɔ ɣalo doi haepaae só derótu beterapó. <sup>50</sup> Ƴalo du betere alata, ɛtei doasi doi muaai dapóló kisipa muóló dumipó. Ɛ doasi doi mulatere alata, mené eraai ketekɛ butu beterapó. Ti ɔta, fo tokóló taletere bete Talepó. <sup>51</sup> Ƴalo diɔpaae mo dapó. Mepaae so whj detamo ɣalo fo wosóló, sya fóló erótu betepa, ti ai so whj sukókélé mo yaalomeipó,” yalepó.

<sup>52</sup> Ai fo depa, atimané ɔpaae duraalu, “Ƴa tuámó dowi kepe faayóló mulu du betere alarape dáné tuɛrapó. Ti noatepae, Abraham-kélé sukóo, mepaae take betale Kótóné kóló whjrapekélé sukóo yalepó. Téyaleteti, naao du, ɣalo fo sya fóló eratere so whjta, sukáalo meipó ai dere ape. <sup>53</sup> Ai fota, dáné aya Abraham naao tɛteró beterapóló de? Ti Abraham ɔkélé sukóo, take betale Kótóné mepaae kóló whjrapekélé sukóo, erapó. Térapa, naao kisipané ɣa depóló de?” yalepó.

<sup>54</sup> Ai fo depa, Yesuné tokó mótu duraalu, “Ƴalotamo ɛtei doasi doi muaaire ala depa, ti so whjné mo ala dapóló kisipa muaalomeipó. Tépateti, ɣalo Aya diɔ tɛteróló kaae tare Kótópó, du betere sekéné ama betá ɣalo doi doasi mulatere ala du beterapó. <sup>55</sup> Diaaɔta, ai seké kisipanitei, ɣalo betá ɔ mo kisiparapó. Ƴalotamo ɔ kisipanipó uasóro, ti ɛ diɔ kaae kapala fo dere whj bituɔpó. Téuɔteti, ɣalo ɔ kisipa iruraalu, ama fokélé ɣalo eró tarapó. <sup>56</sup> Diaaɔ aya Abraham-né ɛ waaire be de sókó wópóló kaae taru, ɔ hekesené sukutu bitipakalepó. Téyaleteti, ɛ wale ala ama kilitu, ɔ hajné sukóló ama hosaa muni deyalepó,” yalepó.

<sup>57</sup> Ai fo depa, atima Juda whjrapené ɔpaae duraalu, “Ƴata, 50 ba fo kemenitei, Abraham naao ai kilirapó!” yalepó.

<sup>58</sup> Ai fo depa, Yesuné atimapaee duraalu, “Ƴalo diɔpaae mo i dere ape. Abraham ɔkélé hamané deyaipatei, ɛ mo taketi betere whjpo,” yalepó. <sup>59</sup> Atétepa, atimané kapo durape sóro ɔ siróló daai yaleteti, ɔ kelaɔsóro kikiti buté buté fóló, moma dere be bopére tipí taaróló, belapaae sókó doropóló felepó.

## 9

*Yesuné kele nomone whj wisirale fo*

<sup>1</sup> Atéro, Yesu ɔ tumó fu betalemó, whj betá hamané depemóte keke dilikipa deale whj betepa kelalepó. <sup>2</sup> Atépa, ama yó matere whjrapené ɔpaae duraalu, “Yó matere whj-ó, i whjné keke dilikiretei, ama yale dowi alané erépe, hamaró alimatamoné yale dowi alané erémólópó?” yalepó.

<sup>3</sup> Ai fo depa, Yesuné duraalu, “I whjné ama keke dilikire alata, ama yale dowi alané ó hama alimané yale dowi alanékélé meipó. Aita, Kótóné fotokóné ama tiki tuámó ere ala wisiró betepa, nalo so whj feané kolópóló erapó. <sup>4</sup> Be deɔpatei ɛ dotɛyale whjné ama kutó dáné hale dirótu betenérápó. Mióta, be diki dere ala sókó wai ai dere ape. Atétere sukamó, whj mo betánékélé me kutó dinénipó. <sup>5</sup> Ɛ i haemó hale bituraalu, ti haemó betó mole so whjpaee derótu betere deɔta, ti ɛtórótípó,” yalepó.

<sup>6</sup> Ai fo yóló, Yesuné fesaa haepaae sókó deróló, hae kaae sóro basa basa eróló, kale whjné kelemó dilalepó. <sup>7</sup> Atéro ɔpaae duraalu, “Naao dore keke u Sailoam weí kemó fokone fae,” yalepó. (Sailoam doiné bete feteyóló dotɛyalepó.) Ai fo depa, kale whj ɔ fóló fokalemó, mo ti wisitepa, ama bepaee momó fesaae wouraalu, ɔla ɔla wisiyóló kelalepó.

<sup>8</sup> Atépa, ama be whi so whiró a keke doyoóló bitu, ɔla ɔla kema du betepa kelale so whitamóné duraalu, “Ita, take keke doyoóló bitu, ɔla ɔla kema du betale whi hiti irurapó?” yalepó. <sup>9</sup> Tétepa mepaaené duraalu, “Me kae mei atóro hitipó depa mepaaené meipó, betá kaae kelepaa daale whi kae irurapó,” yalepó. Tétepa kale whiné amatei duraalu, “Take keke dilikiyóóló bitu, ɔla ɔla kema du betale whita me kae mei, etóro hiti i ape,” yalepó.

<sup>10</sup> Ai fo depa atimané apaae duraalu, “Naa keke dilikiretei netéro wisiyaleé?” yalepó.

<sup>11</sup> Tétepa ama duraalu, “Atimané Yesupó du betere whiné hae sóro basa basa erólo yalo kelemó dilólo, Sailoam weimó fokone fae depa, fokale tikimó yalo keke wisiyólo mió ɔla ɔla keletapó,” yalepó.

<sup>12</sup> Ai fo depa atimané apaae woseturaalu, “Ai whi a momó betere?” depa kale whiné duraalu, “A momó beteréro ekélé kisipanipó,” yalepó.

### *Farisi whirapené betá whiné keke neyólo wisiraleé? yale fo*

<sup>13</sup> Téró, atima mepaae whirapené kale keke dilikiyólo betale whi Farisi whirape beterepaae dapesó walepó. <sup>14</sup> Yesuné kale keke dilikire whi hae dilólo wisirale alata, saa naai tukólo muló betere be demó yalepó. <sup>15</sup> Atépa kale Farisi whirapénékéle apaae woseturaalu, “Naa keke dilikiretei, netéro wisiyaleé?” depa, ama atimapaee duraalu, “Yalo kelemó hae dilólo Sailoam wei kepaee fokone fae depa, e fóló fokalemó yalo keke wisiyólo, mió ɔla ɔla keletapó,” yalepó.

<sup>16</sup> Ai fo depa mepaae Farisi whirapené duraalu, “I whita, Kótóné dotonale whi meipó. Ti noatepae, saa naai tukólo muló betere be demóte, ama etei kaae kutó ditu beterapó,” yalepó. Ai fo depa, mepaae whiné duraalu, “Dowi ala du betere whiné etei kaae kelemei ala netéro eraaloé?” yólo atimasisi tekeyólo fo kae kae du betalepó.

<sup>17</sup> Téró atima ai fo yólo kemetepa, kale keke dilikiyale whi daalepaae fetée fóló duraalu, “Ai whiné naao keke wisiró beterapa, naao a depólo kisipa mute?” depa, kale whiné duraalu, “Ata Kótóné ama kóló whikópó,” yalepó.

<sup>18</sup> Tétepa, ai kale Juda whirapené a take keke dilikiyólo betale whitei, wisiró beterapólo kisipa tiréni, a kae whi nisiyólo ama hamaró alimatamo dapesene fópólo, mepaae whirape doteyalepó. <sup>19</sup> Atéro, kale whiné hamaró alimatamo wólo betepa, Farisi whirapené atimaamopaae woseturaalu, “Ita diaamoné keke dilikipatei deyalepó yale naale hitié? Atéyaletei, mió ama keke wisiretei netéro yaleé?” yalepó.

<sup>20</sup> Ai fo depa, hamaró alimatamoné duraalu, “Ata damoné naalepó. Ama keke atéro dilikipa deyaleteti damoné kisiparapó. <sup>21</sup> Tépateti, ama keke wisirale whi ó netéro wisiraleró damokélé tuenipó. Ti akélé disire whipa, a wisirale fo amatóro yópólo apaae wosae,” yalepó. <sup>22</sup> Kale whiné hamaró alimatamoné atéro yale fo hale inipó. Yesu ata, Kótóné so whi tetéroló kaae tanópólo, sóro beteró betere whipó dere so whi fo wosetere bepaae holaqóro, atima Juda whirapené belapaae hókó deraalopó ere fo atimaamoné wusuróraalu, witepa yalepó. <sup>23</sup> Atimaamoné akélé disire whipa, apaaetóro wosae yale fota ai betené yalepó.

<sup>24</sup> Téró, Farisi whirapené kale keke dilikiyale whipaae momó ape yólo duraalu, “Kótóné doi doasi muópólo yae. I sekéta, dowi ala du betere whipólo dané tuérápó,” yalepó.

<sup>25</sup> Ai fo depa kale whikó duraalu, “Ata, dowi ala dere whi ó initere whiró ekélé kisipa inipó. Téretei, take e keke dilikiyólo betaleteti, mió yalo keke wisiyólo keletere ala betá yalo kisiparapó,” yalepó.

<sup>26</sup> Atétepa atimané apaae woseturaalu, “Naa keke wisirai noa ala maaté yaleé?” yalepó.

<sup>27</sup> Ti fo depa ama atimapaee duraalu, “Take yalo diapaae yaleteti, diaaq woseni hórlepó. Téyaletei, diané momó noatepa wosaai de? Diakélé ama yó matere whirape betaai kisipa mute?” yalepó.

<sup>28</sup> Ai fo depa atimané ʒ faleyóló duraalu, “Yʒta, i sekéné ama yó matere whi airapó! Dʒta, ti Moses-né yó matere whirape betepapó! <sup>29</sup> Take Kótóné Moses-paae mo yalepóló dʒané kisiparapó. Tépateti, ai whi wale tikikélé dʒa mo kisipanipa, ʒ deró kelae!” yalepó.

<sup>30</sup> Tétepa, kale whiné atimapaae tokó mótu duraalu, “Ama ʒalo kekele wisirale alata, mo doasi alapó. Tépateti, ʒ wale tikikélé dʒa tuénipó depa, ʒalo doasi sira dapó. <sup>31</sup> Ti noatepae, dowi ala du betere whirapené dere fo Kótóné wosenitere ala dʒané kisiparapó. Téretei, ama tué mole ala sya fóló, erótu betere so whiné dere fota, ti ama wosetua dapó. <sup>32</sup> Mo take bitiré wale alimó, atéro kekele dilikipatei detere whi mené fisʒae faralepó dere fo mo wosókélé inipó. <sup>33</sup> Kótóné i whitamo dotonólugaimeisóro, ti ama betʒ alakókélé erólugaimeipó,” yalepó.

<sup>34</sup> Ai fo depa atimané ʒpaae duraalu, “Yʒta, naao haeró ayatamoné dowi ala tuamó deyale whinéte, ʒa dʒa yó matere whi betaai de?” yóló, ʒ foné sóro hókó faralepó.

*Mo kelené kelepatei tiki tuamó daale kekele dilikire fo*

<sup>35</sup> Kale Farisi whirapené kekele wisirale whi foné sóro hókó faralepó, dere fo Yesuné wosóló, kale whi kekʒlepó. Atéro kekóló, keletepa ʒpaae duraalu, “Yʒta, Whiné Naalemapaae kisipa tiró betere?” yalepó.

<sup>36</sup> Tétepa kale whiné ʒpaae duraalu, “Doa whi-ó, ʒ ʒpaae kisipa tiki tiraai dapa, ai whi naao ʒpaae yó ʒlae,” yalepó.

<sup>37</sup> Tétepa Yesuné ʒpaae duraalu, “ʒta, mió naao ai kelale ape. Mió ʒatamo i fo du betere seké ʒtóro i ape,” yalepó.

<sup>38</sup> Téro kale whiné duraalu, “Tale-ó, mió ʒ ʒpaae kisipa tiróló i betere ape,” yóló ʒ Yesu daale aomó bukutiri teʒro dua betalepó.

<sup>39</sup> Téro Yesuné duraalu, “ʒ i haepaae waleteita, mepaae kekele dilikire so whi wisiróo, wisire so whiné kekele diliki yóo yópóló, taleyóló bukuraai walepó,” yalepó.

<sup>40</sup> Yesu ʒtamo felekemó daae mole Farisi whirapené ama dere fo wosóló, ʒpaae duraalu, “Naao ai dere fota, dʒakélé kekele dilikirapóló de?” yalepó.

<sup>41</sup> Tétepa Yesuné atimapaae duraalu, “Diʒtamo dʒa kekele dilikirapó uʒsóro, ti diʒné du betale dowi alamó dʒa só derólugaimeipó. Tépateti diaaʒ duraalu, diʒné kekele wisirapó dereteiné diaaʒ dowi ala hʒle ai mole ape,” yalepó.

## 10

*Sipsip hupu kaae tare topo whi wisita Yesuné ʒtórotipó yale fo*

<sup>1</sup> Téro Yesuné duraalu, “ʒalo diʒpaae mo i dapa wosae. Mepaae whi de kale sipsip hupurape betere tipi tumó sókó wéni, demó fulukóló sókó hotepa, ti ʒlémi nokole whiró hupu doraai wale whitamo ai ape. <sup>2</sup> Téretei, whi me de kale sipsip hupurape betere tumótóro sókó hotepa, ti hupu tale ai ape. <sup>3</sup> Kale sipsip hupurape me ala ʒʒsóro, tu sereke kaae tare whiné ai sipsip hupu tale tipi tuʒpaae wópóló tu tukitapa, ti ama fo nakome hupurapené wosetua dapó. Atéro, kale sipsip hupurape fea doi yósu enalemó, ama fo wosóló wapa, ti belapaae olosó fua dapó. <sup>4</sup> Atéro, kale hupu talené ama hupurape fea belapaae dapesó doropóló, ama kʒlimó woleyóló fua dapó. Ti noatepae, kale hupurapené ama fo nakome wosóló tuérapó. <sup>5</sup> Tépateti, mo whiné fo nakome woseturaalu sya feni, atima botokóte faalopó. Ti noatepae, ai hupurapené ʒ kae whipóló tuérapó,” yalepó. <sup>6</sup> Yesuné atimapaae ai dó faróló yale fo bete atima sini, kʒló kʒló du betalepó.

<sup>7</sup> Atétepa Yesuné atimapaae hʒkearóló duraalu, “ʒalo diʒpaae mo i dere ape. Sipsip hupu fua wua dere tu sereketa, ti mo ʒtórotipó. <sup>8</sup> ʒ waipatei, take wua yale whirapeta, ti ʒlémi nokole whiró ʒla ʒla fasóló sere whirapetamo ai ape. Tépateti, kale sipsip hupurapené atima dere fo wosenipó. <sup>9</sup> Kale hupurape fua wua dere tu sereketa, ti mo ʒtórotipó. Mepaae whi de ʒ tuamó sókó fupa, ti me ʒlané ʒ doratere ala ini, tao saalopó. Atétere whitʒa, belapaae nerape nale fua, tipi tuʒpaae hotua du betaalo ai ape. <sup>10</sup> Ti ʒlémi nokole whirapeta, hʒle wómipó. Kale sipsip hupurape ʒlémi dóló sóro fóo, hupurape

dóló doróo, yaairaaalu wua dapó. Téretei, ę waleteita atima sukutere ala tuámó beteretei taaróló, ti betere bete mo turó sópóló kisipa mutu walepó.

<sup>11</sup> Kale *sipsip* hupu kaae tawóló asare whi wisinaaleta, ti mo ętórótípó. Hupurape me ala yaqsóró, tao saai yało betere bete me ęla meipóló ę sukunérapó. <sup>12</sup> Me dupu saai kisipa muóló hupu kaae tatere whi, *sipsip* hupu tale meipó. Atétere whi, hupu dóló nokole bete haę wale kilitu, hupurape dóló nópóló taaróló ę botokó faalopó. Atétepa kale bete haę wouraaalu, *sipsip* hupurape dóló sesaape deremó, mepaae hupu botokó dapo dapo yaalopó. <sup>13</sup> Ti noatepae, ai kaae tare whi ę *sipsip* hupurape kisipa muni, dupu saai kisipa muóló kaae tareteiné hupurape taaróló, botokó fua dapó.

<sup>14</sup> Ęta, *sipsip* hupurape kaae tawóló asare whi ereteiné, hupurape yało kisipa yóo, hupurapénékélé ę kisipa yóo erapó. <sup>15</sup> Até irure kaae, Ayané ama ę kisipa yóo, yało Aya ę kisipa yóo, erapó. Yało betere bete me ęla meipóló sukaiireteita, *sipsip* hupurape kisipa mutu, tao saairaaalu sukunérapó. <sup>16</sup> I tipi tuámó betere hupurape maaté tao saai mei, yało hupurape mepaae kae betó mulapó. Ai hupurapekélé fea yało dape sóró, i betó mole hupurapetamo touróló betámó beteraalopó. Tétepa, ai hupurapénékélé yało dere fo wosaalopó. Tétu, *sipsip* hupurapekélé mo betatóró betóo, kaae tare whikélé betatóró betóo, yaalo ai ape. <sup>17</sup> Yało betere bete tokó sóró sukutepa, ę momó kepaayóló betaalopóló kisipa mutu, yało betere bete matereteiné yało Ayané ama ępaae yaala sókó fóló mulapó. <sup>18</sup> Whi betanékélé yało betere bete tokó seni, yało kęleaanétei matapó. Ę sinitere alakélé, kepaayóló betaaire alakélé, naaotei tęteróló kaae tawae yóló, yało Ayané ępaae maleteiné yało tęteróló kaae tarapó,” yalepó.

<sup>19</sup> Kale Juda so whiné ai dere fo woseturaalu, atima fea betę kisipa muni, mepaaené fo kae yóo, mepaaené fo yóo, du betalopó. <sup>20</sup> Atétu, mepaae turó so whiné duraalu, “Ai whi tuámó dowi kepe ęanuraalu, topo doyóló du betere fo diaaę noatepa wosetu bitu de?” yalepó.

<sup>21</sup> Ai fo depa mepaae so whiné duraalu, “Dowi kepe tepeyóló betere whiné etei kaae fo dumipó. Dowi kepe tepeyóló betere whiné kele dilikire so whi sümó wisiranére?” yalepó.

#### *Juda whirapené Yesupaae kisipa tiki tiréni yale fo*

<sup>22</sup> Téró, Jerusalem be tuámó Juda fakené moma dere be mo take bóe whiné doraalotei, momó wisiróló ęla deyaai tukóló muló betere be de sókó walepó. Atéró ęla detere alata, sosóli alimó yalepó. <sup>23</sup> Atéyale sukamó, moma dere be belamó tęne Solomon-né doi mole be tokweimó Yesu ę kutu betalopó. <sup>24</sup> Atétepa, Juda so whiné Yesu boperęle wóló, ępaae duraalu, “Naa dępaae yó melaai yale fo yó melaalo nisyóló kaae tawale supa, yętamo so whi tęteróló kaae tanópóló Kótóné sóró betéro betere whi Kerisopata, ti dępaae hękearóló yae,” yalepó.

<sup>25</sup> Ai fo depa Yesuné atimapaae tokó mótu duraalu, “Take yało diępaae yaletei, dięné tuę tiki tirénipó. Ę etei kaae whipóló diaaę kisipa tirópóló, Ayané doimó yało i kelemei alarape du beterapó. <sup>26</sup> Tépatéi, dię yało *sipsip* hupu bitinireteiné, ępaae kisipa tiro bitini ai ape. <sup>27</sup> Yało *sipsip* hupurapéné yało fo wosetua dapó. Ai hupurape atimakélé yało tuę yóo, atimakélé ę sya wóo, du beterapó. <sup>28</sup> Yało atimapaae mo ti betere bete matereteiné atima sukóló alukélé mo yaalo meipó. Ai so whi atima yało naase tuámó betepa, me whiné fasó sere alakélé mo enénipó. <sup>29</sup> Ai *sipsip* hupurape yało naase tuámó beterale sekę yało Aya ęta fotokę bole Tale bitu, fea whiraperó kae kae keperapetamo ama tęteró beterapó. Atéreteiné atima yało Ayané naase tuámó betepa, me whinékélé mo fasó senénipó. <sup>30</sup> Yało Ayané ama ere ala ó mole tuękélé kae mei, dęmo wusuró mo betę alatóró erapó,” yalepó.

<sup>31</sup> Ai fo depa wosetu, kale Juda whirapéné momó kapo du sóró, ę siriyóló daai yalepó. <sup>32</sup> Atétepa, Yesuné atimapaae duraalu, “Yało Ayané ępaae erae depa, kae kae kelemei ala eralepó. Téyalepa, mé erale kelemei alarapemó, diaaę ę kapo duné siróló daai de?” yalepó.

<sup>33</sup> Ti fo depa Juda whjrapené ɔpaae tokó mótu duraalu, “Naao ai eratere alamó yá kapo duné siriyóló daai dumipó. Yáta mo whjtei, Kótópó du betere foné Kótó faletu betepa, yá daai dapó,” yalepó.

<sup>34</sup> Tétepa, Yesuné atimapaee tokó mótu duraalu, “Diɔné tukóló muló betere foné diáta, kótórapepóló take yálo diɔpaae inié? <sup>35</sup> Kótóné ašemó ere fo tuámó tekeyóló mepaae wosóo, me kwiapaae woseni sisópaae eróo, dere ala mo enénipó. Ama fo wosale so whjpaee diáta, kótórapepó depa, ti i haepaae wópóló Alima Kótóné kae beteró betere naalepaae noa fo enére? <sup>36</sup> Atépa, yálo Ayané ɛ ama naalepóló sóró kae beteróló, i haepaae dotonalepó. Atérené yálo duraalu, ‘Èta Kótóné naalemapó’ dere fomó, Kótó faletapóló diaaɔ ɛ só deróló hãle ɔla kaae aɔrótu beterapó. <sup>37</sup> Yálotamo, Ayané ama erae dere ala erénitepa, ti diɔné yálo dere fo wosóló, ɛpaae kisipa tiraɔse. <sup>38</sup> Tépatei, yálo Ayané erae dere ala erateremó, diaaɔ ɛpaae kisipa tiratere hôtepa, ti mepaae eratere kelemei alarape kisipa tirae. Atétepa, ti yálo Aya ɔ ɛ tuámó betóo, ɛkélé ɔ tuámó betóo, ere ala bete diaaɔ wisiyóló kisipa yaalo ai ape,” yalepó. <sup>39</sup> Ai fo depa, atimané take yale kaae Yesu tawóló *dipula* beteraai yalemó, ɔ ai tuámóteí sókó deyóló felepó.

<sup>40</sup> Atéró Yesu ɔ Jordan wéi tɛyóló, ama yó mótu betere ala kaae sale tikipaae momó bitj felepó. Aita, take Jon-né so whj fea wéi tópurótu betale tikipó. <sup>41</sup> Atéró fóló beteremó, so whj mo dékéro ɔ beterepaae wóló duraalu, “Jon-néta, kelemei ala mo betakélé eratepa kilinipó. Ténitei, ama i whj kisipa muóló yale fo fea motóro erapó,” yalepó. <sup>42</sup> Atima ai betó mole tikimó, mepaae so whj fea Yesupaae kisipa tiralepó.

## 11

### *Lasarus sukãle fo*

<sup>1</sup> Téró, Betani be whjkó ama doi Lasarus ɔ kisiné sukóló molepó. Ai be huluata, Maria ama kema Martasépi atimané turuku bepó. <sup>2</sup> Ai so Mariata, kale kisiné sukóló mole whj Lasarus-né nemapó. Áta, Talené hõleke tómó felé kãlaa wale *wel* wéi suniyóló, ama topo nikinéteí helekóló kópurale sopó. <sup>3</sup> Kale whjné ama nema tamoné Yesupaae duraalu, “Tale-ó, naao hosaa mole fulumu whj kisiné sukóló mulapó,” fo yó faralepó.

<sup>4</sup> Ai fo Yesuné wosóló duraalu, “Áta, ai daale kisiné ama betere ala mo ti kemeraalo meipó. Ai kisita, Kótó Naalemané Alimané ere ala wisi hãkearatepa, so whj feané kolópóló erapó,” yalepó. <sup>5</sup> Martakélé, ama kema Mariakélé, atimaamoné nema Lasarus-kélé, Yesuné ama hosaa mulu, yaala sókó fóló molepó. <sup>6</sup> Atépatei, ama noma Lasarus kisiné sukóló mulapó dere fo wosóló, Yesu ɔ hapale feni, be dɛ tamo hãle beterepó.

<sup>7</sup> Téró ama yó matere whjrapepaae duraalu, “Dã Judia hae kwiapaae momó fesaae faalopa fiépe,” yalepó.

<sup>8</sup> Ai fo depa, atimané ɔpaae duraalu, “Yó matere whj-ó, dóti atima Juda whjrapené yá kapo duné siróló daai yale tikipaaeteí, momó fesaae faai de?” yalepó.

<sup>9</sup> Tétepa Yesuné duraalu, “Betã be dɛ tuámó kutó ditere 12-ró suka kele munié? Dɛ tuámó kotere whjta, me ɔlané hó kotóo sóró déekélé naalomeipó. Ti noatepae, ai whj áta i haemó ere dɛtamo kutu beterapó. <sup>10</sup> Téretei, diliki tuámó kotere whjta, kotóo sóró dée nukua dapó. Ti noatepae, ɔ dɛ tuámó konitereteinépó,” yalepó.

<sup>11</sup> Yesuné ai fo yale kãlipaae ama atimapaee duraalu, “Dãné fulumu whj Lasarus ɔ noke fipa turukuraai ɛ fulapó,” yalepó.

<sup>12</sup> Ai fo depa, ama yó matere whjrapené duraalu, “Tale-ó, ɔtamo mo noke fipa, ti ama hãle wisiaalopó,” yalepó. <sup>13</sup> Yesuné amata, kale whj mo ti sukunapó yaletei, ama yó matere whjrapené ti mo noke fipa dere nisiyalepó.

<sup>14</sup> Atétepa, Yesuné atimapaee hãkearóló duraalu, “Lasarus-ta, mo ti sukunapó. <sup>15</sup> Atei alata, diã kisipa tirópóló ɛ ɔtamo betãmó betepa iniyaletiné yálo mo kée dapó. Térapa, dã ɔ kelaai faalopa fiépe,” yalepó.

<sup>16</sup> Tomas-tei ama doi Didimas-pó du betere whjné mepaae yó matere whjrapepaae duraalu, “Dãkélé ɔtamo betãmó sukãai faalopó,” yalepó.



*Yesuné Mataró Mariatamo nema sukqlemó seke yaqsóro tao sale fo*

<sup>17</sup> Téró, Yesu a Betani bemó sókó fóló kelalemó, kale whi Lasarus douró betepa, douro be derape kemeipakalepó. <sup>18</sup> Ai Betani bemó kaae sóro, Jerusalem bepaee foleteita, saletó mei, 3 kilomita maatépó. <sup>19</sup> Atérené, Juda hae kwiamó betó mole so whi mo turó Mataró Mariatamoné nema Lasarus sukqleteiné atimaamo dekené sukaqsóro, kqleó yóló moló bemó fea betaai walepó. <sup>20</sup> Atéroró, Yesu a tumó wou beterapó dere fo Matané wosóló, atamo hokolaa yaai fupatei, Maria a bemó hqle beterepó.

<sup>21</sup> Atéroró fóló, tumó hokolaa yóló, Martané Yesupaae duraalu, “Tale-ó, yqtamó imó bituqsóro, ti yqlo ne sukuqmeipó. <sup>22</sup> Tépatéi, naao noa alakó Kótópaae wosetepa, ti ama mo miótóro eraalopóló kisipa mutapó,” yalepó.

<sup>23</sup> Ai fo depa, Yesuné kale sopaae duraalu, “Naao neta momó kepaayóló betaalo ai ape,” yalepó.

<sup>24</sup> Tétepa Martané duraalu, “Take kemetere sukamó so whi fea kepaaturaalu, qkélé kepaayaalopóló yqlo kisiparapó,” yalepó.

<sup>25</sup> Ai fo depa, Yesuné kale sopaae duraalu, “Kepaayaaireteiró betere betetamota, ti mo qtorótípó. Whi me de qpaae kisipa tiró betere tuqmó a sukutepa ti aluni, hqle betó tawaalopó. <sup>26</sup> Mepaae so whi de mo bitutei, qpaae kisipa tiratepa, ai so whi sukqkélé mo yaalo meipó. Naao yqlo i dere fo wosóló, mo dapóló kisipa tiki tirate?” yalepó.

<sup>27</sup> Tétepa kale soné duraalu, “Tale-ó, yqta so whi fea tqteróló kaae tanqpoló, sóro betero betere whi Kerisopó dere fo mo dapó. Yqta i haepaae waalopóló bopetu betale whi Kótóné Naalemapóló, kisipa tiratapó,” yalepó.

<sup>28</sup> Matané ai fo yóló kemetepa, a fesaae fóló kema Mariapaae ape yóló, depaae dapesó fóló duraalu, “Hama-ó, kale yó matere whi wóló daalu, ya-ó dapó,” yalepó. <sup>29</sup> Ai fo depa, Mariané a hapale turukó holóló, Yesu daalepaae felepó. <sup>30</sup> Atéyaletei, Yesu ai be huluapaae hapale sókó feni, Mata atimaamo hokolaa yóló, fo du betale tikimótóroti hqle daalepó. <sup>31</sup> Atéroró, Mariapaae kqle-ó, yaai wale Juda fake so whi fea atamo be dolomó betó muatei, a turukó daalóló fupa, nema molóne fole nisiyóló atimakélé a sya felepó.

<sup>32</sup> Atéroró, Maria a Yesu daale tikimó sókó fóló a kelalepó. Atéroró, ama hó aqmó deraapisa fóló fiyó mulu duraalu, “Tale-ó, ya imó bituqsóro, yqlo ne sukuqmeipó,” yalepó.

<sup>33</sup> Atéroró, Yesuné Maria wole dere ala koló, atamo wale Juda so whiqkélé wole yóo, depa kilitu, ama hosaa tuqmó doasi dekené sukutu betalepó. <sup>34-35</sup> Atétepa, ama atimapaae woseturaalu, “Diaaq a momó douraleé?” depa, atimané duraalu, “Tale-ó, kelaasepóló ape,” yalepó. Ai fo deremó, Yesu qkélé wole yalepó.

<sup>36</sup> Yesuné atéroró wole depa kale Juda so whiqné duraalu, “Ama hosaa mole whi sukutepa wole ai dere kelere?” yalepó.

<sup>37</sup> Téyaletei atima mepaae so whiqné duraalu, “I whiqné take kele dilikire whi wisirótu yale kaae, i sukóló mole whi wisi erénitupó?” yalepó.

*Yesuné Lasarus kepaarale fo*

<sup>38</sup> Atéroró Yesu a kale yale kaae, momó ama hosaa tuqmó doasi dele duraalu, dou tópaee walepó. Téyalemó, a dourale kane dolo tu doakale kane fakené kinó betepa kelalepó.

<sup>39</sup> Atépa, Yesu sókó wóló duraalu, “Ai kinó betere kane fake sókó sóro mulae,” yalepó. Ai fo depa, kale sukóló mole whiqné nema Matané duraalu, “Tale-ó, téyaalotei a douró betepa, be de douro kemeyaleteiné mió dowi kqlaa sókó waalo ai ape,” yalepó.

<sup>40</sup> Ai fo depa Yesuné duraalu, “Naaotamo kisipa tiki tiratepa, ti Kótóné mo kae ere ala wisinaale kelaalo ai ape, fo yqlo yqpaae inié?” yalepó.

<sup>41</sup> Atétepa, kale kinó betere kane fake atimané sókó sóro mulalepó. Téró, Yesu a ó sqpaae kese holóló duraalu, “Aya-ó, yqlo moma dere fo naao wosóló, eratereteiné yqpaae mo kée dapó. <sup>42</sup> Ti noatepaae, betere dokq fea yqlo kematere fo naao wosóló, erótu betere ala yqlo tuqrapó. Téretei, yqlo i dere fota, i daae mole so whiqné etei ala kilituraalu, q naao dotonó beterapóló atima tué tiki tirqpoló dapó,” yalepó.

<sup>43</sup> Atéroró ai fo yóló kemetepa, ama fo fakeyóló duraalu, “Lasarus-ó, ya ipaae tóę ape!” yalepó. <sup>44</sup> Tétepa, kale sinale whı belapaae tóę wouraalu, ama hó naasekélé, kelepaakélé, boperóló mulale deı *linen* kutiné bope yóo, ama kelepaakélé kutiné husuróo, epatei sókó walepó. Atétepa, Yesuné atimapaae duraalu, “A kwęyópólópa, ama tikimó ai bopere kuti teraae falae,” yalepó.

*Topo whırapené Yesu daairaalu, fo deyaleteti*  
(*Mat 26:1-5, Mak 14:1-2, Luk 22:1-2*)

<sup>45</sup> Atétepa, Mariapaae kęle-ó yóló, ątamo betaai wale Juda fake so whı fea Yesuné ai yale ala kolóló, ąpaae kisipa tiki tiralepó. <sup>46</sup> Téyaleteti, Mariapaae kęle-ó yaai wale whırape atimakó mepaae Farisi whırape beterepaae fóló, Yesuné yale alarape fea yó malepó. <sup>47</sup> Atéroró, mo so whımó momaraterere topo whırapperó Farisi whırapetamoné mepaae taleraterere whırapepaae ape yóló, touróló fo kęlaaróló atimapaae duraalu, “I whıné ama du betere ala taalópóló depatei, ai whıné taalaaire mo sını, Talené dapó yópóló, eraterere kelemei alarape fea du beterepó. Tétepa, ąané noa alakó yaaloró, tuę tekeyaalopó. <sup>48</sup> ąanéamo ama i ala du beterepóló kaae tapa, ti so whı feané ąpaae tuę tiki tiraalopó. Atéturaalu, Rom *Gavman* whırape wóló, ąa betere beró ąané teteróló kaae tare hae kwiatamo fasó saalopó,” yalepó.

<sup>49</sup> Atéroró, ai ba fomó atimakó whı betą ama doi Kaiapas, ą so whımó Talepaae momaraterere doasi topo whı beterepó. Ai sekéné atimapaae duraalu, “Diaaę ai dere fota, ąa tuę iniru whaalaa depa hoko fo dapó. <sup>50</sup> ąa Juda fake so whı fea aluyaęsóró, betą whı sukutepa wisirapó kisipa muni airapó,” yalepó.

<sup>51</sup> Ai fota, amatei kekeme nóló ini, ai ba fomó ą so whımó Talepaae momaraterere topo whı bitu, Juda fake so whı tao saairaalu, Yesu sukąaire ala Kótóné kóló whıné dere fo kaae ama tikati yóló mulalepó. <sup>52</sup> Yesu ą sukąaire alata, ai Juda fake so whı maaté tao saai meitei, Kótóné ama naale senaale i hae kwiamó dapo dapo yóló, kae betó moletei, fea touróló mo betą faketóro aleróló beteraalopó. <sup>53</sup> Atéyale be demótóro kaae sóró, kale Juda topo whırapené Yesu daairaalu, kikititi fo dokóló mulalepó.

<sup>54</sup> Atéreteiné Yesu ai Juda hae kwiamó momó kae hąkeamó kuni, ai hae taaróló, so whıkélé bitinire hąle kópu kąae fi hae kwia felekemó tene Epraim be huluamó, ama yó matere whırapetamo fea beterepó.

<sup>55</sup> Atéroró, Juda fake so whıné kale bosenyóló fele be demó ęla detua dere be de felekemó sókó waai depa, kae kae be huluamó betó mole so whı fea atima betere tiki taaróló, Jerusalem bepaae holalepó. Aita hąle meipó. Talené keletómó atima wisirapó yópóló, momaterere bemó kae kae fokotere ala yaai holalepó. <sup>56</sup> Atéroró fóló bitu kale so whıné Yesu momó beterepóló kikititi betalepó. Atéroró moma dere be belamó daae mulu atimasisi duraalu, “Diaaę kisipané ą i ęla deterepaae waalopé meię?” du betalepó. <sup>57</sup> Aita, hąle inipó. So whımó momaraterere topo whırapperó Farisi whırapetamoné mepaae whırapepaae duraalu, “Diąkó me whınéamo ą keletepa, ti tawóló *dipula* beteraalopa, atimapaae ene ape yóló mulaletiné,” ai fo yalepó.

## 12

*Mariané felé kęlaa wale nard wel węi turó Yesuné hómó dilale fo*  
(*Mat 26:6-13, Mak 14:3-9*)

<sup>1</sup> Atéroró, kale bosenyóló fele be demó ęla deyaairaalu, apo miró be de hąle mupatei, Yesu ą ama kepaarale whı Lasarus-né turuku be Betanipaae sókó walepó. <sup>2</sup> Ai bemó atimané Yesu hękeseróturaalu, ąmó ęla deralepó. Ama nema Lasarus-kélé ęla nokole ni fake tómó Yesutamo betepa, ai deyale ęla Martané atimamó ęliróló malepó. <sup>3</sup> Téró, Mariané doasi *moniné* duputere felé kęlaa wale *nard wel węi* wuti fąapa sóró wóló, Yesuné hómó suniyalepó. Atéroró ama topo nikinéteı, kale *wel węi* fe helekęlepó. Atéyale tikimó, atima betere be dolokélé, felé kęlaa feyó feyóro walepó.

<sup>4</sup> Téyaletei, Yesuné ama yó matere wh̄rapekó Iskariot be wh̄jkó Judas-né kale so foné sóró duraalu, “Ai ɔla h̄ale noatepa besekéraleé?” yalepó. Ti ai sek̄eta, take nalo Yesu d̄ópóló eleké deyaaire wh̄jpó. <sup>5</sup> “Téró ama duraalu i felé k̄ɛlaa wale *wel* w̄ɛi wisinaaleta, dotonóló 300 *silpa moni* sóró, mepaae yolealere so wh̄jmó meniyólópó,” yalepó. <sup>6</sup> Ai fo yaleteita, yolealere so wh̄j mo tao saai kisipa muóló inipó. Ti noatepae, atimané bet̄apaae touróló mulótu betere *moni* ama t̄ɛteróló kaae taru, ɛtei ɔlémi sua yalepó.

<sup>7</sup> Ai fo depa, Yesuné duraalu, “Ai soné ama felé k̄ɛlaa wale *wel* w̄ɛita, Kótóné mo taketitei i ala ȳpólópó yóló muló betepa, ama mo wisiyóló kaae taté wóló, mió ɛ douraaire suka felekemó ai ala dapa, seséni ama ȳpóló taalae. <sup>8</sup> Ti noatepae, ai yolealere so wh̄jta, dītamo suka fea betó tawaalopó. Téyaalotei, ɛta, dekéro be d̄emó dītamo betaalo meipó,” yalepó.

<sup>9</sup> Atéró, kale Juda fake so wh̄jné Yesu Betani bemó betepapó dere fo wosóló, ɔ kelaai dapóló touralepó. Atéró touraleteita, Yesu maaté kelaai mei, Lasarus mo ti suk̄aletei, Yesuné kepaaralepó depa, kelaairaalu walepó. <sup>10</sup> Atétepa, mo so wh̄jmó momaratere wh̄jrapené Lasarus-kélé daai dapóló fo deyalepó. <sup>11</sup> Ti noatepae, Lasarus kepaarale ala atima Juda fake wh̄jrapené kilituraalu, mo so wh̄jmó momaratere wh̄rape taaróló, Yesupaae kisipa tiki tiraté fu betepapó.

#### *Yesu Jerusalem bepaee fele ala*

(*Mat 21:1-11, Mak 11:1-11, Luk 19:28-40*)

<sup>12</sup> Atéró, h̄jka be d̄ɛtepa Yesu Jerusalem bepaee wou betepapó dere fo ai ɔla naai touró betere so wh̄jné wosalepó. <sup>13</sup> A fo wosetu, ɛtamo t̄ɛmó hokolaa yaai sapo d̄arape tao diliki yóló, i fo fakeyóló deté fu betalepó.

“*Hosana!* Talené doimó wale wh̄j wisinaale Kótóné wisir̄póló yae. Israel fake so wh̄j t̄ɛteróló kaae tare doasi topo wh̄j Talené wisir̄póló yae,” deté fu betalepó.

<sup>14</sup> Atéró Yesu ɔ faairaalu, bet̄a ut̄u *donki* hupu sóró ai hupuné sisó tómó betalepó. Ama ai yale alata, kale aš̄emó i yóló muló betere fo motóró dokonalepó.

<sup>15</sup> “Saion be huluamó betó mole senaalarape-ó, mió dī t̄ɛteróló kaae tare doasi topo wh̄j ut̄u *donki* hupuné sisó tómó betóló ai walapa kelere?” erapó.

<sup>16</sup> Ai yale alarape fea ama yó matere wh̄rape atimanékélé kelaleteti, bete hapale sóró kisipanipó. Ténitei, Yesu ɔ kepaayóló hepen-paae fóló, ama ere ala wisinaale h̄akearale k̄lipaae ti atimané ɔpaae erale alarapeta, Kótóné aš̄emó ere fo dokonó betepapóló kisipa mualepó.

<sup>17</sup> Téró, kale Lasarus dou dolomó mupa, Yesuné kepaaratepa kelale so wh̄jné ai yale ala fea deté fóló fakeralepó. <sup>18</sup> Yesuné ai kelemei ala eralepó, depa wosale so wh̄j mo turó ai be hulua taaróló, ɛtamo hokolaa yaai dapóló felepó. <sup>19</sup> Atétepa, kale Farisi wh̄rape atimasisitei duraalu, “D̄ané du betere alarape fea mo aɔkélé inipó. Ti ama dere alamó, i haemó betó mole so wh̄j mo feané ɛtóró ai sya fu betere kelere!” yalepó.

#### *Yesu ɔ sinaalopóló yale fo*

<sup>20</sup> Atéró, ɔla deyaai tukóló muló betere be d̄ɛ sókó wapa, Kótóné doi sóró holóló moma yaai Jerusalem be huluapaae hotere so wh̄jtaamo, mepaae *Krik* fo bole so wh̄j atimakélé fea touyóló holalepó. <sup>21</sup> Téró, kale *Krik* fo bole so wh̄j atima Kaleli haemó t̄ɛne Betsaida be wh̄jkó Filip beterepaae fóló, ɔpaae woseturaalu, “Doa wh̄j-ó, d̄ata Yesu kelaai walepa, naao d̄a ɔ beterepaae dapesó faaloé?” yalepó. <sup>22</sup> Ai fo depa Filip ɔ wóló Andrupaae depa, Andru atimaamo wusuró fóló, Yesupaae yalepó.

<sup>23</sup> Ai fo depa Yesuné atimapaee duraalu, “Kale Wh̄jné Naalemané ere ala wisi h̄akearaaire suka mió mo felekemó sókó waai dapó. <sup>24</sup> Ȳalo dīpaae mo dapó. Kale *whit* ke haepaae taae derepeletei k̄ɛlaayóló alunitepa, ti ai ketóró h̄ale muó tawaalopó. Téni, ai ke k̄ɛlaayóló alutepa, ti t̄ɛmu sokóló, du mo dekéro woleyaalo ai ape. <sup>25</sup> Mepaae wh̄j de ama betere bete me ala yaɔsóró, amatei hotowaró kaae tapa, ti ai wh̄jné betere bete aluyaalopó. Tépateti, mió i alimó mepaae wh̄j dené ama betere bete doratepakélé me ɔla meipó dere wh̄jta, mo ti betó tawaalo ai ape. <sup>26</sup> Mepaae ȳalo ala erótu betere so wh̄jta, ti

mo ɛ́toró sya wonérapó. Atétere so whị atimakélé ɛ́ betere tikimótóro betámó betaalopó. Mepaae so whị detamo yálo kutó dirótu betepa, ti atétere so whịné doi yálo Ayané sóro horóló, dukiraalopó. <sup>27</sup> Mió yálo hosaa tuámó doasi sekéné sukutapa, noa fokó yaaloé? Aya-ó, i be demó ɛ́paae eraaitere ala seséyóló ɛ́ tao sae fo enére? Mió ɛ́paae eraaire ala mo erópóló, ɛ́ wóló i betere ape. Aya-ó, naao ere ala wisi so whị feané kolópóló hăkearae,” yalepó.

<sup>28</sup> Yesuné ai fo depa, hepen bemó fo fakeyóló duraalu, “Yálo ere ala wisi hăkearó beteretei, mo turó kolóló tué yópóló, yálo momó hăkearaalopó,” yalepó. <sup>29</sup> Ama atéro dere fo aimó touró betere so whịné wosóló, mepaaené duraalu, “Aita, be sapalaa dorowou yalepó,” depa, mepaae so whịné duraalu, “Meipó. Aita, *ensel*-né ɛ́paae fo du yalepó,” yalepó.

<sup>30</sup> Ai fo depa Yesuné duraalu, “Aita, ɛ́ tao saai ini, diă tao suraalu yalepó. <sup>31</sup> Ti noatepae, i hae so whịtamo fo tokóló dowi kwia melaaire be de mió mo felekemó sókó waai dapó. I hae teteróló kaae taru, doasi topo whị betaai dapóló wóputu betere seké mo felekemó hókó faraalo ai ape. <sup>32</sup> Téyaalotei, ɛ́ ó sikipaae só horatere sukamó, ai so whị fea ɛ́ beterepaae wópóló, ɛ́lísóro waaire ala eraalopó,” yalepó. <sup>33</sup> Ama ai yale fota, ɛ́ sukuturaalu yaaire ala hăkearalepó.

<sup>34</sup> Atei fo depa kale so whịné duraalu, “Kótóné asémó ere foné i so whị fea teteróló kaae tanópóló, sóro betero betere whị mo ti betó tawaalopó erapó. Ai fo epatei, “Whịné Naalema sikipaae só horaalopó dere-a, netéro de?” Whịné Naalemapó dere fo demó de?” yalepó.

<sup>35</sup> Ai fo depa Yesuné atimapaee duraalu, “I detereta, sawa sukamó maaté diătamo betaalopó. Atéyaalopa diă mepaae furaalu, tu tuámó be dikiyaósóro depatei fae. Mepaae so whị de diliki tuámótamo kutu betepa, ti ɛ́ fole tikikélé ama wisiyóló kisipa yaalomeipó. <sup>36</sup> Mió kale de diă tuámó etéro dero betere félitei diă ai deterené naale senaale betaasepóló, ɛ́paae kisipa tirae,” yalepó. Ama ai fo yóló kemetepa, ai so whịné ɛ́ kelaósóro, atima betó mupatei taaróló, Yesu ɛ́ kikiti kinóló betalepó.

#### *Juda whịrapené Yesupaae kisipa tiki tiréni yale ala*

<sup>37</sup> Téró, Kótóné dapó yópóló, Yesuné mepaae kelemei alarape eratepa so whị feané kelaitei, atimané ɛ́paae kisipa tiki tirénipó. <sup>38</sup> Atéyale alata, Kótóné fo eratere kóló whị Aisaiané i asere fo dokonalepó.

“Tale-ó, dăné yó matere fo némaaté wosóló kisipa tiki tiraleé? Talené ama fotokóné yale ala depaae maaté hăkearóló yó malee?” erapó.

<sup>39</sup> Ti noatepae, Yesupaae atimané tué tiki tirénire beteta, Aisaiané i asere fotoró dokonóturaalu erapó.

<sup>40</sup> “Kótóné atima kele dilikiróo, hosaakélé tăróo yale beteta, atima yale ala kilitu, tué tiki feteyóló wapa, ama wisiraósóro kisipa mutu yalepó,” erapó.

<sup>41</sup> Yesuné ai ere ala wisinaale Aisaiané ama kelaiteiné ai fo asé ipakalepó.

<sup>42</sup> Atéro, kale Juda topo whịrape mepaae Yesupaae kisipa tiki tiralepó. Téyaitei, mepaae Farisi whịrape kolóló atima wituraalu, ɛ́paae kisipa tiki tirale ala hăkearóló yó menipó. Ti noatepae, fo wosetere be tuăpaae fenalemó, atima dóló hókonaósóro kisipa mutu yalepó. <sup>43</sup> Ti noatepae, atimané dere wisi alamó, mo so whịné dukiratere fo wosaai ekęle duraalu, Kótóné atima dukiratere fo wosaaire ekęle ini, sisópaae erótu beterapó.

<sup>44</sup> Téró, Yesuné fo fakeyóló duraalu, “Mepaae so whị de ɛ́paae kisipa tiki tiratepa, ti ɛ́paae maaté tirótimatei, ɛ́ dotęyale sekępaaekélé, kisipa tiratapó. <sup>45</sup> Mepaae so whị dené ɛ́ keletepa, ti ɛ́ dotęyale sekétóro ai keletere ape. <sup>46</sup> Até ereteiné ɛ́ i haepaae waleteita, ɛ́paae kisipa tiki tiró betere so whị diliki tuámó betere ala taaróló, de tuámó beterópóló, i haemó dero betaai walepó.

<sup>47</sup> Yálo fo wosóló erénitere so whịta, yalotei fo tokóló só derótimizepó. Ti ɛ́ waleteita, i haemó betó mole so whị taleyóló só deraai wéni, atima aluyaósóro, tao saai walepó.

<sup>48</sup> Whị me de yálo fo woseni, ɛ́ hórótu betepa, ti ai whịtamo fo tokótamo yóló só deraaire

ala mulapó. Ɛ i haemó bitu, yalo yó male fonétóro take kemetere sukamó so whi só deraalo ai ape. <sup>49</sup> Ti noatepae, yalo yale fota, yalotei kekeme nóló ini, yalo Aya Ɛ doteyale sekéné Ɛpaae yae yale fotóro yalepó. <sup>50</sup> Yalo Ayané ama yae yóló muló betere fo yalo sya fóló erótu betepa, ti so whi fea mo ti betaaire bete saalopóló, yalo kisiparapó. Ti yalo i du betere fota, Ayané Ɛpaae yae yale fotóro sya fóló du beterapó,” yalepó.

## 13

### *Yesuné ama yó matere whirape hó fokale fo*

<sup>1</sup> Téró, kale bosenée fele sukamó ɔla deyaaire be de felekemó sókó waai depa eteyalepó. Yesu ɔ i hae taaróló Alima beterepaae faalopóló tukóló mulale ali walapóló kisipa mualepó. I haemó betó mole so whipaae yaala sókó fole ala deté wóló kemerótu-raalu, atimapaae mió bete mo turó hakearóló yó melaai dapó.

<sup>2</sup> Be dikiteretamo, Yesu ɔ ama yó matere whirapetamo ɔla naairaaalu taletu betepa, Yesu eleké deyóló dǒpóló, Satan-né Iskariot be whikó Saimon naalema Judas-né tué tuamó sesemeróló tenélipakalepó. <sup>3</sup> Yesuné fea ala ama tetéroló kaae tanǒpóló, Alimané ɔ sóro betero betere ala ama kisipa yóo, ɔ Kótó betereró wale alakélé, momó fesaae faaire alakélé, ama kisipa yóo, erapó. <sup>4</sup> Ɔ atérapóló kisipa mutu, ɔla nuku betaletu turukó holóló, ama tómó deró betere kuti sókó mulóló, betá tawel sóro kakeralepó. <sup>5</sup> Atéro, betá nuku dis dolopaae wei deróló, atimané hǒleke kaae sóro fokalepó. Atéro, ama kakerale tawel-né atimané hó helekóló kǒpuralepó.

<sup>6</sup> Até deté wóló, ɔ Saimon Pita beterepó sókó wapa, ama ɔpaae duraalu, “Tale-ó, naaotei yalo hó fokaai de?” yalepó.

<sup>7</sup> Ai fo depa Yesuné ɔpaae duraalu, “Diɔpaae i erótu betere ala bete mió naao kisipanitei, take nalopaae ti kisipa yaalo ai ape,” yalepó.

<sup>8</sup> Tétepa Pitané ɔpaae duraalu, “Yalo hó naao mo fokókélé yaalomeipó,” depa, Yesuné ɔpaae tokó mótu duraalu, “Naao hótamo yalo fokoni depa, ti ya yalo fake aleyóló ɛtamo betámó betenénipó,” yalepó.

<sup>9</sup> Ai fo depa, Saimon Pitané duraalu, “Tale-ó, yalo hó maaté fokoni, yalo naaseró topotamokélé fokotepa wisirapó!” yalepó. <sup>10</sup> Ti fo depa, Yesuné ɔpaae tokó mótu duraalu, “Whi me de ama tiki turó wei tǒpuóló betepa, ti hó maaté fokonérapó. Diɔ feata, wei tǒpupatei, betá whi meipó,” yalepó. <sup>11</sup> Ti noatepae, take ɔ dǒpóló eleké deyaaire whi ama kisipa iruraalu yalepó.

<sup>12</sup> Atéro, atimané hǒrape fokóló kemetepa, ama deró betere kuti momó deróló ɔ betale tikimó bitǐ felepó. Atéro bitu, ama atimapaae woseturaalu, “Yalo diɔpaae erale ala diɔ feané kisipare? <sup>13</sup> Diaaɔ yalo doi yóló, yó matere whi Tale-ó, du betere fota, ti ɛtóro ereteiné mo dono dapó. <sup>14</sup> Mió ɛta, diɔ tetéroló kaae tare Talekélé, diɔ yó matere whikélé bitu, diaaɔ hǒrape yalo fokalepó. Atéyale kaae, diɔsisikélé hó u fokone i fokone du betae. <sup>15</sup> Yalo diɔpaae i yale alata, diɔsisi bitukélé sǔróló deté fu betaasepóló, diɔ kisipa mótu yalepó. <sup>16</sup> Yalo diɔpaae mo i dere ape. Kale kutó diratere whiné ɔ kaae tare topo whi bosenóló, ɔ topo whi betenénipó. Kutó dini fǒpóló doteyale whinékelé ɔ doteyale whi tetéranénipó. <sup>17</sup> Mió i dere alarape diaaɔ kisipayóló taaréni, sya fólótamo du betepa, ti Kótóné diɔ wisiratapóló, hajné sukutu betaalopó,” yalepó.

### *Yesuné ɔ dǒpóló eleké deyaalopóló yale fo*

<sup>18</sup> “Yalo i dere fota, diɔ feapaae dumitei, yalo dosɔayóló sóro betero betere whirapemó kisipa mutu dapó. Tétepei, kale ašemó ere fo mo dokonóturaalu, ɛtamo betámó ɔla nokole whinétei ɛ dǒpóló, eleké deyaai du beterapó.

<sup>19</sup> Ai alarape depa diaaɔ kilituraalu, ɛta, Kótóné dotonó betere whipóló ɛpaae kisipa tiki tirǒpóló, ai alarape yaapatei yalo diɔpaae i dere ape. <sup>20</sup> Mepaae whi dené yalo doteyale whi wisiyóló dape supa, ti ɛtei dape sirapó. Até dere kaae, mepaae whi dené ɛ mo wisiyóló dape supa, ti ɛ doteyale sekétei, dape sirapó,” yalepó.



<sup>21</sup> Yesuné ai fo yóló kemetepa, ama hosaa tuámó doasi sekené sukálepó. Atétepa ama duraalu, “Yálo diápaae mo i dere ape. Diákó whi betané ę dópóló, eleké deyaalopó,” yalepó.

<sup>22</sup> Ama yó matere whirape atima kóló kóló duraalu, né yaaire alamó dérópóló, atimasisi u kolósu i kolósu du betalepó. <sup>23</sup> Yesuné ama yó matere whirapekó betá Yesuné ama hosaa mole whi ę betere felekemó titiyóló beterepó. <sup>24</sup> Saimon Pitané u kale whipaae depané maaté yóló duraalu, “Ama ai yale fo-a, demó kisipa mutu yaleró, naao ąpaae wosetimié?” yalepó. <sup>25</sup> Ai fo depa, Yesutamo titiyóló betere whi ę fetée fóló ąpaae woseturaalu, “Tale-ó, naao ai yale fo-a, demó yaleé?” yalepó.

<sup>26</sup> Tétepa, Yesuné ąpaae tokó mótu duraalu, “Yálo bred o kwia tao sóró, nukumó belere weimó tópuróló melatepa naao kilitu, ątóróti hıtipóló kisipa muaalopó,” yalepó. Téró, ama kale bred o kwia sóró weimó tópuróló, Iskariot be whikó Saimon naalema Judas melalepó. <sup>27</sup> Atéró Judas-né bred o tao seretamotóró, dowi Satan ę tuąpaae bitı walepó. Atétepa, Yesuné ąpaae duraalu, “Naao ai yaai dere ala mo hapaletei yae,” yalepó. <sup>28</sup> Atima ai ęla nuku betere tikimó betere whirape betanékelé Yesuné ama ai yale fo wosóta yaletei, bete kisipa sinipó. <sup>29</sup> Mepaae ama yó matere whirape atima kispiané Judas-ta, moni kaae tare whireteiné ęla detere sukamó naaire ęlakó dupune fae, ó mepaae yolealere so whimó melaaire ęlakó dupuręle fae dere nisi yalepó. <sup>30</sup> Téró, kale Judas ę bred o tao sóró, téti belapaae sókó derepelemó, be mo ti dikipa kelalepó.

#### *Yesuné Pitapaae yale fo*

<sup>31</sup> Atéró, kale Judas fele sisópaae Yesuné duraalu, “Mió kale Whiné Naalema tuámó ere ala wisi hękearatepa, so whiné kolóo, Kótó ę tuámó ere ala wisikélé Naalemapaae eratepa so whi feané kolóo duraalu, Kótó tuámó ere ala wisinaale kisipa yaalopó. <sup>32</sup> Ai alatamo mo depa, ti ama Naalema tuąpaae eratere ala wisinaale so whi feané kolópoló Kótóné kaae tani, mo miótitei ama hękearaalopó.

<sup>33</sup> Yálo naalerape-ó, mo sawa sukamó maaté ę diątamo betaalopó. Take yálo Juda topo whirapepaae yale fo kaae, mió diąpaaekélé i dere ape. Diaaę ę kekęalotei, mo kelaalomeipó. ę fole tikipaae dią wókélé mo yaalo meipó.

<sup>34</sup> Mió yálo diąpaae yae yóló mulatere kisi fo i dapa wosae. Yálo diąpaae yaala sókó fu yale kaae, diąsisikélé atéró yaala sókó fu betae. <sup>35</sup> Diąsisitei, atéró yaala sókó fole ala so whi feané kilituraalu, dią yálo yó matere whirape beteraóló kisipa yaalopó,” yalepó.

<sup>36</sup> Ai fo depa, Saimon Pitané ąpaae woseturaalu, “Tale-ó, yą mopaae faai de?” depa, Yesuné duraalu, “ę fole tikipaae dią mióti wonénitei, take nalota, wonérapó,” yalepó.

<sup>37</sup> Kale dere kaae, Pitané ąpaae woseturaalu, “Tale-ó, yą fole tikipaae ę mióti wapa, noa yaęsóró de? Yą tao suraalu, yálo betere betekélé melóló sukutepa wisirapó,” yalepó.

<sup>38</sup> Téró, Yesuné ąpaae tokó mótu duraalu, “Naao ępaae yąkélé sukutepa wisirapó fo du de? Yálo ąpaae mo i dere ape. Wą kakaruk bané hale yaaipatei, naao ę tuęnipó dere fo sore félimó yaalo ai ape,” yalepó.

## 14

#### *Yesuné ama yó matere whirapené kisipa seke yaęsóró yale fo*

<sup>1</sup> Téró Yesuné duraalu, “Diaaę kisipa fomoyóló, hosaa tuámó doasi seketu betaęsóró yae. Kótópaae kisipa tiki tiróturaalu, ępaaekélé kisipa tiróló betae. <sup>2</sup> Ti noatepae, yálo Aya betere tikimó dią betaaire be mo sųrapó. Ai ala wuą meisóró, ti yálo diąpaae hękearóló wuąpó. ęta, dią bitı waaire tiki donoróló mulótu betaai fulapó. <sup>3</sup> ę fólótamo dią betaaire tiki donoróló kemetepa, ti momó fesaae wouraalu, diąkélé ę betere tikimótóró betámó betaai dapesó faalopó. <sup>4</sup> ę i faaitu betere bepaae fole tųta, ti diaaę ai kispipare ape,” yalepó.

#### *Aya beterepaae faaire tųta ętórótipó yale fo*

<sup>5</sup> Tétepa Tomas-né ąpaae duraalu, “Tale-ó, yą faaire tikita, dą kóló kólórapó. Atérapa, yą ai faaitere tikipaae sókó fole tų dąné netéró kisipa yaaloé?” yalepó.

<sup>6</sup> Ai fo depa Yesuné duraalu, “Ai bepaee faaire tükélé, mo foné betekélé, so whi betere betekélé, ti mo ętórótípó. Whi mo betakélé yalo Aya beterepaee faai depa, ti ę dekeróló feni, mo ę tuamótóro fenérapó. <sup>7</sup> Diaaqtamo ę diriyóló tuępa, ti yalo Ayakélé mo tuęnérapó. Mió kaae suraalu, diaaq yalo Aya kolóló, ai kisipare ape,” yalepó.

<sup>8</sup> Tétepa Filip-né duraalu, “Tale-ó, Aya naao dąpaee yó matepa, ti dąné ą kolóló kisipanérapó,” yalepó.

<sup>9</sup> Ai fo depa Yesuné duraalu, “Filip-ó, fọlo sukamó ę diqtamo bitiré waleteti, diaaq ę kisipanié? Mepaae whi dené ę kolóló kisipa epa, ti yalo Ayakélé kisiparapó. Tépateti, diaaq ępaee Aya yó ąlae dere-a, noa fo yóló de? <sup>10</sup> Ę yalo Aya tuamó betóo, yalo Aya ę tuamó betóo, eretei diaaq kisipanié? Yalo diąpaee yó mótu betere fota, yalo kekeme nóló dumipó. Yalo Aya ę tuamó bitu, ama kisipa mole ala erótu beteretei, diaaq ai kelere ape. <sup>11</sup> Yalo Aya ę tuamó betóo, ę yalo Aya tuamó betóo, erapó dere fo diaaq wosóló, mo dapóló kisipa tiki tirae. Ai alatamo ini depa, ti yalo erale kelemei alarape kolóló, kisipa tiki tirae. <sup>12</sup> Yalo diąpaee mo i dere ape. Whi me detamo ępaee kisipa tiki tiratepa, ti ai whiné yalo yale ala kaaetóro yaalopó. Ti noatepae, ę yalo Aya beterepaee foletiné take nalo diaaq yalo du betere alarapekélé fea bosenóló, mo doasi ala yaalo ai ape. <sup>13</sup> Naalemané Alimané ere ala bete hąkearaairaaalu, me noa ąlakó yalo doimó ępaee wosetepa, ti ai whi paee yalo mo melaalopó. <sup>14</sup> Dią feané yalo doimó me noa ąlakó kematepa, ti ai ala yalo mo eraalo ai ape,”

*Kale Dęi Kepe Wisi dią beterepaee waalopó yóló mulale fo*

<sup>15</sup> “Diaaqtamo ępaee hękesené sukóló yaala sókó fu betepa, ti yalo yae yóló muló betere fokélé diaaq mo wisiyóló sya fóló, erótu betaalopó. <sup>16</sup> Ę betale sirimó, suka fea diqtamo betó taru, dią tao sóro fotokọ bulótu betaaire sekę mekó yalo Ayapaae dotonae depa, ama dią beterepaee mo dotonaalo ai ape. <sup>17</sup> Ti ai sekęta, mo ala maaté du betere Dęi Kepe Wisipó. I hae so whiné ama dere fo wosóló, mopóló ą dape senénipó. Ti noatepae, atimané ą kolóló kisipakélé inireteiné. Tépateti, mió ą diqtamo betóo, take nalokélé dią tuamó betóo, yairetei diaaq ai kisipare ai ape. <sup>18</sup> Dią hae aya meiyóló, bokonaale naale senaale kaae beterópóló yalo dią taaróló fumitei, ę dią beterepaee momó fesaae waalopó. <sup>19</sup> Mo sawa sukamó bituraalu, i hae so whiné ę kelaalo meitei, diąnéta ę kelaalopó. Ti noatepae, ę kepaayóló betereteiné, diąkélé mo betaalo ai ape. <sup>20</sup> Atétere sukamóta, ę yalo Aya tuamó betepa dią ę tuamó betóo, ę dią tuamó betóo, ere ala diaaq kisipa yaalopó. <sup>21</sup> Mepaae whi de yalo yae yóló muló betere fo aqmó sukóló bitu, sya fóló eró tapa, ti ai whiné ępaee yaala sókó fu beterapó. Mepaae whi dené ępaee yaala sókó fu betepa, ti yalo Ayanékélé ai whi paee yaala sókó fóo, yalokélé ąpaee yaala sókó fóo du betaalopó. Téturaalu, ę tuamó ere ala fea yalo ąpaee hąkearóló yó melaalo ai ape,” yalepó.

<sup>22</sup> Tétepa, kale Iskariot be whikó Judas-né ama yakoma Judas-né Yesupaae duraalu, “Tale-ó, i haemó betó mole so whi feané yą kolópóló yó meni, dąné maaté kolópóló, yó melaalopó dere-a, noatepae?” yalepó.

<sup>23</sup> Ti fo depa Yesuné duraalu, “Mepaae whi dené ępaee yaala sókó fu betepa, ti yalo yó matere fọ wisiyóló sóro erótu betaalo ai ape. Atétere whi paee yalo Ayané yaala sókó furaalu, dąmo wusuró ą beterepaee wóló qtamo betamó mo ti betó tawaalopó. <sup>24</sup> Mepaae whi dené ępaee yaala sókó fenitepa, ti yalo i yó mótu betere fokélé diaaq sya fóló eraalomeipó. I kale wosetu betere fota, yalo kekeme nóló dumitei, ę dotęyale sekę yalo Ayané ama fotóro yó mótu beterapó. <sup>25</sup> I fo feata, ę diqtamo betamó bitutei yó mótu betaalopó. <sup>26</sup> Tétu betaleteti, diqtamo betamó bitu, dią tao saaire sekę kale Dęi Kepe Wisi Ayané yalo doimó dotonaalopó. Ai sekéné amata, diąpaee fea ala yó melaalo ai ape. Téturaalu, yalo diąpaee yó mótu betale forape keteni, kisipa yó tanópóló, ama dią yó mótu betaalopó. <sup>27</sup> Ę tuamó mole hosaa muni deyóló mo dua betere ala diąmó melóló ę i fole ape. Yalo i matere hosaa muni deyóló dua betere alata, i haemó betó mole mo so whiné matere kaae meipó. Térapa, diaaq hosaa tuamó sekętere alaró witere alatamo muaqsóro yae. <sup>28</sup> Ęta, dią taaróló faalotei, dią beterepaee momó fesaae waalopó

yale fota, diaaḡ ai wosale ape. Diaaḡ eḡpaae yaala sókó fole ala mupata, ti e ḡalo Aya beterepaae fulapó dere fo woseturaalu, hajné sukuḡapó. Ti noatepae, ḡalo Aya a doasi fotokḡ bole seké bitu, ama e teteró beteraḡ. <sup>29</sup> Take i alarape mo depa kilitu, mo irapóló diaaḡ kisipa tiki tirópóló, i alarape yaaipatei, folosóro ḡalo diḡpaae ai yale ape. <sup>30</sup> ḡalo diḡpaae fo me kae dekéro yaalomeipó. Ti noatepae, i hae teteróló kaae tare topo whi Satan ipaae mo felekemó sókó waai dapó. Téyaalotei, ama e só deraaire bete mekéle mo munipó. <sup>31</sup> Téplatei, ḡalo Ayapaae yaala sókó furaalu, ama erae dere alatóro ḡalo erótu betereitei, i haemó betó mole so whi feané kolóló taaréni, mo kisipa sópóló dapó. Térapa, mió ḡa faalopa fiépe,” yalepó.

## 15

### *Yesu aḡa wain képiné betepó yale fo*

<sup>1</sup> “Mo wain képi beteta, ti eḡtórótípó. ḡalo Aya aḡa, wain kutó Talepó. <sup>2</sup> Mepaae du olenitere tetejrape ti ama tukóló taae falatu beteraḡ. Mepaae du oleteire tetejrape mo dekéro oleyópóló, ḡalo Ayané mepaae séli yó moletei turukóló taae falatu beteraḡ. <sup>3</sup> ḡalo take diḡpaae yó mótu betale foné diḡ fea fokóló mo ti wisiró beteraḡ. <sup>4</sup> Diḡ e tuḡmó betepa, ti eḡkéle diḡ tuḡmó betaalo ai ape. Kale képi tetejrape tikimó olekenipa, ti du oleyaalomeipó. Diḡ e tikimó olekeyóló bitinipa, ti netéro du oleyaaloé?

<sup>5</sup> Mo wain képita, ti eḡtórótípó. Diḡa tetejrape ai ape. Mepaae whiḡtamo e tuḡmó betóo, eḡkéle ai whiḡ tuḡmó betóo epa, ti du mo dekéro oleyaalopó. Tényi, eḡtamo tekée fóló kae betepa, ti ai whiḡné ama me alakéle mo enénipó. <sup>6</sup> Mepaae whiḡtamo e tikimó olekeyóló bitinipa, ti ai whiḡ sélitepa tukóló taae falatere ni tetej kaaepó. Ai taae falatere tetejrapeta, dasóló si bilirótua dapó. <sup>7</sup> Diḡkó whiḡ me detamo e tikimó olekeyóló betóo, ḡalo fokéle naao hosaa tuḡmó muóo iruraalu, me ḡlakó eḡpaae kematepa, ti ai whiḡpaae ḡalo mo melaalopó. <sup>8</sup> Diḡ tuḡmó du mo dekéro olepa, ti ḡalo Ayané ama ere ala wisinaale so whiḡ feané kolópóló hḡkearatapó. Atére ala so whiḡné kilitu, diḡ mo ḡalo yó matere whiḡrapetóro beteraḡpóló kisipa yaalopó.

<sup>9</sup> ḡalo Ayané eḡpaae yaala sókó fu yale kaae, ḡalokéle diḡpaae yaala sókó fole ala du betalepó. Térapa, ḡalo yaala sókó fóló mole tuḡmótóro hḡle betó tawae. <sup>10</sup> ḡalo Ayané ama erae yóló muló betere fo sya fóló eró taruraalu, ama yaala sókó fóló mole tuḡmó betó tarapó. E ai ala ere kaae, ḡalo erae dere fo diaaḡ wosóló erótu betepa, ti diḡ ḡalo yaala sókó fole ala tuḡmó betó tawaalopó. <sup>11</sup> ḡalo diḡpaae i yale fo feata, e tuḡmó mole hḡjtere ala diḡ tuḡmó faaturaalu, diaaḡ hḡjtere ala mo ti sḡrópóló kisipa mutu yalepó. <sup>12</sup> ḡalo diḡpaae yae dere fo ipó. ḡalo diḡtamo yaala sókó fóló mulure kaae, naao ne no diḡsisikéle ai ala du betae. <sup>13</sup> Whiḡ mené ama yaala sókó fole whiḡrape tao saai dapóló, ama betere bete hḡle melóló sukutepa, ti atéro yaala sókó fole alané mepaae yaala sókó fole ala fea teteró beteraḡ. <sup>14</sup> Diaaḡ ḡalo yae yóló muló betere fo erótu betepa, ti diḡ ḡalo fulumu whiḡrape ai betere ape. <sup>15</sup> Betḡ kutó diratere whiḡné a teteróló kaae tare whiḡné dere ala fea ama kisipa inipó. Atére betené take bitiré wouraalu, ḡalo diḡpaae kutó diratere whiḡrape-ó yaleitei, ai fo momó kaae ini, mió diḡpaae ḡalo fulumu whiḡrape-ó, dapó. Ti noatepae, ḡalo Ayané yó melale alarape fea diaaḡ kisipa yópóló, ḡalo diḡpaae hḡkearóló yó melalepó. <sup>16</sup> Diaaḡ e sókó sóro kae beterenitei, ḡalo diḡ sókó sóro kae betero beteraḡ. Ai alata hḡle inipó. Diḡ fóló, mo ti muó tawaaire du olerópóló kisipa mutu yalepó. Atéturaalu, ḡalo doimó diaaḡ me noa ḡlakó Ayapaae kematepa, ti ai kematere ḡa ama diḡmó mo melaalo ai ape. <sup>17</sup> ḡalo diḡpaae yae yóló mulatere fo i ape. Diḡsisitei yaala sókó fole ala du betae.

### *Mo whiḡné Yesuné yó matere whiḡrape hḡróló bóe dale fo*

<sup>18</sup> I haemó betó mole so whiḡné tamo diḡ hḡróló bóe du betepa, ti folosóro atimané e hḡróló, bóe dale ala kisipa muae. <sup>19</sup> Diḡtamo i hae tale betepa wuḡsóro, ti i hae so whiḡné faketéro beteraḡpóló kisipa mutu, diḡpaae yaala sókó fole ala du bituḡapó. I hae so whiḡtamo touyóló betepa, ḡalotei diḡ sókó su yóló kae beteralepó. Atére betené diḡtamo bóe du beteraḡ. <sup>20</sup> ḡalo diḡpaae yó melale forape kisipa muae. Kutó diratere whiḡné a kaae tare

whi ama teteróló kaae tanénipó. Atimané etamo bóe dóló susupui ala erótu yale kaae, diappaekélé eraalo ai ape. Yalo yó male fotamo atimané wisiyóló wosóló erótu betepa, ti diaaq yó matere fokélé atimané wisiyóló wosaalo ai ape. <sup>21</sup> Ti noatepae, e doteyale seké, atima kisipa inireteiné diq yalo so whi bitu, yalo ala erótu betere mó, atimané diappaee kae kae susupui ala erótu betaalopó. <sup>22</sup> E i haepaae wóló, yalo fo atimapaee yó móluasóro, ti dowi alamó atima só deraaire kwia muameipó. Tépatéi, atimané yale dowi alamó fo tokótamo depa, meipóló hepée falaaire tu mo munipó. <sup>23</sup> Whi me dené e hóróló bóe du betepa, ti ai whiné yalo Ayakélé hóróló bóe dilapó. <sup>24</sup> Take mo betq whinékélé inire ala yalo atima kuamó eróluameisóro, ti atimané yale dowi alamó só deraaire kwia muameipó. Mió i yale kelemei alarape atimané kolólóte, etamokélé yalo Ayatamokélé, bóe dóló hórlepó. <sup>25</sup> Atimané ai du betere alata, i asere fo dokonóturaalu yalepó, ‘Me bete munipatei, atimané etamo hqle bóe dalepó.’

<sup>26</sup> Até du betaalotei, diq tao sóro wisiraaire seké betq waalo ai ape. Ai sekéta, e fóló yalo Ayatamo bituraalu, diq beterepaae dotonaalopó. Ata, mo alané bete yalo Ayatamo betamó biti wouraaalu, yalo ere ala fea etérópóló, diq tao sóro fotokq bulóló, yó melaaire Dqi Kepe Wisipó. <sup>27</sup> Mo take kaae sale alimóte, diq etamo bitiré waletéiné diaaqkélé e etei kaae whipóló hqkearóló yó mótu betenérápó,” yalepó.

## 16

<sup>1</sup> “Yalo diappaee i yale fo feata, diq e sya fu betere ala taaróló, kópaee faqsóro yalepó. <sup>2</sup> Atimané diq fo wosetere bepaae waqsóro dóló hqkonaalo ai ape. Ai ala maaté mei, mepaae whi atima Kótóné ala eratere nisiyóló, diq mo ti sukópóló daalo ai ape. Ai ala yaaire be dq mió mo felekemó sókó waai dapó. <sup>3</sup> Eró yalo Ayatamo atima kisipa inire betené diappaee atei kaae alarape eraalo ai ape. <sup>4</sup> Atépatéi, yalo diappaee i deté wou betere fo dokonóturaalu mo eratere sukamó, noa ala dutérópóló diq kilita yaqsóro, yalo i dere fo kisipa yaasepóló dapó. E diqtamo hqle betereleiné take yalo diappaee etei fo inipó.

### *Dqi Kepe Wisi wóló yaaire alamó yale fo*

<sup>5</sup> Téretei mióta, e doteyale seké beterepaae momó fesaae fulapó. Até yaai depa, diakó betq whinékélé, ‘Ya maae faai de?’ yóló, epaae wosetere fokélé dumipó. <sup>6</sup> Yalo diappaee i forape yaletéiné mió diaaq hosaa tuamó dekéné ai sukutu betere ape. <sup>7</sup> Tépatéi, yalo diappaee mo dapó. Diappaee wisi ala eraaire tu mulóturaalu, e diq taaróló fulapó. Etamo fenitepa, ti diq tao sóro fotokq bulóló tu yó melaaire seké diq beterepaae waalo meipó. Etamo fupa, ti yalo a diq beterepaae dotonaalopó. <sup>8</sup> Ai Dqi Kepe Wisi wouraaluta, i haemó betó mole so whiné du betere dowi alakélé, Kótóné donoi ala etérópóló yó mótu betere alakélé, taleyóló kwia matere alakélé, fea ai sekéné ama hqkearateremó, hqko ala du beterepóló diq hosaamó saalopó. <sup>9</sup> Ti noatepae, i haemó betó mole so whiné epaae kisipa tirénitere beteta, dowi alapóló ai Dqi Kepe Wisiné atima hosaamó seraalopó. <sup>10</sup> E yalo Aya beterepaae fesaae foletéi, momó kae diaaq e kelaalomeipó. E atéro foletéiné so whi feané Talené donoi ala kisipa yópóló, ai sekéné hqkearóló yó melaalo ai ape. <sup>11</sup> Mió i haemó teteróló kaae tare seké ama yale alamó, a só deró beterepó. Tétu, i haemó betó mole so whi tale dere alakélé hqko yalepóló, hosaamó sópóló, ai waaire Kepe Wisiné hqkearaalo ai ape.

<sup>12</sup> Yalo diappaee yaai dere fo dekeró mupatei, bete diaaq senénireteiné fea fo enénipó. <sup>13</sup> Tépatéi, kale mo fo maaté bole Kepe Wisi a wólóta, mo fo bete turó diaaq tué yópóló, hqkearóló yó mótu betaalopó. Aita, ama kekeme nóló yaalomeitei, mo ama wosale fotóro diappaee yó melaalopó. Téturaalu, nalo waaire be dqmó yaaire alakélé yó melaalo ai ape. <sup>14</sup> Ai Dqi Kepe Wisiné yalo mo bete mole fo diaaq kisipa yópóló, ama tao sóro diappaee yó melaalopó. Téturaalu, yalo ere ala wisinaale so whi feané kolópóló, ama hqkearaalo ai ape. <sup>15</sup> Yalo Ayané ama teteróló kaae tare ala fea, yalokélé teteróló kaae tarapó. Atére betené yalo fo diaaq kisipa yópóló, Dqi Kepe Wisiné ama hqkearóló yó melaalopóló, yalo diappaee yalepó.

<sup>16</sup> Mo sawa sukamó diaaḡ ę kelaalomeitei, sawa betero, diaaḡ ę momó kelaalopó,” yalepó.

*Yesuné diaaḡ hosaa seḡ yaalotei momó hajyaalopó yale fo*

<sup>17</sup> Ai fo depa, mepaae ama yó matere whjrape atimasisitei duraalu, “Sawa sukamó ę kelaalomeipó. Téyaalotei, sawa sukamó betero ę momó kelaalopó, dere foró ama Alima beterepaae foletéinépó yale fotamo-a, noa betené yalerópó,” yalepó. <sup>18</sup> Atimasisitei duraalu, “Mo sawa sukamópó yale fota, noa betené yalero ḡakélé kisipani, ḡoló ḡólorapó,” yalepó.

<sup>19</sup> Ama ai yale fomó, atimané ępaae wosaai mutere kisipa ama kolóló, atimapaee duraalu, “Sawa sukamó diaaḡ ę kilini bitiré fóló, sawa sukamó momó kelaalopó yale fomó, diąsisitei noatepa ḡelaarótu bitu de? <sup>20</sup> Yḡlo diąpaae mo i dere ape. Diąta, diaaḡ hosaa tuąmó deḡené sukuturaalu, wole-u du betepa, i haemó betó mole so whj atima hajné sukutu betaalopó. Diaaḡ hosaa tuąmó seḡené sukutu betaalotei, momó kisipa felé yóló, hajtu betaalo ai ape. <sup>21</sup> Sorapené naale saaire be de sókó wapa sisó nukuraalu, ama tikimó doasi dele sua ḡapó. Tétereitei, ama naale só mulóló, ḡilipaae naalené tiki kolóló heḡeseturaalu, ę doasi dele sale ala kisipa keterótua ḡapó. <sup>22</sup> Atétere kaae, mió dią deḡené ai sukutu betere ape. Tépaitei, ę momó dią beterepaae wale sukamó, diaaḡ ę kilitu dere haj mené tokóló aluranénipó. <sup>23</sup> Atétere sukamó, diaaḡ ępaae me wosetere fokélé mo yaalo meipó. Yḡlo diąpaae mo ḡapó. Diaaḡ yḡlo doimó Ayapaae me ḡlakó kematépa, ti ai whjpaee ama mo melaalopó. <sup>24</sup> Take bitiré woukélé, diaaḡ yḡlo doimó me ḡla kematere alakélé mo inipó. Térapa, mió bitutamo me ḡlakó kematépa, ti ai ḡla suraalu, dią tuąmó hajtere ala mo turó fajyaalopó.

<sup>25</sup> Taketa, yḡlo diąpaae kinóló mole ala fo salepaae dó faróló deté waletéi, nalo waaire sukamó yaaitere alata, fo salené ini, yḡlo Ayané ama ere ala etérapóló, mo haḡearóló yaalopó. <sup>26</sup> Ai be deḡóta, diaaḡ yḡlo doimó ępaae kema yaalopó. Yḡlo i du betere fota, diąmó yḡlo Ayapaae woseraalopóló dumipó. <sup>27</sup> Téyaalo meipa, diaaḡtei ępaetóro wosae. Ti noatepae, diaaḡ ępaae yaala sókó fóo, ęta Kótótamo betóló wale whjóló ępaae kisipa tiki tiróo ereteiné, yḡlo Ayané ama diąpaae hosaa muóló yaala sókó fu betérapó. <sup>28</sup> Take ę yḡlo Ayatamo betero, i haepaae walepó. Mió ę i hae taaróló, momó yḡlo Aya beterepaae fulapó,” yalepó.

<sup>29</sup> Ai fo depa, ama yó matere whjrapené ępaae duraalu, “Mióta naao ḡapaae fo salepaae dó faróló dumi, mo haḡearóló ḡapó. <sup>30</sup> Mió ḡané kisipare ala betḡ ipó. Fea ala naao kisiparu haḡeamó yó mótu betereiteiné, mené yḡpaae momó wosetere ala kae enénipó. Atérené yḡta, Kótótamo betóló wale whjóló ḡané kisipa tiratapó,” yalepó.

<sup>31</sup> Ai fo depa, Yesuné atimapaee duraalu, “Dią tué tiki tirópoló kaae taté waletéi, mióti ępaae diaaḡ tué tiki ai tiratere ape! <sup>32</sup> Tétereitei, diaaḡ be dokḡ dapo dapo yóló furaalu, ę wotoró betepa taaróló faaire be de mió i sókó wale ape. Téyaalotei, ę wotoró bitini, yḡlo Ayatamo wusuró betérapó.

<sup>33</sup> Yḡlo diąpaae i yale fota, dią ę tuąmó hosaa muni deyóló dua betéropóló yalepó. Dią i haemó bituraalu, kae kae seḡe ala siré fu betaalotei, i haemó mole alarape fea yḡlo mo ti doróló teḡteró betérapó. Atérapa dią furu furu ini, hosaa diriyóló dua betae,” yalepó.

## 17

*Yesuné Alimapaee momayale fo*

<sup>1</sup> Yesuné ai forape yale ḡilipaae ó hepen-paae kese holóló momaturaalu,

“Aya-ó, mió kale tukóló muló betere be de i sókó walapa, naao Naalené yḡ tuąmó ere ala wisinaale so whj feapaae haḡearópoló, naao ama ere ala wisi haḡearae.

<sup>2</sup> Ti noatepae, i haemó betó mole so whj fea teḡteróló kaae tanópoló, naao ę sóro betéralepó. Naao ępaae ai melale so whjpaee mo ti betaaire bete melópoló, naao fotokḡ ę sumó melalepó.



<sup>3</sup> Mo ti betere bete i ape. So whinė yāta, mo betā betere Kótópóló tué yóo, naao doteyale whi Yesu Kerisokélé tué yóo, dere alata, mo ti betere betepó.

<sup>4</sup> Naao epaae i haemó dirae yale kutó fea yālo diyóló kemeraleteiné, naao ere ala wisinaale i haemó betere so whinė kolóppóló, hākearalepó.

<sup>5</sup> Aya-ó, i haekélé kaaraaipa dāmo wusuró bitu, naao ere ala wisi hākearótu yale kaae, mió ę i hae taaróló yā beterepaae fesaae wóló betepakélé, ai ala momó eraasepóló dapó,” yalepó.

*Yesuné ama yó matere whi rapemó momarale fo*

<sup>6</sup> “Aya-ó, i haemó betó mole so whi kuamó, mepaae naao sóró epaae melale so whipaae ti naao ere ala wisi yālo hākeamó erótu betalepó. Atimata take naao so whi betaletei, naao sóró epaae melalepó. Atéyale so whinė naao fo mo betā wosóló, erótu betalepó.

<sup>7</sup> Naao epaae melale alarape feata, yā betemó kaayóló walepóló, mió atimané tuęrapó.

<sup>8</sup> Ti noatepae, naao epaae yó melale fo fea yālo mo atimapaee yó matepa, atimané mopóló wosalepó. Atéturaalu, ę yātamo betóló naao ę dotonatepa wale whipóló, atimané epaae kisipa tiralepó.

<sup>9</sup> Naao atima tao sóppóló, yālo momarótu beterapó. Yālo i dere momata, i haemó hāle betó mole so whimó dumitei, naao sóró epaae melale so whimó kisipa mutu i detere ape. Ti noatepae, atimata mo naao so whitórótípó.

<sup>10</sup> Naao so whi ta, ti yālo so whitórótípó. Yālo so whi fea ti naaotórótípó. Atimapaee erale ala so whi feané kilitu, yālo ere ala wisinaale hākearalepó.

<sup>11</sup> Mió ę i haemó doa fōlo sukamó betaalomeitei, i whi rape atimata i haemó hāle betepa, ę yā beterepaae walapó. Mo kae betere Aya-ó, i whi rape atima me ala yaqsóro, naao ere ala tuamó beteróppóló kaae tawae. So whinė naao ere ala wisinaale kisipa yóppóló, naao doasi doi mole fotokōné ę tuāpaae eralepó. Térapa, dāmo mo betātóró biture kaae, atimakélé atérótóró beteróppóló, naao ę male doiné tēteróló kaae tawae.

<sup>12</sup> ę atimatamo betāmó betale sukamó, naao epaae melale doiné atima mo wisiyóló kaae tawalepó. Atéroró, kaae tawale sukamó mo betā whikókélé alunipó. Kale ašemó ere fo dokonóturaalu, aluyaai yale whi ā betā mo ti aluyalepó.

<sup>13</sup> Mió ę yā beterepaae waai, i haemó atimatamo betere féli, ę tuamó mole hājtere ala mo turó atima tuāmókélé mulóppóló, i forape atimapaee du beterapó.

<sup>14</sup> ę i hae tale bitiniru ere kaae, atimakélé i hae tale bitinipó. Naao epaae erae yale fo yālo atimapaee yó melalemó, i haemó betó mole so whinė atimatamo bóe dóló hōralepó.

<sup>15</sup> Aya-ó, yālo i dere momata, atima i haemó betereitei tokó sóró, naao kae tikipaae beterae yóló dumitei, dowi kepené atima doraqsóro, seséyae yóló dapó.

<sup>16</sup> ę i hae tale bitinirure kaae, atimakélé i hae tale bitinipó.

<sup>17</sup> Atima me alatamo hoseké yóló betaqsóro, mo fonéitei atima kae sóró beterae. Naao fota me kae mei, mo bete mole fopó.

<sup>18</sup> ę i hae so whi tamo beteróppóló, naao ę i haepaae dotonótu yale kaae, i whi rape atimakélé, i haemó betó mole so whi tamo beteróppóló, yālo dotonatapó.

<sup>19</sup> Atimakélé me alatamo hosekéni, mo kae beteróppóló, ę mo naao alatóró eraai kisipa mutu, yāloitei ę kae sóró beteratapó,” yalepó.

*Yesuné i haemó betó mole so whimó momarale fo*

<sup>20</sup> “Yālo i dere momata, i whi rape atima maaté tao sóppóló dumitei, mepaae so whi de atima yó matere fo wosóló, epaae kisipa tiraaire so whimókélé i dere ape.

<sup>21</sup> Aya-ó, yālo i dere momata, ę yā tuamó betóo, yā ę tuamó betóo iru, mo betātóró biture kaae, atimakélé fea atérótóró beteróppóló yae. I haemó betó mole so whinė ę naao doteyale whipóló kisipa tiróppóló, atima dāmo tuamó beteróppóló yae.

<sup>22</sup> Naa ere ala wisinaale hakearóló epaae melaletai, yalomo atimapaee melalepó. Até yaleteita, damo mo betá kiswa muóló biture kaae, atimakélé atéro beterópóló yalepó.

<sup>23</sup> Naa e doteyóo, epaae yaala sókó fóo, ere ala atimapaekélé eró beterapóló, i haemó betó mole so whiné kiswa yópóló, atima fea mo betá faketóro alerae.

<sup>24</sup> Aya-ó, naao epaae melale so whi e betere tikimótóro betámó bitu, e tuámó ere ala wisinaale atimané kolópóló kiswa mutapó. Ti naao ai ere ala wisinaaleta, take saró haetamo kaaraaipatei, yaala sókó furaalu, epaae melalepó.

<sup>25</sup> Mo donoi ala maaté yó tare Aya-ó, i haemó betó mole so whiné ya tuénitei, yalo ya tuérapó. I whirape atimanéta, naao e doteyalepóló kswiparapó.

<sup>26</sup> Naa epaae yaala sókó fole ala atima tuámó muóo, ekélé atima tuámó betóo erópóló, yalo ya etei kaae Tale beterapóló, atimapaee hakearóló yó maté wou betalepó. Ai ala taaréni, miókélé hale detétóro fu betaalopó,” yalepó.

## 18

### *Yesu daai tawale fo*

*(Mat 26:47-56, Mak 14:43-50, Luk 22:47-53)*

<sup>1</sup> Atéro, Yesuné moma yóló kemetepa, ama yó matere whirape atima betere tiki taaróló, Kidron ho teyóló felepó. Ai ho uté fakeró *Olip* nirape daae mulapó. Yesuró ama yó matere whirapetamo ai ni daae mole tikimó sókó felepó.

<sup>2</sup> Ai hae tikita, Yesu dópóló eleké deyaaire whi Judas-né ama mo tuérapó. Ti aita, Yesuné ama yó matere whirapetamo suka fea touraleta du betale tikipó. <sup>3</sup> Atéro, kale Judas a ai ni daae mole tikimó sókó walepó. A atéro wale alata, ama wotoró mei, mepaae diki tare whirapekélé, Farisi whiraperó so whimó momaratere topo whirapené sóro beteró betere whirapetamokélé, dapesó walepó. Ai whirape atima feané mo sakélé, *lamp* sakélé, bóe dele ɔla ɔlarapekélé, fea tawóló walepó.

<sup>4</sup> Yesuné epaae eraaire ala fea ama kiswa irutei, a sókó fóló atimapaee duraalu, “Diaaɔ ai-a, de kekitu bitu de?” yalepó.

<sup>5</sup> Ai fo depa atimané duraalu, “Dɔta Nasaret be whikó Yesu keketapó,” depa, ama duraalu, “Ai whita ɛtóróti i ape,” yalepó. Ai wale whirapetamo Yesu dópóló, eleké deyaaire whi Judas-kélé daalepó. <sup>6</sup> Yesuné ai whita, ɛtóróti i ape dere fo woseturaalu, atima sisóné fele tikimó, dée nalepó.

<sup>7</sup> Atétepa, Yesuné atimapaee momó woseturaalu, “Diaaɔ ai kekitu betere whi-a, de?” depa, atimané duraalu, “Nasaret be whikó Yesupó,” yalepó.

<sup>8</sup> Yesuné kale whirapepaae duraalu, “Ai whita, ɛtóró i ape yóló yalo taketi diapaae inié? Diaaɔtamo e kikitu betepa, ti i whirape atima hale fópóló yae,” yalepó. <sup>9</sup> Ti ai yale alata, take Yesuné “Naa epaae melale whirape mo betakélé alunipó,” yale fo mo dokonóturaalu yalepó.

<sup>10</sup> Téró, Saimon Pitané fɔloi sepake be dolomó deró betereitei sókó sóro, so whimó Talepaae momaratere topo whiné kutó diratere whiné tururó woséli saae deralepó. Ai whiné ama doita Malkus-pó.

<sup>11</sup> Yesuné Pitapaae duraalu, “Naa ai sepake sóro momó be dolopaae bulae. Naao kswipané yalo Ayané e melale wɛi wutimó belereitei yalo naalomeipóló de?” yalepó.

### *Fo tekɔai Yesu Anas beterepaae dapesó fele fo*

<sup>12</sup> Téró, diki tare whiraperó atimané topo whitamó yóo, mepaae Juda topo whirapekélé yóo yóló, Yesu tawóló halika tikiné dokalepó. <sup>13</sup> Atéro, atimané a folosóro Kaiapas-né nouma Anas beterepaae dapesó felepó. Kaiapas aɔta, ai ba fo tuámó so whimó Talepaae momaratere whirapené topo whi beterepó. <sup>14</sup> I seké Kaiapas-ta, take Juda so whipaae duraalu, “Dɔ Juda so whi me ala yaɔsóro, betá whi sukutepa mo wisirapó,” yale whipó.

*Pitané Yesu ɔ kisipanipó yale fo**(Mat 26:69-70, Mak 14:66-68, Luk 22:55-57)*

<sup>15</sup> Atéró, Yesu dapesó fupa, Saimon Pitaró ama yó matere whị metamo Yesu sya fu betalepó. Kale mo so whịmó Talepaae momaratere topo whịné Yesuné yó matere me whị ama wisiyóló tuéreteiné ai bolaare tipi tuɔpaae doropópóló yalepó. <sup>16</sup> Téyaletei, Pita ɔ ai tipi tų serekemó daapa, kale me yó matere whị momó fesaae wóló, tų kaae tare senaalepaae Pitakélé ipaae wópóló yae, yalepó.

<sup>17</sup> Atéró, kale tų kaae tare senaalené Pitapaae woseturaalu, “Yɔkélé ai whịné yó matere whịkóe?” depa, Pitané kale senaalepaae tokó mótu duraalu, “Ẽta, ai whịné yó matere whị meipó,” yalepó.

<sup>18</sup> Atéró, kale mepaae kutó diratere whịraperó mepaae doasi diki tare whịrapetamo atima sosóli depa, si nokeyóló simó boperóló daae molepó. Atéró daae mupa, Pita ɔkélé sosóli depa, atimatamo simó daalepó.

*Momaratere topo whịné Yesutamo fo tekɔletei**(Mat 26:59-66, Mak 14:55-64, Luk 22:66-71)*

<sup>19</sup> Atima atéró simó betó mupa, mo so whịmó Talepaae momaratere topo whịné Yesupaae woseturaalu, “Naao yó matere whịrape-a, deé? atimapaae naao noa fo yó maleé?” yalepó.

<sup>20</sup> Ai fo depa Yesuné duraalu, “Yɔlo fo mekó kinóló yó meni, so whị feané wosópóló, hɔkeamótóró yó mótu betalepó. Yɔlo yó male fota, Kale Juda fake so whị fea tourɔleta dere fo wosetere beraperó, moma dere betamo tuɔmótóró yó mótu betalepó. <sup>21</sup> Téyalepa, naao ɔpaae noatepa wosete? Yɔlo yó matere fo wosale so whịné tuérapa, atimapaae wosae,” yalepó.

<sup>22</sup> Yesuné ai fo depa, Juda topo whịné sóró beteró betere whị betɔ ɔ daale felekemó daai sókó wóló, ama kelepaamó deké sóró duraalu, “So whịmó Talepaae momaratere topo whịpaae atei kaae fo dua de?” yalepó.

<sup>23</sup> Atétepa Yesuné duraalu, “Yɔlo me dowi alakótamo itikimó, ti i so whị feané keletómó yɔlo yale ala hɔkearóló yae. Téni, yɔlotamo ɔpaae mo fo itikimó, ti naao ɔ hɔle noatepa dile?” yalepó. <sup>24</sup> Atéró, Yesuné ama naase hɔle dokopatei, kale whị Anas-né ɔ Talepaae momaratere topo whị Kaiapas beterepaae fópóló dotɔyalepó.

<sup>25</sup> Atima ai ala du betepa, kale whị Saimon Pita ɔ simótóró hɔle daapa, mené ɔpaae duraalu, “Yɔkélé ai whịné ama yó male whị meié?” depa, Pitané duraalu, “Ai whịta ɔ meipó,” yalepó.

<sup>26</sup> Tétepa, momaratere topo whịné kutó diratere whị betɔ beterepó. Ẽta, take Pitané woséli tikale sekéné ama fake whịpó. Ai sekéné Pitapaae woseturaalu, “Yɔta, u *Olip* ni daae mole tikimó daapa kelale whị-a, kaeé?” yalepó. <sup>27</sup> Ai fo depa Pitané momó meipó, deretamótóró wɔ kakaruk bané hale yalepó.

*Yesu topo whị Pailat beterepaae dapesó fele fo**(Mat 27:11-23, Mak 15:2-15, Luk 23:1-5,18-25)*

<sup>28</sup> Dilikitamo ai ala deté wóló, hịka be dɔtamo Yesu ɔ kale topo whị Kaiapas-tamo betepa, Juda topo whịrapené Rom *Gavman* topo whịné bepaae dapesó felepó. Téyaletei, atima kale bosenyóló fele be dɔmó detere ɔla naaireteiné ai be dolopaae feni, belamó daae molepó. Ti noatepae, atima Juda meire whịné bepaae fupa, ai detere ɔla naalomeipó, yaqsóro yalepó. <sup>29</sup> Atéró, kale Pailat ɔ belapaae tóɔ doropóló, atimapaae duraalu, “I whịta, noa dowi alakó itikimó fo tokótamo yóló diaaɔ ɔ só deraai de?” yalepó.

<sup>30</sup> Ai fo depa, atimané ɔpaae duraalu, “Amatamo *Gavman* whịné yóló muló betere fo tikiuɔmeisóro, ti dɔné ɔpaae dapesó uɔmeipó,” yalepó.

<sup>31</sup> Tétepa Pailat-né atimapaae duraalu, “I whịtamo fo tekɔai depa, ti diaaɔ yóló muló betere fo sya fóló, diaaɔteitaleyaaesópóló dapesó fae,” yalepó. Ai fo depa, atimané ɔpaae duraalu, “Me whị dowi ala depa, taleyóló sukópóló dae fo *Gavman* whịné dɔpaae inipó,” yalepó. <sup>32</sup> Yesu hɔle bitutei, ɔ itéró sukɔalopóló taketi yóló mulale fo dokonópóló yalepó.

<sup>33</sup> Atéroró, kale Pailat ʔ ama bepaee momó fesaae fóló, Yesu ʔ beterepaee dapesó ape, yóló woseturaalu, “Yʔata, Juda fake so whi ʔeteróló kaae tare topo whiʔé?” yalepó.

<sup>34</sup> Tétepa, Yesuné ʔpaee duraalu, “ʔpaee ai wosetere fota, naao kisipanétei dépé, mené ʔ etei kaae whipóló yʔpaee depa de?” yalepó.

<sup>35</sup> Ti fo depa, Pailat-né ʔpaee duraalu, “Naao kisipané ʔeta, Juda whikó betepa de? Naao so whiró so whimó Talepaee momaratere topo whirapetamoné yʔ só deraai, ʔ beterepaee dapesó walepó. Téyalepa, naao atimapaee noa dowi alakó eraleé?” yalepó.

<sup>36</sup> Ai fo depa, Yesuné duraalu, “Yʔalo ʔeteróló kaae tare alata, i haemó diaaʔ ʔeteróló kaae tare ala kaae mei, yʔalo ʔeteróló kaae tare alata, mo kaepó. ʔtamo diaaʔ ʔeteróló kaae tare ala tuʔmó bituʔsóró, ti Juda whirapené ʔ daai depa, yʔalo kutó diratere whirapené bóe duʔpó. Tépateti, yʔalo ʔeteróló kaae tare alata, kae tikimó kaaróló walepó,” yalepó.

<sup>37</sup> Ai fo depa Pailat-né duraalu, “Tépata, yʔ ʔeteróló kaae tare topo whi mo airapó!” depa, Yesuné ʔpaee tokó mótu duraalu, “Naao ʔpaee topo whipó dere fota, mo dono dapó. ʔ Talené so whi ʔeteróló kaae tare whi topo whi betaai, i haepaae woó, ʔ i haemó mo soné deyóo, yalepó. Atépa, mepaae mo ala tuʔmó betaai ketekʔ butu betere so whinéta, yʔalo dere fo mo dapóló wosetu beterapó,” yalepó.

<sup>38</sup> Ai fo depa, Pailat-né faletere fo kaae yóló duraalu, “Mo fo betepó dere-a, noaé?” yalepó. Ai fo yóló, kale Pailat ʔ Juda so whi daae mole tikipaae tóʔ doropóló, atimapaee duraalu, “ʔ só deraaire bete tale yalemó, me alakélé mupa kilinipó. <sup>39</sup> Téretei, diaaʔ mara mole ala sya furaalu, kale bosenyóló fele be demó ʔla detere sukamó *dipula* betere whirapekó betʔ fópóló, sokotua dapó. Atétua dere kaae, diaaʔ kisipané mió i ʔla detere be demó Juda so whi ʔeteróló kaae tare topo whi sokaró de?” yalepó.

<sup>40</sup> Ai fo depa, atimané ʔpaee fo fakeyóló duraalu, “ʔ meipó. Dʔané kisipanéta, Barabas dʔa beterepaee wópólópa, dotʔyae,” du betalepó. Ti Barabas ʔata, *Gavman*-tamo alale sóroró bóe du betale whipó.

## 19

*Yesu filipaa eró betere ni tómó oleróló dae yale fo*  
(*Mat 27:27-31, Mak 15:16-20*)

<sup>1</sup> Téró Pailat-né Yesu dapesó fóló, ama diki tare whirapepaee fokosói ala yae yóló malepó. <sup>2</sup> Atéroró, diki tare whirapené Yesu faleturaalu, mu daai képi topo whiné deratere topo tao suróló aleyalepó. Téró Yesuné topomó deróo, sonaai kutikélé deróo yalepó. <sup>3</sup> Atéroró, atimané momó deʔe momó deʔe yóló duraalu, “Juda so whi ʔeteróló kaae tare topo whi-ó, dʔané naao doi i sóroró horatere ape,” yóló faletu betalepó.

<sup>4</sup> Ai alarape yóló kemetepa, Pailat ʔ momó Juda so whi betó molepaee fóló duraalu, “Yʔalo ama yale ala taleyalemó, ʔ só deraaitere bete mekélé munipa, i dapesó walapa kelae!” yalepó. <sup>5</sup> Atéroró Yesu faleturaalu, ʔ topo whipóló derale mu daai topo taoró sonaai kutitamo deró betepatei, belapaae dapesó dorowalepó. Atéroró daapa, Pailat-né atimapaee duraalu, “Mió kale whi i daalapa kelere?” yalepó.

<sup>6</sup> Atéroró, kale so whimó momaratere topo whiraperó atimané sóroró beteró betere whirapetamoné Yesu dapesó wale kilitu, fo fakeyóló duraalu, “Filipaa ni tómó olerae!” yóló eneta du betalepó. Ai fo depa, Pailat-né atimapaee duraalu, “Yʔalota, ʔ só deraaire bete mekélé munipa, diaaʔtei ʔ filipaa ni tómó olerae,” yalepó.

<sup>7</sup> Atétepa, kale Juda fake so whi feané ʔpaee seyóló duraalu, “Amatei ʔ Kótóné naalemapó du betepa, dʔané yóló muló betere foné, etei kaae fo dere whi sukópóló dae fo erapó,” yalepó.

<sup>8</sup> Pailat ʔ taketa sawa wiyaletei, atéroró dere fo woseturaalu, mo doasi winé sukʔlepó.

<sup>9</sup> Atéroró, ʔ kale *Gavman* topo whiné bepaee momó fesaae fóló, Yesupaae woseturaalu, “Yʔ mé be huluapaae wale whiʔé?” yóló wosetepa, Yesuné ʔpaee me fokélé tokó menipó.

<sup>10</sup> Atétepa Pailat-né ʔpaee duraalu, “Yʔalo yʔpaee wosetere fo naao tokó menitere-a, yʔ fópóló dotʔyaaitere ala ó, filipaa ni tómó oleraaitere ala yópóló, ʔ sóroró beteró betere yʔa kisipa inié?” yalepó.

<sup>11</sup> Ai fo depa, Yesuné duraalu, “Óté taoró betere Kótóné tẹteróló kaae tare fotokọ ẏpaae móluameisóró, ti naao ẹpaae me alakélé eróluameipó. Térapa, ẹ naao naase tuamó mulale whịné ama yale dowi alanéta, naao dowi ala mo teraae falapó,” yalepó.

<sup>12</sup> Atéró, kale Pailat-né ai dere fotóró woseturaalu, ẹ fópóló sokaaire tẹ kikitu betalepó. Tétu betepa, Juda fake so whịné fo faketóró hẹle yó taru duraalu, “Naaotamo ẹ fópóló dotonatepa, ti ẏ Sisatamo betẹ kutó ditere whị meipó. Whị me de amatei, ẹ topo whị betaai dapóló wóputu betepa, ti ai whịné Sisatamo bóe dilapó,” yalepó.

<sup>13</sup> Atéró, Pailat-né ai dere forape wosetu, Yesu belapaae dapesó doropóló, Pailat ẹ fo tokótamo yóló taletere tikimó betalepó. Ai belané doita, kapo fake whamene tikipó. Hibru foné ti Kapata doi mulapó. <sup>14</sup> Ai alarape yaleteita, kale bosenyóló fele be ẹ ọla detere *fula*-mó, ọla dótóró deyaairaaalu, ọla ọla taleyóló mulatere be ẹmó 12 *kilok* sukakelemó yalepó. Atéró, kale Pailat-né Juda so whịpaae duraalu, “Diẹ tẹteróló kaae tare topo whị i daalapa, kelae!” yalepó.

<sup>15</sup> Ai fo depa, atimané duraalu, “Dẹné ẹ keletere hórapa filipaa ni tómó oleraai dapesó fae yóló, dotopoi fo du betalepó. Tétepa, Pailat-né duraalu, diẹ tẹteróló kaae tare topo whị ẹ filipaa ni tómó oleraróe?” yalepó. Ai fo depa, kale mo so whịmó momaratere topo whịné duraalu, “Dẹ tẹteróló kaae tare whịta me kae mei, Sisa betẹ beterapó,” yalepó.

*Yesu filipaa ni tómó olerale fo*

*(Mat 27:32-44, Mak 15:21-32, Luk 23:26-43)*

<sup>16</sup> Ai alarape yóló kemene furaalu, Yesu filipaa ni tómó olerae yóló, Pailat-né atimané naase tuamó mulalepó.

Atétepa, kale diki tare whịrapené ẹ dapesó felepó. <sup>17</sup> Atéró furaalu, ẹ oleraaire ni fake amatei beleyóló oleraaire tikimó sókó felepó. Ai hae tikiné doita, sukẹle whịné topo diripó. Hibru whịrapené du betere foné ti Kolkotapó doi mulapó. <sup>18</sup> Aimó atimané ẹ filipaa ni tómó oleralepó. Atéró whị tamokélé, me whị ité ẹrọ oleró, whị me uté ẹrọ oleró, yalepó.

<sup>19</sup> Atéyale kẹlipaae Pailat-né kale filipaa ni topomó ẹ i betené dalepóló etei fo aseýóló oleralepó.

ITA, NASARET BE WHỊKÓ JUDA SO WHỊ TẚTERÓLÓ KAAE TARE TOPO WHỊ YESUPÓ

<sup>20</sup> Yesu dóló olerale tikita, ai be hulua felekemó ereteiné Juda fake so whịné ai aseýóló oleró betere fo dosąatu beterepó. Ai aseýale fota, Juda so whị feané dosąayópóló, Hibru whịrapené du betere fonékélé, Rom fonékélé, Krik fonékélé, erepó. <sup>21</sup> Atéró, mo so whịmó momaratere Juda topo whịrapené Pailat-paae duraalu, “Juda fake so whị tẹteróló kaae tare topo whịpóló, aseyaose. I whịné amatei duraalu ẹta, Juda fake so whị tẹteróló kaae tare topo whịpó, yale fo maaté aseýóló olerae,” yalepó.

<sup>22</sup> Ai fo depa, Pailat-né duraalu, “ẏlọ aseýale fo momó kae fisikini, ai fotóró atéró mulópólópó,” yalepó.

<sup>23</sup> Atéró, mepaae diki tare whịrapené Yesu filipaa ni tómó olerale kẹlipaae douro diki tare whịrapené ama kutirape atima betẹ betẹ yóló salepó. Atéyaleteti, Yesuné deróló sókó fatere boló kuti betẹ hẹle muni felepó. Ai kutita, me kwiatamo dekaaporóló dokoni, mo betẹnétóró dokorepó.

<sup>24</sup> Atéró, kale diki tare whịrape atimasisitei duraalu, “I kutita, terekeyóló kukwia saalomeipó. Betẹ whịné saairaalu, atima dokọ fea ni kwia siri mulóló, melaa yóló saalopa siẹpe yae,” yalepó. Ai alarape yaleteita, i asere fo dokonópóló yalepó. Ai fo i ape. “ẏlọ kutirape atima sóró, bolómó deró betere fọlo kuti betẹ muni fupa, ni fakerape fesekée deróló salepó,” erapó.

<sup>25</sup> Atéyale kẹlipaae, Yesuné ama hama Mariakélé, hamané kemakélé, Klopas-ne soma Mariakélé, Maktala sokó Mariakélé, Yesu oleró betere felekemó daae molepó. <sup>26</sup> Aimó Yesuné hamaró ama hosaa mole yó matere whịtamo daapa kolóló, hamapaae duraalu, “ẏlọ hosaa mole hae ti so-ó, ai daale whịta, naao naale ai ape,” yalepó. <sup>27</sup> Téro, ama ai yó matere whịpaae duraalu, “ẏta naao hae ai ape,” yalepó. Ai sukamó kaae sóró, ama ai yó matere whịné Maria ẹtamo betaairaalu, dape salepó.



*Yesu sinale fo**(Mat 27:45-56, Mak 15:33-41, Luk 23:44-49)*

<sup>28</sup> Nalo kale yaalopó yóló mulale ala fea kemeyalepóló kisipa mutu, kale asęyóló muló betere fo dokonópóló, Yesuné duraalu, “Ę węi nokolerapó,” yalepó. <sup>29</sup> Atéró, aimó betą kęlaai *wain* węi wuti fąanóló mupa tepeyóló, kęlaai *wain* węi wępi kaae ęlamó tópuró sóró kape siki kaae ęlamó haka sóró, ama kólómó hamunalepó. Ai kape siki kaae ęlané doita, *hisop*-pó. <sup>30</sup> Atéró, Yesu ai węi nóló duraalu, “Kale eraai yale ala fea mió sųmó eróló kemeralepó,” yalepó. Atéró, ama topo haepaae hemée deyóló ama kepe bete Talepaae melóló sukęlepó.

<sup>31</sup> Atéró kale filipaa ni tómó olerale whįrape hęle olepatei, ęla deyaai dęle muló betere be dę sókó waęsóró, i ala yalepó. Dótóró ęla deyaaire be dę sókó waaipa, ęla ęla taleyóló mulatere be dęmó, kale oleró betere whįrape hó diri kolokóló teketapóló, Juda topo whįrapené Pailat-paae wosene felepó. <sup>32</sup> Ai fo depa, kale diki tare whįrape fóló, kale folosóró ité olerale whįné hó diri kęayóo, uté olerale whįné hó dirikélé kęayóo, yalepó. <sup>33</sup> Téyaleteti, Yesu kelalemó, ę taketi sukętikimó atimané ama hó diri kęanipó. <sup>34</sup> Aténi, atimakó betą diki tare whįné ama fisinimó wuti deyalepó. Atéyale tikimó, ama fąkeró węitamo mo węi kaae suniyóló dorowalepó. <sup>35</sup> Ai alarape depa kelale whįné ama mo kelale alatóró hękearóló yó male fota, mopó. Ama ai du betere fo diaaękélé mopóló kisipa tirópóló, hękeamó yó mótu beterapó. <sup>36</sup> Ai yale alarape feata, kale ašemó i ere fo dokonóturaalu, yalepó. Ai fo i ape.

“Ama diri mo betąkélé kęayaalomeipó,” erapó.

<sup>37</sup> Me asęre fo i ape.

“Atimané ama tikimó wutiné deyale whį kelené kikéyóló kaae tawaalopó,” erapó.

*Yesu kane dolomó mulale fo**(Mat 27:57-61, Mak 15:42-47, Luk 23:50-56)*

<sup>38</sup> Atéró, ai ala kemetepa etéyalepó. Arimatea be whįkó Josep ękélé Yesuné yó matere whįtei, Juda topo whįrape kolóló wituraalu, ama tuę tiki tiró betere ala hękeamó yó menipó. ę Pailat beterepaae fóló, Yesuné tiki tekaai dapóló, wosalepó. Téyalemó, kale Pailat-né ępaae téyae depa, ama tiki tokóló só felepó. <sup>39</sup> Mo take dilikitamo Yesu beterepaae fele whį Nikodimas-ró Josep-tamo wusuróné Yesuné tiki tokóló só faai dere ala fea yalepó. Atéró, betą ni fę *mur*-ró mepaae felé kęlaa wale ęlarape *aloes*-tamo hosekéro betteretei, Nikodimas-né sóró felepó. Ai ęlané sekę dęleta, 34 *kilogram*-rópó. <sup>40</sup> Atéró, kale whį tamóné Yesuné tiki sóró felepó. Atéró doumó mulaairaalu, *linen* kutimó mepaae felé kęlaa wale ęlarape terepeté fóló, Yesuné tiki bopeyalepó. Aita, atima Juda whįrape douróturaalu dere ala sya fóló yalepó. <sup>41</sup> Yesu olerale tiki felekemó, betą kutó erapó. Ai kutó tuámó whį mo betąkélé dou erénire, kisi dou wisinaale aleyóló muló betterepó. <sup>42</sup> Ti dótóró kale Juda fake so whį ęaa nóló betaaire be dę ereteiné kale doukélé mo felekemó epa, ęla ęla taleyóló mulatere be dęmó ama tiki aimó douralepó.

## 20

*Yesu mulale kane dolo hęlepa kelale fo**(Mat 28:1-8, Mak 16:1-8, Luk 24:1-12)*

<sup>1</sup> Atéró, fula kaae sere be dęmó hįka be teó dęteretamo Maktala sokó Maria Yesu mulale dou tópaae felepó. Atéró kelalemó, ę mulóló fokonale kapo fake tukwę fóló, tumó mupa kelalepó. <sup>2</sup> Atépa, kale so ę Saimon Pitaró Yesuné ama hosaa mole yó matere whį metamo beterepaae sururuyóló fóló duraalu, “Tale atimané mopaae sóró fóló mulaleró dę tuęnipó,” yalepó.

<sup>3</sup> Tétepa, Pitaró kale me whįtamo atima betere tiki taaróló, sururu yóló whį dou tópaae felepó. <sup>4</sup> Atimaamo wusuró sururuyóló feletei, Pita taaróló kale me whį ępi fóló, kale dou tómó sókó felepó. <sup>5</sup> Atéró ępi fóló, hemée deyóló kelalemó, Yesu bopeyóló mulale dęi *linen* kuti betą mupa kelalepó. Téyaleteti, ę dou dolopaae fenipó. <sup>6</sup> Atépa, nalo Saimon

Pita sókó woló, kale dou dolopaae fóló kelalemó, mepaae deḡ kutirape betḡ molepó. <sup>7</sup> Yesuné ama tiki bopeyóló mulale deḡ *linen* kuti kae mulóo, ama topo boperóló mulale kuti kolokóló kae mulóo epa kelalepó. <sup>8</sup> Kale folosóro dou tópaee aḡi sókó fóló, daale whḡ əkélé nalo dou dolopaae derepelepó. Dou dolomó ai ere ala kilitu, ama tué tiki tiralepó. <sup>9</sup> Yesu ḡ sukóló momó kepaa yaalopóló, ašemó ere fo mo dokḡnalérapóló, kisipa sinipó.

*Yesu Maktala sokó Meripaae yó male wale fo*

*(Mat 28:9-10, Mak 16:9-11)*

<sup>10</sup> Téró, kale whḡtamo momó bepaae fesaae felepó. <sup>11-12</sup> Téyaletei, kale Maria ḡ dou até belaró daalu, woletu betalepó. Atétu bitu hemée deyóló, kale whḡ mulale kapo dolopaae kopeyalemó, *enseltamo* mo deḡ kuti deróló, Yesu mulale tikimó beterepó. Me seké topo mulalepaae betóo, me seké hó eralepaae betóo, erepó.

<sup>13</sup> Atéru, atimaamoné kale sopaae woseturaalu, “Ti so-ó, yḡ noatepa wole du bitu de?” depa, ama duraalu, “Atimané ę teteróló kaae tare Tale mopaae mulale feleró ę kóló kóló depa du bitupó,” yalepó. <sup>14</sup> Ai fo yóló, ḡ fetée furaalu kelalemó, Yesu aimó daapa kelaleteti, kale soné aita, Yesupóló kisipanipó.

<sup>15</sup> Tépa Yesuné ḡpaae duraalu, “Ti so-ó, yḡ noatepa wole du bitu de? Yḡ de keketé kutu bitu de?” yalepó. Ai fo depa, kale soné ama kisipané ai kutó kaae tare whḡ nisiyóló ḡpaae duraalu, “Doa whḡ-ó, naotamo sóro fipata, ti ḡ sene faai dapa, mulale tiki betḡ ḡpaae yó melaasepé,” yalepó.

<sup>16</sup> Tétepa, Yesuné ḡpaae “Maria-ó,” depa, ḡ daalepaae fete fóló, Eremeiki foné fakeyóló duraalu, “Raboni-ó,” yalepó. Ai fo bete feteyóló yó matere whḡpó.

<sup>17</sup> Ai fo depa, Yesuné ḡpaae duraalu, “Ę yḡlo Aya beterepaae fenipa, naoo ę tatere ala taalae. Yḡtei fóló, ę yḡlo Aya beterepaaekélé, diaaḡ Aya beterepaaekélé, ę teteróló kaae tare Kótó beterepaaekélé, diḡ teteróló kaae tare Kótó beterepaaekélé, momó fesaae fulapóló, yḡlo norapepaae ene fae,” yalepó.

<sup>18</sup> Atéro, ai kale Maktala be hulua sókó Maria ḡ fóló, ama yó matere whḡrapepaae duraalu, “Tale yḡlo mo kelalepó,” yóló ama ḡpaae yae yale forapekélé fea atimapaee yalepó.

*Yesu ama yó matere whḡrape beterepaae wale fo*

*(Mat 28:16-20, Mak 16:14-18, Luk 24:36-49)*

<sup>19</sup> Téró, *fula* kaae sere be demó be diki deretamo ama yó matere whḡrape atima kale Juda topo whḡrape kolóló wituraalu, atima touróló betó mole be tḡrape kinóló diróló betó molepó. Atéro betó mupa, Yesu atima betó mole tuḡmó sókó wóló duraalu, “Hosaa muni deyóló dua betere ala diḡ tuḡmó mulópóló yae,” yalepó. <sup>20</sup> Ai fo yóló kemetepa, ama naasemó *ikoko* daleteiró fisinimó wuti deyale siritamo atimapaee yó malepó. Atéro, Tale kilituraalu, atima hosaa tuḡmó doasi hajné sukutere ala mo fḡayalepó.

<sup>21</sup> Atéro, Yesuné atimapaee momó duraalu, “Diaaḡ hosaa muni deyóló mo dua betó muae. Yḡlo Ayané ę i haepaae wópóló dotonótu yale kaae, yḡlokélé diḡ fópóló dotonatapó,” yalepó. <sup>22</sup> Atéro, ai fo yóló kemetepa, ama fomo atima tikipaae sókó faróló duraalu, “Deḡ Kepe Wisi sae. <sup>23</sup> Diaaḡtamo mepaae whḡné dowi ala kwia me ḡla meipóló hḡle kemeratepa, ti Kótónékélé atimané yale dowi ala kwia hḡle kemeró beterepó. Diaaḡtamo mené yale dowi ala kwia me ḡla meipóló kemeréni hḡle tapa, ti Kótónékélé atimané dowi ala kwia kemeró bitinipó,” yalepó.

*Yesu ḡ Tomas-paae yó male fo*

<sup>24</sup> Yesuné ama yó matere 12 whḡrapekó betḡ ama doi Tomas-tei, Didimas-pó, du betere whḡ Yesu atima beterepaae sókó wale sukamó, mepaae yó matere whḡrapetamo betḡmó bitinipó. <sup>25</sup> Atéro, kale mepaae ama yó matere whḡrapené ḡpaae duraalu, “Tale dané mo kelalepó,” yalepó.

Ai fo depa, Tomas-né duraalu, “Yḡlotamo ama naasemó *ikoko* dale siri kolóo, *ikoko* dale doloró fisinimó wuti deyale dolotamomó yḡlo naase kesekée falóo initepa, ti diaaḡ dere fo wosóló, mo dapóló yḡlo tué tiki tiraalomeipó,” yalepó.

<sup>26</sup> Atéró, *fula* betą kemeyale kılıpaae ama yó matere whırape atima momó touróló betale sukamó, Tomas ąkélé atimatamo betámó beterepó. Atéró, atima tų kinóló betó mupa, Yesu ą sókó wóló atimapaae duraalu, “Diaaą hosaa muni deyóló mo dua betó muae,” yalepó. <sup>27</sup> Téró Tomas-paae duraalu, “Yąlo naase ipa, naao kolóló, naase kesekée falóo, yąlo fisinimókélé naao naase doų kesekée falóo ene ape. Téró, mió naao kisipa tamo mutere ala taaróló, tuę tiki tirae,” yalepó.

<sup>28</sup> Ai fo depa, Tomas-né ąpaae duraalu, “Ę teteróló kaae tare Tale Kótóo,” yalepó.

<sup>29</sup> Ai fo depa, Yesuné ąpaae duraalu, “Naao ę mo kelaletéiné naao tuę tiki tiratapó. Mepaae whı de ę kilinirutei, kisipa tiki tiratepa, ti ai so whı atima Kótóné wisiró beterapóló haıné sukutu betaalo ai ape,” yalepó.

<sup>30</sup> Atéró, Yesuné ama yó matere whırapetamo bitu, Kótóné eratapóló kisipa yóppóló, kelemei alarape mo dekéro eraletei, fea i *buk*-mó asęnipó. <sup>31</sup> Tépatéi, Yesu so whı teteróló kaae tare whı Kerisota, Kótóné Naalemapóló tuę tiki tiróppóló, i alarape fea asęyalepó. Ti ąta, etei kaae Talepóló, ama doimó yó mótu betere fo fea dosąayóló tuę tiki tiróturaalu, dią mo ti betere bete sýppóló yalepó.

## 21

### *Yesuné kelemei ala eróturaalu ya dekéro sale fo*

<sup>1</sup> Atéró ai alarape kemetepa, Yesuné ama yó matere whırape Taiberius weı fókumó betó mupa, ą momó kolóppóló, yó male walepó. <sup>2</sup> Aimó, Yesuné ama yó matere whı Saimon Pitakélé, Tomas-tei me doi Didimas-kélé, Kaleli hae kwiamó tene Kana be hulua whıko Nataniel-kélé, Sebedi naalema tamokélé, ama yó matere whı me tamokélé, atima fea touróló betó molepó. <sup>3</sup> Atéró bitu, Saimon Pitané atimapaae duraalu, “Ęta, ya sene fulapó,” depa, atimané duraalu, “Dąkélé fea faalopó,” yalepó.

Atéró, atima fea nukumó betóló felepó. Téyaletéi, ai dilikitamo ya mo betąkókélé sinipó.

<sup>4</sup> Atéró, Yesu ą mo hıkti weı fókumó daapa kelaletéi, ama yó matere whırapené Yesupóló kisipanipó.

<sup>5</sup> Tétepa, Yesuné atima fo tekeróló duraalu, “Ti naalerape-ó, yakó saleé?” depa, atimané duraalu, “Meipó,” yalepó.

<sup>6</sup> Tétepa, ama atimapaae duraalu, “Diaaą hąleke wa tao sóró, nuku mole turu naase fakeró derae. Até depa, ti mepaae ya saalo ai ape,” yalepó. Ama ai yae dere alatóró yalemó, hąleke wamó ya mo dekéro deyaletikimó sekené tukaaire mo sųnipó.

<sup>7</sup> Atéró, Yesuné ama hosaa mole yó matere whıné Pitapaae duraalu, “Aita Talepó,” dere fotóro wosóló, Saimon Pitané tómó deratere kuti take sokóló mulaletéi kakeróló, weıpaae tųwó derepelepó. <sup>8</sup> Atéró, Pita ą weımó ąlaaté fu betepa, mepaae yó matere whırape atima nukutamo ą sya fu betalepó. Atéró, atimané derale hąleke wamó, ya fąayóló mupatei, weı fókuró nuku fole tikitamo felekereteiné sıyóló só fu betalepó. Ai weı fókuró nuku foletikitamo dąleta, 90 *mita* sųpó. <sup>9</sup> Atéró, atima i weı fókumó sókó walemó, aimó si duku betepa kelalepó. Ai duku betere si keletómó ya biliyó mupa kolóo, *bred* orapekélé mupa kolóo, yalepó.

<sup>10</sup> Atépa, Yesuné atimapaae duraalu, “Diaaą mió sale yarape mepaaekó ipaae sóró ape,” yalepó.

<sup>11</sup> Atéró, Saimon Pita ą nukupaae bitı holóló kale hąleke wa weı fókupaae sıyóló sóró walepó. Aimó dere doakale yarape dosąayalemó, 153-ró derepó. Hąleke wamó doa atei yarape deyaletéi, hąleke wa mo sawa tukó fole alakélé inipó. <sup>12</sup> Yesuné atimapaae duraalu, “Dią i ąla naai ape,” yalepó. Téyaletéi, ama yó matere whırapené ą Talepóló kisipa irutei, atimakó whı betąnékélé yą deé? yóló halaaıné wosaaıtere kisipa munipó. <sup>13</sup> Atéró Yesu ą wóló, *bred* o bularape terekeyóló atimamó malepó. Yarapekélé atétóro yalepó. <sup>14</sup> Aita, Yesu ą sukóló kepaayóló bituraalu, ama yó matere whırapené ą kolóppóló, tamo dakoróló yó melóló, mió ita, sore dakoróló yó male walepó.

*Pitapaae Yesuné ɸpaae hosaa mulée yale fo*

<sup>15</sup> Atéró, atima ɸla nóló kemetepa, Yesuné Saimon Pitapaae duraalu, “Jon-né naalema Saimon-ó, naao ɸpaae yaala sókó fole alané i wh̄irapené yaala sókó fole ala bosene fale?” depa, ama duraalu, “Tale-ó, ɸpó. Yálo yɸpaae yaala sókó fole alata, naao ai tuére ape,” yalepó. Ti fo depa, Yesuné ɸpaae duraalu, “Tépa, ti yálo *sipsip* hupu malerapemó, ɸla wisiyóló melae,” yalepó.

<sup>16</sup> Yesuné kale fo kaae momó duraalu, “Jon-né naalema Saimon-ó, naao ɸpaae mo yaala sókó fule?” depa, ama duraalu, “Tale-ó, ɸpó. Yálo yɸpaae yaala sókó fole ala naao ai tuére ape,” yalepó. Tétepa, Yesuné ɸpaae duraalu, “Yálo *sipsip* hupurape naao mo wisiyóló kaae tawae,” yalepó.

<sup>17</sup> Atéró Yesuné ama kale dere fo kaae sore dakoróló duraalu, “Jon-né naalema Saimon-ó, naao ɸpaae mo yaala sókó fule?” fo sore dakoróló deremó, Pitané ama hosaa tuámó sekę depa duraalu, “Tale-ó, fea ala naao kisipareteiné yálo yɸ yaala sókó fole ala naao tuérapó,” Ai fo depa, Yesuné ɸpaae duraalu, “Yálo *sipsip* hupurapemó ɸla mo wisiyóló melae. <sup>18</sup> Yálo yɸpaae mo i dapa wosae. Take yɸ kokopei betale sukamóta, kuti naaotei deróló, naao faai kisipa mutere tikipaae fua yalepó. Téyaleteti, take nalopaae yɸ otere yóló betere sukamó, ti naao naase teréę faló betepa, naao kuti me wh̄inė deróló, yɸ hóre tikipaaeteti dapesó faalo ai ape,” yalepó. <sup>19</sup> Yesuné etei kaae fo yaleteita, Pita ɸ atéró sukuturaalu, Kótóné ere ala wisinaale kolópóló, hɸkearaalopóló kisipa mutu yalepó. Atéró Yesuné ɸpaae duraalu, “Yɸ ɸ sya ape,” yalepó.

<sup>20</sup> Atéró Pita ɸ fetée fóló kelalemó, Yesuné ama yaala sókó fale yó matere wh̄i atimaamo sya wou betalepó. Ai wh̄ita, take atima ɸla nale sukamó, Yesu tikimó tiróló bituraalu, “Tale-ó, yɸ dópóló eleké deyaaire wh̄i-a, deé?” yóló wosale wh̄ipó. <sup>21</sup> Atéró, Pitané ai wale wh̄i kolóló Yesupaae woseturaalu, “Tale-ó, i wale sekę ɸ neyaalóé?” yalepó.

<sup>22</sup> Tétepa Yesuné duraalu, “Yálo kisané ai wh̄i ɸtamo bitiré fóló, ɸ momó fesaae wale sukamó sókó fópóló depa, aita naao yaaire ala meipa, yɸ ɸ sya wale ala betɸ yae,” yalepó. <sup>23</sup> Yesuné ɸpaae atei fo yalemótei, mepaae Keriso no nerapené ai yó matere wh̄i ɸ sukɸalo meipó yalepóló, feapaae deté kweyóló fakeralepó. Téyaleteti Yesuné ai wh̄i ɸ sukɸalo meipóló ini, ama kisané ɸ hɸle bitiré fóló ɸ momó fesaae wale sukamó sókó fópólópó depa, aita Pitapaae naao yaaire ala meipóló yale fomótei yalepó.

<sup>24</sup> I yó matere wh̄ita me kae mei, i alarape depa kelalepóló so wh̄i feané tué yópóló, hɸkearóló asęyale wh̄ipó. Ai sekęné ama kolóló ai yale fo feata, mo dapóló dɸné tuérapó.

<sup>25</sup> Yesuné kae kae ala mo dekéró yaleteti, ai alarape fea imó asęnipó. Mo featamo mené asę depa, ti i hae kwia tuámó, ai fo asęre *buk*-rape mulaaire tiki sɸyaalomeipóló kisipa mutapó.

## Aposel

### *Yesu hepen-paae dapesó horale fo*

<sup>1</sup> Tiopilus-ó, take yało folosóro aseyałe *buk-móta*, Yesuné yale alaró yó male fotamo fea kaae sóro yó maté fóló, ą hepen bepaae fele sukamó sókó fele fo ase yalepó. <sup>2</sup> Yesu ą hepen-paae faai hałe bitu, Dęi Kepe Wisiné fotokoratepa, ama dosąae sóro betero betere *apasel whırapepaae* i alarape yae yóló yó maté felepó. <sup>3</sup> ą doasi dele sale kılıpaae, mo ti dóló sukunale whıtei kepaayóló mo whıtóro beteropóló kisipa yópóló, whı siki tamo 40 be demó kale whırape beterepaae sókó wua du betalepó. Atéturaalu, Kótóné teteróló kaae tare aomó mole ala etérópóló yó mótu betalepó. <sup>4</sup> Atéro betą sukamó ą ama yó matere whırapetamo ęla nuku bitu, etei dirii fo yóló duraalu, “Yało Ayané diąmó hałe hamokoróló melaalopó ere ęlamó kisipa mutu, yało diąpaae take yalepó. Ai ęla saasepóló, Jerusalem be taaróló feni, kaae tawóló hałe betae. <sup>5</sup> Ti noatepae, Jon-né dią weı hałe maaté tópurótua yaletai, mió mo felekemó dią Dęi Kepe Wisitamo tópuraało ai ape,” yalepó.

<sup>6</sup> Téro, atima betąmó touróló bitu, atimané ąpaae woseturaalu, “Tale-ó, take dą Israel fake so whıné dané hae kwia teteróló kaae taru yale kaae, miókélé ai ala yópóló yaaloé?” yalepó.

<sup>7</sup> Ai fo depa, Yesuné atimapaae duraalu, “Ai ala yaaire be dęró alitamota, diąné kisipa yaaire ala mei, yało Ayané ama teteróló kaae taru, noa kaae ala yaai depa, ti ai be demótóro erótua dapó. <sup>8</sup> Téretei, yało ę etei kaae whıpóló yó matepa diaą wosale fo Jerusalem be huluapaaekélé, Judia hae kwia kwiapaaekélé, Samaria hae kwiapaaekélé, i hae kwia dene fale dokọ feapaaekélé, yó maté kweyóló mo surópóló, yało dią sóro i beterate ape.” yalepó.

<sup>9</sup> Ai fo du betero kemetepa, kale whırapené keke tómótóro Kótóné ą hepen bepaae dapesó horalepó. Atéro atima kese horótu yóló daae mupa, atimané keletómó kitiki dolomó buó deyalepó. <sup>10</sup> Téro, atima ó sapaee kese horólu yóló hałe daae mupatei, dęi kuti deréli whı tamo sókó wóló atima daae mole demó daane walepó. <sup>11</sup> Atéro kale whırapepaae duraalu, “Kaleli whırape-ó, dią noatepa sapaee kese horótu yóló daae mulu de? Diątamo betepa hepen-paae dapesó horale whı Yesuta, momó fesaee wouraalukélé, atérótóro hepen be taaróló waalo ai ape,” yalepó.

### *Judas betale sirimó Matiasi sóro betemale fo*

<sup>12</sup> Ai fo yóló kılıpaae, kale whırape atima *Olip* du sorokó mole tiki taaróló Jerusalem bepaae fesaayóló felepó. *Olip* du sorokó mole tikiró doasi be hulua Jerusalem betamota saletó mei, kapala asiri fua wua dere tiki kaaepó. <sup>13</sup> Atéro fóló, atima betere siki be kepaee holalepó. Ai be kemó Pita, Jon, Jems, Andru, Filip, Tomas, Batolomiu, Matyu, Alpias naalema Jems, kało kałoi whı Saimon, Jems naalema Judas atima atéro beterepó. <sup>14</sup> Atimatamo Yesuné ama mo nomarapekélé, ama hama Mariakélé, mepaae sorapekélé, touyóló Kótópaae moma dere ala yó tarepó.

<sup>15-16</sup> Atéyale sukamó, 120 Talepaae kisipa tiki tiró betere so whı touró betere tuąmó, Pita turukó horóló daalu i fo yalepó. “Yało norape-ó, mo take Dęi kepe Wisiné Depit-paae yó matepa ama ere fota, Yesu daai dere whırapepaae eleké deyaaire whı Judas-mó erapó. Atéro asemó ere fo mió mo ai dokonale ape. <sup>17</sup> Judas-ta, dą 12 whırapekó dątamo kutó diyópóló, sóro betemale whıpó.

<sup>18</sup> Judas-né dowi ala yóló sale *moniné* ą sinaaire hae dupuralepó. Atéro amatei yale alamó ą képi weı naale tikimó tukó furaalu, haepaae topo fesaayóló doropóló depe fulukó felepó. Até yale hae tiki mepaae whırapené ą दौरaaıraalu, ama dowi ala yóló sale *moniné* dupuralepó. <sup>19</sup> Jerusalem so whıné Judas atéro sukąlepó dere fo wosóló, atimané be foné ai hae tiki doi Akeldama mulalepó. Ai fo feteyóló samea sókó fele hae tikipó.



<sup>20</sup> Atépa Pitané duraalu, “Ai ala yaalopóló take Sam buk-mó aseýóló muló betere fo i ape.

‘Átei mo ti aluyóló ama bekélé wópu mulópóló yae.’ erapó.

Me fokélé i ape.

‘Ama diyale kutó whjné diyópóló, whj kae sóró beterae,’ erapó.

<sup>21</sup> Ti fo ereteiné ai seké betale sirimó, whj mekó sóró beteraalopa siépe. <sup>22</sup> Take Jon-né wẹi tópurale alimó kaae sóró wóló, Tale Yesutamo ɗa fea betámó kutu betero, ɗa hepen-paae dapesó fele be ɗemó sókó wale whj kó sóró beteranérapó. Atétepa, ti ai seké ɗatamo touyóló Yesu kepaayóló fele fo wisi yó maté kweyaalopó,” yalepó.

<sup>23</sup> Téró atimané tale yaairaaalu, whj tamo Josep ama me doi Barsabas me doi Jastus-ró Matias-tamo doi mulalepó. <sup>24</sup> Atéro betero bitu, atima feané Kótópaae moma yóló duraalu, “Tale-ó, ɗa feané mole kisipa tiki naao mo kelerapa, i whj tamokó mé whjné naao kutó dirópóló depa, ti naao ɗapaae sóró ɗlae. <sup>25</sup> Judas ɗa ama yale alamó dupu saaire tikipaae felepó. Téturaalu ama taaróló fele kutó mé aposel whjné diranépa, ti ɗa betale sirimó bitu dirópóló naao ɗapaae yó ɗlae,” yalepó. <sup>26</sup> Atéro moma yale kɗlipaae, atimaamoné doi muló betere kapo fake wutimó deróló kelé keléróló tukiyalemó, Matias-né doi moletei sókó dorowalepó. Atétepa, ɗa 11 aposel whjrapetamo touróló sóró beteralepó.

## 2

### *Pentikos be ɗemó Ɖei Kepe Wisi dotonale fo*

<sup>1</sup> Israel so whjné ɗla deyóló nukua dere *Pentikos* be ɗe wapa, atima fea betapaae tourɗale wóló betó molepó. <sup>2</sup> Atéro betó molemó, hapale tétitóró ó ɗamó doasi besé tikiiné hu kaae deté dorowóló atima betere tikimó huyóló supa feané wosalepó. <sup>3</sup> Atéyale alanétei, so whj dokómó simi kaae ɗaleta yalepó. <sup>4</sup> Tétu, kale Ɖei Kepe Wisi atima tikipaae atéro bitj wouraaalu, ɗeratepa kae kae be fo yaairaaalu kaae salepó.

<sup>5</sup> Atéyale sukamó, mepaae kae kae hae kwiamó betó mole Kótó kolóló witu betere Juda fake whjrape kapala asiri wóló Jerusalem be huluamó betó molepó. <sup>6</sup> Atéro atima besé tikiiné hu kaae woseturaalu, so whj mo fea betapaae tourɗale wóló betó mulu, noa ala dutérópóló sirayalepó. Ti noatepae, atimané wosalemó, kisipa tiki tiró betere fakerapené kae kae be fo atima dokɗ feané mo donotóró depa wosalepó. <sup>7</sup> Atéteremó doasi siratu duraalu, “I Kaleli whjrapetei, ɗané be fo netéro tué yalerópó? <sup>8</sup> Atima ɗané be fo mo donotóró dere-a, netéro derópó? <sup>9</sup> Ɖa Partia whjrapekélé, Media whjrapekélé, Elam whjrapekélé, Mesopotemia whjrapekélé, Judia whjrapekélé, Kapadosia whjrapekélé, Pontus whjrapekélé, Esia whjrapekélé, i betere ape. <sup>10</sup> Frisia-ró Pampilia whjrapetamokélé, Isip-ró Sairin be hulua felekemó tene be Libia whjrapetamokélé, Rom bemó wale uké whjrapekélé, fea i wóló betó mole ape. <sup>11</sup> Ai wóló tourale so whj mepaae mo Juda fake yóo, mepaae kae faketei, Juda fakené dere ala sya fóo, dua dapó. Ai fake tamokélé, Krit whjrapekélé, Arabia whjrapekélé, ɗané be foné atimapaee Kótóné kae kae hapólui alarape eralepóló yó mótu betepa, mió ɗané i wosetere ape,” yalepó. <sup>12</sup> Atétere alamó, i dosayale be hulua so whjné sira yóló atimasisi duraalu, “I ala yóló kɗlipaae noa alakó sókó waai derópó,” du betalepó.

<sup>13</sup> Até du betepatei, mepaae whjrapené ai ala ɗo nalóló duraalu, “Aita *wain* wẹi mo dekeró naletikimó topo doturaalu, ai dere ape,” yalepó.

### *Pitané so whjpaee yale fo*

<sup>14</sup> Téró Pita ɗa mepaae 11 whjrapetamo so whj betó mole kuamó turukó holóló fo fakeyóló duraalu, “Jerusalem be whjro ɗa mepaae Juda whjrapetamo-ó, i yale alarape bete ɗapaae hakeróló yaai dapa, mo wisiyóló wosae. <sup>15</sup> Diaaɗo kisipané i whjrape atima *wain* wẹi nale tikimó topo doturaalu dapóló de? Diaaɗtamo atei kisipa mutepa, ti mió *wain* wẹi nokole suka kele mei, ita hɗka 9 kilok i ape. <sup>16</sup> I whjrapeta, *wain* wẹi nóló dumi, atima ai du betere ala take Kótóné ama kóló whj Joel-né asere fo dokonatapó.

<sup>17</sup> Kótóné duraalu, ‘Kemeyaai dere alimó, yálo Dẹi Kepe Wisi so whị fea tuǎpaae wẹi kaae sunée deraalopó.

Téturaalu, diaaǎ naale senaalenékélé, Kótóné kǎlóló so whịné dere fo kaae yaalopó. Mepaae teó whịrapenékélé, nokené kilitu dere kaae yaalopó.

Diǎ mepaae otere serenékélé, noke yaalo ai ape.

<sup>18</sup> Até dere sukamó, Dẹi Kepe Wisi yálo kutó diratere so whị fea tuǎpaae wẹi kaae sunée deratepa atimanékélé, yálo take eraai dere alaró mió dere alatamo hǎkearóló yó melaalo ai ape.

<sup>19</sup> Atétepa, ó sǎmó so whịné kolóló sira yaaitere alarape yálo eraalopó. Atéturaalu i haemókélé me ala yaairemó eratere ala eróo, i hae samea sókó faróló, siró sukulitamokélé anóo, yaalopó.

<sup>20</sup> Ai ala dereteita, Talené ama mo kae ere dẹ doasi tukóló muló betere be dẹ waai teópa, suka bete feteyóló dilikiróo, wéliékélé feteyóló samea alée falóo yaalopó.

<sup>21</sup> So whị dené Talené doi yóló ẹ tao sae depa, atétere so whị aluyaǎsóró mo tao saalopó,’ erapó.

<sup>22</sup> Israel whịrape-ó, i dere fo wosae. Nasaret be whịkó Yesuta, mo hǎle whị nisiyaǎsóró, so whị feané kolóló sira yaaire alaró kelemei alatamokélé, me ala yaairemó eratere alakélé, fea erǎpóló, Kótóné ǎ sóró beteró beterapó. Ai alarape feata, ama eratepa diaaǎ kolóló, ai kisipare ape. <sup>23</sup> Betǎ whịné Yesu eleké deyóló diǎné naase tuǎmó mulalepó. Atétepa mepaae Talené fo woseni, dowi ala dere whịrapené diǎ tao sóró ǎ filipaare ni tómó sinǎpóló oleralepó. Atéyale alata, Kótóné ama yaai kisipa mole ala dokonóturaalu erapó. <sup>24</sup> Téyaletei, ama tiki dou dolomó kẹlaa yaǎsóró sukutere alané fotokǎ Kótónétei aluróo, ǎ mo ti sukǎletei Kótóné momó kepaaróo, yalepó. Ti noatepae, sukutere alané ǎ sǎyóló tawaaire mo sǎnipó. <sup>25</sup> Mo take ai sekémó kisipa mutu, Depit-né i fo asǎrapó. ‘Betere dokǎ fea Tale yálo kelepaamó daapa kilitua dapó.

ǎ yálo turu naase eró betere tikimó betereteiné ẹ me whịné woreróló só deranénipó.

<sup>26</sup> Téreteiné yálo hosaa betemó hẹkesené sukuturaalu, yálo kǎlónékélé, wole fo yóló ama doi sóró horatapó.

Yálo tikikélé, take me ala ini, mo wisiyóló betaalopóló kisipa mutu, hǎjamo kaae tawóló i betere ape.

<sup>27</sup> Ti noatepae, take waaire alimó yálo tiki dou dolomó mupa kẹlaa yǎpóló naao taaraalo meipó.

Téturaalu, naao mo kae beteró betere whị wisinaalené tiki kẹlaa yǎpóló taaraalo meipó.

<sup>28</sup> Ẹ wisiyóló betaaire tikipaae fǎpóló, naao tǎ wisi alerapó. Ẹ yǎtamo betǎmó betepa, naao hǎj dere ala mo fǎanótu beterapó,’ erapó.

<sup>29</sup> Norape-ó, yálo diǎpaae mo i dere ape. Dǎné ayarape deté wale whị Depit sukutepa dourale douta, mió i be dẹmókélé hǎle epa kilitu beterapó. <sup>30</sup> Téretei Depit ǎta, Kótóné kǎlóló whị betepa ǎpaae dirii fo yóló duraalu, ‘Naa deté faaire naalené detere naalekó betǎ yǎ betale sirimó tẹteróló kaae tanǎpóló yálo sóró beteraalopó,’ erapó. <sup>31</sup> Take waaire alimó yaaire ala Depit-né ama kolóló i fo asǎrapó. ‘Kótóné so whị fea tẹteróló kaae tanǎpóló sóró beteraaire whị Keriso doumó kẹlaa yǎpóló taaréni, kepaaró beterapó.’ erapó. <sup>32</sup> Yesu ǎ mo ti sukǎletei, Kótóné momó kepaaró beterapó. Atépa dǎta, ai alarape mo depa dǎné kelené kelalepóló hǎkeamó yó maté kotere whịrape i ape. <sup>33</sup> Yesuné ǎla ǎla fea ama tẹteróló kaae tanǎpóló ǎ Alima Kótóné turu naase dẹmó beteralepó. Alimané yóló mulale ǎla Dẹi Kepe Wisi ama naase tuǎmó mulalepó. Até depa, amamo dǎpaae erale ala mió diǎné kolóo, wosókélé yóo, yalepó. <sup>34</sup> Depit ǎta hepen-paae fenitei, take waaire alimó yaaire alamó kisipa mutu i fo yalepó.

‘Talené yálo Talepaae duraalu, “Yǎ yálo turu naase dẹmó betae.

<sup>35</sup> Naa bóe whịrape yǎ aǎmó bitu, atima belei aǎraaire ala yǎlotei eraalopa, hǎle kaae tawóló betae,”’ yalepó.

<sup>36</sup> Térapa, Israel fake so whi-ó, diã i dere fo mo wosae. Diãné ai filipaa ni tó mó oleróló dale whi Yesutóró Kótóné ă kepaaróló dă fea teteróló kaae tanópóló topo whikélé, Talekélé, ai sóró beteraale ape,” yalepó.

*Mo dekéro so whi kiswa feteyóló wei tópuale fo*

<sup>37</sup> Pitané atéro dere foné ai wóló touró betere so whiné hosaamó mo sepake kaaené tikalepó. Téturaalu, Pitaró mepaae aposel whirapetamopaae woseturaalu, “Norape-ó, mió dăné noa alakó yaaloé?” yalepó.

<sup>38</sup> Ti fo depa, Pitané atimapaee duraalu, “Diã dokó feané dowi ala taaróló, tué tiki feteyóló betepa, Yesu Kerisoné doimó wei tópurópóló yae. Atétepata, ti Tale Kótóné naao yale dowi kwia kemeróló, ama Dęi Kepe Wisi diã hăle melaalo ai ape. <sup>39</sup> Kótóné ama eraalópóló ere fo mo dokonóturaalu, ‘Diăkélé, diãné naalerapekélé, be saletómó wale so whikélé, mepaae Kótóné ă beterepaae apé dere fo wosóló wale so whikélé, fea ai ęla mo saalópó,’ ” erapó.

<sup>40</sup> Pitané ai fotamo mepaae forape olekeyóló fotokęiné duraalu, “Mió i alimó betere so whiné du betere dowi alané diã felekemó, ai doratapa mo wisiyóló kaae tawae,” yalepó. <sup>41</sup> Atéyale sukamó Pitané yó matere fo wosóló 3,000 so whi dowi ala taaróló kiswa feteyóló wapa wei tópuralepó. Atima atéro wóló take betere Keriso faketamo toune walepó.

*So whi mo betă kiswa muóló betale fo*

<sup>42</sup> Téro, ai so whi atima aposel whirapené yó matere fo mo wisiyóló wosóo, atima hamomatamo mo betă tué muóló u tao su i tao su dere ala yóo, ęlakélé betámó nóo, Kótópaae moma dere alakélé betámó yóo, du betalepó. <sup>43</sup> Kale aposel whirapené so whiné kolóló sira yópóló eratere alarapekélé, kelemei alarapekélé, me ala yaairemó eratere alarapekélé depa, so whiné kolóló duraalu, Ita, Kótónétei eratapóló, winé sukutu betalepó. <sup>44</sup> Talepaae tué tiki tiró betere so whirape fea touróló betă kiswa mutu, atimané ęla ęla mepaae yăyăre so whi tao saalópóló fo dokalepó. <sup>45</sup> Atéro, atimané mepaae ęla ęlaró haetamo dotonóló *moni* sóró mepaae yăyăre so whi malepó. <sup>46</sup> Tétu, be dętere dokó atima mo fea momatere be belamó tourăletatóró yó tarepó. Atima hosaa tuámó hăjnë sukutere ala mulu, hękesetamo atima fea me féli mené bemó ęla nuku, me féli mené bemó ęla nuku dua yalepó. <sup>47</sup> Até duraalu, Talené doi sóró horaté fu betepa, mo so whiné kolóló, aita mo donoi ala dapóló dukirótu beterepó. Ai ala du betepa, so whi aluyaęsóró Talené tao sóró Keriso so whitamó Kótónétei betere dokó touróló sóró beteraté fu betalepó.

### 3

*Hęleke dore whi wisirale fo*

<sup>1</sup> Betă sukamó, Pitaró Jon-tamo Talepaae moma yaairaaalu tukóló muló betere sukakelemó, kuluka 3 *kilok* moma dere bepaae fu betalepó. <sup>2</sup> Atéro felemó, take hamané depemótei hó naase dowi whi ai be bopéro betere tipi tų sókó walemó beteraai beleyóló fu betalepó. Ai sekęta, momatere bepaae fua wua dere so whipaae *monikó* kema yópóló, suka fea whirapené beleyóló mulaleta du betalepó. Ai whi beteraleta du betale tikita, mo kelaalo Kokęi tipi tųpóló doi mulapó. <sup>3</sup> Kale whi atéro sóró fóló betero betere, Pitaró Jon-tamo moma ene faai fupa, atimaamopaae *moni* kema yalepó. <sup>4</sup> Atétepa, kale whi tamóné ă kelené kikéro kaae taru Pitané ăpaae duraalu, “Naa dămo kelae,” yalepó. <sup>5</sup> Ti fo depa, kale whiné ămó me ęlakó melaaitere nisiyóló kelené atimaamo kaae tarepó.

<sup>6</sup> Atépa, Pitané duraalu, “Naa ai kematere ęla *silpa moni ó kold moni ę* tanitei, yălo tare ęla betă yă i matere ape. Nasaret whikó Yesu Kerisoné doimó i dapa, yă turukó holóló kweyae,” yalepó. <sup>7</sup> Ai fo yóló, Pitané kale whiné turu naasemó taosóró turukó horóló daaralepó. Até deretamotóró ama dore hóró hó kelepetaamo fotokó buóló wisiyalepó. <sup>8</sup> Atéro, ai sekę ă tųó horóló kweyaae kaae sóró, Pitaró Jon-tamo atima fea moma dere be belamó kutu betalepó. Atéro aimó ă tųó holóló taeta deté kuturaalu, Talené doi hale

sóro horaté kweyalepó. <sup>9</sup> Aimó touró betere so whị feané kale whịné Kótóné doi sóro horaté kotere ala kelalepó. <sup>10</sup> Atétepa, i whịta momatere be bopére tipi kelaalo koköre tụ sókó walemó bitu *moni* kema dua yaletei, netéro wisiyalerópóló siratu betalepó.

*Moma dere bemó Pitané Talené fo yó maletei*

<sup>11</sup> Téró, kale whịné Pitaró Jon-tamo apuó tapa kelaai so whị mo fea, Solomon-né doi mole be belapaae tourale wóló daae muluraalu, siratu betalepó. <sup>12</sup> Pitané ai ala kolóló, atimapaae duraalu, “Ti Israel so whị-ó, noatepa diạ i ere alamó siratu bitute? Diaaọ tué né ita, dąmoné fotokóné ó Kótóné ala dąmoné eró tareteiné wisiralepóló de? <sup>13</sup> Abraham, Aisak, Jekop atimané Kótóta me kae mei, dąné ayarapené Kótókélé mo betątórótípó. Ai Kótóné ama kutó diratere whị Yesu tao sóro doi mo doasi mulalepó. Ai ala ere whịtei, diąné ą mo ti dóló sukunaaire whịrapené naasepaae mulópóló Pailat-paae melale felepó. Tétepa, Pailat-né ai whị me dowi ala munipó depatei diaaọ ąpaae duraalu, fópóló dotęyaąse yalepó. <sup>14</sup> Mo kae beteró betere donoi ala dere whị wisinaaletei diaaọ hóróo, whị dupa *dipula* beteró betere whị diąpaae dotonae yóo, yalepó. <sup>15</sup> ąta, mo ti betere bete kaarale whịtei, diąné dóló sukunalepó. Téyaletei, Kótóné momó kepaaró beterapó. Ai alarape feata, dąné keletómó mo yalepó. <sup>16</sup> Hó naase dopa diạ feané kilitu betere whịta, dąmo Yesupaae tuę tiki tiró betere alané ą wisiralepó. Ai tuę tiki tiratere alata, Yesuné dąmopaae matepa, ama doiné i whị mo ti wisiró beteretei mió diaaọ ai kelere ape.

<sup>17</sup> Norape-ó, yąlo mo i dere ape. Diąnékélé, diaaọ topo whịrapené yale kaae, Yesu Tale Kótóné sóro beteró betere whípóló tuę muni yale ala dąné tuęrapó. <sup>18</sup> Tépateti ai yale alata, mo take Kótóné ama kóló whịrape feané ama sóro beteró betere whị Keriso doasi dele saalopó ere fo Kótóné mo ai dokonó betere ape. <sup>19</sup> Térapa, du betere dowi ala taaróló, kisipa feteyóló Kótópaae ape. Atetepa, ti Kótóné ama feléyóló betere ala wisi diạ tuąpaae eraalo. <sup>20</sup> Kótóné ama so whị fea tęteróló kaae tanópóló sóro beteró betere whị diạ beterepaae dotonaalopa, kaae tawae. Ti ai whịta, mo taketitei diạ tao sópóló sóro beteró betere whị Yesu ai ape. <sup>21</sup> Ai sekęta, Kótóné kae beteró betere kóló whịrapepaae ere fo dokonóturaalu, Talené i haemó ere alarape momó wisiróló kisi aleraaire be dę sókó wópóló kaae tarapó. Ai be dę teópa, ti ą hepen-mó hąle kaae tawóló beterapó. <sup>22</sup> Moses-nékélé, i fo asęrapó.

‘Tale Kótóné diąmó kisipa mutu, diąkótei ama fo eratere kóló whị sóro beteraalo ai ape. Téyaalopa, ai sekęné ama dere fo fea wosóló sya fae.

<sup>23</sup> Kótóné sóro beteraaire ama kóló whịné dere fo diạ mepaae whịné wosóló sya fenitepa, ti atétere whị Talené ama so whịtamo touyóló betaąsóró sókó sóro kae beteraalopó,’ erapó.

<sup>24</sup> Samuel betale alimó kaae sóro bitiré wale kóló whịrapené deté wale fota, mió i alimó du betere alarapemó kisipa mutu erapó. <sup>25</sup> Kótóné ama kóló whịrapené ere foró Talené ama i ala eraalopóló ere dirii fotamo dokonóturaalu, diąpaaetóró mo eraalopó. Mo take Kótóné Abraham-paae i fo yalepó.

‘Naao deté faaire naalerapekó betą whịpaae yąlo eratere wisi alané i haemó betó mole so whị mo fea wisiraalopó,’ erapó.

<sup>26</sup> Ai ere fo mo dokonóturaalu, Kótóné ama kutó diratere whị Yesu Keriso sóro beteralepó. Atéró, ą diạ Israel fake so whịpi tao sóro wisiraai kisipa mutu, diạ beterepaae dotonalepó. Diạ dokọ feané du betere dowi ala taaróló tụ wisipaae fópóló, ai sekęné amatei diaaọ kisipa tiki feteraalopó,” yalepó.

## 4

*Jon-ró Pitamo dipula beterale fo*

<sup>1</sup> Téró, Pitaró Jon-tamo kale fo wisi so whịpaae yó mótu betepa, mepaae momatere be kaae tare diki tare whịrapené topo whịkélé, Sadyusi whịrapekélé, so whímó Talepaae momaratere whịrapekélé, fea atimaamo beterepaae walepó. <sup>2</sup> Atima atéró betó mupa, Pitaró Jon-tamoné fo yó mótu duraalu, Yesu mo ti sukąletei momó kepaayóló beterapó.

Térapa, Yesupaae tué tiki tiratere so whĭkélé kepaayóló betaalopóló yó mótu beterepó. Atéro yó mótu betepa, kale whĭrape atima dei tué muóló fopaae bualepó. <sup>3</sup> Atéturaalu, ai kale whĭrapené atimaamo tawóló fo tokóló só deraai yaletēi be diki depa, hĭka yaairaaalu dilikitamo atimaamo *dipula* sóró beterealepó. <sup>4</sup> Téyaletēi, atimaamoné yó male fo wosóló so whĭ fea Talepaae kisipa tiki tiralepó. Atéyale whĭrape maaté dosayóló touróturaalu, 5,000-rópó.

<sup>5</sup> Téró hĭka be deŧepa, topo whĭraperó Moses-né asere fo yó matere whĭrapetamokélé, Juda whĭ disirapekélé, fea Jerusalem bepaae tourale walepó. <sup>6</sup> Atétepa, atimatamo so whĭmó momaratere whĭrapené topo whĭ Anas-kélé, Kaiapas-kélé, Jon-kélé, Aleksandakélé, so whĭmó momaratere mepaae whĭrapekélé fea wóló touró beterepó. <sup>7</sup> Atéro, Pitaró Jon-tamo dape sóró ai whĭrapené atimaamopaae woseturaalu. “Ai ala yópóló diaamo né sóró beterealeé? ó né doimó diaamoné ai ala du bitute?” yalepó.

<sup>8-9</sup> Tétepa, Deĭ Kepe Pita tuamó fāyóló seratepa atimapaee tokó mótu duraalu, “Diā so whĭ teŧeróló kaae tare whĭraperó whĭ disirapetamo-ó, diāné dāmopaae ai wosetere fota, kale hó dore whĭ kolené sukuturaalu wisirale alamó de? <sup>10</sup> Tétamo depa, ti diānekélé, Israel so whĭ feanékélé, wosaasepóló hākearóló i dere ape. Diāné Nasaret whĭkó Yesu Keriso filipaare ni tómó oleróló mo ti dóló sukunaletēi, Kótóné ā momó kepaaralepó. Atéyale sekéné doimó, dāmoné wisi erale hó dore whĭ i daale ape. <sup>11</sup> Yesuta, asēmó ere foné duraalu, ‘Diā be teŧere whĭrapené dopa taae falatere kapo faketei, be hulua eleké alée felepó,’ erapó.

<sup>12</sup> Dā aluyaqsóró tao saaire whĭ me kae mo bitinipó. Yesuné doimó betā dā so whĭ fea mo wisiyóló betenérápó,” yalepó.

<sup>13</sup> Atéro, kale whĭrapené kelalemó, Pitaró Jon-tamo wikélé ini fo mo halaainé du beterepó. Atéro dere fo woseturaalu, i whĭ tamota me *skul*-kélé iniretei, dere fo mo fosó fosó dapóló siratu betalepó. Tétu atimaamo Yesutamo kweyale whĭ tamopóló kisipa yalepó. <sup>14</sup> Téyaletēi, Pitaró Jon-tamoné hó dopa wisirale whĭkélé atima touró betere tikimó daaleteiné u kale whĭrape atimané me fo yaaire tū mei depa taaralepó. <sup>15</sup> Atétepa, Pitaró Jon-tamo kapala asiri belapaae hókó deróló, ai whĭrape atima fo kēlaaralepó. <sup>16</sup> Atéro, kēlaaróló duraalu, “Atimaamopaae dāné noa alakó eraaloé? Jerusalem bemó betó mole so whĭ feané atimaamoné kelemei ala eraletēi, kolóló mo tuérápó. Téreteiné dāné ai ala hiróló kapala fo enénipó. <sup>17</sup> Tépatēi, i fo so whĭpaae deté fóló fakeraqsóró atimaamopaae dirii fo yóló mulaalopó. Ai Yesuné doimó so whĭpaae fo yó melaqse yaalopa, siépe,” yalepó.

<sup>18</sup> Atimapi atéro fo dokoló, kale whĭ tamo momó bepaae ape yóló duraalu, Yesuné doimó mepaae dere alaraperó ama fo yó maté kotere alatamo momó kae yaqse yóló fo mulalepó. <sup>19</sup> Ti fo depa, Pitaró Jon-tamoné duraalu, “Diāné kisipané dāmo diaaq dere fo wosóló sya furaalu, Kótóné fo sya foletēi taalatepa, Kótóné keletómó wisiréró diānetēi tale yae. <sup>20</sup> Ti dāné kelené kelale alaró wosale fotamo yó materetei, mo taaranénipó,” yalepó.

<sup>21</sup> Tétepa, kale whĭrapené Pitaró Jon-tamopaae mepaae wiratere fo take yale tómó beleróló yóló, atimaamo fópóló doteyalepó. Atimaamopaae mepaae sekēi ala eraai yaletēi, bete atima kóló kóló depa taaralepó. Ti noa betené mei, so whĭ feané atimaamoné erale alamó Talené doi sóró horatere kilituraalu, atima wi depa fópóló doteyalepó. <sup>22</sup> Ti noatepae, i kelemei ala eróló wisirale whĭta, hó doyóló betepa ba fo whĭ siki tamokélé bosené falapó.

*Talepaae kisipa tiró betere whĭné moma dere fo*

<sup>23</sup> Atéro Pitaró Jon-tamo fópóló sókó daalatepa, atimaamo mepaae Keriso so whĭ betere tikipaae felepó. Atéro fóló bitu, so whĭmó momatere topo whĭraperó whĭ disirapetamoné atimaamopaae yale forape fea atimapaee du betalepó. <sup>24</sup> Atétepa, Keriso so whĭné ai fo woseturaalu, atima fea touyóló fo fake yóló Kótópaae doa kée yóló moma yalepó. Atéro duraalu, “Kótó-ó, yaŧa doasi Tale bitu, q̄la q̄la fea naaotóró kaaróló teŧeróló



kaae tarapó. Tale-ó, i haekélé, ó sàkélé, wẹi kẹlakélé, ai sore ọla tuámó betere ọlaró ere ọlatamokélé fea naaotóro alerapó. <sup>25</sup> Naao Dẹi Kepe Wisiné naao kutó diratere whị dạné aya Depit tuąpaae sұratepa, ama kọlómó ere fo i ape.

‘Hae kwia dokómó betó mole so whị noatepa fopaae buóló dei kisipa mutu betere?’

Juda fake so whịkélé me bete munipatei noatepa atima kikiti fo dokotu betere?’

<sup>26</sup> I hae kwia tẹteróló kaae tare topo whịrape atima bóe daai siki siki yóo, mepaae Juda fake tẹteróló kaae tare topo whịrapekélé fea betapaae tourale wóló, Taletamo bóe dóo, so whị tẹteróló kaae tanópóló, Talené sóró betero betere whịtamokélé bóe daai donoróo, erapó, yalepó.

<sup>27</sup> Ti ai ere fo mo dokonalepó. Kale Herot-ró Pontias Pailat-tamonékélé, Juda meire fake so whịnekélé, Israel so whịnekélé, naao kutó dirópóló sóró betero betere whị wisinaale Yesutamo bóe dóló só deraai, doasi Jerusalem bepaee tourale walepó. <sup>28</sup> Atéyaleteita, atima tuéné kaayóló dere nisiyalemó, ai yale alarape fea Tale naao fotokóné eraalopóló, take ere fo mo dokonóló ai yale ape. <sup>29</sup> Tẹrapa Tale-ó, mió atimané naao kutó diratere whịrape susupui ala eraairaalu wiréli fo du beterapa, naao tuẹ muae. Atétu betere tuámó dą wikélé ini, mo halaainé daalu, naao fo betą yó mótu beterópóló halaai ala dąpaae erae.

<sup>30</sup> Naao mo kae betero betere kutó diratere whị Yesuné doimó kisi daae mole so whị wisiróturaalu, kelemei alaraperó doasi sira yaaire alatamo eraaire fotokọ naao dąpaae erae,” yalepó.

<sup>31</sup> Atima ai moma yóló kemerateretamo, atima betó mole be tao sóró woreralepó. Atéturaalu, Dẹi Kepe Wisiné atima mo sұratepa, so whịpaae Kótóné fo mo halaainé diriyóló yó mótu betalepó.

#### *Keriso so whị u taosu i taosu yale fo*

<sup>32</sup> Kale Keriso so whị atima fea ne no aqyóló bitu, mo wisi kisipa betatóro muóló beterepó. Atéru, atimané mole ọla ọla fea ekẹleyóló sini, yaąare so whịkélé tao sua yalepó. <sup>33</sup> Kale aposel whịrapené Tale Yesu mo ti sukaletei, momó kepaayóló beterapóló yó matere fota, Kótóné ama fotokótamo yó melaté kutu betalepó. Atima atétu betepa, Kótóné kọlené sukuturaalu, hąle tao sere ala atima feapaae eraleteiné mo hajtamo dua beterepó. <sup>34-35</sup> Ai ala iru, atima tuámó me so ó whịkó ọla ọla yaąa dere ala mo inipó. Atima tuámóte, hae tiki tare whịné ama hae dotonóló *moni* sóo, be tẹne whịné ama be dotonóló *moni* sóo, yóló ai *moni* kale aposel whịrapené naase tuámó mulótua yalepó. Ai *monita*, mepaae ọla ọla yaąare so whịmó terekeyóló ọliróló mótua yalepó. <sup>36</sup> Lipai fake whịkó Saiprus be whị ama doi Josep beterepó. Ai sekęta, aposel whịrapené Banabas doi mulalepó. Ai doiné beteta, so whịné hosaa dirirótu ketekę bulóló fotokoratere whịpó doi mulalepó. <sup>37</sup> Ai whị Banabas-nékélé, ama hae kwia dotonóló *moni* sóró, ai *moni* ti aposel whịrapené naase tuámó mulalepó.

## 5

#### *Ananias-ró Sapairatamopaae erale ala*

<sup>1</sup> Téro me etéyalepó. Whị betané ama doi Ananias beterepó. Ai sekéro soma Sapairatamo atimaamoné hae kwia dotonóló *moni* salepó. <sup>2</sup> Atéro sale *moni* mepaae soma atimaamo saairaalu fo deyóló, bukó mulóló, mepaae ti kale aposel whịrapepaae male felepó.

<sup>3</sup> Atétepa, Pitané ąpaae duraalu, “Ananias-ó, Satan ya tuámó bitu, Dẹi Kepe Wisipaae kapala fo noatepa yaleé? Naao hae dupu yale *moni* mepaae ya saairaalu bukó mulóló, i sóró waletei hịtipó deretei, kapala fo ai dere ape. <sup>4</sup> Hae kwia dotonaai hąle mupa, ti naao haetóro molepó. Dotonóló sale *moni*-kélé, ti naao *moni*-tórótípó. Tétu, *moni* mepaae diaamo saairaalu, dekée sóró mepaae maaté Talepaae male waleteikélé wisirapó. Tépateti, naao dowi kisipa sóró yale kapala fota, mo whịpaae ini, Kótópaatei ai ere ape,” yalepó.

<sup>5</sup> Atéro dere fo kale whi Ananias-né woseturaalu, Pita daalemó haepaae muni doropóló, mo ti sukálepó. Mepaae so whiné até yalepó dere fo woseturaalu, atima wió du betalepó. <sup>6</sup> Tétepa, mepaae kokopei whirape wóló kale whiné tiki kutiné bopéyóló dourale felepó.

<sup>7</sup> Atéro, sore sukakele kemeyóló ai kilipaae soma Sapaira ama whipaae erale ala tuéni, mokqleyaa yóló Pita beteremó sókó walepó. <sup>8</sup> Atéro daapa, Pitané kale sopaae woseturaalu, “Nao whi diaamoné hae dupu yale *moni* i hitié?” yalepó. Tétepa, kale soné duraalu, “Épó. Saletai, aitoróti hītipó,” yalepó.

<sup>9</sup> Ai fo depa, Pitané apaae duraalu, “Noatepa nao whi diaamo fo dokóló, Talené Deī Kepe Wisipaae kapala fo yóló, kaae kelaai dilikáleé? Atei ala yalemó, nao whi dourale fele whirape wóló tu sókó walemó ai daae mole ape. Atimané yakélé, atéro sóró fóló dourale faalopó,” yalepó.

<sup>10</sup> Téyalemó, mo ai fapotóro kale so Pita daale tikimó haepaae muni doropóló sukálepó. Atétepa, kale whirapené kelalemó mo ti sukupa sóró fóló, ama oma dourale tikimó akélé titiróló bulalepó. <sup>11</sup> Até yalepó dere fo, Keriso so whiró ai fo wosale so whitamó doasi winé sukutu betalepó.

#### *Aposel whirapené kelemei alarape erale fo*

<sup>12</sup> Téró kale *aposel* whirapené kae kae kelemei alaró so whiné kolóló sira yaaire alatamo, so whi betó mole tuamó erótu betalepó. Talepaae tué tiró betere so whi Solomon-né aleyale be tokweimó touróló bitua yalepó. <sup>13</sup> Mepaae so whiné Keriso so whiné dere ala kolóló, atima dere ala mo kokqrapó yóló dukirótu betaletai, atima ai so whitamó touyóló betaalo witu betalepó. <sup>14</sup> Tépatai, sokélé, whikélé, Talepaae tué tiki tiróló take betere Keriso faketamo touraleta yaletikimó Keriso so whi fakeraté felepó. <sup>15</sup> Atétere alamó, mepaae hepo daae mole so whirape sepelewa yóló wóló, Pita a fua wua dere tumó beseke tó mó mulótua yalepó. Ti aita, Pita fua wua duraalu, ama suka asoné mepaae whi wisirópóló kisipa muturaalu, dua yalepó. <sup>16</sup> Jerusalem be bopéróló tēe mole be huluarapemó betó mole so whi fea Jerusalem bepaae tourale walepó. Atéro wouraalu, mepaae hepo daale so whikélé, dowi keperapené doasi susupu mótu betere so whikélé, mo fea beleyóló wapa wisirótua yalepó.

#### *Aposel whirape susupuróló dipula beteraletai*

<sup>17</sup> So whimó momaraterere topo whiró mepaae Sadyusi fakekó i sekéné ama fulumu whirapetamoné *aposel* whirapené dere alamó atimatamo dei fopaae bualepó. <sup>18</sup> Atéturaalu, kale *aposel* whirape *dipula* sóró beteralepó. <sup>19</sup> Téyalemó, dilikitamo Talené ama *ensel* wóló, ai *dipula* be tu tukiyóló kale *aposel* whirape belapaae dapesó derepelepó. <sup>20</sup> Atéro duraalu, “Diā fóló momaterere be belamó daalu, so whipaae mió wosetere kisi fo wisi etérópóló yó melaai fae,” yalepó.

<sup>21</sup> Téró hika be detepa, *ensel*-né yale fo wosóló, momaterere be belamó daalu, so whipaae Talené fo kaae sóró yó malepó.

Atéyale kilipaae so whimó momaraterere topo whiró, ama fulumu whirapetamoné kale fo tokóló taletere whirapepaae ape yó faralepó. Ai whirapeta, Israel whi disirape atimatórotipó. Ai fakerape fea wóló, mepaae diki tare whirapepaae *dipula* bepaae fóló, kale *aposel* whirape dape sene fae yóló dotonalepó. <sup>22</sup> Tétepa, fóló kelalemó, kale *aposel* whirape *dipula* bemó bitinipa kelalepó. Atépa yaai dapóló atima momó fesaae walepó. <sup>23</sup> Atéro atimapaae duraalu, “*Dipula* be tūta, dané kinale alatóro epa kelalepó. Téró, tu kaae tare diki tare whirape atimakélé, kale tikimótóro daae molepó. Atépa, dā tu tukiyóló kelalemó, atima bitinipó,” yalepó. <sup>24</sup> *Dipula* be kaae tare diki tare whirapené topo whiró so whimó momaraterere whirapené topo whitamóné ai dere fo woseturaalu, ai *aposel* whirape-a, noa yalerópóló atima tué teketu betalepó.

<sup>25</sup> Atétu beteremó, whi betā wóló duraalu, “Wosae, diāné *dipula* beteraletai whirapeta, u momaterere be belamó daalu, so whipaae fo yó mótu betere ape,” yalepó. <sup>26</sup> Ai fo depa, diki tare whirapené topo whiró ama diki tare whirapetamo fóló, kale *aposel* whirape tawóló

sóró walepó. Atéroró, dapesó wouraalu, hōko s̄iyóló só ani, naamei alané dapesó walepó. Ti noatepae, so wh̄iné kapo duné atima siriyóló daqsóró wi yalepó.

<sup>27</sup> Atéroró kale wh̄irape dapesó fóló, fo tokóló taletere wh̄irape betó mole tikimó daalalepó. Atéyaleteita, moma dere topo wh̄iné wosetere fo yóló taleyópoló yalepó. <sup>28</sup> Téró, kale so wh̄imó momaraterere topo wh̄iné *apospel* wh̄irapepaae duraalu, “Đané dīapaae ai wh̄i Yesuné doimó momó kae yó melaq̄se yóló fo mulalepó. Téyaletei, dīané yó mótu betale fo i Jerusalem be hulua so wh̄i mo feané wosalepó. Diaāq̄ ai dere alané Yesu sukópoló daleteimó, đapaae kwia tokó melópoló yóló kisipa mutu du bitu de?” yalepó.

<sup>29</sup> Ti fo depa, Pitaró mepaae *apospel* wh̄irapetamoné tokó melótu duraalu, “Mo wh̄iné fo s̄ya furaalu, Kótóné fo yó matere ala taarénipó. Kótóné ama yae dere ala bet̄a mo eranérapó. <sup>30</sup> Diaāq̄ ni tó mó oleróló dale wh̄i Yesu dou dolomó mupa, đané ayarapené Kótóné momó sóroró ai kepaaró betere ape. <sup>31</sup> Tale Kótóné ̄a kepaaróló ama turu naase đemó doasi Topo wh̄i beteróo, đa aluyaqsóró tao saaire wh̄ikélé sóroró beteróo, erapó. Ti aita noa ala yópoló ini, Israel so wh̄i dowi ala taaróló tūe tiki feteyóló wópoló erapó. Ai ala depa, ti đané yale dowi alamó saaire kwia Kótóné tokóló alu eranérapó. <sup>32</sup> Ai yale alarape fea đané kelené kolóló mepaae so wh̄ipaae yó melótu beterapó. Ti atétere kaae Đēi Kepe Wisinékélé, đané dere fo kwia tao sóroró erótu beterapó. Mepaae so wh̄i Kótóné fo wosóló aqmó sukóló betepa, atétere so wh̄ipaae ama Đēi Kepe Wisi take meló beterapó,” yalepó.

<sup>33</sup> Kale fo tokóló taletere wh̄irapené i dere fo woseturaalu, atima mo doakale fopaae buóló kale *apospel* wh̄irape mo ti daai kisipa mualepó. <sup>34</sup> Até du betepatei, ai tūamó Farisi wh̄ikó bet̄a ama doi Kamaliel beterepó. Ai seké ̄ata, Moses-né as̄ere fo diriyóló tūeru yó matepa, so wh̄i feané ama dere fo mo wisiyóló wosetua dapó. ̄A atére alamó ama doi doasi mulapó. Ai wh̄i kale fo taleraterere wh̄irape betó mole kuamó turukó holóló duraalu, “Ai wh̄irape belapaae kapala asiri doropópoló yae,” yalepó. <sup>35</sup> Atéroró, kale wh̄irapepaae duraalu, “Israel fake wh̄irape-ó, dīané ai wh̄irapepaae eraai kisipa mutu betere ala hapale kilitaróló ini, tūepi tekeyae. <sup>36</sup> Ti noa betené dumitei, i ere alamó đa wisiyóló kisipa saalopó. Take bitiré wale alimó, wh̄i bet̄a Teudas-né duraalu, ̄eta h̄ale wh̄i meipó. T̄eteróló kaae tanópoló sóroró daaló betere wh̄ipó depa, mepaae 400 wh̄irape ̄atamo touné walepó. Téyaletei, bóe dale sukamó atimané ̄atei dupa, ama bóe beler̄ale fele wh̄irape dapo dapo yalepó. Téturaalu, ama yaai kisipa muale ala alu yalepó. <sup>37</sup> Atéyale k̄ilipaae *Gavman* wh̄irapené so wh̄i doi siré kw̄eyale sukamó Kaleli wh̄ikó Judas-né i ala yalepó. Mepaae wh̄irape hosaa diriróló h̄airaté kw̄eyóló duraalu, ‘Đa *Gavman*-tamo bóe đēle faalopó. Atéroró atima dóló torokó faróló, atima betale sirimó đané t̄eteróló kaae tawaalopó,’ yalepó. Téyaletei, *Gavman* wh̄iné kale seké ̄atei delemó, atima wh̄irape botokó dapo dapo yalepó. <sup>38</sup> Atérapa, mió i du betere alamókélé ȳalo kisipa mole fo bet̄a dīapaae i dapa, wosae. I wh̄irapepaae me ala eréni, h̄ale fópóló dot̄eyae. Atimané take nalopaae yaai dere alamó kisipa mutu, mió ai du betere alatamo mo wh̄iné kisipa mole ala yaai depa, ti doayóló haepaae derepaalopó. <sup>39</sup> T̄éni, i dere alatamo Tale Kótó tūamó kaayóló wapa, ti diaāq̄ atima dere ala sesé enénipó. Ai alatamo depa, ti Kótótamotei bóe du beterapóló dīanétei k̄aae kolóló kisipa yaalopó,” yalepó.

<sup>40</sup> Kale sekéné dere fo mepaae wh̄irapené wosóló, téyaalopóló kisipa mualepó. Atima ai fo yóló k̄ilipaae kale *apospel* wh̄irape momó bepaae holae yóló, halika t̄ikiné fokosoi ala yalepó. Atétu beteró, atimapaee fo mulóló duraalu, “Yesuné doimó dīané fo momó kae yó melaq̄se,” yóló fópóló dotonalepó.

<sup>41</sup> Téró, kale *apospel* wh̄irape atima ai wh̄irape betere tiki taaróló felepó. Atéroró atimasisi duraalu, “Yesuné doimó đa halika t̄ikiné fokosó sóroró susupu eratere alakélé, hale seraterere alakélé, erópóló Kótóné amatei, đa dos̄aae sóroró beteralepó. Ama ai ala eró betereteita, sek̄ei alarape đané mo s̄umó belenépa erapóló,” atima h̄ekesené sukuté felepó. <sup>42</sup> Atéroró, atima betere dokó momatere be belamókélé, be dokó dokókélé, Yesu Keriso ̄a etei kaae wh̄ipóló so wh̄ipaae h̄akeamó kale fo wisi h̄ale yó maté fu betalepó.

## 6

*Węikeró whįrape sóró beterales fo*

<sup>1</sup> Atéyale sukamó, Talepaae tuę tiratere whįrape mo dekeró faketé felepó. Até duraalu, aimó betó mole Krik fo bole Juda whįrapené Hibru fo bole Juda whįrapepaae ęla taleturaalu, wisiyóló ęli dumipóló alale su betalepó. Atéró duraalu, dię Hibru fo bole wulia sorapemó betere dokę fea nokole ęla sųmó ęliróló móturaalu, dę Krik be fo bole wulia sorapemó meni dere-a, noatepa de yalepó. <sup>2</sup> Atétepa, kale 12 *apospel* whįrapené mepaae Keriso so whįrape feapaae touręle ape yóló touró betepa duraalu, “Nokole ęla tale yóló ęliratere kutó diaai, Kótóné fo yó matere ala sisópaae erateretei wisinipó. <sup>3</sup> Térapa, norape-ó, dię tuęmó betó mole whįrapekó fopeyóló, Dęi Kepe Wisi ęęanu fosó fosói kisipa mole węikeró whįrapekó sóró beterae. Atétepata, ti ai kutó atimané tęteróló kaae tawóppóló atimané naase tuęmó mulaalopó. <sup>4</sup> Atéróló dęné diyaaire kutóta, ti so whį tao suraalu moma dere ala yóo, Tale Kótóné fo yó melatere ala yóo, yaalo ai ape,” yalepó.

<sup>5</sup> Atéró ai whįrapené dere fo so whį feané wosóló mo wisirapóló kisipa mualepó. Atéró so whį feané fopeyóló, Stipen sóró beteralespó. Ai sekęta, Dęi Kepe Wisi ęęanu tuę tiki tiró betere whįpó. Atéró sóró beterales whįrape ti etérópó. Filip, Prokorus, Nikanor, Timon, Parmenas, Antiok be whįkó Nikolas atima atéró sóró beteralespó. Nikolas ęta Juda whį meitei, Juda whįrapené dere ala sya fu betere whįpó. <sup>6</sup> Téró, kale so whįné ai whįrape dapesó fóló *apospel* whįrapené naase tuęmó mulalepó. Atétepa, ai whįrapené atima tikimó naase mulóló Talepaae moma eralepó.

<sup>7</sup> Ai ala yale tikimó, Kótóné fo hae kwia feapaae yó melaté fóló fakeralepó. Jerusalem be hulua tuęmó Talepaae tuę tiki tiratere whįrape mo ti fake duraalu, so whįmó momaraterere whįrape atimakélé, mo fea tuę feteyóló tiróturaalu, kale fo wisi wosóló Yesupaae kisipa tiratere aęmó betalepó.

*Stipen tawóló fo tekęle fo*

<sup>8</sup> Téró, kale sekę Stipen Kótóné ama kęlené sukutu hęle tao sere alaró Talené fotokętamo ę tuęmó ęęanepó. Téturaalu, mo doasi kelemei alaró sira yaai dere alatamo so whį fea kuamó erótu betalepó. <sup>9</sup> Atétu betepa, mepaae whįrape Stipen-tamo bóe dóló fopaae butu, ę só deratere fo yalepó. Ai whįrape atimané fo wosetere be doita, wae sóró kutó diratere whį betere ala taaróló atima kęleaané hęle betó mole whįrapené fo wosetere bepó doi mulapó. Ai whįrape atima wale tikita, Sairin be hulua whįkélé, Aleksandria be hulua whįkélé, Silisia hae kwiamó betó mole whįrapekélé, Esia hae kwiamó betó mole whįrapekélé, atérópó. Ai fakerape atimané be huluata kae kaetei, Juda fakepó. <sup>10</sup> Atéyaletei, Stipen-ta Dęi Kepe Wisi ęęanu fosó fosó yóló du betere fomó, u whįrapené dowi kisipa mutu du betere foné atimané ę só deraairetei mo sųnipó.

<sup>11</sup> Atéteremó, Stipen só deraaire tų kikituraalu, atimasisi kemei mepaae whįrapetamo fo dokóló etei kaae kapala fo yaalopa siępe yalepó. “Ai whįné Kótókélé, Moses-né ere fokélé, doka doka yóló bóe duraalu, faletere fo depa, dęné wosalepó yae,” yóló, sę yalepó.

<sup>12</sup> Atéró, so whįpaaekélé, Moses-né asęre fo yó matere whįrapepaaekélé, whį disirapepaaekélé, Stipen-tamo fopaae buóppóló, sesemeratere fo deté kwęyalepó. Atéró, kale whį Stipen tawóló só fóló fo tokóló tale dere whįrapené naase tuęmó mulalepó.

<sup>13</sup> Atéró daaló bitu, kale kapala fo yóló só deraai kisipa mutu betere whįrapené duraalu, “I sekęnéta suka fea kale yóló muló betere fokélé faleyóo, Kótóné ama kae tęnó betere moma dere bekélé doróló doka doka yóo, deté kotapó. <sup>14</sup> Téturaalu, etei kaae fokélé depa dęné wosalepó. Nasaret whįkó Yesuné i be fisikóló doróo, Moses-né asęre mara mole fo dępaae matepa, dęné sya fu betere alakélé doróo, yaalopó depa, dęné wosalepó,” yalepó.

<sup>15</sup> Téró, ai wóló betó mole fo tokóló taletere whįrapené kale sekę Stipen kikýyóló kaae tawalemó, ama kelepaa *ensel*-rapené kelepaa kaae daalepó.

## 7

*Stipen-né fo tokóló taletere whįrapepaae yale fo*

<sup>1</sup> Téró, so whimó momaratere topo whiné Stipen-paae woseturaalu, “Atimané ya só deraairaalu ai du betere fo-a mo de?” yalepó.

<sup>2</sup> Ti fo depa, Stipen-né atimapaae tokó mótu duraalu, “Noraperó ayarapetamo-ó, ai fo yálo diápaae i dapa wosae. Mo take dané aya Abraham ʒ Haran hae kwiapaae faai Mesopotemia hae kwiamó hāle betepa, kae de ʒane Kótó Abraham betere mó sókó weipakalepó. <sup>3</sup> Atéro, Abraham-paae duraalu,

‘Yāta, naao be whi so whiró naao turuku betamo taaróló, yálo yāpaae yó melaaire hae kwiapaae fae,’ yalepó.

<sup>4</sup> Ai fo depa, ama turuku be Kaldia whirape betere hae taaróló, Haran be huluapaae torókó felepó. Atéro fóló betepa, aimó kale whi Abraham-né alima sinalepó. Atéyale kīlipaae Kótóné Abraham ʒ dapesó wóló mió diā ai betó mole hae kwiamó beteralepó.

<sup>5</sup> Kótóné Abraham-mó i hae kwia melaalopó yóló mulaletēi, ai alimó hae kwia mekó menipó. Kutó diyaaire sū mo sawakélé menipó. Atéyale alimó Abraham ʒ naalekélé bitinipatei Kótóné ʒpaae duraalu, yāro naao deté faaire naaletamoné i hae kwia saalopóló dirii fo yóló munélipakalepó. <sup>6</sup> Kótóné Abraham-paae duraalu, ‘Naao detere naalené deté fole naalerape atima fea kae fakené hae kwiamó wale whi sū betaalo ai ape. Atéro betepa, ai hae talerapené atima wae sóró kutó diratere so whi beteróló, doasi depe tukó wei alaró susupui alatamo deté fu betepa, 400 ba fo kemeyaalo ai ape. <sup>7</sup> Atépa, Israel fake wae sóró beteraale be hulua whiné topo whirape yálo dowi kwia melóló yálo i so whi momó dapesó wóló beteraalopó. Kótó ʒta, dā tēteróló kaae tare Talepóló aqmó dua sukóló betaalopó. <sup>8</sup> Naao detere naalené detere naalerape tiki sekaʒ tukóló sirirae. Atétepa, ti yálo diámó eraaire ala hāsókó feni, mo eraalopóló dirii fo yóló mulótu eratere siripó,’ yalepó. Atéro, Abraham-né Aisak deyalepó. Aisak deyóló be de 8-ró kemetepa, ama naalemané tiki sekaʒ tukóló siriralepó. Téró, Aisak-né Jekop deyalepó. Jekop-né ti dané ayarape deyóló fake firale 12 whirape deyalepó.

<sup>9</sup> Jekop naalemarapéné noma deke naale Josep-né dere alamó dei tué muturaalu, atimané ʒ Isip whirapéné wae sóró kutó diratere whi beteropóló dotonóló *moni* salepó. Téyaletei, Josep-paae wuatere sekei ala fea Kótóné tao sua du betaalepó. <sup>10</sup> Téró, Josep ʒ Isip hae kwia tēteróló kaae tare topo whi Fero beterepaae sókó fóló beterepó. Atéro betepa, Fero-né Josepené dere ala kilitu, ʒpaae hēkese yópóló, Kótóné mo donoi ala wisi erótu betaalepó. Atépa kilituraalu, Fero-né Isip hae kwiaró doasi topo whiné wisi wisi berapetamo Josep-né tēteróló kaae tanópóló, sóró beteralepó,” yalepó.

<sup>11</sup> “Atéyale alimó ʒla sóku aluyóló doakale wote ali walepó. Atéturaalu Isip hae kwiamókélé, Kanan hae kwiamókélé, dané ayarape atima naaire ʒla mo meipó. <sup>12</sup> Atéro betaalemó, dané ayarape deyale whi Jekop-né Isip bemó mepaae nokole ʒla muó mulapó dere fo wosóló, ama naalemarape dotonalepó. Ti aita, folosóro kaae suraalu felepó. <sup>13</sup> Atéro momó felemó ti Josep-né ama nomarapepaae ʒ i ape, yóló yó melalepó. Atétepa, kale tēteróló kaae tare doasi topo whi Fero-né Josep-né alimaró nomarapetamo tué yalepó. <sup>14</sup> Téró, Josep-né ama alimapaae yó fótu duraalu, ‘Yākélé naao fake so whikélé, diā fea ai hae kwia taaróló, ipaae torokóló ape,’ yalepó. Tétepa, 75 so whi ai be torokóló walepó. <sup>15</sup> Jekop atéro bitiré fóló, ʒ Isip bemó sukālepó. Téró, ama naalemarapekélé, mo fea aimótóro sukālepó. <sup>16</sup> Atétepa, atimané tiki betā só fóló, Sekem hae kwiamó mole kapo dolomó dourāleta, dua yalepó. Ai hae tikita take Abraham-né Hamor naalemarapetamo *moniné* dupuyale haepó,” yalepó.

<sup>17</sup> “Até deté wóló, take Kótóné Abraham-tamo yóló mulale fo dokonaaire be de feleketepa, atimané deyale naale senaale Isip bemó mo hāle ʒla kaae fake yalepó. <sup>18</sup> Téró, take betale topo whi Fero-ró Josep-tamo sukālepó. Atéyale kīlipaae ai sirimó betale topo whi Fero-né Josep-né ʒ ai topo whi beteraale ala tué iniruraalu kale Israel fake so whi wisiyóló kaae tanipó. <sup>19</sup> Atéruraalu, ai topo whiné Israel fake so whitamo doakale bōe duraalu, Israel sorapéné naale detepa, sukópóló bela tómó wapelatamo mulaleta dua yaai, atima fo dokóló mulalepó.”



<sup>20</sup> “Atétu betere tuɔ dolomó, Moses deyalepó. Ai naaleta, Kótóné keletómó mo kae naale wisipó. Hamaró alimatamoné ai naale sóró betepa, wélié sore kemeyalepó. <sup>21</sup> Téro, hamaró alimatamoné wapela turó só fóló mulalepó. Atéro mupa, kale topo whi Fero senaalemané whaayaai salepó. <sup>22</sup> Téro mepaae doasi tué mole Isip whirapené Moses tué tiki fosó fosó yópóló, mepaae alarape yó melaté felepó. Téro, ama dere fokélé, mo fosó fosó yóo, dere alakélé mo fotokɔ buóló yóo, yaaire whi doayalepó,” erapó.

<sup>23</sup> “Moses doayóló bitiré fóló, ba fo whi siki tamo kemeyóló ɔ ama Israel so whirape noa ala du beteréro kefe felepó. <sup>24</sup> Atéro fóló kelalemó, kale Isip whi betané Israel whi betá doló susupurótu betepa, kelalepó. Atétu betepa, ama fake whitamó até ekeséro seséturaalu, Isip whi mo ti dalepó. <sup>25</sup> Moses-né ama etei kisipa mualepó. Israel fake so whi atimapaee doasi sekei ala erótu betepa, ama fake so whi tao sópóló Kótóné ɔ dotonélirapóló kisipa yaalo nisi yalemó, Israel so whiné atei kisipa sinipó. <sup>26</sup> Téro, kale dere kaae mo hika momómo fóló kelalemó, Israel whi atimaamosisitei hɔle su betepa, ama filiyóló duraalu, ‘Diaamo Israel faketamotei noatepa hɔle su bitu de yalepó.’

<sup>27</sup> Ti fo yalemó, doasi fotokɔ buóló me whi teterótu betere whiné Moses tɛ daalótu duraalu, ‘Ya dɔtamo fo tokóló taleraterere alaró teteróló kaae tare alatamo yópóló né sóró beteraleé? <sup>28</sup> Naaó dó kale Isip whi du yale kaae, ɛkélé atéro daai waleé?’ yalepó. <sup>29</sup> Ai fo woseturaalu, Moses ɔ ai Isip hae kwia taaróló, Midian haepaae botokó felepó. Téro, ɔ ai bemó wale whi bitu, so dokóló naale tamo deyalepó.

<sup>30</sup> “Atéro ba fo whi siki tamo kemeyóló betepa, whikélé bitire Sainai hasi fosó felekemó *ensel* ɔ beterepaae ni sesaapemó si mi sokóló ai dolomó sókó walepó. <sup>31</sup> Atétere ala kolóló, Moses ɔ noa ala duterópóló kisipa teketu betalepó. Atéro, mo ti diriyóló kelaairaaalu, kale ni sesaape ere felekepaae taae felemó, ai si mi dolomótei, Talené ɔpaae i fo yalepó.

<sup>32</sup> ‘Èta, diɔné ayarape Abraham, Aisak, Jekop atima teteróló kaae tare Kótópó’ yalepó. Ti fo depa, ai fo dere tiki kelaai yaleteti, diri furu furu yóló wituraalu, kilini haepaae hemée deyalepó,” yalepó.

<sup>33</sup> “Atépa Talené ɔpaae duraalu, ‘I hae tikita, Kótóné ama tukóló kae muló betere haepa, naao horó betere hó be sokóló taae falae,’ yalepó.

<sup>34</sup> Térapa Moses-ó, Isip whirapené yaalo so whipaae doakale sekei ala erótu betepa wosalepó. Até du betere ala kolóló yaalo atima hɔle fópóló dotonale waairaaalu, yaipi Isip be huluapaae fópóló dotonaai dapó,” yalepó.

<sup>35</sup> “Moses ɔta atimané hó yóló, ɔpaae ya fo tokóló taleraterere alaró teteróló kaae tare alatamo yópóló, né sóró beteraleé? yale whipó. Ti fo yale whitei, Israel fake so whi teteróló kaae tanópóló, Kótóné amatei sóró beteralepó. Atéro beteraai ama *ensel*-né erɔle fópóló dotɛtepa, kale ni sesaapemó duku betere si mi dolomó fo sókó wóló Moses sóró beteralepó. <sup>36</sup> Ama ai Israel so whi Isip be taaróló ɔlisóro wóló betero bituraalu, kelemei alaró so whiné kilitu sira yaaire alatamo eraté kutu betalepó. Até dere alata, kale Isip hae kwia tuɔmókélé, sonaai wei keɔla tuɔmókélé, so whi bitinire tikimó kuturaalukélé, ai alarape eraté kutu betepa, ba fo whi siki tamo kemeyalepó,” yalepó.

<sup>37</sup> “Ai Moses-nétóro Israel so whipaae duraalu, ‘Kótóné kóló whi mo ɛ kaaetóro dotonaalopó. ɔta diɔkóte, sóró beteraalo ai ape,’ yalepó.

<sup>38</sup> Moses ɔ Israel so whitamó whi mei tikimó ɔané ayarape dapesó kutu betepa, *ensel*-né Sainai hasi fosómó mo ti betaire fo bete ɔpaae matepa, amamo ɔpaae maleteti mió ɔané i sya fu betere ape.”

<sup>39</sup> “Téyaleteti, ɔané ayarapené ama dere fo wosóló ɔ ɔmó sinóló bitinipó. Atimané ɔ hɔrapóló faai wale tiki taaróló, Isip bepaaeteti momó fesaae faai kisipa mutu betalepó.

<sup>40</sup> Atéro, kale so whiné Eron-paae duraalu, ‘Dɔ Isip bemó betepa, ɔlisóro wale whi Moses ɔ neté yalerópa, dɔ ɔlisóro faaire kótórape kaekó alerae,’ yalepó.”

<sup>41</sup> “Atéyale sukamó, *bulmakau* hupu male kaae sɔróló kapala kótó aleyalepó. Atéro, atimané aleyóló mulale ɔlapaaeteti, hupu dóló momaturaalu, ai ɔlané doi doasi mulóló ɔla deyóló kilitu betalepó. <sup>42</sup> Ai so whi ó sɔmó daale wéliékélé, hɔrerapekélé, sukakélé,

atimané tale aleróló doi sóró horóló moma du beterópóló, Tale Kótóné ai so whị taaróló sisóralepó erapó. Ai fota, mo take Kótóné kóló whịrapené asẹre fo mo hịtipó.

‘Israel fake so whịrape-ó, diạ so whị bitinire tikimó 40 ba fo tuámó bituraalu, *sipsip* hupu dóló moma deté wou betaletei ẹpaae inipó.

<sup>43</sup> Diạné kuti be dolomó kapala kótó Molek-ró whịné aleyale kótó Repan horetamo beteróló aqmó sukóló bituraalu, tale-ó yóló moma deté kutu ai betale ape.

Atétu betaleteiné yalo diạ Babilon hae kwia taoró wae sóró beterópóló hókó faló ai betere ape,’ ” yalepó.

<sup>44</sup> “Téró, ẹané ayarape atima so whị bitinire tikimó bituraalu, Tale Kótó ẹ ẹtamo mo beterapó kiswa muópóló, kuti be ẹẹpakalepó. Ai kuti beta, Kótóné Moses-paae etéro ẹyae, yóló sūróló yó matepa, kolóló ẹẹpakalepó. <sup>45</sup> Atéro bitiré wóló, nalo ẹané ayarape atimané ai kuti be beleyóló sóró waleteta, Josua-né ẹteróló kaae tawóló betale alimó yalepó. Josua ẹ ama be whị so whịtamo betere hae kwia taaróló, me hae kwiamó betaai fupa, Kótóné ai hae talerape mo fea dóló torokọ faralepó. Atéyale sukamó sóró wale momatere kuti be beleyóló só kutu beteró, Depit betale alimó sókó walepó. <sup>46</sup> Tétepa, Depit-né Kótóné ẹ haịtere ala eratepa, ẹané aya Jekop-né Kótó mo ti moma dere bemó beterópóló kiswa mutu, amó be ẹnaai Kótópaae wosalepó. <sup>47</sup> Téyaletei, ama naalema Solomon-né Tale Kótóné be ẹnalepó.

<sup>48</sup> Atéyaletei, ó sạ taoró betere Tale ẹ mo whịné ẹtere bemó bitimipó. Kale Kótóné kóló whịné i asẹre fo kaaepó.

<sup>49-50</sup> ‘Ó sạta, yalo ẹteróló doasi topo whị betere tikimó bitu, i haeta, ti yalo hó dée daaló betere tiki ai ape. Térapa, diạné noa kaae be ẹyóló ẹ beteraai du bitu de?

Talené duraalu, ẹ sạ nóló betere tiki mekó ere?

Ọla ọla feata, yalo aleyóló muló bitini nisi du betere?’ fo asẹrapó,”

<sup>51</sup> Stipen-né duraalu, “Diạta mo dowaae fole whịrapepó. Noatepa diaaọ hosaa tuámó dowi ala ẹanu, Kótóné fo wosaaire wosẹlikélé kinó bitute? Diạta, diaaọ ayarape bitu yale kaaetóro iru, ẹi Kepe Wisiné dere fo wosaai deretei hýyóló mo dowaae fu beterapó.

<sup>52</sup> Kótóné kóló whị me dekó diaaọ ayarapené susupui ala erénipó, fo yaaloé? Mo fea diaaọ ayarapené susupui ala erótua yalepó. Dowi alakélé inire Talené ama mo donoi Whị wisinaale waalo ai ape, yóló yó mótu betere whịrapekélé, diạné ayarapené dua ipakalepó. Atétua yale kaae, miókélé dowi ala inire whị wisinaale eleké deyóló dópóló, diaaọ sesemeralepó. <sup>53</sup> Talené tukóló muló betere fo *ensel*-rapené diạpaae yó matepa wosaletai, diaaọ ai fo tukóló sisópaae eralepó,” yalepó.

### *Stipen kapo duné siriyóló dale fo*

<sup>54</sup> Ai fo dere woseturaalu, kale ai fo tokóló taleraterere Juda whịrape atima mo dei fopaae buturaalu, sereke hale yalepó. <sup>55</sup> Téyaletei, Stipen ẹ ẹi Kepe Wisi ẹaturaalu, sapaee kese horalemó, Tale ẹ tuámó ere ẹeró Yesutamo Kótóné turu naase ẹemó daapa kelalepó.

<sup>56</sup> Atépa duraalu, “Kelaee! Hepen be tų tukwẹ fóló, Whịné Naalema Kótóné turu naase ẹemó daapa mió yalo kelerapó,” yalepó.

<sup>57</sup> Atétepa, atimané ai dere fo wosaalo meipóló, naasené wosẹli kinóló fo fake yóló ẹ daale tikipaae mo hapale tourale walepó. <sup>58</sup> Atéro, Stipen naasemó sej sóró be tipi aqpaee taae deróló kapo duné siróló daai kaae salepó. Até yaaipatei, ama i ala depa kelalepóló yale whịrape atimané fọloi kutirape sorokóló, betạ kokopei whịné kaae tanópóló, ama hó betemó mulaleta yalepó. Ai whịné ama doita, Sol-pó.

<sup>59</sup> Atimané Stipen ẹ kapo duné siritepa, ama Talepaae momatu duraalu, “Tale Yesu-ó, yalo kepe bete betạ naao dape sae,” yalepó. <sup>60</sup> Atéro, ẹ bukutiri teyạró bitị doropóló fo fakeyóló duraalu, “Tale-ó, i dere alamó naao atimané dowi ala kwia aluróló kemerae,” yalepó. Ai fo yóló kale whị ẹ mo ti sinalepó. Atétere alata, Sol ẹkélé aimó daalu, wisirapa téyae du betalepó.

## 8

*Keriso so whi susupu sóró dapo dapo yale fo*

<sup>1</sup> Atéyale sukamó, Jerusalem bemó betó mole Keriso so whipaae doa susupu sere ala eralepó. Atei ala depa, Talepaae tué tiki tiró betere Keriso so whi Judia hae kwiaró Samaria hae kwiatamopaae dapo dapo yóló felepó. Atétepa, kale *apotel* whirape atima betá Jerusalem bemó betó molepó. <sup>2</sup> Téró, mepaae Kótóné ala eró tare whirapené Stipen douróló, doasi dekené sini moló-u du betalepó. <sup>3</sup> Téyaletei, Sol-né Keriso so whi doraté kweyaairaaluu, kaae salepó. Tétu, be dokó ą kweyóló, Keriso so whi fea sjiyóló *dipula* beteraleta du betalepó.

*Filip Samaria haepaae fóló yale ala*

<sup>4</sup> Atéró dapo dapo yóló fele so whi fóló betó mole tikimó, mió wosetere kisi fo wisi so whipaae yó mótu betalepó. <sup>5</sup> Filip Samaria hae kwiamó tene be huluapaae doropóló, so whipaae Yesu Kerisota, Kótóné i haemó betó mole so whi teteróló kaae tanópóló sóró betero betere whipóló yó mótu betalepó. <sup>6</sup> Aimó wóló touró betere so whi feané Filip-né yale foró erale kemei alarapetamo kilitu, ama dere fo wisiyóló wosaairaaluu, atima fea woséli muló beterepó. <sup>7</sup> Atétu, so whi tuámó tepeyóló betale dowi keperape sókó furaalu, keteré yóló sókó fua yalepó. Hó naase dore so whiró tiki dąamu yóló momaare so whitamo wisirótua yalepó. <sup>8</sup> Atétere ala kilituraalu, ai be huluamó betó mole so whi atima mo hękesené sukutu betalepó.

*Isi whi Saimon-paae yale fo*

<sup>9</sup> Téró, ai be huluamó whi betá Saimon beterepó. Ba fo doasimó ai seké ą isi whi bitu, du betere alamó Samaria so whi feané sira dua yalepó. Atéteremó ą mo doasi seké whipóló bopé fake du beterepó. <sup>10</sup> Atétepa, mepaae doasi doi mole whirapekélé, doi munire whirapekélé, mo fea wóló ama dere fo wosóló ą dukirótu betalepó. Atétu duraalu, “I whita, Kótóné doasi bole fotokó kaae bulapó,” du betalepó. <sup>11</sup> Téró, mo take ą isi whi bitiré wouraaluu, du betale ala kolóló, siratu betaletiné so whi fea ai alatei sya felepó. <sup>12</sup> Téyaletei, Filip-né atimapaae Kótóné teteróló betere aomó mole alaró Yesu Kerisoné ere alatamo etérópóló yó melótu betalepó. Ama atéró yó matere fo wosóló so whi fea kisipa feteyóló Talepaae wapa, Filip-né atima Yesuné doimó weı tópurótua yalepó. <sup>13</sup> Kale whi Saimon ąkélé, tué tiki feteyóló Talepaae wapa, Filip-né ą weı tópuralepó. Téró, Filip kotere tiki dokó fea Saimon atimaamo wusuró kuturaalu, me ala yaairemó dere kelemei alaró sira yaaire alatamo Filip-né eratepa kilitu, Saimon-né sira dua yalepó.

<sup>14</sup> Jerusalem bemó betere *apotel* whirapené Samaria so whi Talené fo wosalepó dere wosetu atimané Pitaró Jon-tamo doteyalepó. <sup>15</sup> Téró, kale seké tamo fóló, ai Samaria hae kwiamó tene be huluamó Talepaae kisipa tiki tiró betere so whi Deı Kepe Wisi sópóló momaralepó. <sup>16</sup> Ti noa betené meipó. Deı Kepe Wisi atima tuapaae tepeyóló bitı waai teópatei, Yesu Kerisoné doimó atima weı maaté tópuralepó. <sup>17</sup> Atépa, Pitaró Jon-tamoné ai so whi tikimó naase mulalemó, Deı Kepe Wisi atima tiki tuapaae bitı dorowalepó.

<sup>18</sup> Saimon-né kale *apotel* whi tamoné so whiné tikimó naase mulalemó, Deı Kepe Wisi bitı wale ala kolóló, atimaamomó *moni* melaai i fo yalepó. <sup>19</sup> “Diaamoné dere ala kaae yąlokélé, mepaae so whi Deı Kepe Wisi sópóló naase mulaai dapa, ępaae ai alakó eraasepóló dapó,” yalepó. <sup>20</sup> Ti fo depa, Pitané ąpaae duraalu, “Naa *moni* yątamo wusuró kęlaa yóló alu yópóló, yae. Ti noatepae, naao kisipané Kótóné kęlené sukuturaalu, hęle matere ęla *moniné* dupu dere aęrapóló de? yalepó. <sup>21</sup> Yą dątamo Talené ama kutó dirópóló sóró betero bitinireteiné. Kótóné keletómó naao hosaa tuámó wisi kisipa munipó. <sup>22</sup> Térapa, dowi ala taaróló Talepaae kisipa feteyae. Atétepa, ti Kótóné naao hosaa tuámó muale dowi kisipamó kwia melaai yaletei, hęle aluraalopó. <sup>23</sup> Ti naao hosaa tuámó dowi kisipa fąayóló mupa, yąlo kelerapó. Atéruraalu, dowi alanétei yą dokóló wae sóró betero beteraapó,” yalepó.

<sup>24</sup> Ti fo depa Saimon-né ąpaae duraalu, “Ti naao ępaae ai yale fo mo yaęsórópa, naotei ęmó momarae,” yalepó.

<sup>25</sup> Atéró, Pitaró Jon-tamoné kelené mo kelale alaró Talené fotamo yó mótu beteró, momó Jerusalem bepaae fesaae faai felepó. Atéró, furaalu, ai Samaria hae kwiamó tene be hulua tų felekemó tų mole berapemó kale fo wisi yó melaté felepó.

*Filip-ró Itiopia whıtamóné yale fo*

<sup>26</sup> Atéró eté yalepó. Talené ama *ensel*-né Filip-paae duraalu, “Yata, Jerusalem be taaróló Kasa be huluapaae derepaai *saoti* fakeró kópu kaae fale hae tikimó fole tų sya fae,” yalepó. <sup>27</sup> Téró, Filip ą ai tųmó fu betalemó, betą Etiopia whıjó nólukú soki whı mo umó wapa kelalepó. Ai whı ąta, Etiopia hae kwia teteróló kaae tare topo so Kandané *moniró* mepaae néli ąlatamo kaae tanópóló sóró beteró betere doasi whıjó. <sup>28</sup> Ai seké ąta, Jerusalem bepaae Talepaae moma ene fi fesaae wou, ama *hos* hupuné sıyóló sóró kotere ąla tómó beteró Kótóné kóló whı Aisaiané asere fo dosąaté wou betalepó. <sup>29</sup> Atéró dosąaté wou betepa, Talené Dęi Kepené Filip-paae duraalu, “Yą mo hapale fóló kale whı beteró wou betere *hos* hupuné sıyóló só fole ąlatamo hokolaa yóló betąmó faai fae,” yalepó.

<sup>30</sup> Ai fo depa, Filip ą mo hapale fóló, kale whıtamo betąmó titi yóló fu betalepó. Atéró wosalemó, Aisaiané asere fo kale whıné dosąaté fu betepa, Filip-né ąpaae woseturaalu, “Naa ai dosąaté fu betere foné bete naao kisipare?” yalepó.

<sup>31</sup> Ti depa kale whıné Filip-paae tokó mótu duraalu, “Mené ępaae yó menitepa, ti netéró tuę saaloé?” yalepó. Ti fo yóló kale whıné Filip-paae ątamo bitı holae depa, ą titiyóló bitı holalepó.

<sup>32</sup> Kale Etiopiané whıné dosąaté wale kóló whı Aisaiané asere fo i ape. “Ąta, *sıpsıp* hupu daai duóló ąlısóró fu dere kaae yalepó. Téró, me kale *sıpsıp* hupu male niki tikitepa, keteré initere kaae ama kóló mo nomalepó.

<sup>33</sup> ąpaae doakale hale seróló susupuratere alakélé fo tokóló taletere alakélé ini, hąle só deratere ala betą yalepó.

ą naale senaale nalopaae yaai dere ala kolóló né yó melaaloé?

Ti atimané ą i haemó betaqsóró kisipa mutu, mo ti dalepó,” yalepó.

<sup>34</sup> Téró kale Etiopia whıné Filip-paae woseturaalu, “I asere kóló whıné ere fo ąmó erépe whı me kaemó ere?” yalepó. <sup>35</sup> Tétepa, Filip-né Aisaiané ai asere fomótóró kaae sóró Yesu Kerisoné mió wosetere kisi fo wisi yó maté felepó.

<sup>36</sup> Atéró, atimaamo fu beteremó tų tuąmó weı ke belepa kolóló, kale sekéné Filip-paae duraalu, “Weı ke wisinaale ti belerapa kelae. I weı kemó ę tópuratere dore?” yalepó.

<sup>37</sup> (-) <sup>38</sup> Ai fo yóló, kale sekéné ama *hos* hupu néli tare whıpaae keıróló daayae yalepó. Atéró daapa, atimaamo wusuró ai kale weı ke dolopaae doropóló daalu, Filip-né kale seké weı tópuralepó. <sup>39</sup> Atéró, atimaamo hae taopaae taae holalemó, mo ai fapotóró Talené ama Dęi Kepe Wisiné Filip tokó sóró felepó. Atéró, kale Etiopia whıné Filip momó kae kilinipó. Tétepa, kale seké ą tųmó fu bituraalu, hękesené sukuté felepó. <sup>40</sup> Téyaletei, kale Filip ąkélé, kele ąlinameróló dapesó wale ala kilinipatei, Asotas bemó sókó felepó. Atéró sókó fóló, ai tų demó tų mole be huluarapemó, so whıpaae mió wosetere kisi fo wisi yó melaté felepó. Atéró, yó melaté fóló, Sesaria be huluamó sókó felepó.

## 9

*Sol dowi ala deté kutu beterapó yale fo*

<sup>1</sup> Ai ala du betere tuąmó, Sol-né Talené ala eró tare whırape atima daalopóló wiratere fo hąle yó tarepó. Damaskus be huluapaae faai, so whımó Talepaae momaratere topo whı beterepaae felepó. <sup>2</sup> Atéró duraalu, “Ę Damaskus be huluapaae faai dapa, diąné u bemó betere Juda fakené fo wosetere be kaae tare whırapené ę mo whı nisiyaqsóró *fas* mekó asęyóló ąlae. Ai *fas*-mó i kaae fo yae. Aimó Yesu Kerisoné ala sya fole so whıjó betepa, ti i Jerusalem-paae *dipula* sóró wópóló, ępaae sóró fae yóló asę yae,” yalepó. <sup>3</sup> Atéró, Sol ą Damaskus be felekepaae sókó faai deremó, ó hepen-mó Talené dę hapale sókó wóló ą

daale tiki mo fea deyo felepó. <sup>4</sup> Téteremó a haepaae deraapisa fóló mupa, samó fo yóló duraalu, “Sol! Sol! Naaó e noatepa doróló supuraté kutu bitu de?” yalepó.

<sup>5</sup> Tétepa, Sol-né duraalu, “Tale-ó, ya né de?” depa Yesuné duraalu, “Eta, naao doróló susupuraté kutu betere whi Yesupó,” yalepó. <sup>6</sup> “Térapa, ya turukó holóló Damaskus be huluapaae fae. Aimó betepa, ti whi mené naao yaaire ala yapaae yó melaalopa, ama dere fo naao sya fóló yae,” yalepó.

<sup>7</sup> Ai ala deremó, Sol-tamo wale whirape atima fokélé tekeni, hokomó sókó finé daae mulu, dere fomaaté wosalepó. Téyaletei, ai fo dere whiné kelepaa atima kilinipó. <sup>8</sup> Téró, Sol a turukó holóló kele fisaae horóló kele kele yalemó me qlakélé koló feni, kele dilikiyalepó. Atépa, atamo wale whirapené a naasemó tawóló alisoró fóló, Damaskus bemó sókó felepó. <sup>9</sup> Atéro, be de sosemó kele dilikiyóló bitu, qlakélé, weikélé néni, hãle betalepó.

<sup>10</sup> Atéro betepa, ai bemó Yesuné ala eró tare whi betã Ananias beterepó. Ai whiné noke naró dere kaaené Talené apaae duraalu, “Ananias-ól,” depa, ama duraalu, “Tale-ó maé, e i betere ape,” yalepó.

<sup>11</sup> Tétepa, Talené ai kale whipaae duraalu, “Mo donoi tũpóló doi mole tũ seraa fóló, Judas-né bemó sókó fae. Atéro Tarsus whi Sol momó betere? yóló wosae. A ai bemó bituraalu, epaae moma ai du betere ape. <sup>12</sup> Atérapa, ama noke naró dere kaaené i ala depa, kelalepó. Betã whi Ananias a beterepaae wóló ama tikimó naase mulale wapa, ama kele wisi yaairetei kolóló, ai betere ape,” yalepó.

<sup>13</sup> Ti fo depa, Ananias-né duraalu, “Tale-ó, mepaae so whiné epaae i fo ene wuatepa, wosalepó. Ai seké ata, Jerusalem bemó naao kae beteró betere so whi doróló mo doakale dowi ala erótu betere whipó yalepó. <sup>14</sup> Mió ipaae wóló betereiteikélé hãle meipó. Jerusalem be huluamó du betere ala kaae, i be huluamókélé, naao doi yóló momatu betere so whirape *dipula* saai so whimó momaratere topo whiné ai ala yaai fae yóló, *fas* matepa sóró walepó,” yalepó.

<sup>15</sup> Tétepatei, Talené Ananias-paae duraalu, “Ai whita, ai ala du betale whitei, mió yãlo ala yó taruraalu, yãlo kutó diraté fõpóló sóró beteratapa, fae. Ti ata, take nalopaae Juda meire fake so whipaaekélé, doasi tetéróló kaae tare topo whirapepaaekélé, Israel so whipaaekélé, yãlo doi eraté kutu betaaire whi ai ape. <sup>16</sup> A até deté kutu betepa, yãlo doimó a mo doasi dele sóró susupui ala saalopóló, yãlo apaae yó melaalopó,” yalepó.

<sup>17</sup> Ai fo depa, Ananias a fóló, Talené apaae yó male bepaae felepó. Atéro sókó fóló, kale seké betere be dolopaae holóló Sol-né tikimó naase mulóló duraalu, “Yãlo no Sol-ó, Tale Yesu Keriso ya i Damaskus bepaae waai wapa, tũ tuãmó sókó walepó. Atéyale sekéné naao ai dilikire kele momó wisiróló qã qã kolóo, Deĩ Kepe Wisi ya tiki tuapaae bitĩ wóló fãanóo yõpóló, ama e ya beterepaae dotonatepa wóló i daale ape,” yalepó. <sup>18</sup> Ai fo deteretamotóro, kale whiné kele dolomó ya fumi kaae qã sókó dorowóló ama kele momó wisiyalepó. Atéro wisi depa, a weĩ tõpuralepó. <sup>19</sup> Atéro a qã nóló ama fotokõ momó bune walepó. Sol a Yesuné ala erótu betere whirapetamo ai Damaskus bemó mepaae be derape betalepó.

#### *Sol-né Damaskus beró Jerusalem betamomó yale ala*

<sup>20</sup> Ai be demótóro kaae sóró, Juda whirapené fo wosetere berapemó Yesu Keriso a mo Kótóné Naalemapó yóló, so whipaae hãkeamó yó mótu betalepó. <sup>21</sup> Atétepa, so whi feané ama yó matere fo wosóló sirayóló duraalu, “I whita, take ó Jerusalem bemó Yesupaae tué tiki tiróló betó mole so whipaae doakale susupui ala eraté kutu betale whi meié? A ipaae waiteita, i bemó betó mole Keriso so whipaae doasi dowi seké ala eróló, so whimó momaratere topo whipaae *dipula* sóró male faai wale whi meié?” yalepó. <sup>22</sup> Téyaletei, Sol-né Talené fo eratere ala mo ti fake deté fóló mo fosó fosóre whi betalepó. Atéru, Damaskus bemó betó mole Juda so whipaae Yesuta, so whi tetéróló kaae tanõpóló sóró betéro betere Kerisopóló yó matepa, so whiné mo dono dapóló kisipa yalepó.



<sup>23</sup> Atéró, yó melaté fóló mepaae be dɛrape kemetepa, Juda whɛrapené Sol daai kisipa mutu, atima betɛpaae tourale wóló atimasisi kikiti fo dukutu betalepó. <sup>24</sup> Atéyaletei, atimané ɛ daai du betere ala ama kisipa yalepó. Dilikitamokélé, dɛtamokélé, ai be bopéro betere tipi tɛ sókó wale tiki dokɔ ɛ daai, melaa yóló bitɛta dua yalepó. <sup>25</sup> Ai fo woseturaalu, kale mepaae Sol-né dere fo wosóló sya fu betere whɛrapené ɛ tao suraalu, ai be bopéro betere tipi dolo sokóló dilikitamo yomó deyóló halikané duwóló deralepó. <sup>26</sup> Téró, Sol ɛ Jerusalem bepaae holóló bituraalu, aimó mepaae Yesuné ala erótu betere whɛrapetamo touyóló betaai yaletai, atima ɛ kelaqsóro wiyalepó. Atima wi yaletaita, ɛ Yesuné ala eratere whɛpóló kisipa tiréni yaletainépó. <sup>27</sup> Atétu betepa, Banabas-né kale whɛ Pol *apospel* whɛrape beterepaae dapesó fóló daaló bitu, i sekéta Damaskus bepaae faai fu betepa tɛ tuamó, Tale wóló daapa, ama kelené mo kilipakalepó. Téró, aimó Talené ɛpaae fo ipakalepó. Ai fo yóló Damaskus bemó bituraalu, ɛ mo wikélé ini, halaainé Yesu Kerisoné doimó fo yó mótu bitipakalepó. <sup>28</sup> Atéró, Sol ɛ atimatamo betamó bituraalu, ai Jerusalem be huluamó so whɛpaae Talené fo wikélé ini, mo halaainé Yesuné doimó yó maté kutu betalepó. Atéteremó, whɛ mené ɛ sesékélé inipó. <sup>29</sup> Téró, Sol-né Krik be fo bole Juda so whɛpaae Yesu ɛta, mo Kótóné Naalemapóló kisipa yópóló, fo tokótamo du betaletai, mepaae Juda fake whɛrapené Sol daairaalu du betalepó. <sup>30</sup> Ai fo woseturaalu, Keriso norapené Sol daqsóro tao suraalu, Sesaria bepaae dapesó dorowóló, Tarsus bepaae fópóló dotonalepó.

<sup>31</sup> Atéró, Judia hae kwiamókélé, Kaleli hae kwiamókélé, Samaria hae kwiamókélé, Keriso so whɛtamo bóe dóló susupui ala erótu betaletai, mió i alimó hajné sukóló dua betó molepó. Talené Dɛi Kepe Wisiné atima fotokóróló ketekɛ bulatapa, Yesupaae tué tiki tiratere so whɛ mo ti fake deté felepó. Atéró, Kótó ɛta, mo doa fotokɔ bole Talepóló wi kisipa mutu, hemée deyóló mo dua betó molepó.

#### *Pitané Enias-ró Dokas-tamo wisirale fo*

<sup>32</sup> Téró Pita ɛ mepaae Kótóné kae betéro betere so whɛ betó mole be hulua dokɔ fea keleté fóló Lida be huluamó betó mole Keriso so whɛtamokélé ekei fo yóló betaai felepó. <sup>33</sup> ɛ atéró wóló, ai bemó betɛ whɛ ama doi Enias betepa kelalepó. Ai seké ɛta, tiki dɛamuyóló hale fiyótóro mupa, 8-ró ba fo kemeyale whɛpó. <sup>34</sup> Atéró mupa, Pitané kale whɛpaae duraalu, “Enias-ó, Tale Yesu Kerisoné yɛ mió ai wisiratapa, turukó holae. Téró naao besekɛ tukóló bopeyóló tupaae mulae,” yalepó. Téyalemó, kale whɛ ɛ mo hapale tėti turukó holóló daane holalepó. <sup>35</sup> Atéró, ai kale Lida be huluamó betó mole so whɛró Saron be huluamó betó mole so whɛtamoné tiki sinóló dɛamure whɛ Enias wisiratere ala kilituraalu, Talepaae kisipa tiki tirótua yalepó.

<sup>36</sup> Téró, Jopa bemó Talené ala eratere sokó betɛ ama doi Tabitapó. Krik foné ai doi Dorkas doi mulapó. Ai so ɛta, betere dokɔ fea hɛkesené sinóló yaala sókó fóló wisi ala erótu, yolealere so whɛmó ɔla ɔla hale tao sóro matere ala fɛane so wisinaalepó. <sup>37</sup> Atétu betale sukamó, kale so ɛ heponé sukalepó. Atéró sukutepa, mepaae sorapené ama tiki fokóló kutiné bopeyóló siki be kepaae mulale holalepó. <sup>38</sup> Ai be Jopata, Lida be felekemó erapó. Atéreteiné Talené ala eratere whɛrapené Pita Lida bemó betera depa woseturaalu, atimakó whɛ tamo fópóló dotɛyalepó. Atéró fóló Pitapaae duraalu, “No-ó yɛta, mió mo dɛmotamotóro hapale faai dapesene walepó,” yalepó.

<sup>39</sup> Tétepa, Pita ɛ atimaamotamo fóló, Jopa bemó sókó fóló, kale so sukóló mole siki be kepaae dapesó horalepó. Atéró aimó betó mole wulia sorape Pita daalepaae wóló moló-u yóló duraalu, “Ita, ai sukale so ɛ sukɛai bituraalu, male doasi deróló sókó fatere fɔloi kutiró mepaae deratere kutirapetamo i ape yóló,” yó malepó.

<sup>40</sup> Tétepa, Pitané ai sorape belapaae hɔkonóló ɛ bukutiri teyaró bituraalu, moma yalepó. Atéró moma yóló ɛ kale so molepaae fetée wóló duraalu, “Tapita-ó, yɛ turukó holae,” depa kale so kele fisɛae horóló, Pita kaae taru turukó holóló bitɛ holalepó. <sup>41</sup> Atéró betepa, Pitané kale soné naasemó tao sóro turukó horóló daalalepó. Atéró kale wulia soraperó Keriso so whɛtamopaae kepaayale so i ape yóló yó malepó. <sup>42</sup> Pitané kale mo ti sinóló mole sotei, momó kepaaróló beteralepó dere fo kulu kulu só kwɛyóló fakeratepa,

Jopa be huluamó betó mole so whị mo feané wosalepó. Até yalepó dere fo woseturaalu, so whị mo fea Talepaae feteyóló kisipa tiki tirótua yalepó. <sup>43</sup> Téro, Pita ả Saimon-tamo mepaae be đẹrape betalepó. Saimon-ta, hupu sekañé mepaae ọla ọla ale yaairaalu, bé bé yópóló wẹimó fokotu betere whịpó.

## 10

### *Konilias-né Pitapaae ape yale fo*

<sup>1</sup> Atéyale sukamó, Sesaria whịkó ama doi Konilias beterepó. Ầta, ai be huluamó 100 Rom diki tare whịrape kaae tare topo whịpó. Ai diki tare whịrapeta, Itali hae kwiaró walepó. <sup>2</sup> Konilias-ró ama naale senaaletamokélé, somakélé, atima mo fea Talené ala yó taruraalu, Kótó aqmó sukóló beterepó. Atéru, yoleale yóló betó mole so whịmó, betere dokọ fea ọla ọla hẹle matere alaró, moma dere alatamo yó tarepó. <sup>3</sup> Atéro betạ sukamó, kuluka 3 kilok ả ama be dolomó betepa, noke naró dere kaaené Kótóné *ensel* sókó wóló daane wapa, ama mo diriyóló kelalepó. Atéru ảpaae duraalu, “Konilias-ó,” yalepó.

<sup>4</sup> Atéro dere fo woseturaalu, kale whị ả witamo *ensel* daalepaae kese faróló duraalu, “Tale-ó, maé?” yalepó.

Tétepa, *ensel*-né ảpaae duraalu, “Nao moma dere alaró yoleale yóló betó mole so whịmó hamoko yóló hẹle matere alatamo Kótóné kilituraalu, kokoné sukunapó. Atei ala dereteiné yạ tuẹ keteréni, ama kisipa yó tarapó. <sup>5</sup> Térapa Konilias-ó, Jopa bemó whị betạ ai betere ape. Ai whịné ama doita, Saimon-tei Pitapó du betepapó. Térapa, ai whị Jopa bepaae dape sene fópóló, diạkó mepaae whị dotonae. <sup>6</sup> Ầta ama yakoma Saimon-tamo ai betere ape. Ai Saimon-ta, hupu sekañé to ó mepaae ọla ọla aleyaairaalu bé yópóló, wẹi fokotere whịpó. Ama beta wẹi fókumó ai tẹne ape,” yalepó.

<sup>7</sup> Ầpaae ai fo yóló, kale *ensel* fupa Konilias-né ama bemó kutó diratere whị tamo yóo, Kótóné ala eró tare ama diki tare whịrapekó betạ yóo, yóló ape yalepó. <sup>8</sup> Téro betepa, atimapaae kale *ensel*-né ảpaae yale fo fea yóló, Jopa bepaae fópóló dotonalepó.

### *Pitané noke kaaené kelale ala*

<sup>9</sup> Atéro tumó fiyóló, hịka be đẹtepa, atima Jopa be huluapaae sókó faai feleke deretamo eté ipakalepó. Pita ả Jopa bemó 12 kilok sukakelemó moma yaairaalu, kelekele dere siki bepaae holóló beterepó. <sup>10</sup> Atétepa, yakoma Saimon-ró somatamo aqró bemó naaire ọla donoróló muló betepa, ả siki bepaae holóló moma du betalemó, ả wote yalepó. Atépa, noke naró dere kaaené i ala depa kelalepó. <sup>11</sup> Ó hepen be tỵ tukwẹ fóló doasi đẹi kuti kaae ọla doyró kwia dokọ dorokó fóló amatei dorowou betepa kelalepó. <sup>12</sup> Ai dorowale kuti kaae ọla dolomó i haemó niki daani ke detere ọlaraperó barapetamokélé, hó naase daae mole ọlarapekélé, mo fea ai kuti dolomó betó mupa kelalepó. <sup>13</sup> Atépa, ó sạmó fo yóló duraalu, “Pita-ó, yạ turukó holóló ai betó mole ọla dóló nae,” yalepó.

<sup>14</sup> Ti fo depa Pitané duraalu, “Tale-ó, mo deretei mo take nao đạpaae, ‘Ai ọla naqse,’ yóló muló betepa ẹ werapó,” yalepó.

<sup>15</sup> Ti fo depa, kale dere kaae momó ảpaae duraalu, “Kótóné yạpaae wisirapa nae dere ọla, ẹ werapó ekesé. Sóró nó betạ yae,” yalepó.

<sup>16</sup> Ầpaae ai fo dere alata, sore félimó yóló mo ai fapotóro kale kuti ó hepen-paae momó sóro holalepó.

<sup>17</sup> Pitané ảpaae i yó male ala noa betené yalerópóló kisipa teketu betalepó. Atétu betepa, Konilias-né dotonale whịrape wóló, Saimon-né be momó tẹnérópóló keketé wóló, be bopéro betere tipi tỵ sókó walemó daae molepó. <sup>18</sup> Atima atéro daalu, fo tekeróló duraalu, kale Saimon-tei Pitapó du betere whịkó imó betere yóló wosalepó.

<sup>19</sup> Pita ai yale alané bete kisipa hẹle teketu betepa, Đẹi Kepe Wisiné ảpaae duraalu, “Saimon-ó, whịrape sorené yạ keketé ai kutu betere ape. <sup>20</sup> Térapa, yạ turukó holóló aqró bepaae derepae. Ai whịrapené yạpaae atimatamo faalopó depa me kisipa muni, atima yạlo dotonalepa fó betạ yae,” yalepó.

<sup>21</sup> Téró, Pita ʔ doropóló kale wh̄rapepaae duraalu, “Diaaʔ ai keketé kutu betere wh̄ta, ʔ i ape. Térapa diʔ noatepa waleé?” yalepó.

<sup>22</sup> Ti fo depa atimané duraalu, “Dʔata, kale diki tare wh̄rapené topo wh̄ Konilias-né dotonatepa walepó. Ai wh̄ ʔata, dowi alakélé enei Kótóné ala erótu betepa, Juda so wh̄ mo feané wh̄ wisipóló doi sóró horótu betepapó. Tépa, mo kae beteró betere *ensel*-né ʔpaae duraalu, ʔa ama bepaae wóló, naao dere fokó wosaaipa dape sene fae depa, walepó,” yalepó. <sup>23</sup> Ti fo depa, Pitané atima bepaae dapesó fóló fiyalepó. Atéro, h̄ka be dētepa, kale wh̄rapetamo Pitakélé, mepaae Jopa bemó betó mole Keriso wh̄rapekélé fea felepó.

<sup>24</sup> Atima atéro, t̄ tuʔamó diki betʔa fiyóló, h̄ka Sesaria bemó sókó felepó. Téyalemó Konilias-né fake wh̄rapekélé, ama fulumu wh̄rapekélé, mo fea touróló Pita dapesó wópóló kaae tawóló beterepó. <sup>25</sup> Pita atéro sókó wapa, Konilias-né ʔ doasi wh̄pa kilitu, ama hó aʔmó bukutiri tēyaró bit̄ derepelepó. <sup>26</sup> Atétepa, Pitané kale wh̄ tao sóró turukó horóló duraalu, “Turukó holae. Dʔamo wusuróta mo wh̄pó,” yalepó.

<sup>27</sup> Téró, Pitaró Konilias-tamo fo deté fóló be tuʔpaae kelalemó, so wh̄ mo fea touró beterepó. <sup>28</sup> Atéro betó mupa Pitané duraalu, “Dʔa Juda fake diʔ Juda meire fake so wh̄tamo betʔamó fo yóló ó ʔla nokole ala ʔaʔse eretei diʔ feané ai kisipa ere ape. Téretei, mió Kótóné ʔpaae i ala yó malepó. Dʔa Juda fake so wh̄ne kae kae fake so wh̄paae i ala dorapó, i ala wisirapóló eratere fo ʔaʔse yóló ʔpaae yalepó. Atéyaleteiné mió ʔ diʔtamo betʔamó beaai ape dere fo wosóló h̄rapó enénipó. <sup>29</sup> Kótóné ʔpaae ai fo yaleteiné naao ʔ dape sene wópóló dotonale wh̄rapepaae faalomeipó ini, atima dere fo betʔa wosóló i daale ape. Térapa, naao ʔ noatepa dape sene wópóló dotonaleé?” yalepó.

<sup>30</sup> Ti fo depa, Konilias-né ʔpaae duraalu, “Doyró be dē kemeyaa i h̄le bitu, kuluka 3 kilok suka kelemó ʔ ʔalo be dolomó moma du betalepó. Atétu betepa, mo dēi kuti deréli *ensel* mo hapale sókó wóló ʔalo hosaa tuʔamó daane walepó. <sup>31</sup> Atéro daalu ʔpaae duraalu, ‘Konilias-ó, naao hamoko yóló, yolealere so wh̄ tao sóró h̄le matere alaró moma dere alatomota, Kótóné ama keletómó mo donoi ala dapóló kisipa mutapó. <sup>32</sup> Térapa, Konilias-ó, wh̄ betʔané ama doi Saimon-tei, Pitapó du betere wh̄ Jopa bemó ama yakoma Saimon-tamo beterepa, dape sene fae. Ama yakoma Saimonta, hupu sekaʔné mepaae ʔla ʔlarape aleyaairaalu, bé yópóló w̄imó fokotere wh̄ ai ape. Ama beta, ti w̄i fókumó ai tēne ape,’ yalepó. <sup>33</sup> *ensel*-né ʔpaae ai fo depa, ai wh̄rapené ʔa dape sene wópóló, ʔalo atima hapale dotonalepó. Atétepa, ʔa atimatamo waleteiné mo kée dapó. Ti Talené keletómó dʔa fea wóló i betó moletei, Talené ʔpaae yae yale fo wisi naao dʔpaae depa wosaai dapó,” yalepó.

<sup>34</sup> Tétepa, Pitané fo kaae sóró Konilias-paae duraalu, “ʔ Jopa bemó betepa, Talené ʔpaae yó male alané bete mió ʔalo tuʔe yalepó. Tale Kótó ʔata, mepaae wh̄ tao sóró wisi kisipa mulótu, mepaae wh̄mo dowi kisipa mulatere Tale meipó. ʔata, dʔa mo feapaae betʔa alatóró erótua yaaire kisipa mulapó. <sup>35</sup> I hae kwia dokʔ feamó betó mole so wh̄ Kótó aʔmó sukóló bitu, ama yae dere ala betʔa erópóló t̄ wisi donorótu betere so wh̄ta, ti Kótóné ama dape saalopó. <sup>36</sup> I fota, Kótóné dʔa Israel so wh̄paae yalepó. Ama kale mió wosetere kisi fo wisi etéro yó melalepó. Dʔa Kótótamo dua betérópóló Yesu Kerisoné ama yale alané dʔa hosaa muni deyóló beteró betepapó. Ti ʔata, i haemó betóló fale so wh̄ mo feané Talepó. <sup>37</sup> Jon-né so wh̄ w̄i tópuraaopó, fo yó male k̄lipaae Kaleli haemó kaae sóró Yesu Kerisoné fo yó melaté fóló, Judia haemó sókó waletei diʔ feané kisiparapó. <sup>38</sup> Kótóné Dēi Kepe Wisi Nasaret wh̄kó Yesu tuʔamó beteróló, so wh̄ fea tēteróló kaae tawópóló ama doasi fotokʔkélé bulóló sóró beterepalepó. Atéro, hae kwia dokʔ feamó kuturaalu wisi ala eróo, dowi kepe tepeyóló betere so wh̄kélé wisiróo yópóló, Kótó ʔtamo betʔamó kutu betalepó.

<sup>39</sup> Dʔata, Israel so wh̄ betere tikiró Jerusalem betamomó bitu, ama erale alarape dʔané kelené kelaletēi yó maté kutu betepapó. ʔata, atimané filiparó betere ni tómo oleróló dalepó. <sup>40</sup> Téyaletei, ʔ sinóló dou dolomó sore sukamó mupa, Kótóné kepaaró betepapó. Atéro kepaayóló betereitei, mepaae so wh̄né kolópóló yalepó. <sup>41</sup> Atéro bitu, sókó wua dere alata, so wh̄ feané keletómó ini, Kótóné ama sorokó su yóló beteró

betere so wh̄rape beterepaae maaté sókó wua yalepó. Ti ai sókó su yóló betero betere wh̄rapetamo bituraalu, ɔlaró w̄itamó nukua yale wh̄rapeta, ti d̄apó. <sup>42</sup> Téro, take ama d̄apaae i fo ene fae yalepó. ‘Kale mió wosetere kisi fo wisi yó móturaalu, ɛta Kótóné dī suk̄ale so wh̄tamokélé ó betó mole so wh̄tamokélé, fo tokóló talerópóló, sóró daaló beteropó yóló yó melale fae,’ yalepó. <sup>43</sup> Take Kótóné kóló wh̄rape dok̄o feané mepaae so wh̄ de ɔpaae kisipa tiki tiró betepa, atétere so wh̄iné dowi ala kwia ama kemeróló aluraalopó erapó,” yalepó.

<sup>44</sup> Téro, Pitané ama fo h̄ale du betepatei, D̄ei Kepe Wisi dorowóló ama dere fo wosetu betere so wh̄iné tiki tuamó bit̄i dorowalepó. <sup>45</sup> Até dere ala Jopa bemó Yesupaae tūé tiki tiró bitu tiki sekā tikire Juda wh̄rapené kelalepó. Tétu, Juda meire fakepaaetei, D̄ei Kepe Wisi matapóló sira du betalepó. <sup>46</sup> Ti noa betené mei, atimané kae kae be fo yóló Kótóné doi hale sóró horótu betepa wosalepó.

Até dere ala kolóló, Pitané i fo yalepó. <sup>47</sup> “Take d̄a Juda fake so wh̄ D̄ei Kepe Wisi su yale kaae, mió atimakélé ai sale ape. Atéro atima w̄i tópuratepa né sesé yaaloé?” yalepó. <sup>48</sup> Atéro, ai so wh̄paae duraalu, “Dī fea Yesu Kerisoné doimó w̄i tópuraalopa ape,” yóló tópurótua yalepó. Atéyale k̄lipaae Pitapaae woseturaalu, “Mepaae be d̄kó ȳa d̄atamo betóló fenére?” yalepó.

## 11

### *Pitané ama du betere ala h̄kearale fo*

<sup>1</sup> Juda meire fake so wh̄rapekélé, Kótóné fo wosóló kisipa tiralepó deté kotere fo Judia hae kwiamó betó mole aposel wh̄raperó Keriso norapetamoné wosalepó. <sup>2</sup> Atéro Pita ɔ Jerusalem bepaae holalemó, mepaae tiki sekā tikiru Talepaae tūé tiróló betere wh̄rapené Pita foné sóró i fo yalepó. <sup>3</sup> “Ȳata tiki sekā tikinire fakené bemó bitu, ɔlaró w̄itamó nuku betalepó. Aita fo mole alatei naao erapó,” yalepó.

<sup>4-5</sup> Tétepa, Pitané atimapaae duraalu, “ɛ Jopa bemó betepa erale ala mo fea deté wóló Sesaria bemó betepa yale alapaae sókó waalopa dī fea wosae. ɛ doasi be hulua Jopamó momatu betalemó, noke naró dere kaaené i ala depa kelalepó. Doasi bukutere kuti kaae ó s̄amó doūró kwia dok̄o dorokó fóló amatei h̄ale dorowóló ɛ betere tikimó muni dorowalepó. <sup>6</sup> Atétepa kelalemó, i haemó betó mole niki meire ke detere ɔlaraperó barapetamokélé, hó naase daae mole ɔlaraperó syaae ɔlarapetamokélé, mo fea betó mupa kelalepó. <sup>7</sup> Atépa, ó s̄amó fo yóló duraalu, ‘Pita-ó, ȳa turukó holóló ai ɔlarape fea dóló nae,’ yalepó.

<sup>8</sup> Ai fo depa ȳalo duraalu, ‘Tale-ó, ai ɔlarape ȳalo nókélé inireteiné ai ala mo enénipó.’ yalepó.

<sup>9</sup> Ti fo yalemó, kale dere kaae momó fo yóló duraalu, ‘Tale Kótóné nae dere ɔlatei, werapó ekese. Talené wisipa nópóló muló betere ɔla ti nae,’ yalepó. <sup>10</sup> Atei kaae fo sore félimó yóló, kale ɔlarape fea momó ó hepen-paae s̄yóló sóró holalepó,” yalepó.

<sup>11</sup> “Atéteretamo, Konilias-né Sesaria bemó ɛ beterepaae dotonale wh̄rape sore wóló, ɛ betere be belamó daaipakalepó. <sup>12</sup> Atéparaalu, D̄ei Kepe Wisiné ɛpaae duraalu, ‘Ȳa ai wh̄rapetamo faaloé yóló kisipa tekeni, atimatamo fae,’ yalepó. Atétepa, i daae mole aporó norape ɛtamo fóló kale wh̄ Konilias-né be dolopaae d̄a fea holalepó. <sup>13</sup> D̄a atéro beterepó, Konilias-né d̄apaae i fo yalepó. ɔ ama be dolomó momatu beterepó, *ensel* ɔ beterepaae sókó wóló duraalu, ‘Dīkó mepaae wh̄rape Jopa bepaae Saimon-tei Pitapó du betere wh̄ ai betepa dape sene fae. <sup>14</sup> Ama dīpaae dere foné ȳaró naao naale senaaletamokélé, naao fake so wh̄kélé, naao be wh̄i so wh̄kélé, dī aluyaqsóro tao saalopóló,’ *ensel*-né ɔpaae depa, ama ɛpaae yalepó.

<sup>15</sup> Ai fo epa, ɛ wóló ȳalo fo kaae sóró du betalemó, D̄ei Kepe Wisi atima tūapaae bit̄i walepó. Aita, me kae kisi ala ini, mo take kaae suraalu, d̄a Juda so wh̄paae erótu yale kaaetóro atimapaekélé eralepó. <sup>16</sup> Ai ala kolóló, Yesuné yale fo kisipa mualepó. Yesuné d̄apaae duraalu, ‘W̄i tópuratere wh̄kó Jon-né amata, ti dī w̄i h̄ale maaté tóपुरaletei nalota kale D̄ei Kepe Wisitamo tóपुरaalopó ere fo mopó.’ <sup>17</sup> Térapa, i ala bet̄a wisiyóló

kisipa muae. Yesu Kerisopaae kisipa tiki tiratepa, Dęi Kepe Wisi dąmó hąle mótu yale kaae Kótóné atimapaekélé, ai melale ape. Tétepatei, ę Kótó kaae betepapakó atei ala ekesé yóló sesé yaaloé? Atei ala mo enénipó,” yalepó.

<sup>18</sup> Téró, kale be whiné Pitané dere fo wosetu, atimané ą foné saletei taaralepó. Atéro Talené doi hale horótu duraalu, “Kótóné Juda meire fake so whíkélé, hąko betere ala taaróló, kepaayóló mo ti betaaire bete sópóló ai menélirapó,” yalepó.

#### *Antiok so whį kisipa feteyale fo*

<sup>19</sup> Stipen dale sukamó su betale susupui alamó dapo dapo yóló fele whįrapekó mepaae Fonisia hae kwiapaaekélé, weiné bopéro daaló betere Saiprus hae kwiapaaekélé, Antiok be huluapaaekélé, Juda fake so whįpaaekélé, kale fo wisi yó maté kutu betalepó.

<sup>20</sup> Téyaletei, mepaae dapo dapo yóló fele Saiprus be hulua whįró Sairin whįrapetamo Antiok be hluamó betó mole Juda meire so whįpaae Yesu Kerisoné mió wosetere kisi fo wisi yó melaai kaae salepó. <sup>21</sup> Téró, kale whįrape Talené atima fotokqratepa, so whį mo feané du betere dowi ala taaróló, Talepaae kisipa tiki feteyóló wou betalepó.

<sup>22</sup> Atétu beterafo dere fo Jerusalem bemó betó mole Keriso so whiné wosalepó. Atéro woseturaalu, ai so whiné Banabas ą Antiok bepaae fópóló dotonalepó. <sup>23</sup> Téró, ą Antiok bemó sókó fóló, aimó betó mole Keriso so whįpaae Kótóné ama kłené sukutu hąle tao sere ala atima tuąmó mupa kelalepó. Atépa, Banabas hajné sukuturaalu, Kótóné ere ala dią tuąmó hąle muó tanópóló yae yóló, fotokq bulóló ma fo yalepó. <sup>24</sup> Banabas-ta, Dęi Kepe Wisiró tuę tiki tiratere alatamo fąane whį wisi naalepó. Téruraalu, mo turó so whį Yesu Kerisopaae tuę tiki tiralepó.

<sup>25</sup> Atétu betéro, Banabas ą Tarsus bepaae Sol kekene faai felepó. <sup>26</sup> Atéro, kale whį ą fóló Sol kekóló dape sóró atimaamo wusuró Antiok bepaae momó walepó. Wóló ba fo betą atimaamo ai Keriso so whįtamo bituraalu, Kótóné fo so whį mo feapaae yó mótu betalepó.

<sup>27</sup> Atéyale sukamó, mepaae Kótóné kłó whįrape atima Jerusalem be taaróló, Antiok bepaae dorowalepó. <sup>28</sup> Ai whįrapekó betą whiné doi Akabas-pó. Ai whį ą Dęi Kepe Wisiné fotokqratepa, turukó holóló duraalu, “Rom *Gavman*-né tęteróló kaae tare hae kwia feapaae doakale dowi wote ali waalo ai ape,” du betalepó. Ai alata, kale Rom *Gavman* whį Kaladias-né tęteróló kaae tare alimó weipakalepó. <sup>29</sup> Atéro, Yesuné yó matere whįrapené Judia hae kwiamó betó mole Keriso so whį tuąpaae wale doasi sekei alamó kisipa mutu, ai so whį tao saai atima fo dokalepó. Atéro duraalu, dąné tare *moni* sųtóróti deraalopóló, derąleta du betalepó. <sup>30</sup> Atimané atétu betaleteita, Judia hae kwiamó betó mole Keriso norape hąle tao sóró, Jerusalem be hluamó betó mole whį disirapepaae male fópóló, Banabas-ró Sol-tamo sóró beteralepó.

## 12

#### *Kin Herot-né Jems dóló Pita dipula beterafo*

<sup>1</sup> Atétu betere alimó *Kin Herot-né* mepaae Keriso whįpaae doakale susupui ala eróló ama diki tare whįrapepaae *dipula* beteraleta yae yóló mulalepó. <sup>2</sup> Atéro, Jon-né noma Jems atima doakale bóe dele sepakené depa tikalepó. <sup>3</sup> Kale *Kin Herot-né Jems* delemó Juda so whį hękesené sinitu betalepó. Atétere ala kilituraalu, ama diki tare whįrapepaae Pitakélé, *dipula* beteraai, dape sene fae depa, fóló tawalepó. Atétere alata, kale fopei *bred* o bulayóló nokole alimó yalepó. <sup>4</sup> Atéro Pita tawóló sóró fóló, so whį feané keletómó fo tokóló taleyaairaaalu, diki tare whįrapené naase tuąpaae sóró beteralepó. Téró, ai diki tare whįrape atima fake douró aleyóló betéro beterepó. Téró, Herot-né yóló mulóturaalu, kale bosenée fele be dę kemetepa, ti dąné Pita ą dópóló fo tokóló taleyaalopó yalepó.

<sup>5</sup> Pita atéro *dipula* betéro betepa, Keriso so whiné Kótóné Pita tao sópóló, momatere ala hąle yótóró tarepó.

#### *Pita dipula betepa, ensel-né sokale fo*



<sup>6</sup> Téró, kale *Kin Herot*-né hĭka be deŭepa, so whĭ feané keletómó fo tokóló taleyaai diki tare whĭ uté betóo, ité betóo, ere tuamó Pita *sein* képiné dokóló beteralepó. Atéro betepa, ai tų sókó walemó diki tare whĭné kaae tawóló daalepó. <sup>7</sup> Tépa, Talené ama hepen bemó kutó diratere *ensel* wóló, deŭné Pita betero betere *dipula* be dolo deŭó felepó. Atéro kale *ensel* sókó wóló, Pita-né hulúmó haróló duraalu, “Pita-ó, mo hapale turukó holae,” deremó Pitané naasemó sere *sein* képi whaalóyóló haŭetei teraae derepelepó.

<sup>8</sup> Atétepa, kale *ensel*-né Pitapaae duraalu, “Naao hó beró kutitamo hapale sae,” depa, salepó. Atéro, “Naao tómó bukutere kutikélé, bukóló ę sya ape,” yalepó. <sup>9</sup> Pita ą atéro, ai *dipula* be taaróló *ensel* fole tiki sya furaalu, ita ąpaae *ensel*-né dapóló kisipa muni, noke naró dere nisi yalepó. <sup>10</sup> Atimaamo atéro furaalu, mo folosóró kaae tawóló daaló betere diki tare whĭ dekeróló tuamó daale diki tare whĭkélé, kale dere kaae dekeróló sókó felepó. Atéro furaalu, kale be hulua bopéro betere tipi tųmó doakale *aiyon kapa* fakené aleyóló kinó betere tukélé, ama haŭetei, tukwe fóló mupa, atimaamo belapaae sókó felepó. Téró, atimaamo ai tų dapo tópaee derepelemó, kale *ensel* Pita taaróló, aimótei alu yó deŭyalepó.

<sup>11</sup> Téró, Pitané *ensel*-né ąpaae erale alarape fea kisipa yóló duraalu, “Mió ęlo kisiparapó. Ita, noke naró dere nisi yalemó motei irapó. Kale *Kin Herot*-ró Juda so whĭtamo atima hekesené sukuturaalu, ępaae eraaire ala mo eraqsórópóló, Talené ama *ensel*-né ę tao sene ai weirapó,” yalepó.

<sup>12</sup> Kale *ensel*-né ąpaae erale ala mo diriyóló tuę muturaalu, Mariané bepaae felepó. Mariata, Jon-tei, me doi Mark-né hamapó. Téyalemó, so whĭ mo fea beŭapaae touróló bitu, momatu betere sókó felepó. <sup>13</sup> Téró, Pita ą wóló bela tų aŭó daalu kokopórótu betepa, ai bemó kutó diratere so seimale Roda tų tukĭyaai walepó. <sup>14</sup> Téyalemó, kale senaalené Pitané fo nakome wosóló haĭtu, tų hapale tukuni, fesaae folo bemó betó mole so whĭpaae kale Pita wóló a belamó daalapó fo ene felepó.

<sup>15</sup> Ai fo deremó, kale so whĭné Roda-paae duraalu, “Ti senaale ęą topo doyóló keyaa fu de?” yalepó. Ai fo depa, kale senaalekó duraalu, “Meipó. Pita mo wóló até belaró daale ape,” yalepó. Tétepa, kale so whĭné duraalu, “Motamo epa, ti ą kaae tare *ensel*-né tao su yalepa kelae,” yalepó.

<sup>16</sup> Atima ai fo du betepa, Pita daalu tu haŭe kokopórótu betalepó. Atétu betepa, nalo kale so whĭ atima fóló tų tukĭjóló kelalemó, Pita wóló daapa kilita sókó furaalu, siratu betalepó. <sup>17</sup> Tétepa, Pitané ama naasenétei yóló duraalu, atimapaae fo taalae yalepó. Téró atimapaae Talené ą *dipula* bemó betepa, tao sóró dape só wale ala fea yó melalepó. Atétu betero, ai so whĭpaae duraalu, “I fota, Jems-ró mepaae Keriso norapetamopaae yó melae,” yóló ą metikipaae faai felepó.

<sup>18</sup> Atéro hĭka Pita ą kemei fi sisópaae eté yalepó. Kale diki tare whĭrape atima wóló kelalemó, Pita bitinipa, ą neyóló sókó felerópóló, atima mo doakale fo tiki ęlaaratu betalepó. <sup>19</sup> Atépa, kale doasi topo whĭ Herot-né ama diki tare whĭrapepaae duraalu, mo dekeró keketé kweŭyae depa, kekęletei ą kilinipó. Tétepa, ama diki tare whĭrapepaae Pita *dipula* betepa kaae tawóló daalale diki tare whĭrapetamo fo tokóló kemetepa, mo ti sinópóló dae yóló mulalepó.

### *Kin Herot ama yale alamó ą dóló sukunale fo*

<sup>20</sup> Até du betero, suka memó Herot ą Judia hae kwia taaróló Sesaria hae kwiapaae doropóló, aimó mepaae be deŭape betalepó.

Ti *Kin Herot*-né Tair be hulua so whĭró Saidon be hulua so whĭtamopaae doakale fopaae bualepó. Atépa, atima touróló beŭamó bituraalu, i fo du betalepó. “Doasi topo whĭ *kin*-ó, ąné ęatamo fo sawa yaai dapa, naao be de mekó tukóló mulaaló?” depa kale sekéné duraalu, “Ti wisirapa téyaalopó” yalepó. Ti fo depa, kale so whĭné *kin*-né kutó diratere whĭkó beŭa Blastas-paae woseturaalu, “Naao ąą tao suraalu doasi whĭ *kin*-tamo naamei fokó yaaló?” depa kale sekéné téyaalopó, yalepó. Atima atéro touróló beŭamó bituraalu, kale doasi topo whĭ *kin*-paae duraalu, “Doasi topo whĭ-ó, ątamo bóe dele ala taaróló dua

wisiyóló betaalopó. Ti noatepae, kale *kin*-né teteróló kaae tare hae kwiamó nokole ɔla wó mupa, dupu du betereitei tikaɔsóró kisipa muturaalu,” ai fo du betalepó.

<sup>21</sup> Atéró, atimané kale tukóló mulale be de wapa, Herot ɔ *Kin*-né kuti wisinaale deróló so whi touróló betere tikimó sókó felepó. Atéró doasi topo whi betere *sea*-mó bituraalu, so whipaae fo du betalepó. <sup>22</sup> So whi feané ama dere fomó doi hale sóró horóturaalu, “Ama dere fota, kótóné fo kaae dapóló,” dukirótu betalepó. <sup>23</sup> Téteremó, ai fapótóróti Talené *ensel* wóló kale sekéné Talené doi sóró horéniteremó ɔ dóló ama tiki mokené turukó nóló mo ti sukunalepó.

<sup>24</sup> Atéturaalu, Tale Kótóné fo ai be felekemó betó mole so whi feané wosóló fakeraté felepó.

<sup>25</sup> Banabas-ró Sol-tamoné so whi tao saai sóró wale *moni* melóló Jerusalem taaróló momó furaalu, Jon-ró Mak-tamo dape sóró Antiok bepaee fesaae felepó.

## 13

### *Banabas-ró Pol-tamo Talené kutó dirópóló dotɔyale fo*

<sup>1</sup> Atéró, Antiok bemó betere Keriso so whi kuamó Kótóné ɔlóló whiraperó yó matere whirapetamo betó molepó. Ai whirape atimané doita Banabas, Simeon-tei, me doi Niser, Sairin be hulua whikó Lusias, kale *Kin* Herot-tamo betámó doayale whi Manain, Sol, atima atéró betó molepó. <sup>2</sup> Téró kale Keriso so whi Tale aɔmó dua bitu, Talené doi sóró horótu betalepó. Atéturaalu, ɔlakélé weyóló betepa, De Kepe Wisiné atimapaee duraalu, “Yalo tukóló muló betere kutó Banabas-ró Sol-tamoné dirópólópa, atimaamo sóró beterae,” yalepó. <sup>3</sup> Atima atéró, ɔla weyóló hɔle bituraalu, moma deté fele kɔlipaae, kale whitamó tikimó naase mulóló, fópóló dotonalepó.

<sup>4</sup> Sol-ró Banabas-tamo De Kepe Wisiné dotonatepa, Selusia bepaee doropóló, aimó atimaamo we i nukumó weiné bopéló daaló betere hae kwia Saiprus-paae felepó.

<sup>5</sup> Atimaamo atéró ai hae kwiamó tene be Salamis bemó sókó fóló bituraalu, Juda whirapené fo wosetere berapemó so whipaae Kótóné mió wosetere kisi fo wisi yó melótu betalepó. Téró, Jon me doi Mark-kélé, atimaamo tao sóró kutó diyaa ai atima fea fóló betalepó.

<sup>6</sup> Atéró, atima ai weiné bopéró daaló betere hae kwia tuámó kutu betéro Papos be huluamó sókó felepó. Aimó Juda whikó isi whitei, Kótóné ɔlóló whipó du betere seké Bar-Jisas beterepó. Atimaamo ai kale sekétamo Papos bemó hokolaa yalepó. <sup>7</sup> Kale isi whi Ba-Jisas, *Gavman* whi Sersias Polas sisó supuróló, ɔtamo kutu betere whipó. Ai *Gavman* whita, tué tiki wisi mulu, Banabas-ró Sol-tamopaae Kótóné fokó ɔ wosaaipa, yó melaa ai ape yalepó. <sup>8</sup> Atéyaletei, kale isi whiné Banabas-ró Sol-tamoné yó matere fo *Gavman* whiné wosóló kisipa tiki tiraɔsóró, kae kae fotei du betalepó. Elimas doita, Krik be foné isi whipó. <sup>9</sup> Téró Sol ɔkélé, ama take mole doi Sol taaróló, Pol doi mulalepó. Téró, Pol De Kepe Wisiné fotokoratepa, Elimas kikéyóló kaae taaru duraalu, “Yata, mo dowi kepené naalemapó. <sup>10</sup> Naaota, donoi alaró wisi alatamo bóe ai du betere ape. Yata, mo dilikitere alaró kapala fotamo faanuraalu, Tale Kótóné donoi alaró donoi fotamo naao ai wérótu betere ape. <sup>11</sup> Naa ai ala deremó, Talené ya deké supu, mió mepaae sawa be demó naao keke diliki yaalopó. Atéró bituraalu, sukané dekéle, naao kelaalomeipó,” yalepó.

Téyaletamotóró, ó sɔmó diliki ɔ tuapaae deróló kale sekéné keke dilikiralepó. Atétepa, ɔ naase tawóló ɔlisó faaire whikó daaléró sisité kweyalepó. <sup>12</sup> Kale ai *Gavman* whiné até dere ala kilituraalu, sirayóló ɔ kisipa tiki tiralepó. Ti noatepae, Talené ama fo yó matere ala mopóló kisipa mutu yalepó.

<sup>13</sup> Até du betéro, Pol-ró ama fulumu whirapetamo ai Papos be taaróló we i nukumó Pampilia hae kwia tuámó tene be hulua Perka-paae felepó. Atétepa, Jon-tei Mark-pó du betere whi ɔ atimaamo taaróló Jerusalem bepaee fesaae felepó. <sup>14</sup> Atéró, atimaamo ai Perka be taaróló Pisidia hae kwiamó tene Antiok be huluamó sókó felepó. Atéró fóló bituraalu, sa nóló betere sukamó atimaamo Juda whirapené fo wosetere be dolopaae holóló betalepó. <sup>15</sup> Atimaamo atéró beterepó, kale Moses-né asere foró Kótóné ɔlóló

whjrapetamoné asere fo dosꝓatu betalepó. Atéyale kɪlipaae kale ai fo wosetere be kaae tare whjrapené atimaamo faleyóló duraalu, “No tamo-ó, diaamoné so whj hɔ́iratere fokó enére?” yalepó.

<sup>16</sup> Ti fo depa, Pol ɔ́ turukó holóló fo yaai kaae su naase horóló duraalu, “Israel whjraperó diɔ́ Juda meire fake so whjꝓamo-ó, Kótópaae witu, naameyóló ɔ́ aomó betó mole so whjꝓaae yɔ́lo i dere fo wosae. <sup>17</sup> Mo take ɔ́ Israel fakené Kótóné ɔ́ané ayarape deté faaire whjrape amatei sóró beteraté walepó. Atima atéro Isip bemó betepa, Talené atima so whj doasi fake firalepó. Ai ala epa, Kótóné mo Taoró mole fotokónetei ai Isip hae tale dóló ama so whj fasó sóró dapesó weipakalepó. <sup>18</sup> Atéro, so whj bitinire tikimó kutu bitu, atimané kisipa mole ala yaairaalu, dowaae fu betepa, Kótó ɔ́paae feteyóló wópóló kaae tawóló bitiré felepó. Até yalemókélé, feteyóló wénitepa, hɔ́le kaae tarepó. Atétepa, ba fo whj siki tamo keme ipakalepó. <sup>19</sup> Téró, Tale Kótóné atima beteraaire Kanan hae kwia hɔ́le muni, wɛ́ikeró fakené tɛ́teróló kaae tapa dóló tokó faaróló, ai hae kwia Israel fake so whjꝓó mo ti malepó. <sup>20</sup> Isip hae kwiapaae fele ba fomó kaae sóró wóló, wɛ́ikeró doasi be hulua doló torokó fale ba fomó sókó wouraalu, 450 ba fo kemeyalepó. Ai alarape deté wóló kɪlipaae Kótóné kale Israel whjné bóe topo whj sóró daalaté weipakalepó. Até deté wóló, Kótóné kɔ́ló whj Samuel betale alimó sókó walepó.

<sup>21</sup> Atéro, Kótópaae atima kaae tawaaire topo whjꝓó sóró beterae yóló wosetu betalepó. Tétepa, Kótóné Benjamin fake whjꝓó Kisya naalema Sol topo whj *Kin* sóró beteralepó. Ai whj doasi *Kin* betepa, ba fo whj siki tamo kemeyalepó. <sup>22</sup> Téyaleteti, nalo Kótóné Sol taaróló ɔ́ betale sirimó Depit topo whj *Kin* sóró beteralepó. Kótóné Depit kaae kelalemó, ɔ́ whj wisinaalepa, i fo yalepó. ‘Jesi naalema Depit-ta, mo whj wisinaalepó. ɔ́ta, yɔ́lo kisipa kaae muluraalu, yɔ́lo erae, dere ala mo fea ama erótu betaalopó,’ yalepó.

<sup>23</sup> Yesuta, Depit-né deyale fake whjꝓó betané deyalepó. Atéyale Yesu ɔ́ Kótóné Israel fake so whj mo ti aluyaꝓsóró tao saaire whj diɔ́ beterepaae dotonaalopóló muló betere fo mo eróturaalu, ai dotonó betere ape. <sup>24</sup> Mo take Yesuné ama kutó kaae sóró diyaaie epatei, folosóró Jon-pi wóló, Israel so whj feapaae Kótóné fo tué yópóló yó mótu betalepó. Atéro yó mótu duraalu, ‘Diɔ́né du betere dowi ala taaróló kisipa tiki fetepa, ti yɔ́lo diɔ́ wɛ́i tópuraaalopó,’ du betalepó. <sup>25</sup> Téró, Jon-né ama diyale kutó kemeraairaalu, i fo yalepó. ‘Diaaꝓ tuéné ɛ́ta, kale waalopó du betale whj nisi yaꝓse. ɛ́ta, diaaꝓ kaae tawóló betere whj meipa, i fo betɔ́ wosae. ɔ́ta, yɔ́lo kɪlipaae waalo ai ape. Ti ɛ́ta, ɔ́ kaae whj wisi bitinireteiné ama hó bené kɛ́pikélé yɔ́lo teraayaaire mo sunipó.’

<sup>26</sup> Yɔ́lo norape-ó, diɔ́ta Abraham-né deyóló fakerale naaleraperó Kótópaae wituraalu, ɔ́ aomó sukóló betere Juda meire fake so whjné deyóló fakerale so whjꝓamo da fea aluyaꝓsóró dapesó faalopó, ere fo Kótóné mo ai eró betere ape. <sup>27</sup> Jerusalem bemó betó mole so whjró atimané topo whjrapetamoné Yesuta, ɔ́ aluyaꝓsóró tao saaire whjꝓó tué munipó. Téró, Kótóné kɔ́ló whjrapené asɛ́mó ere fo *fula* dokó fea dosꝓatu bitutei wosóló kisipa munipó. Kale asɛ́mó ere fotei dokonóturaalu, atimané ɔ́ mo ti sukópóló dae yóló só deralepó. <sup>28</sup> Atimané Yesu daai kisipa mutu, ɔ́ tuamó me dowi ala kwiakó muléro tale yaleteti, me ala mupa kilinipó. Atépeteti, atimané Pailat-paae duraalu, ‘ɔ́ sinópóló dae,’ yóló sɛ́tu betalepó. <sup>29</sup> Ai alarape yóló kemetepa, kale asɛ́mó ere fo mo dokonóturaalu, filipaa ni tómó olepa, tokóló dourɔ́le felepó. <sup>30</sup> Téyaleteti, Kótóné ɔ́ dou dolomó mupa kepaaralepó. <sup>31</sup> Atéro kepaayóló bitu, take betale Kaleli be taaróló, Jerusalem bepaee ɔ́tamo wale whjrapené ɔ́ kepaayóló betere ala kelalepó. Atéyale ala kelale whjrapené ɔ́ Juda fake so whjꝓaae yó mótu beteralepó.

<sup>32</sup> Kótóné ɔ́ané ayarapepaae duraalu, yɔ́lo diɔ́mó take i ala eraalopóló mulale fo wisi ɔ́ané diɔ́paae mió i yó matapa wosae. <sup>33</sup> Mo take Kótóné ɔ́ané noutererapepaae duraalu, ‘Diɔ́kélé diaaꝓ deté faaire naale senaalekélé, atima aluyaꝓsóró tao saalopóló muló beterepó,’ Ai fo dokonóturaalu, Kótóné Yesu ai kepaaró betere ape. Ti ai yóló muló betere fota, *buk Sam sapta* 2-mó asɛ́rapó. Kótóné duraalu, ‘Yɔ́ta, yɔ́lo naalepó. Mió ɛ́ naao aya alée felepó,’ erapó.

<sup>34</sup> Atéru, Yesuné tiki dou dolomó kɛlaa yóppóló taaréni, kepaaró beteraþó. Atéyaalopóló, mo take aþemó erapó. Ai fo i ape.

‘Yalo Depit-paae haɓe melaalopóló, kae muló betere ɓla ama ere fo dokonóturaalu, yaṃó mo melaalopóló,’ erapó.

<sup>35</sup> Ai fo kaaetei, Sam-mó duraalu,

‘Naaota, kale dowi alakélé, inire whi wisiné tiki haɓe dou dolomó kɛlaa yóppóló kaae tawaalo meipó, fo aseyóló muló beteraþó,’ erapó.

<sup>36</sup> Ti noatepae, Depit doasi so whi kuamó Talené kutó dité fu betero sukale whitei, sinitepa atimané alimarapetamo betamó douróló ama tiki ai kɛlaa yale ape. <sup>37</sup> Depit-ta até yaleteti, ama Naale wisinaale, ti Kótóné dou dolomó mupa kɛlaa yóppóló kaae tani, ama kepaaraleþó.

<sup>38</sup> Térapa norape-ó, dané i yó matere fo wisi mo wisiyóló wosóló kisipa tiki tirae. Ai whiné dané dowi alamó saai yale kwia ama tokóló taae faraleþó. <sup>39</sup> Kale Moses-né asere foné dané dowi ala tokóló kemeróló, whi wisi beteranipó. Téretei, Yesuné da kepaayóló betaire fo wisi yó materetei wosóló kisipa fetetepa, ti dané dowi alamó kwia saairetei tokóló kemeraalopó. <sup>40</sup> Kótóné kóló whirapené i ala yaalo ai ape yale fo diɓpaae eraqsóro, mo wisiyóló kaae tawae. Ai fo i ape.

<sup>41</sup> ‘Diɓ faletere whirapené i dere fo wosae. Yalo ai depa kolóló sira deté fu betero deté fu betero, sinituraalu aluyae. Yalo doasi ala yaalopóló me whinékelé diɓpaae depa, wosóló tuɛ tiki tiraalo meipó,’ fo aseyóló muló beteraþó,” yaleþó.

<sup>42</sup> Ai fo du betero Pol-ró Banabas-tamo ai fo wosetere be taaróló faaitepa, kale be whi so whiné duraalu, “Diaamo momó kale fo wisikó uté waaire *fula*-mó yó melale waasepólópó,” yaleþó. <sup>43</sup> Atima ai fo wosetere be taaróló, belapaae sókó felepó. Téró, Banabas-ró Pol-tamo fupa Juda so whiró Juda meire fake so whitei, Juda so whiné dere ala yó tare so whitamó kale whitamó sya wapa, atimaamoné duraalu, “Diɓ Kótóné kolené sukuturaalu, haɓe matere ala tuamó betó tawóppóló yae,” du betaleþó.

<sup>44</sup> Téró, me *fula*-mó fo wosetere be demó ai be huluamó betó mole so whi Kótóné fo wisi wosaairaaalu, wóló betó moleþó. <sup>45</sup> Atétepa, atimaamoné yó mótu betere fo wosó tawóló betó mupa, mepaae Juda whirapené kolóló, atimané dere fo wosaai ai ala uasóro wisi uapóló dei kisipa muturaalu, Pol-ró Banabas-tamoné dere fo tetéroló, kae kae fo du betaleþó.

<sup>46</sup> Atétepa, Pol-ró Banabas-tamo né halaainé duraalu, “Kótóné fo damoné diɓpaae yó melaai yalemó, diɓ wosetere hó yaleþó. Tétepa, mió damoné diɓ sisó eróló, Juda meire fake so whi betó molepaae i kale fo wisi yó melaairaaalu fulapó. Ti aita haɓe mei, diɓ Kótóné mo ti betere ala sere hore aɓrapó. <sup>47</sup> Talené damopaae i ala yae yóló mulaleþó. ‘I hae kwia feamó betó mole Juda meire fake so whi diliki tuamó betepa deɓóppóló yalo diɓ sóro beteraþó.

Ai dené hae kwia dokó feamó betó mole so whi aluyaqsóro tao sene fae erapó,’ ” yaleþó.

<sup>48</sup> Kale ai Juda meire fake so whi atima ai fo woseturaalu, mo doakale hajné sinóló, Talené fo hale sóro horótu betaleþó. Talené ama taketi mo ti betere bete saalopóló muló betere so whi feané ai fo wosetu apaae tuɛ tiki tiraleþó.

<sup>49</sup> Tétu, Talené fo wosóló hae kwia feapaae fakeraleþó. <sup>50</sup> Atétepa, Juda whirapené topo whirapepaaekélé, mepaae Juda meire fake sorapekó Kótópaae winé sukóló betó mole doi mole sorapepaaekélé, Pol-ró Banabas-tamo fopaae buóppóló, sesemeraté kweyaleþó. Até deté kweyóló atimaamo ai be hulua tuamó betereitei, taaróló hókó faraleþó. <sup>51</sup> Atétepa, faairaaalu diaaɓ dere dowi alamó damó i fole ape yóló, atimaamoné hó bemó ere hae terepeyóló Ikoniam bepaae felepó. <sup>52</sup> Téró, furaalu Talené ala eró tare whi tamo tuamó Deɓ Kepe Wisi fanuraalu, mo doa hekesené sukuté fu betaleþó.

<sup>1</sup> Téró, Ikoniam bemó Pol-ró Banabas-tamo dua dere kaae, Juda whjrapené fo wosetere be dolopaae holalepó. Téró, atimaamoné mo wisiyóló yó matere foné, Juda so whjro Juda meire fake so whjramo hosaamó suraalu, mo dekeró so whj kisipa tiralepó. <sup>2</sup> Téyaletai, kisipa tiki tirénire Juda so whjné ai dere fo hó yóló, mepaae hãle betó mole Juda meire fake so whjné Keriso so whjramo fopaae buqópóló sesemeralepó. <sup>3</sup> Atétepatei, Pol-ró Banabas-tamoné woseni, faleyóló Talené fo betã halaainé daalu, fõlo sukamó yó maté fu betalepó. Atéro, yó mótu betepa, Kótóné ama kõlené sukuturaalu, hãle tao sere fo wisi kapala fo nisi yaqsóro, kolóló sira yaaitere alaró kelemei alatamo erópóló, Talené atimaamopaae mo sãrapó. <sup>4</sup> Ai be huluamó betó mole so whj bukótamo yóló, mepaae Juda whjrapetamo muóo, mepaae ti Yesuné fo yó matere *apospel* whjrapetamo muóo, yalepó. <sup>5</sup> Atéro kãlipaae, Juda so whjkélé mepaae Juda meire so whjkélé, mepaae topo whjrapekélé, betãpaae touró bitu, Pol-ró Banabas-tamo kane duné siriyóló daalopó yóló fo deyalepó. <sup>6</sup> Até yaai yaletai, kale whj tamo daalopó dere fo woseturaalu, ai be taaróló Likonia hae kwiamó tene be Listra be huluaró Derbe be huluatamomó kutu betalepó. <sup>7</sup> Atéro, Kótóné ama mió wosetere kisi fo wisi yó maté kweyalepó.

*Pol-ró Banabas-tamo Listra bemó fo yó maletai*

<sup>8</sup> Téró, Listra be huluamó betã whj hamané depemótei hõleke dowi beterepó. Atéru, a mo sawa turukókélé feni, betere tikimótóro hãle betó tarepó. <sup>9-10</sup> Atéturaalu, Pol-né yó matere fo mopóló wosó tarepó.

Pol-né ai whj kikeró kaae tawalemó, ama kisipa tiki tiró betere alané a sumó wisiranérapóló kisipa mutu apaae duraalu, “Yã turukó holóló, naao dore hõleke donoyóló daayae,” yalepó. Tétepa, kale whj turukó holóló kweyaae kaae salepó.

<sup>11</sup> Ai so whjné Pol-né yale ala kolóló Likonia be foné “Haió, ita, mo kótó tamotei dorowóló mo whj alée fóló dã tuãmó i betere ape,” yalepó. <sup>12</sup> Atéro atima kisipané Banabas-ta, ti atimané kótó Susi nisiyóló, ai doi mulóo, Pol-ta fo dere whj betepa, atimané fo fosó fosó dere kótó Hermes nisiyóló, kótó Hermes doi mulóo, yalepó. <sup>13</sup> Atéro, atimané kótó Susipaae moma dere beta, doasi be tã aupalo demó tenepó. Ai moma dere be kaae tare whjkélé, mo so whjkélé, atima mo fea wóló Pol-ró Banabas-tamopaae hupu dóló momaraairaaalu, wã *bulmakau* hupuraperó ne fuané aleyóló depa dere meleketamo sóro, ai be hulua bopéro betere tipi tã serekemó sókó walepó.

<sup>14</sup> Até du betere fo Pol-ró Banabas-tamoné wosóló ai ala yaqsóro sesé duraalu, atimaamoné deró betere kuti bisayayalepó. Atéro bisayayóló sururu yóló fóló, kale be whj so whj wó mole kua dolomó fo fake yóló duraalu, “Diãné aita noa ala du bitu de? <sup>15</sup> Dãmo Kótó mei, dã fea betã tiki daale whj i ape. Dãmota, kale mió wosetere kisi fo wisi diãpaae yó melaairaaalu, sóro wale whj tamo i ape. Tétepa, ai betekélé munire kapala kótópaae hupu dóló moma dere ala taaróló, mo ti betere Kótó, haekélé, sãkélé, wẽi këlakélé, ere õla õlakélé, fea aleyóló muló betere Kótópaae betã kisipa tiki tiróló betae. <sup>16</sup> Mo take bitiré wale ba fo dokõ hae kwia feamó betó mole so whjné kisipa mutere ala yaai dowãae fu betepa, Talené atimapaae até ekesé yóló sesé ini, atimané tué mole ala yópóló taalalepó. <sup>17</sup> Téyaletai, Kótóné amatei a mo beterepóló kisipa muqópóló, diã tao sóro wisi ala eróturaalu, dãmó hali alikélé suka alikélé, ba fo alikélé, fea Talené alótu beterepó. Ti até dere alata, diã hajné sukóló beterepóló Kótóné ama eratapó,” yalepó. <sup>18</sup> Atimaamoné ai be whj so whjpaae atei ala wisinipa ekesé yóló sesé yaletai, mo dowãae felepó. Tétepa, felekemó atimaamopaae hupu dóló momaraai yalepó.

<sup>19</sup> Téró, mepaae Fisiria hae kwiamó tene Antiok beró Ikoniam betamomó betó mole Juda whjrape atima fea Listra be huluapaae tourãle walepó. Atéro touró bituraalu, Pol-ró Banabas-tamopaae fopaae buqópóló sesemeratere fo yalepó. Atéro, kapo duné siriyóló daletikimó, Pol mo ti sinale nisiyóló kale sekérapené ama tiki sjiyóló sóro, ai be hulua bopéro betere tipi tã aqpaee taae deralepó. <sup>20</sup> Atéro mupa, Talepaae kisipa tiró betere whjrape bopéroló daae mupa, kale seké a turukó holalepó. Atéro, a dale bepaaetei momó felepó. Téró, ai hãka ti Banabas atimaamo Derbe bepaae faai felepó.



*Pol-ró Banabas-tamo Siria hae kwiamó tene Antiok bepaee fesaae fele fo*

<sup>21</sup> Atimaamo ai be huluamó Kótóné mió wosetere kisi fo wisi yó melale tikimó, so whi mo dekeró Talepaae kisi tiralepó. <sup>22</sup> Até du betero nalo atimaamo momó Lистра be huluamókélé, Ikoniam be huluamókélé, Antiok be huluamókélé, Talepaae kisi tiró betere so whi atima ere alatóro yó tanópóló, ketekero fotokotamo bulatere fo yó melaté felepó. Atéro, yó mótu duraalu, “Diáne kisi tiki diriyóló bitu, Tale Kótóné tetérolo daale aqpaee sókó faaitepa, ti doasi sekei ala tuamókélé bitiré fu betaalopó,” yalepó. <sup>23</sup> Téró, Pol-ró Banabas-tamo mepaae be hulua dokó Keriso so whi kaae tanópóló, Keriso dirire whi disirape sóro beterotua deté kweyalepó. Atétua yóló, atima ɔla weyóló bituraalu, Talepaae kisi tiró betere so whimó atimané tué tiki tiratere alamó Talené atima wisiyóló kaae tanópóló momaralepó. <sup>24</sup> Atimaamo ai so whimó momaróló, Pisidia hae kwia tuamó fóló, momó kale Pampilia haemó sókó walepó. <sup>25</sup> Aimó atimaamo Perka be hulua so whipaae Talené mió wosetere kisi fo wisi yó melóló, Itali bepaee felepó.

<sup>26</sup> Ai weí fókumó tene Atelia bemó atimaamo weí nukumó Antiok bepaee walepó. Ai bemóta, take atimaamo Talené kutó dirópóló Keriso so whiné Kótópaae momaróló sóro beteralepó. Atéro, Kótóné ama koleturaalu, tao sóro dirae yale kutó diyóló kemeróló, kale bepaee momó fesaae walepó. <sup>27</sup> Atimaamo atéro fóló bituraalu, kale Keriso so whi mo fea touróló betó mupa, Kótóné atimaamo fotokotatepa erale alarape fea yó melalepó. Atéro yó melótu duraalu, Juda meire fake so whiné Kótópaae kisi tirópóló, Kótóné amatei tu tukiyóló mulalepó yalepó. <sup>28</sup> Ai forape yóló, Yesuné ala eró tare so whitamó doa ɔlo sukamó bitiré felepó.

## 15

*Jerusalem bemó tourale fo*

<sup>1</sup> Mepaae Judia hae kwiamó betó mole whirape Antiok bepaee dorowóló, ai bemó betere Keriso norapepaae etei fo yó mótu betalepó. “Diá Moses-né asere fo aomó bituraalu, diaaɔ tiki sekaɔ tikini depa, ti Kótóné diá mo ti aluyaosóro tao saalo meipó,” du betalepó. <sup>2</sup> Kale whirapené ai fo du betepa, Pol-ró Banabas-tamoné ai whirapetamo mo doasi fo tokótamo yóló atei kaae fo yó makesé yóló foné u só derótu i só derótu du betalepó. Até du betero, Antiok Keriso so whiné Pol-ró Banabas-tamo yóo, mepaae tué tiki tiró betere Keriso whirape yóo, yóló Jerusalem bepaee doteyaaí sóro beteralepó. Ti aita, Kótóné ama aposel whiraperó whi disirapetamopaae i du betere fo moé? yóló wosene fópóló yalepó. <sup>3</sup> Téró, Keriso so whiné atima dotonatepa furaalu, Fonia hae kwiaró Samaria hae kwiatamomó i fo yó melaté felepó. “Kale Juda meire fake so whi atimata, Talepaae tué tiki feteyóló betó mulapó,” deté fu betalepó. Ai fo dere woseturaalu, ai be huluamó betó mole Keriso norape atima hajné sukutu betalepó. <sup>4</sup> Téró, atima Jerusalem be huluamó sókó felemó, kale aposel whirapekélé whi disirapekélé, Keriso so whikélé, atima mo wisiyóló dape salepó. Téró, Pol-ró Banabas-tamoné Kótóné atimaamo fotokotatepa erale alarape fea atimapaee yó melalepó.

<sup>5</sup> Téyaletei, mepaae Farisi fakekó Talepaae kisi tiró betere Keriso whirape turukó holóló duraalu, “Ti ai Juda meire fake so whi Moses-né asere fo aomó sukóló betóo, atimané tiki sekaɔ tukóo, yópóló yae,” yalepó.

<sup>6</sup> Atétepa, kale aposel whiraperó whi disirapetamo fea ai fo donoraai betapaae tourale walepó. <sup>7</sup> Atima ai forape du betero kemetepa, Pita turukó holóló duraalu, “Norape-ó, kale Juda meire fake so whi Kótóné ama kisi fo wisi yalo koóné eratepa, wosóló tué tiki tirópóló, mo taketi Kótóné dá tuamó ɛ sókó sóro beteraletei diaaɔ kisiparapó. <sup>8</sup> So whi feané tué tiki tuamó mole ala keletere Kótóné Juda meire fake so whi dape sere ala yó móturaalu, Deí Kepe Wisi dá melale kaaetóro atimakélé malepó. <sup>9</sup> Ama dapaae kae ala eróo, atimapaee kae ala eróo, ini, atima tué tiki tiratere alanétei, atimané hosaa tuamó mole dowi ala tokóló taae faróló wisiralepó. <sup>10</sup> Térapa, diaaɔ Kótó surémóló kaae kelaairaaalu, ai Keriso so whiné hulumó sekei ala noatepa belerótu de? Mo take dané ayarapénékélé, danékélé, atei kaae sekei ala beleyaaire mo sunipó. <sup>11</sup> Dané atei kaae fo

mo enénipó. Tale Yesuné ama kōlené sukuturaalu, aluyaqsóró hāle tao sere alané dā tao su dere kaae, atimakélé atétóró dapó,” yalepó.

<sup>12</sup> Téró ai touró betere so whī fea fo tekeni, Banabas-ró Pol-tamoné dere fo wosaai, dua betó molepó. Atéro betó mupa, Kótóné atimaamopaae kae kae kelemei alaró me ala yaai deremó eratere alatamo Juda meire fake so whī kuamó eraté kwēyale fo yó mótu betalepó. <sup>13</sup> Atimaamoné ai fo yóló kemetepa, Jems ʔ turukó holóló duraalu, “Norape-ó, yālo i dere fo wosae. <sup>14</sup> Folosóró kaae su, Kótóné ama kōlené sukuturaalu, Juda meire fake so whī ama fake beteraai kisipa mutu, ere ala take Simeonetei me doi Pitané dāpaae yalepó. <sup>15</sup> Take Kótóné ama kōló whīrapenékélé ai tué muturaalu, i fo aseýóló muló beteraipó.

<sup>16</sup> ‘I ala yóló kemetepa, Depit-né tēyale be fisikó fóló moletei, ʔ wóló yālo momó tēyaalopó. Mepaae kēlaa yóló doýale ʔla ʔlarapekélé fea yālo aleyóló mulaalopó.

<sup>17-18</sup> Fisikóló momó tēyaalopó dere fota, ti Juda meire fake so whīró mepaae dosāani tukó fale so whītamo Talepaae wópóló tēyaalopóló erapó.

Ti noatepae, ai ala eraalopóló ere Talené ama fo dokonótu ai ere ape.

<sup>19</sup> Térené yālo kisipané kale ai Juda meire fake so whī Kótópaae tué tiki tiratepatei, dāné atimapaee doasi sekei ala eraalo meipó. <sup>20</sup> Atei ala ini, atima etei kaae ma fotei aseýóló dotēyaalopa sae. ‘Kapala kótópaae moma yóló detere hupu ó na naqse. Mené so ó whī ʔlémi nokole alakélé, hupu ó na depamó képi duwóló sukuteretei nokole alakélé, na ó hupu samea nokole alakélé, mo yaqse,’ yaalopó. <sup>21</sup> Ti noa betené dumipó. I fota, mo taketi Moses-né asēre fo atima betere be huluarapemó yó melaté waleteti, feané tuérápó,” yalepó.

<sup>22</sup> Atéro, *apospel* whīraperó Keriso whī disirapetamokélé, mo Keriso so whīkélé, fea betāpaae touróló, atimakó whī tamo Antiok bepaae dotonaai sóró beteraai tale yalepó. Téró, kale so whīné Pol-ró Banabas-tamo atima fea fópóló Judas me doi Barsabas-ró Sailas-tamo sóró beteraipó. Ai whī tamota, ai bemó betó mole Keriso so whī dapesó fu betere whī tamopó. <sup>23</sup> Téró, ai dotēyaaire whīrapené só fópóló, i fo aseýalepó.

“Dā *apospel* whīró whī disirapetamota, diaaʔ norape i ape. Dā feané diā Antiok bemó Talepaae kisipa tiró betere Juda meire fake norapepaaekélé, Siria hae kwiamó betó mole norapepaaekélé, Silisia hae kwiamó betó mole norapepaaekélé, mo doa kōleó, dapó.

<sup>24</sup> I dere fota, dāko mepaae whīrape diā beterepaae wóló yale foné diaaʔ kisipa sekei yalepó depa, dāné wosalepó. Ti ai whīrapeta, dā Keriso so whīné dotoréni, atima koleyāané diā beterepaae wóló, atimané kisipa mole fo ai ere ape.

<sup>25</sup> Norape-ó, até dere alamó dā fea betāpaae touróló bitu, dākoitei, whī tamo sóró beteroó, dāné hosaa mole no Banabas-ró Pol-tamo yóo, yóló diā beterepaae ai dotonaterere ape.

<sup>26</sup> Ti ai whī tamota, dāné Tale Yesu Kerisoné fo yó melaté kotepa atimaamo daqsóró wini, halaainé Kótóné kutó diraté kotere whī tamopó.

<sup>27</sup> Térapa norape-ó, dāné aseýale fo kaaetóró Judas-ró Sailas-tamoné kōlónékélé yó melaalopa wosae.

<sup>28</sup> Dāné tuénékélé, Deji Kepe Wisinékélé, i ala kolóló mo wisirapóló kisipa moleteiné i fo betā dapa, wosae.

<sup>29</sup> Kapala kótópaae momaterere hupu ó nakélé, Hupu ó na sameakélé, na ó hupu depamó képi duwóló sinitereteikélé, mené so nópu nokole alakélé, mo yaqse. Atei alarape initepa, mo wisirapó. Diā fea mo doa kōleó,” dapó.

<sup>30</sup> Téró, kale dotēyale whīrape Antiok bemó sókó fóló, ai kale Keriso so whī mo fea betāpaae touróló betó mupa, kale *fas* malepó. <sup>31</sup> Atéro, ai bemó betó mole Keriso so whīné ai *fas*-mó aseýale foné atima hosaa diriralepó. <sup>32</sup> Judas-ró Sailas-tamokélé, Kótóné kōló whī tamo ereteiné Keriso so whī fotokōróló ketekē bulatere fo mo dekéro yalepó. <sup>33</sup> Atétu beteroó, atimaamo aimó betó mole Keriso so whītamo mepaae be dērape betalepó. Atéro, momó atimaamo dotonale Keriso so whī beterepaae fópóló dotonaai duraalu, “Kótóné

diaamo hosaa muni deyóló dua betere ala erópóló yae,” yóló dotonalepó. <sup>34</sup>(-)<sup>35</sup> Atétepa, Pol-ró Banabas-tamo Antiok bemó bitu, atimaamonékélé mepaae whırapenékélé, so whıpaae Talené fo yó melóo, Keriso so whıpaae Yesuné dere ala etérópóló yó melóo du betalepó.

*Pol-ró Banabas-tamo tekeyóló fele fo*

<sup>36</sup> Atétu betero, nalo me sukamó Pol-né Banabas-paae duraalu, “Damo take folosóro Talené fo yó maté kweyale be huluarapepaae dané no nerape netéro betereró kelete kweyaai faalopó,” yalepó. <sup>37-38</sup> Atéro, Banabas-né Jon me doi Mark-kélé, atimaamotamo faai yaletai, Pol-né a faalo meipó yalepó. Ti noatepae, take folosóro Pampilia bemó Talené kutó diraalopó yalemó, a hýyóló atimaamo taaróló fesaae feleteinépó. <sup>39</sup> Atimaamo atéro dóroi du betero tekeyóló Banabas-né Jon-tei, me doi Mark dape sóro weıné bopéro daaló betere hae kwia Saiprus-paae weı nukumó faai felepó. <sup>40</sup> Tétepa, Pol-né atamo faaitere whı Sailas dape sóro atimaamo faaitapa, Keriso norapené duraalu, “Talené kolené sukutu, hale tao sere alané diaamo wisiyóló kaae tanópóló yae,” yóló dotonalepó. <sup>41</sup> Téro, atimaamo Siria hae kwiaró Silisia hae kwiatamo tuamó Kótóné betapaae touróló betó mole Keriso so whı fotokó bulaté felepó.

## 16

*Timoti Pol-tamo fele fo*

<sup>1</sup> Pol a Derbe be huluaapaae fóló nalo Listra be huluamó sókó felemó, ai bemó Yesuné ala eró tare whı betá ama doi Timoti beterepó. Ama hamata, Juda fakekó Talepaae kiswa tiró betere sotei, alimata Krik fake whıpó. <sup>2</sup> Ai Listra be huluamó betó mole Keriso noraperó Ikoniam be huluamó betó mole norapetamoné Timotita, Keriso whı wisinaalepóló dukirótu beterepó. <sup>3</sup> Pol-né Timotikélé atamo kweyaai tué muturaalu, Timotiné tiki sekaé tukópóló yalepó. Ti aita hale mei, Timotiné alimata Krik fake whıpóló ai be hulua so whı feané kispareteiné Juda fake dée nalaşsóro yalepó. <sup>4</sup> Atima atéro, ai be huluarape dokó kuturaalu, Jerusalem bemó betó mole whı disiraperó aposel whırapetamoné Keriso so whıné wosóló, aqmó beteroépóló aşyale fo dosayóló yó melaté felepó. <sup>5</sup> Atéro yó matere fo woseturaalu, ai be hulua dokómó betó mole Keriso so whı Talené alamó fotokó bualepó. Até dere kilituraalu, mepaae hale betó mole so whı atima Talepaae kiswa tiraleta yaletainé be detere dokó Keriso so whı fakeraté fu betalepó.

*Pol-né nokenaró dere kaaené Masedonia whı kelale fo*

<sup>6</sup> Pol-ró ama fulumu whırapetamo Esia hae kwiapaae kale fo wisi yó melaté faşsóro Dęi Kepe Wisiné sesé depa taaróló, Frisia hae kwiaró Kalesia hae kwiatamomó maaté yó maté felepó. <sup>7</sup> Atéro, atima Misia hae kwiaró Bitinia hae kwiatamo dalemó sókó wóló, Bitinia hae kwiapaae faai yaletai, Yesuné ama dotonale Dęi Kepe Wisiné aipaae faşse yóló sesé yalepó. <sup>8</sup> Atétepa, atima Misia hae kwia dekeróló Troas bepaee derepelepó. <sup>9</sup> Atéro, dkitamo Pol-né nokenaró dere kaaené Masedonia whıké wóló kema yóló turaalu, “Da Masedonia hae kwiamó betó mole so whı tao sene ape,” yalepó. <sup>10</sup> Até dere ala kolóló, mo ai fapotóróti da turukó horóló, kale Masedonia hae kwiapaae faairaalu, ęla ęla sisóló mulalepó. Ti noatepae, Kótóné mió wosetere kisi fo wisi Masedonia so whıpaae yó melale fópóló, da dotętapóló kiswa mualepó.

*Lidia Kótópaae kiswa tirale fo*

<sup>11</sup> Atéro, da faairaalu Troas bemó weı nuku sóro Samotres bepaee fóló, aimó fiyalepó. Téro ai hıka ti da Neapolis bepaee felepó. <sup>12</sup> Neapolis be hulua taaróló Filipai be huluamó sókó felepó. Ai be huluata, kale Rom Gavman-né doasi topo be ereteiné Masedonia hae kwia tuamó doi mulapó. Da ai bemó betepa, mepaae be dęrape kemeyalepó.

<sup>13</sup> Şa nóló fo wosetere be demó, da ai be hulua bopéro betere tipi tıpaee sókó fóló derepelepó. Atéro, tipi aqró fole weı fókumó, Juda fake so whıné momaneta dere tiki

kelaai felemó, mepaae sorapekélé, wóló betó mupa kelalepó. Atépa, dą doropóló, Kótóné fo yó melaairaaalu kaae salepó. <sup>14</sup> Téro, ai yó matere fo wosetu betere sokó betané doi Lidiapó. Ai so ą Taiyatira be whı soné sonaai kuti mepaae so whıtamó dotonóló *moni* su beterepó. Ai so Lidia ąta, Kótó aqmó naameyóló dua bitu, Talené doi sóró horótu beterepó. Atére so Pol-né yó mótu betere fo wosópóló, Kótónétei ama hosaa feterepó. <sup>15</sup> Atéró, kale sokélé, ątamo betámó betere ama fake so whıkélé, atima fea wẹi tópuralepó. Atéyale kılıpaae kale soné dąpaae duraalu, “Dıaağ tuęnétamó ę Talepaae kisipa tıró beterepó depa, ti dıđ sawa be demó ątamo betaalopa ape,” yóló dirii fo depa dą ama dere fo wosóló felepó.

*Pol-ró Sailas-tamo dipula beterele fo*

<sup>16</sup> Me sukamó dą momaneta dere tikipaae felemó, tımó betą wae sóró kutó diratere so seimale hokolaa yalepó. Ai sota, dowi kepené fotokqratepa nalopaae yaaire ala kolóló i ala mo yaalopó dere fo mo dokonateremó doasi *moni* sóró ą tęteróló kaae tare whırapepaae maleta dua yalepó. <sup>17</sup> Ai so seimalené Pol-sépi dą sya wou fo fake yóló duraalu, “I whırape atimata, Mo ó Taoró daale Kótóné kutó diratere whırapepó. Atimata dıđ mo ti aluyaqsóró tao saaire ala wisi i ape, yóló dıđpaae yó matere whırapepó,” yalepó. <sup>18</sup> Be dętere dokq kale soné kale fo kaaetóró du betepa, Pol ą hętepa fetée wóló dowi kepe foné sóró duraalu, “Yesu Kerisoné doimó dapa, yą ai senaale tuámó betereitei taaróló sókó fae,” yalepó. Mo ai fo deretamotóró dowi kepe kale senaale taaróló sókó felepó.

<sup>19</sup> Até dere ala kale senaale talerapené kilitu, atima take du betale kaae *moni* saai dere tų tikalepó kisipa mualepó. Téturaalu, Pol-ró Sailas-tamopaae doasi fopaae buóló atimaamo naasemó etęe sóró tawalepó. <sup>20</sup> Atéró, atima sóró betero betere whırapetamo fo tekąairaaalu, so whı ęla dotonótua dere tikipaae felepó. Atéró Rom *Gavman*-né fo tokóló taleyqópóló sóró betero betere whırapené keletómó daalóló duraalu, “Atimaamota, Juda whınétei dąné be hulua dorópóló disirótu beterepó. <sup>21</sup> Atimaamonéta, dą Rom *Gavman*-né yaqse yóló fo muló betere fo tukóló i ala yae yóló yó mótu beterepó,” yalepó.

<sup>22</sup> Téro, kale senaale talerapené dere alamó so whı mo fea atimatamo muni folo, Pol-ró Sailas-tamo só deratere fo du betalepó. Até du betepa, kale fo tokóló tale dere whırapené susupuratere whırapepaae atimaamoné kuti sokóló biyąné fokosói ala yae yalepó. Ti fo depa, atimaamoné deró betere kuti sorokóló taae faróló fokosoi ala yalepó. <sup>23</sup> Ai ala du betero, *dipula* be kaae tare whıné naase tuąpaae mulóló, ąpaae mo dirii fo yóló duraalu, “I whı tamo botokó faqsóró mo wisiyóló kaae tawae,” yalepó. <sup>24</sup> Téro, kale sekéné yale fo wosóló, ą wituraalu kale whı tamo mo be ke tuą dolopaae beterele felepó. Atéró, atimaamo botokó faqsóró ni fake dolopaae hęleke tamo deróló dulalepó.

<sup>25</sup> Atéró bitu, mo dikitamó 12 *kilok* Pol-ró Sailas-tamo Kótópaae wole fo dere alaró momatamo deté fu betalepó. Atétu betepa, mepaae *dipula* bemó betó mole whırapené wosó tarepó. <sup>26</sup> Téyalemó, mo doakale wii bao wóló be tao sóró worerale tikimó, ai *dipula* be tųkélé, hęletei turukwę fóló whırape dulótua yale *sein* képirapekélé, fea whaaló yóló hęle teraae felepó. <sup>27</sup> Atépa, kale *dipula* be kaae tare diki tare whı turukó holóló kelalemó, *dipula* be tų mo fea turukwę fóló mupa kelalepó. Atépa kilitu, ai whırape mo fea dapo dapo yóló fele nisi yóló ama sepakené ątei ama daai yalepó. <sup>28</sup> Até depa, Pol-né fo fake yóló duraalu, “Naaotei yą doraai kisipa muaqse. Dąta, botokó feni, mo fea i betó mole ape,” yalepó.

<sup>29</sup> Ti fo depa, kale diki tare whıné mepaae whırapepaae są sóró ape yóló *dipula* be dolopaae fóló kelalemó, u ere alamó ą Pol-ró Sailas-tamo betere aqmó deraapisa fóló muni dere felepó. <sup>30</sup> Atéró, kale whı tamo dapesó fóló belamó daalo bitu, “Doa whı tamoó, ę aluyaqsóró tao sópóló, noa alakó yaaloé?” yalepó.

<sup>31</sup> Ti fo depa kale whı tamoné ąpaae tokq mótu duraalu, “Yą Tale Yesu Kerisopaae kisipa tiki feteyóló tiratepata, ti Kótóné yąkélé, naao fake so whıkélé, mo fea aluyaqsóró tao saalo ai ape,” yalepó. <sup>32</sup> Atéró atimaamoné Talené fo ąpaaekélé, ama bemó betó mole so whı feapaekélé, yó melalepó. <sup>33</sup> Téro, mo ai dilikitamotóró kale whı atimaamo daale

tikimó dowaléyale tiki wẹi fokoralepó. Atéro mo tétitóro kale whị ąkélé, ama naale senaale sokélé, mo fea wẹi tópuralepó. <sup>34</sup> Atéro, kale whịné Pol-ró Sailas-tamo ama bepaae dapesó fóló, ọla melalepó. Téturaalu, kale seké ąkélé, ama naale senaalekélé, somakélé, atima fea Tale Kótópaae kisipa tiki tiróló bituraalu, hajné sukóló hẹkese du betalepó. <sup>35</sup> Téro, hịka be dẹtepa, kale fo tokóló tale dere whịrapené diki tare whịrapepaae duraalu, “Kale *dipula* be kaae tare whịpaae ai kale whị tamo fópólópa, dotẹyae,” fo ene fópóló dotonalepó. <sup>36</sup> Atéro wóló ai fo depa, kale *dipula* be kaae tare whịné Pol-ró Sailas-tamopaae duraalu, “Kale fo tokóló tale dere whịrapené diaamopaae dua wisiyóló fae yó ąló beterapa, diaamo fae,” yalepó.

<sup>37</sup> Ti fo yaletei Pol-né ai whịrapepaae duraalu, “Damo kikiti sókó daaróló mo faalo meipó. Ti noa betené mei, dąmokélé Rom faketamo touróló doi betamó mole whịtei, diaaọ dąmotamo fo tokóló wisiyóló taleni, hąkeamó so whịné keletómó dąmo hąle hoko doló sameatamo *dipula* beteralepó. Até yaletei dąmopaae kikiti sókó daalóló fae dere wisirapóló de? Ai ala wisinipa, mo atimatóro wóló dąmo sokotepa wisirapó,” yalepó.

<sup>38</sup> Ai fo depa, kale diki tare whịrape fóló, topo whịrapepaae ene felepó. Ai fo woseturaalu, atima kisipané Pol-ró Sailas-tamo kae fake nisi yaletei, Rom faketamo touró beterapó depa, woseturaalu atima wiyalepó. <sup>39</sup> Atéro atimané Pol-ró Sailas-tamopaae dua naamei fo yóló duraalu, “Diaamo hąle fópóló *dipula* sokotapa, i be hulua taaróló dua faasepe,” yalepó. <sup>40</sup> Atétepa, Pol-ró Salasitamo *dipula* be taaróló Lidiané bepaae felepó. Atéro fóló kelalemó, aimó Yesu Kerisopaae kisipa tiki tiró betere hamomarape touró betepa kelalepó. Atépa atimaamoné atimapaee Talené ala tuamó diriyóló beterópóló, ketekẹ bulatere fo du betero atimaamo felepó.

## 17

### *Pol-ró Sailas-tamo daai yale fo*

<sup>1</sup> Pol-sépi atima Ampipolis be huluaró Apolonia be huluatamomó bosenóló, Tesalonaika be huluamó sókó felepó. Ai be huluamó Juda fake so whịné fo wosetere be tẹnepó. <sup>2-3</sup> Téro, ai fo wosetere bemó Pol-né ama dua dere kaae *fula* soremó maaté ą fóló Kótóné fo dosąayóló duraalu, Keriso susupu sóró sukąletei momó kepaa yalepó fo asẹmó eretei mo dokonóturaalu, ai yale ape. Ai fo yóló duraalu, yąlo diąpaae du betere whị Yesuta, me kaae mei, Kótóné so whị tẹteróló kaae tanópóló sóró betero betere Kerisomó dapó du betalepó. <sup>4</sup> Mepaae mo turó Kótó aqmó sukóló betó mole Krik fo bole so whị Pol-ró Sailas-tamoné dere fo mopóló kisipa mutu, atimaamotamo muni felepó. Até yale kaae, mepaae doi mole sorapekélé, mepaae tóróti Juda so whịkélé ai alatóro yalepó.

<sup>5</sup> Tétepa, Juda whịrape dei tuẹ muturaalu, so whị ọla dotonóló duputua dere tikimó, mepaae dowi ala du betere whịrape dosąayóló dape siré kwẹyóló bóe dóló hẹle sópóló sesemeratere fo yalepó. Atéro ai whịrapené kale whị tamo so whị feané keletómó sịyóló só faai, kisipa mutu Jeson-né be bopéróló duraalu, “Pol-ró Sailas-tamo aimó betepa ipaae tóę derae,” yalepó. <sup>6-7</sup> Ti fo yalemó, kale seké tamo kilinitepa, Jeson-ró mepaae Keriso norapetamo sịyóló só fóló ai be hulua kaae tare topo whịrape betere mó beterefelepó. Atéro betero betepa, so whịné fo fake yóló duraalu, “I hae kwia feamó kuturaalu, so whịné betere ala doraté kutu betere whịrape mió imó wóló betepa, Jeson-né dape sóró firó beterapó. Téro, dąné topo whị Sisané muló betere fo tukóló, tẹteróló daale topo whị me Yesupó du beterapó,” yalepó. <sup>8</sup> Ai fo dere woseturaalu, mo so whịkélé, doasi topo whịrapekélé, atima fea ai dere fo bete kóló kóló duraalu, kae kae sekei kisipa mualepó. <sup>9</sup> Atéro, kale topo whịrapené Jeson-sépipaae duraalu, dią dotẹyaalopa *moniné* dupu yae depa, atima fópóló dupu yalepó.

### *Beria bemó yale ala*

<sup>10</sup> Téro, até yale dikitamo kale Keriso norapené Pol-ró Sailas-tamo Beria bepaae fópóló dotonalepó. Atéro atimaamo ai bemó sókó fóló Juda whịrapené fo wosetere bepaae felepó. <sup>11</sup> Beria whịrape atimané dere alata, Tesalonaika whịrapené dere ala kaae ini,



atimata mo kisipa mulu wisi ala dua yalepó. Beria wh̄irapenéta, Pol-ró Sailas-tamoné yó mótu betere fo wosóló mo doasi hekesetamo ketekę buóló i ala dua yalepó. Atimaamoné yó mótu betere fo dono démóló kaae kelaai, betere dokę Kótóné fo mole asę keletétóró fu betalepó. <sup>12</sup> Téro, kale Krik fo bole wh̄iraperó Juda so wh̄irapetamo mo turó Talepaae tuę tiralepó. Mepaae doi mole Krik sorapekélé, téyalepó. <sup>13</sup> Téro, Tesalonaika bemó betó mole Juda wh̄iné Pol-né Kótóné fo Beria bemó yó mótu beterepó dere fo woseturaalu, atima Beria bepaae felepó. Atéro, fóló Beria so wh̄iné Pol-ró Sailas-tamopaae fopaae buópóló sesemeratere fo du betalepó. <sup>14</sup> Atei fo wosetu, mo ai fapotóró mepaae Keriso norapené Pol węi fóku sesekę fópóló dotonalepó. Téyaletei, Sailas-ró Timoti-tamo ai Beria bemó beterepó. <sup>15</sup> Atétepa, Beria wh̄iné Pol dapesó fóló, Atenis bemó dotęyóló atima momó fesaae faaitepa, Pol-né Sailas-ró Timoti-tamopaae ą beterepaae hapale ape yae yalepó.

### *Pol Atenis bemó betale fo*

<sup>16</sup> Téro, Pol ai Atenis bemó kale wh̄itamo kaae taru, ai be huluamó wh̄iné aleale kapala kótórpe hęle ęla kaae yó mupa kilitu, ama kisipa tiki mo doasi sekę yalepó. <sup>17</sup> Até dere ala kilitu, ą Juda wh̄iné fo wosetere bepaae fóló bituraalu, mepaae Juda so wh̄iró mepaae Kótópaae winé sukutu, dua betó mole Krik so wh̄itamo atima ai alamó fo kęlaaraleta du betalepó. Téturaalu, mepaae aimó touróló ęla dotonótu betere so wh̄itamonékélé be dę dere dokę fo kęlaaraleta du betalepó. <sup>18</sup> Ai be huluamó, doasi kisipare fake tamo Epikurian fakeró Stoik faketamo beterepó. Atépa, Pol-né kale mió wosetere kisi foné Yesu ą mo ti sukęletei momó kepaayóló beterepóló yó melóo, ąpaae kisipa tiki tiratere so wh̄i ą kepaatu yale kaae kepaayaalopóló yó melóo, du betalepó. Atéro yó matepa, ai kale fake tamoné ątamo fo tokóló só deraai kaae salepó. Ai fakerapekó mepaaené duraalu, hęko fo du betere wh̄iné noa fokó yaai du bitu derópó yalepó. Mepaaené duraalu i wh̄inéta dą kisipa inire kótóné fo eraai derópó yalepó. <sup>19</sup> Tétu betero, kale Areopakus fake touręleta dere tikipaae atimané Pol dapesó fóló betero bitu, ąpaae woseturaalu, naao so wh̄ipaae ai yó maté kutu betere kisi fo dąmale kisipa yaai yae. <sup>20</sup> Naao dere fota mo wosókélé ini, kisi fo depa dapa, ai foné bete dąpaae hękearóló yó melaasepé yalepó. <sup>21</sup> Atenis be wh̄iró mepaae be torókęlóló wóló betó mole wh̄irapetamo atima suka fea mepaaekélé feni, mo hęle betó taru atimané kae kisi ala yaairaaalu dere fokélé yóo, wosókélé yóo, du beterepó.

<sup>22</sup> Atépa kale Areopakus wh̄irape touręleta dere tikimó, wh̄irape betere kuamó Pol ą disó holóló duraalu, “Ti Atenis be hulua wh̄i-ó, dięta, betere dokę mo wisiyóló moma yó tare wh̄i betepa, yęlo kelalepó. <sup>23</sup> Dię betó mole tuąmó ę kuturaalu kelalemó, diaaę moma dere kapo fakemó etei kaae fo asęyóló muló beterepó. ‘Ita, dąné kisipa inire Kótópaae moma dere kane fakepó,’ erepó. Ti diaaę ą derópóló kóló kóló irutei, ą aęmó dua bitu, momatere Kótó diępaae i yó matapa wosae.

<sup>24</sup> Ai Kótóta, i haeró haemó yó mole ęla ęlatamo fea ama alerapó. ąta ó sęró i haetamoné Tale bitu, ęla ęla fea ama tęteróló kaae tarapó. Térené ąta, mo wh̄iné naasené tętere moma dere bemó bitinipó. <sup>25</sup> Kótóta Tale beterepa, ą mepaae ęla ęla yąyątepa, dąné tao sóró manére? Dą so wh̄i betero betere foró fea ęla ęlatamo dąmó hęle mótu beterepó. <sup>26</sup> Mo take betę wh̄inétei, i hae kwia feamó betó mole so wh̄i deteyóló fake firópóló Talené ai wh̄i aleyalepó. Téturaalu, atima betaaire hae kwiarapekélé, atima betaaire ba fo alikélé, mo fea amatei tukóló muló beterepó. <sup>27</sup> Kótóné atéretei hęle ini, so wh̄iné ą kekóló kolópóló kisipa muturaalu erapó. So wh̄iné ą kelaai ketekę butupa, ti mo kelaalo ai ape. ąta dą so wh̄i betere tiki saletópaae bitini, dą fea betere felekemó ai betere ape. <sup>28</sup> Ti noatepae, dą betere beteta ą tuąmótóró muluraalu, ama dą fotokę eratepa beterepó. Dię mepaae fo dolęatere wh̄irapené duraalu, ‘Dąta, ama naale senaale beterepó.’ fo asęyóló muló beterepó.

<sup>29</sup> Téreteiné, wh̄iné naasené aleyóló muló betere *kold kapané ó silpa kapané ó* kaporapené aleale ęlapaaetei, noatepa kótópó du bitu de? Ti Kótóta, wh̄iné kisipa fosó fosóre alané aleyóló muló betere ęla kaae aęnipó. <sup>30</sup> Take betale alimó mokęleyaa yóló

bitu du betale alamó, Kótóné kwia tokó menipó. Atétu betaleteti mió Kótóné mo doakale fotokoi fo yóló mulóturaalu, hae kwiamó betero fale so whi mo feané du betere dowi ala taaróló, tué tiki feteyóló betae fo erapó. <sup>31</sup> Ti noatepa meipó. Beta sukamó Kótóné ama sóró daaló betere whiné so whi mo feané yale ala mo dono tale yópóló ai be de ama tukóló kae muló beterapó. Até yaairaaalu, a hãle whi nisi yaqsóró so whi feané kisipa yópóló a mo ti sukãletei momó kepaaróló beteralépó,” yalepó.

<sup>32</sup> A kepaayóló beterapó dere fo woseturaalu, mepaae so whiné faleyóló kae kae fo yaletei, mepaae so whiné duraalu, “Naao ai dere fota, me be demó diriyóló wosaalópó,” yalepó. <sup>33</sup> Ai fo depa, Pol a fo tale dere tiki taaróló felepó. <sup>34</sup> Beta beta whi Pol-né yó matere fo mopóló wosóló tué tiki tiralepó. Atima kuamó kale Areopakus whikó Dionisius-ró beta so Damaris-tamokélé, Pol sya wóló, Talepaae tué tiki tiralepó. Mepaae so whikélé tué feteyóló tiralepó.

## 18

### *Korin bemó yale ala*

<sup>1</sup> Atéro kilipaae, Pol Atenis be hulua taaróló, Korin be huluapaae felepó. <sup>2-3</sup> Téro, aimó Juda whikó Pontus bemó deyale whi Akuila betepa kelalepó. Ai sekéta mo dóti Rom *Gavman*-né doasi whi Kaladias-né Juda fake terekenatepa a ama soma Prisila-tamo, Itali hae kwia taaróló walepó. Atépa, Pol a ai soró whitamo beterepaae felepó. Akuilaró soma Prisila-tamo be teterere kuti dokotere soró whitamo betepa, Pol akélé ai kutó kisipa ereteiné atima fea betamó bitu, ai kutó diyaai yalepó. <sup>4</sup> Atéro, Pol a fo wosaae tukóló muló betere be de dokó fea Juda whirapené fo wosetere bepaae fóló, Juda so whiró Krik so whitamo fea betapaae touróló bitua yalepó. Atéro bitu Talené alamó fo tiki kãlaaróló, Pol-né ama dere ala sya wópóló kisipa muturaalu, Talené ala hãkearótu betalepó. <sup>5</sup> Téro, Sailas-ró Timoti-tamo Masedonia hae kwia taaróló Korin bepaae wapa, Pol a kae kae kutó taaróló, Kótóné fo yó matere ala beta yó tawalepó. Pol-né Juda fake so whipaae etei fo yó mótu betalepó. “Yesuta mo hãle whi mei, Kótóné so whi fea teteróló kaae tanópóló, sóró daaló betere whipó,” du betalepó. <sup>6</sup> Téyaletei, Juda whirapené Pol-né yó matere fo atima kae foné teteróló a doka doka yóló eratere fotei du betalepó. Atétepa, Pol a turukó holóló ama kuti terepetu duraalu, “Diaaó dowi ala tokóló aluraaire fo wisi depatei, diã wosetere hó dapó. Take diã doasi sekei ala supa ti ai yaalo mei, diaaó yale alanétei diã alu yaalo ai ape. Térené mió e Juda meire fake so whi beterepaae kale fo wisi yó male fulapó” yalepó.

<sup>7</sup> Téro, Pol ai fo wosetere be taaróló ai felekemó betere whi Titius Jastus-né bepaae felepó. Ai sekéta, Kótópaae doasi wituraalu, aomó dua sukóló betere whipó. <sup>8</sup> Téro, Juda fakené fo wosetere be kaae tare topo whi Krispas-kélé, ama somakélé, naale senaalekélé, atima fea Yesupaae tué tiki feteyóló tiralepó. Ai sekéné mepaae Korin bemó betere so whipaae Talené fo yó male tikimó atima mo fea tué tiki feteyóló tiratepa, wei tópurótua yalepó.

<sup>9</sup> Beta dikitamo nokoné dere kaae Talené Pol-paae duraalu, “Ya wiyóló dua hãle betaqse. Halaainé daalu, kale fo wisi yó matere ala hãle yó tawae. <sup>10</sup> Ti noatepae, eã yatamo betamó betereiteiné me whiné yapaae me dowi ala eróló doraalo meipó. Ai be huluaamóta, epaae kisipa tiki feteyóló tiraaire so whi betereiteiné atima feata yaalo so whipó,” yalepó. <sup>11</sup> Talené apaae ai fo depa, Pol ai bemó Kótóné fo yó mótu betepa, ba fo beta kemeyóló me ba foné wélié apo miró kemeyalepó.

<sup>12</sup> Kaliota Akaia hae kwia teteróló kaae tanópóló Rom *Gavman*-né sóró daaló betere whipó. Ama atéro kaae tapa, kale Juda so whi mo fea touróló Pol-tamo fopaae buturaalu fo tokóló só deraai dapesó wóló beteralépó. <sup>13</sup> Atéro, daapa Pol só deraai Kaliopaae duraalu, “I whinéta so whipaae Kótópaae momaturaalu, etéro yae yó mótu, kale asemó ere fo tukóló kópaae fópóló dere fotei du beterapó,” yalepó.

<sup>14</sup> Atei fo depa, Pol-né atimapaae tokó matere fo yaai yalemó, Kalioné Juda so whipaae duraalu, “Ti i whiné *Gavman*-né muló betere fo tikitere ala ó mepaae sawa hãsóko fole

ala uşóró, ti dişné dere fo wosóló fo tokóló tale uşpó. <sup>15</sup> Téretei, dişné şpaee wosene wouraaalu, haşe fomó ó doi deremó maatépó dereteita, diş Juda whşrapené yóló muló betere fopa, dişisitei tale yae. Atei alamó yaşo dişné dere fo taleyóló eraalo meipó,” yalepó. <sup>16</sup> Ti fo yóló, atima ai fo teketerere bemó betereitei belapaae hşkó faralepó. <sup>17</sup> Ai kale fo tokóló taletere be belamótei kale so whşné fo woseterere be kaae tare whş Sostenes tawóló fokosói ala yalepó. Atétepa, kale kaae tare whş Kalioné ai dere alamó fo mekéle ini, haşe şla nisiyalepó.

#### *Akuila, Prisila, Apolos-sépi atimané yale ala*

<sup>18</sup> Pol ş Akuila-sépi somapiti atima ai Korin bemó be dşrape dekéro betalepó. Take ama Tale Kótópaae yóló mulótu duraalu, yaşo topo niki mió folo hapale tikaalo meipóló mulalepó. Atéro yóló mulale be dş kemetepa, ama topo niki Kenkria bemó tikalepó. Atéro atima faai furaalu, Keriso no nerapepaae kşleo yóló Akuila-ró Prisila-tamokélé atima fea weş nukumó Siria hae kwiapaae faai felepó. <sup>19</sup> Atéro, atima Efesus bemó sókó fóló, ai bemó Prisila-ró Akuila-tamo betepa taaróló, Pol ş maaté Juda fakené fo woseterere bepaae fóló, Juda whşrapetamo Talené ala etérópóló du betalepó. <sup>20</sup> Ai fo woseturaalu, kale so whşné şpaae ya dştamó betaalopó depatei, ş fulapó yalepó. <sup>21</sup> Atéro, ş faai Juda so whşpaae kşleo yóló duraalu, “Me sukamó Kótóné ş diş beterepaae wópóló tş mulatepa, ti momó fesaae wonérapó,” yalepó. Ai fo yóló kale seké Efesus be taaróló weş nukumó felepó. <sup>22</sup> Téyóló, Sesaria bemó sókó fóló ai be taaróló, Jerusalem bepaae holóló Keriso so whşpaae kşleo deté Antiok bepaae derepelepó.

<sup>23</sup> Ai bemó mepaae be dşrape betero, nalo Antiok be taaróló, Kalesia hae kwiaró Frisia hae kwiatamomó tş mole be hulua dokş feapaae felepó. Atéro kuturaalu, Yesuné ala du betere so whşrape diri yóló beteroşpóló ketekş bulatere fo deté kweşyalepó.

<sup>24</sup> Pol ş até deté kutu betepa, betş Juda whşkó Aleksandria bemó deyale whş Apolos Efesus bemó sókó walepó. Ai sekéta, *skul* yóló kisipare whş betereiteiné Talené aşemó ere fo mo wisiyóló kisiparapó. <sup>25</sup> Apolos take mené Talené ala etérópóló şpaae yó matepa, kisipa iruraalu yó mótu betalepó. Aşa, Jon-né weş tópuratere alamaaté kisipa epatei, Yesuné yale ala mo doakale ketekş buóló so whşpaae mo donotóró yó mótu betalepó. <sup>26</sup> Téro, ş Juda whşrapené fo woseterere bepaae fóló mo halaainé kaae sóró yó matere fo Akuila-ró soma Prisila-tamoné wosalepó. Atétu, mepaae fo bete şpaae mo wisiyóló yó melaaairaaalu, atimaamoné bepaae dape salepó. Atéro bituraalu, Kótóné fo bete tokóló yó mótu betalepó.

<sup>27</sup> Atétu betero, nalo Apolos Akaia hae kwiapaae faai depa, Efesus Keriso so whşné ş ketekş bulatere fo, Akaia Keriso so whşné ş mo wisiyóló dape şópóló, fea fo aşeyalepó. Atéro, ai aş sóró weş nukumó fóló malemó, tuş tiki tiró betere so whşné ş mo wisiyóló dape salepó. Aimó bituraalu, Kótóné kşlené sukutu tao supa, şpaae tuş tiki tiratere so whş Apolos-né doasi tao sere ala du betalepó. <sup>28</sup> Apolos-né Yesuta haşe whş mei, Kótóné so whş tşteróló kaae tare whşpóló tuş yópóló, Juda so whş feané keletómó Kótóné aşemó ere fo yó mótu betalepó. Atéro yó mótu duraalu, “Yesuta, dş fea tşteróló kaae tanópóló, Kótóné sóró betero betere whşpó,” yalepó. Atéro, yó male foné Juda whşrapené yó matere fo tşteralepó.

## 19

#### *Pol Efesus bemó Kótóné fo yó maletai*

<sup>1</sup> Atéro, Apolos ş Korin bemó betepa, Pol ş du sorokó mole haemó fu betero Efesus bemó sókó felepó. Aimó, mepaae Talené ala erótu betere whşrape betó mupa kelalepó. <sup>2</sup> Atépa atimapaee duraalu, “Diş Yesupaae tuş tiki tirale sukamó, Dş Kepe Wisi saleé?” yóló wosalepó. Tétepa şpaae tokş mótu duraalu, “Meipó. Dş ai Dş Kepe Wisi beteraşpó fokélé wosenipó,” yalepó.

<sup>3</sup> Ai fo depa, Pol-né atimapaee momó woseturaalu, “Ti diã noa kaae ala yóló wẹi tópualee?” depa atimané duraalu, “Dãta, Jon-né wẹi tópurale kaae yóló tópuralepó,” yalepó.

<sup>4</sup> Ai fo depa, Pol-né duraalu, “Jon-né wẹi tópurale alata, dowi ala taaróló kisipa feteyóló wale so whị tópurótua erapó. Atéró, wẹi tópurótu duraalu, ‘E wale kịlipaae betã seké whị waalopa, diaaã dowi ala taaróló, ai whịpaae kisipa tirae. Ti ai whịné doita, Yesu ai ape,’ ” yalepó. <sup>5</sup> Atima fea ai fo wosóló, Tale Yesuné doimó wẹi tópualepó. <sup>6-7</sup> Atéró, Pol-né atima tikimó naase mulalemó, kale Dẹi Kepe Wisi atima tuãpaae bitị wóló fotokọratepa, kae kae be foné yóo, Kótóné kọlọ whịrapené dere fo kaae yóo, du betalepó. Ai wẹi tópurale whịrape touróturaalu, 12-rópó.

<sup>8</sup> Téró, Pol ả Juda fakené fo wosetere bepaee fóló mo halaaíné daalu yó mótu betepa, wélie sore kemeyalepó. Atéró, ai be whị so whịpaae Kótóné tẹteróló daale aomó mole ala mopóló kisipa muópóló, diriiné wisiyóló yó mótu betalepó. <sup>9</sup> Téyaletei, mepaae so whị Pol-né yó matere fo wosaalomeipóló dowãae furaalu, hãkeamó Yesu Kerisoné ala eratere fotamo bóe dóló faletu betalepó. Até depa, ai fo wosetere be taaróló Yesuné ala eratere whịrape maaté dapesó fóló, Tiranus-né doasi be dolomó, betere dokọ fea kale fo wisi bete tokóló kẹlaarótu betalepó. <sup>10</sup> Atétere alata, ba fo tamo tuãmó bituraalu, du betalepó. Atéró, yó mótu betale tikimó Esia hae kwia tuãmó betó mole Juda so whịkélé, Juda meire fake so whịkélé, mo fea Tale Kótóné fo wosalepó.

<sup>11</sup> Kótóné Pol fotokọratepa, mo kae kae kelemei alarape erótu betalepó. <sup>12</sup> Até dere ala kilituraalu, mepaae kisi daale so whịró dowi keperape tepeyóló betó mole so whịrapetamo wisirópóló kisipa mutu, kãanaterere kutiró fosono helekẹtere kuti kwiatamo só fóló, Pol-né tikimó wolaa yó seneta yalepó. Atéró, ai kuti só fóló kale hepo daale so whịró dowi kepe betere so whịtamóné tikimó olaa dua depa, hepo wisi yóo, dowi keperapekélé sókó fóo, dua yalepó.

<sup>13</sup> Atéró, mepaae Juda whịrape atimanékélé, kale dowi keperape tepeyóló betó mole whịrapepaae duraalu, “Pol-né yó mótu betere whị Yesuné doimó yãlo yãpaae dapa, yã whị tuãmó betereitei, taaróló sókó fae,” dua yalepó. <sup>14</sup> Téró, Kale Juda whịkó so whịmó Talepaae momaraterere topo whị Skipané naalemarape wẹikeró beterepó. Ai naalerape atimanékélé, atei kaae ala du betalepó. <sup>15</sup> Ai ala du betalemó, betã sukamó i ala yalepó. Kale whịné tiki tuãmó tepeyóló betere dowi kepené atimapaee tokọ mótu duraalu, “Yesuró, Pol-tamota, yãlo tuérapa, diã deé?” yalepó. <sup>16</sup> Ai fo yóló, kale dowi kepe tepeyóló betere whị kale naalerape tikipaae tųwó horóló, dekei ala yalepó. Atéró mo ti dóló sininóló, kale wẹikeró whịrape atima kutikélé fea sorokóló taae fatepa, sameatamo belapaae tiki daapi hãle sókó fóló, botokó dapo dapo yalepó.

<sup>17</sup> Até yalepó dere fo kale Efesus bemó betó mole Juda so whịró Krik so whịtamóné wosetu, atima winé sukóló Tale Yesuné doi hale sóró horótu betalepó. <sup>18</sup> Até deremó, mepaae mo dekeró so whị Yesupaae kisipa tiki tiróturaalu, atimané take du betale dowi alarape so whị feané keletómó Talepaae yó mótu betalepó. <sup>19</sup> Téturaalu, atimané kale hupu sekaemó isi whịrapené dere ala aseýóló muló betere buk-rapemó mole ala sya fu betere whịrape atimakélé, mo fea wóló, ai buk-rape sóró wóló so whị feané keletómó si biliraleta du betalepó. Ai buk-rape dupuyale *moni* dokọ sóró, 50,000 *silpa kapa moni* né dupuyalepó. <sup>20</sup> Ai alarape yóló, so whị fea Talené fo wosóló fakeróturaalu, hae kwia feapaae ama fo doasi fotokọ mo sųralepó.

<sup>21</sup> Atéyale kịlipaae Pol ả Masedonia hae kwiaró Akaia hae kwiatamo tuãmó tẹyóló Jerusalem bepaee faai yalepó. Atéró, fóló nalo ti ả u Rom be huluapaae faai kisipa mualepó. <sup>22</sup> Téró, Pol tao sóró kutó diterere whị tamo Timotiró Erastus-tamo Masedonia hae kwiapaae fópóló dotonalepó. Atéró Pol ama wotoró Esia hae kwia tuãmó sawa sukamó kutu beterepó.

*Efesus bemó Talené ala eratere whịtamo bóe dale fo*

<sup>23</sup> Atéyale sukamó, mepaae mo so whırapené Tale Yesu Kerisoné ala eratere so whıtamo dei kisipa mutu, kae kae eratere fo yóló bóe daai kaae salepó. <sup>24</sup> Ai be huluamó *silpa kapané* ęla ęla aletere whıné doi Demitrias beterepó. Ai Efesus be huluamó kapala kótó Atemis-paae moma dere be doasi tęnapó. Kale whı Demitrias-ró mepaae mo betę kaae kutó ditere whırapetamoné *silpa kapa-nétei*, kapala kótó so Atemis sųróló, belekęatikı aleyóló mepaae mo so whıtamo dotonóló doasi *moni* sua yalepó. <sup>25</sup> Kale whı Demitrias-né ama dere ala kaae du betere whırapekélé, mepaae betę kutónétei, kae kae kutó ditere whırapekélé, touręle ape yóló duraalu, “Norape-ó, dęné doasi *moni* sere alata, ti i Atemis kótó sųróló aletere ęlané seretei diaaę ai kisipa ere ape. <sup>26</sup> Kale whı Pol-né i so whı mo fea kępaae fępóló kisipa mutu, mo dere nisıyóló wosępóló i fo yalepó. Whıné naasené aletere kótórapeta, mo kótó meıpó yale fo diaaę wosóo, dięné kolóo, ai yale ape. Ai fota, dę Efesus be hulua so whıpaae maaté ini, Esia hae kwia tuęmó betó mole so whı feané ai wosalepó. <sup>27</sup> Pol-né ai dere foné dę *moni* sere kutómó maaté dumitei dęné fo wosetere bekélé, doasi kótó Atemis sokélé, so whı feané bete muni hęle ęla aęróló dorępóló dapó. Take Esia hae kwiamó betó mole so whınékélé, i hae kwia feamó betóló fale so whınékélé, dęné kótó so Atemis aęmó sukóló bitu, ępaae betę momatua yaletei, mió Pol-né dere foné dęné kótó soné doi doróló folokole eraai dapó,” yalepó.

<sup>28</sup> Atéro dere fo woseturaalu, so whı fea mo dowi fopaae buóló fo fakeyóló duraalu, “Dę Efesus be hulua whıné kótó so Atemis-ta doasi fotokę bole kótó wisinaalepó,” yalepó. <sup>29</sup> Téro ai be huluamó betó mole so whıné dei tuę mutu mo doakale fo whaa du betalepó. Atéro Masedonia be hulua whı tamo Kaius-ró Aristarkus-tamo Talené fo eratere Pol-tamo wóló betepa, whırape fea fóló kale whıtamo sıyóló só walepó. <sup>30</sup> Atéro kale whı tamo tawóló daaló betere tikipaae Pol ękélé faai yaletei, mepaae Yesuné ala eró tare norapené sesé yalepó. <sup>31</sup> Ai maaté mei, mepaae Esia hae kwiamó doasiné kuto derępóló sóró betero betere Pol-né ama fulumu whırapené ępaae so whı touró betere tuępaae faęse yalepó.

<sup>32</sup> Atéro touró betere so whı atıma ai wóló betere bete atıma kisipa ini, kęló kęlóiné betó molepó. Atéro betó muluraalu, mepaaené dere fo kae, mepaaené fo kae du betalepó. <sup>33</sup> Atétu betepa, Juda whırapené Aleksanda-paae naao dirıyóló fo ene fae yóló tęté fóló so whı touró betere tikimó daaręle felepó. Atéro fo yaairaalu, ama naase horaletı so whıné kisıparutei ęta bóe dele ala kaaratere whı nisi yalepó. <sup>34</sup> Téyaletei, nalo atımané ę kelalemó Juda whıpa kisipa kilitu, fo fakeyóló duraalu, “Dęné Efesus be hulua so whıné doasi fotokę bole topo kótó so Atemis-póló,” hęle detétóro fu betepa, suka kele tamo kemeyalepó.

<sup>35</sup> Atétu betero, betę *Gavman-né* aęterere kutó dirępóló betero betere whı, so whı kuamó turukó holóló duraalu, “Ti Efesus so whı-ó, Efesus be hulua so whıné kótó so Atemis-ró ama momatere betamo tęteróló kaae tatere alata, ti i be hulua so whıné eretei, hae kwiamó betó mole so whı mo feané kisıparapó. Ai kótó Atemis so sųróló aleale kane faketa, ó hepen-mó i bepaae dorowale ala kisipa inié? <sup>36</sup> Ti aita, mené kapalapóló doraaire ala meıpa, dię so whırape bóe dóló hęle sere ala hapale kilitaróló ini, dua betae. <sup>37</sup> Dięné ai dapesó wóló daaló betere whı tamota, dęné momatere bemó mole ęla ęla ęlémi sóró ó kótó so Atemis doratere fokélé inıpatei, diaaę hęle dapesó wóló daaló ai betere ape. <sup>38</sup> Demitrias-ró ama betę kutó ditere whırapetamoné mepaae whı só deraai kisipa mutepa, ti *Gavman-né* fo tokóló talerępóló sóró betero betere whırape ai betó mole ape. Ti *Gavman* whırapeta, ai ala yępóló sóró daaló beterapó. <sup>39</sup> Motamo fo mekó yaai kisipa mutepa, ti dęné tukóló muló betere be dęmó yaalopó. Ti noatepae, dęné yóló mulale fo sya furaalu, ai ala yaalopó. <sup>40</sup> Atei kaae doasi bóe dóló foya dere alamó *Gavman* whırapené dępaae doasi seķei ala eraalopó. Atétere alamó *Gavman-né* mo doasi fo mupatei, dęné tukóló ai du betere ape. Atımané dępaae ai fo noa betené du bitu de? depa, dęné yaaire fo meıpó,” yalepó. <sup>41</sup> Kale ai *Gavman-né* kutó diratere whıné ai fo yóló kemetepa, atımapaae fae yalepó.



## 20

*Pol Masedonia hae kwiaró Krik hae kwiatamopaae fele fo*

<sup>1</sup> Téró, kale so whi fo tiki whaa du betaletai kemetepa, Pol-né Yesuné ala erótu betere whirape tao sóró fotokó bulóló diri eratere fo yalepó. Atéro atimapaae kóleó yóló, a Masedonia hae kwiapaae felepó. <sup>2</sup> A ai hae kwia tuamó Keriso so whi keteké bulóló fotokóratere fo dekeró yó melaté fóló nalo kemene furaalu, Kirik hae kwiapaae sóró felepó. <sup>3</sup> A ai bemó betepa, wélié sore kemeyalepó. Atéyóló nalo ti a wei nukumó Siria haepaae faai yaletai, kale Juda whirapené a daalopó dere fo woseturaalu, taaróló momó Masedonia hae kwiapaae hae tumó faai yalepó. <sup>4</sup> Atéro faairaalu, Beria whikó Pirus naalema Sopatakélé, Tesalonaika whi tamo Aristarkus-ró Sekundus-tamokélé, Derbe whikó Kaius-kélé, Timotikélé, Esia hae kwiaró wale whitamó Tikikas-ró Tropimus-tamokélé, atima atéro felepó. <sup>5</sup> Téró, ai kale whirape atimapi fóló, Troas bemó Pol-sépi da kaae tawóló beterepó. <sup>6</sup> Atéro da Juda whirape atimané mara mole ala sya furaalu, fopei *bred* o bula yóló ɔla detere be de kemetepa, wei nuku sóró Filipai be taaróló, Troas bemó mepaae whirapetamo hokolaa yaai furaalu, nuku tómó aporó diki fité felepó. Téró, da fea touyóló Troas bemó weikeró be de betaletai.

*Troas bemó Yutikus kepaarale fo*

<sup>7</sup> Atéro *fula* kaae sere be demó, da so whi fea ɔla naairaalu betaapaae touróló betó mupa, Pol-né ai so whipaae fo yó maté fu betepatei, be mo ti dikiralepó. Hika be detepa a ai be taaróló me bepaae faai kisipa muturaalu, dilikitamokélé hale yó maté fu betaletai. <sup>8</sup> Da touróló fo yó mótu betere siki be kemó, sa hale ɔla kaae wolée molepó. <sup>9</sup> Aimó beta kokopei whi ama doi Yutikus-ta, de sóró wópóló muló betere tumó bituraalu, Pol-né yó mótu betere fo wosó tarepó. Pol-né ama yó matere fo mo fɔlo siyóló yó maté fu betepa, kale seké noke kelené sukutu betaletai. Atéturaalu, kale whi dukó fóló, biliyó salepó. Atéro biliyó saleteita, tamo be ke teraae horóló, sore be kemó yalepó. Téró kale whi biliyó sóró mupa da doropóló kelalemó, sukóló molepó. <sup>10</sup> Atépa, Pol a doropóló Yutikus-né bopé tómó deraapisa fóló mulu, ama naasené apuó sóró duraalu, “Turukó holaaitei kapala asiri ai firapa whaalaa ekesé,” yalepó. <sup>11</sup> Téró, Pol ó siki be kepaae momó holóló atima *bred* o kolokóló alyóló nalepó. Atéro, kale sekéné fo momó yó maté fu betero, be detepa hika a felepó. <sup>12</sup> Kale kokopei whi Yutikus momó kepaayóló betepa, whirapené bepaae dapesó fóló atima hosaa muni deyóló hajyóló betaletai.

*Pol a faairaalu Efesus Keriso whi disirapepaae kóleó yale fo*

<sup>13</sup> Atéro mepaae whirape dapi folosóro wei nukumó Asosi bepaae faai felepó. Pol-né dapaae atéro fae yóló, datamo Asosi bemó hokolaa yaairaalu, a hae tumó felepó. <sup>14</sup> Da atamo ai Asosi bemó hokolaa yóló a nukupaae dape sóró, Mitilini bepaae felepó. <sup>15</sup> Téró da aimó fiyóló, hika ti wei nukumó weiné bopéro daaló betere hae Kios dekeróló felepó. Téró diki me nuku tómó fiyóló ai hika ti da tuamó tukóló fóló Samos hae felekemó epa dero dekeróló felepó. Téró, diki mekélé kale dere kaae nuku tómó fiyóló, ai hika ti da Miletus bemó sóró felepó. <sup>16</sup> Atéro Pol a Esia hae kwiamó kutu betepa suka kele kemeyasóro, Jerusalem bemó *Pentikos* be demó dere ala kelaai a ai Efesus be bosenóló mo hapale faai kisipa mualepó.

<sup>17</sup> Atéro da Miletus bemó sóró fóló bituraalu, Efesus Keriso whi disirapepaae a beterepaae tourale ape, yó faralepó. <sup>18</sup> Atima atéro dorowóló betó mupa, atimapaae duraalu, “Eta, Esia hae kwiamó folosóro sóró wale sukamó kaae sóró wóló, diatamo betamó bitu yale alarape feata, ti dia feané kisiparapó. <sup>19</sup> Eta, so whi aomó dua sukóló bituraalu, Tale Kótóné ama kutó beta mo keteké buóló, wole kaapetamo du betaletai. Atéteremó, Juda whirapené e daairaalu kemei fo dokotu betaletaita, ai alané e noa kaae whi beteréro su sóró kaae kilitu yalepó. <sup>20</sup> Atépatei, Kótóné dia tao saaire fo wisi yalo hiréni, e mo hakeamó daalukélé, diané be dokó dokokélé, Talené fo dia tué yópóló yó mótua yaletai, dia feané kisipa ai ere ape. <sup>21</sup> Juda so whipaaekélé, Kirik so whipaaekélé,

diñé du betere dowi ala taaróló, Tale Yesupaae kisipa tiróló mo dua betae yóló hãkearóló ai yó male ape.

<sup>22</sup> Téräpa, mió kale Dëi Kepe Wisiné Jerusalem bepaee seýóló dapesó fóló betepa, epaae noa alakó eraaloró ę tuéñipó. <sup>23</sup> Be hulua dokó fea fo yó maté kotopa, kale Dëi Kepe Wisiné epaae duraalu, sekëi alaró *dipula* beteratere alatamo yapaae eraalo ai ape yale fo betä yálo kisiparapó. <sup>24</sup> Atérené, ę sukaqsóro yálo tó tikimó wiyaalo meipó. Tale Yesuné epaae dirae yóló male kutó betä diróturaalu, so whjpaee Kótóné dãpaae yaala sókó furaalu, hãle tao sere fo wisi betä yó maté fóló tukóló muló betere dãlemó sókó faai dapó.

<sup>25</sup> Mió yálo kisipa fatepa, Kótóné tẽteróló daale aqmó mole ala diã tué yópóló yálo yó matepa, wosetu betale whjrape diaağ yálo kelepaä momó kae kelaalo meipó. <sup>26</sup> Térené yálo diãpaae hãkearóló i dere ape. Mió i alimó diã tuãmó whj me dené i fo wisi taaróló dowi ala ene fupa, ti aita, epaae kwia muni diaağtei ai ape. <sup>27</sup> Ti Kótóné ama yaai kisipa mole ala mekó hiréni, mo turó yálo diãpaae ai yó melale ape. <sup>28</sup> Diãta, Kótóné ama Dëi Kepe Wisiné ama *sipsip* hupu wisiyóló kaae tanópóló sóro ai beteró betepa, ai hupurape wisiyóló kaae taru, diãkélé mo wisiyóló kaae tawae. Yesuné ama sameané dupure Kótóné so whj betä mo dua wisiyóló kaae tawae. <sup>29</sup> I dere fota noa betené dumipó. ę fole sisópaae dowi bete hağrape diã tuãpaae wóló, Kótóné *sipsip* hupurape dóló nale waalo ai ape. <sup>30</sup> Diãkó mepaae whjné kale Yesuné ala eró tare whjrape dei nópóló eratere alané, kale mo fo wisi kópaae wéróló, diã ãlisóro kae tãpaae faraalo ai ape. <sup>31</sup> Até yaqsóro, diã mo wisiyóló kaae tawae. Atei ala yaairemó diã kisipa muló beterópóló ba fo sore ę diãtamo bituraalu ai yale ape. Dẽtamokélé, dikitamokélé, yó maté fu bitu woletamo du betalepó.

<sup>32</sup> Téró mióta, diã Talené ama kãlené sukuturaalu, hãle tao sere alané diã wisiyóló tao sópóló i dere ape. Ai fonétei, diaağ kisipa tiratere ala fotokqoróló, Kótóné ama wisi wisi ãla diã ama kae sóro beteró betere so whjmó ai mótu betere ape. <sup>33</sup> Yálo diñé *silpa kapa ó kold kapa ó* kutikélé senée yóló au nokole ala inipó. <sup>34</sup> Yálo fotokqonétei kutó diyóló, yálo yağare ãla ãlakélé, ó yálo fulumu whjrapemókélé mótua yaletai diaağ ai tuére ape. <sup>35</sup> Yálo ai dua yale alata, ãla ãla fea ðané naasenétei depe tukó wei ala yóló sirapóló, diaağ kolópóló ai yale ape. Até duraalu, mepaae atimanétei kutó diyóló nénire so whj tao sóro hãle melae. Ti noatepae, Tale Yesuné duraalu, ‘Ûla ãla hãle tao sóro matere whjné haj kisipatamo matere alané matepa sere whjné dere hẽkese tẽteró betepapó’ ere fo kisipa muae,” yalepó.

<sup>36</sup> Téró, Pol-né ai fo yóló kãlipaae atima bukutiri teğaró bituraalu, ama moma yalepó. <sup>37</sup> Atéró ą faaitepa, kale so whj feané Pol apuó taruraalu kóló tukó nóló wole du betalepó. <sup>38</sup> Atétepa, kale sekéné duraalu, yálo kelepaä diaağ momó kae kelaalo meipó yale fo kisipa mutu, atima doasi dekënë sinitu wole du betalepó. Atétu beteró, atimané ą dapesó fóló, wei nukumó beteralépó.

## 21

### *Pol Jerusalem-paae fele fo*

<sup>1</sup> Téró, ðã atimapaee kãleó yóló atima taaróló wei nukupaae bitj fóló weiné bopéróló daaló betere hae Kos felekemó sesekę felepó. Téró furaalu, wei tómó diki betä fiyóló, hika Rodes hae weiné bopéróló daaló betere tiki felekemó sesekę fóló, Patara bepaee sókó felepó. <sup>2</sup> Aimó betä wei nuku Fonisia hae kwiapaae faai fupa, ðã ai nukumó bitj holóló felepó. <sup>3</sup> Atéró ðã furaalu, weiné bopéróló daaló betere hae kwia Saiprus hae fę naase fakeró epa kele falaté fóló, Siria hae kwiamó tẽne Tair bemó sókó felepó. Ai Tair beta, take ðané i nukuné sóro wale ãla ãla sorokóló mulaai yale be huluaapó. <sup>4</sup> Téró, ai bemó mepaae Yesuné ala eró tare whjrape betepa, ðã atimatamo weikeró be ðẽ betalepó. Atéró betepa, ai bemó betó mole whjrape atima Dëi Kepe Wisiné fotokqratepa, Pol-paae duraalu, ya Jerusalem bepaee fağse yóló seséyalepó. <sup>5</sup> Tétu beteró, aimó betaai yale be ðẽrape kemetepa ðã ai be taaróló faai felepó. Atéró faai fupa, kale Yesuné ala eratere whjrape atimané somarape naale senaalekélé, mo fea ðãtamo doropóló wei fóku atika

tómó bukutiri teyaró bituraalu, Talepaae moma yalepó. <sup>6</sup> Atétu betero dá faairaalu kpleó yóló dá fea aputu betero dá wẹi nukumó bitị hotopa, atima momó bepaae fesaae felepó.

<sup>7</sup> Dá atéro ai Tair be taaróló fóló, Tolemas bemó sókó felepó. Ai bemó betó mole Keriso norapepaaekélé kpleó yóló, be dẹ betá atimatamo betalepó. <sup>8</sup> Atéro, hịka dá ai be taaróló Sesaria be huluamó sókó felepó. Ai bemó, take atimané so whị ọla taleróló melópoló beterale wẹikeró whịkó betá Filip beterepó. Ai sekẹta, kale mió wosetere kisi fo wisikélé yó matere whị betepa, dá ọtamo fiyalepó. <sup>9</sup> Ai sekéné ama douró senaale seimalerape fea Kótóné fo eratere kpló sorape betó molepó.

<sup>10</sup> Dá ai bemó mepaae be dẹrape dekéro betepa, Kótóné ama kpló whịné doi Akabas Judia hae kwiaró dorowalepó. <sup>11</sup> Ai whị dá beterepaae wóló daalu Pol-né to tao sóró kale sekéné ama naaseró hótamo dokóló duraalu, “Talené Dẹi Kepe Wisiné i fo dapó. ‘I to taleta, Jerusalem bemó betere Juda whịrapené tawóló i ala kaae yóló, Juda meire fakené naase tuámó mulaalo ai ape,’ ” yalepó.

<sup>12</sup> Ai fo depa woseturaalu, dạnékélé, mepaae ai be whị so whịnékélé, Pol-paae Jerusalem bepaae holaose yóló sesé yalepó. <sup>13</sup> Téyalemó ama dapaae duraalu, “Diáne noatepa atei kaae alamó wole-u yóló yalo hosaa supuréli ala dute? Ẹta, susupuróló *dipula* beterate alamaaté erópoló Talené ẹ sóró betenénipó. Ẹ sukutere alakélé yópoló sóró betero betereiné yalo Tale Yesu Kerisoné doimó Jerusalem bemó sukąai dapó,” yalepó <sup>14</sup> Dáne ą Jerusalem-paae faqsóró sesé yalemó, ama dáne dere fo woseni, fo kae depa taaróló duraalu, “Ti wisirapa Talené ama yaai tué mole ala betá yópoló yae,” yalepó.

<sup>15</sup> Atéyale kịlipaae dáne ọla ọla sisóló Jerusalem bepaae holalepó. <sup>16</sup> Tétepa, mepaae Yesuné ala eratere Sesaria whịrape dá fea touyóló atimané dá Nason-né bepaae dapesó felepó. Nason-ta, Saiprus be hulua whịkó mo taketi Talepaae kisipa tiki tiróló betere whípó.

#### *Pol Jerusalem bemó sókó wale fo*

<sup>17</sup> Atéro dá Jerusalem bemó sókó holalemó, Keriso norapené dá hẹkesetamo mo wisiyóló dape salepó. <sup>18</sup> Atéro, fiyóló hịka Pol-kélé, dá mepaaekélé, Jerusalem bepaae Jems kẹle felemó, ą mepaae Keriso whị disirapetamo beterepó. <sup>19</sup> Atépa, Pol-né atimapaae kpleó fo yóló Kótóné ą fotokratepa, amamo Juda meire fake so whịpaae erale ala mo fea yalepó.

<sup>20</sup> Tétepa, kale whịrapené Tale Kótóné doi hale sóró horótu ąpaae duraalu, “No-ó, Yesu Kerisopaae kisipa tiki tiró betere Juda so whịta, mo hąle ọla kaae i betere ape. Ai so whịta, Moses-né asẹre fokélé eraai mo doakale keteke bulapó. <sup>21</sup> Térapa, mepaae i betó mole Juda whịrapepaae metikipaae wale whịrapené i fo du beterepó. ‘Pol-né Juda meire fake so whị kuamó betó mole Juda so whịpaae Moses-né asẹre foné diaaọ naalerape tiki sekaẹ tikaere taalae yóo, ayarapené mara mole alakélé, sya faose yóo,’ deté kutu beterepó depa wosalepó. <sup>22</sup> Térapa, ai alarape mo dere ala nisi yaqsórópa, dá noa ala yaaloé? Atimané ya ipaae wóló beterepó dere fo mo wosaalo ai ape. <sup>23</sup> Atérapa, dáne tué mole fo betá i dapa wosae. Dá i betere douró whịrape atima Tale Kótópaae dirii malo yóló atimané topo niki tikaalo meipóló muló beterepó. <sup>24</sup> Ai whịrapetamo yąkélé touyóló fóló atimané Juda so whịné keletómó, yaai dere ala yópoló naotei atima dupu erae. Atéro atimané topo niki tukóló momatere be dolopaae fupa, ti wisirapó yaalopó. Ai ala depa atimané kilituraalu, i whịta, kale tukóló muló betere fo tikitere whị meipó yaalopó. Téturaalu, naao yalepó dere fomó atima fopaae butu betere ala kapala airapó kisipa muaalopó. Tétu yata, Moses-né asẹre fo aomó sukóló bituraalu, ai fo tikitere whị meipó yaalopó. <sup>25</sup> Téretei me fo i ape. Yesupaae kisipa tiki tiró betere Juda meire fake so whị dáne fo muló betere ọla naqsóró, i fo asẹyóló faralepó. Kapala kótópaae moma yaai dele hupu ó na, ó sameakélé, depamó képi duwóló sukunatere hupu ó nakélé, mené so ọlémi nokole alakélé mo yaose yalepó. Ai forape feata, dá fo dokóló betá tué muóló atimapaae asẹyóló faralepó,” yalepó. <sup>26</sup> Téró, fiyóló hịka Pol-sépi atima douró whịrape momatere be dolopaae faairaalu, folosóró dua dere alarape yalepó. Atéro fokotere alarape feata,

kale tukóló mulale be demótóró kemeyaalopóló ali male felepó. Atéró tukóló mulale be de sókó wapa, atimamó kale momatere be kaae tare whırapené *sipsip* hupu daalopó yóló mulalepó.

<sup>27</sup> Téró, kale weıkeró be de felekemó kemeyaai deremó, Esia hae kwiamó betó mole Juda so whıné Pol momatere be belamó daapa kelalepó. Atépa, ai whırapené Pol tao taru, mepaae so whı sesemeratere fo yalepó. <sup>28</sup> Atétu, fo fake yóló duraalu, “Israel fake so whı-ó, da tao sae. I whınéta, hae kwia feamó betó mole so whıpaee yó matere foné da Israel so whıtamokélé, Moses-né asere fotamokélé, dané momatere betamokélé, fopaae buópóló bóe delaté kotapó. Téturaalu, dané mo dowi alakélé, inire be wisi Kirik whırapekélé, ai dapesó wóló daae mole ape. Até dere alané i be doróló folokole ai eratere ape,” yalepó. <sup>29</sup> Atimané ai fo yaleteita, Efesus whıké Tropimus Pol-tamo ai be huluaamó daapa kelaletéin Pol-né ai momatere bepaae dapesó fele nisiyóló yalepó.

<sup>30</sup> Atéró, fopaae fo doasi depa, Jerusalem so whıné woseturaalu, fea sururu yóló wóló betapaae touróló bóe duraalu, fo tiki whaa du betalepó. Atétu beteró, Pol a moma dere be dolomó betepa, sıyóló só wóló ai be bopéró betere tipi belapaae hokó derólós tu kinalépó.

<sup>31</sup> Atéró daapa, atimané Pol daai Jerusalem-mó doasi bóe duraalu, fo whaa du betereitei Rom *Gavman*-né diki tare whırapené topo whıné wosalepó. <sup>32</sup> Téturaalu, kale sekéné ama diki tare whıraperó mepaae topo whırapetamo atima sururu yóló, ai whaa du beterepaae dorowalepó. Téteremó, ai bóe du betale so whıné doasiró ama diki tare whırapetamo wale ala kilitu, Pol du betaletéi, taalalepó.

<sup>33</sup> Atétepa, kale diki tare whırapené topo whı Pol daale felekepaae fóló duraalu, *sein* képi tamoné ama naase tamo dokae yóló ai so whıpaee woseturaalu, i whı a deé? Ama noa alakó depa yaleé yóló wosalepó. <sup>34</sup> Ai fo deremó, mepaae so whıné dere fo kae yóo, mepaae whırapené dere fo kae yóo yóló, doasi fo tiki whaa yalepó. Atétere foné diki tare whırapené toponé Pol só deratere fo bete wisiyóló wosenipó. Atétepa, kale topo whıné diki tare whırapepaae duraalu, Pol diki tare whırape touróló betere tikipaae dapesó fae yalepó. <sup>35</sup> Téró, Pol diki tare whırapené be hola tó dóló hutu betepa, so whı feané a daairaalu ketekę butu betalepó. Atétepa, diki tare whırapené topo whıné ama diki tare whırapepaae Pol beleyóló sóró holae yalepó. <sup>36</sup> Atétepa, mo turó so whı sya fu bitu, doasi fo fake yóló duraalu, “A mo ti sukópóló dae,” deté fu betalepó.

### *Pol-né so whıpaee yale fo.*

<sup>37</sup> Diki tare whırapené Pol atimané be dolopaae sóró faaitépa, ama diki tare whıné topo whıpaee duraalu, “Yalo yaıtamo me fokó enére?” yalepó. Ti fo depa, kale whıné apaae woseturaalu, “Ya Krik fo bole whıé? <sup>38</sup> Yaıta, mepaae kemeyale be demó 4,000 whırape alısó fóló, so whı bitinire tikimó *Gavman* whıtamó bóe daale Isip whı meıé?” yalepó.

<sup>39</sup> Ti fo depa, Pol-né apaae duraalu, “Eta, Juda fake whı doasi doi mole be hulua Silisia hae kwiamó tene Tarsus be whıképó. Térapa, ai so whıpaee yalo fo yaai dapa, naao noa kisipa mute?” yalepó.

<sup>40</sup> Ti fo depa, topo whıné Pol-paae yae yalepó. Tétepa, a disó horóló be hola tómó daalu, naase horóló Hıbru whırapené du betere foné yalepó.

## 22

<sup>1</sup> Téró ama atimapaae duraalu, “Noraperó ayarapetamo-ó, diaaę kisipané eta dowi ala du betere whı nisi yaqsóro, yalo diapaae haıeamó i dapa wosae,” yalepó.

<sup>2</sup> Téró, Pol-né Hıbru whırapené du betere be foné deremó, fo tekeni dua betó molepó. Tépa, kale sekéné atimapaae i fo yalepó.

<sup>3</sup> “Eta, Juda whıteı e deyale beta, ti Silisia hae kwiamó tene be hulua Tarsus-pó. Téyaleteı, e holóló i Jerusalem bemó doayalepó. Atéró betepa, kale doi mole yó matere whı Kamaliel-né e *skul* yó malepó. Ama e atéró yó móturaalu, kale Moses-né asere foró dané ayarapené mara mole alatamo mo wisiyóló yó matepa, yalo mo diriyóló kisipa salepó. Atéyale be demó, Kótóné ala eraai mió diaaę ai bole ketekę kaae yalokélé yalepó.

<sup>4</sup> E até du bitu, Yesu Keriso sya fu betere sokélé whıkéle susupuróló mo ti sukópóló

daairaalu doakale sekēi ala eróló *dipulakélé* beteraleta du betalepó. <sup>5</sup> Yālo yale alata, ai so whīmó momaratere topo whīró fo tokóló taleratere whīrapetamoné kisipareteiné atima yālo dere fo woseturaalu, mo dapó enérapó. Ai whīrapené ē Damaskus bemó betó mole nomarapepaae asē sóró fae depa, yālo sóró felepó. Ti ai asēta, Damaskus bemó betó mole Keriso so whī tawóló Jerusalem bemó susupuróló *dipula* beteraai sóró waaire tū mulópóló yalepó.

<sup>6</sup> Ē atéro fu betalemó, 12 *kilok* felekemó saai depa Damaskus bepaae sókó faai deremó, sámó dē doasi dorowóló yālo tiki husiralepó. <sup>7</sup> Até dereteiné ē haepaae dóló taae deróló mupa, ai dē tuāmó fo fakeyóló duraalu, ‘Sol! Sol! Naaō ē noatepa, susupuraté kutu bitu de?’ yalepó.

<sup>8</sup> Tétepa yālo duraalu, ‘Tale-ó, yā né de?’ yalemó, ama ēpaae duraalu, ‘Ēta, Nasaret whīkó naao susupurótu betere whī Yesu i ape,’ yalepó. <sup>9</sup> Tétepa, ētamo wale yālo fulumu whīrapené ai dē kelaletēi, ēpaae dere fo bete atimané diriyóló wosenipó.

<sup>10</sup> Atétepa yālo āpaae woseturaalu, ‘Tale-ó, mió yālo noa alakó yaró de?’ depa, Talené ēpaae duraalu, ‘Turukó holóló Damaskus bepaae fae. Fóló, aimó naao yaaire ala yālo tukóló muló betereitei, betā whīné yāpaae yó melaalo ai ape,’ yalepó. <sup>11</sup> Ai dēné yālo kele dilikiraletēiné tū fenitepa, yālo fulumu whīrapené ē naase tawóló ālisóró Damaskus bepaae felepó.

<sup>12</sup> Ai be huluamó whī betāné doi Ananias ē beterepaae walepó. Ai sekēta, Moses-né asēre fo mo wisiyóló tuēru eró tare whī betepa, Damaskus bemó betó mole Juda so whīné ā mo doasi kisipa dotoróē fale whī wisipó du beterepó. <sup>13</sup> Ai sekē ē fire felekemó daane wóló duraalu, ‘No Sol-ó, naao kele fisāae horóló kelae,’ yalemó, mo ai fapotóro yālo kele momó wisiyalepó.

<sup>14</sup> Téró, ama ēpaae duraalu, ‘Dāné ayarapené Kótóné tué mole ala naao tué yópóló yā sóró ai daalale ape. Dowi ala betākélé, inire whī kolóo, ama kólómó sókó wale fokélé, wosóo, yópóló yā ai sóró daalale ape. <sup>15</sup> Naaota, ama yó matepa kelale alaró wosale fotamo so whī feapaae yó maté kwēyópóló erapó. <sup>16</sup> Térapa, yā noatepa hāle bitu de? Yesu Kerisoné doimó naao dowi ala kwia kemerópóló wēi tópuuai turukó horóló āpaae kema yae,’ yalepó.

<sup>17-18</sup> Atéro ē Jerusalem be huluapaae wale be dēmó fo wosetere bepaae fóló moma du betalemó noke kaaené Tale kelalepó. Atéro ama ēpaae duraalu, ‘Yā hapale turukó horóló Jerusalem be taaróló fae. Ti noatepae, i Jerusalem bemó atimapaae Yesuné ala etérópóló yó materetei atimanémo wisiyóló wosaalo meipó,’ yalepó.

<sup>19</sup> Ai fo depa, yālo āpaae duraalu, ‘Tale-ó, ti mo deretei, ai be hulua so whī atima feané yālo yale ala kolóló kisiparapó. Ē atimané fo wosetere be dokō feamó yāpaae kisipa tiki tiróló betó mole Keriso so whī susupuróló, *dipula* beteraleta yaleitei atimané mo kisiparapó. <sup>20</sup> Naaō ala etérópóló hākeamó yó mótu betere whī wisi Stipen dale sukamó, ēkélé daalu ā dilapó depa yālo duraalu, ‘Téyae,’ yalepó. Ai whīrapené Stipen duraalu, atimané tómó bukóló kotere kutirape ē daale tikimó sorokóló mulatepa kaae tawóló daayale whī etórótípó,’ yalepó.

<sup>21</sup> Téyalemó, Talené ama ēpaae duraalu, ‘Yālo yā Juda meire fake so whī betó mole be huluarape saletópaae dotonatapa fae,’ ” yalepó.

#### *Pol q Rom Gavman-tamo doi mole whīpó yale fo*

<sup>22</sup> Kale so whī Pol-né dere fo woseté feletei, Juda meire fake so whīpaaekélé, yó male fae dere fo woseturaalu, fo fake yóló i fo yalepó. “Atei kaae whī imó dātamo betaalo meipa, dóló alurāe,” yalepó.

<sup>23</sup> Atéturaalu, atimané tómó bukó mole kutirape sókó mulóló dokómu buó sóró ópaae fesekée horóló fo fake du betalepó. <sup>24</sup> Atétepa, kale diki tare whīrapené topo whīné duraalu, “Doai so whīné fo tiki whaa du betere noatepa déró, ai sekē diki tare whīrape beterepaae dapesó holóló, halika tikiné fokosoi ala yóló dae. Téturaalu, i dere fo bete noa betené déró āpaae wosae,” yalepó. <sup>25</sup> Tétepa, kale whīrapené Pol naasemó bulaakó sóró



daaló bitu, halika tikiné fokosoi ala yaai yalepó. Atétepa, Pol-né ai diki tare whırapené topo whıpaae duraalu, “Rom *Gavman*-né so whı tuamó doi mole whı fo tokóló tale inipatei, fokosói ala yóló dae fo ere?” yalepó.

<sup>26</sup> Ti fo depa, kale diki tare whırapené topo whıné  kaae tare topo whıpaae i fo yalepóló ene felepó. Atéro duraalu, “I whıta, Rom *Gavman*-né fake so whıtamo betamó doi mole whıpatei du betepa, naao yaai dere ala kisipa faróló yae,” yalepó.

<sup>27</sup> Tétepa kale doasi topo whı wóló Pol-paae woseturaalu, “Y Rom whıé,” depa, ama tokó mótu duraalu, “Épó,” yalepó.

<sup>28</sup> Ti fo depa kale topo whıné duraalu, “Ylo doi Rom fake so whıtamo touróló mulaairaalu, doakale *moni*-né dupu yalepó,” yalepó. Ai fo depa Pol-né tokó mótu duraalu, “Yta atéretei,  ti Tarsus bemó deyaletiné Rom whı betepapó,” yalepó.

<sup>29</sup> Ai fo depa, woseturaalu,  daai yale whırape mo hapale hikili fóló tumó daane felepó. Kale doasi topo whıné Pol ta, Rom fake so whı tuamó doi mole whıtei *sein* képiné dokirapóló  witu yalepó.

#### *Juda whırapené Pol-tamo fo tekle fo*

<sup>30</sup> Téró, hıka be detepa, kale diki tare whırapené topo whıné Pol daai du betere fo tale yaairaalu,  *dipula* beteraletei sokóló so whımó momaratere whırapené topo whırapéro, fo tokóló taletere whırapetamo tourle ape yalepó. Atéro wóló betó mupa, Pol dapesó fóló atima betó mole tuamó daalalepó.

## 23

<sup>1</sup> Atéro, Pol-né kale fo tokóló taletere whırape kaae taru duraalu, “Ylo norape-ó,  take bitiré waletei ylo Kótóné keletómó wisiyóló bitiré wouraalu, ama erae dere ala fea eraté walepó. Atéturaalu, mió ylo hosaamó me sekę muni, mo dua muni deyóló betepapó,” yalepó. <sup>2</sup> Pol-né ai fo depa, so whımó Talepaae momaratere topo whı Ananias-né Pol-tamo felekemó daae mole whırapepaae duraalu, “Ai seké folópu derkae,” yalepó. <sup>3</sup> Ti fo depa, Pol-né paae duraalu, “Ni bolópaae klaa epatei, tó sekaené wisire nisi dere whı naao dere alamó, Kótóné ytei deké saalopó. Kale ašemó yóló muló betere fo sya furaalu, tamo fo tokóló taleyaai bitutei naao kólónétei mepaae whıpaae  daae dere foné, kale yóló muló betere fo naaotei ai tikitere ape,” yalepó.

<sup>4</sup> Ai fo depa, mepaae  felekemó daae mole whırapené duraalu, “Y winié? Naao ai dere foné so whımó momaratere topo whı faletapó,” yalepó.

<sup>5</sup> Ti fo depa Pol-né duraalu, “Ylo norape-ó,  so whımó momaratere topo whı betere  tuénipó. Ti noatepa mei, ašemó i fo erapó. Di kaae tare doasi topo whıpaae me dowi fo yaqse, yóló fo moletei ylo tuérapó,” yalepó.

<sup>6</sup> Ai fo tokóló taletere whırape mepaae Sadyusi fake yóo, mepaae Farisi fake yóo, yóló betepapóló ama kisiparu, Pol-né fo fake yóló duraalu, “Ylo norape-ó, ylo apata Farisi whı eru kélé Farisi whıpó.  fo teketeremó sóro i daalo betereitea, sukle whı momó kepaayaalopó ere fomó kisipa tiki tiróló  hajné sukutu betepa, atimané tamo fo tokóló só deraai ai du betere ape,” yalepó. <sup>7</sup> Ai fo depa woseturaalu, kale Farisi whırapéro Sadyusi whırapetamo arale sóro atima tuamó tekétamo yalepó. <sup>8</sup> Ti noa betené mei, kale Sadyusi whırapenéta, sukutere whı momó kepaayaalo meipóló kisipa mulu, *ensel*-raperó keperapetamokélé bitinipóló kisipa mulapó. Tépatéi, Farisi whırapenéta, sukutere whı momó kepaayaalopó dere fo mopóló kisipa yóo, *ensel*-rapekélé betepapóló kisipa yóo, keperapekélé betepapóló kisipa yóo, erapó.

<sup>9</sup> Até du betepa, Moses-né ašere fo yó matere Farisi whırape atima turukó holóló fo fakeyóló duraalu, “I whı tikimó me dowi alakélé, munipatei, dané  hle noatepa só deróló, daai du bitu de? Ama dere alaró dere fotamota, ti *ensel*-né ó kepené yae depa démólópó,” yalepó. <sup>10</sup> Ai fo du betero so whı tuamó bukótamo yóló bóe du bituraalu, Pol dóló seı seı yóló ama tiki turukée fóló munépa, kale topo whıné kilitu, Pol-mó whaalıa doasi yalepó. Atéru, kale sekéné ama diki tare whırapepaae diaa fotoktamo doropóló, Pol dapesó atima betere bepaae beterale fae yalepó.

<sup>11</sup> Atéyale dikitamo, Tale Pol beterepaae wóló duraalu, “Pol-ó, até dere alamó yá wi ini, diri yólótei daayae. Atéro bitu, yalo ala etérópóló so whj feapaae Jerusalem be huluamó erótu yale kaae, Rom be huluamókélé, mo erale fae,” yalepó.

*Pol daai deyatei fo*

<sup>12</sup> Téró, ai hika mepaae Juda whjrape atima betapaae tourale wóló, Pol tawóló daairaalu kiki fo deyalepó. Atéro duraalu, dané Pol á daai hale betepa, dá ularó weıtamo naalo meipó. Motamo dané á mo ti dóló aluratepata, ti ıla naalopóló mo dirii malo yóló mulalepó. <sup>13</sup> Atéro, Pol daai fo dokale whjrape touróturaalu, whj siki tamo tómó mepaae whjrapekélépó. <sup>14</sup> Ai whjrape atima fóló, so whjmó momaraterere topo whjro whj disi disirapetamopaae i fo yalepó. “Dá fo deyóló dirii malo yóló duraalu, dané Pol dupa ti ularó weıtamo naai, mió á hale betepa ti weyóló betaalopó fo yóló mulalepó. <sup>15</sup> Térapa mió dijanékélé, fo tokóló taleraterere whjrape feanékélé, diki tare whjrapené topo whj dilikóló i fo yó falae. Pol-né yale fo bete dá mo wisiyóló wosenireteiné dá mo diri yóló wosaai, dapesó dere ape fo yó falae. Atéteremó á dorowapa, ti tų tuamó melaa yóló daaipó,” yalepó.

<sup>16</sup> Ti fo du betepa, Pol-né ama nema naalemané wosóló diki tare whjrapené bepaae fóló Pol-paae duraalu, “Yáta, atimané tųmó melaa muóló daaipó fo ai du betere ape,” yalepó.

<sup>17</sup> Tétepa, Pol-né diki tare whjrape kaae tare whjkó betapaae duraalu, “I naalené dijané topo whjıamo fo yaai dapa, á dapesó fae,” yalepó.

<sup>18</sup> Ti fo depa, kale whjné kale naale topo whj beterepaae dapesó fóló duraalu, “Kale dipula betere whj Pol-né i naale yıtamo yaaire fo mulapa dapesó fae depa, i wale ape,” yalepó.

<sup>19</sup> Tétepa, topo whjné kale naale naasemó tao sóró tu depaae dapesó fóló, kale naalepaae woseturaalu, “Naao epaae noa fo yaai waleé?” yalepó.

<sup>20</sup> Ti fo depa kale naalené duraalu, “Juda whjrapené yapaae i fo yaalo ai ape. Pol-né dere fo bete mo diriyóló wosaai dapa, á fo tokóló taletere bepaae dó dapesó dere ape depa, aita mo mei, tųmó melaa yóló Pol daai kapala fo ai dere ape. <sup>21</sup> Whj siki tamo kemeyóló mepaae tómó beleróló whjrapené á daai tųmó melaa muaai du beterapó. Téyaairaalu, ai whjrape atima Pol dóló ti ularó weıtamo naairaalu, mió hale weyóló beterapó yalepó. Atéyaairaalu, atimané yapaae wosetere fomó naao noa fokó deró kelaai wosó tawóló ai betere ape,” yalepó.

<sup>22</sup> Ai fo depa kale topo whjné kale naale dotonaai, apaae fo mulóló duraalu, “Naao epaae etei fo yalepóló mepaae so whjpaee mo yaqse,” yalepó.

*Pol Sisareapaae dipula só fele fo*

<sup>23</sup> Ti fo depa, kale topo whjné ama aqmó bitu mepaae diki tare whjrape kaae tare whjrapekó tamopaae ape yóló duraalu, “Diaamo fóló 200 diki tare whjrape tale yóló sóró beteroó, hos hupu tómó beteroó faaire 70 diki tare whjrape sóró beteroó, bóe dele wuti tawóló faaire 200 diki tare whjrape sóró beteroó, dilikitamo 9 kilok Sesaria bepaae faai donoróló fae. <sup>24</sup> Atéro faairaalu, Pol betóló faaire hos hupukókélé, tale yóló beterae. Atéro diá furaalu, tų tuamó Pol mo wisiyóló kaae taté fae. Atéro dapesó fóló, Gavman whj Feliks betere sókó fae,” yalepó.

<sup>25</sup> Atéro diki tare whjné topo whjné fas-mó i fo asęyalepó.

<sup>26</sup> “Ęta, Kaladias Lisias-né doasi Gavman topo whjné Feliks yapaae i dere ape. Yá mo doa kęleó.

<sup>27</sup> Juda whjrapené i whj tawóló daaitepa, ę yalo diki tare whjrapetamo doropóló kelalemó, á Rom fake so whjıamo doi mole whjpa kilituraalu, dané atimané naase tuamó betepa fasó salepó.

<sup>28</sup> Atéro daai depa, noa betené déró yalo wosaairaalu, Juda fake atimané fo tokóló taleraterere whjrape beterepaae dapesó felepó.

<sup>29</sup> Téyaletei, Juda wh̄rapené fo tokóló taletere tikimó ̄ sukópóló daaire betekélé, ó *dipula* beteraaire betekélé yało kilinitepa dapesó felepó. Juda wh̄rapené muló betere fo tikitu betepa dapó dere fo bet̄a yało wosalepó.

<sup>30</sup> Ai fomótei, atimané ̄ daairaalu kikiti fo deyóló t̄ tuamó melaa muaai dere fo yało woseturaalu, ya beterepaae ai dotonaterere ape. Térapa, atimané ̄ só deratere fo naao keletómókélé yópóló, ya beterepaae ai dotonaterere ape,” yalepó.

<sup>31</sup> Kale topo wh̄iné yale fotóro diki tare wh̄rapené sya fóló dikitamotei Pol dapesó Antipatris bemó sókó felepó. <sup>32</sup> Aimó fiyóló h̄ika, mepaae diki tare wh̄rape ti bepaae momó fesaayóló wapa, kale *hos* hupurape tó mó betero fele wh̄rape bet̄a ti Pol dapesó Sesaria bemó sókó felepó. <sup>33</sup> Téró, kale diki tare wh̄rape *Gavman* topo wh̄i betere Sesaria be huluamó sókó felepó. Atéro, kale *fas-kélé*, melóo, Pol-kélé, kale topo wh̄iné naase tuamó mulóo yalepó. <sup>34</sup> Tétepa, kale wh̄iné *fas* dos̄ayóló Pol-paae woseturaalu, “Ya mé hae kwiamó wale wh̄é?” yalepó. Ti fo depa Pol-né ̄paae tokó mótu duraalu, “Ēta, Silisia hae kwiaró wale wh̄kópó,” yalepó. <sup>35</sup> Ai fo depa, kale wh̄iné duraalu, “Ti wisirapa, ya só deraai dere wh̄rapené keletómó naao fo bete wosaai atima ipaae wópólópó,” yalepó. Ai fo yóló ama diki tare wh̄rapepaae duraalu “Pol kale Herot-né doi mole doasi be wisinaalemó beteroóló kaae tawae,” yalepó.

## 24

### *Pol Feliks-né keletómó fo tek̄le fo*

<sup>1</sup> Téró aporó be d̄ kemetepa, so wh̄imó momaraterere wh̄rapené topo wh̄i Ananias-ro wh̄i disirapetamo yóo, me atima tao sóro fo tekenaterere wh̄i Tertulus yóo, yóló atima Sesaria bepaae derepelepó. Atima atéro, kale *Gavman* doasi wh̄ipaae Pol só deraai dere fo yalepó. <sup>2</sup> Atéro Pol-paae ape yóló wóló daapa, atimané fo eratere wh̄i Tertulus turukó holóló Feliks-né keletómó Pol só deróló dere fo etéro yalepó. “Doa wh̄i-ó, naao t̄teróló kaae tare aomó d̄ me ala ini, hosaa muni deyóló mo dua wisiyóló h̄aitamo beteraapó. Ti noatepae, take d̄ i hae kwia feamó betó mole so wh̄i h̄oko betaleteti, naao d̄a betere ala wisi eraletiné mió d̄a fea mo dua wisiyóló i betó mole ape. <sup>3</sup> Téró, be hulua feapaaekélé, atimané dere ala feakélé, naao d̄a wisiyóló beteroópóló tao sóro betero betereitei tūeru, yaapaae mo doa kée yóló dukirótu beteraapó. <sup>4</sup> Ya fóturu yaosóro d̄ané yātamo doa fo yaai dumitei, i fo sawa bet̄a dapa wosae.

<sup>5</sup> Ai wh̄inéta, i hae kwia feamó betó mole Juda so wh̄i kuamó bóe dópóló fopaae bulaté kutu beteraapó. Atétu, atima kae Nasaret fakepó. Téró Pol ̄ta, ai fake so wh̄i kuamó doasi topo wh̄i bituraalu, atima ̄lisó fu beteraapó. <sup>6</sup> Téturaalu, ama d̄ané moma dere be doraairaalu wapa, d̄ané ̄ tawalepó. <sup>7</sup> (-) <sup>8</sup> D̄ané ̄tamo fo tokóló taleyaai dere beteta, naao ai wh̄ipaae mo wisiyóló wosetepa, ti fo fea amatei depa naao kisipa yaalo ai ape,” yalepó.

<sup>9</sup> Até yóló, Pol só deratere Juda so wh̄iné Tertulus-né dere fo mopó yópóló duraalu, “Ai dere fo feata, mo dapó,” yalepó.

<sup>10</sup> Ai fo depa, kale *Gavman* topo wh̄iné Pol-paae naasené yóló ̄paae naao fo yae depa, Pol-né duraalu. “Naao i hae kwia feamó betó mole so wh̄itamo fo tokóló taletu betepa, doasi ba fo keme yaleteti, yało kisiparapó. Térené, mió atimané ̄ só deratere fo tokó móturaalu, naao keletómó ̄ feléi kisipatamo yaai dapó. <sup>11</sup> Ē Jerusalem bepaae Talepaae moma yaairaalu fele be d̄emó, kaae sóro mió imó sókó wouraalu, <sup>12</sup> be d̄ i kemetere ape. Yało i dere fo mo d̄épé kapala dutéro naao mo h̄akemó kelenérapó. <sup>12</sup> Mió ̄ só deraai du betere Juda so wh̄iné ̄ me wh̄itamo moma dere bemó ó fo wosetere bemó ó bela tuamó ó metikimókélé, me wh̄itamo fopaae fo depa, kolóló dumipó. <sup>13</sup> Mió atimané ̄tamo fopaae buló só deraai fo tokóló taleyaai deretei, i betené dapóló fo wisi mekó depa naao wosaalo meipó. <sup>14</sup> Atérené ̄ta, d̄ané ayarapené Kótó aomó dua bitu, Yesu Kerisoné ala sya i fu beteraapó. Atéruraalu Moses-né as̄ere foró Kótóné kóló wh̄rapené ere fotamo aomó sukóló bituraalu, mopóló kisipa tiróló sya fu beteraapó. <sup>15</sup> Ai betó mole wh̄rapené take waaire alimó Kótóné atimapaee eraaire wisi alamó h̄ainé sukóló biture kaae ̄kélé mo bet̄a kaae alatóro yóló beteraapó. Ti noatepae, wisi ala dere so wh̄ikélé, dowi ala

du betere so whĭkélé, Kótóné ama kepaaraalopó ereteinépó. <sup>16</sup> Atéreteiné, suka fea mo whĭné kele tómkélé, Kótóné kele tómkélé, hosaa tuámó me seķę muni, hăkeamó mo donoyóló dua i fu betere ape.

<sup>17</sup> Be hulua dokę fea ę atéró kutu betepa, mepaae ba forape keme deté felepó. Atéró momó ę Jerusalem bepaae wouta, *moni* sóró yolealere so whĭ tao sóró melóo, Talepaae hăle melatere alakélé yóo, yaairaalu walepó. <sup>18</sup> Yălo ai alarape yóló ę moma dere be dolopaae faai yaleteita, kale momaratere be kaae tare whĭné ę fopeyóló duraalu, ‘Yă me ala munipa fae,’ depa faai yalepó. ę mepaae so whĭrapetamo touyóló betere alakélé, so whĭ bóe delatere alakélé depa, atimané kilinipó. <sup>19</sup> Téretei, Esia hae kwiaró wale Juda whĭrapené ę só deraai kisipa mutu yaleteiné, atima ipaae wóló naao keletómó ę só deróluasóró ti mo wisi wuăpó. <sup>20</sup> Esia hae kwiaró wale Juda whĭrape ętamo fo tokóló taleyóló só deraai wenitepata, ti i daae mole whĭrapené yălo yale dowi ala etérópóló déró kelaai atimapaee wosae. <sup>21</sup> Atéyale sukamó ę turukó holóló daalu fo fakeyóló duraalu, Kótóné sukutere whĭ momó kepaaraalopóló kisipa tirateremó atimané ętamo fo tokóló só deraai ai du betere ape,” yalepó.

<sup>22</sup> Yesuné tų wisipaae fole ala Feliks-né mo diriyóló kisipa eruraalu, Juda so whĭpaae duraalu “Doasi topo whĭ Lisias ę ipaae dorowapata, ti ăkélé, dă fea betámó bituraalu taleyaalopó,” yalepó. <sup>23</sup> Feliks-né betă diki tare whĭrape kaae tare whĭpaae duraalu, “Pol wisiyóló kaae tarutei ę bemó tų kinóló beteréni ama fulumu whĭrapené mepaae yă yăre ęla ęlakó male wapa téyópóló yae,” yalepó.

<sup>24</sup> Téró mepaae be đęrape kemetepa, Feliks ama soma Drusilatamo walepó. Drusilata Juda fake sokó ama omatamo atéró wóló bituraalu, diki tare whĭrapepaae Pol dape sene fae depa, dape sene felepó. Atéró wóló bitu, Pol-né Yesu Kerisopaae tuę tiki tiratere ala etérópóló yó matepa, kale sekéró somatamoné wosetu betalepó. <sup>25</sup> Pol-né atimamopaae Yesuné alamó mo dono yóló fole ala wisiró, tó tikiné dere ala fea dua wisiyóló kaae tatere alatomokélé, take nalopaae betă sukamó Kótóné đané dere ala fea taleyaaire be đę waalopóló dere fokélé du betalepó. Feliks-né ai dere fo woseturaalu, ę witepa Pol-paae duraalu, “Mió sųpa fae. Take nalopaae me đémó tę mutepa, ti yălo yăpaae ape yaalopó,” yalepó. <sup>26</sup> Feliks-né Pol-né dere fo wosaai ekęle yóló hękese yaleteita, hăle mei, Pol-né *monikó* melópóló kisipa muturaalu, ama dere fo wosetua, momómo *dipula* beterăleta dua du betalepó.

<sup>27</sup> Atéró, ba fo tamo kemeyóló kĭlipaae Porsius Festus Feliks betale sirimó sóró beteralepó. Tétepa, Feliks-né Pol *dipula* hăle beterópóló taaralepó. Aita noa betené ini, kale Juda so whĭné tuę tiki felé eraai kisipa muturaalu, betepa taaralepó.

## 25

### *Pol Festus-né keletómó fo tekăle fo*

<sup>1</sup> Téró, kale whĭ Festus-né ama tęteróló kaae tawaaire hae kwia tuámó tęne be Sesaria bemó sókó wóló, be đę sore kemetepa ai be taaróló Jerusalem bepaae holalepó. <sup>2</sup> ă atéró fóló berteremó, so whĭmó Talepaae momaratere topo whĭraperó Juda topo whĭrapetamoné Festus-paae Pol só deraai fo fea yalepó. <sup>3</sup> Ti fo yóló ăpaae woseturaalu “Naaó đă feléi kisipa muaire alakó eróturaalu, ai whĭ i Jerusalem bepaae wópóló, dotonaasepe,” yalepó. Atimané atéró yale fota, Pol Jerusalem bepaae hotepa tųmó melaa yóló daai kisipa mutu yalepó. <sup>4</sup> Tétepa kale topo whĭ Festus-né atimapaee duraalu, “Pol ę Sesaria *dipula* bemó me ala yaqsóró kaae tawóló berterapó. ękélé, imó sawa betóló momó Sesaria bepaae faai asiri horalepó. <sup>5</sup> Térapa, diaaę kisané ai whĭ tuámó me dowi alakó mupa, ti diă be kaae tare whĭrape ętamo Sesaria bepaae fópóló dotonaasepe. Atétepa, ti atimané ama yale ala hăkearatepa, ti aimó fo tokóló tale yaalopó,” yalepó.

<sup>6</sup> Festus ę Jerusalem bemó 8 ó 10-ró be đęrape kemetepa ti ę Sesaria bepaae derepelepó. Atéró hĭka be đętepa, kale whĭ fo tokóló taleratere bemó bituraalu, Pol dape só ape, yóló fo tokóló tale yaai yalepó. <sup>7</sup> Tétepa, Pol dapesó wóló daapa, Jerusalem beró dorowale Juda whĭrape atima Pol daalepaae bopérăle wóló daae molepó. Atépa, atimané ętamo fo

tokóló talertere fo betekélé meipatei, kae kae só deróló dere dowi forape dekéro hoko du betalepó.

<sup>8</sup> Tétepa, Pol-né atimapaee i fo yalepó. “Yalo atima Juda whırapené muló betere fo tukóló, ó atimané moma dere bekélé, ó teteróló kaae tare *Gavman* whı Sisané fo muló betere alakélé, doratere ala mo inipó,” yalepó.

<sup>9</sup> Ti fo depa, Festus-né Juda so whıné kisipa felé yópóló kisipa mutu, Pol-paae duraalu, “Fo tokóló taletere ala yalo ó Jerusalem bemó yaalopa, ya ópaae honére?” yalepó.

<sup>10</sup> Ai fo depa, Pol-né apaae duraalu, “E i betere fo teketerere beta, Sisané fo teketerere bepó. Térené fo teketerere ala imótóro depa ti surapó. Ai Juda fake whırapepaae yalo me dowi alakélé eréniretei naao mo kisiparapó. <sup>11</sup> E tuamótamo me dowi ala kwia mupa, ti e yalo yale alamó kwia mótu, sinaaipa, dópóló yae. Téretei, mepaae Juda whıné bete meipatei hıle e só deraai depata, ti mepaae whıné Juda fakené hıkesere ala eraai e mené naase tuamó mulaairetei Rom *Gavman*-né ai tu munipó. Térené Rom *Gavman* Sisané yalo fo tokóló taleyópóló Sisa doi dapó,” yalepó.

<sup>12</sup> Atétepa, kale whı Festus a tao su mepaae kisipa matere whırapetamopi fo betamó yóló duraalu, “Sisané naao fo wosópólópó yóló kisipa mutupata, ti Sisa beterepaae faasepóló doteyaalopó,” yalepó.

#### *Festus-né Agripapaae Pol-né yale fo du betaleteti*

<sup>13</sup> Ai ala yóló mepaae be de kemetepa, *Kin* Agriparó ama nema Bernais-tamo Sesaria bepaee wóló, Festus a doasi whı sóro betero betereiteiné apaae mo kée yóló ekéi fo wisi yaai felepó. <sup>14</sup> Atimaamo Sesaria bemó be derape dekéro bituraalu, Festus-né Pol-né yale alarape fea yó mótu betalepó. Atéro duraalu, “I whıta, mo take Feliks-né *dipula* beteraleteitóro hıle betepa taaló betepapó. <sup>15</sup> Take e Jerusalem bemó betere sukamó so whımó momaratere topo whıro Juda whırape teteróló kaae tare whı disirapetamo e beterepaae wóló, Pol só deraaire fo ene walepó. Atéro duraalu, ama yale alamó kwia mótu só derae yalepó.

<sup>16</sup> Ti fo depa, yalo atimapaee duraalu, da Rom fakené fo tokóló tale inipatei, hıle susupuratere ala hoko dumipó. Térapa, diı mepaae whıné atamo fo tokóló taleturaalu, dané keletómó diaaq só deratere fokélé, ama yale fokélé, depa wosaalopó,” yalepó. <sup>17</sup> “Atéro kale whırape da fea wóló, ai hıkatóro fo teketerere bepaee fóló, atimapaee Pol dapesó ape yalepó. <sup>18</sup> Téro, Pol só deraai wóló betó mole whırape wóló, i whı etei kaae dowi ala depa dapóló bete mole fokó yaalo nisi yalemó inipó. <sup>19</sup> Atétepa, atimané Kótópaae moma dere ala kae yóo, Pol-né kale sukale whı Yesu momó kepaayóló betepapó yóló dere fo kae yóo, dere fomó dóroi yóló dere fomaaté wosalepó. <sup>20</sup> Atétepa, ai fo bete wisiyóló kekalemó, tu me munipa, yalo Pol-paae ya só deratere fo Jerusalem bemó fo tokóló wosaalopa, ya ópaae holaaloé? yóló wosalepó. <sup>21</sup> Téyalemó ama duraalu, Sisané fo tokóló tale erópóló depa, a Sisa beterepaae dotonaairaalu wei nuku kaae tawóló i betero betere ape,” yalepó.

<sup>22</sup> Ai fo depa, kale *Kin* Agripané duraalu, “Ekélé ama dere fo betekó wosaai dapó,” yalepó. Ti fo depa Festus-né duraalu, “Dó hıka be detepa ama dere fo bete naao wosaasepe,” yalepó.

#### *Pol Agripané keletómó daayale fo*

<sup>23</sup> Atéro hıka be detepa, Agriparó Bernais-tamo *kin*-né kuti deróló walepó. Atéro wapa, kale *Gavman*-né sóro daaló betere topo whıraperó ai be hulua kaae tare doasi whırapetamo atima fea wóló touratere bepaee derepelepó. Atéro betepa, Festus-né diki tare whırapené doasipaae Pol dape sene fae depa, dapesó wóló daalepó. <sup>24</sup> Téro, Festus-né duraalu, “Doa *Kin* Agriparó doasi whırapetamo-ó, diıané i whı kelae. Juda so whı feanékélé, Jerusalem be hulua so whınékélé, i be whı so whınékélé, ai whıtamo fopaae buturaalu, epaae fo tokóló taleyóló só deraai du betere whı ai ape. Tétu, atima fo fakeyóló epaae duraalu, ai whı momó beteropóló meipa mo ti dóló alurae du betere whı ai ape. <sup>25</sup> Yalo kisipa fatepa, i whı tuamó a sukópóló daaire betekélé, mo meipó. Téretei



amatei, Sisané ama fo wosóló taleyóppólópó yaletéiné yálo ą Rom *Gavman* Sisa beterepaae dotonaai yalepó. <sup>26</sup> Té yaairaalu, ąané doasi topo whįpaae etérapóló asę yaai dere dowi ala kwia mekó yálo kilinipó. Tépatéi, yálo ąále noa fo asę yaaloé? Téreteiné, doa whį Agripa yáta, ti doasi tẹteróló daale topo whįpa, naaotei fo bete donoróló wisirateré fo wosaai dapó. <sup>27</sup> Ti noatepae, ama yale alarape fea asęmó eróló sóró fupata, ti wisirapó. Aténi, *dipula* whį *Gavman* whį beterepaae ąále ąoko dotonateré ala tų munipó,” yalepó.

## 26

<sup>1</sup> Ai fo du betero kemetepa, Agripané Pol-paae duraalu, “Naa yale alarape fea naaotei yae,” depa, ama naase horóló atimané ą só derateré mo nisi yaqsóró, kaae sóró yalepó.

<sup>2</sup> “Doasi *Kin* Agripa-ó, ai Juda whįrapené ę só derateré fo yálo me dowi alakó yalemó dere nisi yaqsóró, naao keletómó ę ąękesetamo atima dere fo tokó melaai dapó. <sup>3</sup> Ti noatepae, yáta ąá Juda so whįné mara mole alakélé, atimané dóroi du betere fokélé, naao mo wisiyóló kisiparapó. Téreteiné, yálo i dere fo betą naao wosaasepóló dapó.

<sup>4</sup> Ę mo take ketemó yálo turuku bemó bituraalu, yale alaró Jerusalem be huluamó bituraalu yale alarapetamokélé, mió i deté kutu betere alarapekélé, mo fea Juda whįrape atima kisiparapó. <sup>5</sup> Ti ęta mió kisi wale whį mei, take bituraalu yale alarape fea atimané tuę ereteiné yálo noa alakó depa, atimané kilitikimó ti atimané enérapó. Kale Farisi whįrapeta, Kótóné ala eraai mo doakale ketekę bole fakerapetamo titiyóló betą kutó yale whį ę i ape. <sup>6</sup> Take Kótóné ąané ayarapepaae etei ala mo eraalopóló ere fo yálo mopóló kiswa tirateré alamó atimané mió ętamo fo tokóló só deraai ai du betere ape. <sup>7</sup> Kale ąá 12 Israel fakerape dokępaae, Tale Kótóné i ala eraalopó yóló mulale fo mo dokonatepa kelaai ąátamó betérapó. Tétu, ąętamokélé, dikitamokélé, betere dokę fea Kótóné dirae ere kutó betą dirótu betérapó. Agripa-ó, ai ala du betéremó ai Juda so whįné ętamo ąáletei fopaae buló só deraai dapó yalepó. <sup>8</sup> Sukutere whį Kótóné ama momó kepaaróló betératapó dere fomó, ąá noatepa sira du bitu de?

<sup>9</sup> Take yálokélé, ai Nasaret whįkó Yesu Kerisoné doimó du betere ala taalóppóló sesé dere ala yaairaalu, yálo tuéné mo wisi ala nisiyóló ę mo doakale ketekę buale whįpó. <sup>10</sup> Yálokélé ai kaae kiswa mutu, Jerusalem bemókélé, atei alatóró yalepó. So whįmó momarateré topo whįrapené Keriso so whį sóró *dipula* betéřleta yae depa, ai ala dua yalepó. Téturaalu, mepaae so whį mo ti daairaalu ępaae wosetepa, yálo “Téyaalopa sae,” dua yalepó. <sup>11</sup> Be ąę dere dokę ę Keriso so whį Juda whįné fo wosetere berape dokę yóló, betó mole so whį tawóló sóró susupu eraairaalu betéřleta dua yalepó. Atéturaalu, atimané Talepaae dowi fo yóppóló, doakale dowi susupui ala erótua yóló, ę doasi fopaae butu, botokó fóló kae hae kwiamó betó mole so whįkélé sya kwęyóló susupurótua yalepó.

<sup>12</sup> Yálo até dere alamó so whįmó momarateré topo whįrapené yálo dere ala wisirapóló atimané ę sóró daalóló Damaskus bepaae dotonalepó. <sup>13</sup> *Kin* Agripa-ó, atimané ę atéró dotonatepa fu betalemó, tų tuámó 12 *kilok* sukakelemó sąmó mo ama kae ąéné ękélé, yálo fulumu whįrapekélé, ąá fea daale tiki ąęralepó. Ti ai ąęta, sukané ąękélé ai kaae meipó. <sup>14</sup> Ai ąénétei, ąá fea dóló beseké yóló haemó muó molemó, betą foné Erameike fo yóló duraalu, ‘Sol! Sol! naao noatepa ę susupuraté kutu bitu de? Naa ai dere alata, kale *bulmakao* hupu ąókotere whį dósuyóló nuku dere kae, naao dere alané yátei, susupu saalo ai ape,’ yalepó.

<sup>15</sup> Tétepa yálo ąpaae woseturaalu, “Tale-ó, yá né de?” depa, Talené ępaae duraalu, ‘Ęta, naao susupuraté kutu betere whį Yesupó. <sup>16</sup> Téřapa yá turukó holóló, naao ąęleke donoyóló daane holae. Mió ę yá beterepaae wóló i daaleteita, yá yálo kutó dirateré whį bitu, naao keleteré ala yó maté kwęyóppóló sóró betéřale walepó. Téturaalu, nalo yálo yápaae me ala yó melaalopó. <sup>17</sup> Atétu, yá naao fake so whįnékélé, Juda meire fake so whįnékélé, yá ąáqsóró ę yátamó wusuró betaalopó. <sup>18</sup> Yálo yápaae ai erateré alata, yá fóló kale kele dikire so whį kele fisąae faraalopó. Téturaalu, atima diliki tuámó betéřtei taaróló ąę tuąpaae waalopó. Atima kale Satan-ńe tẹteróló kaae taretei taaróló, Kótó

beterepaae wapa, ti atimané dowi ala yalo tokóló kemeraalopó. Até depata, ti ai so whi epaae tué tiki tiróló betó mole so whi kuamó, betamó beteraalopó, yalepó.

<sup>19</sup> Térapa, *Kin* Agripa-ó, i dere forape feata, yalo ó hepen bemó noke naró dere kaaené depa kelale ala taaréni, hãle tué yó tareteiné yalo i fo tukóló me ala enénipó. <sup>20</sup> Ai alarape fea, mo folosóro Damaskus be hulua so whipaaepi yó melóló nalota, ti i Jerusalem bemó betó mole so whipaae yó melale walepó. Téturaalu, Judia hae kwiapaaekélé, Juda meire so whi betere hae kwiapaaekélé, mo fea Kótóné fo tué yópóló yó melaté kweyalepó. Dowi ala fea taaróló, tué tiki feteyóló Kótó beterepaae wapa ti tó tikimó dere nisi yaqsóro, mo ala dapó yópóló, naao dere alané hãkearae. <sup>21</sup> Yalo ai fo yó matere betené Juda whirape wóló moma dere be dolomó ę tawóló daai yalepó. <sup>22</sup> Téyaletei, Kótóné ę tao sere ala take kaae sale be demó deté waletei, mió i daale tuamókélé ai alatóro hãle yó tapa i daale ape. Atéreteiné, mió diã doasi doi mole whiraperó doi munire whirapetamo betó mole tuamó yalo kelale ala i yó mótu betereitea, me kae kisi fo meipó. Mo take Moses-ró Kótóné kóló whirapetamoné i ala yaalopó ere fo mo dokonótu erale ala i yó mótu betere ape. <sup>23</sup> Ai whirapené ere fo i ape. Tęteróló kaae tanópóló sóro daaló betere whi Keriso doakale dele sóro mo ti sukãalotei, momó kepaayóló betaalopó. A atéro kepaayóló bitu, Kótóné dã tao saaire fota, diliki tuamó dę erótu betere kaae ama Juda so whiró Juda meire fake so whitamopaae yó mótu betaalopóló erapó. Ai ere fota, mió i yó mótu betere ape,” yalepó.

<sup>24</sup> Pol-né ai fo deremó Festus-né ama du betere fo tęteróló fo fake yóló duraalu, “Pol-ó, naao ai du betere fota, yã doakale *skul* du betale tikimó naao topo doturaalu ai dere ape,” yalepó.

<sup>25</sup> Ti fo depa, Pol-né apaae tokó mótu duraalu, “Doa whi Festus-ó, ę topo doyóló dumi, mo bete mole fotóro yalo i dere ape. <sup>26</sup> Kale *Kin* Agripané i du betere foraperó dere alatamo bete mo fea ama diriyóló kisiparapó. Atérené wi yóló ini, mo halaainé apaae du beteraapó. Ti noatepae, ai ala feata hiyóló yaaire ala meipóló kisipa mutu dapó. <sup>27</sup> *Kin* Agripa-ó, kale Kótóné kóló whirapené ere fo naao dosãayóló mopó yóló tué tiki tiróló beteraapóló yalo mo diriyóló kisiparapó,” yalepó.

<sup>28</sup> Ai fo depa, Agripané Pol-paae duraalu, “Naao ai dere foné miótitoró yalo tué tiki hapale feteyóló Keriso whi beteraaloé?” yalepó.

<sup>29</sup> Ti fo depa Pol-né apaae duraalu, “Miótitoró kisipa feteyóló Keriso whi betaai depakélé, me be demó betaai depakélé, ti me ęla meipó. Téréteiné yalo i dere fota, yapaae maaté dumi, mepaae ai daai mole so whi feapaaekélé, ę betere kaae beterópóló kisipa mutu, Talepaae moma du beteraapó. Tépateti ę i ere kaae *sein* képiné dokotere ala betã erópóló moma erótumipó,” yalepó.

<sup>30</sup> Pol-né ai fo deremó kale *Kin* Agriparó ama nema Bernais-tamokélé, kale *Gavman* whiné sóro betero betere whikélé, atimatamo betó mole so whikélé, fea turukó holóló belapaae felepó. <sup>31</sup> Atima atéro belapaae tóę fóló daae muluraalu atimasisi fo tiki kęlaaróló duraalu, “I whi sukópóló daaire ala ó *dipula* beteraaire ala betekélé munipó,” yalepó.

<sup>32</sup> Téró, Agripané Festus-paae duraalu, “Ai whiné amatamo Sisané doi yóló ama fo talerópóló uãmeisóro, ti mióti fópóló yalo dotonóluapó,” yalepó.

## 27

### *Pol węi nukumó Rom bepaae fele fo*

<sup>1</sup> Atimané dã Itali hae kwiapaae węi nukumó fópóló, taleyóló tukóló muló betepa, Pol-tamo mepaae *dipula* whirapekélé, diki tare whirape kaae tare whiné naase tuamó mulóló dotęyaai yalepó. Ai kaae tare whi Julius-ta, Sisané ama kae betero betere diki tare whi doi mole fakekópó. <sup>2</sup> Téró, dã fóló Adramitium be whiné nukutei Esia hae kwiamó węi fóku sesekę kotere nuku duló betepa, dã sóro felepó. Ai nukumó Masedonia hae kwiamó tęne be Tesalonaika be hulua whikó Aristarkus-kélé, dãtamo felepó.

<sup>3</sup> Dá atéro fóló wẹi tómó fiyóló hịka Saidon bemó sókó felepó. Ai bemó nuku daaróló Julius tuẹ wisi muturaalu, Pol ama fulumu whịrape betere tikipaae ả ỳayare ọlakó melópóló kweyae yóló dotonalepó. <sup>4</sup> Téro, ả ai Saidon be hulua taaróló felemó, ả faaire tikiró doakale besẹ tiki wouraalu faai dere sụnipa, Saiprus hae kwia fakeró wẹi fanoko sesekẹ besẹ wale tiki kinaté felepó. <sup>5</sup> Téro, ả Silisia beró Pampilia betamomó mole wẹi kẹla tuámó tukóló fóló, Lisia hae kwiamó tẹne be Maira bemó sókó walepó. <sup>6</sup> Téro ả ai bemó sókó fóló, kale diki tare whịrape kaae tare whịné Aleksandria be huluamó Itali be huluapaae faaire nuku duló betepa kelalepó. Atépa, ả ai nukumó betero felepó. <sup>7</sup> Téro, ả besẹné dere alamó dua wóputé fu betepatei, be ảrape dekéro kemeyalepó. Até deté furaalu, Nidus be kese faté felemó doasi besẹ tikiné fenénipa, ảpaae bolokó felepó. Atéro, wẹiné bopéro daaló betere hae kwia Krit tuámó wẹi fókumó tẹne Salmone bemó sókó felepó. <sup>8</sup> Téro ả mo doasi besẹ tikiné fenénipa, hae duné kinaté mo dua wóputé wẹi fanoko sesekẹ fu betalepó. Téro Lasea be felekemó betạ wẹi sukóló mulale fale tiki wisinaale doi mole nuku dulótua dere tikimó sókó felepó.

<sup>9</sup> Atéro, wóputé fu betepatei, be ảrape dekéro hẹle kemeyalepó. Téro, kale Juda whịrapené ọla weyóló betere be ả kemene folepaae, besẹró sosóli alitamo felekemó waai yalepó. Atei kaae be ảmó wẹi tómó nukutamo kotere ala mo wisinipóló kisipa mutu, Pol-né nuku só kotere whịrapepaae i fo yalepó. <sup>10</sup> “Ti be whị-ó, ả mió doai sosóliro besẹ alitamo tuámó fupata, ti ảkélé, i nukukélé ọla ọlakélé, mo fea tuạ tikimó aluyaalopó,” yalepó. <sup>11</sup> Ti fo yaletei, kale diki tare whịrape kaae tare whịné nuku taleró nuku só kotere whịtamóné dere fo woseturaalu, Pol-né dere fo sisópaae eralepó. <sup>12</sup> Kale ai wẹi sukóló mulale fale tikimó ả sosóli ali kemeyópóló kaae tawóló betaai yaletei sosóliné betenénipa, fo tiki kẹlaaróló tale yalepó. Atéro mo turó whịrapené duraalu, ai hae tikimóte me be hulua Finiks-mó betaai faalopó depa felepó. Ti ai wẹi nuku durẹleta dere tiki Krit haeta, *saot-ró west-tamo* upaae ene fọo, *norti-ró west-tamo* ipaae ene wóo epa tuámó erapó.

#### *Doasi besẹ tikiró hali tikitamo wale fo*

<sup>13</sup> Atima atéro uté *saot-ró* fakeró maaté sawa béi besẹ wapa, kale nuku duló betere halika teraayóló atima Krit wẹi fọku sesekẹ faairaalu felepó. <sup>14</sup> Téro atima mo tupaae fenipatei, hasi bosenóló wẹi tómópaae dorowale doakale fotokọi besẹ tikiné doi *norti-ist* besẹ sókó wouraalu kale nuku tao sóró feteraai yalepó. <sup>15</sup> Ai besẹ tikiné nuku tao sóró wẹi kulu tuapaae taae fatepa, besẹ walepaaetei, ảlesumó hóné sukẹlepó. Atétepa, ama kọleaané sóró fọpólópó nuku bisiki tao diliki yóló hẹle betó mupa, besẹné amatei sóró fu betalepó. <sup>16</sup> Téro, besẹnétei sóró fóló wẹiné bopéroló daaló betere hae kwia Kaodamó sókó felepó. Atéro ai hae tikiné kale besẹ kinóló fanokomó sesekẹ furaalu, kale belekẹamale nuku doasi nukumó dulaairaalu wolopeté felepó. <sup>17</sup> Teyale tikimó besẹró hali tikitamo wouraalu, fotokóné fenénipa kale nuku sóró doasi nuku tómó beleralepó. Atéro halika tikiné atima betere doasi nuku tekée faqsóró, ó kwiaró a kwiatamomó sịyóló dokóo, tuámókélé sịyóló dokóo, yalepó. Aita nuku hapale họko furaalu, atikẹmó dée tane fóló atima doraqsóró wituraalu yalepó. Kale wẹi tómó ama kọleaané fọpóló nuku kejráté fole kuti kwia wẹipaae deróló duralepó. Ai wẹi kulu tuámó tukure halepané doita, Sirtis-pó. <sup>18</sup> Téro, fiyóló hịkakélé doakale besẹ tikiró wẹi asyatamoné ả felekemó sóró deratepa, nuku fé yópóló ai muó mole ọla ọla sóró wẹipaae kaae sóró teraayalepó. <sup>19</sup> Sore eratere be ảmó ả mo felekemó alunépa, kale nuku kotere ọla ọlatei tao suyóló wẹipaae teraayalepó. <sup>20</sup> Atéru, sukakekélé hẹrekélé mo sawa keleni, besẹ tiki betạ hẹle wómaaté tapatei be ảrape dekéro kemeyalepó. Atétepa, ả betaaire kisipa mei, mo sukẹaire kisipa betạ muóló betó molepó. <sup>21</sup> Atére alamó kale be whịrape atima bitiré wale dokọ ọlakélé néni, wote siri betó molepó. Atéru, Pol turukó holóló duraalu “Ti be whị-ó, take yạlo Krit hae kwia taaróló faalo meipó yale fo diaaq wosuqsóró, ti ả etei kaae sekẹ sóo, diaaq ọla ọlakélé wẹipaae teraa yóo, wuạ meipó. <sup>22</sup> Téretei mió yạlo diapaae mo dapó. ả i betó mole whịkó wẹimó aluyaalo meipa, betạ kisipa muóló faalopa sae. I nuku betạ wẹi tuámó doyaalopa ả wi dere ala ini, hosaa diriyóló betae. <sup>23</sup> Ẹ Tale Kótóné ama

kutó diróppóló sóró betero betere whireteiné, take dilikitamo hepen bemó kutó diratere *ensel* ę felekemó daane walepó. <sup>24</sup> Atéro, ępaae i fo yalepó. ‘Pol-ó, ya wi yaqse. Kótóné kólené sukutere ala yařamo mulu, Sisané keletómó daalu fo tokóló tale inipatei, yařó ai nukumó betere whirapetamo alu yaalo meipó,’ yalepó. <sup>25</sup> Téřapa, ti be whi-ó, diř i weinė dere alamó wiyóló diri furu furu yaqse. Tale Kótóné ama kutó diratere *ensel*-né ępaae yale fo motórá eraalopóló kisipa mutu, yařo hosaa muni deyóló hařné sukóló i betere ape. <sup>26</sup> Téyaalotei, i nuku betę ti weinė bopéroló daaló betere hae kwia felekemó tukure halepamó dene fóló doyaalo ai ape,” yalepó.

### *Węi nuku doyaale fo*

<sup>27</sup> Téro, da Adriatik doasi węi kęla tuamó fu betepatei, 14 be dęrape kemeyalepó. Ai 14 be dę dilikitamo 12 *kilok* kale nuku só kotere whirapené tuéné mió kale weinė bopéroló daaló betere hae kwiapaae felekemó sókó faai dapó kisipa mualepó. <sup>28</sup> Atei kisipa mutu, halepa feleke déró kelaai sawa sekeři ęla deralepó. Téyalemó, węi dolopaae doropóló hae olaane derepele daře dokę salemó 37 *mita* epa kelalepó. Atéro sawa fóló tumó kale dere kaae momó deróló salemó 27 *mita* epa kelalepó. <sup>29</sup> Atéteremó, kale nuku hapale furaalu, węi dolomó daae mole kapomó dene folo da felekemó doranépa witu, sekeři ęlarape nuku salemó doęró duwóló deralepó. Atéro, furaalu, be hapale dęyóppóló moma deté fu betalepó. <sup>30</sup> Kale nuku só kotere whirapené weinė atima sóró aluraqsóró botokó faaire tu keketu i ala yalepó. Atimané mepaae whirape dilikóló atima faai kale sekeři ęlarape nuku topomó duróló deratapóló, belekaamale nukuné halika teraatu betalepó. <sup>31</sup> Téyaleteti, Pol-né kale diki tare whirapené topo whiřó ama diki tare whirapetamopaae duraalu, “Ai whirape atimatamo i nuku tuamó bitini depata, ti da fea weinė dóló aluraalopó,” yalepó. <sup>32</sup> Atéřepa, kale diki tare whirapené nuku beleka tiki duló betere képi węi dolopaae turukóló taae deralepó.

<sup>33</sup> Téro be dęřeretamo Pol-né ai whirapepaae duraalu, “Diř *fula* tamo tuę weinė dere alamó aso sókó fóló bitu, ęla sawakélé olaa yóló bitinipó. <sup>34</sup> Atéyaleteiné mió yařo diřpaae ęla nae yóló seř dere fo i dere ape. Diř wotené sukaqsóró fotokę buóppóló ęla dekéro nae. Diřata, weinė mo betę whikókélé aluréni, wisiyóló dua sókó fóló betaalo ai ape,” yalepó. <sup>35</sup> Ai fo yóló kęlipaae *bred* o bula sóró taru atimané keletómó Tale Kótópaae mo kée yóló kolokó daalu yóló, ę kaae sóró nalepó. <sup>36</sup> Atéřere ala kilitu, whirape fea hosaa muni deyóló hařtamo atimakélé sóró nalepó. <sup>37</sup> Da ai nukumó betale whirape dokę suraalu, 276 whirapepó. <sup>38</sup> Atima ęla nóló kemeróló kelalemó, kale nuku sekeř epa fé yóppóló *whit* o yorape węipaae sóró teraayalepó.

<sup>39</sup> Atéro folo, hiķa be dęřepa, betę hae kwia epa kelaleteti ai hae tiki atima wisiyóló kisipa inipó. Atéro ai hae kwia ere tikipaae kese faralemó, węi sukóló mulale fale atikę wisinaale keřepa aimó nuku dakeręle faalopó yalepó. <sup>40</sup> Atéyaairaalu, kale sekeři ęlarape duló betere halika tikirape turukóló węi dolopaae taae deralepó. Téro kale nuku só kotere ni fake dokore halika tikikélé teraayalepó. Kale nuku beséné sóró fóppóló duló betere kuti kwiarapekélé, teraayóló mulaletei, momó ó nuku kwia fójřó woloralepó. Atéro, atima węi fóku atikę tóppaae sókó faai felepó. <sup>41</sup> Téyalemó, kale nuku furaalu, węi tuamó sokore halepamó deyóló kęae saletikimó tokóló faaitere mo sęnipó. Atéřa doasi węi asyané, kale nuku sale mo terekeyóló taae falepó.

<sup>42</sup> Atéřepa, kale diki tare whirapené *dipula* whirape botokó węi ęlaae faqsóró mo fea dóló aluraai tuę mualepó. <sup>43</sup> Té yaai yaleteti, atima kaae tare whinė Pol sinaqsóró kisipa mutu, diki tare whirapené yaai yale ala sesé yóló taalalepó. Atéro, kaae tare whinė duraalu, diř mepaae węi ęlaae fole kisipare whirapeta, ti węi ęlaae fae yalepó. <sup>44</sup> Mepaae węi ęlaae fole ketere whirapeta, ti ai nuku terekée fele ni fake halake dolomó bulóló ęlaae fua yae depa, atima fea ai fotórá sya fóló, wisiyóló sókó felepó.

<sup>1</sup> Dá sókó fele wẹi fókuta, wẹiné bopéro daaló betere hae Maltapó. <sup>2</sup> Ai Malta so whjné dą mo wisiyóló dape sóró simó beterelepó. Aita, doasi sosóli ali tuą dolomó hali nale tikimó sosóliné dą sukutepa, simó tiki dirirótu betalepó. <sup>3</sup> Pol ai felekemó yó mole si detąame betąpaae yóló simó bilirótu beterelepó, whj tukó nokole wuli male si detąame dolomó buói si supumó sókó wóló Pol-né naasemó tukó naalepó. <sup>4</sup> Atétepa, kale ai be tale so whjné wuliné Pol-né naasemó fọ yó tapa kolóló, atimasisitei duraalu, “Ai whjta, whj dilé kotere whj erurapó. Atétereteiné dowi ala dere kwia tokó matere kótóné ą wẹiné dóló aluréni, taaróló mió imó wuliné ai dele ape,” yalepó. <sup>5</sup> Tépa, kale whjné ama naase fépo yalemó, kale wuli male si dolopaae taae dere felepó. Até yaletei, Pol ą naase tópuóló dotopo dere alakélé inipó. <sup>6</sup> Téró, ai daae mole so whjné Pol-né naase dotopo yóló tóputere ala ó dukó fóló sukutere ala kelaai kaae tawóló daapatei, suka kele doasi keme yalepó. Kale seké me alakélé initere ala kilitu, atima kisipa tiki momó feteyóló duraalu, i whjta kótóteipó yalepó.

<sup>7</sup> Téró, Malta hae tẹteróló kaae tare topo whj Puplias-né ama hae ai wẹi fóku felekemó erepó. Ai sekéné dą ama bepaae mo dua wisiyóló dape sóró kaae tawalepó. Atéro, ątamo betepa be dẹ sore kemeyalepó. <sup>8</sup> Dą atéro beterelepó, kale sekéné alima topo supu dere kisiró diasatamoné sukóló mupa, Pol-né ą keke fóló momaróló naase mulalemó, kale whj wisiyalepó. <sup>9</sup> Até dere ala kilitu, ai bemó kisi daayóló muó mole so whj mo fea Pol beterepaae wóló betó mupa, ama wisirótua yalepó. <sup>10</sup> Atétere ala kilitu, ai so whjné dą dukiróló doasi whj aąralepó. Téró, dą ai be taaróló faaitepa, dą yąyąre ọla ọla fea atima melalepó.

#### *Pol Rom bemó sókó fele fo*

<sup>11</sup> Dą ai bemó wélié sore betero faairaalu, nuku kekąlepó. Téyalemó Aleksandria whjrapené nuku sosóli ali ereteiné hąle muló betepa, dą ai nukumó bitj felepó. Ai nuku kwiamó, betą be demó deale kótó naale tamo Kastaró Poluks-tamo sųróló aleale aso dakeró beterelepó. <sup>12</sup> Téró dą Malta taaróló fóló, me wẹiné bopéro daalo betere haemó tẹne Sirakus be huluamó sókó fóló, aimó be dẹ sore daayalepó. <sup>13</sup> Atéro, dą ai be hulua taaróló fóló, Resium be huluamó sókó felepó. Aimó fiyóló hįka ti dą u saot fakeró besé wapa, taaróló fóló tu tuamó fiyalepó. Atéro fóló, Puteoli be huluamó sókó felepó. <sup>14</sup> Téró wẹi nuku taaróló mepaae Keriso norapené dą dape sóró atimatamo be dẹ wẹikeró betalepó. Dą atéro betero, nalo ti mo hae tųmó fóló Rom be huluamó sókó faai felepó. <sup>15</sup> Téyalemó, Rom bemó betó mole Keriso no nerapené dą wou beterelepó dere fo woseturaalu, mepaae so whj atima dątamo hokolaa yaai ọla dotonóló dupu dere tiki Apius-paae walepó. Mepaae uké wale whjrape fiyópóló be sore tẹnó betere tikimó hokolaane walepó. Atéyaai mo umó wapa Pol-né atima kilitu, Talepaae mo kée yóló haj yalepó. <sup>16</sup> Téró dą Rom bemó sókó fóló, Gavman whjné Pol ą ama wotoró kae bemó betero diki tare whj betą ą kaae tawóló beterelepó.

#### *Pol ą diki tare whjné kaae tapatei Talené fo yó maleteti*

<sup>17</sup> Téró be dẹ sore kemetepa, Pol-né Juda topo whjrapepaae tourąle ape yóló betó mupa duraalu, “Norape-ó, yąlo so whjpaae dowi ala mekó eréni yóo, dąné ayarapené mara mole alakélé, doréni yóo epatei, atimané ę Jerusalem bemó hąle tawóló dipula beterelepó, Rom Gavman-né naase tuamó i muló betere ape. <sup>18</sup> Téró, Rom Gavman whjné fo tokóló talerąlemó, ę doló sukunaai dere dowi ala kwia mekó munipa, fópóló dotonaaai yalepó. <sup>19</sup> Téyaletei, Juda whjrapené meipa dipula beterae dere fomó, yąlo ti wisirapa Sisané yąlo fo tokóló taleyópóló Sisa doi yalepó. Yąlo atéyale alata, yąlo so whjtamo fo tokóló atima só deraai kisipa mutu ini, atimané ę hąletei dipula beterae depa yalepó. <sup>20</sup> Ai fo hąkearóló diąpaae yaairaalu, ape yalepó. ę sein képiné i dokóló muló betereiteita, kale Israel fake so whj Kótóné tao saalopóló hajtamo betere ala mo dokonale betené ę sein képiné dokóló i betere ape,” yalepó.

<sup>21</sup> Ai fo depa, kale whjrapené ąpaae duraalu, “Mepaae Judia hae kwiaró wale norapené naao i dowi ala yalepó yóló, dąpaae fas asę yóló ąlatere ala ó kólóné ene wale alakélé



inipó. <sup>22</sup> Atépatei, dāné mió naao kisipa mole fo betā wosaai dapó. Ti noa betené dumi, be hulua feamó betóló fale so whjné duraalu, dā i fake tuāmó bukótamo yóló kae bitj fale so whj dorapó depa dāné wosetu beterapó,” yalepó. <sup>23</sup> Ai fo kēlaaraai, atima momó touraire be dē tukóló mulalepó. Ai kale tukóló mulale be dē sókó wapa, take folosóró wale whjrapetamo mepaae kae wale tikimó, so whj mo fea hāle ɣla kaae Pol betere bepaae wóló touralepó. Atéró betó mupa, Pol-né Kótóné tēteróló kaae tare aqmó mole ala etérápóló yó mótu, Moses-né asere foró Kótóné kóló whjrapetamoné ere fotamo yó mótu betalepó. Téró ai fo mo dokonóturaalu, Yesu mo ai wale ape yóló hĭkati kaae soró yó maletēi be dikiralepó. <sup>24</sup> Ai fo woseturaalu, mepaae so whj Talepaae tuē tiki feteyóló tiraletei, mepaae tuē fetenipó.

<sup>25</sup> Atéturaalu, atimasisitei kae kae kisipa muóló foné u só derótu i só derótu du betepa, Pol-né fo kemerótu i fo yalepó. “Dēi Kepe Wisiné diāné ayarapepaae Kótóné ama fo wisi yó móturaalu, Kótóné ama kóló whj Aisaiané kólómó mo fo erapó.

<sup>26</sup> ‘Yā fóló, yālo so whjpaee i fo yae.

Take diaaɣ yālo fo wosaalotei foné bete wisiyóló kisipa muaalomeipó.

Take diaaɣ yālo dere ala mo kelené kelaalotei, ai alané bete diaaɣ kisipa yaalomeipó.

<sup>27</sup> I so whjné hosaa hapólu eru, atimané woséliné wosaaireteikélé, mo hapólurapó.

Atima kelené bete wisiyóló kelaqsóró kele hukunó beterapó.

Atimané woséliné wosenalemó, bete wisi wisiyóló wosóo, atimané tuē tekeyóló bete kisipa duraalu, ɣpaae feteyóló wapa, yālo wisiróo yaqsóró hapóluró beterapó,’ erapó.

<sup>28</sup> Térapa, i ala betā diāné tuē muópóló dapa wosae. Kótóné ama mo doasi tao sere alata, kale Juda meire fake so whj beterepaae dotonó beteretei diaaɣ kisipa yae. Térené take ai so whjné wosóló tuē muaalopó,” yalepó. Atimané Pol-né ai dere fo woseturaalu, atima ɣ taaróló faai yalepó. <sup>29</sup> (-)

<sup>30</sup> Ba fo tamo tuāmó Pol ɣ betere be amatei, dupu deté fóló beterepó. Atétu, ɣ beterepaae wua dere so whj mo fea wisiyóló dape sóró ekei fo dua yalepó. <sup>31</sup> Téturaalu, Kótóné tēteróló daale aqmó mole alaró Tale Yesu Kerisotamoné ala etérópóló diriyóló halaainé daalu yó mótu beterepó. Ama atéró yó mótu betepa, whj mené sesé dere ala inipó.

## Rom

<sup>1</sup> I asęta, Yesu Kerisoné kutó diratere whı́ Pol-né dapó. Kótóné ama fo wisi yó maté kwęyópóló, ą beterepaae ape yóló, ę *aposel* whı́ sóró beteralepó. <sup>2</sup> Yesu Keriso ą waai teópatei, Kótóné kóló whı́rapené so whı́ tao saaire fo wisi waalopóló, yóló mulale fo ama kae muló betere *buk*-mó asęyóló mulélipakalepó. Ai fota me kae mei, Kótóné ama naalemamó erapó. <sup>3-4</sup> ą mo tiki daaleteita, ti Depit-né deté wale whı́né deyaleteiné erapó. Mo kae beterótu betere Dęi Kepe Wisiné ą Kótóné Naalema mo doasi fotokọ bole whı́póló so whı́ feané kisipa yópóló hąkearaleteita, ą sukąletei momó kepaayale alané eralepó. ą me kae mei, dą tęteróló kaae tare whı́ Yesu Kerisotórótıpó. <sup>5</sup> Yesuné ama doi doasi muópóló, Kótóné ąpaae matepa amamo hamokoróló dąpaae *aposel* kutó melalepó. Atéyaleteita, Juda meire fake so whı́ fea Yesu Keriso beterepaae wóló, ąpaae kisipa tiki tiróló ama fo aqmó sukóló beterópóló, ai fo yó maté kwęyae yóló, dą sóró beteralepó. <sup>6</sup> Diąkélé Yesu Kerisoné ą beterepaae ape yóló, ama fake so whı́tamo touró betereiteiné mo ama so whı́tóró beteralepó.

### *Pol Rom-paae faai yale fo*

<sup>7</sup> Yąło i dere asęta, Rom bemó betó mole Kótóné yaala sókó furaalu ą beterepaae ape yóló, sóró kae beteró betere so whı́paae dapó. Térapa, dąné Aya Kótóró Tale Yesu Kerisotamoné hamokoróló tao sere alaró hosaa muni deyóló mo dua betere alatamo, dią feapaae erópóló yae.

<sup>8</sup> Yąło folosóró dere fo i ape. Dią Talepaae tuę tiki tiró beteralepóló, i hae kwiamó betó mole so whı́né deté fupa yąło wosalepó. Dią fea atéró betepa, ę Yesu Keriso tuąmó bitu, ę tęteróló kaae tare Kótópaae mo kée du beteralepó. <sup>9</sup> Kótóné ala eróturaalu, yąło hosaa tuąmó doasi ketekę buóló, ama naalemané fo wisi so whı́ feané wosópóló i yó mótu betere ape. Ai Kótóné keletómó, betere dokọ yąło dią kisipa keteréni, diąmó moma hąle eró taretei ama mo kisiparapó. <sup>10</sup> Atéró moma deté wou betereitei, mió mo dokonóturaalu ę dią beterepaae wópóló, Kótóné ama tų aleraai kisipa mupa, ti ai ala mo erópóló du beteralepó.

<sup>11</sup> Dęi Kepe Wisiné ę tuąpaae hamokoróló erale ala wisi dią fotokọ buóló beterópóló, yąlomó dią melaai ę dią beterepaae mo wonée du beteralepó. <sup>12</sup> ę dią beterepaae wonée du betereiteita, hąle meipó. Diaąq Talepaae kisipa tiki tiró betere alané ę ketekę bulóo, yąło kisipa tiki tiró betere alané diąkélé ketekę bulóo yaai kisipa mutu waai dapó. <sup>13</sup> Ne norape-ó, yąło i dere fo diąné kisipa yaasepóló diriyóló wosae. ę mepaae Juda meire fake tuąpaae fóló, Kótóné ala eróló du olerótu yale kaae, dią tuąpaaekélé ai ala eraai kisipa mutu wonée du betereitei mepaae alané sesé deté wóló, miókélé ai alatóró hąle du beteralepó.

<sup>14</sup> ęta, Krik fo bole whı́ró kae be fo bole whı́tamokélé, *skul* yóló doasi kisipa sere whı́ró *skul* ini mo hąle betere whı́tamopaaekélé i fo wisi yó matere ala Talené ępaae dirae yóló melale kutó ereteiné taaréni, feapaae mo eraai doasi ketekę bulapó. <sup>15</sup> Atére betené, dią Rom bemó betó mole so whı́paaekélé kale fo wisi yó matere ala ę wini, halaainé yó melaai mo doasi ketekę bulapó.

<sup>16</sup> Ti ai fo wisi tuąmóta, Kótóné ama fotokọ boleteiné ai fo wosóló tuę tiki tiró betere so whı́ fea aluyaqsóró, tao saaire fopóló kisipa mutu, ę wini halaainé yó mótu beteralepó. Ai fo wisi folosóró Juda fake so whı́paae yó melóló, nalo ti Juda meire fake so whı́paae i yó mótu betere ape. <sup>17</sup> I fo wisinéta, Kótóné keletómó mo donoi so whı́ beteraite ala i ape yóló, hąkearóló yó mótu beteralepó. Ti ai donoi alata, kaae sóró deté fóló kemene folepaaekélé me alané sumitei, kisipa tiki tiratere alané betą sua dapó. Ti aita, asęmó ere fo kaaepó. “Mo donoi so whı́ta, kisipa tiratere alanétóró bitiré faalopó,” erapó.

### *Kótó fopaae butu erótu betere ala*

<sup>18</sup> Tépateti, i haemó betó mole so whjné Kótó betere kisiparutei, bitini nisyóló ama fo wosaalo hóróló, kae kae du betere dowi alané kale bete mole mo fo wisi aluróló husirótu beterapó. Atétu betepa Kótó hepen bemó bitu, ai dowi alatamo fopaae boletei so whj feané kolópóló, hakearótu beterapó. <sup>19</sup> Ti ama ai fopaae butere alata hãle mei, Kótó ă etei kaae Tale beterapóló so whjné kisipa yópóló, amatei ă hakearóló yó mótu betalepó. <sup>20</sup> Mo take Kótóné i haeró yó mole ęla ęlatamo kaarale alimó kaae sóró bitiré wale so whjnekélé, mió i alimó betó mole so whjnekélé, Kótó ă tuamó ere ala kelené kelenénipó. Tépateti, ama aleyóló muló betere ęla ęla kilituraalu, i ere ęla ęla feata, mo ti betere Kótóné doasi fotokęné alerapóló kisiparapó. Atére betené fo tokótamo yóló taletere alimó, Kótópaae yă betere kisipa iniru yalepóló, ama kisipa felératere fokélé mo yaalomeipó.

<sup>21</sup> Ti noatepae, Kótó atimané kisipa irutei, Talepóló ama doi doasi muópóló hale horatere ala ó mo kée dere fokélé dua inipó. Téturaalu, atimané mole tuę tikikélé okoko iru, hosaakélé mo tóru yóló diliki yó falepó. <sup>22</sup> Ti atimanétei dăta, tuę tiki fosó fosó yóló dotoróę fale whjrape beterapó du betepatei, atima okokoi whj alée fóló beterepó. <sup>23</sup> Atéru, sukókélé ini, ama kae ere deę wisinaale fãane Kótó betepatei, kelené kilinipóló taalóturaalu, kelené keletere ęla ęlatei, Kótó sųróló whjné naasené aletua yalepó. Ti ai aletua dere ęlata, whj ó ba, na, hupu, wuli, aita sukutua dere ęlarapetei sųróló aleóló aso daaróló, atimané Kótópóló momatua yalepó.

<sup>24</sup> Atétu betale betené atima hosaa tuamó ekęle yóló du betere dowi ala mo ti fakeyóló so ó whj hamomatamotei nópu nokole ala du betepa, Kótóné sesé ini, mo ti deté fu beterópóló taaralepó. Atétepa, hãle deté fu betale mo sonaalei dowi alané atima tikitei folokoleróló, u dorãle i dorãle du betalepó. <sup>25</sup> Atéturaalu, Kótóné mo fo wisi taaróló, kapala fotei tao tawalepó. ęla ęla fea aleyóló muló betere Tale betepatei ă aomó sukóló bitini, ama aleyóló muló betere ęla suka, kósupó, hupu, na, hasi, ni atimané talepóló aomó sukóló bitu, ai ęla ęlané hękesere ala eróló momatu betalepó. Ai ęla ęla feata, Kótóné aleóló muló betereiteiné ama doi betă hale sóró horóló, mo kée fo du betenérápó.

<sup>26</sup> Atima atei ala hãle du betepa, mepaae mo sonaalei dowi alakélé ekęle yóló hãle deté fu beterópóló, Kótóné seséni taaralepó. Sorape atima whjtamo dere ala taaróló, so hamomatamotei dowi ala du betalepó. <sup>27</sup> Soné ai dere ala kaae, whjrapenekélé sotamo dere ala taaróló, whj hamomatamotei yaaire dowi ala atimané hosaa tuamó si kaae dukuraalu, ekęle yóló du betalepó. Whjné yópóló Kótóné muló betere donoi tų mupatei taaróló, whj hamomatamotei sonaalei ala du betaiteimó, Kótóné matere dowi kwia atimané tikimótóro su betalepó.

<sup>28</sup> Ai ala tómó, Kótó ă etei kaae Tale beterapó tuę ini, hãle ęla nisyóló taae faraiteiné atima mo okokoi tuę mulóló, ené inire ala hęko deté fu beterópóló taaralepó. <sup>29</sup> Atétepa, du betale dowi ala atima tuamó fãayóló sųraleitei i ape. Donoi ala ini, hęko dere alakélé, so nópu nokole alakélé, ęla ęla mo dekeró senée dere alakélé, mepaae dere sonaalei dowi alakélé, hãle yó tarepó. Téturaalu, mepaae whjné mole wisi wisi ęla ó du betere alakó enée yóló dei tuę mutereteikélé, whj dele alakélé, hęle sere alakélé, whj dilikitere alakélé, me whjpaae dei kisipa mutere alakélé, betere dokę hãle yó tarepó. <sup>30</sup> Tétu me whj kikiti eratere fokélé, mo hakeamó yóló sininatere fokélé, Kótó hóróló bóe dele alakélé, fo wosóló aomó bitini, dowãae fole alakélé, nene duraalu bopé faketerere alakélé, me whjné amatei ă doi sóró horatere alakélé, hãle du beterapó. Aita atimané tuęnétei kae kae dowi ala kaaróo, hama alimané dere fokélé woseni dowãae fóo, duraalu dapo. <sup>31</sup> Tétu, wisi tuę mutere alakélé, kisipa tiki tiratere alakélé, yaala sókó fole alakélé, kęlené sukutere alakélé, atima tuamó mo munipó. <sup>32</sup> Kótóné ama mo donotóro taleturaalu, atei kaae ala du betere so whjta, mo ti sukópóló dae ere fo atimané tuę irutei, dowi ala hãle yó tawóo, atei kaae ala du betepa mepaae whjné kilitu, ai alata mo wisirapa yae yóo du beterapó.

<sup>1</sup> Atérapa, diã mepaae so whĩné du betere ala taleyóló só derótu betere so whĩ-ó, fo tokóló taletere sukamó diã hãsóko faai kisipa mutu, me fo tokó matere alakélé mo yaalomeipó. Ti noatepae, atima du betere ala kaae diaaokélé du betereteiné, atima só deróturaalu diãkélé ai só derótu betere ape. <sup>2</sup> Ai ala du betere so whĩta, Kótóné hãle hõko taleyóló só deréni, atimané mo yale ala Kótóné mo donotóro taletu beteretei ðané kisiparapó. <sup>3</sup> Diã mo whĩné mené dere ala taleyóló só derótu betere-a, atimané ai dere ala kaae diaaokélé du betepa, Kótóné mo donotóro taletere tuãmó diãkélé hãsóko faalopóló de? <sup>4</sup> Meta, Tale ą mo wisi alatóro erótu betere Kótó bitu, diã hãsóko fóló dowi ala depa kwia hapale tokó meni yóo, diã tu wisipaae fõpóló kaae taté fóo, du betere ala diã kisipani, hãle ęla kaae aęrólo faletu betere? ąta wisi alamaat erótu betere Tale ereteiné, diã dowi ala taaróló tu wisipaae fõpóló, kaae taté fu betere ala diaaę kisipa ini airapó?

<sup>5</sup> Tépateti diaaę hosaa ąaru, dowaae fóló dowi ala hãle yó taremó Kótó ą fopaae butu, kwia melaaire ala diaaętei betapaae yóló muté ai hutu betere ape. Atéro kwia matere alata, ama mo donoyóló taletere ala hãkearaterere be ðemó yaalopó. <sup>6</sup> Kótóné asęmó i fo erapó.

“Betą betą so whĩ atimané yale alamó Kótóné kwia mo donotóro melatepa saalopó,” erapó.

<sup>7</sup> Mepaae so whĩné wisi alatóro hãle yó taru, Kótóné ama kae ere ðę wisinaalekélé, wisi doi muaaire alakélé, ątamo betámó betó tawaaire alakélé, senée yóló wóputu betere so whĩpaae Kótóné mo ti betere bete melaalo ai ape. <sup>8</sup> Téretei, mepaae so whĩ kale mo fo wisi wosóló aęmó bitini, atimatei hękese yaaire dowi ala sya fóló, du betere so whĩtamo Kótó ą fopaae butu, kwia melaalo ai ape. <sup>9</sup> Atéturaalu, dowi alatóro du betere so whĩ fea dei fomaake kisipa muõpóló, Kótóné sekei ala folosóro Juda fake so whĩpaae eróo, nalo ti Juda meire fakepaae eróo, yaalopó. <sup>10</sup> Téyaalotei, wisi ala du betere so whĩpaae ti Kótóné ama kae ere ðę wisinaalekélé, wisi doi muaaire alakélé, hosaa muni deyóló dua betere alakélé melaalopó. Ai alata, folosóro Juda fake so whĩpaae melóló, nalo ti Juda meire fakepaae melaalo ai ape. <sup>11</sup> Ti noatepae, Kótó ąta me fake so whĩpaae wisi ala eróo, me fakepaaemo dowi ala eróo dumi, mo betą kaae alatóro erótua dapó.

<sup>12</sup> Mepaae so whĩ Kótóné ama tukóló muló betere fo tuę inipatei, dowi ala du betepa, ti ai tukóló muló betere fo hãle mupatei, Talené atima só deróló mo ti aluraalopó. Atétere kaae, mepaae so whĩ fea Kótóné ama tukóló muló betere fo tuę irutei, dowi ala du betepa, ti ai tukóló muló betere fonétei só deraalo ai ape. <sup>13</sup> Ti noatepae, Kótóné ama tukóló muló betere fo hãle wosetu betere so whĩpaae mo donoi so whĩpó yaalomeitei, sya fóló erótu betere so whĩpaae ti mo donoi so whĩpó enérápó. <sup>14</sup> I dere fota mo dapó. Juda meire fake so whĩpaae kale tukóló muló betere fo mené dosąayóló yó meni, atima kęleaanétei ita wisi alapó, ita dowi alapóló tuępa, ti Kótóné ama tukóló muló betere foné eraaire ala atimané hosaa tuãmó asęretei hãkearatapó. <sup>15</sup> Atéturaalu, atimané me dowi ala depa, ti hosaa tuãmó atimatei só deróo, me sukamó yale ala tuęnétei talerąlemó, me ala yale kisipa munitepa, ti atima só derénipó kisipa muóo, dua dapó. Atétere alané Kótóné i ala yae, i ala yaęse ere fo atima hosaa tuãmó asęretei hãkearatapó. <sup>16</sup> Ti ai alata, Kótóné so whĩ feané hosaa tuãmó hiróló mole alarape taletere be ðemótóro Kótóné Yesu Kerisopaae tale yae depa, amamo tale yaalopó. Kale fo wisi yąlo yó móturaalu me fo kae dumi, ai fotóro yó mótu beterapó.

*Kótóné tukóló muló betere fo Juda fake atimanékélé tikitua dapó*

<sup>17</sup> Térapa, diã Juda fake so whĩ-ó, yąlo i dere fo mo wosae. Diaaę kisipané diąta, Juda fake bitu, kale tukóló muló betere fopaae tuę tiki tiróló, Kótótamo fulumu yóló betámó betere so whĩpóló bopé faketu bitu de? <sup>18</sup> Kale tukóló muló betere fo tuãmó mo bete mole foró doasi kisipare alatamo diaaę diriyóló kisipa sóro, Kótóné ama yaai kisipa mole ala betekélé sýmó tuęruraalu, kae kae ala fea taleyóló, mo bete alata i ape du betere? <sup>19-20</sup> Ti diã feata, Kótóné tukóló muló betere fo tuãmó bete mole alarape fea bulapóló kisipa mutu, kele dilikire whĩrape ąlisóro fóló tu yó melóo, diliki tuãmó betere so whĩ ðemó beterópóló ðeróo, okokoi kisipa mole so whĩ donoraterere ala yóo, keteirape yó matere whĩ

betoo erapó du bitu de? <sup>21</sup> Ti diñé ai yó mótu betere fo-a, diaaǵkélé sya fóló du bituraalu de? Diñé mepaae so whi ma duraalu, ǵlémi naǵse du betere-a, diǵkélé ǵlémi nukumié? <sup>22</sup> Diaaǵ mepaae so whi ma fo duraalu, nópu naǵse du betere-a, diǵkélé nópu nukumipóló de? Diǵ kapala kótópaae moma yaai aleale ǵla hórótu betere so whi-ó du betere-a, diǵ momatere bemó muó mole ǵla ǵlémi sinituraalu de? <sup>23</sup> Diǵ kale tukóló muló betere fo tuǵrapóló bopé faketu betere so whi-ó, diaaǵ ai ere fotei tukóló, Kótóné doi folokoleróló dorótumié? <sup>24</sup> Diaaǵ du betere alata, ašemó i ere fo kaaepó.

“Diaaǵ du betere alané Juda meire fake so whi tuǵmó Kótóné doi wisi mo ti doró beteraǵpó,” erapó.

<sup>25</sup> Kale tukóló muló betere fo sya fóló erótu bitutamo, tiki sekaǵ tukóló sirótu betepa, ti bete mulapó. Téni, kale tukóló muló betere fo sya feni tikitu betepa, ti tiki sekaǵ tikinire whi aǵrapó. <sup>26</sup> Téretei, mepaae tiki sekaǵ tikinire whiné kale tukóló muló betere fotamo sya fóló erótu betepa, ti tiki sekaǵ tikire whiné dere ala kaae yaalo meipóló de? <sup>27</sup> Atérapa, diǵ tiki sekaǵ tukóo, kale tukóló muló betere fokélé tuǵ yóo irutei, ai fo tikitu betepa, ti tiki sekaǵ tikinirutei kale tukóló muló betere fo sya fóló erótu betere whirapené diǵ só deraalo ai ape.

<sup>28</sup> Mepaae Juda fake whi hǵle tó tikiné maaté ǵata, Juda fakepó du betepa, ti ai whi ǵ mo Juda fake whi meipó. Ti mo tó tiki sekaǵ tikitu betere alata, me bete munipó. <sup>29</sup> Mepaae whi detamo ama hosaa tuǵmó Juda whi betepa, ti ǵ mo Juda whi ai ape. Ašemó ere fo maaté sya fóló mo siriró betepa, aita bete ala meipó. Deǵi Kepe Wisiné hosaa tuǵmó siriró betere whiǵta, mo siri eró beteraǵpó. Atei kaae whi doi sóro horatere alata mo whiné dumi, kótóné betǵ ǵ sóro horótu beteraǵpó. Kótóné betǵ ǵ sóro horótu beteraǵpó.

### 3

#### *Mepaae alané Kótóné eró tare wisi ala aluranénipó*

<sup>1</sup> Térapa, Juda fake kolósu, Juda meire fake kolósu depa, noa wisi alané Juda meire teraae fale? Ó atima tiki sekaǵ tikitere ala tuǵmó noa ke wisikó bule? <sup>2</sup> Aita mo kae kae ala fea atimapaee meló betereitein teraae falapó. Ti folosóro meló betere topo ala i ape. Kótóné mo ama fotóro atimapaee wisiyóló kaae tawae yóló, melóló atima sóro beteraǵpó.

<sup>3</sup> Ti mepaae Juda fake so whi ǵpaae tuǵ tiki tirénitere betené noa ala yaaloé? Ai dere alané Kótóné ama so whipaae eró tare wisi ala doróló aluranére? <sup>4</sup> Mo meipó. So whi feané dere ala taletepa, kapala fo bupatei, Kótó ǵ betǵ mo fotóro bulapó. Aita, ašemó i ere fo kaaepó.

“Naa dere fokélé mo donotóro yóo,

fo tokóló taletere alakélé, naao kisipa mole ala sya furaalu mo donotóro dapó yóo, yópóló yae,” erapó.

<sup>5</sup> Ǵané hǵko du betere dowi alané Kótóné mo donoi ala so whiné kolóppóló hǵkearatepa, ǵané noa fo enére? Ǵané du betere alamó Kótó ǵ fopaae buturaalu kwia matepa, hǵko ala dapó yaaloé? Ti atei kaae mutere tuǵta, mo whiné mole tuǵpóló i dere ape. <sup>6</sup> Kótó ǵta, hǵko ala dumipó. Atei kaae ala wuǵsóro, ti i haemó betó mole so whi featamo netéro fo tokóló tale uǵé? <sup>7</sup> Mepaae so ó whiné etei kaae fo enérapó. “Yǵlo kapala ala du betepa, ti Kótóné ama bete mole alaró mo kae ere deǵ wisinaaletamo hǵkearóló, mo ti fakerótu beteraǵpó. Atétu betepatei, noatepamo Kótóné ǵ dowi ala dere whipóló, só derótu betere?” enérapó. <sup>8</sup> I dere fotamo mopa, ti etei kaae fo enérapó. “Wisi ala sókó wópóló, ǵa dowi ala dekéro yaalopa sae!” Ǵané atei kaae hǵko fo du beteraǵpóló, mepaae so whiné ǵa doi doróló erótu beteraǵpó. Mepaae whinékéle atei fo deté fupa wosalepó. Talené atei kaae so whi só derótu betere alata, mo donopó.

#### *Donoi whi mo betǵkélé bitinipó*

<sup>9</sup> Térapa, atei kaae dere forape woseturaalu, ǵa noa kisipa munére? Kótóné ǵa Juda fake wisiyóló kilituraalu, Juda meire fake siwiyóló tao sumipóló kisipa mute? Ai ala mo



dumipó. Dá Juda fakekélé, Juda meire fakekélé, fea betá alatóro ereteiné dowi alané dokóló muló beteraipó. <sup>10</sup> Aita, ašemó ere fo kaaepó.

“Donoi ala dere whi mo betakókélé bitinipó.

<sup>11</sup> Mo betá whinékélé etei kaae Kótó beteraipó kisipa muó, mo betá whinékélé Kótó kelaai dapóló keteké buóló kekó, mo dumipó.

<sup>12</sup> So whi mo fea tu wisi taaróló kópaae fóló, atima feané du betere ala bete muni, mo ti doyó falapó.

Wisi ala dere whi mo betakókélé bitinipó. Mo meipó,”

<sup>13</sup> “Atimané du betere fota, whi dou tukitepa dei kela soko woutere kaae yó, atimané dere fokélé whi dilikóló kapala fotóro yó, atimané kólómó du betere fokélé, whi tukó nólo sukunatere dowi fe bole wuliné whi dóló sukunótu dere kaae, yó du beteraipó,”

<sup>14</sup> “Atimané me whi yóló sininóló só deratere foró, whi hakesaraterere fotamo atima tuamó fanuraalu, hale yótóro tarapó,”

<sup>15-17</sup> “Atima whi daai keteké buóló kekepatamo furaalu, bekélé, ɔla ɔlakélé fea doró, so whikélé susupuró yóló fi tikimó, nalo wale whiné atima kaketu betepa kelaalo ai ape. Atéturaalu, hosaa muni deyóló mo dua betere ala atima mo kisipanipó.”

<sup>18</sup> “Ai so whi atimané du betere alamó, Kótóné kwia melaalopóló witere alakélé mo dumipó,” erapó.

<sup>19</sup> Kale tukóló muló betere fota, hale whirapepaae dumitei, ai fo aomó sukóló betere so whipaae dapóló kisipa mutapó. Atére betené i haemó betó mole so whi feané yale ala betakélé hasókó feni, mo donotóro taletere sukamó, dané yale dowi alamó dapaae wosetepa, me fokó hiréni, mo dono dapó fo betá enérapó. Téturaalu, mo betá whinékélé atei ala inipóló, Kótópaae me tokó matere fokélé mo enénipó. <sup>20</sup> Atéreteiné Kótóné mo betá whipaaekélé, yata kale tukóló muló betere fo wisiyóló erótu betaletéiné donoi ala du betale whipó fo mo yaalomeipó. Ti ai tukóló muló betere fonéta, dá fea dowi ala dere so whitóro beteraipó kisipa muópóló, dapaae hakearóló yó mótu beteraipó.

#### *Tuɛ tiki tiratere alané donoi so whi beteraipó*

<sup>21</sup> Tépatéi, Kótóné tukóló muló betere fo mupatei, mió ama so whi donoratere ala hakearó betepa kelerapó. Ai ala yaalopóló, kale tukóló muló betere foró kóló whirapetamoné ašemó erapó. <sup>22-24</sup> Ti Juda fake ó kae fakekélé me ala kae inipó. Dá fea dowi ala yó tareteiné Kótóné ama ere de wisinaale mo yayrapó. Atépatéi, dá fea Kótóné hamokoróló hale tao sere alané donoi so whi beteraipó. Ai tao sere alata, Yesu Kerisoné ama betere bete melóló, dá dupuró beteraipó. <sup>25</sup> Ti Kótóné Yesu sukópóló meló betere alata, so whitamo fopaae bole ala kemeróturaalu erapó. A atérok sukále ala mopóló tuɛ tiki tiratere so whitamo Kótóné fopaae butere ala momó kae yaosóro, mo ti kemeró beteraipó. Ai ala ereiteita hale mei, ama donoi ala so whi feané kolópóló, hakearóturaalu yalepó. Ti noatepae, take bitiré wale so whiné du betale dowi alamó, kwia hapale tokó meni, dua kaae taté fu betalepó. <sup>26</sup> Ama ai ala yaletéita, mió i alimó betere so whiné ama donoyóló taletere ala kilitu, a mo donoi Tale betóo, Yesupaae kisipa tiratere so whi donoratere Tale betóo ere ala kisipa yópóló hakearalepó.

<sup>27</sup> Térapa, so whi feané hale bopé fake dere alata, noa wisi ala yale tikimó bopé fake yaaloé? Noa ala sya feleteiné bopé faketerere ala hepée faraleé? Aita, Kótóné tukóló muló betere fo sya fele alané ini, Kótópaae betá tuɛ tiki tiraletéiné yalepó. <sup>28</sup> Ti noatepae, dané kutirimó muló bitu eró tare mo bete mole ala betá i ape. Kótóné mepaae so whipaae dia donoi so whipó dere fota, kale tukóló muló betere fo sya fóló erótu beteremó dumipó. Tétumitei, Kótó apaae kisipa tiki tiratere alamó betá dapaae mo donoi so whipó enérapó. <sup>29</sup> Ti Kótóta, Juda fake so whi maaté tetéroló kaae taru, Juda meire fake so whi kaae tanipóló kisipa mute? Meipó. Ata, Juda meire fake so whikélé fea tetéroló kaae tare Kótó beteraipó. <sup>30</sup> Ti noatepae, tiki sekaɛ tikire whiró tikinire whitamo wusuró betá kaae tuɛ tiki tiró betepa kilitu, atima fea ama so whi beteraipó, ai betá Kótónétóro donoróló, betéroto beteraipó. <sup>31</sup> Tuɛ tiki tirae yóló dané yó mótu betere foné Kótóné tukóló muló

betere fo bete munire ɔla aɔrótu betere? Mo meipó. Ti ai tukóló muló betere fokélé mo bete mulapóló, ɔané du beterapó.

## 4

*Abraham kiswa tiró betepa donoi whipó erapó*

<sup>1</sup> I yale fomó, ɔa Juda fakené noutere Abraham-paae Kótóné noa ala eratepa ama kolóló kiswa salepóló ɔané noa fo yaaloé? <sup>2</sup> Motamo Abraham-né du betale wisi ala kolóló, Kótóné ɔpaae mo donoi whipó uasóró, ti ɔ bopé faketera ala uapó. Tépateti, whi betanékélé Kótóné keletómó bopé fake dere ala mo enénipó. <sup>3</sup> Ti buk-mó noa fo asɛyóló muló betere?

“Kótóné Abraham-paae i ala eraalopóló mulale fo wosóló, ama mopóló tuɛ tiki tirale ala Kótóné kilituraalu, ɔpaae me alakélé muni, mo donoi whipó” erapó.

<sup>4</sup> Betɔ whi mené kutó dirateremó matere duputa, kɔleyóló hɔle mótumitei, ama diale kutómó matapó. <sup>5</sup> Ti mo whinéta ai ala dua deretei, me whiné ɔpaae mo donoi whipó yópóló kiswa mutu, me wisi ala ini, dowi ala dere so whi donoterere Kótópaae tuɛ tiki tiraterere kilitu, ai whiné ama dowi ala kwia tokóló aluróló, mo donoi whipó dua dapó. <sup>6</sup> I dere fo kaae, Depit-nékélé asɛrapó. Me whiné ama ditere kutó kolóló dumi, Kótóné mo donoi whipó dere fo wosetu, ɔ hainé sukutu beterapó. Ai ere fo i ape.

<sup>7</sup> “Mepaae whiné Kótóné fo tikitu beteremó, melaai yale kwia hɔle kemeróo, atimané mepaae dowi alakélé Talené ama husuróo, ere whirapeta, mo hainé sukutu beterapó.

<sup>8</sup> Mepaae whiné ama yale dowi alamó Talené kwia mo melókéle yaalomeipó, dere fo wosetere whi ɔ hainé sukutu beterapó,” erapó.

<sup>9</sup> Mepaae whi Talené wisiralepóló hainé sukutere alata, tiki sekaɛ tikire whipaae maaté eróturaalu, tikinire whipaae eranénipóló kiswa mute? Mo meipó. Ai fake tamo wusurópaae betɔ kaae alatóro eraalo ai ape. Ti ɔané noa fo yó maté waleé? Abraham-né Talepaae tuɛ tiki tiratepa kilituraalu, ɔpaae me alakélé muni, mo donoi whipó yalepó.

<sup>10</sup> ɔpaae ai fo eretei-a, tiki sekaɛ tikire whi betepa yalepé, tikaai hɔle betepa yaleé? Aita, tiki sekaɛ tukóló betepa ini, tikaai yalepó. <sup>11</sup> Mo take Abraham ɔ tiki sekaɛ tikaai patei, Kótópaae tuɛ tiki tiró betere kilitu, ɔpaae mo donoi whipó erapó. Até itikimó, nalo ama tiki sekaɛ tukóló sirirélikalepó. Aita, ɔ mo donoi whipó ere fo mo erapó yópóló, ɔale muló beterapó. Abraham ɔ ai ala ereteiné mepaae tiki sekaɛ tikinirutei Kótópaae tuɛ tiki tiró betere so whiné aya beterapó. ɔ atéreteita hɔle meipó. Atimané tuɛ tiki tiró betere ala Kótóné kilitu, mo donoi so whipó yópóló erapó. <sup>12</sup> Ti Abraham ɔta, tiki sekaɛ tikire whirapené ayakélé beterapó. Ai ala maaté mei, ɔ tiki sekaɛ tikaai patei, tuɛ tiki tirale ala sya fu betere so whiné ayakélé beterapó.

<sup>13</sup> Kótóné Abraham-paae duraalu, “Yaró naao naalené deté faaire naaletamomó i hae tiki mo turó melaalopóló,” yóló munélikalepó. Ai alata, Kótóné tukóló mulale fo sya fóló eraleteiné sini, Talepaae tuɛ tiki tiratepa donoi whipó yale alané salepó. <sup>14</sup> Ti noatepae, tukóló muló betere fopaae kiswa tiraterere so whiné ama eraalopó yóló mulale ɔlatamo supa, ti tuɛ tiki tiraterere ala ke buni yóo, Talené ama eraalopó yóló muló betere fokélé bete muni yóo, ere aɔratapó. <sup>15</sup> Ti noatepae, mepaae so whiné kale tukóló muló betere fo sya fu bitutei, tukóló dowi ala depa, Kótó ɔ fopaae buturaalu, kwia mótua dapó. Ai tukóló muló betere fo kiswa inire whirapené ai fo tikitepa, ti kale fo tikitapó fo dumipó.

<sup>16</sup> Atérapa, Kótóné ama eraalopó yóló mulale fo dokonóló eraterere alata, Kótó ɔpaae kiswa tiraterere so whiné ama hamokoróló hɔle tao sere ala sópóló mótua dapó. Ti ama eraalopó yóló mulale fo dokonóturaalu, Abraham-né deté faaire naale senaalepaae erópóló yalepó. Ti Abraham-né naale senaaleta de maaté? Aita, kale tukóló muló betere fo kaae tawae yóló, melale fakepaae maaté eraalomeitei, Abraham-né tuɛ tiki tirale ala sya fu betere so whipaaekélé eraalopó. Ti ɔta, ɔ tuɛ tiki tiró betere so whiné ayapó.

<sup>17</sup> Aita, i asɛre fo kaaepó. “Yalo ya haemó betóló fale kae kae tiki daae mole so whi feané

aya beteratapó,” Ti ąta, ama kisipa tirale Kótóné keletómó ąané aya beterapó. Ai Kótóta, sukále so whį momó kepaaróo, me ala yaai teópatei, mo erapó dere Tale betóo erapó.

<sup>18</sup> Kótóné Abraham-paae eraalopó yale ala eraaire ąpa meitei, mo eraalopóló Talepaae kisipa tiki tiraleteiné, kae kae tiki daale so whįné aya alée felepó. Ti ai alata, Talené ąpaae duraalu, “Ó ąpaae kese horóló hęre dosąayae. Naa deté faaire naale senaleta, ai ere ala kaaetóro yaalopó,” yale fo mo dokonalepó. <sup>19-20</sup> Abraham ą 100 ba fo betóló kemeyaletiné mo ti otere yóo, soma Serakélé sere yóo erepó. Atéru, naale senaale deyaaire fotokę mo buni, atimaamo otereró seretamo betere ala diriyóló tuępatei, Talené ąpaae eraalopó yale fo mo eraalopé neyaalorópóló béyóló haepaae derepéni, mo eraalopóló ketekę buóló tuę tiki mo ti tiró bitu, Kótóné doi hale horótu betalepó. <sup>21</sup> Aita hąle mei, Kótóné eraalopó yóló mulale fo ama fotokęné mo ąumó eranérapóló kisipa mutu, ama tuę tiki tiratere ala mo ti fotokę bualepó. <sup>22</sup> Atéreteiné Kótóné ąpaae “Yą mo donoi whį aleróló beteratapó,” erapó. <sup>23-24</sup> Atéro donoi whįpó ere fota, Abraham ą maaté tao sóro wisirótu initei, ą nalo betaaire so whįkélé wisirótu erapó. ą teęteróló kaae tare whį Yesu ą mo ti sukáletei, momó kepaaróló beterale Kótópaae ą feané tuę tiki tiratepa, ti ąpaaekélé donoi so whįpó yaalo ai ape. <sup>25</sup> Ti ąané dowi ala tokóló aluraai Kótóné naalema ąpóló melóo, ą me dowi alakélé muni, mo donoi so whįpó yaairaalu, ą momó kepaaróló beteróo erapó.

## 5

### *Hosaa muni deyóló hajné sukąaire ala*

<sup>1</sup> Atéreteiné ą Yesu Kerisopaae tuę tiki tiró betepa, Kótóné ąpaae me alakélé muni, mo donoi so whįpó erapó. Atérené mió ą teęteróló kaae tare whį Yesu Kerisoné yale alané ąaró Kótótamo bóe du betaleteti kemeróló, hosaa muni deyóló dua beterapó. <sup>2</sup> ą Yesupaae tuę tiki tiró betepa, Kótóné hamokoróló hąle tao sere ala ąpaae erópóló, ama ą ąapesó fóló, ai ala tuąmó sóro beteró beterapó. Tépa, ą Kótóné ama kae ere ą wisinaale tuąmó betaalopóló kisipa mutu, mo kée yóló hajtamo kaae tawóló i betere ape. <sup>3</sup> Nalo ąpaae ai eraaitere ala maaté kelaai dumi, mió ąpaae i erótu betere sekęi ala tuąmó bitukélé, mo kée yóló hajtu beterapó. Ti ai sekęi alané ą haepaae só deréni, hąle beletétóro fu betere alanétei hajtere ala kaarótu beterapó. <sup>4</sup> Atétere alané Talené ala eratere whį wisi beterótu beterapó. Atéro whį wisi bitu, take nalopaae Kótóné wisi ala eratepa kelaalopóló, dere haj kaaratapó. <sup>5</sup> Take nalopaae wisi ala kelaalopóló hajtamo kaae taté fu betaleteti, sinipóló fomo kisipa muaalo meipó. Ti noatpae, Kótóné ama yaala sókó fole ala ąané hosaa tuąpaae tepeyóló ąanalepó. Kótóné ama ai yaala sókó fole ala ąané tuę dere teita, ama ąmó melale ąei Kepe Wisiné eralepó.

<sup>6</sup> I dere fo wosae. ą Kótó tuęniru, dowi ala du betere so whį me ala yaaire fotokę bunipa, ą tao saairaalu mo dono be ąemótóro Yesu Keriso sukálepó. <sup>7</sup> Mepaae whį de mo donoi whį tao saai ąpóló sukutere ala suka fea yó tani, betą betą sukamó maaté depa keletapó. Atétere kaae, mo donoi whį wisinaale tao saai ąpóló, mepaae whį sukąairetei mo hapólurapó. <sup>8</sup> Tépateti, Kótóné ama ąpaae yaala sókó fole ala etéro hąkearóló yó matapó. ąané dowi ala hąle yó tapa, ai yó tare dowi ala tokóló aluraairaalu, Yesu Keriso sukálepó.

<sup>9</sup> ą sukuturaalu, sókó fele sameané ą donoi so whį beteró betereteiné take nalo Kótó ą fopaae butu matere kwia ąané saąsóró, ama tao saaire ala yaalomeipóló de? Mo tao senérapó. <sup>10</sup> Take ąta Kótóné ama bóe whį beteretei, ama naalema sukuturaalu bóe firóló, betąmó beteró beterapó. Mió ą kepaayóló betereteiné ąkélé mo ti beterópóló, ama ai eró betere alané mo yaalomeipóló de? <sup>11</sup> I fota, take nalo yaaire alamó maaté dumitei, mió ą teęteróló kaae tare whį Yesu Kerisoné yale alané ąaró Kótótamo bóe fiyóló, betąmó bitu, mo kée yóló hajné sukutu beterapó.

*Adam-né ere ala tuąmó sukóo, Yesuné ere tuąmó kepaayóo erapó*

<sup>12</sup> Térapa, betã whinë yale alané i haepaae dowi ala wópóló tũ tukiyalepó. Atéyale dowi alané sukutere ala kaaróló, so whĩ fea sukuté fu betalepó. Ti noatepae, so whĩ fea dowi alatóró du betaletinépó. <sup>13</sup> Kale tukóló muló betere fo sókó waai teópa, ti dowi alapi i haemó moipakalepó. Ai tukóló muló betere fo sókó waai, so whinë du betere dowi ala Kótóné fea taleyóló dosãanipó. <sup>14</sup> Atépatei, Adam betale alimó kaae sóró so whĩ sukuté wóló, Moses betale alimó betere so whĩkélé fea sukutere alané tẽteróló kaae taru, hãle sukutétoró fu betalepó. Ti Kótóné yóló mulale fo Adam-né tukóló ere dowi ala kaae, ai so whinë initei, atimakélé mepaae dowi ala hãle deté fu betepa, sukutétoró fu betalepó. Ti Adam-né yale alata, nalo waaire whĩ betãné yaaire alatóró sũróló erapó.

<sup>15</sup> Atépatei, Talené hãle matere ala kolósu, ama fo tukóló yale dowi ala kolósu depa, mo betã kaae meipó. Téyaletei, Kótóné hamokoróló tao sere alaró betã whĩ Yesu Kerisoné hamokoróló hãle matere wisi alatamo, so whĩ feapaae mo turó sũralepó. Atéyale alané folosóro yale ala mo teraae falapó. <sup>16</sup> Kale yale fo momó dapó. Kótóné hãle matepa sere alaró betã whinë yale dowi alamó sere sekẽi alatamo betã kaae meipó. Betã whinë yale dowi alamóte, so whĩ fea taleyóló só deralepó. Atépatei, so whĩ feané fo tukóló yale dowi ala mo dekéro yó tapa, Kótóné hãle matere alané so whĩ feapaae diã me alakélé muni, mo donoi so whĩpóló betero betera. <sup>17</sup> Ti noatepae, betã whinë fo tukóló yale alamó sukutere ala ai whĩ tuãmó sókó walepó. Atéyaleteiné so whĩ feapaae sukutere ala tokó melóló, ai alané so whĩ fea tẽteróló kaae tarepó. Kótóné hamokoróló tao sere alaró hãle matere donoi doitamo sere so whĩta, ti betã whĩ Yesu Keriso tuãmó mo ti betere bete sóró tẽteróló kaae taté fu betaalopó. Atétu sukutere alané tẽteróló kaae taretei, mo ti bosené falapó.

<sup>18</sup> Atére betené betã whinë fo tukóló yale dowi alamó kwia móturaalu, so whĩ fea só deró betera. Atépatei, me whinë ti fo wosóló mo betã donoi ala wisinaale ereteiné so whĩ feapaae me ala muni, mo donoi so whĩpóló, mo ti betere bete mótu betera. <sup>19</sup> Ti noatepae, kale yaõse yóló mulale fo betã whinë tukóló yale dowi alamó, so whĩ fea dowi ala yale whĩtoró alée felepó. Atére kaae, betã whinë fo wosóló sya fele alané so whĩ fea me alakélé muni, mo donoi so whĩ beteraalopó.

<sup>20</sup> Kale fo tukóló du betale dowi ala mo ti fakeyópóló, Talené ama mepaae folosóro melale fotamo touróló, kale tukóló muló betere fokélé melalepó. Téyalemó, dowi ala mo ti faketepa, ai ala aluraai Kótóné hãle hamokoróló tao sere alakélé mo ti fakeralepó. <sup>21</sup> Aita hãle meipó. So whĩ fea dowi alané tẽteróló kaae tapa sukuté fu yale kaae, mió dã tẽteróló kaae tare whĩ Yesu Keriso tuãmó betepa, Kótóné hamokoróló hãle tao sere alané tẽteróló kaae taru, dãpaae me alakélé muni, mo donoi so whĩpóló, mo ti betere bete mótu betaai erapó.

## 6

### *Dã dowi alamó sukóló, Yesu tuãmo momó kepaayóló betera*

<sup>1</sup> Térapa, mió ðané noa fo yaaloé? Kótóné ama hamokoróló hãle tao sere ala mo ti fake yópólópa, dã dowi ala hãle yó tawae fo enére? <sup>2</sup> Ai fo mo enénipó. Ti taketa dã dowi ala tuãmó mo sukóló molepó. Atéreteiné ai ala tuãmó dã momó kae netéro bitiré faaloé? <sup>3</sup> Ti dã fea wẽi tópuale alata, Yesu Keriso tuãpaae doropóló, ẽ sukãle ala tuãmó tópualepóló kisipa mutumié? <sup>4</sup> Ti dã atéro wẽi tópuale alata, ẽtamo betãmomó sukóló ẽ tuãmó douralepó. Ti hãle meipó. Alimané mo kae ere ðẽ wisinaale tuãmó bole fotokõné Yesu Keriso kepaarótu yale kaae, ðãkélé kisi betere bete sóró ẽtamo betãmomó bitiré faairaalu yalepó.

<sup>5</sup> Ti Yesu sukutu yale kaae ðãkélé, ẽtamo sukutepa ti ẽ momó kepaatu yale kaae, dã feakélé kepaayóló betaalopó. <sup>6</sup> Ti noatepae, ai upulé ala du betale whĩta, ẽtamo filipaa ni tómo oleróló ðaletei ðané kisiparapó. Atéyale beteta, dowi alané dã momó tẽteróló kaae tawaõsóró, tó tikiné dowi ala yaai bole fotokõ kemerópóló, ẽtamo sukãlepó. <sup>7</sup> Ti noatepae, mepaae sukutere whĩ ti dowi alané momó kae dokóló muni, teraae fóló hãle betera.

<sup>8</sup> Ti mió ða Yesu Kerisotamo betámó sukunapóló kisipa mutepa, ti átamo betámó betaalopóló kisipa tiki tiró beteraþó. <sup>9</sup> Ti noatepae, Yesu Keriso a sukóló kepaayóló betereþei, momó kae sukçalomeipó. Sukutere alané a tetteróló kaae tawaaire sunire ala ðané kisiparapó. <sup>10</sup> A sukçale beteta, dowi alamó aþaae erótu betale sekçi ala mo ti kemeraairaalu, betç felítóró sukçaleþei a momó kae sukçalomeipó. Atéró mió a betereþeita, Kótóné ala eraairaalu, beteraþó.

<sup>11</sup> A atétu yale kaae, dowi alané ða tetteróló kaae tawaleteti, mo ti kemeróló ðiçkéle sukço, Yesu Keriso tuámó bituraalu, Kótótamo mo betámó betóó, erapóló kutirimó muló betae. <sup>12</sup> Térapa, diaaço mo tó tikiné ekçleyóló yae dere ala sya furaalu, du betere dowi alané ða tetteróló kaae tawaçosóro yae. <sup>13</sup> Diaaço hó naase, ó tiki fea, tó tikiné ekçleyóló du betere dowi alapaee mullaço. Ti ðiçta, mo sukçale whiþei momó kepaayóló beteraþa, betç whiné ama fosói tço ó sepake me whiné kutó diyóþóló mótu dere kaae, Kótóné ama eraai kisipa mole donoi ala wisinaale eróþóló, diaaço hó naase, ó tikikéle mo turó Kótópaee melae. <sup>14</sup> Ti mióta, ða kale tukóló muló betere foné tetteróló kaae tare aço mó bitini, Kótóné hçle hamokoróló tao sere alané tetteróló kaae tare aço mó beteraþó. Téreteiné dowi alané ða momó kae tetteróló kaae tanénipó.

*Take dowi alané wae sóró betereþei, mió donoi alané kutó diratere whi beteraþó*

<sup>15</sup> Térapa, mió ðané noa fo yaaloé? Ða, kale tukóló muló betere foné kaae tare aço mó bitini, Kótóné hamokoróló hçle tao sere alané kaae tare aço mó beteraþa, dowi alatóró deté fu betaalopó fo enére? Mo meipó. <sup>16</sup> Ya me tetteróló kaae tare whi betereþaae fóló, ama ðirae dere kutó naao ðirótu betepa, ti ya ai whiné wae sóró kutó diratere whi beteraþóló kisipa muae. Yaþamo dowi alané wae sóró kutó diratere whi betepa, ti ai alatóró deté fóló, sukutere alapaee sókó faalopó. Yaþamo Talené fo aço mó bitu, ai mo ala wisi sya fóló erótu betepa, ti donoi ala dere whi betaalopó. <sup>17</sup> Take ða dowi alané tetteróló kaae tapa, ai dowi alané kutó deratere so whi betaleþó. Atépa, ðiçpaee kale fo wisi yó móturaalu, i fonéta ða kaae tawaalopa, aço mó betae yóló yó maleteti ðiçané wosaleþó. Ai fo wisi diaaço hosaa tuámó muló bitu, ketekç buóló erótu betereþeimó ya lo Kótópaee mo kée enéraþó. <sup>18</sup> Taketa, ða dowi alané dokóló muló betereþei, teraae faróló mió donoi alané wae sóró kutó diratere so whi ai betere ape.

<sup>19</sup> Ða mo i hae whi bituraalu, ya lo i yó mótu betere mo bete mole fo wisi ða diriyóló tuç yaaire sunireteiné kisipa yaaseþóló, mo whiné dere alapaee dó faróló i dapa wosae. Taketa, ðiçané hó naase dowi alapaee mulóló, ai alané wae sóró kutó diratere so whi bitu, dowi alatóró mo ti fakeraté fu betaleþó. Atétu yale kaae, mió ðiçané hó naase ó tiki fea Kótópaee hçle menóló, ama donoi alané wae sóró kutó diratere so whi betae. Atéþepa, ti Kótóné mo kae so whi beteraþé fenéraþó. <sup>20</sup> Take ða dowi alané wae sóró kutó ðirótu betale sukamó, donoi alané tetteróló kaae tare tuámó bitipó. <sup>21</sup> Mió i betere alimó haleturaalu, take ðiçané du betale ala kisipa fatepa, take yale ala tuámó me noa wisi alakó bupa kelere? Take ai deté wale alané duputa, ti sukutere ala kaaró ai betere ape. <sup>22</sup> Taketa, dowi alané ða dokóló muló betereþei teraae faróló, mió Kótóné ama kutó ðiróþóló wae sóró betero betere so whi beteraþó. Atéró Kótóné ama kae ere wisi ala tuámó bitiré fole duta, mo ti betó tawaaire bete sóró betaalopó. <sup>23</sup> Ti noatepae, dowi alané ama kutó diratere so whiþaae matere duputa, sukutere alapó. Téþatei, ða tetteróló kaae tare whi Yesu Keriso tuámó betepa, Kótóné mo ti betó tawaaire bete hamokoróló hçle mótu beteraþó.

7

*So whiþamo dokóló betere alapaee dó faróló dere fo*

<sup>1</sup> Norape-ó, ya lo i dere fota, Kótóné tukóló muló betere fo kisipare whiþepaae ðapó. Whi sukuni betepa, ti kale tukóló muló betere foné tetteróló kaae tare aço mó beteraþó ere fo diaaço kisiparapó. <sup>2</sup> Betç sçróló dere fo i ape. Whiné dokore so ama oma sukuni hçle betepa, me whiþamo dokaaireþei fo mulapó. Ama omatamo sukóló wulia betereþó,



me whjné dokotepa ti fo munipó. <sup>3</sup> Whjné dokore sotamo oma betepatei taaróló whj me kaetamo fupa, so whj feané ai so nópu nukulapó dua dapó. Tépateti, oma sukjtikimó wulia me whjtamo dokotepa, ti nópu nokole sopó enénipó. Ti noatepae, whjné dokore ala kemeyalepó.

<sup>4</sup> Térapa norape-ó, soró whjtamo dokoterepaae dó faróló yale fo bete i ape. Dá Yesu Keriso tuámó betepa, ă mo ti dóló sukunóturaalu, đăkélé ătamo sukălepó. Ti aita hăle meipó. Folosóró kale tukóló muló betere foné dokaleteti mo ti kemeróló, sukóló momó kepaayóló betere whjné đă dokóló, ni du wisi oletu dere kaae, đă tuámó wisi ala epa kilituraalu, Kótóné ama doi doasi mulópoló erapó. <sup>5</sup> Take đă tó tikiné tětteróló kaae tawale alimó, kale tukóló muló betere fonéteiti tó tikiné ekęletere ala mo ti fakeyópoló, sesemeralepó. Atéro sesemeratepa du betale alané đă tuăpaae olerale duta, ti sukutere alapó. <sup>6</sup> Take tukóló muló betere foné đă dokóló bitu, Talené ala eróturaalu, kale asęyóló muló betere fo maaté sya fóló erótu betalepó. Take até dua yale alata, đă sukuturaalu mo ti kemeralepó. Mió kisi alata, ti Đeji Kepe Wisiné đă fotokę bulatepa, Talené ama ala erótu beterapó.

*Dowi alané đă só deraai wóputu betere ala*

<sup>7</sup> Térapa, mió đané noa fo yaaloé? Kale tukóló muló betere fo-a, dowi alapó enére? Mo meipó. Ai tukóló muló betere foné ępaae dowi ala i ape yóló yó melóluămeisóró, ti dowi ala kisipa uămeipó. Ti tukóló muló betere foné mené ęla senée yóló au naęse fo uămeisóró, ti au nokoleteti dowi alapóló tuę muămeipó. <sup>8</sup> Ti ai tukóló muló betere foné tęt mulatepa, dowi ala ę tuăpaae sókó wóló, kae kae wisi wisi ęla senée yóló au nokole ala kaaralepó. Ai fo sókó waaipa, ti dowi ala sukóló mulu, so whjpaae me ala eraaire fotokę mo bunipó. <sup>9</sup> Kale tukóló muló betere fo sókó waaipa, ę mo beterepó. Tépateti, kale yaęse yóló muló betere fo sókó wóló, dowi ala sukóló mupatei, kepaaróló beteraleteiné ę dóló sukunalepó. <sup>10</sup> Kale yaęse yóló muló betere foné mo ti betere bete melaalo nisi yalemó, sukutere alatei ępaae eralepó. <sup>11</sup> Kale yaęse yóló muló betere foné mulale tętó dowi ala ę tuăpaae sókó wóló, fotei dowi alané nópulu kaae tao sóró ę dilikóló dolóló sukunalepó. <sup>12</sup> Atérené kale tukóló muló betere fota, me dowi alatamo hoseké ini yóo, kale yaęse ó yae ere fokélé doni, mo donoi ala wisipóló Kótóné ama kae tukóló mulóo erapó.

<sup>13</sup> Ti kale tukóló muló betere fo wisi-a, sukutere ala alée fóló ę dóló sukunaleé? Mo meipó. Ténitei, dowi ala yălo tuę yópoló, dowi alané kale wisi tao sóró, ę tuámó sukutere ala kaaralepó. Atétu dowi alata, mo dowi ęlapóló so whjné kisipa yópoló, kale yaęse yóló muló betere foné hăkearatapó.

<sup>14</sup> Kale tukóló muló betere fota, Kótó ă mo kepetóró bituraalu, amatei tukóló muló beterepóló, đané kisiparapó. Tépateti, ę mo hae whj betereiteiné dowi alané wae sóró kutó diratere whj i betero betere ape. <sup>15</sup> Yălo du betere ala yăloitei kisipanipó. Ti noatepae, enére wisi alamo yălo dumi, yaalo hęre alatei hęko du beterepó. <sup>16</sup> Ti yaalo hęre ala yălo du betereiteiné kale tukóló muló betere fo kolósu, yălo du betere ala kolósu depa, mo wisirapóló kisipa mutapó. <sup>17</sup> Ti ai alata, yăloitei kekeme nóló dumi, dowi ala ę tuámó moleiteiné du beterepó. <sup>18</sup> Atéru, wisi ala mo betăkélé ę tuámó munipóló kisipa mutapó. Wisi ala ę tuámó munipó dere fota, yălo mo tó tikimó wisi ala munipóló dapó. Ti noatepae, yălo kisipané wisi ala enépateti, yaaire mo sųnipó. <sup>19</sup> Yălo yaai kisipa mole wisi alamó dumi, yaalo hęre dowi alatei yălo hăle yó tarapó. <sup>20</sup> Téturaalu, yaalo hęre alatei du betepa, ti yălo kekeme nóló dumi, ę tuámó mole dowi alané du beterepó.

<sup>21</sup> Ti yălo du betere ala tuámó i ala epa kolóló kisiparapó. Yălo wisi ala yaai kisipa mutere sukamó, dowi alakélé ę tuámó mupa kelerapó. <sup>22</sup> Ti noatepae, Kótóné tukóló muló betere fo kilituraalu, yălo tuę tiki tuámó mo kée yóló hękesetu beterepó. <sup>23</sup> Atépateti, yălo hó naase, tiki tuámó dowi alané ama kisipa mole ala erótu betepa kelerapó. Ai alané yălo tuę tiki tuámó donoi alatamo bóe du beterepó. Atéturaalu, yălo hó naase, tiki tuámó yó tare dowi alané ę dokóló dipula kaae, betero beterepó. <sup>24</sup> Yălo tikita, dowi alané i turukée fole ape! Yălo mo tó tikiné ę sukutere alapaae sųyóló só foleteti,

né tao saaloé? <sup>25</sup> Ti dā tēteróló kaae tare whi Yesu Keriso tuámó bitu, Kótóné ɛpaae erótu betere alamó mo kée du beteraó.

Atétu betepatei, ɣalo tué tiki tuámó ti ɛ Kótóné tukóló muló betere foné wae sóró kutó diratere whi betóo, tó tikita ti ɣalo yó tare dowi alané wae sóró kutó diratere whi betóo erapó.

## 8

### *Dēi Kepe Wisiné mo ti betere bete mótu beteraó*

<sup>1</sup> Térapa, mió Yesu Keriso tuámó betere so whi Kótóné fo tokóló só deratere ala mo yaalomeipó. <sup>2</sup> Ti noatepae, dowi alaró sukutere alatamo fotokóné ɛ dokó muló beterepó. Atéretei, Yesu Keriso tuámó betepa, mo ti betere bete matere Dēi Kepe Wisi fotokóné ɛ teraae faróló, hāle beteralepó. <sup>3</sup> Ti noatepae, kale tukóló muló betere foné dā tao saai yaletēi, mo tó tikiné dere ala tuámó betereiteiné tao saaire sūnipó. Atépa, Kótóné ama naalematoró dowi ala du betale whi aɣyóló sukópóló dotɛyalepó. Aita hāle mei, so whiné yale dowi alamó melaai yale kwia tokóló aluraai yalepó. A atéró sukuturaalu, tó tikimó mole dowi ala ama só deróo, ai dowi alamó melaai yale kwiakélé ama tikimótei sóró aluróo yalepó. <sup>4</sup> Atéró só deraletēi hāle meipó. Tó tikiné yae dere ala sya feni, Dēi Kepe Wisiné yae dere ala sya fu betere so whi dā tuapaae kale tukóló muló betere foné eraai du betale donoi ala eróló mo sūrópóló yalepó. Ai ala eró betere so whi dāta, ti dāné tó tikiné yae dere ala dumi, Dēi Kepe Wisiné yae dere alatóró du beteraó.

<sup>5</sup> Tó tikiné yae dere alatóró sya fu betere so whi atimané kisipa tikikélé, ti tó tikiné hēkesere alapaetóró muló beteraó. Tépatēi, Dēi Kepe Wisiné yae dere ala du betere so whi atimané tué tikikélé, ti Dēi Kepené yaai hēkesere alapaetóró muló beteraó. <sup>6</sup> Tó tikiné yaaitere ala maaté kisipa mutu betere so whi dā, sukutere ala tuámó beteraó. Tépatēi, Dēi Kepe Wisiné yae dere ala tué mutu betere so whi ti Kótótamo bóe fióló mo ti betere bete sóró hosaa muni deyóló mo dua beteraó. <sup>7</sup> Ti noatepae, tó tikiné ekɛlere ala yaai kisipa mutu betepa, ti Kótótamo bóe du beteraó. Atétere alané Kótóné tukóló muló betere fo aɣmó bitini yóo, ai fo eraaire fotokókélé buni yóo, erapó. <sup>8</sup> Tó tikiné yae dere ala sya fu betere so whiné Kótó hēkese yaaire ala mo eranénipó.

<sup>9</sup> Tépatēi, Kótóné Dēi Kepe Wisi diā tuámó betepa, tó tikiné yae dere ala sya fóló ini, Dēi Kepe Wisiné yae dere ala sya fóló du beteraó. Mepaae whi de tuámó Yesu Kerisoné Dēi Kepe Wisi bitinipa, ti Yesu Kerisoné so whi meipó. <sup>10</sup> Naa mo tikita, dowi alané dóló sukunóo, naa kepe beteta, ti Kótóné donoratere alané kepaaróló beteroo, erapó. <sup>11</sup> Yesu Keriso kepaaróló beterae sekéné melale Dēi Kepe Wisi diā tuámó betepa, Kótóné Naalema kepaarótu yale kaae, ai Kepepaae diā kepaaróló beterae depa, diaaɣ mo tó tikikélé kepaaróló, mo ti beteraó yalopó.

<sup>12</sup> Térapa norape-ó, Kótóné dā tao sóró eró betere wisi alamó dānémo ɣpaae tokó melaaire kwia mulapó. Atéreteiné dāné tó tikiné ekɛlere alané noa alakó dāpaae eró betepa, dānémo ama erae dere ala sya fóló eraaloé? Até mo enénipó. <sup>13</sup> Ti noatepae, tó tikiné yae dere ala sya fupa, ti diā mo sukāalopó. Tépatēi, Dēi Kepe Wisi fotokóné diā tao supa, ti diāné tó tikiné yaaire dowi ala diaaɣ doló sukunatepa, ti diā mo betaalopó. <sup>14</sup> Ti noatepae, Kótóné Dēi Kepe Wisiné ɣlisóró fu betere so whi dā, ti Kótóné ama naale senaaletóro beteraó. <sup>15</sup> Ti diā matepa sale Kepeta, momó wae sóró kutó diratere whi beteraó, wiratere Kepe meni, Kótóné ama naale senaaletóro aleróló beteraótu betere Kepe matepa salepó. Ai Kepe Wisiné dā tao sóró i fo yae depa, dāné fo fakeyóló, “Apa-ó! Aya-ó!” du beteraó. <sup>16</sup> Ai Dēi Kepe Wisi dāné kepetamo touyóló betamó bitu, dāta Kótóné ama naale senaaletóro beteraó du beteraó. <sup>17</sup> Mió dātamo ama naale senaale betepa, ti Kótóné ama eraalopó ere ala wisi dokonóturaalu, Yesu Kerisopaae materetei dākélé saalopó. Take Kótóné ama kae ere dē wisinaale tuámó dākélé Yesu Kerisotamo betamó beteraó, ɣ sekei ala su yale kaae, mió dākélé sekei ala siré fu beteraó.

### *Kótóné ere dē wisinaale tuámó betaalopóló hāitu betere ala*

<sup>18</sup> Kótóné mo kae ere ala wisinaale dā tuāpaae hākearóló, eratere ala kelaai dapóló kisipa mutu, mió dāpaae i erótu betere sekēi ala mo sawa ɔla alerótu betera. <sup>19</sup> Aleyóló muló betere ɔla ɔla feané Kótóné ama naale senaale i ape yóló hākearaterere kelaai dapóló, haɣtamo bitu, kele kele du betera. <sup>20</sup> Kótóné aleóló muló betere ɔla ɔla fea fomaakei ala tuámó betera. Ai alata, atima kisipanétei ini, ai ala tuámó betera sekéné ama kisipa mole ala sya fóló erapó. <sup>21</sup> Atéru, Kótóné aleyóló muló betere ɔla ɔla fea doróló aluraai mió dokóló mulapó. Atéretei, take Kótóné ama naale senaale dokoretei teraayóló ama kae ere dē tuámó feléyóló betere ala atimakélé saalopóló kisipa mutu, haɣtamo kae tawóló betera.

<sup>22</sup> Kótóné aleyóló muló betere ɔla ɔla fea touyóló so naale saai sisó nóló kaketu dere kae, take keké nale alimó kae sóró deté waleteti, mió i betere alimókélé kaketerere ala hāle yó taretei dāné kisiparapó. <sup>23</sup> Ama aleyóló muló betere mo ɔla maaté mei, dā tuámókélé, Dēi Kepe Wisi betereiné dele doasi sóró kaketu betera. Ti aita hāle mei, Dēi Kepe Wisi folosóró ɔlumétere ɔla iki nukutere kae erapó. Atéreteiné dā Kótóné naale senaale aleróló dape saaire be dē hapale analée yóló kae taté fu betera. Ai be dēmó Talené dā dupu yaleteti i daale tiki taaróló, kae tiki wisi saalopóló haɣ tamo kaketu betera. <sup>24</sup> Ti Kótóné ama dā tao sóró wisiróló betera betere beteta, take nalopaae eraire wisi ala kelaalopóló kisipa mutu, hēkesetamo kae taté fu betera. Atépetei, mepaae whiné wisi alatamo kelené kolóló tuépa, ti ai ala ama sóró tareteiné kelené dere fo momó kae enénipó. <sup>25</sup> Tépetei, mepaae ala mió dāné sóró tani, take nalo saalopóló kisipa mutu, kae taté fu betere ala hōni, hāle bitiré fu betaalopó.

<sup>26</sup> Atétu betere kae, moma yaaire fotokɔ buni béruraalu, dāné hosaa tuámó ere ala kólóné enénipa Dēi Kepe Wisi dā tao suraalu, ākélé deletamo ketekē buóló, Kótópaae momarótu betera. <sup>27</sup> Atétu betepa, dāné hosaa tuámó ere ala taletu betere Kótóné Dēi Kepe Wisi mole kisipakélé kolóló mo tuérapó. Ti noatepae, kale Dēi Kepe Wisi Kótóné yaai kisipa mole alatóró sya furaalu, ama kae betera betere so whi tao sóró Talepaae momarótu betera.

*Kae kae sekēi alané dā doraqsóró, Kótóné fotokɔné tēteró betera*

<sup>28</sup> Ti noatepae, Kótópaae yaala sókó fu betere so whipaae kae kae ala erótu betere tuámó Kótóné atima tao saai wisi ala erótu betere dāné kisiparapó. Ti ai so whi, ama kisipa mole ala eraai ā beterepaae ape yalepó. <sup>29</sup> Ti noatepae, mo taketitei ama kisipare so whi, Naalema biture kaaetóró betera, amatei atima wisiraté faai dapóló, tukóló mulélipakalepó. Atéreteita hāle mei, ama ne nomarape kuamó ā topo naale betera erapó. <sup>30</sup> Mo taketitei ama kisipané ā beterepaae wópólópó yóló sóró betera so whitóró ā beterepaae ape yalepó. Atéyale so whipaae me alakélé muni, mo donoi so whipóló betera. Atéro sóró betera so whi tuāpaae ti ama kae ere dē wisinaale eróló mo ti suró betera.

<sup>31</sup> Atérapa, ama ai eró betere doasi alamó, mió dāné noa fo yaaloé? Ti Kótó āta, dāpaae me ala eraqsóró tao sere sekē betera, né dātamo bóe dóló só deraaloé? <sup>32</sup> Kótóné ama naalema mepaae whiné dāqsóró sesé dere ala ini, dā fea tao saairaalu, āpaae eraire ala erópóló, atimané naase tuámó mulalepó. Dā tao suraalu ama naalema melale kae, dāné mepaae yaɣterere alakélé ama hamokoróló tao sóró hāle melaalomeipóló kisipa mute? Meipó. Ama mo melaalopó. <sup>33</sup> Kótóné ama so whipóló sókó sóró kae betera betere, né atimatamo fo tokóló só deranére? Ti Kótónétóró mo donoi so whipó du betera. <sup>34</sup> Ti atimata, me alakélé muni, mo donoi so whipóló Kótónétei sóró betera betera, né só deraaloé? Yesu Keriso ā mo ti sukāletei, Kótóné momó kepaaróló fea ala tēteróló betere tiki, ama turu naase dēmó betera. Aimó bituraalu, dā só deratere ala yaqsóró, tao saaire fo Alima Kótópaae du betera. <sup>35</sup> Yesu Kerisoné dāpaae yaala sókó furaalu, eratere wisi ala mo eraqsóró, né sesénére? Me sekēi alané ó hosaa tuámó mole sekēi alané ó Yesuné doimó betera sere susupui alané ó ɔla sóku alutere alimó wote dere alané ó kuti meiyóló tiki hāle betere alané ó mepaae dā dóló sukunatere kae kae ɔla ɔlané ó whi mo ti dóló sukunatere alanékélé sesénénipó. Mo meipó. <sup>36</sup> I fo kae asemókélé erapó.

“Tale-ó, ða naao ala erótu beteremó, ðapaae ðið daalopó dere fo betere dokọ fea hãle yó tarapó.

Ti ðata, *sipsip* hupurape daai halikané kaae duló beterapóló,” erapó.

<sup>37</sup> Ai dosãayale alarapené ða mo ti doratere ala enénipó. Mo bóe dóló be torokọ falatu dere kaae, ai alarape ðané tẹteróló teraae faaire alata, ðapaae yaala sókó furaalu wisi ala erale whi Yesu Kerisoné yale ala tuamó bitu, ti mo sımó enérapó. <sup>38-39</sup> Yalo i dere fota, mo dapóló tué tiki tiraaire fopa wosae. Sukutere alané ó betere alanékélé, *ensel*-rapené ó dowi keperapénékélé, mió i betere alimó du betere alané ó take waaire alimó yaaire alanékélé, kae kae fotokọ bole keperapené ó sa taoró betere ɔlarapénékélé, mo apaae derepale dolomó betó mole ɔlaró Kótóné aleóló muló betere ɔla ɔla featamoné, Kótóné ama yaala sókó fale ala, ða tẹteróló kaae tare whi Yesu Keriso tuapaae tepeyóló, amamo ðapaae yaala sókó furaalu, wisi ala mo eraosóró, ai dosãayale alarapené seséyaaire mo sunipó.

## 9

### *Kótóné ama mole kisipatóró sya fóló dere ala*

<sup>1-2</sup> Yalo i dere fota kapala mei, ɛ Yesu Keriso tuamó bitu, mo dapó. ɛ dekené sukuturaalu, yalo hosaa tuamó delei ala hãle yó taretei, Deji Kepe Wisiné kolóló mo dapó du beterapó. <sup>3</sup> Yalo no nerape Israel fake so whi atima ɛ betere kaae wisiyóló beterópóló tao suraalu, ɛ Yesu Kerisotamo betamó betere ala tekeyóló kae beteratepa ti wisirapóló kisipa mutapó. <sup>4</sup> Ti ai Israel fake so whi Kótóné dape sóró ama naale senaale beteróo, ama kae ere ala wisinaale atimané kolópóló yó melóo, Kótóné ama so whipóló atimatamo mo dirii fo dokóló mulaté wóo, ama tukóló muló betere fokélé atimapaae melóo, momatere bemó Talené doimó mepaae alarape erótu betae yóo, ama wisi ala atimapaae mo eraalopóló, yóló mulaté wóo erapó. <sup>5</sup> Ti atimata, Israel fake kaarale whirapené deté wale so whipó. Ai fake sonéta, so whi tẹteróló kaae tawaaire whi Yesu Keriso mo whi tiki daai dealepó. Ti Yesu ɔta, fea ala fea tẹteróló kaae tare Kótó beterapa, ama mole doi wisinaale mo ti muó tanópóló, sóró horótu betae. Mo kée! Teyópóló yae.

<sup>6</sup> Kótóné atimapaae i ala eraalopó ere fo hasókó felepóló kisipa mute? Mo meipó. Ti noatepae, kale whi Israel-né deyale naalerape fea betó moletei, atima Israel faketóro bitinipó. <sup>7</sup> Abraham-né deale naale senaale betó moletei, fea ama doi mole naale senaaletóro bitini, mepaae ti ama doi munire naale senaale beterapó. Asemó i fo mulapó. Kótóné Abraham-paae duraalu,

“Aisak-né deyaaire naale senaale maaté ti mo naao naale senaale ai ape,” erapó.

<sup>8</sup> Ai ere fo bete i ape. Abraham-né ama naale tamo dealetei, mo whiné naale senaale detere ala sya fóló deale naaleta, ti ama naale meipó. Kótóné Abraham-paae eraalopó yale fo dokonóturaalu deale naaleta, ti Kótóné ama doi mole naale senaalepó erapó. <sup>9</sup> Ti Kótóné ama mo eraalopó yóló mulale fo i ape.

“ɛ momó fesaae wouraaluta, mió yalo i tukóló mulatere be demótóro Sera ɔ naale mo sóró betepa kelaalopó,” fo ipakalepó.

<sup>10</sup> Ai maaté mei, Rebekanékelé ðané noutere Aisak-tamo betá be demó naale tamo deipakalepó. <sup>11-12</sup> Ai kale naale tamo betá be demó deyaaipatei, atimaamoné me wisi ala ó dowi ala initei, Kótóné ama mole kisipa sya furaalu, sókó su yóló kae beteraaire ala mo ti muó tanópóló, kale sopaae i fo ipakalepó.

“Naao topo naaleta, deke naalené kutó diratere whi betaalo ai ape,”

Ti Kótóné ama so whipóló sóró beteratere alata, whiné dere ala kolóló dumitei, Talené ama kisipa mole alatóro sya fóló dua dapó. <sup>13</sup> Ai fo kaaetóro asemókélé erapó.

“Yalo hosaa mo turó Jekop-paae muluraalu, Iso yalo hɛkeseni hɔralepó.”

<sup>14</sup> Atérapa, mió ðané noa fo yaalóe? Kótó ɔta, whiné du betere ala donoyóló tale dumi, hɔko taletere Kótópóló kisipa mute? Mo meipó. <sup>15</sup> Ti Kótóné Moses-paae i fo erapó.

“Yalo tao saai kisipa mole whitóro kɔleturaalu tao saalopó. Ti kɔletere alata, yalo kisipa mole whipaaetóro dua dapó,”

<sup>16</sup> Ti Kótóné tao sóró erótu betere alata, whíné mole kisipa ó ketekę buóló ditere kutó kilituraalu dumitei, Kótó ą tuámó ere kọletere alané tao sóró erótua dapó. <sup>17</sup> Kale asęyóló mole Kótóné fo tuámó topo whį Feropaae i fo erapó.

“Naa du betere ala tuámó yąlo bole fotokọ hąkearatepa, i hae kwiamó betó mole so whį feané kolóló, yąlo doi sóró horópóló, Isip hae naao tẹteróló kaae tawae yóló yą topo whį sóró beteró beterapó,” erapó.

<sup>18</sup> Ti Kótóné ama kọleaané kọleturaalu tao sere whį tao sóo, mepaae so whį hosaa tąróló dowąae fole ala eraai depa, ti mo dowąae falóo, du beterapó.

<sup>19</sup> Diąkó betą whíné ępaae etei kaae fo enérápó. “Ai fotamo mo epa, Kótóné dąné yale dowi alamó dą só deratere ala, noatepa du betere? Ti atétepa ama kisipa mole ala yaosóró, mené sesé yaairetei mo sụnipó,” <sup>20</sup> Ti yą noa kaae whį bitu, Kótópaae bi kąterere fo dute? Kale doka haenétei wuti aletu betere whįpaae “Naa noatepa ę etéro họko aleyaleé?” fo enére? <sup>21</sup> Kale wuti aletere whíné ama betą hae bula kąayóló mo ọla deyaaire wuti aleyóo, mepaae hąle họko ọla deyaairetei aleyóo dua dapó. Ti ama ọla ereteiné ama kisipané alenére ọlatóró sụnó alenérápó.

<sup>22</sup> Atétere kaae, Kótó ą fopaae buturaalu ama doraai taketi bukóló kae beteraleso whį kwia melaai kisipa mualepó. ą atéro fopaae butu, kwia matere alaró fotokọtamo so whį feané kolópóló hapale hąkearóló ini, dua kaae taté fu betere alamó dąné noa fo yaaloé?

<sup>23</sup> Aita hąle mei, Kótóné ama kae ere dę wisinaale tuámó fąane wisi wisi ala ama kọletu tao saaire so whíné tuę yópóló ere alamó dąné noa fo yaaloé? Ai so whįta, Kótóné ama kae ere dę tuámó beterópóló, taketi tukóló muló beterapó. <sup>24</sup> Atére so whįta me kae mei, dątórótípó. Ti dą Juda fake maaté ą beterepaae ape ini, Juda meire fake so whįkélé ą beterepaae ape erapó. <sup>25</sup> Yąlo i dere fo kaae, Hosea buk-mókélé Kótóné ama i fo erapó.

“Mepaae yąlo so whį mei, kae fake so whįpaae yąlo so whįpó yóo, take hosaa muni yale sopaaetei yąlo hosaa mole sopó yóo, yaalo ai ape.”

<sup>26</sup> Atére kaae,

“Atima yąlo so whį meipó yale tikimótei dią mo ti betere Kótóné naale senaalepó yaalo ai ape.”

<sup>27</sup> Aisaiané Israel so whįmó kisipa mutu, fo fakeyóló i fo erapó.

“Israel fake so whį mo hąle ọla kaae betó mupatei, betą betą so whį ti aluyaosóró tao saalo ai ape.

<sup>28</sup> Ti noatepaae, Talené i haemó betó mole so whíné yale dowi alamó kwia melaairetei hąsókó feni, hapale tétitóro mo turó melaalo ai ape.”

<sup>29</sup> Ti i bope yale ala Israel so whįpaae eraai teópatei, mo take Aisaianékélé asęyóló muló beterapó.

“Hepen bemó betó mole bóe dele *ensel*-rape tẹteróló kaae tare Talené dą tao sóró, ama naale senaale beteróluąmeisóro, ti dą Sodom beró Komora betamo doróló wópu mulótu yale kaae uąpó,” erapó.

#### *Israel fake so whį Talepaae kisipa tirénire ala*

<sup>30</sup> Atérapa, mió dąné noa fo yaaloé? Juda meire fake so whį atimapaee Kótóné mo donoi so whįpó yópóló, me wisi alakélé initei, Kótópaae betą kisipa tiki tiratere ala kilituraalu, mo donoi so whįpó erapó. <sup>31</sup> Téyaleteti, Israel fake so whíné kale tukóló muló betere foné erae dere ala eratepa kilitu, mo donoi so whįpó yópóló, ketekę buóló du betaleteti, donoi so whįpó yaaire dąlemó sókó fenipó. <sup>32</sup> Ti noatepaae, atima tuę tiki tiratere ala ini, kale tukóló muló betere fo sya fupa saalopóló kisipa mutu wóputu betaletiné sini ipakalepó. Ti atimatei kale kotóo sóró dée nalatere kane fakemó kotóo sóró dée nukua yalepó. <sup>33</sup> Ti atima ai ere alata, i asęmó mole fo kaaetóro erapó.

“Kotóo sóró dée nalatere kane fake Saion haemó yąlotei i mulatapa kelae. Ai kane fakemó so whį kotóo sóró dée nukua yaalopó.

Mepaae so whį dené ai seképaee kisipa tiki tiratepa, ti atétere so whį hale dere alakélé mo yaalomeipó,” erapó.



## 10

<sup>1</sup> No nerape-ó, Israel fake so whi aluyaqsóro yálo hosaamo suraalu, Kótóné tao sópóló momarótu betepapó. <sup>2</sup> Ti noatepae, atima Kótóné ala eraai ketekę boletei yálo kelené diriyóló kolóló mo kisiparapó. Tépateti, ai bole ketekęta, ama fo bete wosóló diriyóló tuę iru meitei hále du betepapó. <sup>3</sup> Ti noatepae, Kótóné hále matere donoi ala atima tuęniru, atima dere wisi alamó Kótóné mo donoi so whipó yópóló kisipa mutu, wóputu betalepó. Téturaalu, Kótóné donoi so whipóló betepótu betere aqmó sukóló bitini, dowęae fu betalepó. <sup>4</sup> Ti kale tukóló muló betere foné eraai yale ala fea mo dokonóló, Yesu Kerisoné amatóro eróló kemeralepó. Atére alata, mepaae so whi de ępaae kisipa tiki tirateta, Kótóné me alakélé muni, mo donoi so whipó yópóló erapó.

<sup>5</sup> Kótóné mo donoi ala dere so whipó yópóló, kale tukóló muló betere fo erótu betere mó Moses-né i fo erapó.

“Me whinétamo kale tukóló muló betere fo sya fu beteta, ti ai foné erae dere ala fea hotowaró sya fóló erótu beterepóló yae,” erapó.

<sup>6</sup> Tépateti, tuę tiki tiratere so whi ępaae me alakélé muni, mo donoi so whipó dere fo i ape. “Diaę hosaa tuęmó etei kaae kisipa muaqsé. ‘Demaaté hepen-paae faaloé?’” dere fota, Yesu Keriso i haemó beterepóló dapesó dorowonére? <sup>7</sup> Me fo i ape. “Demaaté mo apaee derepaaloé?” dere fota, Yesu Keriso sukóló moletei i haemó beterepóló, mé whi hae dolopaae doropóló dapesó honére? <sup>8</sup> Até enénipa, Kótóné noa fo aseýóló muló betere? “Kale mo fo yę betere tikimó ai mole ape. Ai fota, nao kólómókélé buóo, nao hosaa tuęmókélé muóo, ai ere ape.” Ti ai fota, me kae mei, dęné diępaae Yesu Kerisopaae kisipa tiki tiróló betae yóló yó mótu betere fotórótípó. <sup>9</sup> Ti ai bete mole fo i ape. Mepaae whi ępaae nao kólónétei, “Yesu ęta, dę teteróló kaae tare Talepó,” yóo, ę mo ti sukęletei Kótóné momó kepaaró beterepóló kisipa tiki tiróo depa, ti so whi aluyaqsóro ama tao saalopó. <sup>10</sup> Ti noatepae, nao hosaa tuęmó ępaae kisipa tiki tiróo, me alakélé muni, mo donoi whipó yóo, nao kólónékélé ę etei kaae Tale beterepó dere fo wosetu, ama yę aluyaqsóro tao sóo yaalo ai ape. <sup>11</sup> Ai dere fo kaaetóro asemókélé erapó.

“Mepaae whi de ępaae tuę tiki tiró beteta, atére whi haleróló só deraalomeipó.”

<sup>12</sup> Ti noatepae, Juda fake so whikélé, Juda meire fake so whikélé, teteróló kaae tare Tale mo betatóro bitu, me fake tao suraalu me fakemo sisópaae erótumipó. Mepaae so whiné ępaae Tale-ó, ę tao sae depa, ti wisi ala ęane Talené hamokoróló tao sóro wisi eraalo ai ape. <sup>13</sup> Ti noatapae,

“Mepaae so whi dené ęta, etei kaae Tale beterepóló kisipa mutu, ‘Tale-ó, ę tao sae,’ depa, ti atétere so whi mo fea aluyaqsóro ama tao saalopó.”

<sup>14</sup> Mepaae so whi atima kisipa tiró bitinire Talepaae Tale-ó, ę tao sae fo netéro yaaloé? Me whiné ęta, etei kaae Tale beterepóló yó matere fo wosentepa, ępaae netéro kisipa tiki tiraaloé? Ai fo wisi yó matere whi meitepa, ti atima netéro wosaaloé? <sup>15</sup> Kale fo wisi yó melale fópóló mené dotonéni depa, ti atimanémo ai fo netéro yó melaaloé? Ai fo kaaetóro asemó erapó.

“Kale fo wisi yó maté kotere whi ępae dore tikikélé hõni, koteretei kilitu mo kokęné sukutapó.”

<sup>16</sup> Tépateti, mepaae Israel fake so whiné kale fo wisi wosóta dua yaleteti, ai fo aqmó sukóló bitinipó. Ti Aisaiané i fo aseýóló muló beterepó.

“Tale-ó, dęné yó male fo némaaté wosóló tuę tiki tiraleé?” erapó.

<sup>17</sup> Atépateti, kale fo wisi yó matepa wosetere alané ti tuę tiki tiratere ala kaaratapó. Ai fo wisita, Yesu Kerisoné me whi ępaae yó melae dere fotóro yó matepa so whi feané wosenerapó. <sup>18</sup> Tépateti, yálo diępaae wosetere fo i ape. Ai yó male fo atimané wosenié? Mei, mo wosipakalepó. I ere fo kisipa muae.

“Ai kale fo hae kwiamó betó mole so whi feané wosópóló deté kwęalepó.

Ai fo wosóló, atimanémo i hae kwia feamó betere so whi ępaae yó maté kwęóló mo suralepó,” erapó.

<sup>19</sup> Kale yale kaae diɔpaae momó wosetere fo i ape. Israel fake so whjné kale fo wisi wosóló kisipa inié? Folosóró Moses-né ašemó Kótóné i fo erapó.

“Mo doi munire so whjpaatei yálo wisi ala eratepa kilituraalu, dɔpaae eróluɔ alatei atimapaee eratapóló diaaɔ dei tué muaalo ai ape.

Diɔ fopaae buópóló, yálo fo tuénire so whjpaee wisi ala eraalopó,” erapó.

<sup>20</sup> Aisaia ɔ halaainé daalu i fo erapó.

“É kelaai kekenitere so whjnétei ɔ kolóló tué yalepó.

É kisipa yaaitapóló yó ɔlae fo ini yale so whjpaatei ɔ etei kaae Kótó beterpóló yó malepó,”

<sup>21</sup> Tépaatei, Kótóné Israel fake so whjmó kisipa mutu, ama i fo erapó.

“Betere dokɔ fea atima yálo dere fo wosóló aɔmó bitini, dowɔae fu betere so whj yálo dape saairaalu, naase bukó tapatei, atimané yálo dere fo woseni, mo ti dowɔae fu beterpó,” erapó.

## 11

### *Kótóné mepaae toróti Isarael fake so whj kɔleyalepó*

<sup>1</sup> Atérapa, yálo diɔpaae wosetere fo i ape. Kótóné ama so whj hóróló mo ti taaraleé? Mo meipó. Ti ɔkélé Israel fake i betere ape. Éta, Abraham-né deale naalené deté wale whj Benjamin fakené deale whjóp. <sup>2</sup> Atima teó deyaaiptei, mo taketi Kótóné ama kisipa yale so whj hóróló mo ti taarénipó. Ti Elaijané yale ala ašemó moletei kisipa muae. Kótóné Israel fake só deróló kwia melópóló kisipa mutu, Elaijané i fo erapó.

<sup>3</sup> “Tale-ó, naao fo eratere kóló whjrape atimané dóo, yɔpaae moma yaai aleóló muló betere kane fakekélé fisikóló taae falóo yalepó.

Téturaalu, ɔ betɔ ɔsókó fóló betepa, mió atimané ɔkélé dóló aluraai du beterpó,”

<sup>4</sup> Ai fo depa, Kótóné Elaijapaae noa fo ipakaleé?

“Kapala kótó Baal-paae bukutiri teɔró tale-ó yóló, moma initere 7,000 whjkélé atimané daɔsóró ɔpaaetóro moma yópóló, yálo atima tao sóro kae beteralepó,” erapó.

<sup>5</sup> Take ai ala ere kaae, mió i alimókélé Kótóné ama kisipa mole ala sya furaalu, hamokoróló ɔle tao sere alané mepaae toróti so whj amatei sókó sóro kae betero beterpó. <sup>6</sup> Ti ama so whj atéro kae beterale alata, Kótóné ama hamokoróló ɔle tao sere alané erapó. Ti aita, whjné dere wisi ala kolóló inipó. Motamo wisi ala deremó uɔsóró, ti Kótóné ama hamokoróló tao sere ala ɔle ɔla aɔ uɔpó.

<sup>7</sup> Atérapa, mió noa ala ere? Israel fake so whjné saai dapóló ketekɔ buóló kekitu betale ɔla sinipó. Téyaletei, Kótóné ama so whjóló sókó suyóló kae beterale so whjné maaté salepó. Mepaae so whjné hosaa ti Talené amatei ɔralepó. <sup>8</sup> Atére ala ašemó erapó.

“Atimané kisipa tikikélé, Kótóné mo ti keyóroló okokoróo, kelenékélé me ɔla kelaɔsóró dilikiróo, wosélinékélé dere fo wosaɔsóró mo ti kinóo yaleteti, mió i alimókélé ai alatóro ɔle erapó,”

<sup>9</sup> Depit-nékélé i fo asɔrapó.

“Atimané ɔla nokole alata, atima daaitere he alée fío, kotóo sóro dée nalatere kane fake alée fío duraalu, atimatei só deróló kwia melópóló yae.

<sup>10</sup> Atima kelenékélé me ɔla kelaɔsóró kele mo ti dilikiróló, atimané sekɔ beleyóló furaalu, sisó mo ti kɔae wale nisi deretei ɔle yó tanópóló yae,” erapó.

### *ɔle botokore ni, dɔlo nitamo olekeyale fo*

<sup>11</sup> Térapa, yálo diɔpaae i dere fo wosae. Atima atéro dée naleteti mo ti muó tawaleé? Mo meipó. Tényi, atima dowi ala maaté du betepa, Kótóné tao sere ala Juda meire fake so whjpaee erótu beterpó. Israel fake so whjné ai ala kilituraalu, atimapaee eróluɔ alatei kae fake so whjpaee eralepóló, atima kisipa sópóló Kótónétei eralepó. <sup>12</sup> Juda fake so whj atima Talené fo wosetere hóyóló dowi ala du betaletiné, Kótóné ama wisi wisi ala i haemó betó mole so whjpaee erótu beterpó. Ai erótu betere ala Juda fake so whjpaee melaai yaleteti, Juda meire fake so whjpaee malepó. Ai Juda fake so whj mo turó Talepaae

momó fesaae waletaimó, i haemó betó mole so whĩpaae waaire wisi wisi alata, take folosóro erale wisi ala bosenóló, mo dekeró f̄ayóló saalo ai ape.

<sup>13</sup> Diã Juda meire fake so whĩpaae i dere fo wosae. Ɛta, diã tuãmó Talené fo erópóló *aposel* whĩ sóró betero betereiteiné, ama ala yãlo diãpaae eróló fakerótu beterapó. <sup>14</sup> Aita hãle mei, yãlo fake so whĩné diã tuãmó du betere wisi ala kaae, ðakélé enée dere so whĩ mepaae Talené tao sópóló kisipa mutu, keteketamo erótu beterapó. <sup>15</sup> Ti noatepae, Talené Juda fake so whĩ kapala hóróló sisópaae eraleteiné, i haemó betó mole so whĩ Kótótamo bóe fiyóló betãmó beterapó. Ai ala mo epa, ti atima dape sere be ðemó sukóló mole so whĩ kepaarótu dere kaae eraalomeipóló de? <sup>16</sup> Ti folosóro bulatere *flawa* o kãae sóró kwia Talepaae matepa, ai matere kwia Talené amapóló wisiróló kae mulóturaalu, mepaae hãle mulaleteikélé fea amapóló kae muló beterapó. Atétu dere kaae, ni bete Talepaae matepa, Talené amapóló wisiróló kae mulóturaalu, ni tetejkélé kae ai muló betere ape.

<sup>17</sup> Ti diãta, mo ðalo *Olip* ni teĩ mei, hãle botokore *Olip* ni teĩ tukó sóró mo ðalo *Olip* ni teteĩrapetamo daalópóló, mepaae teteĩrape tukó faróló, tãlemó olekeyalepó. Ti ai olekeyale ni teĩ horatere Ɛta, kale bete daale *Olip* tikimó kaaróló mótua ðapó. <sup>18</sup> Atérapa, diã olekeyale teteĩrapené mepaae hãle ere teteĩrape teteróló bopé fakeyaõse. Diãtamo bopé faketepa, ti yãlo i dere fo wosóló kisipa muae. Bete diriyóló daalópóló diã teteĩrapené fotokoró bitini, teteĩrape daalópóló, betené fotokoró beterapó. <sup>19</sup> Ti me whĩné etei fo enérápó. “Ɛ etéro olekeyóló daalópóló, mo teteĩrape tukó faralepó,” <sup>20</sup> Aita mo deretei, atima tuẽ tiki tiréni yaletéiné Kótóné tukó faróló, diaaõ kisipa tiki tiró betere alané diã olekeyóló daalapó. Atérapa, me whĩ teteróló bopé faketera ala ini, winé sukutu Kótó aõmó betae. <sup>21</sup> Ti noatepae, Kótóné ama ðalo ni teteĩrape kãle duraalu bokó sóró taaréni, mo tukó faralepó. Atéyale kaae, diãkélé tukó faraalomeipóló de?

<sup>22</sup> Ti Kótó Ɛta, kãleturaalu taosóro wisi ala eróo, dowi ala deremó deteraayóló kwia matere alakélé yóo ðapóló kisipa muae. Yesupaae kisipa tiki tiréni, haepaae derepele so whĩpaae Kótóné dowi kwia melóo, diã Ɛpaae kisipa tiró betepa ama kãlené sukutu tao sóo yaalopó. Atérapa, diã ama tao sere ala taaróló feni, ai wisi ala tuãmó hãle betó tawae. Aténitepa, ti Kótóné diãkélé tukóló taae faraalopó. <sup>23</sup> Ti ai kale tukó farale teteĩrape atima tuẽ tiki tiréni, dowãae fu betere ala taaróló, momó kisipa feteyóló Ɛpaae tuẽ tiki tiratepa, ti kale tukó farale tãlemó Kótóné momó sũmó olekenérápó. <sup>24</sup> Ti noatepae diãta, hãle botokore *Olip* ni teteĩ tukó sóró, ðalo *Olip* ni tãlemó olekeyaaitere ala mo hapólupatei olekerapó. Kale mo ðalo *Olip* ni teĩ tukó farale tãlemó momó olekeyaaitere hapólu ini, ama mo sũmó olekenérápó.

#### *Kótóné Isarael so whĩ tao saalopóló yale fo*

<sup>25</sup> Norape-ó, diã bopé faketuraalu mepaae so whĩ só deraõsóro, kinóló mole ala diaaõ kisipa yaasepóló, hãkearóló i dapa wosae. Talené mepaae Israel fake so whĩ atima hosaa mo ti tãró betere ala hãle epa, ti mepaae Juda meire fake so whĩ Talené ama ðãle muló betereitei fea sũmótóro Ɛ beterepaae wapa, atima hosaa tãretei Talené momó feteraalopó. <sup>26</sup> Atéturaalu, Israel fake mepaae turó aluyaõsóro tao saalo ai ape. Ai fo kaae asemó erapó. “Tao saaire whĩ Saion be taaróló wouraalu, Jekop fake so whĩné Kótó sisópaae erale ala kemeraalopó.

<sup>27</sup> Atima aluyaõsóro yãlo tao saalopóló muló betere dirii fo i ape.

Atimané dowi ala yãlo tokóló aluraalopó,” erapó.

<sup>28</sup> Juda fake so whĩ atima kale fo wisi hóróló sisópaae eratereteiné diãtamo bóe du beterapó. Atima Juda fake so whĩné kale wosetere fo wisitamo atéro bóe du betepatei, Kótóné ama so whĩpóló sorokó su yóló kae betero betereiteiné ama hosaa mole naale senaalepóló, yaala sókó fu beterapó. Ti aita, take noumatererapepaae i ala mo eraalopó yóló mulale fo sya furaalu du beterapó. <sup>29</sup> Ti noatepae, Kótóné ama so whĩpaae hãle matere ala ama tuẽ feteyóló momó tokó sóo, ama kutó diraaĩ ape depa wale so whĩpaae, diã fae yóló hõkonatere alakélé yóo dumipó. <sup>30</sup> Juda meire fake so whĩ diã take betale

alimó Kótóné fo aqóm sukóló bitini, ama fo tikitu betalepó. Tétu betaleteti, mió Juda fake so whi Kótóné fo aqóm sukóló bitini, dowaae fóló du betale alané Kótóné diã kolené sukutu tao saaire tu mulalepó. <sup>31</sup> Atére kaae, mió Kótóné diã kolené sukutu tao sale alané take atimakélé kletu tao sópóló, mió Kótóné fo tukóló dowaae fu beterapó. <sup>32</sup> Atéro dowaae fu betepa, Kótóné kolené sukutu atima mo fea tao saairaalu, fo tukóló dowi ala du betere tuãmó beterapó kiswa muópóló, so whi fea ai ala tuãmó sóró beteralepó.

*Kótóné doi sóró horatere ala*

- <sup>33</sup> Kótóné dotoróe fóló mole tué tiki betero fea ala bete tuére alatamo ama kaepó. Téruraalu ɔla ɔla fea tale dere alaró ama du betere alatamo né taleyóló kiswa yaaié?
- <sup>34</sup> “Talené ama mole kiswa turó né kiswa ere?  
Kótóné ama du betere ala wisiyóló yópóló né yó maleé?”
- <sup>35</sup> Mé whiné Kótóné apaae momó tokó melópóló, me ɔlakó melaleé?” erapó.
- <sup>36</sup> Ti noatepae, Talené so whikélé, yó mole ɔla ɔlakélé mo fea amatóro kaaró beterapó. Ai ɔla ɔla fea ama fotokone tetéroló kaae tapa yó mulapó. Betere ɔlanékélé, ere ɔlanékélé ama kiswa mole alatóro erópóló erapó. Atérapa, ai sekéné ama doasi doi hãle muó tanópóló yae. Mo kée! téyópóló yae.

## 12

*Dãné betere bete turó Kótópaae hãle matere ala*

- <sup>1</sup> Térapa norape-ó, Kótóné dã kolené sukutu tao sóró erótu betere wisi ala kilitu, hupu ó na simó sukúlaa daaróló Talepaae mótu dere kaae, diã mo bitutei, diaaɔ hó, naase, tué tikikélé, hosaakélé fea Talepaae hãle melaasepóló i dere ape. Atétepata, Talené ala erótu mo kae so whi beterepa, ama kolóló hẽkeseyóló senérapó. Ti aita, Talené diãpaae hãle eró betere alamó kiswa mutu, ama doimó mo donotóro dirótu betere kutó ai ape.
- <sup>2</sup> Tétu, i haemó betó mole so whiné du betere ala diãné tokóló ini, take muale dowi kiswa taaróló, mió wisi kiswa muóló betae. Atétepa, ti Talené kisi whi aleróló beteraalo ai ape. Atéro bitu, kae kae ala fea diãnétei taleyóló ita, Talené ama yaai kiswa mole alapóló kãae kolóló, tué yaalopó. Kótóné kiswa mole alata, mo ala wisinaale, dã mo whiné eratepa, ti ɔ mo hẽseke yaalo ai ape. Ama kiswa mole ala mepaae yaɣani, mo sũmótóro mulapó.
- <sup>3</sup> Ti noatepae, Talené hamokoróló epaae melale kutó diróturaalu, diã feapaae i dere ma fo wosae. Kótóné apaae kiswa tiki tiratere ala yópóló, diã feamó betã betã yóló ɔliró beterapó. Atérapa, dere ala fea ɣalótóro sũmó enérapóló, me whi só deróló bopé fakeni, Talené ɣã tuãpaae sũratepa i kutó sũmó dinérapóló kiswa muae. <sup>4</sup> Dã so whi fea mo betã tikitóro daalapó. Ai betã tikimó hó naase, kae kae tiki fea daaletei, ai tikirape feané betã kaae alatóro dumi, kae kae ala dua dapó. <sup>5</sup> Atéru ere kaae, dã fea Yesu Keriso tuãmó mo betã tikitóro daayóló beterapó. Dã Keriso so whi fea olekeyóló betã tikitóro daaleteiné no netóro beterapó. <sup>6</sup> Dã feané Kótóné ala erópóló, amatei hãle hamokoróló kae kae kutórape dokɔralepó. Mepaae whi Kótóné kóló whi bitu, Talené fo i ape yóló yó matepa, ama tué tiki tiró betere bete mole fo donotóro sya fóló erótu beterópóló yae.
- <sup>7</sup> Talené kutó diratere so whirape bipi yaɔsóró, tao sere kutó meló betepa, ti ai kutótóro dirótu betae. Mepaae so whipaae Kótóné fo yó matere ala meló betepa, ti so whipaae yó matere alatóro du betae. <sup>8</sup> Mepaae so whipaaetamo Talené ala erótu betereitei taaréni, yó tanópóló ketekẽ bulatere ala meló betepa, ti ketekẽ bulatere fotóro du betae. Mepaae so whipaae so whi tao sóró hãle matere ala yópóló meló betepa, ti nalo kwia saai dapóló kiswa muóló meni, hãle sae yóló meló betã yae. Mepaae so whipaae so whi tetéroló kaae taru ɔlisóró fole ala meló betepa, ti kiswa ai alapaetóro mulóló, mo hotowaró kaae tawae. Mepaae so whipaaetamo so whi kolené sukutu tao sere ala meló betepa, ti kutiri teraae fóló, haĩtamo tao sere ala du beterópóló yae.

*Ne nepaae yaala sókó furaalu mo alatóro erótu betae*

- <sup>9</sup> No nepaae hãle tó tikiné maaté yaala sókó feni, hosaa tuãmó mo alatóro muluraalu, yaala sókó fu betae. Atétu, dowi ala mo ti sisópaae eróló, wisi ala betã botokó sóró tawae.

<sup>10</sup> Diaaꝓ no nepaae yaala sókó fóló, u tao su i tao su dere ala hãle yó tawae. Naa no hamomané wisi ala du betepa, naao doi haepaae deróló ama doi sóró horóló, ă dukirótu betae. <sup>11</sup> Talené ala erateretei, dekaýóló hõni, Dęi Kepe Wisiné diaaꝓ kepe bete tuamó ketekę bulatepa, diaaꝓ ama ala erótu beteretei si kaae hãle dó tanópóló yae. <sup>12</sup> Take nalo Talené dąpaae wisi ala mo eraalopóló kisipa mutu, sekęi ala wapakélé me ęla meipóló hãle belée taru, hãiné sukóló momatere ala betą suka fea yó tawae. <sup>13</sup> Kótóné ama kae beteró betere so whį mepaae ęla ęla yaꝓatepa, naao moletei bukóló hãle melae. Mepaae uké wale so whį naao bepaae wisi kisipatamo dape sóró ęla melóló firae.

<sup>14</sup> Mepaae so whįné diąpaae kae kae sekęi ala eratepa, Talepaae atima dorae fo ini, tao sae yóló wisiraterere fotei yae. <sup>15</sup> Hãiné sukutu, mo kée du betere so whįtamo diąkélé hãtere ala yóo, dekené sukutu moló du betere so whįtamo diąkélé moló yóo, du betae. <sup>16</sup> Diaaꝓ no netamo betą kisipa muóló dua betóo, bopé fake dere ala ini, doi muni sókó deyóló betó mole so whįtamo fulumuyóló betamó betóo dere ala hę yaꝓse. Naaotei ya fea ala fea tuęre whįpóló, naao kisipanétei mepaae so whį só deraterere ala mo yaꝓse.

<sup>17</sup> Mepaae whįné diąpaae me dowi ala eratepa, ąpaae momó tokę matere ala ini, so whį feané keletómó mo wisi ala maaté erótu betae. <sup>18</sup> So whį featamo mo betą kisipatóró muóló, naao hosaa muni deyóló betere ala enépa, ti naao dere ala mo dua bituraalu du betae. <sup>19</sup> Norape-ó, menétamo diąpaae sekęi ala eratepa, kwia tokę matere ala ini, Kótó ă fopaae buturaalu, ai kwia ama melópóló taalae. Ti noatepae, Talené ašemó i fo erapó. “Mepaae whįnétamó dowi ala eratepa, ti kwia tokę matere kutóta yałopó,” erapó.

<sup>20</sup> Atérapa, kwia tokę meni,

“Naa bóe whįtamo wotetepa, ti ęla melóo, węi nokolepa, ti węi melóo yae.

Ti naao ąpaae ai eraterere wisi alané ama hosaamó saalopó.

Atéró eraterere ala ti ama topomó si kelerape hupó kaae horóló muaalopó,” erapó.

<sup>21</sup> Dowi alané ya só deraꝓsóró hotowaró kaae taru, wisi alanétei dowi ala tęteróló alurópóló yae.

## 13

### *Tęteróló kaae tare whįrape aꝓmó betae*

<sup>1</sup> So whį fea tęteróló kaae tare *Gavman* whįrapené dere fo wosóló, dią fea atima aꝓmó sukóló betó muae. Ti noatepae, ai whįrape fea atéró so whį tęteróló kaae tanópóló, mo whįné sóró beteréni, Kótónétei ai tęteróló kaae tare kutó melóo, ai whįrapekélé sóró beteróo erapó. <sup>2</sup> Atépatei, mepaae whįtamo ai tęteróló kaae tare whįrape aꝓmó bitini, bóe du betepa, ti ai whįrapetamo maaté dumitei, Kótóné eró betere alatamokélé bóe dilapó. Atéró bóe dele alamó atima só deróló dowi kwia melaalopó. <sup>3</sup> Ti noatepae, mepaae donoi ala du betere whįrapeta, kale tęteróló kaae tare whįrape kolóló wi dumitei, fo tukóló dowi ala du betere whįrape ti witua dapó. Kale tęteróló kaae tare whįrape kolóló dią wini, halaainé betaai kisipa mutepa, ti wisi ala du betae. Atétepa, ti atimané ya whį wisipóló dukiraalo ai ape. <sup>4</sup> Ti atima, Kótóné kutó diraterere whį bitu, dią wisiyóló beterópóló, wisi ala erótu betere whįrapepó. Tépatei, dią dowi ala du betepa, ti mo wi yae. Ti noatepae, ama ai tawóló kutu betere sepake hãle tarapóló kisipa mute? Ti ąta, Kótóné kutó diraterere whį bitu, dowi ala dere so whįtamo fopaae buóló kwia matere ala yópóló, Kótónétei ă sóró beteró beterapó. <sup>5</sup> Térapa, dą so whį fea kale tęteróló kaae tare *Gavman* whįrape aꝓmó betae dereteita, i betené dapó. Naa mo dere alamó kwia melóo, naao iniyale alamókélé hosaa tuamó mole kisipanétei dią só deróo yaꝓsóró, atima aꝓmó betenérápó.

<sup>6</sup> Me i alamókélé dią wituraalu, *takis moni* mótua dapó. So whį tęteróló kaae tare *Gavman* whįrapeta, Kótóné kutó diraterere whįrape bitu, betere dokę fea so whį tęteróló kaae tare alatóró deté fu beterapó. <sup>7</sup> Mepaae doasi doi mole whįrapepaae eraaire ala mupa, ti feané mo erae. Ai alarape i ape. Atimané diąpaae *takis moni* etéró ęlae depa, ai sýtóró melóo, mepaae tómó beleróló ęlae depakélé melóo, mepaae ala tęteróló kaae tare



whi betepa, ti ai whi kolóló witu, a aomó betóo, mepaae teteróló kaae tare whi doasi doi mupa, ti ai whi mo doasi doi muópóló hale horóo du betae.

*A waaire be de felekerapa, ne nopaae yaala sókó fu betae*

<sup>8</sup> Mepaae whiné nalo tokó melaai dapóló sale ɔla kwia mupa, ti ai kwia hale muó tawaosóro hapale tokó melae. Ti yaala sókó fole ala betá kwia tokó melóló kemeraaire ala meipa, ne notamo yaala sókó fole ala hale yó tawae. Ti noatepae, mepaae whiné ama be whi so whipaae yaala sókó fole ala du betepa, ti kale tukóló muló betere foné yae dere ala mo ai dokonatere ape. <sup>9</sup> Kale tukóló muló betere forape i ape.

“Nópu nokole ala yaose, Whi dóló sukunaose, ɔlémi naose, Mené ɔla senée yóló au naose,” erapó.

Mepaae tukóló muló betere forape fea husiró betere mo topo ala i ape.

“Naaotei ya yaala sókó fu dere kaae, so whi feapaae atéro yaala sókó fu betae.”

<sup>10</sup> Mepaae whiné ama ne nopaae yaala sókó furaalu, wisi ala eratepa, ti atima doratere ala mo yaalomeipó. Atéro yaala sókó fole ala du betepa, ti kale tukóló muló betere foné yae dere ala mo turó dokonatapó.

<sup>11</sup> Mió i bitu du betere ala bete diriyóló kisiparu, yaala sókó fole ala du betae. Ti noa betené dumi, da Talepaae kisipa tirale be demó kaae sóro bitiré wóló, mió da tao sóro dape saaire be de mo felekemó sókó walapó. Térapa, noke firetei turukó horóló kele diriyóló betae. <sup>12</sup> Mió kale be de sókó wouraalu, diliki mo felekemó kemeraai dapó. Térapa, diliki tuámó bitu du betere ala tu depaae mulóló, bóe daai wase dakorótu dere kaae, kale de tuámó mole ala wisi diané bopémó dakeró betae. <sup>13</sup> Da de tuámó kisipa wisi muóló betere so whiné dere ala kaaetóro du betae. Diá so whi fea fo dokóló dowi wei nokole alaró so nópu nokole alatomokélé, so ó whi nópu nokole alaró kae kae sonaalei alatomokélé, hɔle sere alaró dei tué muóló alale sere alatomokélé momókó yaose. <sup>14</sup> Ai dosayale dowi alarapekélé, mepaae naao tó tikiné ekɔlere alakélé netéro yaaloé yóló tué teketu bitini, da teteróló kaae tare whi Yesu Keriso betá kuti kaae deróló betae.

## 14

*Kisipa tiró betere ala dirire whiró fotokɔ buni bére whitamó*

<sup>1</sup> Kótóné i ala yae ó yaose fo hakearóló inipa, me whiné ama kisipa tiró betere ala béruraalu, ama tuéné etei kaae ala dopa yaalomeipó dere kilitu, taleyóló só deraose. Téni, mo nopóló dape sae. <sup>2</sup> Me whi ama kisipa tiki tiró betere alané fea ɔla sumó nenérapóló nóo, me whiné ama kisipa tiki tiratere ala fotokɔ buni béruraalu, kutómó bilitere mo ɔla maaté nóo, dua dapó. <sup>3</sup> Fea ɔla nokole whiné kutómó bilitere ɔla maaté nokole whitamó dei kisipa mutu, a eróló belei aɔraose. Atétu dere kaae, fea ɔla nénitere whiné fea ɔla nokole whikélé só deraose. Ti noatepae, ai whita, Kótóné ama naalepóló dape sóro beteró beterapó. <sup>4</sup> Ya noa kaae whi bitu, me whiné kutó diratere whi só deróló taletere ala du bitute? Ai whi a teteróló kaae tare whinétóro taleyóló a só deróo, só deréni yóo, enérapó. Ti noatepae, me whiné a só deratere ala yaalomeitei, diriyóló beterópóló Talené betá fotokɔ bulatere ala enérapó.

<sup>5</sup> Mepaae whiné betá be de Talené ama dale muló beterapóló kisipa muóo, me whiné mepaae be dekélé fea betá kaaepóló kisipa muóo du beterapó. Diá betá betá so whiné noa kaae be de mo dono be depóló kisipa mutepa, ti ai kisipatóro sya fenérapó. <sup>6</sup> Me whiné betá be de mo doasi be depóló kisipa mutepa, ti a teteróló kaae tare Talepaaetóro kisipa mutu dapó. Mepaae whi hupu, na, ba, nukupa, ti a teteróló kaae tare Talepaaetóro kisipa mutu, mo kée yóló nukulapó. Mepaae néni were whikélé Kótópaetóro kisipa mutu, mo kée yóló we dapó. <sup>7</sup> Ti noatepae, dakó mo betá whikélé ama kisipa mole ala yaai dapóló ama kɔlenétei betóo, betá whi sukutepakélé, ama kɔlenétei sukóo dumipó. <sup>8</sup> Da betere alakélé, sukutere alakélé, ti Talené ama kele tómótóro erapó. Térapa, da hale betepa ó sukutepakélé, Talené ama so whitóro beterapó.

<sup>9</sup> Ti Yesu Keriso ʔ sukóló momó kepaayóló betereitea, ti betere so whj́ró sukále so whjtamo t̄eteróló kaae tare Tale betaairaaluu, erapó. <sup>10</sup> ʔta, atére Tale beterepa, naao noné dere ala ó mole tué tiki taleyóló, dorapóló noatepa só derótu betere? Ó diʔ mepaae so whj́nékélé diaaʔ no nené ere ala kolóló, diʔta, ʔ kaae mei beleipóló só derótu bitute? Ti noatepaae, ʔané du betere ala Kótóné tale yópoló, ʔa fea ʔ beterepaae betʔ betʔ yóló fóló, daaneta yaalopó. <sup>11</sup> I fo aseyóló muló beterepó.

“ʔta mo Tale bitu, ʔalo i dere fo haşókó feni, mo yaaitere fotóro diʔpaae dapa wosae.

So whj́ mo fea ʔ beterepaae wóló bukutiri teʔro bitu, ʔata etei kaae Tale beterepó fo mo yaalo ai ape,” erapó.

<sup>12</sup> Atéturaalu, ʔa so whj́ dokʔ feané du betale ala Kótóné taletepa, ʔané yale alarape ama keletómó daalu, ʔanétei dosʔayóló eneta yaalopó.

<sup>13</sup> Téyaalopa, ʔané ne noné dere ala taleyóló u só derʔle i só derʔle du betereitei mo taalae. Téni, naao du betere alanétei naao no nené tué doróló dée nalaşsóro, naao dere ala ti tué tekeyóló yae. <sup>14</sup> Ti ʔta, Tale Yesu Keriso tuamó bitu, fea ʔla naairetei fo muni, featóro nenérapóló ʔalo mo diriyóló kisiparapó. Tépaitei, mepaae whj́ ama kisipané mepaae ʔla doreteiné naalomeipó depa, ti ai whj́ ʔ were ʔla mo nenénipó. <sup>15</sup> Yesu Keriso sukóló tao sale no hamoma naao ʔla nokole alané doraşsóro yae. Mepaae naao no ne were ʔla nokoleteiné atima tué tiki doróló sekeratepa, ti ʔa tuamó yaala sókó fole ala mo munipó. <sup>16</sup> Naao mo wisi ala depaitei, me whj́né naao dere ala kolóló ʔ dée nukupa, ti naao ʔ dée nanalepóló ʔa eraterere fo yaşsóro, naao dere ala kisipa tekeyóló yae. <sup>17</sup> Ti noatepaae, Kótóné t̄eteróló kaae tare tuamó, ʔla nokole alaró wain wej́ nokole alatamo doasi bete munipó. Tépaitei, Dej Kepe Wisiné ʔa tuapaae erótu betere mo donoi alakélé, hosaa muni deyóló mo dua betere alakélé, hajné sukutere alakélé, i alarape feata, ti doasi bete mulapó. <sup>18</sup> Atéreteiné mepaae whj́ dené Yesu Kerisoné ala eróturaalu, i dosʔaté wale alarapetamo du betepa, ti Kótókélé heşese yóo, mo so whj́nékélé wisi ala dapóló ʔa dukiróo yaalopó.

<sup>19</sup> Térapa, diaaʔ mepaae du betere alané hosaa muni deyóló mo dua betere ala epa, ti ʔa feané Talené ala eraté fóló, mo dirii whj́ betaaire ala betʔa ketek̄ buóló eróló fakeraalopa siépe. <sup>20</sup> Kótóné so whj́ tuapaae erótu betere ala mepaae ʔla nokole alané doraşsóro yae. Nokole ʔla fea doni, nenérapó. Tépaitei, naao ʔla nokole alané mepaae were whj́ dée nalatepa dorapó. <sup>21</sup> Hupu, na, ba, wain wej́ nokole ala ó mepaae dere alanékélé, naao no dée nenérapóló kisipa mutepa ti taalae.

<sup>22</sup> Térapa, ʔla nokole ala, ó wetere ala, ó kae kae be demó me ala yaşsóro ʔale mole alakélé, me noa kaae ala naao mopóló kisipa tiki tiró betepa, ti ʔaró Kótótamo tuamó betʔa erópóló yae. Mepaae whj́né wisirapóló kisipa muóló dere alanétei ʔa só derénipó depa, Kótóné wisiró beterepóló hajné sukutu beterepó. <sup>23</sup> Tépaitei, mepaae whj́ de tué tamo mulu, Talepaae tué tiki tiró betere ala sya furaalu, wisirapó kisipa muni hoşko nukupa, ti ai whj́ dowi ala dapó. Ti ʔané du betere ala fea tué tiki tiró betere alatóro sya fóló initepa, ti dowi ala dapó.

## 15

<sup>1</sup> ʔa tué tiki tiraterere ala fotokʔ bole so whj́né ʔa kisipa felé yaaire ala maaté ini, mepaae tué tiki tiró betere ala bére so whj́né ené inire ala tao sóro eratepa mo wisirapó. <sup>2</sup> ʔa dokʔ feané ne no hamoma heşese yópoló, wisi ala eraté fu betenérapó. Atétepa, ti ama tué tiki tiró betere ala mo fotokʔ buturaalu, ʔa dirii whj́ bitiré faalopó. <sup>3</sup> Ti noatepaae, Yesu Kerisonékélé amatei ʔ kisipa felé yaaire ala ini, ʔapaae wisi ala eróturaalu ʔa seşei ala salepóló aşémó erapó.

“Mepaae so whj́né ʔa faleyóló dowi fo du betaiteitea, mo ʔpaetóro eralepó,” erapó.

<sup>4</sup> Ti noatepaae, take aseyóló muló betere fo feata haşle ini, ʔané dosʔayóló kisipa sópóló erapó. Aita Talené ala eró taruraalu, ama aşere foné matere ketek̄ ʔa tuamó boleteiné take ʔapaae wisi ala eraalopóló hajné sukutu beterepó.

<sup>5</sup> Térapa, hãle yó tare alaró ketekętamó matere Kótóné diã Yesu Keriso sya fu betepa, diã fea mo betã kisipatoró muóló betere ala erópóló yae. <sup>6</sup> Até iruraalu, diã feané hosaa tuãmó betã kisipatoró muóó, betã fotóró yóó deremó, ðã tęteróló kaae tare whı Yesu Kerisoné Alima Kótóné doi hale horaalopó.

<sup>7</sup> Atęrapa, Kótóné doi hale horaairaalu, ðã tęteróló kaae tare whı Kerisoné diã dape su yale kaae, diaaękélé mepaae no ne hamoma wisiyóló dape sae. <sup>8</sup> Ti noatepae yãlo i dere fota, kale Juda fake kaarale noumatererapepaae yóló mulale fo mo dokonóturaalu, Kótóné ama ere fo so whıné mopóló diriyóló kisipa yópóló, Yesu Keriso ę Juda fake so whıné kutó diratere whı alée felepó. <sup>9</sup> Ti Yesuné ai ere alata, Kótóné atima Juda meire fake so whı kęlené sukutu tao salepóló, ama doi doasi mulópóló erapó. I dere fo kaae ašemókéle erapó.

“Atęreteiné ę Juda meire fake tuãmó bitu, yãlo naao doi doasi mulóó, naao doimó wole fo wisi wisi yóó, du betaalo ai ape.”

<sup>10</sup> Ai fo kaae me i ape.

“Juda meire fake so whı-ó, diãkélé ama so whıtamó touyóló hajné sukutu betae.”

<sup>11</sup> Kale fo kaae me i ape.

“Diã Juda meire fake so whı-ó, i haemó betó mole so whı featamo Talené doi hale sóró horatere wole forape du betae.”

<sup>12</sup> Ai fo kaae Aisaianékélé erapó.

“Jesi betemó kaayóló sókó holaaitere whıné i hae kwia feamó betó mole so whı tęteróló kaae tawaalopó.

Atępa, Juda meire fake so whı atimapaee take ama wisi ala eraalopóló haj kisipa mutu, ępaae tuę tiki tiróló betaalopó,” erapó.

<sup>13</sup> Take ðãpaae wisi ala eraalopó du betere Kótópaae ðiané tuę tiki tiró betepa, ti ama hosaa muni deyóló dua betere alaró hajné sukutere alatamo ðãpaae eróló mo surópóló yae. Atéturaalu, kale Dęi Kepe Wisiné diã fotokęratepa, take nalopaae Kótóné ðãpaae wisi ala eratepa kelaalopóló dere haj mo ti fãayóló sęturaalu, feleyóló fępóló yae.

#### *Pol Juda meire fakepaae Talené fo yó male feletei*

<sup>14</sup> Yãlo norape-ó, diã tuãmó wisi ala fãayóó, mo fo bete turó diaaę kisipa yóó, kisipa tikikélé mo fosó fosó yóó ere ala yãlo kisiparapó. Tėru, diãsisi ketekę bulóturaalu, ma fo u du, i du dere alakélé mo enęrapóló kisipa mutapó. <sup>15</sup> Mepaae doasi bete mole forape diaaę kisipa epatei, mo ti diriyóló tuę yaasepóló, ę halaainé ðãpaae momó ai aseyale ape. Ti noatepa meipó. ę Juda meire fake so whı kuamó, Yesu Kerisoné kutó diratere whı bitu, ama fo wisi yó maté kweyópóló ai kutó Kótóné hamokoróló ępaae hãle melóló ę sóró beteralopó. <sup>16</sup> Até ereteita, mo so whımó Talepaae momaratere whırapené kęlaa wisi wópóló simó sukulaa dalótu dere kaae, Kótóné kale fo wisi Juda meire fake so whıpaae yãlo erótu beterapó. Aita hãle mei, ai fo wisi wosóló sya fupa, ti Dęi Kepe Wisiné atima wisiróló kae beteratere ala Kótóné kilitu, ita hãle matere ęla wisipó yópóló kisipa mutu, du beterapó. <sup>17</sup> ę Yesu Keriso tuãmó bitu, Kótóné ama so whıpaae i erótu betere mo bete mole kutópóló dukiróló hale horótu beterapó. <sup>18</sup> Mepaae yãlo initere ala ðãpaae yaalomeitei, Juda meire fake so whı Kótóné fo aęmó sukóló beterópóló, tęteróló kaae tare whı Kerisoné ę fotokęratepa, yãlo foró yale alatamo ðãpaae i dere ape. <sup>19</sup> Kale Dęi Kepe Wisiné ę fotokęratepa, kae kae kelemei alaró doasi sira yaaire alatamo eróturaalu, Jerusalem bemó kaae sóró yó maté fóló, Ilirikum hae kwiamó sókó felepó. Téturaalu, Kerisoné fo wisinaale mo turó yó maté kweyalepó. <sup>20</sup> Mo take yãlo enée yóló muté wale kisipa i ape. So whı tęteróló kaae tare whı Keriso tuę inire be huluapaae kale fo wisi yó maté kweyaai yalepó. Atęyaletaita, hãle mei, me whıné diyale kutó kwia kemeróló ditu dere kaae, yaaire hętepa yalepó. <sup>21</sup> I dere fo kaae ašemókéle erapó.

“Ata etei kaae whıpóló mené yó matepa kilini yale so whınétei ę kolóó, etei kaae whıpó depa woseni yale so whıné ama fo wosóló ę kisipa yóó yaalo ai ape.”

<sup>22</sup> ę taketitei diã beterepaae waai yalemó, ai alarapené bi bi duraalu wénipó.

*Pol Rom-paae faai tale yaletei*

<sup>23-24</sup> Téplatei, i hae kwiamó tẹ mole be hulua dokọ fea Talené fo yó maté kwẹyóló sùreteiné mió me kutó diyaaire tẹ munipa, ba fo dokọ fea yálo dià kẹle wonée du betalepó. Téyaletei, mió me kutó diyaaire tẹ munipa, Spen hae kwiapaae faai wouraalu, dià keleté waai kisipa mutapó. Ti ẹ dià beterepaae sókó wóló, mepaae be dẹ diátamo ekei yóló beteró, nalo ẹ faaire tikipaae fupa, mepaae yáyare ọlarape diáné tao saasepóló dapó. <sup>25</sup> Até yaai waairaalu, mió Jerusalem bemó Kótóné kae beteró betere so whịpi tao sene fulapó. <sup>26</sup> Ti noatepae, Jerusalem bemó Kótóné kae beteró betere so whị kuamó, mepaae yolealere so whị hẹle tao suraalu, Masedonia hae kwiaró Akaia hae kwiatamomó Kótóné ama kaae beteró betere so whị atima kisipanétei hẹkesetamo *moni* deràleta yalepó. <sup>27</sup> Atéró atima wisi kisipatamo deràleta yale *monita*, take folosóro Juda fakené atimapaee erale wisi ala kwia mulapó. Ti ai kwiata, folosóro Juda fakené Juda meire fake so whị atimané kepe tuàpaae Talené wisi ala eralepó. Atéyale alamó, Juda fakepaae momó tokọ móturaalu, atimamo tao sóro yáyare ọla matepa, mo wisirapó. <sup>28</sup> Aita, ẹpaae diyae yale kutó ereteiné atima haítamo ai *moni* sere ala kolóló, ẹ Spen hae kwiapaae faai wouraalu dià keleté waalopó. Ti ai *monita*, folosóro dotẹyale *aposel* whịrapené ditere kutómó oleyale du ai ape. <sup>29</sup> Ẹ dià beterepaae wale sukamó, so whị tẹteróló kaae tare whị Kerisoné eraterere wisi ala ẹ tuámó fẹayóló mo sùratepa, diàpaae eraai waalopóló kisipa mutapó.

<sup>30</sup> Térapa, no nerape-ó, dẹ tẹteróló kaae tare whị Yesu Keriso tuámó betere alaró Dẹi Kepe Wisiné matere yaala sókó fole alatamo ẹ tuámó moleteiné diàpaae sẹtere fo dapó. Ti noatepae, yálo yaaire ala yaqsóro sekei alané sesétu beterapa, diàkélé ẹtamo ai seke tuámó bitu, Kótóné ẹ tao sópóló momatu betae. <sup>31-32</sup> Ti ẹmó momaraaitere ala i ape. Judia fake Kótóné fo woseni hẹle betó mole whịrapené ẹ daqsóro momaróo, Jerusalem bemó kae beteró betere so whị tao sóro melaaire *moni* atima wisi tuétamo sópóló momaróo du betae. Téturaalu, Kótóné ama kisipané ẹtamo dià beterepaae wópóló depa, ti wóló, dẹ fea ekei yóló sẹa wisi nóló beterópóló, momatu betae. <sup>33</sup> Térapa, hosaa muni deyóló mo dua betere ala mótu betere Kótó dià featamo beterópóló yae. Mo kée. Téyópóló yae!

## 16

*Pol-né ama fulumu whịrapaae kọléo yale fo*

<sup>1-2</sup> Kenkria be huluumó betó mole Keriso so whịné kutó diraterere so dẹné ne Fibi-ta, mo so wisipó. Atérapa, Kótóné kae beteró betere so whịné mepaae so whị mo wisiyóló dape su dere kaae yóló, àkélé Tale tuámó betere sopa, mo wisiyóló dape sae yóló i dere ape. Atéturaalu, ẹ me ala ó me ọlákó yáyá depa, ti diaaọ ẹ tao sae. Ti noatepae, ẹta so whị fea tao suraalu, ẹkélé mo wisiyóló tao su betere sopó.

<sup>3</sup> Yesu Kerisoné doimó ẹtamo betámó kutó diraterere so Pirisilaró oma Akuilata-mopaae kọléo yae. <sup>4</sup> Ti atimaamo mené dẹlẹpatei witere ala ini, halaaíné ẹ tao su betalepó. Atéteremó, yálokélé mepaae Juda meire fake Keriso so whịnékélé, atimaamoné yale alamó Talepaae mo kée du beterapó.

<sup>5</sup> Atimaamoné bemó touràleta du betere Keriso so whịpaaekélé kọléo yae. Yálo hosaa mole no Epainetus-paaekélé kọléo yae. Ti ẹta, Esia hae kwiamó betó mole so whị Yesu Kerisoné doimó Keriso betaaipa, folosóro ẹpi Keriso betale whípó.

<sup>6</sup> Dià tao saai kisipa mutu, depe tukó wei kutó diale so Mariapaae kọléo yae.

<sup>7</sup> Ẹ fake whị ẹ yale kaae, *dipula* beterale seké Adronikus-ró ama soma Junias-tamopaae kọléo yae. Ti atimaamota, ẹ Yesu Keriso tuámó betaaipa folosóro Keriso bitu, kale *aposel* whịrape betere tuámó mo doasi doi mole soró whịtamopó.

<sup>8</sup> Tale tuámó bitu, yálo mo hosaa mole no Ampliatus-paae kọléo yae.

<sup>9</sup> Dẹ Yesu Keriso tuámó bituraalu, betẹ kutó ditere whị Urabanus-ró yálo mo hosaa mole no Stakis-tamopaae kọléo yae.

<sup>10</sup> Yesu Keriso tuámó betepa, kẹa kolóló whị wisipó du betale seké Apelesipaae kọléo yae. Aristobulus-né be whị so whịpaaekélé kọléo yae.

<sup>11</sup> Yalo fake whi Herodion-paae koleo yae. Narsisus-ne bemó betó mole mepaae Tale tuamó betere so whipaae maaté koleo yae.

<sup>12</sup> Tale tuamó bitu, mo depe tukó wei kutó ditu betale so tamo Tipanaró Tripoatamopaae koleo yae. Me yalo mo hosaa mole ne Tale tuamó bitu, mo doasi depe tukó wei kutó ditu betale so Persis-paaekélé koleo yae.

<sup>13</sup> Tale tuamó betepa, sókó sóró kae beró betere whi Rufus-ró hamatamopaae koleo yae. Ti ama hamata, yalo hae kaae bitu, e tao su betale sopó.

<sup>14</sup> Asinkritus, Flekon, Hermes, Patrobas, Hermas-sépi, atimatamo betó mole mepaae norapepaaekélé koleo yae.

<sup>15</sup> Filolokus, Julia, Nereus-ró ama nematamokélé, Olimpas-kélé, atimatamo betere Talené kae betero betere so whi feapaaekélé koleo yae.

<sup>16</sup> Kótóné ama kae betero betere so whi bitu, koleo yóló apuóló, diasisitei koló u tukó nuku, i tukó nuku du betae. I bemó betó mole Keriso fake so whinékélé di feapaae koleo i dere ape.

<sup>17</sup> No nerape-ó, diapaae yó male mo bete mole fo wisi mupatei, mepaae kae kae hoko fo yó matere whirapené di betamó betere tekeróló, diaa du betere wisi ala taaróló, di dée nalaşóró, tika kae bitu, ai whirape mo hotowaró kaae tawae. <sup>18</sup> Ti noatepae, atei ala du betere whirapeta, da tetéroló kaae tare whi Yesu Kerisoné kutó diréni, atimané yaaire ala maaté ekéyóló du beterapó. Atéru, mo bete mole fo diriyóló tuénire so whi dilikóló hale mulóturaalu, mo felei foró dukiratere fotamo du betere whirapené di kópaae falaşóró wisiyóló kaae tawae. <sup>19</sup> Di fea Kótóné fo wosóló aomó sukóló betó mulapó dere fo, i bemó betó mole so whi feané wosalepó. Di ai ala erapóló deté fole fo yalo woseturaalu, e mo doa hajné sukutu beterapó. Térapa, dowi ala mulapóló, só derané inire so whi bitu, wisi ala betá yaai, kisipa fosó fosóre so whitóro betae.

<sup>20</sup> Mo hosaa muni deyóló dua betere ala mótu betere Kótóné Satan tetéroló, diaa hó aomó beterate ala mo felekemó yaai dapó. Da tetéroló kaae tare whi Yesu Kerisoné hamokoróló hale tao sere ala di tuapaae erópóló yae.

<sup>21</sup> Etamo betá kutó ditere whi Timotinékélé, yalo be whi Lusias, Jeson, Sosipata, atimanékélé diapaae koleo dapó.

<sup>22</sup> I fo aserale whi e Tertius da tetéroló kaae tare Tale tuamó bitu, yalo diapaae koleo dapó.

<sup>23</sup> Ekélé, mepaae imó betó mole Keriso so whikélé, da fea touróló 9la nukua dere be tale Kaius-ne diapaae koleo dapó. I doasi be huluamó *moni* tetéroló kaae tare whi Erastus-ró dané no Kuartus-tamoné diapaae koleo dapó. <sup>24</sup> (-)

<sup>25</sup> Yesu Kerisoné yale ala i ape yóló, mió yalo yó mótu betere fo wisi diaa wosetu betepa, Talené ama ai fonéte di diriyóló beterópóló, fotokó sumó bulalérapó. Atére alamó ama doi doasi muópóló yae. <sup>26</sup> Ai ala wisita, mo take bitiré wale whirapené kilini, kinóló moletei mo ti betó tare Kótóné ama fo eratere koló whirapepaae i fo asé yae depa asé ipakalepó. Aita hale meipó. So whi feané i fo dosayóló kisipa duraalu, kinóló muale ala i haemó betó mole so whi feané Yesu Kerisopaae tué tiki tiróló a aomó bitu, ama ala eraté fu beterópóló hakearó beterapó. <sup>27</sup> Atére Kótó betá fea ala fosó fosóre bete tale betepa, ama doasi doi hale muó tanópóló, da Yesu Keriso tuamó bitu, hale sóró horótu betae. Mo kée, téyópóló yae!



## 1 Korin

<sup>1</sup> Kótóné mole kisipa sya furaalu, Yesu Kerisoné ama fo yó male fópóló, ę *aposel* whi sóró beteraai, Talené ę beterepaae ape yale whi Pol-né dapó. Dáné no Sostenes dąmo wusuró bituraalu i dere ape.

<sup>2</sup> Yąlo i dere asęta, Korin be huluamó Yesu Kerisoné sameané fokóló kae beteróló, Kótóné touró betere so whi diąpaae dapó. Dią atéró beteraleteita dowi ala ini, ama mo kae ala betą erótu beterópóló, ę beterepaae ape yalepó. Aita, dią maaté mei, hae kwia dokọ feamó betó mole so whikélé Yesu Kerisopaae tao sae du betere so whi dią ere kaaetóro erapó. Ti ai sekę ąta, dąkélé atimakélé fea tęteróló kaae tare Talepó.

<sup>3</sup> Dáné Aya Kótóro dą tęteróló kaae tare whi Yesu Kerisotamo tuąmó kaaróló wale hamokoróló hąle tao sere alaró hosaa muni deyóló mo dua betere alatamo, dią tuąpaae erópóló yae.

### *Talepaae mo kée dere fo*

<sup>4</sup> Ti diąta, dą tęteróló kaae tare whi Yesu Keriso tuąmó betepa, Kótóné hamokoróló hąle tao su betereimó betere dokọ Kótópaae yąlo mo kée du beterapó. <sup>5</sup> Ti noatepae, dią ę tuąmó bitu kaekae ala erópóló, ama fo yó matere alaró ai fo bete mo diriyóló kisipatere alatamo Kótóné dią mo sųró beterapó. <sup>6</sup> Ti aita hąle meipó. Dáné diąpaae Yesu Kerisoné ama yale ala i ape yóló yó matere fo diaaq wosaletiné, Talené dią tuąmó mo ala eró betepa kilituraalu, ita mo bete mole fopóló kisipa mualepó. <sup>7</sup> Atéreteiné, dą tęteróló kaae tare whi Yesu Keriso hąkeamó wale kelaai dapóló, dią ketekę buóló kaae taté fu beterapó. Téturaalu, Talené ala eraairetei yąyąni, kae kae ala fea erópóló Dęi Kepe Wisiné hąle matere ala dią tuąpaae mo sųró beterapó. <sup>8</sup> Atépa, dą tęteróló kaae tare whi Yesu Keriso wale sukamó, dią me alakélé munire so whi beterópóló amatei dią fotokọ bulaté fóló kemene fole kwiapaae sókó faalo ai ape. <sup>9</sup> Kótóné diąró ama Naale Yesu Kerisotamo fulumu yóló betą kisipa muóló beterópóló, ę beterepaae ape yalepó. Atéyale Kótóné ama eraalopó dere ala fea hąsókó feni, motóro dokonóló erótua dapó.

### *Keriso so whi fake tekeyale ala*

<sup>10</sup> Norape-ó, yąlo diąpaae i dere fota dą tęteróló kaae tare whi Yesu Keriso tuąmó bitu, dią fake terekeni betą kisipa muóló mo betą alatóro du beterópóló, ama doimó yąlo dią tao su ma fo i dere ape. <sup>11</sup> Yąlo no nerape-ó, diąsisi arale sóró fake teketu beterapó dere fo mepaae Koloené be whiné ene wapa wosalepó. <sup>12</sup> Yąlo dere foné bete i ape. Diąkó mené duraalu, ęta Pol-né yó matere fo sya fulapó, mené du Apolos sya fulapó, mené du Sipas (Pita) sya fulapó, mené du so whi tęteróló kaae tare whi Keriso sya fulapó, du betere fo yąlo wosalepó.

<sup>13</sup> Diaaq ai du betere ala-a, dą tęteróló kaae tare whi Keriso terekeyóló kae kae fake betere? Dią tao saai Pol filipaa ni tó mó olerale? Dią węi tóपुरaletei-a, Pol-né fake so whi beteraai yaleé? Mo mei ai ape! <sup>14</sup> Dią mepaae so whi węi tóपुरatere ala yąlo ini, Krispas-ró Kaius-tamo betą tóपुरaleteiné mo kée fo du beterapó. <sup>15</sup> Yąlo mo kée dere fo bete i ape. Dią mepaae whiné duraalu, ęta Pol-né doimó węi tópualepó dere fo yaaire tų munéni yaletiné dapó. <sup>16</sup> Kisipa keteyale fo me i ape. Stepanas-ró ama fake so whitamo betą yąlo węi tóपुरaletei, mepaae so whi yąlo tópurénipóló kisipa mutapó. <sup>17</sup> Ti noatepae, dą tęteróló kaae tare whi Kerisoné ę dotonaleteita, so whi węi tópurópóló ini, so whi feapaae ama fo wisi yó melópóló yalepó. Ai fota, mo whiné mole fosó fosói kisipané yó mótumipó. Ti noa ala yaqsóro meipó. Mo whiné kisipané fosó fosóyóló yó matere foné, dą tęteróló kaae tare whi Keriso ę filipaa ni tó mó sukóló dą tao sale foné bole doasi fotokọ aluraqsóro dapó.

### *Kerisota Kótóné fosó fosóre kisiparó fotokątamoné betepó*

<sup>18</sup> Ti noatepae, sukóló mo ti aluyaaire so wh̄rapené ni tómó sukálepó dere fo woseturaalu, bete muni h̄ale h̄oko fo nisi du beteraipó. Tépaitei, aluyaqsóro tao sere so wh̄i d̄anéta, Kótóné ai fo doasi fotok̄o bulapóló kisipa mutu beteraipó. <sup>19</sup> Ti noatepae, i fo aseýóló muló beteraipó.

“Fosó fosóre so wh̄iné kisipa tiki ȳalo doróo, mepaae so wh̄rapené doasi kisipare alakélé ȳalo okoko eróló mo ti doróo yaalopó,” erapó.

<sup>20</sup> D̄a tao saai fosó fosói kisipa mole wh̄i-a, de betere? *Skul* yóló doasi kisipa sere wh̄i-a, de betere? Mió i alimó bitu, du betere alané bete kisipare wh̄i-a, de betere? Mo meipó. I haemó betere wh̄rapené mole fosó fosói kisipata, Kótóné ama yale alané keteirapené kisipa aqróló, mo ti okokoralepó. <sup>21</sup> Ti noatepae, so wh̄iné i haemó mole fosó fosói kisipané Kótóné ala bete kelaai kikitu betereitei, kelaqsóro Kótóné ama fosó fosóre ala sya furaalu, atimané kisipa fomaakeralepó. Atére Kótóné ama fo wisi mepaae so wh̄iné bete muni h̄ale h̄oko fopóló faletu betepaitei, ai fo wosóló tué tiki tiratere so wh̄i aluyaqsóro Kótó ̄a wisi kisipatamo tao sua yalepó. <sup>22</sup> Juda fake so wh̄iné dere fo mopóló kisipa tirópóló, kelemei alakó erae yóo, Juda mei Krik fo bole so wh̄iné fosó fosói kisipa bete kekitua yóo du beteraipó. <sup>23</sup> Tépaitei d̄anéta, ti so wh̄i t̄eteróló kaae tare wh̄i Keriso filipaa ni tómó sukále fo bet̄a yó mótu beteraipó. Atéro yó matere fo woseturaalu, Juda fake so wh̄i atima dei tué mutu aita kelemei ala wisi mei, h̄oko alapóló atima dée nukua yóo, Krik fo bole so wh̄iné bete munire fopóló faletua yóo, du beteraipó. <sup>24</sup> Tépaitei, Juda fake so wh̄ikélé, Krik fo bole so wh̄ikélé fea Kótóné ̄a beterepaae ape yalepó. Atéyale so wh̄iné d̄a t̄eteróló kaae tare wh̄i Keriso sukálepó dere fo woseturaalu, ̄ata Kótóné fotok̄oro ama fosó fosói kisipatamo bole bete ai ape du beteraipó. <sup>25</sup> Ti noatepae, wh̄iné Kótóné dere ala kilituraalu, bete muni kapala h̄oko alapó du betepaitei, ai alané mo wh̄rapené fosó fosóre kisipa teraae falapó. Mepaae wh̄rapené Kótóné du betere ala kilituraalu, keteirapené dere ala kaae aqrapó du betepaitei, ai alané mo wh̄iné bole doasi fotok̄o teraae falapó.

<sup>26</sup> No nerape-ó, dīa Talené ̄a beterepaae ape yaleteti, take dīa noa kaae so wh̄i betepa yaleró, diaaq̄tei kisipa muae. Mo so wh̄rapené dīa fea k̄aae kolóló, fosó fosói kisipa mole wh̄rape ó néli wh̄rape ó mo doasi topo wh̄iné naale senaalerape bitinipó. <sup>27</sup> Tépaitei, i haemó mepaae doi munire alarape Kókóné tao suraalu i haemó betó mole fosó fosói kisipa mole wh̄rapené kisipane ala sisópaae eráló haleralapó. Téturaalu, mepaae i haemó fotok̄o buni bére ala tao suraalu, fotok̄o bole ala só deróló haleralapó. <sup>28</sup> I haemó doi munire alakélé, bete muni h̄ale h̄oko du betere alakélé, mo inire alakélé fea Kótóné sorokó suraalu, mo doasi doi mole ala só deróló h̄ale ̄la aqralapó. <sup>29</sup> Ti ai ere alata, noa ala yaqsóro meipó. So wh̄i mo bet̄anékelé, Kótóné ama keletómó bopé fakeyóló nene yaqsóro erapó. <sup>30</sup> Yesu Kerisota, d̄amó fosó fosói ala melaai, Kótónéitei ̄a ai alané bete alée faralepó. ̄a tuamó bole fosó fosói ala wisi i ape. D̄a ̄a tuamó betepa, Kótóné donoi so wh̄ipó yóo, ama ala erópóló sóro mo kaae beteroó, d̄ané dowi ala Yesuné sameané dupuróló d̄a h̄ale beteroó erapó. <sup>31</sup> Atéreteiné, i fo aseýóló muló beteraipó.

“Mepaae so wh̄i bopé fakeyóló nene yaai depa, ti Talené ama eró betere alamó bet̄a ̄a dukiróló bopé faketu betae,” erapó.

## 2

<sup>1</sup> Norape-ó, ̄e dīa beterepaae wóló, Kótó ̄a etei kaae Tale beteraipóló dīapaae yó móturaalu, wh̄iné wosóló feléyópóló ȳalo fosó fosói foné ó fosó fosóre kisipané inipó. <sup>2</sup> Ti noatepae, ̄e dīatamo betale sukamó mepaae ala ȳalo kisipané enépaitei, me ala kisipa inire wh̄i aqyóló beterepó. Atéru, Yesu Keriso bet̄a etei kaae wh̄ipóló ere foró ̄a filipaa ni tómó sukále fotamo bet̄atóró, yó melaai kisipa mualepó. <sup>3</sup> ̄e dīatamo wóló betale sukamó, béyóló ot̄alere alakélé, witere alakélé iruraalu, diri furu furutamo Talené fo yó mótu betalepó. <sup>4</sup> Talené fo wisi yó móturaalu, so wh̄iné wosóló felérapó yópóló, ȳalo fosó fosói kisiparó fotamoné yó menipó. Téni, D̄e Kepe Wisiné fotok̄oné erótu betere ala diaaq̄

hãkeamó kolópóló, yãlo hãle yó betã mótu betalepó. <sup>5</sup> Ti aita, diã mo whĩné fosó fosóre alapaae tué tiki tiréni, Kótóné fotokóné erótu betere alapaae betã kisipa tirópóló yalepó.

*Dęi Kepe Wisiné matere fosó fosói kisipa*

<sup>6</sup> Tépateti, Kótóné ama bete mole mo fo wisi dã dirii kisipa mole so whĩpaae yó matepa woseturaalu, ita mo fosó fosói fo wisipó du beterapó. Dãné ai yó mótu betere fota, mió i alimó betere whĩ ó atima tẽteróló kaae tare topo whĩrapené dere fosó fosói fo kaae meipó. Ti ai whĩraperó atimané du betere alatamota, mo hãle ęla kaae alée fu beterapó. <sup>7</sup> Dãné atei kaae fo mo yó meni, Kótóné kinóló mole fosó fosói fo betã yó mótu beterapó. Ti ai fota, dã Kótóné ama kae ere dę tuãmó beterópóló, mo take sãró haetamo kaaraipatei, mo so whĩné kelaşsóró kinóló munélipakalepó. Tépateti ai ala dãpaae mo eraalopó. <sup>8</sup> Mió i alimó betó mole so whĩ tẽteróló kaae tare topo whĩrapené, ai kinóló mole fosó fosói ala mo kisipanipó. Ai alatamo atimané tué uşsóró, ti Kótóné ama kae ere dę wisinaale fãne Tale ę filipaa ni tó mó oleróluşmeipó. <sup>9</sup> Tépateti, i fo aseýóló muló beterapó.

“Kótóné ępaae yaala sókó fu betere so whĩpaae eraaire ala ama ta leróló muló betereitei, betã whĩné kelenékélé kolóo, wosęlinékélé wosóo, hosaa tuãmókélé mulóo mo inipó,” erapó.

<sup>10</sup> Atépateti, ai kinóló mole alarape dãné kolópóló, Kótóné dã tuãmó beteró betere Dęi Kepe Wisiné hãkearalepó.

Téturaalu, so whĩné hosaa tuãmó mole ala taleyóló, Kótóné ama mo apaae derepale fo bete mo whĩné fosó fosóre alané tué enénipa, Dęi Kepe Wisinéitei ai kinó betere alarape bete tokóló hãkearótua dapó. <sup>11</sup> Ti noatepae, me whĩné mole tué tiki né kelere? Ai whĩné ama kepené betã tuęrapó. Atére kaaetóró, Kótóné mole kisipakélé me whĩné tuęni, ama Kepené betã kisiparapó. <sup>12</sup> Talené dã matepa sale Kepeta, i haemó betere kepe mei, Kótóné hamokoróló hãle matere ala wisi dãné kisipa yópóló, ama dotęyale Kepetóró dãné salepó. <sup>13</sup> Ti dãné i du betere fota, mo whĩné yó male fosó fosóre kisipané dumitei, Kótóné Dęi Kepe Wisiné dãpaae yó matepa, dãnemo diãpaae i dere ape. Dęi Kepe Wisiné erótu betere ala yó móturaalu, ama dãpaae etéro yó melae dere fotóró sya fóló, i du betere ape. <sup>14</sup> Kale Dęi Kepe Wisi bitinire whĩné, ti Kótóné Kepené yó matere fo mo dapóló wosetumipó. Ti noatepae, ai fo bete Dęi Kepe Wisiné yó matepa, ti şumó kisipanérapó. Kepe Wisi bitinire whĩné ai fo wisi hãle hęko fo nisiyóló, bete wisiyóló kisipanénipó. <sup>15</sup> Kale Dęi Kepe Wisi betere whĩné ti fea ala ama şumó taleyóló kisipanérapó. Tépateti, ai Kepe Wisi betere whĩné ama dere ala me whĩné ę taleyóló só deranénipó. <sup>16</sup> Etei kaae fo erapó.

“Mé whĩ Talené ama kisipa kaae muluraalu, ępaae naao kisipa mole alarape i ape yóló, ę yó manéré?” erapó.

Tépateti, Talené sóró beteró betere whĩ Kerisoné mole kisipa dã tuãmókélé mulapó.

### 3

*Kerisoné ala diriyóló tuęniru alale seretei*

<sup>1</sup> Norape-ó, yãlo diãpaae Talené fo yó móturaalu, Dęi Kepe Wisi betere so whĩpaae yó matere fo kaae yó manépateti, diã tó tikiné ekęlere ala du betereiteiné, mo so whĩ kaae beterepó. Yesu Keriso tuãmó keteirape kaae betepa, ai dãlemótóró yó mótu betalepó. <sup>2</sup> Diã diri ęla naaire şuni, keteirape kaae betepa, mo dirire so whĩmó matere ęla kaae meni, ketei matere awã kaaetóró malepó. Miókélé diã dirii ęla naaire şunipó. <sup>3</sup> Ti diãta, tó tikiné ekęlere ala hãle yótóró tarapó. Ti noa betené yãlo i fo de? Mepaae whĩné dere ala kolóló, dişsisi u tẽterótu i tẽterótu yóló dei tué mutere alaró arale sere alatamo hãle yó tarapó. Tétu, diaaę tó tikiné ekęlere ala sya fu betereitei mo hãkearóló yó matapó. Diaaę ai du betere alata, hãle mo so whĩné dere ala kaaepó. <sup>4</sup> Ti noatepae, me whĩné duraalu, ę Pol-né dere fo sya fulapó, mené du, ę Apolos sya fulapó du betere-a, hãle mo whĩné dere ala kaae diaaękélé dumipóló de?

<sup>5</sup> Ti Apolos-a, noa whjé? Ɛ Pol-kélé noa whjé? Dąmota, Talené kutó diratere whj maate bitu, ama fo diąpaae maleteiné dią ąpaae tuę tiki ai tiró betere ape. Talené amatei kutó terekeyóló whj dokọ betą betą yóló matere kaae, dąmopaae malepó. <sup>6</sup> Atéreteiné, ọla wae yało biliyóo, Apolos ą ti ọla wisiyóló holópóló wẹi deróo yaleteti, ai ọla wae wisiyóló horatere alata, ti Kótóné amatóro eratapó. <sup>7</sup> Ti ọla wae bilitere whjro wẹi derótu betere whjtamota, mo hałe ọla aąrapó. Ọla horótu betere Kótó betą mo doasi ai ape. <sup>8</sup> Ọla wae bilitere whjro wẹi deratere whjtamoné betą alatóro eraai kisipa mutu, kutó ditu beterapó. Atétere kutó Talené taleyóló, me whjné ama diyale kutó sýtóro dupu melóo, me whjné diale kutómókélé atérótóro melóo, yaalopó. <sup>9</sup> Ti noatepae, dąmota Kótóné ama betą kutó diratere whj betepa, diąta Kótóné ama kutóro tẹtere betamo kaaepó.

<sup>10</sup> Kótóné ama hamokoróló ę hałe tao saleteiné, fosó fosóre whjné be tẹtu dere kaae tẹyaairaaalu, kaae sóro hae eleké yało deyalepó. Atéro deyale eleké tómó me whjné be tẹtu beterapó. Atéro be tẹtere whjrape dokọ feané hoko tẹni, mo hotowaró kaae taru tẹnérapó. <sup>11</sup> Ti noatepae, ai tẹne be eleké taaróló, me whjné eleké kae denénipó. Ti ai be tẹtere elekéta me kae mei, Yesu Kerisopaae dó faróló erapó. <sup>12</sup> Mepaae whjné ai kale dere eleké tómó be tẹturaalu, *kold kapa, ó silpa kapa* ó doasi *moniné* duputere kane ó ni fake ó haťa sóku ó kape ó we dako sórotamo tẹtu betepa, ti Talené ama taletere be dẹmó, whjrape dokọ feané diyale kutó kaae kolóló haķearaalo ai ape. <sup>13</sup> Ti ai be tẹtere whj dokọ feané diyale kutó Talené ama taletere be dẹmó, mé whjné diri ọla sóro tẹyóo, mé whjné béi ọla sóro tẹyóo eréró siné dóló haķearatepa, kelaalopó. <sup>14</sup> Mé whjné tẹale betamo siné dénitepa, ti ama diyale kutómó dupu wisi saalo ai ape. <sup>15</sup> Mé whjné ama tẹyale betamo siné doló kemeró betepa, ti ama diyale kutómó me dupu saalomeipó. Ti ą aluyaqsóro Talené tao saalotei, ama kuti ó mepaae ọla ọla fea siné doló tiki hałe fu dere kaae yaalopó.

<sup>16</sup> Diąta, Kótópaae moma dere be tẹnuraalu, Kótóné Dẹi Kepe Wisi dią tuámó ai betere kisipanié? <sup>17</sup> Kótópaae momatere betamo, mepaae so whjné fisikóló dorótu betepa, ti Kótóné ai so whjkelé doraalopó. Ti noatepae, Kótópaae moma yópóló tẹne beta, me dowi alatamo hosekényi, mo ama alatóro erópóló kae tẹno betere momatere be ti diątóró ai ape.

<sup>18</sup> Diaaątei diąta, fea ala bete kisipare so whj nisi yaąse. Mió i alimó betó mole so whjné kisipané i sekęta mo fosó fosórapó depa, ti ai whj ą me ala tuę inire whj kaae bitu, Talené ala betą sya fu beterópóló yae. Atétepa, ti mo fosó fosóre whj betaalo ai ape. <sup>19</sup> Ti noatepae, i haemó betere whjrapené mole fosó fosói kisipa Kótóné kilituraalu, ita bete muni hoko alapó du beterapó. Aita, i ašemó mole fo kaaepó.

“I haemó fosó fosói kisipa mole whjrapené so whj dilikitu betere alané denólótu betere alamó Kótóné atimatei daalopó,” erapó.

<sup>20</sup> Ai fo kaae me i ape.

“I haemó betó mole fosó fosóre whjrapené tuę tikita, me bete muni hałe ọla kaae aąretei Talené ama mo tuęrapó,” erapó.

<sup>21</sup> Térapa, mo i hae whjné diąmó meló betere ọla ọlakélé, take nalopaae yaaitere alakélé, fea dią Yesu Keriso tuámó betepa meló beterapa, mepaae whjrape doiyóló bopé fake dere ala du betaąse. <sup>22</sup> Diąpaae ai meló betere ọlata, Pol ó Apolos ó Sipas (Pita) ó mió i ere hae tiki ó betere alakélé, ó sukutere alakélé ó mió du betere alakélé, ó take nalopaae yaaitere alakélé fea Talené diąmó meló betereiteiné ai ọla ọla taleta, ti diątórótipó. <sup>23</sup> Ti diąkélé, dą tẹteróló kaae tare whj Kerisoné ama so whjtoró betóo, Yesu ąkélé Kótó aąmó ama naalema betóo, erapó.

#### 4

##### *Dąta Kerisoné kutó diratere Aposel whj beterapó*

<sup>1</sup> Térapa, diąné dą noa kaae whj bitu déró, i dere fo wosóló kisipa muae. Dąta, so whj tẹteróló kaae tare whj Kerisoné kutó diratere whj bitu, Kótóné kinóló mole mo fo wisi wisiyóló kaae taru, so whj feapaae haķeamó yó mótu beterópóló dą sóro beteralepó.

<sup>2</sup> Téro mepaae whjné, me whjpaee i kutó ó ọla wisi mo tawae depa, ti mo wisiyóló kaae

tanérapó. Nalo ama diyale kutó talené keleralemó, hoko dini mo donotóró dipa, ti mo wisirapó yaalopó. <sup>3</sup>Yalo hasókó fóló yale ala diñé ó mepaae fo tokóló taletere whirapené taletapa, ę whaalaa inipó. I dere fota, mo dapó. Ę hasókó fóló du betere ala ęalotei tale dumipó. <sup>4</sup>Kótóné keletómó ę hasókó fóló yale ala ęalo hosaa tuámó munipóló kisipa mutapó. Tétu, ęalotei ę taleyóló me hasókó fele ala munipó depa, ti ę me ala initere whipóló dumipó. Yalo du betere alata, Talené ama betę taletu betera. <sup>5</sup>Atérapa, so whiné du betere ala taleyaai Talené tukóló muló betere be ę teópatei, diaaę me whi taleyóló só deréni, Talenétóró yópóló kaae tawae. A wale sukamó so whiné diliki tuámó kinóló du betere ala hękearóló ę tuámó muló, so whiné me ala yaairaalu hosaa tuámó kikiti mutu betere kisipa tikikélé hękearó, yaalopó. Atétere sukamó, so whi feané yale wisi alamó Kótóné atima dupu betę betę yóló matepa saalopó.

<sup>6</sup>Atérapa ne norape-ó, Apolos dąmoné dię tao saai kisipa mutu, yale ala fea, diępaae ašemó ai deté wale fota, diaaę kisipa sópóló sųróló yalepó. Ti noa betené mei, Juda fakené mara mole fo i ape.

“Talené aseyóló muló betere fota, mo whiné kisipa mole alatamo touróló yaęse,” ere fo bete diaaę kisipa yaasepóló, du betere alapaae dó faróló dąmoné yó malepó. Atéyale ala diñé wisiyóló kisipa depa, ti me whiné doi sóró horó, me whiné doimo só deratere alata, bopé faketera ala yaalomeipó. <sup>7</sup>Ti noatepae, ę kolósu me whi kolósu yóló, me whi kaepó du betere-a, né kae kae yóló betera? Naa ai sóró tare ęlata, ę mené menipóló kisipa mute? Ai ęlatamo naa sóró tarapóló kisipa mutepa, ti naotei salepóló kisipa mutu noatepa bopé faketa betere? Tėni, diñé ai mole ęla ęlata, mené diámó meló betera, bopé faketera ala mo taalaa.

<sup>8</sup>Diaaę senere ęla ó enere ala fea ęęęare nisiyalemó, dię mo sų ai ererapó! Dięta, ęla ęla fea ęęęani, mo néli whirape ai bitirapó! Dąné dię tao sini, dię tęteróló kaae tare doasi topo whirape ai bitirapó! Dię tęteróló kaae tare doasi topo whirape bituęsóró, ti dąkélé diętamo betámó tęteróló kaae tare whi bitu, hękesetera ala du bituępó! <sup>9</sup>Ti noatepae, ęalo kisipané *aposel* whirape dąta, Korin bemó betó mole so whiné keletómó Kótónétei dą doi muni mo belei ęla kaae aęrapó. Ti dąta, bóené be nóló so whi feané keletómó doasi hale seróló daairaalu, dokóló muló betere aęrapó. Atére ala i haemó betó mole so whinékélé, hepen-mó betó mole *ensel*-rapenékélé, kolópóló hękeamó hale seralepó. <sup>10</sup>Dąta, dą tęteróló kaae tare whi Kerisoné ala erótu, kisipa okokoi whirape aępa, dięta Keriso tuámó bitu, ama ala erótu betere fosó fosóre whirape aęrapó! Dą fotokę buni, bére whirape betepa, dię doasi fotokę bole whirape ai betera. Dię doasi doi mole whirape betepa, dąta belei sókótei i betó mole ape! <sup>11</sup>Take bitiré wóló, mió i betere alimókélé, ęla meiyóló wotetamo betere alakélé, węi nokole dere alakélé, dowi bisinaai fi kuti deróló betere alakélé, mo doasi susupu sere alakélé, dą be meiyóló hoko fité kotere alakélé, hęle yó tarapó. <sup>12</sup>Dą naaire ęla ó fitere bemó kisipa mutu, dąné fotokęnétei depe tukówei kutó ditu betera. Mepaae whiné dą só deróló faletere fo depa, atimapaee Talené dię wisirópóló yae fo betę yó, dąpaae doasi susupui ala eratepatei tokę meni, me ęla meipóló hęle bele yó, du betera. <sup>13</sup>Mepaae whirapené dą eratere fo depa, dąné atimapaee mo naamei fo maaté dua dapó. I haemó betó mole so whiné dą kilitu, doi muni mo dowi taae fatere ęla kaae aęraté waletai, miokélé ai alatóró hęle yó tarapó.

<sup>14</sup>Yalo i aętu betere fota, dię hale yópóló dumitei, dię ęalo mo hosaa mole naale senaale kaae betereiné, dię kópaee faęsóró ma fo dapó. <sup>15</sup>Dię Kerisoné ala erótu betere tuámó, kaae tare whirape mo hęle ęla kaae betó mupatei, diñé ayata dekéro bitinipó. Ti noatepae ęta, dą tęteró kaae tare whi Yesu tuámó bitu, ama fo wisi yó maletiné ę diaaę aya alée felepó. <sup>16</sup>Atéreteiné, diñé ęalo dere ala kolóló sųróló yaasepóló, dię ketekę bulóló ma fo i dere ape. <sup>17</sup>Ti noa ala yaai meipó. Yalo mo yaala sókó fu betere naale Timoti a dię beterepaae ai dotonatare ape. Ti aita hęle mei, Tale tuámó bitu, tuę tiki tiróló Talené ala eró tare whi wisipó. So whi tęteróló kaae tare whi Yesu Keriso tuámó bitu, ęalo du betere ala diaaę kisipa kete yaęsóró, ama diępaae yaalopó. Ti be hulua dokę



feamó betere Keriso so whĩpaae yó maté kutu betere foró yalo yó matere fotamo wusuró mo betā alatóro erapó.

<sup>18</sup> Ɛ diā beterepaae waalomei nisiyóló, diā mepaae so whĩ doasi kisipare whĩ aoyóló bopé faketu betera. <sup>19</sup> Atétu betepatei, Talené ama kisipanétamo Ɛ diā beterepaae wópóló depa, ti mo felekemó waalo ai ape. Atéroró wóló bitu, ai bopé faketu betere whĩrapené dere fo maaté wosaai mei, ai fo tuamókélé noa kaae fotokọ buléroró kaae kelaai dapó. <sup>20</sup> Ti noatepae, so whĩpaae Kótóné teteróló kaae tare aomó mole ala eróturaalu, mo whĩné foné maaté ini, Kótóné ama fotokonétóroró erótua dapó. <sup>21</sup> Ɛ aipaae wouraalu, diā supuraai biyātamo waalopé, yaala sókó furaalu naameyóló mo dua apeloé? Diaaọ kisipané mé alakó diāpaae eraai ape yóló kisipa mute?

## 5

### *Nópu nokole whĩ keriso faketamo touyóló bitini, kae beterópóló hokó falae*

<sup>1</sup> Diā tuamó, betā whĩné ama alimané dokale sotei ą dokalepó dere fo wosalepó. Atéroró ayané dokale sotei dokotere alata, mo nópu nokole alatóro ai dere ape. Ti Kótó tué inire whĩnékélé atei kaae mo sonaalei ala dumipó. <sup>2</sup> Aita dowi ala du betepatei, diaaọ kisipané wisi ala dapóló bopé faketu betera. Ai ala deremó, diā dekené sukuturaalu, atétere whĩ diātamo touyóló betaşóroró, hokó faluşóroró mo wisi uapó. <sup>3</sup> Ti Ɛ diātamo bitini kae betepatei, da fea tuamó mo betā kepetóroró betereiteiné Ɛ diātamo betera. Ti Ɛ kaae betóo, diā kae betóo epatei, Ɛ aimó biture kaae, ai ala yale whĩ yalo mo só deró betera. <sup>4-5</sup> Diā fea da teteróló kaae tare whĩ Yesuné doimó touróló betóo, yalo kepekélé diaaọ kepetamo betamó betóo, Tale Yesuné ama matere fotokọ şumó buóo epa, ti ai whĩ ą Satan-né naase tuamó mulae. Atétepa, ti ama tó tiki doraalotei, Tale waaire be demó, ama kepe bete tao saalo ai ape.

<sup>6</sup> Ti ai whĩ hokó faréni, hałe betepatei wisirapóló bopé faketera ala mo dorapó. Mo sawatamo ọla *yist-nétei flawa* o bula doasi tópuratere ala diaaọ kisipa inié? <sup>7</sup> Diāta, kisi *flawa* o kaae ai betere ape. Térapa, *yist* bunire kisi *flawa* o kaae alée fóló betaasepóló, upulé *flawa* omó bulótua yale moi *yist* sokóló tae falae. Ti noatepae, dané yale dowi alamó Kótóné da kwia melaai yaletai, haşókó faróló, *sipsip* hupu male Kótópaae hałe melóló sukunapó. Atéyale sekéta me kae mei, da teteróló kaae tare whĩ Keriso ai ape. <sup>8</sup> Atéremó, Talepaae mo kée yóló ọla deturaalu, take *flawa* omó bulale moi *yist* sokóló tae falae. Ai *yist*-ta, dowi tué mutere alaró du betale kae kae sonaalei dowi alatamopó. Ai ala taaróló, *yist* bunire otóroró deóló naalopó. Tétu, u dei tué mulutei tó tikiné hałe sikili dere ala ini, Talené mo alatóroró erótu betereiteita, ti kale *yist* bunire o kaaepó.

<sup>9-10</sup> Take yalo diāpaae folosóroró ašemó, nópu nokole so whĩtamo fulumu yaşse yale fota, i haemó betó mole nópu nokole so whĩ ó ọla ọla mo dekeró senée yóló ekele du betere so whĩ ó me whĩ dilikóló ọla ọla su betere so whĩ ó kapala kótópaae momatu betere so whĩtamo fulumu yaşse yóló inipó. Keriso so whĩnétei ai dosşayale alarapetamo du betepa, ti atétere so whĩtamo fulumu yaşse yóló yalepó. Ti i haemó betó mole mo so whĩ tué mutu yalo i fo uşóroró, ti mé tikikómo dowi ala munipa, aipaae bitĩ fae fo uaşé? <sup>11</sup> Yalo i dere aşta, mepaae so whĩné diāpaae ąta naao Keriso nopó du bitutei, nópu nokole ala ó ọla ọla senée yóló ekele dere ala ó kapala kótópaae momatu betere ala ó whĩné doi doróló eratere fo ó topo dotere wei mo dekeró nóló keyaa fole ala ó me whĩ dilikóló ọla ọla ọlémi sere alakélé fea du betepa, ti ai so whĩtamo fulumu dere ala momókó yaşse. Tétu, betamó ọla nokole alakélé mo yaşse.

<sup>12</sup> Keriso so whĩ mei, belapaae hałe betere so whĩné dere ala taleyóló só derae fo Talené daşpaae inipó. Ti taletere alata, Keriso so whĩ dişisi maaté yae erapó. <sup>13</sup> Ti hałe belapaae betó mole mo so whĩ taletere alata, Kótóné betā enérapó. Térapa, “Diā tuamó dowi ala hałe yó tare whĩ diātamo touyóló betaşóroró kae beterópóló, hokó falae,” ere fo diaaọ kisipa yaasepóló i dere ape.

## 6

*Keriso no hamoma fo tokóló só deraqse*

<sup>1</sup> Diakó me whítamo mepaae qlamó arale supa, Kótóné kae beteró betere so whí diásisi wisiranépatei taaróló Kótó tuénire whírapené tale yópóló sóró fu betere ala wisire?  
<sup>2</sup> Take nalopaae i haemó betó mole so whí feané dere ala, Kótóné kae beteró betere so whíné taleyaalopó ere fo diaaq kisipanié? Ti diánétamo i haemó betó mole so whíné dere ala diaaq taleyópóló, Talené yóló muló betepa, ti diá tuámó ai du betere mo sawa alakélé tale enénipóló kisipa mute? <sup>3</sup> Take nalopaae *ensel*-rapené du betere ala dāné taleyaalopó ere fo diá kisipanié? Ti atei kaae doasi hapólui ala dāné sūmó enérapa, i haemó mo sawa alatei diásisi alale sóró bóe du betere ala sūmó wisiranénipa de? <sup>4</sup> Térapa, Keriso so whí diá tuámó atei kaae arale sóró bóe dupa, ti diakó mepaae doi munire so whínékélé sūmó taleyóló donoranérapa, atei kaae so whí sóró beterae. <sup>5</sup> Yalo i dere fota, diá haleyópóló dapó. Talepaae tué tiki tiró betere so whí diásisi alale su betere ala taleyóló wisiraaire fosó fosói kisipa mole whíkó diá tuámó bitinipa du betere? <sup>6</sup> Diásisi atéro donoréni, Kótópaae tué tiki tirénire so whíné keletómó mepaae no ne hamoma só deraairaalu, fo tokóló taletere *Gavman* whírapepaae taleyae du ai betere ape!

<sup>7</sup> Diá me dupu saai kisipa mutu, mepaae ne notamo fo tokóló só derótu betereteiné, Talené ala erateretei taaróló, mo ti haepaae derepale ala hakearatapó. Mepaae whíné yāpaae erale sekei alaró kapala dilikóló naao ɔla ɔla sere alatamota, dupu saai dapóló fo tekēni, me ɔla meipóló taalatepa mo wisirapó. <sup>8</sup> Atēni, diāné mepaae so whí dilikóló atimané ɔla ɔla sóo, atimapaae sekei ala eróo, du betereteita, diaaq no nepaaetei du beterapó.

<sup>9-10</sup> Dowi ala du betere so whí Kótóné tēteróló kaae tare tuámó betaalomeipó ere fo diá kisipa munié? Nópu nokole so whí ó kapala kótópaae momatere so whí ó whíné dokore so ó so dokore whí kae sotamo nópu nokole so whí ó whí hamomatamo ó so hamomatamotei nópu nokole so whí ó whíné tiki dotonóló *moni* sere whí ó ɔlémi nokole so whí ó néli whí betaai wisi wisi ɔla dekeró senée dere so whí ó wēi mo dekeró nóló keyaa fole so whí ó me whí eratere so whí ó so whí dilikóló ɔla ɔla su betere so whí fea, Kótóné tēteróló kaae tare aqmó betaalopó dere fo mo nisiyóló wosaqse. Aita, kapala fo dapó. <sup>11</sup> Ai dosāyale alarapeta, diá mepaae whíné mo du betaletei, dā tēteróló kaae tare whí Yesu Kerisoné doimó fokóló kae beteróo, ama so whípóló sóró kae beteróo, me ala muni mo donoi so whí beteróo, ere alata, dā kaae tare Tale Kótóné Dēi Kepe Wisiné erapó.

*Nópu nokole dowi alamó ere fo*

<sup>12</sup> Mepaae whíné duraalu, “Kae kae ala fea fo muni, yalo mo sūmó enérapó,” du beterapó. Tépatei, mepaae alané dā tao sumipó. “Kae kae ala fea yaaire fo muni, yalo mo sūmó enérapó,” du betepatei, mepaae alané ɛ tēteróló kaae tawaqsóro, ai ɔlané wae sóró kutó diratere whí momó kaae betaalo meipó. <sup>13</sup> Mara mole fo i ape. “Mo ɔlata, wotetepa nóo, depeta, ti ɔla naai daayóo erapó,” Tépatei, ɔlaró depetamo ti Kótóné doróló mo ti aluraalopó. Talené dāné tiki aleyaleteita, nópu nópóló ini, ama kisipa mole ala betā erópóló erapó. Dāné tikikélé Talené ama dupuyóló wisiró betereteiné, amatórótipó. <sup>14</sup> Kótóné ama doasi bole fotokóné dā tēteróló kaae tare Tale sukāletei momó kepaaróló beteralepó. A atētu yale kaae, dākélé ama kepaaróló beteraalopó. <sup>15</sup> Whíné mo tikimó hó naase daalure kaae, diá touróló betere so whí feata, dā tēteróló kaae tare whí Kerisoné tikitóro daalapóló kisipanié? Ti Kerisoné tikimó olekere so whítei, nópu nokole sotamo olekeyóló betā tiki daatere ala wisire? Aita mo enéi ala meipó. <sup>16</sup> Mepaae whíné nópu nokole sotamo fitepa, ti atimaamo mo betā tikitóro alée foletei diá kisipanié? Ti noatepae, i fo asērapó.

“Atimaamo tiki betāmó touratepa, ti betā tikitóro alée faalopó.”

<sup>17</sup> Tépatei, mepaae whí de Taletamo olekeyóló betāmó betepa, ti ai whíné keperó Talené kepetamo mo betā alatóro erapó.

<sup>18</sup> Diā nōpu nokole ala tuāmó bitini, ai ala sisópaae eróló botokó fae. Mepaae kae kae dowi alata, hāle tómó maaté deretei, nōpu nokole alata, mo naao tikitei doróló folokolerótu betera. <sup>19-20</sup> Diāné tikita, Kótóné diā melale Dēi Kepe Wisiné momatere be tēnapó. Talené diā melale Dēi Kepe Wisi diā tuāmó betera. <sup>19</sup> Diāné tikita, Kótóné diā melale Dēi Kepe Wisiné momatere be tēnapó. Talené diā melale Dēi Kepe Wisi diā tuāmó betera. <sup>20</sup> Diāné tikita, Kótóné diā melale Dēi Kepe Wisiné momatere be tēnapó. Talené diā melale Dēi Kepe Wisi diā tuāmó betera. <sup>21</sup> Diāné tikita, Kótóné diā melale Dēi Kepe Wisiné momatere be tēnapó. Talené diā melale Dēi Kepe Wisi diā tuāmó betera.

## 7

*Soró whītamo dokotere ala tuāmó ere ala*

<sup>1</sup> Ašémó diaaḡ ɛpaae wosale fo mió diāpaae i tokó matapa, wosae. Mepaae whī so dokotere ala taaróló, hāle betepakélé mo wisirapó. <sup>2</sup> Tépatēi, yālo diā keletepa diā betere tuāmó nōpu nokole ala mo turó fāaneteiné, whīrape fea mo atimané sotamotóro betóo, sorapekélé atimané whītamotóro betóo depa, ti mo wisirapó. <sup>3</sup> Soró whītamo dokore tuāmó soné tikiné hēkesere ala ama omanétóro eróo, whīné tikiné hēkesere ala ti ama somanétóro eróo, du betae. <sup>4</sup> Ti soné tikita, amatóro mei, omané tiki yóo, whīné tikikélé amatóro mei, somané tiki yóo, erapó. <sup>5</sup> Soró whītamo dokore tuāmó, whī ó soné ama tikiné hēkesere ala yaai wosetepa, hōyóló sesé yaḡse. Aténi, soró whītamo atimaamosi betā kisipa muóló, Talepaae moma yaairaalu, fo dokóló be dē tukóló mulae. Atéro betero, tukóló mulale be dē sókó wapa, kale dere kae momó touyóló betae. Ti noatepae, diaaḡ tikiné hēkesere ala tēteróló kae tawaaire fotokḡ buni bépa, Satan-né diā dée nalaḡsóró dapó. <sup>6</sup> Yālo i dere fota, yae yóló ere fo meitei, diaaḡ kisipané wisirapó depa, ti sya fóló enérapó. <sup>7</sup> Whī fea so dokoni ɛ ere kae hāle betepa aikélé doni, wisirapóló kisipa mutapó. Tépatēi, whī dokḡ feapaae Talené kae kae ala meló betera. Me whīné dere ala kae yóo, me whīné dere ala kae yóo erapó.

<sup>8</sup> Téró, whīné dokonire soraperó so dokonire whītamopaaekélé, wulia so whīpaaekélé, i dere ma fo wosae. ɛ so dokoni hāle biture kae, diākélé atéro betaai depa ti doni, mo wisirapó. <sup>9</sup> Tépatēi, wotoró bitu ama tikiné hēkesere ala tēteróló kae tawaaire fotokḡ sūnupa, ti so whītamo dokaai depa ó whī so dokaai depa ti dokonérapó. Ti noatepae, ama tikiné hēkesetere ala yaai ama hosaa tuāmó si duku dere kae yaḡsóró whī so dokotepa, ó so whītamo fenépa doni, mo wisirapó.

<sup>10</sup> Dokó mole so whīpaae i dere fota yālo kisipané dumitei, Talené yae yóló muló betere fo i ape. Whīné dokore so naao whī tokḡ falaḡse. <sup>11</sup> Sonétamo whī tokóló fupa, ai so whī kaetamo dokoni hāle betera. <sup>12</sup> Diā mepaae so whīpaae iniyale fo i dereteita, Talené yae ere fo meitei, yālo kisipa mole fo dapó. Betā Keriso noné ama soma Talepaae tué tiki tiró bitinirutei, ama omatamo betere ala wisipa, ti ai so tokḡ falaḡse. <sup>13</sup> Sonékélé, ama whī Talepaae tué tiki tiró bitinitei sotamo betere ala wisipa, ti ai whī tokóló faai kisipa muaḡsé. <sup>14</sup> Ti noatepae, tué tiki tiró betere soné oma kisipa tiki tiró bitinipatei Talené ai so kae betero betereitei, ama omakélé kae betera. Atére kae, tué tiki tiró betere whīné somakélé Talepaae kisipa tiró bitinipatei, Talené ai whī kae betero betereitei, sokélé kae betero betera. Ai ala uāmeisóró, ti diāné naale senaalekélé Talené keletómó wisiyóló bitini, hāle hōko bituāpó. Téuāte, atimaamo Talepaae kisipa tiró betereitei, naale senaalekélé kae betera.

<sup>15</sup> Tépatēi, soró whītamo dokore tuāmó Talepaae tué tiki tiró bitinire soné whī tokóló faai dowāae fupa, ti fópóló yae. Atétepa, tué tiki tiró betere so ó whī atimaamo dokonireitei, whī ɛ so kae dokotepa ó sokélé whī kaetamo fupa wisirapó. Ti noatepae, dā soró whītamo dokóló bitu, hosaa muni deyóló mo dua betera. <sup>16</sup> Tué tiki tiró bitinire whīné dokore so-ó, naao whī mo ti aluyaḡsóró tao senéretei ó tao senénireitei netéro kisipa yaaloé? Tué tiki tiró bitinire so dokore whī naokélé so mo ti aluyaḡsóró tao senéretei ó tao sené inireitei netéro kisipa yaaloé?

<sup>17</sup> Tépatei, Kótóné ʔa beterepaae ape yale wh̄i fea me noa kaae ala epa, ʔpaae ape itikimó, ai alatóro erópoló yae. Ai diri ma fota, diʔpaae maaté dumitei, hae kwia dokó feamó betó mole Keriso so wh̄ipaaekélé du beteraʔó. <sup>18</sup> Mepaae wh̄i de tiki sekaʔ tikiʔa Talené ʔa beterepaae ape itikimó, ti ai alatóro erópoló, tiki sekaʔ tikiʔa wh̄i aʔyóló betaʔse. Mepaae wh̄i de tiki sekaʔ tikiʔa, ti ai alatóro erópoló yae. <sup>19</sup> Tiki sekaʔ tikiʔa alaró tikiʔa alaró alatamo me bete munipó. Kótóné tukóló muló betere fo sya fóló erótu betere ala betʔ doasi bete mulapó. <sup>20</sup> Diʔ so wh̄i fea noa kaae ala du betere tuʔmó betepa, Kótóné ʔa beterepaae ape itikimó, ti ai ala tuʔmótóro h̄ale betó tawae. <sup>21</sup> Diʔ wae sóro kutó diratere so wh̄i betepa, Talené ʔa beterepaae ape itikimó, ti me ʔla meipa wh̄aalia yaʔse. Diʔ wae sóro kutó diratere so wh̄i betere ala taaróló, mo h̄ale betaaire tuʔ mupa, ti wisirapa, atétóro betae. <sup>22</sup> Ti noatepae, mepaae so wh̄i de wae sóro kutó diratere so wh̄i bitipa, ti i kisipa muae. Talené ʔa beterepaae ape yale sukamó, diʔ teraayóló h̄ale ai betero betere ape. Atére kaae, mepaae so wh̄i atima kólené h̄ale betepa, Talené ʔa beterepaae ape imó, ti Kerisoné wae sóro kutó diratere so wh̄i beteraʔó. <sup>23</sup> Diʔta, Talené ama doasi ʔlané dupuyóló betero beteraʔa, h̄ale mo wh̄iné wae sóro kutó diratere so wh̄i alée fóló betaʔse. <sup>24</sup> No nerape-ó, diʔ dokó fea noa kaae ala du betepa, Talené ʔa beterepaae ape itikimó, ti Kótóné ama keletómó ai ala tuʔmótóro h̄ale betó tawae.

<sup>25</sup> ʔalo i dere fota kokopei wh̄irape ó so seimale wh̄itamó dokoteremó dapó. I fota, Talené yae ere fo dumitei, ama ʔ kóleturaalu tao sóro betero beteteiné ʔalo dere fo mopóló diʔané wosenérapó. <sup>26</sup> Noa betené i fo dumitei, mió i alimó kae kae wou betere sek̄i alamó kisipa mutu, diʔ mió ai betere kaaetóro h̄ale betepa mo wisirapóló dapó. <sup>27</sup> Diʔ so dokopa, ti tokó falaai kisipa muaʔsé. So dokonipa, ti so dokaai keketu betaʔse. <sup>28</sup> Tépatei, diʔ kokopei wh̄i so dokaai kisipa mupa, ai dowi ala dumipó. Diʔ seimale sorapekélé wh̄itamó faai depa, ti aikélé dowi ala meipó. Tépatei, mió i alimó soró wh̄itamó dokore tuʔmó doasi sek̄i ala waalopóló kisipa mutu, diʔpaae ma fo i dere ape.

<sup>29-31</sup> Norape-ó, ʔalo i dere fota, Talené kutó diraire be de f̄lo inireteiné dapó. Mió kaae sóro so dokore wh̄irape, so dokonire aʔyóló betóo, dekené sukutu moló du betere so wh̄i ti wh̄i sukuni h̄ale betere so wh̄i aʔyóló betóo, mepaae h̄ekesené sukutu betere so wh̄i h̄ekese initere so wh̄i kaae betóo, mepaae ʔla ʔla duputu betere so wh̄i ti ʔla ʔla dupu initere so wh̄i aʔyóo, mepaae so wh̄i i haemó mole ʔla ʔla sóro taru, mepaae kutó ditutei ai ʔla ʔlapaae hosaa muóo, yaʔsóro yae. Ti noatepae, mió dané kelené i kiliti betere haeró ʔla ʔlatamota, alu deté fu beteraʔó.

<sup>32</sup> ʔalo diʔpaae i dere fota, diʔ Talené ala eróturaalu, mepaae alatamo bipi yóló, wh̄aali yaʔsóro dapó. So dokonire wh̄ita, Talené kisipa feléyópoló ama alatóro eraai kisipa mutu beteraʔó. <sup>33</sup> Téretei, so dokore wh̄ita, ama soné kisipa feléyópoló i haemó mole alatóro eraaire kisipa mutu beteraʔó. <sup>34</sup> Atéreteiné ama tué mo betatóro muni, tamo mulapó. Wh̄iné dokoni h̄ale biti soró seimale sotamota, Talené ama kutó diraire kisipa betʔ mulapó. Téturaalu, ama tikiró kepetamoné Talené ala betatóro eraaire ketek̄e bulapó. Tépatei, wh̄iné dokore sota, omané kisipa feléyópoló i haemó mole ala eraaire kisipatóro mulapó. <sup>35</sup> ʔalo i dere fota, diʔ so dokaʔsóro sesétu dumitei, Talené ala eróturaalu, mo betʔ tuétóro mulu, wisiyóló eraasepóló dapó.

<sup>36</sup> Mepaae wh̄inétamó ama dokaai tukóló betero betere so seimale doasi ba fomó h̄ale bitiré faʔsóro, dokaai kisipa mutepa, ti wisirapa dokópoló yae. Ti so dokotereteita, dowi ala meipó. <sup>37</sup> Tépatei, me wh̄iné ama tuéné h̄ekesere so seimale mepaae wh̄iné ʔpaae dokae yóló sēni, amatei h̄ale betaai dapóló kisipa mutepa, ti aikélé wisirapó. <sup>38</sup> Térapa, wh̄iné ama h̄ekesere so seimale dokotepa, ti mo wisi ala dapó. Tépatei, mepaae wh̄iné ama h̄ekesere so seimale dokoni h̄ale betepa, ti ama ai dere alané so dokore wh̄iné dere ala mo bosenó beteraʔó.

<sup>39</sup> Wh̄iné dokore so ama oma sukuni h̄ale betepa, ti me wh̄itamó fenéni omatamo h̄ale dokorapó. Tépatei ama oma sukutepa, ama tuéné ʔa me wh̄i kaetamo faaitepa, ti h̄ale wh̄itamó feni, Talepaae tué tiki tiró betere wh̄itamotóro fupa wisirapó. <sup>40</sup> Tépatei, ʔalo kisipané h̄ale wulia betere sorape kolósu, folosóro wh̄i sukutepa kae wh̄itamó dokore

sorape kolósu depa, wulia betere ala mo wisiyóló hekesetamo beterapó. Yálo i dere fota, Kótóné Dęi Kepe Wisiné yó matepa dapóló kisipa mutapó.

## 8

### *Kapala kótópaae momatere ęla nokolemó dere fo*

<sup>1</sup> Yálo i dere fota, kapala kótópaae momayóló ęale matere ęlamó dapó. Mepaae bete mole alarape dę feané kisipa siré waletei, mió dęné mo diriyóló kisiparapó. Fea ala fea atima tuęrapó du betepatei, atima doasi whę aęyóló bopé faketu beterapó. Tépateti, yaala sókó fole alané ti so whę wisiróló, kae beteraté fu beterapó. <sup>2</sup> Mepaaené kisipané fea ala ama bete wisiyóló tuęrapó du betere whęta, mepaae ala mo diriyóló kisipanipó. Atétere whę fea ala turó kisipa yaaire teórapó. <sup>3</sup> Tépateti, Kótópaae yaala sókó fu betere whęta, Kótóné mo wisiyóló kisiparapó. <sup>4</sup> Térapa, kapala kótópaae momatere alamó i dapa wosae. I haemó kae kae kapala kótó sęróló aleyale ęla me bete muni yóo, Kótóta me kae bitini, mo betętoró betóo eretei, dęné mo diriyóló kisiparapó. <sup>5</sup> Ti noatepae, so whęné mepaae i haemó ere ęla ęla ó sęmó daae mole ęla ęla kilitu, kótórapekélé, talerapekélé, dekéro betó mulapó dua dapó. <sup>6</sup> ęale betó mole so whęné ai fo du betepatei, dę Keriso so whęnéta, Kótó me kaae mei, mo betętoró beterapóló kisiparapó. Ai Kótóta, dęné Aya bitu, i haemó yó mole ęla ęla fea amatóro kaaróo, dękélé ama kisipa mole ala erópoló aleyóló beteroó, erapó. Atére kaae, dę tęteróló kaae tare whę me kae bitini, Yesu Keriso mo betętoró beterapó. Fea ęla ęlaró wisi wisi alatamo Kótóné ępaae aleyae depa, amatóro aleyóo, dęné betere betekélé ę tuęmó muóo ereteiné, ama ala dęné ęale eraté fu beterapó.

<sup>7</sup> Dęnéta, ai alarape diriyóló kisiparetei, mepaae teó wale Keriso so whęné ti diriyóló kisipanipó. Atére so whę atima kapala kótópaae momatua yaletei, ti dowi alapóló kisiparapó. Ti noatepae, atimané tuę bęruraalu kapala kótópaae matere ęla nukupa, ti atimané tuę tiki mo doraalopóló kisipa mulapó. <sup>8</sup> Atépateti, ai ęla nokole alané dę Kótó betere felekepaae dapesó fumipó. ęla néni wetere alanékélé dę doraalo meipó. Atére dere kaae, ęla nokole alanékélé dę wisiyóló beteraalo meipó.

<sup>9</sup> Tépateti, naao kisipanétamo taleyóló naaitępa ó we yaaitepa ti wisirapó. Tętutei, naao tuę sya fóló du betere alané mepaae tuę tiki dirini, bęre so whę dée nalaęsóró mo hotowaró kaae tawae. <sup>10</sup> Ti noatepae, ai kapala kótópaae moma dere bemó ęla nuku betępa, mepaae tuę tiki dirinire so whęné dię kisipa dirire so whę sya wóló, kapala kótópaae matere ęla naalo wini, halainé nukupa atima dée nalaalomeipóló kisipa mute? <sup>11</sup> Dię fea ala tuęrapó du betereiteiné, kale kisipa dirinire notei dorótu beterapó. Ti ai so whęta, dę tęteróló kaae tare whę Keriso sukuturaalu tao sale no nepó. <sup>12</sup> Atéro du betere dowi alané, tuę tiki bęre no nepaae seķę ala eróló dorótu beterapó. Atęturaalu, dę tęteróló kaae tare whę Kerisopaaekélé dowi ala erótu beterapó. <sup>13</sup> Yálo atéro, ęla nokole alanétamo no nerape dée nanóló dowi ala depa, ti ę hupu ó na momó kae naalomeipó. Ti noa yaęsóró mei, yálo dere alané atima dée nalaęsórópó.

## 9

### *Mo keriso so whęné Aposel whęrape tao senęrapó*

<sup>1</sup> Diaę kisipané mepaae dere alarapené ę dokóló muni teraae fóló bituraalu, yálo enére ala fea sęmó enęnipóló de? Dięné ęta, Talené dotęyale aposel whę bitinipóló kisipa mute? Dę tęteróló kae tare whę Yesu yálo kilinipó ere? ę Tale tuęmó bitu, diyale kutómó botokale ęlata, ti diętoró ai betere kisipanié? <sup>2</sup> Mepaae so whęné ę kilituraalu, atima tao sępóló Kótóné dotęyale aposel whępóló kisipa mutumipó. Tépateti, ę dię tuęmó bitu yálo diyale kutó kilitu, i seķęta aposel whę mo hętipó enęrapó. Ti noatepae, Talené ama fo yálo diępaae mo wisiyóló yó maleiteiné, dię tuęmó ai olere du wisinaale diaaętei kęae kolóló, ita, Talené aposel-né yale alané erale dęlepóló kisipanęrapó.

<sup>3</sup> Yálo dere ala taleyóló ę só deraai du betere whęrapené dere fo mo nisi yaęsóró, diępaae dapa wosae. <sup>4</sup> Ti dę aposel whęrapeta, Talené ama kutó dirane fae yóló dotęyalepó. Atéreteiné dęné naaire ęlaró węitamo mené dę tao sóro matepa dore?



<sup>5</sup> Mepaae *apospel* whĩrape ó, Talené nomarape ó Sipas-sépi atimané dere kaae, d̄amokélé Talepaae tué tiki tiró betere so dokóló, sotamo wusuró Talené ala eraté kotere dore?

<sup>6</sup> Mepaae *apospel* whĩrape atima kutó dini h̄ale betepa, Banabas d̄amo Talené kutó diróturaalu, mo naaitere ɔla kutókélé d̄amoné maaté s̄umó dinérapóló kisipa mute? Talené kutó diratere so whĩ feanétóro dinérapó.

<sup>7</sup> Bóe dele *ami* whĩrape atimané nokole ɔlaró bóe dele ɔla ɔlatamo atimanétei dupu dua de? Mepaae whĩné ama kutómó biliyale *wain* képi du ɔlumétepa sóro nukumié? Mepaae whĩ atima whaatere *meme* hupuné aw̄a tepeyóló nukumié? <sup>8</sup> Ȳalo i deté wale fota, mo whĩné mole kisipa sya fóló dapóló de? Ti ȳalo ai deté wale fo kaae, kale tukóló muló betere fonékélé, dumié? <sup>9</sup> Ti noatepae, Moses-né kale tukóló muló betere fo as̄ere tuamókélé i fo kaaetóro erapó.

“Kale *bulmakau* hupuné *whit* o du t̄eɣya deté kuturaalu, mepaae sorokóta deretei ɔ n̄ópóló, k̄ulumu faaraɔse,”

Ti Kótóné ai ere fo-a, mo *bulmakau* hupumó kisipa mutu yaleé? Mo meipó. <sup>10</sup> Ai fota, d̄a tao saai kisipa mutu erapó. Ti noatepae, kutó sóro ɔla wae bilitere whĩró ɔla ɔlumétepa sere whĩtamo nalo bukóló saai kisipa mutu, atimaamo wusuró depe tukó wei ala du betepapó. <sup>11</sup> Mepaae whĩné ɔla wae bilitu dere kaae, d̄a d̄ia tuamó bitu, diaaɔ kepe bete tao sóro wisiratere ala du betalepó. Atére kaae, mo kutómó ɔla ɔlumétepa sóro me whĩtamo bukutu dere kaae, d̄a wote yaɔsóro mo ɔla diaaɔ tao sóro matere ala dore? <sup>12</sup> Talené kutó diratere whĩrape tao sóro ɔla matere alatamo donopa, ti d̄a tao sóro matere alakélé mo turó donorapóló kisipa mutapó. Atéroró matere ɔla d̄ané senépateti taaralepó. Aita h̄ale mei, d̄a *moni* ó me ɔla saaire kutó ditere nisiyóló, Kerisoné ama fo wisi wosaaire t̄u seséyaɔsóro yalepó.

<sup>13</sup> Mepaae momatere be kaae tare whĩrapené momatere bepaae sóro wale ɔla buki atimané nukua deretei, diaaɔ kisipanié? Atétere kaae, Talepaae h̄ale melóló simó suk̄ȳlaa dalatere tiki kaae tare whĩrapenékélé, atima nenére ɔla kwiapaae nukua erapó. <sup>14</sup> Atétere kaaetóro, kale fo wisi yó matepa wosetere so whĩrapené, ai fo yó matere whĩrape atimané ȳaȳare ɔla ó nokole ɔla tao sóro melae yóló Talené tukóló muló betepapó.

<sup>15</sup> Tépateti, ɔ ȳaȳare ɔla diaaɔ tao sóro melaaire donopatei, saalo meipó yalepó. Ȳalo i as̄etu betere alata, d̄iané ɔ ȳaȳare ɔla melópóló dumitei, ai fo wisi diaaɔ wisiyóló wosópóló kisipa mutu, ɔ h̄ajtamo yó mótu betalepó. Ai fo wisi ȳalo d̄iapaae yó maletaimó dupu salepóló, mepaae whĩrapené ɔ eratere fo yaɔsóro kisipa mutu yalepó. Ti mepaae whĩné ȳalo h̄ale yó mótu betere ala seséturaalu, ɔ tao sóro *moni* ó me ɔla melaɔsóro ɔ miótitei sukutepa wisirapóló kisipa mutapó. <sup>16</sup> Tépateti, Kótóné fo wisi ȳalo yó materemó ɔ bopé faketerere ala enénipó. Ti noatepae, Talené ama erae dere fo taaréni, mo yó manérapó. Ai fo wisitamo ȳalo yó menitepa, ti ɔpaae eraaire sek̄i alamó mo doasi wirapó. <sup>17</sup> Mepaae whĩné ai fo wisi ɔpaae yó melae yóló s̄eni, ȳalo kisipanétei yó mótu betepa, ti ȳalo saaire dupu wisi mulapó. Talené ɔpaae dirae yale kutó ȳalo kisipané diréni, mené s̄eteremó dirótu betepa, ti me dupu muni, h̄ale erae ere fo maaté sya fu betepapó. <sup>18</sup> Ti ȳalo ai saalopó dere dupu-a, noa ɔlaé? Aita Talené fo wisi h̄ale yó materemó, tao sóro matere ɔla saaire donopatei sinipó. Tétu, Talené fo wisi feléi kisipatamo h̄ale yó matere alata, ti ȳalo dupu wisi ai ape.

<sup>19</sup> ɔta, mené wae sóro kutó diratere whĩ bitinitei, ȳalo kisipané enére ala bet̄a du betepapó. So whĩ mo turó Yesu Kerisoné fake betepapóló kisipa mutu, ȳalotei ɔ atimané wae sóro kutó diratere whĩ aɔyóló i betere ape. <sup>20</sup> Juda fake so whĩ Yesu Kerisoné fake beteraai kisipa mutu, ɔ Juda fake betere kaaetóro betalepó. ɔta, Moses-né as̄eyóló muló betere foné t̄eteróló kaae tare aɔmó bitini, ai fo sya fu betere so whĩ Yesu Kerisoné fake beteraai dapóló, ɔ ai fo sya fu betere so whĩ aɔyóló betalepó. <sup>21</sup> Moses-né as̄eyóló muló betere fo tuénire fake so whĩ Yesu Kerisoné fo wosóló, ama fake betepapóló, ɔ ai fo tué inire whĩ aɔyóló yó mótu betalepó. Ȳalo i dere fota, Kótóné tukóló muló betere fo munipóló dumitei, ɔ Kerisoné tukóló muló betere foné t̄eteróló kaae tare aɔmó betepapóló dapó. <sup>22</sup> Tué tiki tiró bitutei, bére so whĩ atima tué tiki diriyóló tiró betere

so whj kaae beteraai kisipa mutu, e tuę tiki bére so whj aqyalepó. E so whj tuamó bitu, atimané kae kae du betere alatóró sya fóló du betaleteita, ti so whj mo turó aluni, Talené tao sópóló kisipa mutu yalepó. <sup>23</sup> Yalo i du betere alata, kale fo wisi so whj feané wosóló fakeróo, ai fo wisiné erótu betere wisi wisi ala epaaekélé eratepa sóo, yaai kisipa mutu du beteraipó.

<sup>24</sup> Mepaae ęla ęla saai whj fea sururu yóló fotei, dęle muló betere tikimó sókó fole whjné betę dupu sua deretei, diaaq kisipanié? Atétu dere kaae, ęla ęla saairaaalu ketekętamo sururu yóló fu betae. <sup>25</sup> Atei kae kae melaa dere whjrape hęle bitini, atimané tiki fotokę buópóló ęla nokole alakélé, kae kae dere alakélé, hapólupatei, betere dokę sę sęyóló, mo wisiyóló sya fu beteraipó. Atétere whjrapené su betere topo taota, sawa sukamó maaté muóló doyaalotei, dęné saalopóló i bope du betere ęlata, dokélé ini, mo ti muó tawaalopó. <sup>26</sup> Atérapa, mepaae whj furaalu kisipa tekeyóló feni, hęle hęko tętamo yóló fu dere kaae, Talené ala yalo hęko erótumipó. Naase dele whjné naasetamo duraalu, hęle hęko tikimó dini, mo kelepaamótóró du dere kaae, e Talené ama dęle muló betere tikimó sókó faai hęle fu beteraipó. <sup>27</sup> Atétere kaae, yalo dere alakélé tikiné hękesere ala hęko yaqsóró, yalo tiki yalotei hapólui ala tuępaae mulóturaalu, wae sóró kutó diratere whj kaae, tętéróló kaae tarapó. Aita, noa yaqsóró meipó. Mepaae whjné epaae duraalu Talené fota, so whjpaee mo wisiyóló yó maletai, ai tuamó yę hęsókó feleteiné naao doimó mulale dupu saalomeipó yaqsóró dapó.

## 10

### *Dée naqsóró Isarael fakené deté wale ala dosęayóló kisipa muae*

<sup>1</sup> No nerape-ó, ita noa ala yaqsóró dumipó. Dę Juda fake firale noutererapepaae erale ala diaaq kisipa yaasepóló i dapa wosae. Atima fea kitikiné ęlisóró fu betepa, ai kitikitóró sya fóló, kale doasi węi kęlakélé tuamó tukóló mo hae tiki hęlepa atima tęyóló fipakalepó.

<sup>2</sup> Atima Moses-tamo touyóló kitiki aomó fóo, węi kęla tuamó tukóló fóo yaleteita, atima fea Moses tuamó węi tópipakalepó. <sup>3-4</sup> Atima fea Talené Kepené dere ala tuamó sęró dorowale mo betę ęlatóró nóo, węikélé mo betętóró nóo, yalepó. Ti noatepae, mo whjné kelené kelenire Kepe atimatamo kwęalepó Ai Kepe tuamó ere kane fake dolomó sorokó wale węi nukua yalepó. Ai betere bete matere węi sorokó wale kane faketa, ti me kae mei, dę tętéróló kaae tare whj Kerisótórotipó. <sup>5</sup> Téyaletai, atima mepaae turó so whjné dere ala Kótóné kolóló ę hękesenipó. Atéyale betené atima sisiraae fupa, so whj bitini hęle kópu kęae fi tikimó hęko dourótua yalepó.

<sup>6</sup> Atima atéro sisiraae feleteita, tuę tiki turóné dowi ala yaai eķęle du betale alané erapó. Mió dękélé atima yale kaae yaqsóró, tó tikiné eķęlere ala dęné hosaa tuamó mulaqsóró kisipa mulatere fo i dere ape. <sup>7</sup> Mepaae so whj atima kapala kótópaae momatu yale kaae, mió diaaękélé yaęse. Ti noatepae, ašemó i fo erapó.

“Talené so whjta, Kótó tuęnire so whjta mo touyóló bitu, kapala kótó doi sóró horóturaalu, doasi ęla deyóló nuku betalepó. Atéturaalu, atima fea sama sóró keyaa fole węikélé mo dekéro nóo, sotamo nópu nokole alaró kae kae dowi alatamo hękese yóló hęko yóo, du betalepó,”

<sup>8</sup> Atima mepaae nópu nuku betale alané, betę be dęmótei 23,000 so whj sukęlepó. Atima atétu betale kaae, dękélé yaqsóró i dere ape. <sup>9</sup> Atima mepaae so whjné Tale kęae kelaai sę saleteiné, Talené dowi wulirape dotonóló atima dóló sisiraae faralepó. Atérapa, dęnékélé Tale sę sere ala yaęse yóló dapó. <sup>10</sup> Mepaae so whj atima ęlisóró fole whjrapetamo dokó dokó depa, Talené whj dóló kemerótu betere *ensel* dotonóló, so whj mo turó dóló kemeralopó. Atérapa, diękélé atęyaqsóró me whjta mo dokó dokó dere ala yaęse.

<sup>11</sup> Take betale so whjpaee eraté wale alarape mepaae so whjné dosęayóló wituraalu kisipa sópóló, mené aseyóló muló beteraipó. Keké nale alimó kaae sóró i ala yaalopó deté wale forape mo dokonóló, mió i kemetere alimó dępaae mo erótu betepa kelerapó.

<sup>12</sup> Térapa, mepaae so whj de me dowi alané dée néni diriyóló beteraipó dere so whj dię, dée naqsóró, mo wisiyóló kaae tawae yóló, dęla fo i dere ape. <sup>13</sup> Dowi ala yópóló sę sere ala

diapaae maaté dumi, i haemó betó mole so whi feapaaekélé wua dapó. Tépatéi, Kótóné so whi tao su betere ala hãle yó taru, diapaae ai erótu betere sũ sere ala mo dekéro eréni, diaaõ belenére sũtóro erótu beterapó. Mepaae dowi ala yópóló sũ supa, diã dée néni fotokõ buóló, ai seke beleyópóló, Kótóné ama so whi tao sere ala hãle yó tareteiné, diã wisi tikipaae sókó faaire tũ munaalopó.

*Yesuné tikiró faketaimo nukuraalu, kapala kótópaae kisipa muóló detere qlatamo touróló naõse*

<sup>14</sup> Térapa, yaõ hosaa mole ne norape-ó, kapala kótópaae momatu betere ala tuãmó bitini, mo tika kae betae. <sup>15</sup> Diã fosó fosói kisipa mole so whitamo betepa, ti yaõ i dere fo taleyóló kisipa yae. <sup>16</sup> Talené dã wisiróturaalu, sókó farale sameatóro dã fea touyóló bitu, mo kée yóló nukua dumié? Mo betã bred o bulatóro terekeyóló nuku dere kaae, Kerisoné ama tikimó erale wisi wisi ala dã feané sumié? <sup>17</sup> Ti noatepae, dã fea mo betã o bulatóro terekeyóló nokoletiné so whi fea mo betã tikitóro daale ala hãkearóló yó matapó.

<sup>18</sup> Israel so whiné du betale ala diãné kisipa muãe. Talepaae momaturaalu, kapo tómó biliraterere q̄la mepaae so whinékéle nukua yalepó. Atéyaleteita, ai momaraterere ala Talené wisirateretei atimakélé sirapóló hãkearó betere ala diaaõ kisipanié? <sup>19</sup> Mo whiné naasené Kótó sũrólo aletu betere qlaraperó ai kapala kótópaae hãle matere alatamo, mo bete mulapóló yaõ diapaae du betere? Meipó. <sup>20</sup> Tépatéi, Kótó tuénire so whiné kapala kótópaae hãle matere qlata, mo Kótópaae meni, dowi keperapepaae mótu beterapó. Atétere qlatamo diaaõ nuku betepa, ti ai keperapené du betere ala diapaae tekaalopó. <sup>21</sup> Taletamo betã kisipa muóló, nokole wẽi nukuraalu, dowi keperapetamo betã kisipa muóló nokole wẽikélé touróló nenénipó. Talené doi sóro horótu detere q̄la noó, dowi keperapené doi sóro horóturaalu detere qlakélé nóo dere alata, wisini mo dorapó. <sup>22</sup> Ti dã ama so whi bitutei, dowi kepetamokélé fulumu du betere alata, Talené dãtamo doasi fopaae buópóló sesemerótu beterapó. Ti aita, Talené ama bole fotokõró dãné bole fotokõtamo sũrapóló de?

*Kisipa tiró betere so whiné yaaitere ala mené seséni, atima sũmó enérapó*

<sup>23</sup> Fea kae kae ala yaaire fo muni sũmó enépatéi, ai dere alarapené so whi wisiyóló beterópóló tao senénipó. Kae kae yaaire ala feata, fo muni sũmó enépatéi, mepaae alané Tale tuãmó bitu kisipa tiki tiraterere ala wisiraté fumipó. <sup>24</sup> Mepaae ala duraalu, diã maaté wisiyóló betaaire alamó kisipa muni, mepaae so whikélé wisiyóló beterópóló kisipa mutu, erótu betae.

<sup>25</sup> Hupu na dotonaterere tikimó duputeretei naairaalu, netéyale qlaé yóló woseni, hõko nó betã yae. <sup>26</sup> Ti noatepae, i fo aseýóló muló beterapó.

“I haeró ere q̄la qlatamo feata, Talené amatórotipó.”

<sup>27</sup> Mepaae tué tiki tirénire so whiné diapaae q̄la naai ape depa, fóló naairaalu neté yale qlaé yóló woseni, hõko nó betã yae. <sup>28</sup> Tépatéi, mepaae whiné duraalu, “Ita kapala kótópaae momayale qlapó,” depa ti naõse. Ti ai whi ã haleturaalu, ama tué tiki doyaõsóro dapó. <sup>29</sup> Yaõ i dere fota, naao kisipa sekeýóló kõpaae faõsóro dumitei, yaõpaae ai fo yale whiné naao dere ala kilitu, ã kisipa sekeyaõsóro dapó. Ti yaõ kisipané yaaitere ala du betepatei, mepaae so whi atima tuéné yaõ dere ala taleyóló ẽ noatepa só derótu betere? <sup>30</sup> Mené ẽpaae q̄la naai ape depa ai q̄la naairaalu, Talepaae mo kée yóló nuku beterapó. Atéro nukupatei, mepaae whiné yaõ q̄la nokole alamó, ẽ noatepa só derótu betere?

<sup>31</sup> Atérapa, diaaõ q̄la nokole ala ó wẽi nokole ala ó mepaae dere alarape fea so whiné kilituraalu, Kótóné doi betã doasi muópóló yae. <sup>32</sup> Atéturaalu, Juda fake ó, Krik fo bole fake ó, Kótóné so whi fea dée nalaõsóro me noa kaae ala depa, ti tué tekeyóló yae. <sup>33</sup> Ti yaõ dere alakélé hõko dumi, so whi feané wisirapó yópóló, tué tekeyóló du beterapó. Ti noatepae, yaõ du betere alata, ẽ maaté wisiyóló betaai kisipa muóló dumi, Kótóné so whi fea aluyaõsóro, wisiyóló beterópóló tao saaire ala betã du beterapó.

## 11

<sup>1</sup> Téturaalu, Yesu Kerisoné yale ala yalo sūróló du bitu dere kaae, yalo dere alakélé diñané sūróló yae.

*Talepaae momaturaalu etéro yae yóló dere fo*

<sup>2</sup> Diā Talené ala eróturaalu, ðané diāpaae yae yóló male alarape diaaḡ kutirimó muló, wisiyóló sya fóló erótu betereiteimó, mo kée yóló yalo diā dukirótu beteraḡ.

<sup>3</sup> Dā whi feané topota, so whi teteróló kaae tare whi Keriso betóo, soné topo ti whi betóo, Kerisoné ama topo ti Kótó betóo eretei, diaaḡ kisipa yaasepóló i dere ape.

<sup>4</sup> Mepaae whi dené Talepaae momatere alaró Talené kóló whiḡrapené ere fotamo yó matere sukamó, ama mo topo me ḡlané husiratepa, ti ḡ teteróló kaae tare topotei haleratapó. <sup>5</sup> Mepaae so dené Talepaae momaturaalu, ó Talené kóló so bitu, ama fo yó matere sukamó, kutiné ó me ḡlané ama topo husirénitepa, ti ḡ teteróló kaae tare topotei haleratapó. Ama topo husiréni ḡleḡpatei, Talepaae moma depa, ti ama topo niki sakere aḡrapó. <sup>6</sup> Mepaae so denétamo ama topo niki me ḡlané husiraalo hótēpa, ti ḡlekeróló tikinérápó. Ama topo niki turó saketēpa, ó tikinalemó ḡ halenérápóló kisipa mutēpa, ti me ḡlané husiranérápó. <sup>7</sup> Ti whiḡta, Kótóné ama kae ere ðeró asotamo sūróló alereteiné, momatere ala ó fo yó matere ala yaai, ama topo me ḡlané husiranénipó. Téḡpatei, so betere alata, whi tao sóró hale horaairaalu erapó. <sup>8</sup> Ti noatepae, take soró whiḡtamo kaarale sukamó, whi so tuḡmó kaani, sotei whi tuḡmó kaaró beteraḡ. <sup>9</sup> Atére kaae, Kótóné whi alereteita, so tao sópóló ini, soné whi tao sópóló, kisipa mutu erapó. <sup>10</sup> Atére alaró *ensel*-rape betere alatamomó kisipa mutu, sorape atima fea whi aḡmó beteraḡóló kisipa yóḡpóló, ama topo me ḡlané husiranérápó.

<sup>11</sup> Téḡpatei, Tale tuḡmó bitu so whi meiyóló ama wotoró betóo, whiḡkélé so meiyóló ama wotoró betóo, inipó. <sup>12</sup> Ti noatepae, take sota whi tuḡmó sókó wóo, miómo soné deyóo whi deyóo du beteraḡ. Téḡpatei, ai alarape feata, Tale tuḡmótóro kaarótu beteraḡ. <sup>13</sup> Yalo i dere fo wosóló diaaḡḡteitaleyae. Sorape atima topo me ḡlané husirénirutei, Kótópaae momatēpa ai wisire? Mo meipó. <sup>14-15</sup> Whiḡné ama topo nikitamo ḡloratēpa, ti ḡ hale yóo, soné ama topo niki ḡloratēpa, ti ḡ dukiróo yóḡpóló, erapó. Ti aita, ama ere alapóló kisipa yóḡpóló, erapó. Ti noatepae, soné ḡloi topo nikita, ama tiki husuróló eró beteraḡ. <sup>16</sup> Mepaae whiḡnétamo i dere fo woseni, hóróló dowḡae fu betēpa, ti atei kaae so whiḡpaae ðané ó kae kae hae kwiamó betó mole Keriso fake so whiḡnékélé me ala yaaire tu kae muni, ðā feané mo betḡ alatóro yó tarapó.

*Taléné ḡla nokole alamó ere fo*

<sup>17</sup> Yalo diāpaae i ala yae, i ala yaḡse yóló i dere fota, diaaḡ du betere alamó wisirapóló yalo diā dukiróturaalu dumipó. Ti noatepae, diā touróló du betere alané so whi só deróló dorótu betereiteiné, mepaae dere wisi ala teteró beteraḡ. <sup>18</sup> Yalo diāpaae folosóro dere fo i ape. Diā tourótua dere sukamó, fea betḡ kisipa muni, fake tekeyóló kae kae betó mulapó dere fo yalo wosalepó. Diā tuḡmó ai ala mo du dapóló kisipa mutapó. <sup>19</sup> Diā fea betḡ kisipa muni, me fakené dere ala kae, me fakené dere ala kae du betereitei, Kótóné kḡae kolóló, i faketa mo donorapó deretei mo so whiḡné kolóḡpóló ḡḡkearatapó. <sup>20</sup> Diā fea betḡmó touróló bitu nokole ḡlata, Talené ama erale alamó, ama doasi doi mulóturaalu nokole aḡnipó. <sup>21</sup> Ti noatepae, diā atéro ḡla nukuraalu, so whi fea wóḡpóló kaae tani, mepaae so whi ḡoko hapale nukua dapó. Diā ḡla betḡmó bitu mepaae whi wotené sukóo, mepaae whi wēi ðekéro nóló keyaa fóo, du beteraḡ. <sup>22</sup> Ti diā mo ḡlaró wēitamo naaire mo be tēnipa ðe? Atétu betere alané Kótóné touróló betéro betere so whi ḡale ḡla aḡróo, mepaae ḡla ḡla meire so whi halerótua yóo, du beteraḡ. Diaaḡ ai du betere alamó, yalo diāpaae noa fo yaaloé? Aita, wisi ala dapóló yalo diā dukiranére? Mo meipó.

<sup>23-24</sup> Ti noatepae, Talené ḡpaae yó matēpa yalo diāpaae yó male fotei, momó i dere ape. Tale Yesu dóḡpóló eleké ðeale dikitamo *bred* o tao sóró Talepaae mo kée yóló, kolokó daalu yóló mótu duraalu, “Ita, yalo diā tao suraalu, matere tikipa diaaḡ nukuraalu, yalo yale alamó ḡ kisipa keteréni, tué yó taru nae,” yalepó. <sup>25</sup> Atéro ḡla nóló kemetēpa, ḡla

nuku yale kaaetóro wẹi belere wuti tao sóro duraalu, “I wẹita, yalo sókó falaaire samea Kótóné ama so whị tao saalopóló ere kisi fo dirirótu betera. Tera, diẹ i wẹi nukua dere dokọ yalo yale ala tuẹ yó taruraalu, i ala hẹle deté fu betae,” yalepó. <sup>26</sup> Ti noatepae, betere dokọ i *bred* oró wẹitamo nukulétóro fu betaalopó. Atétere alané, Tale sukẹle ala hẹkeamó yó maté fóló, ẹ wale sukamó sókó faalopó.

<sup>27</sup> Atéra, mepaae so whị denétamo Talené *bred* o ó wẹi kisipa tekeyóló nénitepa, ti Talené ama tikiró sameatamo bete muni, hẹle ọla aqratereteiné, dowi ala dapó. <sup>28</sup> Ai ọlaró wẹitamo nokole alata, doasi bete mole ọlapóló kisipa muóló, folosóro ẹ tuamó mole ala tuénéte taleyóló nukupa, ti mo wisirapó. <sup>29</sup> Ti noa yaşóro meipó. Mepaae whị dené ai wẹiró ọlatamo nukuraalu, Talené tikipóló kisipa muóló neni hẹle hẹko nuku betepa, ti Talené ẹ só deraaire ala amatei eratapó. <sup>30</sup> Atétu betere alané diẹ tuamó mepaae so whị turó fotokọ buni, bé yóo, mepaae mo kisi daayóo, mepaae so whị mo ti sisiraae fío du betera. <sup>31</sup> Tépatei, ẹané hẹsókó fóló du betere ala ẹanéte taleyóló donoratepa, ti Talené ẹ só deraalomeipó. <sup>32</sup> ẹané du betere ala Talené ama taleyóló ẹ i haemó hẹle betó mole so whịtamo touróló só deraşóro, ẹané du betere dowi ala taaróló tu wisipaae fọpóló donoróturaalu, ama ẹ deké su betera.

<sup>33</sup> Atéra, yalo ne norape-ó, Talené ọlaró wẹitamo nokole sukamó, so whị fea betamó tourale wapa naasepóló, kaae tawae. <sup>34</sup> Diẹ mepaae so whịtamo wotetepa, ti mo ọla diaaq bemó nóló wonerapó. Ti diẹ atéro fea touróló bitu, du betere ala Talené taleyóló diẹtei só deraşóro dapó. Ẹ aipaae wale sukamó, yalo i dere fo tómó mepaae diẹ donorate feakéle yaalopó.

## 12

### *Mepaae so whị tao sọpóló, Ẹi Kepe Wisiné hẹle matere ala*

<sup>1</sup> No nerape-ó, Talené Ẹi Kepe Wisiné hẹle matere alarape diẹ tuéni, kọló kọló yaşóro i dapa wosae. <sup>2</sup> Diẹ Keriso betaai hẹle betale alimó, fokéle initere kapala kótoraepaae tuẹ tiki tirópóló, netéro mepaae alané diẹ kọpaae ẹlisóro felerópó. <sup>3</sup> Diẹ ai ala ereteiné yalo diẹpaae i dere fo wosae. Kótóné Ẹi Kepe Wisiné mepaae so whị fotokoratepa, “Yesu mo ti dorópóló yae,” fo mo enénipó. Mepaae so whị Ẹi Kepe Wisiné fotokórenitepa, ti “Yesuta, ẹ tẹteróló kaae tare Talepó,” fo mo enénipó.

<sup>4</sup> Talené ama ala erópóló, mo betẹ Ẹi Kepe Wisinétei kae kae ala erópóló, so whị feapaae hẹle dokórotu betera. <sup>5</sup> Mepaae Keriso so whịné Talené ama so whị tao saaire ala kae kae mupatei, ai alarape fea tẹteróló kaae tare Tale mo betatóro betera. <sup>6</sup> Ai betẹ Kótónétóro so whị fea tuamó kae kae alarape fea erótu betera.

<sup>7</sup> Talené so whị mo fea wisiyóló beteropóló, Ẹi Kepe Wisiné ama erótu betere kae kae wisi ala hẹkearóturaalu, so whị feapaae betẹ betẹ yóló dokórotu betera. <sup>8-10</sup> Betẹ Ẹi Kepe Wisinétei, me whipaae ti mepaae Keriso so whị fosó fosóre ala yó melópóló melóo, me whipaae ti Kótóné mo bete mole fo tuẹ yópóló, yó melaaire ala melóo dere alata, mo betẹ Ẹi Kepe Wisinétóro erótua dapó. Me whipaae ti Kótóné doasi kelemei ala mo eraalopóló, tuẹ tiki tiratere ala melóo, me whipaae kae kae kisi bete wisiratere ala melóo, me whipaae kelemei ala erópóló doasi fotokọ melóo, me whipaae Kótóné ama kọló whị beteroo, me whipaae ti fea dere ala taleyóló, ita dowi kepené dapó, ita Talené Kepe Wisiné dapóló kaae kolóló tuẹ dere ala melóo, me whipaae ti kae kae be fo dere ala melóo, dua dapó. <sup>11</sup> Ai dosayale alarape feata, mo betẹ Kepenétóro eratapó. Tétu ama kisané enere alatóro sya furaalu, so whị feapaae betẹ betẹ yóló dokórotu betera.

### *Betẹ tikimótei kae kae ọlarape daale fo*

<sup>12</sup> Mo whịné tikimó hó naase kele mepaae kae kae ọla fea daae molete, tikita ti mo betatóro daalapó. Atere kaae, ẹ tẹteróló kaae tare whị Keriso ẹ tikimó ẹ fea olekeyóló mo betẹ tikitóro daalapó. <sup>13</sup> Ti noatepae, betẹ Ẹi Kepe Wisiné ẹ fea wẹi tópuróturaalu, Juda fake so whịkéle, Krik fo bole so whịkéle, wae sóro kutó diratere so whịkéle, atima



kõlené betere so whĩkélé, fea mo betã tikitóro alée faralepó. Até duraalu, so whĩ fea wẽi nokole depa betã wẽi nuku dere kaae, ðã fea betã Ðei Kepe Wisitóro sópóló malepó.

<sup>14</sup> Whĩné mo tikimó betã ðla maaté daani, kae kae ðla fea dae mulapó. <sup>15</sup> Hóné duraalu, ðta naase meireteiné ai tikitamo olekenipó depa, ti hó ð fesekéé fóló kae daale? Téní, tikimótóro olekerapó. <sup>16</sup> Woséliné duraalu, ðta kele meireteiné tikitamo olekenipó depa, ti woséli ð ðaae fóló, kae daale? Téní, ð tikimótóro olekerapó. <sup>17</sup> Tiki turótamo keletóro daauşóro, ti wosetere ala netéro wuáé? Tiki turótamo wosélitóro daauşóro, ti kèlaa sere ala netéro wuáé? <sup>18</sup> Ti tikimó daale kele, naase, hó mepaae kae kae ere ðla fea Kótóné ama kisipané etéro eraalopó yale alatóro eró beterapó. <sup>19</sup> Ai ðlarape featamo betã ðlatóro daauşóro, ti tikipó fo nétéro wuáé? <sup>20</sup> Ti hó naase, kele, kae kae ðlarape fea dae moletei, betã tikimótóro olekéé mulapó.

<sup>21</sup> Kelené naasepaae duraalu, “Me ala yaairaa, ð yã yãyanipó,” fo enénipó! Toponékélé hópaae duraalu, “Me ala yaairaa, ð yã yãyanipó,” fo enénipó! <sup>22</sup> Atei fo ini, ðané tikimó mepaae dae mole sawa doi munire ðlarape meitepa, ti ðané tiki mo wisiyóló betere ala enénipó. <sup>23</sup> Ðané tikimó dae mole mepaae kelaalo kokõ inire ðlarape kokõ yópóló, ðané aurótua dapó. Ðané tikimó dae mole mepaae keletepa haletere ðlarapeta, ti kutiné kinótua dapó. <sup>24-25</sup> Mepaae keletepa hale initere ðlarape, ti ðané mo hotowayóló kinótimpó. Tépatéi, Kótóné so whĩné tiki aleturaalu, mepaae doi munire ðlaraperó doi mole ðlarapetamo dei kisipa mutu, bóe dóló fake tekeyaşóro, doi munire ðlarapekélé Talené tao sóro doi muaaire ala eralepó. Tétu, tikimó dae mole ðlarape betã kisipa muóló, u tao su i tao su du beterópóló, Kótóné atéro touróló daalalepó. <sup>26</sup> Ai ðlarape betãkótamo sekẽ supa, ti featóro sekẽ sóo, mekó doasi doi mulatere ala depa, ti mepaae ðlarapekélé fea touyóló, hẽkesetamo mo kée yóló haĩ yóo, du beterapó.

<sup>27</sup> Atétere kaae, ðia fea ðã tẽteróló kaae tare whĩ Kerisoné tikimótóro olekereteiné, ðia fea ama tikitóro daalopó. <sup>28</sup> Kótóné touróló beteró betere so whĩ tuãmó folosóro Kótóné fo erópóló, dotẽyale aposel whĩrape sóro beteróo, ai sisópaae Kótóné fo yó matere kóló whĩrape sóro beteróo, ai sisópaae yó matere whĩrape sóro beteróo, ai sisópaae doasi kelemei alarape eraaire so whĩ sóro beteróo, ai sisópaae kae kae kisi bete wisirópóló sóro beteróo, ai sisópaae mepaae kae kae ala dere tuãmó bipi depa tao saaire so whĩ sóro beteróo, mepaae dere ala mo donotóro deté fu beterópóló sóro beteróo, ai sisópaae mepaae so whĩ kae kae be fo yópóló, sóro beteróo, erapó. <sup>29</sup> Ti ai so whĩ featóro Kótóné dotẽyale aposel whĩrape betere? Atima featóro Kótóné fo eratere kóló so whĩ betere? Meipó. <sup>30</sup> Atima featóro Kótóné fo yó matere so whĩ betere? Atima feanétóro doasi kelemei alarape erótua de? Mepaae so whĩné kisi bete wisiratere Kótóné atima feapaaetóro melaléé? Kae kae be fo-a, atima feané du betere? Ðei Kepené yó matere kae kae be fo fetere ala feané dua de? Mo meipó. <sup>31</sup> Ti so whĩ fea tao saaire ala betã sené yóló ekẽle du betae. Talené kae kae ala eraaire tũ wisi mió yãlo ðiapaae i dere ape.

## 13

### *No nerapepaae hosaa muóló yaala sókó fole ala*

<sup>1</sup> ð tuãmótamo so whĩpaae yaala sókó fole ala munirutei, Talené ala eróturaalu, mo whĩné bole kae kae be fo ó *ensel*-rapené be foné du betepa, ti hãle fo whaaayóló so whĩ wisinarótu beterapó. <sup>2</sup> Ðei Kepe Wisiné ð fotokõratepa, Kótóné kóló whĩrapené dere foró kinó betere fotamo fea yãlo tuẽ yóo, Kótóné bete mole fo so whĩpaae yó melóo, mepaae hasi fosópaae ai dae mole tiki taaróló, kaepaae daane fae yaaire tuẽ tiki tiratere alakélé şumó yóo epatei, yaala sókó fole alatamo ð tuãmó munipa, ti ð mo hãle ðla kaaené kelerapó. <sup>3</sup> Yãlo mole ðla ðla fea yolealere so whĩ tao sóro melóo, Talené ala eróturaalu mepaae so whĩ tao saai dapóló kisipa mutu, yãlo tikikélé mené simó sukũlaa dalópóló melóo duraalutei, yaala sókó fole ala ð tuãmó munipa, ti Talené emó me dupu melaalomeipó.

<sup>4</sup> Mepaae so whĩpaae yaala sókó fu betere so whĩta, kae kae sekẽi ala wapakélé, me ðla meipóló dua beleyóo, naameyóló mo dua bitu wisi ala betã eróo, du beterapó. Yaala sókó

fole whjné me whjné dere ala kilitu, ẹkélẹ etei kaae ala enée yóló dei kisipa muóo, nene yóló bopé fake yóo, doasi whjńóló kisipa mutu mepaae so whj só deróo, mo enénipó. <sup>5</sup> Yaala sókó fole so whjné, mepaae so whjné inire alamó họko haleraterere ala ini yóo, atima kisipa felé yaaire ala maaté ini yóo, fopaae butere ala hapale ini yóo, mepaaené eraterere dowi ala kwia tokọ melaaire kisipa muni yóo, erapó. <sup>6</sup> Mepaae yaala sókó fu betere so whjta, dowi ala tuámó hẹkeseni, mo bete mole ala wisimó betą mo kée yóló hẹkesetu beterapó. <sup>7</sup> Yaala sókó fu betere so whjné atima ne norapepaae sekẹi ala eraqsóró sesé yóo, Talené tao saalopóló kisipa mutu, tuẹ tiki tiraterere ala taaréni, betere dokọ hąle yó tawóo, take nalopaae Talené dąpaae wisi ala eraalopóló kisipa tiróo, kae kae sekẹi ala wapakélẹ haepaae derepéni, betere dokọ hąle beléetóró tawóo, du beterapó.

<sup>8</sup> Kótóné kọlọ whj bitu, ama fo erótu betere alakélẹ me sukamó taalóo, kae kae du betere be fokélẹ kemeyóo, doasi kisipa sere alakélẹ kemeyóo yaalotei, yaala sókó fole ala betą mo kemekélẹ ini, hąle muótóró tawaalopó. <sup>9-10</sup> Ti noatepaae, mo bete mole fo dąné tuẹpatei, mo turó tuẹni yóo, dą Kótóné kọlọ whj bitu, ama dąpaae yó male fo dąnémo mepaae so whjpaee mo turó yó meni yóo du beterapó. Tépateti, mepaae alarape Talené ama mo turó eraterere alimó, mepaae eréni hąle kwia mole alarapekélẹ fea aluraalopó. <sup>11</sup> Ẹ ketei kaae betale sukamó, yąlo dere fokélẹ keteiné fo kaae yóo, tuẹkélẹ keteiné tuẹ kaae muóo, mepaae ala bete diriyóló tuẹ deté fole alakélẹ, keteiné dere ala kaae yóo, yalepó. Téyaleteti, ẹ doa yóló whj bitu, take ketemó deté wale ala mo ti taaralepó. <sup>12</sup> Mió dąné i kilitu betere alata, bete diriyóló kilini, aso asore klas-mó kelepaa kilitu dere kaae erapó. Tépateti, nalo kelepaa kąaetamo duraalu, ti mo diriyóló kelaalopó. Mióta, mepaae ala dąné tuẹretei, mepaae wisiyóló tuẹnipó. Talené ẹ mo turó diriyóló tuẹru ere kaae, take yąlokélẹ tuẹ yaalopó.

<sup>13</sup> Mió i alimó mole doasi bete alarape i ape. Tuẹ tiki tiraterere alakélẹ, take nalopaae Talené dąpaae wisi ala eraalopóló hąjtu betere alakélẹ, yaala sókó fole alakélẹ, ai alarape tuámó mo doasi bete mole alata, ti yaala sókó fole alapó.

## 14

### *Talené kọlọ whjné dere foró kae kae be fotamo yọpóló hąle matere ala*

<sup>1</sup> Yaala sókó furaalu, Dẹi Kepe Wisiné hąle matere alarape mo ketekẹ buóló su betae. Tétu Kótóné kọlọ whj bitu, ama fo yó matere alata, mo doasi topo alapa, mo wisiyóló sae. <sup>2</sup> Ti noatepaae, mepaae so whj dené du betere kae kae be fota, mo so whjpaee dumitei, Kótópaaetóró du beterapó. Atéró kinóló mole alarape ama kepe tuámó du betepatei, so whj feané ai dere fo wosóló bete tuẹni kọlọ kọlórąpó. <sup>3</sup> Tépateti, mepaae Kótóné kọlọ so whjné mo so whjpaee Talené fo i ape yóló yó móturaalu, so whj diriyóló beterọpóló fotokọ bulóo, halaaínẹ beterọpóló ketekẹ bulóló ma fo yóo, whaalaa duraalu fomaake kisipa mutere so whj kisipa felératerere fo yóo, du beterapó. <sup>4</sup> Whj me dené kae kae be fo du betepa, ti atétere whj ątei wisiyóló beteraterere ala du beterapó. Tépateti, Kótóné kọlọ so whjné, ti so whj feapaae Talené ere fo i ape yóló yó mótu betepa, ti Kótóné fake so whj fea diriyóló beterọpóló tao su beterapó. <sup>5</sup> Dią so whj feané kae kae be fo depa, mo wisirapóló kisipa mutapó. Tépateti, Talené kọlọ whjrapené dere fo dią feané depa, mo wisirapó. Kótóné kọlọ whjrapené yó mótu betere alané kae kae be fo du beteretei tẹteró beterapó. Tépateti, Kótóné touróló beteró betere so whj diriyóló beterọpóló, kae kae be foné du beteretei bete mené feteyóló yó matepa wisirapó.

<sup>6</sup> Térapa, no nerape-ó, ẹ aipaae wóló kae kae be foné du betepa, ti yąlo dią netéro tao saaloé? Tépateti, Kótóné mepaae kinóló mole alarape diąpaae hąkearóló yó matepa, ó Kótóné so whj mokọleyaa yóló betaqsóró ere ala bete fea yó matepa, ó Kótóné kọlọ whj bitu ama fo yó matere ala ó Kótóné bete mole fo etérópóló yó mótu betepa, ti ai alarapené dią mo sýmó tao saalopó. <sup>7</sup> Wole fo duraalu, mo whjné aleale fó wuti ó *kita* kaae ọla *harp* wisiyóló dupa, ti so whj feané wosóló felé yaalotei, họko dupa, ai hale woseterere so whjné noa wole fo du dérópóló, kọlọ kọlọ yaalopó. <sup>8</sup> Atétere kaae, bóe daai haletua dere ukulumó wuti wisiyóló dini họko depa, ti bóe dele whjrape atima bóe faairaalu, netéro

siki siki yaaloé? <sup>9</sup> Diaaḡ dere alakélé ai ala kaaené kelerapó. Diḡné dere fo so whịné kisipare foné initepa, ti ai fo bete netéro kisipa yaaloé? Atéro dere fota, so whị bitinire tikimó wotoró bitu dere fo kaae aḡrapó. <sup>10</sup> I haemó kae kae be fo buó moletei, me fokó bete munire fo kae buni, mo fea bete mole fotó bulapó. Ai be fo talerape atimané foné bete kisiparetei ḡ feané mo tuḡrapó. <sup>11</sup> Mepaae whịné dere be fo yaḡo wosóló bete wisiyóló sinitepa, ti be fo kae bole whịné ẹ kae be fo bole whị nisi yóo, yaḡokélé ai whị ẹ kae be fo bole whị nisi yóo, du beterapó. <sup>12</sup> Ti diḡ tuḡmókélé atei kaae alatóro du beterapó. Deḡ Kepe Wisiné ḡale matere ala saai dapóló, diḡ doasi ekḡle ai du beterapa, Kótóné touróló betero betere so whị diriyóló beteratere alata, doasi bete mulapa, keteke buóló sae.

<sup>13</sup> Atére betené, mepaae kae kae be fo du betere whịné dere fo bete amatei feteyópóló Talepaae momarae. <sup>14</sup> Ti noatepae, yaḡo be fo kaené dere momata, kepené maaté du beterapó. Tépateti, yaḡo tuḡ tikita, ti kaepaae mole aḡrapó. <sup>15</sup> Térapa, yaḡo noa alakó yaaloé? Yaḡo moma duraalu, kepetamo yóo, yaḡo tuḡnékélé yóo, wole fo duraalu, yaḡo kepetamo yóo, tuḡnékélé yóo enérápó. <sup>16</sup> Naa kepetamo turóné Kótópaae mo kée yóló ẹ hale horótu betepa, ti naao du betere fo bete wosenireteiné, “Mo kée, téyópóló yae,” fo ḡale netéro yaaloé? <sup>17</sup> Ti naao mo kée fo du betepatei, ai foné u whị tao sóro diriyóló beterótumipó.

<sup>18</sup> Ti diḡ feané kae kae be fo du betepatei, yaḡo kae kae be fo dere alané diḡ mo teraae faleteiné Kótópaae mo kée du beterapó. <sup>19</sup> Tépateti, Kótóné touróló betero betere so whị tuḡmó, yaḡo ama fo yó móturaalu, so whịné wosóló bete kisipa yaairétóro aporo fo kwiatamo yó matepa, ti mo wisirapó. Téní, so whịné wosóló kisipa enénire 10,000 fo kukwia kae kae be foné depa, ti netéro wosóló kisipa yaaloé?

<sup>20</sup> No nerape-ó, diḡ keteirapené tuḡ kaae mutu betaḡse. Diḡ dowi ala yaaire kisipa muni, awa nokole naale senaale kaae aḡyóló betae. Tétu, diḡné mole tuḡ tikikélé, mo dirire so whịné tuḡ kaaetóro muóló betae.

<sup>21</sup> Kale tukóló muló betere fo tuḡmó Talené i fo dapó. “Yaḡo so whịpaae kae kae be fonékélé, be kaemó wale whịrapené kḡlónékélé i so whịpaae yaalotei, yaḡo dere fo bete atimané mo wosókélé yaalomeipó.”

<sup>22</sup> Térapa, ai kae kae be fo du betere alata, tuḡ tiki tiró betere so whịné kolóló tuḡ yópóló dumitei, tuḡ tiki tirénire so whịné kilitu, ita Talené me ala yaairemó dapóló kisipa yópóló dapó. Tépateti, Kótóné kḡló whịrapené ere fo i ape yóló yó mótu betere alata, tuḡ tiki tirénire so whị tao su dumitei, tuḡ tiki tiró betere so whị tao suraalu dapó. <sup>23</sup> Atéreteiné Kótóné fake so whị feané kae kae be fo du beteremó, mepaae ai be fo tuḡni, kḡló kḡlóre so whị ó tuḡ tiki tirénire so whị diḡ beterepaae wóló, diaaḡ du betere ala kilituraalu, diḡ keyaa fole so whị aḡrapó yaalomeié? <sup>24</sup> Diḡ fea Kótóné kḡló so whị bitu, ama fo i ape yóló yó mótu betepa, kale mo fo bete tuḡ tiki tirénire so whị ó mepaae mo fo tuḡnire so whị wouraalu, so whịné dere alané ama hosaamó suraalu, ẹ dowi ala du betere whịpóló mutere kisiapané ẹ só deraalopó. <sup>25</sup> Talené ai whịné du betere ala taleyóló, ama hosaa tuḡmó kinóló mole ala ḡakearaalopó. Atéteremó, ẹ deraapisa fóló fió mulu, so whị feané keletómó Kótóné doi hale horóturaalu, “Kótó diḡ tuḡmó mo ai betere ape!” yaalopó.

#### *Talepaae mo dono tu sya fóló moma yae ere fo*

<sup>26</sup> No nerape-ó, diaaḡ kisipa yópóló ḡané diḡpaae me noa fo yaaloé? Diḡ fea touróló bitu, mepaae so ó whịné ama kisipare wole fo yóo, mepaae so ó whịné so whị feané wosóló kisipa yópóló, Talené fo yó melóo, mepaae so ó whịné kinóló mole ala Kótóné ẹpaae yó matepa, amamo so whịpaae yó melóo, mepaae so whịné kae kae be fo yóo, mepaae so ó whịné kae be foné deretei bete feteyóo, depa mo wisirapó. Ti ai dosḡayale alarapeta, Kótóné fake so whị fotokḡ buóló beteraaire alatamo epa, ti enérápó. <sup>27</sup> Mepaae so whịné kae be foné yaaitepa, ti so whị feané dere fapo ini, sore ó tamo so whịné betḡ betḡ yóló enérápó. Atéro dere fo me so ó whịné bete feteyóló, so whịpaae ḡakearóló yó

manérapó. <sup>28</sup> Ai fo feteyaaire so ó whị bitinipa, ti Kótóné fake so whị tuámó kae kae be foné hakeamó ini, Kótópaae maaté ama kikití depa, mo wisirapó.

<sup>29</sup> Kóló whịné Kótóné ama fo Keriso so whịpaae yó matepa, ti tamo ó sore whịnépi yó melópóló yae. Atéro kemetepa, ti wosale so whịné ai fo bete kaae kolóló hotowaró talenérápó. <sup>30</sup> Me whịné yó matere fo wosetu betere so whị tuámó Dẹi Kepe Wisiné i fo yae yóló yó matepa, ti ai fo yó mótu betere ala kapala taaróló, ai so ó whịné fo yópóló tẹ melae. <sup>31</sup> Ai so whị fea kisipa sóró fotokọ buóló beterópóló, Kótóné kóló so whịrape atima dokọ fea betá betá yóló Talené fo yó melanérápó. <sup>32</sup> Kótóné kóló so whị tuámó betere keperapené yaai kisipa mole ala mo donotóró yópóló, ai kóló so whịnétoró tẹteróló kaae tarapó.

<sup>33-34</sup> Ti noatepae, Kótóné so whị tuápaae hoko ala kaaréni, hosaa muni deyóló mo dua beterate ala kaarater Tale beterapó. Be hulua dokọ feamó Kótóné ama kae betero betere so whịné du betere kaae, fo wosetere sukamó diá sorape fo tekeni, mo dua betepa wisirapó. Kale tukóló muló betere foné sorape whị aqómó betae ere fo sya furaalu, mo dua betenérápó. <sup>35</sup> Atima ai yó matere fo bete kóló kóló depa, ti bepaae fóló atima omarapepaae wosenérápó. Ti noatepae, so whị touró betere tuámó soné fo depa, ti aita donoi ala mei, mo hale dere alapó.

<sup>36</sup> Ti Kótóné fo-a, diá tuámó keké naleé? Ó ai fo wisi ai be huluamó betere so whị diápaae maaté yó maleé? <sup>37</sup> Whị me dené diá tuámó ama kisipané ẹ Kótóné fo erater kóló whị ó Dẹi Kepe Wisiné erater kae kae ala sýmó enérápó kisipa mutepa, ti yalo i aseterere fo ti Talené ama diápaae yae dere fo dapóló kisipa enérápó. <sup>38</sup> Téni, mepaae whịnétamó i aseterere fo hale ọla aqoróló sisópaae eratepa, ti Talené ai whịkélé sisópaae eróló, hale ọla kaae aqraalopó.

<sup>39</sup> Térapa, no nerape-ó, mepaae so whịpaae kae kae be foné ekese yóló sesé yaqse. Téni, Talené kóló so whịné yó mótu betere fota, ti mo doasi alapa, ketekẹ buóló yó mótu beterópóló yae. <sup>40</sup> Tétu, diáné mepaae noa kaae ala yaai depa hoko ini, kisipa tekeyóló mo donotóró sya fóló enérápó.

## 15

### *Yesu momó kepaayale fo*

<sup>1</sup> No nerape-ó, yalo diápaae take yó mótu betale fo wisi diaaq kisipa keteyaqsóró momó yaai dapó. Kótóné ama fo wisita, bete mulapóló diaaq mo wisiyóló wosaletiné, diá ai fo tómó daalu ẹpaae tué tiki tiró beterapó. <sup>2</sup> Ai fo wisiné diá alu yaqsóró tao su beterapó. Yalo diápaae yó male fo wisitamó hotowaró tao tapa, ti diá ai tao sere ape. Téni depa, ti diaaq kisipa tiki tiraterere ala bete munire aqratapó.

<sup>3</sup> Talené ai fo wisi mené ẹpaae yó matepa, aita mo doasi bete mole fopóló kisipa mutu, yalomo diápaae yó malepó. Ai fo i ape. Kótóné asemó ere fo dokonóturaalu, dạné dowi ala tokóló aluraai so whị tẹteróló kaae tare whị Keriso ẹ sukalepó. <sup>4</sup> Atéro ẹ douróló, sore be dẹ kemetepa, kale asemó ere fo dokonóturaalu, Talené ẹ kepaaróló beteralepó. <sup>5</sup> Atéro kepaayóló, Pitané ẹ kolópóló yó melóo, ai kılıpaae ti kale 12 yó matepa wosetere whịrapepaaekélé yó melóo, yalepó. <sup>6</sup> Atéyale sisópaae 500 bosenóló mepaae tómó beleróló, betere no nerape fea touró betere tikimó, ẹ hakeamó sókó walepó. Até yale so whị mepaae sisiraae feletei, mo turó so whị ti hale betó mulapó. <sup>7</sup> Ai sisópaae Jemspaae yó male wóló, nalo ti Kótóné dotẹyale aposel whịrape feapaae yó male felepó. <sup>8</sup> Mo kemerale wouraaalu, soné naale deyaaire be dẹ teópatei, hoko be demó detu dere kaae, Yesuné ẹ i ape yóló, ẹpaae yó male walepó.

<sup>9</sup> Ẹkélé Talené dotẹyale aposel whịtei, mepaae aposel whịrape betere aqómó doi muni, mo belei sokótei beterapó. Ti noatepae, Kótóné fake so whị yalo susupuróló dowi ala erótu betaletiné, ẹ aposel whị beteraaire sunipatei, Talené ẹ sóró beteralepó. <sup>10</sup> Tépatéi, Kótóné hamokoróló hale tao saletiné ẹ etei kaae whị i betere ape. Ama ẹ atéro tao sale ala haleni, ẹ tuápaae mo doasi ala eró beterapó. Ai ala epa kisipa mutu, yalo diale kutóné mepaae aposel whịrapené diale kutó mo bosenée felepó. Ti aita, yalo fotokóné

initei, Kótóné hamokoróló hãle tao sere ala ę tuãmó muluraalu, yalepó. <sup>11</sup> Téra, yãlo ó atimané diãpaae yó male fota, me kae meipó. Dã feané i yó mótu betere fo wisitóro mopóló diãné wosóló kisipa tiralepó.

*Sukutere whi momó kepaayaaire fo*

<sup>12</sup> Dãné diãpaae Talené fo yó móturaalu, so whi tẽteróló kaae tare whi Keriso mo ti sukãletei, Kótóné ę kepaaró beterapóló yó male fo diãné wosalepó. Atéyaletei, diãkó mepaae so whiné duraalu, sukãle whi momó kepaayóló betaalomeipó dere fo-a, diãné mo fo dapóló de? <sup>13</sup> Sukutere whitamó kepaayaalomeipó kisipa mutepa, ti so whi tẽteróló kaae tare whi Kerisokélé kepaayóló bitinipóló kisipa muae. <sup>14</sup> Keriso ątamó kepaayóló bitinipa, ti dãné yó mótu betere foró diaaę kisipa tiró betere alatamo bete muni, hãle ęla kaae aęratapó. <sup>15</sup> Ai ala tómó, Kótó ę etei kaae Tale beterapóló dãné yó mótu betere fo, kapala fotei yó mótu bitirapó kisipa muae. Ti noatepae, so whi tẽteróló kaae tare whi Keriso mo ti sukãletei, Kótóné ę momó kepaaró beterapóló, dãné diãpaae yó mótu betalepó. Ti sukãle whi momó kepaayaalomeipó fotamo mo du betepa, ti Kerisokélé Talené kepaaró bitinipó enérápó. <sup>16</sup> Ti noatepae, sukãle whitamó kepaayóló bitinipa, ti so whi tẽteróló kaae tare whi Kerisokélé kepaanipóló kisipa muae. <sup>17</sup> Kerisotamo kepaaró bitinipa, ti diaaę kisipa tiki tiratere alakélé bete muniru, diaaę du betere dowi ala tuãmó diã hãle betó tarapó. <sup>18</sup> Keriso ątamó atépa, ti ę tuãmó betepa sukãle so whikélé mo ti alurapó enérápó. <sup>19</sup> Nalo betaaire alimó dã kepaayóló betepa, Kerisoné dãpaae wisi ala eraalopóló haĩtu beterapó. Atépatei, mepaae so whiné mió i alimó maaté wisi ala kelaalopó dere fotamo mo du betepa, ti dãpaae doasi sekęi ala eraaiteremó, mo doasi wirapó.

<sup>20</sup> Tépateti, so whi tẽteróló kaae tare whi Keriso ę sukãletei Kótóné mo kepaaró beterapó. Atéreteita, sukutere so whikélé kepaayóló beterópóló, kutómó ęla folosóro ęlumétere kaae, ąpi kepaayalepó. <sup>21</sup> Ti noatepae, betã whiné yale dowi alané sukutere ala dã so whi tuãpaae sókó walepó. Até yale kaaetóro, betã whiné yale alané ti kepaayóló betere ala kaaratapó. <sup>22</sup> Ti dãta, Adam-né kaarale fake ereteiné, dã fea sukutua dapó. Atétu dere kaae, Kerisoné ama fake so whi fea ti ę tuãmó bettereteiné kepaayóló betaalopó. <sup>23</sup> Atéyaalotei, ai ala hãle hęko ini, ama mole tũtóro sya furaalu, yaalopó. Aita, kutómó ęla folosóro ęlumétu dere kaae, Keriso ąpi kepaayóló beterapó. Atérené nalo ę fesaae wale sukamó, ti ama so whikélé fea ąre kaae kepaaróló beteraalopó. <sup>24</sup> Téro, Kerisotamo bóe du betere topo whirapekélé, atimané tẽteróló kaae tare alarapekélé, atima so whikélé, atimané bole fotokękélé, fea doróló kęlipaae, ti ama so whi tẽteróló kaae tare ala Alima Kótóné naase tuãmó munaalopó. Atéteretamotóro, mo kemeyaaitere be dę sókó waalopó. <sup>25</sup> Ti ama tẽteróló kaae tare ala hãle deté fóló, ama bóe whi mo ti dóló kemeratere sukamó sókó faalopó. <sup>26</sup> Atéro bóe dilé fóló, mo ti kemeróturaalu, daaire bóe whi, ti sukutere alapó. <sup>27</sup> Ti fea ala fea Kerisoné ama tẽteróló kaae tanópóló, Kótóné ama naase tuãmó mulalepó. Ti ai fea alapó dereteita, ama Naalené naase tuãmó mulale sekę Kótó ę Naalemané tẽteróló kaae tare aęmó bitiniretei mo hãkearapó. <sup>28</sup> Ai ala yóló kemetepa, fea ala tẽteróló kaae tawae yale Kótóné ama naalema ę aęmó beterópóló yaalopó. Ai alata, fea ala Kótóné amatóro tẽteróló kaae tawaai erapó.

<sup>29</sup> Sukutere whi kepaayaalomeipó dere fotamo mopa, ti sukutere so whi wisi bepaae fępóló kisipa mutu, mepaae whirape węi tópuratere ala noatepa du betere? Sukutere whi kepaayaalomeipó dere fotamo mopa, ti węi tópuratere ala hãle ęla kaae aęrapó. <sup>30</sup> Sukãle so whitamó kepaanitepa, ti dã i kutó diyaai kae kae bóe whi betó mole tikipaae betere dokę noatepa fua wua du betere? <sup>31</sup> Yãlo no nerape-ó, diã dã tẽteróló kaae tare whi Yesu Keriso tuãmó betepa, ama diã tuãmó erótu betere wisi ala kilituraalu, Talepaae yãlo mo kée yóló, ę bopé faketu beterapó. Yãlo i dere fota, mo dapó. Diã tao saai kisipa mutu, Talené ama fo wisi eraté kotere dokę ę mo felekemó sukętei hãsóko fua dapó. <sup>32</sup> Ę Epesus bemó whi dó nokole syaae kaae ęla aęre whirapené yãlo du betere ala seséturaalu, ętamó doasi bóe du betalepó. Atéyaleteita, i haemó mole wisi wisi ęla saai kisipa mutu, imó ti



noa ɔla wisikó senére? Sukutere whi kepaayaalomeipó dere fo mo depa, ti dijané yó tare mara mole fo sya furaalu,

“Dóta dɔ sukɔaireteiné, mió betɔ ɔlaró wɛitamo mo dekeró naalopa sae!” enérapó.

<sup>33</sup> Mené diɔ kópaae ɔlisóro faɔsóro yae. Du betere mara mole fo betɔ i ape.

“Wisi ala dere whirape dowi ala dere whirapetamo tamoyóló betɔmó kotepa, ti atimané dowi ala yɔpaae tokó melaalopó.”

<sup>34</sup> Diɔ topo doyóló keyaa furaalu, hɔko du betere dowi ala mo ti taaróló, kisipa wisi muóló, take yale ala momó fesaae fóló yae. Ti noatepae, Kótó tuɛni hɔle betere so whi diɔ tuɔmó betó moletei kilitu diɔ haleyae.

### *Kepaayóló kae tiki daayóló betaaire fo*

<sup>35</sup> Atéptei, mené i kaae fo enérapó. “Kale sukɔle so whi momó netéro kepaayaaloé? Atéro noa kaae tiki daayóló waaloé?” yóló wosenérapó. <sup>36</sup> Aita, kisipa okokoi whiné dere fo kaae aɔrapó. Ti noatepae, kutómó mo ɔla wae bilitereteimó kisipa muae. Whiné bilitere ɔla waeta, haemó kɔlaayóló u tuɔmó bole kené ti tɔmu sókó hotua dapó. Haemó biliteretei kɔlaa initepa, ti tɔmu horaalomeipó. <sup>37</sup> Diaaɔ ɔla wae bilituraalu, ɔla nokoleteti mo turó bilini, *whit* ó bupi ó besɔae ke maaté bilitua dapó. <sup>38</sup> Atéteretei ai ɔlarape huturaalu, Kótóné kisipané daalópóló yale tikitóro daatua dapó. Ai biliyale ɔlarape fea mo ama tiki daaitóro hutua dapó. <sup>39</sup> Fea ɔlarapené daae mole tikita betɔ kaae mei, so whiné tiki ama kae daayóo, hupu ó na mepaae betó mole ɔlarapené tiki ti ama kae daayóo, bané tiki ama kae, yané tiki ama kae, yóo erapó. <sup>40</sup> Sɔmó daae mole ɔlarapené tiki ama kae, haemó ere ɔlarapené tiki ama kae yóo erapó. Sɔmó daae mole ɔlarapené tiki mo kokɔi dɛ wisinaale yóo, haemó yó mole ɔlarape kelaalo kokɔre ala ama kae yóo, erapó. <sup>41</sup> Sukané dɛ wisinaale ama kae, wéliéné dɛ wisinaale ama kae, hɔrerapené dɛ wisinaale ama kae, mepaae hɔrené dɛ mo doasi yóo, mepaae hɔrené dɛ mo sawa yóo, erapó.

<sup>42</sup> Sukutere whi momó kepaatukélé, atei kaae alatóro yaalopó. Mo tiki sukóló douratepa kɔlaa yaalotei, kepaarateré tiki momó kae doyóló alu yaalo meipó. <sup>43</sup> Sukuturaalu, tiki tuɔmó hale dere alaró doasi doi munire alatamo mupa sukóló dourateretei, momó kepaaróló beterateré ala ti mo dɛ wisinaale tuɔmó beteraalopó. Sukuturaalu fotokɔ buni, bére ala tuɔmó sukutepa dourateretei, mo doasi fotokɔi ala tuɔmó kepaaraalopó. <sup>44</sup> Sukutepa dourateré mo tó tikita, hae tiki ereteiné kɔlaa dua dapó.

Téteretei, momó kepaatere tikita, kepené dere ala tuɔmó daaleteiné mo ama kaepó. I haemó mo tiki daalure kaae, take nalo kepaayóló betaaire sukamókélé, kepené ere ala tuɔmó mo kae tiki daayóló betaalopó. <sup>45</sup> Atétereteiné aɔmó i fo erapó.

“Folosóro wale whi Adam ɔ mo whi tiki daayóló sókó walepó.”

Nalo kemerótu wale whi Adam ɔta, sukóló kepaaturaalu, ti so whi betere bete matere kepené tiki daale whi alée felepó. <sup>46</sup> Kepe tiki daale whi folosóro sókó wéni, mo tiki daai whi folosóro wóló, ai kinipaae ti kepe tiki daale whi sókó walepó. <sup>47</sup> Folosóro wale whiɔta, i haené aleale whi betaleteti nalo ti hepen-mó betere whi walepó. <sup>48</sup> Haené aleale whiné ama deyóló fake firale so whiɔta, ti ama tikitóro daayóo, hepen bemó wale whiné ama deyóló fake firale so whi ti ama hepen tikitóro daayóo erapó. <sup>49</sup> Dɔ haené aleale whiné tiki daalure kaae, hepen bemó wale whiné tiki kaae dɔkélé daayaalopó.

<sup>50</sup> No nerape-ó, yɔlo diɔpaae i dere fo wosae. Dɔ sukutepa, ti i daale tikitamo Kótóné tɛteróló kaae tare tuɔmó bitɔ faalomeipó. Atére kaae, dɔ sukóló kepaayóló furaalu, dɔné i dorótu betere tikitamo turó feni, mo dokélé iniyaaire tiki daayóló betaalopó. <sup>51</sup> Kinóló mole ala yɔlo diɔpaae hɔkearóló i dapa wosae. Dɔ Keriso so whi mo fea sukɔalomeitei, betere whikélé sukɔle whikélé, mo fea take daale tiki taaróló, mo kae tiki daayaalopó. <sup>52</sup> Kemeróturaalu ukulumó wuti haleteretamo, dɔné mió i daale mo tiki taaróló, dɔ mo fea kae tiki daane wale alata, epée fitɔa du dere kaae yaalo ai ape. Ti noatepae, kale ukulumó wuti hale deretamo, sukɔle whi kepaayóló do initere tiki daayóo, dɔ fea i daale

tiki taaróló, kae tiki daayóo yaalopó. <sup>53</sup> Ti noatepae, doyóló sukutu betere tiki tómó dokélé ini, mo ti betere tiki kuti derótu dere kaae yóo, sukutere ala sukunitere alané husuróló aluróo, yaalopó. <sup>54</sup> Doyóló sukutere tiki tómó mo betere tiki kuti kaae deróo, sukutere ala sukunitere alané husuróo deretamo, asemó i ere fo mo dokonaalopó.

“Talené ama bóe whi dóló teteraleteiné, kale sukutere alakélé ɔla kaae nó deróló aluralepó,” erapó.

<sup>55</sup> Me asere fo i ape.

“Sukutere ala-ó, so whitamó naao bóe dóló atima teterale ala momó mule? Sukutere ala-ó, Wuliné whi detu dere kaae yóló sukunale ala-a, momó mule?” erapó.

<sup>56</sup> Wuliné whi tukó nóló sukunótu dere kaae, dowi alané ɔa sukópóló dua dapó. Dowi alané ɔa mo ti só derópóló, Kótóné tukóló, muló betere foné dowi ala fotokɔ bulótu beterapó. <sup>57</sup> Atépatéi, dowi alaró sukutere alatamoné ɔa só deróló teteréni, ɔa Tale Yesu Keriso tuamó betepa, ai ala teterópóló, Kótóné ama ɔa fotokɔ mo sumó mótu beterapó. Atétereteimó, Talepaae mo kée du betenérápó.

<sup>58</sup> Térápá, ɔalo hosaa mole no nerape-ó, ɔia Talené ala tuamó betepa, mepaae sekei ala ó dilikitere alané ɔia só deraqsóro, mo diriyóló betae. Ti noatepae, ɔia Tale tuamó bitu ditere kutóta hãle alu yaalomei, dupu saalopóló kisipa mutu, betere dokɔ mo ketekɔ buóló ditu betae.

## 16

### *Kótóné so whi tao saai moni derateremó ere fo*

<sup>1</sup> Mió i dere fota, Jerusalem bemó betó mole so whi tao saaire *moni*-mó dapó. Kalesia hae kwiamó tɛ mole be huluamó betó mole Keriso fake so whipaae yae yale alarape kaae, diaaɔkélé yaasepóló i dere ape. <sup>2</sup> Fula dokɔ kaae sere be demó, ɔia feané meteró *moni* supa, ti kwipaae naao sere sɔ dalemótóro sokósu yóló, kae mulótua yae. Ti noa yaai meipó. ɛ aipaae wale sukamó, *moni* derae yaqsóro kisipa mutu i dere ape. <sup>3</sup> ɛ aipaae wóló ɔiatamo bitu, diaaɔ sóro beteratere whirape Jerusalem bemó betó mole so whiné tué yópóló, atimané sóro faaitere asɛ ɔalo eróló melaalopó. ɔiané atéro hãle tao sóro matere *moni* Jerusalem bepaae sóro fópóló dotɛyaalopó. <sup>4</sup> ɔa talerãlemó, ɛpaae ɔakélé atimatamo faalopó depa, ti ɔalo atima dapesó fenérápó.

### *Pol-sépiné i ala yaai kisipa mutapóló yale fo*

<sup>5</sup> Folosóro ɛ Masedonia hae kwipaae fóló, nalo ti ɔia beterepaae waalopó. Ti ɛ momó fesaae wale alata, Masedonia hae kwia tuamó tɛyóló ɔia beterepaae waalo ai ape. <sup>6</sup> ɛ ɔia beterepaae wóló hãleke sukamó ó sosóli ali turó aimó ɔiatamo betaai kisipa mutepa, ti betenérápó. Atéro ɔia taaróló ɛ mepaae fupa, ti ɛ ɔaɔare ɔla ɔiané melaasepólópó. <sup>7</sup> Ti noa betené meipó. Mió ɔa ɔia beterepaae wóló, mo sawa be demó maaté beteró fole hɔrapó. Téréteiné, Talené ama kisané fɔlo be demó ɔiatamo beterópóló depa, ti ɛ ɔiatamo betaai hɛkese dapó. <sup>8</sup> Térétei, kale *Pentikos* be demó ɔla deyaaire ali sókó waai teópa, ti ɛ Epesus bemó kaae tawóló betaalopó. <sup>9</sup> Ti noatepae, Talené ama doasi ke bole kutó diyaaire tɛ moletéiné, aimó bitu ama kutó diraalopó. Téyaalotei, ai kutó diyaqsóro sesétere whirapekélé, dekeró betó mulapó.

<sup>10</sup> Timoti aipaae wapa, diaaɔ ɔpaae me sekei ala eratepa ɔ wiyaqsóro hotowayóló kaae tawae. Ti ɔta, ɛ dere kaae Talené kutó dirótu betere whi ai ape. <sup>11</sup> Térápá, me whiné ɔ dape sóro kaae tatere ala hɔni, ɔia feané wisiyóló dape sae. Téró, ɔ momó fesaae waai depa, ti diaaɔ ɔpaae hosaa muni deyóló hãtamó dua fae yóló, ɛ beterepaae wópóló dotɛyae. Timoti ɔ ipaae momó fesaae wouraaalu, ama wotoró wéni, ɛ beterepaae wale Keriso norapetamo wópóló kisipa mutapó.

<sup>12</sup> Mió ɔané no Apolos-né dere alamó i dere ape. ɔalo ɔpaae ai wale norapetamo ɔia beterepaae fae yaletéi, tɛ mutere sukamó waai dapóló taralepó.

<sup>13</sup> Mené ɔia dilikóló kɔpaae falaqsóro, hotowayóló kaae tawae. Téturaalu, kale mo fo wisi wosóló, Talepaae kisipa tiratere ala tuamó diriyóló betae. Atéru, mené ɔiatamo bóe

dupa wini, halaainé fotokọ buóló betae. <sup>14</sup> Fea ala duraalu, yaala sókó fole ala tuámó bitu yae.

<sup>15</sup> Akaia hae kwiamó betó mole so whị kuamó Stepanas-ró ama be whị so whịtamota, folosóró kisipa feteyóló Keriso betaleteti, diaaọ ai kisipare ape. Ai so whịta, Kótóné kae betero betere so whị tao saairaalu, mo doa ketekẹ bulapó. <sup>16</sup> No nerape-ó, dią atei kaae ala dere so whịró mepaae ɗatamo touné wóló, wisi kisipa mulu Talené kutó diratere so whịtamo aqmó dua betae yóló ma fo i dere ape. <sup>17</sup> Diaaọ mole ọla kwiapaae ẹ tao sóró melaai yaleteti, Stepanas, Fotunatas, Akaikus, atimané mole ọla ẹ tao sóró male waleteimó, mo hẹkese yalepó. <sup>18</sup> Ti noatepae, atimané ẹ tao sale alané yalo kepe hẹkese duraalu, diaaọ kepekélé hẹkeseyalepó. Atei kaae wisi ala dere whịrapeta, so whị feané dukiranérapó.

*Kemerótu kọleó yale fo*

<sup>19</sup> Esia hae kwiamó betó mole Keriso fakerapené diąpaae kọleó i dere ape. Akuilaró ama soma Prisila-tamonékélé, atimaamoné bepaae tourótua dere Keriso no nerapekélé Tale tuámó bitu, diąpaae hosaa mo turó muóló kọleó dapó. <sup>20</sup> Imó betó mole no nerapenékélé, diąpaae kọleó dapó. Kótóné ama kae betero betere so whịné dere ala sya fóló, diąsisitei apuóló kọlọ tukó nuku betae.

<sup>21</sup> Diąpaae kọleó yóló i dere asẹta, ẹ Pol-né mo yalo naasenétóró dapó.

<sup>22</sup> Mepaae whị dené Talepaae yaala sókó fole ala initepa, ti ai whị Talené mokorópóló yae. Tale-ó, yą ɗa beterepaae ape!

<sup>23</sup> ɗa tẹteróló kaae tare whị Yesuné hamokoróló hąle tao sere ala diąpaae erópóló yae.

<sup>24</sup> Ẹ ɗa tẹteróló kaae tare whị Yesu tuámó bitu, yalo dią feapaae yaala sókó furaalu i dere ape. Mo kée, téyópóló yae.

## 2 Korin

<sup>1</sup> Ẹta, Kótóné ama kisipa mole ala sya furaalu, so whì tẹteróló kaae tare whì Yesu Kerisoné kutó dirópóló dotẹyale *aposel* whì Pol-né dapó.

I dere aṣẹta ɖané no Timoti ɖamo wusuró bituraalu, dià Akaia hae kwiamó Kótóné kae betero betere so whìró, ai hae kwiamó tẹne Korin bemó betere Kótóné fake so whìtamopaae dapó.

<sup>2</sup> ɖané Aya Kótóró ɖa tẹteróló kaae tare Tale Yesu Kerisotamoné hamokoróló hẹle tao sere alaró, hosaa muni deyóló dua betere alatamo diàpaae erópóló yae.

### *Kótóta kọleturaalu tao sóró hẹi kisipa mulatere Talepó*

<sup>3</sup> ɖa tẹteróló kaae tare Tale Yesu Kerisoné Alima Kótóné doi hale sóró horópóló yae. Ti ẹta, kọlené sukutere ala kaaratere Aya bitu, sekei ala wapakélé kisipa feléróló tao su betere Kótó betera. <sup>4</sup> ɖané sekei alarape feata, ama tao sóró ɖa kisipa felérotua dapó. Kótóné ɖapaae ai ala erótua dereteita, mepaae so whì kae kae seke tuamó betepa, Kótóné ɖapaae ai male kisipa felélatele alané atimamo tao sópóló erapó. <sup>5</sup> Ti noatepae, Yesupaae erale doasi susupui ala feleyóló furaalu, ɖapaaekélé mo dekéro wou betera. Atétu, ɖané sekei alakélé Yesu Kerisoné tao sóró, ɖa kisipa felélatele ala mo dekéro erateretei ẹatuturaalu, feleyóló mepaae so whìpaaekélé fu betera. <sup>6</sup> ɖa sekei ala su betereita hẹle mei, dià feléyóló betoo, aluyaosóro tao soo, yópóló dapó. Atétu, Talené ɖa tao sóró kisipa felélatele, ti diakélé feléyóló betaalopó. ɖatamo Kótóné kisipa felélatele ala depa, ti aita, dià feléyóló beteropóló dapó. ɖapaae wou betere susupui ala kaae, diàpaaekélé wapa, ti ai erateretei feléi alané ai susupui ala hẹle belée tanópóló, dià fotokọ bulatapó. <sup>7</sup> Dià take mo wisiyóló betaalopóló, ɖané mo diriyóló kisiparapó. Ti noatepae, ɖapaae wou betere susupui ala kaae, diakélé ai su betere ape. Atétere kaaetóro, ɖapaae erótu betere kisipa felélatele ala diakélé saalopó.

<sup>8</sup> No nerape-ó, ɖa Esia hae kwiamó betepa, erale sekei alarape diaaọ kisipa yaasepóló dapó. Mo doasi sekei alané ɖa só deró betaleteiné, beleyaaire mo sunipó. Atéru ɖa mo sukutere ɖalemó betera kisi mualepó. <sup>9</sup> Ita mo dapó. ɖané hosaa tuamó mo turó muale kisiyata, ɖa mo sukóló mole nisi yalepó. Téyalete, ɖapaae ai erale ala ɖané sumó belenére nisi yaosóro, sukale so whì kepaarótu betere Kótópaae kisipa tirópóló yalepó. <sup>10</sup> ɖa felekemó mo ti dóló aluraletei, ama ɖa tao su yale kaae, nalopaaekélé atérotóro tao saalopó. Tétu diaaekélé ɖa tao sóró momarótu betepa, ti Talené ɖa aluyaosóro tao sere ala hẹle yó tareteiné ɖa hajtamo ẹpaae kisipa tiró betera. <sup>11</sup> So whì feané ɖa tao sóró momatu betere ala mo dokonóturaalu, Talené hamokoróló hẹle tao sereteimó ɖa so whì feané ẹpaae mo kée yaalopó.

### *Polo-né folosóro yaai kisipa muale ala fisikóló taarale fo*

<sup>12</sup> ɖa i haemó betó mole so whì kuamó kutukélé, dià Keriso so whì kuamó kutukélé, Kótó tuamó wale mo kae ere alaró tó tikiné ini, kisipa mo turóné dere alatamo ɖa tuamó mupa, so whì feané kelalepó. Atéru kutu yale ala ɖané kisipa faróló taletepa hoko ala ini, feané keletómó mo donoi ala yalepóló ɖa hajturaalu, bopé fake dapó. Atétu betaletei i haemó mole kisipa sya fóló ini, Kótóné hamokoróló hẹle tao sere ala sya furaalu yalepó. <sup>13-14</sup> Ti noatepae, ɖané diàpaae i aṣẹ dere fota, hapóluni, diaaọ dosayayóló sumó kisiapanerapó. ɖané du betere ala mepaae diaaọ kisiparete, mepaae dià kisiapanipó. Téretei, take nalopaae ti diaaọ mo turó tuẹ yaalopóló kisipa mutapó. Take ɖa tẹteróló kaae tare whì Yesu wale sukamó ɖané dià kilitu, hajyóló bopé fake yaaire kaae, diaaekélé ɖa kilituraalu, hajyóló bopé fake yaalopóló, kisipa mutu i dere ape.

<sup>15</sup> Ai betené, ẹ mepaae faai folosóro dià betereró waairaaalu, ọla ọla taleyóló mulalepó. Até yaleteita, yalo yó matere fo tuamó bole wisi ala dià tamo félimó sópóló yalepó. <sup>16</sup> Ẹ Masedonia hae kwiapaae furaalu, dià keleté wóo ẹ momó fesaae woukéle dià keleté wóo,

yaai yalepó. Atéró ę aipaae wapa, ti diaaę ę tao sóró Judia hae kwiapaae dotonaasepóló kisipa mualepó. <sup>17</sup> Yálo ai muale kisipata, bete munipa hoko yaleé? Ó i haemó mo whjné kisipa kaae mulu, ępó téyaalopó dutei, momómo meipó du dere kaae yaleé?

<sup>18</sup> Téni, Kótóné ama yaalopó dere ala motóro du dere kaae, ęané diąpaae yó mótu betere fota, ępó, dutei meipó, fo kae dumipó. <sup>19</sup> Ti noatepae, dią kuamó ę Pol, Sailas, Timoti, ę sore whjrapené Kótó Naalema Yesu Keriso i kaae whjpóló, dią tuąmó yó móturaalu, ama ępó dutei meipó, dere fokélé erapóló diąpaae yaleé? Ai fo ini, Kótóné ama eraalopó deté wale fo fea Yesu tuąmó dokonóturaalu, ępó, téyaalopó fo betą deté konapó. <sup>20</sup> Ti noatepae, Kótóné ama mo eraalopó yóló muló betere forape fea, ę tetéróló kaae tare whj Keriso tuąmó mo dokonóturaalu, ępó, fotóro mulapó. Atéreteiné, Kótóné doi doasi mulóló, ę Yesu tuąmó bitu mo kée, téyópoló yae, fo dua dapó. <sup>21-22</sup> Dąkélé, diąkélé, ę tetéróló kaae tare whj Keriso tuąmó diriyóló beteratere alata, Kótóné amatóro dua dapó. ę Kótóné ama so whjpóló sóró beterótu, topomó wel wej suni yóo, ę mo amapóló siriróo, take ępaae wisi ala eraalopó kisipa muópóló, ama ęei Kepe Wisi ęané hosaa tuąmó beteróo, erapó.

<sup>23</sup> Kótóné keletómó yálo mo fo i dere ape. ę fesaae wou ai Korin beró dią foné siré waai yaletei, dei kisipa muaşsóro taaralepó. <sup>24</sup> ęata, diaaę kisipa tiki tiratere ala tetéróló kaae tare doasi aęyóló bitu dumipó. Tépatéi, dią hajyóló beterópóló kisipa mutu, ę diątamo kutó betąmó ditu beterapó. Ti noatepae, diaaę kisipa tiki tiratere alané betą dią mo diriyóló beteranérapó.

## 2

<sup>1</sup> ę dią beterepaae waai kisipa mualetei, take yálo dią deteraayóló foné supa, diaaę hosaa tuąmó sekę su yale kaae, momó yaşsóro taaralepó. <sup>2</sup> Ti noatepae, yálotamo dią foné sóró só deróló sekęi kisipa mulatepa, ti ę hękese yaaitere alamo, né eraaloé? <sup>3</sup> Yálo diąpaae aşyale fota, ę dią beterepaae wale sukamó hękesei ala eraai yale so whjnétei, ępaae doasi sekęi ala eraşsóro yalepó. ę tuąmó mole haj diaaękélé saai kisipa mutu, yálo dere fo mo wosóló sya fenérapóló kisipa tiralepó. <sup>4</sup> Ti noatepae, yálo diąpaae aşturaalu, hosaa tuąmó doasi deķeyóló wole dua yalepó. Ita, dią dele sóró hosaa supu yópóló dumitei, yálo diąpaae mo turó yaala sókó fole ala kisipa yópóló dapó.

### *Dowi ala yale whjné ama dowi ala kwia hęle kemerae yale fo*

<sup>5</sup> Whj me dené me whj hosaa tuąmó sekęi ala erélipa, ti ę maaté hosaamó sópóló ini, dią feapaaekélé eralepó. Aita dowi alatei, mo ti doróló aluratere ala meipó. <sup>6</sup> So whj feané ai whj foné sóró haleraletei şupa, mió momó ini taalae. <sup>7</sup> Ai whj ę sekę duraalu mo ti haepaae derepaşsóro ama yale dowi ala kwia tani, me ęla meipóló kisipa keteróló, ę tao sóró ketekę bulóló fo wisiwai yae. <sup>8</sup> Atéró diąné yaala sókó fole ala ama kisipa yópóló, ępaae hękeamó yae yóló diąpaae i dere ape. <sup>9</sup> Yálo diąpaae yae yale fo fea diaaę wisiyóló wosóló sya fuléro kęae kelaai kisipa mutu aşyalepó. <sup>10</sup> Diąnétamó me whjné dowi ala kwia tani kisipa keteratepa, ti yálokélé ai whjné yale dowi ala kwia tani, hęle kemeratapó. Ai whjné me dowi alatamo itikimó, ti dią wisiyóló beterópóló tao saairaalu, yálokélé Kerisoné keletómó kemeralepó. <sup>11</sup> I dere fota hęle mei, Satan-né dilikóló ęané dere ala doraşsóro dapó. Ti ęata, hęle mokęleyaayóló bitini, Satan-né so whj doraai dilikitu betere ala ęané mo kisiparapó.

### *Talené ama yóló muló betere fo wisi tuąmó ama kae ere ę ęaanapó*

<sup>12</sup> ę Troas bemó betere so whjpaae ę tetéróló kaae tare whj Kerisoné fo wisi yó melaai felemó, ai fo yó melópóló Talené tę doasi muló betepa kelalepó. <sup>13</sup> Aimó kutó diyaaai yaletei, yálo no Taitus bitinire betené yálo hosaa muni derepéni kisipa sekętepa, ai so whjpaae kęleó fomaaté yóló ę Masedonia hae kwiapaae felepó.

<sup>14</sup> Tépatéi ę Keriso tuąmó betepa, Kótóné ama bóe whj dóló tetéróló sale ęlapóló betere dokę hękeamó hękesetamo dapesó fu beterapó. Atétere alané me ęla felé kęlaa wisi woutere kaae, Kótó ę etei kaae Tale beterapóló so whj feapaae yó mótu beterapó.



Atéreteimó, Kótópaae mo kée du betenérápó. <sup>15</sup> Kerisoné Kótópaae hãle matere ọla tuamó sókó wale kẹlaata ti dapó. Ti ai kẹlaata, aluyaqsóró tao sere so whippaaekélé, sukóló mo ti aluyaaire so whippaaekélé wou beterápó. <sup>16</sup> Dã i fo yó matere whjrapeta, mo ti alu du betere so whjné kulumumó ti sini ọla kẹlaa kaae wóo, aluyaqsóró Kótóné tao su betere so whjné kulumumó, ti mo betere felé kẹlaa wóo, du beterápó. Atei kaae hapólui ala mé whjné sũmó enére? <sup>17</sup> So whj feané *moni* saai kisipa mutu, Kótóné fo yó mótu dere kaae, dạné dumipó. Ai ala ini, Kótóné keletómó ama doteyale whj aqyóló Keriso tuamó bitu, mo wisi kisipatamo mo fotóró yó mótu beterápó.

### 3

<sup>1</sup> Dạnétei dã yó matere whjpoló dukiraterere fo momó yaai dapóló de? Ó dãta etei kaae so whjpó kisipa yópóló aseýóló matepa só fole whjrapené dere kaae dạné de? Mepaae whjrapené dere kaae, dã etei kaae whjpó yópóló, aseko eróló diãpaae yó melaai, ó diaaq dã melópóló wosetere nisi de? <sup>2</sup> Aita ti diãtóró iru, dạné hosaa tuamó asereteiné so whj feané kolóló dosãanérápó. <sup>3</sup> Diãta, dã tẽteróló kaae tare whj Kerisoné asereteiné diaaq du betere ala so whjné kilituraalu, ita Pol-sépiné diale kutómó oleyale dupóló hãkearatapó. Aita mo asetere weiné ini, mo ti betó tare Kótóné Kepe Wisiné eró beterápó. Ai aseãta, mo kane fake tómó ini, so whjné hosaa tuamótóró erápó.

<sup>4</sup> Ai ala erémólópóló tuẽ tamo muluraalu dumi, Kótóné keletómó dã tẽteróló kaae tare whj Kerisoné dã fotokqratepa, mo ere alatóró halaainé dapó. <sup>5</sup> Ai alata, dạnétei kaayóló ipakó, dạné yalepó fo enénipó. Aita, Kótó ą tuamó ere alané dã sũratepa du beterápó. <sup>6</sup> Ti Kótóné ama kutó diraterere whj bitu, ama so whj tao saalopóló mulale dirii kisi fo erópóló, ama fotokq dãpaae mo sũralepó. Ai fota, aseñé ini, Dẽi Kepe Wisiné eró beterápó. Ti noatepae, aseẽ foné dã dóló sukunateretei, Dẽi Kepenéta, dãmó mo ti betere bete mótu beterápó.

#### *Kale kisi fo tuamó ama mo kae ere dẽ wisinaale fãanapóló ere fo*

<sup>7</sup> Take Moses-né Kótóné ala eróturaalu, kane fake tómó aseýale fo yó malepó. Ai foné so whjpaae sukutere alatei eralepó. Ai alata, dẽ wisinaaletamo weipakalepó. Ai dẽta, alu deté faaipatei Moses-né kelepaa dẽyó faleteiné, kele detẽliru Israel fake so whjné ama kelepaa diriyóló kilini ipakalepó. <sup>8</sup> Mió Dẽi Kepe Wisiné erótu betere alatamo wale dẽné take ai alatamo wale dẽ mo ti bosenó bitinipóló de? <sup>9</sup> Kale tukóló muló betere fo sya furaalu du betale alané, so whj fea taleýóló só deró beterepó. Ti ai alata, Talené dẽ wisinaaletamo weipakalepó. Téyaleteti, mo donoi so whjpó dere ala tuamó wale dẽné kale folosóró wale dẽ mo ti bosenó beterápó. <sup>10</sup> Ti take alatamo wale dẽ kolósu, mió ere alatamo wale dẽ kolósu depa, mió ere alané dẽ mo doasi ereteiné take wale dẽ hãle ọla kaae aqró beterápó. <sup>11</sup> Take mo hãleke sukamó maaté yóló alu deté fele alata, dẽtamo walepó. Téyaleteti, mo ti deté fu betaaire alatamo wale dẽta, mo doasipó.

<sup>12</sup> Take nalopaae dã atei wisi ala tuamó betaalopóló kisipa mutu dã wini, halaainé Talené ala i erótu betere ape. <sup>13</sup> Moses-né kelepamó ere dẽ alu deté foleteti, Israel so whjné kelaqsóró, kutiné husurótua ipakalepó. Mió dạné ai yale kaae enénipó. <sup>14</sup> Tépateti, take atimané kutiri hapólui ipakalepó. Atére kaae, take atimané kutiri husirale kuti miókélé hãle iru, take tukóló mulale fo dosãatepakélé, atima tuẽ hapólutóró yó tarapó. Ai husiró betere kutita, mené dãae faranénitei, Keriso tuamó betere alané betã dãae faranérápó. <sup>15</sup> Mió i alimókélé, Moses-né aseẽ fo dosãatu betepatei, atima kisipa tiki hapóluru, hosaakélé hãle tãre alata, kutiné kelepaa husuró betere kaae erápó. <sup>16</sup> Tépateti, mepaae so whj de Talepaae kisipa feteyóló wapa, ti ai husiró betere ala kuti kaae dãae fótu beterápó. <sup>17</sup> Tale ąta, mo Kepetóró beterápó. Talené ama Kepe betere tikimó me alané dokoni, teraae fóló hãle beterápó. <sup>18</sup> Mió kutiné kelepaa husirénire so whj dãpaae Talené ama ere dẽ wisinaale erótu beterápó. Ai dẽ dạné kaae tapa, ti mepaae so whjné dã tuamó ai ere ala kelenérápó. Tétu, dãkélé Talené ama aso kaae beterepóló, ama wisiraté fu beterápó. Ti ai dẽ wisi erótu betere Kepeta, Tale ątórótípó.

## 4

*Mo haené aleale wutimó doasi ke bole ɔlarape derapóló ere fo*

<sup>1</sup> Atérené, Kótóné ama ɔ́ ɔ́leturaalu, tao sóró melale kutó hýyóló taaréni, hãle dirótu beteraþó. <sup>2</sup> Atéturaalu, kikiti kinóló dere alakélé, enénire halei alakélé, kapala dilikitere alakélé, Kótóné fo doróló wératere alakélé, ɔ́ané mo dumipó. Ai ala ini, Talené ama mo fo yó mótu beteraþóló, so whíné hosaamó sóþóló, Kótóné keletómó mo hãkeamó erótu beteraþó. <sup>3</sup> ɔ́ané i yó mótu betere fo wisitamo mepaae so whíné wosaairetei hapóluyóló husuró betepa, ti aita mo ti aluyaaire so whi ai ape. <sup>4</sup> Ti mió i alimó tẽteróló kaae tare kapala kótóné Talepaae kisipa tiki tirénire so whíné ai fo wisi tuamó ere ɔ́ wisinaale kelaþsóró, atimané kisipa hapóluróló husiraleþó. Ti aita hãle mei, kale fo tuamó Kótóné aso kaae betere whi Kerisoné ere ɔ́ wisinaale kelaþsóró erapó. <sup>5</sup> Ti noatepaae, ɔ́ané i yó mótu betere fota, ɔ́atei doi sóró horótu dumi, Yesu Keriso ɔ́ Talepóló ama doi sóró horótu beteraþó. Atérené ɔ́ Yesuné ala eróturaalu, ɔ́ia tao sóró ɔ́iaaɔ́ kutó diratere whiþape i betere ape. <sup>6</sup> Ti noatepaae, “Diliki tuamó ɔ́eyó fae,” yale Kótónétóro ɔ́ané hosaa tuþpaae ɔ́eraleþó. Ai ɔ́eta, ɔ́ tẽteróló kaae tare whi Keriso ɔ́tóro ereteiné ɔ́ané ɔ́ kaae tapa, ti Kótóné ama ere ɔ́ wisinaale kisipa enérapó.

<sup>7</sup> Téþatei, ai bope deté wale ke bole ɔ́larapeta, mo haené aleyale wutirapemó deró beteraþó. Ti fea ala ɔ́ tuamó kaayóló dumi, Kótóné ama fotokɔ́ ɔ́ tuþpaae sýratepa ɔ́apóló, so whíné kisipa yóþóló erapó. <sup>8</sup> Kotere tiki dokɔ́ sekẽi ala ɔ́paae erótu betepatei, ai alarapené ɔ́ haepaae deróló, mo ti só derótimpipó. ɔ́ noa ala yaalorópóló kóló kóló epatei, ɔ́ané kisipa mo ti fomaake inipó. <sup>9</sup> Talené ala erateremó, ɔ́paae susupui ala erótu betepatei, Talené ɔ́ taaló bitini, tao su beteraþó. Mepaae so whíné ɔ́ só deróló dorótu betepatei, mo ti dorótimpipó. <sup>10</sup> Yesu ɔ́ kepaaróló beteraþe fotokɔ́ ɔ́ tuamó mupa so whi feané hãkeamó kolóþóló, ɔ́ sukãle ala ɔ́ané tikimó mupa kutu beteraþó. <sup>11</sup> Ti noatepaae, sukuni ɔ́ betere whiþape Yesuné ala erateremó ɔ́ dóló aluranéþatei, ama betere bete ɔ́ané mo tó tikimó mupa so whíné hãkeamó kolóþóló, yó maté kutu beteraþó. <sup>12</sup> Ti Talené ala erótu betereþeiné sukutere ala ɔ́ tuamó mupatei, ɔ́ia tuamóta, mo ti betere bete moleteiné ɔ́ia mo beteraþó.

<sup>13</sup> Aþémó i fo erapó.

“Talepaae kisipa tirale betené yało ai fo yaleþó.”

Ai fo yale whi ɔ́ kisipa tiki tirótu yale kaae, ɔ́akélé atéru, ɔ́iapaae i yó mótu betere ape. <sup>14</sup> Tale Yesu kepaarale sekéné ɔ́ kepaarótu yale kaae, ɔ́akélé kepaaróló ɔ́ betere tikimó ɔ́tamo touróló betamó beteraalopóló kisipa mutapó. <sup>15</sup> ɔ́ané ɔ́ia tao su betere alata, ɔ́ia mo wisiyóló beteraþóló kisipa mutu ɔ́ beteraþó. Até dereteiné, Talené so whi hamokoróló hãle tao siré fóló, mo ti fakeraalopó. Atéturaalu, ai so whi atimanémo, Kótóþaae mo kée dere fo ɔ́ekéro yó tapa, ti mo kae ɔ́ fãane Kótóné doi doasi saalopó.

<sup>16</sup> Atéyaalopóló kisipa mutu, ɔ́ané ditere kutó fomo duraalu taaraalomeipó. ɔ́ané mo tó tikita, ɔ́o deté fu betereþei, ɔ́ané kepe tuþpaae ti betere dokɔ́ kisi whi aleraté fu beteraþó. <sup>17</sup> Ti noatepaae, ɔ́paae erótu betere sekẽi alarapeta, hãleke sukamó maaté muaaireþeiné ɔ́ané þumó belenérapó. Ai sekẽi alarapeneþei, take nalo mo ti muó tawaaire ɔ́ wisinaale ɔ́paae eraalopó. Ai eraaire ala wisi kolósu, mió su betere sekẽ kolósu ɔ́epa, mo hãle ɔ́la aɔ́rapó. <sup>18</sup> Atéreteiné ɔ́eta, ɔ́ané kelené kelere ɔ́la kaae tani, kelenire ɔ́la kaae tarapó. Ti noatepaae, kelené keletere ɔ́lata, mo hãleke sukamó maaté muaalotei, kilinitere ɔ́lata, ti mo hãle muótóro tawaalopó.

## 5

*ɔ́ mo ti betaaire be hepen-mó erapóló ere fo*

<sup>1</sup> I haemó ɔ́ betere kapala furu be fisikó fupa, ti me ɔ́la meipó. Ti noatepaae, mo ti be Kótóné ɔ́amó hepen-mó tẽno beteraþó. Ti ai beta, mo whíné naaséné tẽnipó. <sup>2</sup> Ai bepaae faai ɔ́ i haemó hãle bitu, mo kuti derótu dere kaae, hepen bemó tẽne be atéro ɔ́eranée yóló doasi kisipa mutu beteraþó. <sup>3</sup> Ti ate kuti deratere be ɔ́émó, mepaae whíné ɔ́ tiki ɔ́aþi hãleþa kelaalomeipó. <sup>4</sup> ɔ́ i haemó kapala furu bemó bitu, sekẽi ala beleté furaalu, i

be taaróló fenée yóló doasi kisipa mutu betera. Ti da daapi hale betaai kisipa muni, da betaaire hepen beta, kuti derótu dere kaae deranee du betera. Téturaalu, mo ti betere alané sukutere ala ɔla kaae nó deróló, ama tikitóro alée faalopó. <sup>5</sup> Kótóné da atéro aleyóló betero betereitea, ti i bope yale mo ti betaaire tiki wisi saalopóló kisipa mutu erapó. Ti aita, nalopaae eraaire ala mo turó saalopóló kisipa muópóló, Kótóné dapaae Deji Kepe Wisi melalepó.

<sup>6</sup> Térené, da i haemó mo tó tikitamo hale bitu, Taletamo betamó bitinipó. Atépateti, take nalo Taletamo betamó betaaire ala dané diriyóló kisiparu whaaliani, betere dokó dané kisipa tiró betera. <sup>7</sup> Da mió i betereitea, kelené keletere ala sya furaalu ini, tué tiki tiratere ala sya foletiné betera. <sup>8</sup> Da i daale tiki taaróló, Taletamo betamó betaaire kisipa mupatei, ai ali sókó waai teópa, da wisi kisipatamo kaae taté fu betera. Ti nalopaae ai ala mo eraalopóló kisipa mutu, da halaainé betera i dere ape. <sup>9</sup> Térapa, da i betere tikimó ó kae tikimó betepakélé, me ɔla meipó. Ti Tale a kisipa felé yaaire ala beta dané doasi keteké buóló du betenerapó. <sup>10</sup> Ti noatepae, da tetéroló kaae tare whi Keriso so whi taleyaai betere tikimó betepa, da so whi fea taleyópóló, beta beta yóló daaneta yaalopó. Atépa, dané yale ala fea hakeamó taleyaalopó. Atéturaalu, da mo i tiki daayóló bitu yale wisi alamó, ti wisi dupu melóo, hoko yale alamó ti dowi dupu melóo, yaalopó.

*So whiró Kótótamo bóe fióló betamó beterate ala*

<sup>11</sup> Térapa, so whi feané du betere alamó Talené kwia melaairetei hasókó feni, mo yaalopóló da wituraalu, so whipaae dowi ala taaróló, tué tiki feteyae yóló, dotopo du betera. Ti da betere alata, Kótóné mo hakeamó kelerapó. Atére kaae, diaaokélé da etei kaae whi betera i diriyóló kisipa eranée du betera. <sup>12</sup> Dané diapaae i dere fota, diaaɔ da dukirópóló dumitei, dané du betere ala kilitu, dia hai yópóló dapó. Tétu, hosaa tuamó ere ala kilini, tó tikimó ere ala kilitu betere whirapené da erateremó, atimapaee tokó melaaire fo i dere ape. <sup>13</sup> Datamo topo doyóló keyaa fole whirape aɔpa, ti Kótóné ala eróturaalu dapó. Motamo wisi kisipa mole whirape aɔpa, ti dia tao saairaalu dapó. <sup>14</sup> Dané i du betere ala feata, Kerisoné ama yaala sókó fole ala wisiné da keteké bulatepa dapó. Ti noatepae, so whi mo fea tao saai beta whitóro sukalepó. Téturaalu, ama so whikélé fea atamo betamó sukalepó. <sup>15</sup> Ti so whi fea tao saai a sukale alata, betere so whi maaté wisiyóló betaaire ala ini, atima tao saai sukóló kepaayale sekéné ama kisipa mole ala beta erópóló yalepó.

<sup>16</sup> Atérené da mió i alimó kaae sóro bitiré furaalu, mepaae so ó whi i haemó mole kisipa sya fóló, etei kaae so whi betera i dané tale dumipó. Ti taketa, dané i haemó mole kisipa sya fóló, da tetéroló kaae tare whi Keriso atéro tale yaleteti, mió dané momó kae dumipó. <sup>17</sup> Térapa, mepaae so whi Keriso tuamó betepa, ti ai so whi Kótóné kisi kaaróló betero betera. Atétere alata, take betale ala mo ti kemeróló, mió kisi ala tuamó ai betere ape. <sup>18</sup> Atéro beterate ala feata, ti Kótó betere kaayóló walepó. Dáro Kótótamo bóe du betaleteti, Kótóné Keriso sukópóló maleteiné bóe firóló touralepó. Atére kaae, mepaae so whikélé Kótótamo bóe fiyóló dua betere ala dapaae malepó. <sup>19</sup> Aita hale mei, i haemó betó mole so whiné Kótótamo bóe du betepa, Kerisopaae erale alané atima yale dowi alamó Kótóné kwia melaai yaleteti taaróló, bóe firalepó. Tétu, Kótóné so whitamo bóe fiyóló betamó beterate fo yó maté kweyópóló, da sóro betera. <sup>20</sup> Atérené, mió da Kerisoné ama fo eratere whirape i betere ape. Dia so whi Kótónétamo bóe fiyóló touyóló betaaire fo ama diapaae yaalopó yale kaae, “Kótótamo bóe fiyóló betae,” yóló Kerisoné doimó dané diapaae dirii ma fo i dere ape. <sup>21</sup> Yesu dowi ala inire whitei, Kótóné a dowi ala dere whi aɔralepó. Ti aita hale ini, da Yesu Keriso tuamó betepa, Kótóné ama so whi donoraaire ala dokonótu, da mo donoi so whi aleróló betera.

## 6

<sup>1</sup> Dá Kótótamo betámó ama kutó diratere whi bitu, diápaae Kótóné hamokoróló hãle tao sere ala eratepa, ai ala hãle ɔla kaae deɔpaae mulaɔsóró, diápaae ma fo i dere ape. <sup>2</sup> Ti noatepae, ama i fo dapó.

“So whi yãlo hãle hamokoróló tao sere alimó diaaɔ ɛpaae tao sae dere fo yãlo mo wosóo, diã aluyaɔsóró tao saai tukóló mulale be demótóró yãlo diã tao sóo yalepó,” erapó.

Yãlo diápaae mo i dere ape. Mió i sukamóta, so whi aluyaɔsóró Kótóné hamokoróló hãle tao su betera. Ai ala yaaire be de me kae mei, mo miótóró i ape.

*Pol doasi sekɛ sale fo*

<sup>3</sup> Dãné so whi tao saai erótu betere ala mepaae whirapené bete muni, hoko ala nisiyóló faletu só deraɔsóró, mepaae so whi Kótópaae waaire tu sesé yóló dée nalatere ala dãné mo dumipó. <sup>4</sup> Aténi, dã Kótóné kutó diratere whi bituraalu ditu betere kutó diaaɔ kolóló, i whirapené mo donoi ala dapóló kisipa yaasepóló i dapa wosae. Ita doasi depe tukó wei kutópatei hãle diyó taruraalu, sekɛi alakélé, ɔla ɔla yaɔɔtere alakélé, whaaliala dere alakélé, wou betepatei dãné hãle belée tarapó. <sup>5</sup> Dã kotere tiki dokɔ fea doasi foya dere alakélé, dóló susupuratere alakélé, *dipula* beteratere alakélé, erótua dapó. Dã nokekélé wisiyóló fini, wotetamotei doasi depe tukó wei kutó hãle ditu betera. <sup>6</sup> Atétu, dã me dere dowi alatamo hoseké ini, mo donoi kisipatóró muóo, bete mole ala mo wisiyóló kisipa yóo, me whi paee setere ala ini, wisi kisipatamo naameiné mo dua kaae taté fóo, du betera. Tétu, hosaa turóné yaala sókó fole ala yópóló, Deji Kepe Wisiné dã fotokɔ eratepa, ai ala diã so whi feapaae erótua dapó. <sup>7</sup> Kótóné fotokɔtamo mo fotóró duraalu, fo wisi yó mótua dapó. Tétu, Kótóné so whi donoratere alata, bóe dele whiné turu naasené tɔ tawóo, fɛ naasené wuti tawóo dere kaae iruraalu, ai donoi ala dãné tarapó. <sup>8</sup> Mepaae whiné dãné ditere kutó kilitu dã dukiróo, mepaae whiné ti eratere fo yóo, dua dapó. Mepaae whiné dãné ditere kutó dorapóló mepaae so whi paee yóo, mepaae whiné ti mo wisi kutó ditu betera yóo, dua dapó. Dã mo ala dere whi betepatei, mepaae whiné ti dã kapala atima dilikitere whirape aɔrótu betera. <sup>9</sup> So whi feané dã kisipa epatei, dã teó kisi wale whirapepaae eratere ala kaae dua dapó. Dã mo felekemó sukuné patee, hãle bitiré fu betera. Dã fokosói ala yóló susupu eraletei, mo ti dóló sukunénipó. <sup>10</sup> Dã dekené sukutu betepatei, betere dokɔ hɛkese yó tarapó. Dã fea ɔla ɔla munire whirape betepatei, dãné du betere alané so whi fea néli whi betera betera. Dã ɔla ɔla munipatee, fea ɔla mole whirape betera.

<sup>11</sup> Korin bemó betó mole no nerape-ó, diãtamo dãné hosaa mo turó muluraalu, dãné mole kisipa mo fea diápaae hãkeamó ai yale ape. <sup>12</sup> Dãné diápaae yaala sókó fole ala dãné tao tani, mo turó erótu betepatei, diaaɔ dãpaee yaala sókó fole ala ti kinóló tao tarapó. <sup>13</sup> Diã yãlo naale senaale kaae betereteiné, diaaɔkélé dãpaee hosaa mo turó muóló, yaala sókó fole ala u mótu i mótu yaasepóló, yãlo diápaae i dere ape.

*Kisipa tiró betere so whi tirénire whitamou touyaɔse ere fo*

<sup>14</sup> Diã Talepaae kisipa tiró betere so whirape kisipa tirénire so whitamou touyóló, dere ala fea betámó yaɔse. Ti noatepae, donoi ala kolósu, dowi ala kolósu depa, betã ala ere? Ti demó kotere so whiró dilikitamo kotere so whitamou netéró fulumu enére? <sup>15</sup> Dã tetéroló kaae tare whi Kerisoró dowi keperape tetéroló kaae tare kepe Belial-tamo touyóló betã kisipa muaaloé? Tuɛ tiki tiró betere so whiró, tuɛ tiki tirénire so whitamou betã ala ere? <sup>16</sup> Kótóné doi hale horóló moma dere beró kapala kótó suróló aleale ɔlarapetamo mo betã ala erapóló kisipa mute? Ti noatepae, dã Keriso so whita, mo ti betere Kótóné momatere be tetnapó. Ai yale fo kaae ašemó Kótóné i fo erapó.

“ɛ atimatamo betámó bitu, atima fole tikipaae ɛkélé faalopó. Tétu, ɛ atima tetéroló kaae tare Kótó betóo, atima ti yãlo so whi betóo, yaalopó.”

<sup>17-18</sup> Mo doasi fotokɔ bole Talené i fo dapó.

“Ai so whĩtamo hosekéro betereitei taarólo diã kaae betae. Atéru, mepaae naõse yólo fo mulale ãla mo olaayaõse. I dere fotamo diaaõ sya fupa, ti yaõlo diã dape saalopó.” Mo doasi fotokõ bole Talené i fo dapó.

“Ë ti diaaõ Aya betóo, diã yaõlo naale senaale betóo yaalopó,” erapó.

## 7

<sup>1</sup> Hosaa mole no nerape-ó, Talené ðapaae ai wisi alarape eraalopólo muló betere fo haõle mulapa, kae kae dowi alané diaaõ tiki ó kepe doraõsóro, ai kaae dowi ala tuãmó hosekéro bitini, tika kae betaalopa sae. Atéro Kótó kolólo wituraalu, a aõmó sukólo bitiré fóló, Talené ama mo kae ere wisi ala maaté erólo, mo ti fakeraté fu betae.

*Pol hajné sukãle fo*

<sup>2</sup> No nerape-ó, ðapaae diaaõ hosaa munire aõrapa, mióta ðiané ðapaae hosaa mutere ala yaasepólo i dere ape. Ti noatepae, ðané mepaae so ó whĩpaae me dowi ala eréni yóo, ðané du betere alané atima mepaae so whĩ dée naaire tu munéni yóo, ðané dere ala diaaõ tokólo yópoló, ó ðiané mepaae wisi wisi ãla saai diã dilikini yóo, yalepó. <sup>3</sup> Yaõlo i dere fo diã só deraai kisipa mutu dumipó. Yaõlo take yale fo kaae ðapaae ðané hosaa mo turó moleteiné ða tekeni diã sukutepa ó betepa, ti ða fea betã alatóro du betenérápó. <sup>4</sup> Diaaõ yaõlo i dere fo wosólo, mo sya faalopólo kisipa mutu e whaalía ini, bopé fake yólo haõtu beterapó. Kae kae sekẽ ðapaae wou betepatei, diã Talepaae tuẽ tirólo wisi ala haõle yó tareteimó, e haõ yólo wisi kisipatamo Talepaae yaõlo mo kée du beterapó.

<sup>5</sup> Ða Masedonia hae kwiapaae wólo bitu, Talené ala eratepa mepaae whĩné ðané dere ala yaõsóro tu fea mo seséyalepó. Atétu, mepaae whĩrapené ðatamo bóe dóló hõle sóo, ðané kepe tuãpaaekélé, wituraalu whaalía yóo, yaleteiné ðané tiki saõ nalólo bitinipó.

<sup>6</sup> Téyaletei, Taitus ða beterepaae wale alané, fomoyólo haepaae doropole so whĩ tao sóro ketekẽ bulótu betere Kótónétei ða tao sóro haõ dere ala eralepó. <sup>7</sup> Ai alané maaté mei, diaaõ a tao sóro haõ dere ala eratepa, amamo ðapaae ene waleteiné ða tao sóro haõ eralepó. Diaaõ e kelenée du betereiteikélé, diaaõ haõsóko fóló yale alamó ðiané hosaamó su dekené sukutu betereiteikélé, epaae erótu betere alamó diaaõ whaalía du betereiteikélé, fea ðapaae ene walepó. Ai fo wosetu, e tuãmó haõ dere ala mo turó faayalepó.

<sup>8</sup> Yaõlo ðapaae anale aõmó ere fonétamo diã dekei kisipa moipa, yaõlo atei kaae fo noatepa yaleé? yólo kisipa mutumipó. Taketa atei kisipa mo mualeti, mió e haõ kisipa mutapó. <sup>9</sup> Ti ai haõta diã deketere alamó ini, ai fo dosãaturaalu diã sawa sukamó maaté hosaamó sóro dekeyaletiné yalepó. Atéteremó diã donoi tuãpaae fole kilitu, e haõ du beterapó. Ti noatepae, ðiané deke yale alata, ðané yale foné diã mo ti doréni, Kótóné ama kisipa mole ala eraletiné tu wisipaae feletei kisipa muae. <sup>10</sup> Kótó tuãmó kaarólo wale deke dere alané dowi ala taarólo, Talepaae kisipa fetetere ala eratapó. Atéturaalu, kisipa fetetere alané, ti aluyaõsóro tao sere ala kaaratapó. Take dekei kisipa mualeti, yaõlo mió kisipa fatepa, mo donoi ala ereteiné Talepaae mo kée du beterapó. Tépatéi, i haemó kaarale dekei alané ti sukutere ala kaaratapó. <sup>11</sup> Kótó tuãmó wale dekei alané diã tuãpaae erale alarape i ape. Kótóné ala eraai butere ketekẽkélé, me dowi ala inipatei, haõle só deratere kapala fo so whĩné mo nisi yaõsóro, ketekẽ buólo haõkearótu betere alakélé, dowi alatamo fopaae butereiteikélé, mené diã doraõsóro wisiyólo kele muló betere alakélé, diã ðatamo betenée du betale alakélé, so whĩ wisiyólo beterópoló ketekẽ bulótu betere alakélé, mené dowi ala deretei haõkeamó kemerópoló, donoraai bole ketekẽkélé, kale deke dere alané eralepó. Yaõlo aõmó yale forape diaaõ dosãayólo ai fo mo wosólo sya feleteiné mió diã tuãmó yaõlo foné saai dere ala munireitei haõkearalepó. <sup>12</sup> Take yaõlo ðapaae aõmó yale fota, dowi ala dere whĩmó kisipa mutu, ó ai dowi ala eratere whĩmó kisipa mutu inipó. Téni, Kótóné keletómó ðané dere fo mopólo wosólo eraaire ketekẽ diaaõtei kisipa yópoló yalepó. <sup>13</sup> Ai alarapené ða mo tao sóro ketekẽ bulalepó.

Ai ketekẽ tómó diã feané Taitus-né ama kepe tuãpaae felératere ala eraletiné a mo haõtamo fesaae wale ala kilitu, ðakélé mo doa haõyalepó. <sup>14</sup> Yaõlo diã dukirótu apaae yale fo



motóró dokonótu, ɔ wisiyóló dape saleteiné ɛ hale ini, feléi kisipa mutapó. Dɔné diɔpaae yó matere fo fea motóró du dere kaae, dɔné diɔ dukirótu Taitus-paae yale fo ama mo irapóló kisipa yalepó. <sup>15</sup>Taitus aipaae wapa diɔ winé sukutu diri furu furu yóló, naameiné diaaɔ ɔ mo wisiyóló dape salepó. Take ama atéró ene wale fo diaaɔ mopóló kisipa mutu wosóló, sya fele ala mió ama kisipa duraalu, diɔpaae yaala sókó fole ala mo ti faatapó. <sup>16</sup>Yɔlo i dere fo fea diaaɔ wosóló mo eraalopóló, yɔlo kisipa tiróturaalu, ɛ mo doa haɔné sukutapó.

## 8

### *Haɔtamo haɔle matere ala yópóló ketekɛ bulatere fo*

<sup>1</sup> Ne norape-ó, Masedonia hae kwiamó tɛ mole be huluamó betó mole Keriso fakerape Kótóné hamokoróló haɔle tao sóró male ala diaaɔ kisipa yaasepóló i dere ape. <sup>2</sup> Ti ai so whɔ atima kɔae kelaai mepaae sekɛ wou betaletai, hɛkesetere ala mo turó faayóo, mepaae ɔla ɔla ó *moni* meiyóló yoleale betóo epatei, atimamo hamokoyóló *moni* mo dekéro deralepó. <sup>3-4</sup> Atéró mo dekéro derɔleta yaletéiné sókó faai yale dɔle mo ti bosene felepó. Aita, atima kɔleaanétei Judia hae kwiamó Kótóné kae betéro betere so whɔ tao saai kisipa mutu, mepaae so whɔné hamokoróló haɔle derale *monitamo* touróló, atima mole ɔlakélé haɔtamo deraai kisipa mutu, melaaire tɛ mulae yóló dɔpaae dotopoi fo yalepó. Ti aita, so whɔ hamokoyóló haɔle tao suraalu yale alapóló, yɔlo diɔpaae i dere ape. <sup>5</sup> Dɔné kisipané atima sɔmó enérápóló kisipa muale ala mo ti bosenóló, atimané yaai dere alakélé, ɔla ɔlakélé, betere betekélé, fea Talené naase tuɔmó mulalepó. Atéró nalo ti atimakélé dɔtamo touyóló Kótóné kisipa mole ala eraai yalepó. <sup>6</sup> Atérené, Korin bemó betó mole so whɔ diɔné ai ala yópóló, Taitus ɔ diɔ beterepaae fae yóló seɔyalepó. Ti aita, Taitus-né ama taketi kaae sóró diale kutó ereteiné, mió ɔ diɔ beterepaae wapa, Talené hamokoróló tao sere ala diaaɔ eróló mo ti kemerópóló yalepó. <sup>7</sup> Térapa, diaaɔ tuɛ tiki tiratere alakélé, fo wisi yó matere alakélé, mo bete mole ala kisipa dereteikélé, mepaae ala eróturaalu, doasi ketekɛ bole alakélé, dɔpaae yaala sókó fu betere ala alakélé mo wisirapó. Atétere kaaetóro hamokoróló tao suraalu, atéró haɔle matere alakélé mo wisiyóló yae.

<sup>8</sup> Yɔlo i dere fota, diɔpaae i ala yae yóló dumi, Masedonia whɔrapené mepaae whɔ tao saai butere ketekɛ kolósu, diaaɔ butere ketekɛ kolósu yóló, diɔ tuɔmó mo yaala sókó fole ala muluraalu, déro kɔae kelaai dapó. <sup>9</sup> Ti noatepae, dɔ tɛteróló kaae tare whɔ Yesu Kerisoné hamokoróló tao sere ala diaaɔ ai kisipare ape. Ti ɔ doasi néli whɔ betereitei, diɔ tao saai kisipa mutu, yoleale whɔ alée feleteiné diɔ néli whɔ beteralapó.

<sup>10</sup> Diɔné yaaitere alamó kisipa mutu, diɔpaae yɔlo kisipa matere fo i dere ape. U kemeyale ba fomó mepaae kae kae be hulua Keriso fake so whɔné *moni* deraaipa, diaaɔpi folosóro deróo yalepó. <sup>11</sup> Diaaɔ atéró diale kutó ketekɛtamo kaae su yale kaae, miókélé ai alatóro deté fóló kemerae. Atéró melaai kisipa mutepa, ti diaaɔ mole sɔtóró melae. <sup>12</sup> Diaaɔ mole sɔtóró wisi kisipatamo matepa, ti Tale ɔ hɛkese duraalu, ama kisipa feléyaalopó. Mepaae whɔné melaaitere ɔla munipa, ti Talené me ɔlakó menipóló dei kisipa muaalo meipó.

<sup>13</sup> Dɔné kisipané mepaae whɔrape atima ɔla ɔla mo dekéro muluraalu, diɔ sawa tėti moleteiné sekɛ tuɔmó beteraai dumi, fea betɔ alatóro yóló betaai i dere ape. <sup>14</sup> Mió diɔ ɔla ɔla mo dekéro moleteiné, atima yɔyɔtere ɔla diɔné melóo, nalo diɔmo yɔyɔtepa atimané dekéro moleitei diɔ melóo yópóló dapó. Atéró u tao su, i tao su depa, ti mo fea betɔ ala yólótóro betaalopó. <sup>15</sup> Atétere alata, ašemó i ere fo kaaepó.

“Mepaae mo dekéro sale whɔné ɔla buki muni feni, mo sɔmótóro nóo, mepaae mo tóroti sale whɔ wote ini, mo sɔmó nóo, yalepó,” erapó.

### *Taitus Korin bepaae dotɛyale fo*

<sup>16</sup> Yɔlo diɔ tao sópóló, ɛ ketekɛ bulale Kótóné Taitus-paekélé ai kaae ala eró betepa, Kótópaae yɔlo mo kée du beterapó. <sup>17</sup> Atéreteiné, ɔ dɔné fae depa waalo meitei, mo taketi diɔ beterepaae waai du betaletéiné waalopó. <sup>18</sup> Dɔné no whɔ betɔ Taitus-tamo wópóló

dotonatapó. Ai whįta, mió wosetere fo wisi erateremó, Kótóné kae betero betere so whįné dukirótu betera. <sup>19</sup> Ai ala maaté mei, kale hęle melale *moni* sóró, dątamo Judia hae kwiamó betó mole so whįmó male fópóló, Kótóné kae betero betere Keriso so whįné ą sóró betera. Atéro hęle matere *monita*, Talené doi sóró horóturaalu, ai so whį tao saaire ketekę kolópóló kisipa mutu, dąné hotowayóló teteróló kaae tawaai dapó. <sup>20</sup> So whį tao suraalu, hęle melale doasi *moni* dąpaae diaaę hotowaró kaae tani, ęlémi serapóló mepaae whįné dą eratere fo yaqsóró kisipa mutu dapó. <sup>21</sup> Ti noa betené dumipó. Talené kele tómkélé, mo so whįné kele tómkélé, dąné du betere ala mepaae whįrapené kilitu, mo donoi ala dapó yópóló kisi mutu, hotowayóló kaae tarapó.

<sup>22</sup> Dąné no me whįkélé atimaamotamo dotonaii dapó. ą kęae kelalemó, mepaae dąné yae dere ala fea ai sekéné mo ketekętamo dua yalepó. Diaaę mo wisi ala yaalopóló kisipa mutu, ama take bole ketekę tómké miókélé ą Talené ala eraai mo doasi ketekę bulapó. <sup>23</sup> Taitus ąta, ętamo titiyóló kutó betámó diyóo, dią kuamó bitu betą kutó diyóo, dere whį betera. Dąné no me whį tamota, ti Kótóné kae betero betere so whįné sóró betera betera. Mepaae so whįné ai sekę tamoné ditere kutó kilitu, dą teteróló kaae tare whį Kerisoné doi doasi hale sóró horatapó. <sup>24</sup> Tęrapa, Keriso fake so whį feané diaaę yaala sókó fole ala hękeamó kolópóló, ai sore whįrapaae mo erae. Atętepa, ti diaaę dere alamó dąné dukurótu betere fo mopó enęrapó.

## 9

<sup>1</sup> Kótóné kae betero betere so whį tao sae yóló, deté wale fo wosóló, yaaire ketekę dią bunipakó, yąlo diąpaae momó yaaloé. <sup>2</sup> Ti so whį tao saai diaaę bole ketekę yąlo mo wisiyóló kisiparapó. Dią ai ala yaai doasi ketekę boleteiné take kemeyale ba fomó kaae sóró, dią dukiróturaalu, Masedonia hae kwiamó betó mole so whįpaae dią Akaia hae kwiamó betó mole so whįmó hęle melaaire *moni* deraai du betera fo yąlo deté kwęalepó. Ai fo woseturaalu, ai be huluamó betó mole so whį atimanékélé *moni* deraai hosaa tukalepó. <sup>3</sup> Diaaę hęle matere alamó dąné dią dukirótu betere fo bete muni nisiyaqsóró, kale bope yale sore norapepi aipaae dotonatapó. Yąlo atimapaee, dią donoróló betepa kelaalopó yale fo dią tuámó motóro epa kolópóló yae. <sup>4</sup> Ti noa yaqsóró dumipó. Mepaae Masedonia whįrape ętamo wouraalu, dią donoróló bitinipa kilitu, dąné dią dukirale fo kapala irapó deremó, dąkélé diąkélé mo doasi hale yaqsóró dapó. <sup>5</sup> Téyaqsóró, kale norape atimapi folosóro dią beterepaae dotonatepa wisirapóló kisipa mutapó. Ti noatepae, diaaę hamokoróló hęle melaalopó yale *moni* deróló kemerópóló kisipa mutu i dere ape. Ai ala depa, ti sęteremó dei kisipatamo meni, wisi kisipatamo hamokoróló hęle melaalopó.

### *Hęle matere alata, kutómó ęla wae dekeró bilitu dere kaae dapó*

<sup>6</sup> I dere fo wosóló kisipa muae. Mepaae whįné ęla wae sawa tóróti bilitepa, ti ęla sere alimókélé sawatóro saalopó. Mepaae whįné ęla wae dekeró bilitepa, ti ęla sere alimókélé mo dekeró saalopó. <sup>7</sup> So whį dokę betą betą sętepa dei kisipatamo meni, atima kisipané meteró melaai depa, ti ai sýtóro melópóló yae. Ti noatepae, hosaa tuámó hękesetamo matere whį Kótóné mo hękeserapó. <sup>8</sup> Atétu, Kótóné hamokoróló hęle tao sere ala diąpaae sųratepa, betere dokę fea dią mepaae noa kaae wisi ala yaai depa, ti me ęla yąyąni, mo sųmó enęrapó. <sup>9</sup> Asemókélé i fo kaae erapó.

“Ama wisi wisi ęla yoleale yóló betó mole so whįmó ąliralepó.

Ama so whį tao sóró donorate alakélé kemeni, hęle yótóro tarapó,” erapó.

<sup>10</sup> ęla waeró mo nokole *bred* otamo matere Kótóné diaaę biliyaaire ęla wae fakeróo, ęla ęlumętepa dekeró sóo dere kaae, Kótóné so whį tao sóró donorate alané du wisikélé diaaę mo ti fakeróo yaalo ai ape. <sup>11</sup> Tęturaalu, diaaę kae kae ala duraalu, mepaae so whį hamokoróló tao sópóló, Talené dią mo sųraalo ai ape. Diąné atéro hęle matere ęla dąnémo sóró kale yoleale so whįmó matepa, Kótópaae atimané mo kée fo yaalopó.

<sup>12</sup> Kótóné so whį tao sóró diaaę ai eratere alata, atima yąyątere ęla mótua dapó. Ai maaté mei, Kótópaae doasi kée dere fokélé węi kaae fąayóló felée fu betera. <sup>13</sup> Diaaę

atéro Talené ala eróturaalu, mepaae so whi tao sóró erótu betere ala mepaaené kilitu, ita Kerisoné fo wisi sya fóló aqómó bituraalu, hamokoróló tao sere ala dāpaaekélé, mepaae so whipaaekélé, eratepa kelae yóló, Kótóné doi hale horaalopó. <sup>14</sup> Kótóné hamokoróló tao sere ala diā tuāpaae fānó betereteiné Talepaae momaturaalu, atimané hosaa mo turó diāpaae muóló yaalopó. <sup>15</sup> Kótóné hamokoróló hale meló betere ala wisinaale mo whiné etérapóló bete turó tokóló enénipó. Atéreteimó, āpaae mo kée fo du betae!

## 10

*Pol Talené kutó dirateremó kae kae eratere fo yaletai*

<sup>1</sup> Ē diātamo betāmó betale sukamó, ē fo kóló kóló yóló wire whi aqretei, kae tikimó bitu ti wini, halaainé aštu beterapóló ē eratere fo ai du betere ape. Tépatēi, Talené fo aqómó sukóló betere alaró witamo naameiné dua betere alatamo Kerisoné ēpaae eratepa, ē ai ala tuāmó bitu, ē Pol-né diāpaae i yae dere fo wosóló, mo yaasepóló dapó. <sup>2</sup> Ti ē diā beterepaae wale sukamó, mepaae so whiné kisipané dā i haemó mole ala sya furaalu, Talené ala eratere nisiyóló, dā eratere so whi ē halaainé foné saqsóró, diā miótitei donoróló betae yóló i dere ape. <sup>3</sup> Ti noatepae, dā i haemó hale bituraalu dele bóeta, i haemó mo whiné dele bóe kaae meipó. <sup>4</sup> Dāné bóe dele ọla ọlakélé, mo bóe dele ọla ọla kaae meipó. Dāné bóe dele ọla ọlata, Kótóné doasi fotokọ fāneteiné Kótótamo bóe duraalu, ere dirii sa fisikóló doranérapó. <sup>5</sup> Mepaae so whiné Kótó ā etei kaae Tale beterapóló kisipa yaqsóró sesé duraalu, kae kae fosó fosói foró, bete mole ọla aqraterē alatamoné sa kaae depa, dāné fisikóló dorótu beterapó. Téturaalu, dā tēteróló kaae tare whi Kerisoné ala eraai mole kisipa kópaae faqsóró, dāné tué tiki turó Yesuné tēteróló kaae tare aqómó mulópóló, mo hotowaró kaae tarapó. <sup>6</sup> Diā Talené fo wosóló, aqómó sukóló bitu sya fóló erótu betepa, ti mepaae ai fo wosetere hýyóló dowāae fu betere so whi fea dāné só deróló kwia melaai dā siki siki yóló betenérápó.

<sup>7</sup> Diāta, mo tómó ere ala maaté kilitu beterapó. Mepaae whiné āta, Kerisoné whi beterapó depa, ti dākélé āre kaae Kerisoné whitóró beteretei ama kisipa yópóló yae. <sup>8</sup> Ita, diā só deróló doraai dumitei, Keriso tuāmó diriyóló beteratere ala dāné tēteróló kaae tanópóló, Talené dāpaae melalepó. Atérené ē haleni, halaainé diāpaae hākeamó i du betere ape. <sup>9</sup> Yalo diāpaae ašémó i dere fota, diā wiratere nisi yaqse. <sup>10</sup> Ti noatepae, mepaae whirapené duraalu, “Ama ašémó deteraai fo du betepatei, ā woló betāmó bitu dere fota, ti kisipa inire whiné fo kaae hoko du beterapóló,” erótua dapó. <sup>11</sup> Atei kaae eratere fo dere so whiné, dā kae tikimó bitu ašémó dere fo kolósu, dā aipaae wóló mo dere ala kolósu depa, me ala kae mei, mo betā alatóró epa kelaalopó.

<sup>12</sup> Mepaae whirape atimané ditere kutómó atimatei doi sóró horótu dere kaae dāné dumipó. Ti atimané du betere ala atimatei taleyóló atimata, etei kaae whirape beterapó du beterapó. Tétu, atimané dere ala kāae kolóló u kolósu, i kolósu du betere alata, wisi tué muluraalu dumipó. <sup>13</sup> Atima atépatēi, dāta mo dāné diale kutómótóró bopé faketu beterapó. Ti dāné i ditu betere kutóta, Kótóné dāpaae diyae yale dālemótóró dituraalu, dā bopé faketu beterapó. Ai dāle muló betere kutó tuāmó diākélé ai bole ape. <sup>14</sup> Dā fo wisi yó maté kuturaalu, diā beterepaae uāmeisóró, ti etei kaae bopé fake dere ala uāmeipó. Tépatēi, Kerisoné fo wisi diāpaaekélé yó male waletēiné dā mo donomó bopé fake dapó. <sup>15</sup> Dāné diyale kutó mupatei, kae whiné diyale kutómó dā bopé fake dumi, mo dāné ditere kutómótóró bopé faketu beterapó. Ti diāné kisipa tiró betere ala faketé fupa, dā diā tuāmó bitu ditere kutókélé mo ti fakeraai kisipa mutu, Talepaae tué tiróló hājtamo i betere ape. <sup>16</sup> Talené mió i wosetere fo wisi dāné erateretei diā tuāmó faketepe, ti diā betere tiki mo utéró betó mole so whipaaekélé yó maaté kwēyaai kisipa mutapó. Mené diyale kutómótei, dāné yalepóló hale bopé fake yaqsóró, mepaae whirapené yó menire tikipaae yó maté kwēyaai dapó. <sup>17</sup> Tépatēi, “Mepaae whi bopé fakeyaai depa, ti Talené fotokọ ā tuāpaae sūraletēiné diyalepóló,” enérápó.

<sup>18</sup> Ti me whjné ama diale kutó amatei fopeyóló, aṭei dukiratepa, bete munipó. Tépatēi, Talené me whjné diyale kutó taleyóló wisirapó depa, ti ai whjné kutó wisi diremó dapó.

## 11

### *Aposel aṭre whjrapené dere alata, Pol-né dere alatamo sṭnipóló yale fo*

<sup>1</sup> Yálo du betere fota bete muni, ḥoko du betere fotei wosaasepóló i dere ape. Tépatēi, ai ḥoko fo mo taketi yálo deté wou betepa, diaaṭ woseté walepó. <sup>2</sup> Yálo bole keteketa, diḡ dokaai tukóló betero betere whj mo aṭamotóro fulumu yópóló, Kótóné matere ketekēné yálo diḡ mo wisi yóló kaae taru, ma fo i dere ape. Me whjné folokole erénire so seimale kaae betepa, Kerisoné amatóro dokópóló kisipa mutu, yálo diḡ tukóló beteralepó. <sup>3</sup> Tépatēi, wuliné fosó fosói kisipané Ipi dilikóló dée nalatu yale kaae, diḡné tuḡ tikikélé mené kópaae aḡisó faṭsóro yálo doasi whaaliala du beteralepó. Ti noa betené mei, diḡ Keriso aṭamotóro dokaai, betḡ kisipa muóló beterolepó dapó. <sup>4</sup> Ti yálo whaaliala dereteita, ḥale meipó. Ḍané diḡpaae Yesu ḡ etei kaae whjipóló yó maletēi, mepaae whj diḡ beterepaae wóló Yesuta, etei kaae whj beteralepó ḥoko fo yó matepa, diaaṭ mopóló wosetu beteralepó. Atétere kaae, take diaaṭ sale Ḍei Kepe Wisi betepatei, me kepe kae saalopóló de? Take ḡané diḡpaae yó male fo wisi mupatei taaróló, kisipa tiki okokore whjné dere kaae, mió diḡ kae yó matere kisi fo wosaai ekḡletu beteralepó. <sup>5</sup> Ti ai whjrape atimata, doasi doi mole aposel whjrapepó du betepatei, atimané ḡ ṭeteró bitinipó. <sup>6</sup> Ti so whj feapaae Talené fo yálo fosó fosó yóló yó melópóló mené ḡ yó menitei, bete mole fo yálo mo kisiparapó. Ai ala diḡnékélé kisipa yópóló, kae kae ala fea ḥakeamó erótu betalepó.

<sup>7</sup> Kótóné fo wisi yó móturaalu yáloitei ḡ deróo, diḡ tao sóro ḥoróo, du betalepó. Tétu, yálo diḡpaae monikó ḡlae yóló kema ini, ḥale yó mótu betaletēi-a, diḡpaae dowi alakó erótu betaleé? <sup>8</sup> Aita, diḡ sekḡ yaṭsóro kisipa mutu, kae be hulua Keriso fake so whjné matere monitei yálo ḡlémi kaae sóro, ḡ betaaire be ó ḡla dupu yóló nukuraalu, diḡ tao saaire kutó betḡ dité fu betalepó. <sup>9</sup> Ḥ diḡtamo betale sukamó diḡ sekḡ yaṭsóro, ḡ yaṭṭere ḡla diḡpaae ḡlae yóló wosetere fokélé inipó. Ḥ yaṭṭere ḡlata, Masedonia hae kwia taaróló, ḡtamo wale norapené tao sóro mótua yalepó. Ḥ me ḡla yaṭṭepatei, diḡ sekḡ yaṭsóro woseni, Talené kutó ḥale dirótóro tawalepó. Nalopaaekélé ai alatóro enérapó. <sup>10</sup> Ti Kerisoné bete mole mo fo ḡ tuḡmó moleteiné diḡpaae diriyóló i dere ape. Ḥ me dupu sini, ai fo wisi ḥale yó materemó, yálo i bopé faketerē ala Akaia hae kwiamó betere whjrapekó betḡnékélé bete munire ala aṭraalomeipó. <sup>11</sup> Yálo diḡpaae etei kaae dere fo-a, noa betené dapóló kisipa mute? Yálo diḡpaae yaala sókó fole ala initepa de? Meipó. Diḡpaae yaala sókó fole ala ḡ tuḡmó moletei, Kótóné ama mo kisiparapó. <sup>12</sup> Kae fo yó matere whjrapené du betere alata, so whjné atima dukirópóló dapó. Aita, ḡané dere alaró atimané dere alatamo betḡ ala erapó yópóló, bopé fake du beteralepó. Atei ala yaaire ṭṭ mularṭsóro ḡa moni sini, kutó ḥale diró tawaalopó.

<sup>13</sup> Ti ai whjrapeta, Kerisoné dotḡyale mo aposel whjrape mei, so whj dilikóló kapala kutó diratere aposel whjrape bitutei, Kerisoné kutó diratere nisi yópóló, aṭtu beteralepó. <sup>14</sup> Ai kaae alamó ḡa kilita sókó fenénipó. Ti noatepae, Satan ḡ ḡ tuḡmó betere ensel aṭtu betereitei, ḡané kisiparapó. <sup>15</sup> Atétere kaae, ama kutó diratere whjrapekélé mo donoi kutó diratere whjrape aṭtu betere ala kilitu, ḡa kilita sókó fumipó. Ti atimané ai du betere alamó saaire dowi dupu ḥasókó feni, mo donotóro melaalopó.

### *Pol ḡpaae sekḡi ala erateremó bopé fakeyale fo*

<sup>16</sup> Yálo yale fo kaae momó dapa i wosae. Diḡ mepaae whjné ḡ kisipa okokoi whj betere nisi yaṭse. Diaaṭtamo ḡ kisipa okokoi whj beteralepó kisipa mutupa, ti ḡ bopé faketeraaluu, okokoi whjné dere fo kaae, sawa i dapa wosae. <sup>17</sup> Fea ala yálo sṭmó enérapóló bopé faketeraaluu dere fota, Talené dere fo kaae meitei, kisipa okokoi whjné dere fo kaae dapó. <sup>18</sup> I haemó betó mole whjrapené nene yóló bopé faketerē ala feané sya fóló du betepa, ti ḡkélé nene yóló bopé fakeyaalopó. <sup>19</sup> Ti fosó fosóre whj diḡta, mepaae kisipa okokoi

whiné du betere ala yaqsóro seséni, hekesereteiné yóppóló, kaa tarapó. <sup>20</sup> Ti diané mo du betere alatóro i ape. Mepaae whiné diá wae sóro kutó diratere whi beteróo, diané wisi wisi ɔla atima saai diá dilikóo, diá me ala tuénire whi aqróló, atimané tué mole ala eróo, atima doasi doi saai dapóló diá hepée faróló atimapi folosene fóo, atimané diá okolope deké sóo, dua dapó. Ai alarape eratepa, atimapaee atékese yóló foné sini, diá haɓe betó mulapó. <sup>21</sup> Ti da béreteiné atei kaae ala diápaee eranénipóló, ɛ haletu i dere ape.

Kisipa okokoi whiné dere fo kaae i dapa wosae. Mepaae whi dené ama du betere alamó ɔ bopé fake yaaitepa, ti ɛkélé bopé fakenérapó. <sup>22</sup> Atima Hibu fake so whiné dere ala sya fu betere so whi betere? Atima atépa, ti ɛkélé Hibu whitóro beterapó. Atima Israel hae tale betepa, ti ɛkélé Israel hae taletóro beterapó. Atima Abraham-né deté wale whirape betepa, ti ɛkélé Abraham-né deté wale whitóro beterapó. Atima Kerisoné ala eratere whi betere? Atépa, ti ɛ keyaa furaalu hoko dere fo i ape. Yaɓo ai kutó ditere alané atima fea mo teraae falapó. <sup>23</sup> Yaɓo i dere fota, topo doyóló keyaa fole whiné fo kaae hoko dapó. Atima Kerisoné kutó diratere whi betere? Atépa, ti yaɓo ditere kutó kolósu, atimané ditere kutó kolósu depa, atima yaɓo mo bosonó beterapó. Ti yaɓo dité wale kutó atimané diyale kutótamo suni, ɛ mo doasi depe tukó wei kutó ditu betalepó. Ti ɛta, mo dekéro félimó *dipula* beterótua yóo, fokosoi ala yale tikimó yaɓo tiki mo turukée fóo, ɛ mo felekemó sinité kepaayóo dua yalepó. ɛpaee ai erótu betale hapólui ala kaae, atimapaee erénipó. <sup>24</sup> Juda fakené ɛ aporó félimó halika kaae ɔlané yaɓo tikimó daleté dokó sóro touróturaalu, 39-rópó. <sup>25</sup> Sore fapo atimané ɛ biyané fokosói ala yóo, betá be demó ti kapo duné siriyóo, sore félimó ti ɛ betere wei nuku fetée fóló do yóo yalepó. Tétu ɛ doasi wei keɓa tómó ɔlaae kutu betepa, be de betaró diki betatamo kemeyalepó. <sup>26</sup> ɛ betá bemótóro bitini, be hulua dokó fiyósu deté kutu betalepó. Atéturaalu, doasi fole wei tikiné ɛ aluranépatéi, teyóló fua yóo, ɔlémi whirapénékélé ɛ denépatéi, atima betere tuámó fóo, mo yaɓo be whinékélé ɛ denépatéi fua yóo, Juda meire fake whinékélé ɛ denépatéi atima tuámó bitiré fóo, doasi be huluamó bitukélé, ipumó bitukélé, doasi wei keɓa tómó fukélé, Keriso norape aqre whirapetamo bitukélé, ɛ mo dóló aluranépatéi, bitiré fóo yalepó. <sup>27</sup> ɛ kutó dituraalukélé depe tukó wei ala yóo, kutó ditétóro fu betereiné nokekélé fini yóo, woteró wei nokoletamo epatei, haɓe fitua yóo, kutikélé ó sikélé meiyóló sosóliné sukóo dua yalepó. <sup>28</sup> Ai alarape tómó, Kótóné kae beteró betere Keriso fake so whi noa tumó wisi yóló betaaloé yóló, doasi whaalia duraalu, ɛ doasi seké beleté fu beterapó. <sup>29</sup> Diákó me whi Talené ala eraaire fotokó meiyóló bétepa, ti ɛkélé bératapó. Diákó me whi dowi alapaee ɔlisóro fóló dée nukupa, ti ɛkélé dei kisipa mutu haletapó.

<sup>30</sup> ɛ bopé fake yaaitamo kisipa mutepa, ti ɛ tuámó fotokó mei, bére ala so whi feané kolóppóló, bopé faketeré ala mo haɓeamó yó manérapó. <sup>31</sup> Yaɓo i dere fota, mo kapala dumipó. Betere dokó so whi feané doi sóro hurótu betere Tale Yesuné Alima Kótóné yaɓo i du betere fo mo dapóló ama tuérapó. <sup>32</sup> ɛ Damaskus bemó betepa, botokó faqsóro topo whi Aretasiné be kaae tanóppóló, sóro beteró betere whiné ɛ tawóppóló, ama diki tare whirape kale be bolaare dopóku tu dokó sóro beteralepó. <sup>33</sup> Téyaletéi, mepaae norapéné ɛ yomó deyóló halika duóló deralepó. Atéyaletéita, ai be hulua bopére dopóku sikimó, de saai muló betere dolomó sókó faraletéiné atimané ɛ tani, haşóko felepó.

## 12

### *Pol-né ama nokené kaae kelale ala*

<sup>1</sup> ɛ i bopé faketu betere ala taaréni, haɓe deté fu betenérapó. Ti bopé faketeré ala tuámó me ke bunitei, Talené ɛpaee nokené kaae yó melale alaró kinó betere alatamo haɓearaletéi betá diápaee i dapa wosae. <sup>2</sup> Ita mió yale ala dumitei, i ala yóló betepa, 14-ró ba fo kemeyalepó. Ai ala kelale whi ɔ ama tiki turó fele ó, kepe maaté feleró ɛ tuéni, Kótóné betá kisiparapó. Ai whi ɔ Keriso tuámó betepa, mené ó hepen bepaee dapesó huturaalu, şakélé şa taoró ere tikikélé taaróló, mo hepen bepaetóro dapesó holale whi yaɓo tuérapó. <sup>3-4</sup> Ti ai sekéta, mo kelaalo kokó bepaee dapesó horóló beteraletéi yaɓo



kisiparapó. A atéro huturaalu, ama mo tiki turó felepé kepe maaté feleró ę tuęni, Kótóné betę kisiparapó. Mené fo depa ai sekéné ama wosalemó, bete etérapóló mo hae whinė yókélé enénipó. Ai fo hae so whipaae uętei, yaqsóro Talené doasi fo mulapó. <sup>5</sup> Atei ala ere whıpóló kisipa mutu, ę bopé fake uętei, yęłotei ę bopé fakenépa taaróló, ę hae whı bitu, yęło bére alarape betę dięné kisipa yaasepóló i dere ape. <sup>6</sup> Yęło kisipanétamo bopé faketera ala yaaitepa, ti yęło mo yale alatóro dereteiné ę topo doyóló okokoi whinė dere fo kaae uęmeipó. Ti yęło yó mótu betale mo foró du betale alatamo dięné kęae kolóló tuę yópóló, bopé faketera ala enépaitei, ę doasi doi mole whı nisi yaqsóro taalatapó.

<sup>7</sup> Talené doasi kinó betere ala ępaae hękeróló yó maletiné ę topo whı bitu bopé fake yaqsóro, Satan-né dotęyale kepené dowi mu képiné kaae, ę susupurópóló Kótónétei ai tę mulalepó. <sup>8</sup> Até yaleteiné yęło tikimó doasi dele supa, Talepaae ai ala tokóló taae falae yóló sore félimó yalepó. <sup>9</sup> Téyaletei ama ępaae duraalu, “Ai sekęi ala naao sımó beleyópóló, yęło hamokoróló hęle tao sere ala yę tuępaae mo sęraalopó. Ti noatepae, mo whinė enéni bére ala tuęmó yęło fotokę so whı feané kolópóló, mo hękeamó erótua dapó,” yalepó. Atétereteiné Kerisoné fotokę ę tuęmó hęle muó tanópóló, yęło enéni bére alapóló tuę muturaalu, ę haiyóló bopé faketera ala taaréni, hęle yó tawaalopó. <sup>10</sup> Atéreteiné Kerisoné ala mo ti fakeraairaalu, bére ala tuęmó bitukélé, mepaaené ę eraterere fo du betepakélé, doasi sekęi ala tuęmó bitukélé, Talené ala erótu betepa sere sekę tuęmókélé, doasi hapólui ala tuęmó bitukélé hęjtamo beteraapó. Téru, mepaae bei ala tuęmó bitukélé fotokę hęle bulapó.

#### *Pol-né Korin so whı doasi whaaliatu yale fo*

<sup>11</sup> Ti yęłotei ę kisipa okokoi whinė dere fo kaae yaleteita hęle mei, diaaę du betere alanétei ę ai ala dere whı aęratepa yalepó. Yęło du betere alamó diaaę ę dukiraterere fo uęsóro ti mo wisi uępó. Ti noatepae, ę belei sokótei kolósu, ai doasi doi mole aposel whırape kolósu depa, atimané ę tęteró bitinipó. <sup>12</sup> Ti ę dię tuęmó bitu, me ala yaairemó dere alarapekélé, sira yópóló eraterere alarapekélé, mo whinė enénire doasi kelemei alarapekélé, fea eró taté fu betalepó. Ai alarape kilitu, ita mo aposel whinė dapó enérapó. <sup>13</sup> Ti ę mepaae be huluamó Kótóné touróló beteró betere so whipaae erale ala kolósu, diępaae erale ala kolósu depa, me noa alakómo diępaae erénié? Atimapaakélé, diępaaekélé, betę kaae alatóro erótua yalepó. Ti ę yęyęterere ęla tao sae yaai yaletei, dię sekę yaqsóro ini, taaralepó. Kae kae Keriso so whıpaaeta dua yaletei, diępaae inire ala dorapó kisipa mutepa, ti dięné kwia tani, hęle kemerae.

<sup>14</sup> ę mió sore dakeróló dię kęle waai i du betere ape. ę aimó wóló bitu, be ó nokole ęla dię sekę melaalomeipó. Ti noatepae, diaaę me ęlakó melópóló waai dumitei, dię mo no apu aleyóló betęmó betaai kisipa mutu, walapó. Ti naale senaalené hama alima tao saai dapóló mepaae ęla ęla betępaae yóló mutumitei, hama alimané naale senaalemó ęla ęla mulaterere dua dapó. <sup>15</sup> Atétere kaae, ę mo hękesetamo dię tao saairaalu yęło ęla ęlakélé, yęło betere betekélé melaalopó. Yęło diępaae mo turó yaala sókó fu betepatei, dięnémo ępaae yaala sókó fole ala sawa tómó maaté dere-a, wisire? <sup>16</sup> Diaaę ę hękese inire aępatei, yęło diępaae me sekęi ala erénipó. Tépaitei, ba ó nané nale wópóló, ęla wisi mulótu dere kaae, dięné monikó ę melópóló kisipa mutu, yęło dię dilikęle aęrapó. <sup>17</sup> Dię tao sópóló yęło dotęyale whırapené ó yęłokélé dię dilikóló, diaaę noa wisi wisi ęlakó saleé? <sup>18</sup> Taitus ę dęné no me whıtamo dię beterepaae wópóló, yęło sęyóló dotęyalepó. Até yale be dęmó, Taitus-né dię dilikóló mepaae ęlakó saleé? Talené ala eróturaalu, dęmo wusuró betę tuę muóló, betę alatóro erótua inié?

<sup>19</sup> Ti yęło diępaae aętu betere fo diaaę dosęaté waletei-a, mené dę só deraqsóro seséturaalu dapóló kisipa mute? Meipó. Dęné i du betere fota Keriso tuęmó bitu, Kótóné keletómó mo i dere ape. Dęné hosaa mole no nerape-ó, dęné i du betere ala feata, dię fotokę buóló beterópóló dapó. <sup>20</sup> Ti noatepae, ę aipaae wale sukamó, dię mo wisiyóló betepa kelenée dere ala dię tuęmó ini yóo, dięnékélé ę tuęmó epa kelenée dere ala ę tuęmó inipa kelaalomólópóló, ę doasi witu beteraapó. ę dię beterepaae wóló kelenalemó,

diã tuãmó hõle fokélé, me whjné dere alamó dei tué mutere alakélé, fopaae buóló hõle sere alakélé, fake teketerere alakélé, dowi fopaae butu me whj yóló sininaterere alakélé, kikiti eraterere fokélé, dowaae fóló bopé faketerere alakélé, wisiyóló bitini, hõko betere alakélé, ai alarape fea diã tuãmó epa kelaqsóró, ę doasi whaaliatu beteraþó. <sup>21</sup> Ę diã beterepaae wale sukamó diaaę ai dere ala kilitu, ę tętéróló kaae tare Kótóné keletómó, ę momó halenérápóló wi dapó. Mo take dowi ala du betale so whjné mepaae hosekéyóló du betale dowi alakélé, nópu nokole alakélé, enénire sonaalei dowi alakélé taaréni, hãle yótóró tapa kilitu, ę deke yaqsóró whaalia duraalu dapó.

## 13

### *Diã Yesu Kerisopaae kisipa mo tiró betérémoló diaaętei kãae kelae*

<sup>1</sup> Mió yãlo diã sore dakeróló kęle waai i dere ape.

“Mepaae so whjné hãsóké fóló dere alarape taleturaalu, betã whjné dere fo maaté woseni, tamo ó sore whjné i ala mo depa kelalepó dere fo wosóló, ti taleyóló donoranérápó,” erapó.

<sup>2-3</sup> Ę tamo dakeróló diã kęle wale sukamó, dowi ala dere so whjpaee etei kaae seķei ala eraalopóló diãpaae yalepó. Mió ę kae tikimó bitukélé betã kaae fotóró momó i dapa wosae. Kerisoné du betere fo yãlo mo dapóló diaaę kisipa yaasepóló, ę wouraalu take dowi ala deté wale so whjró mepaae dowi ala du betere so whjtaamo kwia matere ala kęleturaalu taaréni, mo melaalopó. Ti Keriso ęta, diã tuãmó mole dowi alarape donoraaitere ala ę béni, fotokę mo turó bulapó. <sup>4</sup> Ti i dere fota, mo dapó. Keriso ę fotokę buni bére whj aęyóló, atimané ę filipaare ni tómó daletei, Kótóné fotokęné ę mo beteraþó. Atére kaae, dã fotokę buni bére whjrapetei Kótó ętaamo betãmó betereiteini ama fotokę dã tuãpaae sęratepa, diã tao saai Talené kutó hãle diraté fu beteraþó.

<sup>5</sup> Diã Yesu Kerisopaae tué tiki tiró betere ala diaaętei kãae kólóló taleyae. Aténalemó, Yesu Kerisopaae kisipa tiraterere ala inipa, ti yã ę tuãmó bitinipóló kisipa muae. <sup>6</sup> Ti diaaę dã kãae kolóló talenalemó, Yesu Kerisopaae tué tiki tiró betere ala epa, ti diaaę mo hãkeamó kelenérápóló kisipa mutapó. <sup>7</sup> Diã me dowi ala yaqsóró, Kótópaae suka fea dãné momarótu beteraþó. I dere fota, Talené dã kãae kolóló, whj wisipó deremó so whjné dã dukirópóló dumitei, dãné hõko dere alamó só deró betere whjrape aępa, diãta mo donoi ala wisi du betere whj betaasepóló dapó. <sup>8</sup> Kale bete mole mo fotamo dãné bóe dóló me ala enéni, ai fo wisi fakeraterere ala betã enérápó. <sup>9</sup> Dã fotokę buni bépatei, diã mo doasi fotokę buóló betepa, ti dã mo hajrapó. Dãné diãmó momarótu betere alata, diã haepaae derepeletei, momó Talené ala eraté furaalu, diã mo ti diriyóló beterópóló dapó. <sup>10</sup> Atére betené, ę diã beterepaae waai teópatei, yãlo i aęterere fo kolóló diãsisu bitu, mepaae diã tuãmó ere alarape donoraasepóló i dere ape. Ti noa yaqsóró mei, Talené ępaae ama so whj tętéróló kaae tawae ere fo sya furaalu, ę aipaae wale sukamó diã deteraayóló foné saqsóró dapó. Ti Talené ę diã tętéróló kaae tawópóló sóró beteraleteita, diã doróló só derópóló ini, tao sóró wisiraté fópóló yalepó.

### *Kemeróturaalu kęleó yale fo*

<sup>11</sup> No nerape-ó, mo kemeróturaalu diãpaae kęleó i dere ape. Me hãsóké fole ala diã tuãmó muni, Talené ama ala mo donoyóló erae ere dãlemótóró sóké faasepóló, hotowaró erótu betae. Ašemó yãlo diãpaae i yae dere fotóró mo wosóló, diã fea mo betã kisipatóró mulu, hosaa muni deyóló mo dua betó muae. Atétepa, ti yaala sóké fole alaró hosaa muni deyóló dua betere alatamo, matere Kótó ę diãtaamo betaalopó.

<sup>12</sup> Diã Kótóné mo kae beteró betere so whj bitu, diãsisu yaala sóké fóló, aputu betae.

<sup>13</sup> Imó ętaamo Talené kae beteró betere so whj feané diãpaae kęleó dapó.

<sup>14</sup> Dã tętéróló kaae tare whj Yesu Kerisoné hamokoróló hãle tao sere alakélé, Kótóné yaala sóké fole alakélé, Dęi Kepe Wisiné eraterere u yó mótu i yó mótu dere alakélé, diã feapaae eró tanópóló yae.

## Kalesia

<sup>1</sup> Ẽta, Kótóné ama fo yó male fópóló doteyale *aposel* whị Pol-né diạ Kalesia hae kwiamó tẹ mole be huluamó betó mole Keriso fake so whịpaae așẹ i dere ape. Ẽta, mepaae whịrapené dotonatepa ó mo whịné kisipané kekeme nóló i kutó dine fae yóló dotonatepa wéni, Yesu Kerisoró ą kepaarale Alima Kótótamoné i kutó dine fae yóló dotonalepó. <sup>2</sup> Yálo i dere așeta, ẹ wotoró bitu dumi, mepaae Keriso norape ętamo betámó betó mole whịrape dą feané diạ Kalesia hae kwia dokómó betó mole Keriso fake so whịpaae dapó.

<sup>3</sup> Dąné Aya Kótóró Tale Yesu Kerisotamoné hąle hamokoróló tao sere alaró hosaa muni deyóló mo dua betere alatamo diạ tuąpaae erópóló yae. <sup>4</sup> Mió i alimó mole dowi alané doasi fotokóné dą so whị dokoló mularsóró, Yesuné ama betere bete melóló dupuraletiné dą hąle fópóló eralepó. Aita, dąné Aya Kótóné kisiapa mole ala sya furaalu eró beterapó. <sup>5</sup> Kótóné ama doi betą hale sóró horóló, doasi doi mo ti muó tanópóló yae. Mo kée. Teyópóló yae!

### *Talené kisi fo wisita, me kaae mei mo betątóró mulapóló ere fo*

<sup>6</sup> Yesu Kerisoné hąle hamokoróló tao sere alané Kótó ą beterepaae ape yalepó. Atéyale sekẹ taaróló, kae kisi fo wisi wosaai hapale kisiapa feteyóló fole kilituraalu, aita enei ala meitei dapóló ẹ kilita sókó fulapó. <sup>7</sup> Mepaae whịrapené diąpaae mió wosetere kisi fo wisi i ape yóló yó matepa, ti aita kale wosetere fo wisi mei ai ape. Aita, Yesu Kerisoné mió wosetu betere kisi fo wisi me kae fotamo hosekéróló doróo, diaaọ kisiapakélé kópaae falóo, yaalopóló kisiapa mutapó. <sup>8</sup> Dąnékélé, ó hepen bemó betere *ensel*-nékélé, Kótóné mió wosetere fo wisi take dąné diąpaae yó male kaae ini, kae fotei fo wisipóló yó matepa, ti ai whị mo ti só deróló alu yaaire tikiapaae fópóló yae. <sup>9</sup> Take dąné diąpaae yale fotei momó i dapa wosae. Whị me dené diaaọ woseté wou betere kisi fo wisi kaaetóró yó meni, fo me kae yó matepa, ti atétere whị só deróló mo ti alu yaaire tikiapaae fópóló yae.

<sup>10</sup> Yálo i du betere fo ó du betere ala mo whịrapené kolóló, i whịné mo wisi ala dapóló dukirópóló dépé? Kótóné kilitu mo wisi ala dapó yópóló du betere? Mo whịrapené kisiapa tiki felé yaaire alatamo yálo du bituąsóró, ti ẹ Yesu Kerisoné kutó diratere whị bituą meipó.

### *Pol aposel whị sóró beteraai Kótóné ą beterepaae ape yale fo*

<sup>11</sup> Norape-ó, diaaọ mo wisiyóló kisiapa yaasepóló yálo i dere fo wosae. Yálo diąpaae yó mótu betale mió wosetere kisi fo wisita, mo whịné kisipanétei kaarale fo meipó. <sup>12</sup> Ai fo wisita, me whịné depa yálo wosóló ó me whịné ẹ yó matepa kisiapa sóró dumitei, Yesu Kerisoné amatóró ẹpaae hąkearóló yó matepa kisiapa yalepó.

<sup>13</sup> Ẽ take Keriso whị betaairu, Juda fakené Talepaae momatu betere ala sya fóló du betalepó, dere fo diaaọ wosóló ai kisiapare ape. Atétu, yálo mo doa ketekẹ buóló du betale alata, Kótóné so whịpaaekélé susupui ala eróo, Yesu Kerisoné ala wisikélé mo ti doróo du betalepó. <sup>14</sup> Yálo ayarapené mara mole ala sya furaalu, Juda fakené Talepaae moma dere ala etéró yae yóló, doasi kisiapare yó matere whịrapené dą teó whịrape yó malepó. Atétu, betere tuámó ętamo betámó doayale Juda whịrape fea betepatei, yálo kisiapa sale alané atima mo teraae felepó. Atéru, yálo ayarapené mara mole ala mo doa ketekẹ buóló sya fu betale whị ẹ i ape. <sup>15</sup> Atétu betaletei, ẹ teó deyaaiapa sóró kae beterale Kótóné, ama hąle hamokoróló tao suraalu ą beterepaae ape yalepó. Tétu, Kótó ą wisi kisipatamo ama naale ẹ tuámó hąkearóló yó malepó. Atéyale sukamó, ẹpaae etei ala eralepóló me whịtamo inipó. <sup>16</sup> Atéró betepa, Kótóné ama Naalema noa kaae whịrópóló kọló kọló yaqsóró, amatei ą ẹ tuąpaae yó malepó. Até yaleteita, Juda meire fake so whịpaae Yesu Kerisota, etei kaae whịpóló yó maté kweyópóló kisiapa mutu, eralepó. <sup>17</sup> Ai ala yale be demó, i kaae ala yaletei noa betené yalerópóló, ẹ betaaiapa folo sóró beterale *aposel* whịrape

Jerusalem bemó betó mupa kęle fenipó. Aténi, ępaae ai ala erale be demótóróti Arabia hae kwiapaaepi fóló, nalomo ti Damaskus bepaae fesaayóló felepó.

<sup>18</sup> Até ró bitiré fóló, ba fo sore kemetepa, ę Pita wisiyóló kisipa inireteiné kisipa yaai, Jerusalem bepaae horóló ątamo betepa, 15-ró be de kemeyalepó. <sup>19</sup> Aimó ątamo mepaae aposel whįrape betepa kilinitei Talené noma Jems betą betepa kelalepó. <sup>20</sup> Yąlo i asętu betere fota kapala mei, Kótóné keletómó mo i dere ape. <sup>21</sup> Até ró betale kįlipaae ti ę Siria hae kwiaró Silisia hae kwiatamopaae felepó. <sup>22</sup> Até yale sukamó Judia hae kwia dokómó betó mole Keriso fake so whįné ę kolóló kisipanipó. <sup>23-24</sup> Ténitei, yąlo i ala du beterapó dere fo maaté atimané wosipakalepó. Téturaalu ąta, take da Keriso fake so whįtamo bóe dóló susupui ala eróo, Yesu Kerisopaae kisipa tiki tiratere alakélé doróo du betale whįtei, miómo Yesupaae kisipa tiki tiraaire fo wisi so whį feapaae yó maté kutu beterapó dere fo woseturaalu, Kótóné doi hale sóró horótu beterepó.

## 2

### *Mepaae aposel whįrapené Pol wisiyóló dape sale fo*

<sup>1</sup> ę ba fo 14-ró beteró kemetepa, Jerusalem be huluapaae momó horalepó. Até yale sukamó Banabas dąmo wusuró huturaalu, Taitus-kélé dapesóró da fea horalepó. <sup>2</sup> ę até ró feleteita, yąlo kęleaané feni, Kótóné yąlo kisipa tiki tuąpaae i ala ene fae depa felepó. Juda meire fake so whįpaae yąlo yó maté kutu betere mió wosetere kisi fo wisi eté ró i ape yóló, yó melaai horalepó. Téyaletei, ai fo so whį feapaae yó meni, Keriso so whį betó mole tuąmó doi mole whįrapepaae maaté yó malepó. Até ró doi mole topo whįrapepaae yó melaiteita, hąle meipó. Yąlo take ditu betale kutókélé, mió i ditu betere kutókélé, me bete muni nisiyóló, mepaae whįrapené eratere fo yaqsóró yalepó. <sup>3</sup> ętamo betere whį Taitus ąta Juda meire fake whį betereteiné ąpaae ya tiki sekaę tika yóló sęnipó. <sup>4</sup> Ti aita hąle meipó. Mepaae whįrape kapalatei, norape aųyóló dątamo bitu, Yesu Kerisoné yale alané da teraayóló feléyóló betere ala kikiti kelaai walepó. Aita, da wae sóró kutó diratere whį beteraai kisipa mutu, yalepó. <sup>5</sup> Até yaletei, atimané i ala yae yóló sę du betere fo wosóló, téyaalopó dere fokélé inipó. Ti aita, noa ala yópóló kisipa mutu yaleé? Mió kale wosetere kisi fo wisi diaaę wosóló ita, mo doa bete mole fopóló dią tuąmó muó tanópóló yalepó.

<sup>6</sup> Jerusalem bemó doasi doi mulapó du betere whįrape-ó doi munire whįta, yąlo me ęla meipóló kisipa mualepó. Ti noa betené meipó. Kótóné ama dąné tó tikimó ere ala kolóló, ita doasi doi mole whįpóló doi mulatere ala dumipó. Ai whįrapené yąlo yó male fo wosetu mo dono dapóló, atimané me fo kae beleróló inipó. <sup>7</sup> Aténi, Juda so whįpaae mió wosetere kisi fo wisi Pitané sųmó yó maté konérapóló Kótónétei ą sóró beteratepa, kale doasi doi mole whįrapené kolóló kisipa yalepó. Até yale kaaetóró, Juda meire fake so whįpaae yó maté kwęyópóló, Talené ę sóró beteraleteikélé atimané kolóló kisipa yalepó. <sup>8</sup> Ti Pita Juda fake so whį tuąmó aposel whį bitu, Talené fo yó mótu betepa, ai ala tuąpaae Kótóné ama fotokę bulalepó. Atétu yale kaae, Juda meire fake so tuąmó aposel whį bitu, ama fo yó mótu betepa Kótóné ę fotokę bulalepó. <sup>9</sup> Jerusalem bemó betó mole so whįrapené Keriso alamó be belerapó du betere whįrape Jems, Pita, Jon-sépi atimané Kótóné ama ępaae melale hamokoróló hąle tao sale ala kilituraalu, Banabas dąmoné mo dono i ala dapóló kisipa mutu wisiyóló dape salepó. Até ró dąmo Juda meire fake so whį tuąpaae fóo, atima ti Juda fake so whį tuąpaae fóo, yaairaalu da fea fo kęlaaróló, wisirapóló mo betą kisipatóró mualepó. <sup>10</sup> Até ró, dąmopaae i fo betą yalepó. “Diaamo fo yó maté kuturaalu, ai be huluarapemó yoleale yóló betó mole so whį tao sere alakélé hąle yó tawae,” yalepó. Ti aita, yąlo ketekę buóló mo taketi hąle yó tare alapó.

### *Pol-né Pita foné sale fo*

<sup>11</sup> Téro Pita Antiok be huluapaae wóló betere sukamó, ama hąsóko fele ala yąlo ąpaae teraae faróló, ą foné salepó. <sup>12</sup> Ti noa betené meipó. Mepaae Jems-né dotonatepa wale Juda whįrape waai teópa, ą Juda meire fake whįrapetamo bitu, ęla nukua yalepó.

Até yaletei, kale whjrape Antiok bepaae wale sukamó, Pita  Juda meire faketao la betamó naletei taaróló, kae bitj felepó. Até yaleteita, kale tiki seka tukóló siriró betere whjrapené keletómó Juda meire fake whjrapetamo la betamó nukupa noa kisipa muaalorópóló wituraalu yalepó. <sup>13</sup> Pitané d fea Keriso fake so whj mo bet alatoró erapó du bitutei, ama yale alané fake tekeyóló Juda fake kae aróo Juda meire fake kae aróo eralepó. Ai hko ala mepaae Juda fakenékélé sya felepó. Ai hko ala fakeyóló Banabas-nékélé yalepó.

<sup>14</sup> Mió wosetu betere bete mole fo wisi mupatei, atimané dere ala kae depa kilitu, atima feané keletómó ylo Pitapaae duraalu, “Yta Juda whjte, Juda whjné dere alatoró ini, Juda meire fake whjné dere ala kaae du beterapó. Atéyaleteimo, Juda meire fake so whjpaae d Juda whjné mara mole ala sya fpóló noatepa stu betere?

<sup>15</sup> Dta dowi ala dere Juda meire fake whj bitini, mo Juda fake whjné mara mole ala tuamó deyale whjrape bitu, i fo dné mo kisiparapó. <sup>16</sup> Whj me dené kale yóló muló betere fo mo wisiyóló sya fóló erótu betepa, Kótóné ai whjpaae y mo donoi whjpó fo yaalo meipó. Téyaalo meitei, Yesu Kerisopaae kisipa tiki tiratere ala bet kilitu, Kótóné mo donoi whjpó fo enérápó. Atére betené Kótóné dpaaekélé whj wisipó ypóló kisipa mutu, Yesu Kerisopaae bet kisipa tiki tiró beterapó. Kale yóló muló betere fopaae dné kisipa tiróló sya fumipó. Ti noatepae, kale yóló muló betere fo sya fóló erótu betere whjpaae Kótóné me alakélé muni, mo donoi ala dere whjpó fo yaalo meipó.

<sup>17</sup> D Keriso tuamó betereiteiné ama dpaae mo donoi so whjpó ypóló wóputé fu betere tuamó dné du betere dowi ala hkearatepa, dné noa fo yaaloé? Kerisoné dowi ala wisirapa, deté fae fo enére? Mo meipó. <sup>18</sup> Kale tukóló muló betere fo amó sukóló betere alané Kótóné keletómó, wisi ala dere whj beteraairetei mo diripa kisipa mutu, ylotei ai t mo taaralepó. Até yaletei, ylo momómo duraalu, kale tukóló muló betere foné d wisi ala dere whj beteraalopó depata, ti Kótóné tukóló muló betere fo ylotei tikitapóló hkearatapó. <sup>19</sup> Ti noatepae, kale tukóló muló betere fo mo turó ylo kisipa yaleiteiné  sukle whj aralepó. Atéreteiné, kale sukle whj ai fo amó momó kae netéró betaaloé? Meipó. Kótóné ama ala eróturaalu, tamo mo ti beterpóló, kale tukóló muló betere foné  dóló sukunalepó. <sup>20</sup> ta, Yesu Kerisotamo filipaa ni tómó taketi sukóló i mole ape. Atéyaleiteiné  momó kae bitini, Keriso   tuamó beterapó. Mió haemó i betere ylo mo tikita, ti paae yaala sókó fóló, tao suraalu ama betere bete hle melale whj Kótóné naalemapaae kisipa tiki tiró betereiteiné i betere ape. <sup>21</sup> Ti Kótóné ama hle hamokoróló tao sere ala, ylo me bete munire la aleróló, dpaae mulanénipó. Ti noa betené i fo du meipó. Kale tukóló muló betere fonétamo d mo donoi so whj beteróluga sóró, ti Yesu Kerisoné ama betere bete besekéróló,  hle suklepó fo upó,”

### 3

#### *Yesu Kerisopaae ó tukóló muló betere fopaae diaa tué tiki tiró betereimóló kae kelae*

<sup>1</sup> Kalesia hae kwiamó betó mole kisipa okokoi so whj-ó! Mé whjné hosó foné diaa kisipa tiki feteróló, di mo ti okokoraleé? Ylo dipaae kale fo wisi yó móturaalu, Yesu Keriso filipaa ni tómó oleralepóló yó male fo diaa wosóló diné kelené mo kilitu yale kaae, ai kisipare ape. <sup>2</sup> Ylo dipaae wosetere fo bet i ape. Kale Di Kepe Wisi saletei-a, tukóló muló betere fo sya fele tikimó salepé, mo fo wisi wosóló kisipa tiki tiraiteiné saleé? <sup>3</sup> Diné kisipa tiki-a, noané mo ti okokoró betere? Kaae suta, ti kale Di Kepe Wisiné fotokratepa kaae saletei, kemene fole kwiapaae sókó faairaalu, mo whjné bole fotokné sókó fenérápóló kisipa mute? <sup>4</sup> Di Yesu Kerisopaae tué tiki tiróló ama ala eró taremó seki ala wapatei, me la meipóló hle beleté fu betaiteimó saaire dupu hle la kaae taalaai kisipa mute? Ti ai doasi seki ala beletu betaitei bete munipa hle yaleé? <sup>5</sup> Kótóné ama di melale Di Kepe Wisiró kelemei ala eraiteitamo-a, kale yóló muló betere fo diaa sya fele betemó melalepé, kale wosetere kisi fo wisi wosóló kisipa tiratere alamó melaleé?



<sup>6</sup> Kale whi Abraham-paae erale ala mo wisiyóló kisipa muae. I fo asęyóló muló beterao.

“Kótóné ępaae yale fo mo eraalopóló kisipa tiki tirale ala kolóló, i whiata me dowi ala ini, mo donoi whipó,” erapó.

<sup>7</sup> Térapa, mepaae so whi de Kótóné fo wosóló ępaae kisipa tiki tiratepa, ti atétere so whi Abraham-né naale senaaletóro beteraoóló kisipa muae. <sup>8</sup> Juda meire fake so whiné Talepaae kisipa tiki tirateremó, Kótóné mo donoi so whipó yaairetei, taketi asęmó erapó. Dęané mió i wosetu betere fo wisitóro mo take Abraham-paae itéro ipakalepó.

“I hae kwia dokómó betó mole so whi fea ępaae eraaitere alané wisiraalopó,” erapó.

<sup>9</sup> Atére betené mepaae so whi de Talepaae kisipa tiki tiratepa, ti kisipa tiki tiratere sekę Abraham wisirótu yale kaae, atéro kisipa tirale so whikélé Kótóné wisirótu beterao.

<sup>10</sup> Kótóné ama tukóló muló betere fo erótu betere alapaae kisipa tiki tiró bitinire so whi fea, ti Kótóné doratere ala aomó ai betere ape. Ti noatepa mei, Kótóné i fo asęyóló muló beterao.

“Mepaae so whi detamo Kótóné buk-mó tukóló muló betere fo mo fea sya fóló eró tanitepa, ti Kótóné atima mo doraalopó,” erapó.

<sup>11</sup> Ti noatepae, kale asęmó yóló muló betere fo i ape.

“Kótóné keletómó mo donoi so whiata, ti kisipa tiki tiratere alané betę bitiré fu beteneraoóló,” fo erapó.

Kótóné tukóló muló betere fo eraté fu betaleteimó, mo betę whipaaekélé Talené mo donoi so whipó enéniretei mo hękearapó. <sup>12</sup> Ti Kótóné tukóló muló betere fo sya fóló erótu betere alata, ti kisipa tiki tiratere tuęmó kaatumipó. Tétumitei, kale asęmó i ere fo kisipa muae.

“Mepaae whiatamo tukóló muló betere fo sya fóló erótu betepa, ti ama ai du betere ala tuęmótóro ę beteraté faalopó,” erapó.

<sup>13</sup> Kale tukóló muló betere foné doratere ala dępaae eraęsóro, Keriso ę filipaa ni tómó sukuturaalu, dę tao sóro dupuralapó. Atéturaalu, doratere ala mo turó ępaae eralepó. Ti noatepae, asęmó i fo erapó.

“Mepaae whi de ni tómó oloratepa, ti ai whi Talené mo ti mokoróló doró beterao,” erapó.

<sup>14</sup> Abraham-paae eraalopóló mulale fo mo dokonóturaalu, eratere wisi ala Juda meire fake so whinékelé sępóló kisipa mutu, Yesu Kerisoné ama dę tao sóro dupuró beterao. Atéreteita, dęné ępaae kisipa tiki tiratepa, ama melaalopóló mulale Dęi Kepe Wisi sępóló erapó.

*Kótóné folosóro i ala eraalopó ere fo melóló, nalo ti tukóló muló betere fo male ala*

<sup>15</sup> Norape-ó, ęalo diępaae i du betere fo bete diriyóló kisipa yaasepóló, dęné suka fea du betere alapaae dó faróló i dapa wosae. Mo whiné dirii fo dokóló muló betepa, nalo me whiné ai fo tokóló aluratere ala ó me kae fotamo olokeratere ala mo enénipó. ęalo diępaae i yaai dere fokélé atére kaaetórotipó. <sup>16</sup> Kótóné Abraham-ró ama deyaaire naaletamopaae i ala mo eraalopóló asęmó yóló muló beterao. Kótóné ama buk-mó, “Naa deté faaire naaleraepó,” fo inipó. Ai fo uęsóro ti whirape feapaae erapó fo uępó. Ai fo ini, “Naa deyaaire naalené deté faaire naalepó,” ere fota, mo betę whimó kisipa mutu erapó. Ai whiata, Yesu Keriso ętórótipó. <sup>17</sup> ęalo du betere foné bete i ape. Abraham-paae mo eraalopóló dirii fo dokóló muló betepa, 430 ba fo kemeyalepó. Atęyale kęlipaae kale tukóló muló betere fo sókó walepó. Nalo ai sókó wale foné Kótóné folosóro yale dirii fo tokóló alurótimipó. Ai fotamo aluratepa, ti ai fo tuęmó so whipaae eraalopó ere wisi alakélé aluranerao. <sup>18</sup> I dere fota noa betené dumipó. Kótóné nalopaae eraalopó yóló muló betere wisi ala kale tukóló mulale fo tuęmó sókó wuęsóro, ti Kótóné ama eraalopó yale fo tuęmó sókó wuęmeipó. Atę yaleteti, Kótóné Abraham-paae eraalopóló ere fo mo dokonóturaalu, hamokoróló hęle melalepó.

<sup>19</sup> Térapa, kale tukóló muló betere fo-a, noa betené melaleé? Ai fota, so whiné du betale dowi alamó kale folosóro yale dirii fotamo touró beterao. Ai alata, mo ti eréni,

Abraham-paae eraalopó ere fo dokonóló ama deté waaire naale wópóló kaae taru erapó. Ai tukóló muló betere fota, so whj feané kisipa yópóló *ensel*-rapené Kótóró so whj tamoné tuə whj paae melalepó. <sup>20</sup> Fake tamoné tuə whj né betə fake maaté tao su me fakemo taalitimipó. Tépatéi Kótó ąta, mo betə tóróti beterepó.

<sup>21</sup> Kale tukóló muló betere foné Kótóné i ala mo eraalopó yóló muló betere fotamo bóe dóló sesétu betere? Mei, ai ala mo dumipó. Kale tukóló muló betere fonétamo mo ti betaaire bete melóluąsóró, ai foné me dowi ala munire so whj beteróluąpó. <sup>22</sup> Téuąte, Kótóné *buk*-mó aseyóló muló betere foné i fo erapó. I haemó betóló fale so whj mo fea dowi alané dokóló, *dipula* bemó kaae betero beterepó. Aita, hąle mei, Kótóné ama so whj paae eraalopó yale ala mo dokonóturaalu, Yesu Kerisopaae kisipa tiró betere so whj paae melópóló erapó.

<sup>23</sup> Kisipa tiki tiratere ala hąkearóló sókó waaipa, kale tukóló muló betere foné ą *dipula* kaae sóró betero beterepó. <sup>24</sup> Betə whj me tikipaae fimó ama naale senaale me whj né kapala kaae tatu dere kaae, Kótóné kale tukóló muló betere foné ama so whj ą Yesu Keriso beterepaae ąlisóró fópóló, kapala asiri kaae tawae yóló sóró beterelepó. Ti aita hąle meitei, ąné Yesu Kerisopaae kisipa tiróló betepa, Kótóné ą mo donoi so whj beterópóló yalepó. <sup>25</sup> Mióta, kale kisipa tiki tiratere ala sókó wóló, take kale tukóló muló betere foné ą tətéróló kaae taretei, momó kae kaae tani, mo kemeró beterepó.

#### *Kótóné naale senaale tóró beterepóló ere fo*

<sup>26</sup> Dią fea Yesu Kerisopaae kisipa tiki tiró betere tene Kótóné ama mo naale senaale tóró ai betere ape. <sup>27</sup> Ti noa betené mei, so whj wẹi kemó buó ditu dere kaae, dią fea Yesu Keriso tuąmó wẹi tópuró beterepó. Atéreteiné kuti derótu dere kaae, Yesu Keriso diaą ai deró betere ape. <sup>28</sup> Atéru, Juda fake ó Juda meire fake, wae sóró kutó diratere so whj ó dią mo hąle betere so whj ó dią fea fake teketu betere tene me ąla meipó. Mió dią fea Yesu Keriso tuąmó bitu, mo betə alatóró erapó. <sup>29</sup> Dią Yesu Kerisoné ama so whj tamono betepa, ti dią Abraham-né deale naale senaale tóró betere tene Kótóné Abraham-paae eraalopó yóló mulélipakale fo motóró dokonóturaalu, eraaire wisi ala dią paaekélé eraalopó.

## 4

<sup>1</sup> Yąlo i du betere fo bete mo whj né dere alapaae dó faróló dapa wosae. Betə néli whj né naalema alimané teraae fele mómu ąla ąla fea muó mupatei, kale naale ą ketepa, ą kaae tare whj rape aąmó bitu, ama kutó diratere whj sų beterepó. <sup>2</sup> Kale naale alimané teraae fele ąla ąla amatei tətéróló kaae tawópóló tukóló mulale be ą sókó waaipa, ti alimané sóró beterele whj rapené kale ąla ąla fea kaae tawaalopó. Mepaae whj né kale naale kélé kaae tapa, ą ai whj aąmó bitiré fu betaalopó. <sup>3</sup> Take ą atéro ketei naale senaale kaae betale alimó, i haemó ayarapené yó maté wale mara mole alané ą tətéróló kaae taru, wae sóró kutó diratere whj beteraté wou betalepó. <sup>4-5</sup> Téyaletéi, Talené ama tukóló muló betere be ą sókó wapa, ama naale i haemó betere soné deyópóló doteyalepó. Ai naale ą kale tukóló muló betere fo aąmó betere so whj dupuraairaalu, ą ai fo aąmó sukóló betalepó. Atéyale alata, ą Kótóné ama naalerapetóró bitu, ama wisi wisi ąla sópóló kisipa mutu erapó. <sup>6</sup> Ti noa betené meipó. Dią fea Kótóné naale senaale tóró betepa, ama naalema Yesu betale sirimó beteraaire Deį Kepe Wisi ąné hosaa tuąmó beterópóló doteyalepó. Ai Deį Kepe Wisi ą tuąmó betere tene ąné ąlómó Alima Kótópaae “Apa, Aya-ó” du beterepó. <sup>7</sup> Atéreteiné, mió dią wae sóró kutó diratere whj momó kae bitini, mo ama naale senaale tóró betere tene Kótóné Yesupaae eratere wisi wisi ala, dią paaekélé eraalo ai ape.

#### *Pol-né Kalasia so whj mó kisipa mutu yale fo*

<sup>8</sup> Kótóné ama aleyóló muló betere ąla ąlatei Kótópóló aąmó sukóló betepa, ai ąlarapené dią wae sóró kutó diratere so whj betalepó. Atétu betale alata kapala kótó ai ape. <sup>9</sup> Taketa atéyaletéi, mió dią mo Kótó tuęrapó. Tépatéi, Kótóné ama dią mo tuęrapó. Atérapa, dią ai bete munire hąko alarape aąmó betaai momó fesaae fute? Dią

atimané wae sóró kutó diratere so whi momó betaai de? <sup>10</sup> Ti yalo i dere fota hãle dumipó. Diaaŕtei mepaae be de mo doasi bete mulapóló, be deŕapekélé, wéliérapekélé, alirapekélé, ba forapekélé, kae tukóló mulótua dapó. <sup>11</sup> Yalo diã tao saai dapóló doasi ketekẽ buóló du betale ala bete munire nisi erótu betepa, yalo diãmó kisipa mutu, e mo doasi whaaliatu beteraipó.

<sup>12</sup> Norape-ó, i dere fõ wisiyóló wosae. Take diãné du betere ala yalo sũróló du betepa, diãné eŕpaae me sekẽi ala erénipó. Atéyalepa, mió diãmó yalo du betere ala sũróló du betae. <sup>13</sup> E me tikipaae faai yaletei hepo daayóló bitu, folosóró sukamó kale mió wosetere fo wisi yalo diãpaae yó maletai diãné ai kisipare ape. <sup>14</sup> E tikimó daayale heponé diãpaae sekẽi ala eraletai, diãné e dei kelené kólóló faletere fokélé inipó. Ai ala ini, diãné e Kótóné ensel aŕróló mo wisiyóló dape salepó. Ó kale Yesu Keriso a wisiyóló dapesu dere kaae, e mo wisiyóló dape salepó. <sup>15</sup> Diaaŕ take du betale doasi hekesei ala mió netéyaleé? Diãné eŕpaae doasi koletere ala mulu, kele sokóló me whi matere oãa uasóró, yalo kele kisi daaleteiné diãné kele sokóló e bulóluãpó. Mepaae whiné wosetepa, ti diãné eŕpaae erale ala fea yalo enérapó. <sup>16</sup> Mió yalo diãpaae mo bete mole fo yó matereteiné e diãné bóe whi aŕrótu betere?

<sup>17</sup> Ai whiŕapenáta, diã atimatamo touróló beteraai dapóló, doasi ketekẽ buóló atima mara mole alarape yae yóló seŕtu beteraipó. Téŕatei, atimané diãpaae ai eraai du betere alata, mo wisinipó. Ti aita, diã daŕtamo betãmó betereŕtei tekeróló, atimané dere ala sya wópóló, du beteraipó. <sup>18</sup> Mepaae wisi ala yaai, kisipa mutu butere ketekẽta, ti doni mo wisirapó. Diã eŕtamo betere sukamó maaté wisi ala eraai ketekẽ buni, e alupa diãsisi bitukélé ketekẽ buóló, ai alatóró yó tapa, mo wisirapó. <sup>19</sup> Yalo hosaa mole naale senaale-ó, Yesu Keriso diaaŕ betere bete tuãmó sóró beteranée yóló mutere kisipané yalo hosaa betemó dere suputa, sorape naale sisó nukuraalu dere dele kaae momómo dapó. <sup>20</sup> Diaaŕ du betere ala yalo wosaletuiné e sekẽi kisipa muóló fomo duraalu, diã neyóló tao saaloé du beteraipó. Téreteiné yalo i dere hapólui fo taaróló, e diãtamo betãmó bitu, naameiné dua uãpóló, kisipa mutapó.

#### *Hekaró Seratamopaae dó faróló dere fo*

<sup>21</sup> Kale tukóló muló betere fo aŕmó betaai kisipa mutu betere whiŕape-ó, ai fo tuãmó mole fo diã wisiyóló kisipanié? <sup>22</sup> Ti noatepae, i fo aseýóló muló beteraipó. Abrahamné ama naale tamo deipakalepó. Me naale ti ama kutó dirópóló wae sale soné deyóo, me naale ti ama mo soné deyóo, ipakalepó. <sup>23</sup> Kale kutó diratere soné naaleta, ti mo sorapené naale detere kaae yólótóro dealepó. Téyaletei, ama mo soné naaleta, ti mo eraalopó yóló muló betere fo dokonóturaalu deipakalepó. <sup>24</sup> I fota take mo yale alatei, mió yalo fo sale fopaae dó faróló i dapa wosae. Ai so tamota, kale dokóló mulale dirii fo tamo sũ sóró dapó. Me dokóló muló betere dirii fo, ti Sainai hasi fosómó kaaróló sókó walapó. Ai dirii fo so kaae bitu, wae sóró kutó diratere naale senaale ditu beteraipó. Ai sũratere sota, Hekar-pó. <sup>25</sup> Hekar-ta, ti Arabia hae kwiamó daale Sainai hasipaae dó falatapó. Mió teŕne be hulua Jerusalem-ta, ti kale Sainai hasi fosó kaae bitu, ama naale senaaleŕtamo wae sóró kutó diratere so whitóro beteraipó. <sup>26</sup> Téŕatei, me kae taoró teŕne Jerusalem be huluata, wae sóró kutó diratere so whi kaae mei, mo be huluapó. Aita, da deale so dané haetórotipó. <sup>27</sup> Ti noatepae, i fo aseýóló muló beteraipó.

“Naale senaale deni, ni daale so-ó, fo fakeýóló hekesei fo du betae.

Naale sisó nélitere so haĩné sukutu betae.

Ti noatepa meipó. Ni daapa sisópaae eró betere soné deale naale mo dekeró betóo, whitamo betere soné detere naale senaale mo teraae fío erapó,”

<sup>28</sup> Norape-ó, diãta, kale Aisak detu yale kaae, ama eraalopó yóló mulale fo mo dokonóturaalu deyale naale senaale ai betere ape. <sup>29</sup> Até yale sukamó mo whiné detere kaae yóló deyale naalené Deĩ Kepe Wisiné fotokõné deyale naalepaae susupui ala eralepó. Até yale kaae, miókélé betã alatóro du beteraipó. <sup>30</sup> Téretei, Kótóné buk-mó noa fo aseýóló muló betere?

“Kale wae sóró kutó diratere soró ama naaleŕtamo hõkó falae,” fo erapó.

Ti noatepae,

“Kale kutó diratere soné naaleró mo soné naaletamo alimané ɔla ɔla tuɔmó buku-raɔsórópa, hɔkó falae,” fo asɛyóló muló beteraɔpó.

<sup>31</sup> Atérapa, norape-ó, ɔɔta kale wae sóró kutó diratere soné deale naale senaale kaae bitini, mo soné deale naale senaaleɔtóró ai betere ape.

## 5

### *Keriso tuɔmó me alané dokoni, feléyóló betere ala*

<sup>1</sup> ɔa mené wae sóró kutó diratere whi kaae, dokóló muló betepa, Yesu Kerisoné teraayóló hɔle beteraleteita, ama kisipa mole ala erópóló erapó. Térapa, mepaae whirapené ɔi wae sóró kutó diratere whi beteraitepa, ai ala tuɔpaae momó kae bitij feni, fotokɔ buóló diri yóló betae.

<sup>2</sup> ɛta Pol-né dapa, ɔalo i dere fo ɔiané mo wisiyóló wosae! Mepaae whiné ɔiapaae tiki sekaɛ tikaɛ yóló seɔtere fo diaaɔ wosólótamo tikitepa, ti Yesu Kerisoné ɔi tao saaire wisi ala diaaɔ ai tikitere ape. <sup>3</sup> Kale yale fo momó i dere ape. Whi me dené ama tiki sekaɛ tukópóló kisipa mutepa, ti mepaae tukóló muló betere forape fea mo turó sya fóló enérápó. Mepaae ala maaté eróturaalu, mepaae alamo erénitepa, ti tu muni, ai mo dorapó. <sup>4</sup> ɔi mepaae whiné kale tukóló muló betere fo sya fu betepa, Kótóné me dowi ala munire so whipó yópóló kisipa mutepa, ti Yesu Kerisotamo tekeyóló ai betere ape. Atéturaalu, Kótóné ama hamokoróló hɔle tao sere ala wisikélé diaaɔ ai taaló betere ape. <sup>5</sup> Tépatei ɔta, kale ɔei Kepe Wisiné fotokɔratepa, kisipa tiki tiraté fu betereiteiné take nalopaae Kótóné mo donoi so whipó yópóló kisipa mutu, hɛkesetamo i betere ape. <sup>6</sup> Ti noatepae, Yesu Keriso tuɔmó bitu, tiki sekaɛ tukóló siratere ala ó siri erénitere ala me bete munipó. Kótópaae kisipa tiki tiratere ala ɔa tuɔmó molete hɛkeraóturaalu, mepaae no nerapepaae yaala sókó fole ala betɔ mo doasi bete mole ala ai ape.

<sup>7</sup> ɔi me ɔla saai sururu yóló fóló, ɔale muló betere tikimó sókó faai yaletéi némo sesé yaleé? Atéro sesétu betere alata, mo bete mole fo ɔiané wosóló sya faɔsóró, ai du betere ape. <sup>8</sup> Ti ɔiapaae ai dotopoi fo du betere fota, ɔi ɔ beterepaae ape yale seké meipó. <sup>9</sup> Wuliné apita, sawa ɔlatei fulukó furaalu, mo wuli tiki dorótu dere kaae, ai whirapené ɔiapaae yó matere foné ai du betere ape. <sup>10</sup> ɔi me kae fo woseni, ɔalo i dere fo betɔ wosóló sya faalopóló ɛ Tale tuɔmó bitu kisipa tiratapó. Mepaae whi de doasi doi mole whi ó doi munire whiné diaaɔ tué tiki kóló kólóratepa, atétere whi doasi dowi kwia saalo ai ape. <sup>11</sup> Norape-ó, ɔalotamo tiki sekaɛ tikaɛ fo depa, ti atimané ɛpaae susupui ala noatepa hɔle erótu betere? ɔalo atei kaae fo yó meluɔsóró, Yesu ni tómó sukɔlepóló yó matere fo wosetere hóróló sisópaae eratere ala uɔmeipó. <sup>12</sup> ɔi kópaae falaai du betere whirapeta, atimané tiki sekaɛ tukóló siratere ala maaté ini, mo turó tukóló taae fatepa ti mo wisirapó.

<sup>13</sup> ɔalo no nerape-ó, me ɔlané ɔi dokóló muló betaɔsóró, teraae fóló hɔle beterepóló, Kótóné ɔ beterepaae ape yalepó. Atéro teraaeyóló hɔle betere beterepa, diaaɔ tó tikiné ekɛlere dowi ala yaaire te melaɔse. Aténi, ɔi tuɔmó yaala sókó fole ala duraalu, u taosu i taosu dere ala betɔ yó tawae. <sup>14</sup> Kale tukóló muló betere forape mo fea i doasi fo tuɔmó bulapó. Ai fota i ape.

“Naaotei ɔa yaala sókó fu dere kaae, naao be whi no nepaaekélé atéro yaala sókó fu betae,” erapó.

<sup>15</sup> Ai ala ini, yuwitamó hɔle suraalu u tukósu i tukósu dere kaae depata, ti atétere alané diaaɔte ɔi ɔóló kemeraɔsóró, mo hotowa yóló kaae tawae.

### *ɔei Kepe Wisiné fotokɔró betepa ɔa beteraɔpó ere fo*

<sup>16</sup> Térapa, ɔalo i dere fo wosae. Kale ɔei Kepe Wisiné yae dere ala sya fóló erótu betae. Atétepa, ti ɔiané tó tikiné ekɛle yóló yaai du betere dowi ala mo yaalomeipó.

<sup>17</sup> Ti noatepae, ɔané tó tikiné ekɛle yóló du betere alané kale ɔei Kepe Wisiné eraai dere alatamo bóe du beteraɔpó. Kale ɔei Kepe Wisinékelé ama ala eraairaalu tó tikiné eraaire

alatamo bóe du betepapó. Ai ala tamo atimaamotei bóe dupa, ti diñé tó tikiné ekęle yóló yaaitere ala mo enénipó. <sup>18</sup> Tépatēi, Dęi Kepe Wisiné ama erae dere alatamo naao sya fóló du betepa, ti kale tukóló muló betere foné tęteróló kaae tare aqómó ya betenipó.

<sup>19-21</sup> Tó tikiné ekęle yóló du betere alarape so whį feané kisiparetei dosąatapa wosae. Nópu nokole alakélé, me dowi alatamo hoseké dere alakélé, enénire mo sonaalei dowi alakélé, kapala kótó ó mepaae alarapepaae kisipa tirótu betere alakélé, isi whįné du betere alakélé, mepaae so whįtamo dei kisipa mutu, hamoma hóraterē alakélé, hęle sere alakélé, me whįné dere ala kilitu, ękélé até enée yóló dei kisipa mutere alakélé, mo dowi fopaae butere alakélé, doasi doi mole so whįpó yópóló du betere alakélé, mo turó so whį betepatei mepaae tóróti so whį fake tekeyóló betere alakélé, fake tuąmó teketerē alakélé, mepaae whįné dere wisi ala kilitu, ękélé até uąpóló dei kisipa mutere alakélé, dowi węi nóló topo dotere alakélé, so whį fea touróló bitu dowi węi nóló du betere dowi alakélé, ai dosąayale alarapekélé, mepaae dosąani yale dowi alarapekélé, tó tikiné ekęle yóló du betere ala ai ape. Dią dowi tuąpaae faqsóró, yało diąpaae take yale ma fo kaae momó i dapa wosae. I dosąayale dowi ala du betere so whį Kótóné tęteróló betere ala tuąmó beterenipó.

<sup>22-23</sup> Tépatēi, niné du wisi oletu dere kaae, Dęi Kepe Wisi so whį tuąmó bitu, i alarape erótu betepa kelaalo ai ape. Ne nopaae yaala sókó fole alakélé, hosaa tuąmó haįtu betere alakélé, hosaa muni deyóló mo dua betere alakélé, mené sekęi ala eratepatei me ęla meipóló, Kótóné ama kisipa mole ala erópóló, kaae tawóló dua betere alakélé, wisi kisipa muóló kęlené sukutere alakélé, mepaae so whįpaae wisi ala eratereteikélé, mepaae whįné ama eraalopó dere ala haqsókó feni, motóró eratereteikélé, naameyóló mo dua betere alakélé, whįné tó tikiné enée dere ala yaqsóró amatei ą tęteróló kaae tareteikélé, i dosąayale alarape mo betąkókélé Kótóné ama tukóló muló betere foné yaqse yóló fo muló bitinipó. <sup>24</sup> Yesu Kerisoné ama dape sóró beteró betere so whįné tó tikimó bole ekęleró kisipanétei senée dere alatamo alurópóló, ątamo filipaa ni tómó oleró betepapó. <sup>25</sup> Dą betere beteta, kale Dęi Kepe Wisitóró ai ape. Térapa, ątamo betąmó titiyóló furaalu, ama dere ala sya fóló yaalopa siępe. <sup>26</sup> Dąnétei ęta, doasi doi mole whįpóló bopé fake dere alakélé, me whį dowi kisipa muópóló sesemeraterē alakélé, mepaae whįné mole wisi wisi ęla kilituraalu, ękélé ai ala enée yóló, u só derótu i só derótu dere alakélé, i dosąayale alarape fea dąné yaqse yóló i dere ape.

## 6

### *Dowi ala dere whį tu wisipaae fópóló tao sae ere fo*

<sup>1</sup> No nerape-ó, mepaae whįné du betere dowi ala diñé kelené keletepa, Dęi Kepe Wisiné yae dere ala sya fu betere so whįné ai whįné ama dere dowi ala taaróló, wisi ala momómo yópóló dua naamei ma fo yae. Tétutei, ai alané diąkélé dée nalaaairaaalu sų sere ala eraqsóró, hotowa yóló kaae tawae. <sup>2</sup> Yesu Kerisoné yae yóló muló betere fo eróturaalu, dią tuąpaae wou betere sekęi ala diąsisi u taosu i taosu du betae. <sup>3</sup> Me whį ą me bete munipatei, ama kisipané ą doasi doi mole whįpó du betepa, ti ą amatei dilikitu betepapó. <sup>4</sup> Nó nerape-ó, diñé ai du betere alata wisi ala dépé, dowi ala déró diaaqtei kęae kolóló taleyae. Mepaae whįrapené du betere ala kolósu naao dere ala kolósu yóló kęae kelaqse. Aténi, naao diterē kutó betą kęae kolóló wisirapóló kisipa mutupa, ti ya hękeseturaalu haįyóló betenérápó. <sup>5</sup> Ti noatepae, Talené dą betą betą so whįné diyópóló tukóló muló betere kutó dekani, ai kutó amatóró dité fu beterópóló yae.

<sup>6</sup> Mepaae Talené fo yó matere whįné yó matere fo wosetu betere so whįné wisi wisi ęla, mepaae bukóló kale fo yó matere whį ąmo tao sóró matepa mo wisirapó.

<sup>7</sup> Mené dią dilikitere ala yaqsóró yae. Mo betąnékélé Kótó faleterē ala mo enénipó. Ti noatepae, mepaae whįné noa ęla wae bilitepa, ti ama ai bilitere ęlatóró ęlumétepa sua dapó. <sup>8</sup> Mepaae whįné tó tikiné felé yaaitere ala sya foleteiné ęla wae kaae bilipa, ti tó tikimó kaaróló mo ti doróló aluyaaitere ala saalo ai ape. Mepaae whįné Dęi Kepe Wisiné ama du betere ala wisi kolópóló erótu betepa, ti Dęi Kepe wisiné ai whįmó mo ti



betó tawaaire bete melaalopó. <sup>9</sup> Džané du betere wisi ala hýyóló taaréni, hãle detétóro fu betae. Ti noatepae, džané du betere alatamo hãle yó tapa, ti ɔla ɔlumétere alimó ɔla wisi su dere kaae yaalopó. <sup>10</sup> Térapa, so whj mo feapaae džané wisi ala erótu tao saaire tu mupa, ti tao saalopa siépe. Téturaalu, Talepaae kisipa tiki tiróló betere so whjta, ti džané ne no mo betã fakétóro betereteiné atima wisiyóló tao senérápó.

*Tiki sekãe tikitere alata doasi bete muni, Keriso sukãle ala betã ti doasi alapó*

<sup>11</sup> Diãpaae i ɔlateré ašeta, ɔalo naasenétei mo doasi yóló ai erapa kelae.

<sup>12</sup> Tó tikimó ere ala kilitu, whj wisipóló dukiratere fo wosaai ekẽle du betere whjrapené diãpaae tiki sekãe tikae yóló dotopo du beterápó. Ti ai du betere alata, hãle mei, Yesu Keriso filiparó betere ni tómó sukãlepóló yó mótu betereteimó, atima susupui ala erašóro kisipa mutu ai du betere ape. <sup>13</sup> Ai kale tiki sekãe tikire whjrape atima Kótóné tukóló muló betere fo feamo betere dokɔ sya fóló erótumipó. Téretei, atima ere kaae, diãkélé tikimó siriratepa, atimané dere fo betã wosetapóló, atima bopé fake yaai kisipa mutu šetu beterápó. <sup>14</sup> ɔalo dere alamó ẽ bopé fakéturaalu, ɔalotei ɔalo doi hale sóro horatere ala yaalomeipó. Aténi, džã tẽteróló kaae tare whj Yesu Keriso oleró betere filipaa ni betã kisipa muóló, ita mo doasi bete mole alapóló bopé fake yaalopó. Ti i haemó yó mole ɔla ɔla fea ni tómó oleróo, ɔalo ai ɔla ɔlarape saai ekẽle ɔašóro ẽkélé ai ni tómó oleróo yalepó. <sup>15</sup> Tiki sekãe tikitere ala, ó tikinire alata, me bete munipó. Mo bete mole alata, ti Kótóné ama kae kisi kaaró betere ala betã mo bete mulapó. <sup>16</sup> Ai ala wisi sya fu betere so whj feapaae Kótóné hosaa muni deóló mo dua betere alaró kɔlené sukóló tao sere alatamo erópóló yae. Atére so whjta, Kótóné ama naale senaale Israel fake ai ape.

<sup>17</sup> ɔalo mo kemerótu dere fo i ape. Yesuné ama ala erateremó erale sirirape betã ɔalo tikimó mulapa, mepaae whjné ẽ eróturaalu, dere kae kae sekẽi ala mo šupa taalae.

<sup>18</sup> No nerape-ó, džã tẽteróló kaae tare whj Yesu Kerisoné hamokoróló hãle tao sere ala diãné kepe bete tuãpaae erópóló yae. Mo kée. Téryópóló yae!

## Efesus

<sup>1</sup> Ẹta, Kótóné ama kisipa mole ala sya furaalu, Yesu Kerisoné fo erāle fae yóló dotẹyale whi *aposel* Pol-né dapó. Yálo i dere asẹta, diẹ Efesus be huluamó Talené kae sóró betero betere so whi Yesu Keriso tuámó bitu, ama ala eró tare so whi paae dapó. <sup>2</sup> Dáné Aya Kótóró dā tẹteróló kaae tare whi Yesu Kerisotamoné hāle hamokoróló tao sere alaró hosaa muni deyóló mo dua betere alatamo diẹ tuāpaae erópóló yae.

### *Keriso tuámó betepa Dẹi Kepe Wisiné hāle mótu betere ala*

<sup>3</sup> Dā tẹteróló kaae tare whi Yesu Kerisoné Alima Kótóné dā hepen bemó naalema tuámó betepa kilitu, ama hepen be tuámó muó mole wisi wisi ala dáné kepe bete tuāpaae eró betera pó. Atẹrapa, Kótóné ama doi betā hale sóró horótu betae. <sup>4</sup> Ti noatēpae, i haeró yó mole ọlatamo aleyaai teópatei, dā ama keletómó me dowi alakélé ini, mo kae so whi betero póló, dā ama so whi póló sókó sókó Yesu Keriso tuámó beteralepó. <sup>5</sup> Atẹreteita hāle meipó. Dā betaaipatei dāpaae yaala sókó furaalu, ama kisipané yaaire ala hāsókó feni, motóró dokonóturaalu, Yesu Kerisoné yale alanéte, dā Kótóné ama naale senaaletóro aleróló beteraaire ala ama taketitei tukóló munélipakalepó. <sup>6</sup> Dā atéro ama yaala sókó fale naale tuámó betepa, ama mo kae ere dẹ fāane hamokoróló tao sere ala dāpaae hāle meló betereiteiné, ama doi betā hale sóró horótu betae. <sup>7-8</sup> Dā ẹ tuámó betepa, Kótóné ama hāle hamokoróló tao sere ala mo ti fāaneteiné, dáné yale dowi alamó melaai yale kwia ama tokóló aluróturaalu, ama fākené dā dupuróló beteralepó. Ai ala tómó tué tiki fosó fosóre alaró fo bete diriyóló tué dere alatamo mo turó melalepó. <sup>9</sup> Atéro, ama eraai kisipa mole ala kinóló moletei, dáné kolóló tué yópóló hākeamó yó melalepó. Ai yó melale alarape mené ẹpaae yae yóló sẹni, mo ama kisipa mole alatóro naalema Yesu Kerisoné erópóló yalepó. <sup>10</sup> Ai alarape teó erótu bitutei, ama eraaire ala fea eraté fóló kemerāle furaalu, ama tukóló mulale sukamótóro ó hepen bemó betó mole so whi ró i haemó betó mole so whi tamó fea betāpaae touróló, betā topo whi nétóro tẹteróló kaae tapa, ẹ aomó betero póló eraalopó. Ai sekẹta, ti Yesu Kerisotórotipó.

<sup>11</sup> Dā ẹ tuámó betepa, ama sókó sókó kae betero betereiteita, hāle meipó. Mo taketi fea ala ama mo eraalopó yóló mulaletei motóró dokonóturaalu, dā mo ama naale senaaletóro beteraai tukóló mulalepó. <sup>12</sup> Atéyaleteita hāle mei, Yesu Kerisoné dāpaae wisi ala eraalopóló, folosóro ẹpaae kisipa tiró betere so whi dā mepaae so whi né kilitu, Kótóné ama kae ere dẹ wisinaale erapa kelae, yóló ẹ dukirópóló erótu betera pó. <sup>13</sup> Diẹ aluyaosóro tao saaire mo bete mole fo wisi wosetepa, Kótóné diẹkélé dātamó touróló Yesu Keriso tuámó beteralepó. Ti ẹpaae kisipa tiki tiratepa ama so whi póló, diaaọ tikimó mo dirii siri mulóturaalu, ama melaalopóló tukóló mulale Dẹi Kepe Wisi mo melalepó. <sup>14</sup> Ai Dẹi Kepe Wisi melaiteita, take Kótóné dāpaae wisi ala mo eraalopóló kisipa muópóló melalepó. Kótóné ama dupuyale so whi mo wisiyóló betaaire tikipaae dapesó faai hāle betepa, kale Dẹi Kepe Wisi dātamó hāle betótóro tawaalopó. Tépa, so whi né ai ere ala fea kilitu, ita Kótóné mo kae ere dẹ wisinaale erapóló, ama doi doasi mulaalopó.

### *Pol-né Talepaae mo kée yóló moma yale ala*

<sup>15</sup> Atére betené diẹ Yesu Kerisopaae kisipa tiki tiró bitu, Kótóné ama kae betero betere so whi paae yaala sókó furaalu, wisi ala erótu betera pó depa yálo wosalepó. <sup>16</sup> Atéyale sukamó kaae sóró, Talepaae mo kée yóló, yálo diāmó momaraté wou betere ala kisipa keteréni, miókélé hāle yó tarapó. <sup>17</sup> Yálo diāmó momarótu betere ala i ape. Dā tẹteróló kaae tare whi Yesu Kerisoné alimata, mo kae ere dẹ fāane Kótó betera pó. Atére Kótóné diaaọ kepe tuāpaae fosó fosói ala eró, kinó betere ala hākearó, yópóló momatu betera pó. Aita hāle mei, ẹ etei kaae Talepóló diāné kisipa deté fópóló dapó. <sup>18-19</sup> Yálo momarótu betere ala me i ape. Kótóné ama ere dẹ diaaọ hosaa tuámó daale kelené kolópóló dapó. Take diāpaae eraalopa ape yóló bope yale ala wisi diaaọ kelené diriyóló

kolóló tué yóo, take ama dę tuámó betaai dape saalopóló kisipa mutu, kae betero betere so whıta, Kótóné ama ke bole ęla wisipóló tué yóo, dę ępaae tué tiki tiró betere so whı tao sóro eraterere mo kae bole fotokękéle kisipa yóo, yópóló momarótu beterao. <sup>20</sup> Ti ai fotokęta, Yesu Keriso mo ti sukęletei Kótóné ama momó kepaaróló beteraale doasi fotokę kaae ai ape. ę atéro kepaaróló, hepen be ere tikimó ama turu naase dęmó beteralepó. <sup>21</sup> ę beteraale tikita, tęteróló kaae tare alakélé, ama tęteróló kaae tare tuámó me whıpaae tęteróló kaae tawae yóló, sóro beteraale alakélé, doasi fotokę bole alakélé, doasi hae kwia tęteróló kaae tare alakélé, mió i alimókélé, take betaaire alimókélé, doasi doi matere alarape fea Yesu Kerisoné ama doi mole alané tęteróló mo ti teraae falapó. <sup>22</sup> Fea ala feata, Kótóné Yesu Kerisoné tęteróló kaae tare aęmó beteraoeróló eróo, ama so whıró atima tao sóro eraterere alatamo fea amatóro tęteróló kaae tanóeróló topo whı sóro beterao yalepó. <sup>23</sup> Ai so whıta, mo ama tikitóro daaleiteiné fea ala du betere tuępaaeakélé, kae kae ere ala tuępaaeakélé, ama tikimó ere alatóro faayóló sęró beterao.

## 2

### *Dę Yesu Kerisotamo kepaaróló beteraale fo*

<sup>1</sup> Ti take Kótóné yóló muló betere fo diaaę tukóló du betale dowi ala tuámó sukóló molepó. <sup>2</sup> Take dięta, i haemó mole kae kae du betere ala sya fóló yóo, tó sę tuámó tę mole tiki tęteróló kaae tare kepené dere ala sya fóo du betalepó. Ai keęeta, miókélé Kótóné fo tikitú betere so whı tuámó bitu, ama kisipa mole alatóro eróeróló du beterao. <sup>3</sup> Take dękélé fea ai ala du betere so whıtamo bitu, tó tikiné ekęleyóló dowi ala yó tarepó. Atéturaalu, tó tikiné yaai hękesetere alaró mo hae whıné mole tuętamo maaté sya fu betalepó. Atétu, so whı mo whıné detu dere kaae, dękélé atereiteiné Kótó ę fopaae butu melaaire kwia senere so whı beterepó. <sup>4-5</sup> Dęné yale dowi alané dę sukóló mupatei, Kótó ę tuámó kęlené sukutere ala mo faanuraalu, ama dępaae mo doasi yaala sókó faleiteiné, Kótóné so whı tęteróló kaae tare whı Kerisotamo dękélé kepaaróló beteralepó. Até yale alata, amatei dię hęle hamokoróló tao salepó. <sup>6</sup> Dę atéro, Yesu Keriso tuámó betereiteiné Kótóné ę kepaaróturaalu, dękélé ętamo betámó kepaaróló, Kótóné ama tęteróló kaae tare tiki hepen-mó Yesu Keriso sóro beteraoeróturaalu, dękélé ętamo betámó beteralepó. <sup>7</sup> Ti aita hęle mei, dę fea Yesu Keriso tuámó betereiteiné nalo bitiré faaire alimó Kótóné dępaae yaala sókó furaalu, ama hęle hamokoróló tao salepó. Ai ala tuámó mo doasi ke boletei yó maté fu betepa dęné kolóló kisipa yóeróló erapó. <sup>8</sup> Ti noatepae, diaaę tué tiki tiró betere ala kilituraalu, Kótóné ama hęle hamokoróló dię tao salepó. Ti dięnétei dię tao sere ala ini, Kótóné ama tao sere ala dięmó hęle malepó. <sup>9</sup> Ti aita, noa betené meipó. Me whıné ama erale wisi alané yalepóló, bopé fake yaęsóro yalepó. <sup>10</sup> Dę Yesu Keriso tuámó betepa, Kótóné ama fosó fosói kisané dę kisi whı aleróló beteralepó. Atére beteta, Kótóné ama yaai kisipa mole ala wisi dęné eróeróló, mo taketitei taleróló munélipakalepó.

### *Keriso tuámó mo betę faketóro aleró beterao*

<sup>11</sup> Térapa, take dię Juda meire fake deóló betepa, tiki sekaę tukóló siriró beterao du betere whırapené duraalu, dęta tiki sekaę tikipatei, dię tikinipóló só deróló erótu betere fo diaaę ai i kisipare ape. Ti tiki sekaę tukóló sirirótu betere alata, mo whıné naasenétei erótu beterao. <sup>12</sup> Dię atéro betale sukamó Yesu Kerisotamo betámó bitini, kae betale ala kisipa muae. Israel hae talerapené dię atimatamo touné waęsóro sesétepa, dię wale so whıtóro bitu, Kótóné ama so whı tao suraalu, eraalopó ere ala wisi senere so whı bitinipó. Dię atéro bitu, take waaire be dęmó dępaae i ala wisi mo eraalopóló tuękélé muni yóo, i haemó bituraalu Kótóné dę tęteróló kaae tarapó tuękélé muni yóo, eretei diaaę kisipa muae. <sup>13</sup> Ti taketa, dię mo tika kae betaletei, ama faęné dupuyóló dapesó wóló, Kótó betere felekemó Yesu Kerisotamo betámó beteralepó.

<sup>14</sup> Ti Yesu Keriso ęta, hosaa muni deyóló dua betere bete Tale ereteiteiné so whı tekeyóló fake tamo betepa, bóe amatei firóló mo betę faketóro beteralepó. Téturaalu, ai fake tamo tuámó ere satęle fisikóló taae faralepó. <sup>15</sup> Atéro fisikaiteita, ama tikimó erale alané kale

tukóló muló betere fokélé, ai fo tuámó mole forapekélé, etéro yae dere forapekélé fea tokóló aluralepó. Ama yaai kisipa mole alata ai tamo fake a tuámó mo betá whítóro aleróló, bóe mo ti firaii yalepó. <sup>16</sup> Ai kale betá tiki tuámó fake tamo wusuró betepa, ama filipaa ni tómó erale alané Kótótamo bóe du betaletai, touróló betámó beteroó, kale fake tamo du betale bóekélé kemeróo yalepó. <sup>17</sup> Atéro a wóló, diá saletómó betó mole so whíró, felekemó betó mole so whítamopaae bóe dele ala taaróló, dua betae yalepó. <sup>18</sup> Ti noatepae, dá fakeró diá faketamo fea touyóló Yesu Keriso tuámótóro bitu, Alima beterepaae sókó faaire alata, Dèi Kepe Wisiné betá fotokqratepa fenérapó.

<sup>19</sup> Ti taketa diá kelepaa kilini, wale so whí betaletai, mió diá Kótóné so whítamo touyóló be taletóro alée fóló, mo ama naale senaale betera. <sup>20</sup> Kótóné ama naale senaale betere beta, hãle hae tómó tēnipó. Ai be diriyóló daalópóló, mo diri eleké biliyóló, ai tómó be tētú dere kaae, aposel whíraperó Kótóné ama fo eratere kóló whíraperamo ti be iru eleké kaae deyóo, Yesu Keriso aata, mo doasi hulua yapo eleké kaae deyóo, erapó. <sup>21</sup> Be tētere ɔla ɔla fea hulua elekémó beleróló be diriyóló daalatu dere kaae, Talené ama yale alané dá fea a tuámó touróló bitu, ama mo kae tēne momatere be daalópóló tēté hutu betera. <sup>22</sup> Atétu dere kaae, diákélé fea a tuámó betereiteiné Kótó a betaaire be wisi daalópóló tēté hutu betera. Atéro tētere bemó Dèi Kepe Wisi betereiteiné Kótó a betera.

### 3

#### *Pol Juda meire fake tuámó kale fo wisi yó mótu betale ala*

<sup>1</sup> Atéreteiné ɛta, diá Juda meire fake so whípaae Yesu Kerisoné fo wosópóló, erótu betepa dipula sóro beteroó betere whí Pol-né dapó.

<sup>2</sup> Kótóné ama hãle hamokoróló tao sere ala diá feané tué yópóló, ɛpaae tēteróló kaae tawae depa, kaae tarapó dere fo diáné wosetu yalepó. <sup>3</sup> Kótóné ama diá feapaae mo eraalopó yóló mulale ala take so whí feané kolóló tuēni, kinóló moletai Kótóné ɛpaae hãkearóló yó matepa, diápaee sawa hãlekeróló ai aseyalepó. <sup>4</sup> Atéyalepa, yalo i dere fo diáné dosqaturaalu, Kótóné ama so whí tēteróló kaae tare whí Kerisoné yale ala kinóló mole bete yalo tuēre kaae, diánékélé tué yaasepóló dapó. <sup>5</sup> Ti ai beteta, mió Dèi Kepe Wisiné Kótóné ama kae beteroó betere aposel whíraperó Kótóné ama fo eratere kóló whíraperamopaae yó male kaae, mo take bitiré wale whírapepaae hãkearóló yó menipó. <sup>6</sup> Ti ai kinóló mole ala i ape. Juda meire fake so whíné kale mió wosetere kisi fo wisi wosóló, Yesu Keriso tuámó betepa, Kótóné ama Israel so whípaae melaalopóló tukóló muló betere ɔla, Juda meire fake so whínékélé sóo, diá ai Juda faketamo betá tikitóro daayóló betóo ereteiné, atimapaee eraalopóló muló betere ala diápaakekélé eratepa sóo yaalo ai ape.

<sup>7</sup> Kótóné ama bole fotokq hãkearóturaalu, ama hamokoróló tao sere ala ɛpaae hãle melalepó. Atéreteiné mió kale wosetere kisi fo wisi yalo yó melópóló, ɛ ama kutó diratere whí sóro beteralepó. <sup>8</sup> Mepaae Kótóné so whí betó mupatei ɛ betá doi muni, mo belei sókótei betepa, Kótóné ama hãle hamokoróló tao sere ala eróturaalu, ɛpaae i kutó dirae yóló melalepó. Ai melale kutóta, Juda meire fake so whípaae Yesu Keriso tuámó mole mo doasi ke bole ala wisi turó yó melópóló ɛ sóro beteralepó. <sup>9</sup> Tétu, i haeró yó mole ɔla ɔlatamo kaarale Kótó tuámó, take bitiré wale alimó kilini kinó betere ala bete mió so whí feané tué yópóló, ɛpaae kaae tawae yóló ɛ sóro beteralepó. <sup>10</sup> Ama yaai kisipa mole alata etérópó. Mió ama fake so whí tuámó erótu betere alané hepen ere tikimó betó mole tēteróló kaae tare keperó fea ala tēteróló kaae tanópóló male fotokqtamoné Kótóné ama kae kae ere fosó fosói ala hãkearatepa tué yópóló erapó. <sup>11</sup> Atéyaleteita, mo taketi Kótóné ama eraalopóló tukóló munélipakale ala dá tēteróló kaae tare whí Yesu Keriso tuápaee erale alané dokonó betera. <sup>12</sup> Atéro a tuámó bituraalu, ɛpaae kisipa tiki tiró betereiteiné Kótó beterepaae faaire tū mené sesénipa, halaaíné fó betá yae. <sup>13</sup> Térapa, diá tao su betere alamó ɛpaae i erótu betere sekei alarape kilituraalu, diá fomo yóló haepaae derepaqse. Ti noatepae, ama kae ere dē wisinaale diáné mo saaireiteiné ai sekei alarape erótu betera.

*Efesus so whimó mamarale fo*

<sup>14-15</sup> Aya Kótóné ama ai doasi wisi ala eró betereiteiné ę bukutiri tearó bitu, diąmó momarótu i betere ape. Ti ó hepen bemó betere naale senaaleró, i haemó betere naale senaaletamo feané Aya ę betę beterapó. <sup>16</sup> Atére Aya betere felekemó bukutiri tearó bitu, momatu betereitei i ape. Mo kae ere ala wisinaale ę tuąmó ęanuraalu, diąné kepe bete tuąpaae ama Dęi Kepe Wisiné fotokę bulópoló momarótu beterapó. <sup>17</sup> Atétereiteita hęle meipó. Dią ępaae tuę tiki tiró betepa, Yesu Keriso ę diąné hosaa tuąmó beterópoló kisipa mutu dapó. ę atéro betepa, ni feleke haepaae doropóló diriyóló daatu dere kaae, dią Kótóné ama yaala sókó fole ala tuąmó beterópoló dapó. <sup>18</sup> Diąró Kótóné wisiróló kae betero betere so whıtamo fea ama bulatere fotokęné Kerisoné ępaae doasi yaala sókó fole ala mo turó diriyóló tuę yópoló dapó. <sup>19</sup> Ti ai yaala sókó fole bete turó ę mo whıné tuęnitei diaaę tuęnékélé, hosaa tuąmókélé mo diriyóló tuę duraalu asa yópoló dapó. Até duraalu, Kótó ę tuąmó ęayóló sęre kaae, dią tuąmókélé ęayóló sęrópoló momarótu beterapó.

<sup>20</sup> Ti ę tuąmó ama erótu betere fotokęnéitei, ęané kisipané eranée dere alaró moma duraalu wosetere alatamo ama sęmó eranerapó. <sup>21</sup> ę atei kaae whı betereiteiné, ę Yesu Keriso tuąmó ama fake so whı bitu, ama doi wisinaale mió i alimókélé, take betaaire alimókélé, hale sóró horaté fu beterópoló yae. Mo kée! Téyópoló yae!

## 4

*Yesutamo olekeyóló mo betę tikitóro daale ala*

<sup>1</sup> ęta, Talené ala erótu beteremó dipula beteratepa bitu, yalo diąpaae ma fo i dapa wosae. Diaaę du betale ala taaróló, Talené ę beterepaae ape depa wóló, ama so whıtóro betepa wisi ala betę erótu betae. <sup>2</sup> Talené ama ęteróló kaae tare aęmó bitu bopé faketera ala ini, ama eraai kisipa mole ala erópoló, naaotei yę ęteróló mo dua betae. Téturaalu, nao no netamo naameyóló dua bitu, me hęsókó fole ala ó me seķęi ala eratepa hapale tokę meni, mo dua kaae taté fu betae. <sup>3</sup> Téturaalu, kale Dęi Kepe Wisiné dią Keriso so whı fea mo betę kisipatóro mulóló betero betereitei, diąné doróló fake tekeyaęse. Aténi, hosaa muni deyóló mo dua betere alané dią fea dokóló mo betę fakétóro beterópoló yae. <sup>4</sup> Diąpaae eraalopó yale wisi ala saai ape depa yale haıta, mo betę haıtóro mulure kaae, ę fea mo betę tikitóro daayóo, Dęi Kepe wisikélé betętóro betóo erapó. <sup>5</sup> Atéru, ę ęteróló kaae tare Tale betętóro betepa, ępaae tuę tiki tiratere alakélé, ama doimó węi tóputere alakélé, mo betętóro erapó. <sup>6</sup> ę ęteróló kaae tare Kótóta, betętóro betepa ę fea ama naale senaale beterapó. Atéru, fea ala amatóro ęteróló kaae tawóo, mo take bitiré wale alimókélé, mió i alimókélé, take nalo waaire alimókélé, deté fu betere ala fea ę tuąmótóro yóo, mepaae ere ala tuąmókélé ętóro betóo, erapó. <sup>7</sup> Atépatei, Yesu Kerisoné ama kisipa mole ala sya furaalu, ama hamokoróló hęle tao sere ala ę feamó dokęróló melalepó. <sup>8</sup> Atére betené Kótóné i fo aseyóló muló beterapó.

“ę kepaayóló mo ópaae huturaalu, wae sóró ama kutó diratere whırape naase tamo dokóló dapesó furaalu, mepaae wisi wisi ęla ama fake whırape ęliróló melalepó,” erapó.

<sup>9</sup> Ti ę “Ópaae holalepó” dere fo noa betené dérópoló, dią kóló kóló yaęsóro i dapa wosae. “Ópaae holalepó” dere fota, folosóro ę mo haepaae derepelepó. <sup>10</sup> Atéro, kepaayóló momó ópaae huturaalu, fea tiki ętóro sęróló, hepen berapekélé ęteróló, mo ó taoró beterale seķęta me kae mei, kale hae aępaae derepele whı ętórotipó. <sup>11</sup> Atéturaalu, ai seķęné amatóro i kutórape taleróló malepó. Mepaae whırape ama fo eręle fıppóló aposel doi melóló sóró beteroó, mepaae so whı Kótóné ama fo eratere kóló whı sóró beteroó, mepaae so whı ti Kótóné fo wosenire so whı yó melópoló sóró beteroó, mepaae ti Kótóné so whı ęteróló kaae tare pasta whı sóró beteroó, mepaae ti kale fo wisi yó matere whı sóró beteroó, erapó. <sup>12</sup> Atéyaletaita, Kótóné ama so whıné mepaae so whıpaae eraaire wisi ala etéro yae yóló yó maté fu beterópoló, yalepó. Atétere alané ama so whı Kerisoné



tikitóro daayóló mo dirii so whi beteraté fenérapó. <sup>13</sup> Atétu, da fea Talepaae tué tiki tiró betóo, Kótóné naalema etei kaae whipóló bete mole fo diriyóló kisipa yó duraalu, mo betá fake alée fóló mo dirii so whi betaalopó. Atéro bitiré furaalu, Keriso a me ala yayani mo turó faane whi wisinaale biture kaae, dakélé até yaalopó.

<sup>14</sup> Atéro dirire whi betereteimó, keteirapené dere ala kaae da momó kae yaalo meipó. Beséro wei asyatamoné ni tiki upaae só fu, ipaae só wou dere kaae, u fo wosene i fo wosene yaalomeipó. Ti mepaae whirapené dowi ala yaai mole kisipa u tuapaae hiró bitu, hale tómó so whi dilikóló, kae kae yó matere fomó kisipa tiraalo meipó. <sup>15</sup> Aténi, yaala sókó fóló mo bete mole fotóro duraalu, da tetéroló kaae tare Topo whi Yesu Keriso tuamó doaté horóló, dané kae kae dere alakélé, fea ama dere alatomótóro syyaalopó. <sup>16</sup> A atéro betereteiné, a tuamó bole fotokóné whiné tiki feleke diritamo olekere kaae, da fea mo betá tikitóro daayóló beterapó. Atéru, Talené dapaae diyae yale kutó dirótu betepa, ti da yaala sókó fole tuamó doa deté faalopó.

*Talené džené deyóló beteró betere naale senaale kaae betere ala*

<sup>17</sup> Térapa, da fea Tale tuamó bituraalu, yalo i dere ma fo sya fóló mo erae. Kótóné fo woseni hale betere so whi atima wisi ala yaaire kisipa muniru hoko betere kaae, diakélé ai ala momó kae yaqse. <sup>18</sup> Atima hosaa taruraalu, wisi tuékélé munireteiné tikikélé dilikiyóló Kótóné mo ti betere ala tuamó bitini, tika kae beterapó. <sup>19</sup> Atéro, dowi alané hosaa tórróro betereteiné, atima dere dowi ala taalaire kisipa muni, tó tikiné feléyóló yaaire ala betá hale yó tarapó. Ai ala tómó mepaae kae kae sonaalei alakélé hale yó taté fu beterapó. <sup>20</sup> Tépatéi, diá Yesu Keriso kisipa deté waletéita, atimané du betale ala sya fóló yale tikimó inipó. <sup>21</sup> Yesu Kerisoné mo bete mole fotóro mené depa diaaq wosóo, a tuamó betepa mené diapaae yó melóo, yale fo diané wosetu yalepó.

<sup>22</sup> Take diané du betale alamó tué muturaalu, atimané diapaae yó malepó. Tó tikiné diá dilikitepa ekéleyóló du betale alané diaaq kelaaretei tiki derakele kuti kaae sokóló taae falae. <sup>23-24</sup> Téturaalu, diaaq tué tiki kae muóló, kisi kuti derótu dere kaae, kisi whi derae. Ti ai kisi whiáta, Kótó tuamó mo donoí alaró kae ere de wisinaaletamo fanure kaae yóló beterópóló, kaaró beterapó.

<sup>25</sup> Atérapa, ai du betere kapala alarape mo ti taaróló, diaaq be whi so whipaae diá dokó feané mo alatóro erótu betae. Ti noatepae, hóró naasetamo tikimó botokó wóló, betá tikitóro daalure kaae, da Keriso so whi fea touróturaalu, mo betá tikitóro beterapó. <sup>26</sup> “Ya fopaae buturaalu, dowi ala yaqse,” Naa me whitamo atéro butere fopaae hale bupatei, be de hale kemeyaqsóro yae. <sup>27</sup> Téturaalu, diaaq betere ala tuapaae Satan-né ama tué mole ala eraqsóro te mulaqse. <sup>28</sup> Mepaae qlémi nuku betale whirape ai ala mo taaróló, atima naasenétóro kutó kae dióló qla nópóló yae. Atéro ditere kutómó botokotere qla mepaae yayá dere so whimó melópóló yae.

<sup>29</sup> Diané dere foné mepaae whi doraqsóro naao dere fo woseturaalu, a tuamó mole seke ó yayare ala wisiraaire fo betatóro yae. Diánétamo ai ala depa, ti ai fo wosetere so whikélé tao senérapó. <sup>30</sup> Take Kótóné diá dupuróló beteró betereteita, ópaae dapesó holaalopóló tué muópóló, me qla seperótu dere kaae, Kótóné diá ama so whipóló dale mulóturaalu, ama Deí Kepe Wisi diá tuamó beteró beterapó. Atérapa, diané du betere alané Deí Kepe Wisi dekené sukutu seke yaqsóro yae. <sup>31</sup> Téní, dei fomaake kisipa mutere alakélé, hapale fopaae buturaalu dere alakélé, mo hale fopaae butere alakélé, hqle suraalu fo faketeré alakélé, eratere fokélé, mepaae so whipaae kae kae dei kisipa mutere alakélé, fea taalae. <sup>32</sup> Téturaalu, wisi tué betá muóló, wisi alatóro eróo, qlené sukutu u tao su i tao su yóo, du betae. Atéturaalu, diá Yesu Keriso tuamó betepa, Kótóné diaaq yale dowi ala kwia kemerótu yale kaae, diapaae dowi ala eratere whiné kwiakélé hale kemerae.

5

<sup>1</sup> Dáta, Aya Kótóné ama hosaa turó muóló, yaala sókó fale naale senaale betereteiné ama dere alatóro dané sýrólo enérapó. <sup>2</sup> Ti noatepae, felé kqlaa wisi Kótó beterepaae fópóló simó sukqlaa dalatu dere kaae, Yesu Kerisoné dapaae yaala furaalu, ama betere

bete hãle melóló sukãlepó. Atéreteiné dã yaala sókó fole ala tuãmó bitu, dãné ne nopaaekélé atéro yaala sókó fu betenérápó.

<sup>3</sup> Tétu, diã Keriso fake so whĩ tuãmó nópu nokole ala ó, mepaae hõko alatamo hosekéróló du betere ala ó me òla wisi dekeró senée yóló, ekele dere ala mo yaõse. Ti noatepae, ai alarapeta, Kótóné ama kae beteró betere so whĩné yaaire ala meipó. <sup>4</sup> Ai dosãayale alarape mepaae i ape. Nópu naai kisipa mutu, hãle mulatere alakélé, tué tekeyóló ini, hãle hõko dere fokélé, so whĩ tekanóló dõ nalatere fokélé, momókó yaõse. Ti noatepae, aita dãné enénire alapa, Kótópaae mo kée fo betã du betae. <sup>5</sup> I fota, mo dapa diriyóló wosae. Nópu nokole so whĩkélé, kae kae dowi ala hosekéró du betere so whĩkélé, néli whĩ betaairaalu wisi wisi òla dekeró senée dere so whĩkélé, Yesu Kerisoró Kótótamoné tẽteróló kaae tare aõmó mole wisi wisi ala mo saalomeipó. Ai dosãayale alarape yó tare so whĩta, Kótó aõmó sukóló bitu, ama doi hale sóró horéni, ai alarape aõmó betó moleteiné, ai òla òlarape ti atimané Kótó aleró beterápó. <sup>6</sup> Térãpa, mepaae whĩné bete muni hãle fo duraalu, diã dilikaõsóró yae. Ti noatepae, atei kaae ala deremó, Kótó ã fopaae buturaalu, ama fo tukóló ai ala du betere so whĩpaae kwia mótu beterápó. <sup>7</sup> Térãpa, diãkélé atimané ai du betere ala yaõsóró betãmó touyóló bitu, mepaae dere ala momókó yaõse.

<sup>8</sup> Ti taketa, diã diliki tuãmó betaletei, taaróló mió Talené ama ere dẽ tuãmó ai beterãpa, ai dẽné deyóló beteró betere naale senaaletóró betae. <sup>9</sup> Ti noatepae, wisi niné du wisi oletu dere kaae, dã dẽ tuãmó betepã, ti ai dẽné du olerótu betaalo ai ape. Kae kae wisi ala eratereteikélé, me ala muni, mo donotóró dere alakélé, kapala fo mei motóró dere fokélé, fea ti dẽné dutóró ai ape. <sup>10</sup> Téturaalu, diãné dere alamó Kótó ã hẽkese yaaire ala démóló, diaaõtei kãae kolóló tué yae. <sup>11</sup> Tétu, diliki tuãmó betere so whĩrapené du betere alata, du wisi oletumipa atima beterepaae feni, atimané kikiti hiróló du betere alatei so whĩ feané kolóló tué yõpóló hãkearae. <sup>12</sup> Ti noatepae, Kótóné fo tikitu betere so whĩ tuãmó kikiti hiróló du betere ala mené teraatepa haletóró yaalopó. <sup>13</sup> Tétu betepatei, ai hiróló du betere ala fea dẽné hãkearatepa, so whĩné kelenérápó. <sup>14</sup> Ti dẽnéta, fea òla fea kolópóló dẽrótu beterápó. Atére betené i fo dapó.

“Diã noke fire so whĩrape-ó, diã sukóló moletei kepaayóló betepã, ti Yesu Kerisoné diãpaae dẽraalo ai ape,” dua dapó.

<sup>15</sup> Térãpa, diã kisipa okokore whĩ kaae hõko bitini, kisipa dotoróẽ fóló mole whĩ biture kaae, mo hotowaró betae. <sup>16</sup> Mió dãta, dowi ala du betere alimó i beterãpa, Kótóné ama wisi ala eraaire tẽ mupa, ti ai be dẽ dokõ fea eraté fu betae. <sup>17</sup> Atéturaalu, kisipa tiki okoko yóló hõko bitini, Talené ama kisipa mole ala betã kãae kolóló tué muae. <sup>18</sup> Topo doyaai kisipa mutu *wain* wẽi mo dekeró naõse. Atéro topo doturaalu, so whĩ feané keletómó kae kae sonaaei dowi ala kaaratapó. Atei ala ini, Dẽi Kepe Wisi diã tuãmó fããõpóló yae. <sup>19</sup> Atéro bituraalu, Kótóné *buk*-mó aseyóló muló betere wole fokélé yóo, mió betere so whĩ feané tuẽre wole fokélé yóo, mepaae so whĩpaae Dẽi Kepe Wisiné yó matere wole fokélé yóo duraalu, u yó mótu i mótu du betae. Atéro, dere wole fo diaaõ kõlónékélé, mo hosaa tuãmókélé hãtamo Talepaae feléi wole fo du betae. <sup>20</sup> Betere dokõ fea du betere alamó, dã tẽteróló kaae tare whĩ Yesu Kerisoné doimó Alima Kótópaae mo kée! du betae. <sup>21</sup> Ti Yesu Keriso ãta, doasi doi mole whĩ beterápóló wituraalu, diãsisi me whĩ aõmó bitu dere fo u wosetu i wosetu du betae.

#### *Dokore so whĩpaae dere ma fo*

<sup>22</sup> Térãpa, whĩné dokore sorape-ó, diã dã tẽteróló kaae tare Tale aõmó sukóló biture kaae, diaaõ whĩ aõmó betae. <sup>23</sup> Ti noatepae, Yesu Kerisoné ama fake so whĩta, ama tikitóró betepã, ã topo bituraalu, atima aluyaõsóró tao su betere whĩ biture kaae, whĩ ama soné topo beterápó. <sup>24</sup> Atérãpa, Yesu Kerisoné ama fake so whĩ ã aõmó sukóló biture kaae, whĩné dokore sorape diã fea ala duraalu, diaaõ whĩ aõmó bitu depã mo wisirapó.

<sup>25</sup> Diã so dokore whĩrape-ó, Yesu Kerisoné ama fake so whĩpaae yaala sókó furaalu, ama betere bete mótu yale kaae, diãné sopaae yaala sókó fóló, wisi ala erótu betae. <sup>26</sup> ã atéro sukãleteita hãle mei, ama dokaaire so ama fonétei wẽi tópuróló fokale tikimó me dowi

alakélé muni, mo kae so beteralepó. <sup>27</sup> Atétu, ama so me dowi alakélé muni, ama ere deñé kelaalo mo kokore so beteropóló du beteralepó. <sup>28</sup> Atére kaae, so dokore whĩrape diñé tiki wisiyóló kaae taru dere kaae, diñé so wisiyóló kaae taruraalu, yaala sókó fu betae. Mepaae whĩné somapaae yaala sókó fóló, wisi alatamo erótu betepa, ti amatei ą yaala sókó fu beteralepó. <sup>29</sup> Whĩ betanékélé ama tiki hóróló bóe dele ala dumi, wotetepa ęla nóo, me ala yaqsóro amatei hotowayóló kaae tawóo dere ala so whĩ feané du beteralepó. Atétu dere kaae, Yesu Kerisoné fake so whĩ amatóro mo wisiyóló kaae tarapó. <sup>30</sup> Ti noatepae, dąta ama tikitóro betereiteiné ama wisiyóló kaae tarapó. <sup>31</sup> Atére betené i fo aseyóló muló beteralepó.

“Whĩné ama hama alima taaróló sotamo dokotepa, ti atimaamo mo betą tikitóro daayóló betaalopó,” erapó.

<sup>32</sup> I dere fo beteta tómó muni, mo apaae derepalapó. Tépateti, ęło i dere fo Yesu Kerisoró ama fake so whĩtamo tuę muturaalu dapó.

<sup>33</sup> Ti mo deretei, dią so dokore whĩ fea diaaqteidiñé tiki yaala sókó fu dere kaae, diñé sokélé wisiyóló kaae taru yaala sókó fóo, sorape diąkélé diaaq whĩ aqmó bitu, wisi ala eróo du betae.

## 6

### *Hae ayaró naale senaaletamopaae dere ma fo*

<sup>1</sup> Naale senaale-ó, dią Talené ere fo sya fóló diaaq hae ayané dere fo mo betą wosóló erótu betae. Ti aita mo dono ala dapó. <sup>2</sup> Diaaq hae aya wisi doi mulópoló, diñé wisi alatóro du betae. Ai tukóló muló betere forape kaae sóro dosaaté wapa, Talené diąpaae wisi ala eraalopó ere foró tukóló muló betere fotamo suru folosóro mulapó. <sup>3</sup> Diñé hae aya aqmó betae yóló muló betere fotamo sya fóló erótu betepa, “Ti dią i haemó fęlo sukamó bitiré fóló, mo wisi alatóro deté fu betaalopó,” erapó.

<sup>4</sup> Dią naale senaale ali-ó, diaaq naale senaale atima fopaae buópoló haseąai ala eraąse. Aténi, atima Talené fo tuąmó doayóló naale senaale wisi beteropóló, ama fo etéro eraalopóló, ma fotamo dua yó maté fu betae.

### *Tęteróló kaae tare whĩrapéro wae sóro kutó diratere whĩrapetamopaae ere fo*

<sup>5</sup> Dią wae sóro kutó diratere whĩrape-ó, dią Yesu Kerisoné dere fo wosóló, ą aqmó biture kaae, i haemó dią tęteróló kaae tare whĩrape kilitu wiyóló aqmó betae. Atétu, atimané yae dere fo wosóló wisi kisipatamo erótu betae. <sup>6</sup> Atétu, dią wae sóro kaae tare whĩrapené dią whĩ wisipóló dukirópoló, atimané keletómó maaté kutó hatepaa yóló dini, atima alupakélé ó betepakélé, betą alatóro yae. Ti Yesu Kerisoné wae sóro kutó diratere whĩ kaae bitu, Kótóné ama kisipa mole ala eróturaalu, diaaq hosaa tuąmó ketekę buóló dirótu betae. <sup>7</sup> Atéturaalu, ita mo whĩné kutópoló tuę muni, Talené kutópoló tuę mutu, diaaq hosaa turóné ketekętamó dirótu betae. <sup>8</sup> Ti noatepae, wae sóro kutó diratere whĩ ó hęle mo betere whĩ noa kaae wisi ala ó wisi kutó dirélimó, ti alamó Talené dupu melaalopó ere fo diaaq wosóló ai kisipare ape.

<sup>9</sup> Tęteróló kaae tare whĩrape diąkélé, atimapaae i yae dere ala kaaetóro duraalu, diaaq kutó diratere whĩrapepaae mo wisi ala erae. Atimapaae dią i kutó wisiyóló dirénitepa, diąpaae i kaae sekęi ala eraalopó wiréli fo yaąse. Atimakélé diąkélé, fea tęteróló kaae tare Tale ó hepen bemó betereitei, diaaq ai kisipare ape. Ti ai sekęta, mepaae so whĩpaae wisi ala eróo, mepaae so whĩpaaemo hęko ala eróo dere Tale bitini, mo betą kaae alatóro eratere Talepó.

### *Kótóné dąmó matere bóe dele ęla waseró sepaketamo tawae*

<sup>10</sup> ęło mo kemeróturaalu dere fo i ape. Dią Tale tuąmó bitu, ama bole fotokę sóro betae. <sup>11</sup> Satan-né ama yaai kisipa mole dowi ala eraqsóro seséturaalu, bóe dępóló Kótóné matere ęla ęla taaréni, mo fea deróló siki siki yóló daayae. <sup>12</sup> Ti ai bóe dele alata, mo wutiró dikitamo sóro mo so whĩtamo bóe dae yóló dumipó. Dąné bóe dele alata, i haemó diliki tuąmó dere ala tęteróló kaae tare topo keperapetamokélé, atima

doasiné i ala yae yóló, sóró betero betere keperapetamokélé, kae kae fotokọ bole keperapetamokélé bóe dóo, tó sọ tuámó hepen kaae ere tikimó betó mulu, dowi ala eraai doasi fotokọ butu betere keperapetamokélé, bóe dóo du beterapóló dapó. <sup>13</sup> Térapa, bóe whiné dowi ala eraaire be de wapa, diọ daale tiki taaróló botokó feni, bóe whiné yale diọ tikimó sene waqsóró sesé yaaire ọla ọla fea, Kótóné diámó melaleti deróló betae. Atéru, bóe whi wópóló siki siki yóló, kaae tawóló daayae. <sup>14</sup> Atéro fotokọ buóló daalu, mo fo ti to kaae sóo, bóe whiné yale bopémó saqsóró, bóe wase dakerótu dere kaae, Kótóné da melale donoi ala bopémó dakeróo, Talené ala erale faairaalu, kale kisi fo wisi hęleke be kaae horóo, mo so whjro Kótótamo bóe firóló, hosaa muni deyóló mo dua beterate fo wisi dané hosaa tuámó mulóo epa, diọ siki siki yóló betenérápó. <sup>15-16</sup> Ai alarapetamo touróturaalu i alakélé yae. Dowi kepené da siritu betere si dokole yalené da tikimó saqsóró sesé dere bóe waseta, tuę tiki tiratere alapa, ai ala wase kaae fosókó tawóló daayae. <sup>17</sup> Kótóné da aluyaqsóró tao sere alata, bóe daai derótua dere topo tao kaae deróo, kale Dęi Kepe Wisiné fosóratere sepake tawóló daayóo yae. Ai sepaketa, ti Kótóné ama fo wisipó. <sup>18</sup> Atéruraalu, kale Dęi Kepe Wisiné diọ fotokoratepa, betere dokọ fea kae kae dere alapaakélé, kae kae wale sekei alamókélé, Kótópaae i ala erae yóló momakélé yó tawae. Atei kaae dere moma kutirimó mulóló tuę yó taru, diọ noke keęle ini, kele diriyóló bituraalu, Kótóné kae betero betere so whikélé fea tao sópóló momaratere ala hęle yó tawae. <sup>19</sup> Atétu, kale fo wisi yalo yó melaaire sukamó Talené ama fo bete epaae yó melópóló emókélé momarae. Atétepa, ti ę halaainé daalu, kale fo wisi yó matereteiné Kótóné ama hiróló mole ala hękearaalopó. <sup>20</sup> Ai fo wisi yó melópóló sóró betero betere whjtei, atima ę *sein* képiné dokóló *dipula* betero beterapó. Ti aita, epaae dirae yóló melale kutó ereteiné ę wikélé ini, halaainé daalu yó melaai dapa, emó momarótu betae.

#### *Kemeróturaalu kęleó dere fo*

<sup>21</sup> Yalo mo hosaa mole no Tikikas-ta, Talené ala erótu betere whi wisipó. Amata, yalo du betere alaró ę betere alatamo etérápóló, diapaae depa wosóló tuę yaasepóló, ę diọ beterepaae ai dotonatere ape. <sup>22</sup> Ti ę dotęyaai dere beteta, da betere ala diané kisipa yóo, diọ ketekę buópóló, ama fotokoratepa fo yóo, yópóló dotonaai dapó.

<sup>23</sup> Diọ ai be huluamó betó mole no nerape-ó, da tęteróló kaae tare whi Yesu Kerisoró Alima Kótótamo tuámó kaayóló wale hosaa muni deyóló mo dua betere alakélé, tuę tiki tiratere tuámó kaayóló wale yaala sókó fole alakélé, diọ feapaae erópóló yae. <sup>24</sup> Da tęteróló kaae tare whi Yesu Kerisopaae yaala sókó fole ala yó tare so whi feapaae Kótóné hęle hamokoróló tao sere ala erópóló yae.

## Filipai

<sup>1</sup> I dere aşta, Yesuné kutó diratere whi Pol-ró Timotitamoné diã Filipai be huluamó Tale Yesu Kerisoné kae betero betere so whirapepaaekélé, Keriso so whi tetéroló kaae tare whirapepaaekélé, mepaae Keriso fake so whi sekçi ala depa taosu betere whirapepaaekélé, dapa wosae.

<sup>2</sup> Dãné Aya Kótóro Tale Yesu Kerisotamo tuãmó kaaróló wou betere hãle hamokoróló tao sere alaró hosaa muni deyóló mo dua betere alatamo diãpaae erótu beteroþóló yae.

### *Mo kée yóló Talepaae momayale fo*

<sup>3-4</sup> Yãlo diã tué yó taruraalu, ẽ tetéroló kaae tare Kótópaae mo kée yóló moma yó tare dokõ ẽ hekesené sukutu, diã feamó momarótu beteroþó. <sup>5</sup> Ti noatepae, take ẽ diã beterepaae sókó wóló Yesuné mió wosetere kisi fo wisi diãtamo fea betãmó titiyóló bitu, yó maté fu betepa diaaõ ẽ tao siré wóló miókélé ai alatóro yó tapa, mo kée yóló hãiné sukutu beteroþó. <sup>6</sup> Diã tuãpaae ai erótu betere wisi ala kaarale sekénétei mo ti eraté fóló tuãmó taaréni, Yesu Keriso wale sukamó sókó fóló kemeraalopóló, yãlo mo diriyóló tuérapó.

<sup>7</sup> Diã fea yãlo hosaa tuãmó muluraalu, diaaõ du betere ala kolóló ẽ hekesené sukutu betere alata doni, mo wisirapóló kisipa mutapó. Ti noa betené meipó. ẽ *sein* képiné dokóló *dipula* bitukélé ó belapaae mo kuturaalukélé, Kótóné mió wosetere fo wisi hãle fo nisiyóló só deróló aluyaõsóró, mo diriyóló tué muõpóló momó du momó du yó tapakélé, Kótóné ama hãle hamokoróló tao sere ala diã feané ẽpaaekélé eróo, yãlokélé diãpaae eróo, du betere ala hãle yó tarapó. Ti atéro titiyóló bitu du betere ala kilituraalu, ẽ hekesené sukutapó. <sup>8</sup> Yesu Kerisoné yaala sókó fu betere ala ẽ tuãmó muluraalu, diãtamo betenée yóló hosaamó su beteroþó. Até enée yóló mutere kisipa Kótóné kolóló ama mopó enérápó.

<sup>9</sup> Yãlo diãmó momatu betere bete i ape. Kótóné ama ere alata, tómó mole nisi yaõsóró, ẽ betemó kaaróló wale ala wisinaale mo turó kisipa duraalu, diaaõ yaala sókó fu betere ala mo ti fakeraté fõpóló momarótu beteroþó.

<sup>10</sup> Diã até deté fu bituraalu, kae kae yaaire alarape mupatei, mo bete mole ala tué yõpóló momarótu beteroþó. Ai du betere alata, me alatamo hosekényi, mo wisi alamaaté yó taté fóló, Yesu Keriso wale sukamó me alakélé muni, mo donore so whi beteroþó yõpóló, momarótu beteroþó. <sup>11</sup> Yesu Keriso tuãmó kaaróló sókó wale ala wisi nokole õla ke bulure kaae, diã tuãmó mo donoi ala wisi atéro buóló fãapa so whi feané kilitu, Kótóné ama kae ere de wisinaale mulapóló ama doi hale horaalopó.

### *Pol dipula beterales alané Talené fo yó melaairetei fakeralepó*

<sup>12</sup> Térapa norape-ó, ẽpaae erale alané Kótóné mió wosetere fo wisi kejrényi, mo ti fakeraté fu betaletéi diaaõ tué yaasepóló i dapa wosae. <sup>13</sup> ẽ Yesu Kerisoné fo erótu betale alamó, atimané ẽ *sein* képiné dokóló *dipula* beteraletéi, topo whi bitua dere be wisimó betó mole diki tare whiraperó mo whirape featamoné kolóló kisipa yalepó. <sup>14</sup> Talené ala tuãmó betó mole mepaae norapené ẽ *sein* képiné dokóló *dipula* beterales ala kolóló, atima wiyóló taarényi, halaainé bituraalu, Kótóné fo eraai doasi ketekẽ butu beteroþó.

<sup>15</sup> Tétu betepatei, mepaae whirapené dei tué muóló alale suraalu, Yesu Kerisoné dere ala i ape yóló yó mótu betóo, mepaaené ti mo wisi tuétóro muóló yó melóo du betereitea, mo dapó. <sup>16</sup> Ai wisi tué mulu yó mótu betere whirapené kale mió wosetere fo wisi eraairaalu, ẽ *dipula* betero beteroþóló tuéru, yaala sókó fóló yó mótu beteroþó. <sup>17</sup> Tétu betepatei, kale dei tué mutere whirapené hosaa tuãmó atima doi sóro horaaire kisipa mulu, Yesu Kerisoné ala eratere aõyóló yó mótu beteroþó. Ti aita hãle mei, ẽ *sein* képiné dokóló *dipula* betepa, ẽpaae sekçi ala eraalo nisiyóló, du beteroþó. <sup>18</sup> Tépatéi kapala ala depakélé, ó mo dere alakélé ó kae kae ala depakélé, aita me õlameipa, mo doasi topo ala



betā i ape. Yesu Kerisoné dere ala i ape yóló so whī feapaae yó mótu betere alata, mo doasi bete mulapó. Atétu betere alamó ę hajné sukutu betereitei taaréni, mo hęle yótóro tawaalopó.

<sup>19</sup> Ti noatepae, dijané moma yó tare alaró Yesu Kerisoné dotęyale Deį Kepe wisitamone tao sóro erótu betereiteimó, ępaae erale ala fea deté wóló kemene wouraaalu, ti ę *dipula* betereitei taaróló, hęle fópóló sokaalopóló kisipa mutapó. <sup>20</sup> ę betepa ó sukutepakélé Talené halaaratepa halenipó. Aténi, take bitiré wou yale kaae, mió yęlo tikimó erótu betere ala so whjné kilitu, Yesu Kerisoné doi hale sóro horateretei kelenée kisipa mutu beterapó. <sup>21</sup> Ti noatepae, yęlo kisipané ę betere beteta, ti Yesu Keriso ętorótípó. ę sukutepakélé me ęlameipóló mo kée yaalopó. Mió i hajtu betere ala bosenóló mo doa hajné sukutu betaalopóló kisipa mutu, mo kée du beterapó. <sup>22</sup> ę etéro hęle bitirétamo fu betepa, ti yęlo i ditu betere kutó mo du oleraalo ai ape. Ti etei kisipa motei, tu tamo moleteiné mé tųpaae faaloró ę mo diriyóló tuęnipó. <sup>23</sup> Atéro mutere kisipané yęlo tiki tuęmó tekéetamo dapó. Tépatei, yęlo kisipané mo doasi alata, ę sukóló fóló Yesu Kerisotamo betepa, ti mo wisirapó kisipa mutapó. <sup>24</sup> Ténépatei, yęlo dię yęyęre ala tao saairaalu, ę diętamo betere ala doni, mo wisirapó. <sup>25</sup> ę sukuni, dię featamo betęmó bitiré faaireiteiné dię hajné sukuturaaalu, diaaę tuę tiki tiratere alakélé mo diri deté faalopóló kisipa mutapó. <sup>26</sup> Atéturaaalu, ę diętamo betęmó betereiteiné, ę kilitu Yesu Kerisoné yale ala wisimó ę dukiróturaaalu hajtere ala dię tuęmó mo ti fęayaalopó.

<sup>27</sup> Me noa alakó ępaae eratepakélé diaaę ai du betere ala taaréni Yesu Kerisoné mió wosetere fo wisi sya fóló eratere whjtoró betae. Atépa, diaaę ę alupa yale ala ó ę dię beterepaae wapakélé keleręlemó me ala kae ini, mo betę alatoró epa kelaalopó. Dię fea betę kisipa muóló diriyóló betóo, dię mo betę whj kaaetóro bitu, Talepaae tuę tiki tiratere ala etéropóló yó melóo, du betereitei yęlo kisipa yaalopó. <sup>28</sup> Atéru, diętamo bóe du betere whjrapené diępaae kae kae sekęi alarape eratepakélé wiyaalomeipó. Atétere ala atimané kilitu, Kótóné dę mo ti doróo, atima aluyaęsóró tao sóo, yaairemó dere fareyópupóló atima kisipa yaalopó. <sup>29</sup> Ti noatepae, Kerisoné ala eróturaaalu, ępaae tuę tiki tiratere ala maaté yópóló ini, ama doimó doasi sekęi alakélé sópóló melalepó. <sup>30</sup> Ti ę Kótóné ala erótu betereiteimó, ępaae kae kae sekęi ala eraletei diaaę kelalepó. Miókélé betę kaae sekętoró su beterapó dere fo diaaę ai wosetere ape. Diępaaekélé atei alatoró erótu beterapó.

## 2

### *Kerisoné ama yale ala sęróló enęrapóló ere fo*

<sup>1-2</sup> Dię Yesu Kerisotamo touyóló betęmó betereiteiné ketekę bulatere ala eróo, ama yaala sókó fole alané dę haj kisipa mulóo, Deį Kepe Wisi dę fea tuęmó betereiteiné mo betę alatoró eróo, kęlené sukutu naameyóló mo dua betóo epa, ti ę mo doa haj yópóló, i ala yaasepóló dapó. Dię fea Talené ala eróturaaalu kae kae tuę muni, dere alakélé yaala sókó fole alakélé, ketekę bole alakélé, mo betę alatoró yaasepóló dapó. <sup>3</sup> Diaaę me ala duraalu, ętoróti doasi whj betaai dapóló kisipa mutu, u tęterótu i tęterótu dere ala ó me bete munipatei ę betę mo whj wisi beterapóló kisipa muaęsé. Tęni, naaotei yę tęteróló dua bitu, mepaae so whj dukiróló atima aęmó beterapó kisipa muae. <sup>4</sup> Diaaę séle séle dere alamaaté kisipa muóló kaae tani, dijané dere ala wisiyóló kaae taru dere kaae, mepaae so whjkélé tao sóro atima kisipa mole alakélé wisiyóló kaae tawae.

<sup>5</sup> Diaaę hosaa tuęmó mole kisipata, Yesu Kerisoné kisipa kaaetóro muóló betae.

<sup>6-7</sup> Ti ęta, ama ere ala kae mei mo take betere Kótó bitu, ama ere alakélé Kótótamo betę ala eretei, atéro bitirétóro fu betaaitapóló kisipa muni, amatei ę belei alée fóló, mo kutó diratere whj sų betalepó.

Atéro betepa, mo so whjné ę kilituraaalu, mo whjpóló kisipa mualepó. Atéro ama dere ala fea amatei ę haepaae deróló beterepó.

<sup>8</sup> Atéru, Kótóné fo aęmó sukóló bitiré fóló sukutere alapaae sókó felepó.

ę atéro sukuturalukélé mo whj sukutu dere kaae ini, atimané ępaae kisipa tiki mo fomaakei ala eróló, filipaaró betere ni tó mó sukęlepó.

<sup>9</sup> Amatei a atéro derale betené, Kótóné a tao sóró fea ala fea ama teteróló kaae tanópoló beteróturaalu, kae kae doasi doirape mupatei, ama doi doasi Tale mulalepó.

<sup>10-11</sup> Até yale betené mené Yesuné doi depa, hepen bemó betó mole *ensel-nékélé* i haemó betó mole so whínékélé, i hae aoró betó mole so whínékélé, ama doi woseturaalu, bukutiri tearó bitu, Yesu Keriso aata Talepó yaalopó.

Téturaalu, Alima Kótóné ama ere ala wisinaale hakeamó mulaalo ai ape.

*Diā tuamó hōrené de kaae deyo falópóló yae*

<sup>12</sup> Térapa, yalo mo hosaa mole no nerape-ó, Kótóné ama diā tuapaae eraai kisipa mole ala wisi ai erótu betere ape. Diā etamo betámó bitu, diaaḡ yalo dere fo wosóló eraté wale kaae, mió e alupa diāsisi bitukélé, Kótópaae wiyóló a aomó sukóló bitu, diā aluyaosóro tao sere ala du wisi oleyópóló eraté fu betae. <sup>13</sup> Ti noatepae, Kótóné kisipa mole ala sya furaalu, ama fo wosóló eraaire kisipa wisiró keteketamo amatei diā tuapaae mo surótu berterapó.

<sup>14</sup> Diā Talené ala eróturaalu, mené dere ala kilitu hōko dapóló eratere foró fonétei u só derótu i só derótu dere alatamo momókó yaose. <sup>15-16</sup> Ti aita hāle mei, me alatamo hōsekéni mo wisi ala maaté du betere so whi betepa kilitu, Kótóné naale senaale berterapó yópóló i dere ape. Diā atéro betepa, mió i alimó betó mole so whi wuliné tu kaae kotereteiné atima dere alakélé mo sonaalérapó. Diā atei kaae so whi tuamó bitu, mo ti betaaire fo wisi so whi feané wosópóló hakeamó yó mótu betepa, ti diā ó samó daae mole hōre deru ere kaae, atima tuamó derótu betenérápó. Atépa, ti Yesu Keriso wale sukamó, e bopé fakeyóló halaa yaaire beteta, ti diā tuamó yalo diale kutó hāle ini, du wisi olerapó yópóló kisipa mutu dapó. <sup>17</sup> Atépatei, diaaḡ tué tiki mo ti tiró bitu Kótóné ala eraté fópóló, Talené fo diapaae eraté felepó. Atéyale alata, *wain wēi felé kēlaa* Talené kulumupaae fópóló sipaae sunée falótu dere kaae, yalo betere bete diā tao suraalu sukutepa ti me ȝla mei, diātamo hāiné sukóló mo kée yaalo ai ape. <sup>18</sup> Atérapa, diākélé e dere kaae hāiné sukutu mo kée du betenérápó.

*Timotiró Epaparataitas-tamo dotonaai yale fo*

<sup>19</sup> Tépatei, da teteróló kaae tare whi Yesuné kisipanétamo Timoti diā beterepaae wópóló epa, ti a hapale wópóló doteyaaai kisipa mutapó. Ti aata, diaaḡ du betere ala kolóló epaae ene wapa wosetu, e hāiné sukāai dapó. <sup>20</sup> Ti Timoti aata, diā mo wisiyóló berterópóló kisipa mutu betere whipó. Ama kisipa kaae mole whi mekókélé etamo imó bitinipó. <sup>21</sup> Ti noatepae, i betó mole so whi feata, Yesu Kerisoné ala eraai kisipa muni, mo atimané yaaitere alamaaté kisipa mutu berterapó. <sup>22</sup> Téretei, Timotiné ama du betere ala diaaḡ kāae kolóló kisiparapó. Ti aata, betā naale ama alimatamo kutó betámó ditu betere kaae, dāmo wusuró Talené mió wosetere fo wisi ketekē buóló erótu berterapó. <sup>23</sup> Atérené epaae eraaire alapi kolóló, kīlipaaeta ti a diā beterepaae hapale téti doteyaaai kisipa mutapó. <sup>24</sup> Téró, ekélé Talepaae tué tiki tiróló bitu, diā beterepaae mo hapale waai kisipa mutapó.

<sup>25</sup> Atéyaaitēi, yalo no Epaparataitas diā beterepaae fesaae wópóló, mo dotonaai kisipa mutapó. Ti aata mo whi mei, dāmo betā kutó ditere whi bitu, Talené alamó bōe daai etamo titi du betere seképó. Ti aata, e sekē yaosóro, mepaae yaḡare alarape tao sene wópóló diaaḡ e beterepaae doteyale whi wisinaale ai ape. <sup>26</sup> Ti ama diā fea kelené kisipa mupatei, diaaḡ Epaparataitas a kisiné sukóló mulapó yale fo wosaleteiné ama tué sekeyalepó. <sup>27</sup> Ti aita mopó. A mo felekemó sukāai yaletēi, Kótóné kōlené sukuturaalu tao sale alata, āpaae maaté erēnitei, e dekené sukutere ala dekaaporóló muaosóro Kótóné ekélé kōlené sukutu, a tao sóró kepaaraleteiné mo kée dapó. <sup>28</sup> Atéreteiné, a mo miótitei diā beterepaae wópóló doteyaaairaalu, kisipa mutapó. Ti hāle mei, diaaḡ a kolóló hāiné sukō, ekélé whaalā du berteretei sawa feléyóló betóo, yaai dapó. <sup>29</sup> A wapata, diā Talené ala tuamó hāiné sukutu bitu, kōleó yóló a mo wisiyóló dape sae. Atéturaalu, atei kaae whi doasi doi muópóló hale sóró horae. <sup>30</sup> Ti noatepae, Yesu Kerisoné ala eraai wóputu bituraalu, a mo felekemó sukāai yalepó. Ti noa betené meipó. Diaaḡ e tao senépatei, tao

saaire tu meipa, ama e tao sene wóló, ama betere betemó kisi pa muni, sukutepakélé me ɔla meipóló e tao sere ala beta du betalepó.

### 3

#### *Tó tikiné dere alamó dané kisi pa tirótumipó ere fo*

<sup>1</sup> Yálo norape-ó, kemeróturaalu dere fo i ape. Tale tuámó bituraalu, hajné sukutu betae. Take yálo aseya le fo kaae momó i dereteita, sekənipó. Me alané diá só deraqsóro seséturaalu i dere ape. Ai haɔrapené diá tukó naqsóro mo hotowayóló kaae tawae.

<sup>2</sup> Ti atimata, dowi alamaaté hãle yó taruraalu, whiné tikimóte i siri eróló, tiki dorótu betere whirapepó. <sup>3</sup> Ti noatepae, take Kótóné ama so whipóló tiki sekaɔ tukóló sirirótu yale kaae, mió ðakélé ama so whipóló siriró betera pó. Ða atéro betere so whi Kótóné Ðei Kepe Wisiné fotokɔratepa, a aomó sukóló bituraalu, doa Tale-ó yóló hale sóro horótu betera pó. Ti ðata, me ala ó me whi kolóló bopé fake dumitei, ða teteróló kaae tare whi Yesu Kerisoné doi hale sóro horóturaalu, ama ere alamó ða bopé faketu betera pó. Atétu, i haemó ayarapené kae kae mara mole alaró tó tikimó du betere alatamo mupatei, ai alarape mo bete mulapóló dané tué tiki tirótumipó.

<sup>4</sup> E atei kaae tó tikimó bopé fake yaaire bete doasi mulapó. Mepaae whi dené ama du betere alarape bete mulapóló kisi pa tiki tiratepa, ti yálo i haemó dere alanéte i atimané du betere ala fea mo teraae felénepó. <sup>5</sup> Ti e ta, hoko deale whi mei, yálo haené deóló bitiré wóló, bokó wale be ðe sókó wapa, ti yálo tikimó siriralepó. E ta, be kae whi mei, mo Hibru be fo bole Israel whikó Benjamin fakepó. E ta, ða Hibru so whiné ayarapené mara mole ala taaréni, mo wisiyóló sya fu beterepó. Atéro bitu, Kótóné yóló muló betere fo dosayóló bete mo wisiyóló sya fu betaletiné e beta Farisi whi betera pó. <sup>6</sup> Atéruraalu, me kae kisi alané dané ayarapené du betale ala aluraqsóro, mo ketekɔ buóló Keriso fake so whitamó bóe dóló susupurótu betalepó. Atéturaalu, Kótóné tukóló muló betere fo yálo eraté fu betepa so whiné kilitu, me ala hasókó fele whipó fo e paae mo inipó.

<sup>7</sup> Atétu betale whitei, take yálo doi muale alarape taaróló mió Yesu Kerisoné ala sya fóló eróturaalu, ai alarape fea hãle ɔla aɔralepó. <sup>8</sup> Ai alamaaté meitei, e teteróló kaae tare whi Tale Yesu Keriso e ta, mo bete mole alané Talepóló, a tué yaaitere ala doasi ketekɔ buóló deté furaalu, mepaae ɔla ɔla fea bete muni, mo hãle taae fatere ɔla kaaené kelerapó. Ti Yesu Keriso a yálo Talepóló sóro beteraóturaalu, yálo tare ɔla ɔla fea taaróló, mo ti kisi pa keteralepó. <sup>9</sup> Kale tukóló muló betere fo sya fóló yálo erótu betaletimó, Talené e paae donoi whipó yópóló kisi pa tirótumipó. Téni, Yesu Keriso tuámó bitu e paae tué tiki tiratere kilitu, Kótóné e paae donoi whipó eranée yóló doasi kisi pa mutapó. Ti ai donoi alata, Yesu Kerisopaae tué tiki tiratere betené Kótó tuámó wou betera pó. <sup>10</sup> Yálo hosaa tuámó Yesu Keriso mo diriyóló kisi pa yaai dapó. Atéru, a sukóló momó kepaayale fotokɔ kisi pa yóo, ama tikimó sale kae kae sekei ala e paaekélé eratepa sóo, a mo dowi hale sóro sukutu yale kaae, ekélé atéro sukai tué mutereiteiné Talené e mo surópóló kisi pa mutapó. <sup>11</sup> Téro, a momó kepaayóló mo ti betere bete su yale kaae, ekélé atéro momó kepaayóló mo ti betaaire bete saalopóló kisi pa mutu dapó.

#### *Ðãle molemó sókó faai sururu yóló fole ala*

<sup>12</sup> Ti Talené ama e paae eraai tukóló mulale alarape fea mió sóro tani, teórapó. Kótóné yálo du betere alakélé wisirótu betereitei mo ti wisiréni, teópó. Yesu Kerisoné e tuapaae eraaire ala mupa, ama e tawóló dape salepó. Até yaletiné, ama ai eraaire ala hãle muaqsóro e ðekayóló hãle bitini, ai ala saairaalu doasi ketekɔ butu betera pó. <sup>13-14</sup> Norape-ó, yálo ai saai du betere alata, mo turó sóro tanipóló kisi pa mutapó. Tépatéi, yálo du betere ala beta i ape. Take deté wale alarape kisi pa keteróló, tukóló muló betere ðalemó sókó faairaalu, ketekɔtamo folepaaetóro fu betera pó. Aita hãle mei, e Yesu Keriso tuámó betepa, Kótóné e paae hepen bemó mole ala wisi saai ape ereitei saairaalu, muló betere ðalemó sókó faai ketekɔ buóló fu betera pó.

<sup>15</sup> Talené ala mo diriyóló tuęre so whị dą fea, atei kisipatóró muóló betae. Diąkó mepaae whịné yąlo i du betere fo tuąmó me fokó ąsókó falapóló kisipa mutepa, ti atére alakélé diaaą kisipa yópóló, Kótóné ąkearaalopó. <sup>16</sup> Atéyaaipa kaae taru, dąné kisipa sere dąlemótóró erótu betaalopa sae. <sup>17</sup> Norape-ó, mepaae whịrapené yąlo du betere ala kolóló sya wou betere kaae, diąkélé atétóró yae. Dąné yó matere fo wosóló sya fu betere so whịné dere ala kolóló tuę muae. <sup>18</sup> Ti noatepae, take yąlo diąpaae yó maté wou betale fo kaae, miókélé diąpaae momó woletamo i dere ape. Mepaae so whịné dere alané Yesu Keriso dóló olerale nitamo bóe du beterapó. <sup>19</sup> Ti ai whịrape atima ai ala deté fóló, mo ti aluyaaire tikipaae sókó faalopó. Atima tẹteróló kaae tare kótóta, ti ọla naai ekẹlere ala ai ape. Atima haleni, mo sonaalei alatei, bete mulapóló bopé faketu beterapó. Atimané kisipa tikikélé haemó mole alapaae mutu beterapó. <sup>20</sup> Tétu betepatei, dąné turuku beta hepen ereteiné so whị aluyaąsóró tao saaire Tale Yesu Keriso ą hepen be taaróló i haepaae wópóló, dą faairaalu ketekẹ buóló kaae tawóló beterapó. <sup>21</sup> Ti ai sekẹ tuąmóta, fea ala ama tẹteróló kaae tawaaire fotokọ mo turó bulapó. Dą i haemó mo whịné daale tiki taaróló, ama mo kae daale deį tiki wisinaale kaae daalópóló eraalopó.

#### 4

<sup>1</sup> Yąlo hosaa mole no nerape-ó, diąpaae yaala sókó fóló mulu yąlo dią mo kelenée du beterapó. Ti diąta, sururu yóló fóló, folosóró fole whịné topo tao suraalu, ąjné sukutu dere kaae, diaaą du betere ala kolóló ę mo ąjné sukutapó. Atéyaalopa, yąlo diąpaae ai yale fotóró sya furaalu, Tale tuąmó mo diriyóló atérótóró betae.

#### *Alale sere alamó yale ma fo*

<sup>2</sup> Yąlo ne Yuodiaró Sinteketamo-ó, diaamosisitei u tẹterótu i tẹterótu dere ala taaróló, Tale tuąmó mo betą kisipatóró muóló betaeyóló diaamopaae mo dirii ma fo i dere ape. <sup>3</sup> Atimaamota atérapa, sekeį ala ętamo wusuró beletu betere whị no kamale-ó, yąlo yąpaae ai so tamo mo wisiyóló tao sae yóló i dere ape. Atimaamota, Klemen-kélé, mepaae ętamo betą kutó ditere so whịkélé, dą fea Talené mió wosetere fo wisi eraairaalu, betąmó bóe belerąle fu dere kaae yale so tamopó. Ai so whịné doita, mo ti betó tare buk-mó asęrapó.

<sup>4</sup> Betere dokọ fea dią Tale tuąmó bituraalu, ąjné sukutu betae. Momó dapa wosae, ąjné sukutere ala ąle yó tawae. <sup>5</sup> Tale felekemó ai beterapa, so whị feapaae diaaą mo dua naameyóló du betere ala erótu betae. <sup>6</sup> Dią mepaae ọla ó alarape netéro yaaloé? yóló whaalía du betaąse. Téni, diaaą yąyątu betere ala fea Kótóné erópóló, ąpaae yó móturaalu mo kée yóló, moma dere ala betą yó tawae. <sup>7</sup> Atétere betené dią Yesu Keriso tuąmó betepa, me alané diaaą hosaró tuę tikitamo doraąsóró Kótóné hosaa muni deyóló dua betere alanétei, dią tipi yóló kaae tawaalopó. Ai hosaa muni deyóló dua betere ala wisinaale mo doasi sikipaae horeteiné fea so whịné tuę yaaire mo sụnipó.

<sup>8</sup> Norape-ó, mo kemerótu i dere fo wosae. Mo ala dereteikélé, wisi kisipa maaté mole so whịné dere alakélé, mo donoi alakélé, me alatamo hoseké inire alakélé, kelaalo mo kokọi alakélé, so whịné kolóló dukiraaire alakélé, ai dosąayale alarape talerąlemó, naao yaai dere alatamo betą kaae epa, ti kelaalo mo kokọreteiné dukiraaire alapóló kisipa mutepa, ai ala erótu betae. <sup>9</sup> Yąlo diąpaae yó matepa wosale fo ó asẹmó yale fo ó yąlo ąle ekei depa wosaletei, ó yąlo mo du betere ala kelené kelaleteikélé fea sya fóló erótu betae. Até depa, ti hosaa muni deóló mo dua betere ala matere Kótó diątamo betaalo ai ape.

#### *Ąle tao sóró matere alamó mo kée dere fo*

<sup>10</sup> Take diaaą ę ọleturaalu, tao sere ala deté waletei sawa taaróló bitiré wóló, momó tao sereteiné mo kée yóló ę Tale tuąmó bitu, ąjné sukutapó. Ti ita mo dapó. Take diaaą ę tao suątei, tao saaire tų me munipa tao sinipó. <sup>11</sup> I dere fota, ę me ọla yąyątepa dumitei, mepaae kae kae sekeį alarape wapakélé me ọla meipóló, hepée taae faróló bitiré wou betaletiné mió ę kisipa sóró asarapóló dapó. <sup>12</sup> Atéro ọla ọla sụmó mupa betere alakélé yąlo kisipa yóo, yąyąre tuąmó betere alakélé, kisipa yóo erapó. Ọla sụmó nukulé fóo,

munipa hãle bitiré fóo, kae kae felei ala ó sekçi ala wapakélé, faleyóló betaaire kisipa saleteiné mo sũmó hãle betenérápó. <sup>13</sup> Ti ę fotokç mótũ betere sekę tuãmó bituraalu, ai dosãayale alarape fea yãlo mo sũmó enérápó.

<sup>14</sup> Tépateti, ępaae wou betale sekçi alarape diaağ kolóló hosaamó suraalu, dã feané tikimó eratapóló kisipa muóló ę tao su betale alata, mo wisirápó. <sup>15</sup> Ti ai alamaaté mei, ę Masedonia hae kwia taaróló diã Filipai bemó betó mole so whj beterepaae wua yóló, kale mió wosetere kisi fo wisi yó melaai kaae salepó. Atéyale sukamó, mepaae be hulua Keriso fake so whjné ę tao sóró u mótũ i mótũ dere ala ini, diãné maaté ę tao su betale ala diaağ ai kisipare ape. <sup>16</sup> Ti noatepae, ę Tesalonaika bemó betepa yãğ du betale ęla ęla diaağ ę tao sóró dotonótua yó tarepó. <sup>17</sup> Ti i dere fota, diãné ęmó me ęlakó melóppóló dumitei, diaağ take saaire dupumó kisipa mutu dapó. <sup>18</sup> Diaağ Epararataitas-paae ęmó melale fae yale ęla ęla fea yãlo sũmó saleteiné mió mo dekéró mulapó. Aita ęmó maleteti, Talepaae hãle móturaalu simó bilitepa felé kęlaa hotere kaae depa, Kótó ą felé kisipa mutu beterápó. <sup>19</sup> Yesu Keriso tuãmó Kótóné ama kae ere dę wisinaale fãane wisi wisi ęla mo turó mulapó. Atére wisi ęla ę tęteróló kaae tare Kótóné diã yãğãretei fea mo sũmó melaalopó.

<sup>20</sup> Dãné Aya Kótó ąta, ama kae ere dę wisinaale tuãmó betereiteiné ama doi doasi mulatere ala kemekélé ini, mo ti muó tanóppóló yae. Mo kée.

*Mo kemeróturaalu kęleó yale fo*

<sup>21</sup> Yesu Keriso tuãmó kae beteró betere so whjpaae kęleó yae. ętamo betãmó betó mole Keriso ne norapenékélé diãpaae kęleó dapó. <sup>22</sup> Kótóné ala eróppóló ama kae beteró betere so whjné diãpaae kęleó deretei, so whj fea tęteróló kaae tare doasi topo whj Sisané bemó betere so whjnéta, mo doa kęleó dapó.

<sup>23</sup> Térapa, Tale Yesu Kerisoné hãle hamokoróló tao sere ala diãné kepe bete tuãpaae eróppóló yae. Mo kée.



## Kolosi

<sup>1-2</sup> Ẹ Pol-ta, Yesu Kerisoné ala eràle fòpóló, Kótóné ama tuénétei, *aposel* whì sóró beteralepó. I dere asẹta, dạné no Timoti dọmo wusuró bitu, dià Kolosi bemó betó mole no nerapepaae dapó. Dià Yesu Keriso tuámó betepa, Kótóné ama so whìpóló kae betero betereiné diaaọ ama ala hẹle eró tarapó. Dạné Aya Kótóné hamokoróló hẹle tao sere alaró hosaa muni deyóló mo dua betere alatamo diàpaae erópóló yae.

### *Talepaae mo kée yóló moma yaleteti*

<sup>3</sup> Dọ tẹteróló kaae tare whì Yesu Kerisoné Alima Kótópaae momaturaalu, dià keteréni kisipa hẹle yó taru, Kótópaae mo kée du beteralepó. <sup>4</sup> Ti noatepae, dià Yesu Kerisopaae kisipa tiki tiró bitu, Kótóné kae betero betere so whìpaae yaala sókó fu beteralepó dere fo dạné wosalepó. <sup>5</sup> Diaaọ tuẹ tiki tiratere alaró yaala sókó fole alatamo hẹle dumitei, take nalopaae eraaire wisi ala hepen bemó mulapóló kisipa mutu du beteralepó. Ti ai eraalopó dere alata, mené diàpaae bete mole fo i ape yóló yó male fo wisi wosale betené kisipa yalepó. <sup>6</sup> Take mené kale fo wisi diàpaae yó matepa wosaleteiné, Kótóné bete mole mo fo tuámó bole ama hẹle hamokoróló tao sere ala mo turó diaaọ kisipa yalepó. Atéyale sukamó kaae sóró, ai fo dià tuámó fakeraté fóló du wisi oleté walepó. Atére kaae i hae kwia feamó betó mole so whì tuámókélé ai fo wisi du oleyóló fakerótu beteralepó. <sup>7</sup> Ai fo wisita, Epapras-né diàpaae yó matepa wosalepó. Ai sekẹ ẹta, dọ betẹ kutó diratere hosaa mole no bitu, dạné dià tao saalopó yale kaae, Kerisoné ala wisiyóló eró taru, ama dià taosu beteralepó. <sup>8</sup> Téru, kale Dẹi Kepe Wisiné dià tuàpaae eratere yaala sókó fole ala diánémo mepaae so whìpaae erótu beteralepó fo dọpaae ene walepó.

<sup>9</sup> Atére betené, diaaọ du betere ala dạné wosale be dẹmó kaae saletei, miókélé diámó moma dere ala hẹle eró tarapó. Kótóné Dẹi Kepe Wisiné diaaọ kepe bete tuàpaae mo bete mole fo diriyóló kisipa dere alaró ama kisipa mole ala eraaire fosó fosói kisipatamo dià tuàpaae mo ti sùrópóló, momarótu beteralepó. <sup>10</sup> Ti dạné momatu betere alata, dià Talené ama so whì sùtóró beterolepóló du beteralepó. Dià atei so whì bitu, diaaọ du betere alakélé fea ama kisipa feléyaaire ala eraalopó. Tétu, kae kae wisi ala deremó du wisi oleyóo, Tale ẹ etei kaae Kótópóló kisipa deté fóo yaalopó. <sup>11</sup> Dià Talené ala eraai hõni, hẹle eraté fóló wisi kisipatamo dua kaae taté fòpóló, Talené ama kae ere ala tuámó bole fotokõnẹ dià sùraalopó. <sup>12</sup> Dià Ayané tẹteróló kaae tare aqomó mole dẹ wisinaale tuámó, Kótóné kae betero betere so whìmó ama muló betere ọla wisi diákélé atimatamo betámó bitu sópóló, Ayané dià sùratepa hajtamo ẹpaae mo kée yaalopó. <sup>13</sup> Dowi kisipatamo hõko tẹteróló kaae tare diliki tuámó dọ betepa, Kótóné tao sóró ama hosaa mole naalené tẹteróló kaae tare aqomó beterolepóló dape salepó. <sup>14</sup> Dọ ẹ tuámó atéro betereiné dowi alané dọ dokóló mupa, ama dupuróló hẹle fòpóló eralepó. Atétu, dạné dowi alamó saai yale kwia fea ama hẹle kemeró beteralepó.

### *Yesu Kerisoné ama ere alané mepaae whì ó ere ala fea bosené falapó*

<sup>15</sup> Yesu Kerisota, mo whìné kelené kilinire Kótóné ẹ ere ala kolópóló hẹkearó betere asotóró beteralepó. Téru, ọla ọla fea aleyaaipatei, ẹ mo taketi hẹle bitu, fea ala ama tẹteróló ẹ topo whì beteralepó. <sup>16</sup> I haemókélé, ó hepen bemókélé yó mole ọla ọla mo fea Kótóné Yesu Keriso tuámótóró kaarélipakalepó. Dạné kelené kelere ọla ọlakélé, kelenire ọla ọlakélé, tẹteróló kaae tare doasi topo keperapekélé, atimané tẹteróló kaae tare alarapekélé, atima aqomó bitu, mepaae ala tẹteróló kaae tare keperapekélé mepaae kutó tẹteróló kaae tare whìrapekélé fea amatóró alipakalepó. Aleyóló muló betere ọla ọla fea Kótóné ẹpaae aleyae yóló ama naase tuámó mulatepa alipakalepó. Ti ai ọla ọla fea aleyóló muló betereitea, Yesu Kerisoné ama kisipa mole alatóró erópóló erapó. <sup>17</sup> Fea ọla fea aleyaaipatei, ẹ mo taketi hẹle bitipakalepó. Aleyóló muló betere ọlakélé, betó mole ọlakélé fea ẹ tuámó yó moletei, atima dokọ feané yaai dere ala du beteralepó. <sup>18</sup> Yesu

Keriso a topo bitu, da Keriso fake so whi ama tikitóro betepa, ama tetéroló kaa tarapó. Ti folosóro a sukóló momó kepaareteiné dakélé a yale kaaetóro yaalo ai ape. Atéreteiné mió a fea ala fea tetéroló folosóro fale topo whi betepapó. <sup>19</sup> Ti noatepae, Kótóné ama ere ala mo turó a tuámó faanópóló wisi kisipatamo eralepó. <sup>20</sup> Atéturaalu, Kótóné Yesu Keriso tuámó erale alané hepen bemókélé ó i haemókélé fea alatamo touyóló betámó wisiyóló betéropóló, ama naalema filipaa ni tómó sókó fararale sameané bóe firalepó.

<sup>21</sup> Take diá Kótótamo betámó bitini kae bitu, diaa du betale dowi alané tué tuámótei Kótótamo bóe du betalepó. <sup>22</sup> Tépatéi, mió Keriso a mo whi tiki daayóló sukáleteiné bóe firóló diá Kótótamo betámó beteralépó. Ti aita, Kótóné keletómó me alakélé muni, mo kae so whi betóo, hasókó felepóló só deraaire bete munire so whi betóo, yópóló yalepó. <sup>23</sup> Ti Take diaa woseté wou betale fo wisipaae kisipa tiró betereitei taaréni, miókélé ai fo tuámó diriyóló bitu, nalopaae mo wisi ala kelaalopóló haítamo kaae taté bu betepa, ti Talené keletómó ama kae betéropóló betere so whi ai ape. Ai fo wisita, mepaaené diápaae yó matepa wosóo, Kótóné i hae kwia dokómó betéropóló betere so whi feapaae yó maté kweyóo, E Pol-kélé ai fo yó melópóló kutó diratere whi sóro betéropóló yalepó.

#### *Pol a so whi tao saaire kutó dirótu betale ala*

<sup>24</sup> Yesu Kerisoné so whi ta ama tikitóro betepa, atima tao saairaalu, ama tikimó doasi seké salepó. Ama tikimó ai sale seké ala kwia daaletei, mo ti kemeraairaalu, mió yalokélé diápaae kale fo wisi yó mótu betereiné, mepaae whirapené epaae seké ala eraleteimó mo kée du betepapó. <sup>25</sup> Eta, Kótóné ama so whi tao sóro kutó diratere whi bitu, ama bete mole fo mo turó diápaae yó melópóló, Talené e sóro beteralépó. <sup>26</sup> Ai fota, mo taketi bitiré wale so whiné kelaosóro kinóló moletei, mió Kótóné kae betéropóló betere so whiné kolópóló hakearó betepapó. <sup>27</sup> Juda meire fake so whi tuámó kae betéropóló betere so whi paae ai kinóló mole ala, de faanu ke wisi bulapóló tué yópóló Kótóné ama kisipanéitei hakearalepó. Ai ke bole wisi qlata, diá tuámó betere whi Yesu Keriso ai ape. Ai seké diá tuámó betereiteiné, take nalopaae wisi de tuámó betaalopóló haítamo betepapó.

<sup>28</sup> Diá fea Yesu Keriso tuámó me ala hasókó feni, mo donore so whi betepa, Kótóné keletómó yó melaai kisipa mutu, Yesu a etei kaae whipóló dané yó mótu betepapó. Tétu, diaa du betere hoko ala taaróló wisi tupaee fae yóló ma fo yóo, Kótóné matere fosó fosói kisipatamo ama bete mole fo etéropóló yó melóo, du betepapó. <sup>29</sup> Ai ala yaalopóló kisipa mutu, Yesu Kerisoné ama kutó keteketamo depe tukówei ala i du betere ape.

## 2

<sup>1</sup> Diá Kolosi bemó betó mole Keriso so whikélé, Laodisia bemó betó mole so whikélé, yalo kelepaa kilinire no nerapekélé, Talené tao sópóló kisipa mutu, e depe tukówei ala du betereitei diaa kisipa yaasepóló i dere ape. <sup>2-3</sup> Yalo yaai kisipa mutere ala i ape. Atima haepaae derepéni, yaala sókó fole alané atima fea dokóló, mo betá tuétóro mulu, keteké buóló betéropóló dapó. Aita hale mei, mo bete mole fo sóro taru, Kótóné ama hiró betere ala wisi mo turó tué yópóló du betepapó. Ai hiró betere ala hakearale whi ta, me kae mei, Keriso atórotipó. Kótóné fosó fosói kisiparó bete mole ala wisitamo a tuámó kinóló mulapó. <sup>4</sup> Yalo diápaae i dere fota, mepaae whiné diá dilikituraalu, kisipa tiki tiranére fo depa mo nisiyóló sya faosóro dapó. <sup>5</sup> Ti noatepae, eta diatamo betámó bitini, tika kae bitutei diá kisipa keteréni, yalo hosaa tuámó tué hale yó tarapó. Yesu Kerisopaae diaa tué tiki mo ti diriyóló tiratere alakélé, mepaae du betere alakélé hoko ini, donotóro du betepapó dere fo yalo woseturaalu, mo kée yóló e hainé sukutu betepapó.

#### *Data mo hae whiné dere ala sya fumi, Yesu Kerisotamo betámó betepapó*

<sup>6</sup> Take diaa Yesu Keriso diá tetéroló kaae tare Tale betéropóló yale kaae, mió ama fo wosóló a tuámó bitu, ama erale dere alatóro sya fóló erótu betae. <sup>7</sup> Atétepa, ti diaa betere bete mo turó Yesu Keriso tuapaae muló betereitei ni feleke haepaae durupu dere kaae yaalopó. Diá a tuámó atéropóló bitu, take mepaae whirapené diápaae yó melale mo fo bete

tué yó taru, ʔapaae tué tiki tiratere ala mo ti faketé fóló, mo dirii whi betenérápó. Talené diʔapaae ai erale alarapemó kisipa mutu, mo kée dere fo dekéro yó tawae.

<sup>8</sup> I haemó doasi kisipa mole whiʔapené mepaae bete munire fotei, bete mole fo aʔróló diʔ dilikóló mo fo wisi taaróló, kapala fo du betere tuʔmó atimatamo beteraai wae saʔsóró hotowaró kaae tawae. Ti atei kaae fota, Yesu Keriso tuʔmó kaayóló dumitei, mo whiné tuére alaró i haemó teteróló kaae tare fotokʔ bole kepetamoné kaarótu beterápó.

<sup>9</sup> Ti noatepae, Yesu Keriso ʔ mo whi tikitóro daalutei, mo Kótótóro betereiteiné, Kótóné ere ala ʔ tuʔmó mo sʔró beterápó. <sup>10</sup> Atépa, diʔkélé Yesu Keriso tuʔmó betereiteiné mepaae ala yaʔʔani, ama ere ala diʔ tuʔmó ʔaanóló mo sʔró beterápó. Atéru, ó sʔró i haetamo tuʔmó betere mepaae teteróló kaae tare keperaperó doasi doi mole keperapetamokélé, fea ama teteróló kaae taru, ʔ topo whi beterápó. <sup>11</sup> Mo take bitiré wale Juda fake whiné mo tiki sekaʔ tukóló sirirótu yale kaae, diʔ Yesu Keriso tuʔapaae bitʔ wale sukamó ama so whiʔóló siriró beterápó. Ti ai sirita, mo whiné naasené eréni, Keriso ʔ filipaa ni tó mó sukʔleteiné dʔné tó tikimó bole ekʔlere ala tukóló taae faralepó. <sup>12</sup> Diʔ wéi tó pualeteita, Yesu Kerisotamo betʔmó douralepó. Yesu Keriso ʔ mo ti sukʔletei momó kepaaróló beteraale Kótópaae diʔné tué tiki tiró betereiteiné, diʔkélé kisi betere bete sʔpóló ʔtamó betʔmó kepaaróló betero beterápó.

<sup>13</sup> Diʔné tó tikié ekʔlere ala tukóló taae falaai haʔe muóo, take dowi ala du betóo, yale betené diʔ sukóló molepó. Tépa, Kótóné diʔkélé Yesu Kerisotamo betʔmó kepaaróló betero turaalu, dʔné dowi alamó saai yale kwia mo fea ama tokóló aluralepó. <sup>14</sup> Dʔné yale dowi alamó dʔ só deraai dapóló kwia betʔapaaeróló muté huturaalu deʔle dukʔ Kótóné Yesu Keriso filipaa ni tó mó oleróturaalu mo ti doróló aluralepó. <sup>15</sup> Atéyaletéiné kale teteróló kaae tare keperaperó doasi doi mole topo keperapetamoné tare bóe dele ʔla ʔla Kótóné fasó salepó. Atéro Yesu Keriso filipaa ni tó mó sukuturaalu so whi feané keletómó atima só deróló mo doasi haleralepó.

<sup>16</sup> Atérapa, mepaae whiné diʔ só deraairaaalu, nokole ʔla ó wéi ó tukóló mole be de ó kisi wélie sókó wapa ʔla deteremó ó kutó diyaʔsóró tukóló muló betere be dekéle, wisiyóló sya fumipóló só deratere fo momókó wosaʔse. <sup>17</sup> Ti ai dosʔayale alarapeta mo ala mei, Kótóné dʔapaae eraaire wisi alané aso maaté erélipakalepó. Mo bete mole ʔlata, ti Yesu Kerisopó. <sup>18</sup> Mepaae so whi tuʔmó bopé faketeré ala bulutei, naameyóló dua betere aʔ yóo, *ensel*-rape aʔmó bitu, atima doi sóro horóo, du beterápó. Térapa, diʔ Talené muló betere ʔla wisi saasepóló, atei ala ekʔle yóló du betere so whi momókó sya faʔse. Atei kaae so whi atima i doasi ala kelalepóló, fʔlo sʔyóló deté fu beterápó. Atima tuékélé Dʔi Kepe Wisiné meni, hʔko bete munire kae kae dowi kisipa maaté ʔʔaturaalu, bopé faketu beterápó. <sup>19</sup> Yesu Keriso ʔta, tikié topo betepatei, atima atétu betere alané ʔtamo betʔmó olekenipó. Dʔata ama tiki bitu, ai topomó bole fotokʔné tiki turó diriyóló daalópóló olekeratere feleke diriró beterápó. Atépa, ai tiki doatere alata Kótóné amatei erótu beterápó.

<sup>20-21</sup> Diʔ i haemó mara mole alarape teteróló kaae tare keperapené dere fo sya fóló du betaletéi, Yesu Kerisotamo betʔmó sukʔale alané mo ti kemeró beterápó. Téreteiné mió diʔ ai ala tuʔmó betepapakó, “I ʔla naʔse! ó I ʔla tawaʔse! ó i ʔla olaa yaʔse!” yóló ere fo aʔmó bitu, sya fóló eraaloé? Mo meipó. <sup>22</sup> Ti noatepae, mo whiné tuéneitei i ala yaʔse ó i ʔla naʔse yóló yó mótu betere fota, bete muni mo aluyaalopó. <sup>23</sup> Atei kaae ala du betere so whi atima kisipa mole ala sya fóló, Tale aʔmó etéro betaalopóló yó melóo, bopé fake du bitutei naameyóló dua betere aʔyóo, atima tikimó felé dere ala ini, mo hapólui ala maaté yóo, du beterápó. Atére alata, fosó fosó ere fo aʔpatei, dʔ hae whiné dowi ala yaai ekʔlere ala sesé yaaire fotokʔ mo bunipó.

### 3

#### *Kerisotamo kepaayóló betereiteiné tu wisi sya fae ere fo*

<sup>1</sup> Diʔata, Yesu Kerisotamo betʔmó kepaayóló beteraapa, diaaʔ hosaa mo turó ó hepen be tuʔmó mole alapaetóro muló bitu, kisipa yó tawae. Ti aimóta, Yesu Keriso ʔ Kótóné turu

naase eró betere fakeró betera. <sup>2</sup> I haemó mole alapaae kisipa muni, ó hepen bemó mole alapaae maaté kisipa mutu betae. <sup>3</sup> Ti noatepae, Yesu Keriso sukale sukamó diákélé ątamo sukóló, mió diaaq betere bete Yesu Kerisotamo Kótó betere tuąmó kinóló mulapó. <sup>4</sup> Dią betere bete Yesu Keriso ama ere deę wisinaaletamo sókó wale sukamó, diákélé ai deę tuąmó betepa so whį feané kelaalo ai ape.

<sup>5</sup> Térapa, da so whįné tó tikińe i haemó mole alarape yaai ekęlere ala mo ti dóló alurae. Aita, so nópu nokole alakélé, sonaalei dowi alatamo hosekétere alakélé, me ęla senée yóló au nokole alakélé, dowi kisipa mutere alakélé momókó yaęse. I haemó mole wisi wisi ęla senée yóló ekęletere alata, kapala kótópaae moma dere aęrapó. <sup>6</sup> So whįné ai alatamo haęle du betepa, ti Kótóné fopaae buturaalu dowi kwia melaalopó. <sup>7</sup> Take dią mo hae whį doi muóló betale sukamóta, ai dosąayale alarape sya fóló du betalepó. <sup>8</sup> Téyaletai mióta, ai du betale dowi alarape derąakele kuti sokóló taae fótu dere kaae, mo ti taae falae. Ai alarape i ape. Fopaae butere alakélé, fopaae buturaalu me whįpaae eratere dowi alakélé, dei kisipa mutu me whįpaae eratere sekei alakélé, me whį eróló doi doratere alakélé, dowi teka fokélé, mo taalae. <sup>9-10</sup> Téturaalu, dią take daayóló betale tikiró yale alatamo sókóló taae faróló, mo bete mole fo tuę siré furaalu, kisi whį aleraté fu betera. Ai kisi whį kaarale sekęńe asotóró betera, diąsisi kapala fo yaęse. <sup>11</sup> Da mió i betere kisi ala tuąmó mepaae whį Juda fake betepa ó Juda meire fake betepakélé, me ęla meipó. Mepaae whį tiki sekaę tukóló siriró betepa ó siriró bitinipakélé, me ęla meipó. Krik be fo buni, kae hae kwiamó wale whį ó me ęla kisipani, mo belei sókó deyóló betere whįkélé, kutó dirópóló wae sóró betero betere whįkélé, ó wae sini mo haęle betere whįkélé, me ęla meipó. Mo doasi bete mole alata me kae mei, da fea tuąmó betere whį Yesu Keriso ątóró ai ape.

<sup>12</sup> Atépa, Kótóné dią yaala sókó furaalu, mo kae so whį beterópóló sókó su erapó. Térapa, mepaae so whįpaae yaala sókó fu kęlené sukutere alakélé, mo wisi ala maaté eratereteikélé, deróló mo dua betere alakélé, ama enére ala taaróló, naame yóló mo dua betere alakélé, fopaae butere ala hapale ini, sekei ala haęle beleyóló kaae taté fu betereiteikélé, ai dosąayale alarape feata, kuti derótu dere kaae yóló betae. <sup>13</sup> Mepaae whį haşókó fóló dere alamó sekei kisipa muóló, foné hapale só deratere ala ini, me ęla meipóló kisipa keteróló, sekeitei beleté fu betae. Ti noatepae, Talené diaaq dowi ala fea me ęla meipóló kemerótu yale kaae, mepaae whįné diąpaae me kwia muló betepa, me ęla meipóló haęle kerae. <sup>14</sup> Ai alarape fea tęteró betere doasi bete mole ala i ape. Kutiné tiki turó husirótu dere kaae, ne nopaae kęlené sukóló yaala sókó fole ala betą haęle yó tawae. Ti ai yaala sókó fole alanéta, kale dosąaté wale wisi alarape fea touróló dokorapó. Atére alané da fea wisi kisipa muóló beterópóló, mo ti sęró betera.

<sup>15</sup> Atéru, Yesu Kerisoné mótu betere hosaa muni deyóló mo dua betere alané diaaq hosaa tuąmó mole kae kae ala fea taleyóló tęteróló kaae tanópóló yae. Ti noatepae, Talené dią fea ą beterepaae ape yóló, mo betą tikitóró daaróló betero betera. Atére alata, diaaq mole kisipakélé mo betątóró muóló beterópóló erapó. Térapa, diaaq hosaa tuąmó Talepaae mo kée dere ala suka fea haęle yó tawae. <sup>16</sup> So whį bemó suka fea bitu dere kaae, Yesu Kerisoné ama fo diaaq hosaa tuąmó mo ti muóló sęrópóló yae. Atéru, Talené ala eraairaalu, mo wisi kisipatóró muóló, u yó mótu i yó mótu dere alakélé, tu wisi sya foletai haşókó fóló dée naaitere tųpaae faşóró, ma fo u du i du dere alakélé haęle yó tawae. Tétu, Kótópaae wole fo duraalu, ama buk-mó aşyóló muló betere wole fokélé yóo, mió i alimó du betere wole fokélé yóo, mepaae so whįpaae Deį Kepe Wisiné yó matere wole fokélé yóo duraalu, haįtamo diaaq hosaa turóné Kótópaae mo kée du betae. <sup>17</sup> Atétu, diaaq mepaae dere ala ó dere fokélé fea da tęteróló kaae tare whį Yesu Kerisoné doi doasi mulóturaalu, ai sekęńe ama doimó Aya Kótópaae mo kée du betae.

*Keriso so whį atima naale senaaletamo wisiyóló betae yóló dere ma fo*

<sup>18</sup> Dią whįné dokore sorape-ó, diaaq dere ala mo Talené so whįné dere ala kaaetóró yaasepóló, diaaq whįrapené dere fo wosóló aqmó betae.

<sup>19</sup> Diã so dokore whĩrape-ó, diaaõ sorapepaae hapólui ala ó deteraai fo ini, yaala sókó fole alatóró yó tawae.

<sup>20</sup> Diã naale senaale-ó, diaaõ hae ayané dere fo wosóló aõmó betae. Atétere ala Talené kilituraalu, a hẽkesetu beteraõ.

<sup>21</sup> Naale senaale alimaraõ-ó, diaaõ naale senaale atima fomaake kisipa muaõsóró hasekãai ala eraõse.

<sup>22</sup> Kutó dirópóló wae sere whĩrape-ó, i haemó diã tẽteróló kaae tare whĩrape aõmó bitu, atimané erae dere ala fea erótu betae. Atimané kisipa tiki felé yópóló, atima keletómó maaté kutó hatepaa yóló ini, betepa ó alupakélé, betã alatóró yó tawae. Atimané diãpaae dirae dere kutó diróturaalu, wisi kisipa betãtóró muóló, Talepaae witamo dirótu betae.

<sup>23-24</sup> Diã tẽteróló kaae tare whĩta mo whĩtei, yãlo i ditu betere kutómó Talené dupu wisi melaalopóló, wisi kisipatamo ketekẽ buóló dirótu betae. Ti naao ai ditere kutóta, yã tẽteróló kaae tare whĩ Yesu Kerisoné kutópóló kisipa mue. <sup>25</sup> Téretei, Talené keletómó diaaõ me dowi alatamo depa, ti ai alamó mo dowi duputóró tokó melaalo ai ape. Ti noatepae, Kótóné taleturaalu, mepaae whĩrape tao sóo, mepaae whĩrapemo só deróo ini, mo betã kaae alatóró eraalopó.

#### 4

<sup>1</sup> Wae sóró kutó diratere whĩ tẽteróló kaae tare whĩrape-ó, diãkélé tẽteróló kaae tare doasi hepen bemó beteraõlóló kisipa mutu, Kótóné donoi ala eróturaalu, diaaõ wae sóró kutó diratere whĩrape atimakélé, diã kaae mo whĩtóró beteraõ, wisi alatóró erótua yae.

##### *Mepaae dere alaraõpe hotowaró duraalu moma yae dere fo*

<sup>2</sup> Diaaõ momaturaalu, noke kẽleiné ini, kele diriyóló bitu, hosaa tuãmó Talepaae mo kée yóló betere dokõ fea moma dere ala hãle yó tawae. <sup>3</sup> Téturaalu, Tale Kótóné ama kinóló mole fo so whĩ feapaae yó melaaire tu tukiyópóló, dãpaaekélé moma dere ala hãle yó tawae. Ti ai kinóló mole foné, Yesu Kerisoné diã Juda meire fake so whĩkélé tao saalopó. Atéyaaire fo wisi yó maté kutu betepa, atimané e *dipula* sóró i betero betere ape. <sup>4</sup> Talené fo yãlo yó matepa, so whĩ feané wosóló bete mo wisiyóló kisipa yaaire fotóró yó melópóló momarótu betae. <sup>5</sup> Keriso meiyóló, hãle belapaae betere so whĩtamo diaaõ mepaae ala duraalu, Talené matere wisi kisipatamo ama ala eraaire be dẽ mepaae hãle kemeraõsóró, ama alatóró erótu betae. <sup>6</sup> Atéturaalu, mepaae mo so whĩtamo diaaõ dere fokélé, Talené hamokoróló tao sere ala mo fãayóló sũru, naao ai dere fo atima feané wosetepa, kó felé kaae dapó yópóló yae. Atéturaalu, mepaae so whĩné diãpaae kae kae wosetere fo depa, tokó melaaire fo kóló kóló ini, mo donotóró tokó melaalopó.

##### *Mo kemeróturaalu kõleó dere fo*

<sup>7</sup> Yãlo mo hosaa mole no Tikikas-né e betere ala etérapóló diãpaae yaalo ai ape. Ti aãa, eãamo Talené kutó diratere whĩ wisinaale betepa, diã beterepaae wópóló dotẽyaaai dapó. <sup>8</sup> A atéro wouraalu, dãné du betere alakélé diãpaae yóo, diã fotokõ bulatere alakélé yóo, yópóló dotonatapó. <sup>9</sup> Diaaõ be whĩkó dãné mo hosaa mole no Onesimas-kélé, Talené kutó diratere whĩ wisinaale Tikikas-tamo wópóló dotẽyaaai dapó. Dãné imó du betere ala fea ti atimaamoné diãpaae yaalo ai ape.

<sup>10</sup> Eãamo betãmó *dipula* betere whĩ Aristarkus-né diãpaae kõleó dapó. Banabas-né belema Mark-nékélé diãpaae kõleó dapó. Ai sekẽmó kisipa mutu yãlo take diãpaae yale fo diaaõ kisiparapa, a wisiyóló dape sae. <sup>11</sup> Dã tẽteróló kaae tare whĩ Yesuné yakoma Yesu doi mupatei, Jastus-pó du betere whĩnekélé diãpaae kõleó dapó. Talené tẽteróló kaae tare tuãmó mole ala erótu betere whĩrape kuamó eãamo kutó ditere Juda fake whĩrapekó sore betã beteraõ. Aita Mark, Jastus, Aristarkus atimané yãlo kisipa felérótu betalepó. <sup>12</sup> Diã be whĩkó Yesu Kerisoné kutó diratere whĩ Epapras-né diãpaae kõleó dapó. Betere dokõ ama diãmó momatu betereitei i ape. Kótóné diã fotokõ bulóo, ama diãpaae eraaire ala turó eróló sũróo, Kótóné ama kisipa mole ala mo turó diaaõ tué yóo yópóló, ketekẽ buóló momarótu beteraõ. <sup>13</sup> Yãlo diãpaae mo i dere ape. Ai sekẽné



diámókélé, Laodisia beró Hierapolis be huluatamomó betó mole Keriso so whípaaekélé, me sekçi ala eraşóró, ama hosaamó suraalu kutó ditu beterapó. <sup>14</sup> Dáne hosaa mole no *Dokta whj* Luk-ró Demas-tamoné diþpaae kęleó dapó. <sup>15</sup> Laodisia bemó betó mole dáne Keriso ne nopaaekélé, kale so Nimparó ama bemó touróló bitua dere Keriso so whítamopaaekélé, yęlo kęleó dapó yae.

<sup>16</sup> Yęlo i dotonaterere aşę diaaę dosęayóló kemetepa, ti Laodisia Keriso so whjnekélé dosęayópló melae. Yęlo atimapaae dotonale aşę diaaękélé dosęayae.

<sup>17</sup> Artipus-paae Talené yępaae dirae yale kutó diróló, mo ti kemerae yae.

<sup>18</sup> Ęta, Pol-né dapó. Yęlo diþpaae kęleó yóló i aşeterere fota, mo yęlo naasenétóró ai erapa kelae. Ę *sein* képiné dokóló *dipula* betereitei kisipa keteréni, kisipatóró hęle yó tawae. Kótóné hęle hamokoróló tao sere ala dię tuęmó mulópló yae.

## 1 Tesalonaika

<sup>1</sup> I dere asęta, ę Pol-né dapó. Sailas-ró, Timotitamokélé dę fea betęmó bituraalu, dię Tesalonaika be huluamó betó mole Keriso so whįpaae i dapa wosae. Dię Keriso fake Aya Kótóró Tale Yesu Kerisotamoné ala tuęmó betepa, Kótóné ama hamokoróló tao sere ala wisinaaleró hosaa muni deyóló mo dua betere alatamo dię tuęmó mulópoló yae.

*Tesalonaika so whį Talepaae tuę tiki tiró betepa, Pol-né mo kée yale fo*

<sup>2</sup> Dię fea dęné kutiri tuęmó muó taru, mo kée yóló Talepaae moma dere ala hęle yó tarapó. <sup>3</sup> Atéro, Aya Kótóné keletómó moma yó tare alata, diaaę kisipa tiki tiró betere alané kaarale kutórapekélé, kęlené sukóló yaala sókó fole alané kaarale depe tukó wei alakélé, take nalo waaire sukamó, Tale Yesu Keriso tuęmó wisi ala mupa kelaalopóló kisipa mutu, hókélé ini, hęle eró tare alamókélé, mo kée yóló Talepaae moma du beterałó.

<sup>4-5</sup> Kótóné yaala sókó fu betere norape-ó, Talené dię fopeyóló sókó suyóló beterołó beterełó, dęné tuęrapó. Ti noatepae, mió wosetere kisi fo wisi dęné diępaae Kótóné fotokętamo yó matepa dięné woseturaalu, hęle tó tikiné maaté wosetere ala inipó. Mo bete mole fopóló Dęi Kepe Wisi dię tuęmó faayóló sęreteiné diaaę hosaa betemó salepó. Dię wisiyóló beterołó kisipa mutu, dę diętamo betałó dięné ai kisipare ape. <sup>6</sup> Atéturaalu, dępaaekélé, Talepaaekélé, dua yale dowi seķęi ala kaae, diępaaekélé erótua yalepó. Atétełó, me ęla meipóló hepée taae faróló, Dęi Kepe Wisiné matere haįtere ala mulu, kale fo wisi mo wisiyóló wosetu betałó. <sup>7</sup> Atére ala Masedonia hae kwiaró Akaia hae kwiatamomó Yesupaae kisipa tiróló beterałó dere fo wosetu, atimakélé, atéro betałó dapóló kisipa mualepó. <sup>8</sup> Talené ama fo wisi, dię betere tikimó kaayóló, Masedonia hae kwiaró Akaia hae kwiatamopaaekélé yó melaté fóló fakerałó. Atéturaalu, dię Tale Kótópaae kisipa tiki tiró beterałó dere fo hae kwia feamó betó mole so whįné wosalepó. Atéyalełó dęné me kae enénipó. <sup>9</sup> Ti noatepae, ai be huluamó betó mole so whį diaaę dę wisiyóló dape sale ala atimanéłó mepaae so whįpaae yalepó. Dię kapala kótóné ala erótua betałó taaróló, ti betere Kótóné ala eraai walepó. <sup>10</sup> Atéru, ama kepaaróló hepenmó beterołó betere Naale wópoló kaae tawóló beterałó dere fokélé so whį feané wosalepó. Ti ai seķę ęta, Kótóné fopaae buturaalu kwia melaaire ala dępaae eraęsóró, tao su betere whį Yesupó.

## 2

*Pol Tesalonaika be huluamó fo yó maté kwęale fo*

<sup>1</sup> Norape-ó, take dę diętamo sawa hęleke sukamó bitu, eraai wale ala haęsókó feni, mo erałó diaaę ai kisipare ape. <sup>2</sup> Take diaaę bepaee waai, Filipai be huluamó betepa erale seķęi alaró, halerale alatamo dięné kisiparapó. Téłó, dęné Aya Kótóné dę tao su betepa, halaainé diępaae ama fo wisi yó mótu betałó. Ai ala du beterełó, mepaae whįrapené dę daai ketekę butełó, wiyóló taaréni, hęle yó matere ala betę du betałó. <sup>3</sup> Ti noatepae, dęné diępaae du betere bete mole fota, hęko ala tuęmó kaayóló ini, mopóló diaaę sya faasepóló dapó. I foné dię dilikóló me ęla saai ó dię doraaire kisipa muluraalu dumi, motóró i dere ape. <sup>4</sup> Tęni, Kótóné ama fo wisi yó melópoló, dę ama fopeyóló sóró beterołó betepa, ama fo wisi dęné diępaae i yó mótu betere ape. Dęné i du betere ala, mo whįrapené kilitu, wisi ala dapóló dę dukirópoló dumitei, dęné hosaa tuęmó mole ala kęae kełere Kótóné kolóló, wisirapó yópoló du beterałó. <sup>5</sup> Dęné diępaae Kótóné fo yó móturaalu, dięné me ęla ęla saai dapóló fonéłó dię hęle mulóló, dilikiniyale ala diaaękélé kisipa yóo, Kótónékélé kisipa yóo erapó. Ti noatepae, dęné du betere ala feata, Kótóné ama kełe tómotóró du beterałó. <sup>6</sup> Ti dęné i du betere alata, diaaę ó mepaae whįrapenékélé wosóló dę dukirópoló dumipó. Ti dęta, Kerisoné ama sóró beterołó betere

yó matere whĩrape bituraalu, dā fiyaaire be ó naaitere ọla dīapaae tao sae yaalopóló yaletei, dī seke yaqsóró kisipa mutu taaralepó.

<sup>7</sup> Téturaalu, bet̄a soné ama naale senaale awā nópóló dua bitu dere kaae, dā dīatamo naameiné dua beterepó. <sup>8</sup> Dāné dī yaala sókó fole ala mo turó mulu, Kótóné kisi fo wisi yó matere ala maaté ini, dī tao saai wisi kisipatamo dāné betere betekélé malepó. Ti noatepae, dī dāné hosaa mo turó mole ne no alée feleteinépó. <sup>9</sup> Norape-ó, dā dīatamo bituraalu yale alarape fea kisipa muae. Kótóné fo wisi yó mótu bitu, mepaae dāné naaire ọla ó be dīapaae maaté seke eraalomeipóló kisipa mutu, d̄tamokélé, dikitamokélé, dānétei doasi depe tukó wei ala du betaleteti diaaọ ai kisipare ape.

<sup>10</sup> Tétu, dī kisipa tiki tiró betere so whĩ tuamó dā betale ala dīanékélé Kótónékélé, kolóló ai kisipare ape. Kótóné ama sóró kae betero betere whĩrapené dere ala yóo, mo donoi ala maaté dere whĩrape betóo, me dowi alakélé munire whĩ betóo, erepó. <sup>11</sup> Ti noatepae, whĩ betané ama naale senaale kaae tatu dere kaae, dāné dī dokọ fea atéro kaae taté fu betaletépó. <sup>12</sup> Até yaletei dī Kótóné ama t̄eteróló kaae tare alaró ama kae ere ala wisitamo tuamó betaai ape yalepó. Atéru, ai sekéné mo ama so whĩ s̄u beteropóló kisipa mutu, dāné dī fotok̄oróló ketek̄e bulatere fo yóo, sekei alané só deraqsóró hajraterere fo yóo, duraalu, s̄etere ala du betaletépó.

<sup>13</sup> Téturaalu, miókélé Kótópaae mo kée yó tare alata, noa betené meipó. Dāné dīapaae yó matepa, wosetu betale fota, mo whĩné fo yó matapóló kisipa muni, Kótóné ama fotoró yó matapóló hosaamó salepó. Ai fota, dī tué tiki tiró betere so whĩ tuamó muluraalu, ai fonétei Kótóné ama kisipa mole erótu beterepó. <sup>14</sup> Norape-ó, Judia haemó Yesu Keriso tuamó betere Kótóné fake so whĩpaae erale sekei alamó kisipa muae. Ti atimapaee ai erale susupui alata, atima Juda fakenétei eralepó. Atétu yale kaae, diaaọ be whĩnétei, dīapaaekélé ai alatóró eralepó. <sup>15</sup> Ti ai Juda whĩrapenéta, Tale Yesu Keriso dóo, Kótóné ama k̄óló whĩrapekélé dóló kemeróo, d̄akélé i fo wisi atimapaee yó melaqsóró hokó falóo yalepó. Juda fake mei, kae fake so whĩ mo ti aluyaqsóró Kótóné tao s̄ópóló dāné atimapaee kale fo wisi yó mótu betepatei, atimané sesétu betaletépó. Atétere alané so whĩ featamo bóe dóo, Kótókélé fopaae bulóo, yalepó. <sup>16</sup> Atéturaalu, atimané ai du betere dowi ala mo ti muté hutu betepa, Kótóné fopaae buóló kwia melaai doasi ketek̄e butu betale ala kemerale wouraalu mo ai melale ape.

#### *Pol ą Tesalonaika so whĩ k̄ele fenée du betaleteti*

<sup>17</sup> Térapa norape-ó, d̄ata dīatamo betamó betaai yalemó, bóe dóló foya yaleteiné dā kae betóo, dī kae betóo, ai ere ape. Téretei, dāné dī kisipa keteró bitini, h̄ale kisipa yó tarapó. Téruraalu, dāné dī kelenée yóló kisipa mutu, dī beterepaae waaire t̄u kikitu betale s̄upó. <sup>18</sup> Ti noatepae, dā dī beterepaae waai dapóló ę Pol-né t̄u dekéro kikitu betaleteti, Satan-né dā waaire t̄u seséyalepó. <sup>19-20</sup> Ti noatepae, take waaire alimó wisi ala kelaai dapóló hajné sukutere beteta, me ọla kae mei, dīatórótípó. Tale Yesu ą waaire sukamó dā fea ątamo betamó betó muluraalu, noa ala epa kilitu dā hajné sukóló bopé fake yaaloé? Ti atéro hajné sukóló bopé fake yaaitere alata, dīatóró kilitu, doasi doi sóró hajné suk̄alopó. Atéro, mepaae ọla wisi saairaalu whĩ fea sururu yóló foleteti, bet̄a folosóró sókó fole whĩné topo tao sóró h̄ekesené sinitu bopé faketu dere kaae, dānékélé dī kilitu atei kaae ala yóló, mo kée yaalo ai ape.

### 3

<sup>1</sup> Téró dā Atenis be huluamó betó mulu, dī netéro betererópóló, dā whaaliatu betaletépó. Tétu, d̄asisi taleyóló d̄amo i Atenis bemó bituraalu, Timoti dī beterepaae ai dot̄eyale ape. <sup>2</sup> Dāné no Timoti ąta, Yesu Kerisoné mió i wosetere kisi fo wisi so whĩpaae eróló fakeraté fópóló, d̄atamo betamó bituraalu, Kótóné kutó diratere whĩpó. Ti ai seké dī beterepaae dotonatereteita, h̄ale meipó. Diaaọ kisipa tiki tiróló betereitei, mió ai wou betere sekei alarapené haepaae só deraqsóró ą dīatamo bitu, dī fotok̄o bulatere ala yópóló ai dotonale ape. <sup>3</sup> Mió dā feapaae i erótu betere sekei alarape, mené d̄apaae eratepa, beleyópóló Talenétei tukóló muló betereitei diaaọ mo kisiparapó. <sup>4</sup> Ti i dere fota

kapala mei, dą take diątamo bituraalu, doasi sekei ala mo waalopóló diąpaae inié? Ai yale fo motóró dokonóturaalu yale alata, diaaę mo wisiyóló tuęrapó. <sup>5</sup> Atétere betemó, diąné kisipa tiki tiró betere ala netéréró, ai sekéné keęle wópóló ai dotonale ape. Ti noatepae, kópaae fópóló dée nalatere sekéné dią dée nanóló, dąné diąpaae erale alarape haęle besekéróló doralemóló whaaliatapa keęle wópóló kale seké ai dotonale ape.

*Timotiné ene wale fo wosetu, Talepaae mo yaletai*

<sup>6</sup> Téyaletai, Timoti momó dą beterepaae fesaae wóló i betere ape. Atéro ama dią betere alaró, diąné tuę tiki tiróló yaala sókó fole alatamo du beterafo ene wale fo wosetu, dąné mo kée du beterafo. Ai seké ą mo miótóró dą beterepaae sókó wóló i fo yalepó. Betere dokę fea diąné dą tuę yó taru, wisi kisipa muóló betóo, dąné dią keęle wolée du betere kaae, diaaękélé dą keęle fenée du beterafóló dąpaae ene wóo, yalepó. <sup>7</sup> Norape-ó, dią atétu beterafo dere fo wosaleteiné dą imó bituraalu, kae kae susupui alaró, sekei alatamo wou betepatei, diaaę kisipa tiki tiró beterafo, dere fo woseturaalu, dąné hosaa muni deyóló, mo kée fo du beterafo. <sup>8</sup> Ti noatepae, dią Talené ala tuąmó mo diriyóló bitiré waletai, miókélé haęle betótóró tarapó, dere fo woseturaalu, mo kée yóló dąkélé hajné sukutu beterafo. <sup>9</sup> Dą Kótóné keletómó bituraalu, diąné du betere ala kolóló hajné sukutere ala mo turó fąanapó. Atére alamó, Kótópaae mo kée dere fo yaairetei sųnipó. Ti noatepae, hajné sukutere ala dą tuąmó mo sųró beterafo. <sup>10</sup> Diaaę tuę tiki tiró betere tuąmó, mepaae yaęęare alarape dią tao sóró yó male waai, dikitamokélé dętamokélé dąné mo dirii moma yó tarapó.

<sup>11</sup> Térapa, mió dą dią beterepaae waaire tuęta, dąné Aya Kótóró Tale Yesutamóné alerópóló yae. <sup>12</sup> Dąné diąpaae yaala sókó fu dere kaae, diaaę yaala sókó fole alakélé, mo ti fąayóló węi feleyóló futere kaae yópóló, diąsisitei u yó mótu i yó mótu du betae. Téturaalu, mepaae so whįpaae yaala sókó fole alakélé Talené amatóró erópóló yae. <sup>13</sup> Tale Yesuró ama kae betero betere whįrapetamo wale sukamó, dąné Aya Kótóné keletómó me ala munipa kilitu, mo ama kae betere so whįpóló, Kótóné amatei diaaę hosaa dirirópóló yae.

## 4

*Kótóné dą betere ala kilitu, ą heęseseyópóló etéro betae yóló dere ma fo*

<sup>1</sup> Norape-ó, dąné diąpaae kemeróturaalu dere fo i ape. Kótóné keletómó wisirapó yópóló, etéro betae yóló take dąné diąpaae yó mótu betalepó. Ai yale fo mo dapóló diaaę wosóló eraté ai wou betere ape. Dą fea Tale Yesu tuąmó bitu, ai du betere alatóró fakerae yóló, mió dąné dią ketekę bulatere fo i dere ape. <sup>2</sup> Ti noa betené meipó. Tale Yesuné fea ala amatóró sųmó tęteróló kaae taru, dąpaae erae depa, dąnémo diąpaae i ala yae yóló, yó mótu betale forape diaaę ai tuęre ape.

<sup>3</sup> Atéreteiné, dią fea dowi ala mo betąkélé muni, mo kae so whį beterafóló Kótóné ama kisipa mutu beterafo. Térené, whįné so ęlémi nokole alakélé, soné whį ęlémi nokole alakélé, diąpaae yaęse yóló dapó. <sup>4</sup> Térapa, diąné kisipa tiki séle séle wisiyóló tęteróló kaae tare ala mo so whįnékélé, Kótónékélé kilituraalu, mo kae betero betere so whį beterafóló dukirópóló diąné tó tiki diaaętei wisiyóló kaae tawae. <sup>5</sup> Kótó tuęni, mo haęle betere so whįné, au nóló ęlémi naairaalu ekęle dere ala kaae yaęse. <sup>6</sup> Ti atéro ęlémi nuku betere alata, me whįné kelaalomeipóló kinóló naao no ęlémi nó matere ala mo yaęse. Atei dowi ala deremó, Talené doasi kwia melaalopó. Téyaęsóró, atei kaae ala momókó yaęse yóló, take dąné dią kisipa mulóló ma fo ai yale ape. <sup>7</sup> Ti noatepae, wisi alaró dowi alatamo hosekýóló beterafóló Kótóné dą ą beterepaae ape fo ini, mo ama kae so whį beterafóló ape yalepó. <sup>8</sup> Térapa, whį me denétamo i du betere ma fo woseni nisiyóló hęrótu betepa, ti mo whįné dere fo hęrótumitei, dią Dęi Kepe Wisi mótu betere Kótóné fotei hęrótu beterafo.

<sup>9</sup> Téró, diaaę mo notamo dere kaae heęsesené sinóló yaala sókó fu betere ala yópóló, Kótónétei yó male ala diąné kisiparapó. Atérené dąné diąpaae me noa fo kae aęę

yaalomeipó. <sup>10</sup> Ti aita, mo dapó. Masedonia hae kwiamó betó mole Keriso norapepaae diaaọ yaala sókó fu beteraipó. Tépateti, ai ala mo ti fakerae yóló ðané ði ketekę bulatere fo i dere ape.

<sup>11-12</sup> Diaaọ betere dokọ du betere ala fea mo hąle betere whįrapené kilituraalu, atimané i du betere alata, mo wisirapó fo yópóló yae. Diaaọ yąyątu betere ọla me whįné melópólópó yóló dekeyóló hąle bitini, ði mo dua bitu kae depe tukó wei ala du betae. Ðané ðiapaee yae yóló, yó male alatóróti sya fóló mené yaaire alamó kisipa muni, diaaọ yaaire ala betą kisipa muóló du betae.

*Tale wouraaalu yaaire alamó ere fo*

<sup>13</sup> Norape-ó, sukąle so whį atima neté yaalorópó yóló, kọló kọló du betaşóró, ðiapaee i dapa wosae. Take waaire alimó mo wisi ala kelaalopó yóló kisipa muóló, hajné sukutu betae. Mo so whį ai ala kisipa muniru, doa dekené sini molótu dere kaae, diaaokélé yaşóró kisipa mutu dapó. Ti atimané wole dere alata, ama kaepó. <sup>14</sup> Yesu mo ti sukąletei, momó kepaayóló beteraipó dere fo ðané woseturaalu, tuę tiki tiró beteraipó. Atéreteiné, mepaae Yesuné ala tuąmó betepa, sukutere so whįkélé, Yesutamo betąmó Kótóné dapesó waalopó ere fomó ða kisipa tiki tiró beteraipó. <sup>15</sup> Talené ðapaee i ala eraalopóló ere fo ðanémo ðiapaee i dapa wosae. Tale waaire be ðe teópatei, sinale so whį taaróló, ða sukuni hąle betó mole so whįrapepi folosóró faalomeipó. <sup>16</sup> Ti noatepae, Tale ątóróti ó hepen be taaróló dorowouraaalu, i ala yae yóló fo fakeyóló yóo, doasi topo *ensel*-né fo yóo, Kótóné ukulumó wuti haletere ala yóo, yaalopó. Ai ala deremó, Keriso betero sinale so whįpi turukó holaalo ai ape. <sup>17</sup> Atéyale sisópaae ti ða sukuni hąle betó mole so whį tokó sóró, şako tuąmó atima sinale so whįtamo hokolaayóló, fea touyóló huturaalu, hąle tó tuąmómo Taletamo hokolaa yaalopó. Atéro holóló, suka fea ða Taletamo betąmó mo titóro betó tawaalopó. <sup>18</sup> Atéyaalopa, i dere foné, ði fotokọ butere ala yópóló ðişisitei u yó mótu i yó mótu du betae.

5

<sup>1-2</sup> Térapa, norape-ó, waaire ali ó be ðerape ðané kisipa inipapakó, ðané ðiapaee aşyaalomeipó. Ti noatepae, Tale waaire be ðeta, dikitamo ọlémi nokole whį woutere kaae yóló waairetei, diaaọ mo diriyóló ai tuęre ape. <sup>3</sup> Mo so whįné duraalu, “Ðapaee me ala eraalomei, mo dua beteraipó,” fo du betepatei, betą soné naale saai, sisó nukutere kaae, atimapaekélé eraalopó. Téturaalu, be ọla ọla doratere ala mo hapale tétitóro sókó wóló, kilita eraalo ai ape. Atéyaaire alata, mo hşsóko faalomeipó.

<sup>4</sup> Téyaalotei, norape-ó, ði diliki dolomó mokọleyaayóló betepapakó, ọlémi nokole whį sókó walemó me whį kilita sókó fu dere kaae, ði atéro kilita sókó faalomeipó. <sup>5</sup> Ði feata, ðero sukutamo tuąmó betó mole so whį ai betere ape. Ðata, dikitamo ó diliki dolomó betere so whį meipó. <sup>6</sup> Térapa, ða mepaae noke fire whį kaae fió muni, kele diriyóló betere so whįtóro bitu, ðanétei ða betere bete mo hotowaró kaae tanérapó. <sup>7</sup> Ti noatepae, atima dikitamo noke fitere so whįta, ti fitua yóo, topo dotere weį nokole so whįkélé dilikitamo nóló topo doyóló hoko bitua yóo, dapó. <sup>8</sup> Ðata, ðetamo betere so whįpa, ða betere bete ðanétei hotowayóló kaae tawóló bitiépe. Téruraalu, bóe daai kuti wase su dere kaae, kisipa tiki tiró betere alaró yaala sókó fole alatamo atéro sóró betaalopó. Talené ða aluyaşóró tao saaire alamó tuę muturaalu hajné sukutere alata, bóe daai deratere dirii topo tao kaae deróló betenérapó. <sup>9</sup> Ti noatepae, ða so whįta, Kótó ą fopaae buturaalu, kwia melóló susupu eraai dapóló, sóró beterenitei, Tale Yesu Keriso tuąmó betepa, tao sóró wisiraaı kisipa mutu sóró beteralepó. <sup>10</sup> Ða tao saai ą sukąleteita, ða mo betere so whį ó sukąle so whįkélé fea ątamo betąmó beteroipóló kisipa mutu, yalepó. <sup>11</sup> Térapa, mió ðané ai du betere alatóró hąle yó taruraalu, ði Talené ala tuąmó mo dirii Keriso so whį betaasepóló, ðişisi u tao su i tao su yóló, ketekę bulatere alakélé mo ti deté fu betae.

*Mo kemeróturaalu i alarape yae yóló dere ma fo*



<sup>12</sup> Norape-ó, Talené ala tuamó bitu, diã teteróló kaae taruraalu, depe tukó wei kutó ditu betere whırapené dere ma fo wosóló, atima aomó sukóló betae yóló i dere ape. <sup>13</sup> Térapa, atima ai kutó ditu betereteimó, diã yaala sókó furaalu, atimané doi sóró horótu betae. Atéru, diaaõ no netamo hosaa muni deyóló dua betó muae. <sup>14</sup> Norape-ó, mepaae kutó dini, dekaýóló hãle betere so whıpaae dirii ma fo yóo, hãsókó fole ala yaõsóró witu, fo tekeni kekóló fi betere so whı tao sóró ketekẽ bulóo, fotokõ buni, bére so whı tao sóo, yae. Tétu, mepaae so whı hãsókó fole ala depa, hapale foné só deréni, dua kaae taté fóo, mepaae dere ala so whı feapaae eróo dua yae. <sup>15</sup> Téturaalu, mepaae so whıné yãpaae me dowi ala eratepa, naaomo ãpaae tokó matere ala momókó yaõse. Téni, suka fea diãsisitei wisi ala yó taru, u tao su i tao su dere ala, mepaae hãle betó mole so whıpaaekélé eraté fu betae.

<sup>16-18</sup> Kae kae noa kaae ala diã tuãpaae eratepakélé taaréni, hãiné sukutere alakélé, momatere alakélé, Talepaae mo kée dere fokélé hãle yó tawae. Ti noatepae, Kótóné ama kisipané diã fea Yesu Keriso tuamó bitu, ai alarape yõpóló kisipa mulapó.

<sup>19-20</sup> Kale Dẽi Kepe Wisiné dó tare si surukó faréni yóo, Kótóné kóló whırapené so whıpaae yó matere fo bete munire õla aõróló faleýoo du betaõse. <sup>21</sup> Ai dere fo fea wisirémóló kãae kolóló, taleýóló mo bete mole fo maaté wosóló eró tawae. <sup>22</sup> Ai du betere kae kae dowi alané diã só deraõsórópa, hotowayóló kaae taruraalu, woleyóló betae.

<sup>23</sup> Tétu, hosaa muni deyóló dua betere ala eratere Tale Kótóné amatei, diaaõ betere ala mo turó wisiróló, mo kae betere so whı beterõpóló yae. Ti atétere alata, diaaõ kepekélé, asoró mo tikitamokélé, mo turó me dowi alatamo hosekéni, mo donoi so whı bitiré fóló, dã teteróló kaae tare whı Yesu Keriso wale alimó sókó fõpóló yae. <sup>24</sup> Diãpaae ape du betere sekéné ama diãmó eraalopó du betere ala hãsókó feni, mo eraalo ai ape.

<sup>25-26</sup> No nerape-ó, Talené dã tao sõpóló, momatere ala du betae. Aimó betó mole no nerapepaae kõleó duraalu, dowi ala mo betãkélé munire so whıné apuóló kóló tukó nokole ala du betae. <sup>27</sup> I asẽta, ai be huluamó betó mole Keriso no nerape feané wosõpóló, dosãayae yóló Talené keletómó, yãlo diãpaae i dere ape.

<sup>28</sup> Dã teteróló kaae tare whı Yesu Kerisoné hamokoróló hãle tao sere ala wisi diã tuamó mulõpóló yae.

## 2 Tesalonaika

<sup>1</sup> I dere așeta, ę Pol, Sailas, Timotikélę dę fea betamó bituraalu, dęné aya Kótóró Tale Yesu Kerisotamoné yó tare ala tuamó betere Tesalonaika Keriso so whıpaae dapó.

<sup>2</sup> Dęné Aya Kótóró Tale Yesu Kerisotamo tuamó kaaróló wou betere hęle hamokoróló tao sere ala wisiró, hosaa muni deyóló mo dua betere alatamo dię tuamó muó tawópoló yae.

*Talené eratere alamó Kótópaae mo kée yóló moma dere fo*

<sup>3</sup> Norape-ó, dęné diamó tuę muturaalu Kótópaae betere dokó fea mo kée du betere fota, mo donopó. Ti noatepae, diaaę kisipa tiki tiróló betere alaró diąsisi yaala sókó fóló hękesenę sukutere alatamo mo ti fakeraté fu betereiteinépó. <sup>4</sup> Térapa, dię tuąpaae kae kae susupui alaró seķę alarapetamo erótu betepatei, dię hýyóló dekani, Kótónę ala hęle eró taru kisipa tiki tiraté fu betere ala kilitu, dę Kótónę Keriso fake so whı betó mole tuamó kuturaalu, diaaę du betere ala atimapaae yó melóló dukirótu beterapó.

<sup>5</sup> Dię tuamó ai erótu betere ala Kótónę taleyóló dowi alamókélę, wisi alamókélę, kwia materetei mo donorapóló kisipa mutapó. Atéró, taleręlemó dię Kótónę ama tęteróló kaae tare aęmó mo sımó betenere so whıpóló kisipa muaalopó. Ti Kótónę ama tęteróló kaae tare aęmó betaaireiteimó dię doasi seķę ala su beterapó. <sup>6</sup> Kótó ęta, fo tokótamo yóló taletere ala hęsókókélę feni, mo donotóróti taleyóló dupu mótu betere Talepó. Mepaae whırapenę diępaae me seķę ala eratepa, ti diępaae ai eratere ala kaae, Kótónę amamo atimapaækélę tokó melaalopó. <sup>7</sup> Téyaalotei, diępaae mió ai erótu betere seķę ala siré fu betaęsóró, Kótónę seséyóló feléi ala eraalopó. Dępaækélę ai kaae alatóróti eraalopó. Ti ai alata, Tale Yesu hepen be taaróló dorowouraalu, hęle duku betere simiró ama doakale fotokó bole *ensel*-rapetamo hękeamó dorowale sukamó so whı feanę kelaalo ai ape. <sup>8</sup> Kótó ę mo beterapóló tuę muni, dę tęteróló kaae tare Tale Yesunę mió wosetere fo wisi wosóló sya fóló erénitere so whıta, ti Kótónę dowi dupu melaalo ai ape. <sup>9</sup> Atétere so whınę saaitere duputa, kemekélę ini mo sótóró tawaaire dupu suraalu, mo ti doraalo ai ape. Ti ai so whıta, Tale betere felekemó bitu, ama ere dę wisinaale tuamó bole fotokó doasi kelaęsóró, atima kae beterópoló hokó faraalopó. <sup>10</sup> Ti ai alata, metéli yaaloé? ę waaire be dęmótóró yaalopó. Ai be dęmó ama kae beteró betere so whı tuamó ama ere ala wisinaale hękearaalopó. Téturaalu, ępaae kisipa tiki tiraté wou betale so whınę Tale kilitu, ę dukiróló sira yaalo ai ape. Dęné diępaae yó male bete mole fo wosóló, tuę tiraté waletiné diękélę ai so whıtamo touyóló betaalopó.

<sup>11</sup> Ai alarape mo yaalopóló kisipa mutu, dię Kótónę ę beterepaae ape ere so whı sıtóró beterópoló, betere dokó dęné moma yó tarapó. Téturaalu, diaaę tuę tiki tiró betere betenę kaarale mo du betere alaró, yaai kisipa mole ala wisitamo Kótónę ama fotokónę dię sęratepa, dięné mo erópoló momarótu beterapó. <sup>12</sup> I du betere momata, dę tęteróló kaae tare Kótóró Tale Yesu Kerisotamonę hamokoróló tao sere ala sya furaalu, ama dię tuamó erótu betere ala kilitu, dę kaae tare whı Yesunę doi hale horóó, diękélę ę tuamó bitu, ama ere ala wisi hękearóó, yópoló dapó.

## 2

*Kótótamo bóe du betere whı waalopóló ere fo*

<sup>1</sup> Norape-ó, dę tęteróló kaae tare Tale Yesu Keriso wóló betepa, dę ę beteremó touróló betaaire alamó kisipa mutu i dapa, wosae. <sup>2</sup> Mepaae whınę diępaae duraalu, “Pol sépinę așemó Tale waaire be dę take ai wale ape,” dere fo wosóló mo dere nisiyóló tuę tiki tiraęse. Atei kaae fo dęné așemókélę ó mo kólónékélę inipó. Aita, Kótónę ama kóló whıpóló kapala dilikitere whırapenę dere fopa, whaalıa yóló, diri furu furu yaęse. <sup>3</sup> Mepaae whınę kae kae dere alaró kapala dilikóló dere fotamo wosóló mo dapóló sya faęse. Ti noatepae, atéyaaire be dę waai teópatei, i haemó betó mole so whınę Tale aęmó

beteretei hōróló, bōe dele ala du betaalopó. Kótóné ama yóló muló betere fo aqómó bitini, tikitu betere whįta, mió kinóló beteretei, take mo hākeamó betepa kelaalopó. Atétere whį doraai tukóló muló betere alata, mo hāsókkó feni, motóróti eraalo ai ape. <sup>4</sup> Ai whįné, i haemó betó mole so whįné Kótó-ó yóló momatu betere alatamo bōe dóló, ama doitei sóró horaalopó. Téturaalu, ą Kótóné momatere bemó amatei ą sóró beteróló duraalu, ęta Kótótóró hįtipó yaalopó.

<sup>5</sup> Ę diątamo betąmó bituraalu, i alarape eraalo ai ape yóló du betale fo diaaq kisipanié? <sup>6</sup> Ti ai kale whį so whį feané keletómó sókkó waqsóró, mené ą sesétu betereteita, diaaq ai tuęre ape. Ti atétu beteretei hāle mei, take ama tukóló muló betere be demótórti hākearatepa kolóppóló du beterapó. <sup>7</sup> Ti noatepae, kale yóló muló betere fo tikitu betere fotokęta, mió hāle yó taretei hākeamó ini, kinóló du beterapó. Até deté fu betepatei, ą waqsóró mené sesétere ala yó tarapó. Ai sesétu betere sekęta, take nalo mené ą tokę saalopó. ą tokę saai teópa, ti ama ai sesétu betere alatóró hāle yó tawaalopó. <sup>8</sup> Atétu betepa, Kótóné kale yóló muló betere fo faletu betere sekę hākearóló sókkó wapa, Tale Yesu wouraalu kóló momunétei, dóló hepée taae falóo, ama tikimó yóló wale kokęi alané ą mo ti doróo yaalopó. <sup>9</sup> Téturaalu, kale yóló muló betere fo faletu betere sekę wouraalu, Satan-né du betere ala kaaetórti yóló waalopó. Kapala dilikóló dere alamótei so whįné mo dapóló kiswa tiróppóló, kae kae kelemei alarapekélé eróo, Kótónétei eratapóló kiswa muóppóló eratere alakélé eróo, so whį feané kolóló sira yaaitere alakélé eróo, yaalo ai ape. <sup>10</sup> Téturaalu, ai sekéné ama kae kae dowi alané, sukóló mo ti aluyaaire so whį, dilikóló kópaae faraalopó. Atéro aluyaa dereteita, atima aluyaqsró tao saaire mo bete mole fo woseni hōraleiteinépó. <sup>11</sup> Atétere betené atima kale kapala fotei mo nisiyóppóló, Kótóné doasi fotokęi dilikitere ala dotonaalopó. <sup>12</sup> Atétepa, dowi ala mo ekęle yóló duraalu, mo bete mole fo wosóló tuę tiki tirénire so whį fea só deraalopó.

#### *Talené ala tuąmó diriyóló betae yóló dere fo*

<sup>13</sup> Téptei, Talené ama hosaa mole norape-ó, betere dokę fea dąné diąmó kiswa muturaalu, Kótópaae mo kée du betere fota doni, mo wisirapóló kiswa mutapó. Ti noatepae, take kaae sale sukamótei dią Kótóné ama so whįpóló sókkó sóró kae beteró beterapó. Téturaalu, me dowi alatamo hoseké yaqsóró kale Dęi Kepe Wisinétei, dią tao sóró kae beteróo, diaaq mo fo bete wosóló kiswa tiróo, du betereteiné Kótóné dią aluyaqsró tao su beterapó. <sup>14</sup> Dią ai ala tuąmó beteróppóló, mió i wosetu betere fo wisinétei ą beterepaae ape yalepó. Atéro yale fota, hāle mei, dą tęteróló kaae tare Tale Yesu Kerisoné ama doasi ere dę tuąmó beteróppóló yalepó. <sup>15</sup> Térapa norape-ó, tuę tiki diriyóló bituraalu, dąné diąpaae yó male fo kólóné ó ašemó yaletei kiswa keteréni, mo wisiyóló wosóló tuęruraalu erótu betae.

<sup>16</sup> Dą tęteróló kaae tare Tale Yesu Kerisoró Aya Kótótamoné dąpaae yaala sókkó fu beterapó. Téturaalu, ama hamokoróló hāle tao sere alanétei, dą fomoné sukóló haepaae derepaqsóró, tuę tiki dirirateré ala mo ti eró tawóo, take nalo waaire alimó wisi ala tuąmó betaalopóló kiswa mutu, hosaa muni deyóló hąjné sukóló beteróppóló eróo dere alata, Talené amatei eróppóló yae. <sup>17</sup> Ti ai sekę tamoné dią ketekę bulóló fotokęratepa, wisi alaró wisi fotamo betere dokę fea yó tanóppóló yae.

### 3

#### *Pol-sépi atimamó momarae yale fo*

<sup>1</sup> Norape-ó, yalo kemeróturaalu dere fo diąpaae i dapa wosae. Dą diątamo bitu, Talené fo mo bete mulapóló, hāle betere so whįné wosóló mo hapale fakeraté fu yale kaae, dą i betere bemókéle ai alatóró du beteróppóló, dąpaae momarótu betae. <sup>2</sup> Téturaalu, dei tuę mulu dowi ala du betere whįrapené dąpaae me sekęi ala eraqsóró momatu betae. Ti noatepae, mepaae so whį tuę tiki tiró bitinipó. <sup>3</sup> Téptei, Talené ama du betere wisi ala hāle yó taru, dowi ala erótu betere sekéné dią doraqsóró, dią ama seséyóló fotokę bulaalopó. <sup>4</sup> Dą Talepaae tuę tiki tiró bitu, diąpaae erae dere fo diaaq wosóló mió erótu

betere kaae, nalokélé hãle deté fu betenérápóló kisipa mutapó. <sup>5</sup> Diiãq hosaa ó kisipa kae alapaae muaqsóró, Kótóné ama yaala sókó fóló mole tuãmótóró muluraalu, Yesu Kerisopaae wou betale sekçi ala ama beleté fu betale kaae, diaaokélé ai alatóró deté fu betepa, Talenétei bete mole ala i ape yóló, yó mótu beterópóló yae.

*Dekayóló hãle betaqse yóló dere ma fo*

<sup>6</sup> Norape-ó, Tale Yesu Kerisoné doimó ðané ðiãpaae i ala yae yóló i mulatere ape. ðané ðiãpaae yó mótu betale fotamo, mepaae Keriso norapené wosóló sya fóló eréni, deka yóló hãle betó mole whĩrapetamo touyóló bitini, atima kae beterópóló ðiã kae betae. <sup>7</sup> Ti noatepaae, ðané i du betere ala diaaã kolóló sũróló du betepa, ti ai ala doni, donorapóló diaaãtei ai tuẽre ape. Ti ðã ðiãtamo betale sukamó deka yóló hãle bitu, mepaae whĩrapené ðla hãle nukuani, dupuyóló nukua du betalepó. <sup>8</sup> Até yaletaita, ðané naaitere ðlamó ðiã sekeãyaqsóró, dikitamokélé ðtamokélé, ðané naaitere ðlamó kisipa mutu depe tukó wei ala du betalepó. <sup>9</sup> ðané até dua yaletaita, diaaã ðã taosóró matere ðla nenépateti, ðané dere ala diaaã kolóló sya fõpóló kisipa mutu yalepó. <sup>10</sup> Ti ðã ðiãtamo betale sukamó, ðiãpaae i ala yae yóló, etei dirii ma fo yalepó. “Mepaae whĩtamo kutó dini, deka yóló hãle betepa, ti atétere whĩmó naaitere ðlakó melaãse,” fo ai yale ape.

<sup>11</sup> Diãkó mepaae whĩrape kutó dini hãle bitutei, kutó ditu betere nisiyõpóló dakeró beterapó dere fo ðané wosalepó. <sup>12</sup> Atei kaae so whĩpaae ðã Tale Yesu Keriso tuãmó bitu, i ala yae yóló seĩ fo i dere ape. Hãle hõko betere ala taaróló, tamoyóló bitu, diaaã ðla nokole sũtóró kutókéle atéro diyae. <sup>13</sup> Térapa, mió ðiã depe tukó wei kutó ditu betere norape-ó, diaaã ai du betere ala wisi taaréni, ai alatóró yó tawae.

<sup>14</sup> Mepaae whĩ denétamo ðané i ašemó ere fo sya fóló erénitepata, ti atétere whĩné noa alakó déro kelaasepóló mo wisiyóló kaae tawae. Ti noatepaae, ama dere alamó ãtóró hale yõpólópa, ãtamo betãmó betere ala ó kotere alakélé ini, ã ama kae beterópóló ðiã kae betae. <sup>15</sup> Tétutei, ãpaae diaaã bóe whĩpaae eratere ala kaae ini, diaaã notóró beterópóló, ateri ala ekese yóló ãpaae dirii ma fotei yae.

*Mo kemerótu kãleó yale fo*

<sup>16</sup> Téró yãlo kemeróturaalu dere fo i ape. Betere dokõ fea diaaã noa alakó yaaitepa, ti hosaa muni deyóló dua betere bete Talené ðiãpaae eróturaalu, Tale ðiã featamo betãmó betó tawõpóló yae.

<sup>17</sup> Ita, Yãlo naasenétei aseãyóló ðiãpaae kãleó dere fota, ẽ Pol-né dapó. Yãlo be hulua dokõ feapaae faletua dere aseã diaaã kilituraalu, ita Pol-né naasené erapóló tuẽ muõpóló dapó. Itei kaae naase daapa kilitu, ẽtóró hĩtipóló kisipa yae.

<sup>18</sup> Térapa, ðané Tale Yesu Kerisoné ama hãle hamokoróló tao sere ala wisinaale ðiã featamo mulõpóló yae.

## 1 Timoti

<sup>1</sup> Ẹta ɗa aluyaqsóro tao sale Kótóro ɗa take mo wisiyóló betaaire bete Tale Yesu Kerisotamoné kale fo wisi erɗale fae yóló dotɗyale whi Pol-né i asɗ dere ape.

<sup>2</sup> Ti i dere fota, Yesu Kerisoné ala tuámó beterojóló, yalo deyojóló betero betere naale Timotipaae dapa, ɗané Aya Kótóro Tale Yesu Kerisotamo tuámó kaaróló wó tare hɗale hamokoróló eratere alakélé, kolené sukóló tao sere alakélé, hosaa muni deyojóló mo dua betere alakélé, yapaee erojóló yae.

### *Tukóló muló betere fo yó matere whirapené dere fo wosaqse yale fo*

<sup>3</sup> Ẹ Masedonia hae kwiapaae faairaalu, yapaee i ala yae yóló sɗtu betale fo kaae momó dapa wosae. Mepaae whirapené kapala fotei Kótóné fo i ape yóló yó mótu betereitei foné sóro sesé du betaasepóló, ya Epesus be taaróló feni, aimótóro betae dere fota hɗale meipó.

<sup>4</sup> Mepaae dolɗa fo ó noutererapené doi mole alarape wosaairaalu ketekɗe butu betaqsóro sesé du betaasepóló, dapó. Ai alarapenéta, Kótóné so whi mo betɗa kisipa muóló betereni, kae kae kisipa muóló betere ala kaarótu beterojóló. Atétere alané Kótóné erae dere ala erótumitei, mo kisipa tiki tiratere alané betɗa Kótóné kutó dirótu beterojóló. <sup>5</sup> Yalo yapaee i alarape yae yóló sɗe dere fota, noa ala yaasepóló dumipó. ɗa fea yaala sókó fole alatóróti du betaai dapó. Ti ai yaala sókó fole ala kaaratere beterape i ape. Hosaa tuámó me alatamo hosekényi, mo wisi alatóróti muóo, mepaae yale dowi alarape hɗakeamó yó melóló mo wisi kisipa betɗa muóo, tuɗe tiki tiratere alakélé tómó ini, mo ti tiróo, du betereiteini yaala sókó fole ala kaarótu beterojóló. <sup>6</sup> Mepaae whirapeta bete muleire fo wosaairaalu, i bete mole fo wisi taaróló ai fele ape. <sup>7</sup> Ti ai whirape atimata, Kótóné kale yóló muló betere fo yó matere whi betaaitapó du betereitei, atimané yó mótu betere foró ai fo betetamo atima wisiyóló tuɗe irumeitei, hɗale foné maaté mo diriyóló kisiparapó du beterojóló.

<sup>8</sup> Ti Kótóné yae yóló tukóló muló betere fo mepaae whiné mo donoyóló erótu betepa, ti doni mo wisirapó. <sup>9-11</sup> Ti Kótóné ama i ala yae yóló muló betere fota, mo donoyóló fole whirapené dosɗayójóló tukóló muló bitinitei, Kótóné yóló muló betere fo tukóló dowi alarape du betere whirapené dosɗayójóló tukóló muló betereitei ɗané kisiparapó. Ti ai whirapené du betere alarape i ape. Yaqse yóló muló betere fo tikitere alakélé, tɗeteróló kaae tare whirape aqomó bitini hɗratere alakélé kótó bitinipóló ama ala eraalo hɗtereteikélé, mo sonaalei dowi ala du betereiteikélé, wisi ala ini, dowi alatóro hɗale yó tareteikélé, kótóné fo wosetere alaró ɗapaae momatere alatamo initereteikélé, hae aya ó mo so whi dóló sukunatere alakélé sotamo, nópu nokole alakélé, so ó whi hamomatamotei nópu nokele alakélé, kutó diratere whi beteraai dotonóló duputere alakélé, kapala fo dere alakélé, me whipaae i ala eraalopó yólóteini mo erényi, dilikitere alakélé, mepaae kae kae dere alarapenékélé, Kótóné fo wisitamo bóe dóló só derótu betere ala mo dorapó. Mepaae whirapené yó mótu betere foró kale mió wosetu betere fo wisitamo betɗa alatóro epa mo wisirapó. Ti ai fota, mo wisi alamaaté erótu betere Kótóné ɗapaae naao wisiyóló kaae taru, so whipaae yó melale fae yalepó.

### *Talené Pol hamokoróló tao suraalu erale ala*

<sup>12</sup> Ẹ fotokɗo bulale seké ɗané Tale Yesu Kerisoné ama kutó dirótóro tawaalopóló kisipa mutu, ɗe fopeyóló sóro betero betereiteini, yalo mo kée du beterojóló. <sup>13</sup> Take ɗeta, Kótóné doi doróló faletere whi betóo, ama so whi dóló susupuratere alakélé yóo, hapale fopaae buóló hɗle fo dere whi betóo epatei, Talené kolené sukuturaalu ɗe tao salepó. Ti noatepaae, ɗe ɗapaae kisipa tiki tirényi yaleteni kóló kóló iru, ai alarape hɗoko du betalepó. <sup>14</sup> ɗa tɗeteróló kaae tare Talené hɗale hamokoróló tao sere ala wisinaale ɗapaae mo dekéro eró tawóo, ai alatamo touróturaalu Yesu Keriso tuámó kaayóló wou betere kisipa tiki tiratere alaró yaala sókó fu betere alatamokélé, ɗapaae eróo du betalepó.

<sup>15</sup> I fota, so whi feané wosóló mo bete mole fo dapóló tuɗe tiki tiraare fopa, wosae. Yesu Keriso i haepaae waletaita, dowi ala du betere so whi aluyaqsóro tao saai walepó. Yalo



du betale dowi alané mepaae so whjné du betale dowi ala t̄eteróló mo doasi dowi ala du betalepó. <sup>16</sup> Atéyale betené take ȳalo du betale dowi alamó Yesu Kerisoné ama ę kwia matere ala folo hapale ini, k̄olené sukuturaalu kaae taté fóló, nalo tao salepó. Ti até yale beteta, h̄ale meipó. Take nalo Talepaae tuę tiki tiróló, mo ti betó tawaaire bete saaire so whjné ępaae erale ala tuę muturaalu Taleta, atei kaae Tale beterapóló tuę muópoló eralepó. <sup>17</sup> Térapa, d̄a t̄eteróló kaae tare mo doasi topo whjta sukókéle ini yóo, whj betanékéle mo kilini yóo, iruraalu, mo ti h̄ale betó tare Kótó bet̄atóró beterapa, mo ama kae ere ala wisinaale eraté furaalu, ama doi doasi doi mulópoló yae. Mo kée! Téryópoló yae.

<sup>18</sup> Ȳalo hosaa mole naale Timoti-ó, Kótóné mepaae whjrapepaae yó matepa atimanémo, ȳa tuę muóló yale fo kaae mió ȳalokéle ȳapaae i ašemó dere fo wisiyóló dos̄ayóló kisiparu sya fae. Naaotamo ai fo wisiyóló sya fóló eró tapata, ti d̄ané bóe whjtamo bóe wisiyóló dóo, tuę tiki tiratere alakéle yó tawóo, naao tiki tūapaae me h̄asókó fole alakéle muni yóo, yaalo ai ape. <sup>19</sup> Mepaae whjrapeta, ai alarape sya fóló eréni, h̄oratereteiné kale w̄ei nuku fetée fóló dotu dere kaae, atimané tuę tiki tiraté fu betale alakéle haepaae derepelepó. <sup>20</sup> Atéyale whjrapekó whj tamo Haimeneasiró Aleksandatamo beterapó. Ai sek̄etamoné du betere alané Kótóné doi wisinaale doratere ala h̄ale deté fu betaqsóro, ȳalotei Satan-né naase tūapaae mulalepó. Ti atéyaleteita h̄ale meipó. Atimaamo sek̄ei ala suraalu, atimaamonétei yale alamó dapóló kisipa feteyóló, Kótópaae wópoló eralepó.

## 2

### *Talené doi sóro horatere ala etéro yóló yó male fo*

<sup>1-2</sup> I haemó betó mole so whj feamó momaróturaalu, t̄eteróló betere topo whjrapemókéle, atimané mepaae alarape t̄eteróló kaae tanópoló sóro betero betere whjrapemókéle momarótu betae. Atéro momaróturaalu, Kótópaae me alakó erae yóló wosetere fokéle yóo, mepaae so whj Kótóné tao s̄ópoló momaratere alakéle yóo, Talepaae mo kée dere fokéle yóo, du betaasepóló dapó. Ti noa ala yópoló dumipó. D̄a Kótóné mo ama kae betero betere so whj bituraalu, ama ala erótu betepa mepaae whjrapené bóe dóló sesétere ala yaqsóro, mo dua beterópoló momatu betae. <sup>3</sup> Ti atéro momatu betere alata doni, mo wisipa d̄a aluyaqsóro tao su betere Kótóné kolóló, donoi ala du beterapó kisipa mutapó. <sup>4-6</sup> Ti Kótóné amata, so whj feané mo fo bete wisiyóló tuępa, aluyaqsóro tao saai du betere ape. Ti noatepae, Kótóta bet̄atóró bituraalu, Kótóro so whjtamo tūamó betere whj Yesu Keriso ęta, mo whjtóró beterapó. So whj feané kilituraalu ita Kótónépó yópoló, kale tukóló mulale be d̄emótóro so whj fea sukóló aluyaqsóro tao suraalu, ama betere betené duputamoróló suk̄alepó. <sup>7</sup> Atére ala bete yó melópoló, Kótóné ę sóro betero beterapó. I du betere fota, kapala mei mo fo dapó. Juda fake mei, kae fake so whjpaae kale doasi topo whjné fo i ape yóló yó matere aposolo whj betóo, Kótóné kutó dirane fae yóló dotonatepa ama kutó diratere whj betóo, kale mo fo betekéle so whj feané wosóló kisipa tiki tirópoló yó matere whj betóo erópoló, Kótónétei ę sóro beteralepó.

<sup>8-10</sup> Ȳalo i dere ma fota, dīa whjrapené Talepaae momaturaalu, momatere bemómaaté ini, kae kae h̄oko tikimókéle du betae. Atéturaalu, fopaae buóló h̄ole sere ala ini, mo ama kae betero betere so whj bitu, naase horóló Talepaae momatu beterópoló dapó. I dere ma fo kaae dīa sorapepaaekéle dapa wosae. Dīa Tale aqmó sukóló bitu, ama doi hale sóro horóló momatu ai beterapa, diaaę tó tikimó deraai doasi *moniné* duputere kuti ó meleke ó au yaaire *kold kapané* aleale ęla ęla ó mepaae topo niki dokotere ęla ęlapaae doasi kisipa muaqsé. Dīa Kótóné fo wosetere sukamó ó momayaairaaalu, whjné au nópoló deratere kuti deréni, Talené ala sya fu betere sorapené kuti derótu dere kaae yóló deratepata, ti mo so whj feané kolóló mo donoi kuti deró beterapóló kisipa muaalopó. Diaaę tó tiki maaté aurai kisipa muni, tó tikiné dere wisi alané tiki tūapaaekéle aurótu betae. Ai ala epa Kótóné kilitu, kelaalo mo kok̄rapó yópoló yae.

<sup>11-12</sup> Diğtamo betó mole Keriso sorapené Talené ala tué yaai dere alata, ti kaae tare whi aomó sukóló hipa fi dua beterópóló yae. Mepaae sorapené whi yó matere ala ó whi teteróló kaae tateré ala ini yóo, whiné dere fokélé tikini yóo yóló, whirape aomó sukóló mo dua beterópóló yae. <sup>13</sup> Ti noa betené meipó. Folosóró Kótóné Adam-pi aleyóló nalo so Ipi alipakalepó. <sup>14</sup> Wuliné soró whıtamo dilikale sukamó whi Adam dilikinitei, kale so Ipi dilikipakalepó. Tétepa kale soné mo dere nisiyóló, wosóló sya feleteiné dowi ala ipakalepó. <sup>15</sup> Atépeitei, sorape atimata mo kiswa tiki tiratere ala yóo, yaala sókó fole alakélé yóo, ama mo kae beteró betere sorape bituraalu, mo donoi alakélé deté fu betóo iru, naale senaale deté fu betepakélé Talené atima aluyaqsóro tao saalopó.

### 3

#### *Teteróló kaae tare whi disiró dikon whirapetamomó dere fo*

<sup>1</sup> I dere fota, mo tué tiki tiróló betaaire fopa wosae. Mepaae whi detamo Kótóné so whi teteróló kaae tawaaire whi betaai kiswa mutupata, ti ai whiné mo kutó wisinaalepóló diyaai tué mutu dapó. <sup>2-3</sup> Kótóné so whi teteróló kaae tawaaire whi sóro beteraitepata, ti i alarape sya fóló du betere whi sóro beteranérapó. So whi feané keletómó me alakélé ini, mo wisiyóló dua betóo, betá sotóro dokóló betóo, topo doyóló keyaa fópóló, *wain* wéi mo dekéro nélitere whi betóo, mepaae ala yaairaaalu hapale ini, teteróló mo dua kiswa tekeyóló yóo, so whi feané kolóló wisi ala dere whi beterapó yópóló dua betóo, uké wale so whi wisiyóló dape sóro firatere whi betóo, Kótóné fo yó melaai fosó fosóre whi betóo, topo dotere wéi nóló keyaa fenitere whi betóo, fopaae buóló hõle sere ala hapale ini, mo dua naame yóló betere whi betóo, me whıtamo fonéitei u só derótu i só derótu yóló dokó dokó ini, mo dua betóo, *monimó* ekele yóló hosaa fake initere whi betóo epa, ti atére whi sóro beterae. <sup>4-5</sup> Atéro bituraalu, ama so naale senaale mo wisiyóló teteróló kaae tapa, naale senaalenékélé alimané dere fo wosóló mo dua bitu, ama alimané doi sóro horaaitere alamaaté du betepa, ti atei kaae whi mo sumó sóro beteranérapó. Mepaae whinétamó ama so naale senaale wisiyóló teteróló kaae tawaaire kiswa initepa, ti Kótóné so whikélé netéro wisiyóló kaae tawaaloé? <sup>6</sup> Teó wale Keriso whítei so whi kaae tanópóló sóro beteraqse. Ti noatepa meipó. Atei kaae whiné kaae taru a so whi teteróló kaae tare doasi whipóló, bopé faketu betepa, Kótóné fo tokótamo yóló Satan só deróló kwia materetei atétere whi akélé saqsóro dapó. Téyaqsóro, belapaae hãle betere so whıtamokélé mo dua bitu, wisi ala du betepa, ti ai whiné so whi kaae tanópóló sóro beterae. Ti noa ala yaqsóro dumipó. Ama yale dowi alamó, a haleturaalu Satané hemó daqsóro dapó. <sup>7-9</sup> *Dikon* whirape sóro beteraai depata, ti u kale whirape du betere kaae, atimané dere ala so whi feané kolóló i whıta mo wisirapó depa, ti ai whi *dikon* sóro beteranérapó. Kapala fo dekaaporóló ini yóo, topo dotere *wain* wéi dekéro nokole alakélé ini yóo, kapala mepaae whirape dilikóló *moni* sere ala ini yóo, hosaa tuamó me ala muni tué tiki tiróló bitu, take kinóló muale bete mole fo diriyóló yó tare whi sumó sóro beteranérapó. <sup>10</sup> Atéro sóro beteraai, ama dere alapi kãae kelerãlemótamo, ama ditere kutó ó dere ala hasókó fóló me dowi ala initepa, ti Kótóné ki diyópóló sóro beterae.

<sup>11</sup> Atére kaae, kale *dikon* whirapené somarapekélé mo so whiné kilituraalu ita, mo so wisipó yópóló yae. Atimané mepaae so whi eratere fo ini yóo, *wain* wéi mo dekéro néni mo tóróti nóo, fea ala duraalukélé hõko ini, mo wisiyóló yó tawóo, du betere so beterópóló yae.

<sup>12-13</sup> Diğnétamó whi betakó *dikon* sóro beteraai depa, ti so betatóro dokóo, ama naale senaalekélé, atamo betamó betere so whikélé, mo wisiyóló teteróló kaae tawóo epa, ti atei kaae whi sumó sóro beteranérapó. Ai sóro beteratere whirapené kutó mo wisiyóló dité fu betere kilituraalu, i whirapeta mo wisi ala du beterapóló doi sóro horateremó wikélé ini, halaatere ala mo ti fakeraté fóló asane furaalu, Yesu Kerisopaae kiswa tiró betere whirape betaalo ai ape.

<sup>14-15</sup> Eta felekemó diğ beterepaae waai kiswa mutupatei, e waaire tu mepaae alané sesépa, diğ fea hõko bitini, mo wisiyóló Kótóné naale senaaletóro beterópóló i asetu

betere ape. Kótóné so whị fea ti betạ bemó betere sụ ai betere ape. Atéró touróló betere so whịta, mo ti betó tare Kótóné kale mo fo wisi hẹle muaqsóró, be mo diriyóló daalópóló hulua elekéró iru elekétamo kaae, ai dere ape. <sup>16</sup> I dere bete mole fota, so whị feané mo diriyóló tuẹre fopa wosae. Kótóné ama mo doa ere ala wisinaale hẹle tómó mole kwia maaté dạné kisiparetei, kinóló mole bete turó netéró kisipa yaaloé?

Ti ẹ mo so whịné kolópóló mo whị tiki daayóló wóo,  
so whịné ẹ kilitu mo whịmaaté nisi yaqsóró,  
Kótótóró beterapó yópóló Dẹi Kepe Wisinétei eróo,  
*ensel-rapénékélé* ẹ mo kolóo,  
kae kae tiki daae mole so whịnékélé ẹ kisipa yópóló yó maté kweyóo,  
hae kwia feamó betóló fale so whịné ama dere fo wosóló kisipa tiki tiróo,  
Kótóné ama kae ere dẹ tuámó beteraai dapesó holóo, erapó.

## 4

*Timotipaae i ala yaeró yale ma fo*

<sup>1</sup> Kale Dẹi Kepe Wisiné hẹkeamó yó mótu betere fo i dapa wosae. Kemeyaaire sukamó mepaae so whịrape Kótópaae tuẹ tiki tiró betereitei taaróló, kapala dilikitere keperapené i fo yae yóló yó mótu betere whịrapené dere fo wosóló sya faalo ai ape. <sup>2</sup> Ai fo yó mótu betere whịrapeta, kapala fo bole whịrapetei, Talené fo yó matere whịrape aqrapó. Atéró yó mótu betere whịrapeta, atimané deté fu betere dowi alané haletere ala ó witere ala ini, atima hosaa mo tóruyóló hẹle ọla nisiró beterapó. <sup>3</sup> Atimané mo so whịpaae so dokotere alakélé yaqse yóo, mepaae nokole ọlakélé naqse yóo du beterapó. Ti ai naqse yóló sesétu betere ọlata, mo fo bete tuẹruraalu Kótópaae tuẹ tiki tiróló betere so whịné mo kée yóló nópóló Kótónétei ai ọla ọla aleyóló muló beterapó. <sup>4</sup> Ti noatepa meipó. Kótóné aleyóló muló betere ọla feata, dorapóló taae faréni, mo wisirapóló Talepaae mo kée yóló nenérápó. <sup>5</sup> Ti noatepa meipó. Kótóné fo dosayóló tuẹruraalu moma yó tareteiné fea ọla Talené wisiróló, ama kae tukóló muló beterapó.

<sup>6</sup> Ti yąta, tuẹ tiki tiraaire fo wisi mepaae whịrapené yó matepa wosóló, ai fo wisi tuámó doayalepó. Téyaleteiné yalo yąpaae kale yale forape Kereso no nerapené wosópóló yó mótu betepa, ti yą Yesu Kerisoné Kutó diratere whị wisi betaalo ai ape. <sup>7</sup> Térapa, Kótóné ala aluraairaaalu, mepaae bete munire kae kae doląa foró, so disirapené bete munire fotamo du betepa, mo nisiyóló sya faqse. Téni, Kótóné ala wisinaale betạ yą tuąpaae erópóló, naaotei fotokọ bulatere alatóró yó tawae. <sup>8</sup> Ti noatepae, hẹle tó tiki fotokọ buópóló deté fu betere alata, ti sawa hẹleke sukamómaaté yóló kemeyaalotei, Kótóné ama ere ala wisi yą tuámó moleteiné kae kae ala yą tuąpaae eratepa, ai eratere ala tuąpaaekélé, wisi alatóró erótu beterapó. Ti mió dą i haemó betere alimó mo ti betere bete sóró tawóo, take nalo waaire alimókélé wisi alatóró mupa kolóo yaalópó.

<sup>9</sup> Yalo yąpaae i dere fota, so whị feané wosóló mopóló tuẹ tiki tirópóló dapó. Take waaire alimó dạné mo wisi ala wisi kelaalópóló kisipa mutu, mo ti betó tare Kótópaae kisipa tiratapó. <sup>10</sup> Ti ąta, so whị fea aluyaqsóró tao saaire Kótó betereiteiné mo ąpaae tuẹ tiki tiró betere so whịrape betạ tao su beterapó. Atétu betere alamó tuẹ muturaalu, dą ketekẹ buóló depe tukó wei ala i du betere ape.

<sup>11</sup> Yalo i yó melale forape so whị feané wosóló deté fu beterópóló yó mótu betae. <sup>12</sup> Mepaae whịrapené yą teó kokopei whípóló kisipa mutu, naao yó mótu betere fo wosaalomeipóló faleyaqsóró, naao du betere fokélé, betere alakélé, yaala sókó fu betere alakélé, kisipa tiki tiró betere alakélé, me dowi alatamo hosekényi, mo kae betere ala Keriso so whị feané kolóló, mo wisirapóló naao du betere ala sya wóló du beterópóló yae. <sup>13</sup> Ẹ yą beterepaae waai teópatei, mepaae kae kae alarape fea naao taaróló, Kótóné asẹmó yóló muló betere fo betạ so whị feané wosópóló hẹkeamó dosayóo, so whị dekeyóló haepaae derepaqsóró ketekẹ bulatere fokélé yó melóo, Kótóné bete mole fo i ape yóló, yó matere alakélé taaréni mo yó tawae. <sup>14</sup> Atétu bitu, kale Keriso so whị tẹtéróló kaae tanópóló sóró betero betere whịrapené naao tikimó naase mulóló momarótu betepa,

Kótóné me whīpaae i fo yae depa yale sukamó, Dēi Kepe Wisiné wisi ɔla wisi yamó hāle melalepó.

<sup>15</sup> So whī feané naao ai du betere wisi ala wisi fakeraté fu betteretei kolóló, mo wisirapó yóppóló kisipa keteréni, ai alapaetóro ketekē buóló erótu betae. <sup>16</sup> Téturaalu, naao betere alaró yó mótu betere fotamo mo hotowayóló kaae taru, naao ai yó tare ala deokayóló taaréni, hāle yótóro tawae. Ai alatamo yó tapa, ti yākéle, naao yó mótu betere so whīkéle aluyaqsóro, tao saalopó.

## 5

*Whī disiraperó wulia sorapetamo, wae sóro kutó diratere whīrapekéle feapaae i ala yae yale fo*

<sup>1</sup> Yāta teó whīpa, ma fo duraalu mepaae whī disirape foné sóro deterainé ini, mo naao ayapaae dere ma fo kaae dua yae. <sup>2</sup> Teó kokopei whīrapepaaekélé, naao no apupaae eratere ala kaaetóro eróo, mepaae so disipaaekélé mo naao haepaae dere ala kaae eróo, teó seimale sorapepaaekélé, mo naao ne apupaae dere ala kaaetóro eróo duraalu, mo wisi kisipa betā muóló erótu betae.

<sup>3</sup> Naale senaale mei, mo doasi yāyātu betere wulia sorape keteréni mo wisiyóló tao sua yae. <sup>4</sup> Tétu betā wulia soné ama naale senaale ó ama naale senaalené deale naale senaale betepata, ti ai naale senaalené Kótóné ala eróturaalu, atimané hama alima kaae tatu yale kaae, atimané auma serekélé atéro kaae tapa, ti Kótóné mo wisirapó kisipa muaalopó. <sup>5</sup> Téretei, mepaae wulia so tao saaire so whī bitini, mo yāyātu bitutei Kótópaae tué tiki tiróló, take nalo betaaire alimó wisi ala wisi kelaalopóló kaae tawóló bitu, dilikitamokélé, dētamokélé, Kótópaae tao sae yóló moma yó tarapó. <sup>6</sup> Tétu betepatei, mepaae wulia so ama tó tikiné ekēlere alamaaté du betepata, ti ai so ā mo betepatei sukune whī aqrapó. <sup>7</sup> I ala yae yóló du betere forapekéle, mo so whī feané wosóló sya fópóló yae. Ti noa yóppóló dumipó. Mepaae Keriso so whīné wisi ala dumipóló eratere fo yaqsóro dapó. <sup>8</sup> Mepaae whīrapenétamo ama kili whī so tao sóro kaae tani yóo, ama soró naale senaale tamokélé wisiyóló kaae tani yóo depa, ti atétere whīné Kótópaae tué tiki tiró betere ala amatei faleyóló, i wisi ala inipóló dere fo yaosóro, mo whīrapené du betere alakélé tēteraasepóló dapó.

<sup>9</sup> Diā Keriso so whīné mepaae wulia betere sorape ɔla ɔla yāyātepa, tao saaire fo i dapa wosae. Diaaq mepaae wulia sorape tao saairaaalu, doi mole tikimó betā wulia so 60 ba fotamo kemenipa, ti kale sorapené doi mole tikimó touróló mulaqse. <sup>10</sup> Motamo ama oma aqmótóro bitu, wisi ala erótu betale doi mole so betepa, ti ai soné doi asēnérapó. Ti ai erótu betale wisi alarapeta etéropó. Naale senaale wisiyóló kaae taté fu betale alakélé, uké wale whīrape wisiyóló dape su betale alakélé, mepaae sorapené naale senaalené di dasutu dere kaae, Kótóné so whī tao sóro erótu betale wisi alakélé, mepaae kae kae sekētere so whī tao suayale alakélé, kae kae du betere wisi alatamo touróló du betepata, ti atei kaae wulia soné doi asēnérapó.

<sup>11</sup> Tétu, mepaae wulia betere teó sorapené doi mepaae doi mole wulia sorapetamo touróló mulaqse. Ti noa yaqsóro dumipó. Atima Yesu Kerisoné kutó diraalopóló yóló mulale fo tēteróló, nalomo whī kaetamo furaalu, tikaqsóro dapó. <sup>12</sup> Atéro whītamó furaalu, folosóro yóló mulale fo tikale betené dowi dupu saqsóropó. <sup>13</sup> Ti ai alamaaté meitei, atima kutókélé dini, deokayóló hāle bitu, mené bepe bitiré kotere alamaaté dua dapó. Atéro hōko bitiré kuturaalu, kutó ditere nisi yóppóló dere alakélé, mepaae so whī eratere fokélé, mo enénire fokélé hōko deté kutu beterapó. <sup>14</sup> Mepaae wulia betere teó sorapepaaekélé, ma fo i dapa wosae. Me whīné diā dokóló naale senaale deyóló diāné be ó nokole ɔla ó mepaae ɔlarapekéle wisiyóló kaae tapa, dāné bóe whī Satan-né dā Keriso fake so whī faleyóló só deraaire tū muaqsóro yae. <sup>15</sup> Mepaae wulia sorapeta, ti kale tū wisi taaróló Satan-né ala eraairaaalu, ai tū ai sya fele ape.

<sup>16</sup> Mepaae kisipa tiki tiró betere soné ama kekelé sotamo atima tuamó betepa, ti ai soné atei wulia so mo wisiyóló kaae tanérapó. Ti noayaqsóro meipó. Kale Keriso so whīrape

atima mepaae kekelé meire wulia sorape tao suraalu, kekelé betere wulia sorapetamo bipi yaqsóro, kekelé betó mole wulia sorapeta, ti atima kekelénétóro tao sua yópoló yae.

<sup>17</sup> Fo meta i ape. Kale Keriso so whi teteróló kaae tanópoló, sóro betero betere whirape atima Kótóné so whi mo wisiyóló dapesó fu betepata, ti atima doi mulatere ala mo ti tómo beleróló mo doa doi mulópoló yae. Atépatéi, mepaae teteróló kaae tare whirape atimané diyópoló tukóló muló betere kutóta, ti Kótóné fo yó mótu betere alaró Keriso whi keteké bulatere fotamo eró tare whirape, ti mo doa doi mulópoló hale sóro horótu betae. <sup>18</sup> Ti noatepae, i aseýóló muló betere fo tué muae. Kale *bulmakau* hupurapené whiti ne ó *bali* ne ke whiné nairetei sókó fópóló, tēiya tēiya duraalu mepaae ke naqsóropóló kulumu faaraqse. Ai dere fo kaae me i ape. Kutó diratere whiné ama diale kutómó dupu sópóló melae fo aseýóló muló beterao. <sup>19</sup> Tērapa, me fo i ape. Betā whiné duraalu, kale teteróló kaae tare whiné i dowi ala depa kelalepó, dere fo wosaqse. Motamo, tamo ó sore whiné kelalepó depa, ti ai kale dowi ala yale whi so whi feané keletómó foné sae. <sup>20</sup> Ti noa yópoló meipó. Mepaae whirapekélé ai dere ala kolóló wiyópolópó.

<sup>21</sup> Yalo i dosayale alarape yae yóló yapaae du betere fo hásókó feni, mo eró taruraalu naao hosaa mole so whipaaemo wisi ala eróo, mepaae so whipaae kae ala eróo yaqse. Tétu, mené dere fo bete wisinipatei taleturaalu, atimané take du betale alamó kisipa mutu, miókélé i ala mo du yalepóló tao sere ala ó só deratere ala momókó yaqse. Ti i dere fota, Kótóné kele tómkélé, Yesu Kerisoné kele tómkélé, ama kae sóro betero betere *ensel*-rapené kele tómkélé, yalo yapaae i ala mo yae yóló i mulatere ape.

<sup>22</sup> Mepaae whi Kótóné so whi teteróló kaae tanópoló sóro beteraai depata, ti hapale hqko sóro betereni, ama betere alapi kaae kolóló, sawa kaae taté fae. Tēralemó, ama dere alatamo mo wisipa, ti ama tikimó naase mulóló sóro beterae. Mepaae whirape dowi ala du betepa, naaotamo ai ala ekese yóló sesétere fo initepata, ti yakélé ai dowi ala kwia ai sere ape. Téyaqsóro, naao du betere wisi ala me dowi alatamo hosekényi, mo wisi alamaaté du betere whi betae.

<sup>23</sup> Tēruraalu, ya suka fea daló tare kae kae kisiró depe tuamó daale kisi betetamo wisiyópoló, mo wejimaaté néni *wain* wejikélé sawa tēti nukua yae.

<sup>24</sup> Mepaae so whi atimané hakeamó du betere dowi alata, so whi feané kolóló tuérapó. Atéreteiné ai du betere dowi alamó fo tokótamo yóló kwia saaire be de teópatei, atima só deró beterao, so whi feané kolóló tuérapó. Mepaae so whi atimané kinóló deté fu betere dowi ala take fo tokótamo yóló taletere sukamó hakearatepa kelaalopó. <sup>25</sup> Atétere kaae, mepaae hakeamó deté fu betere wisi alakélé, ti so whi feané kelerapó. Mepaae kikití deté fu betere wisi alarapekélé ti so whi feané keletómó hiranénipó.

## 6

<sup>1</sup> Kutó dirópoló wae sóro betero betere whirape feapaae dere fo i ape. Kótóné doiró dāné yó mótu betere fotamo mepaae so whiné faleýóló doka doka yaqsóro, ai whirape atima wae sóro dupuyale whi aqomó sukóló bitu, kutó mo wisiyóló diraté fu beterao yae. <sup>2</sup> Mepaae wae sale whi talerapeta, ti Keriso whirapepó. Ai whirapeta, kale wae sale whirape atimané nopóló kisipa muóló, atima aqomó betere hýyóló deka kutó dini, mo doa keteké buóló dirópoló yae. Ti noatepa meipó. Atima ai ditu betere kutómó botokotere qlata, ti Kótópaae kisipa tiki tiróló betere Keriso no apunétóro naalo ai ape. Tērapa, i yae yóló du betere fo yó móturaalu, mo dirii ma fo du betae.

### *Moni-mó hosaa muaqse yóló ere fo*

<sup>3</sup> Mepaae whirapenétamo kapala fotei Kótóné fo i ape yóló yó mótu betepata, ti ai whiné Tale Yesu Kerisoné yó matere fo wisiró Kótóné ala i ape yóló yó matere fotamo sya fumipó. Ti ai whiné ama dere alata, wisirapóló bopé faketu betereiné betā alakókélé mo kisipanipó. Ama nomarapetamo betā tué muóló bitini, mo sawa fomóteí doasi fo nisiyóló dóroi du betere alaró u teterótu i teterótu dere alatamo du betereiné ama kisipa tiki wisini, mo dorapó. <sup>4</sup> Atéturaalu, mepaae whiné dere ala kolóló ekélé até enée yóló dei kisipa mutereiteikélé, kae kae qlamó alale suraalu hqle sere alakélé, me whi dei



tuę muópoló kae kae eratere fokélé, me whiné me dowi ala depa kilinitei, yalemolópóló hāletei eratere fokélé, dua dapó. <sup>5</sup> Ti ai alarape du betere whırapeta, mo foné bete sawakélé atima tuámó muni, mo dowi kisipatóró muluraalu atimasisitei hōle fomaaté yó tarapó. Téturaalu, Kótóné ala erateretei doasi *moni* sere tu mole nisyóló du beteraó.

<sup>6</sup> Tépatēi, Kótóné ala erótu bitu mepaae ɔla ɔla mo dekeró saaitapóló kisipa muni, téti suraalu, ita Talené matere ɔla supóló supata, ti mo doasi ala ai ape. <sup>7</sup> Ti noatepae, ɔa haené depemó betero i haepaae wouraalu mo betā ɔlakélé tawóló wénitu dere kaae, ɔa i hae taaróló fukélé me ɔla tawóló faalomeipó. <sup>8</sup> Téyaalopa, ɔa mió bituraalukélé nokole ɔlaró deraaire kutitamo téti mupata, ti mo kée yóló wisi tuę muóló betenérápó. <sup>9</sup> Mepaae so whınétamo ę doasi *moni* sóró néli whı betenée yóló kisipa mutupata, ti dowi alamó dée nópóló su sere alané kisipa okokoróló ɔlisóró fulapó. Téturaalu, na hemó duku dere kaae dowi alané atima dóló sukunótua dapó. Atéro doasi *monimó* ekęle yóló néli whı betenée du betere alanétei kae kae hōko alaró dowi alatamo kaaróló, so whı doakale hapısa sélimó durupu dere kaae, dowi alané atima betere bete mo ti doróló só derótu beteraó. <sup>10</sup> Ti noatepae, kae kae du betere dowi alata, ti doasi *monikó* senée yóló ekęle du betere alané kaarótu beteraó. Mepaae so whı doasi *moni* saaitapóló ketekę buturaalu, Kótópaae kisipa tiki tiratere ala taaróló kópaae ai fu betere ape. Ti aita, atimané yale alanétei betere bete mo doróló dei fomaake kisipa mutu beteraó.

#### *Pol-né Timoti fotokɔ bulóturaalu yale fo*

<sup>11</sup> Kótóné ala erótu betere whı wisi-ó, ai du betere alarapené ya doraqsóró botokó fóló i alarape sya fu betae. Me dowi alakélé muni, mo donoyóló fole alakélé, Kótóné ala wisitóró eraté fu betere alakélé, tuę tiki tiróló bitu naao no netamo yaala sókó fu betere alakélé, me sekęi ala wapatei me ɔla meipóló fotokɔ buóló Kótóné alatóró eró taru, naameyóló mo dua betae. <sup>12</sup> Atéro Kótópaae kisipa tiki tiróló bitu, ama ala erótu betere mó bóe whiné ai wisi alatamo bóe dupata, ti fotokɔ buóló du betae. So whı feané keletómó naao duraalu, Kótópaae tuę tiki tiróló beteraó yale sukamó Kótóné, ya mo ti betere bete tuápaae bitı ape, yalepó. Téyalepa, ai ti betere bete mo diriyóló tao tapatei fóló, kemene fole kwiamó sókó faasepóló dapó. <sup>13-14</sup> Fea kae kae betere ɔlaró ere ɔlatamo betere bete mótu betere Kótóné kele tómókélé, Pontias Pailat betere felekemó halaainé daalu, mo donoi fomaaté yale sekę Yesu Kerisoné kele tómókélé, i ala yae yóló mulatere fo hāsókó fole ala ó dowi ala yalepóló só deratere alakélé ini, mo hotowayóló eraté fu betero, ɔa teteróló kaae tare Tale Yesu Keriso wale sukamó sókó faasepóló, yało yapaae mo dirii ma fo i yóló mulatere ape. <sup>15</sup> Tale waaire be ɔęta, mené ali tanitei, Kótóné ama tukóló muló betere be ɔmótóró waalopó. Fea ala feata, ti amatóró teteróló kaae taru, mo wisi alamaaté fānuraalu i haemó betó mole doasi topo whırapero mepaae ɔla ɔla teteróló kaae tare talerapetamo teteró betere Taleta ɔtórótípó. <sup>16</sup> A betā mo kaayólókélé ó kemekélé ini, mo ti betó tare Kótó beteraó. A ama kae ere ɔ tuámó betepa, mo whı betakélé, a betere felekepaae fenénipó. Mo whı betané kolókélé inireteiné miókélé a kelenénipó. Ai sekę ɔtóró dukiróló, mo doasi fotokɔ bole doi kemekélé ini, mo hāle muó taté fu beteroópoló yae. Mo kée! Térópoló yae.

<sup>17</sup> I haemó doasi *moni* tare néli whırapené i ala yópoló, ma fo i yóló mulatere ape. Atimané ai tare doasi *monimó* bopé faketuraalu, take nalo ai *moniné* atima tao saalopóló kisipa mutu betaqsóró yae. Ti noatepae, ai *monita*, ti muó tawaaire ɔlapakó kisipa tiki tiraalomeipó. ɔla ɔla fea mótu betere beteta, ti Kótótóró beteraó. Ai Kótóné hamokoróló ɔámó ɔla ɔla fea sımó mótu beteraó. Atéro matere ɔla ɔla suraalu, mo kée yóló ɔa hāné sukóló só tarapó. Tétu beterao, take nalo waaire alimó ɔpaae mo wisi ala eraalopóló kisipa mutu, ɔpaae betā kisipa tiki tiróló beteroópoló yae. <sup>18</sup> Atimapaee ɔıa doasi *moni* tare néli whı biture kaae, diaaɔ du betere wisi alamaaté ɔıa tuámó fānu néli whı beteroópoló yae. Atéro bitu, diaaɔ tare ɔla ɔla bukóló mepaae yaıare so whı mó hamokoróló hāle mótua yae. <sup>19</sup> Atétu betere alanétei, take waaire alimó mo diriyóló beteroópoló, doasi bete muaaire wisi wisi ɔla muté muté horaalo ai ape. Téyaalopa, atima mo ti betere bete mo diriyóló taru du beteroópoló, i ala yae yóló yó mótu betae.

<sup>20</sup> Timoti-ó, yá melale ọla wisi me alané ó me whịné doraqsórópa, hotowayóló kaae tawae. Me bete munire hẹle họko fotei, so whịné mo bete mole fo nisyópóló kisipa tiraaire fo depa, aita Kótóné bete mole fotamo bóe dilapa, kisipa keteróló sisópaae erae.

<sup>21</sup> Mepaae whịrapené ai fo mo dere nisyóló Kótópaae tuẹ tiki tiróló beteretei taaróló ai fele ape. Térapa, yálo mo hosaa mole no-ó, Talené hẹle hamokoróló tao sere ala yá tuamó muó tanópóló yae.

## 2 Timoti

<sup>1-2</sup> I dere asęta, Kótóné ama tuęre ala sya furaalu, dotonale *aposel* whį Pol-né dapó. Yąlo hosaa mole naale Timoti yą paae Aya Kótóró Tale Yesu Kerisotamo tuąmó kaaróló wou betere kọlené sukuturaalu hąle tao sere alakélé, hosaa muni deyóló mo dua betere alakélé, yą tuąmó muó tanópoló yae.

### *Talené fo aqmó sukóló bitu erótu betae ere fo*

<sup>3</sup> Yąlo ayarape deale whįrape me dowi ala ini, tuę wisi muluraalu, Kótóné ama ala eraté wale kaae, mió yąlokélé Yesu Keriso tuąmó mo ti betere bete mulapóló kisipa mutu, ę ama kutó i dirótu betere ape.

Tétu dętamokélé, dikitamokélé, yą kisipa keteréni, momatóró yó taruraalu, Talepaae mo kée dapó. <sup>4</sup> Naaó kelemó dorowou betere wole kaapemó kisipa mutu, ę hajné sukąai yą kęle wolée i du betere ape. <sup>5</sup> Yąlo tuę mutupa naao tuę tiki tiratere alata, tómó ini, folosóró naao ausere Lois-ró naao hae Yunis-tamo tuąmó iru yale kaae, mió yą tuąmókélé mo atérapóló kisipa mutapó. <sup>6</sup> Atérapa, naao tikimó yąlo naase mulale sukamó Kótóné yąpaae melale ala mo hąle muaqsórópa, si mi holópoló fįlitu dere kaae, mo doa ketekę buóló erótu betaasepóló, ma fo i dapa wosae. <sup>7</sup> Ti noatepae, Kótóné dą melale kepe beteta, wiratere kepe ménitei, dą mo halaaiyóló, yaala sókó fole ala yóo, dą tuąmó kae kae mole kisipa tiki hąsókó fóló dowi ala yaqsóró, mo wisiyóló tęteróló kaae tawóo yópoló, fotokọ bole kepe wisi melalepó.

<sup>8</sup> Térapa, so whį feané keletómó dą tęteróló kaae tare Talené ala etérópoló yó móturaalu, halainé erótu betae. Ama ala erótu betepa, *dipula* bemó betero betere whį ę kilitukélé hale yaęse. Téni, kale mió i wosetu betere fo wisi yó mótu betepa, ę su betere sekę kaae mené yąpaaekélé eratepa, belée tawae. Ti ai sere sekęta, Kótóné dąmopaae mótu betere fotokọ tuąmó betepa, ti sųmó belenérápó. <sup>9</sup> Ti ai sekéné amatei dą aluyaqsóró tao sóró ama kae betero betere so whį betero poló ą beterepaae ape yaleteita, ti dąné me wisi ala dere kolóló initei, Kótóné ama mo eraalopó yóló muló betere ala sya furaalu, hąle hamokoróló tao salepó. Dą atéro Yesu Keriso tuąmó betepa melale hąle hamokoróló tao sere alata, i haeró sątamo aleyaaiptei meló betero poló. <sup>10</sup> Ai alata, dą tao sere whį Yesu Keriso wale sukamó hąkeamó eratepa, so whį feané kelalepó. Ti ai sekénéta, sukutere ala ama sóró mo ti aluróo, mo ti betó tawaaire ala dę tuąmó mupa so whįné kolóo yópoló, mió i wosetere kisi fo wisi yó mótu betereine hąkearalepó. <sup>11</sup> Mió i wosetu betere kisi fo wisi kae kae be huluamó betó mole so whįné wosópoló Kótóné fo i ape yóló yó melóo, bete mole fokélé yó melóo yópoló, amatei ę dotęyaaairaaalu sóró beteralepó. <sup>12</sup> Atétu betere alamó ę sekę su betepatei, wiyóló haletere alakélé dumipó. Ti noatepae, ę tuę tiki tiróló betere sekęta, yąlo mo diriyóló tuęrapó. Atéru, mo hotowayóló kaae tawae yale ala mió i betere alimókélé amatei kaae taté fóló, take kemene fole sukamókélé ama mo sųmó kaae tanérápóló kisipa mutapó.

<sup>13</sup> Yąlo yó matepa wosale fo mo diriyóló tuę mulu, naao yó mótukélé ai fo kaaetóróti yó mótu betae. Atéro yó móturaalu, Yesu Keriso tuąmó bitu, kisipa tiki tiratere alakélé, yaala sókó fole alakélé, yó tawae. <sup>14</sup> Mené yąpaae wisiyóló kaae tawae yóló melale ęla wisi me ala yaqsóró dą tuąmó betere Dęi Kepe Wisiné yą fotokąratepa, mo hotowayóló kaae tawae.

<sup>15</sup> Esia hae kwiamó betó mole whįrape feané ę taaróló fupa, Fikelus-ró Hermosenes-tamokélé ę taaróló feletei naao ai tuęre ape.

<sup>16</sup> Onesiporus-ró ama be whįtamopaae Talené kọlené sukóló tao sere ala erópoló yae. Ti noatepae, ę *sein* képiné dokóló *dipula* bemó betepa kilitu, atima wiyóló hale ini, wisi ala eraté fu betepa, ę kisipa feléyóló betalepó. <sup>17</sup> ą Rom be huluapaae wóló, ę momó betero poló kelaai kikitu wikélé ó hókélé ini, mo ketekę buóló keketé kutu betero nalo ę kelalepó. <sup>18</sup> Take Tale waaire be dęmó ama kọlené sukóló tao saaire ala wisinaale ąpaae

erópóló yae. Dąmo Epesus bemó betepa, ama ę tao suraalu, kae kae ala eraletei naao ai tuęre ape.

## 2

<sup>1-2</sup> Térapa, Yąło naale-ó, Yesu Kerisoné hąle hamokoróló tao sere ala tuąmó fotokó buóló betae. Atéroó bitu, so whį feané keletómó yąło yó mótu betepa wosale fo naao mepaae mo wisi ala yó tare whįrapepaae i kale fo wisi mo wisiyóló kaae tawae yóló sóró beterae. Ti ai whįrapeta, hąle whįrape meitei, mo so whįpaae Kótóné fo yó melaa i mo sųre whįrapetóró sóró beterae. <sup>3</sup> Dąta, Yesu Kerisoné sóró beteroó betere diki tare whį wisirape sų betepa, sekeį ala wapakélé me ęla meipa, dąmo betąmó titiyóló bitu, hąle belée tawae. I haemó betó mole diki tare whįrapené dere ala tuę mue. <sup>4</sup> Atima tęteróló kaae tare whįné kisipa tiki feléraaire alatóró yó taru, mo so whįné kae kae du betere alatamo hosekéyóló dumipó. <sup>5</sup> Atétu dere kaae, mepaae whįrape sururu yóló furaalu, i yae yóló muló betere fo wisiyóló sya fenitepata, ti kale folosóró fole whįrapené derótua dere topo tao saalomeipó. <sup>6</sup> Kutó dituraalu, depe tukó wei ala du betere whįnéta, folosóró ęlumé dere ęla amapi senérapó. <sup>7</sup> Yąło i dere fo bete wosóló, noa fo betené dérópóló kisipa tekeyae. Atétepata, ti ai forapené bete Talené yąpaae yó melaalopó.

<sup>8</sup> Yąło i yó mótu betere kisi fo wisita, kale Depit-né deté wale whį Yesu Keriso sukóló momó kepaayóló betepapóló du betere fo mo diriyóló wosóló, kisipa mue. <sup>9</sup> Ai fo erótu beteremó, ę mo dowi ala yale whį kaae *sein* képiné dokóló *dipula* bitu, mo sekeį su betepapó. Téretei Kótóné fota *sein* képiné dokóló munipó. <sup>10</sup> Atérapa, Kótóné sorokó su yóló kae beteroó betere so whįrapeta, Yesu Kerisoné tao sóró mo ti betó tawaaire de tuąmó beteroópóló kisipa mutu, ę kae kae sekeį ala sótóró tarapó.

<sup>11</sup> I dere fota, mopóló kisipa tiraaire fopa wosae.

Dą ątamo sukutepa, ti dą momó kepaayóló ątamo betąmó betaalopó.

<sup>12</sup> Mió i betere alimó dąpaae sekeį ala wapakélé, hepée taae faróló fupa, ti take nalo waaire alimókélé, fea ala fea ama kaae tare kaae, dąkélé ątamo betąmó bitu, tęteróló kaae tawaalopó.

Dąnétamó ą tuęnipó depa, ti amakélé dąpaae diąkélé ą tuęnipó fo yaalo ai ape.

<sup>13</sup> Dąnétamó ama ala erótu betereitei hýyóló taalatepa, ti ama dąné dere kaae yaalomeitei, ama yó tare ala hąle yótóró tawaalopó.

Ti noatepae, ama ere ala amatei doróló me kae ala enénipó. Ama du betere ala wisitóró hąle yó tarapó.

*Kótóné ama kutó diratere whį wisipó yópóló kutó wisiyóló dirae ere fo*

<sup>14</sup> Kótóné fo wisi erótu betere so whįrapené kisipa keteraąsóró yó maté fu betae. Tétu, hąle mo sawa fomóte i doasi bete mole fo nisiyóló alale sóró u só derótu i só derótu yaąsóró, Kótóné keletómó mo dirii ma fo du betae. Ti noatepae, atei bete munire fo wosetere whįrapené kisipa tiki dorótu betepapó. <sup>15</sup> Naao Kótóné kutó ditu betereitei, hąko dirateremó haleyaąsóró, mo bete mole fo wisi donotóró yó mótu betae. Atétepata, Kótóné naao ai ditu betere kutó wisiyóló kaae kolóló mo whį wisipóló dukiratere fo yópóló, mo doa ketekę buóló erótu betae. <sup>16</sup> Kótó sisópaae eróló, hąle hąko forape wosaaitapóló faąse. Ti noatepata meipó. Atei fo du betere so whįta Kótó kisipa keteróló sisópaae mulóló mo ti aluraté faalo ai ape. <sup>17</sup> Ai whįrapené yó matere fota, dowi humu fakeyóló kęlaate furaalu, whįné tiki turó dorótu dere kaae, so whį feané kisipa tiki mo ti doraalo ai ape. <sup>18</sup> Ai fo yó mótu betere whįrapekó Haimeniasisró Piletus-tamo kale mo fo wisi taaróló ai fele ape. Ti atimaamoné etei fo du betepapó. Dą Keriso so whįta, take kepaayóló betereitei, momómo kae kepaayaalomeipó du betepapó. Atétere foné mepaae so whįné tuę tiki tiró betere ala mo dorótu betepapó. <sup>19</sup> Tétepatei, Kótóné mo ti muó tawaaire bete tukóló muló betere kapo fake tó móte i fo aseyóló muló betepapó.

“Talené ama naale senaaleta, ti amatóró tuęrapó.”  
Fo me i ape.

“Talené ama ala erótu betere so whi feata, ti ama so whiipa, dowi ala mo taaróló kae betae.”

<sup>20-21</sup> Betā néli whiné ama doakale tene be dolomó, *kold kaparó silpa kapatamoné* aleale wisi wisi ɔla muóo, mepaae mo ni fakeró haetamoné aleale ɔla ɔlakélé muóo, erapó. Atére ɔla ɔla mepaae mo wisi kutó maaté diyaairaalu bukóló kae mulóo, mepaae ɔla ɔla, ti hɔle hɔko kutó diyaai saaitapóló kae mulóo, dua dapó. Mepaae whi dené hɔle bete munire ala sisópaae mulóló, me alakélé munipa, ti mepaae kae kae wisi ala ai whiné sɔmó eranérápóló kisipa mutu, Talené taleyóló kae beteró beteratapó.

<sup>22</sup> Teó so whiné ekɛle yóló du betere dowi ala ɣapaaekélé eraɔsóró, mo hotowayóló kaae tawae. Atéró, Kótóné so whi atima hosaa tuámó mo wisi kisipa betā mulu, Talepaae momatu betere so whitamo ɣakélé betámó bitu, mo donoi alamaaté yó tawóo, tué tiki tiratere alakélé yóo, yaala sókó fóló hosaa muni deyóló dua betóo iru, ketekɛ buóló eraté fu betae. <sup>23</sup> Topo doyóló okokoi kisipa mole whirapené u só derótu i só derótu dere kaae momókó ɣaɔse. Ti noatepae, atétere alané hɔle sere ala kaarótu beteretei naao ai tuére ape. <sup>24</sup> Ti atei kaae ala Talené kutó diratere whiné dere ala meipa, mo ɣaɔse. Tényi, so whi featamo mo dua naameyóló bitu, Kótóné fo wisi betā yó melatere fosó fosóre whi betae. Menétamo ɣapaae dowi ala eratepa, ɣpaae kwia tokó melaai kisipa muni, mo donoi ala betā erótu betae. <sup>25</sup> Kótóné kutó diratere whirapetamo bóe du betere whirapepaae Kótóné fo wisi mo dua naameyóló yó mótu betae. Ti ai bóe du betere alata, hɔle meipó. Satan-né ama kisipa mole ala erópóló, atima ama hemó ai daló betere ape. Atérapa, ai yó matere fo wisi woseté furaalu, Kótóné atima kisipa tiki feterópóló dua yó mótu betae. <sup>26</sup> Atéró feteratepa, mo foné bete diriyóló tuéturaalu momómo kisipa wisi muóló, Satan-né hemó doló mualetei sokóló hɔle fópóló eraalopó.

### 3

#### *Kemeteré be dɛmó Kótó hɔróló bóe daaitere ala*

<sup>1-5</sup> I dere fo mo diriyóló wosae. Kemeyaaitere alimó mo dowi sekɛi ala wapa so whi feané i alarape du betaalo ai ape. Atimatei atima yaala sókó fole ala yóo, *monimó* ekɛle dere ala yóo, bopé fake dere ala yóo, amatei ɣ hale horatere ala yóo, dowi teka fo yóo, atimané hae aya aɔmó sukóló bitini yóo, mené wisi ala eratepatei mo kée dere fo ini yóo, Kótóné ama kae beteró betere so whi bitini yóo, mepaae so whipaae yaala sókó fole ala ini yóo, me whitamo hɔle saletei hapale kemeraaire tué muni, dowɔae fole ala yóo, eratere fo yóo, atimané ekɛlere ala tɛteréni yóo, kɔle dere alakélé ini, susupuratere alamaaté eróo, me whipaae wisi ala eraai tué muni yóo, mo no apu nisirutei eleké deyóló dóo, yaaitere ala kisipa tekeyóló ini hɔko yóo, mené kolóló dukirópóló nene dere ala yóo, tó tikiné yaaitere ala ekɛle yóló duraalu, Kótópaae yaala sókó fole ala ini yóo, atima Kótóné ala eratere whirape aɔrutei ai ala eraaire fotokɔ meitepa, atimanétei hɔyóló taaralepó. Atei ala du betere so whitamo fulumu yóló bitini tika kae betae.

<sup>6</sup> Ai ala du betere whirapené wisi ala yaai tué munire sorapené bepaae kikiti dua sókó fóló kale sorapené kisipa tiki doróló i ala yae yóló yó mótu beterapó. Ti ai sorape atima du betere dowi alané atima só deróló atimané kisipa tikikélé beséné ni upaae só fua ipaae só wua dere kaae, kae kae dowi ala yaai ekɛle yóló du beterapó. <sup>7</sup> Atimané kale fo wisi saalopóló su betepatei mo foné bete wisiyóló kisipa mutumipó. <sup>8</sup> Take Moses-né Kótóné fo i ape yóló yó mótu betepatei, Janes-ró Jamperes-tamoné ai fotamo bóe du bitu yale kaae, ai whirapénékélé mo fotamo bóe du bitu, dowi ala yaaire kisipatóró ɣanuraalu, Talepaae tué tiki tiró betaaire ala sɔnipa, Kótóné atima taaralepó. <sup>9</sup> Kale u whi tamopaae yale kaae, ai whirapené hɔko ala du betere bete so whi feané kolópóló hɔkearatepa ɣlo sukamó deté fu betaalomeipó.

#### *Pol-né Timotipaae i ala yae yóló ketekɛ bulale fo*

<sup>10-11</sup> Tépatei, ɣalo yó mótu betere fokélé, ɛ betere alakélé, ɣalo yaai tué mutere alakélé, kisipa tiki tiró betere alakélé, sekɛ beleté fu betere alakélé, yaala sókó fole alakélé, sekɛi



ala wapatei hepée taae faróló hãle yó tare alakélé, susupui ala erótu betepakélé, kae kae su betere sekçi alakélé, ę Antiok beró Ikoniam betamomó betepakélé, Listra bemó betepakélé, ępaae kae kae susupui ala erótu betaleteti, fea naao ai tuęre ape. Ai alarapené ę só deraşóró Talené ę tao salepó. <sup>12</sup> I fota mo dapó. Mepaae whı detamo Yesu Keriso tuamó bitu, Kótóné ala eraai kisipa muóló erótu betepatei mo whırapené atimapaee sekçi ala erótu betaalopó. <sup>13</sup> Ai ala erótu betere whıraperó mepaae wisi ala du betere nisi dere whırapetamo atimatei dilikitu yale kaae, atimané mo so whıkéle dilikitu beterapó. Atimané atéro du betere dowi ala mo ti faketuraalu, atima mo doraalopó. <sup>14-15</sup> Atimata ai ala du betepatei, yaıta kaepa, yaıpaae ai fo yó melale so whırape naao tuęru atimané yó melale fo tuętóró yó tawae. Kótóné mo ama kae aseyóló muló betere fota, yaı mo ketemó bitu woseté waleteti naao mo tuęrapó. Ti yaı Yesu Kerisopaae kisipa tiki tiraté fu betereteiné aluyaşóró ai fonéteı mo tao saaire bete wisiyóló tuę yópóló, yó melanérapó. <sup>16</sup> Kótóné ašemó yóló muló betere fo feata, ama bole fomo sókó faraleteiné eró beterapó. Ti aita noa ala yópóló meipó. Kótóné ala eratere whıné kae kae wisi ala erótu beterópóló kisipa mutu, yóló muló beterapó. <sup>17</sup> Tétu, ai fonéteı mo so whıpaae yó matere ala yóo, dowi ala depa foné sere ala yóo, me hoko ala depa donorateı ala yóo, Kótóné ama donoi alamaaté mo şumó wisiyóló eraté fío enérapó.

#### 4

<sup>1</sup> Kótóné kele tómókélé, daı betere so whıró sukãle so whıtamo fo tokótamo yóló tale yaaire whı Yesu Kerisoné kele tómókélé, ę waaire be deıró ama teıteróló betere alatomomó tuę muturaalu, yaılo yaıpaae i ala yae yóló dirii fo i dere ape. Kale fo wisinaaleta so whı feané wosópóló i ape yóló yó mótu betae. <sup>2</sup> Ai fo yó melaai tukóló muló betere be demókélé, ó mo hãle be demókélé, naao yó melaaire fo ali ali yaşóró taleyóló kisipa muóló betae. Atétu, mepaae whırapené haşókó fupa donorateı alakélé yóo, me dowi ala depa taalae yóló, foné sóró ketekę bulatere foteı yóo du betae. Atéro yó matere fo wisiyóló sya fenitepa, foné sóró hapale só deréni, dua kaae taté fu bitu, kale bete mole fo betã mo hotowayóló yó mótu betae. <sup>3</sup> Ti noatepae, mepaae whıné kale mo bete mole fo wisi yó mótu betepatei, so whıné wosetere hıraaire ali waalo ai ape. Ai fo wisi wosetere hıróló, atimané yaai kisipa mole ala sya furaalu, diãné yó mótu betere fo wosaalo hıróló atima woséliné ekęle yóló wosetu betere fo wosaaitapóló, atei kaae fo yó matere whırapepaae ape depa, atima fea wóló touraalopó. <sup>4</sup> Ti mo bete mole fo wisi atima wosetere hıróló sisópaae eróló, bete munire dolãa fo wosaairaaı ekęle yaalopó. <sup>5</sup> Ai alata mo du betaaloteı, yaıpaae kae kae ala wapa, furu furu ini, kisipa diri iruraalu halaıyóló betae. Mepaae sekçi ala wapakélé belée taruraalu, kale mió wosetere fo wisi betã yó mótu bitu, Kótóné yaıpaae erae yóló muló betere ala fea taaréni eró tawae.

<sup>6</sup> Ti noatepae, mo so whıné Talepaae momaturaalu, kale wain weı momatere kapo fake tómó sunée derótu dere kaae, yaılo betere bete mió i kemeratere ape. Ti ę i hae taaróló faaire be deı mió i sókó waaitere ape. Kale bóe dale alakélé yaılo mo wisiyóló dóo, sururu yóló fóló sókó fıpóló muló betere daılemó sókó fıo, Yesu Kerisopaae tuę tiki tiratere alakélé hãle yó tawóo yalepó. <sup>7-8</sup> Téyaleteiné mió yaılo doımó muló betere topo tao mulapó. Ti aita hãle topo tao meiteı, daı feané yale alamó fo tokótamo yóló mo donotóró taletere Talené ita, mo donoi ala du betere whı i ape yóló melaaire topo taopó. Ti aita, yaılomaaté saalomeiteı, Tale waaire be deı sókó wópóló kaae taté fu betale so whı feané saalopó.

#### *Pol-né Timotipaae hapale ape yale fo*

<sup>9-12</sup> Fo me i ape. Yaı ę beterepaae hapale waasepólópó. Ti noatepae, Demas ę i haemó du betere alamó hosaa muturaalu, ę taaróló Tesalonaıka bepaae ai fele ape. Tétu, Kresens-kélé Kalesia bepaae fıo, Taitus-kélé Dalmesia bepaae fıo depa, Luk betã ętamo i betere ape. Ti Mark ęta, ę Talené kutó diratempa tao su betere whı wisipa, yaı wou ę dapesó ape. Tikikas ęta Epesus bepaae fıpóló, yaılo dotęyalepó. <sup>13</sup> Tétu, yaılo bukutere kuti Troas bemó yaılo no Karpus-tamo mupa walepa, yaı wou sóró ape. Yaılo bopeyóló mulale aşetere

sókurape sóró wou, kale hupu sekañé aleale asẹtere sókurapekélé ai mulapa, taaróló wéni, mo sóró ape.

<sup>14</sup> Kapa diriné ọla ọla aletu betere whị Aleksandané doasi bóe dóló ẹpaae sekei ala eralepó. Atéyale kwiata, ẹpaae Talenétei tokọ melaalopó. <sup>15</sup> Ai sekéné ẹané yó mótu betere fotamo doasi bóe dalepa, yẹtamokélé bóe dóló me dowi ala eraşsóró mo hotowayóló kae tawae.

<sup>16</sup> Ẹtamo fo tokótamo yóló só deraai kaae sóró taleyale sukamó me whịné ẹ tao sere fo yaai ani, atima feané ẹ taaróló felepó. Atimané atei ala yale kwia Talené alurópóló yae. <sup>17</sup> Tépatéi, Tale ẹtamo betámó daalu fotokọ şumó bulaleteita, kale fo wisi yalo mo diriyóló eratepa Juda fake mei, kae fake so whị feané wosópóló eralepó. Téteremó, atimané ẹ mo felekemó dóló aluraletéi, Talené tao salepó. <sup>18</sup> Mepaae whịrapené kae kae dowi ala ẹpaae eraşsóró, Talené ẹ tao sóró ama tẹteróló betere hepen bemó ere ala wisi tuamó beterópóló, mo wisiyóló dapesó fóló beteraalopó. Ama doi betẹ mo doasi doi muó taté fópóló yae. Mo kée! Téyópóló yae.

*Mo kemerótu kọléo yale fo*

<sup>19</sup> Prisila-ró oma Akuila-tamopaaekélé, Onesiporus-ró ama kekelé so whịtamopaaekélé kọléo yae. <sup>20</sup> Erastus Korin bemó betóo, Tropimus ẹ Miletus bemó heponé sukóló muóo epa taaróló walepó. <sup>21</sup> Yẹta, sosóli ali waaipatei, ipaae hapale waasepóló dapó. Yupulus-nékélé, Pudens-nékélé, Linus-nékélé, Klodianékélé, mepaae Keriso norape feanékélé, yẹpaae kọléo dapó.

<sup>22</sup> Térapa, Tale naao kepe bete tuamó bitu, ama hẹle hamokoróló tao sere ala yẹ tuamó şurópóló yae.

## Taitus

<sup>1</sup> Ẹ Kótóné kutó diratere whị bitu, Yesu Kerisoné dotẹyale *aposel* whị Pol-né dapó. Atéro dotẹyaleteita hẹle mei, Kótóné ama sorokó su yóló betero betere so whịné Talepaae tuẹ tiki tiróo, kale bete mole fo tuẹ yóo, yópóló ẹ dotẹyalepó. Ai bete mole mo fo wisi diriyóló kisiparu, tuẹ tiki tiróló Talené ala eraté fu betera. <sup>2</sup> Ti tuẹ tiki tiratere alaró mo bete mole fo diriyóló kisipare alatamota, take nalopaae mo wisi ala tuámó betaalopóló, mutere tuẹ tó mó belera. Ti ai alata, kapala fo mo sawakélé eneitere Kótóné sọró haetamo kaaraai teópa, mo taketitei yóló munélipakalepó. <sup>3</sup> Dá aluyaşóró tao su betere Kótóné ama fo wisi ẹpaae mo wisiyóló kaae taru, so whịpaae yó male fae depa, yalo yó maleteiné Kótóné ama mo eraalopóló tukóló muló betere be demótóró ama yóló mulale fo hẹkearalepó.

<sup>4</sup> Taitus-ó, yalo i dere aşeta, damo wusuró mo betẹ fotóró wosóló Talepaae tuẹ tiki tiró betere alakélé betẹ ala ereteiné yá yalo hosaa mo turó mole naalepa i dere ape. Dạné aya Kótóró dá tao sóró wisiró betere whị Yesu Kerisotamoné hamokoróló tao sere alaró hosaa muni deóló dua betere alatamo yá tuapaae erópóló yae.

### *Atimané diyaaai yale kutórape kemerópóló Tatus Krit-mó beterafe fo*

<sup>5</sup> Ẹ faairaalu, yá wẹniné bopéro daaló betere hae Krit-mó betero fele bete i ape. Mepaae diyóló kemeréni, kwia mupa taarale kutórape naao donoróló diyóló kemeróo, ai hae kwiamó tẹ mole be huluamó betere Keriso so whị tẹteróló kaae tawaaire whị disirape sóró beterafe kweyóo, yópóló taaróló felepó. <sup>6</sup> So whị tẹteróló kaae tawaaire whị disi sóró beterafe, i ala ere whị sóró beterafe. Me dowi ala yalepóló só derénitere whị betóo, sokélé mo betatóró dokóo, ama naale senaalekélé Talepaae tuẹ tiki tiró betóo, mepaae so whịné ama naale senaale hama alima aqmó bitini dowaae fóló, atimané tó tiki felé yaaire ala du betepa, só deratere fo ini yóo, dere whị sóró beterafe. <sup>7</sup> Atéro beterafe whịta, Kótóné ama dirae yale kutó tẹteróló kaae tareteiné mepaae whịné me dowi ala yalepóló só deratere fo ó mepaae whịné dere fo woseni dowaae furaalu, ama kisipa mole alatóró sya fole whị ó hapale fopaae butere whị ó wain wẹi mo dekéro nokole whị ó hapale fopaae buturaalu hẹle sere whị ó doasi *moni* saai ekẹleru, kapala ala du betepa, ti atẹtere whị beteranénipó. <sup>8</sup> Ai dosayale alarape ini, uké whị wisiyóló dape sóo, wisi ala maaté yaai ekẹle yóo, ama tikiné ekẹlere ala ini, ẹ amatei tẹteróló kaae tawóo, ama dere ala fea mo donotóró yóo, Talené ama ala erópóló, kae betero betere whị betóo, yaaitere alarape taleyóló mo bete mole alatóró yó tare whị betóo epa, ti so whị tẹteróló kaae tanópóló, sóró beterafe. <sup>9</sup> Térapa, kale bete mole mo fo mené yapaae yó melaletai diriyóló tuẹru, mepaae so whị ketekẹ bulóo, ai fotamo bóe du betere so whị donoróo, enére whítóró sóró beterafe.

<sup>10</sup> Ti hẹle hẹko whị sóró beterafe dere fota, ti i betené dapó. Kale mo fo wisitamo bóe du betere whịrapekélé, bete muni hẹle hẹko fo du betere whịrapekélé, kapala fo yóló so whị dilikitu betere whịrapekélé fea betó mole tuámó tiki sekaş tika du betere whịrape mo dekéro betó moleteiné dapó. <sup>11</sup> Atimané du betere alata, enénire fotei ai yó mótu betere ape. Aita hẹle dumi, kapala so whị dilikóló *moni* saai du betera. Atéro yó mótu betere foné betẹ whịné ama soró naale senaaletamokélé, ama fake whịkélé, atima fea betẹ be dolomó betó moletei ai dorótu betere ape. Atétu betere ala momó kae yaşóró, mo taalae yóló foné sae. <sup>12</sup> Ti ai Krit haemó betó mole whịrape atimané fo eratere kóló whị betané i fo erapó. “Wẹniné bopéro daaló betere Kiriti haemó betó mole so whị fea kapala fo buóo, hupu haşné dere kaae, dowi ala hẹkeamó hẹko yóo, dekayóló bitu ọla maaté dekéro naai ekẹle yóo, du betera,” <sup>13-14</sup> Atimané fo eratere kóló whịné i alarape du betepa kelalepó dere fota ti mo dapó. Térapa, Taitus-ó, naao tẹteróló kaae tare so whị atimané tuẹ tiki mo diriyóló tirópóló, Juda fake so whịné dolşaa foró kale mo bete mole fo hýrale whịrapené i ala yae dere fotamo wosaşóró, mo deteraa yóló atima foné

sóro ma yae. <sup>15</sup> Mepaae wisi tuétóro mole whi atimané dere alaró dere fotamokélé, mo wisiyóló du beterapó. Téretei, mepaae whi tué tiki tiró bitiniru, atimané hosaa tuámó dowi kisipa mupa, ti ama dere foró dere alatomokélé wisini, mo turó dorapó. Ti i dere fota, mo dapó. Atimané tué tikiró hosaa tuámó mole alatomota, wuliné api fulukó fóló ɔla wisi dorótu dere kaae, dowi alané atima mo ti doró beterapó. <sup>16</sup> Ti Kótó tuérapó du betepatei, atimané dere alané ti Kótó tuénipóló hakeamó yó matapó. Atima mo sonaalei ala du betere so whi betóo, dere fokélé woseni, tikóo du bitu, wisi ala yaaire mo sunipó.

## 2

### *Sere otere ó teó so whipaae Talené bete mole fo etéro yó manérapóló ere fo*

<sup>1</sup> Naa fo yó móturaalu, kae kae fotamo touróló yó meni, Kótóné mo bete mole fotóro erótu betae. <sup>2</sup> Atéro yó móturaalu, mepaae hãle Keriso maaté betere whi disirape atimané dere ala sawa tétitóro yóo, nokole ɔlakélé kisipa tekeyóló tétitóro nóo, so whiné atima dere ala kilituraalu, mo donoi ala dapóló doi mulóo, atimané mepaae ala yaai fopaae hapale buni, hotowaró kaae taru, tué tekeyóló yóo, Talepaae tué tiki tiratere alakélé, yaala sókó fole alakélé, Talené ala taaréni, hãle yó tare alakélé mo diriýóló kisiparu, erótu betere whitóro beterópóló, ma fo yae.

<sup>3</sup> Até dere kaae, so disirapepaaekélé, atimané dere ala Talené so whiné dere alatóro du beterópóló yae. Téturaalu, so whi eratere fo ó wain wéi dekéro naai ekéle ini, mo wisi fo maaté yó mótu beterópóló ma yae. <sup>4</sup> Téturaalu, ai so disirapenémo mepaae teó sorape atimané whiró naale senaaletamopaae yaala sókó fole ala du beterópóló, etéro yae yóló yó manérapó. <sup>5</sup> Atimané me ala yaai fopaae butere ala hapale ini, hotowaró kaae taru, tué tekeyóló mo wisi alatóro yóo, bemó ɔla bilitere alakélé, naale senaale kaae tatere alakélé, be kaae tatere alakélé, mo kelaalo kokoi alaró hosaa tuámó me kisipa muni, mo wisi kisipa betã muóló, atimané whi aomó beterópóló ma fo yae. Ama fo yae deretei hãle meipó. Atimané du betere ala mepaae so whiné kilituraalu, Kótóné fo bete muni nisiýóló doka doka yóló faleyaosóro dapó.

<sup>6</sup> Whi disiró so disitamopaae yale fo kaae, teó whipaaekélé atimané mepaae ala yaai tué tekeyóló hotowaró yópóló, ma fo yae. <sup>7</sup> Naa du betere wisi ala so whiné kolóló, atimané tokóló yópóló, yó mótu folosóro naapi yae. Atéro, naa yó matere fomo kae yóo, dere alakélé kae yóo ini, mo betã alatóro erópóló yae. Téturaalu, i ala tómó mole ala kaae aoréni, mo bete mole alapóló tué muóló yó mótu betae. <sup>8</sup> Atétepa, ti naa yó matere fo atimané wosaalomeipóló, mené só deratere ala enénipó. Ti noa yaosóro du meipó. Yãtamo bóe du betere whirapené dã hãsókó fole ala initepa kilitu, atimané yale fomó atimatei hale yópóló dapó.

<sup>9-10</sup> Atéturaalu, wae sóro kutó diratere so whirapepaaekélé atima teteróló kaae tare whi aomó bitu, atimané tué tiki felé yópóló kutó wisiyóló dirae yóló ma fo du betae. Kutó diratere whirapené atima teteróló kaae tare whiné dere fo woseni dowãae fío, atimané mepaae ɔla ɔlakélé ɔlémi sóo yaosóro yae. Aténi, atima teteróló kaae tare whirapené me ɔla ɔlémi nokole ala ini yóo, erae dere alakélé mo wisiyóló eróo depa kilituraalu, kutó diratere whi wisipóló tué muaalopó. Atéro atimané mepaae alarape duraalu, i dere ma fo sya fóló eratepa, ama fo woseturaalu, ama fo wisita mo bete mulapóló, Tale dukirópóló dapó.

<sup>11</sup> Ti noatepae, so whi aluyaosóro Kótóné ama hamokoróló tao sere ala mió i alimó betere so whi feané kolópóló hãkearó beterapó. <sup>12</sup> Kótó bitini nisi yóló du betere alaró i haemó ekéleyóló du betere alatamo yae yóló setepa, ai ala mo yaalo meipó yóo, mió i betere alimó mepaae ala yaai kisipa tekeyóló yóo, mepaae dere alakélé mo donotóro yóo, Kótóné ama ala hãle eró tawóo yópóló, ai fo wisinétei dãpaae yó mótu beterapó. <sup>13</sup> Dã noa wisi ala kelaai hãkesetamo kaae tawóló betere? Dã tao sere whi Yesu Keriso ãta, dã teteróló kaae tare doasi Kótó beterapóló, ama kae ere dẽ wisinaaletamo wale ala kelaairaaalu, dã hãtamo kaae tawóló i betere ape. <sup>14</sup> Dã dowi alané dokóló muló betepa, ai sekéné ama betere betené dã dupuróló ã sukãleteita, hãle meipó. Dã dowi ala mo

sawakélé muni, mo ama so whítóro bitu, mo wisi alamaaté ekęle yóló deté fu beterópóló, erapó.

<sup>15</sup> Atérapa, ai dosąayale alarapetamo naao yó mótu betepa, ti mo wisirapó. So whjné mepaae hoko alarape taalae yóló foné sóo, du betere wisi ala taaréni ketekę bulóo yae. Ti yaąa, Talenétei ama ala erópóló, sóró beteró beterapa, mepaae so whjné ya belei aleróló só deratepa, ai dere fo woseni, ai bete mole fo yó matere ala betą du betae.

### 3

#### *Mo wisi ala betą erótu betae ere fo*

<sup>1-2</sup> So whj tęteróló kaae tare *Gavman* whjrapero mepaae ala kaae tanópóló sóró beteró betere whjrapetamo aomó betae yóló Kótóné so whjpaee ma fo yae.

Atéturaalu, atima kale tęteróló kaae tare whjrapené yae dere ala sya fóló eróo, mepaae wisi ala ketekę buóo, me whj eratere fokélé ini yóo, mepaae so whjamo naameyóló mo dua betóo, me whj hamomané kisipa seķę yaosóro dere ala kisipa tekeyóló yóo, bopé fake ini, deróló dua betóo erópóló ma fo du betae.

<sup>3</sup> Take betale alimó dąkélé kisipa okoko yóló hoko bitu, ai fo wisi wosóló aomó bitini, dowaae fóló du betale alané dą dilikitu betalepó. Atétepa, dąné tó tikiné ekęle du betale alaró kae kae du betale feléi alatamoné dą dokóló wae sóró kutó diratere whj beteró beterepó. Dąné no nené dere ala kilitu, dąkélé ai ala enée yóló dei kisipa muturaalu, dąné atima hóróo, atimanékélé dą hóróo, deté fu betalepó. <sup>4</sup> Tépateti, dą tęteróló kaae tare Kótóné ama ere wisi alaró yaala sókó fole alatamo hąkearale sukamótóro, dą aluyaosóro ama tao salepó. <sup>5</sup> Ti ama dą tao saleteita, dąné me donoi ala depa kolóló initei, ą kolené sukutu tao sere bete bitu, tao salepó. Téturaalu, Talené ama fokóló dą ama naale senaale deyóló beteróo, Dęi Kepe Wisiné kisi whj aleróló beteróo erapó. <sup>6</sup> Talené ai Dęi Kepe Wisita, dą so whj fea tao sere whj Yesu Keriso tuámó betepa, Talené dąpaae mo turó suniyalepó. <sup>7</sup> Atére alata, Talené ama hamokoróló tao sóró, mo donoi so whjpó ereteiné dą ai mo ti betere bete sóró taru, ama wisi wisi ala Yesumó matere kaaetóro dąmókélé matepa saalopóló hajtamo kaae taté fu beterópóló erapó. <sup>8</sup> Ai fota, mo bete mulapóló tuę tiki tiraaire fopa, mió Kótópaae tuę tiki tiró betere so whjkélé ketekę buóló mo wisi alatóro du beterópóló, ai fo naao mo diriyóló tuęru, donotóro yó mótu betepa, mo wisirapó. Ti ai dosąaté wale alarape feata, wisi alatóro ereteiné so whj fea tao sóró wisiranerapó.

<sup>9</sup> Tépateti, kisipa okokoi whjrapené dóroi duraalu hąle hoko dere fokélé, dą deyaairaaalu deté wale noutererape dosąaté wou betale alakélé, Moses-né yóló muló betere fomó alale sere alaró hęle sere alatamoné dere fo mo wosaęse. Ai alarapené, so whj tao sóró wisiraaire bete mo munipó. <sup>10</sup> Dią betą kisipa muóló betere ala mepaae whjné tekeratepa, taalae yóló foné sae. Atéro foné senaalemó, naao dere fo wosenitepa, kale yale kaae momó foné sae. Ténalemókélé mo ti wosenitepa, momó kae ini, ama enére ala deté fu beterópóló mo ti taalae. <sup>11</sup> Atétere whjta, dowi ala ą tuámó fąanuraalu, dowaae fóló du betere alané amatei ą ai só derótu betere ape.

#### *Mo kemeróturaalu Pol-né Taitus-paae ape yale fo*

<sup>12</sup> Artemas ó Tikikas yało ya beterepaae ai dotonatapa, ątamo ya beteremó sókó wapa, ti ya dąmo Nikapolis be huluamó hokolaa yaalopa fae. Ti mió i waaire sosóli alita, dąmo ai bemó betepa kemeyópóló faai kisipa mutapó. <sup>13</sup> Fo tokótamo depa tao sóró fo eratere whj Senas-ró Apolos-tamo uké furaalu sóró faaire mepaae ęla ęlakó yaąatepa, ti atimaamo tao sóró melae yóló i dere ape. <sup>14</sup> Yaątamo aimó betere dą Keriso fake so whj atima betere dokę nokole ęla ó mepaae so whj tao saaire ęla ęla yaąani, mo sımó mulópóló, kutó ketekę buóló diae yóló ma fo du betae.

<sup>15</sup> Imó ętamo betó mole so whjné yaąpaae kęleó dapó. Talepaae kisipa tiki tiró bitu, dąpaae yaala sókó fu betere so whjpaee kęleó yae. Térapa, Talené hamokoróló tao sere ala dią feapaae erópóló yae.



## Filimon

<sup>1</sup> Ẹta, Yesu Kerisoné ala yó mótu beteremótei, *dipula* beteró betere whi Pol, ɗané no Timoti ɗamo wusuró bitu ɗapó. Ita, ɗa fea betá kutó ditere whi Filimon-paae ɗapó.

<sup>2-3</sup> ɗané ne Apiapaaekélé, ɗa Kótóné alamó betámó bóe belertere whi Artipus-paaekélé, Filimon naao bepaee tourale wua du betere Keriso so whi feapaaekélé, ɗané Aya Kótóró Tale Yesu Kerisotamoné hãle hamokoróló tao sere ala wisiró hosaa muni deyóló mo dua betere alatamo ɗiã tuãmó mulópóló yae.

### *Talepaae mo kée yóló moma yale fo*

<sup>4-5</sup> Ẹ teteróló kaae tare Kótópaae momatere sukamó ya kisipa yó taru, Talepaae mo kée fo du beterafó. Ti noatepa meipó. So whi feané yaãa, Tale Yesu Kerisopaae kisipa tiki tiró betóo, Kótóné wisiróló kae beteró betere so whi feapaaekélé yaala sókó fóo, du beterafó deté fole fo yaão wosetereteiné ɗapó. <sup>6</sup> Naao tuẽ tiki tiratere ala mepaae so whipaae yó materetei atima tuãmó mo du oleyópóló yaão ya momarótu beterafó. Atétu, Keriso tuãmó mole wisi wisi ala fea ɗané sóró tarapóló mo diriyóló tuẽ yaalópó. <sup>7</sup> No-ó, Kótóné wisiróló kae beteró betere so whipaae naao wisi ala erótu betaletéiné, atimané kisipa felérótua yalepó. Naao atéro yaala sókó fole alané yaão hosaa diriróló, ẽ mo doa hajiné sukunótua yalepó.

### *Pol-né Onesimas wisiyóló dape sópóló yale fo*

<sup>8-10</sup> Táyalepóló, ɗamo Keriso tuãmó bituraalu, yaão yaãpaae i ala yae yóló halaainé enépatei, taaróló yaala sókó fole ala betené yaãpaae dua woseratapó. Ẹta Pol-né ɗapó. Ẹ otere yóló bitiré fóo, miókélé Yesu Kerisoné ala erótu beteremó *dipula* sóró beteró betóo iruraalu, yaão naale Onesimas-mó kisipa mutu woseratapó. Ẹta, mo dirii képiné dokóló *dipula* betepa, ɗa yaão naale aleyóló beterepó. <sup>11</sup> Take bitiré wouraalu, ama ya fasóló naao erae dere ala fea ama wisiyóló eréni, hãle hõko beterepó. Atéyaletei, mió ɗamo wusuróné dere fo wosóló, ɗamo aõmó sukóló bituraalu, erae dere ala fea ama sũmó eranérapó.

<sup>12</sup> Ti ɗaãa, mo yaão hosaa mole naaletei, yaão beterepaae wópóló momó dotonatapó. <sup>13</sup> Yesuné fo wisi yó mótu betaletémó, *dipula* bemó dirii képiné dokóló beteró betepa, naao ẽ tao su betere kaae, yaão betere sirimó ɗa bituraalu, ẽ tao sópóló ẽtamo betaai kisipa muatei taaróló yaão beterepaae dotonatapó. <sup>14</sup> Atéro ɗa ẽtamo bituãatei, naao ai ala yae dere fo woseniruraalu, ɗa yaão tanénipó. Naao ɗapaae eraaire ala yaão yaã sɛrateremó ini, naao kãleaané ɗapaae hosaa muóló wisi ala eraasepóló, naao naase tuãmó i mulatere ape. <sup>15</sup> Kale seké ɗa yaãtamo betaletéi, yaão taaróló kae bitĩ fele beteta, ti take yaãtamo betámó mo titóro beterópóló, kapala asiri kae beterótu yalepó. <sup>16</sup> I sekéãa naao kutó diratere whi betepatei, ai tómmó mió naao hosaa turó mole nopóló wisiyóló dape sae. Ti noatepaae, ɗaãa mo whikélé betóo, Keriso nokélé betóo ereteiné ɗa mo yaão hosaa mole notóro beterafó. Téreteiné naao ɗa kilituraalu, ɗapaae hosaa mo turó mulaalo ai ape.

<sup>17</sup> Atérené naaotamo ɗamo Kótóné alamó betá kutó ditere whipóló kisipa mutupa, ti naao ẽ wisiyóló dape saai yale sũ ɗa wisiyóló dape sae. <sup>18</sup> I sekénétamo me dowi ala ó naao ɔlakó ɔlémi sale kwia mupa, ti yaãotei tokó melaalopa, ɗapaae yae. <sup>19</sup> Ẹta, Pol-né mo yaão naasenétei i asẽ dapa kelae. Ai kale kwia yaãotei melaalo ai ape. Ti yaão betere beteta, naaotei tuẽ muãe. Yaão yaãpaae erale ala eróluãameisóro, ti yaão atéro bituãameipó. Atéyale alané yaãpaae kwia mupa hãkearóló uãatei, me ɔla meipóló taalatapó. <sup>20</sup> No-ó, ɗamo wusuró Talené ala tuãmó bituraalu, yaão ené yóló mutere kisipa mió naaomo ɗapaae eraasepólópó. Atétepa, ti ɗamo Yesu Keriso tuãmó bitu, yaão kisipa tiki felératere ala yaalo ai ape. <sup>21</sup> Yaão dere fo naao mo wosóló eraalópóló kisipa muturaalu, yaãpaae i asẽtere ape. Ti noatepa meipó. Yaão i eraasepé dere fo naao mo wosóló eróturaalu, naaomo tómmó beleróló eraalópóló kisipa mutapó.

<sup>22</sup> Téró, fo meta i ape. Ẹta waalopa, fiyaaire tiki betà donoróló mulae. Ti noatepae, naao Talepaae momayale ala Kótóné wosóló, take dāmo wusuró betāmó bitu yale kaae, miókélé atéro betāmó betaai kisipa mutapó.

<sup>23</sup> Yesu Kerisoné ala erótu betepa, ẹtamo betāmó *dipula* sóró betero betere whi Epapras-nékélé yapaae kọleó dapó. <sup>24</sup> Ẹtamo betà kutó ditere whirape Mark, Aristarkus, Demas, Luk ai whirape atimanékélé diapaae kọleó fo i dere ape.

<sup>25</sup> Tale Yesu Kerisoné ama hāle hamokoróló tao sere ala wisinaale, naao kepe bete tuāmó mulópóló yae.

## Hibru

### *Whinė Naalemané ensel-rape teteró beteropó*

<sup>1</sup> Mo take bitiré wouraaalu, Kótóné fo kae kae tumó, ama kóló whirapepaae mo dekéro félimó depa, atimanémo dā Juda fakené noutererapepaae dua ipakalepó. <sup>2</sup> Téyaletēi, mió i kemeratere alimó, ti Kótóné dere fo ama Naalemané dāpaae yalepó. Ti fea ɔla ɔla ai naalené amatóro sópóló yóo, sāró haetamo ó ere ɔla ɔlakélé fea ama aleyópóló, Kótóné ai sekéné naase tuamó mulóo, yalepó. <sup>3</sup> Kótóné ama mo kae ere dē wisinaale ai naale tuamó dēyó faletēi, mo so whi feané kolópóló hākearó beteropó. So whiné ai naale kilitu, ama alima ere alatóro erapóló tuénérápó. Samó ó i haemó betere ɔla ó ere ɔla feané du betere ala hāle deté fu beteropóló, ai naalené doasi fotokɔ bole foné hāle eratétóro fu beteropó. So whi feané dowi ala fokóló kemetepa, ā hepen-paae fóló, wisi wisi ala fea teteróló betere Doasi betere turu naase dēmó betalepó. <sup>4</sup> Atéturaalu, Kótóné ā mulale doiné *ensel-rape* mulale doi teteró biture kaae, ā sóró beterales alanékélé, *ensel-rape* sóró beterales ala mo bosenóló teraae falapó.

<sup>5</sup> Ti noatepae, Kótóné i fo erapó.

“Yāta, yālo Naale betóo, ɛ mió naao Aya alée fóo, i dere ape.”

Me fo ipó.

“ɛ ama Alima betóo, ā yālo Naale betóo yaalopó,” ere fo-a, mé *ensel-paae* yaleé?

<sup>6</sup> Téró ai fo kaae, Kótóné ama topo naale betā i haepaae dapesó wouraaalu, i fo dapó.

“Kótóné *ensel-rape* fea ā aomó sukóló bitu, ama doi betā hale sóró horótu betae,” erapó.

<sup>7</sup> Tépatēi, Talené ama *ensel-rapemó* tué muturaalu, i fo dapó.

“*Ensel-rape* ama fo erāle fópóló, besé tiki alée falóo, ama kutó diratere whirape simi alée falóo dua dapó,” erapó.

<sup>8</sup> Tépatēi, kale Naalemamó tué mutu i fo erapó.

“Kótóo, naao so whi teteróló kaae tare ala kemekélé ini, hāle yó tawóo, naao so whi teteróló kaae tawaaire alakélé, mo donoi alané kaae tawóo yaalopó.

<sup>9</sup> Naao hosaa mo donoi alapaee muóo, dowi ala yā mo hōyóo yalepó.

Atéyaletēiné, yā teteróló kaae tare Kótónétóro yā mo taoró beteroturaalu, naao fulumu whirape ti yā aomó beteropóló, hāi fāane *wel wēi* naao topomó suniyóló, yā sóró beteralespó,” erapó.

<sup>10</sup> Tétu, ama i fokélé dapó.

“Tale-ó, mo take keké nale alimó bete kaayóló fótuku mulóturaalu, haeró sātamo naao naasenétóro alerapó.

<sup>11</sup> Ai aleyóló muló betere ɔla feata, doyóló aluyaalotei, yā ti hāle betó tarapó.

Ai ɔla ɔla feata, deróló sókó fatere kuti derāakele yóló turukó fu dere kaae, doyóló mo ti kemeyaalopó.

<sup>12</sup> Whiné deró betere derāakele kuti sokóló ó me ɔla bopetu dere kaae, mió i ere sāró haetamo naao bopée sóró, kuti kisi kae derótu dere kaae, kisi sāró haetamo aleyóló mulaalopó.

Téyaalotei, yāta ai ere kaaetóro hāle betó taru, bitiré faaire ba fo mo kemekélé yaalo meipó,” erapó.

<sup>13</sup> Me fo i ape.

“Naao bóe whirape fea yālo dóló teteróló, naao hó aomó beteraaire be dē sókó wópóló, yā yālo turu naase eró betere tikimó kaae tawóló betae,”

ere fo-a, Kótóné mé *ensel-paae* yaleé?

<sup>14</sup> Ti *ensel-rape* feata, Kótóné kutó diróturaalu, mo ti betaaire so whi tao sene fae yóló, doteyale keperape meié?

*Wisiyóló kaae taru, kale fo wisi wosae ere fo*

<sup>1</sup> Térapa, dā feané wosale mo bete mole fo keteróló, dā kópaae faqsóró ai fo kutiri mulóló, mo hotowaró kaae tawaalopóló i dere ape. <sup>2</sup> Ti noatepae, mo take Talené ama fo so whjpaae yó melale fae yóló, *ensel-rapepaaepi* melalepó. Me whjnetamo ai fo tikitepa, ó sya feni hōratepa, ti ai whjpaae dowi kwia mo donotóró mótua yalepó. <sup>3</sup> Mió dānékélétamo Talené doasi tao sere ala keteróló, hāle ɔla kaae aɔratepa, ti dākéle netéro hāsókó faaloé? Ti ai doasi tao sere alata, Talené amatóró folosóró so whjpaae yalepó. Ai fo wosale so whj atimanémo, mopóló dāpaae diriyóló yó melalepó. <sup>4</sup> Ai whjrapené yó matere fo mopóló tué tiki tirópóló, atimané yó male fotamo touróló kótóné, me ala yaairemó eratere alarapekélé, kolóló siratere alarapekélé, kae kae kelemei alarapekélé fea eralepó. Atéturaalu, Kótóné ama kisipa mole ala sya fóló, Dēi Kepe Wisiné hāle matere alakélé atimamó dokɔróló mo sɔralepó.

*Yesu ɔ ama no nerape kaae alée fele fo*

<sup>5</sup> Take nalopaae dā bitj faalopóló i bopetu betere tikita, *ensel-rapepaae tēteróló* kaae tawae inipó. <sup>6</sup> Tépatei, Talené fo asere tuámó whj mené etei kaae fo erapó.

“Mo whj-a, noa kaae doasi bete mupa ɔpaae kisipa mutu betere?”

Whjné naalemakélé hosaa muóló kaae tare-a, ɔ noa doi mole whj betepa de?

<sup>7-8</sup> Naao ɔ i haemó betemale sukamó, *ensel-rape aɔmó* beterópóló yalepó.

Téyaletei, doasi doi mole alaró, mo kae ere dē wisinaaletamo ɔpaae eróló, ɔ sóró horalepó.

Téturaalu, fea ala amatóró tēteróló kaae tawópóló, naautei eralepó,” erapó.

Kótóné ai alarape fea ama tēteróló kaae tare aɔmó mulaletei, mo betɔkókélé hāle munipó. Atére ala mió dāné kelené kilinipó. <sup>9</sup> Tépatei, Yesupaae eró betere ala kisipa muae. Taketa, Talené *ensel-rape aɔmó* mo sawa sukamó beteraletei, ama tikimó susupu sóró sukāle betené, mió Talené ɔ topo whj beteróturaalu, doasi doi mutere alaró mo kae ere dē wisinaaletamo ɔpaae eró betepa kelerapó. Aita, Kótóné hamokoróló hāle tao sere ala dāpaae eróturaalu, sukutere ala dāpaae waqsóró, mo turó ama tikimótóró serapó.

<sup>10</sup> Kótó ɔta fea ala bete tale bitu, fea ɔla ɔlané ama kisipa mole alatóró erópóló, aleyóló muló beterapó. Atére sekéné ama mo dekeró betó mole naale senaale aluni, mo kae ere dē tuɔpaae ɔlisóró faaire whj Yesu ɔ mené dóló sukunópóló yalepó. ɔ atéro sekē siré fóló, asane feleteiné so whj tao saai mo sɔre topo whj beterapó. Ti Kótóné ɔpaae ai eró betere ala fea dāné kilituraalu, mo dono ala erapóló kisipa mutapó. <sup>11</sup> Me alatamo hosekényi, Talené ama kae beteró betere so whjro atima fokóló kae beteratere sekétamo, Kótóné mo betɔ fakétóró aleró betereteiné Yesuné atimapaee no nerape-ó yaaire ɔ hale dumipó. <sup>12</sup> Ama i fo dapó.

“Yalo no nerapéné naao doi tué yópóló, yalo hākeamó yóo, touró betere so whj feané keletómó naao doi sóró horóturaalu, wole fokélé yóo yaalopó,” erapó.

<sup>13</sup> Me dere fo i ape.

“Yalo ɔpaae tué tiki tiraalopó,” erapó.

Ai fo kaae ama momó dapó.

“Ékélé, Kótóné ama ɔpaae melale naale senaalekélé, dā fea i betere ape,” erapó.

<sup>14</sup> Ti Kótóné ɔpaae kaae tawae yóló melale naale senaaleta, mo hae whjtoró betereteiné, ɔkélé atima daale mo tikitóro alée felepó. Aita hāle mei, sukutere fotokɔ bete tale Satan doraai yalepó. <sup>15</sup> Tétu, sukaqsóró witere alané wae sóró dokóló muló betere so whj ɔ sukuturaalu, teraayóló hāle fópóló eralepó. <sup>16</sup> Ti ama ai ere doasi alata, *ensel-rape* tao saai ini, Abraham-né deté fele naale senaale tao saai yalepó. <sup>17</sup> Atére betené Yesu ɔ Talené ala eróturaalu, so whj kolené sukóló, tao sóró momaratere topo whj bitu, so whjné du betale dowi alamó, Kótóné atima kwia melaqsóró sesé yaairaaalu, ɔ ama no nerapéné daale tikitóro alée felepó. <sup>18</sup> Ti noatepae, sɔ sere alaró kae kae susupui

alatamo siré fóló mo asareteiné, mepaae so whị dowi ala yópóló sụ sere sukamó, atima dée naqsóró ama mo sụmó tao senérapó.

### 3

#### *Yesuné Moses tẹteró betérapó ere fo*

<sup>1</sup> Tẹrapa, dowi ala fokóló kae betéroró betere no nerape-ó, ðakélé ðiakélé Kótóné hepen bepaae faai ape yóló mo betá kaae fotóroró erapa, ðiané tué tiki mo turó Yesupaaetóroró muló betae. Ti áta, Kótóné ama fo yó melópóló dotẹyale whị betóo, ðamó momaratere topo whị betóo erapóló ðané i du betere ape. <sup>2</sup> Moses-né Kótóné ama fake so whị mo wisiyóló kaae taru yale kaae, Yesunékélé á sóroró beterale sekéné ọpaae erae yale ala fea mo turó eraté fu betalepó. <sup>3</sup> Betá be tẹtere whịné be wisinaale tẹpa, so whịné ai be siratua ðapó. Tẹpatei, ai be tẹyale whị dukiratere foné be wisinaale tẹnapóló, siratere ala tẹteró betérapó. Atétu dere kaae, Yesuné doasi doi mole alané Moses-né doi muale ala, mo bosene falapó. <sup>4</sup> Be fea tẹnetei ama kọleaané daani, whịné tẹyóló mulótua erapó. Atére kaae, ọla ọla fea Kótóné amatóroró aleyóló muló betérapó. <sup>5</sup> Ti Moses á Kótóné kutó diratere whị bitu, Talené so whị mo wisiyóló kaae taté fu bitipakalepó. Tétu, ama du betere alata, take nalopaae Talené mo eraalopóló, ama hẹkearóló yó mótu bitipakalepó. <sup>6</sup> Téyaletei, Keriso á Kótóné naalematóroró bitu, Talené ama fake so whị fea mo hotowayóló kaae taté fu betérapó. Atétu, take nalo waaire be ðemó Talené ðapaae wisi ala eraalopóló, haıtamo kaae taru, halaainé ama ala hẹle eró tapa, ti ða Kótóné ama fake so whıtóroró betérapóló kisipa muae.

#### *Kisipa tirénire so whıpaae wisiyóló kaae tawae ere fo*

<sup>7-8</sup> Atéreteiné Ọi Kepe Wisiné i fo ðapó.  
 “Whị bitini hẹle kópu kaae fi tikimó, Kótóné diaaọ noutererape sụ sóroró kaae kelalemó, ama dere fo woseni, dowaae fóló hosaa tẹ ipakalepó.  
 Atéyale kaae, mió diaaokélé ama fotamo wosetepa, ðiané hosaa tẹ yaqsóroró yae.  
<sup>9</sup> Diaaọ noutererape atima atéroró kuturaalu, 40 ba fo tuamó ẹ kaae kolóló sụ siré fu betepa, yalo erótu betale ala atimané kilitu betalepó.  
<sup>10</sup> Atéyale betené ai alimó betale so whıtamo fopaae butu, yalo i fo yalepó.  
 ‘Atimané hosaa mo turó kae tikipaae muluraalu, yalo erótu betere ala mo tuékélé inipó,’  
<sup>11</sup> Atétepa, ẹ fopaae butu etei dirii fo yóló mulalepó.  
 ‘Yalo hosaa muni deyóló dua betere ala tuamó, atima sókókélé mo waalomeipó,’ ” erapó.  
<sup>12</sup> No nerape-ó, ðiakó mepaae whịné hosaa tuamó mole dowi alaró, mo ti betere Kótópaae tué tiki tirénitere alatamo iru, Kótó taaróló faqsóroró, hotowaró kaae tawae.  
<sup>13</sup> Téturaalu, miópó du betere be ðẹ kemeyai epatei, dowi alané ðia ðilikóló diaaọ hosaa tẹraqsóroró, betere dokọ ðiasisi ketekẹ u bulótu i bulótu du betae. <sup>14</sup> Folosóroró kaae suraalu, ðané tué tiki tirale ala tuamó taaréni, mo diriyóló bitiré fóló, kemene fole kwiamó sókó fupa, ti Keriso tuamó mole ala ðané kélé serapó. <sup>15</sup> Kótóné ai fo ereteiné ðané u deté wale fo momó i dere ape.  
 “Whị bitini hẹle kópu kaae fi tikimó, diaaọ noutererapéné Kótóné dere fo woseni, hosaa tẹyóló dowaae fu betale kaae, mió ðiakélé ama fo wosetepa, diaaọ hosaa tẹ yóló dowaae faqsóroró yae.”  
<sup>16</sup> Talené atimapaee yale fo wosaalo hýyóló dowaae fele so whı-a, deé? Aita, Isip hae taaróló, Moses-né dapesó fele so whıtórorótipó. <sup>17</sup> 40 ba fo tuamó, Kótóné fopaae bualetei-a, detamo maaté yaleé? Aita dowi ala yaletéiné kópu kaae fi tikimó, hẹle sisiraae fele so whıtórorótipó. <sup>18</sup> Kótóné ama dirii malo duraalu, “Yalo hosaa muni deyóló dua betere tikimó, atima betakókélé mo sókó waalomeipó,” ere fo depaae maaté yaleé? Aita, ama fo tikitu betere so whıpaetóroró erapó. <sup>19</sup> Ti atima Kótóné dua betere ala tuapaae sókó fenire beteta, Kótóné fo wosóló, tué tiki tiréni yaletéiné erapó.



## 4

*Kótóné so whị s̄a n̄óló tukóló muló betere be de mulapóló ere fo*

<sup>1</sup> Ti Kótóné ama so whị s̄a n̄óló bitị w̄ópólópó ere fo kemeni, h̄ale mulapóló. Atérapa, ai tūapaae bitị faairetei d̄a h̄asókó fāsóró, witamo hotowaró kaae tawae. <sup>2</sup> Ti noatepae, mené atima Juda fake so whịpaae yó melale fo wisi d̄apaaekélé yó melalepó. Atimané ai fo wosóta yaletei, mopóló tūé tiki tiréni yale betené atima tūamó me dukélé olenipó. <sup>3</sup> Ti ai fo mopóló mió tūé tiki tiró betere so whị d̄ata, Kótóné ama s̄a nokole tikipaae sókó fu beterapó. Tépateti, kisipa tirénire so whịpaae Kótóné i fo erapó.

“Atétepa, ẹ fopaae buturaalu, etei dirii fo yóló mulalepó. ‘Ȳalo s̄a n̄óló betere tikipaae atima wóló betókélé mo yaalomeipó,’ ” erapó.

Take Moses betale alimó Kótóné ai fo mo epatei, s̄aró haetamokélé, ere ọla ọlakélé, fea Kótóné ama aleyóló kemerélipakalepó. <sup>4</sup> Ti noatepae, w̄eike be d̄emó Kótó ̄a s̄a nale fo mepaae as̄ tūamó eretei dos̄atepa tūénérápó.

“Kótóné ama diyale kutó fea kemeróló, w̄eike be d̄emó ti ̄a s̄a nalepó,” erapó.

<sup>5</sup> Kale yale fo momó i dapa, wosae.

“Atima ȳalo s̄a n̄óló betere tikipaae wóló betókélé mo yaalomeipó,” erapó.

<sup>6</sup> Atére betené mió mepaae so whị s̄a n̄óló betaalopóló, i bopetu betere tūamó sókó fóló betenérápó. Ti take betale so whị Talené fo wisi mené yó matepa wosetua yaletei, ai fo aomó sukóló bitini, tikitu betaleteiné s̄a n̄óló betere ala tūapaae sókó fenipó. <sup>7</sup> Atéro bitiré fóló, mepaae ba forape keme itikimó, ti Kótóné be de kae d̄ale mulóló, miópó doi mulóturaalu so whịpaae i fo yae yóló, Depit-paae ipakalepó.

“Mió ama fotamo wosetepa, ti diaāq hosaa t̄ayóló dow̄aae fu betāsóró yae,” erapó.

<sup>8</sup> Ti noatepae, Josuané Talené so whị s̄a nalóló beterólūasóró, ti nalo me be d̄emó Kótóné s̄a n̄óló betaalopó fo ūameipó. <sup>9</sup> Atérené Kótóné ama kutó kemeróló ̄a s̄a naleteita, take ama so whị s̄a n̄óló beteraaire alamó kisipa mutu ereteiné, dīa ai s̄a n̄óló betere ala tūapaae bitị fenérápó. <sup>10</sup> Ti noatepae, Kótó ̄a ama kutó diyóló kemeróló, s̄a n̄óló bitu yale kaae, mepaae so whị de Kótóné s̄a n̄óló betere tikipaae sókó fupa, ti so whịkélé atimané diteré kutókélé taaróló, s̄a n̄óló h̄ale betenérápó. <sup>11</sup> Atérapa, atima Kótóné fo tukóló dow̄aae fu betere ala s̄a furaalu, d̄akélé dée nāsóró, ai s̄a n̄óló betere tikipaae keteke buóló sókó faalopa siépe.

<sup>12</sup> Ti Kótóné fota, beteró betere fotok̄otamo f̄ayóló mo s̄urapó. Ai fota, tamo fakeró fosó daale bóe dele sepakené fosókélé mo teraae falapó. Atéru, wh̄iné asoró kepetamo tūamó tekeyóló sonaae f̄oo, diri tamo olekereteikélé tūamó tekeyóló sonaae f̄oo, dua dapó. Atérené wh̄iné hosaa tūamó ere alaró mole tūé tikitamo, Kótóné ai fonétei k̄aae kolóló talenérápó. <sup>13</sup> Kótóné aleyóló muló betere ọla ọla fea ama keletómó hiró bitini, mo fopa h̄akeamó mulapó. Atére sek̄éné keletómó, d̄ané du betere ala fea mo bet̄akélé hiraalomeipo.

*Yesuta Talepaae momaratere topo whị beterapó ere fo*

<sup>14</sup> D̄a tao sóró momarótu betere doasi topo whị Kótóné naalema Yesu ̄a s̄a tūamó fóló hepen-mó beterapa, ama fo wisi d̄ané wosóló mopóló ̄apaae tūé tiki tiratere ala taaréni, mo ti tiró betae. <sup>15</sup> Ti d̄ata, mo hae whị betereteiné mepaae sek̄ei ala ó dowi ala ȳópóló s̄u supa, diriyóló daayaaire fotok̄o mo bunipó. Tépateti, d̄amó momarótu betere topo wh̄iné ai alarape fea ama hosaamó suraalu, d̄a tao senérápó. Ti mió d̄apaae i wou betere sek̄e ó dowi ala ȳópóló, s̄u sere ala fea ̄apaaekélé wua yalepó. Téyaletei, ̄a dowi ala mo bet̄akélé inipó. <sup>16</sup> Atérapa, d̄apaae sek̄ei ala wale sukamó d̄a k̄oleturaalu, ama tao sópóló hamokoróló h̄ale tao sere ala t̄eteróló kaae tare tikipaae faaire wini, halaainé faalopa siépe.

## 5

<sup>1</sup> So wh̄imó Talepaae momaratere topo whị sóró beteraai, wh̄irape fea fopeyóló bet̄a wh̄itóró sóró beterótua dapó. Ai wh̄ita, so wh̄iró Kótótamo tūamó bitu, so wh̄iné yale dowi ala Kótóné tokóló alurópóló, simó suk̄l̄aa dalatere alaró h̄ale matere alatamo dua

dapó. <sup>2</sup> Ti kóló kólóru, kópaae fole so whi dā tao saai ai tuā whi akélé hae whitóró ereteiné naameyóló mo dua bitu enérapó. <sup>3</sup> Ti akélé dowi ala dere whi beterapóló kisipa mutu, ama yale dowi alapi Talené wisirópóló, simó sukúlaa dalóo, nalo ti mo so whiné dowi ala wisirópóló sukúlaa dalóo, dua dapó.

<sup>4</sup> Mepaae whi momatere topo whi betaai doi sere alata, ama kőleaané enénitei, Kótóné Eron-paae ape yóló momaratere topo whi sóró beterótu yale kaae, Kótónétóró ai whi sóró beteranérapó. <sup>5</sup> Atére kaae, Keriso ā doasi doi saai kisipa mutu, amatei momaratere topo whi bitinipó. Tēni, Kótóné āpaae duraalu, “Yāta, yālo naalepó. Ēta, mió naao aya alée fulapó,” erapó.

<sup>6</sup> Ai fo kaae, me asē tuāmó i fo dapó.

“Melkisedek ā momaratere whi bitu deté fele ala naao tēteróló kaae taru, momatere ala hāle yó taté fu beterópóló, yālo yā sóró i beteratere ape,” erapó.

<sup>7</sup> Yesu i haemó bitiré fele sukamó, ā sinaqsóró tao saaire sekēpaae me sukamó ā wole yóo, me sukamó ā tao sae yóló moma fakeyóló yóo dua yalepó. Ā atéró Tale aomó sukóló betaletiné ama erae yóló kematere moma Kótóné wosóló, mo eralepó. <sup>8</sup> Ti ā Kótóné naalema bitutei, sekē hāle beleté feleteiné Kótó aomó sukóló betere ala mo asane felepó. <sup>9</sup> Ai ala deté fóló, ā momaratere whi wisi bitī felepó. Atétu, ama fo wosóló eratere so whi fea aluni, mo ti betó tanópóló, tao su betere bete tale alée felepó. <sup>10</sup> Ti aita hāle mei, Kótóné āpaae duraalu, “Melkisedek-né deté fele ala tuāmó yā momatere whi beteratapó,” yale betené yalepó.

#### *Talené ala taaróló sisópaae eratepa mo wió yae dere fo*

<sup>11</sup> I bopeyale alarape dekéró moletei diāpaae uāmó, ai fo bete diaaq wosaaire hapólureteiné, diāpaae yaairekélé dirirapó. <sup>12</sup> Ita mo fo dapó. Diā mo take kaae sóró Kótóné ama bete mole fo woseté waletiné, mió diā Kótóné fo yó matere whirape mo sumó bituapó. Até uātei, ama bete mole fo diā tuē inipa, take kaae sóró yó malepaae fesaae fóló, mené diā momó yó manérapó. Diā dirii ōla naaire sūni, keteirape mo awatóró naai ekēletu dere kaae erapó. <sup>13</sup> Mepaae so whi de awatóró ekēleyóló nuku betepa, ti ai so whi mo ketei kaae bitu, Kótóné mo donoi ala erateretei tuēni, kóló kólórapó. <sup>14</sup> Tépatēi dirii ōlata, disire so whiné nópóló muló beterapó. Atére so whi ti Talené fo wosetere dokō fea ama alatóró eró tareteiné asa duraalu, dowi alaró wisi alatamo sumó kaae kolóló, talenérapó.

## 6

<sup>1-2</sup> Atére betené Kerisoné ala i ape yóló, teómó kaae suraalu, yó matere fo momó kae yó melaalomeipó. Até yaletēi taaróló, mió mo dirii fo diāpaae i dapa wosae. Take kaae sóró yó melale fota, whirapéné be tēteróturaalu, folosóró iru eleké detu dere kaae yóló, yó male alarape i ape. Sukutere alapaae ālisóró fole dowi ala taaróló, tu wisipaae fole alakélé, Kótópaae tuē tiki tiratere alakélé, wēi tópuratere alakélé, me whi Talené kutó dirópóló, ama tikimó naase mulatere alakélé, sukutere so whi kepaayóló betaaire alakélé, so whi feané yale ala taleyóló mo ti muó tawaaire kwia melaalopó ere fokélé, take folosóró kaae suraalu yó maté waletēi, momó kae yó melaalomeipó. <sup>3</sup> Kótóné wisirapa, dirii fo yó melae depa, ti dāné mo yó menanérapó.

<sup>4-6</sup> Mepaae so whi atima diliki tuāmó beteretei taaróló, dē tuāpaae bitī fóo, hepen bemó mole wisi wisi ōla atima sóró asa yóo, Dēi Kepe Wisiné erótu betere alakélé atima sóo, Kótóné bete mole fo tuāmó bole wisi ala atima kisipa yóo, take waaire alimó tēteróló kaae tawaaire fotokókélé atimané tuē yóló asa yóo ere so whitei, Talené ala taaróló fupa, ti momó kae kisipa feteyóló fesaae wonénipó. Téturaalu, atima ai du betere alané Kótóné naalema so whi feané keletómó doasi hale seróló, ā filipaa ni tómó momó oleratere aqrapó.

<sup>7</sup> Hali wouraalu, wisi fē bulatere haemó ōla wisiyóló holóló, ai kutó talené ōla supa, ti ai hae tiki Kótóné wisiraalopó. <sup>8</sup> Tépatēi, ōla wisiyóló huni, mu daai képiró dowi netamo

hotere hae ti fe buni, dowi deké bulapó dua dapó. Atére haeta, ai kutó talené doróló, kemeróturaalu simó néli biliyaalopó.

<sup>9</sup> Dáné hosaa mole no nerape-ó, i deté wale fota, diá tuámó ere alamó dumipó. Ti diáta, Talené ama so whi aluyaqsóro tao sale ala tuámó betere ala dáné kisiparapó. <sup>10</sup> Ti Kótó áta, so whi feané du betere alarape hoko taleyóló kwia mótumipó. Atérapa, diaaó ama kutó diratere alakélé, Kótó apaae yaala sókó furaalu, ama kae betero betere so whi tao sere alakélé, nalo tao siré faaire alakélé, fea ama tué yó taru, kwia mo donotóro melaalopó. <sup>11</sup> Talené diá dokó feapaae melaalopó yale ọla mo saasepólópa, keteké buóló mió diaaó ai du betere alatóro hąle yó taté fóló, kemene fole kwiamó sókó fae. <sup>12</sup> Diá Kótóné ala erótu betereitei deka yóló taaréni, mepaae so whi atima tué tiki tiratere alaró sekéi ala wapatei, hąle yó tare alatamo su beterapó. Diąkélé ai ala yaasepóló, atimané dere alatóro sųróló yae.

*Kótóné eraalopó dere ala hąsóké feni mo eraalopó*

<sup>13-14</sup> Kótóné ama eraalopó yóló mulale fo Abraham-né mopó yópóló, Tale ą teteró betere Doasi me bitinipa, amatei ą doi yóló dirii malo duraalu, “Yąlo yą wisiratereteiné, naao detere naalené deté fole naale senaalekélé doakale fake firatere ala hąsóké feni, mo yaalopó,” ipakalepó.

<sup>15</sup> Atétepa, Abraham ą whaaliani, dua kaae taté fóló, nalo Kótóné apaae melaalopó yóló mulale ọla mo salepó.

<sup>16</sup> Me whiné mepaae so whipaae i ala eraalopóló mulatere fo diriróturaalu, atimané doi yóló dirii malo dumi, atima teteró betere doasi whiné doi yóló, ó Talené doi yóló malo dua dapó. Atéro dirii malo dereteita hąle mei, nalomo ai fo inipóló foné u só derótu, i só derótu yaqsóro dapó. <sup>17</sup> Ti Kótóné ama eraalopó dere fo diriróturaalu, amatei ą doi yóló dirii malo yaleteita hąle meipó. Ama ai eratere ala saaire so whiné ama yóló mulatere fo kisipa feteyóló taaréni, mo dokonatapó kisipa muópóló yalepó. <sup>18</sup> Ti Kótóné ama eraalopó yóló mulale foró dirii malotamo epatei taaróló, ama kisipa feteyóló me kae ala eranénipó. Kótóné ai ala yaleteita hąle mei, dą dowi alamó kwia sóro aluyaqsóro, Talené tao sóro mo wisiyóló beteraalopó yale fo wosóló hosaa tuámó muló bitu, tué tiki tiraté fu betere so whi dą keteké buópóló yalepó. Ai so whiáta, ti dątóro i ape. <sup>19-20</sup> Take nalo dą mo wisiyóló betaalopóló hąjtu betere ala mepaae seké ó whaaliala dere alané só deróló doraqsóro, ai hąjtere alané dą diriróló, turuku kaae derapó. Ai turukuta, hoko tikimó dini, satąle yóló kuti oleró betere tiki bosenóló, Kótóné mo kae aleyóló muló betere be ke tuámó erapó. Ai be ke tuapaae so whi nalo wópóló, dą tao sere whi Yesu ąpi folosóro sóro falapó. Ai sekéta, Melkisedek betale kaae, so whimó momaratere topo whi alée fóló, ai ala hąle deté fu beterapó.

7

*Melkisedek momaratere topo whi betere fo*

<sup>1</sup> Ti Melkisedek áta, Salem be hulua teteróló kaae tare topo whi betóo, mo taoró betere Kótópaae momaratere whikélé betóo, ipakalepó. Abraham ą mepaae topo whirapetamo bóe fóló, bóe whirape dóló kemeróló momó fesaae wouraalu, tumó Melkisedek-tamo hokolaa yóló, Abraham wisiratere fo erapó. <sup>2</sup> Atétepa, Abraham-né ama bóe dóló sale ọla ọla naase tamo moletei dekeyóló, betą Melkisedek-mó melalepó. Melkisedek-né doi bete tamo mulapó. Folosóro doiné bete, “Donoi ala dere topo whipó,” Me doi bete, “Salem be hulua teteróló kaae tare topo whipó,” Ai doi feteyóló, “Hosaa muni deyóló dua betere ala teteróló kaae tare topo whipó,” erapó. <sup>3</sup> ą deyale soró whitamóné doikélé, ą kaayale noutererapéné doikélé, ą deyale be dekélé, sukąle be dekélé, asemó muni, Kótóné naalema biture kaae, ą so whimó momaratere topo whi hąle betó tarapó.

<sup>4</sup> Ai seké ą doasi whipóló ere ala tué muae. Dáné noutere Abraham-nékélé ama bóe dóló sóro wale naase tamo ọla ọla dekeyóló betą Melkisedek meló beterapó. <sup>5</sup> Kótóné ama tukóló muló betere fo tuámó i ala yae erapó. Lipai fake whirapekó so whimó momarópóló

sóro betero betere whirapene mo so whine mole naase tamo q̄la q̄la dekeyóló, bet̄a siré kweyae yóló munélipakalepó. Ti atéro kotere whirapekélé, matere so whikélé, atima fea Abraham-né deté fele fake no nerape epatei, atima tuamókélé siré kweipakalepó. <sup>6</sup> Melkisedek-ta, Lipainé deale whi meitei, Abraham-né naasetamo q̄la q̄la dekeyóló bet̄a a melalepó. Āta, Kótóné wisi ala eraalopó yóló mulale whitei, ai q̄la q̄la matepa sale seké Melkisedek-né ama foné a wisiralepó. <sup>7</sup> Ita mo dua dere alapó. Doasi whine a aomó betere whi ama foné wisirótua dapó. <sup>8</sup> Atétere kaae, so whine naase tamo q̄la q̄la dekeyóló bet̄a siré fu betepatei, ai whirape sukutua yalepó. Atéyaletei, kale doasi whi Melkisedek-né naase tamo q̄la dekeyóló bet̄a ama saletei, a sukalepó fo munipó. <sup>9</sup> Mené etei kaae fo sumó enérápó. Naase tamo q̄la q̄la moletei, bet̄a dekeyóló siré kotere whi Lipai a Abraham tuamó, ni du ke kaae bolepó. Atépa, Abraham-né q̄la q̄la dekeyóló bet̄a Melkisedek-mó matepa, Lipainé amakélé meló beterapó. <sup>10</sup> Ti Melkisedek-ró Abraham-tamo hokolaa yaleteita, Lipai a deyaai ama tikimó teó bupa yalepó.

*Melkisedek momaraterere whi betale kaae, Yesukélé momaraterere whi betó tarapó*

<sup>11</sup> Lipainé deale whirape mo so whimó momaterere topo whi betere tuamó Kótóné tukóló muló betere fo sókó walepó. Tétu, atima ai alimó momarótu betale alané Kótóné so whi mo ti wisirólusóro, momaraterere topo whi me kae waalopó fo uameipó. Ti ai momaraterere topo whita, Eron-né deale naalené deté fele whi mei, Melkisedek bitu yale kaae du betaalopó, erapó. <sup>12</sup> Ti noatepae, mo so whimó Talepaae momaraterere whirapene du betere ala taaróló, Talené me kae alatamo tukóló mulatepa, ti ai ala sumó enérápó. Meitepa, ti enénipó. <sup>13</sup> Ai ere fo dokonó betere whita, Lipai fake mei, kae fake whipó. Ai fake mo betanékélé so whimó Talepaae simó sukulaa dalóló, momaterere ala inipó. <sup>14</sup> D̄a t̄eteróló kaae tare whi Yesu a Juda fakené dealepóló, so whi feané kisiparapó. Ti bet̄a Juda fake whikó so whimó momaraterere topo whi betaalopóló Moses-né asemó inipó. <sup>15</sup> Melkisedek betale sirimó, whi me kaetamo sókó hotepa, ti dané i deté wou betere fo bete mo h̄akearatapó. <sup>16</sup> Ti noatepae, ai whi a so whimó Talepaae momaraterere topo whi sóro beteraleteita, Lipainé deté fele whirape maaté sóro beteranérápó, ere fo sya furaalu inipó. Ai seké a tuamó doasi fotok̄o bulu, mo ti betó tareteiné dóló sukunaaire sunipa, Talené a momaraterere topo whi sóro beteralepó. <sup>17</sup> Ti ai fo kaae me as̄ tuamó i fo erapó. “Ȳata, momaraterere topo whi Melkisedek-né du betale ala naao t̄eteróló kaae taru, yó taté fu betero póló, ȳalo ȳa sóro beteratapó,” erapó.

<sup>18</sup> Kale folosóro yóló mulale fota, me ala yaaire suni bépa, h̄ale q̄la kaae aq̄róló taalatapó. <sup>19</sup> Ti noatepae, kale tukóló muló betere foné so whiró Kótótamo bet̄amó wisiyóló betero póló, mo turó wisiranénipó. Kale folosóro yale ala taaróló, mió Talené ama so whi wisiyóló beteraalopó ere foné bet̄a Kótó betere felekepaae alisóro fenérápó.

<sup>20</sup> Ti a momaterere whi sóro betero túraalu, dirii malo yóló sóro beteralepó. Téyaletei, mepaae momaraterere whirapeta, h̄ale foné maaté sóro betero túa dapó. <sup>21</sup> Téyaletei, Kótóné i seké momaraterere whi sóro betero túraalu, āpaae i malo yalepó. “Talené ama kisiipa feteyaalomei, ȳa so whimó momaraterere whi mo ti betó tanó póló, ȳalo ȳa sóro beteratapó,” erapó.

<sup>22</sup> Ti atéro dirii malo yaleteiné Yesu a Kótóné ama so whi tao saalopóló, yóló mulale fo diriraterere bete alée felepó. Ama so whi tao saalopóló kisi yóló mulale foné folosóro yale fo teraae falapó.

<sup>23</sup> Ti mo so whimó momaraterere whirape dekeró bitiré waletai, ai whi sukutepa, me whinemo t̄eteróló kaae tatua yalemó, ai whirapekélé fea sukutua yalepó. <sup>24</sup> Téyaletei, Yesu a mo ti betó tareteiné, so whimó momarótu betere ala h̄ale yó taté fu beterapó. <sup>25</sup> Atérené Kótótamo bet̄amó betaai kisiipa mutu, Yesuné ama yale ala tuamó fu betere so whi mo ti betero póló, Yesuné ama mo sumó tao senérápó. Ti noatepae, āta so whiró Kótótamo tūa whi bitu, Kótópaae atima tao sae dere fo h̄ale yótóro tarapó.

<sup>26</sup> Yesu a atéro, momaraterere topo whi bitu, d̄a ȳaȳare ala fea ama mo sumó tao sóro eranérápó. Ti āta, Kótóné mo kae betero betere teiné mené a só deraaire bete muni yóo, a

me dowi alatamo hosekény yóo, dowi ala du betere so whıtamo betamó bitini, kae betóo, ó şaró hepen betamokélé fea amatóro teteróló kae tawóo erapó. <sup>27</sup> Mepaae momaraterere topo whırape betere dokó fea atimané dowi alapi kemerópóló, *sipsip o bulmakau* hupu simó sukılaa daróló, nalo ti mo so whıné dowi alamó sukılaa dalatere ala suka fea hıle yó taté fu beterapó. Atima ai dere ala kaae, ı tuamó me noa dowi alakó mupa atéyaaloé? Ti ama betere bete Kótópaae mo betı félimótóro melóló, mo so whıné dowi ala kwia ama tokóló aluróló wisiralepó. <sup>28</sup> Ti kale tukóló muló betere fo sya furaalu, mo hae whıteı, momaraterere topo whı sóro beterótua yalepó. Téyaletı, nalo sókó wale dirii malo fo tuamó ti Talené naalema momaraterere topo whı sóro beteralepó. Ai whı ıta, me alakélé mo yıyıanı, so whı tao sere alatóro hıle yó tanópóló, Kótóné ı mo turó şıróló beteralepó.

## 8

### *Yesuta momaraterere topo whı bitu, mió kisi ere fo dirıro betere Talepó*

<sup>1</sup> Dıané i deté wou betere fo tuamó bete mole mo topo fo i ape. Dı tao sóro momaraterere etei kaae topo whıta, hepen bemó Doasiné teteróló kaae tare tikimó, ama turu naase eró betere demó fóló betalepó. <sup>2</sup> Take kaae sóro teyale momaterere kuti bemó, Talené ama kae ere ala erótu beterapó. Ai beta, mo whıné naasené teıı, Talené amatóro teııapó.

<sup>3</sup> Ti mepaae mo so whıımó momaraterere topo whırapené Talepaae hıle matere alaró simó sukılaa dalatere alatamo yópóló, Talené sóro beterótua dapó. Atétere kaae, mió dı tao sóro momarótu betere sekékélé, Kótó beterepaae hıle faalomeı, me ıla sóro ti şımó fenérapó. <sup>4</sup> ıtamo i haemó bituışóró, ti so whıımó momaraterere whı bituıımeıpó. Ti noatepae, Kótóné tukóló muló betere foné Talepaae hıle melae ere fo sya furaalu, mótua dere whırape sóro beteró beterapó. <sup>5</sup> Ai whırape atimata, ó hepen-mó ere mo ti momaterere be şıróló, i haemó teııe mo kuti bemó Talené ala erótu beterapó. Moses-né ai momaterere kuti be teyaaitepa, Talené ıpaae i ma fo erapó.

“Naao ai be teturaalu hoko teııı, dıımo hasi fosómó bitu, yılo yıpaae yó melale be şıtóro mo hotowaró teyae,” yóló ipakalepó.

<sup>6</sup> Téyaletı, Talené ama so whı tao saalópóló, yóló mulale dirii fo Yesu ı tuamó erótu beterapó. Atére kaae, i haemó mepaae momaterere whırapenékélé ai ala du beterapó. Tépatı, mió kisi yóló mulale dirii foné take yóló mulale fo teraae falapó. Atére kaae, Yesuné Kótóné so whı tao sóro ditu betere kutóné atimané ditu betale kutó mo teraae falapó. Ti ai kisi dirii fo tuamóta, Kótóné ama so whııpaae eraalópóló, mulale wisi ala fııanuraalu, take yale ala mo hıle ıla aıróo beterapó.

<sup>7</sup> Ti noatepae, Talené take folosóro yale dirii fotamo mo şırapó uışóró, ti nalo ama eraaire me dirii fo kae uıımeıpó. <sup>8</sup> Tépatı, Kótóné ama so whı fıopeyalemó, mepaae hışókó fole ala kolóló i fo yalepó.

“ıta, Talené i dapa wosae. Take waaire ba fomó Israel so whııró Juda so whııtamo yılo tao saai, kisi dirii fo kae yóló mulaalópóló dııpaae i dere ape.

<sup>9</sup> Ti mió yılo kae yóló mullaire kisi dirii fota, take atimané noumatererape Isip hae kwiamó betepa, yılo dapesó wale sukamó, yóló mulale dirii fo kaae meıpó. Atimané yılo yóló mulale fo sya fóló eró tanitepa, yılo atima tao saai yaletı taaróló, sısópaae eralepó.

<sup>10</sup> ıta, Talené i dapa wosae. Ai ala yóló kılipaae Israel so whııtamo yılo etei dirii fo yóló mulaalópó. Yılo tukóló mulatere fo tikaışóró, atimané tué tiki tuamó mulóo, hosaa tuamókélé aseyóo yaalópó. Téturaalu, ı atima teteróló kaae tare Kótó betóo, atima ti yılo so whı betóo yaalópó.

<sup>11</sup> Atétere alimó, me whıné ama be whı so whııpaae ó ama nomapaae duraalu, ‘Tale tué muóló betae’ dere fo momó kae yaalomeıpó. Ti noatepae, ai be demó mepaae sókó deyóló betere so whıınékélé, doasi doi mole so whıınékélé ı mo tué yaalópó.

<sup>12</sup> Atétepa, yılo kıleturaalu, atimané du betere sonaleı alaró mepaae dowi alatamomó, kwia melaı yaletı yılo kisipa keteróló aluraalópó,” erapó.



<sup>13</sup> Ti Talené ama i yóló mulaaire dirii fota, “Kisipó” doi mulóturaalu, take folosóro yóló mulale dirii fo bete muni hãle òla kaae aqpa, kisi foné mió mo felekemó kemeróló aluraai dapó.

## 9

### *I haemó kapala tene kuti bemó momatu betere ala*

<sup>1</sup> Take folosóro diaaq noutererapepaae Talené ama ala eróturaalu, apaae momatere alakélé etéro yae yóló yó melóo, ama ala eraaire momatere bekélé etéro tēyae yóló yó melóo, ipakalepó. <sup>2</sup> Atétepa, so whjné Talepaae moma yaairaaalu, kuti be tēyóló, u tuamó be ke tamo aleyóló munélipakalepó. Folosóro sókó fole be ke ti arai kutiné satãle erepó. Ai be kemó ti *lamp* sã daalóo, òla mulatere ni fakeró Talené keletómó mulótua dere *bred* otamo muóo erepó. Ai be kené doita, Kótómó kae tukóló muló betere tikipó. <sup>3</sup> Me aleyóló muló betere be keta, hapólui kutiné satãle erepó. Ai be kené doita, Kótóné ama ala betã eraai mo kae tukóló muló betere tikipó. <sup>4</sup> Ai be ke tuamó felé kēlaa wale fetera kaae òla biliyaaire tiki *kold kapané* aleyóló daalóo, Kótóné ama so whjpaee wisi ala eraalopóló ere dirii fo aseyóló buló betere *bokis-kélé* mulóo erepó. Ai *bokis* husiróló *kold kapa* datekaró beterapó. Ai *bokis* dolomó, *kold kapané* aleale wutimó *mana* o deróló mulóo, Eron-né dotó tiki aš sokoretei mulóo, Kótóné dirii fo ašere kane fake tamokélé bulóo erepó. <sup>5</sup> Ai *bokis* tómó, Kótóné ama mo kae ere de fãane *serupim ensel*-rape sūróló aleale òla me uté daayóo, me ité daayóo erepó. Ai *serupim ensel*-tamóné baase dorokó faróló so whjné dowi ala kemerãleta dere tiki husiró beterepó. Atére alarape fea bete etérapóló, mió mo turó ðané enénipó.

<sup>6</sup> I bope yale òla òla fea atéro taleyóló muló betepa, mo so whjmó Talepaae momaratere whjrape folosóro ere be kemó, atimané ditere kutó diyaa, hutua yalepó. <sup>7</sup> Tétua yaleteti, mo u tuamó ere be kepaae ti so whjmó Talepaae momaratere doasi topo whj ã maaté betã ba fomó, mo betã félitóro fua yalepó. Téturaalu, ai be kepaae naase hãle feni, *bulmakau-ró meme* hupu sameatamotóro sóro fua yalepó. Atétua yaleteti, Talené atima kwia melaqsóro seséturaalu, ama yale dowi alapi Talepaae melóo, nalo ti mo so whjné dowi alapóló tuēni, mo ala nisiyóló du betale dowi alamó melóo, dua ipakalepó. <sup>8</sup> Mió ai be hãle tēpa, Kótóné mo kae ala ere be tuãpaae sókó faaire tū hãle ai kinapa kelae yóló, so whjpaee Deji Kepe Wisiné hãkearóló yó mótu beterapó. <sup>9</sup> Ti take Talepaae me òla hãle matere alaró hupu simó sukūlaa dalatere alatamoné ai òla sóro wale so whjné hosaa tuamó mole sekēi ala mo ti wisiranénire ala mió i alimó betere so whjné tuē yópóló, hãkearóló yó matapó. <sup>10</sup> Atéroró, òla nokole alakélé, wēi nokole alakélé, Kótóné wisirapó yópóló, kae kae ala yóló wēiné fokutu betere alakélé feata, mo tó tiki maaté wisiróturaalu du beterapó. Talené ama ðã tēteróló kaae tawaaire kisi alané tó tiki maaté wisiróló ai du betere alarape fea mo ti kemeraalopó.

### *Yesu Kerisoné samea sunée farale ala*

<sup>11</sup> Mió ðapaae i eró betere wisi alarape eraai, Keriso ã so whjmó Talepaae momaratere topo whj bitj furaalu, folosóro ã doasi momatere kuti be wisimó buó dealepó. Ai beta, i haemó mo whjné naasenékélé ó mepaae òla òla aleale sukamókélé tēni, mo taketi Tale ã betere tikimó hãle tēne bepó. <sup>12</sup> Keriso ã Kótóné ai kae tukóló muló betere tikipaae sókó faairaaalu, *meme ó bulmakau* hupu malené samea sóro feni, suka fea mo ti muó tanópóló, ama samea mo betã félimótóro melóló, ã ai be tuãpaae sókó felepó. Tétu, so whj fea dowi alané dokóló mupa, ai sameané teraayóló mo ti betó tanópóló dupuró beterapó. <sup>13</sup> Mepaae whj dené Kótóné yaqse yóló mole fo tukóló, nalo ama ala eraai momatere bepaae faqsóro doasi fo mulapó. Atérené *meme ó bulmakau wã* hupu sameané ó *bulmakau* so utū hupu simó biliyale fapo terepeyóló, ai yale alapi kemeranérapó. Atéroró, nalo ti Talené ala eratepa fo muni, mo sūmó eranérapó. Ti ai alarape feata, hãle tó tiki maaté fukuturaalu dapó. <sup>14</sup> Téyaleteti, ai du betale alarape bosénóló, mo ti betere Deji Kepe Wisiné Keriso ã fotokqratepa, me alakélé munire betere bete wisinaale Kótópaae

håle melalepó. Dåné hosaa tuamó mole dowi alané sukutere alapaee ålisóró fu betepa, Kerisoné ama sameané sümó kemeranérápó. Atére beteta, mo ti betere Kótóné ama ala dåné erópóló yalepó.

<sup>15</sup> Keriso å atéyale betené Kótóné so whi tao saalopóló, kisi yóló mulale dirii fo eraaire tuå whi alée felepó. Aita håle mei, Kótóné å beterepaae ape yale so whiné ama eraalopóló mulale mo ti muó tawaaire åla wisi sópóló yalepó. Å atéró sukåle alata, folosóró ere dirii fo aqmó bitu, dowi ala du betale so whi dokóló moletei, teraayóló håle fópóló, dupurótu erapó.

<sup>16</sup> Me whi å sukuturaalu, ama mómu åla taleyóló sae yóló mulatere fo kisipa muæ. Ai whi å sukuni håle betepatei, ama åla åla hapale taleyóló sumipó. Å sukutepa, nalo ti ama yóló mulale fótóró sya fóló senérápó. <sup>17</sup> Ti noatepae, kale whiné ama yóló mulatere fo sya furaalu, å sukuni håle betepa, ama åla åla taleyóló saalomeitei, å sinitepa ti senérápó.

<sup>18</sup> Atétu dere kaae, Kótóné ama so whi tao saalopóló folosóró ere dirii fota, *sipsip ó bulmakau* hupu samea sókó faraletiné diriralepó. <sup>19-20</sup> Kótóné yae yale fo fea Moses-né mo so whipaae yóló kemetepa, i ala yalepó. *Bulmakau* hupu malené samearó mo weitamó belere tikipaae fóló, mo sonaare *sipsip* hupu nikiró *hisop* ni teteitamomó tópuró sóró asere sókumókélé so whiné tikimókélé, apuralepó. Ai ala yóló kemetepa, i fo yalepó.

“Ita, Kótóné ama tukóló muló betere dirii fo sya fóló, eró tawæ yóló diriróturaalu, eratere samea i ape,” yalepó.

<sup>21</sup> Ai ala kaae, Talepaae momayaairaaalu tene kuti bemókélé, ai be tuamó Talené ala eraai mole åla ålamókélé, Moses-né ai samea sóró apurótua ipakalepó. <sup>22</sup> Ita, mo dere alapó. Kótóné tukóló muló betere foné fea åla fea Talené ama ålapóló dåle mulóturaalu, sameané betå fokonérápó. Samea sókó farénitepa, ti dowi ala tokóló aluranénipó.

<sup>23</sup> Hepen bemó ere ala suróló, i haemó aleale mo åla åla Talené amapóló dåle mulóturaalu, samea dilótua yaletai mo donorapó. Tépatéi, hepen bemó mole mo alarape fokaa, ti i haemó mole åla bosene fale åla wisinaalené sümó fokonérápó. <sup>24</sup> Ti Keriso å sukóló kepaayóló furaalu, hepen be suróló i haemó mo whiné tøyale bepaee sókó feni, mo hepen bepaaetóró sókó felepó. Atéró fóló, Kótó betere felekemó bitu, mió å då so whi tao sere tuå whi betera. <sup>25</sup> Kale momatere be teteróló kaae tare topo whita, whiné tøyóló ama kae tukóló muló betere be tuåpaae ba fo dokø mo betå féli furaalu, ama samea sóró feni, hupuné samea sóró fua dapó. Ai whirapené dere kaae, Keriso å hepenpaae momó fu, momó fu ini, mo betå félimótóró ama tiki Talepaae håle melóló, sókó felepó. <sup>26</sup> Keriso å hepen bepaee dekéró félimó fuåsró, ti i haemó ere åla åla fea keké nale alimó kaae sóró, sekøi ala dekéró félimó beleté fu bituåpó. Tényi, i kemetere alimó å Kótó beterepaae mo betå félitóró sókó fóló, dowi ala mo ti kemeróturaalu, ama betere bete Talepaae håle malepó. <sup>27</sup> Då so whita, Talené ere fo dokonóturaalu, bitiré fóló betå fapotóró sukutua dapó. Atéró sukåle kílupaae, ti dåné yale ala Talené taleyaalopó. <sup>28</sup> Då betå féli sukutere kaae, so whi feané dowi ala tokóló aluraai, Kerisoné ama betere bete Talepaae mo betå félimótóró melalepó. Atéró mió å momó waaireteita, dowi ala tokóló aluraai waalomeitei, å wópóló kaae tawóló betere so whi tao sóró mo ti wisiyóló beteraai dapesene waalopó.

## 10

### *So whiné dowi alamó Yesuné betere bete mo betå félitóró male ala*

<sup>1</sup> Kótóné tukóló muló betere fota, mo ti muaaire ala mei, take nalo waaire wisi wisi alané aso maaté erapó. Atére betené kale tukóló mole fo sya furaalu, ba fo dokø hupu dóló moma yó tare alané Kótó betere felekemó bitø faaire so whiné sekøi ala mo ti wisiranénipó. <sup>2</sup> Ai alanétamo so whiné hosaa tuamó mole kisipa tiki fea mo betå félitóró wisiróluåsró, ti atima etei kaae dowi ala yalepóló, atimatei Talepaae momaratere ala dekéró yó ta uåmeipó. Ti noatepae, atima etei kaae dowi ala yalepó tué muåmeipó.

<sup>3</sup> Atérené ba fo dokqmó hupu dóló momatere ala håle deté fu betere kilitu, dowi ala

kemeni, atima tuamó hãle mulapóló hãkearóló yó matapó. <sup>4</sup> Ti noatepae, wã *bulmakau ó meme* hupu sameané dowi ala tokóló mo aluranénipó.

<sup>5</sup> Atérené Keriso a i haepaae wóló i fo yalepó.

“Hupu dóló momatere alaró hãle matere alatamo naao hẽkese inipa, naaotei ẽ mo whĩné tiki daaróló beteralepó.

<sup>6</sup> Simó sukũlaa daróló momatere alaró dowi alamó Talepaae hãle matere alatamo kilituraalu, naao kisipa felénipó.

<sup>7</sup> Atétepa yãlo duraalu, ‘Ë tẽteróló kaae tare Kótóo, kale bopeyóló mole asẽ tuamó ere fo mo dokonóturaalu, naao kisipa mole ala eraai ẽ wóló i betere ape,’” erapó.

<sup>8</sup> Folosóro ama duraalu,

“Kótóné tukóló muló betere foné i ala yae yóló mupatei, hupu dóló simó sukũlaa dalatere alaró Talepaae matere alatamokélé, dowi alamó matere alakélé, fea naao kolóló hẽkesenipó,” erapó.

<sup>9</sup> Ai alarape yale sisópaae ama duraalu,

“Naa kisipa mole ala eraairaalu, ẽ i wale ape,” yalepó.

Atéroró, folosóro hupu dóló du betale alarape tokóló taae faróló, ai sirimó a sukãle ala mo ti yó tanópóló eralepó. <sup>10</sup> Yesu Kerisoné ama tiki Talepaae mo betã félitóro hãle melóló sukãleteiné, Talené ama kisipa mole alatóro sya furaalu, dã ama so whĩpóló mo kae beteralepó.

<sup>11</sup> Be dẽtere dokõ fea momatere be kaae tare whĩrapené Talepaae hupu dóló momaratere ala hãle yó tarapó. Atétere alané dowi ala mo ti tokóló aluranénipó.

<sup>12</sup> Tépatéi, mió i bopetu betere momaratere doasi topo whĩ Yesuné dãné dowi ala tokóló aluraairaalu, ama betere bete Talepaae mo betã félitóro hãle malepó. Atéyale kũlipaae a ama alima Kótóné turu naase eró betere tikimó fóló betalepó. <sup>13</sup> Ai alarape kemeróló, mió aatamo bóe du betere whĩ fea ama tẽteróló só deraaire ala betã Kótónétei erópóló, kaae tawóló beteralepó. <sup>14</sup> Ti noatepae, mo betã félimótóro a sukuturaalu, Talepaae ama hãle male alané wisiróló, mo kae so whĩ betó tanópóló yalepó.

<sup>15-16</sup> Dẽi Kepe Wisinékélé Talené ai ere ala dãpaae yó móturaalu, folosóro i fo dapó.

“Ai alarape yóló kũlipaae yãlo atima tao saairaalu, yóló mulatere diri fo i ape.

Yãlo tukóló muló betere forape atima hosaa tuamó mulóo, atima kisipa keteni tuẽ yó tanópóló yãlotei eróo yaalopóló,” Talené erapó.

<sup>17</sup> Ai fo tómó me beleróló duraalu,

“So whĩ Kótóné fo aomó bitini, atima kisipa mole ala maaté sya fu betere alaró mepaae dowi alatamomó kwia meni, yãlo aluróló kisipa keteraalopó,” erapó.

<sup>18</sup> Ai dowi alarape feata, Talené mo ti kemeró betera, hupu dóló Talepaae matere ala momó kae hãle noatepa yaaloé?

*Talené ala taaréni, hãle eró tawae ere fo*

<sup>19</sup> Térapa, no nerape-ó, dãpaae Yesuné ama samea sókó faló betereiteiné Kótóné mo kae ere be tuapaae faaire wini, mo halaaíné sókó fenérapó. <sup>20</sup> Taketa, ai be ke satãle yóló oleró betere kuti tuamó sókó fua yalepó. Mió Yesu sukóló a mo ti betere bete matere kisi tũ alée faleteiné a tuamótóro sókó fenérapó. <sup>21-22</sup> Ai ala maaté mei, Kótóné fake so whĩ tao sóro, momaratere doasi topo whĩkélé betera, dã aapaae tuẽ tiki tiróló bitu, hosaa tuamó hãjtamo Kótó betere felekepaae fenérapó. Atéturaalu, dãné i dowi ala yalepóló hosaa tuamó sekẽi kisipa muteretei ama sameané fokóló feléroo, dãné tikikélé mo kikisi wẽiné fokóo, ereteiné mo halaaíné fenérapó. <sup>23</sup> Ti noatepae, Kótó aata, dã so whĩpaae eraalopó dere wisi ala hãsókó fóló taaréni, mo eraalopóló dãné so whĩpaae du betereitei taaróló haepaae derepaalomei, hãjtamo yó tawaalopa sae. <sup>24</sup> Dãné no nepaae yaala sókó fole alaró wisi alatamo fakeyópóló, ketekẽ u bulótu i bulótu dere alatamo netéroró yaaloé yóló, tuẽ teketu betae. <sup>25</sup> Mepaae so whĩ atima Keriso fake tourótua dere tikipaae wale hõtu dere kaae, dã momókó yaõse. Téní, Talené dã dape saaire be dẽ felekemó walapa, betere dokõ ama ala erateretei taaréni, ketekẽ u bulótu i bulótu dere ala mo ti fakeróló deté fu bitiepe.

<sup>26</sup> I bete mole mo fo dāné wosóló tuérutei dowāae fóló, dowi alatamo hāle yó tapa, ti ai ala kemerópóló Talepaae melaaire ɔla me kae munipó. <sup>27</sup> Kótótamo atéró bóe duraalu, du betere dowi ala hāle yó tapa, Talené fo tokótamo yóló só deraaitere alaró ai whjrape dalaaire sitamo kolóló, mo wió yae. <sup>28</sup> Take mepaae whjné Moses-né aseýóló muló betere fo tukóló yale ala, tamo ó sore whjné kolóló mopó depa, ti ai whj kōletere ala ini, mo ti sinópóló dua ipakalepó. <sup>29</sup> Mepaae so whj dené Kótóné naalema belei ɔla kaae aɔróló tēiya tēiya yóo, Talené ama fo dirirale sameané fokóló kae beteró betepatei, ai samea hāle ɔla kaae aɔróo, Talené ai whj hāle hamokoróló tao supatei, ai ala erótu betere Kepe Wisi faleýóo depa, ti atétere whj ɔ kwia saairetei hāsókó faalopóló de? Ti folosóro Moses-né yale fo tikitepa, dowi kwia mo salepó. Atéyaletei, mió ai alarape dere whjné saaire kwia, folosóro sale kwia bosenóló mo doasi saalopó. <sup>30</sup> Ti noatepae, “Kwia tokó matere ala hāsókó feni, mo yalotei yaalopó,” yale sekéta, dāné kisiparapó. Me fo i ape.

“Talené so whjné du betere ala mo amatóro taleyaalopó,” erapó.

<sup>31</sup> Mo ti betere Kótóné naase tuāpaae foleteita, wi alapa mo wió yae.

<sup>32</sup> Diāta, mo take bitiré wale sukamó, Kótóné fo woseté waleteiné diā tuāmó deýó falapó. Atéremó, diāpaae kae kae sekēi ala wapatei, diā wiyóló botokó feni, mo diriyóló betale ala kisipa muae. <sup>33</sup> Ai maaté mei, me sukamó diā so whj feané keletómó sóro daalóló, susupui alaró haleraterere alatamo eróo, me sukamó diā sere sekē kaae, diaaɔ no nerapepaaekélé eratepa, diākéle atimatamo betāmó titiyóló daalu beleyóo, dua yalepó. <sup>34</sup> Atére kaae, atimané diaaɔ ne norape *dipula* beteratepa, kōle duraalu, atima tao sua yalepó. Atimané diaaɔ mole ɔlakélé fasó supa, mo ti muó tawaaire ɔla wisinaale saai dapóló hajturaalu, atima sópóló taalata yalepó.

<sup>35</sup> Térapa, ai ala deté furaalu, diaaɔ kisipa tiki tiró beteretei hāle ɔla kaae taae faréni, mo hotowaró tao tawae. Atétepa, ti mo dupu wisinaale saalo ai ape. <sup>36</sup> Kótóné ama kisipa mole alatamo eratepa, ti ama diāmó melaai dapóló bopere ɔla saasepólópa, diāné kisipa tiki tiróló, diaaɔ du betere alatóro hāle yó tanérapó. <sup>37</sup> Ti noatepae, Talené i fo erapó. “Mo hāleke sukamó waalopó ere seké ɔ waaitere be de hjlíki faréni, ai be demótóro mo waalopó.

<sup>38</sup> Téyaalotei, yalo donoi alatóro erótu betere whjta, ti kisipa tiki tiraterere alanétóro betaalopó.

Ama kisipa tiró betere ala momó wotāale depa, ti ai whjtamo yalo kisipa felé yaalo meipó,” erapó.

<sup>39</sup> Tépatēi, dā atēi kaae wotāale yóló aluyaaire so whjtamo touyóló bitini, āpaae kisipa tiki tiró betēpa, dā aluyaɔsóro Kótóné tao serapó.

## 11

### *Kisipa tiraterere alané mo betenérápó*

<sup>1</sup> Tué tiki tiróló betere so whjné nalopaae yaaire wisi ala mió kilinitei, take mo kelaalopóló diriyóló kisiparuraalu, hajtū beterapó. <sup>2</sup> Mo take betale so whjné atēi ala deremó, Kótóné mo wisirapóló atima dukiró beterapó.

<sup>3</sup> Kótóné i ala yó fae depa, ere ɔla ó betere ɔla ɔlakélé fea motóro yó fipakalepó. Ti mió kelené keletere ɔla ɔla feata, kelere ɔla sóro aleni, ama fotokó bole fonétóro kaaró beterapóló, dā Talepaae tué tiki tiró betereteiné mo diriyóló kisiparapó.

<sup>4</sup> Ebel ɔ tué tiki tiró bituraalu, Talepaae mo wisiyóló hāle maletēiné noma Kein-né male ɔla tēterélipakalepó. Ti Ebel ɔ kisipa tiki tiró bitu matere ɔla Talené kilitu, wisirapóló ɔ dukiróló mo donoi whjpó erapó. Ebel āta, take sukupatei, Talepaae ama kisipa tirale ala asepmó mulu, dāpaae hāle du beterapó.

<sup>5</sup> Inoke Talepaae kisipa tiki tirale betené ɔ sukuni, itéro mo betepatei, Talené hepen-paae dapesó horapó. Mepaae whjrapené ɔ kekālemó, Kótóné dapesó feleteiné mo koló fenipó. Kótóné *buk*-mó duraalu, Inoke ɔ hepen-paae faai i haemó hāle bitu, Kótóné ama kisipa mole ala erótu betēpa, ɔ mo hēkesené sinipakalepó. <sup>6</sup> Mepaae kisipa tirénire so

whjné Kótó ą hękese yaaire ala mo eranénipó. Ti noatepae, mepaae so whj de Kótó beterepaae wapa, ti ą mo beterepóló kisipa tiróo, Kótó ą i betere ape yóló yó melaalopóló ketekętamó kekitu betere so whj kilitu, Kótó ą mo hękeserapó.

<sup>7</sup> Talené Noapaae take naao kilini yale ala nalopaae mo eraalopó yale fo Noané mopóló kisipa tiralepó. Atéru, ą tuámó Kótópaae mo kae wi yóló, ama naaleraperó atimané sorapetamo yóo, ama soma atimaamo yóo yóló betą aluyaqsóro, tuę tiki tiró bitu nuku alipakalepó. Atéyaleteiné ai alimó betale so whjné dowęae fóló du betale ala mo só deralepó. ą atéro tuę tiki tiratere ala Kótóné kilitu, mo donoi whjpo yaaire doi melalepó.

<sup>8</sup> Talené nalopaae Abraham ą melaaire hae kwiapaae fópóló, dotęyaaí ąpaae ape yalepó. Ai fo depa, ą faaire tiki kisipa inirutei, tuę tiki tiró betere alané Kótóné dere fo mo betą wosóló felepó. <sup>9</sup> Kótóné Abraham ąpaae yale fo mo eraalopóló tuę tiki tiróló, ą melaalopó ere hae tikimóteí uké whj kaae bitu, kuti be torokóló tęté kutu betalepó. Ama naale Aisak-kélé, Jekop-kélé, ama ere fo dokonóturaalu, ai hae tiki saaire whjrapetei, Abraham ą yale kaaetóro deté kutu betalepó. <sup>10</sup> Abraham-ta, ą betere haemó kisipa muni, take nalopaae dirii ęla sóro tene mo ti bemó betaalopóló kisipa mutu, kaae tawóló bitipakalepó. Ai be tęyaaí dęle sóo, be tęyóo yale sekęta, Kótó ątórótípó.

<sup>11</sup> Abraham ą mo ti otere yóo, soma Serakélé hęle ni daayóló sere yóo epatei, tuę tiki tiró betere ala Talené kilitu, naale deyaaire fotokę bulalepó. Ti ai ala eraalopó yóló mulale sekęné fo mopóló kisipa tiki tiraleteiné yalepó. <sup>12</sup> Ai betą whjtei ą otereyóló mo felekemó sinaai du bitutei, ama deale naalené kaaróló, naale senaale mo hęle ęla kaae deté felepó. Ai naale senaaleta, sęmó daale hęreró węi atikętamó kaae ereteiné dosęayaaire mo sęnipó.

<sup>13</sup> I dosęayale whjrape atima fea kisipa tiki tiratere ala hęle deté fu betepatei, sukutua yalepó. Ti atima hęle betale alimó kale melaalopóló muló betere ęla atimané sinitei, mo umó teó wou betepa, tuęné maaté kolóló mo kée deté fu betalepó. Atétu, atimané duraalu, “Dęta haemó betepatei, i hae tale mei, uké whj kaae i betere ape,” du betalepó. <sup>14</sup> Atei kaae fo dere whjrape atima mo ti betaaire hae tiki kekitu beterepóló hękearóló yó matapó. <sup>15</sup> Ti atimané atei kaae dere fotamo, take taaróló wale hae tikimó uęsóro, ti atima turuku bepóló kisipa mutu, momó fesaae fole ala uępó. <sup>16</sup> Aténi, mo ti betaaire hae wisipaae fenée kisipa mutu beterepó. Ai hae tikita, me kae mei, mo hepen betórótípó. Atéreteiné atima Kótópaae duraalu, yęta dę tętéróló kaae tare Talepó depa, ai fo wosetu Kótó ą haleni, mo dono dapó kisipa mutapó. Ti noatepae, ai be huluata atima mo wisiyóló beterepóló, ama taketi donoróló muló beterepó.

<sup>17</sup> Abraham-né kisipa tiki tiró betere ala Kótóné kęae kolóló, sę sale sukamó, Abraham ą kisipa tiró bitu, ama naalema Aisak dóló simó sukęlaa dalóló Talepaae hęle melaai yalepó. Kótóné ąpaae wisi ala eraalopó yale fo tuęrutei, ama mo betą betere naale daai yalepó. <sup>18</sup> Take Kótóné ąpaae duraalu,

“Naao naale Aisak-né detere naalené naao doi muaaire fake firaalopó,” erapó.

<sup>19</sup> Ti Abraham-né ama ai ala yaleteita, mo ti sukutere whj Kótóné ama sęmó kepaaraalopóló kisipa mutu yalepó. Até yaletei, ama naalema Aisak ą sukóló momó kepaayale whj kaae ąpa dape salepó.

<sup>20</sup> Aisak ą Talepaae kisipa tiró bituraalu, ama naale Jekop-ró Isotamo nalopaae betaaire alamó kisipa mutu, foné atimaamo wisiralepó.

<sup>21</sup> Atéyale kaaetóro, Jekop ą Talepaae tuę tiki tiró bitu, ą felekemó sukęairaalu, ama dotó tiki tó mó tiróló daalu, naalema Josep-né naale tamo foné wisiróló, Talepaae mo kée yóló momayalepó.

<sup>22</sup> Josep kisipa tiróló bitu, ą sukęaire be dę feleke depa, kale Israel fake so whj Isip hae kwia taaróló, torokę faalopóló kisipa mutu, atimapaae ama diri sóro fae yalepó.

<sup>23</sup> Isip hae kwia tętéróló kaae tare topo whjné Israel so whjné naalerape dae yóló tukóló mulęlipakalepó. Ai fo epatei, Moses-né hamaró alimatamo wini, Talepaae betą tuę tiki tiró bitu, ai naale wisinaale daęsóro, wélié sore tuámó ą hyó mulalepó.



<sup>24</sup> Moses doayóló Talepaae kisipa tiki tiró bitu,  topo whi Fero senaalemané naalepó yaqse yóló fo mulalepó. <sup>25</sup> Moses  sawa sukamó maaté tó tikimó felétere dowi ala yaai kisipa muni, Kótóné so whipaae erótu betere sekei ala paaekélé erópóló kisipa mutu, Talené so whitamotei touné felepó. <sup>26</sup> Moses  so whi tetéróló kaae tare seké Kerisoné ala erótu betere, faleyóló haleratere ala kolósu, Isip haemó mole wisi wisi la kolósu yalemó, Kerisotamo betere ala mo doasi ke boleteiné take nalopaae Kótóné dupu wisi melaalopóló kisipa mutu,  ai ala sya felepó. <sup>27</sup> Moses  Talepaae kisipa tiró bitu, kale Isip hae kwia tetéróló kaae tare topo whi fopaae buóló, paae sekei ala eraqsórópóló wini, Isip kwia taaróló felepó. Ti noatepae, aita kelené kelenire seké ama kelereteiné, ama yaai dere ala bet hle yó taruraalu yalepó. <sup>28</sup>  Talepaae kisipa tiró bitu, Kótóné dotyale whi dele *ensel*-né Israel fakené topo naalerape daqsóro, bosene fele be demó la detere alaró w *sipsip* hupu malené samea dilatere alatamo, Talené paae yae ala deté fu betalepó.

<sup>29</sup> Kótóné so whi Talepaae kisipa tiró bitu, sonaai wei kla tuamó tukóló, mo ere hae tiki kaaemó atima tyóló felepó. Tétepa, Isip fake atimakélé Israel fake yale kaae tyóló felemó, weiné atimatei mo ti alurélipakalepó.

<sup>30</sup> Talepaae kisipa tiró bitu, Israel fake so whi weikeró be demó, Jeriko be hulua bopére dopóku bolaa aqró bopé yóló kutu betalepó. Atéyalemó, kale doasi dopóku ama kleaanétei kolokóló derepelepó.

<sup>31</sup> *Moni* saairaalu nópu nuku betale so Rahab  Talepaae kisipa tiró bitu, kale bóe s fele whirape ama bepaae wisiyóló dape salepó. Téyaleteiné Talené fo tukóló dowae fu betale so whi fea dóló kemeróturaalu,  bet hsókó felepó.

<sup>32</sup> Atimané ai yale alarapemó ylo kae me noa fo yaaloé? Kale doasi doi mole kisipa tirale whirape Kideon, Barak, Samson, Jepta, Depit, Samuel, mepaae Kótóné kóló whirapené yale alakélé fea dipaae dekéro utei, yaaitere be de dekéro munipa taalatapó. <sup>33</sup> Ai whirape atima Talepaae kisipa tiró bitu, mepaae tetéróló kaae tare topo whirapetamo bóe dóló atima tetéroo, so whi mo wisiyóló kaae taru donoi ala eróo, Talené atimapaae melaalopó yale la mo sóo yalepó. Atéro Talepaae kisipa tiró bituraalu, whi dó nokole ha *layon*-rape kulumu faaralepó. <sup>34</sup> Whi dokole doasi simi surukó fóo, whi dele fosói sepakekélé hsókó fóo, dua erapó. Atima mo whi bepatei, Kótóné doasi fotok bulalepó. Tétu, atima bóe duraalu doasi fotokné kae kae hae kwiamó wale bóe whirape dóló mo ti kemeratepa, mepaae hsókó fele whirape ti botokó dapo yalepó. <sup>35</sup> Mepaae sorape atimané naale senaale ó omarape sukletei, momó kepaaratepa atimatamo betmó bitua yalepó. Mepaae so whi atima kisipa tiró betepa, mené doasi susupui ala eróturaalu, di teraayóló faraalopa, Talepaae dowi teka fo yae yóló stua yalepó. Ai ala depatei, atima sukutepa, momó kepaayóló Taletamo wisiyóló betaalopóló kisipa mutu, atei kaae fo yaalo meipó, dua ipakalepó. <sup>36</sup> Mepaae so whi faleyóló fokosoi ala yóo, mepaae so whi ti dirii képiné dokóló *dipula* betéroo dua yalepó. <sup>37</sup> Mepaae so whi kapo duné dóo, mepaae ti ni tikitere *saw* fosóné fosóné tuamó tekéetamo yóo, mepaae bóe dele sepakené dóo, dua ipakalepó. Mepaae so whi hko kuturaalu kutikélé nokole la ó bekélé meitepa, *sipsip* ó *meme* hupu seka bukutua yóo, Atima mo yoleale betepa, susupui alaró kae kae dowi alatamo eróo dua yalepó. <sup>38</sup> Atima atei kaae seké su betale so whi kolósu, i haemó betó mole mo so whi kolósu depa, seké sere so whiné atima mo belei aqróló teraae falapó. Seké sere so whi atima torok kuturaalu, kópu kae fi tikimókélé, hasi fosómókélé, kapo dolomókélé, hae dolomókélé, hko fité kutua ipakalepó.

<sup>39</sup> Ai dosayale so whi atimakó mo bet whinékélé Talené melaalopó yale la sinipatei, kisipa tiró betere ala kilitu, Talené mo wisirapóló atima dukiralepó. <sup>40</sup> Atimapaae erale alaró dpaae eratere alatamo, touróló eraté fóló mo ti kemerópóló, Kótóné atimapaae erale ala bosenóló, dpaae eraaire ala wisinaale ama tukóló mulalepó.

<sup>1</sup> Térapa, Kótóné doasi alarape eratepa kelalepóló u bope deté wale so whjné dā bopéró beterapó. Atérapa, Talené atima tao sóró erale alamó kisipa tiratere kilitu, dā sururu yóló furaalu, mepaae bi pire ɔla ɔla taae falóo, dā hapale dée nópóló ekeleperatere dowi ala taalóo, yaalopó. Tétu, Talené muló betere dālemó sókó faairaaalu, naase hāle sururu yóló fótóró tawíepe. <sup>2</sup> Atéro furaalu, kisipa tiratere alakélé amatóro kaaróló, mo ti kemeratere alakélé Yesunétóro dua dapó. Térapa, dāné kelené ai seké ʔtóro kikéyóló kaae tawíepe. Ti take nalopaae hātere ala mo eratepa kelaalopóló kisipa mutu, ai seké ʔ filipaa ni tómo doasi sekéi ala sóo, halei ala eratepakélé me ɔla meipóló hāle siré fío yalepó. Atéyale kīlipaae ʔ hepen-paae fóló, Kótóné fea ala tēteróló kaae tare tikimó, ama turu naase dēmó betalepó. <sup>3</sup> Ti take dowi ala dere whjrapené Yesutamo bóe duraalu, sekéi ala ʔpaae eratepatei, hāle beleté fu betalepó. Atérapa, diʔpaaekélé sekéi ala eratepa, diʔ fomoyóló haepaae derepaʔsóro, ama ai ere alatóro kisipa muae.

<sup>4</sup> Mepaae whjrapené dowi ala fakerótu betepa, atei kaae dowi ala dorapóló diʔné sesé deremó, diʔ dóló samea sókó fatere ala ini, teópó. <sup>5</sup> Ti diʔta, Talené ama naalepóló keteke bulótu, ere fo diaaʔ kisipa keteró beterapó. Ai fo i ape.

“Yalo naale-ó, Talené ya donoróturaalu dóló supuratepa, ai bete munire ala dere nisi yaʔse.

Aita, diaaʔ du betere dowi alamó diʔ foné sirapa, seké duraalu, hōyóló taalaʔse.

<sup>6</sup> Ti noatepae, Talené ama hosaa mulu yaala sókó fu betere so whj donoróturaalu dóló supuróo,

ama naalepóló dape sere naalerape atimané hāsóko fole alamó kwia melóo, dua dapó,” erapó.

<sup>7</sup> Diʔpaae sekéi ala erótu betepa, ti aita diʔ Talené ama naale donoróturaalu dere alapóló kisipa mutu, beleté fu betae. Ti mé naalekó donoi tūpaae fópóló, ama alimané foné sóro dele ala dumié? <sup>8</sup> Kótóné naale senaale fea hāsóko fupa donoróturaalu, supuróló dua dapó. Diʔ hāsóko folemó, Talené dóló supurénitepa, ti diʔ ama naale senaale bitini, hōko naale senaale ai ape. <sup>9</sup> Ai fotamo olekeyóló me dere fo i ape. Dā fea kōpaae fole sukamókélé, mo hāle betere sukamókélé, sekéi ala beleyópóló fotokʔ bulóturaalu, i haemó betere ayarapené dā donoróló supurótua deretei kisipa muae. Atétere alata, atimané mo dono dapóló kisipa mualepó. Ai ala mo ti bosenóló, dāné kepe tēteróló kaae tare Ayané dā donoróturaalu dóló supuratepa, ti ama erópóló ʔ aomó sukóló betenérápó. <sup>10</sup> I haemó betere dāné mo ayarapené dā tū wisipaae fópóló kisipa mutu, donoróturaalu sawa sukamó maaté dóló supurótua dapó. Tépatei, dā Kótóné ama kae ere wisi ala tuamó beterópóló kisipa mutu, dā kōpaae fupa ama donorótu beterapó. <sup>11</sup> Donoi tūpaae fópóló, supuratere sukamó felé dumi, supu dua dapó. Téyaalotei, ai alané donoróló asa dere so whjta, take nalopaae hosaa muni deyóló mo dua betere alaró, mo donoi alatamo atima tuamó epa kelaalopó.

<sup>12</sup> Térapa, sekéi alané diʔ fótururóló Talené ala diaaʔ erótu beteretei haepaae derepaʔsóro, bére hó naase fotokʔ bulatere ala du betae. <sup>13</sup> Diaaʔ doalére hó mo ti doyaʔsóro, diʔ kweyaaire tū mo wisiyóló aleyae.

*Kótó hōrólo sisópaae eraʔsóro hotowaró kaae tawae*

<sup>14</sup> So whj featamo bóe dóló hōle sere ala ini, Kótóné ama hosaa muni deyóló dua betere alaró ama kae ere alatamo, diʔ tuʔpaae erópóló, keteke butu betae. Ti Kótóné ama mo kae ere ala munire so whjta, Tale mo kelaalomeipó. <sup>15</sup> Diʔkó me whj ama hēkesere ala sya furaalu, Kótóné hamokoróló hāle tao sere ala hāsóko faʔsóro yae. Tétu, diaaʔ ne notamo mutere dowi hasekai kisipa so whj feapaae tokóló, me whj doraʔsóro, mo hotowaró kaae tawae. <sup>16</sup> Diʔkó mepaae so whj nópu nokole ala ó Kótó faleyóló hōko betale whj Iso kaae betaʔse. Ti Iso ʔta, alimané mómu ɔla ɔla saaire topo naaletei, ʔ wotepa ai mómu ɔlané betā be dēmó naaire ɔla nomatamo dupuyalepó. <sup>17</sup> Atéyale kīlipaae kale sekéne ama alimapaee ʔkélé wisiratere fo yae yóló woletamo yaleteti, alimané ama dere fo mo wosenipó. Atétepa, ʔ woletamo yalemókélé, ama tué tiki feteyaaire sūni, mo hapólu yalepó.

<sup>18</sup> Take Talené so whi fea touyóló bitu, kelené kolóló olaa dere hasi fosó erepó. Ai hasi fosómó si dóo, be mo diliki yóo, doasi beséró hali tikitamo wóo, mepaae mo winé sini alakélé eróo, dua yalepó. Ti diáta, atére hasi fosópaae wénipó. <sup>19</sup> Ai hasi fosómóta, ukulumó wuti hale yóo, mené fo fakeyóló depa wosóo duraalu, atima atei kaae fo wosetere hórapa, me yaqse du betalepó. <sup>20</sup> Ti noatepae, Talené atimapaee yóló mulóturaalu,

“Ai hasi daale felekepaae so whi ó hupu, na ó kae kae ɔla fupa, ti kapo duné dóló sukunae,” ere fo atima wosaletiné faalo wiyalepó. <sup>21</sup> Moses-né ai hasi fosómó mo winé sini ala du betepa kolóló, i fo erapó.

“E mo winé sukuturaalu diri furu furu dapó.”

<sup>22</sup> Ti diáta, atéyale hasi fosómó wóló bitini, mió diá betere hasiné doita, Saion-pó. Ti diá wóló ai betere tikita, hepen bemó Kótóné ama teteróló kaae tare doasi Jerusalem be hulupó. Ti diáta, *ensel*-rape ni sóku kaae mo dekeró touró bitu, hekesetu betere tuámó wóló ai betere ape. <sup>23</sup> Aita, Talené ama topo naale senaalepóló sóró betero betere so whi fea touró betere tikipó. Ti ai so whiné doita, hepen-mó aseýóló muló betepapó. Ti diáta, so whi feané dere ala taletere Kótó beterepaae wóló, ama take donoróló beteralé so whiné keperape betere tikimó, ai betere ape. <sup>24</sup> Diáta, ama so whi tao saalopóló yóló mulale kisi fo dirirale tuá whi Yesu beterepaae walepó. Ti ai sekéné ama samea so whiné tikimó apuróturaalu yale foné Abel-né sameané doraee yale fo teteró betepapó.

<sup>25</sup> Diápaae ai fo du betere seké diané sisópaae eraqsóro yae. Ti noatepae, Kótóné kutó dirale mo hae whiné so whipaae duraalu, “Diaaq hoko du betere ala taarénitepa, ti Kótóné kwia melaalopó,” dere fo woseni, sisópaae eraleteiné dowi kwia matere ala atimané mo salepó. Atérapa, hepen bemó betere sekéné dere fo sisópaae erateremó, atimapaee ai erale ala mo bosenóló, dápaae melaaire dowi kwia netéro hásókó faaloé? <sup>26</sup> Take Talené ama fo yalemótei hae wore ipakalepó. Téyaletei, mió ama i ala yaalopóló muló betepapó.

“Taketa, hae maaté yalo woreraletei, mió ti saró haetamo wusuró woreraalopó,” erapó.

<sup>27</sup> Momó woreraalopó dere fo bete i ape. Wore ini, dirire alaró ɔla ɔlatamo ti enópóló, Kótóné aleyóló muló betere ɔla ɔla whaaló yóló wore deretei, ti ama woreróló mo aluraalopó.

<sup>28-29</sup> Kótóné ama teteróló kaae tare alata, mené wore worekélé mo eranénipó. Ti dāta, atére ala tuápaae fóló betepapa, Talepaae mo kée yóló, dā witamo a aqmó sukóló bitu, hekesee yaaire ala betā du betaalopa sae.

“Ti noatepae, dā teteróló kaae tare Kótó āta, ɔla ɔla fea doló kemeratere si sū betepapó,” erapó.

## 13

### *Mo kemeróturaalu ketekē bulatere fo*

<sup>1</sup> Mepaae no netamo yaala sókó fole ala hosaa mo turóné yó tawae. <sup>2</sup> Uké wale whi diaaq bepaae wisiyóló dape sóró, ɔla melóló firatere ala taaréni, mo yó tawae. Ti noatepae, take mepaae whirape atima mo kōleaa whiné *ensel*-rapetei, mo whi nisiyóló dape sua erapó. <sup>3</sup> Mepaae no nerape *dipula* betepa, ti diakélé atimatamo *dipula* betere aq yóló, atima kisipa hale yó tawae. Tétu, mepaae whirapené naao no nepaae sekēi ala eratepa, diakélé ai sekē sere aq yóló, atima kisipa hale yó tawae.

<sup>4</sup> Soró whitamó dokotere alata, mo donoi alapa diá feané hale horótu betae. Whiró sotamo dokore ala folokole yaqsóro, so whi kaetamo fiyóo, whikélé so kaetamo fiyóo momókó yaqse. Ti noatepae, atei kaae nópu nokole alaró kae kae nópu nokole alatamo du betere so whiāta, Kótóné taleyóló dowi kwia melaalopó. <sup>5</sup> Diá betere tuámó *moni* mo doasi bete mole ɔla nisiyóló diané tué tiki turó ai ɔlapaae momókó mullaqse. Téní, meteró ɔla ɔla mupa, ti aitoró supóló kisipa muae. Ti noatepae, Kótóné duraalu, “E diātamo betereitei taaróló, metikpaae mo faalomeipó. Téturaalu, yalo diá tao su betere alakélé hale yótóro tawaalopó,” erapó.

<sup>6</sup> Ai fo wosetu dā whaaliani, halaainé i fo dua dapó.

“Talené ama ę tao sóró mo wisiyóló kaae tareteiné, mo whjné ępaee noa kaae sekęi ala eratepa ę wiyaalomeipó.”

<sup>7</sup> Take Talené alamó folosóró fóló, diąpaee Kótóné fo i ape yóló yó melale whjrape atima Talepaee kisipa tiró bitu du betere ala kęae kolóló, noa kaae du wisi olepa, ti ai ala diąnékélé sųróló yae. <sup>8</sup> Yesu Kerisoné ere alata, take bitiré walepaekélé, mió i betere alimókélé, nalo betaaire alimókélé, mo betę kaae alatóró hęle yó tarapó.

<sup>9</sup> Térapa, mió diaaq wosetu betere fo wisi taaróló, kópaee falaairaaalu, mepaae whjrapené kae fo yó matepa, mo dere nisiyóló wosaęse. Kótóné keletómó wisirapó yóppóló, ępaee moma yóló nuku betere ęlané atima fotokę bulóló wisiraaire fotokę bunipó. Tépatęi, dę fotokę buóló wisiyóló beteróppóló, Talené hamokoróló tao sere ala dę tuąpaee eratepa, ai ke bole alané betę dę mo wisiranérapó. <sup>10</sup> I haemó mo so whjímó Talepaee momaraterę whjrapené dęné momaterę kapo tómó biliterę ęla naaire sųnipó.

<sup>11</sup> Mo so whjímó Talepaee momaraterę topo whj *bulmakau* hupu samea sóró Kótópaee momaraai, mo kae tukóló muló betere be kepaee fóló, so whjné dowi ala kemeróppóló ai samea dilótua dapó. Tétua deretei, mo hupuné tikita, ti so whj betere tiki taaróló, be bela dęmó sukųlaa dalótua dapó. <sup>12</sup> Atétere kaae, Yesuné ama sameanétóró so whjné dowi ala kemeróló, mo kae so whj beteróturaalu, ę doasi sekęi ala sóró doasi be hulua bolaare dopóku aqmó sukųlepó. <sup>13</sup> Térapa, ama tikimó sale halei ala dępaekélé eróppóló, be taaróló ę sukųle tikipaae faalopa fiępe. <sup>14</sup> Ti noatepaee, dę mo ti betaaire doasi be hulua mekó i haemó tęnipó. Téretei, take dę mo ti betaaire doasi be hulua kelaai kisipa mutu, dę kaae tawóló i betere ape.

<sup>15</sup> Térapa, Yesuné dę fotokę bulatepa, mo wisi ęla Kótópaee mótu dere kaae, Kótóné ama doi sóró horaterę ala suka fea yó tawaalopa sae. Ti dę tęteróló kaae tare Kótó ę etei kaae Tale beterapóló, ama doi sóró horaterę alata, kutómó ęla wisi su dere kaae erapó. <sup>16</sup> Mepaae ęla ęla yęęterę so whj tao sóró materę alaró eraterę wisi alatamo kisipa keteręni, hęle yó tawae. Ti ate kaae alata, Talepaee hęle materę ęla wisi kaaepóló Kótó ę mo hękeserapó.

<sup>17</sup> Dią Keriso so whj kaae tare whjrapené dere fo wosóló, atimané tęteróló kaae tare aqmó betae. Take nalo Talené atimapaee so whj netéró kaae tawaleé? yóló wosetępa, atima etéró kaae tawalepóló tokę melaalopó. Atima kutó hękesetamo diyóppóló atimané dere fo wosóló sya fae. Ai ala initepa, ti atimakélé kisipa sekętamo dituraalu, atimané ditere kutóné dią tao sere alakélé yaalomeipó.

<sup>18</sup> Talené dę tao sóppóló momarótu betae. Dęné du betere ala dęnétei taleyalemó, so whj dilikitere ala me bunipó. Dęné du betere ala fea so whjné taleyóló, mo dono ala dapó yóppóló, i ditu betere ape. <sup>19</sup> Yęlo diąpaee i dere fota, ę diątamo betaai hapale wóppóló, momarae yóló dapó.

<sup>20</sup> Kótóné so whj tao sóró mo ti muó tawaaire fo, Yesuné ama sameané diriróló mulalepó. Atéreteiné, bóe firóló mo dua betere ala kaarótu betere Kótóné, dę tęteróló kaae tare whj Yesu ę momó kepaaró beterapó. Atéró kepaarale sekę ęta, Talené *sipsip* hupurape kaae tare doasi fotokę bole topo whj beterapó. <sup>21</sup> Ai Kótóné ama kisipa mole ala diaaq mo sųmó eróppóló, amatei wisi wisi alaró wisi tuętamo dią tuąpaee mo sųraalo ai ape. Atétu, Kótóné ę hękese yaaire ala Yesu Kerisoné dę tuąpaee eróppóló yae. Ai sekęné doi doasi mulóló, hale sóró horaterę ala hęle deté fu betae. Mo kée téyóppóló yae.

<sup>22</sup> No nerape-ó, yęlo hęlekeróló i dere aęęta, diaaq wosóló kisipa yaaitere sų i dere ape. Térapa, Kótóné ala etéró erae yóló aęmó ketekę bulóturaalu, i deté wou betere ma fo wosaalo hę yaęse.

<sup>23</sup> Dęné no Timoti *dipula* sókó wóló beterapóló, diąpaee i dere ape. ę ę beterepaee hapale wapa, ti dęmo wusuró dią kęle waai kisipa mutapó.

<sup>24</sup> Dią tęteróló kaae tare whjrapéró Kótóné mo kaae beteró betere so whj featamopaee yęlo kęleó dapó yae. Itali hae kwiamó wale Keriso so whjnékélé diąpaee kęleó dapó.

<sup>25</sup> Talené ama hamokoróló tao sere ala dią fea tuąmó muó tanóppóló yae.

## Jems

<sup>1</sup> I dere asęta, Kótóró Tale Yesu Kerisotamoné kutó diratere whį Jems-né dapó. Dię Kótóné ama 12 fake so whįrapetei torokó faróló, kae kae tiki daae mole so whį kuamó betó mole no nerapepaae kęleó fo i dere ape.

### *Sekęi alané dąné tuę tiki tiiró betere ala kęae kolóló sų sirapó*

<sup>2</sup> Yęlo hosaa mole no nerape-ó, mepaae kae kae sekęi alarape diępaae wapa, ita ę kęae kelaai dapóló hajné sukutu betae. <sup>3</sup> Ti noatepae, ai wou betere sekęi alarapenéta, diaaę Kótópaae tuę tiki tiró betepa kęae kolóló sų ai sere ape. Ai sų sere alanéta, diaaę du betere wisi ala taaréni, yótóróti tawópoló fotokó bulótu betereitei, dięné ai tuęre ape. <sup>4</sup> Ti atétu betere alanétei, diaaę hosaa tuęmó wisi ala mulu, whį wisinaale beteraté fole ala tuęmó tikini, hęle deté fóló kemene fole kwiamó sókó fópóló yae. Téturaalu, me alakókélé yęyęni, mo turó sų yaalo ai ape. <sup>5</sup> Diękó mepaae so whį detamo Kótóné ala eraairaaalu fosó fosói kisipa tiki wisi yęyętepa, ti mo turó mótu betere Kótópaae wosae. Atétepa, Kótóné wosóló taaréni, ę mo hamokore sekę betereiteiné dię feamó mo melaalo ai ape. <sup>6</sup> Téyaalotei, mepaae whįné Kótópaae woseturaalutamo ępaae i ala eraalopé neyęalorópó yóló kisipa tamo muni, mo ępaaetóróti kisipa tiki tiró bitu wosae. Ti atei kaae kisipa tamo mutere so whįta, besęné węi upaae só fua, ipaae só wuaterere kaaené kelerapó. <sup>7</sup> Atei kaae kisipa mutere whįné Talepaae kematerere ęla mo betękókélé saalo nisi yaęse. <sup>8</sup> Ti ai sekęné ama kisipa tamo moleteiné, ama dere alarape fea diriyóló bitu ini, hęle tómó dakeró bitu dua dapó.

<sup>9</sup> ęla ęla meiyóló hęle yoleale betere Keriso nota, doasi doi mulapóló hajturaalu bopé faketu betae. <sup>10</sup> ęta atétu betaalotei, fea ęla ęla tare néli whįta, doasi doi muni, sókó dei beteraóló bopé faketu betae. Ti noatepae, néli whįné ama dere alata, kale hęle yó mole ne fua hapale dulukó fu dere kaae yaalo ai ape. <sup>11</sup> Atétere kaae dirii suka duraalu, suka supuné ere ęla sóku botó yóló dulukó durupuraalu, ama ere au kelené kelaalo kokó yaletai dotua dapó. Atétere kaae, néli whįné ama du betere ala deté fu betepatei, alu deté fu betaalo ape.

<sup>12</sup> Whį me de ępaae doakale sekęi ala wapatei, haepaae derepéni, beléetóró tare whįta, Kótóné wisiró betereiteiné hajné sukutu beteraóló. Ti noatepae, ai sekęi alané kęae kelaai sų siré fu betero kemene folepaaekélé haepaae derepéni, diriyóló daapa, ti atétere whį sururu yóló fu folosóró sókó fole whįné topo tao su dere kaae, mo ti betere bete saalo ai ape. Ti ai betere beteta, Kótóné ępaae yaala sókó fole so whįmó melaalopóló, taketi ere ęlapó.

<sup>13</sup> Me dowi ala yópóló sų seremó me whįné duraalu, ita ępaae Kótónéitei eratapó fo ekesé. Ti noatepae, Kótó ę dowi ala yópóló, me alané sų seni yóo, amakélé me whį dowi ala yópóló sų sóo, dumipó. <sup>14</sup> Tétumitei, hupu dópóló he tẹnóló ama ekęleyóló nokole ęla he dolomó mulótu dere kaae, dę so whį dokó feané hosaa tuęmó mutere kisipanéitei dowi ala yaai ekęleyóló, au nuku beteraóló. <sup>15</sup> Atéro au nóló kisipa sere alané sorape naale derótu dere kaae dowi ala kaaratapó. Atéro naale yóló ęlumétepa ditu dere kaae, ti kale dowi ala foparóló hękeamó depa kilitua dapó. Atéro kale naale doayóló mo doasi whį bitu dere kaaeta, dowi ala faketuraalu sukutere ala kaaratapó.

<sup>16</sup> Yęlo hosaa mole ne norape-ó, mené kapala fonéitei dię dilikaęsóró yae. <sup>17</sup> Dąné Aya ę ó hepen bemó ere dę wisinaale tuęmó bituraalu, dę i haemó betere so whįpaae wisi alaró wisi ęlatamo betere dokó fea mo turó mótua dapó. Ai sekęné ama dere alata, whį sukamó daatepa aso hęleketu, fęlotu dere kaae dumipó. Betere dokó fea ama erótu betere alata, mo betę kaae alatóróti eró tarapó. <sup>18</sup> Dąné kale mo fo wisi woseté fu betereiteiné, ama naale senaale beteraai dapóló, amatei dę sóró beteralepó. Taketi Talené ama kaaróló muló betere ęla fea yó mupatei, dęta folosóró doasi topo ęla beteraóló yóló kisipa mutu, deyóló beteralepó. Atéreteiné dęta mo ama so whįtóró beteraóló.



*Dere fo wosóló taaréni, sya fae*

<sup>19</sup> Yálo hosaa mole no nerape-ó, i dere fo mo wisiyóló wosóló tué muae. Diá feané kale fo wisi woseturaalu, deka ini, ketekę buóló mo wisiyóló wosae. Mepaae fo yaairaaalu, hapale hõko ini, mo dua tué tekeyóló yóo, me whiné ya fopaae buópóló sesemeratere fo depakélé, kisipa tekeyóló me ęla meipóló mo dua betóo, yae. <sup>20</sup> Ti noatepae, mo whiné atéro fopaae butere alané Kótóné ama mo donoi naale senaale beteranée yóló mole kisipa eranénipó. <sup>21</sup> Térapa, Kótóné keletómó mo kelaalo sonaalei dowi alaró i hae kwiamó mole kae kae dowi alatamo momó kae ini, mo ti taaróló kisipa keterae. Atéturaalu Kótóné fota, da aluyaqsóro tao saaire fopa, ęla wae hae wisimó bitu dere kaae, naao tiki tuępaae derepópóló mo ketekę buóló sae.

<sup>22</sup> Kale fo hęle wosęliné maaté wosóló taalatepa, ti naaotei kapala ya ai dilikitu betere ape. Ai ala ini, ama yępaae erae du betere fotóróti mo eró tawae. <sup>23</sup> Mepaae whi dené Kótóné fo wosóta deretei, ama yae dere ala mopóló erénitepata, ti etei ala dere kaaepó. Whi betęné ama kelepa k<sup>las</sup>-mó fopeyóló, ę faaire tikipaae fulapó. <sup>24</sup> Atéro furaalu, ama kelepa etei daapa kelalepóló kisipa yó tani, mo hapale téti keterótua dapó. <sup>25</sup> Téretei, Kótóné ama tukóló muló betere fo dokonaletiné so whi dokóló moletei hęle fópóló erótu betera. Mepaae whi dené ai fo wosóló kisipa keteréni kutirimó mulóló eraté fu betepa, ti até dere whiné ama du betere ala tuęmó Kótóné ę wisiraalopó.

<sup>26</sup> Téretei, mepaae whi denétamo ę Kótóné ala erótu betere whipó du bitutei, ama dere fo fea wisiyóló tué tekeyóló ini, dowi fotamo dekaaporóló du betepa, ti ama ai dere fonétei ę dilikóló, Kótóné ala erótu betereiteikélé mo hęle ęla kaae aleratapó. <sup>27</sup> Dęné Aya Kótóné keletómó so whiné Talené ala eróturaalu, kae kae alatamo hosekényi, mo donoi alata, i ape. Bokonaale naale senaaleró wulia sorapetamo seę yaqsóro tao sóo, depa, ti Kótóné ama mo donorapóló kisipa muaalopó.

## 2

*Doi mole whi wisiyóló dape suraalu, doi munire so whi sisópaae eraęse ere fo*

<sup>1</sup> Yálo no nerape-ó, da tęteróló kaae tare Tale Yesu Kerisota, Kótóné ama kae ere deę wisi naale ę tuęmó fęanapó. Atéro betepa da ępaae tué tiki tiróló betere so whiné, mepaae doasi doi mole whirape dape suraalu, mepaae sókótei betere so whirape wisiyóló dape sinitere ala yaęse. <sup>2-4</sup> Atéturaalu, dię betępaae touratere sukamó kold kapané aleyale bi naasemó bulóló kutikélé kelaalo kokęi deróló wale whi wisiyóló dape sóro ni fake wisimó beteroó, dowi deręakele kuti deróló wale yoleale whimo tumó daayae ó ę betere aę keya tómó hõko betae yóo, dere-a dię Talere kaae kele fosóru, tale du bitute? Diaaę atétere alanétei dowi kisipa mutu me whi só deratere whi sę ai betere ape.

<sup>5</sup> Yálo hosaa mole no nerape-ó, i dere fo mo wisiyóló wosae. I haemó betó mole so whirapené duraalu, ai whirapeta, me ęlakélé meiyóló mo yoleale yóló betera. Tépateti, ai whi kisipa tiki tiratere ala mo turó yópóló Kótóné amatei sorokó su yóló kae beteroó betera. Atéru, Kótópaae yaala sókó fu betere so whirapené ti Kótóné tęteróló betere ala sępólópó yóló muló betere fo dokonóturaalu, take atimané mo saalopó. <sup>6</sup> Tépateti, diaaę yale alané atima yoleale yóló betere whirape hale seróló só ai derale ape. Kale doasi *moni* tare néli whirapené noa alamaaté diępaae erótua déro, diaaętei tué tekeyae. Dię dilikóló diaaę tare ęla sua yóo, diętamo fo tokótamo yóló só derótua yóo dere-a, némaaté dua de?

<sup>7</sup> Ai whirapeta, diaaę tikimó muló betere Talené doi wisinaale dorótu betere ape.

<sup>8</sup> Da tęteróló kaae tare Tale doasi whiné ašemó yae yóló muló betere fo wisinaale i ape. Naaotei ya yaala sókó fu dere kaae, mepaae so whipaaekélé atéro yaala sókó fu betae. Atétu betepata, ti mo wisi ala ai du betere ape. <sup>9</sup> Tétu bitutei, me whimo wisiyóló dape sóro wisi ala eróo, me whimo wisiyóló dape sini yóo depata, ti kale yóló muló betere fo tukóló dowi ala ai dere ape. Atéturaalu, ai kale yóló muló betere fonétei ya só deró betera. <sup>10</sup> Ti noatepae, Kótóné yae yóló muló betere fo fea mo wisiyóló sya fóló erótu bitutei, betę alakó hęsókó fóló depata, ti Kótóné yae yóló muló betere forape turó ai tikire

ape. <sup>11</sup> Ti noatepae, fo yóló mulóturaalu, so qlémi naqse dere sekénétei whj daqse fokélé tukóló muló beterapó. Mepaae whjné so qlémi nokole ala ini, whj dele alamaaté depa, ti ai whjta kale yóló muló betere fo tikitu betere whj ai betere ape.

<sup>12</sup> Mepaae whjnéta mo i yae yóló tukóló muló betere fo sya fóló erótu betepa, ti ai whj me dowi alané só deréni, wisi kisipa betá muóló hãle fópóló eraalo ai ape. Atéro hãle fópóló eratere alané take waaire sukamó doasiné yóló muló betere fo kolósu dãné du betale alaró du betale fotamo kolósu yóló taleyaalópó. Téyaalopa, diaaq dere foró du betere alatamo hotowayóló kaa taru, kisipa tekeyóló du betae. <sup>13</sup> Ti noa yaqósó meipó. Mepaae whjné me whj kqletere alakélé ini, dupumaaté saalópó du betepa, take doa Talené taletere sukamó apaae kqletere alakélé ini, ama yale dowi alamó kwia tokq mótu mo donotóro melaalo ai ape. Téyaalotei, mepaae whj dené me whj kqlené sukuturaalu me q̄la meipóló taalatepata, ti ama yale dowi alamó dupu melaai yaletei, tq̄teróló aluraalo ai ape.

*Tuq̄ tiki tiratere ala sya fóló mo erae*

<sup>14</sup> Yãlo norape-ó, whj betãné duraalutamo āta Kótópaae tuq̄ tiki tiró beterapó du bitutei, ama me wisi alakó initepa, ti ama ai du betere ala wisirapóló tuq̄ mute? Atei kaae tuq̄ tiki tiratere alané ā aluyaqsóro sumó tao senénipó. <sup>15-16</sup> Motamo mepaae no ó nené ama deraaire kutiró naaire qlatamo meipa kilirutei, diãkó betá whjné apaae duraalu, “Yã mo wisiyóló fóló q̄la nóló, noke fitukélé wisiyóló fiyae,” fo dutei, ama yaq̄are qlarape tao sóro menénitepata, ti naao ai dere ala fea wisirapóló kisipa mute? <sup>17</sup> Atérapa, naao mo dere alakélé tuq̄ tiki tiratere alatamo surópóló dekaaporóló ini, tuq̄ tiki tiró betere alamaaté epa, ti ai tuq̄ tiki tiró betere ala sukóló mo hãle q̄la kaaené kelerapó.

<sup>18</sup> Térapa, whj mené etei kaae fo yaalo ai ape. “Naao du yã Kótópaae tuq̄ tiki tiró beterapó fota ai dapa, yãlokélé wisi ala erótu beteretei kãae kelaai dãmo i ala yaalópó. Wisi ala mekókélé initutei, naao tuq̄ tiki tiró betere ala kelaalopa, apaae yó q̄lae. Yãlokélé Kótópaae tuq̄ tiki tiratere ala naao kelaasepóló, wisi ala eróturaalu yaapaae yó melaalópó,” fo enérápó. <sup>19</sup> Mo betá Kótótóroti beterapóló, naao tuq̄ tiki tiró betereteita, ti wisirapó. Kale dowi keperapénékélé Kótó mo beterapó kisipa muturaalu, wiyóló diri furu furu ai du betere ape.

<sup>20</sup> Kisipa tiki okoko yóló betere whjrape-ó, diaaq me wisi alakó inituraalutei tuq̄ tiki tiratere alamaaté epata, bete muni mo hãle q̄la kaaené kelepa diriyóló tuq̄ muópóló, yãlo me noa alakó yó melaaloé? <sup>21</sup> Dãné noutere Abraham-né yale ala tuq̄ muae. Ama naale Aisak Talepaae hãle melaairaalu, Kótópaae hãle matere q̄la sukũlaa dalaai aleyóló muló betere kane fake tómó beleralepó. Atépa Kótóné kólóló, “Āta, mo donoi whjpo,” erapó. <sup>22</sup> Ti ama kisipa tiki tiróló betere alaró du betale alatamo touróturaalu yale ala kólóló kisipa muae. Ama yale alanétei Kótópaae tuq̄ tiki tirale ala mo turó eralepó. <sup>23</sup> Até yaleteita, asémó yóló muló betere fo mo dokonóturaalu erapó. Abraham-né Kótóné dere fo wosóló tuq̄ tiki tiró betepa, Kótóné kolóló i whjta, mo donoi whjpo, fo yóló mulalepó. Ā atéro betere ala kilituraalu, i whjta Kótóné mo ama hosaa mole fulumu whj ai betere ape dua yalepó. <sup>24</sup> Ti ai yale ala tuq̄ muae. Kótóné mepaae whjné tuq̄ tiki tiró betere alamaaté kolóló, i whjta mo donoyóló fole whjpo fo dumi, kale whjné dere alakélé kolóló i whjta, mo donoyóló fole whjpo du beterapó.

<sup>25</sup> Até yale kaae, kale nópu nuku betale so Rahab-né kale bóe sā fele whjrape ama bepaae dape sóro firóló, ai kale be hulua whjné atima daqsóro kae tq̄ro fópóló dotq̄yale ala Kótóné kolóló i sota, mo donoyóló fole sopó yóló mulalepó. <sup>26</sup> Atérené sukune whj tuãmó kepe bete bitinire kaae, Kótópaae kisipa tiki tiróló bitutei, wisi ala initepa, ti ai kale sukune whj aq̄rapó.

<sup>1</sup> Yálo norape-ó, diákó me whị Kótóné fo yó matere ala wisiyóló kisipa inirutei, dą fea fo yó matere whịpóló hąle họko yó mótu betaqse. Ti noatepae, Talené fo yó matere whịrape dąta, mepaae fo hąsókó fóló yó melótu beteremó, nalo ama taleturaalu mo doa kwia melairetei diaaq ai kisipare ape. <sup>2</sup> Dą fea kae kae hąsókó fole alané dée nalatua dapó. Me whinė ama dere forape hąsókó fóló dée nanénitepa, ti ą me alakélé ini, mo whị wisinaale bitu, ama betere bete turó amatei wisiyóló kaae tanérapó.

<sup>3</sup> Atéruraalu, kale *hos* hupu dą whinė faai kisipa mutere tikipaae fọpóló *hos* hupuné ama hape tẹteraaire dirii ọla kọlómó hamunótua dapó. Ai hamunale ọlanétei, whinė kisipa mutere tikipaae fọpóló, ama tiki turó donorótua dapó. <sup>4</sup> Meta i ape. Kale mo doakale wẹi kẹlamó kotere doasi nuku tuẹ muae. Ti ai nukuta doasi ọla muóo, ama fole alakélé besẹ tiki fotokónétei falóo depatei, kale nuku só kotere whinė ama faai fole tikipaae fọpóló, mo sawatamo néli fetetepa kutua dapó. <sup>5</sup> Atéru ere kaae, whinė tiki tuámó daale hapeta sawatamo ọlatei, bopé fake duraalu ẹta doasi ọlapó dua dapó. Mo sawatamo si kelenétei kaaróló doakale si fakeyóló dukuraalu, ọla ọla fea kuló dokoletai tuẹ muae. <sup>6</sup> Atétere kaae, dą whị tiki tuámó kae kae ọlarape daaletei dąné hape betąta, mo si kaaetóróti dukuraalu, kae kae dowi ala kaarótu betere ọlapó. Kale wuliné api fulukó furaalu, naaitere mi dorótu dere kaae, hapenétei dąné tiki turó dorótua dapó. Kale sawa si kelenétei fakeyóló doasi si duku dere kaae, hapené whinė betere bete turó dorótu beterapó. Ai hapemó dokole si-a momó dẹyaleé? Mo apaae derepale dolomó dó tare dowi simó ai dẹyale ape.

<sup>7</sup> Fea kae kae betó mole na, hupu, wuli, kou, ó ba, doa wẹi kẹla tuámó betó mole ọlakélé feata, whinė whaaयóló bérótua yóo, mió i alimókélé whaaयóló béróo du beterapó. <sup>8</sup> Téteretei, hape betąta whinė dere fo wosóló aqmó beterópóló mené bėranénipó. Ti hapeta, dowi ala yaai ketekẹ bulu, whị dóló sukunaterere herei kaae buóló fąanuraalu, ama yaaitere ala taarėni hąle yótóró tarapó.

<sup>9</sup> Ti dąné kọlómó sókó wale fonétei, dą tẹteróló kaae tare Taleró Alimatamoné doi hale sóró horótu bitutei, Kótóné ama aso sųróló aleyale so whịkélé foné só deróló dorótu beterapó. <sup>10</sup> Betą kọlómótei Talené doi sóró horatere fo yóo, whị fale yóló doi doratere fo yóo, ai du betere ape. Yálo norape-ó, aita mo enei ala meitei, diaaq ai du beterepa taalae. <sup>11</sup> Betą wẹi ąmalemótei, wisi wẹiró dowi atukų wẹitamo wale? <sup>12</sup> Yálo norape-ó, nose tikimó *Olip* du ó kae ni du oleyaaloé? *Wain* kėpimó nose du oletua de? Meipó. Dowi atukųtamo wale wẹi ąmalemó wisi wẹi sókó wómipó.

#### *Haemó mole fosó fosói kisiparó Tale betemó wale fosó fosói kisipatamó*

<sup>13</sup> Diákó mé whị Kótóné bete mole fo mo wisiyóló tuẹ muluraalu, ama kisipa mole ala eraai fosó fosóere? Atéro mole kisipa wisi, so whị feané kolópóló wisi alarape hąkeamó erótu betae. Téturaalu, Kótóné tuẹ wisi tuámó kaaróló sókó wale mo dua hemée deyóló bitu du betere wisi alané ai fosó fosóre ala hąkearatapó. <sup>14</sup> Tépatei, diaaq hosaa tuámó dei kisipa muóló alale suraalu, ẹkélé u whị kaae doasi betaai dapó kisipa mutepa, ai wisi ala nisyóló bopé fake yaqse. Atétu betereteiné kale mo bete mole fo kapala nisyóló faletu beterapó. <sup>15</sup> Atei kaae fosó fosói kisipa mutereteita, ó hepen bemó kaayóló dorowómitei, i haemó betere dowi keperapené mulatere kisipa ai ape. Ti ai kisipata, Dẹi Kepe Wisiné kaarėni, i haemó mo whinė kaaratere kisipapó. <sup>16</sup> Ti noatepae, ẹtóró doasi topo whị betaaitapóló, ama yaaitere alamaaté kisipa muóló alale su betere tuámó hąle họko alarape duraalu, kae kae dowi alarape sókó wapa kelaalo ai ape.

<sup>17</sup> Téretei, hepen bemó kaayóló dorowou betere fosó fosói kisipa tikiné dere alata etérópó. Me kisipatamo hosekėni mo betą alatóróti yó tare alata, mo folosóró bete mole ala ai ape. Ai alané sisópaae fopaae fokélé ini, mo dua betere ala yóo, mepaae whinė tuẹ tiki sekẹ yaqsóró tuẹ tekeyóló dua du betere ala yóo, doasiné dere fo wosóló aqmó sukóló dua betere ala yóo, kọlené sukóló wisi alamaaté eratere ala yóo, mepaae doa doi mole whịrapepaae eratere ala kaae, họko sókó dei betó mole so whịpaaekélé betą alatóróti eróo dere alata, me kapala fotamo dekaaporóló ini, mo fotóróti buluraalu dua dapó. <sup>18</sup> Hąle sere ala taaróló, mo dua betaalopó yóló hąle filitere whịrapeta, hosaa muni

deóló mo dua betere ala tuámó bitu, kutómó ɔla wae wisi bilitu dere kaae du beteraɔ. Atéro ɔla ɔlumétepa su dere kaae, so whi feané me alakélé muni, mo donoi alatóró yaalo ai ape.

## 4

*Kótóné tɛteróló kaae tare aɔmó dua betae*

<sup>1</sup> Diá tuámó fopaae buturaalu, hɔle sere alaró huri dere alatamo-a, noa betené kaarótu betere? Aita hɔle kaani, kae kae alakó enée yóló ekɛle du betere alanétei diaaɔ tué tiki tuámó bóe dolótu betepa, hɔle sere alaró huri dere alatamo ai du betere ape. <sup>2</sup> Diaaɔ mepaae ɔlakó senée yóló kisipa mutu betepatei sini yóo, diɔné au nóló whi du bitutei diaaɔ kisipané senée dere ɔla mo sini yóo, diá huri yóló fopaae buturaalu hɔle su betóo, du beteraɔ. Diaaɔ kisipa mutere ɔla saaitapóló Kótópaae wosenitereiteiné ai senée dere ɔla sumipó. <sup>3</sup> Diaaɔ Kótópaae me ɔlakó ɔlae yóló wosetu betepatei, ai ɔla sumipó. Ti noatepae, diɔné ekɛle yóló senée du betere ɔla saairaalu ɔpaae wosetu betepa ama matepa sórómo, diaaɔ ekɛlere ala yaai mole kisipa ama kilitu mótumipó.

<sup>4</sup> Diá i haemó kae kae du betere alatamo nópu nuku betere so whirape-ó, i haemó du betere alatamo fulumu du betere betené Kótó hóróló bóe du betereitei diaaɔ kisipanié? Mepaae whi de i haemó mole alatamo fulumu kisipa mutupa, ti Kótóné bóe whi ai alée fole ape. <sup>5</sup> Kótóné ašemó yóló muló betere fo i ape. Dá tuámó betere Deji Kepe Wisiné dá Kótóné ama dokore sopa, whi me kaetamo fulumu ini, ɔtamotóró fulumu yóló betereɔpóló doasi ketekɛ butu beteraɔ, ere fo-a bete munipa hɔle aseɔyaleé? <sup>6</sup> Tereitei, Talené dá ama hɔle hamokoróló tao su betere tómó beleróló miókélé hɔle tao suatóró yó tarapó. Atétere betené i fo aseɔyóló muló beteraɔ.

“Bopé fake du betere so whi atima yaai dere ala yaɔsóró Kótóné sesé yóo, haemó sókó deýóló betere so whi ti ama hɔle hamokoróló tao sóo, du beteraɔ,” erapó.

<sup>7</sup> Kótóné ama diáppaae eraai kisipa mutere ala eróppóló, ama tɛteróló betere aɔmó sukóló mo dua betae. Dowi ala yóppóló dée nalatere topo daale kepené diá dée nóppóló su sere ala ai du beteraɔ, sesétu betae. Atétepata, ti diá taaróló ɔ botokó faalo ai ape. <sup>8</sup> Atéro diá Kótó betere felekepaae bitɔ wapa, ti ɔkélé diá betere felekepaae wóló betaalopó. Diá dowi ala du betere so whi-ó, diaaɔ bólure naase wisiyóló fukutu betae. Tué tiki dekaaporóló betó mole so whi-ó, diɔné mutere dowi kisipa taaróló, wisi kisipa betá diaaɔ hosaa tuámó muóló betó muea. <sup>9</sup> Atéro, diaaɔ du betere dowi alamó kisipa mutu, dekené sukóló moló yóló wole du betae. Diá hekeseturaalu dɔ nokole ala taaróló, fomaake kisipa mutu dekené sukutu moló du betae. <sup>10</sup> Atéturaalu, Talené keletómó diaaɔteitei mo dua sókó deýóló betepa, ti amatei diá sóró horaalo ai ape.

<sup>11</sup> Norape-ó diásisitei eratere fo yaɔse. Whi me denétamo ama no só deratere fo ó eratere fo depata, ti Kótóné yae yóló tukóló muló betere fotei, faleturaalu taleyóló só deratapó. Ti diaaɔ atéro kale tukóló muló betere fo taletu betepata, ti atétere sukamó diá ai fo aɔmó sukóló bitini, ai fotei tɛteróló taleyóló só derótu beteraɔ. <sup>12</sup> I ala yae u ala yaɔse yóló tukóló muló betere fo bete Tale mo betátoróti bituraalu, so whi feané yale ala fea amatei taleyóló kwia melaalo ai ape. Ai sekéné amatei so whi aluyaɔsóró tao sere ala yóo, mo ti doratere alakélé eróo enérapó. Téyaalopa, naao be whi so whi taleyóló só derótu betere fo-a, yá Tale kaae bituraalu du bitu de?

*Bopé faketuraalu, nalopaae i ala yaalopóló foné hɔle hɔko yaɔse*

<sup>13</sup> Térapa, i dere fo mo wisiyóló wosae. Diá mepaae whirapené etei kaae fo dua dapó. Mió ó dó dá me doasi be huluapaae fóló bituraalu, *moni* saai kae kae kutórape ditu betepa, ba fo betá kemeraalopó dua dapó. <sup>14</sup> Ti diaaɔ dó yaaire ala tué inirutei du beteraɔ. Diɔné betere beteta, noa ala kaaené kelere? Hika epo mupa suka sókó huturaalu, epo hapale turukó falótu dere kaae, diɔné betere betekélé ai ala erapó. <sup>15</sup> Ti ai yaalopó dere fo taaróló, i fo depa wisirapó. Talené ama kisipa mole alapata, ti dá bitiré furaalu, ai ala mo yaalo ai ape. <sup>16</sup> Ti diaaɔ atei ala yaalopó du betere fota, diá bopé fake duraalu dapó.

Atéroro du betere fo feata, ti dowi alapó. <sup>17</sup>Térapa, mepaae whjné eranére wisi ala mupatei erénitepa, ti aita dowi ala ai ape.

## 5

### *Néli whjné mepaae yolealere whjrape sekçi ala eraqse ere fo*

<sup>1</sup> Atérapa, diã doasi wisi wisi q̄la tare néli so whjrape-ó, diaaḡ i dere fo wosae. Diãpaae waaire sekçi alamó kisipa muturaalu, wole yóló moló du betae. <sup>2</sup> Diãné tare wisi wisi néli q̄larape fea k̄laa yóló, kutikélé ero siné turukóló mo ti ai doró betere ape. <sup>3</sup> Diãné tare, *kold kaparó silpa kapatamokélé* hoti dakóló ai do yale ape. Take taletere sukamó kale hotinétei diã só deróturaalu, diaaḡ tiki mi mo siné kaae dukulé fu betero kemeraalopó. Até yaaireteita, diaaḡ wisi wisi néli q̄larape ukusituraalu, betãpaae yóló muté hutu betaletinépo. Atéyaaire be de teópatei, mió kaae sóro sekçi ai su betere ape. <sup>4</sup> Diaaḡ kutórapemó yó mole q̄la ulumétepa siré kotere whjrapené saaire *moni* turó meni, mepaae kwia diaaḡ kemei dekée sale *moninétei* diã só deróturaalu, fo fake yóló ai du beterapa wosae! Ai kutómó q̄la siré kotere whjrape atimané dupu s̄unipóló dere fo Talené ama mo wosetu beterapó. <sup>5</sup> Diã i haemó bitiré wale sukamó wisi wisi q̄larape diãmaaté ek̄leyóló nukulé ai fu betale ape. Até deté fu betaletiné, daaire hupu whaaturaalu, seraayópoló q̄la wisiyóló mótu dere kaae, diaaḡ du betale alanétei diaaḡ tiki ai botokorótu betale ape. <sup>6</sup> Atéturaalu, diã néli whjrapené me dowi ala inire whjrapetei, diaaḡ só deróló du betaletépo. Diaaḡ atétepa, atima sesé yaairekélé mo s̄unipó.

### *Sekçi ala eratepa haepaae derepéni, h̄ale belée tawae*

<sup>7</sup> Ȳalo norape-ó, Tale waaire be de teópa, mo dua bitu kaae taté fu betae. Kutó ditere whjné kutómó q̄la wae biliyóló sukaró halitamo wópóló kaae taruraalu, ama ke kutómó q̄la wisi saai kisipa mutu, kaae tawóló betere ala kisipa muae. <sup>8</sup> Atétu dere kaae, Tale mo felekemó waalopa, diãkélé mo hotowayóló kaae taruraalu diriyóló betae. <sup>9</sup> Norape-ó, diaaḡ mepaaené dere fo wosetere hóturaalu, no hamoma dokó dokó yaqse. Diaaḡtamo ai ala depa, ti fo tokótamo yóló diãkélé só deraalo ai ape. Atéroro tale dere sekçi, ti mo felekemó sókó waai t̄u serekemó ai daale ape.

<sup>10</sup> Norape-ó, take betale Kótóné k̄lóló whjrapené Talené fo erótu betere mó doasi sekçi wapa me q̄la meipóló beleté fu bitipakalepo. Atérapa mió diãpaaekélé sekçi ala wapa, atimané yale ala kaaetóro s̄ya fóló yae. <sup>11</sup> Take betale whjrapepaae sekçi ala wou betepa, faleyóló bitu Kótóné erae dere ala yó taté fu betale whjrape atimané yale ala kisipa mutu, d̄a mió betere so whjné atima doi hale sóro horóturaalu, Talené tao sóro wisiró betere whjrapepo du beterapó. Kale whj Job-paae kae kae sekçi ala wapatei, faleyóló bitiré fóló nalo kemene folepaae Talené apaae erale ala diaaḡ ai kisipa ere ape. Tale āta, k̄lolené sukuturaalu, d̄a so whj tao sere ala mo turó f̄anapó.

<sup>12</sup> Norape-ó, ó hepen bemó betere Talené doi yóló ó i haemó ere ala doi yóló ó mepaae q̄la q̄larape doi yóló diãné dere fo diriróturaalu malo momókó yaqse. Diãné motóro yaaitepata, ti épó, yaalopó fotóroti yae. Motamo meipó duraalu, ti mo meipótóro yae. Ténitamo, naao yale fo fotokoróturaalu, kae kae fotamo dekaaporóló depata, ti ai yale fomó Kótóné ȳa só deraalopó.

### *Tuḡ tiki tiróló dere moma*

<sup>13</sup> Diãkó mepaae whj detamo me sekçi alané só deraai depata, ti ai whjné Talepaae moma yópoló yae. Mepaae whj detamo hajné sukutu betepata, ti ai whjné Talené doi hale sóro horatere wole forape du beterópoló yae. <sup>14</sup> Diãkó mepaae whjamo hepo daae mupa, ti amatei kale Keriso so whj tēteróló kaae tanópoló sóro betero betere whjrapepaae momarale wópóló yae. Atima wóló ā boperóló daalu, ama tikimó Talené doimó *wel w̄ei* dilóló moma erópoló yae. <sup>15</sup> Ti atima Talepaae tuḡ tiki tiró bitu momatepa, ai whjné hepo mo wisi yaalopó. Atéturaalu Talené ā kepaaraalopó. Ai whjnétamó me dowi alakó ipata, Talené ama yale dowi ala kwia me q̄la meipóló h̄ale kemeraalopó. <sup>16</sup> Atérapa, diaaḡ hepo bete wisirópoló, diãné du betere dowi ala diãsitei u yó mótu i yó mótu yóló, momatere



alakélé u erāle i erāle du betae. Mo donoi alamaaté du betere whjné dere momata, fotokọ boleteiné h̄sókó feni, dokonótu mo eraalo ai ape.

<sup>17</sup> Ti Ilaija ąkélé dą kaae mo whj bitutei, atima betere haepaae hali waqsóró keteke buóló momatóró yó tawalepó. Atétu betaletéiné, ba fo sore kemeyóló dou ba fo tuamó halikélé ani, h̄le bitiré fipa kalepó. <sup>18</sup> Atéró bitiré fóló, momómo hali wópóló momayalemó, hepen bemó betere Kótóné hali momó anóló, atima betere haemó ere ọla ọla sokipakalepó.

<sup>19-20</sup> Yalo norape-ó, diąkó whj betą kale mo fo wisi taaróló kọpaae fupa, mené ą momó dapesó wapa i dere fo kisipa muae.

Mepaae whjné atétere whjpaae no-ó, yata kọ tųpaae ai fulapa, tų wisi i mole ape yóló yó matepata, ti atétere whjné ama noma dowi alané mo ti alutere tikipaae faqsóró tao sóo, mo dekéró yó tare dowi alakélé mo ti aluróo, yaalo ai ape.

## 1 Pita

<sup>1</sup> I dere asęta, Yesu Kerisoné dotęyale *aposel* whį Pitané dapó. I fota, Pontus, Kalesia, Kapadosia, Esia, Bitinia, i dosęayale hae kwiarapepaae dapó dapó yóló betó mole so whįpaae dapó. Ti dięta, Kótóné ama sókó su yóló kae beteroó betereiteiné, i haemó uké wale so whį kaae ai betere ape. <sup>2</sup> Atéru, Aya Kótóné dię kaaraai teópa, ama tuęnétei mo ama so whįtóró beteroópoló sokósu erapó. Kótóné ama so whįpóló atéroó kae beterales alata, Dęi Kepe Wisinétei eró beterałó. Aita, noa ala yaai ini, Yesu Kerisoné ama dere fo wosóló sya fóo, dię Talené ama so whįpóló dęle mulótu, Yesuné samea apuróo yópoló erapó. Kótóné ama hamokoróló hęle tao sere alaró hosaa muni deýóló mo dua betere alatamo, mo turó dię tuępaae eraté fu beteroópoló yae.

*Nalo mo ti betere bete saalopóló hęitamo Kótóné doi sóró horótu betae*

<sup>3</sup> Dę tęteróló kaae tare whį Yesu Kerisoné Alima Kótóné doi doasi mulópoló, hale sóró horae. Ama dę doasi kęleyóló tao suraalu, kisi so whį deýóló beterałepó. Atétere alata, Kótóné Yesu Keriso kepaaróló beterałeiteiné, take waaire alimó dępaaekélé Talené mo ti beteraaire ala wisi eraalopóló hęitamo bitiré fu beteroópoló erapó. <sup>4</sup> Atéroó bitu, Kótóné dępaae eraaire wisi alaró melaaire ęlatamo hepen bemó ama mo wisiyóló kaae tarapó. Ai wisi wisi ęlata aluyóló doni, mo ti hęle muó tawaalopó. <sup>5</sup> Take kemetere alimó dę aluyaęsóró, Kótóné mo ti betaaire ala hękearaai donoró betere be dę teópatei ępaae tuę tiki tiró betepa, me alané dę doraęsóró Kótóné ama fotokę wase kaae diru, sesétu beterałó. <sup>6</sup> Mió i betere alimó, kae kae sekęi alané dię kęae kólóló sę seremó deķené sukutepatei, mió ai waaire wisi ala saai dapóló kisipa mutu, dię doasi hęitmu beterałó. <sup>7</sup> Ti diępaae ai wale sekęi alané diaaę tuę tiki tiró betere ala mo erapó yópoló, kęae kolóló sę sirapó. Doasi *moni* sere ęla *kold kapa* simó biliyóló mo ęla alerótu dere kaae, sekęi alané diaaę kisipa tiki tiró betere ala kęae kolóló sę su beterałó. Kisipa tiki tiratere ala kolósu, *kold kapa* kolósu depa, kisipa tiratere ala doasi bete moleteine *kold kapata*, ti doýóló mo aluyaalopó. Yesu Keriso wouraalu hękearatere sukamó, atéroó tuę tiki tiró betere so whį feané kilitu, ita Talené ama kae ere dę wisinaaleró fotokętamó eratapóló doasi doi mulóló, hale sóró horaalo ai ape. <sup>8</sup> Take bitiré wou diaaę ę kelené kilinirutei, ępaae hosaa muóo, miókélé kelené kilinipatei, kisipa tiróo erapó. Atéru, Kótó tuęmó bole hę wisinaale dię tuęmó ęęanetei, ai bete eterałóló me whįné yó melaairetei mo sęnipó. <sup>9</sup> Ti noatepae, tuę tiki tiraté fóló kemene furaalu, saaire kwia ti mió diaaę mo su beterałó. Ti aita me kae mei, dię aluni tao sóró mo ti betaaire bete ai ape.

<sup>10-11</sup> Ai kale bopeyale tao sere alata, mo take Kótóné fo erale kóló whįrapepaae kale Dęi Kepe Wisiné Kerisopaae eraaire ala i ape yóló yó matepa, atimanémo mo so whįpaae deté wou bitipakalełó. Ai fo dokonóturaalu, Kerisopaae sekęi ala mo eróo, ai kęlipaae hepen bemó doasi doi mulatere alaró mepaae wisi alatamo ępaae eróo yałeı, mepaae ala ti eraai teórapó. Ai ala eraai teópa, kale kóló whįrapené me noa alatamo touróló eraalorópoló kaae tawóo, ai ala metéli eraalóe yóló kaae taru, bete kekitu betóo, ipakalełó. Ai kale kóló whįrapené bopeyale Kótóné hamokoróló tao sere ala mo dokonóturaalu, diępaae eratepa diaaę mo su beterałó. <sup>12</sup> Talené ama kóló whįrapepaae i fo hękearóló erapó. Diaaę ai ditu betere kutóta, dię maaté tao saai dumi, take nalo betaaire so whįkélé tao saaire kutó ai ditere ape yałepó. Mió ai kale fo wisi yó matere whįrape, ó hepen bemó betere sekęné dotonale Dęi Kepe Wisiné fotokęratepa, atimanémo diępaae yó melalełó. Ai fota me kae mei, take betale Kótóné kóló whįrapené yó melale fotórótípó. Ai ala bete *ensel*-rape atimakélé tuę inireiteiné, atima kelené du beterałó.

*Kótóné kele tómó mo kae so whį betae*

<sup>13</sup> Térapa, diaaḡtei diḡ tẹteróló kaae taru, Talené ala eraaire tuḡ betḡ muóo, Yesu Keriso ḡ haḡeamó wouraalu diḡ hamokoróló tao saaire alapaae betḡ hosaa muóo iru, siki siki yóló ama ala betḡ erótu betae. <sup>14</sup> Take diḡ mo fo bete tuḡni hoḡo bitu, tó tikiḡ ekẹle yóló du betale bete munire ala momó kae yaḡse. Téní, diḡ ḡ beterepaae ape yale seké ḡ mo kae biture kaae, diḡkélé atéru, naale senaale hama alimané dere fo mo betḡ wosóló, aḡmó betere kaae yae. <sup>15</sup> Tétu, diḡpaae ape yale Kótó ḡta, me dowi alakélé muni mo kae biture kaae, diḡkélé me dowi alatamo hosekéní mo kae bitu, ama ala wisi maaté erótu betae. <sup>16</sup> Ti noatepae, aḡmó ere fo i ape.

“Ḣ me dowi alatamo hosekéní mo kae beterepa, diḡkélé ḡ ere kaae mo kae betae,” erapó.

<sup>17</sup> Diaaḡ Aya-ó, dḡ tao sae du betere seké ḡta, so whḡ feané du betere ala taleturaalu, mepaae so whḡ wisiyóló kolóo, mepaae so whḡ wisiyóló kilini yóo, dere Tale meipó. ḡta mo feapaae betḡ kaae alatóró erótu betere Tale beterepa, diḡ i haemó uké wale so whḡ kaae bitu, ḡ kolóló witamo ama ala betḡ erótu betae. <sup>18-19</sup> Ti noatepae, take diaaḡ ayarapéné yó tawale mepaae bete munire alarape diaaḡ tokóló hoḡo deté faḡsóró, Kótóné diḡ dupuyóló tao salepó. Diḡ atéró dupuyaleteita, doyóló aluyaaire ḡla *silpa kapa ó kold kapané* dupuni, mo whḡné *sipsip* hupu fopeyóló tikimó siri ó me ala inire hupu male Talepaae matere kaae, Keriso ḡ sukuturaalu sókó fele mo doasi ke bole sameanétóró, diḡ aluyaḡsóró dupuyalepó. <sup>20</sup> Atei wisi ala Yesuné ama eróppóló, haeró ere ḡlatamo kaaraai irutei, Kótóné ḡ sókó sóró tukóló kaae betereḡlipakalepó. Téyaletei, mió i kemetere alimó ama diḡ tao saai dotḡyale whḡpóló, so whḡ feané ḡ kolóppóló haḡearó beterepó. <sup>21</sup> Kótóné Yesu Keriso kepaaróló hepen bemó, mo kae ere dḡ wisinaale tuḡmó betereḡ beterepó. Yesu Kerisoné ama ai yale alané diḡ Kótópaae tuḡ tiki tiró beterepó. Téru, take nalo Kótóné diḡpaae eraaire wisi alaró kisipa tiki tiratere alatamo Kótó tuḡmó ai ere ape. <sup>22</sup> Diaaḡ mió Kótóné bete mole mo fo wosóló sya foleteimó, diḡné dowi ala fea fokóló wisiró beterepa, diaaḡ no nepaae yaala sókó fole ala diḡné hosaa mo turóné du betae. <sup>23</sup> Ti noatepae, diḡ Kótóné ama naale senaale deyóló betereḡ beterepó. Atéreteita, kẹlaa yóló alutere kené deni, kẹlaa initere kené derapó. Ti ai keta me kae mei, betere bete mulu Kótóné mo ti muó tare fonétóró diḡ kisi so whḡ deyóló betereḡ beterepó. <sup>24-25</sup> Ti noatepae, “So whḡ fea i haemó betere alata, ne sélitu dere kaae yóo,

atimané tikimó ere au wisinaalekélé haemó yó mole ne fua kaae yóo, erapó.

Nekélé hapale séli yóo, ne fuakélé hapale dulukó fóo deretei,

Talené ama fota, ti haḡe muótóró tarapó,” erapó.

Aita me kae mei, mepaae whḡné diḡpaae yó male fotóró ai ape.

## 2

<sup>1</sup> Atérapa, Keriso so whḡ diḡsisi me so whḡpaae dei tuḡ mutere alakélé, me whḡ dilikitere alakélé, wisire nisiyóló tó tikiḡ haḡe sikḡli dere alakélé, mepaae whḡné dere wisi alamó dei tuḡ mutere alakélé, me whḡ hamoma kae kae eratere fo yóló, só deratere alakélé, fea diḡ tuḡmó muaḡsóró yae. <sup>2-3</sup> Ti Yesu ḡta, etei kaae Tale wisi beterepóló diaaḡ kḡae kolóló ai kisiparapa, diḡ mo teó deyóló betere naale senaale awḡ naai ekẹle du dere kaae, Kótóné diḡ aluyaḡsóró tao sere ala wisi mo ti doa yóppóló, Dḡi Kepe Wisiné matere ḡla betḡtóró ekẹle yóló nukulé fu betae.

*ḡta mo ti betere kane epa, dḡta ama sókó sóró kae betereḡ beterepó*

<sup>4</sup> Ti Yesu Kerisota, be hulua eleké dere kane fake kaae daalu, betere bete ḡtóró ereteiné, diḡ ḡ beterepaae walapó. Mo so whḡnéta, ai kane fake haḡe ḡla kaae taae fatepa, Kótóné ama ti be tẹtere kane fake wisipóló, ḡ tokó sóró kae betereḡlepó. <sup>5</sup> Atérapa, whḡné mo be tẹtu dere kaae, diḡ Kótóné ama ala eratere be daalóppóló, diḡkélé ai kane fake kaae ereteiné, ḡ beterepaae wóló, ai ti betere kane fake tómmó olekeyóló tẹtu beterepó. Aita, whḡné kelené keletere be meitei, Kótóné mo kae tẹne momatere be daalu, diḡ fea ama kae betereḡ betere momaratere faketóró aleró beterepó. Atéró, diḡ Yesu Kerisoné fotokḡratepa, so whḡné mo ḡla Talepaae haḡe mótu dere kaae, Dḡi Kepe Wisiné dḡ tuḡpaae

eratepa, dānémo Talené doi hale horóló, ama ala erótua dapó. Ai alarape Kótóné kilitu, mo wisirapóló ă doasi hekesetu beterapó. <sup>6</sup> Ti noatepae, asę tuamó Talené i fo dapó.

“Ę betere be hulua Saion-mó be tęyaai fótukuróló kane fake wisinaale yălotei fopeyóló sókó sóró i mulatapa kelae.

Mepaae so whı detamo ăpaae tuę tiki tiró betepa, ti ai so whı hale dere alakélé mo yaalomeipó,” erapó.

<sup>7</sup> Tuę tiki tiró betere so whı diānéta, ai kane fake wisinaale mo doasi bete mulapó, dua dapó. Tépatēi, tuę tiki tirénire so whımó kisipa mutu, i fo asęrapó.

“Be tętere whırapené dorapóló hăle ęla kaae taae farale kane faketei, be tęyaaire kane fake wisinaale alée felepó,” erapó.

<sup>8</sup> Me fo i ape.

“Ai kane fakené whı kotóo sóró, dée nalóo, dua dapó,” erapó.

Atéro dée nokole alata, hăle mei, Kótóné ama fo wisi wosóló sya feni dereteiné, atima dée nukua dapó. Aita, hăle mei, Kótóné i ala yaalopóló, ere fo dokonóturaalu dapó.

<sup>9</sup> Atima ai ala erapa, diă take diliki tuamó beteretei taaróló, mo kae ere dę wisinaale tuamó betaai ape yale sekéné doi hale horópóló, diă ama sókósu yóló kae beteró beterapó. Téru, diă tęteróló kaae tare topo whı Yesuné tuę mole ala eróturaalu, momaraterē so whı betóo, ama kae betere tęteróló kaae tare ala tuamó so whı betóo, Kótóné mo ama so whıtóro betóo, erapó. <sup>10</sup> Taketa, diă Kótóné so whı bitinitei, mió ama so whıtóro betóo, take Kótóné diă kęleyóló tao sinitei, mió ama kęleturaalu, tao sóo, erapó.

<sup>11</sup> Yălo mo hosaa mole no nerape-ó, diă i haemó uké wale so whı kaae beterapa, tó tikiné eķęleyóló du betere dowi ala yaęsóró, tika kae betae yóló, diăpaae mo dirii ma fo i dere ape. Ti ai dowi alanéta, diaaę tiki tuamó betere kepetēi só deróló dorótu beterapó.

<sup>12</sup> Diă i haemó mo so whıtamo hosekényóló ai beterapa, mo wisi alatóro erótu betae. Mo hăle betere so whıné diă dowi ala dapóló ai só derótu betere ape. Ai fo du betere so whı atima diāné dere wisi ala kilitu, kisipa feteyóló Talepaae wapa, Kótó dă beterepaae wale sukamó atéterē so whınétei, ama doi doasi munaalo ai ape.

*Doasi topo whıró tęteróló kaae whırapetamo aęmó betae*

<sup>13-14</sup> Ti Tale ăta, fea ala amatóro tęteró beterapa, diă ama doi sóró horaai, i haemó mepaae kae kae ala tęteróló kaae tanópóló sóró beteró betere whırape aęmó betó muae. Téru, tęteróló kaae tare topo whı aęmókélé betóo, ai sekéné dotonaterē mepaae ala tęteróló kaae tare whırape aęmókélé betóo, yae. Ti ai whırapeta, dowi ala du betere so whımó dowi kwia melóo, wisi ala du betere so whı ti dukiróo yópóló, sóró beteró beterapó. <sup>15</sup> Ti noatepae, Kótóné ama kisipanéta, diaaę du betere wisi alanétei, ai topo dore whırapené diă só deróturaalu du betere hoko forape alurópóló kisipa mutapó. <sup>16</sup> Ti diăta, dowi alané dokóló *dipula* kaae beteró bitini, hăle betere whı ai beterapa, atérótóro betae. Atéro hăle beterapóló kisipa mutu, diaaę me dowi ala yaai mole tuę tiki so whıné kelaęsóró, me alané diă tęteró kaae tanipó dere foné husuraęse. Aténi, Kótóné ama kutó diraterē so whıtóro betae. <sup>17</sup> So whı feapaae fo ó mepaae alarape erótu, atima mo whıpóló kisipa muóló, mo donoi alatóro erótu betae. Atéturaalu, diă fea betă alatóro iru, kisipa tiki tiró betere hamomatamo hosaa mo turó mulu, yaala sókó fu betae. Kótó ăta, doasi Tale beterapa, ă kilitu wiyóló betae. Téturaalu, kale tęteróló kaae tare topo whıné doikélé sóró horótu betae.

<sup>18</sup> Wae sóró kutó diraterē so whı-ó, diă tęteróló kaae tare whırapené dere fo wosóló, atima aęmó betó muae. Naameyóló mo dua bitu, wisi ala dere whırape aęmó maaté bitini, mepaae deteraa ere whırape aęmókélé dua betae. <sup>19</sup> Ti noatepae, me whı dowi alakélé inipatei, mené ă fokosói ala depa, ai seķęi alané ă só deréni, Kótó mo beterapóló kisipa mutu, hăle beletétóro fu betepa, ti wisi ala dapóló ai whı dukiranérapó. <sup>20</sup> Tépatēi, me whı ama yale dowi alamó ă fokosói ala depakélé hăle beleté fu berteremó so whıné ă dukiranénipó. Diaaę wisi ala deremó mené diăpaae eraterē seķęi ala hăle beleté fu betepa, ti Kótóné keletómó mo wisi ala dapóló dukiranérapó. <sup>21</sup> Diă Talené ă beterepaae

ape yaleteita, ai ala yaasepóló yalepó. Ti noatepae, ama yale ala diñané kolóló sūróló yópóló kisipa mutu, diñ tao suraalu Keriso ą doasi seke salepó. <sup>22</sup> ąmó kisipa mutu i fo asęrapó.

“ąta, dowi ala mo betąkélé ini yóo,

so whį dilikóló kapala fo sawakélé ini yóo, yalepó,” erapó.

<sup>23</sup> Atimané ą só deróló mo dowi faletere ala depatei, amamo atimapaae tokó matere ala mo inipó. ą doasi seke suraalu, diaaq ępaae etei kaae ala eralemó, yalo diąpaae tokó mótu, i ala eraalopó fo inipó. Tokó matere ala taalaturaalu, mo donoyóló talere sekéné ą kaae tawópóló, ama betere bete Kótóné ama naase tuąmó mulalepó. <sup>24</sup> ąané dowi ala yaai mutere kisipata, ti whį mo sukutu dere kaae sukóo, Talené mo donoia ala yaairaalu, ti whį mo biture kaae betóo, yópóló, ąané dowi ala ama tikimó sóró, ą filipaa ni tó mó sukalepó. Téturaalu, ama tikimó kae kae susupu saleteiné, dowi alané dią sukunaai yale ala mo ti kemeró beterapó. <sup>25</sup> Ti diąta, *sipsip* hupu fokó fu dere kaae, take dią kópaee feletei, mió dią momó ai hupu kaae tare whį aqmó betaai, fesaae walepó. Ai seké ąta, diñané kepe betekélé tęteróló kaae tare whįpó.

### 3

#### *Dokore so whįpaae dere ma fo*

<sup>1-2</sup> Atére kaae, whįné dokore sorape diąkélé diaaq whįrape aqmó betae. Ti noa ala yaai meipó. Dią dokore whįrape mekó Talené fo wosóló tuę tiki tirénipa, diaaqtei i ala yae yóló se yaqse. Téni, diñané dere ala me alatamo hosekény yóo, Tale mo beterapóló ą aqmó bitu, mo wisi ala maaté yóo dere kilituraalu, atima kęleaanétei kisipa feteyóló Talepaae tuę tiki tiranérapó. <sup>3</sup> Mepaae so whįné, dią sorape diaaq tó tikimó ere au kilitu, mo kokęrapó yópóló tó tiki maaté aurótu betaqse. Kae kae ęlané diñané topo niki dokóo, *kold kapané* aleyale naase bi ó depa dere meleke ó oleratere kao ó doasi *moniné* duputere kuti wisinaale horóo deretei, doasi bete mole nisiyóló atei kaae ęla ęlané aurótu betaqse. <sup>4</sup> Tény, dią kokó yópóló dere auta, ti mo hosaa tuąmó erópóló yae. Ti aita, naameyóló mo dua betere ala naao kepe tuąmó epa Kótóné kilituraalu, ita mo bete mole kokęi au erapóló kisipa mutapó. Ti atei kaae kokęi auta, doyóló alu deté feni, mo ti yó tawaalopó. <sup>5</sup> Take mo kae beteró betere sorapekélé nalo Kótóné atimapaae wisi ala eraalopóló kisipa mutu, atei kaae kokęi au dua ipakalepó. <sup>6</sup> Ti Serané oma Abraham-paae ą tęteróló kaae tare whį-ó yóló, oma aqmó bitu yale kaae, mepaae mo kae beteró betere sorapekélé, atimané whį aqmó bitipakalepó. Sera ą atéró oma aqmó bitu yale kaae, dią wiyóló furu furu ini, wisi alatóró eraté fu betepa, ti Serané ama senaalerapetóro ai betere ape.

<sup>7</sup> Dią so dokore whįrape-ó, sorapepaae yale fo kaae, diąpaaekélé i dere ape. Dią diaaq sotamo betąmó bitu, sota whįtamo sųni bęrapóló kisipa mutu, tao sóró wisi ala maaté erótua yae. Ti noatepae, naao so diaamo wusuró Talené hamokoróló hęle matere mo ti betere bete saaireteiné, diaamoné momatere ala me alané sesęyaqsóró, ma fo i dere ape.

#### *Mepaae sekęi ala eratepa tokó meni, wisi ala betą erótu betae*

<sup>8</sup> Kemerótu dere ma fo me i ape. Me ęlamó arale sóró huri dere ala ini, dią fea mo betą tuę muóló, dua betó muae. Atéru, me whį hamoma seke supa, ó dekené sukutepa, ti diaaq hosaamókélé suraalu, kęle yóló tao sae. Tétu, diątei deróló mo dua bitu, no netamo yaala sókó fu betae. <sup>9</sup> Menétamo diąpaae dowi ala eratepa, diaaqmo atimapaae tokó melaqse. Ti noatepae, Talené ama wisiratere ala diñané sópóló kisipa mutu, ą beterepaae ape yalepó. Atęrapa, mené dią eratere fo depakélé tokó meni, Talepaae atimatei wisirae fotei yae. <sup>10</sup> Ti noatepae,

“Dią mepaae so whį de wisiyóló hęseketamo bitiré faai depa, ti ai so ó whį ama dere dowi foró kapala fotamo ini, kisipa tekeyóló mo hotowaró betenęrapó.

<sup>11</sup> Téru, dowi ala yaaire tuąpaae feni, woleyóló wisi ala maaté du bitu, hosaa muni deyóló mo dua betae. Aita, mo doasi topo alapa, Talené dią tuąpaae erópóló, ketekę butu betae.



<sup>12</sup> Ti noatepae, donoi ala du betere so whīta, Talené wisi kisipatamo kaae tawóo, atimané dere momakélé wosóo, dua dapó. Tépatēi, mepaae so whīné du betere dowi alamó Kótó ą felé inipa, ama atima sisópaae erótua dapó,” erapó.

<sup>13</sup> Dīaaq wisi ala yaai ketekę bupa, ti né dią doraaloé? <sup>14</sup> Tépatēi, dīaaq mo donoi ala deremótei, mené diąpaae sekei ala eratepa, me ęla meipó, Talené dą wisiró betērapó kisipa muae. Ti ašemó i fo erapó.

“Atima me sekei ala kolóló witeretei diąné kilitu, ai alamó dią wiyaqse,” erapó.

<sup>15</sup> Téni, dīaaq hosaa tuąmó Keriso ąta, dą tēteróló kaae tare Talepóló, dią ą aqmó sukóló betae. Atépa, mepaae whīné diąpaae woseturaalu, take nalo wisi ala kelaalopóló suka fea haįtu betere-a, noa betené de? depa, atimapaee tokó melaaire fo donoróló tawae. Atimané atéró wosetere fo tokó móturaalu, ąkélé Talené aleyóló betéró betērapóló kisipa mutu, naameiné mo dua yae. <sup>16</sup> Ti noa yópóló meipó. Dią Keriso tuąmó bitu, du betere wisi ala mepaae whīné kilitu, dei tuę muóló dią só deraalotei, nalo atimané yale ala kisipa duraalu, hoko ala yalepóló atima haleyaalopó. Até yópóló dīaaq hosaa tuąmó me ala dekaaporóló muni, mo wisi tuętamo mo alatóróti erótu betae. <sup>17</sup> Dią dowi ala deremó sekei supra, aita dukiraterere ala meipó. Kótóné ama kisipa mole ala wisi erateremó diąpaae sekei ala eratepa, ti wisirapóló kisipa muae. <sup>18</sup> Ti noatepae, donoi ala initere so whīné dowi ala kwia tokóló aluraairaalu, kale donoi ala dere sekei Keriso ą mo betą félitóró sukąletei, momó kae sukąalomeipó. ą atéró sukąleteita, dią dapesó fóló, Kótótamo betámó beteraai yalepó. ą sukópóló dele alata, ti mó hae whi tiki daayóló betēpa daletei, momó kepaayóló beteraleteita, ti mo kepené dere ala tuąmó kepaaralepó. <sup>19</sup> ąkélé kepetóró bitu, kepené dere ala sya fóló, kale *dipula* betéró betere keperapepaae fo yó melale felepó. <sup>20</sup> Ti ai keperapeta, Noané nuku aleyale sukamó Kótóné fo tikitu betēpa, ama atima hapale kwia matere ala ini, dua kaae taté fu bitipakalepó. Ai alimó betale so whi mo fea weinė aluróló, 8-ró so whi maaté haşóko fóló, weinė sóró kutu betēpa atima aluyaşóró, Kótóné tao serapó. <sup>21</sup> Ti take Noa betale alimó, weinė so whi aluraleteita, dą mió i alimó Yesu tuąmó weı tóputere so whi aluyaşóró, Kótóné tao saaire alapaae dó faróló erapó. Ti weı tóputere alata, tó tikimó ere bólu fokaai dumitei, dąné hosaa tuąmó mole tuę tiki Kótóné ama keletómó mo wisirapó yópóló, dąle mulótu betērapó. Ti Yesu Keriso ą kepaayóló betēreteiné dią aluyaşóró tao su betērapó. <sup>22</sup> Ai sekei ą hepen-paae fóló, Kótóné turu naase demó betēpa, *ensel*-rapekélé, mepaae ala tēteróló kaae tare doasi doi mole keperapekélé, doasi fotokó bole keperapekélé fea ą aqmó sukóló betó mulapó.

#### 4

##### *Sekei ala wapakélé Talené ala betą haęle erótu betae*

<sup>1</sup> Térapa, Keriso ą mo hae whi tiki daayóló bitu, doasi sekei ala serapa, diąkélé ama muale tuę kaaetóró muóló siki siki yóló betae. Ti noatepae, mepaae whi sekei ala supra, ti ama du betale dowi ala momó kae enénipó. <sup>2</sup> Ai sekei ala sale whi i haemó haęle bituraalu, tó tikiné ekęlere dowi ala yaai kisipa muni, Kótóné kisipa mole ala eraai bitiré faalopó. <sup>3</sup> Ti noatepae, dią take Kótóné fo woseni haęle betale sukamó, mo haęle betere so whi atima kisipané yaaitere ala sya fóló du betale kaae dīaaqkélé du betalepó. Ti atēi ala dīaaq şumó yalepa, mió mo ti taalae. Ti haęle betere so whīné dere alarapeta, i ape. Hąkeamó mo sonaaiei nópu nokole alakélé, au nokole alakélé, weı dekéró nóló dere dowi alakélé, touróló ęla deteremó ęlaró weıtamo dekéró nokole alatamokélé, haęle hoko du betere kae kae dowi alakélé, kuturaalu hoko deté kotere dowi alakélé, bete muni sonaaiei kapala kótópaae moma dere alakélé, fea deté fu betērapó. <sup>4</sup> Atima betéró betere sere ęla ęlatamo haęle hoko sonaaiei ala du betēreteiné, haęle besekérótua dapó. Ai ala diąnékélé tokóló initepa, atimané dią faleyóló kae kae eraterere forape mo dekéró du betērapó. <sup>5</sup> Ti ai ala du betere so whi taleyaaire ala haşóko feni, mió betere so whiró sukąle so whıtamo taleyaai donoró betere sekéné taleturaalu, atimapaee diąné yale ala fea yae depa, me alakó hiraaire tu muni, mo fea hąkeamó enérapó. <sup>6</sup> Atére betené, sukąle so whi atima sukąai haęle betēpatēi, mené kale fo wisi atimapaee yó malepó. Ti aita haęle mei, i haemó

tó tikiné dere ala sya fóló, taletu betere so whị taleyóló só deróo, kepené dere ala tuámó betepa, Kótóné ama taletere ala atimapaee eraleteiné mo betóo yaalopó.

<sup>7</sup> Mió i haemó mole alarape fea kemetere be dẹ felekemó sókó waai dapó. Térapa, Talepaae momatere ala mo wisiyóló yaasepóló diaaọ kisipa mo diriyóló bitu, tó tikiné yaaitere ala yaqsóro mo hotowaró tẹteróló kaae tawae. <sup>8</sup> Fea ala tẹteró betere doasi topo ala i ape. Diaaọ hosaa mo turóné diąsisi yaala sókó fu betae. Ti noatepae, yaala sókó fole alanéta, fea dowi ala munire aqróló husiratapó. <sup>9</sup> Diaaọ bepaae wale uké whįrape dape suraalu me fo ini, mo wisi kisipatamo dape sae. <sup>10</sup> Dią feané kae kae wisi ala erópóló, Kótóné dią hąle matere ala wisi séle séle dokqralepó. Atérapa, Kótóné ąpaae noa alakó eró betepa, ti naaomo hąle hamokoróló matere ala taaréni, so whị mo wisiyóló tao sóro erótua yae. <sup>11</sup> Mepaae whįné tamó, Kótóné fo yó mótu betepa, hąle hqko fotamo touréni, Kótóné ama mo fotóro kutirimó mulóló, mo hotowaró yó mótu betae. Mepaae whįné tamó Kótóné so whị tao saai depa, ti Kótóné ą matere fotokóné tao sóro erótua enérapó. Ti aita, diaaọ kae kae du betere ala fea mepaae so whįné kilituraalu, ita Yesu Kerisoné yale alané erapóló Kótóné doi hale sóro horópóló dapó. Ti ąta, mo kae ere dẹ wisinaaleró doasi fotokqtamo bole Talepa, ama doi hale horóló suka fea mo ti muó tanópóló yae. Mo kée. Teyópóló yae.

*Kerisopaae erale sekęi ala kaae, ąpaaekélé eratepa kilita sókó faqse*

<sup>12</sup> Ҹalo hósaa mole no nerape-ó, me whįné diąpaae susupui ala eratepa, aita diąné tué tiki tiró betereitei kaae kilitu dere alapa, kisi ala nisiyóló dią kilita sókó faqse. <sup>13</sup> Tényi, take Kerisopaae erale sekęi ala kaaetóro, mió diąpaaekélé ai eratapa, mo kée yóló hąiné sukutu betae. Ti noa ala yaai mei, take nalo Keriso wale sukamó, ama kae ere dẹ wisinaale hąkearatepa kilitu, mo kée yóló doasi hąiné sukąalopóló kisipa mutu dapó. <sup>14</sup> Kerisoné doi diaaọ tikimó dakeró betereiteiné, mené dią faleyóló eratere fo depa, Talené ą wisiró betepapóló kisipa muae. Ti noatepae, Kótóné mo kae ere dẹ wisinaale ąane Kepe Wisi dią tuámó betero betepapó. <sup>15</sup> Tépateti, diąkó me whįné tamó whị dóló sukunatere ala ó, qlémi nokole ala ó, kaae tare whįrapené fo tukóló kae kae dere dowi ala ó, mené dere ala fasóló deremó diąpaae sekęi ala eratepa, aita Keriso so whįné dere ala meipóló haleturaalu wi yae. <sup>16</sup> Tépateti, Kerisoné ala erótu betereiteiné, mené diąpaae sekęi ala eratepa, hale ąaqse. Tényi, diaaọ tikimó Kerisoné doi moleteiné dapa, Kótóné doi betą hale sóro horótu betae. <sup>17</sup> Ti noatepae, dą Kótóné ama naale senaale bitu du betere ala tale yaaire be dẹ kaae sere aqrápó. Ama taleyóló kwia matere ala kaae suraalu dąpaaepi eróló, nalo kemerótu ti Kótóné ama fo woseni, dowąae fóló tikitu betere so whįpaae, mo doasi sekęi ala eraalo meipóló kisipa mute? <sup>18</sup> I fo erapó.

“Donoi so whįtamó sekęi ala su betepa, Talené ama tao saaire ala hapólupa, ti Kótóné fo woseni, dowąae fóló dowi ala yó tare so whị tao saaire ala mo doasi hapólunipóló kisipa mute?” erapó.

<sup>19</sup> Térapa, Kótóné ama kisipa mole ala erateremó, sekęi ala su betere so whị dią kaaróló betereiteiné ama dią tao saalopóló kisipa mutu, ąpaae tué tiróló wisi ala betą yó tanérapó.

## 5

*So whị kaae tare whị disiraperó teyó whįrapetamopaae dere fo*

<sup>1</sup> Dią tuámó betere so whị tẹteróló kaae tare whị disirapepaae dirii ma fo i dapa wosae. Ҹkélé dią ere kaae, so whị tẹteróló kaae tare whị disi bitu, Kerisopaae erale sekęi ala ąalo kelené mo kelaleteti, so whįpaae yó mótu betepapó. Atéru, Kótóné ama kae ere dẹ wisinaale so whįné kolópóló hąkearatere be demó, ękélé ai dẹ wisinaale saaire whị bitu, diąpaae dere ma fo i dapa wosae. <sup>2</sup> Kótóné ama so whị tẹteróló kaae tawae yóló dią sóro ai betero betepa, ai so whị me ala yaqsóro mo hotowayóló kaae tawae. Me whįné diąpaae i ala yae yóló sẹtere fo woseni, Kótóné ama kisipané diaaọ yópólópó ere ala betą tué muóló, wisi kisipatamo erótu betae. Doasi *moni* saai dapóló ekele dere ala ini, so whị

håle tao saaire ketekę betą bulu du betae. <sup>3</sup> Talené diąpaae kaae tawae ere so whį kaae taru, dią doasi topo whį aųyóló kaae tani, mepaae Keriso so whįné diaaq du betere wisi ala kolóló dią sya wópóló, wisi ala diaaqpi kaae sóró yae. <sup>4</sup> Atéro betepa, Kótóné *sipsip* hupu kaae tare topo whį ą sókó wouraalu, Kótóné ama kae ere dę façade doi mole topo tao diámó matepa saalo ai ape. Ti ai kokęi au wisinaale ere topo tao dokélé ini, mo ti muó tawaalopó.

<sup>5</sup> Dią teó whįrape-ó, kale whį disirape Tale aųmó sukóló biture kaae, diąkélé ai whį disi aųmó betae. So whį diąsisi u tęterótu i tęterótu ini, naameyóló dua betere ala kuti kaae deróló betae. Ti noatepae, aųmó i fo erapó.

“Mepaae bopę faketera so whįné yaaitere ala Kótóné ama sesé yóo,

naameyóló dua betere so whį ti ama hamokoróló tao sóo, dua dapó,” erapó.

<sup>6</sup> Térapa, Kótóné ama kisipa mole sukamó dią tao sóró dukirópóló, ama fotokęné tęteróló betere aųmó naameyóló mo dua betae. <sup>7</sup> Diąta, Kótóné hosaa mole naale senaale betereiné, ama dią mo wisiyóló kaae tarapa, diaaq enée yóló whaalía du betere sekęi ala fea ama wisi eraté fu beterópóló ąpaae melae.

<sup>8</sup> Diaaq tó tikiné du betere ala hotowaró tęteróló kaae taru, kele diriyóló betae. Kale whį dó nokole bete haų *laiyon*-né whį dóló naai keketé kutu dere kaae, diąné bóe whį Satan-né dią doraaire tų keketé kutu beterapó. <sup>9</sup> Ai sekęné ama kisipa mole ala diąpaae eraųsóró, wisiyóló kaae taru, Talepaae tuę tiki tiró betere alané dirii tipi kaae yae. Ti noatepae, ai kaae sekęta, diąpaae maaté mei, i hae kwia feamó betó mole diąné no nerapekélé betą kaae sekętóro su betereiné diaaq kisipa muae.

<sup>10</sup> Ti dią Yesu Keriso tuąmó betepa, Kótóné ama hamokoróló tao sere ala, mo dekéro erótu beterapó. Ai ala du betere Kótóné kae ere dę wisinaale tuąmó betaasepóló, dią ape yalepó. Sawa sukamó dią mepaae sekę siré fu betepa, atýyale sekęné dią haepaae derepęni diriyóló beterópóló, amatóro dią fotokę bulóló, mo ti sųraalopó. <sup>11</sup> Ti ąta, mo doasi fotokę bole Tale betepa, so whį feané ą dukiraterere ala håle yó tanópóló yae. Mo kée. Tényópóló yae.

#### *Mo kemeróturaalu kęleó dere fo*

<sup>12</sup> Yålo kisipané Sailas ąta yålo mo no bitu, Talené ala eró tare whį wisipó. Atéru, ama ę tao supa, yålo diąpaae mo hålekeróló aųyalepó. Yålo ai yale aųęta, Kótóné hamokoróló tao sere ala diąné tuę yópóló yó melóo, Talené ala erópóló ketekę bulóo yalepó. Týyalepa, Dią ama ai hamokoróló tao sere ala tuąmó diriyóló betae.

<sup>13</sup> Talené sókó su yóló diątamo betąmó betero betere no nerape atima Babilon be huluamó bitu, diąpaae kęleó dapó. Yesuné yale ala tuąmó yålo naale sųtóro betere whį Mark-nékélé diąpaae kęleó dapó. <sup>14</sup> Diąsisi yaala sókó furaalu, kęleó yóló aputu betae. Talené hosaa muni deyóló dua betere ala Keriso tuąmó betó mole so whį dią fea tuąmó mulópóló yae.

## 2 Pita

<sup>1</sup> I așeta, Yesu Kerisoné ama kutó dirópóló doteyale *aposel* whj Saimon Pitané dapó. Yesu Keriso ąta mo Kótótóro bitu, ąa aluyaqsóro tao su betere whjpo. Tėru, ama ere mo donoı ala sya furaalu, mo doasi ke bole betą kaae kisipa tiki tiratere ala ąamókélė, ąiamókélė matepa salepó.

<sup>2</sup> Kótóro ąa tėtėroló kaae tare whj Yesutamo diriyóló kisipa dereteiné, atimaamoné erótu betere hamokoróló ąale tao sere alaró hosaa muni deyóló dua betere alatamo mo turó ąi tuąmó mulópóló yae.

### *Kótóné ąa beterepaae ape ere fo diriyóló kisipa muae*

<sup>3</sup> Kótó sya fóló ama ala eróturaalu, fea ala yąyą yaqsóro ama doasi fotokóné ąapaae mo sųró beterapó. Ti aita, ama kae ere ąeró wisi alatamo ąanu, ąapaae ape yale seké ą kisipa deté fole betené su beterapó. <sup>4</sup> Ai doasi fotokoi ala ąapaae eróturaalu, etei kaae bete mole alarape ąiapaekélė eraalopóló muló beterapó. Ai eraalopóló ere fo wosóló, ąané tué tiki tiratepa, ti Kótó ą tuąmó ere ala wisinaaletóro ąapaae tokó melóo, i haemó betó mole so whjrapené ekęle yóló ąoko du betere sonalei dowi ala ąapaae tokó meni yóo, yaalopó.

<sup>5</sup> Atéro doasi ala ere betené, diaaą tué tiki tiró betere ala tómó beleróló wisi ala mo ketekę buóló du betae. Ai wisi ala tómó, Talené ama bete mole fo diriyóló tué yae. <sup>6</sup> Ai ala tómó, tó tikiné ekęlere ala yaqsóro tėtėroló kaae tawae. Ai ala tómó, sekęi ala wapakélė ąale beletétóro fu betae. Ai ala tómó, Kótó tuąmó ere ala wisi sųrólo du betae. <sup>7</sup> Ai ala tómó, diaaą ne no ąoleturaalu, hosaa muóló betae. Ai ala tómó, mepaae so whj ąolené sukóló hosaa mo turóné yaala sókó fu betae. <sup>8</sup> Ti ai alarape ąi tuąmó muluraalu fakeraté fu betepa, ti ąa tėtėroló kaae tare whj Yesu Keriso tué deté faalopó. Atėruraalu, ąi ąale bitini, Talené ala eraté fóló, ąi tuąmó mo du wisi woleyaalopó. <sup>9</sup> Tėpatei, mepaae whj tuąmó ai alarape munipa, ti mepaae bete mole ala ama diriyóló kilini, kele dilikirapó. Atėru, ama take yale dowi ala Talené fokóló kemeró beteretei kisipani, mo ti kisipa keteró beterapó.

<sup>10</sup> Atėrapa yąlo no nerape-ó, ąiata Kótóné ama sókó su yóló ąa beterepaae ape yale so whjtamo betąmó biturapa, diaaątei hotowayóló kelae. Ti noatepae, diaaą ai alarapetamo deté fu betepa, ti ąi ąe nóló haepaae derepėni, mo diriyóló bitiré faalopó. <sup>11</sup> Atéro bitiré furaalu, ąa aluyaqsóro tao sale whj Yesu Kerisoné ama mo ti mole ala tėtėroló kaae tare tuąmó ąi beterópóló, ama mo ąękesetamo wisiyóló dape saalopó.

### *Kótóné ąoló whjrapené așere fo*

<sup>12</sup> Kale bete mole mo fo ąiané wosóló diriyóló tué yóo, ąiapaee yae yóló bope yale alarapekélė diaaą tué yóo epatei, kisipa keteni tué yó tanópóló ąiapaee yaairetei ę ąoni, ąale yó tawaalopó. <sup>13</sup> ę sukąairaalu kapala asiri haemó i daale mo tikita, kuti be fisikaai kapala asiri tęnure kaae, ę i haemó kapala beterapó. ę sukąai ąale bitutei, yąlo i bope yale alarape diaaą kutiri tuąmó ąale muó tanópóló momó du momó du deretei, mo dono dapóló kisipa mutapó. <sup>14</sup> Ti noatepae, ąa tėtėroló kaae tare whj Yesu Kerisoné ępaae yą betere kuti be mo felekemó fisikaai dapóló, ąakeamó yó maletėi yąlo kisiparapó. <sup>15</sup> Yąlo mió i du betere forape ę sukjtikimó ąiané kisipa keteni, tué yó tanópóló ę doasi ketekę buluraalu, așeró fotamo ąiapaee i du betere ape.

<sup>16</sup> Ti ąa tėtėroló kaae tare whj Yesu Keriso ą doasi fotokotamo waalopóló, ąané ąiapaee yó melale fota ąané kekeme nóló ąale doląa fo kaae inipó. Ama mo kae ere ala wisinaaletóro ąané kelené mo kelaletėi ąiapaee yalepó. <sup>17</sup> Ti Alima Kótóné ama mo kae ere ąe wisinaale tuąmó naalema betepa kolóló, i fo yalepó. “Ąta, yąlo hosaa mo turó mole naale ai ape. Ama du betere alamó ę mo doasi ąękesené sukutu beterapó,” erapó. Alimané ai fo yaletėiné, ą tuąmó mo kae ere ąe ąękearóturaalu, ą doasi doi mulatere ala

yalepó. <sup>18</sup> Ai fota, ama kae ere hasi fosómó dā Yesutamo bituraalu, hepen bemó Kótóné ai fo deretei mo dānétóro wosalepó.

<sup>19</sup> Ai hasi fosómó yale fo woseturaalu, take betale Kótóné kóló whjrapené yale fo Yesu tuámó mo dokonatapóló dāné mo diriyóló kisiparapó. Diliki tuámó dēró betere s̄a dēyó taru ere kaae, diaaḡ kisipa ai kóló whjrapené ere fopaaetóro muló bitu, diāné hosaa tuámó be dēyó hotu dere kaae yóo, h̄jka dēyó tare h̄re kolóo yaaipatei, ti ai eró betere alapaetóro kelené kikéyóló kaae tapa mo wisirapó. <sup>20</sup> Ai deté wale forape tómó, me doasi bete mole dirii fokélé i dapa wosae. Kótóné ama kóló whjrapené yale fo asē tuámó moletei, atima kisipané kekeme nóló inipó. <sup>21</sup> Atimané yale fota, mo whjné kisipa sya furaalu kaaróló ini, Dēi Kepe Wisiné kale kóló whjrape fotokḡratepa, so whjpaee Kótóné fo i ape yóló yó maaté kwēyalepó.

## 2

### *Kemeratere be dēmó so whj dilikóló kōpaae falatere whjrape mo ti dowi kwia saalopó*

<sup>1</sup> Téyaletei, atéyale alimó Kótóné fo yó matere kóló whjrape nisi yōpóló kapala fo yó matere kóló whjrapekélé beterepó. Téyale kaae, mió diā tuámókélé atéro kapala fo yó matere whjrape betaalopó. Ai whjrapené Talené fo yó matere aḡyóló, so whj dilikóló doraaire fotei yó melaalo ai ape. Téturaalu, atima dupu yale sekéné atima tēteróló kaae tapatei, atima Talené dupu yóló tēteróló kaae tanipó yaalo ai ape. Atétere betené atima kwia móturaalu, dóló aluraaire t̄u atimanétei aletu beterapó. <sup>2</sup> Atimané ai du betere mo sonaalei ala diā mepaae so whjné sya fóló yaalo ai ape. Atéremó, mepaae belamó h̄le betere so whjné mo bete mole fo sya fole ala faleyaalopó. <sup>3</sup> Atéro kapala fo yó mótu betere whjrapené diaaḡ ḡla ḡla saairaalu, diā dilikóló kapala seraai fo atimanétei kekeme nóló yaalo ai ape. Atimané atei kaae yale dowi alamó, atima fea só deróló mo ti doraairaalu Tale ḡ noke fini, kwia melaai ama taketi taleyóló muló beterapó.

<sup>4</sup> Ti noatepae, *ensel*-rapekélé dowi ala depa Kótóné kḡle duraalu bokḡ sini, dowi kwia saaire dolopaae taae deralepó. Aita h̄le mei, Talené ama taleyaaire be dē sókó wai teópa kaae taru, dowi diliki tuámó bitiré fu beterópóló, mo apaae derepale osono dolomó *dipula* betero beterapó. <sup>5</sup> Mo take betale so whjrapekélé, Kótóné kḡle duraalu dowi kwia matere ala bokḡ sóro taarénipó. Kótóné ama mo donoi ala i ape yóló yó mótu betale seké Noaró mepaae wēikeró so whjtamó betā Kótóné tao sipa kalepó. Téyaletei, ai so whjné Kótóné fo wosóló sya feni dowḡae fu betepa, Kótóné mo doasi wēi anóló so whj fea doróló alurélipakalepó. <sup>6</sup> Atéro bitiré fóló, nalo Kótóné Sodom be huluaró Komora be huluatamo siné doló kemeróló, kili alée faralepó. Kótóné ai ala eraleteita, nalo betaaire so whjnekélé ama fo wosóló sya feni dowḡae fu betepa, atei kaae kwia melaalopóló tué yōpóló eralepó. <sup>7</sup> Téyaletei, Sodom be huluamó betó mole so whj Kótóné dóló aluróturaalu, Lot sinaḡsóró ama tao salepó. Ti Lot ḡta, mo donoi whj bitu, ḡtamo betó mole so whjné kae kae du betere sonaalei dowi alaró Talené fo woseni tikitu betere alatamo kilituraalu, ḡ haseḡaa kisipa mutu felé yóló bitinipó. <sup>8</sup> Ti ḡtamo betó mole so whjné yaḡse ere fo tukóló, dowi ala dó mió yóló h̄le yó tapa kolóo, dowi fokélé wosóo du betaletiné, mo donoi ala du betale whj Lot ḡ felé kisipa muni, ama hosaa tuámó deletamo bitiré fu betalepó. <sup>9</sup> Até yale ala kilituraalu, dowi ala du betere so whj Kótóné kwia melóo, ama ala erótu betere so whj sekēi alané só deraḡsóró tao sóo, dere ala Tale ḡ mo asaru mo donotóro dua dapó. Atéro kwia matere ala taaréni, h̄le yó taté fóló ama taletere be dēmó sókó faalopó. <sup>10</sup> Ti ama kwia matere alata, mepaae dowi ala yaai ekēle du betere so whjro Talené ama tēteróló kaae tare aḡmó betere h̄yóóló dowḡae fu betere so whjtamó, ti Talené mo doasi hapólui ala erótu betaalopó. Ai ala du betere so whjrape mo halaainé atima bopé fakeyóló nene duraalu, Talené ama kae ere dē f̄ane *ensel*-rape faletu beterapó.

<sup>11</sup> Tépatēi, *ensel*-rapené bole fotokḡné ai kapala fo yó mótu betere whjrapené bole fotokḡ tēteró beterapó. Atére *ensel*-rape Kótóné keletómó mo kae ere dē f̄ane sekērape faleyóló só derótimpó. <sup>12</sup> Ai kapala ala yó matere whjrapené mole tué tikita, mo whjné



mole tué tiki kaae muni, mepaae betere ɔla hupu ó haɔ atima tué muni hɔko betó mole kaae, ai whɔrapekélé atérápó. Ti na huputa, whɔné dóló nópóló Talené aleyóló betero beterápó. Ai whɔrapené i kale sekérapené bole doasi fotokɔ bete tué iniruraalu, atima Tale doka doka yóló eratere fo dua dapó. Whɔné hɔle hɔko betó mole ɔla naró huputamó dóló nuku dere kaae, ai ala du betere whɔrape Kótóné dóló aluraalópó.

<sup>13</sup> Aita mepaae so whɔ dorale alamó, Kótóné atima kwia melaalópó. Atimané tó tikimó feléyaaire dowi ala ekéleyóló, be dɛtamotei hɔkeamó du beterápó. Atéro du betere alané, diɛtamó touyóló bitu ɔla deyóló nokole sukamó, diaaɔ doiró du betere wisi alatamo folokoleróló dorótu beterápó. <sup>14</sup> Ai so whɔrape atima nópu naaire tué muluraalu, me so ó whɔ kelené kolóló au nukua dapó. Atei kaae dowi ala ekéleyóló du betereitei mo kemekélé ini, hɔle yó tarápó. Mepaae whɔ wisi ala yaaire tué meiyóló, bére so whɔ dowi ala yópóló, atimané ɔlisóró fua dapó. Mepaae so whɔ dilikóló wisi wisi ɔla sua yaleteiné ai ala atima mo asarápó. Ai ala du betere whɔrape ti Talené mo doróló mokoraairaaalu, tukóló muló beterápó. <sup>15</sup> Ai whɔrapeta, kale Beor naalema Balam dowi hɔko ala duraalu doasi *moni* saai ekéle du yale kaae, atimakélé donoi tɔ taaróló kópaae felepó. <sup>16</sup> Ti Balam ɔ tɔ tuamó keyaa fole whɔ kaae fu betepa, ɔ faɔsóró sesé duraalu, ama *donki* hupunéitei mo whɔné fo kaae yóló ɔ foné sipakalepó. Atéyaleteita, Balam-né ama yale dowi ala hɔkearótu yalepó.

<sup>17</sup> Ti ai whɔrapené du betere alata, mo fole wɛi dikɔtu dere kaae yóo, dirii suka dere alimó sɔko dilikitepa hali waai dapóló whɔrape hɛseke yóo du betepatei, beséné hali kaepaae sóró fu dere kaae atimané dere alakélé atérápó. Atétu betere whɔrape atima diliki tuamó mo ti betó tanópóló, Talené tukóló muló beterápó. <sup>18</sup> Ai whɔrape atima me bete munipatei, wisi ala dapóló atimatei doi sóró horóló, bopé faketu beterápó. Kapala ala tuamó betó mole so whɔtamó touyóló betaleteti, mo dótitoró ai ala taaróló wale so whɔ tó tikiné ekélere ala sya fóló dowi ala yópóló, ai whɔrapené atima kapala dilikóló ɔlisó fulapó. <sup>19</sup> Ai whɔrapené mo so whɔpaae ɔané dere fotamo diaaɔ wosóló sya fupa, ti diɛ mené kutó diratere so whɔ betaalo meipó du beterápó. Ai fo du betere whɔrape atimatei, mo sonaalei dowi alané wae sóró kutó diratere whɔ betero beterápó. Mepaae whɔtamó me alané ɔ tɛteróló kaae taru ɔlisóró kutu betepa, ti ɔ ai alané wae kutó diratere whɔ ai betere ape. <sup>20</sup> Tériu, mepaae so whɔ i haemó mole mo sonaalei dowi alané dokóló muló betepa, ɔ aluyaɔsóró taosóró tɛteróló kaae tare whɔ Yesu Keriso tué yaleteiné, atima teraayóló hɔle beteralepó. Atéretei taaróló, take du betale dowi alapaae momótamo fesaae fupa, ti mió betere alané take betale ala tɛteróló ɔ mo ti dorótu beterápó. <sup>21</sup> Mepaae so whɔ Talené ala eróturaalu, donoi tɔ sya feni hɔle hɔko betepa, ti dorapó. Tɛpatei, mepaae so whɔpaae Kótóné ama yae yóló kae muló betere fo wisi mené atimapaee yó matepa tué yóló, donoi tɔ sya feletei taalóo, kale fo wisikélé hɔle ɔla kaae taae falóo depa, ti ai so whɔ atima betere ala mo turó dorótu beterápó. <sup>22</sup> Ai so whɔné du betere alata, i mara mole fo tamóné sɔratapó. “Yuwiné ama soraaiteti momó nukua dapó,” Me i fokélé erapó. “Hupu biki biki epa mené ɔ wɛi fokoteretei momó fesaae fóló biki biki dua dapó,” erapó.

### 3

#### *Tale waaire be dɛ*

<sup>1</sup> Yɔlo mo hosaa mole no nerape-ó, mió yɔlo diɔpaae tamo dakeróló i asɛ dere ape. Folosóró yale asɛró mió i dere asɛtamota, diɔné kutiri tuamó wisi ala yaaire tué hɔle muó tanópóló, diaaɔ kisipa disiróturaalu, dapó. <sup>2</sup> Ti hɔle meipó. Kótóné take mo kae beterale kóló whɔrapené yale foró, ɔ alu yaɔsóró tao sóró tɛteróló kaae tare sekéné ama *aposel* whɔrapepaae yae yóló yó melale fotamo, diaaɔ kisipa keteréni, tué yó tanópóló dapó.

<sup>3</sup> Yɔlo diɔpaae folosóró dere fota, nalo kemetere alimó tó tikiné du betere dowi ala sya furaalu, Tale faletu betere so whɔ wóló, Talené ala eratere so whɔ faleyaalópó. <sup>4</sup> Téturaalu, atimané etei kaae fo yaalo ai ape. “ɔ waalópóló, tukóló muló betere fo-a metéli yaaloé? ɔané ayarape sukɔle alimóitei kaae sóró wóló, Kótóné ama kaarale ɔla ɔla fea me ala kae

ini, kale alatóró hãle erapó,” yaalopó. <sup>5</sup> Tépatei, folosóró Kótóné ama foné sãró haetamo kaarélipakalepó. Kótóné hae aleturaalu, wëi tuãmó hae sókó holae depa, wëi betãpaae maane fóló, hae sókó holipakalepó. <sup>6</sup> Ai alimó ere hae tikiró òla òlatamo fea Talené ama fonétei belere wëi anóló dora depa, mo dorélipakalepó. Ai yale ala fea atimané tuérutei, dowãae fóló ai fo sisópaae erótu beterapó. <sup>7</sup> Ti Kótóné ama òla òla kaarale fonétei, mió i alimó ere sãró haetamokélé siné doló aluraalopóló tukóló muló beterapó. Tétu, Kótó tuëni hóróló betó mole so whíkélé, Talené taleyóló kwia mótu siné doló aluraaire be de sókó wópóló, òla òla kaarótu yale kaae, ai fonétóro dãle mulóló, kaae tarapó.

<sup>8</sup> Térapa, yãlo hosaa mole no nerape-ó, i ala betã kisipa keteréni, diaaõ kutiri tuãmó muó tanópóló yae. Talené ala eróturaalu, 1,000 ba fo kolósu, betã be de kolósu depa, me ala kae ini, mo betã alatóró erapó. Kótóné ama keletepa 1,000 ba fota, betã be de kaae aõrapó. <sup>9</sup> Mepaae so whinë kisipanéta, Talené ama eraalopó yóló mulatere ala kese kese dere nisi dapó. Ti ãta atéro kese kese dumi, so whi mo betãkókélé aluyaõsóró kisipa mutu, diaaõ du betere dowi ala taaróló, fea ã beterepaae wópóló, ama dua kaae taté fu beterapó.

<sup>10</sup> Téretei, Tale ã momó fesaae waaire be deãta, òlémi nokole whi wou dere kaae yaalo ai ape. Sãró sãmó yó mole òlatamo aluróturaalu, doasi be sapalaa hale kaae yóo, haeró haemó yó mole òla òlatamo fea siné doló kemeróo, yaalopó. Téturaalu, i haemó yó mole òlakélé fea siné doló kemeróló, hae tiki mo hãleraalopó. <sup>11</sup> Ti òla òla feata atéro aluraalopa, diã noa kaae so whi betaai kisipa mute? Ti diãta, Kótóné ama mo kae betero betere so whi ereteiné ama ala erótu betepa mo wisirapó. <sup>12</sup> Diã atéro mo kaae so whi bitu, Kótóné tukóló muló betere be de kelenée yóló ketekë butu betere alané, Tale waaire be de hapale felekeratapó. Atétere be demó, sãmó ere òlaró i haemó yó mole dirii òla òlatamo, mepaae siné doló wëi kaae alée faraalopó. <sup>13</sup> Téyaalotei dãta, Talené ama haeró sãtamo kisi kae aleyaalopó ere fo tuë muturaalu, ai donoi ala mole be kelaai dapóló ketekëtamó kaae taté fu beterapó.

<sup>14</sup> Atérapa, yãlo hosaa mole no nerape-ó, diãta ai alarape kelaai kaae tarapa, Tale tuãmó bitu, me só deraaire ala ó haletere ala ini, ama bóe firó betereiteiné, ãtamo betãmó betaai kisipa mutu, ketekë buóló mo dua betae. <sup>15</sup> So whi atimané du betere dowi ala taaróló, Tale ã beterepaae wópóló ama kaae taté fu betereiteita hãle mei, so whi aluyaõsóró tao saairaalu kaae tarapó, kisipa muae. Ti i fo kaae, dãné hosaa mole no Polpaae Kótóné fosó fosói kisipa matepa amakélé asërapó. <sup>16</sup> Pol-né so whipaae dotonale asëmó me fo kae ini, yãlo i du betere fo kaaetóro erapó. Ama yale asërape tuãmó mepaae ere fo bete tuë yaaire mo hapólurapó. Mepaae mo kóló kólóre so whiró Talené ala tuãmó diriyóló bitinire so whitamóné, Kótóné mepaae asë tuãmó ere fo wërótu dere kaae, Pol-né asëre fokélé atimané bete tokóló donotóro yó meni, wërótu beterapó. Atétere alané atimatei doraaire tu aletu beterapó.

<sup>17</sup> Térapa, yãlo hosaa mole no nerape-ó, i ala yaalopóló bope yale ala diaaõ wosóló ai tuérapa, Kótóné tukóló muló betere fo aõmó bitinire so whi kópaae fu betere alané diã ãlisóró faõsóró, mo hotowaró kaae tawae. Ti noa yaõsóró meipó. Diã Kótóné ama bete mole ala tuãmó mo diriyóló betereitei taaróló, haepaae derepaõsóró dapó. <sup>18</sup> Tépatei, dã aluyaõsóró tao sóro tãteróló kaae tare whi Yesu Kerisoné hamokoróló hãle tao sere alaró ã kisipa deté fole alatamo diã tuãmó mo ti fakeraté fu betae. Mió i betere alimókélé, take betaaire alimókélé, ama doi hãle muó tanópóló, sóro horótu betae! Mo kée, téyópóló yae!

## 1 Jon

### *Mo ti betere bete mole fo*

<sup>1</sup> Mo take keké naale alimótei kaae sóró bitiré wale whi, diɔpaae haɔkearóló i dere ape. Ai whiné ama dere fo ɔané mo wosóo, kelenékélé mo kolóo, ɔané wisiyóló fopeyóló naasenékélé olaa yóo, yalepó. ɔané i dere fota, ai mo ti betere fo bole whi Yesu diɔ kóló kóló yaɔsóro haɔkearóló dapó. <sup>2</sup> Ai kale mo ti betere bete ɔta, Alimatamo betóló ɔa beterepaae haɔkearóló sókó wapa, ɔané mo kelalepó. Atéro haɔkearae wapa ɔané kelale mo ti betere bete ɔ i ape yóló, ɔané mió diɔpaae yó i matere ape. <sup>3</sup> Diakélé ɔatamo betɔ kisipa mutu dere ala fea touyóló yaai ɔané kelale alaró wosale fotamo yó i matere ape. Até du betere alata, ti ɔasisi maaté bitu ini, Alimaró Naalema Yesu Kerisotamokélé ɔa fea touyóló, betɔ kisipa mutu dere ala du beterao. <sup>4</sup> ɔané i asɔ dereteita, haɔ dere ala ɔa tuamó mo ti faayópóló du beterao.

### *Talené ama ere ɔa tuamótóro betae*

<sup>5</sup> Ama ɔapaae yó male fo diɔpaae haɔkearóló i dapa wosae. Kótó ɔta mo ɔetóro faanuraalu, ɔa tuamó diliki ere ala mo sawakélé munipó. <sup>6</sup> ɔa diliki tuamó bitutei, haɔ foné maaté ɔata Kótótamo mo betɔ kisipa mutu, dere alarape du beterao depata, ti kale mo fo bete ɔané hosaa tuamó muniruraalu kapala fo du beterao. <sup>7</sup> Téatei, Yesu ɔa Talené ɔa tuamó biture kaae, ɔakélé ai ɔa tuamó betepa, ti ne notamo mo betɔ kisipatóro mutu, dere ala fea du beterao. Atétepa, ama Naalema Yesu Kerisoné faɔené ɔané dowi ala fea fokóló aluró beterao.

<sup>8</sup> ɔané duraalutamo ɔa tuamó dowi ala me munipó depata, ti kale mo fo ɔa tuamó muniruraalu ɔatei ai dilikitu betere ape. <sup>9</sup> ɔané yale dowi alatamo kemerae yóló Kótópaae haɔeamó yó matepa, ti ama eraalopó ere fo haɔsókó feni, ama mo donoi ala sya furaalu, ɔané du betere dowi ala tokóló aluraalopó. Téturaalu, ɔa fea dowi alatamo hosekéro betaɔsóro, ama fokóló mo ti aluraté fu betaalopó. <sup>10</sup> ɔané duraalutamo, ɔata dowi ala mekélé munire so whi beterao depata, ti Kótó ɔa kapala fo bole seké aɔratapó. Atétere alané Kótóné ama mo fo ɔa tuamó sóro mulalénipó.

## 2

<sup>1</sup> Yaɔo hosaa mo turó mole naale senaale-ó, diɔ me dowi ala yaɔsóro kisipa mutu, asɔ i dere ape. Téatei, whi me detamo dowi ala depata, ti ai dowi alané ɔa só deraɔsóro, mo donoi ala du betere whi Yesu Kerisoné, tao sere fo ama Alima Kótópaae du beterao. <sup>2</sup> ɔané du betere dowi alamó Kótó ɔa fopaae butu, melaai yale kwia ɔapaae melaɔsóro sesé duraalu, Yesuné ama tikimó seróló ɔa sukalepó. Atére alata, ɔané du betere dowi ala maaté sóro aluraai initei, i hae kwiamó betó mole so whiné dowi alakélé tokóló kemeraai yalepó.

<sup>3</sup> ɔané ama ere fo wosóló sya fu betepa, ti Yesu Keriso ɔa mo diriyóló kisiparapóló tué mutapó. <sup>4</sup> Whi me dené duraalu, yaɔo ɔa mo wisiyóló kisiparapó du bitutei, Kótóné ere fo wisiyóló sya feni depata, ti kapala fo du betereine kale mo bete mole fo ai whi tuamó munipó. <sup>5</sup> Téatei, me whi dené Kótóné ama fo sya fóló eró tapata, ti atétere whi tuamó Kótóné ama yaala sókó fole ala faayóló mo suró beterao. <sup>6</sup> ɔa ɔa tuamó betere ala etéro kaae kolóló kisipa enérapó. Whi me dené duraalu, ɔta Kótó tuamó beterao depata, ti ai whiné ama dere alakélé Yesuné yale ala kaaetóro enérapó.

<sup>7</sup> Yaɔo hosaa mole no nerape-ó, yaɔo diɔpaae yae yóló i asɔtere fota, kisi fo kae dumipó. Mo take kaae sale alimótei, Kótóné yae yóló muló betepa diaaɔ woseté wale fotórotipó. Ti ai yóló muló betere fota, take ɔané diɔpaae yó matepa, diaaɔ woseté walepó. <sup>8</sup> Téatei, Kótóné yae yóló muló betere kisi fo yaɔo diɔpaae i asɔ dere ape. Ti ai yae yóló dere foné du ɔa tuamó muóo, diɔ tuamókélé muóo epa so whirapené kilitu, aita mo alapó enérapó. Ti noatepae, doasi ɔa sókó wóló ɔeró betereine diliki kemeraté fu beterao.

<sup>9</sup> Whi me dené ʒta de tuamó beterapó du bitutei, ama Keriso no ne hóróló bóe du betepata, ti ai whi ʒ diliki tuamó hale ai betere ape. <sup>10</sup> Whi me dené ama ne nopaae yaala sókó fole ala mupa, ti ai whi ʒ de tuamó betereiteiné me alané ʒ dée nalatere ala mo enénipó. <sup>11</sup> Téretei, whi me de ama no ne hamoma hóróló bóe du betepa, ti ai whi ʒ diliki tuamó bitu ʒ kotere alakélé, diliki tuamótóro kutu beterapó. Atéreteiné ʒ kotere tiki ama kelené kelenénipó.

<sup>12</sup> Yalo hosaa mole naale senaale-ó, diaaʒ yale dowi ala fea Yesuné ama yale alané hale sóró kemeró beterapóló diʒpaae asę i dere ape.

<sup>13</sup> Ayarape-ó, mo take keké nale alimó hale betó tare sekę diaaʒ kisiparapóló yalo diʒpaae asę i dere ape.

Diʒ teó whirape-ó, dowi Satan-tamo bóe dóló Talené fotokóné diaaʒ ʒ teteró betepa, yalo diʒpaae i asę dere ape.

Yalo hosaa mole naale senaale-ó, Aya diʒné kisipareiteiné yalo diʒpaae i asę dere ape.

<sup>14</sup> Ayarape-ó, mo take kaae sale alimó hale betere sekę diʒné kisipareiteiné yalo diʒpaae asę i dere ape.

Teó whirape-ó, diʒ doasi fotokó buóo, diʒ tuamó Kótóné fo muóo, diʒné dowi Satan doló teteróo, ereteiné yalo diʒpaae asę dapó.

*Haemó mole ʒla ó alapaae hosaa muóló yaala sókó fu betaʒse ere fo*

<sup>15</sup> I haemó mole ʒla ʒlapaae ó dere alarapepaae hekesetu hosaa mo turó mutu betaʒse. Whi me detamo ai ala du betepa, ti atétere whi tuamó Aya Kótóné yaala sókó fole ala munipó. <sup>16</sup> Ti noatepae, i haemó mole alarape i ape. Whi rapené ekęleyóló du betere dowi alakélé, kelené kolóló au nokole alakélé, mepaae du betere alaró ʒla ʒlatamo mole doasi néli whipóló bopé faketu betere alakélé, fea Aya betere mó kaayóló wómitei, i haemó kaaróló du beterapó. <sup>17</sup> I haeró haemó muó mole ʒlakó senée yóló ekęle dere alatamota keme yaalotei, Kótóné ama kisipa mole ala sya fóló erótu betere so whiʒta sukókélé ini, mo ti hale betó tawaalopó.

*Kerisotamo bóe dóló kapala fo yó matere whi waalopóló ere fo*

<sup>18</sup> Yalo hosaa mole naale senaale-ó, mió da mo kemetere sukamó beterapóló kaae kolóló kisipa yaaitere ala i ape. Kale Kerisotamo bóe dele whirape wou beterepó dere fo diaaʒ wosalepó. Ti ai whi rapeta, mió wóló i betere ape. Atétere ala kilituraalu, kale kemetere suka felekemó walapóló kisipa muaalopó. <sup>19</sup> Ai whi rape atima take dątamo betaletai, da taaróló fele beteta, da fake meiru yalepó. Motamo da faketóro uasóro, ti dątamo fea betamó betó mulapó. Té uatei, atima da taaróló fele betené atima mo beta whikókélé dąkó meipóló hakearalepó.

<sup>20</sup> Té patei diʒta, dowi ala mo beta kélé munire whi Yesu Kerisoné ama so whipóló Deji Kepené da le muló betereiteiné kale mo foné bete diʒ feané ai kisipare ape. <sup>21</sup> Yalo diʒpaae i dere asęta, kale mo foné bete diʒ kisipanipóló dumipó. Té patei, ai fo diaaʒ mo turó kisipa yóo, ai fo tuamó kapala fo mo sawakélé buni yóo, eretei diaaʒ kisipa epa dapó. <sup>22</sup> Doasi kapala fo du betere whi de? Yesuta, Kótóné so whi teteróló kaae tare whi meipóló bóe du betere whipó. Atétere whiʒta, Alima Kótóro Naalema Yesu Kerisotamo bitinipóló faletu betere whi ai ape. <sup>23</sup> Whi me dené Naalema bitinipóló sisópaae eratapata, ti Alimakélé bitinipóló sisópaae eratapó. Mepaae whi denétamo Naalema mo beterapóló kisipa tiratapa, ti atétere whiʒné Alimakélé mo beterapóló kisipa tiratapó.

<sup>24</sup> Té rapa, mo take kaae sale alimóte, diaaʒ woseté wale fo diʒ tuamó muó tanópóló yae. Ai fo diʒ tuamó muó tapa, ti diʒ Naalemaró Alimatamo tuamó betó tawaalo ai ape.

<sup>25</sup> Ai ala tuamó betepa, ama dąpaae mo eraalopóló ere fo i ape. Sukutere alakélé ini, mo ti betó tawaalopó erapó.

<sup>26</sup> Yalo i dere asęta, diʒ dée nalaaairaaalu, kópaae ʒlisóro fu betere whi rapené du betere ala diaaʒ kisipa yópóló i dere ape. <sup>27</sup> Diʒ tuamóta, Deji Kepe Wisi taketi betero betereiteiné, diʒ yó melaaire whi me kae yąyanipó. Ti noatepae, kale Deji Kepe Wisiné fea ala bete diʒpaae yó mótu beterapó. Ai Deji Kepe Wisiné diʒ tuamó ai eró betere dąleta kapala

mei, mo ti eró betepa, ama diãpaae yó matere fo sya furaalu, Yesu Keriso tuãmó betó tawae.

*Kótóné naale senaalepó ere fo*

<sup>28</sup> Térapa, yálo hosaa mole naale senaale-ó, Yesu Keriso fesaae wale sukamó dā hale dere ala ini, halaainé betepa kolópólópa, diã Yesu Keriso tuãmó betere ala hāle yó tawae.

<sup>29</sup> Diaaḡ kisipané Yesu Keriso ąta, donoi ala du betere whĳ wisinaale betepó kisipa mutupa, ti mepaae so whĳné du betere wisi ala kilituraalu, ita Kótóné naale senaale betepóló kisipa muae.

**3**

<sup>1</sup> Dāta, Kótóné ama naale senaale ereteiné, Aya Kótóné dāpaae mo doasi yaala sókó fale ala muluraalu erapa kelere! Ai fo ereteiné dā mo ama naale senaaletóro i betere ape. I haemó betó mole so whĳné Kótó tuĳnireteiné atima dākéle tuĳnipó. <sup>2</sup> Yálo hosaa mole no nerape-ó, dāta Kótóné mo ama naale senaaletóro betepó. Take nalopaae dā noa kaae so whĳ betaaloró mió dā kisipanipó. Tépatēi, ą sókó wale sukamó mió ere ala kaaetóro yóló wapa dāné kelaaireteiné, dākéle ą kaaetóro alée fóló betaalopóló kisipa mutapó. <sup>3</sup> Take nalopaae atēi ala mo yaalopóló, Yesupaae kisipa tiki tiratere so whĳ feata, Yesu ą me dowi alatamo hoseké inire whĳ wisi biture kaae, atimakéle dowi alatamo hoseké inire so whĳ betaairaaalu, atimanéteitēi taletu betepó.

<sup>4</sup> Mepaae so whĳ de dowi ala du betepa, ti yaḡse yóló Kótóné tukóló muló betere fo tikitu betepó. Ti dowi alanéta, Kótóné tukóló muló betere fo munire aḡratapó. <sup>5</sup> So whĳné du betere dowi ala tokóló aluraai Yesu Keriso waletēi diaaḡ ai kisipare ape. Ti ąta, dowi ala mo sawakéle munire whĳpó. <sup>6</sup> So whĳ de Yesu Keriso tuãmó betepa, ti atēre so whĳ dowi ala du betaalo meipó. Mepaae so whĳ de dowi ala hāle deté fu betepa, ti ai so whĳné ą kolókéle ini yóo, kisipakéle ini yóo, erapó.

<sup>7</sup> Yálo hosaa mole naale senaale-ó, mepaae whĳrapené diã dilikóló kópaae ąlisó faḡsóró yae. Mepaae whĳ de mo donoi ala du betepa, ti Yesu Keriso ą mo donoi whĳ biture kaae, ai whĳkéle atēro betepó. <sup>8</sup> Whĳ me detamo dowi ala du betepa, ti Satan ą tuãmó bitu yae depa du betepó. Ti noatepae, take kaae sale alimóteitēi Satan ą dowi ala bete tale bitu, so whĳ dowi ala yópóló sesemeratē wou betalepó. Kótóné Naalema wale beteta, Satan-né ai du betere ala doraai walepó. <sup>9</sup> Mepaae so whĳ de Kótóné ama ala tuãmó deyóló betero betepa, ti ai so whĳ dowi ala deté faalo meipó. Ti Kótóné wisi ala kaaratere ke ą tuãmó boleteiné me dowi yó tanénipó. Ti noatepae, Kótóné atima deyóló betero betereiteiné. <sup>10</sup> Ita Kótóné naale senaale ó Satan-né naale senaalepóló kḡae kolóló tuĳ yaaitere ala i ape. Mepaae so whĳ donoi ala initepa ó no nepaae yaala sókó fole ala initepa, ti atētere so whĳ Kótóné naale senaale bitinipó.

*Ne notamo yaala sókó fu betae ere fo*

<sup>11</sup> Diaaḡ mo take kaae sale alimóteitēi, kaae sóro wosetē wale fo i ape. Dāné ne no hamomatamo yaala sókó fole ala du betenérápó. <sup>12</sup> Kale whĳ Kein ą dowi kepené yae dere ala sya furaalu, ama noma dóló sukunótu yale kaae, diaaḡkéle atēi kaae ala yaḡse. Ti noa betené Kein-né ama noma dóló sukunaleé? Ama yale ala do yóo, nomané yale alamo dono yóo, yale betené nomateitēi dalepó. <sup>13</sup> Yálo no nerape-ó, i haemó betó mole so whĳné diã hĳróló bóe dele ala depa, ai noa ala du dérópóló, diã kilita sókó faḡse. <sup>14</sup> Dāta, ne no hamomapaae yaala sókó fole ala du betereiteiné sukutere ala tuãmó betaletēi taaróló, mo ti betere ala tuḡpaae fóló betepóló kisipa muaalopó. Whĳ me de yaala sókó fole ala initepa, ti atētere whĳ sinitere ala tuãmó hāle betepó. <sup>15</sup> Whĳ me dené ama no ne hĳróló bóe dupa, ti atētere whĳ ą whĳ dele whĳpó. Whĳ dele whĳrape tuãmóta, mo ti betere bete munireteitēi diaaḡ ai kisipare ape.

<sup>16</sup> Yaala sókó fole alané bete dāné kisipa yaaire ala i ape. Yesu Kerisoné dā tao suraalu, ama betere bete hāle melóló sukālepó. Atē du yale kaae, dānékéle dāné betere bete ne no tao suraalu hāle melóló sukunérápó. <sup>17</sup> Whĳ me de fea ąla ḡmó muluraalutēi, ama no kḡletu mepaae yaḡḡre ąla taosóro meni depa, ti atētere whĳ tuãmó Kótóné yaala



sókó fole ala nétéró muaaloé? <sup>18</sup> Yálo hosaa mole naale senaale-ó, dāné hāle tó kōlóné ó foné maaté yaala sókó fole ala ini, hosaa tuámó mo alatóró muluraalu, me whī tao sóró eratere ala yaalopa sae. <sup>19-20</sup> Dānétamo ai ala du betepa, ti dā mo fo tuámó beterapóló kisipa yaalopó. Dā ḥasókó fole alané hosaa tuámó sekēné mo ti só deraḥsóró, ne nopaae yaala sókó fole ala depa Talené keletómó hosaa muni deyóló dua betere ala enérápó. Ti noatepae, Kótóné fea ala ama tué iruraalu, dāné hosaa tuámó mole sekēi alarape fea ama tēteró beterapó.

<sup>21</sup> Yálo hosaa mole no nerape-ó, dāné hosaa tuámó mutere kisipané dā só derénitepa, ti Kótóné keletómó halaainé diriyóló daanérápó. <sup>22</sup> Dāné ama yóló muló betere fo wosóló sya fóo, ama kisipa mole alakélé eróo, du betereteiné dāné mepaae yaḡḡatere ḡla ḡpaae wosetepa, ti ama mo melaalopó. <sup>23</sup> Ama yae yóló muló betere fota i ape. Kótóné ama Naalema Yesu Kerisopaae kisipa tiki tiró bitu, dāné ne nopaae yaala sókó fu betepa, ti aita ama dāpaae yae yóló muló betere ala ai sya fole ape. <sup>24</sup> Mepaae whī de Kótóné ama yae yóló muló betere fo sya fu betepa, ti atétere whīrape Kótó tuámó betóo, Kótó ḡkélé atima tuámó betóo, erapó. Tale dā tuámó beterapóló tué dere alata, ama dā tuámó betemale Deī Kepe Wisiné yó matepa, dāné ḡ kisipanérápó.

#### 4

##### *Kótóné dotḡale Keperó kae keperapetamo kḡae kolóló tué yaaitere ala*

<sup>1</sup> Yálo hosaa mole no nerape-ó, kae kae keperape fea so whī tuámó ai betó mulapa, ai keperapené dere fo wosóló mo dapóló kisipa tiki tiraḡse. Aténi, ai keperapeta Kótóné dotonatepa walepé whī me kaené dotonatepa walerópóló mo wisiyóló kḡae kolóló tale yae. Ti noatepae, Kótóné fo eratere kōló whīpóló dilikitere whīrape i hae kwiamó mo dekéró wóló ai betó mole ape. <sup>2</sup> Kótóné dotonale Kepe méréo kḡae kolóló kisipa yaai dere alata, i ape. Mepaae whīrapené duraalu, Yesu Keriso ḡta, Kótótei mo whīné tiki daayóló walepó dere keperapeta, ti Kótóné dotonale Kepe ai ape. <sup>3</sup> Atépatei, Yesu Kerisota Kótótei mo whīné tiki daayóló wénipó dere keperapeta, ti Kótóné dotonale keperape meipó. Aita, Yesu Kerisotamo bóe dóló so whī dilikitere whīné keperape waalopó depa take diḡné woseté waletēi, mió i haepaae mo wóló ai betere ape.

<sup>4</sup> Yálo hosaa mole naale senaale-ó, diḡta Kótóné ama deyóló betéró betere naale senaaletóró ai betere ape. Atéru, diḡ tuámó betere Kepené bóe dóló ama bole fotokḡné ai kapala fo du betere whīrape tuámó betere keperape tēteró beterapó. <sup>5</sup> Ti ai whīrape atimata, i haemó kaayóló betereteiné atima kisipakélé i haemó mole kisipatóró mulapó. Atérené, haemó betó mole so whīnékélé atima dere fotóró wosóló sya fu beterapó. <sup>6</sup> Dḡta, Kótó tuámó kaayóló betereteiné, mepaae Kótó kisipare so whīné ti dāné dere fo mopóló wosetu beterapó. Tépatei, Kótó tuámó bitinire whīrapenéta, ti dāné dere fokélé mopóló wosetimipó. Ti ita mo fo dere Kepe Wisiró kapala fo dere kepetamo taleyóló kisipa yaai dere ala ai ape.

##### *Kótóné dḡpaae yaala sókó fu dere kḡae, dānékélé mepaae so whīpaae yaala sókó fae*

<sup>7</sup> Yálo hosaa mole no nerape-ó, dāné ne notamo mo yaala sókó fole ala du betaalopa sae. Ti noatepae, yaala sókó fole alata, Kótó tuámó kaayóló walapó. Ne nopaae yaala sókó fu betere so whī feata, ti Kótóné deóló betéró betere naale senaale bitu, Kótó mo diriyóló kisiparapó. <sup>8</sup> Mepaae whī de tuámó yaala sókó fole ala munipa, ti atétere whīné Kótó mo tuénipó. Ti noatepae, Kótó ḡta yaala sókó fole ala bete ereteiné. <sup>9</sup> Kótóné dḡpaae yaala sókó fóló mole ala ḡkēaróturaalu, ere ala i ape. Dḡ ḡ tuámó betérópóló, ama mo betḡ betere Naale i haepaae wópóló dotḡyalepó. <sup>10</sup> Kótóné ama yaala sókó fole alané bete i ape. Folosóró dāné Kótó ḡpaae yaala sókó fole ala inipó. Ténitei, amapi dḡpaae yaala sókó furaalu, dāné dowi ala kwia tokóló aluraai, ama Naalemané betere bete hāle melóló sukópóló, dotonalepó. <sup>11</sup> Yálo hosaa mole no nerape-ó, Kótóné amapi kaayóló dḡpaae yaala sókó fole ala hāle yó tareteiné, dānékélé ne notamo mo yaala sókó fole ala depa ti mo wisirapó. <sup>12</sup> Mo betḡ whīné Kótó kolókélé inipó. Ténitei, dāné ne nopaae yaala sókó

fole alatamo du betepa, ti Kótó dā tuāmó bitu, ama yaala sókó fole alakélé dā tuāmó mo sūró beteraþó.

<sup>13</sup> Ti ama Kepe Wisi dā tuāmó betereþiné, Kótó ą dā tuāmó betóo, dā ą tuāmó betóo, erapóló dāné kisiparapó. <sup>14</sup> Alima Kótóné ama Naalema i hae kwiamó betó mole so whį aluyaqsóro, tao sere whį betereþóló dotonale ala dāné mo kelalepóló, hąkearóló so whįpaae i du betere ape. <sup>15</sup> Mepaae so whį denétamo Yesu Kerisota Kótóné naalemapóló diriyóló kisiparu, mepaae so whįpaae hąkeamó yó matepa, ti ai so whį Kótó tuāmó betóo, Kótókélé ai so whį tuāmó betóo erapó. <sup>16</sup> Atéru Kótóné dāpaae yaala sókó fole ala dāné tuęreteiné, ąpaae hosaa muóló tiró beteraþó.

Ti Kótó ąta yaala sókó fole alané bete Tale beteraþó. Whį me de yaala sókó fole ala tuāmó betepa, ti atétere whį Kótó tuāmó betóo, Kótó ąkélé ai whį tuāmó betóo, erapó. <sup>17</sup> Dā Kótó tuāmó atéro betepa, yaala sókó fole ala dā tuāmó mo turó fąyaaalopó. Atéro bitu, take kemetere alimó fo tokóló taleþepa dā wikélé ini, mo halaaainé daayaaalopó. Ti noatepae, Yesu Keriso ą ama Alimané kisipa mole ala erótu betale kaae, dąkélé i haemó hąle bitu, Yesuné ama kisipa mole ala erótu betereþiné dā ą kaaetóro beteraþó. <sup>18</sup> Yaala sókó fole ala du betere so whį tuāmó witere ala mo sawakélé bunipó. Téþatei, witere whįta ama du betere alamó dowi kwia saalopóló kisipa mutu dapó. Ti atéro witere so whį tuāmó Kótóné yaala sókó fole ala fąani teórapó. Ai ala eþatei, Kótóné yaala sókó fole ala fąaturaalu, witere ala alurótu beteraþó.

<sup>19</sup> Folosóro Kótóné amapi dāpaae yaala sókó faleteiné dāné ąpaaekélé, ne nopaaekélé yaala sókó fu beteraþó. <sup>20</sup> Whį mené duraalu, ą Kótóþaae yaala sókó fu beteraþó du bitutei, ama no ne hýróló bóe du betepa, ti ą kapala fo dere whį ai ape. Ti noatepae, whį me dené ama kilitu betere no nepaae yaala sókó fole ala initepa, ti kelepaa kilinire Kótóþaae yaala sókó fole ala mo enénipó. <sup>21</sup> Ti Kótóné dāpaae yae yóló muló betere fo i ape. Kótóþaae yaala sókó fu betere so whįnéta, no nepaaekélé yaala sókó fu betenéraþó.

## 5

### *Yesu Keriso Kótóné Naalemapóló kisipa tirae ere fo*

<sup>1</sup> Yesuta, Kótóné so whį tęteróló kaae tare whį Kerisopóló kisipa tiki tiratepa, ti atétere so whįta, Kótóné deyóló betero beteraþó. Mepaae so whį Alimapaae yaala sókó fole ala du betepa, ti atétere so whįné ama naale senaaepaaekélé yaala sókó fu beteraþó. <sup>2</sup> Dāné Kótó ąpaae yaala sókó furaalu, ama yóló muló betere fo sya fu betepata, ti Kótóné ama naale senaaepaae yaala sókó fu beteraþóló dāné kisipa enéraþó. <sup>3</sup> Kótóné ama yóló muló betere fo sya fóló ai fo aqmó mo dua betere alata, ti Kótóþaae yaala sókó fole alané bete ai ape. Ai fo sya foleteita, mo hapólunipó. <sup>4</sup> Ti noatepae, Kótóné deyóló betero betere naale senaalené i haemó mole alatamo bóe dóló tęteró beteraþó. Ti aita, Yesu Keriso mo beteraþóló dāné kisipa tiki tiró betereþiné i haemó mole ala fea mo ti dóló tęteró ai betere ape. <sup>5</sup> Noa ala ere so whįné i haemó mole alatamo bóe dóló tęteró betere? Yesu Keriso ąta, Kótóné Naalemapóló kisipa tiki tiróló betere so whįné maaté ai ala tęteró beteraþó.

<sup>6</sup> Yesu ąta Kótóné Naalemapóló hąkearatere alata, wejó sameatamo tuāmó waleþó. ąta, mo wejó tuāmó maaté wéni, samearó wejtamo tuāmó waleþó. Kale Dęi Kepe Wisi ą mo foné bete betereþiné, amakélé Yesu ąta, Kótóné Naalemapóló yó mótu beteraþó. <sup>7</sup> Até yale alata, sore ęlarapené etéro hąkearóló yó matapó. <sup>8</sup> Kale Dęi Kepenekélé, wejnekélé, sameanekélé, i sore ęlarape atima feané mo betą fotóro dua dapó. <sup>9</sup> Mo whįné etei kaae ala depa kelalepóló dere fo dāné wosóló mo dapóló kisipa tirótua dapó. Téþatei, Kótóné ama Naalené ere alamó kisipa mutu, hąkearóló ere foné mo whįné dere fo tęteróló teraae falapó. Ti noatepae, Kótóné ąta, mo foné betereþinéþó. <sup>10</sup> Kótóné Naalemapaae kisipa tiki tiró betere so whįné hosaa tuāmó, Kótóné ama hąkearóló dere fo mopóló kisipa mutapó. Téþatei, mepaae whįné Kótóné dere fo wosóló tuę tiki tirénitepa, ti atétere so whįné Kótó ą kapala fo bole sekę aęrapó. Ti noatepae, Kótóné ąta ama Naaleþó, dere fo wosóló tuę tiki tirénitereþinéþó. <sup>11</sup> So whį feané wosóló kisipa tiki

tirópóló, Kótóné hakeamó ere ala i ape. Kótóné ama mo ti betere bete dā meló beterapó. Ai ti betere beteta, ama Naalema tuamó mulapó. <sup>12</sup> Kótóné Naalema Yesu Kerisotamo betamó titiyóló betere so whīta, mo ti betere bete soro tarapó. Ama Naalematamo titiyóló betenire so whīta, mo ti betere bete soro tanipó.

*Yesu Kerisoné ala tuamó betae yóló mo kemerótu dere fo*

<sup>13</sup> Yalo i dere aseta, Kótóné Naalema Yesu Kerisoné doimó bitu, apaae kisipa tiki tiró betere so whīpaae mo ti betere bete diāné soro tarapóló kisipa yaasepóló i dere ape. <sup>14</sup> Dā witere ala ini, Kótó betere felekepaae fóló halaainé wosaai dere ala i ape. Dānetamo ama kisipa mole ala eraai me olakó kematepa, ti ama mo wosetua dapó. <sup>15</sup> Dāné wosetere ala ama mo matapóló kisipa tiratepa, ti apaae noa olakó wostepa ama melaalopó.

<sup>16</sup> Me whīné ama no netamo sukóló mo ti alu enénire dowi ala du betere keletepa, ti Kótóné ama betere bete melópóló Talepaae moma eranérapó. Yalo i dere fota, alu enénire dowi ala dere so whīmó kisipa mutu dapó. Tépatēi, mo ti sukutere tikipaae falaaire dowi alata, ti ama kae mulapó. Ai aluyaaire tikipaae faaire dowi ala dere so whīmó momarae yóló dumipó. <sup>17</sup> Kótóné yóló muló betere fo tikitere alata, ti ai dowi ala ai ape. Tépatēi, mepaae dowi alané so whī sukutere tikipaae alisó fumipó.

<sup>18</sup> Kótóné deyóló beteró betere so whīta, dowi ala hale deté fumipóló dāné kisiparapó. Ti ai so whī me ala yaqsóro, Kótóné ama deyóló beteró betere Naalené mo wisiyóló kaae tareteiné, dowi kepené ā doranénipó. <sup>19</sup> Dāta, Kótóné ama naale senaaletóro beteretei dāné kisiparapó. Tépatēi i haemó betó mole so whīró yó mole ola olatamo dowi kepené tetéroló kaae tare aqmó mulapó. <sup>20</sup> Kótóné Naalema Yesu Keriso i haepaae waletēi, dā so whī feané ā tuamó mole ala bete kisipa yóo, dāné Kótó akélé mo alané betepóló kisipa yóo, yópóló waletēi dāné tuérapó. Dāta, mo alané bete tale Naalema Yesu Keriso tuamó beterapó. Ata me kae mei, Kótótóro bitu, mo ti betere bete talepó.

<sup>21</sup> Yalo hosaa mole naale senaale-ó, diā Kótó taaróló, i haemó kae kae betó mole kapala kótópaae faqsóro, mo wisiyóló kaae tawae.

## 2 Jon

<sup>1</sup> I dere așeta, Kótóné so whj teteróló kaae tare whj disiné Talené sókó sóró kae betero betere soró ama naale senaaletamopaae dapó. Ẽ Talené mo ala tuamó bitu, yało diapaae yaala sókó fu betera. Ti ai alata, yało maaté ini, mo fo bete tuere so whjnekélé beta kaae alatoró du betera. <sup>2</sup> Ti noatepae, mo fo bete Tale miókélé da tuamó bitu, take nalokélé hale bitiré faaireteiné diapaae yaala sókó fu betera.

<sup>3</sup> Atéra, da mo foró yaala sókó fole alatamo tuamó betepa, Alima Kótóro ama Naalema Yesu Kerisotamo tuamó kaaróló wale hamokoróló tao sere alakélé, kolené sukutere alakélé, hosaa muni deyóló dua betere alakélé, da feapaae erópóló yae.

<sup>4</sup> Aya Kótóné dapaae erae yóló muló betere mo fo naao naale senaalené sya fóló erótu betera dere fo woseturaalu, ę mo doa hajné sukutu betera. <sup>5</sup> Térapa, yało hosaa mole so wisi-ó, yało yapaee duraalu ne no hamomatamo da yaala sókó fole ala enérapóló i aștere ape. Ti ai yae yóló muló betere fota, kisi fo kae mei, mo take kaae sale alimótei woseté wale fotórópó. <sup>6</sup> Yaala sókó fole alané beteta i ape. Kótóné ama yóló muló betere fo aqmó bitu, sya fóló erótu betere alapó. Mo take kaae sale alimótei diaaq woseté wale foné duraalu, ne no hamapaae yaala sókó fu betae erapó.

<sup>7</sup> Yesu Keriso i haepaae mo whjné tiki daayóló wénipóló, so whj dilikóló kapala fo yó matere whjrape mo turó i haemó sų ai ere ape. Atétere whjrape atimata, so whj dilikóló Yesu Kerisotamo bóe ai dele ape. <sup>8</sup> Atéra, diaaq diale kutómó saaire dupu wisi aluni, turó saasepóló mo hotowayóló kaae tawóló betae. <sup>9</sup> Mepaae whj de so whj teteróló kaae tare whj Kerisoné yó matere fo taaróló, kae fo wosetepata, ti atétere whj Kótómó betamó bitinipó. Tépatéi, whj me de Kerisoné yó matere fo mopóló wosóló eró tapa, ti até dere whj Alimaró Nalematamo fea betamó ai betere ape. <sup>10</sup> Mepaae whj tamó diā beterepaae wóló mo fo yó meni, kae fo yó matepa, ti atétere whj naao bepaae dape sere ala ó kōleó dere fokélé yaqse. <sup>11</sup> Mepaae whjné atétere whj ama bepaae wisiyóló dape supata, ti ai whjné ama du betere dowi ala yópóló, ketekę ai bulatere ape.

<sup>12</sup> Yało diapaae yaaire fo mo turó mupatei, naasené fas-mó aș dere hôtepa, taalatapó. Ti noatepae, ę diā beterepaae wóló kelepaa kęaetamo yóló bitu ekei fo depa, haj dere ala da tuamó mo fajayóló sųrópóló kisipa mutu dapó.

<sup>13</sup> Kótóné sókó sóró kae betero betere so naao hamané naale senaalené diapaae kōleó, dapó.

## 3 Jon

<sup>1</sup> I dere asęta, Keriso so whį tęteróló kaae tare whį disi mo fo tuąmó bitu, yąlo hosaa muóló, yaala sókó fu betere no Kaius-paae dapó.

<sup>2</sup> Yąlo hosaa mole no-ó, yąlo yąmó Talepaae momarótu betere ala i ape. Naa kepe bete tuąmó wisi ala irure kaae, naao tó tikimókélé me kisi daani, mo wisiyóló bitu, mepaae dere ala fea yópóló kisipa mutu, momarótu beteraó. <sup>3</sup> Mepaae Keriso norape ę beterepaae wóló, yą mo bete mole fo tuąmó bitu, ai fotóró eraté fu beteraó dere fo wosaletiné, ę doasiné hajné sukutu beteraó. <sup>4</sup> Yąlo naale senaale dią mo fo tuąmó bitu, ai fo sya fóló erótu beteraó dere fo woseturaalu, dere hajné kae kae alamó dere haj mo bosenée falapó.

<sup>5</sup> Yąlo hosaa mole no-ó, mepaae naao tuęnire whįrapekélé, Talené ala eróturaalu, Keriso norapepóló tao su betere alata, mo wisirapó. <sup>6</sup> Yą tuąmó yaala sókó fole ala mulu, ai whįrape wisiyóló dape sale fo atimané i betó mole Keriso so whįpaae ene walepó. Térapa, me sukamókélé atéro Talené kutó diratere whįrape yą beterepaae wapa, Kótóné ama hamokoróló matere ala sya fóló, atimané yąyą dere ọla sųmó melóló, atima faaire tikipaae fópóló yae. Aita, mo wisi ala dapó. <sup>7</sup> Ti atima be taaróló, Talené doi eraté kotepa, Tale tuęnire so whįné atima yą yątere ọla tao sere alakélé inipó. <sup>8</sup> Atérapa, dą fea touyóló Talené mo bete mole fo eróturaalu, atei kaae whįrape mo wisiyóló dape sóró, tao sere ala depa mo wisirapó.

<sup>9</sup> Keriso so whįpaaeta, fea fo asęyóló dotonaletai, ai so whį tęteróló kaae tawaai ekęle du betere whį Diotrepes-né dąné dere fo mopóló woseni, dowąae felepó. <sup>10</sup> Atérapa, ę aipaae wapa, ti ai sekéné dąné doi doróló folokolerótu betere fó diąpaae yaalopó. Ai ala maaté mei, mepaae Keriso norapekélé wisiyóló dape sini yóo, mepaae whįné dape saai kisipa mutupa, ti ai so whį atima Keriso so whįtamo touyóló betaqsóró hqkó falóo, du beteraó.

<sup>11</sup> Yąlo hosaa mole no-ó, atei kaae dowi ala sųróló ini, mepaae dere wisi ala ti sųróló yae. Mepaae whį de wisi ala du betepa, ti Kótóné ama whįtóró beteraó. Mepaae dowi ala du betere whįné ti Kótó mo kolókélé inipó. <sup>12</sup> Demitrias-né du betere ala so whį feané kilitu, ą mo whį wisipó du beteraó. Kale mo fonékélé, ama wisi ala dapóló hąkearótu beteraó. Ti ama dere ala dąnékélé mo wisiyóló kolóló, mo betą kaae fotóró dapó. Dąné kelale ala diąpaae i deretei, motóró dapóló kisipa muae.

<sup>13</sup> Yąlo diąpaae yaai dere fo dekéró mupatei, asęmó dere hótępa taalatapó. <sup>14</sup> Ti noatepae, ę dią beterepaae wóló, diątamo kelepaa kąaetamo yaai, mo felekemó waai kisipa mutapó.

Kótóné hosaa muni deyóló mo dua betere ala dią tuąmó mulópóló yae. Imó betó mole ne norapenekélé diąpaae mo doa kọleó dapó. Aimó betó mole no nerape atima dokọ feapaae mo doa kọleó, dapó yae.



## Jud

<sup>1</sup> I dere asęta, Yesu Kerisoné kutó diratere whį Jems-né noma Jud-né dapó. Talené ą beterepaae ape yóló, Alima Kótóné hosaa muóló yaala sókó fóo, Yesu Kerisoné dapesene waai wisiyóló kaae tawóo, ere so whįpaae dapó.

<sup>2</sup> Ti Kótóné ąleturaalu hąle tao sere alakélé, hosaa muni deyóló dua betere alakélé, yaala sókó fole alakélé, mo turó dią tuąmó mulóppóló yae.

### *Kótó hąratere whįrapené dere alamó dowi tikipaae faaire ala*

<sup>3</sup> Yąlo hosaa mole no nerape-ó, dą fea aluyaąsóró Kótóné tao sere ala bete diąné tuę yóppóló, aseyaaı ketekę bualepó. Téyaletei, Talené ama kae betero betere so whįpaae tuę tiki tiratere fo mo wisiyóló kaae tawae yóló, mo betą félimótóro melalepó. Ai fo wisi tokóló aluróló mené kae fo depa, taalae yóló foné saasepóló i dere ape. <sup>4</sup> Ti noatepae, mepaae whįrape kikitı wóló dią kuamó betereiteiné dapó. Ai whįrape atimané mió ai du betere ala yaai teópa mo taketitei, Kótóné só deró beterepóló ašemó erapó. Ti atimata, Kótóné ala erénitere whįrape bitu, Kótóné hamokoróló tao sere ala hąle ąla aąróló, nópu naaitere ala fo munipa yae du beterepó. Atéturaalu, dą teteróló kaae tare mo doasi Tale Yesu Keriso betątóro betepatei, atima ą aąmó betaalo hóróló ama doi doróló faletu beterepó.

<sup>5</sup> Mió yąlo i yaaitere fo fea diaą tuępatei, mo diriyóló tuę yaasepóló, momó i dapa wosae. Talené ama so whį Isip hae kwiamó betepa, ama tao sóro dapesó waleteti, nalo ama dere fo wosóló tuę tiki tiréni yale so whį mo ti dóló sisiraae faralepó. <sup>6</sup> Meta, Kótóné mepaae *ensel*-rapepaae kaae tawae yóló melale kutó taalóturaalu, atima betere tikikélé taaralepó. Atétepa, atima Kótóné dirii *sein* képiné dokóló diliki tuąmó mo ti *dipula* betero beterepó. Aita hąle mei, Talené ama taleyaaire doasi be dę sókó wóppóló, kaae taru betero beterepó. <sup>7</sup> Meta, Sodom beró Komora betamokélé, ai be hulua tamo felekemó tę mole doasi be hularapekélé, doró betereitei kisipa muae. Ai berape huluamó betó mole so whįné nópu nokole alaró kae kae sonaaıe dowi alatamo mo dekéro hąle yó tapa, Talené kwia melalepó. Mió i alimó betere so whįné ai yale ala tuę muóló, nalo waaire alimó Talené dowi kwia matere so whį mo ti dó tare simó beteratepa, doasi dele saalopóló kisipa muóppóló erapó.

<sup>8</sup> Ai ala ere kaaetóro, yąlo diąpaae yale kapala fo yó matere whįrape atima nokené i ala kelalepó du bitutei, nópu nokole alané atimané tikitei doróló folokoleróo, doasi teteróló kaae tare whįrape aąmó bitini dowąae fóo, hepen bemó betere sekęrapekélé faleyoó, du beterepó. <sup>9</sup> Tétepatei, doasi topo *ensel* Maikel ą halaaıne Satan-paae etei kaae só deratere fo inipó. Moses-né tiki sini né saaloé yóló atimaamo sej sej yaletei, Maikel-né Satan foné sóro só deréni, “Talené amatei yą foné sóro, só deróppóló yae,” fo betą erapó. <sup>10</sup> Topo *ensel*-né atei faletere fo dumitei, dią tuąmó ai betó mole whįrape atima diriyóló tuę inire alarape fea faletu beterepó. Tétu, atima topo daanire ąla hupu ó yuwiné dere ala kaae, tó tikiné ekęleyóló hąle hąko du betere ala atima mo wisiyóló kisiparu, dere alanéıe atima mo dorótu beterepó.

<sup>11</sup> Ai whįrape atima doló sukunaaıe tuęni, hąle hąko du betere alata, Kein ą dowąae fóló noma du yale kaaetóro ai du betere ape. Kale whį Balam ąkélé doasi *moni* saai ekęleyóló kóppaae fu yale kaae, ai whįrapekélé tuę tekeni, *moni* saai dapóló ekęle duraalu ai fele ape. Kale whį Kora-kélé Kótóné sóro betereale topo whį Moses aąmó betere hýyóló dowąae fupa, Talené atima doló alurótu yale kaae, ai whįrapekélé atéro doraalopó. Téyaalopa ai whįrape atima wiyó yae!

<sup>12</sup> Ai whįrape atima haleni, Keriso so whį diąsisi yaala sókó furaalu, ąla deyóló nokole sukamó atimakélé Keriso whįrapepóló halaaıne, diątamo ąla betąmó nukua dapó. Ai whįrape tuąmóta, i ala kaae erapó. Tuąmó kapo fosó ó ni serake kikitı holó tare kaae,

diɔ doraaire ala atima tuɔmó bulapó. Meta, *sipsip* hupu kaae tare whɔrapené hupurape wisiyóló kaae tani, ɔla atima maaté nuku dere kaae ai whɔrapené du betere ala atérapó. Hali waairaa, ɔko diliki deretei halimo wéni, beséné kae tikipaae só fu dere kaae dua dapó. Meta, ni du woletere alimó kelerɔlemó, du betɔkélé woleni, ama felekekélé haepaae derepéni yóló hɔle tómó beleru, kale ni mo ti sélitu dere kaae atimané dere alaró betere alatamo atérapó. <sup>13</sup> Meta, doasi wéi dokole sukamó dakeró ɔla ɔla holopetamo sóró wóló wéi fókumó mulótu dere kaae, mo sonaané yóló halei alatei, atima mo halaaainé du beterapó. Meta, ɔmó hɔre hɔko kutu dere kaae, atima mo dowi diliki dolomó atéro beterópóló, eró beterapó.

<sup>14-15</sup> Adam-né deale naalené deté feletei dosɔaturaalu, apo mi dakoróló deale whɔ Inokepaae Kótóné i fo yae yóló ipakalepó. “Talené ama kae beteró betere *ensel*-rape mo hɔle ɔla kaae ɔtamo ai walapa kelae. So whɔ feané ama ala eréni, kae tɔ sya fóló dowi ala duraalu, Tale faleyóló deteraaire fo du betaletimó, taleyóló só deraai waalopó,” erapó. <sup>16</sup> Ai whɔrape atima Kótóné ala sya faalomeipóló, doka doka yóló faleturaalu, tó tikiné ekɔlere ala sya fóló dowi ala du beterapó. Tétu, atimatei doi sóró horóló bopé faketu beterapó. Mepaae so whɔné atimamó me alakó erópóló kisipa mutu, foné so whɔ hɔle mulóló dukiratere fo du beterapó.

#### *Kótóné ala erótu beteretei taaréni, hɔle eró tawae*

<sup>17</sup> Tépatéi, ɔlo hosaa mole no nerape-ó, dɔ tɔteróló kaae tare whɔ Yesu Kerisoné dotonale *aposel* whɔrapené take nalopaae i ala yaalopóló, diɔpaae yó melale fo tué muae. <sup>18</sup> Ai whɔrapené diɔpaae i fo yalepó. “Take kemetere sukamó Kótóné ala faletu betere so whɔ atima tó tikiné ekɔlere ala sya fóló, dowi ala maaté du betaalopó,” erapó. <sup>19</sup> Ti ai ala du betere whɔrape tuɔmó Dɛi Kepe Wisi bitini, mo hae whɔné mole tuéró dere alatamo maaté sya furaalu, diɔ tuɔmó fake tekerótu beterapó.

<sup>20</sup> Tépatéi, ɔlo hosaa mole no nerape-ó, diɔ Talené ama so whɔ bitu ɔpaae tué tiki tiró beteretei mo ti fakeyópóló, ama mo kae ere fo wisi sya fóló erótu betóo, Dɛi Kepe Wisiné diɔ fotokɔratepa Talepaae moma yóo, du betae. <sup>21</sup> Dɔ tɔteróló kaae tare whɔ Yesu Kerisoné kɔletu, tao sóró mo ti betere ala tuɔpaae dapesó faaire be dɛ kaae taru, diɔ Kótóné yaala sókó fole ala tuɔmó betó tawae.

<sup>22-23</sup> Atéru, mepaae so whɔ kisipa tamo muluraalu tué tiki tiratere ala wotɔalepa, kɔletu tao sae. Téturaalu, mepaae mo felekemó sipaae faaitere so whɔ atima aluyaɔsóró tao sóo, sukɔle whɔné yei kuti bukaalo hɔtu dere kaae, mepaae so whɔ atimané tó tikimó ekɔleyóló du betere sonaailei ala diɔpaae tekaɔsóró, wiyóló tika kae bitu kɔleyóló tao sóo yae.

#### *Kótóné doi doasi mulatere fo*

<sup>24</sup> Diɔ dée naɔsóró tao senére sekéné doi doasi muópóló, hale sóró horae. Ti diɔ ai sekéné ama kae ere dɛ tuɔpaae dapesó fóló, me alakélé muni mo doasi haj ɔanuraalu ɔtamo betɔmó betenérápó. <sup>25</sup> Dɔ tɔteróló kaae tare Tale Yesu Keriso tuɔpaae erale alané so whɔ aluyaɔsóró tao su beterapó. Atére Kótó mo betɔtóró beterapa, ama doi doasi mulae. Tétu, mo kae ere dɛ ɔane alakélé, ama mo kae ere ala wisinaalekélé, doasi fotokɔkélé, fea ala tɔteróló kaae tare betekélé, mo ɔpaaetóró erópóló yae. Mo take keké nale alimókélé, mió i betere alimókélé, nalo betaaire alimókélé, ama doi doasi hɔle muó tanópóló, sóró horótu betae. Mo kée, téyópóló yae!

## Kinóló mole ala hąkearaleti

<sup>1</sup> I dere fota, Kótóné Yesu Kerisopaae mo felekemó yaai dere alapa, naao kutó diratere so whjné tuę yópóló, kinóló moletei hąkearóló yó melae, yóló malepó. Ai fo Yesuné wosóló, ama kutó deratere whj Jon beterepaae *ensel* dotonalepó. <sup>2</sup> Atétepa, Jon-né ama kelale ala so whj feané tuę yópóló, amamo aseyalepó. Ai fota me kae mei, Kótóné dere foró Yesu Kerisoné ama yale alatamo etérápóló yó male fopó. <sup>3</sup> Take i ala yaalopóló i asęre fo hąkeamó dosąatu betere whj Kótóné wisiró beterepa, hajné sukutu beterepóló yae. Ai dosąatere fo wosóló, hosaa tuąmó mulatere so whjkélé, wisiró beterepóló hajné sukutu betenérápó. Ti ai yó male alarape dokonóló yaaire be dę mo felekemó sókó waai dapó.

### *Talené doi hale horatere foró kęleó dere fotamo*

<sup>4</sup> ęta, Jon-né Esia hae kwiamó betó mole węikeró Keriso fake so whjpaae dapó.

Miókélé betóo, takekélé bitiré wóo, nalo waaire alimókélé hąle betóo, yaaire sekęró kale tęteróló kaae tare doasi betere tiki felekemó betere węikeró keperapetamo tuąmó kaaróló wale hamokoróló hąle tao sere alaró, hosaa muni deyóló dua betere alatamo diąpaae erópóló yae. <sup>5</sup> Ti Yesu Kerisoné yó matere fota, ama mo kelale alatóró du beterepó. Ti ąta, mo sukąletei kepaayóló betaaire so whjmó, tų aleróló folosóró fóló betere whjpo. Atéturaalu, i haemó betó mole topo whjrapekélé mo fea amatóró tęteróló kaae tarapó.

Ai sekęné amatóró diąpaae yaala sókó furaalu, dą dowi ala tuąmó betepa, ama sameanétei teraayóló hąle fópóló eró beterepó. <sup>6</sup> Téro dą ama tęteróló kaae tare aqmó sóró beterepóló, Alima Kótóné ama ala erópóló, so whjmó momaratere whj sóró beterepó. Téreteiné, ai sekę ama mo kae ere ala wisiró doasi fotokątamo mo hąle muó tanópóló yae! Mo kée, téyópóló yae!

<sup>7</sup> I dere fo wosae! ą ó hepen bemó ere sąkotamo wapa, so whj mo feané kélé, take ą duraalu wutiné deyale whjrapenekélé, kelaalo ai ape.

Atéteremó, i hae kwia feamó betóló fale so whjné doasi wole u yaalopó.

Ti ai alata, motóró yaalo ai ape. Mo kée, téyópóló yae!

<sup>8</sup> Téro Tale Kótóné duraalu,

“ęta, *Alaparó Omekatamopó*. Ai fo feteyóló, kaae sereteiró kemeratereteitamota, ti mo ętórótípó. Take bitiré waleteikélé, mió betereiteikélé, take nalo betaaireiteikélé, ętóró bitu, fea ęla ęla tęteróló kaae tare sekę ętórótípó,” yalepó.

### *Whjné Naalema aąpa kelale fo*

<sup>9</sup> ęta, diaą no Jon-né dapó. Dą fea Yesu tuąmó bitu, sekę sere alakélé, ama tęteróló kaae tare aqmó betere alakélé, hõni hąle belée tare alakélé, dą fea betąmó deté fu betere whjpo. Yesuné yale ala i ape yóló yó melóo, Kótóné fo eróo, yalemó atimané ę węiné bopéro daaló betere hae Patmos-mó beterepó. <sup>10</sup> Atéro betepa, Talené be demó Dęi kepe wisiné fotoką tuąmó bitu, yąlo kęlipaae doasi fo fake ukulumó wutiné hale kaae depa wosalepó. <sup>11</sup> Atéro dere foné duraalu, “Naa keletere ala fea bopeyóló mole sókumó aseyóló, węikeró Keriso fake so whjpaae falae. Ai berape i ape. Efesus, Smerna, Perkamum, Taiyatira, Sardis, Piladelpia, Laodisia, i dosąayale be huluumó betó mole Keriso so whj feapaae aseyóló falae,” yalepó.

<sup>12</sup> Ai fo du betepa, né déro sisópaae fetée fóló kelalemó, *kold kapané* aleale węikeró są dirirape kelalepó. <sup>13</sup> Atépa, ai są dirirape duku betere tuą dolomó whj betą Whjné Naalema kaae daapa kelalepó. Atéru, deróló sókó fatere fęloi kuti deróló, *kold kapané* aleale toné ai kuti tęteróló bopémó sepa kelalepó. <sup>14</sup> Ama toporó nikitamota, mo yako kaae dę wisinaale yóo, ama kelekélé si mi kaae holóo, depa kelalepó. <sup>15</sup> Ama hótą, ti *brons kapa* siné dóló whaare kaae yóo, ama dere fokélé, węi dou kąaturaalu dere hu kaae depa

wosalepó. <sup>16</sup> Ama turu naasené wēikeró hōrerape tawóo, ama kōlómó bōe dele sepake fosó tamo daai sókó wóo, ama kelepaakélé, sukané dē kaae yóo, epa kelalepó.

<sup>17</sup> Yālo ą kilituraalu, ę ama hó aqmó sukāle whī kaae deraapisa fóló molepó. Atéró mupa, ama turu naasené ę wolaa yóló duraalu, “Yā wiyaqse. Kaae sereteikélé, kemetereteikélé, mo ętórótípó. <sup>18</sup> Ęta, mo ti betere seképpó. Ę take sukāletēi, momó kepaayóló mo titóro betó tarapó. Téruraalu, sukutere alaró sukāle so whītamó betere tų ki yālo i tare ape.

<sup>19</sup> Térapa, naao kelale alakélé, mió i alimó keletere alakélé, nalo betaaire alimó yaaire alakélé aseyaē. <sup>20</sup> Yālo turu naasemó mupa, naao kelale wēikeró hōreraperó *kold kapané* aleale wēikeró sā dirirapetamo kelale bete i ape. Kale hōrerapeta, ti u wēikeró be huluarapemó betó mole Keriso so whī tao sōpóló, dotonale wēikeró *ensel*-rapepó. Kale wēikeró sā dirirapeta, ti wēikeró be huluamó betó mole Keriso so whīpó,” yalepó.

## 2

### *Efesus Keriso so whīpaaē aseýóló farale fo*

<sup>1</sup> “Efesus be huluamó betó mole Keriso so whī tao sōpóló doteyale *ensel*-paaē i fo aseýóló falae.

Turu naasené kale wēikeró hōrerape taruraalu, *kold kapané* aleale wēikeró sā dirirape daae mole tuāmó kutu betere sekéné dere fo i ape. <sup>2</sup> Diā hōkélé ini, mepaaē du betere alarape yālo tuęnipóló de? Diā hōkélé ini, depe tukó wei ala hāle yó tare alakélé, kale dowi ala yó tareteikélé, whīrape diātamo betāmó betaqsóro hōkó fatu betere alakélé, yālo tuęrapó. Mepaaē whīrapené duraalu, ‘Dāta, Talené dotonatepa wale *apotel* whīrapepó,’ dere fomó, diāné atima kāae kolóló duraalu, ‘Diāta kapala fo bole whīrapepó dere alakélé kolóló, yālo mo tuęrapó.’ <sup>3</sup> Diā yālo so whī betepa, mepaaē sekei ala ó faletere alarape wou betepatei diā hōyóló dekani, yālo doimó hāle yó tarapó. <sup>4</sup> Tépatēi, yālo keletēpa wisinire ala betā i ape. Take kaaē suraalu diaaq yaala sókó fu betale ala mió taaló betērapó. <sup>5</sup> Térapa, take diaaq yaala sókó fu betale ala taaróló, mió diā haepaaē ai derepalapa kisipa muae. Atétu, diaaq kisipa tiki feteyóló take du betale ala momó yae. Diā ai alatamo initepa, ti ę diā beterepaaē wóló diāné dęrótu betere sā yālo tokó saalopó. <sup>6</sup> Téretei, diaaq du betere alamó yālo i yaaitere fo betā mo wisirapó. Nikolas whīrapené hōtu betere kaaē diaaqkélé atétu betērapó. <sup>7</sup> Mepaaē whī me de wosęli daapa, ti Dęi Kepe Wisiné kae kae Keriso so whīpaaē du betere fo feané wosępóló yae. Whī me de tų wisipaaē faai fupa, me sekei alané sesé depakélé hepēē taaē faróló wale whīta, Kótó betere kelaalo mo kokęi tikimó daale kepaayóló mo ti betaaire ni du wisi nōpóló yālo melaalopó,” yalepó.

### *Smerna Keriso so whīpaaē aseýóló farale fo*

<sup>8</sup> “Smerna be huluamó betó mole Keriso so whī tao sōpóló dotonale *ensel*-paaē i fo aseýóló falae.

I dere fota, kaaē sereteiró kemerāle foletēitamóné bete Tale ą mo ti sukāletēi, momó kepaayóló betere sekéné dapó. <sup>9</sup> Diāpaaē kae kae sekei alarape wou bituraalu, yoleale yóló betere ala yālo tuęretei, doasi dirii ęla wisinaale betā diāné sóro tareteiné, diā doasi néli whī kaaē ai betere ape. Mepaaē so whī atima Juda fakepó du betereitei kapala fo dapó. Ti atimata, Satan-né fo wosetere fake bituraalu, diā erótu betere fo yālo kisiparapó. <sup>10</sup> Diāpaaē sekei ala waairemó wiyaqse yóló, ma fo i dapa wosae. Diā betere ala kāae kelaairaalu, Satan-né diā mepaaē so whī *dipula* beteraalo ai ape. Atéró *dipula* betéró betepa, sekei ala siré fu bituraalu, naase tamo be dęrape kemeyaalopó. Diā dupakélé me ęla meipóló, tuę tiki tiraté fu betepa, ti atétere whīrapemó bóené whī dolóló kemeratere whīné deratere topo tao su dere kaaē, yālo mo ti betere bete melaalo ai ape. <sup>11</sup> Mepaaē whī de wosęli daapata, kale Dęi Kepe Wisiné Keriso fakerapepaaē i dere fo wosępóló yae. Whī me de tų wisipaaē faai

fęłalemó sesętepakęlé, hepęe taae faróló wapata, ti atętere whį ą tamoróló sukutere alané doraalo meipó.”

*Pergamum Keriso so whįpaae aseyóló farale fo*

<sup>12</sup> “Perkamum be huluamó betó mole Keriso so whį tao sópóló dotonale *ensel*-paae i fo aseyóló falae.

Fosó tamo daale bóe dele sepake tare sekęné dere fo i ape. <sup>13</sup> Diąta, Satan-né ama tęteróló kaae tare tikimó betereitei yąło kisiparapó. Dią atéró bitutei, yąło doimó du betere ala taaréni, hąle yó tarapó. Take yąło ala erótu betale whį Antipas dale alimó, diąné ępaae tuę tiki tiratere ala taaréni, hąle yó tawaletci yąło tuęrapó. Ti diąta, Satan betere be huluamó ai betere ape. <sup>14</sup> Tépatci, diaaq dere mepaae ala yąło keletómó wisinireitei i ape. Dią betó mole kua dolomó, mepaae so whį Balam-né hąko yó mótu betale ala kaae du betecrapó. Balam-né Balak-paae Israel fake so whį dowi ala yópóló, etéró yae yóló yó melalepó. Balak-né Israel fake so whį kapala kótópaae moma yóló matere ęlaró nópu nokole alatamo yópóló, ąlisóró fipakalepó. <sup>15</sup> Atętu betere kaae, dią mepaae whįrapekęlé Nikolas whįrapenę yó matere ala sya fu betecrapó. <sup>16</sup> Térapa, diaaq ai du betere ala taaróló, kisipa tiki feteyóló betae. Diątamo ai ala initepa, ti ę dią beterepaae hapale sókó wóló, dią ai ala du betere whįrapetamo yąło kólómó sókó wale sepakenę bóe daalopó. <sup>17</sup> Mepaae whį de wosęli daapata, kale Dęi Kepe Wisiné Keriso fakerapcpaae du betere fo wosópóló yae. Whį me de tų wisipaae faai fenalemó sesętepakęlé, hepęe taae faróló wapa, ti atętere whįmó yąło hyó muló betere mepaae *mana* o nópóló melaalopó. Téturaalu, kisi doi aseyóló muló betere dęi kane fakekęlé melaalopó. Ai kane fakemó asęre doita, hąle mo whįné tuę yaalo meitei, ai kane fake sere whįné maatę tuę yaalopó.”

*Taiyatira Keriso so whįpaae aseyóló farale fo*

<sup>18</sup> “Taiyatira be huluamó betó mole Keriso so whį tao sópóló, dotonale *ensel*-paae i fo aseyóló falae.

I dere fota, Kótó Naalema ama kele mo si kaae dó taru, hąlekekęlé kale *brons kapa* sinę dóló kasa kasa kaae ere sekęné dapó. <sup>19</sup> Diaaq yaala sókó fole alakęlé, diaaq tuę tiki tiratere alakęlé, yąło doimó mo so whį tao sóró erótu betere alakęlé, sekę wapatei belęetóró tare alakęlé, diaaq mió du betere alanę take kaae suraalu yale ala bosene faleitei, fea yąło tuęrapó. <sup>20</sup> Tépatci, kale so Jesepel ą fópóló mo taketitei hąkó faręniyólópó. Ai sonę amatei ą Kótónę fo eratere kóló sópó du betecrapó. Téturaalu, ama yó matere fonęitei, yąło kutó diratere whįrape nópu nokole ala yóo, kapala kótópaae momatere ęla nópóló ąlisóró fóo, du betecrapó. <sup>21</sup> Ai sonę nópu nuku betere ala taaróló, kisipa feteyóló wópóló kaae tatę fu betepatei, węni mo dowąae fu betecrapó. <sup>22</sup> Atę du betereiteinę, ą dele sóró fitere tikimótóró fiyó mulópóló, taae deraalopó. Téturaalu, ątamo nópu nuku betere whįrapekęlé kale sonę atimapaae yó melale dowi ala taaróló, tuę tiki feteyóló anitepa, ti atimakęlé kale so dere kaae, dele sópóló taae deraalopó. <sup>23</sup> Ai sonę ama naale senaalekęlé sinópóló, yąło mo ti daalopó. Ai ala depa, Keriso fake so whį feanę kilitu, ęta, so whįné hosaa tuąmó mole alaró tuę tikitamo taleyóló, atimanę yale alamó mo donotóró tokó matere Tale betecrapóló kisipa yaalo ai ape. <sup>24</sup> Dią mepaae Taiyatira be huluamó betó mole Keriso so whį kale sonę yó matere fo wosóló sya feni yóo, Satan-né mo apaae derepale kinóló mole ala kisipa sini yóo, ere so whįpaae yąło sekęi ala kae eraalo meipó. <sup>25</sup> Téyaalomeipa, ę wale alimó sókó faasepóló, diaaq ai du betere wisi alatóró hąle yó tatę fo betae.

<sup>26</sup> Whį me de tų wisipaae faai fenalemó, me sekęi alanę sesę depakęlé, hepęe taae faróló, kemene fole kwiamó sókó fupa, ti atętere whį i hae kwiamó betó mole so whį fea tęteróló kaae tanópóló, yąło sóró beteraalopó.

<sup>27</sup> Aşemó ere fo i ape.

‘Topo whįné tatere *aiyon kapa*-né aleale dotótiki taru, haenę aleale wuti derąketu dere kaae, yąło bóe whįrape ai ala yaalopó,’ erapó.



Yąlo Ayané ę so whį tęteróló kaae tanópoló sóró beterótu yale kaae, yąlokélé dią sóró beteraalo ai ape. <sup>28</sup> Atéro sóró beteratere so whįpaae hįka be dęteretamo dęyó tare hęrekélé, yąlo melaalopó. <sup>29</sup> Mepaae so whį me wosęli daapata, kale Dęi Kepe Wisiné Keriso fakerapepaae i du betere fo wosóló tuę muópoló yae,” yalepó.

### 3

#### *Sardis Keriso so whįpaae asęyóló farale fo*

<sup>1</sup> “Sardis be huluamó betó mole Keriso so whį tao sópóló dotęyale *ensel*-paae i fo asęyóló falae.

Kótóné węikeró kepe tawóo, węikeró hęrerape tawóo, ere whįné dere fo i ape. Diąné du betere ala yąlo kolóló kisiparapó. Mepaae so whįné dią kilituraalu, i Keriso faketa, Kótóné ala eraai noke fini, mo doa ketekę bulapóló dukiróturaalu, diaaę doi só kutu beterepó. Téretei dią yąlo keletępa sukąle whį aęrapó. <sup>2</sup> Dią fire whįrape-ó, turukó horóló betae! Diaaę du betale wisi ala fea sisiraae fóló betą betą betteretei felekemó sukąai dapa, fotokọ buóló daayae. Ti noatepae, ę tęteróló kaae tare Kótóné keletómó diaaę erótu betere ala mo turó kemeróló, ama muló betere dąlemó sókó fenipó. <sup>3</sup> Térapa, diąné take wosóló tuęre fo kisipa muae. Ai fo aęmó sukóló bitu, kisipa feteyóló ai fo sya fóló erótu betae. ę waaire be dę dią kisipani, mokęleyaa yóló betó mupa, ę ęlémi nokole whį kaae, sókó waalo ai ape.

<sup>4</sup> Téyaalotei, dią Sardis bemó betere whįrape kuamó betą betą so whįné deró betere kuti mo wisiyóló kaae tare tikimó, bólukélé inipó. Ai whįrapeta, dęi kuti deróló ętamo kweyaalopó. Ti noatepae, atima dere ala wisireteiné ai ala yaaire mo sųrapó. <sup>5</sup> Whį me de tų wisipaae faai fenalemó, sesé depakélé hepée taae faróló wale whįta, ti u kale so whįné deró betere dęi kuti kaaetóró deraalo ai ape. Ai whįné ama doita, mo titóró betó tare *buk*-mó moletei yąlo helekókéle yaalo meipó. Tényi, yąlo Ayaró ama *ensel*-rapetamoné keletómó daalu, ita yąlo whįpóló, yó melaalopó. <sup>6</sup> Mepaae whį de wosęli daapa, ti kale Dęi Kepe Wisiné Keriso fakerapepaae du betere fo wosóló tuę muópoló yae,” yalepó.

#### *Filadelpia Keriso so whįpaae asęyóló farale fo*

<sup>7</sup> “Filadelpia be huluamó betó mole Keriso so whį tao sópóló dotęyale *ensel*-paae i fo asęyóló falae.

I dere fota mo fo bete Tale dowi ala betąkélé muni, kae betere sekęné dapó. Take betale whį Depit-né *ki* mió yąlo i tare ape. Yąlo kinatere tų me whįné tukįyóo, yąlo tukwę mulatere tų mené kinóo, enénipó. <sup>8</sup> Diaaę du betere ala yąlo kisiparapó. Dią faaire tų yąlo ai tukwę muló beterapa kelae. Ai tųta, whį mené kinatere alakélé mo enénipó. Dią fotokọ sawa bulutei, yąlo fo hąle eró tarapó. Téru, mepaae so whįné yąlo doi yóló, dią Talené so whįé yóló wosętepa, diąné meipó initeretei yąlo mo kisiparapó. <sup>9</sup> Mepaae whį atimata, Juda fakepó du betępatei, Juda fake mei, kapala fo du beterapó. Ai so whįta, dowi Satan-né fo wosętere fake ai ape. Atima dią betterepaae wóló, diaaę hó aęmó deraapisa fóló fió muluraalu, i so whįta Yesuné yaala sókó fole ala mulapó yópoló, dere ala yąlo eraalopó. <sup>10</sup> Yąlo diąpaae sekęi ala wapakélé hąle eró tawae yale fo diaaę wosóló eró tawalepó. Téyaleteiné i haemó betó mole so whį fea sų sóró kąae keletere sekę wale sukamó, diąpaae waęsóró yąlo sesé yaalopó.

<sup>11</sup> ę mo felekemó walapó. Bóe dóló tęteratere whįné sere topo tao diaaę saairetei, mené saęsóró diąné tęteróló kaae tanópoló male ęla wisi mo hotowayóló kae tawae. <sup>12</sup> Whį me de tų wisipaae faai fenalemó, sesé depakélé hepée taae faróló wapa, ti atétere whį ę tęteróló kaae tare Kótóné momatere be hulua eleké sų deyaalopó. Atétere sekę ą ai be taaróló fókélé mo yaalomeipó. Ai whįné tikimó ę tęteróló kaae tare Kótóné doiró ama be hulua doıtamo asęyaalopó. Ti ai be hulua doita, kisi Jerusalem-pó. Ai be huluata, ę tęteróló kaae tare Kótó betere hepen be taaróló, dorowaalo ai ape.

Ai whinė tikimó ęalo kisi doikélé aseęaalopó. <sup>13</sup> Mepaae whı de wosęli daapa, ti kale Dęi Kepe Wisiné Keriso fakerapepaae i dere fo wosóló tuę muópóló yae,” yalepó.

*Laodisia Keriso so whıpaae aseęóló farale fo*

<sup>14</sup> “Laodisia be huluamó betó mole Keriso so whı tao sópóló dotonale *ensel*-paae i fo aseęóló falae.

I dere fota, Mo kée, téyópóló yae! dere bete Tale bitu, mo ala yó taruraalu, ama kelale ala i ape yóló hąkearóló yó mótu beterapó. Aęa, Kótóné aleyóló muló betere ęla ęla fea tęteróló kaae tare sekéné dapa wosae. <sup>15</sup> Dięné du betere alata ęalo tuęretei, sirii ala ó supui ala meiyóló, hąle tuamó beterapó. Ai tamo ala me taaróló betą alatóró uasóró ti mo wisi wuąpó. <sup>16</sup> Ti dięta, supukélé meiyóo, sirikélé meiyóo, yóló hı fale ęla kaae epa kilitu, ęalo kólómó hamuóló soraae falatere ęla kaae soraae faraaló ai ape. <sup>17</sup> Dięné duraalu, ‘Dęta, wisi wisi ęla mole néli whı bettereteiné mo betą ęlakélé ęąęanıpó,’ dua dapó. Téretei, Tale Kótóné dię keletepa, mo sonaalei so whı betepa kilitu, kęlerapó du beterapó. Dięta, yolealere alakélé, keke dilikire alakélé tiki daapi hąle betere alakélé, epatei, diaą kisipané wisire nisi dapó. <sup>18</sup> ęalo i dere ma fo wisi wosóló, i sore ęla dięné ętamo dupu yae. Siné biliyaetikimó wisiyóló sókó wale *kold kapa* supa, ti dię mo doasi néli whı betaalo ai ape. Dię tiki hąleretei, kinóló dęi kuti sóró bukae. Diaą keke dilikiretei wisiyópóló, ęalo i tare *mula mula* sóró dilae.

<sup>19</sup> ęalo yaala sókó fale so whı atima kae kae dowi ala depa kilitu, tų wisipaae fópóló donoróturaalu, ęalo atima foné sóró dekésu beterapó. Térapa, ęalo diępaae dowi ala taalae du betere fo mopóló, tuę tiki feteyóló Tale Kótóné alamó ketekę buóló betae. <sup>20</sup> ęta, tų sókó walemó daalu, tų du beterapó. Whı me denétamo ęalo dere fo wosóló tų tukutepa, ti ę ą betere tuępaae wóló, ątamo ęla betamó nóo, ąkélé ętamo ęla betamó nóo, yaalo ai ape.

<sup>21</sup> ę tų wisipaae folemó sekęi alané sesé depatei, hepée taae faróló, ęalo Ayané tęteróló kaae tare tikimó ątamó betamó betalepó. Atére kaae, diękélé tų wisipaae fole ala kilitu sesé depatei, hepée taae faróló wapa, ti ęalo tęteróló kae tare tikimó ętamo betamó sóró beteraalopó. <sup>22</sup> Mepaae whı de wosęli daapa, ti kale Dęi Kepe Wisiné Keriso fakerapepaae i dere fo feané wosóló tuę muópóló yae,” yalepó.

## 4

*Hepen-mó tęteróló kaae tare tiki*

<sup>1</sup> Ai alarape yóló kemetepa kelalemó, hepen be tų tukwę fóló molepó. Atéru, folosóró ukulumó wuti hale kaae yóló fo yale whinėtóró ępaae duraalu “ęa ipaae holae yalepó. ęa hotopa, ti i alarape yóló kemene fupa, nalo yaaire ala ęalo ęapaae yó melaalopó,” yalepó. <sup>2</sup> Tétepa, mo ai fapotóró Dęi Kepe Wisiné ę fotokęratepa kelalemó, hepen bemó ę daalepaae anóló, tęteróló kaae tare topo whı betere *sea* tómó doasi beterepó. <sup>3</sup> Ai *seamó* betere doasi kolóló, *jasparó kanilian* kanetamoné kasa kasa kaae ere doasi beterepó. Ti ai sekę ą betere tikita, sikipa doęné bopéro beterepó. Ai sikipa doęta, *emerald* kane kasa kasa kaae epa kelalepó. <sup>4</sup> Kale tęteróló kaae tare doasi betere tiki bopéroóló, 24 whı dirirape 24 *sea* dokęyóló betó molepó. Ai sekęrape atimané deró betere kutita, mo dęi wisinaale deróo, atimané topomókélé tęteróló kaae tare doasiné deró betere *kold kapané* aleale topo tao deróo epa kelalepó. <sup>5</sup> Ai kale doasi betere tikimó epée fięaa duraalu, be sapalaa yóo, tęteróló kaae tare doasiné kutiriró beterepaae anóló, węikeró są dirirape dó diliki yóo, erepó. Ai są dirirapeta, Kótóné węikeró keperapepó. <sup>6</sup> Atéro kelalemó, kale tęteróló kaae tare *sea* mole hosaamó węi kęla wisinaale belerepó. Ai węita, *klas* kasa kasa kaae erepó.

Kale tęteróló kaae tare doasi betere tuamó, Kótóné aleale doęró betere ęlarape ai doasi bopéroóló betó molepó. Ai kale doęró betere ęlané tikimó hosaapaaekélé sisópaaekélé mo fea keletóró dae molepó. <sup>7</sup> Kale doęró betere ęlarapené ere ala i ape. Kolosale ęlata, ti *laiyon* kaae beterepó. Kolosale noma ęla ti hae dukįyaaı só kotere *bulmakau* wą hupu kaae

beterepó. Dou noma ti whinė kelepaa kaae daai ęła beterepó. Dou ti sikimó sę kotere ba dukaa kaae beterepó. <sup>8</sup> Ai douřó ęlarape atima dokę fea baase apomiró daalepó. Atimané tikimó ere kaae baase aęrókélé keletóro daae molepó. Ti ai sekęrape atima deřtamokélé dikitamokélé etei fo hąle yótóro tarapó.

“Mo doasi fotokę bole mo kae betere Tale Kótó ą take biteré wóo, miókélé, nalo waaire alimókélé ątóro hąle betó tawaalopó fo,”

momó du momó du, du betalepó. <sup>9</sup> Ai douřó betere ęlarape atima kale teřteróló kaae tare doasi betere tikimó bitu ama ere doakale doi mole Talepae mo kée yóló dukiratere fo du betepa, kale teřteróló kaae tare 24 whį disirapekélé i ala dua dapó. Atima betere searape taaróló, haemó deraapisa fóló mulu, kale teřteróló kaae tare doasi betere tikimó mo ti betó tare Talepae mo kée yóló, ą aęmó sukóló bitua dapó. <sup>10</sup> Ai 24 whį disirape atimané deró betere topo taorape sókó su yóló, teřteróló kaae tare doasi betere tiki felekemó mulóló duraalu,

<sup>11</sup> “Dą teřteróló kaae tare Tale Kótóo, fea ęła naaotóro aleyóló muló beterařpó.

Aita naao kisipa mole alatóro sya furaalu, kaaró betereiteiné takekélé miókélé, atima hąle betó tarapó.

Naao fotokęné ai alarape epa yą doasi doi mulatere alakélé, naao doi hale horatere alakélé, dąné yąpaae mo sųmó eranérapó,” dua dapó.

## 5

### *Bopeyóló muló betere așere sókuró Sipsip hupu maletamomó ere fo*

<sup>1</sup> Téro yąlo kelalemó, kale teřteróló kaae tare doasi ą seamó bitu, betą bopeyóló mole sóku utékélé itékélé așereitei, ama turu naasené tarepó. Ai aș mo whinė kelașsóró, kinóló weřkeró dirii ęlané diriróló datekąró betepa kelalepó. <sup>2</sup> Atépa, mo doakale fotokę bole *ensel*-né fo fakeyóló duraalu, “I bopeyóló mole aș datekąró betere ęlarape mé whinė dąayóló teraanére?” yalepó. <sup>3</sup> Térené ó hepen bemókélé, i haemókélé, hae aęrókélé, ai bopeyóló muló betereitei teraayóo, u tuąmó așyóló mole fokélé kolóo yaaire whį mo betąkókélé bitinipó. <sup>4</sup> Kale bopeyóló muló betere ęła teraayóo, tuąmó așyóló muló betere fo kolóo, yaa sųre whį mo betąkélé bitinipa kilitu, ę deķené sini wole du betalepó. <sup>5</sup> Atétu betalemó, kale whį disirapekó betąné ępaae duraalu, “Wolekesé. Juda fake tuąmó wale *Laiyon*-ta, Depit kaayale bete ai walapa kelae. Ai sekęné ama bóe whį dóló teřteró betereiteiné kale bopeyóló mole aș datekąró betere weřkeró ęlarape ama betą sųmó tukóló dąanérapó,” yalepó.

<sup>6</sup> Atétepa kelalemó, betą *sipsip* hupu male teřteróló kaae tare doasi betere tuąmó daalepó. Ai *sipsip* hupu maleta, whinė daletikimó sukąle nisi erepó. ą doasi betere tuą dolomó, kale douřó betere ęlaraperó 24 whį disirapetamoné ą bopéróló daae molepó. Ai tuąmó daale *Sipsip* hupu malené topomó weřkeró sekęró weřkeró kelerapetamo daae molepó. Ai sekęró keperapetamota, Kótóné i hae kwiamó betó mole so whįpaae dotonale weřkeró keperapepó. <sup>7</sup> Ai seké ą wóló, kale bopeyóló muló betere așere sóku, kale teřteróló kaae tare tikimó betere doasiné turu naasené tapa salepó. <sup>8</sup> Kale sekęné așere sóku sóró tapa kilitu, douřó betere ęlaraperó kale teřteróló kaae tare 24 whį disirapetamo atima kale *Sipsip* hupu male daale felekemó deraapisa fóló fió molepó. Ai whįrape atima dokę feané *kita* kaae ęła *harp* tawóo *kold kapané* aleale okopoi nukurape tawóo, erepó. Ai nukurape tómó simó bilitepa felé kęlaa wisi wale ęlarape belerepó. Ti ai felé kęlaa wisi wale ęlata, Kótóné ama so whįpóló kae betero betere so whinė momatere fopó. <sup>9</sup> Téro atimané kisi wole foné duraalu,

“Yąta, ai bopeyóló muló betere așere sóku teraayaaire mo sųrapó.

Ti noatepae, yą dupa sókó fele sameané Kótóné so whį beteraai, kae kae fakekélé, kae kae be fo bole so whįkélé, kae kae tiki daale so whįkélé, kae kae *Gavman*-né teřteróló kaae tare so whįkélé, i dosąayale fakerape tuąmó mepaae so whį naao sameané dupuralepó.

<sup>10</sup> Naa dupurale so whį atimata, Kótóné tẹteróló kaae tare aqmó betóo, Kótóné ala eróturaalu moma yóo, yóppóló naaotei sóró beteralepó.

Atéyale so whį atimané i hae kwia fea tẹteróló kaae tawaalo ai ape,” yalepó.

<sup>11</sup> Téró yąlo kelalemó, kale doasi betere *sea* bopéróló douró betere ọlarape daayóo, ai sisómó 24 whį disirape daayóo, ai tẹ faróló *ensel*-rape mo ni sóku kaae (100,000,000) wó mulu, i wole fo du betepa wosalepó.

<sup>12</sup> “Tẹteróló kaae tare fotokókélé, mepaae wisi wisi ọlakélé, fosó fosói kisipakélé, fotokókélé, doasi doi mole alakélé, ama ere ala wisi hąkearatereteikélé, ama doi sóró horatere alakélé, fea ẹané ẹpaae eratepa, kale dale *Sipsip* hupu malené mo sųmó senérapó,” du betalepó.

<sup>13</sup> Téró, Kótóné hepen bemó aleyóló muló betere ọlakélé, i hae tómó betó mole ọlakélé, hae aqró betó mole ọlarapekélé, wẹi tuąmó betó mole ọlarape feané kọló betąpaae touróló i wole fo du betepa yąlo wosalepó.

“Kale tẹteróló kaae tare *seamó* betere sekẹró *Sipsip* hupu maletamo dukiróló hale horatere alakélé,

doasi doi mulatere alakélé, ama ere ala wisi hąkearaterere alakélé,

fotokọ bole alakélé,

betere dokọ fea atimaamopaae eraté fu beteřpóló yae!” du betalepó.

<sup>14</sup> Atétu betepa, kale douró betere ọlarapené duraalu, “Mó kée, téyóppóló yae,” fo dekeró yó tawalepó. Atimané ai fo depa, kale 24 whį disirape deraapisa fóló mulu, Talené doi sóró horótu betalepó.

## 6

### *Diriróló kinó betere ọlarape*

<sup>1</sup> Téró, kale *Sipsip* hupu malené bopeyóló mole asẹre sóku diriróló kinó betere wẹikéro ọla betą tukóló teraatepa kaae taremó, ai douró betere ọlakó betąné “Ape!” dere fo be sapalaa dere kaae yalepó. <sup>2</sup> Atétepa kelalemó, betą ẹi *hos* hupu ẹ daalepaae anóló mo tumó daalepó. Ai *hos* hupu tómó betere whįné diki tawóo, doasi tẹteróló kaae tare whįné deratene topo tao mené ẹ maletai deróo erepó. Atéro deróló, bóe whį dóló torokọ falaai mo doakale ketekẹ buló felepó.

<sup>3</sup> Kale *Sipsip* hupu malené kolosale noma kinóló datekẹrọ betere ọla tukóló ẹayalemó, kale kolosale noma betere ọlané, “Ape!” yalepó. <sup>4</sup> Teró me *hos* hupu sókó wapa kelalemó, mo si mi sonaa kaae erepó. Ai hupu tómó betóló wale whįpaae, i haemó mole so whį hosaa muni deyóló dua betere ala fasó sóró, bóe dóló u du i du yóppóló, mené fotokọ ąmó malepó. Téturaalu, ẹpaae doasi bóe dele sepakekélé mené melalepó.

<sup>5</sup> Téró, kale *Sipsip* hupu malené doų noma ọla tukóló ẹayalemó, kale doų noma betere ọlané duraalu, “Ape!” yalepó. Atétepa kaae taremó, dilikii *hos* hupu wóló ẹ daalepaae anóló daalu, betą sekẹ ẹale sere ọla *skel* tarepó. <sup>6</sup> Atétepa, yąlo wosalemó, kale douró betere ọlarape kuamó whįné fo kaae yóló duraalu, “Betą whį betą be ẹmó kutó diteremó sere *moniné whit* o betą *lita ó bali* o sore *lita* wuti senérapó. Térapa, nokole *Olip wel* wẹiró *wain* wẹitamó betą doraqsóró hotowaró kaae tawae,” yalepó.

<sup>7</sup> Téró, kale *Sipsip* hupu malené doų kinó betere ọla tukóló teraatepa kaae taremó, doų betere ọlané duraalu, “Ape!” yalepó. <sup>8</sup> Atétepa kelalemó, ẹ daalepaae anóló betą sini tiki daale *hos* hupu daalepó. Ai *hos* hupu tómóta, sukutere ala bete tare whį beterepó. Ai *hos*-né sisómó sukutere ala betepa, ai hupuné kẹlimó sukutere so whį betere tiki ama doi *Hedis* wou betalepó. Ai whį tamopaae, hae kwia feamó betóló fale so whį ẹppóló fotokọ bulalepó. Ti so whį daireteita, atimaamoné bóe dele sepakenékélé, wote alinékélé, doakale hepo alinékélé, i haemó betó mole syaae kaae ọlanékélé, dilé kweyóppóló fotokọ sųmó melalepó. Atéro dilé kuturaalu, douró fake betereitei betą fake duraalu, sore fake beteřpóló taaraalopó. I hae kwia feamó betóló fale so whį atéro dilé kweyóló kemerae, yóló fotokọ sųmó matepa tarepó.

<sup>9</sup> Téro kale *Sipsip* hupu malené apo kinó betere ęła tukóló teraatepa kaae taremó, momatere kapo daale aęmó keperape betó mupa kelalepó. Ai keperapeta, Kótóné fo yó matere alaró Yesu Keriso etei kaae Talepóló yó matere alatamo deremó, mepaae whjné dale keperapó. <sup>10</sup> Ai sekęrape atimané fo fake yóló duraalu, “Mo fo ęanuraalu betere bete tale bitu, fea ala tęteróló kaae tare Tale-ó, i haemó betó mole so whjné dowi alaró ęa duraalu sókó farale sameatamomó tale yóló kwia melaaire be ęę wópóló meteró felimó kaae tawóló betaaloé?” yalepó. <sup>11</sup> Atéro atima dokę feamó deróló sókó fatere ęęi kuti melóló duraalu, “Dię betę kutó diratere norape atimakélé mené dępóló sawa kaae tawae. Ti noatepae, i dosęayale daaire whjrape fea sęmó dóló kemeréni teópó,” yalepó.

<sup>12</sup> Yęlo kaae taremó, apomiró datekęró betere ęła tukóló teraayalepó. Atéro ter-aateremó, doakale bao yóló, suka mo ti diliki yóo, wéliékélé mo samea betęae fo erepó. <sup>13</sup> Sęmó daae mole hęrerapekélé, doakale besęné nose du hara torokó derótu dere kaae torokó deralepó. <sup>14</sup> Sęta, asętere sóku bopetu dere kaae bopeté fóló alune felepó. Hae kwia feamó daae mole hasi fosórapekélé, węiné tukóló bopéró betere haerapekélé, daale tiki taaróló, kae tikipaae daane felepó.

<sup>15</sup> Hae kwia fea tęteróló kaae tare topo whjrapekélé, atima betale sirimó betaaire naalerapekélé, diki tare whjrape tęteróló kaae tare topo whjrapekélé, néli whjrapekélé, bóe dele fotokę bole whjrapekélé, wae sóró beteratere whjrapekélé, kęleaané betó mole whjkelé, kapo dolopaae hyó muni fóo, kapo beléli dolopaae hyó muni fóo yalepó. <sup>16</sup> Atima atéro fóló bituraalu, hasi fosópaaekélé, kapo fakepaaekélé duraalu, “Kolokó dorowouraalu ęa tęiyane dere ape. Ti noatepae, tęteróló kaae tare tikimó betere sekęné kelepaaró *Sipsip* hupu maaletamoné fopaae bole alatamo ęané kelaęsóró kinae. <sup>17</sup> Ti noatepa meipó. Atimaamoné doakale fopaae butu kwia matere be ęę ai sókó wale ape. Atétere be ęęmó de daanére? Mo daayókelé enénipa wiyae,” du betalepó.

## 7

*144,000 so whj sirirale fo*

<sup>1</sup> Ai ala yóló kęlipaae i douřó hae kwiamó douřó *ensel* dokę yóló daapa kelalepó. Atéro daalu, haepaaekélé, doasi węi kęlapaaekélé, besę tiki waęsóró, atima dokę feané sesętu beterepó. <sup>2-3</sup> Atéro, *ensel* me kae suka hoteró ę daalepaae wou betepa kelalepó. Ai *ensel*-né mo ti betere Kótóné siriró betere ęła tarepó. Ai *ensel*-né haekélé, węi kęlakélé, doraaire fotokę bole douřó *ensel*-rapepaae fo fakeyóló duraalu, “Kótóné kutó diratere so whjné kutirimó siripi eraaipa, hae tikikélé, węi kęlakélé, nirapekélé, hapale doréni kaae tawae,” yalepó. <sup>4</sup> Ai sirirale so whj dosęatepa yęlo wosaletai i ape. 144,000 so whjta, Israel fakerapetórótipó.

<sup>5-8</sup> Juda fake dosęayóló sirirale so whj dokę sóró touróturaalu 12,000-rópó.

Ruben-né fake touróturaalu 12,000,  
Kad-né fake touróturaalu 12,000,  
Aser-né fake touróturaalu 12,000,  
Naptaliné fake touróturaalu 12,000,  
Manasené fake touróturaalu 12,000,  
Simeon-né fake touróturaalu 12,000,  
Lipainé fake touróturaalu 12,000,  
Isakar-né fake touróturaalu 12,000,  
Sepulun-né fake touróturaalu 12,000,  
Josep-né fake touróturaalu 12,000,  
Benjamin-né fake touróturaalu 12,000-rópó.

*So whj hęle ęła kaae ęęi kuti deróló daae mole fo*

<sup>9</sup> Ai ala yóló kemetepa kese faralemó, so whj mo hęle ęła kaae daae molepó. Ai daae mole so whjta, betę be huluamó maaté wenipó. Kae kae *Gavman*-né tęteróló kaae tare so whjkelé, kae kae tiki daale so whjkelé, kae kae be fo bole so whjkelé, kae kae fake so whjkelé, kale tęteróló kaae tare tikimó mole searó *Sipsip* hupu maletamo betere hosaamó



daae mupa kelalepó. Atéro daae mulu, deį deróló sókó fatere kutirape deróo, olóu dąarape tawóo erepó. <sup>10</sup> Téro, ai daae mole so whįné doasi fo fakeyóló duraalu, “Tęteróló kaae tare *seamó* betere Kótóro *Sipsip* hupu maletamoné dą mo ti aluyaqsóro tao su betere beteta, mo atimaamotórótípó,” yalepó.

<sup>11</sup> Ai daae mole *ensel*-rape fea, tęteróló kaae tare doasi betere tikikélé, kale whį disirapekélé, kale doųró betere ęlarapekélé, bopéróló daae molepó. Tęteróló kaae tare doasi betere *sea* molepaae fetée fóló, Kótó betere aqmó deraapisa fóló fió mulu duraalu, <sup>12</sup> “Mo dapó.

Téyópoló yae! yóló, hale sóró horatere alakélé, mo deį ala wisikélé, tuę tiki fosó fosó yóló dotoróę fole alakélé,  
mo kée du betere alakélé,  
doakale doi mulópoló du betere alakélé,  
fea ala yaaire fotokę sųmó bole alakélé  
dą tęteróló kaae tare Kótópaae betere dokę fea yó tanópoló yae.  
Mo kée. Téyópoló yae!” du betalepó.

<sup>13</sup> Téro, kale tęteróló kaae diliki yó mole whį disirapekó betané ępaae woseturaalu, “I deį fóló kuti deró betere so whįrape-a, demaaté? Mopaae wale so whįé?” yóló wosalepó.

<sup>14</sup> Ti fo depa yąlo ąpaae tokó mótu duraalu, “Doa whį-ó, naao ai tuęre ape,” depa, kale sekéné ępaae duraalu, “I daae mole so whį atimata, doasi sekęi ala hąle beleté waletuiné atima deró betere kutikélé *Sipsip* hupu male sameané fokale tikimó mo deį ai erapa kelere? <sup>15</sup> Atéyale tikimó,

“Tęteróló kaae tare Kótó ama *seamó* betepa, atima ą beterepaae kese anóló bitu, ama momatere bemó mole ala dętamokélé, dikitamokélé, hąle erótu beterałó. Até du betepa, tęteróló kaae tare doasi ą betere tikimó bituraalu, ama atima wisiyóló beterałó, kuti be tęnútu betaalopó.

<sup>16</sup> Atéru, wote dere alaró weį nokole dere alatamo momó kae yaalomei ai ape.

Suka supunékélé, mo hąle supunékélé atimané tiki mo doraalomeipó.

<sup>17</sup> Ti noatepae, tęteróló kaae tare doasi betere tuąmó daale *Sipsip* hupu maleta, hupu kaae tare whįné dere kaae, atima mo wisi yóló kaae tarapó.

Atima dape sóró mo ti betere bete tuąmó wó tare weį nópóló ąlisóro faalo ai ape.

Atéro betepa, Kótóné atima kelemó dorowou betere wole kaae fea helekóló kópu-raalopó,” yalepó.

## 8

### *Węike diriróló kinó betere ęla tukóló teraayale fo*

<sup>1</sup> Téro, kale *Sipsip* hupu malené kinó betere węike ęla tukóló teraayalemó, ó hepen bemó fo mo sawakélé ini, hąle hipa fi betepa suka kele 30-*minit* kemeyalepó.

<sup>2</sup> Atépa kelalemó, Kótó betere felekemó daae mole węikeró *ensel*-rapepaae ukulumó wuti betą betą yóló melalepó.

<sup>3</sup> Atéro kelalemó, me *ensel*-né *kold kapané* aleale okopoi nuku tarepó. Ai nuku tó móta, felé kęlaa wale fetera kaae ęla belerótua dapó. Ai ęla só wóló, simó sukųlaa daróló momatere tikimó daapa, si keletómó biliratepa felé kęlaa wisi wale ęla mené ąpaae mo dekéro malepó. Ai felé kęlaa wale ęlaró Talené kae beterołó betere so whįné dere momatamo touróló, doasi betere *sea* molepaae anóló, *kold kapané* aleale momatere tikimó, Talepaae melaai sóró walepó. <sup>4</sup> Téro, kale felé kęlaa wisi sukuli kaae, *ensel*-né naase taaróló, Kótó beterepaae holalepó. <sup>5</sup> Téro, kale *ensel*-né okopoi nuku taruraalu, kale momatere tikimó duku betere si kelerape kęae sóró nuku fąanóló, i haepaae taae deralepó. Téyalemó, epée fitąa yóo, doasi be sapalaa dorowóo, bao doasi yóo yalepó.

### *Kale węikeró ukulumó wutirapené haleraletei*

<sup>6</sup> Węikeró *ensel*-rape ukulumó wuti haleraai donoróló daae molepó.

<sup>7</sup> Kale kolosale *ensel*-né ama ukulumó wuti haleralemó, hali *ais* kane kaae alée fóló dorowóo, simiró sameatamo hosekényóló dorowóo, yalepó. Atéyaleteiné hae kwia sore

moleteci betą siné dukuraalu, tamo hae kwia hąle muni felepó. Nirapekélé atétóró yalepó. Nerapeta, fea siné doló sukųlaa dalepó.

<sup>8</sup> Téro, kale kolosale noma *ensel*-né ama ukulumó wuti haleralemó, doasi hasi fosó kaae ęła siné doló kuló di węi kęła tópaae taae deralepó. Atéyalemó, ai węi kęła sore maanetei, tamo hąle belene furaalu, betą samea alée felepó. <sup>9</sup> Węi kęła tuąmó sore betere ęła fake betą dóló sukunóturaalu tamo betepa taaralepo. Doasi węi tómó kotere nukukélé tamo mupa taalóturaalu betą fake doralepó.

<sup>10</sup> Téro, doų noma *ensel*-né ama ukulumó wuti haleralemó, sąmó daale doasi hęre betą i haepaae si kaae dukulé dorowóló, doasi fole węiró ąmale węitamo tópaae dorowalepó. Atéyale tikimó, sore fake maanetei betą fake doróturaalu, tamo taaralepó. <sup>11</sup> Ai dorowale hęrené doita, Hakesąapó. Ai hakesąare węirape nale tikimó, mo dekeró so whį sisiraae felepó.

<sup>12</sup> Téro, kale doų *ensel*-né ama ukulumó wuti haleralemó, suka ke sore fake dęretei, betą fake dalemó dilikiyalepó. Hęrekélé, wéliékélé atétóró yalepó. Be dętamokélé tamo fake dępatei, betą fake dilikiyóo, dikitamokélé, tamo fake sawa dępatei, betą fake mo ti diliki yóo yalepó.

<sup>13</sup> Téro, yąlo kaae tapatei, betą dukaa ó są tuąmó sę kutu bitu fo fakeyóló duraalu, “Kale hąle bitį fale sore *ensel*-né ukulumó wuti haletepa, i haemó betó mole so whįpaae sekęi ala waaiemó mo doasi, ‘Wió yae! Wió yae!’ I haemó betó mole so whįrape-ó, dią mo wió yae!” du betalepó.

## 9

<sup>1</sup> Téro, kale apo *ensel*-né ama ukulumó wuti haleralemó, take ó sąmó i haepaae tokó dorowale hęrepaae mo apaae derepale wosono dolo tų ki mené ąpaae matepa kelalepó. <sup>2</sup> Téro, ai sekęné mo apaae derepale wosono dolo tukųyalemó, kutó néli bilitepa, hotere sukuli kaae sokalepó. Atéro holale sukuliné sukaró sątamo kinóló, be mo dilikiyalepó. <sup>3</sup> Téro ai sukuli dolomó, ero nusurape haepaae dorowalepó. Atimané whį tukó nukupa dotopo deretei, tų serekené tukó nukupa dere kaae yópóló, mené ą doasi fotokų melalepó. <sup>4</sup> Ai erorapepaae i fo yóló mulalepó. “I haemó yó mole nerape ó mepaae ere ęlarape ó nirape momókó doraęse. I hae kwiamó betere atima kutirimó Kótóné siri erénire so whį maaté tukó nae,” yóló mulalepó. <sup>5</sup> Ai ero nusupaae melale fotokųta, so whį mo ti sukópóló tukó néni, doasi dele sóró kaketu beterópóló, aporó wéliémó tuąmó turukóló nukulé fu betae. Atétepa, dere dotopota, tų serekené tukó nukupa, dere kaae yaalopó. <sup>6</sup> Atétere sukamó, so whį fea sukąaitere tų kekąalotei, sukutere ala kelaalomeipó. Atima mo ti sukunée deté fu betaalotei, ai tuąmó sukutere ala mo muaalomeipó.

<sup>7</sup> Téro, kale ero nusurape kelalemó, bóe dęle faairaalu, *hos* hupurape donoróló biture kaae erepó. Atimané topomóta, kale tęteróló kaae tare doasiné deró betere *kold kapané* aleale topo tao kaae deróo, atimané kelepaakélé mo whįné kelepaa kaae daayóo erepó. <sup>8</sup> Téro kale ero nusurapéné topo nikikélé, sorapéné niki kaae daayóo, atimané sekękélé *laiyonné* sekę kaae daayóo epa kelalepó. <sup>9</sup> Atimané bopémó yąle sene waqsóró, *aiyon kapa* wase kaae dakeró beterepó. Atima burą furaalu dere sépi haleta, *hos* hupuraperó atimané sįyóló só kotere ęlatamo bóe daai furaalu, dere diri fake hale kaae yalepó. <sup>10</sup> Atima disalené whį tukó nukupa dere dotopota, tų serekené tukó nukupa dere kaae dapó. Atimané so whį tukó nukuraalu, fę dée daalatero dotopomó kaketé fu betepatei, wélié aporó kemeyaalopó. <sup>11</sup> Atima tęteróló kaae tare topo whįta, mo apaae derepale wosono dolomó betere *ensel* daalopó. Ai *ensel*-né ama doi Hibru foné Apadonipó. Krik foné Apolionipó.

<sup>12</sup> Folosóró waaire sekęmó, wió yae yale ala kemeyalepó. Tépatei, tamo waai hąle mulapó.

<sup>13</sup> Téro kale apomi *ensel*-né ama ukulumó wuti haleralemó, Kótó betere felekemó *kold kapané* aleale momatere tiki kwia dokųmó daaté fale sekęrapemó sókó wale fota, mo

whinė dere fo kaae depa wosalepó. <sup>14</sup> Atéro yale foné kale ukulumó wuti tare apomi *ensel*-paae duraalu, “Kale doasi Yupretis fole wẹimó dokóló muló betere doyró *ensel*-rape hąle fųpóló sókó daalae,” yalepó. <sup>15</sup> Atima ai doyró *ensel*-rapeta, ba fomókélé, wéliémókélé, be demókélé, sukakelemókélé, mo tukóló mulóló donoró betere be demótóró i hae kwiamó betó mole so whı sore fake betereitei, betą fake dųpóló dotonalepó. <sup>16</sup> Atéro, bóe daai kale *hos* hupu tómó betóló fele whırape fea, dokų sóró touróturaalu, 200 *milion*-pó (200,000,000) depa wosalepó.

<sup>17</sup> Yąlo nokenaró dere kaaené i ala epa kelalepó. Kale *hos* hupu tómó betó mole whırape atima bopémó sere bóe wase mo si kele kaae sonaa yóo, mepaae sukutą yóo, mepaae ti *sulpa* kaae, whé yóo, erepó. Ai *hos* hupuné topota, mo *laiyonné* topo kaae daalepó. Ai hupurapené kųlómó, simiró sukulitamokélé, si dokole kane *sulpa*-kélé atimané kųlómó sókó walepó. <sup>18</sup> Ai sore ęlarape atimané kųlómó sókó wouraalu, i haemó betó mole so whı sore fake betereitei tamo taaróló, betą fake dóló kemeralepó. <sup>19</sup> Ai *hos* hupurape atimané fotokęta, kųlóró disaletamomó bulapó. Atimané disalerape mo wuli tiki kaae daalu, ama disale kwiamó topo daalapó. Ainé so whı tukó nukupa, doasi dele sua dapó.

<sup>20</sup> Kale whı dele ęlané dóló mepaae taarale so whı atima naasené aleale kapala kótópaae tuę tiki tiratere ala taaréni, hąle yó tarepó. Ti ai kapala kótórapeta, *kold kapanékélé*, *silpa kapakélé*, *brons kapanékélé*, mo kaponékélé, ninékélé, aleyóló daaló betepatei, atima kotere ala ó, wosetere ala ó, keletere alamo dumipó. <sup>21</sup> Atimané whı dele alakélé, kae kae hosų fokélé, nópu nokole alakélé, ęlémi nokole alakélé fea taaróló kisipa feteni, hąle yó tarepó.

## 10

### *Aşere sóku belekąa male doasi fotokų bole ensel-né dąae faróló tare fo*

<sup>1</sup> Téro, me doasi fotokų bole *ensel* hepen be taaróló, i haepaae dorowou betepa yąlo kelalepó. Ai sekéné ama kutita, mo sąkotóró deróo, ama topo tó sikimó sikipa doų filipaa yóo, ama kelepaakélé, mo suka de kaae yóo, ama hęleke tamokélé, doasi ni tikimó si dukutere kaae dó tawóo erepó. <sup>2</sup> Ai sekéné ama naasené belekąamale aşere sóku dąae faróló tarepó. Ama turu hęleke doasi wẹi kęla tómó daalóo, fę hęleke hae tómó daalóo epa kelalepó. <sup>3</sup> Atéro, ai sekéné ama dere fo faketa, *laiyon*-né keterę kaae yalepó. Ama atéro fo faketeremó, wẹikeró be sapalaané whinė fo kaae depa wosalepó. <sup>4</sup> Atéro wẹikeró be sapalaané yale fo yąlo aşe yaai yalemó, ó hepen bemó sókó wale foné duraalu, “Kale wẹikeró be sapalaané yale fo aşeni kinae,” yalepó.

<sup>5</sup> Take me hęleke wẹi kęla tómó daalóo, me hęleke hae tómó daalóo, epa kelale *ensel*-né ama turu naase ó hepen-paae horó beterepó. <sup>6</sup> Atéro, sąró hepen-tamokélé, haekélé, wẹi kęlakélé, ai sore tikimó ere ala ó mole ęlatamo, fea aleyale mo ti betó tare Talené doi yóló malotu duraalu, “Kaae taté fole ala momó kae yaalomeipó. <sup>7</sup> Tépatei, nalo kale wẹike *ensel*-né ama ukulumó wuti hale yaaire be de teópa kaae taru, i ala yaalopó. Kótóné kinóló mole ala i ape yóló ama kutó diratere kųló whırapepaae deté wale fo dokonóturaalu, mo eróló kemeraalopó,” yalepó.

<sup>8</sup> Téro, take hepen bemó sókó wapa wosale fonéitei ępaae momó duraalu, “Kale wẹi kęlaró haetamomó hó daaló betere *ensel*-né dąae faróló tare aşere sóku sene fae,” yalepó.

<sup>9</sup> Atétepa, ę kale *ensel* daalepaae fóló, naao ai tare aşere sóku kwia sawakó ęmale melaalóe yóló wosalepó. Tétepa ępaae duraalu, “Tao sóró nae. Atéro nukupa, naao kųlómóta, meke fę felé kaae yaalotei, depe tuąmó feléni doyaalopó,” yalepó. <sup>10</sup> Atétepa, kale aşere sóku sawatamo ama naasené tapa, yąlo tao sóró nalemó, kųlómó meke fę felé kaae yaleitei, depe tuąpaae bitį durupuraalu, yąlo depe mo doyalopó. <sup>11</sup> Téro, ępaae duraalu, “Kae kae tiki daale so whıkélé, kae kae *Gavman*-né tęteróló kaae tare so whıpaaekélé, kae kae be fo buó mole so whıpaaekélé, kae kae tęteróló kaae tare topo whırapepaaekélé, mo so whıpaaekélé, Kótóné eraaire ala i ape yóló, momó yó melae,” yalepó.

## 11

*Kótóné yaaire ala i ape yóló yó matere whį tamoné yale ala*

<sup>1</sup> Téro, dąle sere ąla kaae, kape siki mené ępaae melóló duraalu, “Yą fóló, Kótópaae momatere beró Talepaae simó sukųlaa dalatere tikitamo dąle sene fae. Téturaalu, ai be tuąmó touróló bitu, Kótóné doi sóró horótu betere so whįkélé dokọ sae,” yalepó. <sup>2</sup> Tépatei, kale momatere be bolaare tipi tuą betą dąle saęse. Ti noatepae, ai belata, Juda meire fake so whįmó meló betereteinépó. Kótóné ama mo kae tęne be hulua wisinaale Juda meire fakené folokoleróló, hąko kutu betepatei, 42 wélié kemeyaalopó. <sup>3</sup> Téro, yąlo du betere ala yó matere whį tamo yąlo fotokọ matepa, atimaamo dekęmó deratere yei kuti deróló, Kótóné diąpaae dere fo i ape, yóló yó maté kutu betepa, 1,260 be dęrape kemeyaalopó. <sup>4</sup> Ti ai sekę tamota, i hae kwia fea tęteróló kaae tare Tale betere felekemó daale *Olip* ni tamo kaae daayóo, są diri tamo kaae daayóo erapó. <sup>5</sup> Mepaae whį denétamo atimaamo doraai du betepa, ti atimaamoné kọlómó sókó wale siné atima dó sóró mo ti aluraalopó. Mepaae whį dené ai sekę tamo doraai kisipa mutepa, ti atimané ai dere alamó atimatei sukąalo ai ape. <sup>6</sup> Kale sekę tamoné bole fotokọ etérópó. Kótóné atimaamopaae dere fo mo so whįpaae yó matere be dęmó, hali waęsóró kinaaire fotokọkélé sųmó bolepó. I haemó belere węikélé samea alée falóo, yaaire fotokọkélé sųmó buóo, erapó. I haemó betó mole so whįpaae kae kae dowi sekęi alarape atimaamoné hękesere be dęmó sųmó eranérápó.

<sup>7</sup> Atimaamoné kelale ala yó maté fóló kemerateremó, mo a dolopaae derepale wosono dolomó betere dowi syaae kaae ąla sókó huturaalu, bóe dóló atimaamo tęteróló mo ti sukópóló daalo ai ape. <sup>8</sup> Téro, ai sekę tamoné tiki doasi doi mole be hulua tu hąkeamó muaalopó. Ai be huluamótóró atimaamo tęteróló kaae tare Tale filipaa ni tómó oleróló dalepó. Ai be huluapaae dó faróló, Sodom beró Isip haetamo kaaepó. <sup>9</sup> Atimaamoné tiki atéro hąle mupa, kae kae tiki daale so whįnékélé, kae kae fake so whįkélé, kae kae be fo bole so whįnékélé, kae kae *Gavman*-né tęteróló kaae tare so whįnékélé, sore be dę kemeyóló doų be dęné suka tuąmó kęleta yópólópa दौरaęse. <sup>10</sup> I hae kwia feamó betóló fale so whįné duraalu, “Atimaamo Kótóné kọló whį bitu, dą dóló susupurótu betale sekę tamo ti mulapa kelae yóló doka doka yaalopó. Téturaalu mo kée yóló, atimasisi wisi wisi ąla u mótu i mótu du betaalopó,” yalepó.

<sup>11</sup> Tétu betaalotei, sore be dę kemeyóló doų be dęné suka tuąmó daapa, Kótó betemó sókó wale fomo atimaamoné tiki tuąpaae bitį derepaalopó. Téturaalu, kale sekę tamo turukó holóló daane hotere kilitu, kale so whį atima winé sukóló diri furu furu yalepó. <sup>12</sup> Atéro turukó holóló daapa, ó hepen bemó atimaamopaae fo fake yóló duraalu, “Ipaae holae!” deremó, atimaamoné bóe whįrapené kaae dilikiyó mupatei, hepen-paae huturaalu, sąko dolomó buó deyalepó.

<sup>13</sup> Até yale sukakelemótóró doasi bao duraalu, naase tamo be hulua eretei betą kolokó doropuraalu, aporó kemeyóló, me naase doųró be hulua fake hąle erapó. Ai bao yaleteiné be kąaturaalu, doló kemerale so whį fea dokọ sóró touróturaalu 7,000 so whįpó. Até deremó, dini hąsókó fele so whį atima winé sukutu, ó hepen bemó betere Kótó mo daalapóló doi sóró horótu betalepó.

<sup>14</sup> Kale kolosale noma wió yae yale sekę wóló kemeyaaletei, doų noma wió yae yale sekę betą mo felekemó waalo ai ape.

*Węike dakeróló ukulumó wuti hale yaletei*

<sup>15</sup> Téro, kale węike *ensel*-né ama ukulumó wuti haleralemó, ó hepen bemó atimané doasi fo fakeyóló duraalu,

“Take i hae mené tęteróló kaae taretei, fasó sóró mió dą tęteróló kaae tare Taleró ama so whį tęteróló kaae tare whį Kerisotamoné tęteróló kaae tarapó.

Ai sekéné ama kaae tare ala kemeni, hąle yó tawaalopó,” yalepó.

<sup>16-17</sup> Téro Kótó felekemó betere 24 whį disirape, atima tęteróló kaae taru betere sea taaróló, haemó deraapisa fóló mulu Kótóné doi sóró horóló duraalu,

“Mo doasi fotokq bole Tale Kótóo, yąta take bitiré wóló, miókélé hąle betereiné dąné yąpaae mo kée dapó.

Ti noatepae, naoo doasi bole fotokqné tẹteróló kaae tare ala kaae salepó.

<sup>18</sup> I hae kwia feamó betó mole so whįné fopaae butu betepa, naoo fopaae bole ala sókó walepó.

Sukąle so whįkélé, naoo kutó diratere kqłó whįrapekélé, naoo kae beteró betere so whįkélé, yąpaae wiyóló naoo doi sóró horótu betere so whįkélé, mepaae doi munire so whį ó doi mole so whį fea tale yóló kwia melaaire be dę sókó wóló i mole ape.

Ai be dęmótóró i hae dorótu betere so whįkélé kwia melóló, doraalopó,” yalepó.

<sup>19</sup> Atéyale kįlipaae Kótóné hepen-mó tẹne momatere be tų tukwę fóló molepó. Atépa kelalemó, ai be tuąmó ama so whį tao saalopóló, mo dirii fo aseyóló muló betere bokis molepó. Téru, epée fitąa yóo, be są kili kili yóo, doasi sapalaa dorowóo, bao doasi yóo, ais kaporó doasi besé tikitamo dorowóo yalepó.

## 12

### *Dowi wuli disóró betą sotamoné yale ala*

<sup>1</sup> Mo doasi bete mole ala yaaiemó, me alapaae dó faróló hepen-mó epa kelale ala wisinaale i ape. Betą soné ama deró betere kutita, ti mo sukatóróti deróo, ama hó aqmó wélié daayóo, 12 hqerape ama topo tao deróo, epa kelalepó. <sup>2</sup> Téro kale soné ama ere naale ųlumétepa saairalu, kakóló sisó nuku beterepó. <sup>3</sup> Téro kale dere kaae, hepen-mó me alapaae dó faaróló depa kelaleti me i ape. Sonaai wuli doasi disó kaae betepa kelalepó. Ama topo węikeró daayóo, sekę naase tamo daayóo, węikeró toporapemó doasi tẹteróló kaae tare topo whįné deratere topo tao kaae deróo, yó molepó. <sup>4</sup> Ai sekęné ama disale fépo yaletikimó, sąmó daae mole hqerape tamo fake hąle daapatei, betą fake haepaae torokó dorowalepó. Atéró, kale soné ere naale seretamótóró tao sóró nó deraairalu, mo felekemó melaa yóló beterepó. <sup>5</sup> Atépatei, kale soné naale só mulalepó. Ai naalenéta, *aiyon kapa* fake nópulu tawóló daalu, i hae kwia kae kaemó betóló fale so whį ama tẹteróló kaae tawaalopó. Kale soné ama naale seretamótóróti mo hapale Kótóné tao sóró ama tẹteróló kaae tare doasi betere tikimó ątamo betąmó titiyóló beteralepó. <sup>6</sup> Téro kale so ą whįkélé bitini, hąle wópu mole haepaae botokó felepó. Ai haeta, kale so ą naale detepa, 1,260 be dę tuąmó mené ą wisiyóló kaae tawópoló, Kótóné tukóló mulale tikipó.

<sup>7</sup> Atéró, ó hepen bemó doakale bóe du betalepó. Maikel-né ama *ensel-rape* ipaae kąayóo, kale disó kaae wuliné ama *ensel-rape* upaae kąayóo, yóló bóe du betalepó.

<sup>8</sup> Téyaletei, Maikel-ró ama *ensel-rapetamoné* fotokqné kale disó kaae wuliró ama *ensel-rapetamo* doló tẹteróló hepen-mó betere alakélé mo ti kemeralepó. <sup>9</sup> Atéró, kale disó kaae wuli i haepaae sóró taae deralepó. Ai wulita, mo taketi bitiré walepó. Ama doita, bóe dele dowi kepe ó Satan-pó. Ai sekęnétóró, i hae kwia feamó betó mole so whį, dowi tųpaae ąlisóró fu beterepó. Ai sekęró ama *ensel-rapetamo* i haepaae taae deralepó.

<sup>10</sup> Téro, hepen bemó etei fo fakeyóló depa wosalepó.

“Dą tẹteróló kaae tare Kótóné tao sere alakélé, fotokq bole alakélé, ama so whį tẹteróló kaae tare alakélé, ama sóró beteró betere whį Kerisoné tẹteróló kaae tare alakélé, mió wóló mulapó.

Ti noatepae, betere dokq Kótóné keletómó dąné ne norape dętamokélé, dikita-mokélé só derótu betere sekę ąkélé sóró taae deró beteralepó.

<sup>11</sup> Kale *Sipsip* hupu malené samearó Talené atimané betere bete tuąpaae erótu betere alatamo hąkeamó yó mótu betalepó.

Atétu beterepó, atima dupakélé wiyóló taaréni, Kótóné ala betą hąle eraté fu betaletiné, ne norapetamo bóe du betale sekę mo ti dóló tẹteralepó.

<sup>12</sup> Atéremó, hepen be tuąmó betó mole whį dią mo kée yóló hąiné sinitu betae.



Tépatēi, ą hepen be taaróló diątamo haepaae bitį dorowaletēiné dią haemó betó mole so whįró doasi wēi kęła tuąmó betere so whįtamo dią fea ‘Wió fo du betae!’ Ti noatepae, ai sekéné ama yaaire ala doa be dęmó yaalo meipóló kisipa mutu, ą doasi fopaae butapó,” yalepó.

<sup>13</sup> Kale dowi disó kaae wuli ą i haepaae sóró taae deró betepa kisipa mutu, kale naale deale so daai sya felepó. <sup>14</sup> Ai so ą bitį fópóló, Talené taketi donoróló muló betere whįkélé bitini, hąle wópu mole tikipaae sę fópóló, doakale dukaané baase tamo ą melalepó. Atéro fóló betepa, wuliné ą me ala yaqsóró mepaae whįrapené ą mo wisiyóló kaae taté fóló, ba fo sorené doų ba fo tuąmó tukóló kemerópóló malepó. <sup>15</sup> Kale so atéro fupa, ą só fópóló dowi wuliné ama kólómó doasi fotokęi wēi tiki siriyo analepó. <sup>16</sup> Atéyalemó, kale so tao suraalu, haenétéi kóló hąsóró holóló, ai wēi tiki nó deralepó. <sup>17</sup> Atéteremó, disóné kale sotamo mo doakale fopaae buturaalu, ai soné ama mepaae naale senaaletamo bóe daai felepó. Ti aita, Kótóné ama yae yóló muló betere foró, Yesuné ama yale alatamo mopóló erótu betere naale senaaletamopó. <sup>18</sup> Téró, kale disó kaae wuli ą fóló, wēi fókumó daalepó.

## 13

### *Doasi wēi kęła tuąmó sókó holale syaae kaae ęła*

<sup>1</sup> Téró ai wēi kęła tuąmó syaae kaae ęła sókó hotepa kelalemó, topo wēikeró daayóo, sekęrapekélé naase tamo daayóo, erepó. Ai sekęrape tómó tęteróló kaae tare doasiné deratere topo taorape deró beterepó. Ai toporape dokómó Kótó faletere doirape aseyóló dakerótua yó molepó. <sup>2</sup> Ai syaae kaae ęlata, mo *leapat* kaae aęrutei, ama hęleke ti *beané* hęleke kaae daayóo, kólókéle, *laiyonné* kóló kaae daayóo erepó. Téró, kale wuli disóné fotokękélé, ama tęteróló kaae tare alakélé, fea ala yópóló, sóró betero betere alakélé, ai kale węimó sókó holale ęlapaae malepó. <sup>3</sup> Ai kale syaae kaae ęlané toporapekó betąmó, mo ti sukunei tę daayaletēi, momó duniyale siri mupa kelalepó. Atére ala kilitu i hae kwia feamó betó mole so whį feané “Haió” yóló siraturaalu, kale syaae kaae ęlané ama dere alapaae tuę tiki tiróló sya felepó. <sup>4</sup> Ai kale disó kaae wuliné kale syaae kaae ęlané doasi fotokęi ala yópóló sóró daalaterē ala kolóló, so whį feané ai kale disó kilituraalu, “Ąta mo doa Taletóró,” hįtipó yóló, atima ą daale aqmó sukóló bituraalu, ama doi hale horalepó. Atétu yale kaae, “I kale węimó sókó horale syaae kaae ęlatamo de sųre? Ątamo mené bóe dele alakélé mo enénipó,” yóló dukirótu betalepó.

<sup>5</sup> Téró, ai kale syaae kaae ęlané bopé fake dere fokélé, Kótó faletere fokélé, so whį tęteróló kaae tare alakélé, yópóló mené ą fotokę sųmó melalepó. Ai sekę ą ai ala yópóló sóró beteratepa, eraté fu bituraalu, 42 wélié tuąmó eróló kemerópóló tę melalepó. <sup>6</sup> Ama kólómó dere foné Kótó eratere fokélé, Kótóné doi hęko eróló faletere fokélé, Kótóné ama hepen bemó ątamo betere whįrape faletere forapekélé du betalepó. <sup>7</sup> Téturaalu, Kótóné atima dowi ala kemeróló kae betero betere so whįtamo bóe daairaalu, ketekę buló só deraaitēpa seséni, ama yaaire ala betą yópóló taalalepó. Kae kae fakekélé, kae kae tiki daae mole so whįkélé, kae kae be fo bole so whįkélé, tęteróló kaae dilikiyó mole hae kwiarapekélé, mo fea ama tęteróló kaae tanópóló mené ąpaae fotokę malepó. <sup>8</sup> I hae kwia feamó betó mole so whįné, kale syaae kaae ęła aqmó sukóló bitu, “Yąta Talepó,” du betaalo ai ape. Ti atimata, kale *sipsip* hupu malené mo ti betó tare *buk*-mó doi aęnire so whįpó. Ti ai *Sipsip* hupu maleta, i hae kwia keké naaipatei, dępólópó yóló muló betere hupu malepó. <sup>9</sup> Mepaae whį de wosęli daapata, ti i dere fo wosóló tuę muópóló yae.

<sup>10</sup> Whį me detamo bóe duraalu, wae sóró *dipula* beteraalópóló tukóló muló betepa, ti mo atétóró yaalopó.

Whį me de bóe whįné bóe dele sepakené dępólópó yóló muló betepa, ti mo sepakenétóró daalopó.

Até yaairemó, Kótóné kae betero betere so whįpaae sekęi alarape wapakélé, haepaae derepéni, diriyóló bitu, Talené ama ala betą ketekę buóló eró tawae.

*Hae tuąmó sókó holale syaae kaae ąła*

<sup>11</sup> Téro ąło kelalemó, hae dolomó syaae kaae ąła me sókó horalepó. Ai sekéné ama topomóta, *Sipsip* hupu malené seké kaae daalutei, ama dere fo wosalemó, kale wuli disóné fo kaae yalepó. <sup>12</sup> Kale haemó sókó horale syaae kaae ąlapaae folosóro węimó sókó horale sekéné ama tęteróló kaae tare ala melalepó. Atétepa, nalo wale sekéné ama tęteróló kaae taru, kale folosóro wale sekéné doi eróturaalu, i haemó betó mole so whį feané kale sukįtei tokóló doasi siri mole sekępaae Tale-ó, yóló doi sóro horópoló sętu betalepó. <sup>13</sup> Ai kale sekéné amatei mo doakale kae kae kelemei alarape eróturaalu, so whį feané keletómó sikélé ó hepen be taaróló i haepaae dorowópoló erótua yalepó. <sup>14</sup> Kale folosóro wale sekéné doi doasi mulópoló mené ą fotokę sumó matepa, kae kae kelemei alarape erótu betalepó. Téturaalu, i hae kwiamó betó mole so whį fea dilikóló kópaee falatua yalepó. Téro, kale haemó sókó holale sekéné i haemó betó mole so whįpaae duraalu, sepake daayale tikimó doasi siri mole sekéné ama doi doasi muópoló, ama aso sųróló aleale ąła daalae, yóló mulalepó. <sup>15</sup> Téro, kale folosóro wale seké sųróló aleale ąlané fo yópoló, fomo bulaaire fotokę mené haeró sókó holale sekępaae malepó. Atépa, i hae kwiamó betó mole so whįné ai asopaae, Tale-ó yóló doi sóro horénitere so whį dópoló, haemó sókó horale sekéné fotokę sumó bulalepó. <sup>16</sup> Ai sekéné, doasi doi mole whį ó doi munire whįpaaekélé, néli whį ó yoleale whįpaaekélé, hąle kọleaané betó mole whį ó wae sóro kutó diratere whįpaaekélé, atimané turu naasemó ó kutirimó siri erópoló yae yóló so whį feapaae sęyalepó. <sup>17</sup> Ai siritamo munipa, ti ąła dupu dere alakélé, ó dotonatere alakélé, mo yaalo meipó. Ti ai siritu, kale syaae kaae ąlané ama doi ó ama doipaae fó faróló ere *nambapó*.

<sup>18</sup> Ti etei alata, mo hąle whįné tuęyaalo meitei, mo tuę tiki fosó fosó yóló dotoróę fale whįné betą sumó taleyóló bete tuęnérapó. Whį me detamo, ama tuę tiki fosópa, ti kale syaae kaae ąlané *namba* taleyóló bete tuęnérapó. Ti ai *nambata*, mo whįné *namba*-pó. Ai sekéné ama *nambata* 666-pó.

## 14

*Sipsip hupu maleró 144,000 so whįrapetamoné yale ala*

<sup>1</sup> Téro ąło kelalemó, ę daale felekepaae anóló Saion hasi fosómó kale *Sipsip* hupu male daapa kelalepó. Aimó 144,000 whįrapekélé, atima betąmó daae molepó. Ai whįrape atimané kutirimóta, kale hupu malené doikélé, Alimané doikélé aseýóló dakeró beterepó. <sup>2</sup> Téro ąło wosalemó, hepen bemó sókó wale haleta, węi doų kąatu dere hu kaaeró be sapalaa dorowale hale kaaetamo depa wosalepó. Meta, *kita* kaae ąlarapené dere hale kaae depa wosalepó. <sup>3</sup> Téro, u kale whįrape atimané kale tęteróló kaae tare doasi betere tikipaaekélé, ą bopéróló betó mole doųró betere ąlarapepaaekélé, whį disirapepaaekélé, kese anóló daae muluraalu, kae kisi wole fo du betalepó. Ai wole fota, hąle mo whįné tuę yóló enénipó. I haemó dowi kwia saqsóro Kótóné tao sóro dupurale 144,000 whįrapené betą tuę yóló enérapó. <sup>4</sup> Ti ai daae mole whįrapeta, sorapetamo folokolei ala initu detere kaae, i haemó mole alatamo hosekénire whįrapepó. Ti noatepae, atimané betere ala folokole yaqsóro ó me alatamo hoseké yaqsóro mo hotowayóló kaae tawaleteinépó. Ti ai whįrapeta, *Sipsip* hupu malené dere ala sya fóló erótu beterapó. Ai whįrape atimata, hąle mo so whį kuamó betó mupa, dupuróló Kótóro *Sipsip* hupu maletamopaae kale kutómó folosóro ųlumé dere ąła, Talepaae hąle matere kaae yóló melale 144,000 whįrapepó. <sup>5</sup> Atimata, kapala fo sawakélé muniru, me hąsóko fole alakélé inire whįrapepó.

*Sore ensel-rapené yale ala*

<sup>6</sup> Téro ąło kelalemó, *ensel* me kae ó sąmó sę kutu betepa kelalepó. Ai sekénéta, mo titóroti hąle betó tawaaire kisi fo wisi, i hae kwia feamó betó mole so whįpaae yó melaairaaalu, tarepó. Ti ai fota, betą fake so whįpaae maaté yó melaai mei, kae kae *Gavman*-né tęteróló kaae tare so whįpaaekélé, kae kae fake so whįpaaekélé, kae kae be fo

bole so whįpaaekélé, kae kae tiki daae mole so whįrapepaaekélé, yó melaaire fo wisipó.  
<sup>7</sup> Téro ama fo fake yóló duraalu, “Kótópaae winé sukuturaalu, ama doi betą doasi doi muópóló erae. Ti noatepae, ama fo tokótamo yóló taleturaalu, kwia melaaire suka kele i sókó wale ape. Térapa, ą aqmó sukóló bituraalu, ‘Aya Tale doasi-ó,’ yóló, ama doi betą sóró horótu betae. Ti amata, hepen beró sątamokélé, haekélé, doasi węi kęlakélé, fole węirapekélé aleyóló muló betereteinépó,” yalepó.

<sup>8</sup> Ai fo yale *ensel* folosóró fi tikimó, *ensel* me kae nalo sya fu bitu duraalu, “Kolokóló dorowóló a mole ape. Doakale doi mole Babilon be hulua kolokóló dorowóló mulapó. Ti ai nópu nokole so Babilon-néta, ama nópu nokole alané aleale keyaa fole *wain* węi hae kwia kae kaemó betó mole so whį feané nópóló melótua yale so, mió kolokó dorowóló ai mole ape,” yalepó.

<sup>9-10</sup> Téro kale dere kaae, ai *ensel*-tamo fi tikimó, *ensel* me kae sya fu fo fakeyóló duraalu, “Mepaae whį detamo, kale syaae kaae ęlapaae ó ama aso kaae ęlapaae, ‘Doa Tale-ó,’ yóló aqmó sukóló bitu, atima kutirimó ó naasemó, ai ęlané siri eró betere whįrape ama doakale fopaae buló kwia matere węi nópóló melaalo ai ape. Ai *wain* węi mo węitamo hoseké ini, mo *wain* węitóró Kótóné fopaae butu kwia melaairetei, wutimó tepeyóló mulapó. <sup>11</sup> Atéro atima duku bituraalu, hotu betere sukulita, mo hąle holótóró tawaalopó. So whį de kale syaae kae ęlaró ama aso kaae ęlatamoné, doi sóró horóó, ama doi mole siri sóo, ere so whį atima dętamo ó dilikitamokélé, sąa nóló betere ala mo yaalomeipó,” yalepó. <sup>12</sup> Kótóné kae betero betere so whįné, ama yae yóló muló betere fo aqmó sukóló bitu, Yesuné ala eraté fu betaalopó. Ai tuąmó i kale bope yale sekęi alarape wapakélé, haepaae doropóló taaręni, hąle beleté fu betereteiné ai ala mo sųmó eranęrapó.

<sup>13</sup> Téro, hepen bemó i fo depa yąlo wosalepó. “I fo aseya. Mo mió kaae sóró Taletamo betąmó betere so whį sukutepa, ti atima Talené mo wisiró beterapó,” yalepó. Kale Dęi Kepe Wisiné duraalu, “Mo dapó. Ti atimané depe tukó wei ala du beteretei taaróló, sąa nóló bituraalu, atimané yale alamó dupu saaire ala felekemó yaalo ai ape,” yalepó.

#### *Haemó yó mole ęla ęlumétepa turukóló saairetei*

<sup>14</sup> Téro yąlo kelalemó, ę daalepaae anóló mo dęi sąko tómó, whįné naalema kaae betepa kelalepó. Ama topomó, tętęróló kaae tare doasiné deró betere *kold kapané* aleale topo tao deró bituraalu, ama naasené ęla ęlumétepa turukó suatere hekemée wei fosói sepake tarepó. <sup>15</sup> Tépa, me *ensel* momatere bemó sókó wóló, kale sąko tómó betere sekępaae fo fakeyóló duraalu, “Naao tare sepakené kale ęlumére ęlarape turukóló sae. Ti noatepae, mió ęla ęlumépa saaire be dę i sókó wale ape,” yalepó. <sup>16</sup> Tétepa, kale sekęné tare sepakené i haemó ęlumé yó mole ęlarape fea felesé yóló turukó salepó.

<sup>17</sup> Téro, me *ensel*-nékélé, hekemée wei sepake fosói tawóló, hepen-mó tęne momatere bemó sókó walepó. <sup>18</sup> Atépa, Talepaae matere ęla sukųlaa dalatere tikimó si kaae tare *ensel* sókó wóló, kale sepake tare *ensel*-paae fo fakeyóló duraalu, “Naao ai tare sepake fosóné i haemó yó mole *wain* kępi durape ęlumęrapa, sepemó tukóló siré kwęae,” yalepó. <sup>19</sup> Tétepa, kale *ensel*-né ama sepakené i haemó yó mole *wain* kępi du felesé yóló turukó siré kwęyóló, kale kępi du dętere doasi tikipaae taae derale fae. Ti kale kępi du dętere tikita, Kótóné ama fopaae bole ala kwia melaairaalu, dętu betere tikipó. <sup>20</sup> Doasi be hulua aqró *wain* węi dętere tikipaae taae deratepa, atimané tęiya tęiya yaletikimó, samea doasi sókó felepó. Atéro sókó fele sameata, węi kaae dukulé holóló, *hos* hupuné fąlo aqmó depa sale dąleta, 300 kilomita sųpó.

## 15

#### *Węikeró ensel-rapené węikeró doasi sekęi alarape tapa kelaletci*

<sup>1</sup> Téro yąlo kelalemó, hepen bemó mo doasi bete mole ala wisinaale yairemó dere ala epa kelalepó. Ai kale kelale alata, i ape. Węikeró *ensel*-rape dokę mo kemeróturaalu so whį feapaae dowi sekęi ala melaaire węikeró tapa kelalepó. Ai kemeróturaalu dere

fota, ti Kótóné ama fopaae buóló kwia melaaire alarape mo ti kemeróturaalu, i wẹikeró alarapené kemeraalopó. <sup>2</sup>Téró yąło kelalemó, *klas-ró* sitamo hosekéróló aleale wẹi kẹla kaae belerepó. Ai wẹi fóku dẹmóta, so whị mo fea hąle ọla kaae daae mupa kelalepó. Ti aimó daae mole so whịta, kale syaae kaae ọlaró ą sųróló aleale asotamokélé, ama doimó sere *namba-kélé*, ai alarapetamo bóe dóló tẹteróló wale so whípó. <sup>3</sup>Kótóné ai daae mole so whípaae male *kita* kaae ọlarape taruraalu, Kótóné kutó diratere whị Moses-ró kale *Sipsip* hupu maletamo doląanóló du betale wole fo i ape.

“Mo doasi fotokọ bole Tale Kótóo, naao du betere alata, mo doasi sira yaai dere ala du beteraapó.

Take keké nale alimó kaae sóró bitiré waleteikélé, mió i alimó bitiré faaireteikélé, tẹteróló kaae tare Tale-ó, yąta, naao ere alatóró sya furaalu, mo dono taletu beteraapó.

<sup>4</sup>Tale-ó, whị me de yąpaae winé sukutu, naao ere alamó naao doi doasi muaalomeipóló de?

Betą whịkélé yą kaae bitini, yąta dowi alakélé muni, mo kae betere Talepó.

Kae kae hae kwiamó betó mole so whị yą beterepaae wóló, yą aomó sukóló bitu, Doa Tale-ó yóló dukirótu betaalo ai ape.

Ti noatepae, naao mo donoyóló taletu betere alarape take hiróló muatelei, mió so whị feané kolópóló hąkeamó muló beteraapó,” yalepó.

<sup>5</sup>Ai alarape yóló kemetepa kelalemó, ó hepen-mó momatere be tų tukwẹ fóló molepó. Ai momatere beta, Kótóné ama so whị tao saalopóló dirii fo muló betere kuti bepó. <sup>6</sup>Téró kelalemó, kale wẹikeró *ensel-rape* atimané wẹikeró sekẹi alarape tawóló ai momatere bemó sókó walepó. Atimané deró betere kutita, mo dẹ tekée fóló kasa kasai *linen* kuti deróo, *kold kapané* dokale to atimané deró betere kuti tẹteróló bopemó sóo, epa kelalepó. <sup>7</sup>Téró, kale douřó betere ọlarapekó betąné kale wẹikeró *ensel-rapepaae kold kapané* aleale wẹikeró okopoi nukurape dokọralepó. Ai nukurapemó, mo ti betó tare Kótóné ama kwia melaaire fopaae butere ala fąayóló molepó. <sup>8</sup>Kótóné ama ere ala wisinaale hąkearatere alaró ama doasi fotokọtamóné momatere be dolomó sukuli kaaróló fąaneteiné, whị fókélé mo enénipó. Kale wẹikeró *ensel-rapené* tare wẹikeró dowi sekẹi alarape melóló kemenipatei, ai be dolopaae folo hapale honénipó.

## 16

### *Kótóné fopaae bole ala belere okopoi nukurape*

<sup>1</sup>Téró yąło wosalemó, momatere bemó sókó wale foné kale wẹikeró *ensel-rapepaae* fo fakeyóló duraalu, “Kótóné fopaae buluraalu kwia melaaire ala okopoi nukumó beleróló diaaọ ai taretei, haepaae sunée derąle fae,” yalepó.

<sup>2</sup>Ai fo depa, kale kolosale *ensel* fóló ama tare okopoi nukumó belere ọla sóró fóló, haepaae sunée deralemó, kale syaae kaae ọlané siri eróló, ama aso aomó sukóló betó mole so whịné tikimó, dotopo yóló mo doasi dele su betaaire sonaalei humu fulu deralepó.

<sup>3</sup>Téró kolosale noma *ensel-né* ama tare okopoi nukumó belere ọla doasi wẹi kẹlapaae sunée deralemó, kale wẹi mo sameatóró alée felepó. Ai sameata, mo ti sukąle whịné samea kaae họkoloipó. Até yaletikimó, wẹi kẹla tuąmó betó mole ọlaraperó ere ọlarapetamo mo fea sisiraae felepó.

<sup>4</sup>Téró, kale dou noma *ensel-né* ama tare okopoi nukumó belere ọla, doasi fole wẹiró ąmale wẹirapetamopaae sunée deralemó, samea alée felepó. <sup>5</sup>Téró yąło wosalemó, kale doasi fole wẹirape kaae tare *ensel-né* duraalu,

“Naao taletere alata, mo donotóró tale yóló kwia materetei mo wisirapó.

Ti noatepae, yąta takekélé betóo, miókélé betóo iru, dowi ala mo betąkélé munire Tale beteraapó.

Téru, fo tokótamo yóló tale yóló kwia matere alata, mo donoyólótóróti ai yale ape.

<sup>6</sup>Ti noatepae, naao kae beteroó betere so whịró naao fo eratere kọló whịrapetamo dale kwia tokọ móturaalu ai sókó fele samea nọpóló materetei, mo donorapó,” yalepó.

<sup>7</sup> Téro ęalo wosalemó, Talepaae moma yóló simó sukųlaa dalatere tikimó etei fo yalepó. “Mo doakale fotokę bole Tale Kótó-ó, ęąta mo fotóró bulu, naao tale yóló kwia matere alakélé mo donotóró dapó,” yalepó.

<sup>8</sup> Téro, kale doę *ensel*-né ama tare okopoi nukumó belere ęla suka betepaae sunée deralemó, siné so whį dolo baalu sorokó faaire fotokę mené sųmó melalepó. <sup>9</sup> Atéro dokole si supuné atima tiki turó baalu sorokó felepó. Até dere supumó, Kótóné doi doróló ę eratere fo du beterepó. Atimapaee atei kaae susupui ala eratepatei, atimané du betere dowi ala taaróló, tuę tiki fetenipó. Túruraalu, Kótóné doi doasi muępóló eraaire alakélé hýyóló, dowęae fu betalepó.

<sup>10</sup> Kale apo *ensel*-né ama tare okopoi nukumó belere ęla, kale syaae kaae ęlané tęteróló kaae tare tikimó sunée deralemó, ai hae kwia fea dilikiyó felepó. So whį supumó atéro kakutu bitu, atimané hapetei turukóló nuku betalepó. <sup>11</sup> Atimané tikimó daae mole humu dotoporó siné dale deteraatamomó kakutu bituraalu, hepen bemó betere Kótóné doi doróló, tekani fo du betalepó. Tétu, atimané yale dowi ala taaróló tuę tiki feteyóló betaalo hýyóló, dowi ala yaaitei dowęae fu betalepó.

<sup>12</sup> Kale apomi *ensel*-né ama tare okopoi nukumó belere ęla doasi fole Yupretis węipaae sunée deralemó, kale suka hoterepaaeróló tęteróló kaae dilikiyó mole topo whįrape waaire tu mulóturaalu, kale węi tiki dikęlepó. <sup>13</sup> Téro ęalo kelalemó, sore dowi keperape sepéerape kaae beterepó. Ai dowi kepe atima, me wuli disóné kęlómó sókó wóo, me syaae kaae ęlané kęlómó sókó wóo, me Kótóné fopóló kapala fo yó matere whįné kęlómó sókó wóo, yalepó. <sup>14</sup> Ti ai keperapeta, kae kae kelemei alarape erótu betere sekęrapepó. Doa fotokę bole Tale Kótóné ama tukóló muló betere doasi be dęmó, Taletamo bóe daaire whįrape mei ęaęsóró, i hae kwia feamó tęteróló kaae dilikiyó mole topo whįrapepaae bóe daalopa ape yóló, dape siré kutu beterapó.

<sup>15</sup> “Tęrapa ęta, ęlémi nokole whį kaae waalo ai ape! Atéyaalopa, whį me de noke fió muni turukó holóló bitu, ama deratere kuti ę betere tikimótóróti muló betae. Atétere whį ę Talené wisiró beterapóló hajné sukęalo ai ape.

Ti noa ęaęsóró mei, ama tiki daapi hęle furaalu hale ęaęsóró dapó,” yalepó.

<sup>16</sup> Téro, atima fóló kale topo whįrape dape siré kweyóló, Israel fake so whįné Hibru foné doi muló betere, Armakedon haepaae touręle walepó.

<sup>17</sup> Téro kale węike *ensel*-né ama tare okopoi nukumó belere ęla sę tó tuęmó sunée deralemó, kale momatere be tuęmó tęteróló kaae tare doasi betere tikimó fo fakeyóló duraalu, “Mió ai kemeyale ape!” yalepó. <sup>18</sup> Ai fo yalemó, epée fitęa yóo, be sę kili kili yóo, doasi sapalaa dorowóo, mo doasi bao yóo, yalepó. Take i haemó betale so whįné etei kaae bao depa mo kilinipó. <sup>19</sup> Ai bao duraalu, kale doasi be hulua tekeyóló sore fake daane fóo, i hae kwia feamó tę mole doasi be huluarapekélé kolokóló doropóo, yalepó. Kótóné kale doasi doi mole Babilon tuę muturaalu, ama dowi fopaae bole *wain* węi wutimó tepeyóló, kale so nųpóló melalepó. <sup>20</sup> Węiné bopéróló daae mole hae kwia fea daani, alu yó molepó. Doasi daae mole hasi fosórapekélé kelalemó daani, aluyó molepó. <sup>21</sup> Ó sųmó doasi *ais* kapo du kaaené whįrape tęiya yaai dorowalepó. Ai dorowale *ais* kanerape sekę dęleta, 50 kilogram-pó. Atimapaee atei mo dowi seķęi ala erateremó, Kótó eróló tekani fo du betalepó.

## 17

### *Syaae kaae ęla tó mó betere somó yale fo*

<sup>1</sup> Téro, kale węikeró okopoi nuku tare *ensel*-rapekó betę ę beterepaae wóló duraalu, “Kale węirape tó mó betere doasi doi mole nópu nokole soné dere alamó, kwia melaairetei ęalo ęępaae yó melaalopa ape. <sup>2</sup> Ai sota, i hae kwia fea tęteróló kaae tare topo whįrapetamo nópu nuku betalepó. Téro, kale soné i hae kwiamó betó mole so whįkélé, nópu nokole *wain* węi melale tikimó topo doyóló keyaa fu betalepó,” yalepó.

<sup>3</sup> Téro, ę kale Dęi Kepe Wisi tuęmó betepa, *ensel*-né so whįkélé bitini hęle kópu kęae fi tikipaae beleyóló sóró felepó. Aimó bituraalu kelalemó, betę so mo sonaa i syaae kaae ęla



tómó beterepó. Ai syaae kaae ɔlané ama tiki turó, Kótó aɔratere doirape aseýó bopéroo, weikeró toporape daayóo, naase tamo sekérape daayóo, epa kelalepó. <sup>4</sup> Kale soné ama kutita, mo sonaairó sukutaitamo deróo, ama aure ɔlarapekélé, *kold kapané* alealeteiné hɔre hɔre yóo, mo doasi *moniné* sere kasa kasai kaneró du dui meleketamo sóo, erepó. Ama naasené tare *kold kapané* aleale wuti dolomó kelaalokélé mo sonaalei ɔlaraperó ama nópu nokole alané bólutamó deyóló fąanó beterepó. <sup>5</sup> Ama kinóló mole doi kutirimó aseɔretei i ape.

DOASI BABILON-TA, NÓPU NUKU BETERE SORAPERÓ I HAEMÓ MOLE KELAALO MO SONAALEI ALARAPETAMONÉ HAMAPÓ.

<sup>6</sup> Téró yało kelalemó, Kótóné ama kae beteró betere so whį atimakótei, mepaae Yesuné yale ala i ape yóló yó melateremó dale so whįné samea naletikimó kale so ą topo doyóló keyaa fu beterepó. Atétere ala kolóló, ę sira yale sųpó. <sup>7</sup> Atétepa, kale *ensel-né* ępaae duraalu, “Yą noatepa siratu bitute? Ai weikeró topo daayóo, naase tamo seké daayóo, ere syaae kaae ɔlaró ama sisó tómó betere sotamoné kinóló mole ala bete yało ępaae hąkearóló yó matapa wosae. <sup>8</sup> Naa kelale syaae kaae ɔlata, take betaletei, mió bitinipó. Tétepei, take mo apaae derepale wosono dolomó sókó holóló, ą doraai ɔale muló betere tikipaae faalo ai ape. Mepaae so whį i haemó bitu, atimané doi take keké nale alimótei mo ti betere *buk-mó* munipó. Atére so whįné kale syaae kaae ɔla kilituraalu, doasi sira yaalopó. Ti noatepae, take ą betepa kolóo, mió bitini alu yóo, nalo momó sókó wóo dereteinépó.

<sup>9</sup> Naa ai kelale alata, mo kisipa tiki fosó fosóyóló dotoróę fale whįné betą bete tokóló kolóló tuénérápó. Kale weikeró toporapeta, ti kale soné ama ero dée daalóló betere weikeró hae durapepó. <sup>10</sup> Me beteta, ti kale ęteróló kaae tare weikeró doasi topo whįrapepó. Ai weikeró whįrapekó, aporó whįrape atimané ęteróló kaae tare ala kemeyalepó. Até yóló betą whįné ęteróló kaae tare ala betą hąle erapó. Atépa, nalo me whį wouraalu, ama ęteróló kaae tare ala sawa sukamó maaté kaae tawaalopó. <sup>11</sup> Ai kale syaae kaae ɔla take betaletei, mió bitinipó. ąta kale ęteróló kaae tare weikeró doasi topo whįrapekótei, ąkélé atimatamo touróturaalu bokówalerópó. Ai weikeró topo whįrapetamo betąmó betereitei, ą doraai tukóló muló betere alapaae fu beterapó.

<sup>12</sup> Naa kelale naase tamo sekérapené beteta, naase tamo ęteróló kaae tawaaire doasi topo whįrapepó. Ti mió atimané ęteróló kaae tawaaire ala sini, téyópó. Take atima doasi doi muópóló mené sóró beteraalopó. Atéró sóró beteratepa, kale syaae kaae ɔlatamo betą bitu, sawa sukamó ęteróló kaae tawaalopó. <sup>13</sup> Atima fea mo betą kisipatóró muóló, kale syaae kaae ɔlapaae naaotóro kaae tawae yóló, fotokɔró ęteróló kaae tare alatamo melaalopó. <sup>14</sup> Ai fakerape atima touyóló kale *Sipsip* hupu maletamo bóe daalopó. Téyaalotei, kale *Sipsip* hupu malené atimatei dóló ęteraalopó. Ti noatepae, ąta i haemó betó mole talerape ęteróló kaae tare Tale betóo, mepaae hae kwia ęteróló kaae tare topo whįrape ęteróló kaae tare topo whį betóo, erapó. Atéru, ą sya fóló ama ala eró tare so whįta, ti ątamo betąmó betaalopó. Atimata, ama ape yóló sókó su yóló, kae beteró betere so whįpó,” yalepó.

<sup>15</sup> Téró, kale *ensel-né* ępaae duraalu, “Kale nópu nokole so betere weirapené beteta, i ape. Kae kae tiki daae mole so whįkélé, kae kae touró betere fakekélé, kae kae *Gavman-né* ęteróló kaae tare so whįkélé, kae kae be fo bole so whįkélé mo fea tómó, ai so ą beterapó. <sup>16</sup> Kale syaae kaae ɔlaró naase tamo sekérapetamoné kale nópu nokole so hɔróló, bóe daalopó. Atéturaalu, ama kuti fea sorokóló taae faróló tiki daapi hąle betepa, ama tiki mi fea sorokóló nóló diri hąle simó sukųlaa dópóló biliraalopó. <sup>17</sup> Ti noatepae, kale naase tamo sekérape atima fea fo dokóló betą tuę mutu, atima ęteróló kaae tare fotokɔ kale syaae kaae ɔlapaae melaalopó. Até yaaire alata, Kótóné ama eraalopó yóló muló betere fo dokonótu mo erópóló, atima tuępaae bulaalopó. <sup>18</sup> Naa ai kelale sota, i haemó betó mole topo whįrape ęteróló kaae tare doasi doi mole be huluapó,” yalepó.

## 18

*Babilon kolokóló derepele fo*

<sup>1</sup> Ai ala yóló kemetepa, me *ensel* hepen bemó dorowou betepa kelalepó. Ai sekéné, fea ala ama tẹteróló kaae tawóló beteryópóló, mené ą sóró beteryó beteryapó. ą tuámó ere kokóné sini dę wisinaale i hae kwia feapaae dęralepó. <sup>2</sup> Téryó, kale sekéné mo doasi fo fakeyóló fotokqiné duraalu,

“Ai kolokó dorowóló mole ape! Kale doasi doi mole be hulua Babilon kolokóló dorowóló mulapó.

Ti ai sota, dowi keperape betere be alée fío, mepaae kae kae dowi keperaperó hqkolo yóló kelaalo mo sonaalei barapetamo, betere tiki alée fío erapó.

<sup>3</sup> Ti noa betené mei, hae kwia kae kaemó betó mole so whj ai soné ama nópu nokole ala tokóló yateiné *wain* węi nóló, keyaa fu dere kaae du betalepó.

I hae kwiamó betó mole so whj tẹteróló kaae tare topo whjrapekélé, kale sotamo nópu nukua yalepó.

Ai soné ama doasi nélire alané, i hae kwiamó ęla ęla dotonóló duputu betere so whjné *moni* mo dekéro siré feleteiné néli whj betalepó,” yalepó.

<sup>4</sup> Téryó hepen bemó me i fo depa wosalepó. “Yalo so whj-ó, ai sotamo betere so whj kua dolomó betereitei taaróló sókó ape.

Ama du betere dowi alarape diąpaae tokó melóturaalu, ama saaire dowi sekęi alarape diąkélé saqsórópa, taaróló ape.

<sup>5</sup> Ti noatepae, ai soné Kótóné yóló muló betere fo tikale dowi ala muté holóló, hepen beapaae sókó horapó.

Atéremó, melaaire dowi kwia Kótóné keteréni, kisipa hęle yó tarapó.

<sup>6</sup> Kale soné ama melatua yale węi ąpaae tokó mótu, ama male sų tómó me beleróló ątei nqópóló melae.

<sup>7</sup> Kale so ą doasi doi mulapóló, wisi wisi ęla dekeró nuku betale sųtóró, susupui alaró dekęné sukutere alatamo sqpóló melae.

Ama tuę tiki tuámó bopé fake dere ala bulu, ‘Ęta, mo doasi tẹteróló kaae tare topo so betereiteiné ę wulia so betepapakó woletere ala enénipóló,’ kisipa mutu beteryapó.

<sup>8</sup> Atéreiteiné, mo betą sukamó ama sqpóló dęle muló betere sekęi alarape hąsókó feni, mo saalo ai ape.

Ai alarapeta, i ape. Sukutere alakélé, dekęné sukuturaalu wole yaaire alakélé, woténé sukutere alakélé, tiki siné dóló sukųlaa dokole alakélé, ai ala fea mo amatóró saalo ai ape.

Ti noatepae, ai somó dowi kwia melaaire Tale Kótóta, mo doasi fotokq bole bete Talepó,” yalepó.

<sup>9</sup> Ai sotamo nópu nokole ala yóo, ama wisi wisi ęla sóo, du betere tẹteróló kaae tare topo whjrapené ai kale so dukuraalu, hotere sukuli kelalepó. Atétepa, atima kale so dekęné sukóló woletu betaalopó. <sup>10</sup> Kale so atéro duku bitu, susupu sóró kaketu betere alamó, atima wituraalu, tika mo umó daae mulu, i fo yaalopó.

“Mo doa wió! Doasi doi mole be hulua-ó, wió yae!

Doasi fotokq bole be hulua Babilon, yą doraalopóló tukóló muló betere alata, betą sukakelemótóró mo ti doróló ai kemeyale ape.”

<sup>11</sup> I hae kwia feamó ęla ęla dotonóló duputua yale whjrapené kale so dokole kolóló, dekęné sukuturaalu, moló-u yaalopó. Ti noatepae, atimané ęla ęlarape take yale kaae whjrapené momó kae duputimipó. <sup>12-13</sup> Atimané atéro dotonótu betere ęla ęlarape i ape. *Kold kapa, silpa kapa*, doasi *moni* sere kasa kasai kanerape, meleke kaae, du dui ęla, *linen* kuti wisinaale, sukutęi kuti, *silk* kuti, sonaa kutikélé, fetera kaae ęla *sitron* nikélé, hupu sekéné aleale kae kae ęlakélé, doasi *moni* sere nikélé, *brons kapa, aiyon kapa*, be tẹtere kane fake wisinaalekélé, *sinamon* fetera kaae ęlaró mepaae kae kae fetera kaae ęlatamokélé, simó bilitepa felé kęlaa wale ni sekaę kaae ęla mura ni fękélé, *frenkensense* ni fękélé, *wain* węikélé, *Olip* ni duné aleale *welkélé, flawa* wisinaaleró *whit*-tamokélé,

*bulmakau* hupuró *sipsip* huputamokélé, *hos* hupuró ama *sjyóló* só kotere ọlatamokélé, wae sóró kutó diratere so whjró hąle mo betere so whjramoné tikiró asotamokélé dupu yaalopó.

<sup>14</sup> Atimané i fo yaalopó. “Naa senée du betale ni du mo ti aluyalepó. Naa wisi wisi ọlaró néli butukutu betale ala wisinaaletamo aluyaletiné momó kae kelaalomeipó.”

<sup>15</sup> Téró, ai kale dosąayale ọla ọlarape dotonóló néli botokó fu betale whjrape atima kale so doasi susupu sóró kaketu betere alamó, atima wituraalu, tumó daae mulu, dekené sukóló fakeyóló etei wole fo yaalopó.

<sup>16</sup> “Doasi wió yae! Doi mole doasi be hulua-ó,

yą tuąmó betó mole so whjné aure ọla ọlarape i ape. *Linen* kuti wisinaalekélé, sukutai kuti, sonaai, *kold kapa*, doasi *moni* sere kaporó du dui mekerapetamoné au wisinaale yóló néli whj betaletei, mió wió yae.

<sup>17</sup> Doasi *moni* sere wisi wisi ọla fea hąleke sukamótóró doyóló ai kemeyale ape.

Doasi wẹi nuku só kotere so whjkélé, ai nukumó kotere so whjkélé, nuku tuąmó kutó ditere so whjkélé, *moni* saaire kutó ditere so whjkélé, mo fea tumó kese anóló daae muaalopó.”

<sup>18</sup> Kale so dukuraalu hotere sukuli kolóló, atimané i fo yaalopó. “Atei kaae doi mole doasi be hulua wisinaaleta, me kae mei, mo betątóró tẹnapó,” <sup>19</sup> Atétepa, dekené sukuturaalu, atima hae diyóló, etei wole fakeyóló du betaalopó.

“Wió! Doasi doi mole be hulua-ó, wé! naa teyae.

Ai soné doasi wẹi nuku talerape atima *moniné* doasi néli whj beteralepó.

Téyale sotei, hąleke sukamó ą mo ti doyalopó.

<sup>20</sup> Ó hepen bemó betó mole doasirape-ó, ai sopaae eratere alamó dią hajné sukutu betae.

Kótóné dowi ala kemeróló kae beteraleso whjkélé, *aposel* whjrapekélé, Kótóné fo eratere kóló whjrapekélé, hajné sukutu betae.

Ti noatepae, ai soné diąpaae erale sekei alamó, kwia Kótóné ąpaae tokó melalepóló, dią hajné sukutu betae.”

<sup>21</sup> Téró, doasi fotokọ bole *ensel*-né mo doasi kane fake tao sóró doasi wẹi kẹla tópaee taae deróló duraalu,

“I doasi kane taae derótu dere kaae, kale doi mole Babilon be hulua kolokó dorowóló, mo ti doratere be, momó kae tẹyaalomeipó.

<sup>22</sup> Yą tuąmó *kita* kaae ọlané halekélé, wole fokélé, fó wutiné haleró *kapané* aleale ukulumó wutiné haletamo momó kae wosaalomeipó.

Be tẹtere ala ó nuku wisiratere ala ó kae kae fosó fosótere whjrape mo feata, Babilon yą tuąmó mo kolókélé yaalomeipó.

*Whiti* o du derąketuraalu, kane fakené halekélé, momó kae wosaalomeipó.

<sup>23</sup> Kale *lamp* sané dẹrótu betereitei, momó kae dẹraalomeipó.

Soró whjramo dokóló ọla deturaalu, hẹkese detere fó momó kaae wosaalomeipó.

Naa ọla ọla dotonóló duputua dere whjrapeta, i haemó doasi doi mole whjrapepó.

Naa isi whjné dere alané kae kae *Gavman*-né tẹteróló kaae tare aqmó betó mole so whjkélé, fea kọpaae ąlisóró fu betalepó.

<sup>24</sup> Kale so tuąmó, Kótóné fo eratere kóló whjrapekélé,

Kótóné ama kaae betero betere so whjkélé,

bóné mepaae i haemó betó mole so whj dale sameakélé ą tuąmó mupa kelalepó,” yalepó.

## 19

### *Talené doi hale sóró horópóló yae!*

<sup>1</sup> Ai ala yóló kemetepa wosalemó, ó hepen bemó so whj mo hąle ọla kaae wó muluraalu fo tiki whaa du betalepó. Atéro duraalu,

“Talené doi hale sóró horae.

Mo ti aluyaqsóró tao sere alakélé, ama ere alané doasi doi mole alakélé, fotokọ doasi bole alakélé, bete Tale dané Aya Kótó ątórótípó.

Ti noatepae, ama taleyóló só deratere ala hąko ini, mo alatóró sya furaalu, dono taletua dapó.

<sup>2</sup> Atéturaalu, kale doasi doi mole nópu nokole soné ama du betale alané i haemó betó mole so whį kópaae faróló doralepó. Até yale alamó, Kótóné ama kutó diratere whįrape dóló sókó fale sameamó kwia tokó malepó,” yalepó.

<sup>3</sup> Téró atimané momómo fo fakeyóló duraalu,

“Talené doi hale sóró horae.

Kale so duku bituraalu hotere sukuli tukókélé ini, hąle holótóróti tarapó,” yalepó.

<sup>4</sup> Ai fo deremó, kale 24 whį disiraperó kale doyró betere ąlarapetamo kale tẹteróló kaae tare doasi betere tikimó deraapisa fóló fió mulu fo fakeyóló duraalu,

“Mo kée, Talené doi hale sóró horópoló yae!” yalepó.

<sup>5</sup> Tétepa, kale tẹteróló kaae tare doasi betere tikimó sókó wale foné duraalu,

“Talené kutó diratere so whįrape-ó, dią ąpaae winé sukóló, doasi doi mole so whįró doi munire so whįtamo feané dą tẹteróló kaae tare Kótóné doi hale sóró horótu betae,” yalepó.

<sup>6</sup> Tétepa ąalo wosalemó, so whį mo hąle ąla kaae wó muluraalu dere fo tiki whaata, mo doasi wẹi doų ąattu dere hu kaaeró doasi be sapalaa dere kaaetamo yóló duraalu,

“Talené doi hale sóró horae.

Dą kaae tare doasi fotokọ bole Kótóné ąla ąla fea amatóró tẹteróló kaae tareteiné ama doi hale sóró horae!

<sup>7</sup> Dą fea hajné sukóló hekeseturaalu, ama doi doasi muópoló hale sóró horaalopa siépe.

Ti noatepae, kale *Sipsip* hupu malené so dokaaire be dẹ sókó wapa, kale sekéné dokaaire soné ama auyaaire ąla ąla donoróló muló beterapó.

<sup>8</sup> Kale so ą derópoló, fokó fale dẹi *linen* kuti wisinaale melalepó,” yalepó.

Ti ai kale dẹi *linen* kuti wisinaaleta, Kótóné ama kae betere so whįrapené du betale mo donoi alapaee dó faróló erapó.

<sup>9</sup> Tétepa, kale *ensel*-né ąpaae duraalu, “I fo aseyaee. Kale *Sipsip* hupu malené so dokaairaalu, ąla deyaalopa ape,” yóló dape sere so whį mo doa hajné sinópoló yae. Téró ama duraalu, “Ita, Kótóné ama kọlómó sókó wale fotóró dapó,” yalepó.

<sup>10</sup> Até deremó, ẹ ama hó aqmó deraapisa fóló fió mulu, ąpaae moma yaai yalepó. Atéyalemó, ama duraalu, “Atékesel! Ẽta, ąaró Yesuné yale ala mopóló eró tare so whįrapetamo dą betą kutó diratere seképo. Tétepa, Kótó aqmó sukóló bitu, ąpaae betą moma yae. Ti noatepae, Yesuné yale ala etérópoló yó matere alané Kótóné kọló whįrapené dere fo fea bete hąkearótu beterapó,” yalepó.

#### *Dẹi hos hupu tómó betą seké whį betepa kelale fo*

<sup>11</sup> Téró ąalo kelalemó, hepen be tu tukwe fóló, dẹi *hos* hupu ẹ daalepaae anóló daalepó. Ai hupu tómó betere whį mo foné betetóró bitu, Talené ala eró tare Seképo dua dapó. Ai sekénéta, fo tokóló taletere alaró bóe dele alatamo, mo donotóró dua dapó. <sup>12</sup> Ama keleta, mo si mi kaae buóo, ama topomó kale tẹteróló kaae tare doasiné deró betere topo taorape deróo, erepó. Ama tikimó aseýóló muló betere doita, mo whį betąnékélé tuęni, ama betą tuęrapó. <sup>13</sup> Ama deró betere kutita, samea belere dolopaae deróló sókó sale kuti deró beterepó. Ai sekéné ama doita, ti Kótóné fopó. <sup>14</sup> Hepen bemó bóe dele *amirape* atimané deró betere kutita, mo fokó fale tikimó dẹi *linen* kuti wisinaale deróló, dẹi *hos* hupurape tómó betóló, kale sekéné sisómó wó tarepó. <sup>15</sup> I hae kwia feamó betó mole so whįtamo bóe dóló tẹteraairaalu, bóe dele fosói sepake ama kọlómó sókó wapa kelalepó. “Amata, *aiyon kapané* aleale nópulu taru, haemó betó mole so whį fea ama tẹteróló kaae tawaalopó,” Ai sekénéta, mo doasi fotokọ bole Kótóné dowi fopaae buló, kwia melaaire *wain képi* du wẹi dątere tikimó teįya teįya du beterapó. <sup>16</sup> Ama deró betere fọloi kutiró *fasatamomó* etei doi aserepó.

TẼTERÓLÓ KAAE TARE WHĪRAPE KAAE TARE DOASI BETÓO,  
I HAEMÓ DOASI ỌLA ỌLA TALERAPE TẼTERÓLÓ KAAE TARE TALE BETÓO,  
erapó.

<sup>17</sup> Téro yąlo kelalemó, betą *ensel* suka ke tó mó daalu, kale sikimó sę kotere barapepaae fo fakeyóló duraalu, “Kótóné ama doasi ęla deyaalopa, dią fea betąpaae tourąle ape. <sup>18</sup> Ti hąle mei, Kale tęteróló kaae tare doasi whįrapekélé, diki tare whįrapené topo whįrapekélé, mo doasi fotokę buló bóe dele whįrapekélé, *hos* hupuraperó ai hupu tó mó betóló kotere whįrapetamokélé, mo hąle betere so whįraperó wae sóró betere so whįrapetamokélé, mo doasi doi mole whįraperó doi muni hąle betó mole so whįrapetamokélé, i dosąayale so whįrapené tiki mirape dią naasepólópa, tourąle ape,” yalepó.

<sup>19</sup> Téro yąlo kelalemó, kale *hos* hupu tó mó betóló wale whįró ama bóe dele *amirapetamo* atima daae molepaae, kale syaae kaae ęlaró hae kwia fea tęteróló kaae dilikiyó mole doasi topo whįrapetamokélé, atimané bóe dele whįrapekélé touyóló, bóe daai wou betepa kelalepó. <sup>20</sup> Téyaletai, kale syaae kaae ęlaró, Kótóné ama kóló whįpóló kapala fo yó matere whįtamo tawóló dokóló mulalepó.

Ti ai kale kapala fo yó matere kóló whįné kale syaae kaae ęlané doi doasi muóppóló kae kae kelemei alarape erótu betalepó. Ti ama ai kelemei alarape yó melaletikimó, syaae kaae ęlané siri sóo, ama aso aómó sukóló bituraalu, dukiraterere fo yóo, du betale so whįrape kópaee fópóló dilikitu betale whįpó. Téro, ai kale dokóló mulale sekę tamo, betepatei doasi *sulpa* si duku betere węi kęla belerepaae taae deralepó. <sup>21</sup> Téturaalu, atimaamoné bóe dele whįrapeta, kale *hos* hupu tó mó betóló wale whįné kólómó sókó wale sepakené mo fea dóló muó mupa, barapené tiki mi nóló depe watamo fua yalepó.

## 20

### 1,000 ba fo tuąmó yaaire ala

<sup>1</sup> Téro yąlo kelalemó, ó hepen bemó *ensel* dorowou betalepó. Ai sekéné ama naasenéta, mo apaae derepale osono dolo tų kinaaire *kiró* mo doasi *sein* kępitamo tarepó. <sup>2</sup> Ai *ensel*-né kale wuli disó botokę sóró tawalepó. Ai disóta, mo taketi bitiré wale wulipó. Ama doita, Satan ó Kótótamo bóe du betere dowi kepepó. ą dokóló muló betepa 1,000 ba fopi kemeraairaaalu dokalepó. <sup>3</sup> Téro, *ensel*-né kale wuli disó tawóló, mo apaae derepale osono dolopaae sóró taae deróló, tų kinóló diriraterere ęlané mo ti diriralepó. Ti aita hąle mei, i hae kwiamó betó mole so whį ama momó kae dilikóló kópaee falaąsóró, 1,000 ba fo tuąmó hąle beteralepó. Ai ba forape kemetepa, kįlipaae sawatamo sukamó maaté ą sókó daalóló, hąle beteróppóló eraalopó.

<sup>4</sup> Téro yąlo kelalemó, tęteróló kaae tare doasi betere *searapemó* fo tokóyóló taletere whįrape betó molepó. Aimó, Yesuné yale alarape i ape, yóló yó matere foró Kótóné fotamo yó materemó, depa tikale so whįné keperapekélé, betó mupa kelalepó. Ti ai so whįrapeta, syaae kaae ęlaró ama asotamo aómó sukóló bitu, dukiraterere fo ini yóo, ama siri atimané kutirimó ó naasemó dakeraterere hó dua yóo, yale so whįrapené keperapepó. Ai sekęrape atimata, kepaayóló bituraalu, Yesu Kerisotamo betąmó 1,000 ba fo tuąmó tęteróló kaae taté fópóló sóró beteralepó. <sup>5</sup> Téro, kale hąle sukąle whįrape atima hapale kepaani, 1,000 ba fo kemeyale kįlipaae, ti kepaayóló betó muaalopó. Ti aita, folosóró kepaayóló betereiteipó. <sup>6</sup> Ai kale folosóró kepaayóló betere so whįta, Kótóné ama kae sóró beteró betereiteimó, mo hąné sukóló betó mulapó. Tamo dakoróló sukutere alané atimapaee me sekęi ala eranénipó. Téni, atima Kótóró Yesu Kerisotamopaae momaraterere so whį bituraalu, ątamo betąmó tęteróló kaae taté fóló 1,000 ba fo kemeyaalopó.

### Satan doasi dele tuąmó beteraaire fo

<sup>7</sup> Téro ai kale 1,000 ba fo kemetepa, Satan ą *dipula* beteraletei fópóló sókó daalaalopó. <sup>8</sup> ą atéro sókó daalatepa furaalu, i hae detene fale doųró kwiamó betó mole Kok fake so whįró Makok fake so whįtamokélé dilikóló, dape siré kweyóló bóe daai, betąpaae tourąle waalopó. Ti ai so whį, fea touróturaalu, węi atiką supó. <sup>9</sup> Ai tourale *amirape* atima, delaapemó daayóló doasi mulure hae tiki mo sųróló wou, Kótóné ama so whį betere tiki boperóló betó molepó. Ai so whį betere tikita, ti Kótóné ama yaala sókó



fóló mole be huluapó. Atima atéró be naai boperąle wóló betó molemó, ó hepen bemó si sókó dorowóló atima mo fea doló kemeralepó. <sup>10</sup> Ai kale siné doló kemerale so whį dilikąle Kótótamo bóe du betere dowi kepe ąta, kale *sulpa* si dó tare węi kęla belerepaae taae deralepó. Take kale syaae kaae ąlaró Kótóné ama kóló whįpóló kapala fo yó male whįtamo taae derale kaae ąkélé atéró taae deralepó. Atima atéró bituraalu, dikitamokélé, dętamokélé, doakale dele doasi sóró kaketu betere alata kemekélé ini, hąle yótóróti tawaalopó.

*Sukąle so whįtamo fo tokóló tale yaaire fo*

<sup>11</sup> Téró, kale tęteróló kaae tare doasi betere dęi *sea* kolóo, ai *sea* tómó betere seké kolóo, yalepó. I haeró sątamota, ai kale doasi kilitu botokó feletei, kinaaire tiki meipó. <sup>12</sup> Téró yąlo kelalemó, take sisiraae fele doasi doi mole so whį ó doi munire so whį, doasi betere tikipaae anóló daae molepó. Atima atéró daae mole tuąmó, *buk*-rape dąae faróló muó molepó. Me dąae faróló mole *buk*-ta, mo titóróti betó tare *buk*-pó. Take kale sisiraae fele so whįrape atimané yale alarape fea kale *buk*-rapemó aseýóló moletei, kolóló taleyalepó. <sup>13</sup> Kale węi nóló sisiraae fua yale so whįta, doasi węi kęlané dotonale holóo, mo sukutere so whįrape fóló betere bemó betó mole so whįkélé, ti ai benétei dotonale wóo, sukutere alané tao tare so whįrapeta, ti ai alanétei dotonale wóo yalepó. Atéró wóló betó mupa, atima dokę feané yale ala donotóró taletua yalepó. <sup>14</sup> Téró, kale sukutere alaró sukąle so whįrapetamo betó mole tiki kale doasi si duku betere węi kęla belere dolopaae taae deralepó. Ti ai si duku betere węi kęlapaae taae deraleteita, tamoróló sukutere tikipó. <sup>15</sup> Téró, mo ti betere *buk*-mó doi munire so whį kale si dó tare węi kęla dolopaae taae deralepó.

## 21

*Kisi Jerusalem be*

<sup>1</sup> Téró yąlo kelalemó, me i ala erepó. Take mole haeró hepen betamokélé kemeróturaalu doasi węi kęlakélé kemeralepó. Téturaalu, kisi hepen beró haetamo sókó wóló mupa kelalepó. <sup>2</sup> Téró yąlo kelalemó, dowi ala betąkélé munire kisi Jerusalem be hulua wisinaale, Kótó betere hepen be taaróló dorowou betalepó. Ai be huluané ama ere alata, so seimale ą whįtamo dokaai kolóló kokęné sukį kuti wisinaale derótu dere kaae erepó. <sup>3</sup> Téró yąlo wosalemó, kale tęteróló kaae tare doasi betere tikimó fo fakeýóló duraalu, “Mió, Kótó ą betere be dorówóló so whįtamo muóo, ąkélé atimatamo betóo, yaalopó. Atéru, atima ama so whįtóró betepa, Kótó atimatamo betąmó bitu, atima tęteróló tare Tale betaalopó. <sup>4</sup> Atéró, so whį feané wole kaae ai sekęné helekóló kópuraalopó. Tétu, sukutere alakélé, dekęné sukóló wole dere alakélé, moló hu dere alakélé, dele sere alakélé, momó kae yaalomeipó. Ti noatepae, folosóro yale alarape fea mo ti kemeró betereteinépó,” yalepó.

<sup>5</sup> Téró kale tęteróló kaae tare tikimó betere doasiné duraalu, “Fea ąla fea yąlo kae kisi aletu beterapó! Térapa, yąlo i yale fo naao aseýae. Ti noatepae, i dere fota, mo yaai dere ala dapóló diaaę tuę tiki tiranérápó,” yalepó.

<sup>6</sup> Téró ama ępaae duraalu, “Ai alarapeta, fea ai yóló kemeyale ape. Ęta, *Alaparó Omekatamo* bituraalu, kaae sereteiró kemeratereteitamo, mo ętórótipó. Whį me de węi nokole depa, mo ti betó tare tikimó wó tare węi me ąlané dupuni, hąle nópóló yąlo melaalopó. <sup>7</sup> Whį me de ą tu wisipaae faai fęlalemó, sesétepakélé hepée taae faróló wale whįné i ąla ąlarape fea take ama saalopó. Téturaalu, ę ą tęteróló kaae tare Kótó betóo, ą yąlo naale betóo yaalopó. <sup>8</sup> Téretei, atimapaae me sekęi ala eraęsóró witu, ę taaróló fele so whįkélé, whįné sotamo dere ala kaae yóló whį hamomatamotei dowi ala du betere so whįrapekélé, whį dele whįrapekélé, nópu nokole so whįkélé, kapo nipaae momatere alaró herei whétamoné whį dele so whįkélé, kapala fo dere so whįkélé, mo fea atima betaaire tikita, *sulpa* si duku betere węi kęla ai ape. Ti aita, atima tamoróló sukąaire alapó,” yalepó.

<sup>9</sup> Mo kemeróturaalu melaaire wẹikeró sekęi alarape belere nuku tare wẹikeró *ensel*-rapekó betąné ępaae duraalu, “Kale *Sipsip* hupu malené dokaaire so, yąlo yąpaae yó melaalopa, kelaai ape,” yalepó. <sup>10</sup> Ai fo deremó, Dęi Kepe Wisiné ę fotokọ bulatepa, kale *ensel*-né mo doasi sokore hasi fosópaae beleyóló sóró holalepó. Atéro sóró holóló betero bituraalu, dowi ala mo betąkélé munire be hulua Jerusalem, Kótó betere hepen be taaróló ai dorowou betera, kelaie yóló yó malepó. <sup>11</sup> Tétepa yąlo kelalemó, ai kale be huluata, Kótóné ama ere dę wisinaale dęyó faralepó. Atéro ere dęta, mo doasi *moni* duputere kanené kasa kasare dę kaae erepó. Mo hąle kaponé ere dę kaae mei, *jasp*a kanené dę kaaetórótípó. Mo hųkulukélé ini, *klas* kasa kasa kaae yó fi *jasp*a kane wisinaalené ere dę kaaepó. <sup>12</sup> Ai be huluata, doasi dopóku ópaae horóló deyóló boperó beterepó. Ai dopóku tuąmóta 12-tų dolorape móo, ai tų kaae diliki yóló 12-*ensel*-rape daa yóo, ai tų serekemó 12-Israel fakené doirape asę yóo, erepó. <sup>13</sup> Ai dopókumó suka hoterepaaeróló tų sereke sore muóo, suka doropolepaaeróló tų sore muóo, *saot* dępaaeróló sore muóo, *norti* dępaaerólókélé, sore muóo erepó. <sup>14</sup> Ai kale be hulua boperóló dere dopóku 12-ró kapo fakerapené mukuté mulaté horepó. Ai 12 mukuté mole kane fake tómó, kale *Sipsip* hupu malené sóró betero betere 12 *apasel* whįrapené doi asęrepó.

<sup>15</sup> Ętamo kale fo yale *ensel*-né kale be huluakélé, dopóku dereteikélé, tų serekerapekélé fea sųróló dąle saairaalu *kold kap*ané aleale dotó tiki tarepó. <sup>16</sup> Ai be huluata etéro tęyóló muló beterepó. Filipaaró betereiteiné dąleró doló faló betereiteiné dąletamota, ti mo betą kaaetórótípó. Kale sekęné ama dąle saai tare dotó tikiné be hulua sųróló dąle saleteita, doló faló betereiteikélé, filipaaró betereiteikélé, ópaae horeiteikélé, mo betą kaaetóro 2,200 *kilomit*apó. <sup>17</sup> Téro kale dopóku hapólu eretei ama dąle saleteita, 65 *mita*-pó. Ti ai *ensel*-né ama dąle sere alata, me kae mei, mo whįné dere kaaetóro yalepó. <sup>18</sup> Ai kale be hulua boperóló dere dopókuta, *jasp*a kanené aleyóo, be huluata, ti *kold kap*a wisinaalené aleyóo erepó. Ai kale *kold kap*ata, hųkulukélé ini, mo kasa kasa yó fipó. <sup>19-20</sup> Ai be hulua boperóló dere dopóku mukuté mulaté hore kapo fakerape auraairaalu, mo doasi *monin*é duputere kae kae kasa kasai kanerapené auró beterepó. Folosóro kaae suraalu, muló betere mukuté *jasp*a kanené auróo, 2 ti *sapaia* kanené auróo, 3 ti, *kalsitoni* kanené auróo, 4 ti *emerald* kanené auróo, 5 ti *sadoniks* kanené auróo, 6 ti *kanilian* kanené auróo, 7 ti *krisolait* kanené auróo, 8 ti *berl* kanené auróo, 9 ti *topas* kanené auróo, 10 ti *krisopres* kanené auróo, 11 ti *jasint* kanené auróo, 12 ti *ametes* kanené auróo, erepó. <sup>21</sup> Kale ai dopóku 12 tų serekerapeta, 12- du dui meleke *perl*-né alée molepó. Ai tų sereke dokąta, mo betą *perl* doasiné alée mulapó. Be hulua tuąmó fale tųta, *kold kap*a wisinaale mo kasa kasai *klas* kaaené aleyóló molepó.

<sup>22</sup> Ai be hulua tuąmó Kótópaae momatere be betą kilinipó. Ti noatepae, doasi fotokọ bole Tale Kótóro kale *Sipsip* hupu male atimaamota, ti ai be hulua tuąmó ere momatere betórótípó. <sup>23</sup> Ai be huluamó Kótóné ama ere alané dęro kale *Sipsip* hupu malené dętamo eró betereiteiné, suka dęro wélié dętamo mo yąyą inipó. <sup>24</sup> Ai be huluamó dęyó fale dęné, i haemó betó mole so whį fea diliki dolomó kutu betaqsóro, ai dęné dęraalopó. I haemó tęteróló kaae tare topo whįrape, atima mo kelaalo kokóné sini ala wisinaale sóró wóló ai be tuąmó mulaalopó. <sup>25</sup> Ai be hulua tuąpaae faaire tųrape kinókélé ini, mo hąle tukwę faróló muló betaalopó. Ti noatepae, aimó diki dere ala muni, dętóro yó tareiteinépó. <sup>26</sup> Kae kae hae kwiamó betó mole so whįné doasi doi mutere alaró, kelaalo kokọi ala wisinaaletamo sóró wóló ai be hulua tuąmó mulaalopó. <sup>27</sup> Dowi ala mole whį ai be hulua tuąmó sókó faalomeipó. Halei ala dere whįraperó, kapala dilikitere so whį betąkélé ai be hulua tuąpaae mo sókó faalomeipó. Kale *Sipsip* hupu malené mo ti betere *buk*-mó doi mole so whį betą ai be huluamó fóló betaalopó.

## 22

### *Mo ti betó tawaaire węi*

<sup>1</sup> Téro, kale *ensel*-né ępaae mo ti betó tawaaire fu betere kikisi węi kelaai ape yóló yó melalepó. Ai fole węita, Kótóro kale *Sipsip* hupu maletamoné tęteróló kaae tare doasi

betere tikimó sorokó wóló, ai be hulua tuámó fale tų seraa fu betepa kelalepó. <sup>2</sup> Ai węi fóku uté dęró, ité dętamomó mo ti betó tare ni daalepó. Wélié dokọ fea ai niné du oletua dapó. Ai niné ama sókuta, i hae kwiamó betó mole so whį tuámó mole kae kae sekęi alarape fea i ni sóku fotokóné sųmó wisiranérapó. <sup>3</sup> Take so whįné yale dowi alamó Kótóné erale sekęi ala ai be huluamó momó kae muaalomeipó. Kótóró *Sipsip* hupu maletamoné tęteróló kaae tare tiki ai be huluamó mupa, ama kutó diratere so whįné ama erae dere ala erótu betaalopó. <sup>4</sup> Atimané ama kelepa kolóo, ama doi atimané kutirimó asę yó fóo, yaalopó. <sup>5</sup> Aimó be dikitere ala momó kae muaalomeipó. Atima suka dę ó są dękélé, yąyątere ala mo enénipó. Ti noatepae, atima dę tuámó beterópóló Tale Kótóné ama ere dęné dęró betaalopó. Atéro bituraalu, betere dokọ fea atimanékélé, fea ala fea tęteróló kaae taté fu betaalopó.

<sup>6</sup> Tale ąta, ama kóló whįrapené keperape tęteróló kaae tare Kótó beterapó. Atéru, mo felekemó eraaitere ala ama kutó diratere so whįpaae ene fópóló, ama *ensel* atima beterepaae dotęyalepó, yalepó.

### *Yesu walapóló ere fo*

<sup>7</sup> “Ę mo felekemó waalo ai ape. Kótóné i ala eraalopóló i *buk*-mó asęre fo eró tare so whįta, Kótóné atima wisiralepóló, hajné sukutu betaalo ai ape,” yalepó.

<sup>8</sup> I yale forape wosóo, yale alarape kolóo, yale whįta ę Jon-pó. I alarape yó male kįlipaae ai yó male *ensel* daale tikimó ąpaae moma yaai deraapisa fóló fió mualepó. <sup>9</sup> Tęyalemó, ama ępaae duraalu, “Atékese! Ęta tale mei, dąmo wusuró Talené kutó diratere whįpó. Nonaaorape Kótóné kóló whįrapekélé, kale i *buk*-mó mole fo eró tare so whįkélé, dą fea betą kutó diratere fakepó. Tęrapa, Kótó aąmó sukóló bitu, ama doi betą sóró horótu betae,” yalepó.

<sup>10</sup> Téro, kale dere kaae ępaae momó duraalu, “Kótóné i ala eraalopó ere fo hąkearóló i *buk*-mó aseýóló muló betere fo kinóló mulaąse. <sup>11</sup> Dowi ala du betere so whįta, atima ai alatóró yó tanópóló yae. Kae kae mo kelaalo sonaaiei dowi ala du betere so whįta, ti ai alatóró du beterópóló yae. Mo donoi ala wisi du betere so whįta, ti atimané ai du betere wisi alatóró yó tanópóló yae. Me dowi alatamo hosekényi, Kótóné ama kae beteró betere so whį ti atima ai betere kaaetóró betó tanópóló yae,” yalepó.

<sup>12</sup> “I dere fo wosae, ę mo felekemó waalo ai ape!

So whį dokọ feané yale alamó tokọ melaai yąlo i tare duputa, ę wouraaalu melaalo ai ape.

<sup>13</sup> Ęta, *Alaparó Omekatamopó*. Folosóró kaae sóró betaleteiró, kemerąle foloteitamota ętórótípó.

Ọla ọla fea keké nale betekélé, fea ala touróló kemeratere betekélé, ti mo ętórótípó.

<sup>14</sup> Deróló sókó fatere fọloi kutu fokotu betere so whįta, Kótóné wusiró beterapa hajné sukutu betae.

Ti atétere so whį be dopóku tų serekemó doasi be huluapaae sókó fóo, mo ti betere ni du tokó nóo, yaairetei, mo sųrapó.

<sup>15</sup> Kale dopóku aąró haąrape betó mulapó.

Ai haąrapeta i ape. Whéro hereitamóné whį dele alakélé, kae kae hosó fo ó isi whįné dere alakélé, nópu nokole alakélé, whį dele alakélé, kapala kótórapéro keperapetamopaae momatere alakélé, kapala fo yóló whį dilikąai ekęle du betere alakélé, i dosąayale alarape du betere so whį atima feata, dopóku aąró betó mulapó.

<sup>16</sup> Ęta, *Yesupó*. I kelale alarape Keriso fake so whįné dosąayóló tuę yópóló, diąpaae yó male fae yóló yąlo *ensel* dotęyalepó.

Ęta, Depit kaayale beteró ama deté fele naalené naaletamopó.

Atéru, hįka be dęteretamo dęyó tare hąrepó,” yalepó.

<sup>17</sup> Kale Dęi Kepe Wisiró whįné dokaai du betere sotamoné duraalu, “Ape,” du beterapó. Mepaae i dere fo wosetere so whįnékélé “Ape,” yópóló yae. Mepaae whį de węi nokole

depa, ę beterepaae wópóló yae. Mepaae whı dené węi nenée du betepa, mo ti betó tawaaire węi dupuni, hąle sóró nale wópóló yae.

<sup>18</sup> Kótóné i ala eraalopóló, *buk-mó* asęere fo wosetu betere so whı feapaae dirii ma fo i dapa wosae. Mepaae so whı denétamo i *buk-mó* mole fo tómó me kae beleróló depa, ti Kótóné i *buk-mó* bopetu betere seķęi alarape ai so whıpaae mo turó eraalo ai ape. <sup>19</sup> Mepaae whı dené Talené i ala eraalopóló *buk-mó* mole fo mepaae kwia tokóló aluratepa, ti Kótóné atétere whımó melaalopóló i *buk-mó* bopeyale mo ti betere ni du nóo, kae tęne be huluamó beteróo, yaai yale alatamo ama fasó saalopó.

<sup>20</sup> I kale aseýóló muló betere alarape kelale whıné duraalu,  
“Mopó. Ę felekemó walapó,” fo dapó.

Tétepa duraalu,  
“Mo kée Téryópóló yae.

Tale Yesu-ó, yą ape,” dapó.

<sup>21</sup> Tale Yesuné hąle tao sere ala wisinaale Kótóné so whıpaae wópóló yae. Mo kée. Téryópóló yae.

## Read the New Testament daily

### *January*

date	Scripture
1	Matyu 1:1-2:12
2	Matyu 2:13-3:6
3	Matyu 3:7-4:11
4	Matyu 4:12-25
5	Matyu 5:1-26
6	Matyu 5:27-48
7	Matyu 6:1-24
8	Matyu 6:25-7:14
9	Matyu 7:15-29
10	Matyu 8:1-17
11	Matyu 8:18-34
12	Matyu 9:1-17
13	Matyu 9:18-38
14	Matyu 10:1-23
15	Matyu 10:24-11:6
16	Matyu 11:7-30
17	Matyu 12:1-21
18	Matyu 12:22-45
19	Matyu 12:46-13:23
20	Matyu 13:24-46
21	Matyu 13:47-14:12
22	Matyu 14:13-36
23	Matyu 15:1-28
24	Matyu 15:29-16:12
25	Matyu 16:13-17:9
26	Matyu 17:10-27
27	Matyu 18:1-22
28	Matyu 18:23-19:12
29	Matyu 19:13-30
30	Matyu 20:1-28
31	Matyu 20:29-21:22

### *February*



date	Scripture
1	Matyu 21:23-46
2	Matyu 22:1-33
3	Matyu 22:34-23:12
4	Matyu 23:13-39
5	Matyu 24:1-28
6	Matyu 24:29-51
7	Matyu 25:1-30
8	Matyu 25:31-26:13
9	Matyu 26:14-46
10	Matyu 26:47-68
11	Matyu 26:69-27:14
12	Matyu 27:15-31
13	Matyu 27:32-66
14	Matyu 28:1-20
15	Mark 1:1-28
16	Mark 1:29-2:12
17	Mark 2:13-3:6
18	Mark 3:7-30
19	Mark 3:31-4:25
20	Mark 4:26-5:20
21	Mark 5:21-43
22	Mark 6:1-29
23	Mark 6:30-56
24	Mark 7:1-23
25	Mark 7:24-8:10
26	Mark 8:11-9:1
27	Mark 9:2-29
28	Mark 9:30-10:12

date	Scripture
1	Mark 10:13-31
2	Mark 10:32-52
3	Mark 11:1-26
4	Mark 11:27-12:17
5	Mark 12:18-37
6	Mark 12:38-13:13
7	Mark 13:14-37
8	Mark 14:1-21
9	Mark 14:22-52
10	Mark 14:53-72
11	Mark 15:1-47
12	Mark 16:1-20
13	Luk 1:1-25
14	Luk 1:26-56
15	Luk 1:57-80
16	Luk 2:1-35
17	Luk 2:36-52
18	Luk 3:1-22
19	Luk 3:23-38
20	Luk 4:1-30
21	Luk 4:31-5:11
22	Luk 5:12-28
23	Luk 5:29-6:11
24	Luk 6:12-38
25	Luk 6:39-7:10
26	Luk 7:11-35
27	Luk 7:36-8:3
28	Luk 8:4-21
29	Luk 8:22-39
30	Luk 8:40-9:6
31	Luk 9:7-27

date	Scripture
1	Luk 9:28-50
2	Luk 9:51-10:12
3	Luk 10:13-37
4	Luk 10:38-11:13
5	Luk 11:14-36
6	Luk 11:37-12:7
7	Luk 12:8-34
8	Luk 12:35-59
9	Luk 13:1-21
10	Luk 13:22-14:6
11	Luk 14:7-35
12	Luk 15:1-32
13	Luk 16:1-18
14	Luk 16:19-17:10
15	Luk 17:11-37
16	Luk 18:1-17
17	Luk 18:18-43
18	Luk 19:1-27
19	Luk 19:28-48
20	Luk 20:1-26
21	Luk 20:27-47
22	Luk 21:1-28
23	Luk 21:29-22:13
24	Luk 22:14-34
25	Luk 22:35-53
26	Luk 22:54-23:12
27	Luk 23:13-43
28	Luk 23:44-24:12
29	Luk 24:13-53
30	Jon 1:1-28

date	Scripture
1	Jon 1:29-51
2	Jon 2:1-25
3	Jon 3:1-21
4	Jon 3:22-4:3
5	Jon 4:4-42
6	Jon 4:43-54
7	Jon 5:1-23
8	Jon 5:24-47
9	Jon 6:1-21
10	Jon 6:22-40
11	Jon 6:41-71
12	Jon 7:1-29
13	Jon 7:30-52
14	Jon 7:53-8:20
15	Jon 8:21-30
16	Jon 8:31-59
17	Jon 9:1-41
18	Jon 10:1-21
19	Jon 10:22-42
20	Jon 11:1-53
21	Jon 11:54-12:19
22	Jon 12:20-50
23	Jon 13:1-30
24	Jon 13:31-14:14
25	Jon 14:15-31
26	Jon 15:1-27
27	Jon 16:1-33
28	Jon 17:1-26
29	Jon 18:1-24
30	Jon 18:25-19:22
31	Jon 19:23-42

date	Scripture
1	Jon 20:1-31
2	Jon 21:1-25
3	Aposel 1:1-26
4	Aposel 2:1-47
5	Aposel 3:1-26
6	Aposel 4:1-37
7	Aposel 5:1-42
8	Aposel 6:1-15
9	Aposel 7:1-29
10	Aposel 7:30-50
11	Aposel 7:51-8:13
12	Aposel 8:14-40
13	Aposel 9:1-25
14	Aposel 9:26-43
15	Aposel 10:1-33
16	Aposel 10:34-48
17	Aposel 11:1-30
18	Aposel 12:1-23
19	Aposel 12:24-13:12
20	Aposel 13:13-41
21	Aposel 13:42-14:7
22	Aposel 14:8-28
23	Aposel 15:1-35
24	Aposel 15:36-16:15
25	Aposel 16:16-40
26	Aposel 17:1-34
27	Aposel 18:1-21
28	Aposel 18:22-19:12
29	Aposel 19:13-41
30	Aposel 20:1-38



date	Scripture
1	Aposel 21:1-16
2	Aposel 21:17-36
3	Aposel 21:37-22:16
4	Aposel 22:17-23:10
5	Aposel 23:11-35
6	Aposel 24:1-27
7	Aposel 25:1-27
8	Aposel 26:1-32
9	Aposel 27:1-20
10	Aposel 27:21-44
11	Aposel 28:1-31
12	Rom 1:1-17
13	Rom 1:18-32
14	Rom 2:1-24
15	Rom 2:25-3:8
16	Rom 3:9-31
17	Rom 4:1-12
18	Rom 4:13-5:5
19	Rom 5:6-21
20	Rom 6:1-23
21	Rom 7:1-14
22	Rom 7:15-8:6
23	Rom 8:7-21
24	Rom 8:22-39
25	Rom 9:1-21
26	Rom 9:22-10:13
27	Rom 10:14-11:12
28	Rom 11:13-36
29	Rom 12:1-21
30	Rom 13:1-14
31	Rom 14:1-23

date	Scripture
1	Rom 15:1-21
2	Rom 15:22-16:7
3	Rom 16:8-27
4	1 Korin 1:1-17
5	1 Korin 1:18-2:5
6	1 Korin 2:6-3:4
7	1 Korin 3:5-23
8	1 Korin 4:1-21
9	1 Korin 5:1-13
10	1 Korin 6:1-20
11	1 Korin 7:1-24
12	1 Korin 7:25-40
13	1 Korin 8:1-13
14	1 Korin 9:1-18
15	1 Korin 9:19-10:13
16	1 Korin 10:14-11:1
17	1 Korin 11:2-16
18	1 Korin 11:17-34
19	1 Korin 12:1-26
20	1 Korin 12:27-13:13
21	1 Korin 14:1-17
22	1 Korin 14:18-40
23	1 Korin 15:1-28
24	1 Korin 15:29-58
25	1 Korin 16:1-24
26	2 Korin 1:1-11
27	2 Korin 1:12-2:11
28	2 Korin 2:12-17
29	2 Korin 3:1-18
30	2 Korin 4:1-12
31	2 Korin 4:13-5:10

date	Scripture
1	2 Korin 5:11-21
2	2 Korin 6:1-13
3	2 Korin 6:14-7:7
4	2 Korin 7:8-16
5	2 Korin 8:1-15
6	2 Korin 8:16-24
7	2 Korin 9:1-15
8	2 Korin 10:1-18
9	2 Korin 11:1-15
10	2 Korin 11:16-33
11	2 Korin 12:1-10
12	2 Korin 12:11-21
13	2 Korin 13:1-14
14	Kalesia 1:1-24
15	Kalesia 2:1-16
16	Kalesia 2:17-3:9
17	Kalesia 3:10-22
18	Kalesia 3:23-4:20
19	Kalesia 4:21-5:12
20	Kalesia 5:13-26
21	Kalesia 6:1-18
22	Efesus 1:1-23
23	Efesus 2:1-22
24	Efesus 3:1-21
25	Efesus 4:1-16
26	Efesus 4:17-5:2
27	Efesus 5:3-33
28	Efesus 6:1-24
29	Filipai 1:1-26
30	Filipai 1:27-2:18

date	Scripture
1	Filipai 2:19-3:6
2	Filipai 3:7-4:1
3	Filipai 4:2-23
4	Kolosi 1:1-20
5	Kolosi 1:21-2:7
6	Kolosi 2:8-23
7	Kolosi 3:1-17
8	Kolosi 3:18-4:18
9	1 Tesalonaika 1:1-2:9
10	1 Tesalonaika 2:10-3:13
11	1 Tesalonaika 4:1-5:3
12	1 Tesalonaika 5:4-28
13	2 Tesalonaika 1:1-12
14	2 Tesalonaika 2:1-17
15	2 Tesalonaika 3:1-18
16	1 Timoti 1:1-20
17	1 Timoti 2:1-15
18	1 Timoti 3:1-16
19	1 Timoti 4:1-16
20	1 Timoti 5:1-25
21	1 Timoti 6:1-21
22	2 Timoti 1:1-18
23	2 Timoti 2:1-21
24	2 Timoti 2:22-3:17
25	2 Timoti 4:1-22
26	Taitus 1:1-16
27	Taitus 2:1-14
28	Taitus 2:15-3:15
29	Filimon 1:1-25
30	Hibru 1:1-14
31	Hibru 2:1-18

date	Scripture
1	Hibru 3:1-19
2	Hibru 4:1-13
3	Hibru 4:14-5:14
4	Hibru 6:1-20
5	Hibru 7:1-19
6	Hibru 7:20-28
7	Hibru 8:1-13
8	Hibru 9:1-10
9	Hibru 9:11-28
10	Hibru 10:1-18
11	Hibru 10:19-39
12	Hibru 11:1-16
13	Hibru 11:17-31
14	Hibru 11:32-12:13
15	Hibru 12:14-29
16	Hibru 13:1-25
17	Jems 1:1-18
18	Jems 1:19-2:17
19	Jems 2:18-3:18
20	Jems 4:1-17
21	Jems 5:1-20
22	1 Pita 1:1-12
23	1 Pita 1:13-2:10
24	1 Pita 2:11-3:7
25	1 Pita 3:8-4:6
26	1 Pita 4:7-5:14
27	2 Pita 1:1-21
28	2 Pita 2:1-22
29	2 Pita 3:1-18
30	1 Jon 1:1-10



date	Scripture
1	1 Jon 2:1-17
2	1 Jon 2:18-3:2
3	1 Jon 3:3-24
4	1 Jon 4:1-21
5	1 Jon 5:1-21
6	2 Jon 1:1-13
7	3 Jon 1:1-14
8	Jud 1:1-25
9	Hąkearaleti 1:1-20
10	Hąkearaleti 2:1-17
11	Hąkearaleti 2:18-3:6
12	Hąkearaleti 3:7-22
13	Hąkearaleti 4:1-11
14	Hąkearaleti 5:1-14
15	Hąkearaleti 6:1-17
16	Hąkearaleti 7:1-17
17	Hąkearaleti 8:1-13
18	Hąkearaleti 9:1-21
19	Hąkearaleti 10:1-11
20	Hąkearaleti 11:1-19
21	Hąkearaleti 12:1-18
22	Hąkearaleti 13:1-18
23	Hąkearaleti 14:1-20
24	Hąkearaleti 15:1-8
25	Hąkearaleti 16:1-21
26	Hąkearaleti 17:1-18
27	Hąkearaleti 18:1-24
28	Hąkearaleti 19:1-21
29	Hąkearaleti 20:1-15
30	Hąkearaleti 21:1-27
31	Hąkearaleti 22:1-21